DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

RESİMLİ VE METİN ÖRNEKLİ

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR VE KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

İHSAN IŞIK

-2-

ELVAN YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Elvan Yayınları: 5

1.Baskı: Ankara, 2006

Redaksiyon:
Hüseyin Atabaş - Hayriye Ünal

Dizgi, Düzelti:
Canan Sevinç, Murat Erol
Berman Erdoğmuş, Koray Gümüş, Tülin Özçakır,
Dudunur Karadaş, Levent Kozan, İlkay Acar

Kapak:
Mehmet Fidancı

İç Sayfa Düzeni:
Hüseyin Taha Seyrek, Ahmet Kocakurt, Selcan Demirci

Teknik Hazırlık:
Elvan Yayınları
Tel: 0312.2298884

Belgeç: 0312.2298824

Baskı-Cilt:
Pozitif Matbaacılık
Tel: 0312. 3974237-38

Copyright:
İhsan Işık

ISBN 975- 00315-2-0 (Takım)
ISBN 975- 00315-4-7 (2. Cilt)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İHSAN IŞIK

Resimli ve Metin Örnekli

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR ve KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

Cilt: 2

A-Ç

ELVAN YAYINLARI

Yazışma: P.K. 397 / 06443 Yenişehir/Ankara
Büro: Sümer 2 Sok. No: 30/11 Kızılay-Ankara
Tel: 0312.2298884-312.2298885
Belgeç: 0312.2298824
E-Posta: yazarans@yahoo.com
Web: www.yazarans.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Babam Salih Işık'ın aziz hatırasına…

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SUNUŞ

Bürokrasiye geçene dek uzun yıllar severek sürdürdüğüm edebiyat öğretmenliğim boyunca, öğrencilerimin birçok önemli yazarımızın adını bile duymadığı, haklarında hiçbir şey bilmediği gerçeğiyle yüz yüze geldim. Öğrencilerim, oldukça önemli eserler veren bu yazarlardan örnekler sunduğumda; her defasında "Hocam, okuduklarınız çok güzel ama, ne yazık ki bu yazarın adını şimdiye kadar hiç duymadık" demek zorunda kalıyorlardı. Bilgilenmek için başvurdukları sözlük ve ansiklopedilerde de yazarların pek çoğunu bulamıyorlardı. Bulduklarında bilgiler ise çok kısıtlı idi.

Ayrıca, bu kaynaklarda sadece edebiyatçı yazarları kapsayan bilgiler vardı. Tarih, felsefe, sosyoloji, din, folklor, siyaset, iktisat gibi önemli sosyal bilimler alanlarında değerli eserler veren bilim ve düşünce insanlarımız ise hiçbir kaynakta bir araya getirilmemişti. Toplum hayatımızın bugününü ile yarınını yakından ilgilendiren konularda önemli düşünsel ve bilimsel ürünler verenler yoktu. Anılarıyla geçmişimize ışık tutanlara, kitaplaştırdıkları röportajlarıyla insanımızı tanıtan ve toplumsal yapımızı gözümüzün önüne serenlere, bir başka deyişle edebiyatımızın birikiminlerine işaret edilmemişti. Kaynaklarda küçük bir bölümü olanların hakkında ise güncellenmemiş, karmaşık, çelişkili ve yetersiz bilgiler vardı.

İşte ben bu kaygı verici durumu önemseyerek bütün sosyalbilimler alanında Türkçe eser veren yazarlarımızı -aralarında ayırım yapmadan- şimdiki ve gelecekteki kuşaklara tanıtacak bir kaynak eser hazırlamaya başladım. 1980'lerde başladığım bu çalışmanın ilk verimi 1990'da *Yazarlar Sözlüğü*'dür. Bu kitabın ilk basımında 1700 yazarımızın biyografisini bir araya topladım. Bu çalışmada ayrıca, 1990 yılına kadar hiçbir kaynakta biyografik bilgisi bulunmayan 500'den fazla yazar hakkında ilk kez bilgi verilmiş oluyordu.

Yazarlar Sözlüğü'nün ilgi gören ilk basımı, bir yandan önemli bir boşluğu doldururken aynı zamanda eksiklerin farkına varmamı da sağladı. Bu ilk çalışmadan sonra hemen her şehirden yazarlar, akademisyenler, böyle bir ansiklopedide olması gereken çok sayıda adı bildirmeye başladı. Yine de bu basımda sosyalbilimler alanında çalışma yapanların, bazı olanaksızlıklar nedeniyle ansiklopedide yer alamadığını belirtmek gerekir. Sonuçta ikinci basıma, 900 yeni biyografi eklecerek, 2600 civarında biyografi hazırlamış oldum.

2001 yılında, toplamış olduğum bilgiler sözlük boyutunu aşıp ansiklopedi tanımına uygun hale geldi. Böylece, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*'ndeki yazar sayısı 3218'e ulaştı. Ardından yapılan ikinci basımda 70 yeni biyografi ile 3288 yazar hakkında bilgiyi yayımlamış olduk. 2002 ve 2003 yılları boyunca yeni kaynaklara ulaşma çabasını sürdürdüm. Bunlar üzerinde yaptığım araştırma ve incelemeler sonunda, ansiklopedideki madde sayısı bir önceki basımın iki katına çıkarak 5786'ya ulaştı.

Üç ciltlik ansiklopediyi tamamladığım 2004 yılında, bu ansiklopedinin yabancı dillere çevrilmesi ile yazarlarımızın dış dünyaya tanıtımı gündeme geldi. Bunun üzerine binlerce yazar arasından bir kurul eşliğinde titizlikle seçtiğim 2023 yazar hakkındaki bilgilerin İngilizceye çevrilip üç ciltlik *"Encylopedia of Turkish Authors"* adıyla yayımlanmasını sağladım. Türkiye tarihi boyunca binlerce yazarımızı dış dünyaya tanıtan ilk çalışma olan bu ansiklopedi, dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Atilla Koç ile Müsteşar Prof. Dr. Mustafa İsen tarafından, Ekim 2005'teki Uluslararası Frankfurt Kitap Fuarında dünyaya tanıtıldı. Yurda dönüşümüzde bu ansiklopediler Başbakanlık Tanıtma Fonu Genel Sekreterliği tarafından dünya kütüphanelerine gönderildi. *"Encyclopedia of Turkish Authors"*, ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığının İngilizce web sitesinde yayımlanarak dış dünyanın bu bilgilere ulaşması sağlandı.

Uzun yıllardır, biyografi çalışmalarımı 10.000 yazar biyografisini toplayarak sonlandırmayı amaçlıyordum. Üstelik, yaklaşık son bin yıllık Türk kültür birikimi bu çalışmanın malzemesini sağlamaya yeterliydi. Ayrıca bu ansiklopedi metin örnekli olursa, özellikle Tanzimat'tan sonraki yazarlarımızın dil ve üslûpları hakkında da fikir verilecek, yazarlarımızın öndc gelenleri hakkında yine tanınmış yazarlarımızın yaptığı değerlendirmeler eklenirse edebiyat ve kültür tarihimizin büyük temsilcileri üzerine kapsamlı bilgiler sunulmuş olacaktı. Bu bağlamda, eserleri okul kitaplarına da girmiş olan 500'e yakın şair ve yazarımızın eserleri üzerinde ayrı ayrı durularak sanatçı kişilikleri hakkında doyurucu bilgiler verildi. Böylece, yazarlar hakkındaki kuru bilgilerin dışında, onların edebi kişiliklerini öğrenmek isteyenlerin gereksinimlerini de karşılamaya çalıştım. Özellikle edebi eser veren yazar biyografilerine haklarındaki eleştiri ve özgün yorumlardan örnekler aldım. Ayrıca, bu çalışmaların geniş birer kaynakçasını ekleyerek araştırmacılara kolaylık sağlamayı amaçladım.

Elbette bu sunuşta çok özet olarak anlattığım çalışma süreci, burada söylendiği kadar kolay olmadı. Büyük emekler ve oldukça sınırlı imkânlarla günyüzüne çıkarılan *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*'nin bir boşluğu doldurduğunu, bundan sonra bu doğrultuda çalışma yapacak olanlara da yol açıcı olduğunu

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://kantey.org

Sonuç olarak, Eylül 2006'da projemi tamamlayıp, 10.300'ü aşkın yazarımız hakkındaki yeni ve kapsamlı bilgileri toplamış oluyorum. Ayrıca ek bölümde yer alan iki indeks ile araştırmacılara büyük bir kaynakça sunulduğunu sanıyorum.

Bu çalışmayı okurların yararlanmasına sunarken; her şey ve her sözden önce, hazırlığı ve basımı büyük zorluklarla gerçekleşen bu 10 ciltlik çalışmayı tamamlamamı nasip eden, yüce Allah'a hamd ederim.

Ayrıca;

Hayatım boyunca süren bütün çalışmalarımda olduğu gibi bu çalışmam sırasında da tüm sıkıntıları benimle paylaşmak zorunda kalan sevgili eşim Gülay'a;

Bu çalışmamda bana önemli katkılar sağlayan ve ikisi de değerli birer şair ve yazarımız olan çalışma arkadaşlarım Hayriye Ünal ve Hüseyin Atabaş'a; manevi destekleri ve sürekli teşvikleriyle beni motive eden bütün şair ve yazar dostlarıma;

Bu çalışma sürecine değerli katkılarda bulunan dönemsel mesai arkadaşlarım Canan Sevinç, Murat Erol, Osman Özbahçe, Mahzun Doğan, Koray Gümüş, Tülin Özçakır, Dudunur Karadaş, Levent Kozan, Hüseyin Taha Seyrek, İlkay Acar, Selcan Demirci ve Ahmet Kocakurt'a;

Yaptığı güzel kapak çalışmasından dolayı grafik sanatçısı ve şair Mehmet Fidancı'ya teşekkürlerimi sunmayı vicdan borcu biliyorum.

İhsan IŞIK
Ankara, 1 Eylül 2006

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

A- KAPSAM

Bu ansiklopedide tarih dilimi itibariyle 19., 20. ve 21. yüzyılda edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında eser verenler esas alınmıştır. Öğrencilerin ihtiyaçları dikkate alınarak Türk edebiyatının önceki yüzyıllardaki ünlü temsilcileri (Fuzuli, Nedim, Şeyh Galib, Yunus Emre vb.) eklenmiştir.

Ansiklopedide edebiyat ve sosyal bilimlerin herhangi bir dalında telif eser vermiş her yazarın hakkında bilgi vermeye, bu bilgilerin kaybolmadan derlenmesine çalışılmıştır. Kendilerini tanıtma olanağına sahip olan yazarlarla birlikte, Anadolu'nun çeşitli köşelerinde yaşayıp değerli eserler veren, fakat ismi duyulmayan yazarların tanıtımına da özen gösterilmiştir.

B- BİYOGRAFİLER, ÖRNEKLER, FOTOĞRAFLAR

Ana gövdeyi oluşturan bu bölümde yazarların kimlik bilgileri, meşguliyetleri; edebiyat, kültür ve bilim dünyasındaki yerlerini tanıtan bilgiler ile eserlerinin türlerine göre listesi, kaynakça bilgileri verilmektedir.

Madde içlerinde, kendi değerlendirmelerimizin yanı sıra, başka yazarların değerlendirmeleri de eklenmiş; Türk edebiyatı, düşünce ve bilim tarihinin önde gelen isimleri hakkında ise ayrıca çerçeve içinde müstakil yazılar konulmuştur.

Prensip itibariyle, her yazarı, dil ve üslup özelliklerini gösteren metin örnekleriyle tanıtmak istedik. Bu amaçla edebiyatçımızın çeşitli türlerde eserlerinden örnekler sunduk. Uygun örnekler bulduğumuz düşünce adamlarımızı da edebiyatçılarımıza ekledik.

Ansiklopedimizde 6000 kadar yazar fotoğrafı yer almıştır.

Ç- İÇİNDEKİLER

Bu bölümde biyografilerin hangi sayfalarda yer aldığı belirtildiği gibi; takma adları, soyadları, ön adlarıyla bilinenlerin daha kolay bulunması için sık sık atıflar yapılmıştır.

İçindekiler bölümünde; biyografi sayfalarında olduğu gibi;

1. Genel olarak soyadına göre alfabetik sıralama yapılmıştır.

Örnek: **ADA, Ahmet.**

2. Aramayı kolaylaştırmak için yeterli göndermeler yapılmıştır.

Örnek: **ARİF, Ahmed.** Bkz. AHMED ARİF

3. Mahlas ve müstearlarıyla tanınıp, kitaplarında asıl isimlerini kullanmayanların tercih ettikleri isim tümüyle büyük harfle yazılarak, özgeçmişlerinde asıl veya tam isimleri belirtilmiştir.

Örnek: **YAVUZ BAHADIROĞLU, HEKİMOĞLU İSMAİL** vd.

4. İsim bulmayı kolaylaştırmak için gerçek isimlerden kitaplarında müstear isim kullananlara gönderme yapılmıştır:

Örnek: **OKÇU, Ömer.** Bkz. HEKİMOĞLU İSMAİL

5. Soyadı kanunundan önce vefat etmiş olanlar büyük harfle yazılmıştır.

Örnek: **ZİYA GÖKALP.**

6. Büyük harfle yazılan isimler aynı ise, parantezdeki isimlere göre sıralama yapılmıştır:

Örnek:

AYNÎ (Abdurrahman Zeyneddin)

AYNÎ (Bedreddin Ebû Muhammed Mahmud)

7. İlk iki kelimesi aynı olan isim ya da soyadlarından sonra isimlerinde ikinci bir kelime olanlar sonraya sıralanmıştır:

ARIT, Fikret

ARIT, Fikret Adil. Bkz. FİKRET ADİL

D- EK BÖLÜMLER

Ansiklopedimizde 10.300'ü aşkın biyografinin yer aldığı biyografi bölümünden başka 4 ek bölüm yer almaktadır:

1. TÜRK DÜNYASI YAZARLARI

Bu bölümde Orta Asya ülkelerinde yaşayan Türk-şair ve yazarlar alınmıştır. Bu ülkelerde doğmuş olsalar da Türkiye Türkçesi ile eser vermiş olanlar, çeşitli Avrupa ülkeleri ile Kıbrıs ve Kerkük'te yaşayan ve eserlerinde Türkiye Türkçesini kullananlar ansiklopedinin ana bölümünde belirtilmişlerdir. Ansiklopedinin tümünde, hakkında bilgi verilen Türk Dünyası yazarlarının sayısı 500 civarındadır.

2. DOĞUM ve ÖLÜM GÜNLERİ

Edebiyat ve düşünce hayatımıza önemli hizmetlerde bulunmuş yazarlarımızın anma günlerine yardımcı olsun diye kitabın sonuna ayrı ayrı "DOĞUM GÜNLERİ" ve "ÖLÜM GÜNLERİ" diye iki bölüm konulmuştur.

3. BİLİM VE SANAT - EDEBİYAT ÖDÜLLERİ

200 civarında kuruluşun Türkçe eser veren yazarlara verdiği ödüller listesinin yer aldığı bu bölümde, edebiyatçı, düşünür ve bilim adamlarımız için şimdiye verilmiş ödüllerin listeleri yer almaktadır.

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Son bölümde yer alan SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA'da, bu ansiklopedinin hazırlanmasında geniş ölçüde yararlanılan başlıca eserlerden oluşan bir seçme kaynakça sunulmuştur.

4. İNDEKSLER

a. YAZAR ADLARI İNDEKSİ

Bu indeks ile amacımız, her bir yazarımız hakkında, kendi maddesinin dışında, 10.300 biyografinin yer aldığı diğer sayfalarda geçen bilgilere işaret etmektir.

b. YER ADLARI İNDEKSİ

Bu bölüm, bu ansiklopedinin en önemli bölümlerinden biri olup, Türkçenin hinterlandında yer alan Türkiye ve dünya şehirlerinin hangi sayfalarda geçtiği belirlenmektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ABD: Amerika Birleşik Devletleri
ADD: Atatürkçü Düşünce Derneği
ADMMA: Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi
AİİBF : Ankara İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
AKDTYK: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi
AK Parti: Adalet ve Kalkınma Partisi
Akt.: Aktaran, aktarma
AKÜ: Afyon Kocatepe Üniversitesi
ANSAN: Antalya Sanatçılar Derneği
AÖF: Açık Öğretim Fakültesi
AP: Adalet Partisi, Ajans Presse
APK: Araştırma, Planlama, Koordinasyon
ASEM: Alternatif Sanatçılar Edebiyatçılar Müzisyenler Derneği
ATAÜ: Atatürk Üniversitesi
AÜ: Ankara Üniversitesi
bas.: Basılış, basım
BASAD: Bakırköylü Sanatçılar Derneği
BASİSEN: Banka-Sigorta İşçileri Sendikası
BEKSAV: Bilim Estetik Kültür ve Sanat Vakfı
BEMBİRSEN: Belediye Mensupları Birliği Sendikası
BRT: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Radyo Televizyonu
BESAM: Bilim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği
BSN: Bediüzzaman Said Nursî
BİLSAK: Bilim Sanat Kültür Hizmetleri Kurumu
Bkz.: Bakınız
BTTDD: Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği
BYYO: Basın Yayın Yüksek Okulu
ÇEKÜL: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
çev.: Çeviri, çeviren
ÇYDD: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
D.: Doğumu
der.: Derleyen.derleme
DEÜ: Dokuz Eylül Üniversitesi
DÜ: Dicle Üniversitesi
DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı
DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü
DMMA: Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi
DT: Devlet Tiyatrosu
DTCF: Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi
DÜ: Dicle Üniversitesi
EAÜ: Erzurum Atatürk Üniversitesi
EGAY-DER: Egeli Araştırmacı ve Yazarlar Derneği
EKİ: Ereğli Kömür İşletmeleri
EUCH: Etos Universal Cultur House
EÜ: Ege Üniversitesi
FAK: Folklor Araştırma Kurumu
Fak.: Fakültesi
FIJET: Uluslararası Turizm Yazarları ve Gazetecileri Birliği
FP: Fazilet Partisi
FÜ: Fırat Üniversitesi
GEF: Gazi Eğitim Fakültesi
GESAM: Türkiye Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği
GÜ: Gazi Üniversitesi
Haz.: Hazırlayan
HÜ: Hacettepe Üniversitesi
İBŞT: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tiyatroları
İFSAK: İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği.
İHL: İmam - Hatip Lisesi
İHO: İmam - Hatip Okulu
İİBF: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İLESAM: İlim Edebiyat Sanat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği
İİTİA: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi
İTİA: İktisadi veTicari İlimler Akademisi
İTÜ: İstanbul Teknik Üniversitesi
İÜ: İstanbul Üniversitesi
KASD: Kayseri Sanatçılar Derneği
KIBATEK: Kıbrıs - Balkanlar - Avrupa - Türk Edebiyatları Kurumu
Kom.: Komisyon
KTÜ: Karadeniz Teknik Üniversitesi
KÜSAD: Kültür Sanat Habercileri Derneği
MAZLUM-DER: İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği
MÇP: Milliyetçi Çalışma Partisi
MDP: Milliyetçi Demokrasi Partisi
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
MESAM: Müzik Eserleri Sahipleri Meslek Birliği
MESS: Metal Eşya Sanayicileri Sendikası
MEŞYAD: Mersin Şairler ve Yazarlar Derneği
MGV: Milli Gençlik Vakfı
MHP: Milliyetçi Hareket Partisi
MP: Millet Partisi
MNP: Milli Nizam Partisi
MSP: Milli Selamet Partisi
MSÜ: Mimar Sinan Üniversitesi
MTTB: Milli Türk Talebe Birliği
MTV: Milliyet Film Televizyon Video Sanayi ve Ticaret A.Ş.
MÜ: Marmara Üniversitesi
OMÜ: Ondokuz Mayıs Üniversitesi
ORSEV: Ordu Sanat Evi
Oyn.: Oyun, oynandı
Ö.: Ölümü
R.: Rumî
RP : Refah Partisi
RTÜK: Radyo Televizyon Üst Kurumu
RYD: Reklam Yazarları Derneği
Sad.: Sadeleştirme, sadeleştiren
Sah.: Sahnelendi
SAÜ: Sakarya Üniversitesi
SBE: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SDÜ: Süleyman Demirel Üniversitesi
SED: Sanat Eleştirmenleri Derneği.
SEDER: Sanat Eğitimcileri Derneği
SESAV: Sanat Eğitim Sağlık Vakfı
SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SİSAV: Sivil Savunma Vakfı
SÜ: Selçuk Üniversitesi
TAEK: TürkiyeAtom Enerjisi Kurumu
TAKVA: Tarımsal Kalkınma Vakfı
TBE Ansiklopedisi: Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2.bas.2003)
TCT Ansiklopedisi: Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi (5 cilt, 1985)
TDE: Türk Dili ve Edebiyatı
TDE Ansiklopedisi: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (8 cilt, 1976-1998)
TDK: Türk Dil Kurumu
TDV: Türkiye Diyanet Vakfı
TDK: Türk Dil Kurumu
TDOE-TDE Ansiklopedisi: Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi 1-5 (2002-2005).
TED: Türk Eğitim Derneği
TGC: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
TGS: Türkiye Gazeteciler Sendikası
TEHA: Telif Hakları Ajansı
TEK: Türkiye Elektrik Kurumu
TEMA: Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
THA: Türk Haberler Ajansı
THM: Türk Halk Müziği
TİKA: Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı
TKİ: Taş Kömürü İşletmeleri
TMKV: Türkiye Milli Kültür Vakfı
TOBAV: Türkiye Opera ve Bale Çalışmaları Vakfı
TODAİE: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TÖB-DER: Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği
TÖYKO: Tüm Öğretmenler Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
TÖS: Türkiye Öğretmenler Sendikası
TSYD: Türkiye Spor Yazarları Derneği
tsz: tarihsiz
TSİP: Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
TSM: Türk Sanat Müziği
TTB: Türk Tabipler Birliği
TTK: Türkiye Taşkömürü Kurumu
TÜ: Trakya Üniversitesi
TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜRSAK : Türkiye Sinema ve Audiovisiuel Kültür Vakfı
TÜSAV: Türk Sanatı ve Eğitimi Vakfı
TÜTAV: Türk Tanıtma Vakfı
TYB: Türkiye Yazarlar Birliği
TYS: Türkiye Yazarlar Sendikası
UÜ: Uludağ Üniversitesi
vb.: Ve benzerleri
vd.: Ve diğerleri
Yaz.: Yazan
YAZKO: Yazarlar ve Çevirmenler Kooperatifi
YİMDER: Yönetici İktisatçı ve Muhasebeciler Derneği
YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu
YYÜ: Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

TAYYİB ATMACA

SENDEN GAYRİ ÇIKAR YOLUM MU KALDI

Boşa esiyorsun ey deli rüzgar
Sevdaya soyunur halim mi kaldı
Körpe umutlarım dolu vurgunu
Tomurcuk dökecek gülüm mü kaldı

Zaman akar, ben ardından bakarım
Anladım boşuna ağıt yakarım
Her gece yarısı dağa çıkarım
Kimseye söz söyler dilim mi kaldı

Ne varsa götürdü geçen zamanlar
Gün geçti, boş çıktı umduk gümanlar
Zoraki gülmemi neşe sananlar
Aşkın ocağında külüm mü kaldı

Bilmem ki kim kimin kal'ası şimdi
Doğruluk başının belası şimdi
En çirkef oyunun galası şimdi
Başka oynayacak filim mi kaldı

Yatak yün tarağı, yastığım yılan
Hülyalarım talan, düşlerim talan
Derde çare değil şu talan filan
Senden gayri çıkar yolum mu kaldı

(Külüngün Taşlara Çizdiği Nakış, 1993)

ATMACA, Yusuf

Şair. 1939, Kervanmağara köyü / Gürün / Sivas doğumlu. İlkokuldan sonra öğrenim görme imkânı bulamadı. Çalışmak için gittiği İstanbul'a yerleşerek hayatını burada sürdürdü. Şiirle yakından ilgilendi. *Dokunmayın Güneşime* adlı bir şiir kitabı bulunmaktadır.

ATNUR, İbrahim Ethem

Tarih araştırmacısı. 2 Mart 1966 doğumlu. Atatürk Üniversitesi Tarih Bölümü (1989) mezunu. Yüksek lisansını (1991) ve doktorasını (1996) Atatürk Üniversitesi Cumhuriyet Tarihi Anabilim Dalında tamamladı. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde araştırma görevliliği (1990-96) yaptı, Fen Edebiyat Fakültesinde yardımcı doçent (1996-) olarak çalıştı. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü müdür yardımcılığı (1996-97) görevini yürüttü. Başbakanlık Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı Haberleşme üyesidir.

Makaleleri, *Atatürk Yolu, Toplumsal Tarih, Atatürk Ü. AİİTED, Nahçıvan Tarihinin Sahifeleri, Erdem, Yeni Türkiye, Doç Dr.Günay Çağlar Armağanı* dergi ve kitaplarında yayımlandı. Ermeni meselesiyle ve diğer ilgi alanlarıyla ilgili olarak Erzurum başta

İbrahim Ethem Atnur

olmak üzere çeşitli şehir ve kasabalarda Atatürk Üniversitesi ve Atatürk Araştırma Merkezi adına konferans ve panellerde bildiri sundu. *Osmanlı Yönetiminden Sovyet Yönetimine NAHÇIVAN (1918-1921)* isimli eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği Tarafından Araştırma Dalında Yılın Yazarı Ödülünü (2002) aldı.

ESERLERİ:

Muhtariyyat Arefesinde Nahçıvan (1999), *Osmanlı Yönetiminden Sovyet Yönetimine Kadar Nahçıvan (1918-1921)* (2001).

ATOK, Oğuz Kâzım

Şair (D. 24 Mart 1912, Erzincan - Ö. 25 Mart 1980, Ankara). Halıcıoğlu Askeri Lisesi, Harb Okulu, Harb Akademisi (1938) mezunu. Gümüşhane'de askerî valilik ve tümen komutanlığı görevlerinden sonra general rütbesinde emekli oldu. Şiirleri *Millî Mecmua*'da (1927) başlayarak *İçtihad, Ülkü, Varlık, Türk Dili* gibi dergilerde yer aldı. Bazen Oğuz Kâzım Altıok adıyla yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Atatürk Sendeniz* (1959), *Düştü Düzen* (1962), *24'ün İçi* (1973).

DENEME: *Duymayı Düşünmeyi Dile Getirme* (1976).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ATPAZARLI OSMAN FAZLÎ-İ İLÂHÎ. Bkz. FAZLÎ-İ İLÂHÎ (Atpazarlı Osman)

ATSIZ, Hüseyin Nihal

Türkolog, şair ve yazar (D. 12 Ocak 1905, İstanbul - Ö. 11 Aralık 1975). Babası Gümüşhaneli deniz binbaşısı Nail Bey, annesi Trabzonlu Fatma Zehra Hanım'dır. Atlı, Atsız, Bozkurt, Çiftçioğlu, M. Emin, Namık Kemal, Selim Pusat, Sururi Ermete, T. Bayındırlı isimlerini de kullandı. İlköğrenimini İstanbul Kadıköy'de Fransız ve Alman okullarında (1911), Kastamonu'da, Cezayirli Gazi Hasan Paşa İlkmektebi ve Haydarpaşa'daki

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ

SARI ZEYBEK

Şu dağların meşeleri karanlık,
Etekleri olur çayır, çimenlik;
Kızanlarla burda eder yarenlik,
Sarı Zeybek şu dağlara yaslanır,
Yağmur yağar, pusatları ıslanır".

Sarı Zeybek şu dağların eridir,
Dağlar onun bütün yoğu, varıdır.
Kendi sanı, bindiği at dorudur;
Attan inip şu dağlara yaslanır,
Gözü dalar, bakışları puslanır.

Sarı Zeybek dağdan dağa taşınır,
Taşınır da yüce dağlar aşınır.
Mola verip Gökçen kızı düşünür;
Efe dağdan köye doğru seslenir,
Yosma Gökçen sesi duyar, süslenir.

Sevmesin mi Sarı Zeybek Gökçeni?
Yüzü melek, saçı ipek Gökçeni?
Bütün Aydın Elinde tek Gökçeni?
Kız sevmeyen erin gönlü paslanır,
Paslanır da İmil imil yaslanır.

Padişahın kulağına varırsa
Tutun diye devlet emir verirse,
Üç yüz atlı, beş yüz yaya yürürse
Dağlar, taşlar barut ile sislenir,
Ölen ölür, anaları yaslanır.

Candarmalar genç efeyi sardılar,
Kırk ölümden beğendiğin sordular,
Kızanları bir bir yere serdiler.
Sarı Zeybek kara sürmez şanına,
Erlik için kıyar kendi canına.

Nasıl olsa uçar da can, kalır ten,
Bir âh tuttu şu dağları derinden.
Sarı Zeybek vuruldu üç yerinden.
"Yazık olsun Telli Duru şanına,
Eğil de bak mor cepkenin kanına"

Sarı Zeybek gün batarken vuruldu.
Nabızları yavaş yavaş duruldu,
Gözlerine kara perde gerildi.

Yiğitbaşı düşü kaldı yanına,
Bakmaz oldu mor cepkenin kanına.
Sarı Zeybek öldü sanma, diridir;
O, dağların yine eşsiz eridir.
Bütün kızlar artık onun yâridir
Vurulmuştur hepsi onun ününe,
Can atarlar şimdi gerdek gününe

Sarı Zeybek şimdi artık masaldır;
Sanma yıllar şerefini azaltır.
Yiğitlerin dillerinde meseldir:
Er kişiler kıyar da öz canına
Bir dâmlacık leke sürmez şanına...

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Özel Osmanlı İttihad Mektebinde, ortaöğrenimini Kadıköy ve İstanbul Sultanisinde tamamladı. İstanbul Sultanisinin onuncu sınıfında iken sınavla Askeri Tıbbiyeye girdi (1922). Bağdatlı bir subaya selam vermeyi reddedince okuldan atıldı (1925). Bir süre öğretmen yardımcısı ve kâtip olarak çalıştıktan sonra Edebiyat Fakültesini ve onunla birlikte devam ettiği Yüksek Muallim Mektebini bitirdi (1930), aynı fakültede Fuad Köprülü'nün asistanı oldu (1931). *Atsız Mecmua*'da Dârülfünundaki liyakatsiz hocalar hakkında yazdığı bir yazı nedeniyle görevine son verildi (13 Mart 1933). Sürüldüğü Malatya, Edirne (1933-38) ve İstanbul'daki (1934-38) çeşitli ortaokul ve liselerde öğretmenlik yaptı. 1938'de resmî işinden uzaklaştırıldı. Bundan sonra öğrctmenliğini Özel Yüce Ülkü Lisesinde (1938-39), onun kapanışı ile de Boğaziçi Lisesinde (1939-44) sürdürdü.

Orkun dergisinde devrin başbakanı Şükrü Saraçoğlu'na hitaben Türkiye'de gittikçe artan komünist faaliyetleri ve Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki himaye gören komünistler hakkında yayımladığı iki açık mektubu yüzünden 1944'te Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel tarafından öğretmenlikten atıldı ve *Orhun* bakanlar kurulu kararı ile kapatıldı. Sabahattin Ali'ye hakaret davasından aynı yıl dört ay hüküm giydi, cezası tecil edildi. 3 Mayıs gösterileri nedeniyle 1945'te diğer Türkçülerle birlikte yargılandı, dört buçuk ay hüküm giydi, cezası temyiz tarafından bozuldu. Dava 31 Mart 1947'de Atsız ve öteki yirmi iki sanığın toptan beraatıyla sonuçlandı. Bu olay son devir adlî tarihine "Irkçılık-Turancılık Davası" adıyla geçti. Daha sonra Süleymaniye Kütüphanesinde memurluk (1949), Haydarpaşa Lisesinde öğretmenlik yaptı. 1952'de bir konferansı yüzünden tekrar öğretmenlikten atıldı ve yeniden Süleymaniye Kütüphanesine verildi. On yedi yıl burada çalıştıktan sonra 1969'da emekli oldu. 1950-52 ve 1962-64 yıllarında devam ettirdiği *Orkun*'dan sonra 1 Ocak 1964'ten itibaren *Ötüken* adıyla çıkardığı dergide, bir seri yazı yüzünden on beş ay hüküm giydi, Toptaşı Cezaevine konuldu (15 Kasım 1973). 1974'te sağlık durumunun hapishane şartlarına elverişli olmadığı için ve milliyetçi aydın çevrelerin harekete geçmesi ve yağan protesto telgrafları üzerine Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından affedildi. İki buçuk ay kadar hapis yattığı Bayrampaşa Cezaevinden tahliye edildi. Bir kalp krizi sonucu öldü. Cenazesi büyük bir kalabalığın katıldığı törenle Karacaahmet Mezarlığına defnedildi.

Fakültede öğrenci iken arkadaşı Nâci ile birlikte hazırladığı "Anadolu'da Türklere Ait Yer İsimleri" adlı ilk ilmi araştırması *Türkiyat* mecmuasında (1928) yayımlandı. 1931'de *Atsız Mecmua*'yı yayımlamaya başladı. Milliyetçi mücadele yazıları ile kısa zamanda tanındı. *Atsız Mecmua* Atsız'ın "Yolların Sonu" adlı veda şiiriyle bir daha çıkmamak üzere kapandı. Onun yerini tutmak üzere 5 Kasım 1933'te *Orhun* mecmuasını çıkarmaya başladı, aynı yıl derginin yayımı bakanlar kurulu kararı ile durduruldu. 1 Ekim 1943'ten sonra *Orhun* mecmuasını eleştirel tarafı daha da artmış yazılarla yeniden çıkmaya başladı. Nihal Atsız, Türkçülük ve Turancılık fikirlerinin Cumhuriyet dönemindeki en aktif ve kavgacı savunucularından biri oldu. Bu doğrultudaki yazılarını, *Atsız Mecmua* (15 Mayıs 1931-25 Eylül 1932), *Orhun* (5 Kasım 1933-16 Temmuz 1934; 1 Ekim 1943-1945), *Orkun* (1952-57), *Ötüken* (1 Ocak 1964-73) dergilerinde yayımladı. Tarih ve edebiyat tarihi alanındaki çalışmalarıyla tanınmış olup çok sayıda incelemesi yayımlandı.

Atsız'da Türkiye sınırları dışında Çin'e kadar yabancı devletlerin boyunduruğunda yaşayan Türklerin kaderi ve Türk dünyasının birliği meselesi en önemli meselc oldu. Milliyetçiliğinde yüksek ahlâk en başta gelen prensiplerden biridir. Ahlâk bozukluğunu ve bunu artıran kozmopolit etkileri Türklüğün en büyük düşmanı olarak ilân etti. İslâmın Türk tarih ve medeniyetindeki yüceltici rolünü benimsemedi. Mevlânâ Celaleddin, Yunus Emre gibi büyük şahsiyetler hakkında dahi aşağılayıcı ifadeler kullandığı görüldü. İslâmî kanaat ve saygıya ters düşen düşüncelerinde, her şeyi mutlaka Türk asıllı olmak, dışarıdan gelmeyip doğrudan doğruya Türklüğün kendi bünyesi ve geçmişi içinden çıkmak ölçüsü ile değerlendirmek gibi bir zihniyetin rolü oldu. Buna rağmen milleti yapan unsurlardan birinin din olduğunu söylemekten geri kalmadı, Allah inancının Türk cemiyetinin temel direklerinden birini teşkil ettiğini belirtti.

Hüseyin Nihal Atsız

İlk iki romanında millî heyecanlar yaşatmak, tarih sevgisi aşılamak amacıyla Türklüğün en saf, fakat ibretlerle dolu dinamik çağı olarak gördüğü Göktürk tarihini seçti. *Bozkurtların Ölümü*'nde Doğu Göktürkler'in iç isyanları, ihanetler, kıtlık ve tabii afetler sonunda düştükleri Çin boyunduruğuna karşı, hayranı olduğu Kür Şad'ın kırk yiğidi ile birlikte ayaklanışını ve istiklâl uğrunda hayatlarını feda edişlerini anlattı. *Deli Kurt*'ta, Ankara bozgunundan sonraki şehzadeler mücadelesi devrinin buhranlarla sarsılan zemininde, Yıldırım Bayezid'in şehzadesi İsâ Çelebi'nin meçhul oğlu Murad Deli Kurt'un hayat macerasını anlattı.

"Şiirlerinde aşka pek az yer veren Atsız'ın duygulu, ince, insanî hislerini ortaya koyduğu şiirleri de varsa da bunlar azdır. (...)

"Şiirleri kadar sert olmayan bu romanlarda Atsız, Orta Asya Türklüğüne bağlılık, kahramanları kutsama, millet uğrunda ölme, savaşa gözünü kırpmadan koşma, soyumuza bağlılık ve sevgi gibi temaları, çocukların ve gençlerin nabzına girerek büyük bir ustalıkla telkin etmiştir. Bu romanlar, belki edebiyatımızdan daha fazla toplumuzda bir çığır açmıştır. (...)

NİHAL ATSIZ

TÜRK KIZI

Pınar başına geldi
Bir elinde güğümü;
Çattı yay kaşlarını
Görünce güldüğümü,
Bağlamıştı gönlümü
Saçlarının düğümü,
Bilmiyordum bu örgü
Acaba bir büğü mü?

Sordum: Nerdedir yerin?
Nedir senin değerin?
Yedi kral vurulmuş,
Ne bu ceylan gözlerin
Hangisine varırsın
Bu yedi ünlü erin?
Şöyle dedi bakarak
Göklere derin derin:
Kralların taçları
Beni bağlar büğü mü?
Orduları açamaz
Gönlümdeki düğümü.
Saraylarda süremem
Dağlarda sürdüğümü.
Bin cihana değişmem.
Şu öksüz Türklüğümü...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Atsız, en çok ülküsüne uygun ahlâkı toplum konularına cesaretle eğilen şahsiyeti, sert hücumları, nemelâzım demeden canını memurluğunu tehlikeye koyan milli yazıları ve sözleri... Ayrıca gençleri kendine bağlayan alçak gönüllü, şakacı huyları ile toplumuna tesir etmiş ve arkasında kendisine hayran bir gençlik kesimi bırakmıştır." (Ahmet Kabaklı)

"Atsız'ın, mâzisi diğer yazı ve eserlerinden çok öncelere giden, hiç de görmezlikten gelinemeyecek bir şair yanı vardır. Başlangıçta şair olarak dikkati çeken ve bilhassa bu yönü ile İbnülemin'in ve Sadeddin Nüzhet'in eserlerinde yer alan Atsız, 1926'lara uzanıp Atsız Mecmua'dan son yıllarına kadar kitaplarının bazıları içinde ve çeşitli mecmualarda şiirlerini yayımlamıştır. Hece ve aruzun içinden temiz bir Türkçenin ahengini veren mısraları onun epik heyecanlanışlar yanında güzellik ve aşka kayıtsız kalmayan ince duygularını da aksettirmektedir. Şiirlerinin bir kısmını Yolların Sonu (1946, 6. bs. 1986) adlı kitabında toplamıştır. Bu şiirlerin sayısı ilk baskıda otuz sekiz iken sonrakilerde elli dörde yükselir. Onun şiirleri, inandığı dava yolunda hayatı kırık, hayal ettiği hedefe hiç varamayacağını anlamış şair bir idealistin içlenişlerini duyurur. Son şiirlerinde daha da artan bir yalnızlık duygusu içinde, yıllar önceki 'Yolların Sonu' şiirinden bu yana teselliyi geçmişteki Türk büyüklerine kavuşacağı, tarihin Altaylar'a ve Tanrı Dağı'na uzanan ahiret bahçesinde bulmakta hayal eder." (Ömer Faruk Akün)

ESERLERİ:

TARİH-İNCELEME: *Evliya Çelebi Seyahatnamesinden Seçmeler I-II* (günümüz diline çeviri, 1971, 1972), *Türk Tarihi Üzerine Toplamalar* (1935), *Dokuz Boy Türkleri ve Osmanlı Sultanları Tarihi* (Şükrullahi Rami'nin Behçetü't Tevarih adlı eserinin çevirisi, 1939), *900. Yıldönümü* (1940), *Müneccimbaşı Şeyh Ahmed Dede Efendi Hayatı ve Eserleri* (1940), *Osmanlı Tevarih-i Cedid-i Mir'at-ı Cihan* (1941), *Osmanlı Tarihleri I* (Ahmedî - Dâstân ve Tevârih-i Âl-i Osman, Âşık Paşaoğlu Ahmet Âşıkı / Tevarih-i Al-i Osman, Şükrullah / Behçetü't-Tevarih, 1949), *Osmanlı Tarihine Ait Takvimler* (1961), *Türk Tarihinde Meseleler* (1966), *Âşıkpaşaoğlu Tarihi* (günümüz diline çeviri, 1970), *Oruç Bey Tarihi* (günümüz diline çeviri, 1973), *Hicri 858 Yılına Ait Takvim* (1974).

ŞİİR: *Yolların Sonu* (1946).

GEZİ: *Çanakkale'ye Yürüyüş* (1933).

ROMAN: *Dalkavuklar Gecesi* (Hitler döneminde geçen bir konu ile Atatürk döneminin hicvi, 1941), *Bozkurtların Ölümü* (1946), *Bozkurtlar Diriliyor* (1949), *Deli Kurt* (1958), *Ruh Adam* (otobiyografik, 1972).

MAKALE: *Sart Başına Cevap* (1933), *Komünist Don Kişotu Proleter-Burjuva Nazım Hikmetof Yoldaş'a* (1935), *İçimizdeki Şeytanlar* (1940), *En Sinsi Tehlike-Üç Rejim* (1943), *Hesap Böyle Verilir* (1943), *Türk Ülküsü* (1956), *Ordinaryus'un Fahiş Yanlışları* (1961).

MEKTUP: *Atsız'dan Adile Ayda'ya Mektuplar* (1989).

EDEBİYAT TARİHİ: *XVI'ncı Asır Şairlerinden Edirneli Nazmi'nin Eseri ve Bu Eserin Türk Dili ve Kültürü Bakımından Ehemmiyeti* (1934), *Türk Edebiyatı Tarihi* (1940, gen. 1943), *Türk Destanı Üzerinde İncelemeler* (kitaplaşmadı, Orkun'da 1951).

BİBLİYOGRAFYA: *İstanbul Kütüphanelerinde Tanınmamış Osmanlı Tarihleri* (1957), *İstanbul Kütüphanelerine Göre Birgili Mehmed Efendi Bibliyografyası* (1966), *Kemal Paşaoğlu'nun Bibliyografyası* (1966), *İstanbul Kütüphanelerine Göre Ebussuûd Bibliyografyası* (1967), *Âli Bibliyografyası* (1968).

HAKKINDA: Sadettin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (1936, c. 2), Irkçılık-Turancılık (haz. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 1944), Kenan Öner / Öner ve Yücel Dâvası (1947), İsmet Tümtürk / Atsız Hakkında Birkaç Söz (Türk Ülküsü, 1956), Ekrem Koçu / "Atsız (Hüseyin Nihâl)" (İstanbul Ansiklopedisi, c. 1, 1959), Necdet Sançar / Türk Kahramanları (1965), Fethi Tevetoğlu / Hüseyin Nihal Atsız (Türk Ansiklopedisi, c. 19), Agâh Sırrı Levend / Türk Edebiyatı Tarihi (1973, s. 490), Ahmet B. Ercilasun / "Atsız" (TDE Ansiklopedisi, 1976, c. 1, s. 226-227), Akkan Suver / Nihal Atsız (1976), Erol Güngör / Atsız Armağanı içinde (1976), Sakin Öner / Nihal Atsız (1977), Altan Deliorman / Tanıdığım Atsız (1978), J. P. Landau / Pan Turkism in Turkey (1981), Osman F. Sertkaya / Hüseyin Nihâl Atsız (1987), Ömer Faruk Akün / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000), Türkçülüğün Şahikası H. Nihal Atsız (Gökkubbe dergisi, Haziran 2001), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 3, gen. 11. bas. 2002, s. 708-721).

ATSIZ, Yağmur

Şair ve yazar, gazeteci. 1939, İstanbul doğumlu. Şair ve yazar Nihal Atsız'ın oğlu. Haydarpaşa Lisesi ve Bonn Üniversitesi mezunu. Radyoculuk, gazetecilik ve televizyonculuk alanlarında çalıştı. Bonn Büyükelçiliğinde basın danışmanı oldu. Almanya'nın pek çok radyo televizyon kanalı ve gazetesinde yorumlar yaptı. TV belgeselleri ve röportajlar hazırladı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

Yağmur Atsız

Cumhuriyet, Nokta, Pazar Postası, Akis, Yeni Yüzyıl, Milliyet gazete ve dergilerinde yazılar yazdı. Halen yazıları *Tercüman* gazetesi ile *Türk Edebiyatı* ile *Maya* dergilerinde yayımlanıyor. *Meçhul Bir Gazeteciye Mektuplar* adlı eseriyle 2002 yılında Türkiye Yazarlar Birliği Dil Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Yeni Türk Edebiyatı'ndan Seçmeler ve Çağdaş Alman Edebiyatı'nda Türkiye İzlenimleri* (1976), *Yeni Düzen Amerika'nın Dış Müdâhaleler Tarihçesi* (1992), *Bir Nal Koleksiyoncusu: Türkiye* (1997), *Cervantes – İnebahtı'nın Tek Kollusu* (1997, Almanya), *Yeni Dünya Düzeni / Bir Hürriyet Havarisinin Sabıka Dosyası* (yayıma hazırlayan: Sultan Polat, 1998), *Bloknot Çekmece Yazıları* (2000), *Meçhûl Bir Gazeteciye Mektublar* (2002), *Amerika'nın Afganistanları* (2002), *Ömrümün İlk 65 Yılı* (2005).

ŞİİR: *Eine Frau um Vierzig* (Kırk Yaşlarında Bir Kadın, Almanca ve Fransızca Şiirler (1985), *Günlerimiz* (1993), *Unutkan Şehir* (1997).

ATTİLÂ, Osman

Şair (D. 1922, Afyonkarahisar - Ö. 20 Nisan 1978, Ankara). Gedik Ahmet Paşa İlkokulu ve Afyon Lisesini bitirdikten (1946) sonra bir süre Afyon Halkevince çıkarılan *Taşpınar* dergisinde, 1939'da yerleştiği Ankara'da Halkevleri Genel Merkezinin yayın organı *Ülkü* dergisi ile Ankara Üniversitesi Basımevi İdaresinde çalıştı. Türk Dil Kurumunun yayın organı *Türk Dili* dergisinin on altı yıl sekreterliğini yaptı.

1965 genel seçimlerinde Adalet Partisi Afyonkarahisar milletvekili olarak TBMM'ye girdi. Sonraki seçimlerde listeye giremedi. Çeşitli bakanlıklarda müşavirlik görevinde bulundu. 1969'da Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı basın müşavirliğine atandı. Daha sonra Kültür Bakanlığı basın müşavirliğine geçti. Saz şairleri tarzını benimseyerek yazdığı şiirleri ile folklor konusundaki makalelerini *Ülkü, Yücel, Çağır, Türk Dili, Hisar, Çağrı* gibi dergilerde yayımladı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rahtey.org

OSMAN ATTİLA

GÜN VURUR BENİ

Bana kardeş misin, sen, yeşil otlak
Kışın ayaz, yazın gün vurur beni.
Tohumu bağrına basan bu toprak,
Tohumla birlikte yoğurur beni.

Başımı yaslarım çiçekli dala.
Seslenmek isterim yanık kavala.
Geceler başlatır yeni bir yola.
Sabahlar yeniden doğurur beni.

İçmeğe değer su, kırarım buzu;
Kalsın başkasına öğle uykusu.
Yaşamayı meler her doğan kuzu
Hayata, hayata çağırır beni.

Günü gagasında taşır kuşum var;
Bir inişe karşı bin yokuşum var.
Benim "Zaman" adlı kız kardeşim var
Yün diye, yün diye eğirir beni.

Kütüphanesini, Afyon Gedik Ahmet Paşa Kütüphanesine bağışladı. Cenazesi Afyonkarahisar'a getirilerek, Asri Mezarlığa gömüldü.

Hemşehrileri için söylediği dize ünlüdür:

"Herkes beni Ankara'larda sanır,
Afyon'da bir dam çökse yüreğim parçalanır!"

"Osman Attilâ genç şairlerin pek ilgi gösterdikleri kısa şiirin semtine uğramıyor. En kısa şiiri üç kıtalıktır; yediye kadar çıktığı da oluyor. Sanatta dünya görüşünü 'sanatçının dünya ile münasebetlerinin ne dereceye kadar sanat ifadesini bulduğu ve ne dereceye kadar kendine hâs bir şekil alma âlametleri gösterdiği' mânasına anlarsak, Osman Attilâ'nın, bu yönden, takdire değer bir sonuca ulaştığını görürüz. O hayatın sathında kalmak istemiyor: derine ve öze giriyor. Gönlü ve kulağı, kainatın sularına açıktır. Bu yüzdendir ki, her şiiri, kendini meydana getiren sır ve zarureti de ifşa eder." (Hikmet Dizdaroğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *İnaz Köyü Eğitmeni Hasan Koçak'ın Türküsü* (1945), *Sabahleyin* (1950), *Gözlerimin Söylettiği* (1975), *Güpegündüz, Baştanbaşa.*

ANTOLOJİ: *Memleket Şiirleri Antolojisi* (1950), *Türk Kahramanlık Şiirleri* (1967).

ARAŞTIRMA-DERLEME: *Afyon Karahisar Türküleri* (1957), *Atatürk 30 Ağustos'u Anlatıyor, Afyon'un Hazineleri* (basılmadı).

HAKKINDA: Hikmet Dizdaroğlu / Sabahleyin (Hisar, sayı: 4, Haziran 1950), Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Afyonkarahisarlı Şairler, Yazarlar, Hattatlar (1971), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 458-464), Fahri Ersavaş / Tanzimat'tan Bu Yana Hamâsî Türk Şiiri Antolojisi (1997), İrfan Ünver Nasrattınoğlu – Mehmet Sarlık / 75 Yılda Yöneticilerimiz (1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004), Mehmet Atilla Maraş / 22. Dönem Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

ATÛFÎ (Hayreddin Hızır b. Mahmud b. Ömer)

İslâm bilgini (D. ?, Merzifon - Ö. 1541, İstanbul). Öğrenimini tamamladıktan sonra Mevlânâ Bahtî Halife'den tefsir ve hadis, Amasyalı Mevlânâ Abdî'den meânî, Kutbuddin Muhammed'den matematik ilimlerini, Bursalı Hocazâde'den metodoloji ilmini ve Mevlânâ Efdalzâde'den fıkıh ilmini okudu ve zamınının ünlü ilim adamları arasına dahil oldu. II. Bayezid tarafından Saray-ı Hümâyun öğretmenliğine atandı. Bir müddet sonra bu görevden ayrılarak camilerde tefsir okuttu. Daha sonra da tamamen inzivaya çekildi. Kabri İstanbul'da Hz. Halid civarındadır.

ESERLERİ:

Hâşiye-i Tefsîr-i Keşşâf, Hâşiye-i Tefsîr-i Beyzavî, Şerh-i Meşârık-ı Şerîf, Şerh-i Kasîde-i Bür'e, el-Enzâr, Hısnu'l-Âyâti'l-İzâm, Ravzu'l-İnsân, Ebdân, el-Cevneretü'l-Cenâniyye fi Mesâili'l-İmâniyye.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AVAGYAN, Arsen

Tarihçi, diplomat. 1972, Erivan / Ermenistan doğumlu. 1994 yılında Erivan Devlet Üniversitesi Tarih Fakültesini bitirdikten sonra 1998'de Moskova'da Diplomatik Akademiden mezun oldu. 1996 yılında Ermenistan Bilimler Akademisinde *"1908-1914 Yıllarında Ermeni Siyasi Partileri ile İttihat ve Terakki Cemiyeti Arasındaki İlişkiler"* konusunda tez hazırladı. 2002 yılında Moskova Devlet Üniversitesinde tarih bilimleri alanında *"Osmanlı İmparatorluğu ve Kemalist Türkiye'nin Devlet-İktidar Sisteminde Çerkeslerin Rolü"* başlıklı Rusça doktora tezini sundu. Ermenistan ve Türkiye'deki çeşitli dergilerde makaleleri yer aldı.

Arsen Avagyan

Eylül 2000'de Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı bünyesinde Ermenistan'ın Türkiye temsilciliği görevine getirilen ve bu ülkenin Türkiye'deki ilk ve tek diplomatı olarak görev yapan Avagyan, Mayıs 2005'te görev süresini tamamlayarak ülkesine döndü. Osmanlı İmparatorluğu ve Türk-Ermeni ilişkileri alanında tanınmış bir tarihçidir. Doktora tezinin Türkçeye çevirisi yayımlandı: *Çerkesler* (çev. Ludmilla Denisenko, 2004).

AVANAS, Ahmet

Tarih araştırmacısı. 1 Ocak 1948, Adana doğumlu. Ankara Üniversitesi DTCF mezunu. 1969-74 arası Kayseri Kız İlköğretim Okulunda, 1974-76 arası Erzurum Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsünde, 1976-82 arası Konya Selçuk Eğitim Enstitüsünde tarih öğretmenliği yaptı. 1978'de yüksek lisansını 1987'de doktorasını tamamladı. 1994'te Selçuk Üniversitesinde yardımcı doçent oldu.

ESERLERİ:

Milli Mücadelede Konya Ata-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://tanitey.org

türk Araştırma Merkezi, II. Ordu'nun Konya'da Nakli ve Ortaya Çıkan Sorunlar, I. II. İnönü Savaşları ve Konya Üzerindeki Etkileri, Sivaslı Ali Kemal Efendi ve Millî Mücadeleye Hizmetleri, Büyük Taarruz ve Konya.

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

AVAROĞLU, Ertuğrul Şevket

Gazeteci, öykücü (D. 1909, İstanbul – Ö. ?). Heybeliada Bahriye Mektebini bedensel yetersizlik nedeniyle yarım bırakarak, 1925'te Yüksek Muallim Mektebinin tarih bölümüne girdi. Ancak burayı da bitirmeden öykücü Sadri Edhem'in teşvikiyle *Son Telgraf*'ta muhabirliğe başladı. 1934'e kadar İstanbul gazetelerinde çalıştıktan sonra Ankara'ya giderek Matbuat Umum Müdürlüğüne girdi. *Tan, Vatan, Tasvir, Akşam* gazetelerinin Ankara muhabirliğini yaptı. 1944'te İstanbul'a dönerek, bir süre *Tan*'ın yazı işleri müdürlüğünde bulundu. Karikatürist Ramiz ile *Mizah* dergisini, M. Faruk Gürtunca ile *Devran*'ı çıkardı; Refik Halit Karay'ın *Aydede*'sinde yazı işleri müdürlüğü yaptı, daha sonra *Yeni Sabah*'a yazdı. 1959'da M. Faruk Gürtunca'nın Ülkü müesseselerine genel müdür oldu.

Her Gün gazetesinde "Sapantaşı" başlıklı fıkralar yazdı. *Nevres Baba* ve *Aşkın Ölümü* gibi yirmiden fazla romanı gazetelerde imzasız olarak tefrika edildi. Öykü ve romanları dışında üç perdelik komedisi *Şeriatcasına* halkevlerinde sahnelendi. Şiirlerini yayımlamadı, ancak bazı şiirleri bestelendi. Bunlardan en ünlüsü Osman Nihat Akın'ın nihavent makamında bestelediği *Kalbimdeki Son Aşka İnerken Yine Perde*'dir.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Köse Fuad* (1929), *Olmıyan Şeyler* (1938).

OYUN: *Şeriatcasına* (1938), *Vatan Çocuğu* (1945).

DİĞER: *Zeki Müren'in İlk Filmi: Beklenen Şarkı.*

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), TBE Ansiklopedisi (2001), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hece Öykü, Ağustos-Eylül 2004).

AVCI, Ali Haydar

Halkbilim araştırmacısı. 1961, Hançılı köyü / Kalecik / Ankara doğumlu. 1977'de yerleştiği Almanya'da serbest araştırmacı-yazar olarak çalıştı. Avrupa'da eğitsel ve kültürel boyutta geniş kapsamlı çalışmalar yürüttü. *Halkbilimi Araştırmaları* adlı süreli kitaplar dizisinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. *Türk Folkloru-Belleten, Halk Kültürü, Alevilerin Sesi, Alevilik Araştırmaları, Folklor/Edebiyat, Allı Turna, İletişim, Deng, Ehli Beyt, Berhem, Halk Ozanı, Yol-Bilim / Kültür / Araştırma, Pertev Naili Boratav Armağanı, Alevi Tarih ve Kültürü, Halkbilimi Araştırmaları* gibi sempozyum kitabı, yıllık ve dergilerde halkbilimi ve sosyal tarih alanıyla ilgili yüze yakın uzun araştırması yayımlandı.

"Pir Sultan Abdal halkbilimi çalışmalarında olduğu siyasal bilincimizin de en önemli figürlerinden birini oluşturuyor. Bu çalışma; Pir Sultan'a dair bugüne kadar yapılmış araştırmaların en kapsamlısı. Ama bu çalışmayı öncekilerden daha önemli kılan asıl özellik, bizi, konuya ilişkin bugüne kadar yapılmış tüm çalışmaların düzeltilmesi gereksinimi ile karşı karşıya bırakmaması. Çalışmanın bir diğer önemi ise, Osmanlının, halkın bu büyük zannının gözündeki niteliğiyle bizi tanıştırmasıdır." (Erdoğan Aydın)

ESERLERİ:

Bilinmeyen Bir Halay ve Türküleri (1984), *Hançılı Köyü ve Çevresinde Ağıt Geleneği* (1986), *Almanya Gurbeti ve Türküleri* (1986), *Tesellemeler* (1987), *Halkbilimi Araştırmaları* (1988), *Halkbilimi Konuları ve Araştırma Yöntemleri* (1992), *Osmanlı Yönetimi ve Alevi Halka Yönelik Sistemli Kıyım* (1992), *Alevilik ve Devlet* (1993), *Köroğlu Ayaklanması / İnceleme-Belgeler-Deyişler-Kaynakça* (1994), *Ağıt Geleneği ve Ağıtlar* (1995), *Çomar Bölükbaşı Ayaklanması ve Çomar Ağıtları* (1996), *Bir Sosyal İsyancı: Eşkıya Çöllo - Yaşamı ve Destanı* (1997), *Kara Mahmut Ayaklanması 1684-1686* (1998), *Anadolu'dan Ağıtlar* (1998), *Alevi Tarihinden Bir Kesit: Kalender Çelebi Ayaklanması* (1998), *Zeybeklik ve Zeybekler-Bir Başkaldırı Geleneğinin Toplumsal ve Kültürel Boyutları* (2001), *Bize de Banaz'da Pir Sultan Derler - Yeni Belge ve Bilgiler Işığında Pir Sultan Abdal* (2004), *Zeybeklik ve Zeybekler Tarihi* (2004), *Atçalı Kel Mehmet İsyanı* (2004).

AVCI, Arif Tuncer

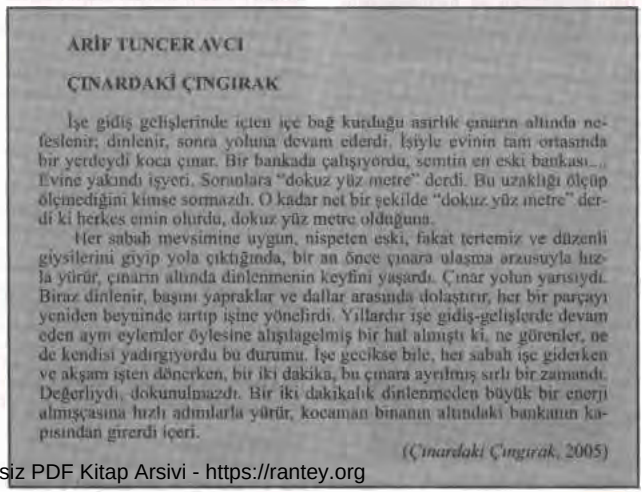
Öykücü. Türkeşen köyü / 13 Temmuz 1963, Göle / Ardahan doğumlu. Hatay Eğitim Yüksek Okulu ve Anadolu Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünü bitirdi. Muş, Erzurum ve İstanbul'da öğretmen olarak görev yaptı. Çeşitli edebiyat dergilerinde öykü, gezi yazısı ve şiirleri yayımlandı. İstanbul Bahçelievler'de öğretmenlik yaptı. İlk öyküsü *Patika* dergisinde yayımlandı (1995). Ürünlerini *Eski Edebiyat, Berfin Bahar* dergilerinde yayımladı. Öykülerini *Çınardaki Çıngırak* adıyla kitaplaştırdı (2005).

"Arif Tuncer Avcı, insana yolculuğunu insanla yapmasını becerebilen bir öykücü. Bu ilk kitabında içsel yolculukları öyküleştirirken bile, bir bunalımı değil; insanla, çevreyle içiçe yaşamayı, umutlu olmayı, direnmeyi vurgulamış. İnsanı bütünüyle kavramış bir öykücünün öyküleri bunlar. Yaşamın içinde, yaşam gibi canlı..." (H. Hüseyin Yalvaç)

HAKKINDA: Hasan Hüseyin Yalvaç / Çınardaki Çıngırak'ın Önsözü (2005), Heyzen Ateş (Radikal Kitap, 6.5.2005).

AVCI, Gültekin

Hukukçu, yazar. 1969, Sındırgı / Balıkesir doğumlu. Babasının polis olması sebebiyle ilk ve ortaöğrenimini Sapanca, Diyarbakır ve İzmir illerinde

ARİF TUNCER AVCI

ÇINARDAKİ ÇINGIRAK

İşe gidiş gelişlerinde içten içe bağ kurduğu asırlık çınarın altında neflenir, dinlenir, sonra yoluna devam ederdi. İşiyle evinin tam ortasında bir yerdeydi koca çınar. Bir bankada çalışıyordu, semtin en eski bankası... Evine yakındı işyeri. Sorunlara "dokuz yüz metre" derdi. Bu uzaklığı ölçüp ölçmediğini kimse sormazdı. O kadar net bir şekilde "dokuz yüz metre" derdi ki herkes emin olurdu, dokuz yüz metre olduğuna.

Her sabah mevsimine uygun, nispeten eski, fakat tertemiz ve düzenli giysilerini giyip yola çıktığında, bir an önce çınara ulaşma arzusuyla hızla yürür, çınarın altında dinlenmenin keyfini yaşardı. Çınar yolun yarısıydı. Biraz dinlenir, başını yapraklar ve dallar arasında dolaştırır, her bir parçayı yeniden beyninde tartıp işine yönelirdi. Yıllardır işe gidiş-gelişlerde devam eden aynı eylemler öylesine alışılagelmiş bir hal almıştı ki, ne görenler, ne de kendisi yadırgıyordu bu durumu. İşe gecikse bile, her sabah işe giderken ve akşam işten dönerken, bir iki dakika, bu çınara ayrılmış sırlı bir zamandı. Değerliydi, dokunulmazdı. Bir iki dakikalık dinlenmeden büyük bir enerji almışçasına hızlı adımlarla yürür, kocaman binanın altındaki bankanın kapısından girerdi içeri.

(*Çınardaki Çıngırak*, 2005)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

tamamladı. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 1990 yılında mezun oldu.

1991'de İzmir adlî yargı hakim ve savcı adayı olarak göreve başladı. 1993-97 yıllarında Konya-Hadim ilçesi hakimliği, 1997-1999 yılları arasında Gümüşhane-Kürtün cumhuriyet savcılığı, 1999-01 yılları arasında Konya-Karapınar cumhuriyet savcılığı ve 2001-03 yıllarında Siirt basın ve terör cezaevi cumhuriyet savcılığı görevlerinde bulundu. Daha sonra görevini Muğla-Ortaca cumhuriyet savcısı olarak sürdürdü. Görevi yanı sıra Kamu yönetimi ve istihbarat alanlarında araştırmalar yaptı. *İstihbarat Teknikleri* (2004) adlı bir kitabı vardır.

AVCI, Mehmet

Halk ozanı. 1938, Karabağ köyü / Kağızman / Kars doğumlu. Ürünlerinde Avcı, Avcı Mehmet ve Derviş Mehmet mahlaslarını kullandı. İlk ve ortaokulu bitirdiği Iğdır'da bir süre çobanlık yaptıktan sonra ozanlığa başladı. Dolaştığı çeşitli şehirlerde şiirlerini ve türkülerini okudu. 1970 yılından itibaren hayatını İzmir'de sürdürdü. Şiirleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Katıldığı yarışmalarda ödüller kazandı. Halk Oyunları ve Aşıklar Derneğinin kurucuları arasında yer aldı. *Âşığın Gizli Feryadı* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi (1992), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AVCI, Nabi

İletişimbilimci, yazar. 8 Ekim 1953, Bilecik doğumlu. Veysel Vedat , Enes Harman adlarını da kullandı. Eskişehir Maarif Koleji (1971) ve ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi (1978) mezunu. Çalışma hayatına 1975'te Kültür Bakanlığında başladı. 1977'den itibaren iki yıl Kopenhag Büyükelçiliğinde çalıştı. 1979'da Anadolu Üniversitesine asistan olarak girdi. Doktorasını 1986'da burada yaptı, doçentliğe ve profesörlüğe yükseldi.

Nabi Avcı

UNESCO Türkiye Milli Komisyonu İletişim ve Enformasyon Komitesi üyesi (1988-91), Türkiye Yazarlar Birliği genel başkan yardımcılığı (1988-91), TRT Televizyon Dairesi başkanlığı ve Belgesel Yayınlar Repertuvar Kurulu üyeliği (1986-88) görevlerinde de bulundu.

Henüz öğrenci iken *Deneme* (1969-72) ve *Gelişme* (1972-74) dergilerinin kurucuları arasında yer aldı. 1979'da İsmet Özel, Ahmet Kot ve Bekir Şahin'le birlikte Yeryüzü Yayınevini kurdu. TRT'de genel müdür danışmanı (1986-87), *Zaman* gazetesi yayın danışmanı (1986-87), Milli Eğitim Bakanlığı danışmanı (1988-92), Başbakanlık danışmanı (1990-92), Kanal 7 yayın danışmanı (1995-98) ve *Yeni Şafak* gazetesi genel yayın yönetmeni olarak görev yaptı. Kanal 7'de „360 Derece" programını hazırlayıp sundu. İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesinde öğretim üyesi ve Başbakanlık başmüşaviri (2003-) olarak çalışmalarını sürdürdü.

Şiir ve yazılarını *Hareket* (1968), *Deneme* (1970-73), *Gelişme* (1973-75), *Mavera* (1980), *Yeni Devir* (1977-80), *Milli Gazete* (1986), *Zaman* (1986-87), *Albatros* (1988), *Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı*, *Milli Eğitim*, *Türk Yurdu*, *Aktüel* (haftalık), *Türkiye Günlüğü*, *İlim ve Sanat*, *Yeni Şafak* gibi gazete ve dergilerde yayımladı. *Yeni Devir*'de Enes Harman imzasıyla dışpolitika konularında yazdı. Yayımlandığı dergilerde ilgiyle okunan şiirlerini kitaplaştırmadı.

ESERLERİ:

TÜRKÇE: *Türk Dili Batı Edebiyatından Seçmeler* (1986), *Düşünce ve Uygarlık Tarihi* (3 cilt, S. H. Bolay'la birlikte, 1987), *İletişim Düşüncesinin Gelişimi Eğitim Öğretim Boyutlarıyla Bir Model Denemesi* (1988), *Evvel Zaman İçinde* (Molla Kasım imzasıyla, mizah yazıları), *Bombacı Parmenides* (1989), *Kitle Kültürü ve Enformatik Cehalet* (1990), *Enformasyon Toplumu ve Eğitim Sistemine Etkileri* (1992).

İNGİLİZCE: *Information Society Cahallenge for* (Turkish) *Education Policies* (1989), "*National Report on Information Society*" (1989), "*Distance Education in Turkey*" *The Information Society Five Case Studies* (1989).

ÇEVİRİ: *Din ve Medeniyet Üzerine* (H. Nedvi'den, 1978), *Modern Dünyanın Bunalımı* (R. Guenon'dan, 1979), *Antik İnançlar Modern Hurafeler* (Martin Lings' ten, 1980), *Trendeki Derviş* (Tevfik El Hakim'den, 1981), *İnsan ve Tabiat* (S. H. Nasr'dan, 1982), *Uzaktan Eğitimde Yazılı Malzeme* (1984).

AVCI, Nazmi

Din sosyoloğu, etnisite araştırmacısı. Lisans eğitimini Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1990), yüksek lisansını Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Sosyolojisi Anabilim Dalında (1993), doktorasını İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında (1996) yaptı. Eğirdir Yükseköğretimi Koruma ve Geliştirme Derneği başkanlığı, Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Meslek Yüksek Okulu müdürlüğü, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı başkanlığı, Süleyman Demirel Üniversitesi Senatosu üyeliği yaptı. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Genel Sosyoloji Metodoloji Bölümünde yardımcı doçent olarak görev yaptı. Yüksek lisans tezleri yönetti.

Yörükler, toplumsal ve bireysel değerler sosyolojisi, etnik çalışmalar gibi alanlarda özel çalışmalar yaptı. Yazıları, *Süleyman Demirel Üniversitesi, SDÜ Fen-Ed. Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *Tabula-Rasa*, *İnönü Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* gibi dergilerde yayımlandı. Çeşitli sempozyumlarda sosyal analizler içeren bildiriler hazırladı. Çok sayıda konferansa katıldı.

ESERLERİ:

Türkiye'de Modernleşme Açısından Din Kültür Siyaset/ 1839-1960 (2000), *Düşün Anaforunda Bir Adam: Hilmi Ziya Ülken* (2005).

AVCI, Seyit

İlâhiyatçı. 1968, Orhaniye / Konya doğumlu. 1985'te Konya İmam Hatip Lisesini, 1989'da Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini bitirdi. 1992 yılında aynı üniversitenin hadis anabilim dalında yüksek lisansını tamamladı. 1992'de bir yıl Silvan (Diyarbakır) Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmeni olarak çalıştı. 1993'te Konya'ya atanarak öğretmenlik mesleğini sürdürdü. 1993'te Selçuk Üniversitesine bağlı olarak başladığı doktora çalışmasını 1999'da tamamladı.

ESERLERİ:

Hadis İlmi Hadisçilerin Faziletleri ve Kırk Hadis (2004), *Sünnetin İslâm'daki Yeri ve Sünnetle İlgili Kırk Hadis* (2004), *Sahabenin Peygamber Sevgisi - Sahabe ile İlgili Kırk Hadis* (2004), *Sûfilerin Hadis Anlayışı - Bursevî Örneği* (2004).

AVCI, Talât

Şair. 3 Ocak 1952, Bağarası köyü / Söke / Aydın doğumlu. Söke Lisesi ve Erzurum Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1974), AÖF Türk Dili ve Edebiyatı bölümü (1993) mezunu. Söke Lisesinde

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

TALÂT AVCI

SENÇEKİMİ

Özsuyun
yürümesi gibi dallara
çiçeği güldürmesi
meyveyi doldurması gibi

topluiğnelerin
kutusundan çıkar çıkmaz
bir öpücük kondurması gibi
mıknatısın yanağına

gurbetçi akarsuların
tozpembe denizlere doğru
sügüdüsel bir özlemle
yol alması gibi yatağında

bir ekmek kırıntısına
karıncaların üşüşmesi gibi
havaya atılan taşın
yere düşmesi gibi

ayaklarımda
sençekimi

(*Sençekimi*, 1999)

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni iken 1999'da emekli oldu. Aynı tarihten itibaren Kuşadası'nda turizm işletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulunda Türk dili okutmanlığı ve dershane öğretmenliği yapıyor.

İlk şiiri (*Sanatçıya*), *Kemalist Ülkü* dergisinde (Eylül 1977) yer almıştı. Sonraki yıllarda şiirlerinin yanı sıra öykü, deneme, tanıtım yazıları *Türk Dili*, *Kemalist Ülkü*, *Yaba Öykü*, *Beşparmak*, *Aykırısanat*, *A Edebiyat*, *Antoloji*, *Ekin*, *İmece*, *Kıyı*, *Tan* (Yugoslavya), *Gölge* gibi dergilerde yer aldı. Mayıs 2000'den itibaren *Beşparmak* dergisinin genel yayın yönetmenliğini sürdürdü. *Söke Lisesi Marşı* adlı şiiri Özer Aydoğan tarafından bestelendi.

ESERLERİ (Şiir):

Mustafa Kemal Destanı (1986), *Sençekimi* (1999).

Talât Avcı

HAKKINDA: Kerim Özbekler / Talat Avcı ve M. K. Destanı (Kayseri gazetesi, 4.2.1987), İrfan Ünver Nasrattınoğlu / M. K. Destanı / 24 Saat gazetesi, (15.11.1988), İsa Kayacan / M. Kemal Destanı ve Talat Avcı (Burdur gazetesi, 12.4.1988), Ahmet Otman / M. K. Destanı (Salihli gazetesi, 1.2.1989), Ayhan İnal / M. Kemal Destanı (Karınca dergisi, Eylül 1988), Abdülkadir Güler / Sençekimi (Yeni Söke gazetesi, 31.5.1999), Kerim Özbekler / Talat Avcı ve Sençekimi (Yeni Çağ gazetesi, 30.8.1999), Erhan Tığlı / T. Avcı ve Sençekimi (Sevgi Yolu dergisi, Kasım Aralık 1999), Atila Er / "Sençekimi" Düşlerde Bir Ozan (Beşparmak dergisi, Kasım-Aralık 1999), Birsen Pekçolak – Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

AVCI, Veli

Şair, gazeteci. 1949, Kemaliye / Erzincan doğumlu. Kemaliye'de doğdu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamlayıp gazeteciliğe başladı. Bir süre *Tercüman*, *Son Havadis* gibi gazetelerin çeşitli birimlerinde görev yaptıktan sonra, 1971 'de Kuşak Ofset matbaasını, 1980'de Veli Yayınevini kurup yönetti. Yazı ve şiirleri, kendi çıkardığı *İnanç* dergisinin yanı sıra *Meşale*, *Türk Edebiyatı ve Türkiyem* gibi dergilerde yayımlandı. Türkiye Yazarlar Derneği, Müzik-San Vakfı, Türk Edebiyatı Vakfı üyesidir. *Özlem Türküsü* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AVCI, Zeynep

Öykü ve oyun yazarı, çevirmen. 6 Haziran 1947, Kütahya doğumlu. Zeynep Karabey imzasını da kullandı. Erenköy Kız Lisesi orta kısmı, Kadıköy Kız Koleji mezunu. ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi ile İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümündeki öğrenimini tamamlamadı. *Cumhuriyet*, *Yeni İstanbul*, *Milliyet*, *Hürriyet*, *Dünya* gazetcleri; Sipa Pres Türkiye Temsilciliği, TRT Paris Bürosu ve *Pamuk Çocuk*, *Focus* dergilerinde çalıştı. Bu dergilerin yönetmenliğini yaptı. Çalışmalarını Bodrum ve İstanbul'da sürdürüyor.

Öykü, inceleme ve eleştirileri 1981'den itibaren, bir süre editörlük yaptığı *Yazko Somut* ile *Milliyet Sanat*, *Varlık*, *Cumhuriyet Kitap*, *kitap-lık* gibi çok sayıda dergide yer aldı. Zülfü Livaneli, Atıf Yılmaz gibi ünlü yönetmenlerin çektiği bazı sinema filmleri için senaryolar yazdı. *Gılgamış* oyunu ile Ankara Sanat Kurumu Ödülünü, *Abelard ve Heloise* ile Avni Dilligil En İyi Çeviri Ödülünü aldı. Telif eserlerinin yanı sıra çevirilerindeki temiz ve kusursuz Türkçesiyle dikkat çekti.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kötü Bir Yaratık* (1983), *Ahsan Köşkün Hanımefendisi* (1991), *Aşk Meleğinin İşleri* (1998).

Zeynep Avcı

OYUN: *Gılgamış* (1997).

DERLEME: *A'dan Z'ye Abidin Dino* (2000).

ÇEVİRİ: *Giocomo Joyce* (J. Joyce'dan, 1988), *Abelard ve Heloise* (R. Duncan'dan, 1988), *Toplu Eserleri - Shakespeare: Venedik Taciri, Kısasa Kısas, 12. Gece* (1998) - *Hırçın Kız* (2004) (W. Shakespeare'den), *Toplu Oyunları 1 Matmazel Julie - Alacaklılar* (Auguste Strindberg'ten; Aziz Çalışlar ile, 2004).

HAKKINDA: Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Virgül (Sayı: 32, Temmuz-Ağustos 2000), Necmi Sönmez / Cumhuriyet Kitap (29.6.2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

Doğan Avcıoğlu

AVCIOĞLU, DOĞAN

Araştırmacı, yazar (D. 1926, Bursa – Ö. 4 Kasım 1983, İstanbul) İlk ve ortaöğrenimini tamamladıktan sonra Fransa'ya gitti. Fransa'da iktisat ve siyasal bilimler eğitimi gördü. 1955'te Türkiye'ye dönerek Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünde asistan oldu. 1956'dan sonra haftalık *Akis* ve *Kim* dergilerinde yazmaya başladığı yazılarla dikkat çekti. Cumhuriyet Halk Partisinin (CHP) araştırma biriminde çalıştı ve partinin yayın organı olan *Ulus* gazetesinde yazarlık yaptı. 27 Mayıs 1960 inkılabından sonra CHP kontenjanından Kurucu Meclis üyesi oldu, 1961 Anayasasının hazırlanmasında görev aldı. 1960-61'de *Vatan* ve *Ulus* gazetelerinde yazarlık, Anka-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ra Radyosunda dış haber yorumculuğu yaptı. 1961'de Mümtaz Soysal ve Cemal Reşit Eyüboğlu ile birlikte haftalık *Yön* (1961-67, 222 sayı) dergisini çıkarmaya başladı. *Yön* dergisi, 1960'tan sonra belirli bir gelişme gösteren Türkiye sol hareketi içinde bir tür "Kemalist sosyalizm" anlayışının savunuculuğunu yaptı. 1960 sonrası sol düşünce ve eylemin biçimlenmesinde derin etkileri olan bu dergi, 1930'lardaki *Kadro* dergisi hareketinin görüşleriyle önemli benzerlikler taşıyordu. Doğan Avcıoğlu, 1963-65 yılları arasında Türk-İş Araştırma Merkezi müdürlüğü, 1968-69 yıllarında CHP Yüksek Danışma Kurulu üyeliği yaptı. 1969'da *Yön*'deki siyasal görüşlerini daha net bir şekilde dile getirdiği haftalık *Devrim* (1969-71) gazetesini çıkarmaya başladı. Bu gazete 12 Mart 1971 askeri muhtırası sırasında kapatıldı ve Avcıoğlu gazetedeki yazılarından ötürü bir süre tutuklandı.

Avcıoğlu'na göre üstyapı alanında başarılı olan Kemalist devrim altyapıda, dışa bağımlı sermaye ile toprak ağalarının etkisini kıramamıştı. Dolayısıyla Kemalist devrimin alt yapıda sürdürülmesi, radikal bir toprak reformu, devletçi sanayileşmenin ve ekonomik alanda tam bağımsızlığın gerçekleştirilmesi Türkiye'nin asıl gündemini oluşturmalıydı. Doğan Avcıoğlu 1968'de yayımladığı "Türkiyenin Düzeni" adlı kitabında, Türkiye'nin geri kalmışlığının nedenlerini araştırıyor, "Milli Devrimci Kalkınma Modeli" adını verdiği bir tür devletçi-sosyalist bir ekonomi modeli öneriyordu. Topladığı ilgi kadar eleştiriye de uğrayan "Türkiye'nin Düzeni" adlı eser siyasal etkisinin yanı sıra, Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı ve tarihi üzerine araştırmaların yaygınlaşmasında çığır açıcı bir rol oynamıştı.

Avcıoğlu 1971'de yayımladığı "Devrim Üzerine" adlı kitabında, öngördüğü devrim stratejisi ve programı konusundaki görüşlerini dile getirdi. Ona göre devrim, Kemalist aydınların yol göstericiliğinde, Kemalist askerlerin öncülüğünde bir geniş cephe tarafından gerçekleştirilebilirdi... Avcıoğlu, 12 Mart döneminde emekli general Cemal Madanoğlu ile birlikte tutuklanarak, orduyu isyana teşvik iddiasıyla yargılandı ve beraat etti. 1973 sonrasında siyasetle ilgilenmedi. "Milli Kurtuluş Tarihi" ve "Türklerin Tarihi" adlı çalışmalarını hazırladı. *Türkiye'nin Düzeni* (1968) eseriyle 1969 Yunus Nadi Armağanını kazandı.

ESERLERİ:

Türkiye'nin Düzeni (1968), *31 Mart'ta Yabancı Parmağı* (1969), *Devrim Üzerine* (1971), *Milli Kurtuluş Tarihi* (3 cilt, 1974), *Türklerin Tarihi* (1978).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982), Hikmet Özdemir / Kalkınmada Bir Strateji Arayışı-Yön Hareketi (1986), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ahmet Günbaş / Doğan Avcıoğlu'nu Anlamaya Çalışmak (Cumhuriyet Kitap, 24.8.2000), Fethi Naci / Alıntılardan Alıntılar ya da YÖN Yılları (Cumhuriyet Kitap, 21.3.2002).

AVDAN, Ferda Belkıs

Şair (D. 22 Mayıs 1928, Aydın – Ö. 1967, Fransa). Babasının ölümü nedeniyle, İzmir Gazi İlkokulunda bitirdikten sonra Zonguldak'a taşındı (1940). Bu şehirde Çelikel Lisesinden mezun oldu (1946). 1967'de Paris yakınlarında geçirdiği bir trafik kazası sonucu öldü. Yazmış olduğu şiirler, 1970 yılında eşi Oğuz Avdan tarafından *Birkaç Mısra* adlı kitapta toplanarak yayımlandı.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AVKOVAN, Celal

Şair (D. 1907, Talas / Kayseri – Ö. 1969). Oto tamirciliği mesleğinden dolayı Talaslı Celâl Usta lakabıyla tanınırdı. Küçük yaşta babasını kaybettiği için ilkokuldan sonra öğrenimini sürdüremedi. Kişisel gayretiyle geniş bir kültüre sahip olmayı başaran Celâl Usta, daha çok aruz vezniyle birçok şiir yazdı. Şiirleri ölümünden sonra Ahmet Okutan tarafından *Celâl Usta'dan Şiirler* başlığı altında bir kitapta toplandı.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

AVNÎ (Fatih Sultan Mehmed)

Padişah, şair (D. 29 Mart 1432, Edirne - Ö. 3 Mayıs 1481, Tekürçayırı / Gebze / Kocaeli). Babası Osmanlı Devleti'nin yedinci hükümdarı Sultan II. Murat, annesi Huma Hatun'dur. Ağustos 1444 –Ağustos 1446 ve Şubat 1451 – 3 Mayıs 1481 arasında olmak üzere iki defa saltanat sürdü. Tahta geçmeden önce ve iki saltanatı arasında Manisa sancakbeyliği (valilik) yaptı. 1451'de babasının ölümü üzerine yirmi yaşında tahta geçtikten üç yıl sonra İstanbul'u fethederek Doğu Roma İmparatorluğu'na son verdi, devletin başkentini İstanbul'a taşıdı. Ona bu başarısından sonra Fatih unvanı verildi. Hz. Muhammed'in hadisinde övdüğü, İstanbul'un fethini gerçekleştiren büyük komutan olmayı başaran Fatih Sultan Mehmed, Orta Çağ'ı kapatıp Yeniçağ'ı açan cihan imparatoru olarak da tanındı. Fatih, İstanbul'un fethi hadisesini bu fethin ebced hesabıyla tarihini gösteren "âhirûn" kelimesinde toplamıştır. Bu kelimenin harflerinin toplamı Hicrî 857 tarihini haber verir.

Fatih, saltanat sürdüğü yaklaşık yirmi sekiz yıl içinde yirmi beş sefere katıldı. Çok iyi bir eğitim alan padişah, devrinin en büyük alimlerindendi, altı yabancı dil bilirdi. Sarayında eski çağlar tarihine dair dersler aldı ve Plutarque'dan tercümeler yaptırdı. Arapça ve Farsçaya çevrilmiş felsefi eserler okudu. Divanı olan ilk Osmanlı padişahı olan Fatih, âlim, şair ve sanatkârları sık sık toplayıp onlarla sohbet etmekten hoşlanırdı. Çeşitli konular hakkında makaleler yazdırır ve bunları incelerdi. Hocalığını da yapmış olan Akşemseddin, Fatih Sultan Mehmed'in en çok değer verdiği

Fatih Sultan Mehmed (Avni)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

AVNÎ (Fatih Sultan Mehmet)

GAZEL

İmtisâl-i câhidû fillah olubdur niyyetüm
Din-i İslamın mücerret gayretidür gayretüm

Fazl-u Hakku himmet-i cünd-i ricâlullah ile
Ehl-i küfri serteser kahreylemekdür niyyetüm.

Enbiya vü evliyâya istinadum var benüm
Lütf-i Hakdandur hemen ümmid-i feth-ü nusretüm

Nef'ü mal ile no'la kılsam cihanda içtihad,
Hamdü lillah var gazaya sad- hezarân ragbetüm

Ey Muhammed mûcizât-ı Ahmed-i muhtar ile,
Umarum galib ola a'dayı dine devletüm.
(Kemal Edip Ünsel, *Fatih'in Şiirleri*, 1966)

MİRKAD-I FATİH'İ ZİYARET

Abdülhak Hamid Tarhan

Her gûşesinde dehrin nâm-ı beka-nisârın
Şâyestedir denilse âlem senin mezarın!
Kaldın cinanda bir ân, her ânın oldu bir devr
Mülk-i ezeldi güya tahtında hem-civârın
Sensin o Pâdişeh ki bu ümmet-i necîbe
Emsâr bahşişindir, ehbâr yâdigarın
Tevhid idi merâmın İslam ile enâmı
Birleşti ol uğurdu ilminle iktidârın!
Her şâha böyle tâ'li yâr olmaz ey Şehenşeh
Nâdir gelir nazîri bir böyle Şehriyârın
Bir dem yüzün gülünce âlem bahâr olurdu
Misl-i küsûf her câ zâhirdi igbirârım
Yoktur senin gurûbun ey neyyir-i meâlî
Var şu'le-i dehâdan bin necm-i tâbdârın!
Her dem sana açıktır ebvab-ı arş-ı rahmet
Türbendir en azîm fethettiğin diyârın!

AVNÎ (Fatih Sultan Mehmed)

GAZEL

Bir güneş yüzlü melek gördüm ki âlem mâhıdur
Ol kara sünbülleri âşıklarının âhıdur

Karcler geymiş meh-i tâbân gibi ol serv-i nâz
Mülk-i Efrengün meger kim hüsn içinde şâhıdur

Ukde-i zünnârına her kimse kim dil baglamaz
Ehl-i îmân olmaz ol 'âşıklarun güm-râhıdur

Gamzesi öldürrügine lebleri cânlar virür
Var ise ol rûh-bahşun din-i İsâ râhıdur

Avniyâ kılma gümân kim sana ram ola nigar
Sen Sitanbul şâhısın ol Kalatanun şâhıdur

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

âlimlerden biridir. Şiir söylemenin inceliklerini ve şiirin değerini yakından bilen Fatih, âlimleri ve şairleri daima teşvik ve himaye etti. İstanbul'u büyük bir kültür merkezi haline getirmek için Kadızade Rumi'nin öğrencisi ve Uluğ Bey'in rasathanesinde hizmet görmüş büyük matematikçi ve astronomi bilgini Ali Kuşçu, Molla Hüsrev, Hocazade Muslihiddin Mustafa, Hatibzade Muhyiddin Mehmed gibi zamanın büyük bilginlerini İstanbul'a getirtti. Doğu Roma'nın eski Havariyyün Kiliscsi'nin ve eski imparator mezarlarının bulunduğu tepe üzerine Sahn denen sekiz medrese ile camiye bağlı imaret ve hastanesini yaptırdı. 1466 yılında Batlamyos Haritasını yeniden tercüme ettirdi. Haritadaki adları Arap harfleriyle yazdırdı. Bilimsel sorunlarda, hangi din ve mezhebe mensup olursa olsun bilginleri korudu, onlara eserler yazdırdı. Ünlü Ressam Gentile Bellini'yi de 1479-80'de İstanbul'a davet ederek kendi resmini yaptırdı. Hıristiyan akaidini inceleyerek İstanbul patriği tayin ettiği Gennadios Scolarius ile bu konularda tartışmalar yaptı.

Fatih Sultan Mehmed, Bosna'yı fethettiği zaman Osmanlı devlet politikasının sonucu olarak bölge halkına dini serbestiyet getirdi. Onun buradaki Latin papazlarına verdiği 883 (1478) tarihli ferman suretine göre azınlıklar tam bir hürriyet ortamı içinde hayatlarını sürdürdüler. Kuvvetli bir tasavvuf terbiyesi alan Fatih, adil bir hükümdar oldu; insan hak ve hürriyetlerine büyük saygı gösterdi; hâkimiyeti altına giren milletlere tam bir dil ve vicdan hürriyeti verdi. 1481 baharında sefer için orduyla birlikte İstanbul'dan ayrıldı. Fakat Maltepe'de Nikris hastalığından dolayı rahatsızlandı; Tekürçayırı'ndan (Gebze) öteye gidemeyerek 51 yaşında vefat eden padişah, Fatih Camii'nin yanındaki kendi adını taşıyan türbesine defnedildi.

Çok iyi bir komutan ve idareci olan; azimli, temkinli, irade sahibi, verdiği kararları kesinlikle uygulayan bir kişiliği olduğu söylenen Fatih, aynı zamanda devrinin kuvvetli bir şairiydi. Avnî mahlasıyla divan şiirleri söyledi, şiirleri küçük bir divan teşkil edecek sayıya vardı. Elimizde bulunan şiirlerinin çoğu gazeldir. Bu şiirlerde büyük bir tevazu, aşkı saltanatın üstünde tutan bir incelik, konuşma diline yaklaşacak denli yalın ve duru bir üslûp bulunmaktadır. Hayatının hızı ve maceraları şiirine yansımamıştır. Keskin bir zekâ ve nükte zevki içinde söylenen beyitlerinde tasavvufi çizgileri ve hükümdarın Kur'an, siyer ve

FÂTİHİN EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Ahmet Aymutlu

İkinci Murad şâirdi. Oğlu İkinci Mehmed'e şiir zevkini aşıladı, hocalar tuttu; onun da kendisi gibi şâir olmasını temin etti.

Türk diline ve Türk kültürüne son derece ehemmiyet veren Fâtih, güzel sanatlara karşı hayranlık duyuyordu. Dînî müsâmahası ile resme kıymet verdi. Fâtih âlim ve san'atkârları himaye etti, devrin tanınmış şâirleri ile tanıştı. Bilhassa Bursa'lı Ahmed Paşa'ya karşı yakınlık gösterdi. Fakat sonradan onu Yedikule zindanında hapsettirmiş; şâirin «kerem» redîfli bir kaside yazması ile affetmişti.

Şâir pâdişâhın İtalyanca, Latince, Rumca, Fransızca, Arapça ve Farsça bildiği hakkında rivayetler vardır. Bu dillerden hepsini olmasa bile, bir kısmını bildiği kuvvetle muhtemeldir. Arapça ve Farsçayı iyi bildiği dîvânındaki şiirlerden de anlaşılmaktadır.

Dîvânında başta büyük mutasavvıf Şeyhî; Ahmed Paşa, Melihî ve Mesihî'nin tesiri açıkça belli olmaktadır. Şiirlerinde yer yer tasavvufî görüşlere rastlanmaktadır. Mazmunları yerinde kullanmasını bilen şâir bir çok şiirlerinde samimiyetten ayrılmamıştır. Ancak Fâtih'i zamanına göre birinci sınıf bir şâir olarak göstermek isabetsiz olur. Böyle bir şâir olabilmek için, dil, lirizm ve üslûb hususiyetlerinde istikbaldeki tesirlerini göstermek, teknik mükemmelliğini ortaya koymak icâbeder. Bununla beraber Fâtih'in nisbeten sâde olan dili, samimî duygusu, oldukça açık ve temiz üslûbu üzerinde dikkatle durarak ona gereken ehemmiyet ve değeri vermek yerinde olur.

Fuad (Köprülü) yazdığı bir makalesi ile haklı olarak bu hususu belirtmekte ve Fâtih'in edebî değeri üzerinde durmaktadır. Köprülü bu yazısında İstanbul fâtihine mutavassıf şâirlerimiz arasında müstesnâ bir mevki ayırmak lüzumu derhâl itiraf edilir cümlesi ile görüşünü ifâde etmektedir.

Ali Emiri Efendi an'aneye, târih ve kültürümüze aşırı derecede bağlı olduğundan Köprülü'nün bu tarafsız hükmüne itiraz ederek şöyle diyor:

«Muhterem Yeni Mecmûa'nın 46 sayılı ve 30 Mayıs 1919 târihli nüshasında (Eski İstanbul ve Şâirlerimiz) ve (Fâtih Devrinde Edebî Hayat) serlevhaları ile iki makale Tanin gazetesinde 1956 numara ve 30 Mayıs sene 1330 târihli nüshasında mevcud olduğu gibi, ondan iki sene sonra İkdam gazetesinin 6944 numara ve 24 Mayıs 1332 târihli nüshasında mevcuddur.

Galibâ sâhib-i makalenin sermâye-i kudreti iflâsa yüz tutmuş olmalıdır ki- Üçüncü def'a olmak üzere o makale-i mestâne-edâ bu kerre de Yeni Mecmûa sâhasında hırâmân olmuştur.»

Ali Emîri makalesine şöyle devam ediyor ;

«... Şimdilik su satırlar karşısında biraz duralım. Alt tarafına sonra bakarız. Ey sâhib-i makale haydi sizinle karşı karşıya gelelim, halleşelim :

Birincisi Almanya'da basılan Fâtih Dîvânı olmayıp Fâtih'in ondört kadar gazellerinden ibârettir.

İkincisi hacı Hasan-ı İrânî nâmında bir hattat Fâtih Dîvânı yazmamıştır.

Üçüncüsü hacı Muhammed-i Tebrizî nâmında bir hattat Fâtih'in ve Sultan Bâyezid'in Yavuz Sultan Selîm'in ve Kanûnî Sultan Süleymân'ın birlikte bâzı müntehâbât-ı âsâr-ı şâhânelerini yazmıştır.

Dördüncüsü bu hattat hacı Muhammed'i, Kanûnî Sultan Süleyman hazretleri Tebriz'i feth ve teshir ettikten sonra Der'saâdet'e getirmiştir.»

Ali Emîri bu makalesini on dört maddede toplamakta ve Fuad (Köprülü)'e aşırı ve sâded dışı hücumlarda bulunmaktadır. Münekkidin şahsî kırgınlığının açık bir ifâdesi olan bu hücumları bir tarafa bırakılırsa mevzu, yâni, Köprülü'nün adı geçen makalesi ile alâkalı tenkidinde isâbetli görüşleri ve haklı tarafları vardır. Ancak asıl mesele, Fâtih'in mutavassıt şâirlerimiz arasında yer alıp alamayacağının tesbitidir. Bu taraf Ali Emiri'de karışık ve isbatsızdır.

Bu sebeble, biz, Fuad (Köprülü) mütâlâasına uyarak Fâtih'in orta derecedeki şâirlerimiz arasında müstesnâ bir değeri olduğunu kabul etmekteyiz.

Şâir pâdişâhın devrinin yaşayan türkçesine ehemmiyet vermesi, açık bir ifâde ile duygularını belirtmiş olması ve üslûbundaki akıcılık dikkati çeken ve üzerinde durulması gereken taraflardır. Tasvirlerindeki güzellik, mazmunlarda dikkati çeken titizlik Fâtih'in edebî şahsiyetini değerlendirmektedir. Şiirlerinde daha sonraki asırlardaki üçüzlü dördüzlü terkibler hemen hemen yok gibidir. Fakat şâir tam olarak hiçbir zaman üstünlük temin edememiştir.

kısas-ı enbiya kültürü, tarih ve destan kültürü, matematik, astronomi vb. kültürleri fark edilmektedir.

Hafız ve Sadi gibi İranlı şairlerden, Şeyhi ve Ahmed Paşadan etkilenen Fatih Sultan Mehmed'in şiir sanatı hakkında bize mukayeseli bir fikir verecek en önemli söyleyişi onun *Gönülname*'sidir. Bu şiir, Melihi'nin ve Ahmed Paşa'nın şiirlerine bir nazîredir ve onların şiirinden de üstün olduğu söylenir. Bu nazirenin son bendi şöyledir:

"Bilmedüm derd-i dilün ölmek imiş dermanı
Öleyin derd ile tek görmeyeyim hicranı
Mihnet ü derd ü gam olmağıçün erzani
Avniya sencileyin mihnet ü gamkeş kanı
Gönül eyvay gönül vay gönül eyvay gönül."

Şiirleri Kemal Edip Ünsel tarafından *Fâtih'in Şiirleri* adıyla yayımlandı (1966). Fatih'in şiirleri üzerine kırk sayfalık bir tetkik makalesi Prof. Abdülkadir Karahan tarafından İstanbul'da yayımlandı.

"Sahip olduğu karakter ve üne rağmen zaman zaman sevgili kavramının arkasında ölüm karşısında çaresizliği, dünyanın geçiciliğini, kulluğunu unutmadığı görülür (...) Avni'nin şiirlerin[illegible] dikkat çekicidir (...) Divan şiirinin geleneklerine uygun olarak O da gerçek dost bul-manın zorluğundan, devrinden, anla-şılamamaktan, ayrılıktan, güzellerin eziyetlerinden, gönülden felekten dem vurur (...) Divandaki gazeller bize II. Mehmed'in aşk, sevgili ve güzeller konusundaki düşüncelerini tüm samimiyeti ve açıklığıyla ortaya koyan O, tamamen hissî ve hiçbir çıkara dayanmayan bir sevgilinin övgüsü içindedir." (Coşkun Ak)

HAKKINDA: Saffet Sıtkı / Fatih'in Dîvânı (1944), Kemal Edip Ünsel / Fatih'in Şiirleri (1946), Selahattin Tansel / Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askeri Faaliyeti (1953), Samiha Ayverdi / Edebi ve Manevi Dünyası İçinde Fatih (1953), Halil İnalcık / Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar (1954),

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Abdülkadir Karahan / Şair Avni: Fatih (Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, c. 6, sayı: 38, 1954), Ali Öksüz / Fatih'in Zafer Sırları (İstanbul Enstitüsü Mecmuası, 1959), Ahmet Aymutlu / Fatih ve Şiirleri (1959), İsmail Hakkı Uzunçarşılı / Osmanlı Tarihi (c. 2, 1975), Adnan Adıvar / Osmanlı Türklerinde İlim (1982), Ahmet Atilla Şentürk / Osmanlı Şiiri Antoloji (1999), Coşkun Ak / Şair Padişahlar (2001), İskender Pala / Fatih'in Şiirleri (2003), Feridun Emecen / İstanbul'un Fethi Olayı ve Meseleleri (2003).

AVNİ (Yenişehirli)
Bkz. Yenişehirli Avni

AVNİ, Cavid H.
Şair. 1928, Kıbrıs doğumlu. Ortaöğrenimini Kıbrıs'ta tamamladıktan sonra 1946'da Türkiye' ye gelerek, İstanbul ve Ankara Hukuk fakülteleri ile Ankara Üniversitesi DTCF'de bir süre okudu. 1971 yılında Avustralya'nın Sydney şehrine giderek yaşamını ve çalışmalarını bu ülkede sürdürdü.

ESERLERİ (Şiir):
Tabiat Sayıklıyor (1949), *Aynikola Geceleri, Mustafa, Kıbrıs Şehitleri.*

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBİŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AVRAM, Naom
Gazeteci-şair ve yazar (D. 1807, İstanbul – Ö. 1918, İstanbul). İlköğrenimini Şule-i Maarif Okulunda, ortaöğrenimini Vefa İdadisinde, yükseköğrenimini Mekteb-i Hukukta tamamladı. İdadîde öğrenci iken, İsmail Safa ve Menemenlizâde Tahir'in öğrencisi oldu. Avukatlık yaparak geçimini sağladı.

Şiirlerini; *Malûmat, Mekteb, Musavver, Pul, Fenn ü Edep* dergilerinde yayımladı. Türkçe yazılar yazan Musevilerin yazılarını çıkardığı *Mir'at* gazetesinde (1908) yayımlayarak kültürümüze hizmet etti. Daha sonra çıkardığı *Ceride-i Lisan* gazetesinde Türkçe bilmeyen Musevilerin dilimizi öğrenecekleri bir ortam sağladı. Aruz vezniyle yazdığı şiirleri, Kanuni Artaki ve Lem'i tarafından bestelendi. Şiirlerini, *Kalb-i Şikeste* (1901) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBİŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AVŞAR, Abdüssettar Hayati
Araştırmacı-yazar. 2 Ekim 1918, Musul doğumlu. Kâfizâde lakabıyla da tanınmıştır. Eski Türkçeyi, Farsçayı, Arapça'yı, Osmanlıca'yı babasından öğrendi. Kültürlü bir çevrede yetişerek, henüz okula gitmeden dünya klasikleriyle tanıştı. 1925 yılında annesi vefat etti. Daha sonra babasının görevi nedeniyle ailesiyle birlikte Diyarbakır'a yerleşti. Burada Cumhuriyet İlkokulunu bitirerek (1929), Diyarbakır Lisesi 9.sınıfa kadar okudu. Bundan sonraki öğrenimini kendi imkanlarıyla, özel dersler alarak sürdürdü. Matran Süleyman Efendi'den Fransızca dersleri aldı.

Abdüssettar Hayati Avşar

İpek Böcekçilik ve Tohumculuk Okulunu bitirdikten sonra 1937-38 yılları arasında muhasip olarak Diyarbakır Ziraat Bankası'nda, 1938-41 yılları arasında Adliyede memurluk yaptım. 1947-48 yılları arasında Diyarbakır Nümune Hastanesi Ayniyat Saymanlığı görevinde bulundu. 1941-44 yılları arasında askerliğini Milas'ta 2. Dağ Alayı Levazım Müdürlüğünde tamamladı. 1973 yılında Diyarbakır Dicle Üniversitesinde Tıp Tarihi Enstitüsü Uzmanı olarak göreve başladı. 2004 yılında bu görevinde iken emekliye ayrıldı.

1952 yılından itibaren Diyarbakır il merkezi, ilçeleri ve çevresinde yayımlanan *Ümmid, Miyafarkin* (Silvan), *Nur-i Zülkif* (Ergani), *Lice, Hani, Kulp, Hazro, Eğil, Bismil, Çınar, Çüngüş, İdil* (Mardin) gazetelerinin sahipliği ve yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Bu gazetelerde başyazar olarak birçok makale yayımladı. *Diyarbakır Valileri, İpek Böceği ve İpek Böcekçiliği, Diyarbekir Musikisi ve Diyarbekir'de Musiki* başlıklı araştırmaları kayda değer çalışmalar olmakla birlikte kitaplaşmadı.

1994 yılında Belediye Encümeni kararıyla Dicle Üniversitesi'ne giden bir caddeye adı verildi. "Edebiyat, Tarih, Folklor ve Tıp Tarihi konularında Türk Kültür Tarihi'ne ve Diyarbakır'a ilişkin çok değerli etütlerinden" dolayı Dicle Üniversitesi Senatosu tarafından 1995 yılında kendisine "Fahri Edebiyat Doktoru" unvanı verildi.

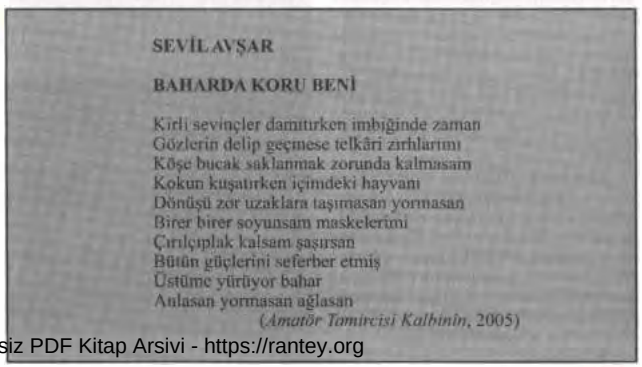
BAŞLICA ESERLERİ:
ROMAN: *Bir Avuç Toprak* (1937).
YAYIMA HAZIRLAMA (Ziya Gökalp'tan): *Halk Klâsikleri I, Nasreddin Hoca'nın Latifeleri* (1972).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 52-53), Recep Acay / Ben-u Sen Gülleri (söyleşi, 2002).

AVŞAR, Sevil
Şair. 7 Eylül 1957 / Mersin doğumlu. Aslen Karadenizlidir. İlk, orta, lise yılları Mersin'de geçti. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu. Türkiye İş Bankasından emekli oldu. Emeklilik sonrasında İstanbul'da yaşadı.

Varlık dergisinde bir denemesi, *Yaba* edebiyat dergisinde bir öyküsü; *Şiir Ülkesi, Şair Çıkmazı, Karşı, Çağ-*

Sevil Avşar

SEVİL AVŞAR

BAHARDA KORU BENİ

Kirli sevinçler damıtırken imbiğinde zaman
Gözlerin delip geçmese telkârî zırhlarımı
Köşe bucak saklanmak zorunda kalmasam
Kokun kuşatırken içimdeki hayvanı
Dönüşü zor uzaklara taşımasan yormasan
Birer birer soyunsam maskelerimi
Çırılçıplak kalsam şaşırsan
Bütün güçlerini seferber etmiş
Üstüme yürüyor bahar
Anlasan yormasan ağlasan
(*Amatör Tamircisi Kalbinin*, 2005)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

daş Türk Dili, Yaba Edebiyat, İnsancıl, Pencere, Ütopiya, Ardıçkuşu, Söylem, Şizofrengi, Tay gibi dergilerde şiirleri yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Yaşama Dokunmak İçin (2004), *Amatör Tamircisi Kalbinin* (2005).

AVŞAR, Zakir

Yazar. 4 Nisan 1967, Akdağmadeni / Yozgat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı. Ankara Üniversitesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü (1988) mezunu. Birinci yüksek lisans tezi: *"Türkiye'de Terörün Görünümü ve Kitle İletişim Araçlarına Yansıması"* (İstanbul Üniversitesi SBE, 1990). İkinci yüksek lisans tezi: *"Türk Cumhuriyetlerinin Demografik Geleceği"* (TODAİE, 1996). 1993'te doktorasını verdi. Doktora tezi: *"Devlet Enformasyon Hizmeti ve Türkiye'de Hizmetinin Görünümü"* (İstanbul Üniversitesi SBE). 1997'de iletişim doçenti oldu. Doçentlik tezi: *"Ombudsman*

Zakir Avşar

ve Halkla İlişkiler Türkiye İçin Bir Takdim Tezi."

Başbakanlık halkla ilişkiler uzmanı (1989), Etibank uzmanı (1990), Başbakanlık dış Türkler müşaviri (1991), TBMM Başkanlık Divanı müşaviri (1993), Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu görevlisi (1994-96), Başbakanlık Hakla İlişkiler Dairesi başkan vekili (1996), Başbakanlık müşaviri (1996-99), Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketicinin ve Rekabetin Korunması genel müdür vekili (1999-2000), RTÜK üyesi (2000-05) olarak olarak görev yaptı.

Makaleleri 1996'dan itibaren *Yeni Forum, Yeni Türkiye, Avrasya Etüdleri Dergisi, Eurasian Studies, Avrazya Etyudi, Gençliğin Sesi, Türk Yurdu, Türkiye Günlüğü, RTÜK İletişim* dergilerinde yayımlandı. Çeşitli bilimsel kongre, kurultay ve sempozyumlara katılarak bildiriler sundu. Makalelerinin bir bölümü ortak kitaplarda yer aldı.

ESERLERİ:

Babıali'de Kırk Katır Türk Basınında Kavgalar (1991), *Kitle İletişim Araçları ve Terör* (1993), *Yeni Bir Yüzyıla Doğru Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri İlişkileri ve Kısa Bir Değerlendirme ve Öneriler* (1993), *Yeni Bir Yüzyılın Eşiğinde Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri* (1994), *Hoca Ahmet Yesevi Bibliyografyası* (1995), *Sürgünde 50. Yıl Ahıska Türkleri* (1995), *Türkiye - Türk Cumhuriyetleri İlişkileri* (1998), *Ombudsman Kamu Hakemi Türkiye İçin Bir Mode Önerisi* (1999), *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden Terör Nedeniyle Göç Eden Ailelerin Sorunları* (1999).

AVUNÇ, Betül

Çocuk edebiyatçısı, çevirmen. 29 Ocak 1961, İstanbul doğumlu. Ayşe Betül Avunç adını da kullandı. Moda İlkokulu (1972), Kadıköy Kız Lisesi (1978), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Bölümü (1985) mezunudur. Yüksek lisansını İTÜ Güzel Sanatlar Bölümünde (1996) *"Anadolu Uygarlıklarında Baskı Sanatı"* konulu tezle yaptı.

İlk ürünü *Milliyet Çocuk Dergisi*'nde yayımlandı (14 Ekim 1994). Yazdığı *Güneş'in Oğlu* adlı çocuk oyunu, İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatrolarında 2002-2005 döneminde sahnelendi.

ESERLERİ:

ÇOCUK KİTABI: *İkiz Gezginler'in Serüvenleri* (1996), *İkiz Gezginler İstanbul'da* (2002), *İkiz Gezginler Troya'da* (2002).

SÖYLEŞİ: *Olympos'tan Canlı Yayın* (2001).

ÇEVİRİ: *Antik Dünyanın Yedi Harikası* (Peter Clayton-Martın Price'dan, 1998), *Peter Pan* (roman, J. M. Barrie'den, 2001), *Antik Çağ Yemekleri ve Yemek Kültürü* (Andrew Dalby-Sally Grainger'den, 2001), *Ana Tanrıça'nın İzinde* (Lynn E. Roller'dan, 2004).

HAKKINDA: Çiğdem Dürüşken / Antik Dünyanın Yedi Harikası (Cogito, sayı: 18, Bahar 1999), Hızır Tüzel / İkizlerin Tarih Tutkusu (Radikal, 28.1.2000) – Tanrıçalar Duymasın (Radikal, 14.8.2004), Selahattin Dilidüzgün / İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları (2003), Yalvaç Ural / Bulut Yayınları'ndan İkiz Gezginler Dizisi (Milliyet, 9.3.2003), Çocuklar Mitoloji ve Anadolu'yla Tanışıyor (Çocuk ve Aile, sayı: 61, Haziran 2003), Nur Çintay / Antik Yemekler (Radikal, 17.9.2004).

AVUNÇ, Yaşar

Öykü yazarı, çevirmen. Robert Levy ile birlikte Fransızca bazı eserler hazırladı. Robert Levy'nin hazırladığı *Fransızca Konuşma Kitabı*'nı denetledi.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Zengin ve Yoksul* (1974), *Sihirli El* (1974), *Büyük Yazar* (1974), *Kötü Bir Rüya* (1975), *Ormandaki Serüven* (1975), *Balonla Seyahat* (1979).

ÇEVİRİ: *Antigone* (oyun, J. Anouih'den, 1972), *Kış Geceleri* (roman, J. N. Pancrazi'den, 1991), *Tanı ve Bilim* (Jean Guitton'dan, 1993), *Küçük Prens* (Antoine de Saint-Exupery'den), *Delilikten Kurtar Bizi / Bulutlar Canavarı* (Kenzaburo Oe'dan, 1995), *Atlantik Ötesi* (1995) - *Ferdydurke* (1996) (Witold Gombrowicz'den), *Amerika* (1996) - *Bir Parçadan Diğerine* (2005) (Jean Baudrillard'dan), *Gülme / Komiğin Anlamı Üstüne Deneme* (Henri Bergson'dan, 1996), *On Bin Basamak* (Lucien Bodard'dan, 1996), *Güzel Karanlık* (Antonio Munoz Molina'dan, 1997), *Hırsızın Günlüğü* (Georges Bataille - Jean Genet'den, 1997), *İki Sesten Anılar* (Elie Wiesel - François Mitterrand'dan, 1997), *Adem ile Havva'nın Romanı* (Bernard Noel'den, 1997), *Erginlik Yaşı / Boğa Güreşi Gözüyle Bakılan Yazın Üstüne* (Michel Leiris'den, 1998), *Çiçeklerin Meryem Anası* (2000) - *Sevdalı Tutsak* (2005) (Jean Genet'den), *Eşiktekiler* (2001) - *Erojen Bölge* (2002) (Philippe Djian'dan), *Cool Anılar III-IV (1900-2000)* (D. Robins - Jean Baudrillard'dan, 2002), *Kutsal Ruh* (2003) - *Müneccim Krallar* (2005) (Michel Tournier'den), *Annem* (Georges Bataille'dan, 2004).

YAYIM HAZIRLAMA: *Fransızca Türkçe Telaffuzlu Sözlük* (Mükerrem Aydın, 1974), *Ormanda Serüven Aventure Dans La Foret* (1986) - *Kötü Bir Rüya: Un Mauvais Reve* (1986) - *Fransızca Deyimler 1* (1991) - *Zengin ile Yoksul Le Riche Et Le Pauvre* (1991) - *Sihirli El La Main Enchantee* (1991) - *Büyük Yazar Le Grand Ecrivain* (1991) - *Okulda ve Evde Fransızca'da İlk Adım Çocuklar ve Fransızca'yı Kolay Öğrenmek İsteyenler İçin* (1995) - *Balonla Seyahat* (1996) (Robert Levy ile), *Kızılağaçlar Kralı* (Michel Tournier'dan, çev.: Hasan Anamur, 1996).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi (2002).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

AY, Arif

Şair ve yazar. 9 Aralık 1953, Balcı köyü / Bor / Niğde doğumlu. Eyüp Önder, Halis Emre, Musa Deniz müstearlarını da kullandı. İlk ve ortaokulu Ankara'da tamamladı. Bor Şehit Nuri Pamir Lisesi, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1971-74) ile Erzurum Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1975-78) bir süre öğrenim gördü. Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü ve Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden (1988) mezun oldu. Yüksek lisansını Gazi Üniversitesi SBE'de tamamladı. Tez konusu: *"Makedonya'da Türk Halk Edebiyatı"* (1993). Milli Türk Talebe Birliği Ankara Şubesi başkanlığı yaptı (1974-76). 1974'te Türkiye Çimento ve Toprak Sanayii Genel Müdürlüğünde kütüphane memuru olarak çalıştı. Aynı kurumda eğitim şefliği yaparken 1990'da Başbakanlık Aile Araştırma Kurumuna eğitim müdürü olarak atandı. 1993 yılında Aile Araştırma Kurumundaki görevinden ayrılarak Kırıkkale Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okutman olarak görev aldı. 1999 yılında emekli olduktan sonra Başkent Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Arif Ay

İlk edebiyat zevkini, annesinin söylediği ninniler ve anlattığı masallarla, babasından dinlediği Hz. Ali cenkleri ve kesik baş hikâyelerinden alan Arif Ay, lise yıllarında başlayan şiir çalışmalarını *Bor'un Sesi*, *Niğde Hâkimiyet* gazetelerinde yayımladı. Ardından çalışmalarını 1972'de tanıştığı Nuri Pakdil yönetimindeki *Edebiyat* dergisinde sürdürdü. Sınıf arkadaşı Turan Koç ile birlikte, o dönem *Edebiyat*'ın kadrosunu oluşturan Erdem Bayazıt, M. Akif İnan, Rasim Özdenören, Alaaddin Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Osman Sarı, İsmail Kılıhoğlu gibi yazar ve şairler arasında yer aldı. İlk şiiri (*Denizi Giymek*), 1975'te *Edebiyat* dergisinde yayımlandı. 1977-84 arasında bu derginin sahibi ve sorumlusu oldu. *Edebiyat*'ın kapanmasından sonra şiir ve öyküleri *Yedi İklim*, *Ayane*, *İkindi Yazıları*, *Kırağı*, *Kaşgar*, *Önlem*, *Hece*, *Kırklar* dergileri ile *Yeni Şafak*, *Sağduyu*, *Milli Gazete*'de çıktı. Hikâye ve denemelerini de bu dergilerde yayımladı. Kuşağının önde gelen, usta şairlerinden biridir.

İlk şiir kitabı *Hira*'da yer alan *Gerilla* şiiriyle ilgili, Konur Ertop'un *Emperyalizmle Savaşım* adlı kitabındaki yazısı üzerine, Nuri Pakdil, *Biat III* adlı kitabında şunları der: *"(...) İslâm dini, yalnızca insan emeğini kutsamakta, yalnızca insan emeğini tüm durumlarda her şeye üstün kılmak istemektedir. Budur dininin temel ilkesi. Arif Ay, bu ilke doğrultusunda, evrensel bir düzeyde savaş açıyor, savaşımı vurguluyor sömürüye karşı: şiirleriyle. Hem yalnız 'Gerilla' şiirinde değil, daha başka şiirlerinde de görülür bu inanç; o, bu ilkeleri, bir dünya görüşü olarak seçen bir şair, bir sanatçıdır çünkü, Doğaldır emperyalizme karşı çıkışı Arif Ay'ın."*

"Arif Ay, ilk kitabı Hıra'daki şiirlerinde, Batı'nın kendine özgü sömürü düzeninin toplumuzda da kötülük tohumları ektiğine, böylece yeni bir düzensizliğin ve karmaşanın, zulmün ortaya çıktığına değinir. Tüm zulme direnenlere adanmış 'Gerilla' adlı şiirinde özetle; 'Bir geceli kuş gibi / namlunun acımazlığında / kıyıcılığında Batı'nın / döner döner döner / yıkılır yiğit gerilla / bir daha / vurulur onuru yeryüzünün' der. Batı uygarlığının kentleri yozlaştırdığı, tekniğin ise insanları tutsak ettiği, çelik yığınlarının insanları ezdiği ve bunalttığı gerçeğini de yansımış buluruz bu şiirlerde Arif Ay, yadırganmayacak biçimler içinde, yalın bir dille, özleşen dilin çizgisinde güzel şiir örnekleri vermektedir." (Muzaffer Uyguner)

"Edebiyat dergisi şairlerinden Arif Ay, bu kitabında şiirin sorunlarını çözmüş bir şair kimliği ile çıkıyor karşımıza. Dili tüm Edebiyat dergisi yazarlarındaki gibi arı bir Türkçe. Severek okudum kitaptaki şiirleri." (Mehmet H. Doğan)

"Arif Ay, 1980'lerin kuraklaşan, çoraklaşan ve adeta bir fetret dönemine giren Türk şiirinde ayakta kalabilmiş, kendine özgü sesiyle, özgün şiir yapısıyla bu döneme ait şiirimizin gövdelerinden birini oluşturmuş az sayıdaki isimden biridir. O, Hira ile başlayıp Şiirin Kandilleri, Gökyüzü Saatleri, İma Kitabı ve Bin Yılın Destanı ile süren şiir serüveninde oluşturduğu şiir burcunu farklı yapıtaşları üzerine oturtur. Bu taşları, genelde varolan, ama, kimi şiirlerinde daha bir belirginleşen ince bir duyarlık, dinamik bir hüzün ve nahif bir lirizmdir." (Ali Göçer)

"Şair kat kat gelenek dünyasından aşkla, çileyle, başarıyla geçerek sınavını veriyor. Arif Ay, şairin dünyasından bize bu dizelerle sesleniyor. Biçim değişmiş olsa da gelenekten yararlanmanın somut numunesini gözlerimizin önüne seriyor. Ancak yine de o eski kapıların, o büyük ustaların hasretiyle yanıp tütüyor; okuyucusunu da o ölümsüz çeşmeye, ateş kıvılcımları gibi bir yanıp bir sönen, bir açılan bir kapanan o dünyaya çekiyor:

ARİF AY

HASRET

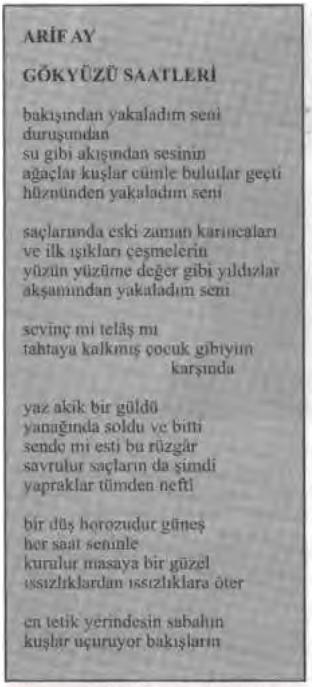
sen geldin kırkikindiler de geldi
tüm günlerin adını bir güne
indirdim
yalnızlık kuşlardı gitti
şimdi saçlarından sızan şu yağmur
gittikçe artırıyor kurakhğımı

bir akşam gibiydin birden buldum
seni
her yönden esen bir rüzgârdın
bakımsız bahçesinde bir güzün
yapraklar gibi savruldum

gittin rüzgârlar da gitti
elimde hâlâ elinin sıcaklığı
dumanlanıp duruyor yüzüm
bezgin bir gece vakti

hep acıdayız biz ve taflanlar
masal mevsimlerinde kaldı
yağmurun yaşmağı düştü düşeli
gemim o büyük sulara daldı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Eski kapılar
Hâlâ arar durumun
Şu ölümsüz çeşmeye konsun diye
Hayallerimin kanadı kuşlar" (Mahmut Kanık)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hıra* (1978), *Dosyalar* (1980), *Şiirin Kandilleri* (1983), *Gökyüzü Saatleri* (1986), *İmâ Kitabı* (1989), *Bin Yılın Destanı* (1992), *Flowering Sky* (Londra, 1994), *Yirmi Yaş Şiirleri* (1995), *Dokuz Kandil* (1997), *Dağlara Götür Beni* (2000), *Ateş ve Caz* (2001).

HİKÂYE: *Saat Yirmi Dörtte Saksofon Dersi* (1991).

DENEME: *Gece Yazıları* (1991).

ANTOLOJİ: *Anne Hikâyeleri* (1991), *Çocuklara Şiirler* (2001), *Anne Şiirleri* (2001).

SENARYO: *Bosna Alevler İçinde* (Çizgi film).

HAKKINDA: Nuri Pakdil / Biat III (1981), Murat Yalçın / Sombahar (sayı: 5, Mayıs-Haziran 1991), Muzaffer Uyguner / Şiir Kitapları (Varlık Yıllığı 1989), Dosya (Yedi İklim, Ağustos 1993), Mehmet Erdoğan / Subjektif Yazılar içinde Arif Ay'ın Şiirinde Tarihsel İzdüşümler (1997), (Atıf Bedir / Dokuz Kandil (Hece dergisi, sayı: 4, Mart 1997), Ali Göçer / Arif Ay Şiirinin Kandilleri - Arif Ay'ın Aydınlık Şiiri - Mehmet Erdoğan / Arif Ay'ın Şiirinde Tarihsel İzdüşümler - Nazir Akalın / Arif Ay'ın Bir Polemiği - Ali Karaçalı-Kâmil Çelik / Şiir ve Sanat Üzerine Yuvarlak Masa Sohbeti (1998).

rahim Kurşunlu / Bin Yılın Destanı - Cevat Akkanat / Arif Ay'a Göre Günümüz Şiiri - Kemal Sayar / Arif Ay'dan "Gece Yazıları" - Durdu Şahin / Arif Ay'ın "Yirmi Yaş Şiirleri - Tayyib Atmaca / Arif Ay'ı Tanımak Ya da Özeleştiri - Osman Bayraktar / Gece Yazıları Çizginin Devamı - Mürsel Sönmez / Şiirin Atlıları: Arif Ay - Cevat Akkanat / "Üzgün Yüzüm" ve Arif Ay (Seviye Dergisi, sayı: 13, Mayıs-Haziran 1999), Tâha Çağlaroğlu / Ve Kandil ve Ateş ve Caz (Hece dergisi, Aralık 2001), Türk Edebiyatından Çocuklara Şiirler (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Korkut Soylu / Dört Tematik Antoloji (Hece dergisi, Şubat 2002), Birsen Pekçolak – Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Hasan Aktaş / Yeni Türk Şiirinde Yunus Emre Okulu ve Misyonu (2002), Nazir Akalın / Arif Ay'ın Bir Polemiği (Şairin Eldivenleri, 2003), Hüseyin Akın / Deneme-Yanılma içinde Aşkın ve Aydınlığın Yolcusu Bir Şair Arif Ay (2003), Ahmet Oktay / İmkansız Poetika içinde 1980 Sonrası Şiir (2004), Mahmut Kanık / Dört İklimden Esintiler içinde Gelenekten Yararlanma ve Arif Ay'ın Şiiri (2004), Nurullah Çetin / Yeni Türk Şairinin Yusuf ile Züleyha Hikâyesi Duyarlığı (2004).

Ayrıca hayatı ve sanatı konulu, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde lisans tezleri ve Dicle Üniversitesi ile Gazi Osman Paşa Üniversitesi Edebiyat fakültelerinde yüksek lisans tezleri hazırlandı.

AY, Behzat

Yazar (D. 2 Mayıs 1936, Arslanköy / Mersin - Ö. 12 Temmuz 1999, İstanbul). Mehmet Gezer adıyla da yazdı. Düziçi Köy Enstitüsü (1954), Gazi Eğitim Enstitüsü Eğitim Bölümü (1970) mezunu. Doğu Anadolu'nun çeşitli illerinde ilk ve ortaokul öğretmenliği yaptı. TÖS kurucuları ve ilk yönetim kurulu üyeleri arasında yer aldı. Öğretmenlikten emekli oldu (1980).

Şiir, hikâye ve diğer yazıları 1954'ten beri *Varlık, İmece, Öncü, Sosyal Adalet, Yön, Vatan, Akşam, Türk Solu, Yansıma* gibi gazete ve dergilerde yer aldı. Eserlerinde şehir hayatına uyumda güçlük çeken kentli özentisi içindeki köylü tiplerin sorunlarını yansıttı. *Atatürkçülüğün Yorumu* başlıklı yazısı ile 1973'te *Barış* gazetesinin ödülünü aldı, *Sınır* adlı hikâyesiyle 1982'de Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülünde mansiyon kazandı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesiydi.

ESERLERİ:

DENEME-GÜNLÜK: *Köyden Geliyorum* (köy notları, 1961), *Başkanın Ankara Dönüşü* (köy notları, 1961), *Atatürk'ten Sonra Kir Kin Yalan* (1994), *Çırılçıplak Yüreğimle* (1994), *Kan ve Gözyaşı* (1997).

ROMAN: *Dor Ali* (1966), *Sis İçinde* (1973), *Sürgün* (1975), *O Uzun Yalnızlık* (1993).

GEZİ: *Gündoğusu* (1970).

HİKÂYE: *Kuşku ve Korku* (1992).

İNCELEME: *Çanakkale'den Laik Cumhuriyet'e* (1992), *Tarihimizde Önemli Günler ve Atatürk* (1992).

HAKKINDA: Muzaffer Uyguner / Türk Dili (Mart 1962), Tahir Alangu / Varlık Yıllığı (1967), Hasan İzzettin Dinamo / yeditepe (Eylül 1970), Mehmet Bayrak / Köy Enstitüsü Yazarlar-Ozanlar (1978), Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AY, Halime Türe

Şair ve yazar. 1956, Boztepe / Kırşehir doğumlu. İlk ve ortaokulu ilçesinde, öğretmen lisesini Nevşehir'de yatılı olarak okudu. Daha sonra Eskişehir Anadolu Üniversitesini bitirdi. Yurdun çeşitli illerinde öğretmenlik yaptı. Görevini Ankara'da sürdürdü.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şiirlerin Dili.*

ÖYKÜ: *Kuyudan Çıkan Çocuk.*

ROMAN: *Mutluluk Tut Elimden.*

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2002).

AY, Lütfi

Yazar (D. 1911, İstanbul - Ö. 28 Ekim 1995, İstanbul). Galatasaray Lisesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü (1949) mezunu. Ankara ve İstanbul'da çeşitli resmi dairelerde memurluktan sonra Millî Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosunda çevirmenlik (1942-49), Devlet Tiyatrosu genel sekreterliği (1949-58), Devlet Konservatuarı Tiyatro Tarihi öğretmenliği yaptı. Uluslararası Tiyatro Eleştirmenleri Birliği ikinci başkanlığında bulundu. Çalışmalarından dolayı çeşitli madalyalarla ödüllendirildi.

P. A. Antoine, Maurice Rostand, Scribe, Louis Verneuil, Voltaire, Pedro Block'tan yirmi civarında eser çevirdi, bunlardan oyun olanların tümü sahnelendi. Çevirileri yanı sıra yazdığı tiyatro eleştirileri *Varlık, Türk Dili, Akis* gibi dergilerle *Ulus, Cumhuriyet, Milliyet* gazetelerinde yayımlandı. Bu yazıları kendisine haklı bir ün kazandırdı. Voltaire'in *Felsefe Sözlüğü*'nü de Türkçeye çevirmiştir.

ESERLERİ:

OYUN: *Le Théâtre Turc* (1981).

ÇEVİRİ: *Knistias* (Eflatun'dan, E. Günay ile, 1942), *Felsefe Sözlüğü* (Voltaire'den, 1943), *Timaios* (Eflatun'dan, E. Günay ile, 1943), *Herakles* (Euripides'den, 1943), *Avrupa Mukadderatının Yedi Muamması* (J. Romains'den, 1944?), *Müellifle Aktör* (J. Copeao'dan, 1945), *Sevmek Korkusu* (Colette'den, S. Yetkin ile, 1945?), *Düşman* (A-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

P. Antoine'den, 1945), *Öldürdüğüm Adam* (M. Rostand'dan, 1946), *Bir Bardak Su yahut Sebep ve Neticeler* (E. Scribe'den, 1946), *Hayatının Son Yıllarında Goethe ile Konuşmalar* (J. R. Eckermann'dan, S. Baytın ile, 1947), *Memo Bankası* (L. Verneuil'den, F. Baldaş ile, 1949), *Santiago Şövalyesi* (H. de Montherlant'dan, S. K. Yetkin ile, 1950), *Miras* (R. ve A. Goetz'den, R. C. Vâfi ile, 1952), *Avare Kadın* (Colette'den, S. K. Yetkin ile, 1957), *Aşk Acısı* (oyun, M. Achard'dan, 1958), *Becket yahut, Tanrının Onuru* (oyun, J. Anouilh'den, 1972), *Eurydice'nin Elleri* (oyun, P. Blach'dan, 1980), *Hastalık Hastası* (Molière'den, 1982).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (1976), TBE Ansiklopedisi (2001).

AY, Mehmet

Hikâyeci. 1960, Ankara doğumlu. İlkokulu (1970), ortaokul ve liseyi (1977) bitirdiği Ankara'da İşletme Fakültesinden mezun (1981) olduktan sonra bir kamu kuruluşunda yönetici olarak çalışmaya başladı.

Hikâye, deneme ve eleştirilerini 1979'dan itibaren *Aylık Dergi*'de yayımladı. 1986 yılından sonra hikâyeleri *Mavera ve Yedi İklim* dergilerinde yer aldı. Dokuz ciltlik *Türkçe Şiirler Antolojisi* (2005) yayımladı. İçinde altı yüz kırk yedi şairin yer aldığı antoloji, 1839 doğumlu Mehmed Memduh Paşa ile başlayıp 1981 doğumlu Can Bahadır Yüce ile bitiyor. *Türkçe Şiirler Antolojisi*'nin, en önemli özelliklerinden biri, Türk şiirine yön veren ustalar kadar, yaklaşık yüz elli yıllık süreçte unutulmuş, kıyıda köşede kalmış, önemleri yeterince kavranamamış Süleyman Nesib, Hüseyin Şemsi Ergüneş, Nazmi Akıman, Etem Ütük, Feriha Aktan, İdris Ahmet Pura, Hasan Şimşek gibi şairlere de yer vermiş olmasıdır.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Yol Yağmur ve Hüzün* (1984).

ANTOLOJİ: *Türkçe Şiirler Antolojisi* (2005).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

AY, Mehmet Emin

İlâhiyatçı, müzisyen. Van İmam Hatip Lisesi, Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1984) mezunu. Mezun olduğu fakülteye, aynı yıl Din Eğitimi Ana Bilim Dalı araştırma görevlisi olarak atandı. 1986 yılında yüksek lisansını, 1992 yılında doktorasını tamamladı. Askerlik vazifesinin ardından aynı fakültede görevine devam etti. Bu arada UÜ Araştırma Fonu ve Diyanet İşleri Başkanlığınca desteklenen *"Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı Kur'an Kurslarının Problem ve Beklentileri"* adlı araştırma projesini tamamladı. 1995'te doçent unvanını aldı. Bir süre Felsefe ve Din Bilimleri bölüm başkan yardımcılığında bulundu. *"(Eğitim Öğretim Açısından) İlâhiyat Fakültelerinde Rehberlik"* adlı çalışması ile 2001 yılında profesör oldu. 1998'de atandığı İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği bölüm başkanlığı görevini yürüttü.

Mehmet Emin Ay

1984-88 yılları arasında TRT Ankara ve İstanbul Radyo ve Televizyonlarında (TRT, TV-1 ve TV-2) radyo ve televizyon konuşmaları yayınlandı. 1992 yılında gittiği Özbekistan ve Kazakistan'da din eğitimi kurumlarında incelemelerde bulundu. 1994 -98 yılları arasında birçok Avrupa ülkesinde alanıyla ilgili olarak konferanslar verdi. *"Çocuklarımıza Allah'ı Anlatalım"* başlıklı lisans tezi 2003'e kadar on beş baskı yaptı. Akademik ve müzik çalışmaları yanı sıra *İstanbul'dan Buhara'ya* isimli bir belgesel çekti. 2003 yılına kadar on dört albüm ve otuz besteye imza attı. Makaleleri 1987 yılından itibaren *Diyanet Dergisi, U.Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*'nde yayımlandı.

ESERLERİ:

Din Eğitiminde Mükafat ve Ceza (doktora tezi, 1993), *Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı Kur'an Kurslarının Problemleri ve Beklentileri* (doçentlik tezi, 1994), *Yaygın ve Örgün Din Eğitimi Üzerine Düşünceler* (1994), *Ailede ve Okulda İdeal Din Eğitimi* (2.bas., 1997), *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?* (1998), *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (ders kitabı, M. Öcal ile birlikte, 3.bas., 1998), *Çocuk ve Peygamber* (1999), *Eğitim Öğretim Açısından İlâhiyat Fakültelerinde Rehberlik* (2001).

HAKKINDA: Ayhan Atakol / İlâhiyat Profesörünün İlahi Albümleri Yok Satıyor (Hürriyet, 12.3.2003).

AY, Nurten

Öykü yazarı. İstanbul kentini, dünkü ve bugünkü öyküleriyle yaşatmaya çalıştı. Öykülerinin genelinde büyük ölçüde geçmişe özlem duyguları vardır. *Gizli Kalmış Bir İstanbul Masalı* (1991) adlı kitabıyla 1991 Haldun Taner Öykü Ödülü aldı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü(2001), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hece Öykü, Ağustos-Eylül 2004).

AY, Taner

Yazar. 1957, Bafra / Samsun doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Avukatlık yapıyor. Yazıları *Yarın, Edebiyat 81, Üç Çiçek, Oluşum* vb. dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Riminili Becerikli Bozguncu Federico Fellini* (1984), *Vesikalık Fotoğraflar* (1984), *Rock ve Şiddet* (1994).

ROMAN: *Metruk Zamana Seyahat* (1992), *Marsyas'ın Cesetleri* (1992).

DENEME: *Sinemaskop Kadınlar ve Sinemaskop Erkekler* (1996), *Astigmat Bakışlar* (1996).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AYAN, Ahmet Rifat

Şair. 1962, Beştaş / Trabzon doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Trabzon'da tamamladıktan sonra 1980 yılında iş hayatına atıldı. Açık Öğretim Fakültesi İş İdaresi Bölümünü (1991) bitirdi. PTT'de memur olarak görev yaptı. Trabzon'da yayımlanan *Gürses* ve *Türksesi* gazetelerinde şiir ve yazıları yayımlandı. Şiirlerini *Dost* (1992) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Birlik-Karadeniz Yazarlar Birliği Yayın Organı (sayı: 2, Aralık 1992 - sayı: 3-4-5, Ocak-Şubat-Mart 1993 - sayı: 6-7-8, Nisan-Mayıs-Haziran 1993), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

AYAN, Gönül

Edebiyat araştırmacısı. 1943, Kars doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Erzurum'da yaptı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1967) bitirdi. Yüksek lisansını aynı bölümde tamamladı. Aynı yıllarda Erzurum'da Alparslan (1967), Erzurum Atatürk Yüksek Teknisyen Okulu (1971), Erzurum İmam Hatip (1973) liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Erzurum Kazım Karabekir Eğitim Enstitüsünde (1978), Erzurum Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinde (1980) ve Elazığ Fırat Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde (1984) öğretim görevlisi olarak çalıştı. Doktorasını (1983) tamamladıktan sonra, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim görevliliği kadrosuna atandı. 1986'da yardımcı doçent, 1990'da doçent, 1996 yılında profesör

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

oldu. Aynı bölümün bölüm başkanlığı, Türkçe Eğitimi bölüm başkanlığı (1998-) görevlerini yürüttü.

Makale ve bildirileri; *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Erdem, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Journal Of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları)* dergileri ve *Fahir İz Armağanı, Nasreddin Hoca'nın Dünyası* kitaplarında yayımlandı. *Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klasikleri* için bölüm yazarlığı yaptı. Çeşitli bilimsel toplantılarda alanıyla ilgili pek çok bildiri sundu.

ESERLERİ:

Ahmet Mürşidî-Eyyûp Peygamber Kıssası (1995), *Ali Şir Nevayî-Mecalisü'n-Nefayis* (ortak, 1995), *Tebrizli Ahmedi-Esrar-name* (1996), *Lami'i Vamık u Azra* (1999).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYAN, Hüseyin

Edebiyat araştırmacısı. 31 Mart 1927, Akdere köyü / Şumnu / Bulgaristan doğumlu. İlköğrenimini Akdere Köyü ibtidaiyesi (1938), orta ve lise öğrenimini Şumnu Medresetü'l-Aliyyesi (ortaokul, 1946), Şumnu Medresetü'n-Nüvvâb (lise, 1946)'da tamamladı. Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1963) mezunu. Akdere (1946-47) ve Yenice Balkan'da (1948-49) ilkokul öğretmenliği yaptı. Askerlik dönüşü Toprak ve İskan Genel Müdürlüğü ve taşra teşkilatında memur, yönetici olarak çeşitli kademelerde çalıştı (1952-60). 1963'te genel sekreterliğine getirildiği Erzurum Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde bir yıl sonra asistan oldu. 1979'da *"Seyyid Nesimi, Hayatı, Eserleri ve Türkçe Divanı'nın Tenkidli Metni"* teziyle doktorasını verdi. 1975'te doçentliğe ve 1983'te geçtiği Fırat Üniversitesinde profesörlüğe yükseldi. Aynı yıl atandığı Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi dekanlığının yanı sıra, aynı üniversiteye bağlı Eğitim Fakültesi öğretim üyeliğini sürdürdü.

Türk edebiyatı alanında araştırma ve inceleme yazıları *Türk Kültürü* (1965), *Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi* (1971-83), *Konya İlâhiyat Fakültesi Dergisi* (1986-88) ile *Tercüman* (1974-88), *Bayrak* (1985), *Zaman* (1987) gazetelerinde yayımlandı. *Cevri / Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni* (1981) adlı incelemesiyle Türkiye Millî Kültür Vakfının 1982 yılı Jüri Özel Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Namık Kemal / Celaleddin Harzemşah (metin, 1965), *Şeyh Galib / Hüsnü Aşk* (Orhan Okay'la birlikte, M. Kaya Bilgegil'in önsözü ile, inceleme ve metni, 1975), *Şeyhoğlu Mustafa / Hurşidname* (inceleme ve metin, 1979), *Fuzûli / Leyla vü Mecnûn* (metin, 1981), *Rifâi / Bülbülname* (İnceleme ve metin, 1981), *Cevrî / Hayatı, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni* (1981), *Celîli / Hicvname (inceleme ve metin* (1986), *Celîlî / Mihenkname* (inceleme ve metin, 1986).

AYASBEYOĞLU, Nevzat

Eğitimci-yazar, siyaset adamı (D. 1885 – Ö. ?). 1911' de Darülfünun Edebiyat Fakültesi (1911) mezunu. Çeşitli okullarda öğretmenlik, Milli Eğitim müdürlüğü, Bakanlık müfettişliği, Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği yaptı. 1939 yılında Bursa milletvekili seçildi. 1943-54 arası Gazi Eğitim Enstitüsünde felsefe, teftiş tekniği, maarif tarihi ve teşkilat derslerini okuttu. *Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitimi: Kuruluş ve Tarihçe* adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Sabit Ayasbeyoğlu / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991).

AYAŞ, Mehmet Rami

Sosyal bilimler araştırmacısı. 19 Temmuz 1931, Gaziantep doğumlu. Gaziantep Lisesini, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve DTCF Felsefe Bölümünü (1957) bitirdi. Diyarbakır İmam Hatip Lisesinde (1957-58), Antalya İmam Hatip Okulunda (1959-62) öğretmenlik; Gaziantep İmamı Hatip Okulunda kurucu müdürlük ve öğretmenlik yaptı (1962-65). 1965'te AÜ İlahiyat Fakültesine din sosyolojisi asistanı olarak atandı. Bu kürsüde 1970'te doktor, 1979'da doçent, 1988'de din sosyolojisi ve psikolojisi profesörü oldu. Önce kürsü başkanlığı, ardından İslâm Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Bölümü başkan yardımcılığı, İnönü Üniversitesi Sosyoloji Bölümüne kurucu başkanlığı (1982-84) görevlerini üstlendi. Gaziantep Üniversitesine bağlı olan Şanlıurfa İlâhiyat Fakültesini kurdu ve ilk dekan olarak (1988-92) görev yaptı. Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Din Sosyolojisi Anabilim Dalı ile Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü başkanlıklarını yürüttü. 1998'de emekli oldu.

İlgi alanları; sosyolojiye giriş, din sosyolojisi, psikoloji, din psikolojisi, eğitim sosyolojisi, eğitim psikolojisi, sosyoloji teorileri tarihi, toplumbilim kurumları tarihidir. Makaleleri; *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi* ve *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Türkiye'de İlk Tarikat Zümreleşmesi Üzerine Din Sosyolojisi Açısından Bir Araştırma* (1992), *Kur'an-ı Kerimde Çalışma Kavramı* (1994), *İslâm Gerçeği* (ortak, 1995).

ÇEVİRİ: *Muhyiddin İbnü'l Arabi-'nin Menkıbeleri* (Ebu'l-Hasan el-Bağdâdi'den, Abdülkadir Şener'le, 1972), *İslâm Sufileri* (R. Nicholson'dan, M. Dağ, K. Işık ile, 1978), *Es-Siyâsetü'l-Medeniyye* (Farâbî'den, M. Aydın ve A. Şener'le, 1980), *Hz. Muhammed Mekke'de* (Montgomery Watt'tan, Azmi Yüksel ile, 1986).

Ayrıca *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi* (1982) adlı bir ders kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYAŞLI, İbrahim

Şair ve yazar. 1931, Balıkesir doğumlu. Ortaöğrenimini bir sanat okulunda tamamladı. 1961 yılında işçi olarak Hamburg'a gidenc kadar Orman Genel Müdürlüğünde görev yaptı. Almanya'da on yedi yıl çalıştı.

Şiirleri; *Varlık, Devrimci Gençlik, Gürpınar* dergilerinde, çeşitli antolojilerde ve yerel gazetelerde, *Hürriyet* gazetesinin Avrupa baskılarında yayımlandı. Şiir, karikatür ve düzyazı üzerinde çalışmalar yaptı. Karikatür sergileri açtı.

ESERLERİ (Şiir):

Acı Ezilgi (1960), *Sevi Seli* (1995), *Hürriyete Giden Bayraklar* (1995), *Yaşanmışın Ülkesi Türkiye'm* (1995).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYAŞLI, Münevver

Romancı, araştırmacı (D. 1906, Selanik - Ö. 20 Ağustos 1999, İstanbul). Asker olan babasının görevi gereği imparatorluğun çeşitli bölgelerini dolaştı. Bir süre Alman Mektebinde okudu. College de France ve Şark Dilleri Okulunu (Fransa) bitirdi. Arapça ve Farsça öğrendi. Müsteşrik Massignon'dan tasavvuf dersleri aldı. 1930 yılında Viyana Büyükelçisi Sadullah Paşanın oğlu Nusret Sadullah Ayaşlı ile evlendi.

Yeni İstanbul, Sabah ve *Yeni Asya* gazetelerinde günlük yazılar ve roman tefrikaları yayımlandı. Doğu ve batı kültürlerini yakın tanıması, sarayda yetişmiş olması ona belli bir birikim

Hüseyin Ayan

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

MÜNEVVER AYAŞLI

PERTEV BEY'İN İKİ KIZI

Selmin çok mütevazı, fakat şipşirin bir Osmanlı evi kurmuştu. Yanına annesi kız kardeşi, iki dadısı ve lâlâsını almıştı. Günün birinde de ihtiyar, çok ihtiyar olmuş Matmazel "Durand" da Fransadan çıkagelmişti. Burası bir Osmanlı konağının yavrusunun yavrusu - bir civciv kadar dahi olsa - bir konak halini almıştı. Evde hemen hemen kırk kadar kedi vardı. Onlara Hastahane dönüşü, Berin her gün çanta dolusu ciğer getiriyordu. Gelin dedikleri beyaz, uzun tüylü, kocaman, Selminin kendi kedisi hariç, ondan başka bütün kedilerin aşağıda kendilerine tahsis edilen bir odaları vardı. Ve onlar kendi odalarında yaşarlardı. Bunlara hizmet için iki yaşlı kalfa ve Fransız Matmazel yarış ederlerdi. Odanın temizliğine, Berinin getirdiği mançaların ve sularının vaktinde verilmesine dikkat ve itina ederlerdi.

Bu küçük evde herkes memnun ve mesuttu, çünkü Osmanlı hayatı yaşıyorlardı. Sanki çöl ortasında burası bir vaha idi. Kavrulmuş ve çorak gönüller ortasında yeşillik ve taze filiz, seven ve sevilen gönüllere serinlik ve huzur veren bir vaha gibi idi.

Selmin, haftada iki defa teşrif eden Arif Dede Efendi ile odasına çekiliyor, Mesnevi okuyor, Dede Efendi ile beraber Tambur ve Rebab çalıyordu. Dede Efendi Ney üflüyordu. Selmin ilâhîler de öğrenmişti, küçük fakat güzel ve hazin sesiyle ilâhîler okuyordu. Efendisi onu irşad ediyor, her gün biraz daha Hakka doğru götürüyordu. Dede Efendi varken odaya girmek bir imtiyazdı. En imtiyazlı Selminin beyaz kedisi Gelin idi. Efendi Gelini çok seviyordu, zaten Gelin ismini kediye Efendi takmıştı. Çay vakti ocak başında iki yaşlı kapıyoldaşı arasında bir çekişmedir başlardı. Çayı kim demliyecekti. Ekseriyetle Karanfil Kalfa daha baskın çıkar:

"— Ayol kardeş her defasında sen mi götüreceksin? Geçen defa da sen götürdün." deyince, Bezmiyar Kalfa:

"— A!!!.. A!!!!.. üstüme iyilik sağlık, ne zaman ayol? bir ay var ben odaya bile girmiyorum, çayı ben götürecek olsam elimden sen kaptıveriyorsun."

"— Oh iyi yapmışım, canıma değsin, derdi. Hem Efendi Hazretleri benim çayımı daha seviyor, daha beğeniyor. Darılma gücenme kardeşim, ben çayı senden daha iyi demliyorum, ne zaman ben çay yapsam Efendi Hazretleri üst üste kaç bardak çay içerler, hem de bana dönerler:

— Elinize sağlık Kalfa Hanım, çayı pek güzel demlemişsiniz der." diye cevap verirdi.

Selmin gün geçtikçe daha sararıyor, soluyor ve zayıflıyordu. Annesi merak edip

"— Selmin'im, benim sarı gülüm, yine pek sarardın soldun, yoksa rahatsız mısın." diye sordukça:

Selmin:

"— Hayır anneciğim, bir şeyim yok. Al yanaklı Mevlevi olmazmış. Mevleviler ince, zayıf ve sarı benizli olurlarmış, beni de inşallah Hazreti Pir kabul ediyorlar ki, işte böyle sararıp soluyorum." diyordu.

Pangaltıdaki apartımanı Berin'in yalnız muayenehane olarak kullanmasına ve hepsinin İhlamur'a nakil etmelerine Muammer'in canı pek sıkıldı. Ve:

"— Nermin, nasıl olur? Yarın öbürgün İstanbul'a gittiğimizde tabii anneni ve Berin ablayı ziyaret edeceğiz, nasıl olur? Nasıl oraya gideceğiz?" dedi.

Nermin kıpkırmızı kesildi, sakin ve vakur bir sesle bastıra bastıra:

"— Evet, oraya, Selmin Ablanın evine gideceğiz," dedi.

Suadiye pek moda bir semt ve zengin yatağı halini almıştı. Genç yaşında vefat eden ve kederli bir babanın kızı Suad Hanım için yaptırdığı Suadiye Camisini ve bu bahtsız genç ve güzel kızdan dolayı bütün o semtin isminin Suadiye olduğunu herkes çoktan unutmuştu.

1933 kışı, bahara yakın, Berin, Nermin'den uzun bir mektup aldı. Nermin mektubunda, "Bu sene İstanbul'da uzun kalmak için Muammer'in gönlü oldu. Ve dört beş ay için Suadiye'de rahat bir köşk kiralamak istiyor. Baskın için evin, büyük bahçesi olsun ve ev küçük olmasın zira evcek geliyoruz, arada Muammer işleri için Ankara'ya gittiğinde, Ankara Palas'ta kalacak, buradaki evimizi kapatıyoruz" diyor. Ve:

"— Aman ablacığım, çok seviniyorum, bu yazı sizlerle hep beraber geçireceğime çok çok seviniyorum. Zira İstanbul'u çok özlemiştim. Baskın ve Kayınvaldem denizi ilk defa görecekler. Muammer de ben de evin deniz kenarında olmasını istiyorum. Ablacığım sana şimdiden yazıyorum, şeker ablacığım, canım ablacığım bize bir ev" diyordu.

Mektup gelince hepsi çok sevindiler. Yine Berin paçaları sıvadı, seferber oldu. Nermin'e deniz kenarında büyük bahçe içinde, yeni yapılmış modern ve konforlu bir köşk buldu. Sahibinin istediği yüksek fiatı da kabul ederek evi tuttu. (...)

(*Pertev Bey'in İki Kızı*, 1969)

kazandırdı. Türk ilim, kültür ve sanat hayatına hizmetleri nedeniyle Türkiye Yazarlar Birliğinin 1984 Üstün Hizmet Ödülünü Fevziye Abdullah Tansel'le paylaştı. Romanları ve anılarıyla tanındı.

Milli bilince sahip, kültürel zenginliklerimize, tarihimize bağlı bir aydın olarak yaşadı. Kitaplarında Osmanlı'nın başarılarını, İslâmın hoşgörüsünü, Rumeli ve Balkanlar'daki meseleleri, eski İstanbul hayatını işledi. Üç kitaplık bir nehir roman niteliğinde olan romanında; toplumun sosyal ve siyasi yapısını, emekli miralay Pertev Bey ve çocuklarının kaderiyle ve sosyal değişmelere paralel olarak anlattı.

"Osmanlı'ya ve doğduğu topraklara, Rumeli'ye de yürekten bağlı İstanbul âşığı bir Osmanlı hanımefendisidir. Ayrıca mistik temayülleri de vardır; tasavvufun çağdaş bir temsilcisidir ve mevlevidir. Bu da onun, geleneksel kültür ve medeniyet hayatımızı karakterize eden değerleri, bir bütünlük anlayışı içinde kavradığına ve devrin şartlarına entegre ederek yaşamak ve yaşatmak istediğine bir işaret sayılmalıdır. Ömrünü tam bir "istiğna" içinde geçiren insanlardan olan Ayaşlı, inandığı, bildiği, gördüğü ve yaşadığı bütün kıymetleri eserlerine de yansıtmış, başka bir ifade ile inandığı gibi yaşamış ve yaşadığı gibi de yazmıştır." (Mustafa Özbalcı)

"Münevver Ayaşlı, romanının biçimi üzerinde hiç düşünmemiş. Ne kurguya önem vermiş ne bakış açısına ne de zamanlar arası gelgitlere. Kimi zaman üçüncü tekil kişi ağzından aktarılıyor hikâye, kimi zaman kendisini, siyasi düşüncelerini gizlemek lüzumu hissetmeyen yazar giriyor devreye. Mesela Selmin 1915'te 16 yaşında. 32 yaşına geldiğinde 1930 oluyor tarih, ama Ayaşlı hikâye dışındaki bir zamandan, romanın yazıldığı 1968'lerden sesleniyor okuyucuya; Ankara sanki bir geri zekalı çocuklar yurdu olmuştu. Bütün idare ve bütün işler geri zekalılar tarafından idare ediliyordu.... İşte bundan ötürü kırk küsur senedir Ankara çabalamada ve

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

BOĞAZİÇİ'NDE BİR GÜZEL "HAMİNNE" MÜNEVVER AYAŞLI

Beşir Ayvazoğlu

Yaşlıların gözlerine bakarken, hep, onların gördüğü, benim göremediğim geçmiş zamanlardan kalma ışıltılar ararım. Haminnenin gözlerindeki ışıltılarda eski Rumeli vardır, desem inanır mısınız? Yakından bir bakarsanız, emînim, nazlı Tuna'nın suladığı topraklarda yaşanmış eski güzel hayatlardan canlı sahneleri bir film şeridi gibi seyredebilirsiniz.

Haminne, 1906 yılında Avrupa-i Osmanî şehirlerinden Selanik'te doğduğunu söylerken eklemeyi hiç bir zaman ihmal etmez: "Fekat umûmî mânâda anlaşıldığı gibi Selanikli değil, Türk'üm". Selanik, Osmanlı devrinde dönmeleriyle ünlüdür ve İstanbul'da Selanikli bîrinin dönme olmadığına çevresini inandırabilmesi için epeyce gayret göstermesi gerekir. Bunun için babası Cafer Tayyar Bey'in Evlâd-ı Fâtihan'dan olduğunu her defasında üzerine basa basa söyleyen haminnenin annesi de Çerkeş Abdi Paşa'nın kızı Hayriye Şerife Hanım'dır.

Selanik, âh Selanik! İstanbul'u ilk defa üç yaşındayken gören haminneye "İstanbul güzel mi?" diye sormuşlar, meşhur Rumeli kibriyle "Eh, fena değil!" demiş. Çocukluğunda İstanbul'u bile küçümsemesine yol açan bu derin Selanik ve Rumeli sevgisi haminnenin kalbinden hiç bir zaman silinmeyecek, aksine gitgide artarak derin bir hiteran ve tahassüre dönüşecektir. Asker babasının görevleri dolayısıyla Devlet-i Aliyye'nin başka bölgelerinde, mesela Halep'le de yaşayan ve her biri için kalbinde sıcak köşeler ayıran haminnenin Rumeli sevgisi bir başkadır ve bu sevgiyi "irreel bir rüya ve hülya şehri" diye tarif ettiği İstanbul'un süzgecinden geçirerek zarif bir Osmanlılık şuuru haline getirmiştir. Zaten Osmanlı, biraz da Rumeli demek değil midir?

Selanikli haminnenin Ayaşlılığı, Ankara'da, Hariciye Vekaleti'nde memur olarak çalışırken tanışıp evlendiği (1930) Sadullah Paşazade Nusret Ayaşlı'dan kalan aziz bir mirastır. Cumhuriyet'ten önce ve sonra sefir olarak önemli görevlerde bulunan "merhum ve mağfur zevcî"nin Bünyamin-i Ayâşî hazretlerinin soyundan geldiğini her vesilevle hatırlatan haminne, asalete çok önem verdiğini açıkça değilse bile, her haliyle hissettiren bir aristokrattır; ama bunu Avrupaî mânâsında bir asalet saplantısı olarak görmemelisiniz.

Haminnenin anladığı asalet, Osmanlı coğrafyasının derinliklerine dal budak salmış ve bu topraklarda yeşerip İstanbul'un imbiğinden geçen yüksek kültürü temessül etmiş olmaktır. Bir de suyun öteki yakasındansınız, aliyyülâlâ. Görüşmelerimizden birinde nereli olduğunu sormuştu da, "Sivaslıyım" deyince -galiba hemşehrim Nurettin Sözen beyefendiyi düşünürek- yüzünü ekşitmişti. Esasen belediye başkanları, haminnenin yüzünü her zaman ekşitmiştir; çünkü ona göre İstanbul'un başında öteden beri üç bela vardır: Zelzele, yangın ve belediye başkanları.

Haminne evlendikten kısa bir süre sonra İstanbul'a "nakl-i hâne" ederek kocasının Çengelköy'deki muhteşem yalısına yerleşir, Sadullah Paşa Yalısı'na. Bir rüya sarayına benzeyen yalıda su ve elektrik yok, fakat Nusret Bey'in ilk eşi olan prensesin hatırasını yaşatarak yeni gelinin hayatını büsbütün karartmaya kararlı iki hanım vardır. Bir de ortalıkta gezinen güzel güzel kedîler..

Nusret Bey'in niyeti yalıya iyiden iyiye yerleşmektir, fakat haminne istemez. Çünkü 1881 yılında mahkeme kararıyla Ayaşlı Esad Muhlis Paşa'ya geçen ve oğlu Sadullah Paşa'nın adıyla anılmaya başlanan yalının beddualı olduğuna ve aileye hiç iyi gelmediğine inanmıştır: Birinci Abdülhamid devrinde mevcut olduğu bilinen ve belki de Boğaziçi'nin en eski yapısı olan bu benzersiz yalıda, sefir olarak Avrupa'ya gönderildiği için oturma fırsatı bulamayan Sadullah Paşa, Viyana'da geçirdiği bir buhran sonunda intihar eder. Sonraları büyük oğlu Asaf Bey de intihar edecek, küçük oğlu ise Almanya'da bir akıl hastanesine yatırılacaktır. Yalıda oturan hareme "asîl ve kibar" Necibe Hanım'sa hastalıktan hiç kurtulamaz; kızı Nazlı Hanım'ın dört çocuğu vardır, dördü de hasta.

Sonunda haminnenin dediği olur, Teşvikiye'de geniş bir apartman dairesi tutup taşınırlar. Artık işi mütekaidleri ve eski mobilya satan dükkanları dolaşmaktır. "Aman Yarabbi" diyor haminne, "Neler yoktu, neler yoktu İstanbul'da! 1930'larda Osmanlı zenginliği henüz tükenmemişti! Bugün birşeyciklerr yok, tekne kazıntısından başka!" Bu arada Osmanlı'dan artakalmış seçkin ailelerle tanıştığı gibi hanedan mensuplarıyla da yakın ilişkiler kuran haminnenin o muhteşem aileye hâlâ devam eden bağlılığı gerçekten göz yaşartıcı bir sadakat örneğidir.

Edebiyata ve plastik sanatlara ilgisi, alafranga Teşvikiye yıllarında haminneye kültür ve sanat çevrelerinden de önemli dostlar kazandırmıştır. Abdülhak Hâmid'den Yahya Kemal'e, Necip Fazıl'dan Asaf Halefe, İsmail Hami Danişmend'den Midhat Cemal'e, Burhan Toprak'tan Namık İsmail'e kadar birçok şair, yazar ve ressamı çok yakından tanır. Bu bakımdan ışıltıklerini Gördüklerim Bildiklerim (1973) adıyla yayınlanan hatıratı, kültür ve edebiyat tarihimiz açısından büyük önem taşımaktadır.

Teşvikiye, haminnenin sosyal hayatı bakımından son derece verimliyse de, Boğaziçi'nin tadını almış İstanbullu bir aristokrat hanımefendinin "somi zümrüt anasında akıp giden firuze nehir"den fazla uzak kalması düşünülemez. Nitekim 1936 yılında, yüksek devlet görevlerinde bulunmuş Talat Bey'in Beylerbeyi İskele Caddesi'ndeki harap yalısını satın alır ve devrin büyük mimarlarından Sedad Hakkı Eldem'e bir proje çizdirerek yeniden inşa ettirirler. Sadullah Paşa Yalısı ise uzak akrabadan Ahmed Ferit Tek'e satılmış, ondan da kızı Emel Esin'e geçmiştir.

Haminne, Nusret Ayaşlı'yı 1944'te kaybedince yapayalnız kalır. İstanbul kibarının -kendi tabiriyle- tenhayı, tenhalığı hiç sevmediği (Abdülhak Hâmid, "Kırk odalı ve her odasından başka bir çehrenin göründüğü bir konakta oturmak isterim" demiş) düşünülecek olursa, onun nasıl bir boşluğun içine yuvarlandığını tahmin etmek kolaylaşır. Ancak haminne kendini tez toparlayıp hayatını yazarak doldurmaya başlamıştır. Yazarlık ve Yeni İstanbul'daki gazetecilik hayatı ona yepyeni bir çevre, yepyeni dostlar kazandırır.

Haminnenin en takdir edilecek taraflarından biri, hiç şüphesiz, gördüklerini, bildiklerini, yaşadıklarını kendine saklamayıp yazmış olmasıdır. Koskoca bir imparatorluğun gürül gürül çöküşüne, yeni bir devlet doğarken, bir kültürün, bir hayat tarzının, bir estetiğin, bir terbiyenin de yok oluşuna, her ânını derinden yaşayarak şahit olmuş son Osmanlılardan biridir ve hâlâ yazacak ne çok şeyi vardır! Der-saadet adlı eserinde, bizim artık bir masal gibi dinlediğimiz, fakat kendisinin yaşadığı İstanbul'u ve Boğaziçi medeniyetini anlatır. Avrupa-i Osmaniye Muhteşem İstanbul (1990)'da ise kaybettiğiniz Rumeli'ye döktüğü gözyaşlarının acılığını hissedersiniz.

Bir zamanlar mektep kitaplarında Avrupa-i Osmanî diye okredilen, bugün vizesiz giremediğimiz toprakları, çok değil, bu asrın başlarına kadar birer Türk ülkesi olduğunu ve vahşi Balkan kavimlerinin Türk izlerini silesile bitiremediklerini yeni nesillere anlatmak ne zordur.

İşte haminne, bugün bizim hayal bile edemediğimiz o zamanların içinden çıkıp gelmiştir.

(*Defterimde Kırk Sûret*, 3. bas. 1999)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bocalamadadır. Osmanlı devleti, kırk senede çoktan kurulmuş, kendini bulmuş, fütuhata çoktan başlamış, Cihan imparatorluğuna dev adımlarla ilerliyordu. Halbuki Yeni Türkiye her şeyi hazır bulmuş, koca bir imparatorluğun mirasına konmuş. (...) Böylelikle hep sol eksenli tartışılan 'siyasi roman'ın muhafazakar kesimden bir örneği ile karşılaşıyoruz." (A. Ömer Türkeş)

ESERLERİ:

ROMAN: *Pertev Bey'in Üç Kızı* (1968), *Pertev Bey'in İki Kızı* (1969), *Pertev Bey'in Torunları* (1969), *Pertev Bey, Üç Kızı İki Kızı Torunları* (üç roman birlikte, 2002).

Münevver Ayaşlı

İNCELEME: *Ondokuzuncu Asır ve Kıbrıs Fetvası* (1971), *Avrupâ-i Osmani Rumeli ve Muhteşem İstanbul* (1990), *Geniş Ufuklara ve Yabancı İklimlere Doğru* (kronolojik tarih 1991), *Gizli Cemiyetler* (1992), *Teşrinisani ve Ötesi* (2002).

ANI: *Başvekilimizi Tanıdım* (1968), *İşittiklerim Gördüklerim Bildiklerim* (1973), *Dersaadet* (1975), *Vanıköy'ünde Fazıl Paşa Yalısı, Hatırlayabildiklerim.*

DENEME: *Edeb Yâhû* (1984).

HAKKINDA: Abdullah Uçman / Münevver Ayaşlı İstanbul'u Anlatıyor (Hisar, c. 16, sayı: 151, Temmuz 1976) - Münevver Ayaşlı İle Bir Konuşma (Hisar, c. 17, sayı: 163, Temmuz 1977 – sayı: 164, Ağustos 1977), TDE Ansiklopedisi (1977), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1989), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Beşir Ayvazoğlu / Boğaziçinde Bir Güzel "Haminne": Münevver Ayaşlı (Belleterimde Kırk Süret, 3. bas., 1999, s. 33-36) - Altı Çizili Satırlar (1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Osmanlının Muhacir Gelini Münevver Ayaşlı: Beyoğlu Türk İslâm Anıtarıyla Dolu, s. 29-35), TBE Ansiklopedisi (2001), Mustafa Özbalcı / Büyük Türk Klâsikleri (c. 14, 2002), Varlık Dergisi (Ekim 2002), Teşrinisani ve Ötesi (Radikal Kitap, 15.6.2002), A. Ömer Türkeş / Muhafazakar Siyasi Roman (Radikal Kitap, 16.12.2002), Mehmet Nuri Yardım / Yazın Olacak Çocuklar (2004).

AYAŞLI ŞAKİR

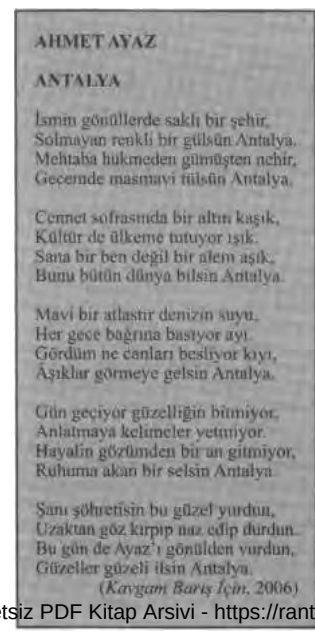
Bkz. ŞAKİR EFENDİ (Ayaşlı)

AYAZ, Ahmet

Şair ve araştırmacı-yazar. 1947, Yakacık köyü / Oğuzeli / Gaziantep doğumlu. İlkokulu Yakacık'ta bitirdi. Orta ve lise tahsilini Gaziantep'te tamamladı. Çeşitli kamu kuruluşlarında uzun yıllar görev yaptıktan sonra, Gaziantep Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Şefi iken 1998 yılında kendi isteğiyle emekli oldu.

İlk şiirleri *Yeni Asya* ve *Hergün* gazetelerinde yayımlandı. 1980 ihtilalinde bu gazeteler kapanınca yerel gazetelere ve edebiyat sanat dergilerine yöneldi. Bazı edebiyat sanat dergilerinin yazı kurulunda bulundu, bu dergilerde şiir ve araştırma yazıları yazdı. Haber gazetesinde (Gaziantep) köşe yazıları yazdı. Bazı gazetelerde ise edebiyat ve sanat sayfası çıkardı. Şiirleriyle birçok ödüller aldı. Ayrıca *Maki* ve *Bizim Ece* dergilerinin Gaziantep temsilciliğini yaptı.

"Kaç kez okuduğum şiirleri olmuştur. Nesir yazıları, araştırmaları, folklorik çalışmaları olsa da, ben o'nu şair olarak tanıdım ve sevdim. Yapmacıktan uzak durmuştur. Sade bir dil içten bir söyleyiş, her şiirinde görülen bir unsurdur. Gerek serbest gerek hece ölçülü şiirlerinde usta bir ozanın söyleyişleri belirgin biçimde ortaya çıkar.

AHMET AYAZ

ANTALYA

İsmin gönüllerde saklı bir şehir,
Solmayan renkli bir gülsün Antalya.
Mehtaba hükmeden gümüşten nehir,
Gecesinde masmavi tülsün Antalya.

Cennet sofrasında bir altın kaşık,
Kültür de ülkeme tutuyor ışık.
Sana bir ben değil bir âlem aşık,
Bunu bütün dünya bilsin Antalya.

Mavi bir atlastır denizin suyu,
Her gece bağrına bastıyor ayı.
Gördüm ne canları besliyor kıyı,
Aşıklar görmeye gelsin Antalya.

Gün geçiyor güzelliğin bitmiyor,
Anlatmaya kelimeler yetmiyor.
Hayalin gözümden bir an gitmiyor,
Ruhuma akan bir selsin Antalya.

Şanı şöhretisin bu güzel yurdun,
Uzaktan göz kırpıp naz edip durdun.
Bu gün de Ayaz'ı gönülden vurdun,
Güzeller güzeli ilsin Antalya.

(*Kavgam Barış İçin*, 2006)

Ahmet Ayaz

Ahmet Ayaz 'ın hangi kitabını okursanız okuyun, o'nun şiirlerinin çoğunda toplumsal çarpıklığa karşı bir başkaldırı, bir yergi bulacaksınız. Sevda şiirleri okuyucuyu büyülemektedir." (Ertuğrul Karakoç)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yanklı Sesler* (1993), *Doğduğum Gündenberi* (1994), *Son Mektuplar* (2000), *Hüzün ve Rüya* (2002), *Bir Başka Rüya ve Sızı* (2004), *Kavgam Barış İçin* (2006).

DERLEME: *Antep Şiirleri* (1998).

ARAŞTIRMA: *Gaziantep'le Kültür Sanat ve Edebiyat'ta İz Bırakanlar* (2003),

ÖYKÜ: *Elveda İstanbul* (2005).

AYAZ İSHAKİ

Bkz. İDİLLİ, Ayaz İshaki

AYAZ, Mahmut

Şair ve yazar. 5 Mayıs 1962, Kars doğumlu. Kartal Lisesi (1983), Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (1988) mezunu. Serbest çalışma hayatına atılarak radyoculuk ve gazetecilik yaptı. Çalışmalarını İzmir'de sürdürdü. Ürünleri 2000 yılından itibaren *2000'e Doğru*, *Berfin Bahar* dergileri ile *Aydınlık* gazetesinde yer aldı. Şiirlerinde, kirlenen bir çağı, kirlenen insanlığı, hızla uzaklaşan aydınlığı anlattı. Kurgusu sağlam ve imge yoğun şiirlerinde, verili olanı ve sistemin dayattıklarını reddetti.

"Mahmut Ayaz, kalbinin yaralı sokaklarında dervişan dolaşan bir şair, kentler incitince dizelerini, yüzündeki hüzne saklanıp susmuyor. Sevgilinin dudaklarından çaldığı güllerin kırmızısıyla, boyuyor bütün duvarları. Sloganları, sırtını vefaya dönmüşlerin yüzünde tokat gibi patlıyor. Geceyarları çıkıp gidenlerin, aşkı emekten ayırıp yorulanların, gözlerini yalanlara saklayanların... Kanattığı kalbinden, ince ince sızan kederler almıyor hayatını. Uykusuz bir gecenin sabahında, kuşlarla gözgöze gelince, bağışlıyor gideni. Bazen kafası karışıyor. Beynini beyaz kâğıda bir karınca gibi salıyor. Dudaklarından dökülen filozofik cüm-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

leler, Mahmut Ayaz'ın diğer ikliminden. Sakın şaşırmayın! Mahmut Ayaz işte. Biraz âzeri, en çok da insan. Şiirleri buradan." (Aydın Öztürk)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yüzün Bir Hüzün* (1998), *Düşlerime Gömdüm Seni* (2000), *Aşk Utandı* (2004).

İNCELEME: *Chat Geyikleri* (2001).

ÇEVİRİ: *Babek* (Said Nefisi'den, 1998).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 9.7.1998), Aydın Öztürk / Düşlerime Gömdüm Seni (Cumhuriyet Kitap, 8.3. 2001), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2.bas. 2003).

AYAZ, Tülay

Şair. 13 Mayıs 1965, Ankara doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Sekreterlik Bölümü ve Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı bölümü mezunu. Ankara Üniversitesi DTCF'de yüksek lisans yaptı. Tez konusu *"Ahmet Tufan Şentürk'ün Hayatı ve Sanatı"*. Sincan Sühendan Kürklü İlköğretim Okulunda Türkçe öğretmeni olarak çalıştı. Bir süre Sincan İlçe Millî Eğitim'de yayımlanan dil ve edebiyat dergisinde yazı kurulu danışmanlığında bulundu. Şiir ve yazılarını *Türk Dili* dergisinde yayımladı. *Hüzünlü Seslenmeler* (2001) adlı bir şiir kitabı var.

HAKKINDA: Ahmet Tufan Şentürk / Tasvir (8.7.2004), Van Postası (2.7.2004), Anayurt (24.6.2004).

AYBAKAN, Bilal

İslâm hukuku araştırmacısı. 1963, Hilvan / Şanlıurfa doğumlu. 1981'de İstanbul Gaziosmanpaşa İmam Hatip Lisesinden, 1985'te Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu. Bir süre Giresun'un Görele ilçesinde öğretmen olarak görev yaptı. 1989 yılında MÜ İlâhiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak atandı. 1997'de MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak hazırladığı *"İslâm Hukukunda Borçların İfâsı"* adlı isimli doktora tezini tamamladı. 2002 yılında doçent unvanını aldı. *Fıkıh İlminin Oluşum Sürecinde İcma* (2003) adlı bir eseri yayımlandı.

Bilal Aybakan

AYBAR, Mehmet Ali

Siyaset adamı ve yazar (D. 5 Ekim 1908, İstanbul - Ö. 10 Temmuz 1995). Galatasaray Lisesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1935) mezunu. Bitirdiği fakülteye 1936 yılında asistan olarak girdi, doktorasını 1939'da verip 1942'de Devletler Hukuku doçentliğine yükseldi. *Vatan* gazetesinde çıkan yazılarından dolayı üniversitedeki görevine son verildi (1946). 1947'de çıkardığı her iki gazete *Hür* ve *Zincirli Hürriyet* de kapatıldı. 1949'da Cumhurbaşkanına hakaret ettiği ileri sürülen bir yazısı nedeniyle üç yıl sekiz ay hüküm giydi. 1950 genel affıyla tahliye edildi. Bir süre avukatlık (1952-62) yaptı. 1961'de kurulan Türkiye İşçi Partisinin genel başkanlığına getirildi (1962). 1965 seçimlerinde İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. ABD'nin Vietnam'da işlediği savaş suçlarını araştırmak için kurulan Russel Mahkemesinde yargıçlık yaptı (1966-67). 1969'da yeniden İstanbul'dan milletvekili seçilen Aybar, 1969'da genel başkanlık görevinden, bir yıl sonra da parti üyeliğinden ayrıldı. Daha sonra, kuruluşuna öncülük ettiği Sosyalist Devrim Partisinin (önceki adı Sosyalist Parti) genel başkanlığını yaptı (1975-79).

Mehmet Ali Aybar

Cumhuriyet dönemi Türk sosyalistlerinin önde gelenlerinden olan Aybar, Türkiye'ye özgü "Güleryüzlü Sosyalizm" görüşünü savundu. Sovyetler'in Çekoslovakya ve Afganistan'ı işgaline karşı çıktı. Marksizm'de Leninist örgütlenme biçimini eleştirdi. Nazım Hikmet ve Ali Fuat Cebesoy'un da akrabası olan Aybar, "Demokrasi olmadan Sosyalizm olmaz" görüşünü savunmuştu. Vasiyeti gereği İstanbul'da eşinin yanına toprağa verildi. 1947'de evlendiği eşi Siret Hanım'ı 1987 yılında kaybetmişti. Güllü (1956) isimli bir kızı vardır.

"Aybar, Marksist teoriye getirdikleriyle yalnız ülkemizin değil, çağımızın da en önemli düşünürlerinden biridir. Türkiye sosyalistleri Aybar'ı daha gereğince okumuş ve anlamış değiller. (...)

"Aybar, apaçık yazan bir düşünürdür. Çetrefil düşünceleri onda okumak, o düşünceyi kolaylıkla anlamak demektir. Marksizm ve Sosyalizm Üzerine Düşünceler ülkemizde yazılmış, Marksizmi en iyi anlatan bir kitaptır. Çünkü Aybar Marksizmi uzun bir yaşam, çalışma, arayış ve deneyimden sonra yazmıştır. (...)

"Ve Aybar bize çok büyük bir kalıtım bıraktı; bunun değerini bilirsek, onun gibi bütün yaşamımızı Marksist düşünceyi araştırmaya verirsek, böylece de Marksizmi saptırmadan yorumlarsak, Marksizm ülkemizde olduğu gibi bin parçaya ayrılmaz, üretenlerden ayrı düşmez, üretenlere karşı gülünç olmaz.

"Aybar emekçilerin kavgasında çağımızın başta gelen savaşçılarından biridir. Aybar'ı anlayarak okumak, aydınlık yolu bulmada bize yardımcı olur." (Yaşar Kemal)

"Geçen yüzyılı doğuş ve çöküş süreçleri ile iki kez belirleyen Marksist Leninist ideolojinin, yapısını, açmazlarını, umarsızlığını, entelektüel bir kaygıyla araştırıp açıklamaya çalışan bir bilim adamıdır Aybar. Ama muhalifi ile yandaşı ile kabul gören bu özelliğini pratik sosyalist siyasetin de temeline oturtma çabası zaman zaman yalnızlaşmasına da neden olmuştur. Oysa yapılmasını istediği şey, Marks'ın bilimsel yöntemini uygulamak, dışımızdaki gerçeğin hareketini kavramamızı sağlayacak tüm vektörlerin bu yöntemle analiz edilerek pratik siyasete uygulanmasıdır. Sosyal olaylarda bunun bir reçetesinin olmadığı ve keşif için sonsuz çaba gerektiği ama bilimsel davranabilmenin de tek koşulunun bu olduğunun altını devamlı çizmektir. (...) *Dünya sosyalizm tarihinde ilk defa Sovyetler'den bağımsız bir politika güden TİP'in başkanı olan ve Türkiye'ye özgü, güler yüzlü sosyalizm kavramının yaratıcısı olan Aybar, 1968'de Sovyetler'in Çekoslavakya'yı işgaline sert bir tepki gösterdi. Bu, parti içinde hizipleşmelerin su yüzüne çıkmasına neden oldu. Aybar, 1969' da genel başkanlıktan, 1971'de de partiden istifa etti. 12 Mart döneminde Meclis' teki tek sosyalist olan Aybar, dönemin baskılarına ve idamlara karşı tek başına mücadele etti."* (Alev Ateş)

ESERLERİ:

Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm (1948-68 arası yazı ve konuşmaları, 1968), *12 Mart'tan Sonra* (12 Mart dönemi meclis konuşmaları, 1973), *Marksizm'de Örgüt Sorunu* (1979),

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Leninist Parti Burjuva Modelinde Bir Örgüttür (1978), *Neden Sosyalizm* (1987), *TİP Tarihi I, II, III* (1988), *Sosyalizm ve Bağımsızlık-Uğur Mumcu ile Söyleşi* (1986), *Marksizm ve Sosyalizm Üzerine Düşünceler* (yay. haz. Aylin Özman, 2002).

HAKKINDA: Oylum Yılmaz / Marksizm ve Sosyalizm Üzerine Düşünceler (Radikal Kitap, 10.11.2002), Barış Önlü / Bir Siyasi Düşünür Olarak Mehmet Ali Aybar (yüksek lisans çalışması, 2002), Alev Ateş / Marksizm ve Sosyalizm Üzerine Düşünceleriyle Bir Lider: Mehmet Ali Aybar - Cüneyt Akalın / M. Ali Aybar Üzerine Düşünmek (Cumhuriyet Kitap, 5.12.2002), Yaşar Kemal / Büyük Bir Düşünürün Son Kitabı (Virgül, sayı: 54, Eylül 2002), Uğur Cankoçak / Barış Önlü'den "Bir Siyasal Düşünür Olarak Aybar ve Dönemi" (Cumhuriyet Kitap, 16.1.2003).

AYBAR, Raif

Şair, siyaset ve devlet adamı (D. 1915, Karacabey / Bursa – Ö. 8 Ocak 2005). Bursa Erkek Lisesini (1933), Siyasal Bilgiler Okulunu (1936) bitirdi. İzmit'te memur, Reşadiye ve Erbaa'da kaymakam vekili olarak çalıştı. Fatsa kaymakamlığı (1940-43), Edirne Hukuk İşleri sorumluluğu (1943-45), Yozgat Emniyet Müdürlüğü (1945), Emniyet genel müdürlüğü (1945) görevlerinde bulundu. 1946'da istifa ettikten sonra bir süre Bursa'da avukatlık yaptı. 1950-57 yıllarında iki kez Bursa, 1961'de Ankara, 1965 yılında Ordu milletvekili seçildi. Hürriyet ve Yeni Türkiye partilerinin kurucuları arasında yer aldı. Devlet bakanlığı yaptı. Milletvekilliğinden istifa ederek Ankara'da avukatlık yapmayı sürdürdü.

Şiirlerinde biçimsel özelliklere ve uyağa önem verdi. Şiirleri çoğunlukla dörtlüklerden ve yeni mesnevi şekillerinden oluştu, aşk ve ölüm temalarını işledi.

ESERLERİ (Şiir):

Cendere (1946), *Kaftan* (1969).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler / Mülkiye Şeref Kitabı (c. 8, 1971), V. Recai Yelibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE - TDE Ansiklopedisi 2 (2002), Bu Hafta (sayı: 760, Ocak 2005).

AYBAR, Yılmaz

Şair-yazar. 10 Ocak 1931, Samsun doğumlu. İlkokulu Yozgat Yerköy İlkokulunda (1943), ortaokulu Samsun Lisesinde okudu. Lise tahsilini lise son sınıfa kadar Balıkesir'de sürdürdü. O yıl geçirdiği bir trafik kazası nedeniyle tahsilini yarıda bırakmak zorunda kaldı.

İlk şiiri *"Bahar Rüzgârları"*, *Türk Dili Dergisi*'nde yayımlandı. Şiir ve yazıları *Türk Düşüncesi*, *Kamer*, *Yelken*, *Yelpaze*, *Varlık*, *Metin*, *Eflatun*, *Hisar*, *Gülpınar*, *Çağ*, *Millî Kültür*, *Güney*'de

Yılmaz Aybar

Kültür, *Simav Anadolu Sanat*, *Defne*, *Yağmurun Sesi*, *Ana* dergilerinde ve yılda bir yayımlanan *Varlık Yıllığı* ile *Ajans Türk Antolojisi*, *Ana Şiir Antolojileri* gibi yayın organlarında yer aldı. 1970'ten sonra nesirle de ilgilenmeye başladı. Çeşitli konularda yazdığı yazılar 1970'ten itibaren *Hisar*, *Gülpınar*, *Ana* dergilerinde yayımlandı.

Yelpaze dergisinin 1964 yılında Ümit Yaşar Oğuzcan yönetiminde açtığı yarışmada *Ağustostan Sonra* başlıklı şiiriyle dördüncü oldu. 1988 yılında açılan Uluslararası Kara Mizah Yarışmasına gönderdiği şiir, şükran belgesiyle ödüllendirilmeye ve 4 Haziran 1988 günü Dünya sineması fuayesinde sergilenmeye değer bulundu. Türk sanat müziği dalında bestelenmiş sekiz şiiri vardır.

ESERLERİ (Şiir):

Aldanışlar Geçidi (1978), *Denize Giden Sokak* (1986), *Sabun Köpüklerinin Tanrısı* (1999).

HAKKINDA: Hisar'dan Biyografiler: Yılmaz Aybar (Hisar dergisi, sayı: 81, Eylül 1970), S. K. Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

AYBARS, Ergün

Tarihçi. 5 Haziran 1941, İstanbul doğumlu. Çankırı Lisesini ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümünü (1967) bitirdi. Aynı fakültede Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsüne asistan oldu. 1972'de *"İstiklâl Mahkemeleri 1920-1923"* konulu teziyle tarih doktoru oldu (1972). 1973-74 döneminde yedek subaylığını Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığında takdirname alarak tamamladı. 1976-77 arası bir yıl süreyle araştırmaları için İngiltere'de bulundu. 1979 yılında *"İstiklâl Mahkemeleri 1923-1927"* konulu teziyle doçent oldu. 1980 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Türkiye Cumhuriyeti tarihi doçenti olarak göreve başladı. Ege Üniversitesi Atatürk İlkeleri bölüm başkanlığı, tarih bölümü başkanlığı ve Edebiyat Fakültesi dekan yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1983 yılında Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi bilim kurulu üyeliğine atandı. 1995 yılında bu üyeliğinden istifa etti. 1987'de profesör olan Ergün Aybars, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü müdürlüğüne atandı. Türk Silahlı Kuvvetleri Atatürk Araştırma ve Eğitim Merkezi bilim kurulu üyesidir. Bir çok bilimsel toplantıda sunduğu bildiri basıldı.

Makaleleri *AÜ Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *Türk Dünyası Araştırmaları*, *Karşıyaka Lisesi Kültür ve Edebiyat Kolu Dergisi* (Atatürk Özel Sayısı), *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi* gibi hakemli dergilerde yayımlandı.

Ergün Aybars

ESERLERİ:

İstiklâl Mahkemeleri (2 cilt), *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Atatürk ve Modernleşme, Türkiye'de Yakın Dönem Ayaklanmaları, Orta Doğu Emperyalizm, Petrol ve Türkiye, Atatürkçülük ve Modernleşme - Ulusal, Laik, Sosyal Hukuk Devleti* (2001).

AYBARSU, Kemal

Asker. 1916, Amasya doğumlu. Harp Okulu (1936), Fen Tatbikat Okulu (1938) ve Harp Akademisi (1945) mezunu. Milli Müdafaa Vekâleti bölük ve tabur kumandanlığı, muhtelif kurmay hizmetleri Atina Ataşemiliter muavinliği görevlerinde bulundu. *Türkiye'nin İkinci ve Muhtemel Üçüncü Dünya Harbinde Rolü* (1952) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

AYBAY, Rona

Hukukçu-yazar. 1935, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini 1959'da bitirdikten sonra aynı fakültede doktora yaptı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Rona Aybay

1964'te Columbia Üniversitesinde Mukayeseli Hukuk alanında yüksek lisansını tamamladı. 1973'te doçent, 1980'de profesör oldu. ODTÜ'de Kamu Yönetimi bölüm başkanlığı, ODTÜ İdari İlimler Fakültesi dekanlığı ve AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF) dekan yardımcılığında bulundu. 12 Eylül'den sonra 1402 sayılı yasaya muhalefet ettiği gerekçesiyle üniversiteden uzaklaştırıldı. 7 yıl sonra Danıştay kararıyla üniversiteye döndü. Avrupa Konseyi Irkçılık ve Hoşgörüsüzlükle Savaşım komisyonu ile Bosna-Hersek'teki insan hakları ihlâllerini incelemekle görevli komisyonun üyeleri arasında yer aldı. Bosna-Hersek İnsan Hakları Mahkemesinin Avrupa Konseyi tarafından seçilmiş uluslararası yargıçlığını yürüttü. İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

Faşizm (Murat Sarıca ile, 1962), *1961 Anayasası* (1963), *Türk Hukuk Bibliyografyası* (1967), *Robert Owen* (1970), *Yurttaşlık (Vatandaşlık) Hukuku* (1982), *Dernek ve Vakıf Kurma Özgürlüğü* (1991), *Yasa Çatışması Hukuku Dersleri* (1998), *Yasaların Uluslararası Düzeyde Çatışması, Kanunlar İhtilafı* (Esra Dardağan ile, 2001), *Hukuka Giriş* (Aydın Aybay ile, 2003), *Sosyalizmin Öncülerinden Robert Owen – Yaşamı – Eylemi - Öğretisi* (2005), *Yabancılar Hukuku* (2005).

AYBERKİN, Ahmet

Şair. 1927, Adana doğumlu. İlk, orta ve liseyi Adana'da bitirdi. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinden mezun oldu. Uzun yıllar mali müşavir olarak çalıştı. Emekli olduktan sonra Mersin'e yerleşti. Mersin Şair ve Yazarlar Derneği kuruculuğu ve ilk başkanlığını yaptı. Çeşitli ödüller kazandı.

ESERLERİ (Şiir):

Günışığı, Ah O Van Gogh ve Sen, Devede Bir Çöl, Sesler, İnsanlık Melodileri, Güz Gülleri, Gül Parmakları Güneşin, Sultan Türk Şiiri (antoloji).

AHMET AYBERKİN

MERALİÇE

I
Hangi türküyü dinlesem
içinden Sen çıkarsın: SEN...
Hangi denizin kıyısında dursam/baksam
gözlerinde sıcak mavi gülerken.

Koklarım güller gibi umutlarını
cam göbeği akşamda.
Hangi gökyüzünde arasam/sorsam SENİ
güneşin öksüz bakması ve SEN...

Sonra kuşlar çığlıklarıyla
gelir gecelerime dökülür.
Hangi kapıyı çalsam/bağırsam
ardında çoğalan güzelliğinle SEN...

Koklarım umut çiçeklerini
dudaklarım adını söyler/titrer.
Başka nasıl mutlu olabilir/bilmem ki
yüzümde acının izdüşümü varken BEN...

II
Bin kez daha anmışsam
saman sarısı saçlarını SENİN
bin kez ölürüm.

Yaşamak şarkılara dökülmüş/SENSİZ
gözlerin iner kalbimin denizlerine.
Aşkınla kuşatılmışım/özlemlerinle
yanarım güneşin ikliminde/SENSİZ ölürüm.

Bütün işim gücüm SENİ düşünmek
Sorarım göçmen kuşlara/nerdesin diye.
Umutla girmek için günlerine ilkyazın
dopdoluyum acınla bin kez ölürüm.

SENİ görmek
SENİ duymak (önemli olan bu işte)
Gelirsen
sonsuza kadar kal / GİTME...

AYCAN, İbrahim Halil

Şair ve yazar. 1 Kasım 1964, Mızar / Suruç / Şanlıurfa doğumlu. İlköğrenimini doğduğu köyde, ortaokulu Ceylanpınar'da, liseyi ise Suruç Endüstri Meslek Lisesinde okuduktan sonra yükseköğrenimini Gaziantep'te tamamladı. Gaziantep Üniversitesinde pedagoji eğitimi görerek özel kuruluşlarda ve Güneydoğu Tarım Satış Kooperatifleri Birliğinde yöneticilik görev yaptı. 1999'da memurluktan ayrıldı. Hayatını ve çalışmalarını Gaziantep'te sürdürdü. Gaziantep Gazeteciler Cemiyeti, Anadolu Basın Birliği, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

Edebiyat ve sanat çalışmaları lise yıllarında başladı. *Güneydoğubirlik* adlı derginin genel yayın yönetmenliğini yaptı. Şiir, öykü, deneme ve makaleleri, *Berfin Bahar, Maki, Aykırısanat, Dikili Ekin* vd. dergi ve gazetelerde yayımlandı. Ayrıca Gaziantep'te yayınlanan *Gaziantep27, Metropol, Hedef* gibi yerel gazetelerde köşe yazarlığı yaptı. Şiir ve yazının yanı sıra Gaziantep Halk Evi ve Şehir Tiyatrolarında oyuncu ve yönetmen olarak görevler aldı. Küçük çapta reklam ve tanıtım filmleri çekti. 1993'te "Dikiminden Hasadına Antepfıstığı" adlı bir belgesel çekti. 1998'de GRT En İyi Şiir Ödülü, 2002'de Adıyaman Olay gazetesi tarafından veilen bölgenin en iyi şair-yazarı ödülünü, İHD Diyarbakır öykü ödülünü aldı.

"Sanki ölüp ölüp dirilen; dirildikçe, mücadele eden, mücadele ederken, umutsuzluk içinde umuda sarılan kahramanlar, gözlerimizin önünde

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Halil İbrahim Aycan

canlanıveriyor onun şiirlerinde." (Şemseddin Murad)

"İbrahim Halil Aycan'ın ustalığına, içtenliğine diyecek yoktur. Kitaplardan kurulu dünyasında attığı her adımda üretmenin, paylaşmanın ve insanca yaşamanın derin izleri vardır. (...) Tantanadan, gürültüden uzakta tanıklığını sürdürüyor hayata karşı. Bir gün gelecek... değdiği her yeri kirleten post modern yaşam bir yerlere toslayıp iflas edecek. Katıksız aşklara, uğrunda şiir yazmaya değer sevgililere, kardeşçe bir yaşam ve hakça bir paylaşıma yönelecek insanlık. Bu yönelişte bir sabır abidesi gibi karşılayacak onları Aycan'ın dizeleri." (Ramazan Toprak)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Güneş Seli* (1992), *Mülteci Düşler* (1998), *Gelmedin* (2005).

ROMAN: *Yüreğimdeki Uğultu* (2005).

HAKKINDA: Şemseddin Murad / İbrahim Halil Aycan'ın Şiirleri (Haber gazetesi, 9.12.2004), Ramazan Toprak / Oluşum gazetesi (11.12.2004).

AYCAN, İrfan

İslâm tarihi araştırmacısı. 25 Mart 1961, Mukamlar köyü / Gerede / Bolu doğumlu. Ankara Etlik Aşağı Eğlence İlkokulunu (1970), Ankara Merkez İmam Hatip Lisesini (1977) bitirdi. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1982) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını 1984'te, *"Hicri İlk Üç Asırda Zübeyri Ailesinin Siyasi ve İlmi Hayattaki Yeri"* konulu teziyle; doktorasını 1990'da, *"Muaviye b.İbi Süfyan ve Devlet Politikası"* teziyle Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. 1986'da Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 1987-88 tarihlerinde, Suudi Arabistan'ın Riyad şehrinde bulunan Kral Suud Üniversitesi Arap Dili Enstitüsünde dil eğitimi gördü ve sahasıyla ilgili araştırmalar yaptı. 1993'de doçent, 2000'de profesör oldu.

Makaleleri, *Ankara Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Dinî Araştırmalar (Osmanlı Özel Sayısı), Bizim Dergâh, İslâmî Araştırmalar* dergilerinde yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne içerik katkısında bulundu. Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğrencilerine İslâm Tarihi dersi okuttu. Kazakistan Ahmet Yesevi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlâhiyat Anabilim Dalı öğrencilerine İslâm Tarihi alanında yüksek lisans dersleri verdi Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi olarak görev yaptı. 1995'te dekan yardımcılığı görevine atandı, bu görevini Ekim 2002 tarihine kadar sürdürdü. 2003 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi genel müdürlüğüne getirildi.

İrfan Aycan

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Saltanata Giden Yolda Muaviye bin Ebi Süfyan* (1990), *Emeviler* (İbrahim Sarıçam ile birlikte, 1993), *İdeolojik Tarih Okumaları* (Mahfuz Söylemez ile birlikte, 2.bas. 1998), *Emeviler Dönemi Bilim, Kültür ve Sanat Hayatı* (ortak, 2003), *Apokrif Tarih Yazıcılığı* (2003).

ÇEVİRİ: *Emevi-Haşimi Çekişmesi* (Makrizî'den, Abdülhalik Sadık Bakır ile, 1993).

AYCAN, Şule

Araştırmacı-yazar. 27 Şubat 1950, Tunceli doğumlu. İzmir Yüksek Öğretmen Okulu, Ege Üniversitesi mezunu. Yüksek lisans ve doktorasını Ege Üniversitesinde tamamladı. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde yardımcı doçent (1984), doçent (1988) ve profesör (1995) olarak görev yaptı. Celal Bayar Üniversitesinde çalıştı. Mesleki makaleleri *EÜ Fen Fakültesi, Doğa Bilim, Yıldız Üniversitesi, HÜ Eğitim Fakültesi, İnönü Üniversitesi Fen Bilimleri, Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesi* adlı dergilerle uluslararası dergilerde yayımlandı. Ulusal sempozyumlarda bildiri sundu. Yıldız Teknik ve Celal Bayar üniversitelerinde çeşitli idarî görevlerde bulundu. TÜBİTAK tarafından yabancı yayımları dolayısıyla verilen ödülleri aldı. Ulusal Kimya Derneği ve Spektroskopi Derneği üyesidir. N. Aycan ile ortaklaşa hazırladığı *Bilim, Teknoloji ve Toplum* (2002) adlı bir araştırması ile ders kitapları bulunmaktadır.

AYCI, Mehmet

Şair ve yazar. 3 Mayıs 1971, Değirmenciuşağı köyü / Saimbeyli / Adana doğumlu. Bazi ürünlerinde Mehmet Saim Değirmenci imzasını kullandı. İlkokulu köyünde (1983), ortaokulu Kozan'da bitirdi (1987). Eskişehir TCDD Meslek Lisesi (1990), Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi (1996) mezunu. Ankara'da TCDD Genel Müdürlüğünde basın yayın ve halkla ilişkiler müşavirliği yaparak çalışmalarını sürdürdü. Türkiye Yazarlar Birliği ve Türkiye Musiki Eseri Sahipleri Meslek Birliği üyesidir.

İlk ürünü 1990 yılında *Yeni Hür Söz* gazetesinde çıkmıştı. 1990 yılından bu yana, *Adıyok, Ardıç, Aşiyan,*

MEHMET AYCI

ESKİN

masala dönüyoruz atların kanatları
gerçeğe dönüyoruz kanatları atların
bizi böyle uçuran kanatların atları
değil, gerçeğe çıkan atları kanatların

işte oynadığım söz, dön dolaş aynı yere
kurulmakta bir oyun; bağlı sandığımız at
hangisi yok bu işin, çıkılıyor sefere
bir damla kan renginde dökülmek için hayat

bıçak bu, dokunacak her dilin kemiğine
ölümün adlarını çince söylesek bile
bıçak ne, dokunmak ne, her dilin kemiği ne
tek farkımız masaldan gerçeği bile bile...

(*Bunlar Yazmaz Kitapta*, 2006)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

MEHMET AYCI

ASTORİA

burada bulutlar
isa'yı çarmıhta gören ilk havari yüzüdür
yokluğun öyle derin işliyor damarıma
kendime döndüğümde
sonbaharı eteğinden çekip götüren rüzgâr
uğulduyor ardında...

senin inceliğinden dokunan kelimeler
kanlı bir kurbaç gibi dolanıyor boynuma
seni anlatmayınca

oysa yorgunluğuma,
her gece rüyalarını emzirdiğin teninle
bir mabet kuruyorsun, tek azizi ben olan
bedenim gül bahçesi ellerin için
ellerimi senin için yaratan tanrı'ya
seni sevmek, sana dönmek, sana dokunmak için
dünyanın tüm dillerinde işte binlerce dua
dünyanın tüm dillerinde işte binlerce yemin...

dokunsan, çiçek çıkaran kalbim dökülecek yollara
yeryüzünde ne kadar kelebek varsa bana uçacak
dokunsan kurtulacağım bütün ağırlığımdan
tenimden ılık, titreten ırmaklar boşanacak
dokunsan yanacak yüzüm, yüzümün vadileri
sana karışacağım, bitecek sükûnetim
uçsuz bucaksız mavilik çalkanacak
boynunu özleyerek uyuyan ellerime
günle birlik, doğudan,
sır ve sihir taşıyan, sıcak
rüya kervanları konacak, uyanmaya
dokunmasam donacağım: kelebek, kar tanesi
dokun, erisin kalbim, sesine karışayım
bir yudum zehir gibi bana yükle kendini
suya karışsın bahar, yenilensin bedenim...

yoksun,
içimde bir balkan hüznü rüzgâra karışıyor -
öptüğüm saçlarına dolanıyor yaşamak
yoksun ve kanım buz dağı, ölü beyazı günler
kovulan her dilencinin, sürülen çingenenin
meleklerin duymadığı duasını alarak
dirilten sıcaklığına sığınmak istiyorum
ne romen kızlarının davetkâr bakışları
ne bükreş, ne prag,
anlıyorum ki artık
senin başkentlerinde yaşamak için varım
dolukan bir ay gibi koynunu aydınlatmak...

ay nasıl büyütüyorsa içimdeki siyahı
senin bir ürpermeyle
yahut ayı kendine nasıl çekerse sular
sonsuza ürpereyim, emzir beni teninle
beni kendinle var kıl, parmaklarınla yaşat
seni yaşadığım için kavgaya tutuşsunlar
damarlarımda dünyanın bütün çingeneleri
sırdan kilimler örsün acı, günah ve zakkım
toyluğum, yorgunluğum ocaklarında kalsın
mermer çeşmelerinde susuzluğum...

tanrım, ne konuşuyorsam verdiğin için
ve nasıl çıldırıyorsam yalnız sen biliyorsun
işte ateşe sürdüğüm dudaklarım ve göğsüm
gözlerimde öpülmekten can çekişen bir kısrak
-ve ben şimdi, şu anda, bu kasvetli ülkede,
ölmekten korkuyorum, azrail'im beklesin,
ölmekten korkuyorum parmaklarından uzak...-

(*Yalnızlık Vergisi*, 2006)

Avaz, Ay Vakti, Bağnyanık, Bakış, Bay (Yugoslavya), *Baykuş, Berceste, Bizim Külliye, Çerağ, Çınar, Dergah, Dergibi, Düş Çınarı, Edebistan, Edebi Pankart, Endülüs, Erciyes, Gerçek Hayat, Güneysu, Harman, Hazan, Hayat Ağacı, Hece, İkindi Yazıları, Jurnal, Kalem ve Onur, Karçiçeği, Kertenkele, Kılavuz, Kıraği, Kırkayak, Kırklar, Kırkikindi, Kitap Postası, Kökler, Kum Yazıları, Lamure, Lika, Martı, Mina, Mostar, Palandöken, Patlıcan, Rail Life, Rayiha, Ruzigar, Semerkand* (Mehmet Berat Irmak adıyla), *Sabır, Seviye, Seyir* (Şanlıurfa), *Seyir* (Van), *Sühan, Şafak* (Batı Trakya), *Şardağı, Tasfiye, Taşra Edebiyat, Tepe, Türk Edebiyatı, Ülke, Ünlem, Varide, Virgül, Yalnız Ardıç, Yansıma, Yedi İklim, Yeni Dergi, Yeni Kuşak, Yeni Sıla, Yeni Şafak Kitap, Yitik Düşler, Yolcu* olmak üzere çok sayıda dergide şiir ve yazıları yayımlandı. Bir süre *Sağduyu* gazetesinde haftalık yazılar yazdı. 1993 yılında *Türkiye* gazetesinin düzenlediği Bosna konulu şiir yarışmasında üçüncülük, 1998 yılında Tuzla Belediyesinin düzenlediği Gül Şiirleri yarışmasında ikincilik ve 1999'da Urfa Belediyesinin M. Akif İnan Şiir Yarışmasında üçüncülük ödüllerini aldı.

"Mehmet Aycı genç kuşağın en iyi deneme yazarlarından..." (Ahmet Turan Alkan)

"Şair Mehmet Aycı'nın Serkisof Ahbabım Olur kitabı, tren edebiyatımızın unutulmazları arasında yer almayı hak ediyor" (Ali Çolak)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Mor Kitap* (1997), *Aşk Bir Deniz Rüyası* (1999). *Bağ(d)at Kitabı* (2006), *Bunlar Yazmaz Kitapta* (2006), *Dil Gölgesi* (2006), *Yalnızlık Vergisi* (2006)

DENEME: *Serkisof Ahbabım Olur* (2005).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Nasreddin Hoca* (2004), *Demiryoluna Hızlandırılmış İnfaz* (2004), *Nasrettin Hoca Fıkraları* (Ş. Çağlar'la birlikte, 2005).

ANTOLOJİ: *İçinden Tren Geçen Şiirler* (Mehmet Saim Değirmenci adıyla, 20●5).

HAKKINDA: Mehmet Aycı ile Şiir ve Şair Üzerine (Beklencn Vakit, 16.9.1994) - Kıragı, Ağustos-Ekim 1994), Ali Büyükçınar / Mor Kitap (Aksu gazetesi, 9.4.1997), İbrahim Taşköprülü / Arkadaşımın Aşkı (Sağduyu, 8.5.1999), Mehmet Çetin / Tanzimat'tan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002), TBE Ansiklopedisi (C.1, 2001), Osman S. Arolat / Serkisof Ahbabım Olur (Dünya Kitap, 4.3.2005), Ahmet Turan Alkan / Aksiyon (14.2.2005), Ali Çolak / Zaman (21.5.2005), Haydar Ergülen / Eski Zaman Hayvanı (Radikal, 25.1.2006).

AYCIN, Hasan

Karikatürcü, yazar. 20 Eylül 1955, Aslıhantepecik / Balıkesir doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Balıkesir İmam Hatip Okulu (1974),

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hasan Aycın

Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (1980) mezunu. Bursa'da yedi yıl bir fabrikada grafikerlik ve bir süre pazarcılık yaptıktan sonra İstanbul'a yerleşti, kendi grafik-ajansında çalışmasını sürdürdü. İstanbul'da grafiker ve karikatürist olarak çalışmalarını sürdürüyor.

İlk çizgisi *Yenidevir* gazetesinde (3 Şubat 1978) çıktı. O günden bu yana, *Yenidevir, Milli Gazete, Zaman, Yeni Şafak* gazeteleri ile *Mavera, Yönelişler, Inquiry* (İngiltere), *Aylık Dergi, İslâm, Kadın ve Aile, Gülçocuk, Yedi İklim, Kayıtlar, Kardelen* ve *Hece* dergilerinde yayımlandı. Bir grup arkadaşıyla 1990 yılında *Kayıtlar* dergisini çıkardı, derginin yayımı 1994'e kadar sürdü. Son yıllarda çizerliğinin yanı sıra *Keloğlan* üst başlığı altında yazdığı masalları ve *Müşahedât* genel başlığı altında yazdığı otobiyografinin sekiz bölümü *Yedi İklim* dergisinde yer aldı.

ESERLERİ:

KARİKATÜR (Albüm): *Bocurgat* (1989), *Gece Yürüyüşü* (1994), *Âsâ* (1998), *Kulbar* (2003).

MASAL: *Alpembecik Gülpembecik* (2002), *Ayna* (2002), *Billur Sürahi* (2002), *Elmas Yüzük* (2002), *İncili Çevre* (2002), Keloğlan Masalları (6 kitap, 2002) *Esrarnâme* (11 masal, 2003).

SÖYLEŞİ: *Müşahedât* (2003).

HAKKINDA: Ali Karaçalı / Kalbimizin Rütbini Kim bozuyor? (Hece dergisi, sayı: 2, Şubat 1997), Arif Ay / Dokuz Kandil (1997), Cemal Şakar / Hasan Aycın'la Söyleşi (Hece dergisi, Haziran 2000), Heceöykü (sayı: 8, Nisan-Mayıs 2005).

AYÇİÇEK, Arzu K(araca)

Şair. 1949, Divriği / Sivas doğumlu. 1971'de Kız Sanat Okulu (1971) mezunu. Yaşamını ve çalışmalarını Ankara'da sürdürdü. İlk şiiri 1974'te *Yeni Ortam* gazetesinde yayımlandı. Şiirleri *Damar, Çağdaş Türk Dili, Eşik, Kıyı, Yeni Biçem, Edebiyat Eleştiri, İnsancıl, Dize, Uğraş, Mozaik, Başparmak, Düşlem* vd. dergilerde yer aldı. 1996 Salih Bilgin Şiir Ödülü, 1998 Ege Kadın Dayanışma Şiir Ödülü, 1999 BALSAN Şiir Ödülü sahibi olan Ayçiçek ayrıca, *Şehrinizde Kalamam*'la İlk Yapıtlar Ödülünü, 1996'da *Herkesin Bir Uzağı Var* ile Dünya Kitap Ödülünü, *Bir Göçün Haritası* ile Halkevleri Şiir Ödülünü, *Menekşeli Avlular* dosyasıyla 2000'de SES ödülü aldı. Edebiyatçılar Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası ve BESAM üyesidir.

"Eskiden hevesti odalar' gibi bir dizenin, sizi ne yapıp edip, 'masal kuşlarıydık daha dün annemizin serin yayla çiçeklerinin ışıyan yüzü' gibi dizelere, dahası bir dönem yaşanmış büyülü gerçekliklere taşıyacağını hissedersiniz. Bir şiirin bir hayat, bir dizenin de o hayata başlangıç olacağına olan inancımızın bir kez daha tazelenmiş olduğunu duyumsamaz mısınız Arzu K. Ay çiçek eliyle? Kim bilir hangi koşulların parçaladığı, acımasızca yok ettiği hevesleri yeniden ele geçirmeyeceğimizi bile bile, 'acaba' sorusunu da saklı tutarak okumaya başlamaz mısınız bu şiiri? 'Eskiden' sözcüğü aslında sizin yeni durumunuzu daha başından gösteriyordur belki de, ama, neyi, nasıl yitirdiğimize, bugünkü yerinizden daha bilgece bir bakışla bakabilirsiniz." (Abdülkadir Budak)

Arzu Ayçiçek

ESERLERİ (Şiir):

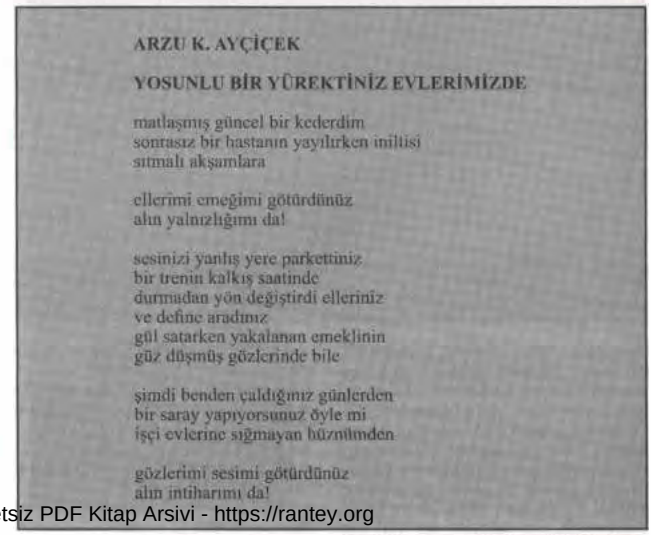
Şehrinizde Kalamam (1995), *Herkesin Bir Uzağı Var* (1998), *Bir Göçün Haritası* (1998), *Menekşeli Avlular* (2003).

HAKKINDA: Damar (hakkında dosya, 1996), Abdülkadir Budak / Anneler ve Odalar (Şiir-lik, 1998), Ruşen Hakkı / Özgür Kocaeli (5.12.1999), Bedrettin Aykın / TYS (Güzel Yazılar, Ocak-Şubat 2000), Hasan Hüseyin Yalvaç / Esmer Yazılar (Papirüs, Ocak 2000), Mehmet Çetin / Tanzimat'tan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 3, 2002), Hasan Akarsu / Şiir-Den / İzler (2004).

AYÇİL, Ali

Şair. 1969, Çayırlı / Erzincan doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Çayırlı'da tamamladı. Erzurum Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Tarih Bölümü mezunu. Günlük bir gazetede deneme yazıları yazdı. Yayınevi editörlüğü ve öğretmenlik yaptı. Medeniyet dergisi *Mostar*'ın önce yayın kurulunda bulundu, ardından da editörü olarak görev aldı. Şiirleri *Dergâh* ve *Hece* dergilerinde yayımlandı. *Merdiven, Hece* gibi dergilerde, şiir üzerine yazıları yayımlandı.

"Ali Ayçil, hece vezni ile yazıyor. Bu tercih tıpkı Neşet Ertaş'ın yeniden keşfedilmesi gibi kabul görüyor. (...) Hece vezni kırdan gelen bir nağmedir. Bu sebeple çokluk tabiata, taşraya,

ARZU K. AYÇİÇEK

YOSUNLU BİR YÜREKTİNİZ EVLERİMİZDE

matlaşmış güncel bir kederdim
sonrasız bir hastanın yayılırken iniltisi
sıtmalı akşamlara

ellerimi emeğimi götürdünüz
alın yalnızlığımı da!

sesinizi yanlış yere parkettiniz
bir trenin kalkış saatinde
durmadan yön değiştirdi elleriniz
ve define aradınız
gül satarken yakalanan emeklinin
güz düşmüş gözlerinde bile

şimdi benden çaldığınız günlerden
bir saray yapıyorsunuz öyle mi
işçi evlerine sığmayan hüznümden

gözlerimi sesimi götürdünüz
alın intiharımı da!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ALİ AYÇİL

KÜÇÜK BEYİ VURDULAR

I

ben onun rüyasını rahmimden önce gördüm
bir genç kızın yatağı çiğdem kokan günlerdi
ayan etmc desem de çölün sakladığını
göğsü yeni yeşeren hurma dallı babası
oturur şu taşhğa gönlümü didiklerdi

koro:
eski güzel günleri hatırlatırdı yüzü
tellerin ortasında duvağım biz diktik
hörgüç bile kıskandı nazenin yolcusunu
evlerin yenliğini imrenerek gönderdik

ben onu bıyığımdan önce terleyip durdum
yumuşak bir dal gibi salınırdı annesi
kaç efendi gönderdim eşikten sokmadılar
sözün son sahibinin gevşesin diye ağzı
ödümün suyu aktı verem ettim herkesi

koro:
bir bahçeye benzerdi yağmur sonrası yüzü
öyle ince büyüdü, öyle uzun, öyle dik
alnındaki ferahlık kıskandırırdı bizi
zor çalınır kapıda onun için dönendik

II
çarşılar ey çarşılar! bu muydu hasatımız
göbeğimi yorana katıp size gönderdim
ayla yuyup güneşle kuruladığım teni
nice meşakkatlerle işlediğim desenin
igneden kan geçirip aldınız örneğini

koro:
bize düşük göründü giderken omuzları
sanki çekip almışlar oyunun ortasından
o kadar bağ bozuldu böylesini görmedik
bir kelebek ordusu savruldu saçlarından

iki sokak ötesi; cam göbeği, menevşe
nerdeyse varacaktık saksılar sulayana
ben ölümün içinde bir melek var sanırdım
cam şerbet istedi terliydi içirmedim
körpeme dili kuru kıyıhlar buna yandım

koro:
getirip uzattılar gözleri nar çanağı
bir çiçeğin tozundan öç almış düşmanımız
tutuşmaz ağlamakla içindeki kırıklar
akmayan kan lekedir, biz buna da razıyız.

(*Naz Bitti*, 2002)

turnalara, köye, bozkıra, coğrafyaya yaslanır. Kıymeti şurada: Şehirleri kapsayan çevre kirliliği münasebeti ile pek bulunmuyor. Karakovan balı gibi mübarek. (...) Ali Ayçil'e gelince o atalarının yolundan yürüyor. Ama günümüzün jargonunu kullanarak. Ayrıca muğlak olmak bir yana alabildiğine dobra. Böyle açık sözlü davranmak tehlikelidir. Sığ bulanlar olur sizi. Ve var bunda derler yani, bunun neresi şiir. Şair kitabı açıp şu cevabı verir herhalde: Sülüsünü almaya her gidende yaradır / Kitaplara daldıkça derinleşen bir yırtmaç." (Mustafa Kutlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Arasta'nın Son Çırağı* (2000), *Naz Bitti* (2001).

DENEME: *Ceviz Sandıkları ve Para Kasaları* (2003).

Ali Ayçil

ÖYKÜ: *Sur Kenti Hikâyeleri* (2003).

HAKKINDA: Portre - Ali Ayçil (Merdiven Sanat, Şubat 2000), Numan Efkâr / Arastanın Son Çırağı (Hece, Şubat 2000), Melih Bayram Dede / Türke Mahsus Naz (Yenişafak, 2.12.2001), Mustafa Kutlu / Naz Bitti (Yeni Şafak, 7.11.2001), Hayatın Kalbe Düşen Gölgesi: 'Ceviz Sandıklar ve Para Kasaları' (Zaman, 8.11.2002), Oylum Yılmaz / Ceviz Sandıkları ve Para Kasaları (Radikal Kitap, 10.11.2002), Hüseyin Su / Şairin Yazdıkları: Ceviz Sandıkları (Hece, Kasım 2002), Esra Kara / Sur Kenti Hikâyeleri (Dergah, Kasım 2003), Seda Yücel / Heceöykü (Aralık-Ocak 2004), Söyleşi: Şiirle Pazarlığa Oturamazsınız (Dergah, Mayıs 2004), Belkıs İbrahimhakkıoğlu / Ali Ayçil ile Sur Kenti Hikâyeleri Üzerine Konuşma (Türk Edebiyatı Kasım 2004), Mustafa Oğuz / Her Kent Hatıralarıyla Avunur - Sur Kenti Üzerine, Zaman, 25.10.2004), Haydar Ergülen / Şiir Defteri içinde (Haziran 2005).

AYDA, Adile

Yazar (D. 22 Şubat 1912, St. Petersburg / Rusya – Ö. 1992, Ankara). Yazar ve hukukçu Sadri Maksudi Arsal (1880-57)'ın kızı. İlköğrenimi Berlin ve Paris'te yaptıktan sonra, ortaöğrenimini İstanbul'daki Notre Dame de Sion Fransız Lisesinde tamamladı. 1932'de Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden, daha sonra da AÜ Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Filolojisi Bölümünden mezun oldu. Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra, Dışişleri Bakanlığına giriş imtihanını kazanarak, Cumhuriyet döneminin ilk Türk kadın diplomatı oldu. Fakat kadın diplomatların dış görevlere atanmasını engelleyen karar ve hükümler yüzünden, iki yıl sonra Dışişlerinden ayrılarak Konservatuvar ve Ankara Kız Lisesinde hocalık yaptı.

1941'de DTCF'de Fransız edebiyatı asistanı, 1943'te de doçent oldu. Ankara ve İstanbul üniversitelerinde uzun yıllar öğretim üyeliğinde bulundu. 1957 sonunda üniversiteden ayrılarak Dışişlerine döndü; Lahey, Belgrad ve Roma elçiliklerinde diplomatik görevlerde bulundu. 1966 yılında, genel müdür vekili unvanıyla Dışişleri Bakanlığı kültür işlerini yö-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

netti. Bu dönemde İtalya devleti tarafından Liyakat nişanıyla ödüllendirildi. 1976'da kontenjan senatörlüğüne seçilmişti.

Fransızcayı küçük yaşlardan itibaren ana dili gibi bildiğinden öğrencilik yıllarında Fransızca şiirler yazmıştı. Edebî eleştirileri ve anıları *Cumhuriyet* gazetesi (1946-56) ile *Hisar* dergisinde (1975-80), Tarih Öncesi ve Eski Çağ Tarihi ile ilgili ilmî yazıları Türk Tarih Kurumunun *Belleten* dergisinde yayımlandı. Bilinen eserleri dışında Mallarmé hakkında Fransızca olarak yayımlanmış bir eseri ile Etrüskler'e dair eserleri de vardır. Yazarın edebiyat ve sanat çevreleriyle içli dışlı olması, babasının bilim ve edebiyat ortamından dostlukları, evlerinde yapılan edebiyat ve sanat sohbetleri çağdaşı edebiyatçıları yakından tanımasını sağladığından, eserleri edebiyat tarihi açısından kıymetlidir.

Adile Ayda

"Türk edebiyatının ünlü romancı, hikâyeci, şair ve oyun yazarlarıyla 'anıların ışığında' onları kendi objektifinde ve potasında gözlem, etüt ederek akıcı bir üslûpla, bir kadın duyarlılığı inceliği ve zarafetiyle edebiyat dünyasına tanıklık edecek belgesel nitelikte makaleler yazdı. Ona göre, *..kültür denen şey, geçmişin mirası üzerine inşa edilir. Bizi biz yapan eski şiirimiz, eski musikimiz, eski hayat görüşümüzdür. Bunlarla iftihar etmeliyiz. Varsın Batılılar bizi anlamasın ve beğenmesin. Esasen ilerleyemeyişimiz Tanzimat'tan beri Batı'yı taklit etmeye yeltenişimizdendir."* (Şener Öztop)

ESERLERİ:

İNCELEME: *Yahya Kemal'in Fikir ve Şiir Dünyası* (1979).

ANI: *Böyle İdiler Yaşarken* (1984), *Hisar'dan Adile Ayda'ya Mektuplar* (1989) *Bir Demet Edebiyat* (1998).

BİYOGRAFİ: *Sadri Maksudi Arsal* (1991).

HAKKINDA: Hisar'dan Biyografiler (Hisar dergisi, Eylül 1976), Âdile Ayda, Batı'yı Taklit Etmemeliyiz (Hisar, Ocak-Şubat 1979), Âdile Ayda / Yahya Kemal'in Fikir ve Şiir Dünyası (1979), Sermet Sami Uysal - Yeni Yahya Kemal (Varlık, Şubat 1980), Hisar'dan Adile Ayda'ya Mektuplar (1989), Şener Öztop / Bir Demet Edebiyat (Cumhuriyet Kitap, 25.11.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2003).

AYDAN, Ege

Oyuncu, yönetmen. 1958, Ankara doğumlu. 1973 senesinde girdiği Ankara Devlet Konservatuarı Yüksek Bölümünden 1977 yılında mezun oldu. Ankara Devlet Tiyatrosu'nda oyunculuk ve yönetmenlik yaptı. Rol aldığı oyunlar: Cephede Piknik, Çavuş

Ege Aydan

Musgravenin Dansı, Özgürlüğün Bedeli, Şen Kadınlar, Beğendiğiniz Gibi, Godot'u Beklerken, Şeytan Çelmesi, Ak Tanrılar, Candan Can Koparmak. Yönetmenliğini yaptığı oyunlar ise: Aşk Mektupları, Tiyatroda Bir Yaşam, Kadın ile Memur, Yolun Sonunda, Kanlı Düğün, Merhaba ve Hoşçakal, Rumuz Goncagül, Abdülcanbaz, Matruşka, Tartüf 59, Nafile Dünya. Tiyatro oyunculuğu ve yönetmenliğinin yanı sıra son yıllarda birçok televizyon dizisinde de rol aldı. *Çalakalem Şiir ve Desenler* (2000) adlı bir kitabı vardır.

AYDAR, Hidayet

İlâhiyat araştırmacısı. 2 Nisan 1964, Eruh / Siirt doğumlu. Adana İmam Hatip Lisesi (1980), Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (1984), İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1992) mezunu. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Ana Bilim

Hidayet Aydar

Dalında (1987), doktorasını (1993) aynı yerde tamamladı. Aynı anabilim dalında 1997'de yardımcı doçent, 2002'de doçent oldu. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Fakülte Kurulu ve Yönetim Kurulu üyeliği (1998-2001), 1999'dan sonra İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı başkanlığı görevlerini yürüttü. Makale ve çevirilerini, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Diyanet, Kur'an Mesajı İlmi Araştırmalar, Yeni Türkiye* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi (1996), *Genetik Şifre Kopyalama ve Kur'an* (2003).

HAKKINDA: Dücane Cündioğlu / Bir Kur'an Şairi Mehmet Akif ve Kur'an Meali (2000, s. 542).

AYDEMİR, Abdullah

Tefsirci (D. 28 Ekim 1938, Tepeli köyü / Eğirdir / Isparta - Ö. 27 Şubat 1991, İzmir). İlkokulu Tepeli'de bitirdi. Isparta İmam Hatip Okulu, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü mezunu. İmam Hatip Lisesinde meslek dersleri öğretmenliği yaptı (1963-66). Daha sonra Konya Yüksek İslâm Enstitüsünde tefsir asistanı olarak çalışmaya başladı ve 1968'de yeterlilik tezini bitirip öğretim üyesi oldu. Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsünde tefsir dersleri verdi (1970-75). 1974 yılında Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesinde *"Tefsirde İsrâiliyyât"* adlı teziyle doktorasını tamamladı. 1975'ten ölümüne kadar İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü tefsir öğretim üyeliği yaptı. 1982'de yardımcı doçent, 1986'da doçent oldu. Geçirdiği bir kalp krizi sonunda vefat etti. *Diyanet Dergisi*, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *Nesil* ve *İslâm Medeniyeti* dergilerinde otuza yakın makalesi yayımlandı. Ayrıca *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne on üç madde yazdı.

ESERLERİ:

Tefsirde İsrâiliyyât (1979), *Büyük Türk Bilgini Şeyhulislâm Ebussuud Efendi ve Tefsirdeki Metodu* (tsz.), *Hz. Peygamber ve Sahâbenin Dilinden Kur'ân-ı Kerim'in Faziletleri* (1981), *Namazlarda Peygamberimizin Okuduğu Sureler ve Faziletleri* (1982), *Ebussuud Efendi* (1989).

HAKKINDA: Mustafa Çetin / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991, s. 232).

AYDEMİR, Aydın

Araştırmacı-yazar. 20 Mart 1932, Uruş bucağı / Beypazarı / Ankara doğumlu. İlkokulu memleketinde, ortaöğrenimini Ankara Hasanoğlan Atatürk Öğretmen Okulunda okudu, İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü Ede-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

biyat Bölümü (1958) mezunu. Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak çeşitli il ve ilçelerdeki ilk ve orta dereceli okullar ile Eğitim Enstitülerinde görev yaptı. TÖS (kurucu, bir dönem genel sekreter), TYS (kurucu), TÖYKÖ (kurucu, bir dönem genel başkan), TÖB-DER (kurucu) üyeleri arasında yer aldı. 1982'de emekli oldu. Çalışmalarını Didim'de sürdürüyor. Darbe dönemlerinde takibe uğradı, yargılandı.

1968 yılında Nazım Hikmet'in kızkardeşi Samiye Yaltırım ve ailesinin belgelerinden ve anılarından yararlanarak Nazım'ın çocukluk, gençlik, hapishane yaşamını ve yapıtlarını da özetleyerek 1970'de yayımladı. Yazı ve şiirleri *İmece, Birlik, Yön, Varlık, Kıyı, İnsancıl*, vd. dergiler ile *Öğretmen, Cumhuriyet, Yeni Didim* gazetelerinde yayımlandı.

Aydın Aydemir

ESERLERİ:

İNCELEME: *Nâzım* (1970), *Nâzım Nâzım* (1978).

ANI-ROMAN: *Herşeye Rağmen* (2000), *Nasıl Unutulur* (2004).

HAKKINDA: İnsancıl (Ekim 1995), Türay Köse / Nâzım'ın Çevresinden Dost Manzaraları (Cumhuriyet Kitap, 27.1.2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

AYDEMİR, Gonca

Şair. 1960, Erzurum doğumlu. Liseyi memleketinde bitirdi. Şiirleri lirik bir özellik taşır. Şiirlerinde daha çok kadının çektiği acılardan söz etti.

ESERLERİ (Şiir):

Üşüdüğümü Söyleyemedim, Söylesem Duyarlar mı?

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

AYDEMİR, Kadir

Şair. 13 Eylül 1977, İstanbul doğumlu. İstanbul'da yayın kuruluşlarında görev aldı. 1997'den itibaren yayıma hazırladığı *Başka Şiir Dergisi*'nin editörlüğünü sürdürdü. İlk şiirlerini 1997 yılında yayımlamaya başladı. *Beyaz Ölüm Kuşları* adlı fanzini dört sayı çıkarttı (1998-2000). İnternet

Kadir Aydemir

üzerinde *Yitik Ülke* şiir sitesini oluşturdu. *Edebiyat ve Eleştiri, Fayton, Yaşasın Edebiyat, No, Islık, Budala, E, Şiir Oku, kitap-lık, Cumhuriyet Kitap, Virgül, Varlık* gibi pek çok dergide yazı ve şiirleri yayımlandı. *Dikenler Sarayı* ile İsviçre Hastanesi şiir birincilik ödülünü aldı. Üçüncü şiir kitabı *Gölü Emen Mektup*, Azerbaycan'da Azericeye çevrilerek yayımlandı (2005). Şeref Bilsel'in ifadesiyle "dekoratif öğelerin ağır bastığı şiirler" yazdı.

"Dikenler Sarayı, adıyla bile hayatı işaret ediyor bize. Kadir'in neden yirmi beş yaşında haiku yazacak kadar olgunlaştığının ipuçlarını da veriyor. Deha şimdiden Dikenler Sarayı'na oturmuş, kanayan yerlerine sahip çıkmış, süzmüş ve yaşadığı acıdan hayatın yorumuna dair güçlü bir 'algı'ya ulaşmış." (Altay Öktem)

ESERLERİ

ŞİİR: *Sessizliğin Bekçisi* (2002), *Dikenler Sarayı* (2003), *Gölü Emen Mektup* (2005).

ÖYKÜ: *Herşeye Rağmen* (2004).

HAKKINDA: Engin Turgut / Sessizliğin Bekçisi (Varlık Kitap, Haziran 2002), Celal Soycan / Sessizliğin Bekçisi (Cumhuriyet Kitap, 30.5.2002), Şeref Bilsel / Kadir Aydemir'den Üçlemeler (Virgül, sayı: 52, Haziran 2002), M. Met Altun / Söyleşi (Kuzeyyıldızı, sayı: 10, 2004), Altay Öktem / Kadir Aydemir- Dikenler Sarayı (Varlık Kitap, Ocak 2004).

AYDEMİR, Kâmil

Şair. 1962, Kocabey / Şavşat / Artvin doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Artvin'de tamamladı. Yüksek öğrenimini tamamlamadı. 1984'te Hollanda'ya yerleşti. Şiirleri; *Damar, Kıyı, Berfin Bahar, Agora, Livane, Düşlük, Kırmızı Gül, Beşparmak, Aykırısanat, Adana Sanat, Sesimiz, Öykü Şiir, Türkü, 2001, Erde, Eski* gibi dergilerde ve *Palet* (Hollandaca), *De Burg* (Almanca) dergilerinde yayımlandı. Arkadaşlarıyla *Türkü* dergisini çıkardı. *Damar* ve *Eski* dergilerinin Hollanda temsilciliğini yaptı. Hollanda Pen Kulübü üyesi oldu. 2002 Stichting welt (Dünya Vakfı) Ödülünü ödüllendi.

ESERLERİ:

Bin Can Var (1989), *Sevdam Kavgalara Saldı Beni* (1989), *Yangın Yüreklim* (1989), *Dünyaya Ekilen Canlılar* (1990), *Can Kokuyor Şafaklar* (1991), *Avrupa'dan Sürgün Resimleri* (1991), *Sevgi Yamu Tutmaz* (1998), *Korkutmasın Sizi Düşlerim* (1998), *Sırtını Sevgime Yasla* (2001), *Nasırlı Ellerinde Güvercinler* (2002), *Yağmur Toplayan Çocuklar* (2003), *Lale Bahçesi Gibi* (çocuk öyküsü, 2003), *Yakamda Eylül Sarısı* (2004), *Ben Gidersem Sözcükler Arkamdan Ağlar* (2004), *Yüreğimle Yüreğine Dokunsam* (2004).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYDEMİR, Salih

Şair. 10 Ocak 1967, Alparslan / Amasya doğumlu. Ulukışla Kurtuluş İlkokulu, Ulukışla Lisesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Muğla İşletme Fakültesi mezunu. 1997'den itibaren İstanbul'da öğretmenlik yaptı. 2002'de Öteki-siz Yayınlarını kurdu, *Öteki-siz* dergisi ve yayınlarını yönetti. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

İlk olarak 1991'de *Demokrat* dergisinde bir röportajı yayımlandı. Sonrasında, şiir ve denemeleri, *Öteki-siz, Üçnokta, Kuzey Yıldızı, Islık, Kül, Ağır Ol Bay Düzyazı, Sanatta Yaratım* dergilerinde yer aldı.

"Salih Aydemir'in şiirlerinde ilk dikkatimi çeken, bütünlük arayışı olmuştur. (...) Meriç Hanım'daki şiirlerinde şiir-yaşam, şiir-geçmiş, şiir-şimdi bağlantılarında, Türk şiirinin geleceğine uzanan ipuçlarını görmek zor değil." (Bâki Ayhan T.)

"Meriç Hanım, bir üçgenin etrafında şekillenmiş bir kitap: Üçgenin tepe noktasında 'Aşk' var, aşkın içinde: rakı kokusu, çarpan, bölen, bölünen, ateş böceği ve gündüz var." (Şeref Bilsel)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Meriç Hanım* (2002), *Akıl Ayazı* (2005).

DENEME: *(h)içlenmeler* (2000).

HAKKINDA: Budala'dan Salih Aydemir'e Üç Soru (Budala dergisi, sayı: 17,

Salih Aydemir

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Eylül 2001), Sevgi Tamgüç / (h)içlenmeler (Yeni Gündem gazetesi, 4.1.2001), Bâki Ayhan T. / Meriç Hanım Ekseninde... (Budala, Temmuz-Ağustos 2002), Şeref Bilsel / Cumhuriyet Kitap (sayı: 680, 1.2.2003), Söyleşi (Kuzey Yıldızı, sayı: 8, Mayıs-Haziran 2003).

AYDEMİR, Selahattin

Yazar. 1 Temmuz 1949, Ankara doğumlu. Ankara Kurtuluş Lisesi, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İşletme Bölümü mezunu. Bir süre marangoz ve terzi çıraklığı, otel kâtipliği ve plasiyer satıcılık gibi işlerde çalıştı. Daha sonra Emekli Sandığı ve Merkez Bankasında yedi sene memur olarak görev aldı. İki sene yurtdışında saha amirliği, depo şefliği yaptı. 1996'da emekli oldu. 1998'de Liberal Demokrat Parti bünyesinde aktif siyasete atıldı. Aynı partinin İstanbul Maltepe ilçesi ikinci başkanlığı ve Çorum il başkanlığı görevlerinde bulundu. 2000'de Çorum'a yerleşti.

Selahattin Aydemir

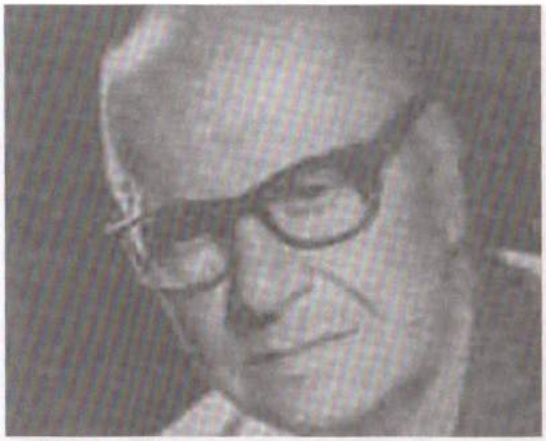
Yıllarca biriktirdiği şiir, hikâye, roman ve tiyatro eserlerinin bir kısmını yerel gazete ve dergilerde yayımladı. *Dost Haber* adlı gazetede "Perşembenin Gelişi" başlığı ile makale ve hikâye yazdı. Şiir ve düz yazılarını *Kolay mı Uçamıyorum Demesi* adlı bir kitapta topladı.

"Hikâyelerinde söz ettiği konular, içinde yaşadığımız toplumun psikolojik, sosyal, siyasal ve ekonomik sorunlarını dile getiriyor. (...) Toplumumuzdan bir kesiti objektif olarak gözler önüne seriyor. Hatta öyle ki bazı kesimi rahatsız edecek konulara da cesaretle değiniyor." (Oğuz Leblebicioğlu)

HAKKINDA: Oğuz Leblebicioğlu / Kolay mı Uçamıyorum Demesi (2003).

AYDEMİR, Şevket Süreyya

İktisatçı, araştırmacı, romancı (D. 1897, Edirne - Ö. 25 Mart 1976, Ankara). Demir, Kadri Osman, Şaziye Sabiha, Süreyya imzalarını da kullandı. İlkokulu Edirne'de okudu, Edirne Rüştiyesini (ortaokul) ve Edirne Muallim Mektebini (1910) bitirdi. Muallim Mektebinde okurken Turancı görüşleri benimsedi. 1915'te gönüllü yedek subay olarak Birinci Dünya Savaşı'na katıldı; Kafkas Cephesi'ndeki savaşlar sırasında Sarıkamış'ta yaralandı. Türkiye'de Millî Mücadelenin başlayıp sona ermesine kadar Azerbaycan'da öğretmenlik (1919-20) yaptı ve Moskova'daki Şark Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Okulunda yükseköğrenimini (1923) tamamladı. Bu dönemde Marksizme ilgi duymaya başladı ve Türkiye Gizli Komünist Partisine (TKP) üye oldu, Bakü'de toplanan Doğu Halkları Kongresine katıldı. Türkiye'ye döndükten sonra TKP yönetiminde görev aldı, *Aydınlık* dergisinde yazılar yazmaya başladı. *Aydınlık* dergisi 1925'te kapatılınca, Aydemir de gizli faaliyetlere katıldığı gerekçesiyle İstiklâl Mahkemesinde yargılandı, 10 yıl hapis cezasına mahkûm edildi, 1.5 yıl yattıktan sonra aftan yararlanarak hapisten çıktı. 1927'de yeniden tutuklanarak yargılandı ve beraat etti. Hapis yattığı dönemde üzerinde çalıştığı eğitim raporu Maarif Vekâletinin (Milli Eğitim Bakanlığı) ilgisini çekti. Bundan sonra komünizmden uzaklaşan Aydemir, çalışmalarını Atatürk ilkeleri ve devrimleri üzerinde yoğunlaştırdı. Eğitimci ve iktisatçı olarak devlet hizmetinde görev aldı. Ticaret Lisesi Müdürlüğü (1928-37), İktisat Vekâleti Sanayi Tetkik Heyeti başkanlığı (1937-51) görevlerinde bulundu. Bu görevleri sırasında iktisadi ve sosyal konularda eserler vermişken, 1951 yılında emekli olduktan sonra edebiyat ve fikir alanındaki çalışmalara yöneldi, kendini tamamen yazarlığa verdi. Cebeci Asrî Mezarlığında gömülüdür.

Şevket Süreyya Aydemir

Şevket Süreyya Aydemir, önceleri Turancılığı, sonra da Marksizmi savunduğu fikir hayatında Marksizm-Kemalizm sentezinde karar kıldı. 1932-34 yılları arasında yayımlanan ve Kemalizm'in düşünsel temellerini oluşturmayı hedefleyen ünlü *Kadro* dergisinin kurucuları arasında Vedat Nedim Tör Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Burhan Belge vd. ile birlikte yer aldı. *Kadro* dergisindeki yazıları ve kitaplarıyla Kemalizm teorisyenlerinin önde gelenlerinden biri oldu. Bu dergide iktisadi ve sosyal konularda yazılar yazdı. 1961'de yayımlanmaya başlayan *Yön* dergisinin yazarları arasında yer aldı. Otobiyografik romanı *Suyu Arayan Adamada*'da (1959), "bir ömrün hikâyesi içinde bir çağın tarihini" anlattı. Atatürk, İsmet İnönü, Enver Paşa, Adnan Menderes gibi yakın tarihin önemli siyaset ve devlet adamlarının yaşamöykülerini ele aldığı kitaplarında aynı zamanda dönemin siyasal ve toplumsal ortamını, siyasal gelişmelerini anlattı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Suyu Arayan Adam* (otobiyografik roman, 1959), *Toprak Uyanırsa* (anı-roman, 1963).

BİYOGRAFİ: *Tek Adam* (3 cit, Atatürk'ün hayatı, 1963-65), *İkinci Adam* (3 c. İsmet İnönü'nün hayatı, 1966-68) *Menderes'in Dramı* (1969), *Makedonya'dan Ortaasya'ya Enver Paşa* (3 cilt, 1970-72).

İNCELEME-DENEME: *Lenin ve Leninizm* (imzasız, Sadrettin Celal ile, 1924), *Grev Nedir?* (Kadri Osman imzasıyla, 1924), *Cihan İktisadiyatında Türkiye* (1930), *Kitap Kooperatifçiliği ve Tasarruf Terbiyesi* (1932), *İnkılâp ve Kadro* (1932, yeni bas. 1986), *Halk İçin İktisat Bilgisi* (1938), *İhtilâl Mantığı ve 27 Mayıs İhtilâli* (1973),

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ŞEVKET SÜREYYA AYDEMİR

SUYU ARAYAN ADAM

Çocukluğuma ait ilk hatıram bir yangındır.

Belki henüz kucaktaydım, belki de yürüyordum. Fakat her halde çok küçüktüm. Çünkü hatıramda bundan daha eski bir iz yoktur. Dünyaya bu yangın içinde gözlerimi açmış, hayata bir yangınla başlamış gibiyim...

Ben bir sınır şehrinde doğdum. Evimiz bu şehrin en kenar mahallesindeydi. Bu mahalleden, şehrin doğusunda uzanan sırtlar üzerinde küçük bir köy görünüyordu. Yangın bu köydeydi.

Akşam çöküyordu. Ufku önce duman dalgaları kapladı. Sonra bu duman dalgalarıyle alevler birbirine karıştı. Nihayet karanlık başlayıp da gece koyulaşınca, göklere vuran kara kızıllık, ufka yerleşti ve köyün üstüne çöktü.

Yaşım ilerledikçe bu yangınların ne olduğunu öğrendim. Denebilir ki çocukluğum, onların kızıllığı içinde geçti.

* * *

Doğuşum da bir savaş yılına rastlamış. Zaten o yıllar sükûn yılları değildi. O yıllar kanlı, muammalı bir yüzyılla gebeydi. Bir yüzyıl sona eriyordu. Yeni bir yüzyıl doğmak üzereydi. Şu acayip, şu yaşanmaya değer yirminci yüzyıl!..

Benim ilk kanat çırpışlarım da asıl yirminci yüzyılda başlayacaktı. Demek kaderimi onunla paylaşacaktım. Onun bütün çocukları gibi...

Ben de yüzyılımızın büyük macerasından kendi payıma düşeni, onun yüz milyonlarca adsız çocuklarından biri olarak, kaderin önüme serdiği yüz milyonlarca küçük yollardan biri üzerinde kendi âlın yazıma göre yaşadım.

İşte şimdi size bu kitapta, yüzyılımızın o sayısız küçük hikâyelerinden birini, o sayısız adsızlardan biri olarak anlatmaya çalışacağım.

Hayata onunla gözlerimi açtığım yangın, sonra nice ve nicelerini de gördüğüm yangınlar gibi, bir kaza eseri değildi. Bu yangın da, o zamanlar bütün Avrupa Türkiye'sini saran yüzlerce, binlerce yangınlardan biriydi.

O zamanki Avrupa Türkiye'sinde, yani bütün Rumeli'de olduğu gibi bizim sınır şehrimiz Edirne'nin çevresinde de, çeteciler, komitacılar kaynaşıp duruyorlardı. Yarı haydut, yarı politikacı çeteciler... Rum çeteciler, daha çok Bulgar çeteciler ve Bulgarlar...

Bunlar zaman zaman köyleri, çiftlikleri basarlardı. Harmanları, ağılları ateşe verirlerdi. Dağa adam kaldırırlardı. Baskınlar, çarpışmalar olurdu. Hatta şehre kadar sokulurlardı.

Hele bizim kenar mahalle, bu karışıklığın, kurşunun ortasında yaşardı. Şehir zaten bir ordu merkeziydi. Bir ordugâh halindeydi.

Uzaktan bir duman belirir ya da bir yerden birtakım silâh sesleri duyulursa mahallenin sokakları hemen boşalırdı. Biz oyunlarımızı keserdik. Kadınlar çocuklarını evlerine alırlardı. Kapılarını kilitlerlerdi. O saatlarda işlerinden dönen ve bir bakıma sakin görünen erkekler, gerçekte dalgın ve düşünceli olurlardı. Dar, iğri büğrü sokaklarda birbirlerine rastlaşınca, sessiz selâmlaşırlar, evlerinin kapılarına varırlar, gene sessiz açılan kapılardan yavaşça evlerine girerlerdi.

* * *

Hafızamın derinliklerinde ilk çocukluk hatıram olarak yerleşen o kızıl yangından sonra, hatırlayabildiğim ilk manzara, kalabalık bir cenaze karışıklığıdır.

Belki o zaman da kucaktaydım. Belki yürüyordum. Bu karışıklığın hafızamda kalan dekoru, geniş ve çiçekli bir bahçedir. Bütün çocukluk çağımda çok renkli bir yeri olan bu bahçenin ortasında büyük bir havuz vardı. Sularına, mor salkımlarla menekşe güllerinin saçları dökülürdü. Üstünü bir kubbe gibi örten ulu ağaçlarla, çevresine saksı saksı dizilen karanfil, sardunya, küpe çiçeklerinin koyu ve titreşik gölgeleri, sularının aynasına vururdu.

Burası bir konak bahçesiydi. Konağın kademe kademe geniş, yeşil bahçeleriyle asıl sokağı sınırlayan yüksek duvarlar arasında konak atlarının, arabalarının hareket edebildiği bir avlu vardı. Bu avluya çift kanatlı, geniş yüksek sokak kapıları açılırdı. Rumeli Türkçesinde bu büyük kapılara Porta'lar denilirdi.

Bir gün bu kapılar birden ardına kadar açıldı. Aralarında polislerin, askerlerin, jandarmaların kaynaştığı karmakarışık bir kalabalık avluya doluverdi. En önde ve başlar üstünde bir tabut taşınıyordu. Bu tabutun hafızamda kalan şey, üstüne serilen siyahımsı yeşil bir örtüdür. Bu örtünün üzerinde her halde yazılar, nakışlar vardı. İşte tam o sırada bir Arap halayık, beni havuz başındaki gölgeliğe serilen ve üzerinde yuvarlandığım hasırın üstünden kaptı. Konağın içine kaçırdı...

Bu konak, Edirne'nin en zengin beyinin konağıydı. Babam konağın bahçesine bakardı. Bu beyin Edirne'nin dışında tâ Bulgar sınırlarına kadar uzanan büyük çiftlikleri, üçüncü bucaksız toprakları vardı. Çiftliklerin topraklarında, sınırlarında Bulgar köyleri bulunuyordu. Cenaze bu beyin tek ve yetişkin oğlumuzdu. Sonradım çeşitli hikâyelerini dinlediğime göre bu köylülerden bir kısmı, bir gece beyin çiftliklerinden birini basmışlar, çiftlikte uyuyan oğlunu kaçırmışlardı.

İşin bundan sonrası, Rumeli'nin o yanında ve o zamandan kalan halk şarkılarında hâlâ söylenir durur.

Dağa kaldırılan beyin oğlu için eşkıya büyük bir kurtuluş parası ister. Bey hükûmete dayanır. Jandarmalardan başka askerler, piyadeler, süvariler, topçular işe karışırlar. Edirne kalesi ile sınırlar arasındaki yerlerde âdeta bir savaş başlar. Köyler basılır, pusular kurulur. Duyanamlar kılıçtan geçirilir. Ama, ne var ki sonunda beyin oğlu bir hendeğin içinde ölü olarak bulunur. Konağa getirilen cenaze, onun cenazesiydi.

Yalnız benim ilk çocukluk günlerimde, değil, sonra yıllarca memleket bu ölümün öyküleri, türküleriyle çalkandı. Bu genç beyden hafızamda kalan çizgiler, onun galiba biraz sivrice kumral güler yüzlü ve biraz aşağıya doğru sarkan uzunca bıyıklarıdır. O delikanlılık çağında babası onu evlendirmiş, hacca göndermişti. Fakat galiba çocuğu olacak kadar vakit kalmamıştı. Beni, bekleğidi çocuğu yerine sever, zımartırmış. Belki de gözlerimin renginden olacak, bana "Çakır" diye ad takmış. O öldükten sonra beni bu konakta, hep Çakır diye çağırırlardı.

Bu genç beyi için halkın düzdüğü bir türkünün birkaç parçası hâlâ hatırımdadır. Bu halk türküsünde, genç bey dile getirilir. Hayatına doymadığından, vücudundan sızan kanlardan, çiftliğinin lambalarının parladığından, annesinin, babasının baş ucunda ağladığından bahsedilir. Türkünün sonu, "Pek yazık oldu Hacı Nuri Beye. Çare bulan olmadı bu yâreye" diye biter. Babasına "Dertli" adını bu ölümden sonra takmışlar. Dertli Mustafa Bey, ondan sonra ölümüne kadar evinde kapandı. Nuri Beyin ölümü, onun toprağında yaşayan Bulgar köylülerinden birçoğunun hayatına mal olmuş. İşin aslı, bir toprak kavgasıymış. Fakat sebep ne olursa olsun, çeteler, komiteciler her tarafta ayaktaydılar. Savaş devam ediyordu. Bu genç beyin ölümü ise Rumeli'de, bu cins ölümlerin ne birincisi, ne de sonuncusuydu.

(*Suyu Arayan Adam*, 1974)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Şevket Süreyya Aydemir

Kahramanlar Doğmalıydı (denemeler, 1974), *Kırmızı Mektuplar ve Son Yazıları* (1979), *Lider ve Demagog* (1999).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1973), Rauf Mutluay / 100 Soruda Çağdaş Türk Edebiyatı: 1908-1972 (1973), Halil İbrahim Göktürk / Bilinmeyen Yönleriyle Şevket Süreyya Aydemir: Yaşamı-Görüşleri-Eserleri (1977), Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi I (1977), Halil İbrahim Göktürk / Bilinmeyen Taraflarıyla Şevket Süreyya Aydemir (1977), Mete Tuncay / Türkiye'de Sol Akımlar: 1908-1915 (1978), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AYDEMİR, Yaşar

Araştırmacı-yazar. 1 Aralık 1965, Eğirdir / Isparta doğumlu. İlköğrenimini Yuvalı Köyünde (1978), ortaöğrenimini Eğirdir Ziraat Ortaokulunda tamamladıktan sonra, Tefenni (Burdur) Ziraat Meslek Lisesi (1984), Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu (1989).Yüksek Lisans tezi: *"XVII. Yüzyıl Türk Edebiyatında Kaside"* (1994). Doktora tezi: *"Behiştî, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni"* (1999). Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (1989) ve Milli Eğitim Bakanlığında (1992) öğretmenlik yaptı. Yüzüncüyıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1993), 1999'dan itibaren Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğretim görevlisi olarak görev yaptı. 2002'de doçent oldu. Çok sayıda bilimsel toplantıda bildiri sundu. Türk edebiyat tarihine büyük katkı niteliğindeki proje ve çalışmalarda bulundu.

Yaşar Aydemir

Yazıları *Türk Kültürü, Yedi İklim, Türk Kültürü, Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, İlmi Araştırmalar Dergisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Bilig, Belleten, Hikmet* gibi dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Giritli Salacıoğlu Mustafa Celvetî / Divan (Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı ile birlikte, 2000), *Behiştî / Hayatı Sanatı Eserleri ve Divanı* (2000), *Giritli Salacıoğlu Mustafa ve Mesnevileri* (M. Tatçı ve C. Kurnaz ile, 2001).

AYDIN, Abidin

Şair. 1948, Gedil köyü / Çay /Afyon doğumlu. Babası az topraklı bir çiftçi ve inşaat ustasıydı. 1957'de göç ettikleri (Konya) Akşehir'de, ana babasının ayrılması nedeniyle ailenin parçalanması ve giderek yoksullaşması sonucu simit satarak çalışmaya başladı. İlkokulu bitirince sınavını kazandığı bir askeri okula "sağlam" raporu alamadığı için giremedi. Demircilik, marangozluk, boyacılık, tabelacılık vs. yaptı, inşaatlarda ve taş ocağında çalıştı.

Askerlik dönüşü memurluğa başladı. 1973'te memurluktan ayrılıp tersanede kaynakçı olarak işbaşı yaptı. Sendikal örgütlenme çalışmalarına ve DİSK eğitim seminerlerine katıldı. *Cumhuriyet Pazar Dergi, Karşı, Yeni Şiir, Çağdaş Türk Dili, İşçi Yaşamı* gibi dergilerle, sendika dergileri ve çeşitli yerel gazetelerde şiirlerini yayımladı. *Kıvılcım Yağmuru* adlı bir şiir kitabı vardır.

AYDIN, Adem

Şair. 1959, Sivas doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Sivas'ta tamamladı. 1980 yılında Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilgiler Bölümü (1980) mezunu. Çeşitli okullarda sosyal bilgiler öğretmeni olarak görev yaptı. Şairliğinin yanı sıra müzik çalışmaları da vardır. 1994 yılında *Gülbeyaz* isimli ilk şiir kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

AYDIN, Ali Rıza

Araştırmacı-yazar. 1962, Samsun doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Samsun'da tamamladı. 1988 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun olduktan sonra aynı üniversitede Din Psikolojisi alanında yüksek lisans çalışmalarına başladı. 1991 yılında *"Kur'an Kursu Öğreticilerinin Mesleki Problemleri"* isimli teziyle yüksek lisansını, 1995 yılında ise *"Dini İnkârın Psiko - Sosyal Nedenleri"* isimli teziyle doktorasını tamamladı. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Din Psikolojisi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

Türkiye'de ve Dünya'da Ecdattan Bugüne Mehter (1999), *Birey ve Din* (2004), *Anayasa Yargısı ve Vergi Hukuku* (Şahnaz Gerek ile, 2005).

Aydın Aydın

AYDIN, Aydın

Şair. 1953, Salın köyü / Kızılcahamam / Ankara doğumlu. 1973 yılında, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu. Türkiye İş Bankasında müfettiş ve yönetici olarak çalıştı, Özel sektör ve kamu kuruluşlarında yöneticilik yaptı. 18 Nisan 1999 tarihinde yapılan yerel seçimlere, Kızılcahamam Bağımsız Belediye Başkan adayı olarak katıldı. BOTAŞ'ta genel müdürlük danışmanı olarak iş yaşamına devam etti.

Şiir yazmaya ilkokulda başladı. Finans ve ekonomi konuları ağırlıklı olmak üzere, çok sayıda telif ve çeviri yazısı yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Orta Asya Petrolü Üzerine Zor Bir Senaryo: Hazar-Akdeniz Mega Projesi* (1997).

ŞİİR: *Aydınlık Kırk Yılın Şiirleri* (1999).

HAKKINDA: Aydın Aydın / Aydınlık Kırk Yılın Şiirleri (1999).

AYDIN, Ayhan

Araştırmacı-yazar. 1970, Şiran / Gümüşhane doğumlu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesinin Gazetecilik Bölümünü bitirdi (1994). 1993-96 yılları arasında üç yıl *Cem, Nefes, Pir Sultan Abdal* dergilerinde ve *Radyo Mozaik*'te çalıştı. 1997'den itibaren çeşitli kademelerinde görev yaptığı Cem Vakfındaki çalışmalarına devam etti.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Gönüllerin Sesi, Ehlibeyt, Yurtta Birlik, Alevilerin Sesi, Hacı Bektaşi Veli, Yol, Kervan, 4. Boyut, Ada, İnsancıl, İzlek, Damar, Folklor/Edebiyat, Milli Folklor, Dost Dost, Cumhuriyet Kitap gibi çeşitli dergilerde yazıları yayımlandı.

Günümüzde Alevilik çalışmalarındaki söyleşi geleneğinin temsilcilerindendir. Halk inancı ve kültürüne, edebiyatına ilgisinden dolayı çalışmalarını bu yönde yoğunlaştıran Aydın, bu konularda bilim adamı ve araştırmacılarla; halk ozanı, sanatçı, Alevi dedeleri ve Bektaşi babalarıyla söyleşi ve araştırmalar yaptı. Felsefeciler ve sanatçılar hakkında yazılar yazdı.

ESERLERİ:

Yaşayan Halk Ozanlarımız, Alevilik Bektaşilik Söyleşileri (2 cilt), *Ahmet Hezarfen Yaşamı, Görüş ve Düşünceleri ve Bulgaristan Deliorman'da Alevilik, Alevi Dedeleri ve Babalarıyla Söyleşiler* (3 cilt), *Kültür Dünyamızdan Portreler* (1997), *Alevi İslâm İnancı'nın Öncüleri Dedeler, Babalar, Ozanlar Ne Düşünüyorlar?* (editör olarak, 2000), *İzzettin Doğan'ın Alevi İslâm İnancı, Kültürü İle İlgili Görüş ve Düşünceleri* (2000), *İnsanca Varolma Sanatı* (2001), *Günümüz Alevi Ozanları* (2005), *Yaşadığımız Dünya* (2005).

HAKKINDA: Cumhuriyet Kitap (15.11. 2001).

AYDIN, Cemal

Çevirmen. 1948, Isparta doğumlu. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü ile İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız ve Roman Dilleri ve Edebiyatı Bölümü mezunu. *Tercüman* gazetesi dış haberler servisinde çalıştı. Çeşitli liselerde Fransızca öğretmenliği yaptı. Emekli olduktan sonra Türk Edebiyatı Vakfına müdür oldu.

Fransızcadan dilimize yirmi beş eser çevirdi. Bunlar arasında Roger Garaudy'den altı, Eva de Vitraymeye Ravitch'den de *İslâmın Güleryüzü*, başta olmak üzere dört kitap çevirisi vardır. Roger Goraudy'dan *Amerikan Efsanesi* çevirisi ile Türkiye Yazarlar Birliği 2002 yılı çeviri ödülünü kazandı.

ESERLERİ (Çeviri):

Roger Garaudy'den: *Yaşayanlara Çağrı* (1986) - *İslam ve İnsanlığın Geleceği* (1990) - *İnsanlığın Medeniyet Destanı* (2. bas., 1995) - *İsrail Mitler ve Terör* (1997) - *Çöküşün Öncüsü ABD: 21. Yüzyıla Nasıl Hazırlanmalı* (1997) - *Şahitlerim* (2006), *İslam ve Batı* (Mesud Bucenun'dan, 1990), *Çağdaş Ekonomik Doktrinler ve İslam* (İbrahim Muhammed İsmail'den, 1990), *İslâm Dünyasında Fikir ve Put* (1992) - *İdeolojik Savaş Ajanları* (1997) (Malik Bin Nebi'den), *İslâm'a Giriş* (Muhammed Hamidullah'dan, 1995), *İslâm: İnsanlığın Ruhu* (Andy Thomas'dan, 1997), *İslâm'a Göre Irklar ve İnsanlar* (Abdülaziz Abdülkadir Kâmil'den, 1997), *Yaşamak Sanatı* (André Maurois'den, 1997), *Son Barış Çağrısı* (Muhammed Ebû Zehra'dan, 1998), *Duanın Ruhu* (2. bas., 1999) - *İslâm'ın Güleryüzü* (4. bas., 2000) - *Güneşin Şarkısı* (2001) - *Mekke İslâm'ın Kutsal Şehri* (2003) (Eva de Vitray-Meyerovitch'den).

AYDIN, Duran

Şair. 1960, Adana doğumlu. Adana Erkek Lisesi Akşam Okulunda okudu, bitirmedi. İnşaat ustası olarak çalıştı. Şiirleri; *Varlık, Milliyet Sanat* gibi çeşitli dergilerde, ayrıca Yugoslavya ve Almanya'da yayımını sürdüren bazı dergilerde yayımlandı. *Koza, Düşün, Akdeniz*ve *Söylem* dergilerine katkıda bulundu.

ESERLERİ (Şiir):

Yoklar Sahibi (1987), *Hayatı Yeniden Denemeye* (1998).

HAKKINDA: Mustafa Emre / Geçmişten Geleceğe Çukurova'da Şiir (1994), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYDIN, Erdoğan

Araştırmacı-yazar. 1957 doğumlu. Tarih alanında araştırmalar yaptı. Ulusal ve uluslararası sempozyumunun tebliğleri yanı sıra ulusal gazete ve dergilerde makaleleri yayımlandı. *İslamiyet Gerçeği* adlı eseri ile 1992'de Turan Dursun Araştırma ve İnceleme Ödülünü aldı.

"Erdoğan Aydın'ın 90'lı yıllarda yayınladığı (4 ciltlik) 'İslamiyet Gerçeği' ile Nasıl Müslüman Olduk adlı kitapları, yalnız yararlanılan değil gözleri açan eserler oldular. Yazarımız pek ciddi bir araştırmacı, dahası put kırıcı bir kalem. Aynı nitelikler 'Osmanlı Gerçeği' Fatih ve Fetih' kitaplarında da açık seçik." (Server Tanilli)

ESERLERİ:

İslamiyet Gerçeği (1992; *Kur'an ve Din, İslamiyet ve Bilim, İslamiyet'te Ahlak ve Kadın, İslamiyet'in Ekonomi Politiği* adlarını taşıyan 4 ayrı cilt olarak ayrıca), *Nasıl Müslüman Olduk / Türklerin Müslümanlaştırılmasının Resmi Olmayan Tarihi* (1994), *Fatih ve Fetih / Mitler ve Gerçekler* (1997), *Kabûstan Demokrasiye* (1999), *Osmanlı Gerçeği / Nizam-ı Alem'in Gayrı Resmi Tarihi* (2000).

İlhan Ağaoğlu / Aydın

SEÇKİ: *Milliyetçilik / Türkiye'nin Çıkmazı* (2002), *Din Politikaları ve İslamcılık*

HAKKINDA: Feza Kürkçüoğlu / Virgül (sayı: 22, Eylül 1999) - İslamiyet Gerçeği (Virgül, sayı: 53, Temmuz-Ağustos 2002), Derya Ayyıldız / .Virgül (sayı: 32, Temmuz-Ağustos 2000), Server Tanilli / Cumhuriyet (6.10.2000), Erdoğan Aydın / Milliyetçilik Türkiye'nin Çıkmazı (2002), Ferhat Özen / Osmanlı Gerçeğini Doğru Anlamak İsteyenler İçin (Radikal Kitap, 19.3.2005).

Aydın Ertuğrul

AYDIN, Ertuğrul

Şair ve yazar. 1971, Çıldır / Kars doğumlu. İlk ve ortaokulu Çıldır'da, liseyi İstanbul Sefaköy Lisesinde bitirdi. Erzurum Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde bir yıl okuduktan sonra, 1989'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne geçti. Buradan 1992 yılında mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalında yüksek lisans (1995) ve doktora (1999) öğrenimlerini tamamladı.

Üniversiteye geçmeden önce İstanbul Eminönü Kadırga Endüstri Meslek ve Bakırköy Florya Tevfik Ercan liselerinde edebiyat öğretmenliği (1992-97) yaptı. 1997 yılında araştırma görevlisi olarak Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde göreve başladı. 2003 yılından itibaren Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Edebiyat metodolojisi, karşılaştırmalı edebiyat, edebiyat sosyolojisi, batı edebiyatı ve roman teorisi gibi alanlarda araştırma ve incelemelerini sürdürdü.

Şiir ve yazıları *Kardelen, Tepe, Genç Akademi, Hece, Düş Çınarı, Yedi İklim, Ülke, Türk Edebiyatı, Yansıma* ve *Yeni Türkiye* dergilerinde çıktı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Kendisi de 1991-94 yılları arasında Âvâz adlı sanat/edebiyat dergisini çıkardı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Arzumuz Kalkan Oldu* (1993).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *1921-1925 Yılları Arasında Çıkan Edebî Yazı ve Eserlerin Sistematik Bibliyografyası* (1995), *Saadet Gazetesindeki* [1885-1901] *Edebî Faaliyet Üzerine Bir İnceleme* (1999).

AYDIN, Ferit

Araştırmacı-yazar. 1945, Muş doğumlu. Asıl adı Feriduddin Aydın'dır. Siirt'te Hazinoğulları adıyla tanınan, [illegible] Kadiri, daha sonra Nakşibendi tarikatına mensup olmuş bir aileden gelmektedir. Aile, 1258'te Moğol baskını üzerine Bağdat'tan Siirt'e göç etmiştir.

Geleneklere göre doğduğunda "Beşik Şeyhi" sayılan Aydın, yükseköğrenimini Irak'ta Ez-Zehrâ Üniversitesinde tamamladı. Sonra aile geleneğine uyarak, 1968 yılında Şeyh Süleyman El-Halidi'nin denetiminde özel tasavvuf terbiyesi aldı ve şeyhlik makamına getirildi.

Sonraki yıllarda gördüğü klasik ve modern eğitim, yaptığı ilmî çalışmalar ve araştırma gezileriyle yeni bilgiler ve deneyimler elde etti, Arapça, Farsça, İngilizce ve Fransızca gibi yabancı dillere aşinalık kazandı. 1975 yılında tasavvuf ve tarikatlar hakkındaki görüşleri değişti, çok geçmeden şeyhlik makamından çekildi.

Yazarın aşağıda belirtilen Türkçe eserleri dışında Arapça eserleri ile yaşam öyküsü ve anılarını içeren *Kendimi Oynadım* adlı bir eseri daha vardır. *Tercüme Sanatının Gerçekleri – Araştırma Analiz Eleştiri* adlı kitabını 1984'te Trablusgarp'ta yazdı, İstanbul'da yayımladı.

ESERLERİ:

DÜŞÜNCE-ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Tercüme Sanatının Gerçekleri – Araştırma Analiz Eleştiri* (1984), *İslâm'da İnanç Sistemi – Akaid* (1995), *Tarikatta Râbıta ve Nakşibendilik* (1996).

ÇEVİRİ: *İslâm Tarihi* (8 cilt, Tarihçi Mahmut Şakir'den, 1994).

HAKKINDA: Hidayet Aydar / Kur'an Tercümesi Meselesi (1996).

Ferit Aydın

AYDIN, Gülden

Şair. 1958, Divriği / Sivas doğumlu. Hikâye, şiir ve inceleme yazıları, *Yeni Sanat, Türkiye Gerçeği* ve *Aydınlık* gazetelerinde yayımlandı. 1991'den itibaren *2000'e Doğru* dergisinde muhabir olarak çalıştı. *Akşam* gazetesinde görev yaptı. 1999'da *Hürriyet* gazetesinde çalışmaya başladı; bu gazetedeki bir ropörtajı ile Türkiye Gazeteciler Cemiyetince düzenlenen Geleneksel Türkiye Gazetecilik Başarı Ödülünün röportaj dalındaki sahibi oldu (2006). Şiirlerini *Yeryüzü Yanılgısı* (1991) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

Gündüz Aydın

AYDIN, Gündüz

Şair ve yazar. 3 Ocak 1958, Eşme / Uşak doğumlu. İlkokulu Salihli'de, ortaokulu Sarıhanlı'da bitirdi. Manisa Lisesi (1975), Çanakkale Eğitim Enstitüsü (1977) mezunu. Muş, Aksaray ve Manisa merkez ve ilçelerinde öğretmen olarak görev yaptı. Salihli'de ilköğretim okulu müdürü olarak çalışmalarını sürdürdü. 2000 yılında Salihli'de Ay Yayınları'nı kurdu, *Sentez* adlı bir yerel gazete ve *Sevgi Yolu* dergisini çıkardı. İLESAM üyesidir.

İlk şiiri 1974 yılında *Ege Ekspres* gazetesinin *Pazar* ilavesinde yer aldı. Sonraki yıllarda şiir ve makaleleri başta *Sevgi Yolu* dergisi olmak üzere çeşitli gazete ve dergiler ile ders kitaplarında yayımlandı. Elazığ ve Kütahya'da düzenlenen şiir yarışmalarında birincilik ve ikincilik ödülleri kazandı. Salihli'de Gökay FM'de kültür-sanat programları hazırlayıp sundu.

"*Gündüz Aydın'ı Anadolu'da yayımlanan çeşitli sanat, edebiyat ve kültürel dergilerde yer alan şiirleriyle tanıdım. Şiirleri eğitici-öğretici, bazen de sosyal ve kültürel konuları yansıtır. Akıcı, yapıcı ve birleştiricidir. Şiirlerinde sade bir dil kullanıyor.*" (Abdülkadir Güler)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ağlamalar* (1978), *Çiçeğim Ayazda Soldu* (1982), *Gönülden Gönüle* (1984), *Çocuk bahçesi – Çocuk Şiirleri* (1987), *Çocuğun Dünyası – Çocuk Şiirleri* (1991), *Şafakları Seninle Seveceğim* (1997), *Umutlarım Yığıldı* (2000), *Bir Sevmeyi Bilemedik* (2002).

ANTOLOJİ: *Damlalar* (1996), *Sevgi Yolu Şairler Antolojisi 1999* (1999), *Sevgi Yolu Şairler Antolojisi 2000* (2000), *Sevgi Yolu Şairler Antolojisi 2001* (2001), *Sevgi Yolu Şairler Antolojisi 2002* (2002), *Sevgi Yolu Şairler Antolojisi 2003* (2003). Ayrıca ders ve test kitapları vardır.

HAKKINDA: Hüseyin Yıldız / Gündüz Aydın ve Sevgi Yolu 2000 Şairler Antolojisi (Yeni Söke gazetesi), Ahmet Sargın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (Yeni İleri gazetesi, 22.3.2000), İsmail Keskinoğlu / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi ve Gündüz Aydın (Afyon Zafer gazetesi), Ali Abdülkerimoğlu / Gündüz Aydın: Simav Dostu Bir Yazar, Durdu Şahin / Gündüz Aydın Kimdir? (Gündüz gazetesi), Mevlüt Dağtekin Yılmaz / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (Yeni Düşünce dergisi, 7-13 Nisan 2000), Şahin Ertürk / Umutlarım Yığıldı (Sevgi Yolu dergisi, Ocak-Şubat 2002), Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2002), Ahmet Sargın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (İleri gazetesi, Yozgat, 7.9.2002), Ahmet Sargın / Bir Sevmeyi Bilemedik (İleri Gazetesi, 16.11.2002), Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003).

AYDIN, Hakkı

İslâm hukukçusu. 3 Şubat 1955, Sivas doğumlu. Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü (1975), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1978) mezunu. Yüksek lisans (1982) ve doktorasını (1989) Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde tamamladı. Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde yardımcı doçent (1989-96) ve doçent (1996-) olarak görev yaptı. CÜ İlâhiyat Fakültesi Derneği ve Tugay Garnizonu Camii Derneği üyesidir. *İslâm ve Milletlerarası Hukukta Deniz ve Hukuki Rejimi* adlı bir kitabı bulunmaktadır.

AYDIN, Hasan

Şair ve yazar. 1935, Niksar / Tokat doğumlu. Asıl soyadı Çorumun'dur. Niksar Ortaokulunu (1950) bitirdikten sonra Tokat Gazi Osman Paşa Lisesinden (1954) mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okudu. Kısa bir süre gazetecilik yaptı. Beyoğlu Devrim Ocağı ve Hukuk Fakülteliler Fikir Kulübü üyesi oldu. Denemeleri; *Pazar Postası, Forum, Dördüncü Kuvvet* gazete ve dergilerinde yayımlandı. Kafiye, vezin gibi yapı-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rahtey.org

lara sadık kalmadığı şiirlerini genellikle aşk konusu üzerine bina etti.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Efendimli Aşka Sunu Sular* (1960).

ARAŞTIRMA: *Coğrafyada Lâdik* (1950).

HAKKINDA: Türkiye'de Kim Kimdir (1962), V. Recai Velibeyoğlu / ÖHBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

Hasan Basri Aydın

AYDIN, Hasan Basri

Eğitimci, yazar. 10 Ekim 1932, Bölükkaya köyü / Pötürge / Malatya doğumlu. Cağaloğlu I. Erkek Öğretmen Okulu, İstanbul Erkek Lisesi, Diyarbakır İlköğretmen okulu, Balıkesir Necati İlköğretmen okulundan sonra öğretmen olarak 1954 yılında Yeni köyü İlkokuluna (Musalar / Manisa) atandı. Öğretmenlik, çiftçilik, marangozluk yaptı. Öğretmenliği süresince yirmi yedi defa sürüldü, yedi defa cezaevine girdi, bir kez de vatandaşlıktan çıkarıldı. "Devletin manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif ettiği" gerekçesiyle kırk ay hapis cezası istemiyle önce Sağmalcılar, ardından Şarköy Cezaevine konuldu, altı ay sonra sağlık sorunları nedeniyle affedildi.

Ürünlerini *Özgür Gündem, Evrensel, Birgün, Manşet, Cumhuriyet, Berfin Bahar, Adalet* dergilerinde yayımladı. Öğrencilik yıllarında *Ufuk* adlı bir gazete çıkardı. Hayatı Levent Kırca ve Fuat Çiğiltepe tarafından oyunlaştırılarak sahneye kondu. Asım Aslan tarafından sinema filmi yapıldı. Tarık Zafer Tunaya tarafından *Türkiye'de Baskı Unsurları* adıyla kitaplaştırıldı. Kitap bir süre yasaklanıp toplatıldı. *Tanrıya Mektuplar* (2 cilt, 2004) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Yalçın Pekşen / Vatansız (Cumhuriyet, 8.10.1986), Oktay Akbal (Cumhuriyet, 9.3.1987), Naci Kutlay / Yeni Gündem (19.8.2000), Eylem Tepe / Özgür Gündem (8.5.2003).

AYDIN, Hayati

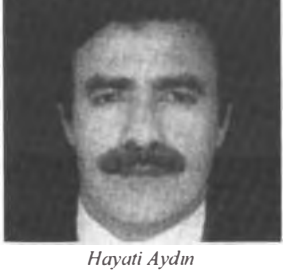
Tefsir araştırmacısı. 1958, Sardubak / Genç / Bingöl doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaöğrenimini ise Bingöl'de bitirdi. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. Doktorasını Harran Üniversitesi SBE'de tamamladı (1997). Çeşitli devlet kurumlarında teknik eleman ve idareci olarak görev yaptı. Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde araştırma görevlisi olarak çalıştı (1994-).

ESERLERİ:

İNCELEME: *Kur'an ve Sünnete Göre Beşeri Zaaflar, Kur'an ve Psikoloji* (1999), *Kur'an'da İnsan Psikolojisi* (2000), *Kur'an'da Psikolojik İkna* (2001), *Gadir-i Hum* (2001).

ÇEVİRİ: *el- Kur'an ve İlmü'n Nefs (Muhammed Osman Necati'den), Peygamber (Çeviri, Zeynel Abidin Reynuma'dan).*

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

Hayati Aydın

AYDIN, Hüsamettin

Araştırmacı-yazar. 2 Nisan 1952, Mardin doğumlu. İlk ve ortaokulu Diyarbakır'da, burada başladığı lise öğrenimini Konya'da sürdürüp Üsküdar Lisesi'nde tamamladı. İslamî bilimlerde araştırmaları olan, Mardin eski müftüsü M. Sadık Aydın, ağabeyidir.

Yazı hayatına 1969 yılında İstanbul'da başladı. *Konya Hamle, Sabah, Orta Doğu, Yeni İstanbul, Star* gibi çeşitli gazeteler ile *Papağan* dergisinde çalıştı. Bu yayın organlarında makale ve köşe yazıları yayımlandı. Çevirmen ve seslendirme sanatçısı olarak, Kanal 7 dış haberler servisinde çalıştı; çeşitli yapımlar için seslendirmeler yaptı. Bir süre şair ve yazar Necip Fazıl Kısakürek'in yakın çevresinde bulundu ve takdirlerini kazandı. Araştırmalarını uzun bir bekleyişten sonra birbiri ardına kitaplaştırmaya başladı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Toplumsal Değişimler (2002), *Cemaatten Cemiyete* (2002), *Muhtemel Sorular* (2004), *Hz. Ali ve Sonrası* (2005), *Rumeli Erenleri* (2005), *Hz. Fatıma Vakıası* (2006).

AYDIN, Hüseyin

Araştırmacı-yazar. 1938, Elmalı / Antalya doğumlu. Aynı ilçede ilkokul öğrenimi ve hafızlığını bitirdi. Antalya İmam Hatip Okulu (1961), Antalya Lisesi, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1966), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1970) mezunu. İmam hatiplik (1961-67), Fatih merkez vaizliği (1967-68), Yüksek Din Kurulu Raportörlüğü (1970) görevlerinden sonra Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Kürsüsüne asistan oldu (1971). Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde doktorasını verdi (1979). Aynı yerde doçentliğe (1982) ve profesörlüğe (1988) yükselerek öğretim üyeliğini sürdürdü. Aynı fakülteye 1993 Mayıs'ında dekan olarak atandı. İkinci dönem dekanlık görevini yürütürken YÖK tarafından görevden alındı. Makalelerini *Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* (1974, 1983), *Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* (1987), *UÜ İlâhiyat Fakültesi, Diyanet* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Muhasibî'nin Tasavvuf Felsefesi (1976), *Metafizikçi Olarak Nietzsche* (1984), *Yaratılış ve Gayelilik* (1987), *Yüksek İslâm Enstitüleri - Akademisyenlik Özlemi ve Akademisyenliğin Anatomisi* (2001).

AYDIN, İbrahim

Yazar. 1931, Göçük köyü / Tarsus / İçel doğumlu. İlkokulu (1944) köyünde bitirdi. Düziçi Köy Enstitüsü 1949) mezunu. Tarsus'un Kamberhöyüğü köyüne öğretmen olarak atandı. Sonra Tarsus-Hacı Hamzaali köyü ile 1963'te Tarsus Merkez Şehit İshak İlkokulunda öğretmenlik görevini sürdürdü. Anahtar Yayınlarını kurdu.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *İftira* (1969).

ROMAN: *Beşik Kertmesi* (1974).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYDIN, İbrahim Hakkı

İslâm felsefesi araştırmacısı. 12 Şubat 1960, Trabzon doğumlu. Trabzon Gazi Paşa İlkokulu (1973), Trabzon İmam Hatip Lisesi (1980), Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1986) mezunu. 1982'den itibaren Maçka müftülüğü (1982-86), Trabzon Sosyal Hizmetler il müdürlüğü (1986-88), Rize Çamlıhemşin müftülüğü (1989-1990) görevlerinde bulundu.

Araştırma görevlisi olarak göreve başladığı Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde doktorasını 1993'te "*Farabi'de Metafizik Düşünce*" konulu teziyle tamamladı. 2002'de "*Farabi'de Bilgi Teorisi*" takdim teziyle doçent oldu. Bu fakültede Felsefe ve Din Bi-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

İbrahim Hakkı Aydın

limleri Bölümü İslâm Felsefesi Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Görev yaptığı fakültede İslam Felsefesi Anabilim Dalı başkanlığı, Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği, Fakülte Kurulu üyeliği görevlerini yürüttü.

Telif ve çeviri makalelerini 1991 yılından itibaren *Karçiçeği*, *Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *Felsefe Dünyası*, *Kalem ve Onur*, *Yunus*, *Türk Kültürü Araştırmaları*, *İslami Araştırmalar*, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *Din Bilimleri Akademik Araştırma* dergileri ile *Erzurum* gazetesinde yayımlandı. *Yeni Türk İslâm Ansiklopedisi* ve *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı. Uluslararası ve ulusal kongre ve sempozyumlara katıldı, ayrıca yurtiçinde ve yurtdışında pek çok konferans verdi.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Sosyal ve Dini Açıdan Kimsesiz Çocuklara Yardım* (1987), *Fârâbî'de Metafizik Düşünce* (2000), *Fârâbî'de Bilgi Teorisi* (2001).

ÇEVİRİ: *Kitabu Fususu'l- Hikem* (Muhammed b. Muhammed b. Uzluğ b. Tarhan el-Fârâbî'den, 2001).

AYDIN, İhsan

Şair (D. 1918, Kayseri – Ö. 1960). Biçimsel yapılara sadık kaldığı şiirlerinde zaman, mekân, yokluk gibi temalara sıkça yer verdi. Şiirsel bir armoni yakalamak maksadıyla kelime tekrarlarını kullandı. *Gölcük* (1938) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYDIN, İnci

Öykücü. 1 Ocak 1979, Ankara doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (2000) mezunu. Aynı yıl bir devlet lisesinde edebiyat öğretmenliği görevine atandı. Kısa bir süre *Cumhuriyet* gazetesi eğitim servisinde çalıştı. Bir yıl sonra İnsancıl Atölyesi felsefe - yazarlık kurslarına devam etti. İlk öykülerini bu dönemde yazdı. İlk yazıları *Evrensel* gazetesinde; öykü, eleştiri ve şiirleri *İnsancıl* dergisinde yayımlandı.

2002 yılında Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalında başladığı yüksek lisansını, 2005 yılında "*Tanzimat Romanlarında Şair Tipleri*" başlıklı tez çalışmasıyla tamamladı. Kenan Evren Anadolu Lisesinde edebiyat öğretmenliği görevini sürdürdü. 2003 yılında çıkan ilk öykü kitabı *Yabancı*'da on bir öyküsünü topladı.

AYDIN, İsmail Hakkı

Hekim, şair. 1954, Trabzon doğumlu. Trabzon Lisesi, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu. Bitirdiği fakülteye asistan olarak girdi. İhtisasını İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroşiruji Kürsüsünde yaptı. 1989'da doçent, 1994'te profesör oldu. Çalışmaları ile 1990 yılında TÜBİTAK teşvik ödülü yanı sıra yurtdışı ve yurtiçi kurum ve kuruluşlardan birçok ödül aldı. Türk müziği, hat sanatı, karikatür alanlarında da çalışmaları vardır. Çeşitli dergi ve gazetelerde mesleki ve edebi konularda iki yüz civarında makalesi yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Suzi Dilârâ (1991), *Aşk* (2000).

AYDIN, Lütfiye

Öykü yazarı. 8 Ağustos 1949, Gaziantep doğumlu. Gaziantep İlköğretmen Okulu, İzmir Buca Eğitim Enstitüsü mezunu. Bir süre çeşitli okullarda öğretmenlik, yayınevlerinde düzeltmenlik yaptıktan sonra geçtiği TRT'de uzman dramaturg olarak

Lütfiye Aydın

LÜTFİYE AYDIN

ELÇİ

Delikanlı, yüzyıllık kapı önünde, bir yaşamın dönüm noktasındaymış gibi duraksadı. Genç ellerini, açık kumral saçlarından geçirdi. Zor bir sınav sorusunu yanıtlamaya çalışırcasına bunguldu. Çorabının koncundan ezik paketini çıkarıp, neredeyse boşalmış bir sigara yaktı. İlk karşılaşma için arandığı sözcüklerden binlercesini attı. Taş eşiğin önünde, uygun bulunmamış binlerce sözcükten bir yığın oluştu.

Yarım sigarasını da attı yığının üstüne. Sözcüklerle birlikte, onu da ezdi, bir akrebi ezercesine.

Aralanan kapıdan, seçimini yapamamış bir yüz belirdi. Ne dargın, ne barışık; ne uzak, ne içten.. İkircikli bir yüz:

"Gel bakalım Hamit" dedi.

Delikanlı, kapı önündeki yığını; eşiği, sağdaki kuyuyu çevreleyen eski parke dönemeci aşıp girdi. Yüzünü, çocukluğunun hangi döneminden ansıdığını kestiremediği bir serinlik yaladı. Ağlamakla, sevinç çığlığı atmak arasında bir yürek dolunluğu, bir ezik mutluluk, genç gözlerinden yüzüne yansıdı.

Kadın konuğunu, ovulmaktan rengi atmış taşlıktan, basamaklardan, çaput yolluklardan, el dokusu halılardan geçirdi. Gizemli doğu masallarını düşündüren kocaman tek göz odanın, üst başını buyur etti. Sağdaki pencere önünc, özellikle ayaklarını saklamak istercesine çöktü çocuk. "Nasılsın bakalım Hamit?" Delikanlı, hoşgörüyle güldü, düzeltti: "Halit"

"Neyse, dedi kadın aradan şunca yıl geçince..."

Karşılıklı sustular. Kadın, konuğunun yüzüne bakıyordu, beriki pencereye; içerlek boşluğundaki iki çiçeğe. Adam boyunda bir kuşkonmaz, daha küçük bir yakında Japon-gülünü korumak istercesine eğilmişti. Kuşkonmazın üstünde sırma fileli bir şapka, mavi gözboncuğu kıpırtısız bakıyordu yüzüne.

Kadın, yavaşça dışarı süzüldü. Delikanlı yerinden kalktı. Pencerenin karşısındaki duvara yaklaştı. El yazması levhaları atladı. Şahmeran'ı, İsmail'in bağlı gözlerini,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

koçuyla inen giysili lombul meleği.. En uçtaki fotoğraflara daldı.

"Şu asker, amcam olmalı" diye geçirdi içinden. Sonra, aynı kişinin, belli ki hapisten çıktığı günlere ilişkin bir resmi. Ve resimden taşan bir öfkeye koşut, ezik bakışlar.. Saçsız başını tamamlayan kıvrık bıyıklar.. En uçta yine aynı adam. Dupduru bir yüzde, koruyan bir gülümseme. Az aralanmış çatma kaşlar, yandan ayrık, özenle taranmış saçlar. Kolları çemirlenmiş açık renk gömleğin altında, bol, kırmalı bir pantolon. Askılarından biri kopsa, düşecek gibi.

Çocuk, en çok bu resme takıldı. Kendi görüntüsünü düşündüren bir resimdi. «Doğruymuş amcamla benzerliğim» diye geçirip içinden, bir yitiğini bulmuşcasına sevindi. Sonra, resmin olağandan ensiz olduğunu ayrımsadı. Belli ki bir bölümü kesilip atılmıştı. Çocuğun sevinci gölgelendi. Kendi evlerindeki kesik resimde de babası vardı yalnızca.

Yengesinin, taş basamaklardan yansıyan takunya tıkırtılarını duyunca, suçüstü yakalanmak istemeyenlerin ivecenliğiyle, yerine oturup eski konumunu aldı.

Kadın, güllü cam tepsiyle girdi odaya. Genç bir kız utangaçlığıyla, uzattı fincanı. Elleri titredi, kahvenin köpüğü aralandı.

Az önceki yerine aynı biçimde oturdu kadın da.. Yeniden çocuğu izlemeye başladı. Gözleri sevecendi, meraklıydı. Birden yıllar öncesine döndü:

Kocası da böyle toydu evlendiklerinde. Böyle utangaç, güleç. Sonra askerlik. Üç kuruş asker aylığıyla geçindiği günlerin dirliği, dirliksizliği. Derken mapus damı. İyice koyulaşan yalnızlığı, yoksulluğu. Alnında usul usul derinleşen çizgiler, saçlarından fışkırıveren aklar. Kızının zatürreden ölmesi, büyük acısıyla yalnız bırakılışı. Tüm evreni yakmak istediği günler. Derken af. Sonra usul usul kurulan dirliği düzenliği. Gülmeyi yeniden öğrenişi. O günler geri gelmesindi. (...)

çalıştı. Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

Şiir ve öyküleri 1968 yılından itibaren *Seziş* (Gaziantep), *Varlık*, *Damar*, *İnsancıl* vd. dergilerde yayımlandı. 1991 ve 1992 Ömer Seyfettin öykü yarışmalarında özel ödül ve üçüncülük ödülünü, 1997 TRT Radyo Yayıncılığının 75. Yılı Eser Yarışmasında öykü büyük ödülünü aldı.

ESERLERİ (Öykü):

İkili Yalnızlık (1985), *Cemre* (1990), *Senginsemai Bir Ölüm* (1992), *Ölüm Erken Bir Akşamdır* (1994), *Kül Tablet* (1997), *Tsunami* (1998), Gri Gül (2006)

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

AYDIN, M. Akif

Hukuk tarihi araştırmacısı. 1948, Niksar / Tokat doğumlu. İstanbul İmam Hatip Okulu, Mecidiyeköy Lisesi, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 1971) ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1974) mezunu. 1977 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İslam Araştırmaları Enstitüsüne asistan olarak girdi.

"*Osmanlı Aile Hukukundaki Gelişmeler (XIX ve XX. Asırlar) ve Hukuk-ı Aile Kararnamesi*" konulu teziyle doktor (1981); "*Mecelle'de Mala Yönelik Haksız Fiiller*" adlı çalışmasıyla da doçent oldu (1987). 1993 yılında profesörlüğe yükseldi. Marmara Üniversitesi Hukuk Tarihi Anabilim Dalında öğretim üyeliği görevini sürdürdü.

ESERLERİ:

İslam - Osmanlı Aile Hukuku (1985), *Türk Hukuk Tarihi* (1995).

AYDIN, Mahir

Tarih araştırmacısı. 1960, Sivas doğumlu. İstiklal İlkokulu, Behrampaşa Ortaokulu ve Kongre Lisesinde okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden "*Kafkasya'da Osmanlı Tahkimatı ve Faş Kalesi*" adlı bitirme tezi ile (1981) mezun oldu. 1984 yılında, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1986 yılında "*Bulgar Meselesi (1876)*" konulu yüksek lisans tezini hazırladı. 1989 yılında "*Doğu Rumeli Vilayeti*" adlı doktora tezini tamamladı. Ardından yardımcı doçent, 1994 yılında doçent ve 2000 yılında da profesör oldu. 1990-92 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arşivcilik Bölümünde ve 1992-94 yılları arasında Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde çeşitli dersler verdi. 2000-2003 yılları arasında On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sinop Eğitim Fakültesi kurucu dekanlığı ve On Dokuz Mayıs Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi müdürlüğü görevlerinde bulundu.

Makalelerini, *Türk Dünyası Araştırmaları*, *Belleten* dergilerinde, *Sultan II. Mahmud ve Reformları*, *Prof. Dr. Bekir Kütükoğluna Armağan*, *Osmanlı Araştırmaları*, *Berlin Antlaşması'ndan Günümüze Balkanlar*, *Trabzon Tarihi Sempozyumu* kitaplarında yayımladı. XIX. yüzyıl Osmanlı Tarihi üzerinde ve özellikle Balkanlar ile Doğu Rumeli bölgesi üzerinde çalıştı. 1986 yılından beri, yurtiçinde çeşitli üniversite ve bilimsel kuruluşlar tarafından düzenlenen kongre ve konferanslara katıldı, Kıbrıs'ta, Oslo'da, Tokyo Üniversitesi ve Ritsumeikan Üniversitesinin davetlisi olarak da 1999'da Japonya'da bulunarak, sahası ile ilgili konferanslar verdi. Yakınçağ Türk Tarihi ve Atatürk İlke ve İnkılapları konusunda, birçok yüksek lisans ve doktora tezi yaptırdı.

ESERLERİ:

Şarkî Rumeli Vilayeti (1992), *Osmanlı Eyaletinden Üçüncü Bulgar Çarlığına* (1995), *Sultan İkinci Abdülhamid'in Hal Tercümesi* (1996), *Uygarlıklar Çatışmasında Türkiye* (2004).

AYDIN, Mahmut

Dinler tarihi araştırmacısı. 1968, Ondokuzmayıs / Samsun doğumlu. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1990) mezunu. 1991 yılında aynı fakülteye dinler tarihinde araştırma görevlisi olarak atandı. 1993 yılında "*Kilise Hukukunun Doğuşu ve Gelişmesi*" isimli teziyle yüksek lisansını tamamladı. 1994 yılında doktorasını yapmak üzere Ondokuz Mayıs Üniversitesi tarafından İngiltere'ye gönderildi. Burada Birmingham Üniversitesine bağlı Centre For The Study Islam and Christian-Muslim Relations adlı merkezde *Modern Western Christian Theological Understandings of Muslims Since the Second Vatican Council* isimli teziyle 1998'de doktorasını tamamlayarak PhD (Doctor of Philosophy) unvanını aldı ve Türkiye'ye döndü. 1999'da Dinler Tarihi Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. 2003

Mahmut Aydın

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yılında doçent oldu. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Çağdaş Hıristiyan teolojisi, dinler ve kültürler arası diyalog ve dinsel çoğulculuk alanlarında araştırmalar yapmaktadır.

Makalelerini 2000 yılından itibaren *Islamochristiana, Encounters, Studies In Interreligious Dialogue, American Journal of Islamic Social Science, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Diyanet, Divan, Fecre Doğru, Akademik Araştırmalar, İslâmiyat, Tezkire, İslâmi Araştırmalar Dergisi, Virgül* gibi dergilerde yayımlandı. Özellikle dinlerarası diyalog konusunda düzenlenen bilimsel toplantılara katılarak tebliğler sundu.

"İsa araştırmaları açısından oldukça önemli olan bu ekolün çalışmalarının Türkiyeli araştırmacılarca tanınması açısından Aydın'ın kitabı önemli bir görev üstlenmektedir. Genelde Hıristiyan geleneğine özelde ise İsa konusuna ilgi duyanların Aydın'ın bu eserlerini okumalarını salık veriyorum." (Şinasi Gündüz)

ESERLERİ:

Monologdan Diyaloğa: Çağdaş Hıristiyan Düşüncesinde Hıristiyan-Müslüman Diyaloğu (2001), *Küresel Bir Teolojiye Doğru: Wilfred Cantwell Smith'de Dinsel Çoğulculuk* (ortak kitap, editör: Cafer S. Yaran, 2001), *Globalisation and the Gospel: A Muslim View* (ortak kitap, Thomas F. Fout ve diğerleri ile, 2001), *Modern Western Christian Theological Understandings of Muslims Since the Second Vatican Council* (2002), *Misyonerlik* (Şinasi Gündüz'le, 2002), *İsa: Tanrı mı İnsan mı? Dinlerarası Diyalog Bağlamında İsa Mesih'in Konumu Sorunu* (2002), *Tarihsel İsa-İmanın Mesih'inden Tarihin İsa'sına* (2002).

ÇEVİRİ: *İnançların Gökkuşağı: Dinsel Çoğulculuk Üzerine Eleştirel Diyaloglar* (John Hick'den, 2002).

HAKKINDA: Mahmut Aydın / Tarihsel İsa-İmanın Mesih'inden Tarihin İsa'sına (2002), Şinasi Gündüz (Virgül, sayı: 59, Şubat 2003).

AYDIN, Mehmet (İlahiyatçı)

Dinler tarihi araştırmacısı. Konya Yüksek İslam Enstitüsü mezunu (1967). Doktorasını Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde tamamladı (1975). Türkiye Sosyal ve Beşeri Bilimler Milli Komitesi üyeliği, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü müdürlüğü, Selçuklu Araştırmaları Merkezi Genel Kurulu üyeliği gibi görevlerde bulundu.

Mehmet Aydın (İlahiyatçı)

Makalelerini *Diyanet, AÜ İlahiyat Fak. Dergisi, Milli Eğitim ve Kültür Dergisi, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Selçuk, MEB. Din Öğretimi Dergisi, Belleten, Türk Yurdu, Erciyes Üniversitesi SBE Dergisi, Zaman, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Fırat Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* gibi dergilerde yayımladı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisine* birçok madde hazırladı. Birçok ulusal ve uluslararası toplantıda bildiri sundu. 1998'de *Dinler Tarihi Açısından Din ve Din Anlayışı* konulu bilimsel toplantıyı düzenledi. Birçok projede, üniversite bünyesindeki çalışmada görev aldı. Dinler Tarihi Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâm'da Tefekkür ve İman* (1969), *Muhammed Ömer Daûk'un Hz. Peygamber (SAV) Hakkında Aile Sohbetleri* (1970), *Müsbet İlim Ve Allah* (1971), *İslâm Dini İlmihali* (1981), *Hristiyan Genel Konsilleri* (1991), *Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık* (1995), *Dinler Tarihine Giriş* (1996), *Müslümanların Hristiyanlara Karşı Yazdığı Reddiyeler ve Tartışma Konuları* (1998).

ÇEVİRİ: *Kur'an Açısından Yahudi Menşei ve Karakteri* (Afif Abdü'l Fettah Tabbara'dan, 1978), *Yahudilik'te Talmud'un Mevkii ve Prensipleri* (Zafer İslam Han'dan,1981), *Hristiyan İlâhiyatı* (Olivier Clement, Albert M. Besnard ve Roger Mehl'den, 1983), *İslâm'da Ayrılmazlık* (Abdürrezzak Nevfel'den, 1985), *Konsiller Tarihi* (Francis Dvornik'ten, 1990), *Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu* (Prof. Dr.Mircea Eliade, 1990), *Din Fenomeni* (1993), *Dini Sosyoloji* (Gustav Mensching'ten, 1994), *Mesnevi: Mutlağın Arayışı* (Eva de Vitray Meyerovitch'ten, 1996), *Hristiyanlık ve Dünya Dinleri* (Arnold J. Toynbee'den, 2000).

ORTAK KİTAP: *Milli Bütünlüğümüz ve Hacı Bektaş Veli* (Ethem Ruhi Fığlalı ile, 1997), *Konya İlindeki Manevî Halk İnançlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi* (2001).

AYDIN, Mehmet (Şair)

Şair ve yazar. 4 Mart 1923, Bayat / Emirdağ (Afyon) doğumlu. Aralarında müderris, şair ve hattatlar olan bir ailedendir. İlkokulu Bayat'ta okudu. Afyon Lisesi (1943), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1948) mezunu. Pazarören (Kayseri, 1939), Cılavuz (Kars, 1950-52), Pulur (Erzurum,1952-54) Köy Enstitütüleri ile Çanakkale İlköğretmen Okulu (1954-58) ve Bursa Eğitim Enstitüsünde (1959-60) öğretmen ve yönetici; bir yıl Fransa'da kaldıktan sonra okutman olarak Belgrad Üniversitesinde (1965-68); yine edebiyat öğretmeni olarak Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünde (1969-80) görev yaptı. Eğitim enstitüleri yönetmeliği ile öğretim izlenceleri ve Temel Eğitim Yasası taslağının düzenleme yarıkurullarında delege olarak bulundu. Bir süre eski Türk Dil Kurumunda Te-

MEHMET AYDIN

DAHA ÇOK

Sorunlar düğümlenmiş
Omuzlara dokunuyor sesleri
Solukların gövdesi çıplak
Yaşlı tarihin bakışı soğuk
Küt ayaklar dolduruyor alanı
Azgın atlar kişniyor boş yere
Yakınlar uzaklaşıyor bir bir
Geceler daha çok
Abanmadan üzerimize
Kafalar bulanıp karışmadan
Ey sağduyu!
Tut elimizden
Yorumla sevgiyi
(*Derin Bir Aynadan*, 1999)

Mehmet Aydın (Şair)

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

MEHMET AYDIN

GEL

Silkeledim abartıları
Usu geriye iten
Yozluğu bağnazlığı
Kör düşlere kucak açmış
Yitik günleri

Yaralı bakışlara
Üşüyen türkülere karşı
Öne çıkardım titrek umudu

Paydos şimdi
Bunca acının yüklü kervanına
Paydos insanlığın
Kölelik zincirine
açlığa
çıplaklığa

Geçit yok ihanete
hoyratlığa
kıyıcılığa

Kırarak kuşatılmayı
Del ve geç kara geceyi
Çıplak gerçekle yüzyüze
Söndürmek için yangınları
Gitme gel
Birlikte yürüyelim yiğitliğe
(*Derin Bir Aynadan*, 1999)

rim Kolu uzmanlığı yaptı. Türkçenin yazım ilkelerini saptama kurulunda üyelikte bulundu. 1998'den bu yana Bilkent Üniversitesinde öğretim görevlisidir.

İlk yazısı (*Sandan Yeşile Doğru*), 1953'te *Varlık* dergisinde yer almıştı. Halk şiiri geleneğinden de yararlanarak yazdığı şiirleri ve diğer ürünleri *Çağdaş Türk Dili* (1994-95), *İnsancıl* (1995-96), *Kıyı* (1995), *Damar* (1995-96) dergileri ile *Cumhuriyet* gazetesinde (1992, 95-96) yayımlandı. 1970'te *Özgürlüğe Açılan Eller* adlı şiir kitabıyla TRT Büyük Ödülünü, 1980'de *Oluşum* dergisinin eleştiri dalı birincilik ödülünü, 1989'da Abdi İpekçi Deneme Yarışması mansiyonu, 1998'de Ankara Valiliği Türk Eğitimine Hizmet Ödülü, 1998'de Türk Folkloruna Hizmet Ödülü, 2001'de TYS Ankara Edebiyatçılar Derneği Emeğe Saygı Ödülü aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası, kuruculari arasında bulunduğu Ankara Edebiyatçılar Derneği, Çağdaş Türk Dili Derneği, Türk Folklor Araştırmaları Derneği, Ankara Sanat Kurumu üyesidir.

"Mehmet Aydın, şiirlerini toplumcu bir özle yoğurup insan, yaşam ve doğa sevgisini atbaşı yürütmesini biliyor. Bir An ölümsüz aşklara, engin çiçeklere karışarak tepeden tırnağa içi şiir kesiyor. Baharın Soluğu'nda Acının Ateşleri'ni dindirmeye çalışır.

"Demem o ki, Mehmet Aydın öyle imgeye düşkün, anlaşılmaz, bencil bir şair değil. Duygu ve düşüncelerinin, yaşantısının izlerini düz, yalın ve doğrudan anlatımla iletmeyi amaçlıyor. Onun şiirlerinde yoğun bir insan duyarlığının odaklaştığını görüyoruz. Süsten de hoşlanmıyor. Ölçüyü, uyağı bir yana itiyor, biçim denemesine de pek başvurmuyor. Işıltılı bir sonbahar özlemiyle toplumsal gerçekçilik çizgisinde yer alıyor." (Nuri Aksakal)

MEHMET AYDIN

DAHA ÇOK

Sorunlar düğümlenmiş
Omuzlara dokunuyor sesleri
Solukların gövdesi çıplak
Yaşlı tarihin bakışı soğuk
Küt ayaklar dolduruyor alanı
Azgın atlar kişniyor boş yere
Yakınlar uzaklaşıyor bir bir
Geceler daha çok
Abanmadan üzerimize
Kafalar bulanıp karışmadan
Ey sağduyu!
Tut elimizden
Yorumla sevgiyi
(*Derin Bir Aynadan*, 1999)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Özgürlüğe Açılan Eller* (1971), *Halkın Soluğu* (1978), *Işığın Kavgası* (1979), *Şiirsiz Kalmasın* (1985), *Yeryüzü Sancısı* (1985), *Yürekte Yanan Dünya* (1988), *Mavi Ter* (1992), *Işıltılar* (1995), *Derin Bir Aynadan* (1999), *Bozkır Aydınlatan Mavi* (2004).

DENEME-İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Bayat-Bayat Boyu ve Oğuzların Tarihi* (1984), *Şairlerden İzler* (1992), *Ne Yazıyor Bu Kadınlar / Osmanlıdan Günümüze Örnekleriyle Kadın Şair ve Yazarlar* (1995), *Yunus Emre, Nasrettin Hoca ve Hacı Bektaş Veli Düşüncesinde Hoşgörü* (ortak yapıt, 1995), *Türlü Yönleriyle Tekerlemeler* (1998), *Edebiyatın Kıyılarında* (1998), *Oğuz ve Türkmen Kültür Şöleni* (2000), *Meşhur Olan Fakir Çocuklar* (2001), *Ankara'da Resim Sergilerinden Notlar* (2001), *Ömrün Derin Sularında* (2002), *17. Yüzyıl Divan Şairlerinden Vecdî Divanı* (2003).

DERLEME-SÖZLÜK: *İlkokullar İçin Türkçe Geliştirilmiş Sözlük* (1990), *Yazım Kılavuzu* (1990), *Açıklamalı Deyimler Sözlüğü* (1990), *Geliştirilmiş ve Açıklamalı Atasözleri* (1992), *Türk ve Dünya Edebiyatından Şairler ve Yazarlar Sözlüğü* (1992), *Düşünceler ve Sohbetler*.

BİYOGRAFİ: *Hasan Hüseyin Korkmazgil– Yaşamı-Sanatı-Eserleri* (2002).

SÖYLEŞİ: *Sözden Yazıya* (ortak kitap, 1996).

Ayrıca ders kitapları ve sadeleştirmeleri vardır.

HAKKINDA: Muzaffer Hacıhasanoğlu / Halkın Soluğu (Ilgaz dergisi, Ocak 1980), Ali Dündar / Bayat'ta Sözcükler Bayatlamaz (Çağdaş Türk Dili, Temmuz 1992), C. Gürlek / Mehmet Aydın'la Röportaj (abc dergisi, Ocak 1993), M. Yaşar Bilcn / Sonra Yazı Vardı (1993), Osman Bolulu / Sevecenlik Bohçası Bir Şair (Çağdaş Türk Dili, Temmuz-Ağustos 1993), Ayten Sürer / Sorularda Yazarlar (1996), Kemal Yılmaz / Işıltılar İçin (Kıyı, Mart 1996), Nuri Aksakal / Sevgi 'Işıltılar'ı (Damar dergisi, sayı: 78, Eylül 1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Arzu K. Ayçiçek / Söyleşi (Çağdaş Türk Dili, Ağustos 2000), Osman Nuri Poyrazoğlu / Kitap Kitap Şiir Gelir Bizlere (2000), Vedat Yazıcı / Martıya Mektuplar (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Hasan Hüseyin / Mehmet

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Aydın (2002), Ahmet Özer / Bir Sanatçıya Saygı (Cumhuriyet, 13.7.2001), Atilla Aşut / Delikanlı Bir Çınar İçin (Damar dergisi, Kasım 2001).

AYDIN, Mehmet Emin

Yazar. 1981, Digor / Kars doğumlu. İlköğreniminin bir bölümünü köyündeki Aşağıbaşköy İlköğretim Okulunda tamamladı. Ortaokul bölümüne İstanbul'da devam etti. Kocaeli-Darıca Lisesi, Trakya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bölümü mezunu. *Aşeke* isimli bir edebiyat dergisi çıkardı. Yazılarını bu dergi dışında çeşitli edebiyat dergilerinde de yayımladı. *Serhatte Gün Batımı* (2002) adlı bir araştırma kitabı vardır.

HAKKINDA: Mehmet Emin Aydın / Serhatte Gün Batımı (2002).

AYDIN, Mehmet S.

Felsefeci, devlet adamı. 1943, Elazığ doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1966) mezunu. 1967'de MEB tarafından felsefe dalında doktorasını yapmak üzere İngiltere'ye gönderildi. Edinburg Üniversitesindeki doktora öğrenimini 1972'de tamamlayarak yurda döndü ve Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesinde felsefe asistanı olarak göreve başladı. Askerlik görevinin ardından Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine atandı. 1978 yılında Sistematik Felsefe ve Mantık dalında doçent oldu. Aynı dönemde Ankara Üniversitesi DTCF ve ODTÜ Felsefe Bölümünde dersler verdi. 1984 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine profesör olarak atandı. 3 Kasım 2003 genel seçimlerinde AKP'den İzmir milletvekili seçildi, Abdullah Gül ve Recep Tayyip Erdoğan hükümetlerinde Devlet bakanı olarak görev yaptı.

Din ve felsefe alanlarında Türkçe ve çeşitli dillerde (İngilizce, Arapça ve Hollandaca) yayımlanmış makaleleri vardır. Yurtiçi ve yurtdışında birçok akademik kuruluş ile bazı dergilerin yayın kurulu üyeliğinde bulundu.

Mehmet S. Aydın

ESERLERİ:

Kant ve Çağdaş İngiliz Felsefesinde Tanrı Ahlak İlişkisi (1978), *Turkish Contribution to Philosophy* (1985), *Din Felsefesi* (Philosophy Religion, 1996), *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi* (1996), *Islam and Dialog* (A. Collecition of Papers Read in Different İnstitutions in Holland, 1996), *Mehmet Aydın'la İçe Kritik Bakış* (haz..Mehmet Gündem, 1999), *Müslümanların Hristiyanlara Karşı Yazdığı Reddiyeler ve Tartışma Konuları* (1999), *Alemden Allah'a* (2000), *Kur'an'ın Ana Konuları* (2000), *İslâmın Evrenselliği* (2000), *İslâm Felsefesi Yazıları* (2000), *Niçin?* (2002), *Küreselleşme: Siyasi Ekonomik ve Kültürel Boyutlarıyla* (M. Armağan, S. H. Bolay, M. Altan'la birlikte, 2002).

HAKKINDA: Mehmet Aydın'la İçe Kritik Bakış (haz. Mehmet Gündem, 1999), Ahmet Turan Alkan (Zaman gazetesi, 6.1.2001), Küreselleşme: Siyasi, Ekonomik ve Kültürel Boyutlarıyla (Milliyet Kültür-Sanat, 24.7.2002).

AYDIN, Mehmet Zeki

İlâhiyatçı. 1959, Çumra / Konya doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1985) mezunu. Doktorasını (1993) Ankara Üniversitesi SBE'de tamamladı. Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde yardımcı doçent (1994-99), doçent (1999) ve profesör (2004) olarak görev yaptı. Makaleleri *C.Ü. İlâhiyat Fakültesi, Diyanet Avrupa, İslâmî Araştırmalar, Diyanet İlmi Dergi, Somuncu Baba Kültür-Edebiyat Araştırma Dergisi, Çağdaş Eğitim, Diyanet Aylık Dergi, Hakses, MEB Din Öğretimi, Kitap* adlı dergilerle uluslararası dergilerde yayımlandı. Çeşitli basın-yayın organlarında konuşma ve yazılarıyla yer aldı. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiri sundu.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Din Öğretiminde Yöntemler ve Buldurma Yöntemi (1998), *Ahlâk Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Yöntemi* (2003), *Ailede Ahlâk Eğitimi* (2004), *Çocuklardaki Kötü Huylar ve Giderilmesi* (2004).

Ayrıca İmam Hatip Liseleri için Arapça ders kitapları hazırlayan bir komisyonda da görev aldı.

AYDIN, Mine

Şair. 1955 doğumlu. Henüz okula başlamadan, oyun oynarken irticalen söylediği uyumlu sözleri çevresinin dikkatini çekti. Daha sonra müzik öğrenimi gördü. 1961'de *Doğan Kardeş* dergisinin çocuklar arasında açtığı bir kompozisyon yarışmasında derece aldı. Küçük yaşlarda söylediği veya yazdığı şiirleri çocuk dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gülekoşan* (oyuncak bebeği için irticalen söyledikleri, 1960), *Tavuskuşu* (beş yaşına kadar söylediği şiirler, 1962).

DÜZYAZI: *Minyatürler* (1964).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002),

AYDIN, Muhammed

Tefsirci. 1959, Aksu / Hendek / Sakarya doğumlu. Aksu Köyü İlkokulu (1971), Hendek Ortaokulu (1974), Sakarya İmam Hatip Lisesi (1978) mezunu. Mekke'de bulunan Ümmü'l-Kurâ Üniversitesi Arap Dili Enstitüsünü (1984) bitirdi. Aynı üniversitenin Usulü'd-Din ve'd-Da've (İslâm Dini Esasları) Fakültesi Tefsir ve Hadis Bölümü ile Tefsir Anabilim Dalında *"el-Esmâü'l-Hüsnâ ve Münâsebâtühâ Li'l-Âyât elleti Hutimet Bihâ (Min evveli süreti'l-Mâide İlâ Ahiri süreti'l-Mü'minûn)"* teziyle yüksek lisansını danışmanlığında tamamladı (1989). Doktorasını Hatip İskâfî (ö. 420/1028)'ye ait *Dürretü't-Tenzîl ve Gurretü't-Te'vîl* adlı kitabın edisyon kritiği ile 1994 yılında tamamladı. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde okutman olarak çalıştı (1994-1996). Aynı üniversitede 2004 yılından itibaren doçent olarak Tefsir Anabilim Dalında görev yaptı. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin dekan yardımcılığını 2003 yılından itibaren yürüttü.

Makaleleri Mısır ve Türkiye'de yayımlandı. Yurtiçinde ve yurtdışında pek çok kitaba katkıda bulundu. Doktora tezi olarak hazırladığı çalışması Mekke Ümmü'l-Kura Üniversitesi tarafından 1994 yılında basımı yapılmakla ödüllendirildi. Birçok bilimsel toplantıda bildiri sundu.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Ayetlerin Sonunda Bulunan Esmâi Hüsnâ'nın Ayetlerle Olan Bağlantısı (Maide-Mü'minûn Süreleri arasında Esma-i Hüsna ile biten ayetlerin tefsiri, 1989), *Kur'an-ı Kerimde Tekrar Olunan Üslûp ve Lafız Yönünden Birbirine Benzeyen Ayetlerin Hikmet ve Sebeplerini Araştıran Hatip El-İskafi'ye Ait Dürretü't- Tenzil ve Gurretü't- Te'vil, Kur'an-ı Kerimi Ezberleme Yolları ve Ezberde Türk Tecrübeleri, Kur'an-ı Kerim'de Lafzî Müteşâbihler* (1998), *Kur'an'ın Metni Üzerindeki Tartışmalar* (2001), *Kur'an'da Benzer Ayetlerdeki Anlatım Farklılıkları* (2001).

HAKKINDA: Yakup Çiçek - Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

AYDIN, Muhammet Şevki

Eğitimbilimci. 1954, Oltu / Erzurum doğumlu. Erzurum İmam Hatip Lisesi (1973), İstanbul Yüksek İslâm

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Enstitüsü (1977) mezunu. Mehmet Şemsettin'in *Zulmetten Nura Hurafattan Hakikata Adlı Eserlerindeki Din Eğitimi Anlayışı* (1986) başlıklı teziyle yüksek lisansını, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyon Yeterlikleri* (1991) başlıklı tezi yle de doktora çalışmasını tamamladı. 1977'den itibaren İspir ve Oltu'da öğretmenlik yapıp 1981 yılında Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsüne geçti. 1983'ten bu yana Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesidir.

İlk yazısı (*Metod Üzerine*), 1976 yılında *Tohum* dergisinde, diğer ürünleri *Erciyes, EÜ İlâhiyat Fakültesi, EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü* dergileri ile bazı ortak kitaplarda yer aldı. Aydınlar Ocağı Kayseri Şubesi üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Din Dersi Öğretmeninin Pedagojik Formasyonu* (1996), *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni, Yetiştirme ve İstihdamı / 1923-1998* (2000).

ÇEVİRİ: *İslâm Geleneğinde Öğretmen - Öğrenci* (Bedruddin Sadullah İbn Cemaa'dan, 1998).

AYDIN, Mustafa

Toplum bilim araştırmacısı. 1950, Hadim / Konya doğumlu. Ortaöğrenimini Konya'da yaptı. Konya Yüksek İslâm Enstitüsünü bitirdikten (1974) sonra üç yıl basında yazarlık, beş yıl Konya'daki liselerde öğretmenlik yaptı. 1985 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim görevlisi olarak atandı. Yüksek lisans ve doktorasını din sosyolojisi alanında tamamladı. Aynı bölümde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Özellikle din, bilgi ve siyaset sosyolojisiyle ilgilendi. Bilimsel ve güncel içerikli yazıları Türkiye'de düzenli olarak *Umran, Değerler Eğitimi, Tezkire* dergilerinde, ayrıca yurtdışındaki çeşitli dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâm'ın Tarih Sosyolojisi: İlk Dönem İslâm Toplumunun Şekillenişi* (1991), *Kurumlar Sosyolojisi* (1997), *Siyasetin Sosyolojisi: Bir Sosyal Kurum Olarak Siyaset* (2002), *Bilgi Sosyolojisi* (2004).

DERLEME: *Tarihin Sonu mu?* (Ertan Özensel ile birlikte, 2002).

AYDIN, Nurullah

Araştırmacı-yazar. İlk ve ortaöğrenimini Yeşilyurt ve Malatya'da tamamladı (1968). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eski Ön Asya Dilleri ve Kültürleri Bölümü (1975) mezunu. Yüksek lisans programını Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Bölümünde *"Tarihsel Yerleşim Alanlarının Korunması ve Müze olarak Değerlendirilmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri"* konulu tezle tamamladı (1993). Alanıyla ilgili çok sayıda seminere katıldı. Çeşitli dergilerde, yıllıklarda ve özel yayınlarda yazıları yer aldı. Anadolu Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalıştı.

Nurullah Aydın

ESERLERİ:

Müzeler (Kentimiz Eskişehir, editör: Melih Erdoğan, 2002), *Eskişehir - Dorylaion Kısa Tarihçesi* (T. Sivas ile), *Anlarda Eskişehir* (der. Levent Kılıç, 1997).

AYDIN, Nurullah (Erzurumlu)

Araştırmacı-yazar. 1954, Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İzmir'de yaptı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1982) mezunu. 1983'ten itibaren Erzurum, Tokat, Artova, Zile, Demirözü, Digor ve Tuzluca'da savcılık; 1990'dan sonra *Sabah* ve *Zirve* gazetelerinde gazetecilik, çeşitli firmalarda müşavirlik yaptı. 1993'ten itibaren Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Makaleleri çeşitli gazete ve dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

Podyum / Politika, Bilim ve Teknolojide Yeni Yönelmeler (1996), *Her Şey Türkiye İçin / Milli Stratejik Konsept* (1999).

AYDIN, Osman

Şair ve yazar. Karadonaşa köyü / Çorum doğumlu. Hayatı ve sanatı hakkında gerektiği kadar fazla bilgiye ulaşılamamakla birlikte, öğretmen olduğu ve Poyrazdamları köyünde öğretmenlik yaptığı biliniyor. Âşık tarzındaki şiirlerinde 1950'li ve 1960'lı yılların çalkantılı siyasal dönemini işlediği, yurt gerçeklerini dile getirdiği duyarlıklı ve ironik şiirleriyle tanındı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Okullara Demokrasi Şiirleri* (1950), *Çocuk Cumhuriyeti-Demokrasi ve Hürriyet Şiirleri* (1965).

ARAŞTIRMA: *Demokrat Parti İl İdare Kuruluna ve Partililere Yapılan Bir Açıklama ve Sözlerim* (1951).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖB-BŞKA (c. 1, 1975), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYDIN, Ömer

Kelâm araştırmacısı. 1968, Terme / Samsun doğumlu. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi mezunu (1990). 1991'de aynı fakültenin Kelâm Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. Yüksek lisansını 1992'de tamamladı. 1996'da *"Sadru's-Şeria es-Sâni'ye Göre İnsan Hürriyeti ve Fiileri"* konulu çalışmasıyla kelâm doktoru unvanını kazandı. 2002'de doçent oldu. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Bulunduğu fakültede dekan yardımcılığı da yaptı.

Makaleleri 1995 yılından itibaren *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi, İlmi Araştırmalar, Yeni Türkiye* dergilerinde yayımlandı. Alanıyla ilgili bir sempozyuma katılarak bildiriler sundu.

Ömer Aydın

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kur'ân Işığında Kader ve Özgürlük* (1998), *Kelâm Ekollerinde İmân-Amel İlişkisi* (2001), *Türk Kelâmcıları* (2001, *Türk Kelâm Bilginleri* adıyla 2004).

ÇEVİRİ: *Makâlâtü'l- İslamiyyin Tercümesi* (Mehmet Dalkılıç ile).

AYDIN, Refik

Öykü yazarı. 1950, Özbaşı köyü / Söke / Aydın doğumlu. Nazilli İlköğretmen Okulu, Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü (1972) mezunu. Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak çeşitli orta dereceli okullarda görev yaptı. Öyküleri ve diğer ürünleri *Oluşum, Dönemeç, Edebiyat 81, Milliyet Çocuk* vd. dergiler ile *Demokrat İzmir* gazetesinde yer aldı.

ESERLERİ (Öykü):

Haziran Sabahı (1980), *Ter Soğudukça* (1984).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ağustos-Eylül 2004).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

AYDIN, Rehber

Şair. 1934, Arslanköy / Mersin doğumlu. Ortaöğrenimini Mersin Lisesinde, yükseköğrenimini 1961'de Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinde tamamladı. Şiirlerini önce *Varlık*, sonraları *Çağdaş Türk Dili*, *Öğretmen Dünyası*, *Kaynak Dergisi*, *Türk Dili*, *Maki*, *Bolkar*, *Aykırı Sanat*, *İçel Sanat Kulübü* dergilerinde ve bazı gazetelerde yayımladı. 1982 yılında *Hürriyet* gazetesinin açtığı "Doğa" konulu şiir yarışmasında mansiyon kazandı. Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği, MEŞYAD üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Doğa Türküleri (1996), *Bir Gül Bir Damla* (2000), *Defne İkindileri* (2002).

HAKKINDA: Rehber Aydın / Defne İkindileri (2002).

AYDIN, Rıdvan

Şair. 1952, Kavakpınan (Akmezra) köyü / Elazığ doğumlu. İlkokulu, yaya olarak günlük gidiş dönüşün 10 kilometre olduğu komşu Poyraz nahiyesinde bitirdi. Ortaöğrenimini Elazığ'da tamamladıktan sonra 1969 yılında girdiği Hava Harp Okulundan 1972'de, uçuş okulundan da 1974 yılında mezun oldu. Pilot teğmen rütbesiyle göreve başladığı Türk Hava Kuvvetleri bünyesindeki birçok jet filolarında çoğunluğu uçuş öğretmenliği olmak üzere on sekiz yıl savaş pilotluğu yaptı.

Hava Pilot Binbaşı rütbesindeyken, uçuculara Hava Kuvvetlerince tanınan geçiş hakkını kullanarak 1990 yılında şubat ayında Türk Hava Yollarına girerek çalışmalarını sürdürdü. Şiirlerini 2003 yılında *Eylül Bulutları* adlı kitabında topladı.

AYDIN, Serdar

Şair ve yazar. 1970, Ankara doğumlu. İstanbul Teknik Üniversitesi mezunu (1991). Ankara'daki bir kuruluşta harita mühendisliği yaparak çalışmalarını sürdürdü.

İlk şiiri 1993 yılında yayımlandı. 1994 yılından itibaren son sayısına kadar *İzlek* dergisini çıkaran grubun içerisinde yer aldı. Şiirleri *İzlek* dergisinin yanı sıra *Pencere*, *Promete*, *Bir Yeni Biçem*, *Dize*, *Bir Bilet Gidiş Dönüş*, *Rüzgar*, *Mecaz*, *Şiir Odası*, *Ağırolbaydüzyazı*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Kül*, *Kül Öykü*, *Genç Sanat*, *Yom Sanat*, *Sanat Dünyamız* gibi dergilerde yayımlandı. İstanbul Fuarları Art - İst 2001/11. İstanbul Sanat Fuarı kapsamında düzenlenen Tüyap Sanat Eleştirmeni Yarışması seçici kurulu, "*Gölgeler Kentinde Yitik Bir Ben İçin Adlandırma Denemesi: Şimdi Haberler*" adlı yazısını Sanat Eleştirmeni Ödülü ile Sanat Galericileri Derneği Özel Başarı Ödülüne değer buldu. "Değişimin Gücü ya da Akış Sergilemesi" adlı yazısı sergi kataloğunda yayımlandı, Yunanca ve İngilizce'ye çevrildi. Başta resim ve heykel olmak üzere plastik sanatlarla ve sinema ile ilgilenerek çeşitli sanatçılar üzerine incelemeler yaptı.

SERDAR AYDIN

FRAGMANLAR

1.

bütün yalnızlıkların ilenci
korusun çoğulluklarınızı
cinnet koyun erdemin adını
maskelerinizi kuşanıp yalanlarınızı çoğaltın
hepiniz mezarısınız kendinizin...

yağmur yağıyordu yağmur mavi
asfaltı sızmış kaplumbağalar ölü balıkların sırtında
aşkın şiddetiyle titriyorlardı
sabahtı erkenci bir ulak çıldırırdı kuşlarıyla yağmurun
bedenler kaçışırdı dolambaçlı dilleriyle
tüze yalnızlıkların yalan tahtında inleyen
kul pratiklerinin seslerine gömülürdü
S.U.S.tu...
5.
haykırırdı ses: "itaat et!..."
ses kusardı tüm iğrençliklerini
bataklık kuşları cıvıldaşırken kalınbağırsaklarında dizginin
yaşamak bir hiç'i büyütmekti
yokluğun çocuklarının tiner kokan göz çukurlarında
çılgın tay motifleri
ahmak bir sabahın tekrarlanan betimiydi
yalan ve yapma kıyılarını düren şairler
onmaz acılarının yamıssızlıkların da
delirmenin dirimsiz anlamını ararken
suç ya da suçlu neresine kaçmıştı ki... "itaatin"...
buyurganın ve etiğin...
7.
tükenirdi monolog
kaçarken içine düştüğüm kara toplum
big bang sonrası büyük yalnızlık bilinmeyeni
saçlarında titreyen iblisler kararırken güneşi
üst üste gömülürken
saydam yaşamlar
bir yankı duyulurdu hiç'likten

bütün yalnızlıkların ilenci
korusun çoğulluklarınızı
cinnet koyun erdemin adını
maskelerinizi kuşanıp yalanlarınızı çoğaltın
hepiniz mezarısınız kendinizin...

Serdar Aydın

ESERLERİ (Şiir):

Nilgün Marmara Metinleri ve Fragmanlar (metin ve şiir, 1997), *Ay Düşüyor Üstüme* (2003).

AYDIN, Sevil

Şair. 1976, İstanbul doğumlu. Çeşitli dergilerde çıkan şiirleriyle kendini tanıttı. Şiirlerinde genellikle İstanbul'u ve onun türlü güzelliklerini dile getirdi. Eserlerini *Bana İstanbul'u Anlat* (1993) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

AYDIN, Turgay

Araştırmacı-yazar (D. 11 Haziran 1961, Torul / Gümüşhane – Ö. 24 Şubat 2006, Aydın). İlk, orta ve lise öğrenimini Trabzon'da tamamladı. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi (1985) mezunu. 1986'dan itibaren uzun yıllar Milli Eğitim Bakanlığının değişik birimlerinde görev yaptıktan sonra Trabzon İlk Halk Kütüphanesine müdür yardımcısı olarak atandı. Burada daha sonra müdürlük yaptı. Bir süre de Gördes Halk Kütüphanesi müdürlüğünde bulundu. Aydın İl Kültür müdür yardımcısı olarak görev yaptı. Aydın Yazarlar ve Şairler Derneğinin (kurucu) başkanı, Folklor Araştırmaları Kurumu, Egeli Araştırmacı ve Yazarlar Birliği, Edebiyatçılar Derneği, İLESAM ve Karadeniz Yazarlar Birliği üyesidir.

Yazıları *Trabzon Ekspres, Trabzon Karadeniz, Aydın Denge, Aydın Hürsöz, Aydın Mücadele* gibi on beş kadar gazete ve dergide yayımlandı. *Motif Dergisi* ve Derneğinin 2000 yılında ülke genelinde düzenlediği Halk Bilim Araştırmaları dalında Türkiye birincisi oldu. 2001 yılı Folklor Araştırmaları Kurumu Ödülünü aldı. 2000 yılında *Gazete Hürsöz* tarafından Aydın ilinin en başarılı kültür adamı seçildi. Çeşitli kuruluşlardan yirmi beş civarında ödül aldı. Birçok yerel radyo ve televizyon kanalının programına konuk oldu.

ESERLERİ:

Halk Kütüphanelerinin Kültürel Kalkınmadaki Fonksiyonları (1996), *Bilgi Toplumu ve Demokrasi* (1997), *Kara Avcılığı Teknikleri* (1999), *Aydın Güzellemesi* (1999), *Aydın Sofrası – The Table of Aydın* (2000), *Türk Kültüründe Manilerin Yeri* (2000), *Aydın Gülmeceleri* (2001), *Aydın İl Bibliyografyası* (2001), *Aydın Seyahatnamesi* (2003).

HAKKINDA: Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003).

AYDIN, Türkân

Eğitimci-şair ve yazar. Hakkında yeterli bilgi bulunamadı. Konya'da yaşadığı veya bir süre orada öğretmen olarak görev yaptığı bilinmektedir. Çocuklar için resimli şiir ve masal kitapları yazdı.

ESERLERİ:

MASAL: *İpek Saçlı Sultancık* (resimli masallar, 1964).

ŞİİR: *Atatürk'üm* (resimli destan, 1964).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYDIN, Veli

Şair (D. 1895 – Ö. 1968). Kısa süren bir öğrenimden sonra çalışma hayatına atılarak bir balya maadininde işçilik ve çavuşluk yaptı. Dini konuları işlediği şiirleri, ölümünden sonra oğlu tarafından *Eski Çaydanlık* (1968) adlı kitapta toplandı.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), TBE Ansiklopedisi (1.cilt. 2.bas. 2003).

AYDIN, Zülfikar Ali

Gazeteci-yazar. 1975, Karakoçan / Elazığ doğumlu. Adana'da büyüdü. 1993'te Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümüne, 1995'te Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümüne girdi. 1996'da *Demokrasi* gazetesinde gazeteciliğe başladı. *Ülkede Gündem, Özgür Bakış* ve *Yeni Binyıl* gazetelerinde çalıştı. 2000 yılında düzenlenen Musa Anter Basın Şehitleri ve Gazetecilik Yarışmasında haber dalında birincilik ödülü kazandı. *İkinci Susurluk-Bir Kasaba Cinneti* (2002) adlı kitabında bir taşra kasabasındaki söylentilerin gücünü, halkın çabuk değişen ruh halini, kültürel önyargılarını anlattı.

HAKKINDA: Zülfikar Ali Aydın / İkinci Susurluk-Bir Kasaba Cinneti (2002).

AYDINEL, Sıtkı

Asker. 18 Ağustos 1928, Ulucak / Kemalpaşa / İzmir doğumlu. Kuleli Askeri Lisesi, Kara Harp Okulu, Harp Akademisi, DTCF, İnkılap Tarihi Enstitüsü mezunu. 1950 yılından itibaren muhtelif kıta hizmetlerinde görev aldı. Hizmet süresi içinde ABD'de kurs gördü (1960), Napoli NATO Karargâhında görev aldı. 1983 yılında Tümgeneral rütbesiyle emekli olduktan sonra Ankara Üniversitesi Dişçilik Fakültesi ve Kara Harp Okulunda Devrim Tarihi dersleri verdi. Türkiye Emekli Subaylar Derneği yayın organı *Birlik* dergisinin sahipliği ve başyazarlığını yaptı. *Müdafaa-i Hukuk* dergisinde makaleleri yayımlandı. Türkiye Emekli Subaylar Derneği (bir süre genel başkan), ADD, Anıtkabir Derneği ve İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

Güney-Batı Anadolu'da Kuvay-ı Milliye Harekâtı, Atatürkçülük'ü Anlamak ve Anlatmak, Atatürkçülükte Ulusal Hedef, Ulusal Politika ve Ulusal Strateji.

Aydınlı Şeref

AYDINGÜN, Haldun

Gezi yazarı, fotoğraf sanatçısı. 1958, Adapazarı doğumlu. Saint Joseph Fransız Erkek Lisesinden sonra 1978'de Boğaziçi Üniversitesi Endüstri Mühendisliğine girdi. Okula gittiği ilk gün Dağcılık Kulübüne de girdi, beş buçuk yıl sonra mezun oldu. 1994 yılında kadar on yıl süreyle bir ihracat şirketinde pazarlama müdürü olarak çalışıp yirmi beş değişik ülkeye gitti. 1987 yılında ilk kitabı olan *Aladağlar Rehber* kitabı ve *Cumhuriyet Dergi*'deki ilk makalesi yayınlandı. Bir süre sonra bu dergideki çalışmaları düzenli haftalık bir köşeye dönüştü. Temelde dağcılık ve bilim kurgu üzerine yazılarını sürdürdü. 2004 yılı sonuna kadar ikisi çift yazarlı olmak üzere toplam on iki kitabı, kırktan fazla dergide 270 civarında makalesi yayımlandı. Fotoğrafları Amerika'da kitap ve dergi kapaklarında yer aldı.

Haldun Aydıngün

1996 yılında tanışıp evlendiği Şengül'ün arkeolog ve sanat tarihçisi olması dolayısıyla birlikte gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında bu konularda pek çok değişik çalışmalar yaptılar. 2002 yılında sekiz yıldır sürdürdüğü serbest yazarlık ve fotoğrafçılık yaşamından tekrar ilk mesleği olan ihracat müdürlüğüne geçip kaldığı yerden yeni ülkeleri (ve pazarlarını) keşfe devam etti. Dağcılığı da bırakmadı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-GEZİ: *Doğada Yaşam ve Gezi Notları* (1992), *Benimle Dağa Çıkar mısın?* (1993), *Bir Zirve Daha Var* (1996), *Aladağlar an Introduction* (1998), *Dağın Var mı Derdin Var* (2001), *Ballıkayalar* (2002), *Antalya* (2002).

DENEME: *Boşanan Adam* (2005).

ÖYKÜ: *Gelecek Öyküler* (Ortak: Bahar Korçan, Coşkun Hepyonar, Ege Görgün, Giovanni Scognamillo, Hakan Alpin, Halil Gökhan, İmren Mutlu, Özlem Alpin, Yusuf Eradam, 2003), *Cin Ali Cadaloz Cadı'ya Karşı*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

(Kitap + CD-ROM) (Serdar Gürmen ile- Çizen: Aydan Çelik, 1999).

AYDINLI, Abdullah

Araştırmacı-yazar. 13 Kasım 1952, Çaykara / Trabzon doğumlu. Doğduğu köyde Hafız Murat Dursun Hoca'nın yanında Kur'an-ı Kerîm hafızlığını tamamladıktan (1961) sonra Mercan / Erzincan İlkokulunu (1966), Erzurum İmam Hatip Okulunu (1972), Erzincan Lisesini (1974, dışarıdan) ve Atatürk Üniversitesi İslamî İlimler Fakültesini (1977) bitirdi. Kısa bir süre (1978) Erzurum müftü yardımcılığı görevinden sonra mezun olduğu fakülteye hadis asistanı olarak geçti (1978). 1982'de *"Doğuş Devri Zâhid ve Mutasavvıflarında Hadis"* konulu doktora tezini verdi. 1986'da yardımcı doçent, 1988'de doçent oldu. 1994'te Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine Hadis Anabilim dalı profesörü olarak atandı. Yüksek lisans ve doktora tezleri yönetti. Dekan yardımcılığı (1994-95), bölüm başkanlığı (1994-) görevlerinde bulundu. Sempozyum ve bilimsel toplantılarda bildiriler sundu. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne bir çok madde hazırladı.

Makaleleri *İlâhiyat Fakültesi, Fikir ve Sanatta Hareket* (1981), *İslâm* (1984), *Diyanet* (1984-85), *İlim ve Sanat* (1987), *Kitap Dergisi* (1988), *İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi, Din Öğretimi Dergisi, Sağlığınız, SAÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, EKEV Akademi* gibi dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Doğuş Devrinde Tasavvuf ve Hadis (1986), *Hadis Istılahları Sözlüğü* (1987), *Sünen-i Dârimî* -tercüme ve tahkik (6 cilt, 1994 - 1996).

AYDINLI, Mustafa

Eğitimci-şair. 1956, Kertme köyü / Çorum doğumlu. Çiftçi olup sıkıntılı bir çocukluk dönemi geçirdi. İlkokulu doğduğu köyde, Endüstri Meslek Lisesi Elektrik Bölümünü Çorum'da, yüksekokulu ise Ankara'da bitirdi. Yurdun çeşitli bölgelerindeki endüstri meslek liselerinde öğretmenlik yaparak kendi isteğiyle emekli oldu (2004). Halk şiiri sevgisini babasından aldı. Onun doğaçlama söylediği şiirlerden etkilendi. Şiirlerini halk şiirinin sekizli ve on birli hece ölçüleriyle yazdı; *Mavi* Dergi'de yayımladı. *Keşiş Dağı* (2. bas. 2002) adlı bir şiir kitabı vardır.

"Aydınlı, yüzünü halkına çevirip yayılmacı güçlerin oyunlarını açığa çıkarır. Halk için gürleyenlerin çoğalmasını ister. Böyle olunca, ulusça yüzümüzün güleceğine inanır. Çağından sorumlu bir ozandır. Eğitimdeki aksaklıkların giderilmesini, sevginin, kardeşliğin büyütülmesini ister. Siyasal çıkarlar için dinin kullanılmasını eleştirir." (Hasan Akarsu)

HAKKINDA: Ahmet Saltık / Bir Yürek Çağıltısının Öyküsü (Merhaba gazetesi, 25.6.2002), Güngör Gençay / Keşiş Dağı'nın Ozanı (Evrensel, 29.7.2002), Necdet Tezcan / Keşiş Dağı ve Aydınlı (Berfin Bahar, Ağustos 2003), Cahide Ulaş / Tekirdağ'da Yaşayan Şairler Antolojisi (2004), Hasan Akarsu / Şiirler-den / İzler (2004).

Mustafa Aydınlı

AYDINLI, Osman

İlahiyat araştırmacısı. 1964, Çaykara / Trabzon doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun olduktan sonra Burdur Kozluca İlköğretim okulunda ve MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğünde görev yaptı. 1995 yılında A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsüne araştırma görevlisi olarak atandı. Yüksek lisansını *"İlk Mu'tezili Fikirlerin Teşekkülü"* adlı çalışmasıyla tamamladı. 1998 yılında *"Mu'tezile'nin Beş Esasının Teşekkülünde Ebu'l-Hüzeyl'in Yeri"* adlı teziyle doktor unvanını aldı. 1999 yılında Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalına öğretim üyesi olarak atandı. Makaleleri, *İslami Araştırmalar Dergisi, Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi, Dini Araştırmalar, Tasavvuf İlmi ve Akademik Araştırma, AÜİF* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

İslam Düşüncesinde Aklileşme Süreci -Mutezile'nin Oluşumu ve Ebu'l-Hüzeyl- (2001), *Mu'tezili İmamet Düşüncesinde Farklılaşma Süreci* (2003).

Ayrıca ders kitapları vardır.

AYDINLI, Yaşar

İlâhiyatçı. 1962 doğumlu. Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1984) mezunu. Aynı yıl bu fakülteye İslâm Felsefesi Tarihi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak girdi. 1996 yılında yüksek lisansını, 1992 yılında doktorasını tamamladı. 1993 yılında yardımcı doçent, 1997 yılında doçent oldu. Aynı bölümde öğretim üyesi olarak görevini sürdürdü.

Makaleleri 1992 yılından itibaren *İslâmi Araştırmalar, Felsefe Dünyası, UÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı. Uluslararası İ. H. Bursevi Sempozyumuna bir bildiri sundu. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne *"İbn Bacce"* maddesini yazdı.

ESERLERİ:

İbn Bacce'nin İnsan Görüşü (1997), *Farabi'de Tanrı İnsan İlişkisi* (2000).

AYDINLI ŞEMSETTİN NAHİFÎ

Şair, bestekâr (D. ? - Ö. 1494 (h. 900)). Asıl adı Şemsettin, mahlası Nahifi olan bu büyük musiki üstadı Aydınlıdır. Bütün ilimlerde, bilhassa edebiyat ve şiirde de, mahir bir üstattı. Musikideki şöhreti yalnız memleket sınırları içinde kalmayıp, Irak ve İran'a kadar yayıldı. Dönceminde, Usta Şems lakabıyla anıldı. Fatih Sultan Mehmed'in teveccühünü kazandı ve çoğu zaman padişahla beraber vakit geçirdi. Öyle ki, Fatih'in huzurunda gerçekleşen bir yarışmada herkesin ona hayranlığı daha da arttı. İran'ın meşhur musikicilerinden Abdülkadir adındaki sazende ile Şemsettin, Fatih'in huzurunda sohbette bulundular ve yarıştılar. Aynı zamanda şair olan Şemsi, orada bir güfte ortaya çıkarıp, hemen bestelemiş ve okumaya başlamış. Bu olay sonunda, kendisine olan hayranlığın arttığı belirtilir.

Ancak bilinmeyen bir sebeple günün birinde padişahın yanından uzaklaştırıldı. Bu durumu insanlık ve sanatkarlık gururuna vurulan bir darbe sayan Şemsettin, olaydan sonra adeta inzivaya çekildi. Kızı Yetime ile Bursa'da, insanlardan uzak bir hayat sürmeye başladı. Geçim kaygısı ile arada bir ortaya çıkıp ve bir köşede heveslilere musiki öğretir ve aldığı para ile nafakasını temine çalışırdı. Şemşettin, uğradığı bu kötü sonu bir türlü unutamadı. Hatta hayatının son yıllarında dimağı bile sarsıldı. Kendisini sevenler tarafından gönderilen yiyecek ve içeceği zehirlidir diye kabul etmezdi.

Aydınlı Şemsettin'in devrinin büyük ve meşhur bir musikicisi olduğunda bütün kaynaklar aynı fikirdedir. Bestelerinin, bugün bilinmemekle beraber, yaşadığı dönemde büyük ilgi gördüğü kısıtlı sayıdaki kaynakta belirtilir. Türkçe, Arapça ve Farsça manzumeler yazmış, ayrıca musikiye dair *Bereket* adlı bir eser de kaleme almıştır.

HAKKINDA: Ruşen Kam / Büyük Türk Musikicilerinden: Aydınlı Şemsettin Nahifi / (Hisar, sayı: 1, Mart 1950).

AYDINOĞLU, Ergun

Araştırmacı-yazar. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1978) mezunu. Yüksek lisansını Paris VII Üniversitesi Üçüncü Dünya Çalışmaları Bölümünde (1987), doktorasını Strasbourg Beşeri Bilimler Üniversitesinde (1993) tamamladı. Makalelerini, *Khamsin, Tartışma Defterleri, Sınıf Bilinci, Birikim, Köksüz, Express* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Brezilya İşçi Partisi Deneyimi* (1991), *Türk Solu (1960-1971): Eleştirel Bir Tarih Denemesi* (1992).

DENEME: *Söylenmese de Olurdu* (1996).

ÇEVİRİ: *Uluslararası Af Örgütü* (1995), *Savaş, Devrim ve Uluslaşma – Türkiye Tarihinde Geçiş Dönemi 1908-1928* (Eric Zürcher'den, 2004).

EDİTÖRLÜK: *Karanlık Kıta: Avrupa'nın Yirminci Yüzyılı* (Dark Continent, Europe's Twenticth Century, Mark Mazower, 1998; Türkçesi 2003).

AYDINOL, Muammer

Hukukçu. 24 Temmuz 1927, Kırşehir doğumlu. Kütahya Lisesi (1945) ve İstanbul Hukuk Fakültesi (1951) mezunu. Serbest avukatlık ve hukuk müşavirliği yaptı. *Aristo'nun Adalet Hakkındaki Telakkisi* (1950) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

AYDÎ BABA (Mehmed)

Tasavvufçu-şair (D. 1812, Gaziantep – Ö. 1865, Gaziantep). Sûfiyâne şiirlerinde Aydi ve Ayânî mahlâslarını kullandı. Gaziantep âlimlerinden Mehmed Naim Efendi'nin oğludur. Halep, Kayseri ve İstanbul medreselerinde tahsil gördü. Kayseri'de bir müddet müderris olarak bulundu. Antep'e dönerek İki Şerefcli Camii'nde imamlık yaptı. Bir İstanbul seyahatinde tanıştığı Kuşadalı İbrahim Halveti'ye intisap etti. Sonrasında imamet, hitabet ve meşihatı terk etti. Bunun üzerine tepki çekti ve Birecik'e sürgüne gönderildi. Sürgünden döndükten bir müddet sonra Antep'te vefat etti. Gaziantep Umumî Mezarlığına defnolundu.

ESERİ:

Aydî Dîvânı (1937, 1954), *Gaziantepli Aydî Baba Divanından Seçmeler*.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Şakir Sabri / Gaziantep Büyükleri (1999).

AYDOĞAN, Feramuz

Eğitimci, yazar (D. 1961, Kahramanmaraş - Ö. 26 Aralık 2000, Sivas). Kâmil Aydoğan'ın kardeşidir. Kahramanmaraş İmam hatip Liscsi (1981), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu (1987). Bir müddet orta dereceli okullarda felsefe öğretmenliği yaptı. Sonra, Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde araştırma görevlisi oldu. Aynı üniversitede doçent unvanıyla görev yapıyordu. Şofben zehirlenmesi sonucu hayatını yitirdi. Türkiye Yazalar Birliği üyesiydi.

İlk yazıları *Kahraman Kent*, *Işık* ve *Kelam* dergilerinde; sonraki ürünleri bu dergilerle birlikte *Esra Yazıları*, *İslâm, İlim ve Sanat*, *İkindi Yazıları*, *Aile ve Toplum* dergilerinde yayımlandı.

AYDOĞAN, Kâmil

Eğitimci, şair ve yazar. 1956, Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladıktan sonra Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünü bitirdi. Daha sonra Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans tamamladı. Ankara liselerinde bir süre öğretmenlik ve müdürlük yaparken Memur-Sen Konfederasyonunun genel başkan yardımcılığı görevini de yürüttü. 2003 yılından itibaren İzmir Millî Eğitim müdürü olarak görevini ve edebiyat çalışmalarını sürdürdü.

Kâmil Aydoğan

Kişisel gelişim konularıyla ilgili çalışmaları ve bir de kitabı bulunan Aydoğan'ın şiir, öykü ve denemeleri *Edebiyat, Mavera, Yedi İklim, İlim ve Sanat, Kayıtlar* ve *Hece* gibi dergilerde yer aldı. *İkindi Yazıları* dergisini kurdu, üç yıl yönetti. Yaşama, olaylara ideolojik perspektiften değil; insan doğasının getirdiği nesnel perspektiften bakmayı temel ilke olarak savundu.

KÂMİL AYDOĞAN

KÜL

Taşır yağmurlar seni
Gece kurak
Kuşlar kışa düşer
Üşür bahçeler

Yiğildı kapımı özlem
Yıldızların döküldüğü gün
Değişir ellerim
Cana yakın

İnsanlar koşuşmaz mı
Dağ devinip yürüdüğü gün
Yeryüzü avuç içi

KÂMİL AYDOĞAN

GÖLGELER

Yarın kar yağacak
Ellerim ve özgürlüğüm üşüyecek yalnız
Aydınlığa açılan sabahlarda
Aynalarda izi kalır anıların
Verilmiş bir sözü korur kalbim
Ölümsüz bir gül gibi büyür ellerim

Akşam
Ansızın kar yağacak
Çocukluğun türküleri düşecek saçlarıma
Anne zamanı çoğalt bana

Yıldızlara bu ışık saati
Yüreğim
Sulara atılmış gurbet
Ay ışığı konar omuzlarına

Şimşek gerilmiş gibi yollarda
Bir kurşun eskitiyor aşkları bir şiir
İçimin aydınlığı göklerden
(*Hayatın Şiire Sığmayan Yüzü*, 2004)

ESERLERİ:
DENEME: *Köy Yazıları* (1982), *İzler* (2000).
ŞİİR: *Yük* (1996), *Hayatın Şiire Sığmayan Yüzü* (2004).
DİĞER: *Hayat Kaç Köşeli* (kişisel gelişim, 1999), *Memur Sendikacılığında Yeni Yaklaşımlar*.
HAKKINDA : Kâmil Aydoğan / Hayatın Şiire Sığmayan Yüzü (2004).

AYDOĞAN, Metin

Araştırmacı-yazar. 1945, Afyon doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İzmir'de, yükseköğrenimini Trabzon'da tamamladı. İzmir Atatürk Lisesini (1963), Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesini (1969) bitirdi. "Gençliğin aydınlanma çağı" olarak nitelendirdiği 1968 gençlik hareketleri içinde yer aldı. Yükseköğrenimi dışında tüm yaşamını İzmir'de geçirdi. Örgütlü olmayı bir uygarlık koşulu sayan anlayışıyla, birçok demokratik kitle örgütünde görev aldı. Çok sayıda yazı ve araştırma yayımladı, sayısız panel, konferans ve kongreye katıldı. 1997-99 yılları arasında ADD İzmir Merkez Şube başkanlığını yaptı, aynı derneğin onur üyesi oldu.

"Metin Aydoğan'ın bu eseri, bu ülkeyi ve tarihini anlama, yeryüzündeki gelişme süreci içindeki yerine koyma çabalarını hem yeniden başlatıyor, hem de enine boyuna yayarak sürdürüyor." (Attilâ İlhan)

"Metin Aydoğan'ın Yeni Dünya Düzeni Kemalizm ve Türkiye kitabı Türkçe olarak yayımlanmış en önemli eserlerden biridir. Her Türk aydınının mutlaka okuması gerektiğine inanıyorum." (Vural Savaş)

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):
Yeni Dünya Düzeni Kemalizm ve Türkiye - 20. Yüzyılın Sorgulanması (1999), *Nasıl Bir Parti Nasıl Bir Mücadele, Bitmeyen Oyun – Türkiye'yi Bekleyen Tehlikeler* (1999).
HAKKINDA: Metin Aydoğan / Yeni Dünya Düzeni Kemalizm ve Türkiye (1999), Aydoğan Yavaşlı / Bitmeyen Oyun'u Bitirmek İçin (Cumhuriyet Kitap, 4.5.2000).

AYDOĞAN, Mustafa

Şair. 1 Haziran 1964, Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kahramanmaraş'ta bitirdi. Gazi Üniversitesi İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü (1989) mezunu. Bir süre *Zaman* gazetesinin arşiv bölümünü yönetti (1987). Hekimler Birliği Vakfının çıkardığı tıp dergilerinde reklam müdürlüğü yaptı (1988-89). Maliye Bakanlığına muhasebat kontrolörü olarak girdi (1990). Aynı bakanlıkta başkontrolör olarak görevini sürdürdü.

İlk şiirleri Kahramanmaraş'ta çıkan gazete ve dergilerde yer aldı

MUSTAFA AYDOĞAN

KURDELA

kızım ince ve hafif sesini
gezdiriyor
içeriye boşalan ayışığında

baba diyor öp beni
öp beni sesimde bir ağrı var

ipin üstünde cambaz bembeyaz
çoğaltıyor annemin yüzündeki geceyi
çocukların gülüşlerine öykünen yaz
baba, neden her şey sağlam ve böylesine yeni

kızım saatin en ucunda
saçlarında mavi bir akış

baba diyor, bir melek miyim ben
avuçlarımda uyuyor tombul dolunay
eteğimde sarı yıldızlar
baba, bir kelebek miyim ben
ışık mıyım, neden ağrıyan bir kalbim var

saksılar çiçeği boğacak biliyorum
kara kediler emiyor parmak uçlarından
sütçü neden çalıyor kapımızı evde ben yoksam
baba, neden herşey tuhaf ve böylesine sağlam

kızım, elinde gümüş bir çay
dudaklarında bakırsı tebessüm

baba diyor, saçlarıma düşen kar
annemi neden üşütüyor
çocuklar ölse ne yapar sokaklar
dökülse elimdeki gümüş çay
biliyorum yağmur işte böyle yağar

trenler geçiyor düş tünellerimden
senin göğünde parçalanan nar gibi trenler
koşuyorum çıkmak üzreyim işte çocukluğumdan
baba, neden her şey dışımızda ve hızlı bu kadar

kızım açmış toprağın bütün kapılarını
kayıp kurdelasını arıyor prensesin

baba diyor, çek üzerimden
çek ve arala geceyi
bu kadar karanlığa dayanamam ben

orman bütün ağaçlarını öpüyor tek tek
prensesin kurdelası bulunmuş besbelli
açmış gördüm kalbimdeki son çiçek
baba, neden her şey güzel ve böylesine görkemli

kızım bütün ruhunu
yumuşak tenine bağışlıyor ayın

geceyi yıkanmış güneşe seriyor çocuklar
uçup dağılıyor ruhuma üflenen nefes
baba diyor ölsem acı çekmem
ayışığına gömer beni melekler

baba, neden her şey içli ve böylesine sevecen

Mustafa Aydoğan

(1980). Nedim Ali ve Feramuz Aydoğan'la birlikte *Esra Yazıları* (Kahramanmaraş, 1981, 4 sayı) adlı bir dergi çıkardı. Asıl ürünlerini *Mavera* dergisinde yayımlamaya başladı. Sonraları, arkadaşlarıyla birlikte kurduğu *Edebiyat Ortamı* (1997) dergisinde ve *Yedi İklim, Kayıtlar, İkindi Yazıları, Yalnızardıç, Türk Edebiyatı, Dergâh* ile *Hece* dergilerinde yayımladı. *Hece*'de şiirleri yanı sıra "Albüm ve Çerçeve" adlı bölümünde şiirin güncel ve temel meseleleri hakkında yazdı. 2006 yılından itibaren *Yeni Şafak* kitap ekindeki köşesinde yazdı.

"Bütün sanatların aslı kendine ve topluma ayna tutmaktır. Sonra bu aynayı olabildiğince çoğaltarak büyütmek. Sanatı idrak etmek de bu aynanın içine atlamak. (...) Bu tarif yukarıda aradığımız kahramanın aslında belki hakikatte de var olduğunu, ama muhtemelen aynayı önce kendine tuttuğu için, başkalarına tutmaktan vaz geçtiğini bildiren bir işaret olabilir.

"Şair Mustafa Aydoğan bu işareti fehmedenlerden biri olarak görünüyor. Bu şiirin devamını okumak zahmetini ihtiyar edecek okuyucuların görecekleri gibi bu işareti zamanımızın şiirle ilgili çok kalem erbabında bulunmayan bir derinlikle ayrıca ciddiye de alıyor." (Mehmet Ragıp Karcı)

"Aydoğan şiirlerinde düşünce ile duyarlığı bir dengede mecbur. Kendine mahsus kelimeleri, imgeleri, kafiyeleri, söyleyiş biçimleri ile bir 'dünya' kuruyor. Okurun bu 'dünya' ile münasebeti zorluklar içermiyor; şair çok çeşitli kapılar açıyor ona ve paylaşım gerçekleşiyor. Orada 'Yanağı camdan bir çocuk' bize bakar. Pencereleri açar açmaz 'baharın köpüğü kediler' içeriye girer. Kum üstünde izler görülür. Gidenler gelenlerden fazladır biraz. Panayır biter ve herkes dağılır. Şair 'hayatın el değmiş tecrübelerini' yeniden okumaya durunca, yalnızlık kendini çoğaltınca, bütün tehlikeler kıyıya çekilip deniz aşılınca, hasret yoğunlaşır, yorgunluk artar; oysa sevgili 'bir dokunsa' şairin üzerindeki 'hayat denilen ağır masa' kalkıverecek gibidir.

"Aydoğan şiirindeki sarayı giderek seyreltiyor. Bazen şeffaflığa varan bir saflık yakalıyor: 'Uyuyorsun yıllar var ki / canları sıkılan otellerde'. Bazen de bu saflık bir minyatür berraklığına kavuşuyor: 'Haydar ve ben / içimiz denen o çivit düğmeler göğsümüzde / açıyor kapatıyor açıyor kapatıyoruz / yan yana oturuyor ve saatlerce susuyoruz / büyüyor o düğmeler bir acem gülü gibi / kalkıp sevinçle kucaklaşıyoruz..." (Mustafa Kutlu)

ESERLERİ (şiir):

Kendini Aynalarda Çoğaltan Şehir (1997), *Bir Dolu Bakır Yaz* (1999), *Bahar Köpüğü* (2004).

HAKKINDA: Ahmet Koç / Mustafa Aydoğan'ın Mısralarında Bir Gezinti (Işık gazetesi-K.Maraş, 2.6.1992), Kendini Aynalarda Çoğaltan Şehir (Yeni Şafak, 24.9.1997), Beşir Ayvazoğlu / Güldeste (Zaman gazetesi, 22.11.1997), Ömer Lekesiz / Boşluğun İlmihâli'nde Çocuk, Zaman ve Mekân (Hece dergisi, Ocak 1998), Mustafa Kutlu / Aydoğan'ın Şiirleri (Yeni Şafak, 6.1.1998), M. K. Doruk / Hece'ye Eleştirel Bir Yaklaşım (Yeni Şafak, 11.8.1999), Bir Dolu Bakır Yaz (Dergâh, sayı: 113, Temmuz 1999), Osman Özbahçe / Aydoğan'ın Şiiri (Hece, sayı: 41, Mayıs 2000), M. Ragıp Karcı / Şairler ve Şiirler: Mustafa Aydoğan (Hece, sayı: 74, Şubat 2003), İbrahim Tenekeci / Yeni Kitaplar, Yeni İmkanlar (Milli Gazete, 18.6.2004), Mustafa Karaalioğlu / Şairin Dönüşü (Yeni Şafak, 13.6.2004), Ali Emre / Bahar Köpüğü (Kırklar, Kasım-Aralık 2004).

AYDOĞAN, Rasim

Halk şairi. İspir / Erzurum doğumlu. Hayatı hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşılamadı. Ancak elde olan eserlerinden; doğal afetleri, toplumsal ve bireysel hadiseleri, kan davası gibi insanları derinden etkileyen acılı olayları "halk destanı" denilen tarzda söylediği şiirlerle dile getirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, insan olmanın üstünlüğü, sevgi ve iyilik konularını işledi. Şiirlerini daha çok on birli hece ölçüsüyle oluşturdu.

ESERLERİ (Şiir):

Yeşil Kıbrıs Bizimdir Bizim Kalacaktır (1958), *Balta İle Öldürülen Beş Masumun Destanı* (1961), *Zeki Ahmet ve Diğer Bir Gencin Ölüm Destanı* (1961).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYDOĞDU, Uluer

Şair. 6 Mart 1964, Saray / Tekirdağ doğumlu. İlkokulu ve ortaokulu İstanbul ve Kayseri'de bitirdi. Lise öğrenimini ise Ankara'da tamamladı. Ardından İngiliz Dili ve Edebiyatı okudu. 1992'den itibaren Ankara'da Ankara Sanat Kurumu, Prospero Yayınları, Ahmet Yesevi Üniversitesi,

Uluer Aydoğdu

ULUER AYDOĞDU

UTANIYORUM

Perdeleri çektim
Necef'te on kişi öldü
Hiçbir ses duyulmuyor dışarıda
Ne bir araba sesi ne bir kuş çığlığı
Basra'da şiddetli çatışmalar oluyor
İyice sarındım battaniyeye
Çocukluğuma, bir dizeye
"Sevişmezsin de neylersin"
Onlarca ölü var Bağdat'ta
Bir alışveriş merkezi füze ile vuruldu
Karanlıkta, bir tek ışık bile titremiyor içimde
Nasıriye
İçimde
Ümm-ü Kasr
İçimde
Bir utanç

(*Pencere*, 44-45)

ULUER AYDOĞDU

HİÇ BİTMEYECEK ÇÜNKÜ

saçlarını mesnevi'de kurulamışsın

yeryüzü hüzünde diretiyor
sen diretme
emi

içinde bir hasret

ısırdın
kıpkırmızı kırmızıdan da öte bîr şiir et
gövden katık edilmiş hayal seslerine
aşk: sedef kakmalı hançer
Önce acısını duyacaksın
sonra gelip ciğerine saplanacak

(Hayal/et Hiç Bitmeyecek Çünkü, 2005)

Özkaynak Kültür ve Sanat ürünleri gibi kuruluşlarda metin yazarlığı yaptı. 2001 yılından sonra yaşamını ve çalışmalarını İzmir'de sürdürdü.

İlk şiiri *Çağdaş Türk Dili* dergisinde yer aldı. Daha sonra yazıları ve şiirleri *Eşik, Öykü-Şiir, Kum, Şiir Ülkesi, Ada, Lal, Kavram Karmaşa, Pencere, Bireylikler, Şiiri Özlüyorum, Eski* gibi dergilerde yayımlandı. 2003 yılından itibaren *Denizsuyukasesi* adlı bir fanzin/dergi çıkardı. İçgüdüyü, hayvanı, doğal olanı, özgürlüğü sevdi.

ESERLERİ (Şiir):

Yaşlı Büyücünün Memeleri (1994), *Hayal/et – Hiç Bitmeyecek Çünkü* (2005).

AYDOĞMUŞ, Ergin

Yazar. 1936, İstanbul doğumlu. Öğrenimini Galatasaray Lisesinin son sınıfından ayrılarak yarım bıraktı. Erken yaşta çalışma hayatına atıldı. Öğrencilik yıllarında eserlerini okuduğu Fransız yazarı Andre Gide'in etkisinde kalarak yazmaya başladı. Yazılarında günlük duygularını, düşünce ve düşlerini dile getirdi. Edebiyat dilinin inceliklerini gözeten ve estetik anlayışa sahip akıcı bir üslûp oluşturduğu görüldü. Günlüklerinin bir kısmının yer aldığı *Jurnal* (1977) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYDOĞMUŞ, Günerkan

Eğitimci- şair ve yazar. 1 Eylül 1949, Ağın / Elazığ doğumlu. İlkokulu doğduğu ilçede tamamladı. Tunceli Erkek İlköğretmen Okulunu (1970) bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümünde iki yıl okudu. Çeşitli nedenlerle bu okulu bırakmak zorunda kaldı. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Ön Lisans Bölümünden mezun oldu. 1970 yılından itibaren Elazığ'ın çeşitli köyleri ve il merkezinde öğretmenlik yaptı. 1984'ten sonra Elazığ'da MEB Devlet Kitapları bölge şefi olarak çalışmalarını sürdürdü. İLESAM üyesidir.

İlk ürünü olarak *"Karın Kurbanı"* adlı hikâyesi 1969'da *Günebakan* kültür-sanat gazetesinde yer almıştı. Sonraki yıllarda ürünlerini *Türk Edebiyatı, Bozkurt, Doğuş Edebiyat, Töre, Öncüler, Güneysu, Ece, Ozan, Külliye, Erciyes dergileri ile Hergün, Tercüman, Kurultay, Türkeli, Millet, Ortadoğu, Turan, Yeniçağ, Harput Posta*

GÜNERKAN AYDOĞMUŞ

AŞKINI BİR TÜRLÜ YAZAMADIM

Sabah rüzgârına astım sevdanı
Nettimse bir türlü kurumadı yâr.
Bu derdin bulunmaz derler dermanı
Ay geçti, yıl geçti çürümedi yâr.

Düşümde her gece sensin gördüğüm
Bir gül sanıp demet demet derdiğim
Ne Ferhat, ne Kerem benim bildiğim,
Böyle bir sevdayı sürümedi yâr!..

Güneşin kaybolup gittiği yere,
Resmini koyarım uzun bir süre
Ateşin içimi yakar bin kere
Hasretin bir türlü erimedi yâr.

Kördüğüm şu aşkın çözülmüyor ki,
Duygular ne yapsam yazılmıyor ki,
Dağlarsa kazmayla kazılmıyor ki.
Yol kesik, kervanım yürümedi yâr..

Aralık, 1991

Günerkan Aydoğmuş

ve Günışığı gazetelerinde yayımladı. 1996'da *Şark Çıbanı* eserinden dolayı Elazığ Caydaçıra Bilim Kültür ve Sanat Ödülünü, Fırat Üniversitesinin düzenlediği şiir ve fotoğraf yarışmalarında mansiyon kazandı. 1998'de *Ak Topraklar Üzerinde Bir İlçe – Ağın* adlı kitabından dolayı Fırat Havzası Gazeteciler Cemiyeti'nce kendisine kültür ödülü verildi.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Ak Topraklar Üzerinde Bir İlçe Ağın* (1992), *Şark Çıbanı* (1996), *Harput Kültüründe Din Alimleri* (1998).

ŞİİR: *Bir Ben Uykusuz* (2002).

HAKKINDA: Sevinç Çokum / Ağın Bağlarından Esintiler (Türkiye, 3.8.1995), Ahmet Kabaklı / Yürüyoruz (Türkiye, 19.9.1996), Ergun Kaftancı / Kim Nereden Geldi (Günaydın, 20.9.1996), Altemur Kılıç / Cadı Kazanı ve Şark Çıbanı (Türkiye, 21.9.1996), Tahir Kutsi Makal / Bozkurtların Boynu Bükük (Ortadoğu gazetesi, 25.5.1997), Adnan Yalçın / Harput Kültüründe Din Alimleri (Ağın dergisi, Temmuz-Ağustos 1999), Mevlüt Uluğtekin Yılmaz / Eşkıya Bu Ülkede Hükümran Olmaz (Yeni Düşünce, sayı: 30, 18-24 Ağustos 2000). Ayrıca Fırat Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Arzu Kural tarafından lisans tezi yapıldı (2003).

AYDOĞMUŞ, Mehmed Sadreddin.
Bkz. SADRİ SEMA

AYDOĞMUŞ, Tahir

Araştırmacı-yazar. 1946, Kuzayca köyü / Yozgat doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Mucur / Kırşehir'de, liseyi Kayseri'de bitirdi. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun (1970) oldu. Askerliğini yaptıktan sonra tapu arşivinde çalışmaya başladı. 1976-77 öğretim yılında Irak devletinin verdiği bursla Bağdat'ta bulundu. 1986'da AÜ İnkılap Tarihi Enstitüsünde, *"Mondros Mütarekesi'nden Sonra Anadolu'da İngiliz İşgal Birlikleri"* konulu tez çalışmasıyla yüksek lisansını, Erciyes Üniversitesinde *"Türkiye Cumhuriyeti'nde Başvekâlet Müessesesi: 1923-1946"* konulu tez çalışmasıyla da doktorasını tamamla-

dı. Tapu arşivindeki görevini yürütürken Tapu ve Kadastro Meslek Lisesinde öğretmen, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Polis Akademisinde öğretim görevlisi olarak dersler verdi. Yerel gazetelerde yayımlanan makale ve yazıları vardır. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ (Tarih):

Mondros Mütarekesinden Sonra Anadolu'da İngiliz İşgal Birlikleri, XVI. Yüzyılda Bağdat Tarihi.

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYDÜZ, Davut

Tefsir araştırmacısı. 1962, Hacılar / Çan / Çanakkale doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu ilçede ve İmam Hatip Lisesini Biga'da bitirdi. Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi (1986) mezunu. Doktorasını MÜ İlâhiyat Fakültesinde (1992) tamamladı. İstanbul Adalar ilçesinde Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak vaizlik yaptı (1990-93). Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak çalıştı. Milli Eğitim Bakanlığı bursu ile araştırma yapmak üzere (1994-95) Mısır'da bulundu. Qafqaz Üniversitesinin daveti üzerine gittiği Bakü'de 1997-2000 yıllarında araştırmalar yaptı. 2002'de profesör oldu. Temel İslam Bilimleri Bölüm başkanlığı (1993), Tefsir Anabilim Dalı başkanlığı (1993 - 1994), Türk Cumhuriyetlerinden ve Türk Topluluklarından Gelen Öğrencilerin sorunlarının çözülmesi için oluşturulan birimde üyelik (1993) gibi görevlerde bulundu.

Sakarya Üniversitesi, İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Zafer, Zaman, Yeni Ümit, Akademik Araştırmalar Dergisi, Yeni Türkiye, Sakarya, Zambak, Zaman Ailem Dergisi, *Adahaber, Milliyet, Aksiyon, Cuma* gibi dergi ve gazetelerde yazıları yayımlandı. Yabancı dilde yayımlanan çok sayıda makalesi vardır. Birçok ulusal ve uluslararası sempozyumda tebliğ sundu. Yine yurtiçinde ve yurtdışında birçok konferans verdi.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâm İktisadında Narh* (1994), *Düşünce Kaymaları* (1996), *Kur'an-ı Kerim'de Besinler ve Şifa* (1997). *Tefsir Çeşitleri ve Konulu Tefsir* (2000), *Kur'an'a Dair İncelemeler* (2000), *Kısa Sürelerin (Fatiha - Duhâ - Nâs) Tefsiri* (2001), *Cevşen-i Kebir Tercemesi* (2001), *Kur'an-ı Kerim'in Kalbi Yâsîn Süresi Tefsiri* (2004), *Tarih Boyunca Dinlerarası Diyalog* (2004), *Kur'an'ın Mücizevî Korunması* (Heyet, 2004).

ÇEVİRİ: *Kur'an'ı Anlamak ve Yaşamak* (1996).

HAKKINDA: Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

AYEL, Edip

Şair (D. 23 Ağustos 1894, İstanbul - Ö. 17 Ocak 1957). Galatasaray Sultanisi, Paris Yüksek Ziraat Okulu mezunu (1914). İstanbul'a dönüşünde değişik işlerde çalıştıktan sonra, çeşitli okullarda Fransızca öğretmenliği yaptı (1922-55). 1938'de Fransa'da bir şiir yarışmasında birincilik kazanmış olan Ayel, Türkçe ve Fransızca şiirler yazdı.

Günümüz Türkçesiyle aruz ölçüsünde yazdığı şiirlerle döneminde neoklasizmin yeni öncülerinden sayıldığı gibi, Batı nazım şekillerini Türkçe şiirlere uygulama çabaları içinde bir şair olarak da dikkati çekti. Ayel'in ayrıca Fransızca şiirlerini topladığı iki şiir kitabı vardır.

ESERLERİ (Şiir):

Mozayik (1944), *Şehrayin* (1953).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AYETULLAH BEY (Mehmed)

Bürokrat-şair (D. 26 Nisan 1846, Mısır – Ö. 16 Nisan 1878, Erzincan). 1848'de ailesi İstanbul'a göçtü. Burada özel hocalardan ders alarak yetişti. Defter-i Hakânî, Babıâli Tercüme Odası, Şurâ-yı Devlet gibi kurumlarda çalıştı. Baalbek ve Bekâü'l-Aziz kaymakamlığı yaptı. Son görevinde Erzurum'dan Erzincan'a giderken tifodan öldü.

ESERLERİ: *Terkîb-i Bend, Rüya.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

AYGEN, Mehmet Saadettin

Gazeteci-yazar (D. 6 Mart 1922, Ezine / Çanakkale - Ö. 5 Mayıs 1998, İstanbul). Bozcaada İstiklâl İlkokulunu, Çanakkale Ortaokulunu ve Bursa Lisesini bitirdi. 1940 yılında girdiği İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden 1946 yılında mezun oldu. Askerliğini yaptığı Afyon'a yerleşerek burada açtığı muayenehaneyi işletti. Eskişehir'de bugün de çıkmakta olan *Türkeli* gazetesini kurdu (5.12.1951). Tıp ve sosyal bilimler alanlarında araştırmalar ve derlemeler yaptı. *Taşpınar* ve *Türkeli* gazeteleri başta olmak üzere, değişik dergi ve gazetelerde yayımlanmış pek çok makalesi ve yirmiye yakın kitabı vardır. 1987'de emekli olduktan sonra İstanbul'a yerleşti, orada öldü, Kozlu Mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ (Araştırma-İncelemе-Derleme):

Afyonkarahisar Camileri (1973), *Afyonkarahisar Kaplıcaları ve Madensuları* (1979), *Şair ve Mutasavıf Gülaboğlu Muhammed Askeri* (1980), *Afyon'da Söylenen Ninniler* (1980), *Afyonkarahisar Bilmeceleri* (1980), *Afyonkarahisarlı Alim ve Lügatçı Muslihiddin Mustafa b. Şemseddin Karahisarî Ahteri* (1981), *Büyük Filozof Esiriiddin Ebheri* (1980), *Ali Çetinkaya* (Behçetoğlu Muzaffer Görktan ile, 1981), *Atatürk Afyon'da* (B. M. Görktan ile, 1983), *Afyonkarahisar Masalları* (1983), *Büyük Zafere Doğru* (ortak çalışma, 1984), *İmadoğlu Hasan Karahisari* (1985), *Bütün Yönleriyle Bozcaada* (1985), *Afyon'daki Kadınana* (1986), *Afyon'da Dilek ve Adak Yerleri* (1986).

HAKKINDA: İmadoğlu Hasan Karahisari / Dr. M. Saadettin Aygen (1985), Kurucumuzu Kaybettik (Türkeli gazetesi, sayı: 11463, 1998), H. Hakkı Özsoy / Acımız Büyük (Türkeli gazetesi, sayı: 11463, 1998), Ahmet Tunca / Afyon Dostu Dost İnsan Dr. Aygen (Türkeli gazetesi, sayı: 11463, 1998), TDE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYGEN, Reşat Enis

Romancı (D. 1 Haziran 1909, Fatih / İstanbul - Ö. 12 Ocak 1984). 1914-18 yılları arasında Akdeniz bölgesinin pek çok bölgesini, babasının görevi nedeniyle gezdi. Ortaokulu Çanakkale'de (1924) tamamladı. İstanbul Erkek Lisesi (1928) mezunu. İstanbul Yüksek Ticaret Okulunda bir süre okuduktan sonra Adliye muhabiri olarak gazeteciliğe başladı (1930). *Milliyet, Son Dakika, Cumhuriyet, Vakit, Haber, Bugün* (Adana), *Yeni İstanbul* gibi gazetelerde ve Anadolu Ajansında çalıştı.

İlk öyküleri, *Servet-i Fünun*'un devamı olan *Uyanış* dergisinde yayımlandı (1930). Aynı yıl öykü kitabı basıldı, ardından roman alanına geçti ve öyküye hiç dönmedi. 1939'da basılan *Afrodit Buhurdanında Bir Kadın* romanı döneminde "bestseller" oldu. Bu kitapta, yarım bir proje olarak gördüğü Cumhuriyet yönetiminin yarattığı bozukluklara, ahlak değerlerindeki çöküşe şiddetli şekilde eleştiriler yöneltti. *Despot* adlı romanı *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika edilirken hakkında koğuşturma açıldı, aklandı (1957). Romanlarında toplumsal hayatın acı gerçeklerini, coşkulu ve etkili bir anlatımla dile getirdi. Eserleri 2002 yılından itibaren Evrensel Basım Yayın tarafından yeniden yayımlanmaya başlandı.

"Reşit Enis'in anlatımı için 'toplumcu gerçekçi'den çok 'naturalist' demek uygundur. Yazar, roman boyunca

Enis Reşat Aygen

hastanelerin, sendikaların, atölyelerin fabrikaların, gecekondu mahallelerinin görünüş ve öykülerini anlatmakla yetinmez. İstanbul ve Ankara'ya yakıştırılmış kimi anekdotları da aktarır. Arada, işçi kadın ve kızların, yoksul genç kızların yaşadıklarını da... Onların sömürülen cinselliklerini de. (...) Sarı İt, yazarının gazeteciliğinin olanaklarını iyi kullanan bir romandır. İşçi semtleri, işçi konuşmaları, fabrikalar, atölyeler, grevler, polis engellemeleri, işçi sınıfından olmayan, iyi bir gözlemcinin fark edeceği ayrıntılarla aktarılır. Bu ayrıntılar, saptamalar, kimi zaman işçi sınıfının çıkarlarını, ancak sınıfın koruyacağı en kötü örgütün örgütsüzlükten iyi olduğu ilkelerinden sapar. Ancak, romanın aktardıkları bu tür eksiklerden daha önemlidir. İlaç endüstrisi, bu daldaki çalışma grev koşulları, grevin durdurulması için ilaçla ilgili yapılan duygu sömürüleri günümüzde de güncelliğini korumaktadır."
(Sennur Sezer)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Kılıcımı Sürüyorum* (1930).

ROMAN: *Kanun Namına* (1932), *Gong Vurdu* (1933), *Gece Konuştu* (1935), *Afrodit Buhurdanında Bir Kadın* (1939), *Toprak Kokusu* (1944), *Ekmek Kavgamız* (1947), *Ağlama Duvarı* (1949), *Yol Geçen Hanı* (1952), *Despot* (1957), *Sarı İt* (1968).

HAKKINDA: Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Sennur Sezer / Reşat Enis'in tüm yapıtları yayımlanıyor (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

AYGEN, Şükrü Sezar

Romancı. 1937, Tosya / Kastamonu doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Anadolu'nun çeşitli kentlerinde tamamladı. Daha sonra, 1963 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinden mezun oldu. ODTÜ Planlama Bürosunda, Büro şefi ve şantiyelerinde de mimar olarak görev yaptı (1963-67). Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi (Bugünkü GÜ Mühendislik Fakültesi) Mimarlık Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalıştı (1969-77). Serbest mimar olarak kendi bürosunu kurdu. 12 Eylül 1980'den sonra kurulan DYP'nin kurucu üyesi oldu, parti üst kurullarında görev yaptı.

Mimari proje yarışmaları sonucunda, kırk iki ulusal, iki uluslararası yarışmada çeşitli ödüller kazandı. Çeşitli dergi ve gazetelerde yüzü aşkın makalesi yayımlandı. Yurdun dört bir tarafındaki mimari eserleri aralarında Ankara Emlâk Bankası, Kızılay Şube Binası, Diyarbakır Tıp Fakültesi de vardır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Çağımız Mimarisine Genel Bir Bakış.*,

ROMAN: *Bir Bilinmeyen, Dıştakiler* (2004).

HAKKINDA: Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi (1994), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

AYGÜN, Ömer

Şair, çevirmen. 8 Nisan 1975, New York / ABD doğumlu. Liseyi Galatasaray Lisesinde, üniversiteyi İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünde okudu. Galatasaray Üniversitesinde ve İstanbul Üniversitesi Felsefe ve Fransız Dili üzerine iki ayrı yüksek lisans yaptı. Pennsylvania'da (ABD) felsefe eğitimini sürdürdü. Fazıl Hüsnü Dağlarca'ya beş yıl kadar yazıcılık, Yapı Kredi Yayınlarında bir süre editörlük yaptı.

İlk şiiri 1992 yılında *Beyaz* dergisinde yayımlandı. Şiirleri daha sonra *Mediterraneans, kitap-lık* ve *Defter* gibi dergilerde şiirleri yer aldı. Yves Bonnefoy, Maurice Blanchot ve Henri Michaux gibi bazı Fransız yazarlardan çeviriler yaptı. Felsefe, resim, yontu ve müzik üstüne yazılar yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Taş Gün* (2002).

ÇEVİRİ: *Rimbaud* (Yves Bonnefoy'den, 1999), *Yüzleşmeler* (Henri Michaux'dan, 2001), *Arşi-med'in Hamamı: Bir Bilim Söylenceleri Kitapçığı* (Svan Ortoli, Nicolas Wiskowski'den, 2001), *Olasılık Dışındaki* (deneme, Yves Bonnefay'den, 2003), *Profil* (Stephane Mallarmé'den, 2003), *Algılanan Dünya* (Maurice Merleau Ponty'den, 2005).

HAKKINDA: Ömer Aygün / Taş Gün (2002).

AYGÜN, Ülker

Şair. 18 Haziran 1961, Keçiborlu (Aydoğmuş) kasabası / Isparta doğumlu. Yazılarında Kamer Süreyya, şiirlerinde Toros Yıldızı mahlaslarını kullandı. Aydoğmuş İlkokulu (1974), Isparta Şehit Ali İhsan Kalmaz Kız Lisesi (1980), Anadolu Üniversitesi AÖF Sosyal Bilimler Bölümü (2000) mezunu. 1981'den itibaren Aydoğmuş

ÜLKER AYGÜN

BEN OLAYIM

Karanlık bir gecede
Dilindeki hecede,
Sorduğun bilmecede
Ben olayım isterim.

Şarkılarda, ezgide
İçli duygu, sezgide,
Şiir, resim, çizgide,
Ben olayım isterim.

Sevdalı baharlarda,
Özlem dolu yollarda,
Yaprak, çiçek, dallarda,
Ben olayım isterim.

Nice mevsimler geçer
Renk renk çiçekler açar.
Şen gönlünde nazlı yar
Ben olayım isterim.

Bitmesin bana sevgin
Hatıraların engin.
En çok değer verdiğin,
Ben olayım isterim.

Kütüphanesinde memurluk yaparak çalışmalarını sürdürdü. İLESAM üyesidir.

Şiirleri *Gülpınar, Türk Dili, Diyanet Çocuk, Yeni Defne, Sevgi Yolu, Güneyde Kültür* dergileri ile çeşitli şiir antolojilerinde yayımlandı. Isparta gazetesinde yazdı. Çok sayıda şiiri, Türk Sanat Müziğinin çeşitli makamlarında Fethi Karamahmudoğlu, Mustafa Malay adlı ünlü bestekârlar tarafından bestelendi. *Gülpınar* dergisinin 1985'teki şiir yarışmasında birincilik ödülünü; *Ozan* ve *Ana* dergilerinin yarışmalarında çeşitli ödülleri aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Önce Vatan* (1998), *Güldestem ve Hasret* (2001), *Türkiye'm* (2001), *Gurbet ve Sıla* (2002).

Ülker Aygün

HİKÂYE: *Tülü Bisiklet, Koca Oluk* (2001).

MEKTUP: *Toros Yıldızı'ndan TRT Radyolarına Mektuplar* 1 (2001).

HAKKINDA: Ülker Aygün'ün Şiiri Türkiye Birincisi Seçildi (Demokrat gazctesi, 17.5.1985), Aygün Ödüle Doymuyor (Filiz, Isparta, 5.11.2000), Ali Abdülkerimoğlu / 4. Kitapla Ülker Aygün (Simav Anadolu, 14.6.2002), Muhsin Durucan / Akdağ'ın Şair Kızı Toros Yıldızı (Önder, 23.8.2002), İsa Kayacan / Tülü Bisiklet Koca Oluk (Belde gazetesi, 25.8.2002), Gurbet ve Sıla (Isparta gazetcsi, 5.11.2002).

AYHAN, Abdullah

Şair. 1966, Çandır / Yozgat doğumlu. İlköğrenimini Curali İlköğretim Okulunda; Amasya Atatürk Lisesinde başladığı ortaöğrenimini Kayseri Sümer Lisesinde tamamladı. Niğde Eğitim Yüksek Okulunu bitirdikten (1991) sonra Bolvadin, Çandır, Pınarbaşı köylerinde öğretmen olarak görev yaptı. *Anla – 1* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

Abdullah Ayhan

AYHAN, Abdülkadir

Yazar. 1951, Çankırı doğumlu. Yedi çocuklu bir demiryolcu ailesinin altıncı çocuğuydu. Çankırı Lisesini bitirdikten (1968) sonra Özel Zafer MMYO'da bir yıl mimari öğrenimi gördü. Ankara Üniversitesi DTCF Tiyatro Bölümünü bitirerek (1974), MEB Film Radyo Televizyon ile Eğitim Merkezinde çalışmaya başladı. On bir yıl çalıştığı bu merkezde çok sayıda eğitsel programın hazırlanmasına kameraman, yazar, yönetmen ve yönetici olarak katkıda bulundu.

1985'te MEB Film Radyo Televizyon ile Eğitim Merkezinden kendi isteğiyle ayrıldı. 1990'da TRT Ankara Televizyonunda çalışmaya başladı ve GAP kanalı için hazırlanan çeşitli programların yapımında sözleşmeli yönetmen olarak görev yaptı. 1991'de Ankara Üniversitesi TÖMER'e geçerek Televizyon Bölümünü kurdu. Burada beş yıl çalıştıktan sonra TRT AVRASYA kanalı adına "Türkiye'den Mektup Var" adlı programı gerçekleştirdi. 1996 yılında THA'da yönetmen olarak çalışmaya başladı. TRT'de "Politika Kulvarı", TGRT'de "Tele Politik" programlarının yapımını gerçekleştirdi. 1997 yılında emekli oldu. 1999-2000 arası Radyo Altınoktada genel yayın yönetmenliği yaptı.

2000 yılından itibaren öykü ve radyo oyun yazımı üzerinde yoğunlaştı. İlk öyküsü (*Bozkır Göğünde Yıldızlar*), 2000 yılında *Anadili dergisinde* yayımlandı. Öyküleriyle birlikte deneme-eleştiri yazıları *Anadili, Kıyı, Kum* ve *Varlık* dergilerinde yer aldı. 2000 yılı Kadın Öyküleri Yarışmasında *Halime* adlı öyküsüyle, radyo oyunu yarışmasında *Nigâr* adlı oyunuyla "Arkası Yarın" dalında mansiyon kazandı. Karambol ve Nigâr adlı radyo oyunları 2000-2002 arası TRT Ankara Radyosunda yayımlandı. Anı ve öykülerinden oluşan *Bozkır Göğünde Yıldızlar* (2001) adlı bir eseri vardır.

"Kısaca söylemek gerekirse, *Bozkır Göğünde Yıldızlar, Anadolu'yu*

ABDÜLKADİR AYHAN

TABUT ÜZERİNDE ŞAPKALAR

Demiryolcu cenazeleri, çocukluk anılarımın hüzünlü sayfalarıdır. O sayfaları ne zaman karıştıracak olsam yüreğim burkulur. Demiryolcu cenazeleri çocukluğumun ayrılmaz parçalarıdır; mahalle aralarının tozlu sokaklarında top oynamak ya da 23 Nisan törenlerine katılmak kadar doğaldır benim için. Çünkü o cenazelerle iç içe geçmiştir yaşamım. Taa çocukluğumdan başlayarak ölümün beni sürekli olarak ilgilendirmesi de belki yalnızca bu nedenledir.

Cenazeler, kalabalık bir topluluğun omuzlarında istasyondan yola çıkar ve askeri bir kortej eşliğinde Büyük Cami'ye taşınırdı. İstasyon Caddesi'nin her iki yanı boyunca uzanan evlerle iş yerlerinden çıkanlar, meraklı bakışlarla cenaze alayının geçişini izlerdi. Yol boyu katılanlarla birlikte daha da büyürdü cenaze alayı. Askeri bando, hep aynı motifin yinelendiği o ünlü marşı çalardı. Çocuklar, ninniler ve okul şarkılarıyla birlikte bu marşı da öğrenirlerdi erken yaşlarda. Cenaze alayı Büyük Cami'ye ulaştığında, kalabalıktan caminin avlusuna girmek bile mümkün olmazdı. Şadırvanların başı, abdest almak için sıra bekleyen insanlarla dolup taşardı. Bu kalabalığa artık alışmış olan güvercinler, avlunun ortasındaki havuzun kenarlarında toplaşır, neden toplandıklarına bir anlam veremedikleri insanları meraklı bakışlarla incelerdi. Cenazeler, havuzun hemen yanı başındaki musalla taşlarının üzerine konur ve cenaze namazının kılınacağı saate kadar da orada kalırdı. Demiryolcular, ölen arkadaşlarının tabutları başında sırayla saygı durışında bulunurlardı. Kadınlarla çocuklar, genellikle cami avlusunun dışında kalır ve avluda olup bitenleri oradan seyrederlerdi. Ölenlerin eşleri, gözlerini musalla taşının üzerindeki tabutlardan ayırmaksızın sessizce ağlardı.

Çankırı'da bulunduğum süre içinde, demiryolcu cenazelerinin tamamına ben de katıldım. Törenin başladığı istasyonda kalabalığın arasına karışır, törenin noktalandığı Sarıbaba'ya kadar da o kalabalıkla birlikte giderdim. Çok istememe rağmen, boyum yetişmediği için tabutlara omuz veremez, o kalabalığın içindeki herhangi birisi olarak tabutların peşi sıra yürümekle yetinirdim. Cenazelerin toprağa verilişini büyük bir acıyla izlerdim.

Aslında, 'o kalabalığın arasındaki herhangi birisi' demekle kendime haksızlık etmiş olabilirim. Çünkü ben sıradan biri değil, bir demiryolcu çocuğuydum. Hatta belki de bir demiryolcuydum. Kimi zaman hiç elimde olmadan, babamın da böyle bir cenaze töreniyle defnedilebileceği düşüncesinden alamazdım kendimi. Bu düşünce aklıma takıldığında ağlamak gelirdi içimden.

Bu törenler sırasında beni en çok etkileyen, tabutların baş kısımlarına tutturulan demiryolcu şapkaları olurdu. Bunun beni neden bu denli etkilediğine bugün bile bir anlam veremiyorum. Başına giymekten çok büyük bir zevk aldığım o şapkalar bana ne çok şey anlatırdı. Konuşurlardı sanki benimle. Onlara gözüm ilişti̇ğinde yine ağlamak gelirdi içimden. İnsani olan ne varsa, o şapkalarda yoğunlaşmış gibi gelirdi bana. Bu duyguyu bugüne kadar ne yazık ki sözcüklerle hiç anlatamadım. Bundan sonra anlatabileceğimi de sanmıyorum.

Bu vesile ile, görevleri uğruna yaşamlarını yitiren o kahraman insanların anıları önünde saygıyla eğiliyorum. Aradan geçen bunca yıldan sonra unutuldukları sanılmasın. Acıları hâlâ yüreğimde. Şapkaları ise hâlâ gözlerimin önünde...

(*Bozkır Göğünde Yıldızlar*, 2001)

hemen tüm olanakları olanaksızlıkları içinde; gerçekler, söylenceleri, görenek ve gelenekleri, hurafeleri, korkuları, günlük yaşayışı içinde demiryolu boyunca anlatıyor bize. Reşat Nuri'nin Anadolu Notları tadından hiç de geri kalmadan..." (Hüseyin Atabaş)

HAKKINDA: Hüseyin Atabaş / Bozkır Göğünde Yıldızlar (Varlık, Mart 2002), Mehmet Aydın / Trenlerin Gizemli Dünyasından Notlar (Kıyı, sayı: 192, Mart 2002).

AYHAN (Çağlar), Ece

Bkz. ECE AYHAN

AYHAN, Halis

Felsefe ve din bilimleri araştırmacısı. 1944, Aşağı Sarıkaya köyü / Boğazlıyan (Yozgat) doğumlu. Yozgat İmam Hatip Lisesi (1962), Konya Yüksek İslâm Enstitüsü (1966) mezunu. Bir süre müftü, öğretmen ve yönetici olarak görev yaptıktan sonra 1970 yılında Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsüne öğretim üyesi olarak atandı. 1975 yılında kurucu müdür olarak tayin edildiği Bursa Yüksek İslâm Enstitüsünde uzun süre öğretim görevlisi ve yönetici olarak çalıştı. 1983'te UÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"İslâmiyet'in Eğitime Getirdiği Değerler ve Türkler'in Eğitime Hizmetleri"* adlı teziyle doktorasını tamamladı. Bir süre de TDV İslâm Ansiklopedisi genel müdürlüğü yaptı. 1989 yılında UÜ İlâhiyat Fakültesinden Marmara Üniversitesine naklen atandı. 1994'te doçent, 2000'de profesör oldu. MÜ İlâhiyat Fakültesinde İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği Bölümü başkanlığı yaptı.

İlk yazısı (Ailede Din Eğitimi), *Diyanet Dergisi*'nde çıkmıştı (sayı: 114-115, Kasım-Aralık 1991). Makalelerini ayrıca *İslâm Medeniyeti, Diyanet, Diyanet, UÜ İlâhiyat Fakültesi, Yeni Hizmet, Kadın ve Aile* dergi ve gazetelerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Felsefe-Din İlişkileri / Sistematik Felsefe ve Mantık (ders kitabı, 1979), *Eğitime Giriş ve İslâmiyetin Eğitime Getirdiği Değerler* (1982), *Din Eğitimi ve Öğretimi* (1985), *Eğitim Bilimine Giriş* (1995).

Halis Ayhan

AYHAN, Mehmet Reşit

Şair. 1 Mayıs 1939, Uşak doğumlu. Ankara II: Erkek Sanat Okulu ve Ankara DMMA Mimarlık Bölümü (1972) mezunu. YSE Müdür ve Bölge Müdürü olarak Artvin, Bilecik, K. Maraş, Adana, Samsun ve Trabzon'da çalıştı. Adana Büyükşehir Belediyesi genel sekreterliği görevinde bulundu. Ürünleri görev yaptığı yerlerdeki yerel basında yer aldı. Genellikle hiciv özelliği taşıyan şiirlerinde zaman zaman argo sözcüklere de yer verdi. İLESAM üyesidir.

Mehmet Reşit Ayhan

ESERLERİ (Şiir):

Hayat Acıları (1967), *Gözlerin* (1969), *Kahır* (1970), *Kırkdöküük* (1971), *Ören / Virane / Gönüller* (1972), *Yıkıl Dünya Yıkıl* (1973), *Dost* (1974), *Yalan Yaşam* (1975), *Beddua* (1976), *Günah* (1977), *Memleketim* (1978), *Atalarım* (1979), *Yorgunum* (1980), *Gurbet* (1981), *Hasret* (1982), *Bitti* (1983), *Vefa Arıyorum (1984), Bir Yalnızım ki* (1985), *Şükürler Olsun* (1986), *Şiirlerle Politika* (1987), *Sonbaharım* (1996), *Şiirlerle Atatürk (1996), Şiirlerimden Seçmeler* (1998), *Şifalı Şiirler ve Bitkiler* (1997).

AYHAN, Ömer

Öykücü. 1967, Düsseldorf / Almanya doğumlu. Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarında klasik batı müziği, İngiltere'de elektronik müzik eğitimi aldı. Öyküleri ve incelemeleri 1998'den itibaren *kitaplık, Varlık, E, Adam Öykü, Virgül* ve *Kitap Rehberi*'nde yayımlandı. *Siyah Beyaz Bir Öykü*'de Türk sinemasının 1960'lı yıllarından günümüzün popüler filmlerine uzanan süreci anlattı.

ESERLERİ (Öykü):

Siyah Beyaz Bir Öykü (2001), *Suspiria* (2004).

HAKKINDA: Cihad Şahinoğlu / Heceöykü (Nisan-Mayıs 2004), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ağustos-Eylül 2004), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.2.2005).

AYHAN, Şahap

Çizgi roman yazarı ve çizeri. Hakkında yeterli bilgiye ulaşılamamıştır. Son Hun Türk Hakanı Tanhun'un menkıbesini anlattığı *Çiçi* adlı eserini, *Tercüman* gazetesi okuyucularına promosyon olarak vermişti. Yazdığı eserlerin resimlerini de kendisi yaptı.

ESERLERİ:

Çiçi (1962), *Dede Korkut Masalları, Büyük Türk Romanı* (1972), *Boz Aygır* (1982).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYIŞIĞI, Metin

Tarih araştırmacısı. 1954, İstanbul doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı şehirde tamamladı. 1977 yılında İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilimleri Bölümünden mezun oldu. Aynı yıl öğretmen olarak göreve başladı. 1983 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü bitirdi. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans ve doktora yaptı. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli ortaöğrenim kurumlarında sekiz yıl çalıştıktan sonra, 1985-93 yılları arasında İstanbul Teknik Üniversitesi Dil ve İnkılap Tarihi Bölümünde okutmanlık yaptı. Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Tarih Eğitimi Dalında öğretim üyesi olarak çalıştı. Cumhuriyet tarihi alanında araştırmalar yaptı.

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Mareşal Ahmet İzzet Paşa: Askeri ve Siyasi Hayatı* (1997).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Refi Cevad (Ulunay)'ın Milli Mücadele Devri Makaleleri* (1994), *Osman-lı'nın Vilayeti Yemen* (2002).

HAKKINDA: Metin Ayışığı / Refi Cevad (Ulunay)'ın Milli Mücadele Devri Makaleleri (1994).

AYKAÇ, Fazıl Ahmet

Şair ve yazar, siyaset adamı (D. 24 Temmuz 1884, İstanbul - Ö. 4 Aralık 1967, İstanbul). Vidin muharebesinde binbaşı iken yaralanıp askerlikten ayrılan ve mutasarrıflık yapan Mehmet Cemâl Bey'le Sabire Hanım'ın oğludur. İlköğrenimini Numune-i Terakki Mektebinde yaptıktan sonra rüştiyeyi Gümüşhane'de, ortaöğrenimini Musul İdadisi ve İstanbul Fransız Lisesinde tamamladı. Uzun süre hıfza çalıştı. Musul'da, Arapça ve Farsçasını ilerletti, âlim ve mutasavvıf bir zât olan Şeyh Mahvî Efendi'den Fars edebiyatı okudu. Ayrıca İngilizce ve Almanca da çalıştı. Daha sonra Sanâyi-i Nefise Mektebinin Mimarî Şubesi-

Fazıl Ahmet Aykaç

nc devam etti, Paris Siyasal Bilimler ve Hukuk Yüksek Okulunu yazışma yoluyla bitirdi.

Bir süre Darphane kâtipliği yaptıktan sonra Maarif Nazâreti Mekâtib-i Ecnebiyye Kaleminde bulundu. İstanbul'da çeşitli lisclerde felsefe, pedagoji ve Fransızca öğretmenliği yaptı. Düyûn-ı Umumiye'de çalıştı (1918), Galatasaray Sultanîsinde öğretmenliğe döndü. TBMM'ye 1927'de Elazığ milletvekili olarak girdi. Milletvekilliği 1950 seçimlerine kadar aralıksız devam etti.

Son dönemde Dünya Parlamentolar Birliği Türk Grubu Genel Sekreterliğinde çalıştı. Türk Dil Kurumunun kuruluş yıllarında üye olarak görev yaptı. Cerrahpaşa Hastancsi'nde öldü ve Zincirlikuyu Kabristanına gömüldü.

Yazı hayatına şiirleriyle Fecr-i Ati topluluğu içersinde yer alarak başladı. İlk yazısı, Celâl Sâhir'in siyâsî *Seyyare* gazetesinde yayımlandı. Daha sonra Fransızcadan yaptığı çevirileri, Celâl Sâhir'in *Demet* dergisinde; eğitim, psikoloji, felsefe ve estetik gibi kültür yazıları ve mizahi yazılarını *Hilâl*, *Akşam* ve *Tanin*'de yayımladı. Şiirlerini mizah alanında kullanarak başarılı örnekler verdi. Bu şiirleriyle döneminin politika, basın ve edebiyatta ünlü birçok ismini alaylı bir dille eleştirdi. Ayrıca çeşitli gazete ve dergilerde eğitim, felsefe ve psikoloji konularında makaleler, söyleşiler yayımladı. 27 Mayıs 1960 ihtilâli üzerine elinde bulunan ve on iki defter tutan şiirlerini yaktığını ifade etti.

"Fazıl Ahmed Aykaç, çevresinde zeki, bilgili, zarif, nüktedan bir meclis ve sohbet adamı olarak kendisini sevdirmiştir. 1908'den sonra birden gelişen siyasî tenkit ve hiciv edebiyatı içinde Halil Nihad (Boztepe) gibi o da zarif ve nezih bir hicvin temsilcisi olmuştur. Kendisi hakkında „hangi şairi veya şiiri yirmi sayfa okuyacak olsam derhal mekanizmasını kavrar ve onun gibi yazabilirim" diyen Fazıl Ahmed, gerçekten de birbirinden çok farklı şairlerin tekniğini kullanmış, taklit etmiş, nazire yazmış, fakat şiir sanatında bir yaratıcılık göstermek yerine tehzil ve hiciv vadisinde bir yol tutturmayı tercih etmiştir. Gerek nazım, gerekse nesir hâlindeki hicivleri için Rıza Tevfik 'herkesin ciddi, hattâ tehlikeli saydığı birçok hâdisenin, aslında tuhaflıklardan ibaret olduğunu bize iki kelime ile anlatan o oldu' demiştir. Gerçekten Fazıl Ahmed'in hicvindeki mizah mekanizması, ciddiyeti, gülünç hâle getirmektedir.

"Fakat onun, mizaha başladıktan sonra unutulmuş bir tarafı da, felsefeden estetiğe kadar çeşitli konularda, fakat hiçbir zaman vulgarize olmaya kaçmadan yazdığı makalelerdir. Bunlar, belki de kendi tarafından tertip edilen kitaplarına alınmadığı için unutulmuştur: "Diyorlar ki" de Ruşen Eşref, daha 1914'lerde onun evindeki kütüphanesini anlatırken çok değişik alanlarda hayret uyandıracak bir kitap okuma alışkanlığından bahseder. Meclisteki arkadaşları da, meclis müzakereleri sırasında bile onun Türkçe ve Fransızca bir kitaba daldığını söylemişlerdir. Rıza Tevfik, Fazıl Ahmed için, kendisi gibi politipik bir insan (çok değişik alanlarda kültür sahibi) tabirini kullanır." (Orhan Okay)

FAZIL AHMET AYKAÇ

ŞARKI

Suphadek açtır da her meyhâneyi
Gel akıllandır dili divâneyi!
Def'edip bir şey için cânâneyi
Doldur ey sâki aman peymâneyi
Sızdırıp kurtul nice mestâneyi!

Etme boş söz çünkü sâfi konferans
İstemem dünyada artık başka şans
İşte canan, işte meydan, işte dans!
Doldur ey sâki aman peymâneyi
Sızdırıp kurtul nice mestâneyi!

Benzemiş âlemde her şey burguya,
Mutlaka batmakta bir gün duyguya.
Varmadan bir parça evvel uykuya,
Doldur ey sâki aman peymâneyi!
Sızdırıp kurtul nice mestâneyi!

ESERLERİ:

Terbiyeye Dair (1910), *Divançe-i Fâzıl der-Vasf-ı Efâzıl* (hiciv şiirleri, aruz ölçüsüyle, 1911), *Harman Sonu* (şiirler, 1919), *Kırpıntı* (hatıra, 1924), *Şeytan Diyor ki* (mizah yazıları ve anıları, 1927), *Gelecek Asırlarda Tarih Dersi* (1928), *Fazıl Ahmet-Hitabeler Şiirler Hiciviler* (yazılarından seçmeler, 1934).

HAKKINDA: İstanbul Ansiklopedisi (s. 964-65), Ruşen Eşref / Diyorlar ki (1918), Hasan Ali Yücel / Fazıl Ahmet Aykaç Hayatı ve Eserleri (1934), Kâzım Yetiş / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991), Âdile Ayda / Bir Demet Edebiyat (1998), İbnülcmin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi – Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Murat Batmankaya / Gerisi Sabun Köpüğü (Radikal Kitap, 4.11.2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Orhan Okay / Büyük Türk Klâsikleri (c. 11, 2004, s. 186-187), Mehmet Atilla Maraş / 22. Dönem Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

AYKAN, Cevdet

Yazar, çevirmen, siyaset adamı. 23 Ağustos 1925, Erbaa / Tokat doğumlu. Samsun Lisesi, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1949) mezunu. Bir süre İstanbul, İngiltere ve ABD'de hekim (1952-61) olarak çalıştı. Daha sonra siyasete atılarak Tokat milletvekili (1965-49), Tokat senatörü (1973-79); Köyişlcri bakanı, Sağlık ve Sosyal Yardım bakanı (1971-72), Ereğli Demir Çelik Fabrikası Yönetim Kurulu başkanı (1980-82), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Psikiyatri Bölümü öğretim üyesi (1973) olarak görev yaptı. 1992 yılından itibaren TPAO'da Yönetim Kurulu üycsi oldu. Makaleleri *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Ulus* gazeteleri

Cevdet Aykan

ile *Forum ve Parlamento* dergilerinde yayımlandı. Biyografisi Amerikan *Who is Who in the World*'de yer aldı.

ESERLERİ:

ANI: *Anılarım ve İzlenimlerim* (2001).

ÇEVİRİ: *Kişiler Arası İlişkiler* (R. F. Tredgol'den, 1970), *Yeni Sağ* (Norman P. Barry'den, 1989).

HAKKINDA: Abdi İpekçi / Her Hafta Bir Sohbet (Milliyet, 7.8.1972), Mehmet Barlas / Sorular ve Sorunlar (Milliyet, 29.12.1980).

AYKAN, Necati

Şair. 1955, Çorum doğumlu. İlköğrenimini köyünde tamamladıktan sonra. Çorum İmam Hatip Lisesini (1972), İstanbul İİTİA'yı (1978) bitirdi. Şiirlerini 1970'lerde *Pınar* ve *Kelime* dergilerinde, yazılarını *Bayrak* gazetesinde yayımladı (1977 -78). Bir süre Birleşik Dağıtım'ın yöneticiliğini yaptı. Şiirlerini *Yüzyılların Şarkısı* adlı bir kitapta topladı (1976).

İsmail Aykanat

AYKANAT, İsmail

Şair. 29 Ağustos 1968, Pazar / Rize doğumlu. Ellinci Yıl İlkokulu, Pazar İmam Hatip Lisesi, Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1990) mezunu. 1990 yılından itibaren edebiyat öğretmeni olarak Ordu, Çorum, Kırıkkale ve Iğdır'da görev yaptı. Türkiye Yazarlar Birliği ve Aydınlar Ocağı üyesidir.

İlk şiiri 1987 yılında *İkindiyazıları*'nda yayımlandı. Yazı ve şiirleri daha sonra *Mavera, Mina, Varide, İkinci Fecir, Duruşma* (yönetmen, 1993, tek sayı), *Kardelen, Hüner, Kitap Dergisi, İpek Dili, Düşçınarı, Hece, Edebiyat Ortamı, Anadolu Gençlik, Kıble, Ay Vakti* dergileri ile *Akit* gazetesinde yer aldı. *Kitap* dergisinde editörlüğü yanı sıra roman eleştirileri yazdı. Çorum'da çeşitli radyolarda kültür-sanat programları hazırlayıp sundu (1993-94). Atatürk Üniversitesi ve Çorum Valiliğince düzenlenen şiir yarışmasında birincilikler aldı.

İlk şiirlerinde bir arayış içerisinde olduğu gözlendi, şiirlerinde üslup denemelerine girişerek zaman zaman geleneksel, bazen de modern biçim ve anlatımlar denedi. İlk kitabının ardından yazdığı şiirlerde oturmuş bir dille daha çok tarihsel yargıların başkalaştırıcılığına eleştiriler sundu. Anadolu *Gençlik* dergisindeki *Dar Zaman Konuşmaları* başlıklı yazılarla dikkat çekti.

ESERLERİ:

ANTOLOJİ: *Fetih ve Fatih Şiirleri Antolojisi* (1995).

ŞİİR: *Tali Bir Akşam* (1999).

HAKKINDA: Hüseyin Üzmez / Biraz Soluklanalım Yahu (Akit, 10.10.1998), Hüseyin Üzmez /Yeni Bir Şiir Kitabı (Akit, 20.8.1999), Mahmut Bıyık / Tali Bir Akşam (Yeni Dünya, Mayıs 2001).

AYKILIÇ, Savaş

Oyun yazarı. 28 Şubat 1966, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaokulu Kırklareli'nde bitirdi. Otakçılar Lisesi (1984) mezunu. İstanbul Atatürk Kültür Merkezinde sahne amiri olarak çalışıyor. Tiyatro Yazarları Derneği (bir dönem genel sekreter) üyesidir.

TRT için radyo oyunları, çeşitli televizyonlar için dizi film senaryoları yazdı. Eleştirileri *Cumhuriyet* gazetesi ile *Tiyatro Tiyatro* dergisinde yayımlandı. *Ve Cevheri ve Legari ve Hezarfen* adlı oyunu ile 1990 THK Oyun Yazma Ödülünde ikincilik aldı.

ESERLERİ (Oyun):

Toplu Oyunları I / Ah Şu Büyükler – Aşk Grevi (2000).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (1. cilt. 2. bas. 2003).

AYKIN, Bedrettin

Şair. 20 Ekim 1936, Niksar / Tokat doğumlu. Roman yazarı Cemalettin Aykın, ağabeyidir. Niksar Albayrak İlkokulu (1948), Haydarpaşa Lisesi (1954), Selimiye Veteriner Sağlık Meslek Lisesi (1957) mezunu. Veteriner Sağlık Teknisyeni olarak Zonguldak, Milas, Ağın, Keban, Elazığ, Ermenek, Kulu ve İstanbul'da görev yaptı. 1970'ten itibaren Eczacıbaşı İlaç Fabrikası'nın Güneydoğu ve Doğu temsilcisi olarak Adana, Malatya, Konya, Kayseri'de; Marmara Bölgesi temsilcisi olarak da İstanbul'da görev yaparak 1992 yılında emekli oldu.

İlk şiiri (*Bir Başka Şarkı*), 18 Ekim 1962'de *İmece* dergisinde (sayı: 18) çıkmıştı. Daha sonraki ürünleri, kurucuları arasında bulunduğu *Hakimiyet Sanat ile Edebiyat Cephesi, Türkiye Yazıları, Dönemeç, Türk Dili, Yaprt, Su, Ekin, Varlık, Karşı, Kıyı, Atika, Berfin, Türk Dili Şairin Atölyesi, Şiir Ülkesi, Güzel Yazılar* (yayın kurulu üyesi) vb. dergilerde yayımlandı. *Gecede Söylenen Türküler* adlı kitabıyla 1984 Yaşar Nabi Şiir Ödülünü aldı. Şiirlerinin bir bölümü Ferhat Tunç,

BEDRETTİN AYKIN

GÖÇEBE

Masmavi bir gök altında
Dolaşırım yaşayamadığım yurdumu
Öksüz bir bulut gibi üzgün
Düşer gölgesi yüzüme
Dünyalara sığmayan hüznümün

İlkyazda yitirilmiş sevinçlerce
Kırık dökük sessiz sevgisiz
Süret ağır yaralı bir yaşam
Gecede böyle düşe kalka
Acılara acı katar günlerim

Çoban yıldızı umut
Parlar aysız gecelerde bile
Pusuya düşünce yaralı yürek
Aralar kapısını akşamın
Haber gönderir seher yeline

Güzdür toplanır aşiret yıkılır oba
Sökerim acının kara kıl çadırlarını
Yükleyip göçü geceden düşerim yollara
Yeniden kurmaya kardelenlerle birlik
Bir başka koyakta bir başka ilkyazda

(*Göçebe Söylenen Türküler*, 1984)

Bedrettin Aykın

Grup Çağrı ve Cebrail Kalın tarafından bestelendi. Türkiye Yazarlar Sendikası, Türkiye PEN Pazarlar Derneği, Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği üyesidir.

"Çağın, düzensiz, sancılı bir toplumdaki bunalmış insanının yaşantısından, acıları ve özlemlerinden damıtılmış bir şiir bu. Çarmıhındaki İsa gibi konuşan bir şiir bu. (...) Şiirlerindeki bu insan sesi, kalp atışları, biraz üzgünce de olsa, yeni bir duyarlıkla yaşam algılarını yenileyebilecek şeyler söylemekte okuyucusuna." (Ömer Nida)

"Bedrettin Aykın, şiirini yaşamın içinden kuran, bireysel yanını toplumsalla çözümleyen, değerlendiren; iç dünyasının acılarını, sıkıntılarını güneşe açılan pencerelerden uçurmasını bilen bir şair. Şiirindeki sesleri, kendi sesinden damıtarak; daha ilk kitabında «Bedrettin Aykın Şiiri» ne ulaşmayı başarmış; baktığı sol siyasal pencereyi geniş tutmayı yeğleyebilmiş, ilk bakışta klasik tarz görünen şiirini, imge ve biçim yapı taşlarıyla yenileyerek kendi sesine varmıştır. Hüznün ve umudun her mevsim iç içe Aykın'ın yaşamını ve şiirini baştan aşağı nasıl sarmış olduğunu görmemek mümkün değil. Sonuçta acılarda, yalnızlıklarda yaşayan ve umudunu canlı tutan, kimliğini hiçbir çekince göstermeden şiirine aktaran bir şairdir o. Yaşadığı tarih ve coğrafya içinde şekillenen insan, hiçbir sorunundan soyutlanmadan, şiir potasına karışır Bedrettin Aykın'ın. Acı çeken ve direnen insanın şiiridir onun şiiri." (Güngör Gençay)

"1970'lerden bu yana gelişen şiir birikimini, insani ilişkilerin «meta» ya indirgendiği bir ortamda, yalnızlıklarla kuşatılmışlığın içinden sürüyor. «İyi ki sen varsın ey şiir - Yoksa nasıl yaşardım bunca yalnızlığımla.» Şiiri, yalnızlıklarının sığınağı olarak görüyor Aykın." (Ahmet Ada)

ESERLERİ (Şiir):

Her Mevsim Acılarda (1982), *Gecede Söylenen Türküler* (1984), *Eksik Bir Gökyüzü* (1985), *Yaralı İlkyaz* (1990), *Ansızın Güz* (1992), *Sevda Sureleri* (1994), *Yalnızlıklar* (1997), *Güz Balkonu* (2001), *Eksik Bir Gökyüzü – Bütün Şiirleri 1* (2002).

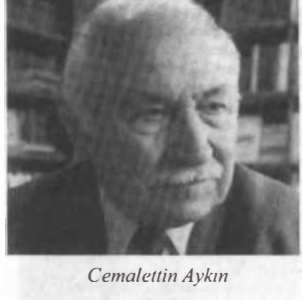
HAKKINDA: Ruşçn Hakkı / Her Mevsim Acılarda (Kocaeli gazetesi, 17.5.1982), Halim Şafak / Biçimin Şiire Vurduğu Ket (Yaba dergisi, Ekim 1993), Muzaffer Uyguner / Yalnızlıklar (Cumhuriyet Kitap, sayı: 411, 1.1.1998), Ahmet Ada (Virgül, sayı: 5, Şubat 1998), Ömer Nida / Şiire Sığınan Aydın Yalnızlığı (Cumhuriyet Kitap, sayı: 420, 5.3.1998), Tansu Bele / Bedrettin Aykın'ın 'Yalnızlıklar'ı (Türk Dili Dergisi, sayı: 70, Ocak-Şubat 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gcn. 6. bas. 1999), Güngör Gençay / 'Her Mevsim Acılarda'dan 'Güz Balkonu'na: Bedrettin Aykın - Hasan Hüseyin Yalvaç / Aykın Şiirini Okuma Notları - Halim Şafak / Güz Balkonu'ndan Kalanlar - Hasan Akarsu / Güz Balkonu (Cumhuriyet Kitap, 25.4.2002).

AYKIN, Cemalettin

Roman ve öykü yazarı, eleştirmen. 2 Şubat 1928, Niksar / Tokat doğumlu. Şair Bedrettin Aykın'ın kardeşi. İlk gençlik yıllarını Tokat'ta geçirdi. Liseyi Tokat Lisesi, Ankara Üniversitesi DTCF Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Yükseköğrenimini tamamlamadan önce birkaç yıl yurdun çeşitli yerlerinde devlet memuru olarak çalıştı. Ankara'da bir süre kütüphane memurluğu yaptı. 1969'da Fransa'ya gitti. Aixen-Provence kentinde "Universite de Provence, Faculte des Lettres et Sciences Humaines"de Türk dili okutmanı olarak görev yaptı. Görevi yanı sıra, doktora çalışmasını tamamladı (1975). Doktora tezi: *"Çağdaş Türk Şiirine Fransız Etkilerinin Toplumsal ve Kültürel Görünümleri"*. Türk dili derslerine üç ayrı düzeyde Türk edebiyatı dersleri eklendi. 1979'da asistan kadrosuna alındı. Fransa Eğitim Bakanlığının bilimsel değerlendirme üst kurulu olan Ulusal Jürinin onayı ile "Maitre de Confrenses" titrini aldı ve görevli olduğu üniversiteye öğretim üyesi olarak atandı (1986). Bu üniversitede yirmi dört yıllık bir görevden sonra 1994'te emekli oldu. Çalışmalarını Marsilya'da sürdürdü.

Edebiyata on yedi yaşında *Yedigün* dergisinde Nihat Sami Banarlı'nın açıklama notuyla yayımlanan bir şiirle başladı, daha sonra öyküye geçti. Öykülerini, öykü üzerine inceleme ve eleştirilerini *Varlık, Pazar Postası, Dönem, Dost, Türk Dili Dergisi, Güzel Yazılar, Adam Öykü* dergilerinde yayımladı. Ayrıca roman sanatının kuramsal sorunları, eleştiride yöntem ve Baudclaire şiiri konulu bazı çalışmaları Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünün çıkarmakta olduğu FDE dergisi ile Frankofoni ve Ankara Fransız Kültür Merkezinin ortak kitaplarında, eski Türk Dili dergisinde yayımlandı.

Cemalettin Aykın'ın planladığı roman üçlemesinin ilki olarak 2001'de yayımlanan ilk romanı *Zor Zamanlar*'ın konusu, XIX. yüzyılda, Tuna boylarına yakın bir Balkan kentinin (Plevne'nin) yaşamı açısından Osmanlı dünyasıdır. Roman dokusunu oluşturan, ayrı din, ayrı dil, ayrı kültür ve soylardan iki halkın, egemen güçlerle bunlar karşısında eşitsizliğin aşağılayıcı koşullarına katlanmaya alışanların yaşamlarıdır. Romanı ve öykü kitabının yanı sıra yayımlanmamış Fransızca araştırma ve incelemeleri de vardır.

Cemalettin Aykın

"Edebiyat dünyasında sessizce kozasını ören Cemalettin Aykın, yurtdışına savrulan yazarlarımızdan biri. (...) Türk edebiyatının dikkatli okuru onu yazdığı öykülerden, inceleme ve eleştirilerinden tanır. Akademisyen kimliğini tamamlayan bir yazar kimliği de var onun. (...) Uzun süre kuramsal dersler vermiş biri. (...) Yazarın yazınsal kimliğini akademik kimliğine ezdirmemesi gerekir. Cemalettin Aykın'ın Zor Zamanlar'ını, 'tarihle yüzleşen' son dönem romanlarının en kapsamlısı, en iyi yazılmışlarından biri saymak gerekir. (...) Cemalettin Aykın olgunluk döneminin deneyimlerini, gözlemlerini, birikimlerini bu romana katarken yaşamın anlamını yeniden keşfediyor. Yaşamın ölen, çürüyen yanını değil, akan, değişen yanını öne çıkartarak başarıyor bunu." (Mehmet Güler)

ESERLERİ:

ROMAN: *Zor Zamanlar* (2001).

ÖYKÜ: *Uzaklara Yolculuk* (2003), *Gecenin Bekçileri* (2003).

HAKKINDA: Fethi Naci / Bir Elçştirmen (Dost, Temmuz 1959), Zor Zamanlar (Cumhuriyet Kitap, 22.11.2001), Hasan Akarsu / Zor Zamanlar (Cumhuriyet Kitap, 11.2.2002), Hasan Akarsu / Cemalettin Aykın 19. Yüzyıl Bulgaristan'ında Bir Köyü Anlatıyor - Zor Zamanlar (Cumhuriyet Kitap, 21.2.2002), Vecdi Erbay / Roman Tarihi Güncelleştirir (söyleşi, Yedinci Gündem, 16-22 Şubat 2002), Savaş Zama-

nı İnsanlarının Yaşamı (Agos, 15.2.2002), I. Mirgün / Zor Zamanlar (Varlık Kitap, Haziran 2002), Mehmet Güler / Cemalettin Aykın 19. Yüzyıl Balkanları'nı Anlatıyor - Zor Zamanlar (Cumhuriyet Kitap, 18.4.2002), Vedat Sarısözen / Cemalettin Aykın'la Söyleşi (Virgül, 24.6.2002), Ümit Sarıaslan / Zor Zamanlar (Edebiyat ve Eleştiri dergisi, Mart-Nisan 2003), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2.bas. 2003), Nihat Ateş / Drina Köprüsü'nün Zor Zamanları'ndan Aykın'ın "Zor Zamanları"na, Çöküş Romanları (2003).

AYKIN, Ertan

Yazar-çizer. 1934, Elvanlı köyü / Mersin doğumlu. Kargıpınarı İlkokulu, Düziçi Köy Enstitüsü, Gazi Eğitim Enstitüsü Resim -İş Bölümünü bitirdi. Urfa-Bozova, Gaziantep, Diyarbakır ve İstanbul'da öğretmenlik, okul yöneticiliği, Millî Eğitim müdür yardımcılığı; Mardin, Rize, Ordu illerinde Milli Eğitim müdürlüğü görevlerinde bulundu.

1990 yılından itibaren İçel sınırları içinde bulunan eski evleri, sokakları ve ören yerlerinin resimlerini yapmaya başladı. 2006 yılına kadar on altı kişisel sergi açtı. Eserlerinin çoğunluğu, yurtiçinde İstanbul, Gaziantep, Adana ve Mersin'de, yurtdışında Kıbrıs ve İngiltere'de özel koleksiyonlarda yer aldı.

ESERLERİ (Araştırma):

Çizgilerle Mersin, Çizgilerle Tarsus, Çizgilerle Tarsus'tan Anamur'a (2001).

HAKKINDA: Ertan Aykın / Çizgilerle Tarsus'tan Anamur'a (2001).

AYKIZ, Ece

Şair. 1959, Zonguldak doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde yaptı. Öğretmenlik görevini sürdürken edebiyatla yakından ilgilendi. Şiirlerini *Karşı, Kıyı, Öykü* vd. dergilerde yayımladı. *Aşk Düşü* (1992) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Ne Yazıyor Bu Kadınlar (1985), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

AYKOL, Esmahan

Romancı. 12 Mart 1970, Edirne doğumlu. Tam adı Eray Esmahan Aykol. Bornova Anadolu Lisesi (1988), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Yüksek lisansını Almanya'da, Berlin Humbolt Üniversitesinde yaptı. Yüksek lisans tezi: *"Türk ve Alman Aile Hukukunda Cinsiyet Ayrımcılığı"*. 1989-97 arası gazeteci olarak *Sokak, Güneş* ve *Radikal* gazeteleri ile *Nokta* dergisinde çalıştı. Bir süre de avukatlık (1997-98) yaptıktan sonra yazarlık ve akademik çalışmalarında yoğunlaştı. Humbolt Üniversitesinde doktora öğrenciliğinin yanı sıra, yayımladığı polisiye romanlardaki ilginç tipleme-

Esmahan Aykol

leri ve tartışmaya açtığı konularla ilgi topladı. İlk polisiyesi *Kitapçı Dükkânı*, dedektifinin İstanbul'da yaşayan bir Alman oluşuyla dikkati çekti. Çalışmalarını İstanbul ve Berlin'de sürdü.

"Esmahan Aykol, ilk romanı 'Kitapçı Dükkanı'ndan bu yana özellikle anlatım tekniği açısından farklı bir yöntem kullanmaya çalışıyor, okur ile yazar arasındaki mesafeyi ortadan kaldıran, okuru da metnin bir parçası olarak kabul eden bu yöntem. Yazarın dilinde ve anlatımında samimiyet duygusu oluşturuyor. Öyle ki Cihangir'de ya da Kuledibi'nde yürürken her an Kati Hirşel'le karşılaşacakmışsınız duygusuna kapılıyorsunuz kitabı okurken." (Sevengül Sönmez)

ESERLERİ (Roman):

Kitapçı Dükkânı (2001), *Kelepir Ev* (2003), *Savrulanlar* (2006).

HAKKINDA: Kitapçı Dükkanı (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Kitapçı Dükkânı (Cumhuriyet Kitap, 20.12.2001), TBE Ansiklopedisi (c. 1. 2.bas. 2003), Sevengül Sönmez / Ev Alayım Derken (Radikal Kitap, 2.5.2003).

AYKOL, Hüseyin

Yazar. 1952, Salihli / Manisa doğumlu. İlköğrenimi Salihli'de okuyan Aykol, parasız yatılı sınavlarını kazanarak ortaokul ve liseyi İzmir Maarif Kolejinde bitirdi. Ankara Tıp Fakültesini terkederek Siyasal Bilgiler Fakültesine girdi. Orada son sınıfa geldiği yıl siyasal çalışmaları nedeniyle tutuklanıp cezaevine kondu. Ankara Mamak, Çanakkale, İzmir Buca, İzmir Şirinyer, Aydın ve Salihli cezaevlerinde yattı. 1970'li yılların başından beri sosyalist, muhalif basın için çalıştı. Bunlar arasında *Sosyalizm Teori ve Pratik, Hedef* gibi aylık dergiler; *Halk Gerçeği, Yeni Halk Gerçeği, Yeni Ülke, Jiyana Nu, Roj, Özgür Yaşam* gibi haftalık dergiler; *Özgür Gündem, Özgür Ülke, Yeni Politika, Siyah Beyaz, Demokrasi, Ülkede Gündem, Özgür Bakış, 2000'de Yeni Gündem* gibi günlük gazeteler vardır. Togliatti, Krupskaya, Lenin, Plekhanov, Dimitrov, Kalinin, Boguslavsky, Makerenko gibi yazarlardan çok sayıda çeviri yaptı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Sol Örgütler Sağ ve İslamcı Örgütler, Baskı Grupları: Bizi Kimler Yönetiyor?, Modern Propaganda ve Modern Ajistasyon, Refah Partisi'nin Tarihsel Gelişimi, Gizli MİT'in Açık Tarihi, CIA Gladio Mafya Çete, Ortadoğu Denkleminde Türkiye-İsrail İlişkileri, Çerkes Ethem / Gerçek Yaşam Öyküsü* (2002).

ÇEVİRİ: *Eğitim Üzerine* (Seçilmiş makale ve söylevleri, N. K. Krupskaya'dan, 1979), *Melek mi, Şeytan mı?* (Stiglitz'den, 2002).

AYKOTA, Ali Vehbi

Eğitimci, yazar (D. 1881, Karahöyük köyü / Denizli – Ö 1959, Denizli). İlk ve ortaokulu Acıpayam'da, liseyi Denizli'de tamamladı. Yatağan Köyü Medresesine girerek dinî eğitimine devam etti ve Acıpayam Medresesini de tamamlayarak icazet aldı. Çeşitli köy okullarında öğretmenlik yaptı. 1915 yılında yedek subay adayı olarak orduya girdi. Çanakkale, Musul, Süveyş, Irak cephelerinde savaşa katıldı. Orduda da öğretme görevini devam ettirdi. 1918 tarihinde Irak Cephesinde birliği ile birlikte İngilizlere esir düştü. 1920'de kaçarak kurtuldu ve Karahöyük köyüne geldi. 21 Ağustos 1920 tarihinde Milli Mücadeleye katılmak için köyden ayrılarak sırası ile Sakarya ve Afyon savaşlarında, Başkumandanlık Meydan Muharebesi ve Büyük Taarruza katıldı. Bu savaşlardan sonra kırmızı şeritli İstiklal Madalyası ile taltif edildi.

Terhisinden sonra, 1923 yılında Acıpayam Şark Okulu öğretmenliğine tayin oldu. Buradan da sırası ile Karahöyük, Kızılhisar, Yeşilova ve Evkara köy ve kasabalarında öğretmenlik yaptı ve 1936 yılında kendi isteği ile emekliye ayrıldı. 1937'de Denizli'ye yerleşti. Burada Denizli Meclisi Umumi azalığında, Belediye Meclisi üyeliğinde bulundu ve bir süre Denizli belediye başkan yardımcılığı yaptı. 1947 yılından vefatına kadar müspet ve dinî görevler ifa edip birçok köyde ve Denizli merkezinde cami, minare, onarım ve yapımı gibi faaliyetlerde bulundu.

ESERLERİ:

Cumhuriyet Fazilettir (eski Türkçe), *Şiirler* (eski Türkçe), *Acıpayam* (Garbi Karaağaç (Acıpayam Halkının Asırlık Tarihçesi ve Köylerimize Serpilen Maarif Işığının Temeli Yüreğli'de Nasıl Kuruldu).

HAKKINDA: Şükrü Tekin Kaptan / Denizli'li Meşhurlar (2002).

AYKURT, İzzet Ulvi

Yazar, siyaset adamı (D.1880, Eskişehir – Ö.?). Özel eğitim görerek yetişti. 1902 yılında hürriyet hare-

ketlerine katıldığı için, üç yıl hapse ve üç yıl da sürgüne mahkum edildi. 1908 ihtilâlinde serbest kalan İzzet Ulvi, çeşitli gazete ve dergilerde yazı ve şiirler yayımlamaya başladı. Bu alandaki ünü yaygınlaştı. Bu arada, Atatürk'ün başlattığı, Türk dilinin yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarılması hareketine fiilen katıldı.

İzzet Ulvi Bey, Millî Mücadele günlerinde, özellikle Afyonkarahisar cephesinde, sivil olarak büyük yararlar sağladı. Afyonkarahisar'da örgütlenen, direniş hareketinin içerisinde yer alarak o günlerde Mustafa Kemal'in dikkatini çekti. Devlet kademelerinde kaymakamlık, mektupçuluk, Mekke Eminliği, divan kâtipliği, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Kalem müdürlüğü gibi görevlerde bulundu. İkinci dönem TBMM'ye Afyonkarahisar mebusu olarak girdi ve dört dönem temsil ettiği Afyon'a önemli hizmetlerde bulundu.

İzzet Ulvi, gerek Afyonkarahisar'da yayımlanan mahalli gazetelerde, gerekse dönemin en önemli yayın organı olan *Hakimiyeti Milliye* (sonradan Ulus) gazetesinde başyazar olarak önemli makalelere imza attı. Türk Ocakları, Muallimler Birliği umumi kâtiplikleri ile Türk Dil Kurumunun Yayın Kurulu başkanlığını yaptı. Türk Vezni adıyla yayımlanan ders kitabı, iki kez basılmıştır.

HAKKINDA: İrfan Ünver Nasrattınoğlu – Mehmet Sarlık / 75 Yılda Yöneticilerimiz (1998).

AYKUT, Altan

Rus dili ve edebiyatı araştırmacısı. 24 Ekim 1942, İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı (1965) mezunu. 1969'da California Üniversitesinde yüksek lisans, 1976'da New York Üniversitesinde doktorasını bitirdi. 1977-78 arası Türk-Amerikan Derneğinde İngilizce dersler verdi. 1978'de DTCF Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında doktor asistan, 1983'te yardımcı doçent, 1984'te doçent, 1990'da profesör oldu. Yine DTCF'de Rus Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı başkanlığı yaptı. New York University American Language Institute sertifikası aldı. Çeviri ve yazıları *Belleten, Türk Dili Dergisi, AÜ DTCF Dergisi, Cumhuriyet Kitap, Edebiyat* ve *Eleştiri* gibi yayınlarda yer aldı. Birçok toplantıda konuşma ve sunumu oldu.

Altan Aykut

ESERLERİ:

Igor Destanı üzerine, 390, 391, 84 Igor Destanı (Oleg Torunu Svyatoslav oğlu Igor'un Seferi Destanı), *Türk Dili: Sultan Mehmet Menkıbesi* (skazanie o Magmete Saltane), *İvan Perestov ve Sultan Mehmet Menkıbesi, Ryazan'ın Batu Han Tarafından Yıkılıp Yakılması Hikâyesi, Rus Edebiyatında Karamzin ve Duygusal Hikâyeleri, Osmanlı Rus Savaşları'nın 18.Yüzyıl Rus Edebiyatındaki İzleri* (1989).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

AYKUT, İlhan Şevket

Şair (D. 1907, Bingazi / Libya – Ö. 17 Mart 1991, İstanbul). Asıl adı Mehmet Şevket'tir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1927) mezunu. İki yıl hakimlik stajı yaptı. Galatasaray Lisesinde öğretmenlik yaparken siyasî görüşleri nedeniyle sürgüne uğradı, baskılar sonucu mesleğinden ayrılmak zorunda kaldı (1937). Sonraki yıllarında geçinmek için başkaları adına doktora ve doçentlik tezleri hazırladı.

Çektiği sıkıntılar nedeniyle psikolojik çöküntü içine girdi. Bu yıllarda evden eve taşındı, mahkemeye başvurup Mehmet Şevket olan asıl adını İlhan Şevket olarak değiştirdi. Şairliğinin yanı sıra romancılığı, dilciliği ve ressamlığıyla da tanınmış olup beş yabancı dil bilmekteydi. İntihar zamanını, altı yüz sayfalık bir Fransızca sözlük çevirisinin bitişine ayarladı. Çeviri bitince, Moda'daki evinde intihar ederek öldü. Üç bin-üç bin beş yüz şiirinin Osmanlıca elyazmaları Fransız Ulusal Kitaplığındadır. *Kılıç Artığı - Gizlenen Bir Şairin Portresi* (2000) adlı tek şiir kitabı ölümünden sonra Zeki Coşkun tarafından yayımlandı.

"İlhan Şevket'in şiirleri, dilin kullanımı için bir araştırma laboratuarıdır. Burada; varolmanın sıkıntısı, düşünce yükü, her şeyi şiir cümlesiyle söyleme niyeti, şiirleri sadece estetize edilmiş bir dünya, alan olarak görmeyi zorlar. Dil, doğrudan varlığın kendini aradığı, sınırlarını keşfe çıktığı bir coğrafyaya dönüşmüştür. (...)

"Hayatını şiire koymuş, yatırmıştır İlhan Şevket. Şair olarak anılmak isteği hep vardır zihninde. Efsaneleşen hayat, bütün yatırımını şiire aktarmış; bunun dışında kalan varolma alanlarını dışarıda bırakmıştır. Kendisine, kendiliğe sahip çıkma takıntısıyla, titizliğiyle geçmiş bir ömür; şiiri yurt bilmiş, ölümü şiire saklamıştır." (Mehmet Can Doğan)

HAKKINDA: İlhan Şevket Aykut / Kılıç Artığı: Gizlenen Bir Şairin Portresi (2000, haz. Zeki Coşkun), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Mehmet Çetin / Tanzimat'tan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c.1, 2002), Mehmet Can Doğan / Korku ve Yalnızlıktan Ölüm: İlhan Şevket Aykut (Sonsuzluk ve Bir Gün dergisi, sayı: 2, Mayıs-Haziran 2005).

AYKUT, Mazhar

Ressam, şair (D. 1911, Uzunköprü / Samsun – Ö. 2001). İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu. Fakülte yıllarında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisinde Nazmi Ziya Gürsel Atölyesinde konuk öğrenci oldu. Bankacılık alanında görev yaparken ve emekli olduktan sonra sanatla iç içeliği devam etti. Sanatçı, resim yapmak, araştırmak ve incelemelerde bulunmak için dünyanın önemli müzelerine ziyaretlerde bulundu. Üç yabancı dil biliyor olmasının avantajını resim sanatından yana kullandı.

Mazhar Aykut

Yurtdışında ve içinde önemli sergiler açtı, müzelerde eserleri yer aldı. Türk resim sanatının gelişmesine katkıda bulunacak çok sayıda makale ve konferans hazırladı; resim sanatını irdeleyen kaynak kitap olarak kullanılacak *Soylu Resim Yolları* adlı bir araştırma-inceleme kitabı ve şiir kitapları vardır.

HAKKINDA: Suluboya Ressamlar Grubu 35. Yıl Sergileri Kataloğu (Nüzhet İslimyeli Anısına 35. Yılda 35 Gün Sergisi, 2005).

AYKUT, Mehmet Şeref

Gazeteci-yazar, siyaset adamı (D. 1874, Edirne - Ö. 18 Mayıs 1939). Dedesi, Rumeli'nin Türkleşme ve İslâmlaşmasında önemli hizmetleri görülen Oruç Paşa ailesine mensup Mustafa Paşa'dır. İlk ve ortaokulu Edirne'de

Mehmet Şeref Aykut

bitirdi. Fransızca, Arapça, Farsça öğrendi. Galatasaray ve Mercan liselerinde okudu. Mekteb-i Hukuk-i Şahaneyi (Hukuk Fakültesini) bitirdikten (1894) sonra avukatlık yaptı. 1877-1878 Rus işgali, 1913 Bulgar işgali, 1920 Yunan işgalini yaşadı. II. Abdülhamit döneminde, İttihat ve Terakki hareketi içindeki çalışmaları yüzünden sekiz yıl Yemen'de tutuklu kaldı. 1899 yılında Yemen'den kaçarak İzmir'e geldi. *İzmir, Ahenk* ve *Hizmet* gazetelerinde yazılar yazdı. *İzmir* gazetesinde düzeltmenlik yaptığı sıralarda *Sen Tüccar Olacaksın* (1900) adlı romanı aynı gazetede tefrika edildi. *Ahenk* gazetesinde hukuk, ticaret ve eğitim konularında makaleler yayımladı (1900-02). Octave Feuillet'den çevirdiği *Julia de Treqeur* romanı yine o yıllarda tefrika edilmişti.

Türkçenin sadeleşmesi için çalışmalar yaparak, İzmir gazetelerinde bu konu ile ilgili ateşli yazılar yazdı. Yalın bir Türkçeyle kaleme aldığı *Yerli Hikâyeler*'i *Hizmet* gazetesinde yayımlandı. Daha sonra Manisa'ya, oradan da Edirne'ye (1903) geçti. II. Meşrutiyetin ilânından sonra çıkarmaya başladığı *Yeni Edirne* gazetesini 1911 yılına kadar sürdürdü. Bu gazetede başyazar olarak siyasî, toplumsal ve aktüel konularda makaleler ve seri araştırma yazıları yazdı. *Tercüman-ı Hakikat, Mektep, Maarif, Terakki* dergilerinde yazıları yayımlandı. Daha sonra Bursa'ya geçerek, üç sayılık ömrü olan *Kurtuluş Yolları* adlı milliyetçi bir dergiyi ve Trakya Paşaeli Müdafaa Heyet-i Osmaniyesi Cemiyetinin yayın organı olan *Trakya Paşaeli* gazetesini çıkardı. Osmanlı Meclis-i Mebusanına Edirne milletvekili olarak girdi. Misak-ı Millî örgesini mecliste okuduğu için, İngilizler tarafından tutuklanarak Malta'ya sürüldü. Malta'dan dönüşünden sonra TBMM'de Edirne milletvekili (1921 ve 1931) olarak bulundu. Doğup yetiştiği Trakya'nın Osmanlı Devleti'nden kopmaması için çalışmış bir fikir-siyaset adamı ve Türkçülük hareketinin öncülerindendir.

Yok olan Osmanlı Devletinde Türkler, Malta sürgünü, Ah O İzmir Yılları, Türkiye'de Ekaliyetler, Osmanlı Evi, Mütareke ve Milli Mücadele'de Trakya, Türk Dini Yapısı, Öğretmen Sungur'un Günlük Notları adlı eserleri basılmadı.

ESERLERİ:

Bu Devlet Nasıl İdare Olunur? (1910), *Cemiyet ve Muhalifleri* (1911), *Hüdavandigâr Valisi Daniş Beyefendi'ye Birinci Mektup* (1912), *Arnavutluğun Hayatı Osmanlı Kalmaktadır* (1912), *Türkler Yaşayacaktır* (1912), *Anadolu'da Türk* (1913), *Anadolu'da Bir Müslüman Türk'ün Şeyhülislam Efendi Hazretlerine En Son Sözü* (1913), *Edirne Vilâyetinden Rumlar Niçin Gitmek İstiyorlar?* (1914), *Hanedan ve Millet* (1923), *Bulgarlar ve Bulgar Devleti* (1934), *İsmet Paşa: Gazi Yolunda Yürüyen Türk Gençlerine* (1934), *Kemalizm-Cumhuriyet Halk Partisi Programının İzahı* (1936), *Lozan Antlaşmasında Kullanılan Azınlıklar İle İlgili Yerleşim Planı.*

HAKKINDA: Bilâl Öngül / Mehmet Şeref Aykut'un Hayatı ve Eserleri Üzerinde Bir Araştırma (1991), Hasan Dilan / Mehmet Şeref Aykut ve İzmir'de İlk Fikir Hareketleri (1996), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002), Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004).

AYLAN, Gürkal

Şair ve yazar. 1937, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü mezunu. Öğrenci tiyatrolarında oyunculuk, yönetmenlik yaptı. Şiirleri, şiir çevirileri ve tiyatro yazıları *Milliyet Sanat, Tiyatro 70, Yeni Dergi, Kök, Yelken, Ateş, Türk Dili* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şarkısızlar* (1960), *Bu Sesi Duymamalı* (1965), *Ömür Biter Yol Bitmez* (1981), *Dallaslı Ceyar Destanı* (1982).

ARAŞTIRMA: *Sahne Bilgisi* (1964).

HAKKINDA : Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

AYMAN, Hayri

Şair ve yazar (D. 1888 - Ö. 1958). İlk şiir ve yazıları ile bazı kitaplarında Hayreddin Nadi imzasını kullandı. Fransızca öğretmenliği yaptı ve Fransızcanın öğretimi konusuyla ilgili kitaplar yazdı. *Mektepli* adlı haftalık bir dergiyi iki yıl, *Piyasa* adlı haftalık bir gazeteyi sekiz yıl yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Zehirli Sevdalar, Mariz Feryatlar, Veremli Teessürler, Matemli Günler, Hicran Şairi, Eski Pek Eski Bir Hatıra* (1934, 2. bas. 1940).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Samsun Tarihi, Canikli Tayyar Paşa Divanından Parçalar, Bir Muhtekirin Peri Kızları Önünde Hesap Vermesi ve 150 Sene Evvelki Samsun Halkiyatı.*

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖİBŞKA (c. 1, 1975), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYMAN, Oya

Gazeteci-yazar. 1966, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu mezunu. İlk gazetecilik tecrübesini Türk Haberler Ajansında edindi. *Güneş, Yeni Yüzyıl*

Oya Ayman

gazeteleri ile *Aktüel* ve *Tempo* dergilerinde çalıştı. 1994'te Kanada ve ABD'ye gitti, New York'ta Columbia Üniversitesi Teacher's College'de yoğun İngilizce programlarına katıldı. 1996'da Ayfer Tunç'la birlikte yazdığı ilk gazetecilik çalışması *İkiyüzlü Cinsellik* adlı kitabını yayımladı. Aynı yıl, NTV'de haber merkezinde çalışmaya başladı. 1997'de Latin Amerika gezisine çıktı. Bu geziyi anlatan *Güneş Toprakları* adlı belgesel filmi NTV'de yayınlandı. çalışmalarını serbest gazeteci olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

GEZİ: *Güneş Toprakları* (1999).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İki Yüzlü Cinsellik* (Ayfer Tunç ile, 1996).

AYMAZ, Abdullah

Gazeteci-yazar. 1949, Hacımahmut köyü / Emet / Kütahya doğumlu. Bazı kitaplarında İsmail Yediler, Hüseyin Bayram, Safvet Senih gibi müstear isimler kullandı. İmam Hatip Lisesi ve Yüksek İslâm Enstitüsünü İzmir'de okudu. Lise yıllarında *Gurbet* dergisinde yazıları yayımlandı. Tire ve İzmir'de öğretmenlik yaptı.

Abdullah Aymaz

1978'den itibaren *Sızıntı* dergisinde yazmaya başladı. Özel vakıf idareciliği ve eğitim hizmetlerinde bulundu. 1988 yılından itibaren gazetecilik yaptı. *Zaman* gazetesi genel yayın yönetmen yardımcılığı görevinde bulundu. Aynı gazetede köşe yazıları yazdı. Samanyolu televizyonunda programlar hazırladı ve sundu.

ESERLERİ:

Yaratılış ve Kader, Peygamberler, Kaderin İlmi İsbatı, Ölüm ve Diriliş, Kur'ân ve İlimler, Zekâ Tomrukları, Hep Taze Mucize, İbadetlerin Getirdikleri, Ruhlar ve Ötesi, Şüpheler Üzerine, Sen Yusuf musun?, Göze Takılanlar I-II (makale ve gezi notları, 2000), *Kelimeler Armonisi, Hadislerin Işığında Hadiseler, Onlar Yıldız Gibiydiler, Duyduklarım, Gördüklerim, Hatıralar Işığında, Mercan Mağaraları, Gaybın Haberleri, Hikmet, Dışa Yansıyan İç Dünyamız (1-2), Miraç Şehsuvarı, Hücre Devlet, Şifa Çiçekleri* (2002), *Çitlembik 1 – 2* (2002), *Işığın Düştüğü Yerler* (2004), *Kardelenlerimiz* (2004), *Çitlembik-3* (2005), *Sadık Yâr (2005).*

AYN-I EKBER MEHMED EFENDİ

Mutasavvıf (D. ?, Eskişehir - 1722, Bursa). Halveti şeyhlerindendir. Niyazî-i Mısrî'nin halifelerindendir. Kabri Bursa'da Emir Sultan Camiinin Azapkapısı dışındadır. *Şemâil-i Şerîf, Fevâid-i* Zümrüdiye (Kaside-i Bürde Tesbîi şerhi) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AYNÎ (Abdurrahman Zeyneddin)

İslâm bilgini (D. ?, Ayntab – Ö. 1487, ?). Çeşitli yerlerde kadılık görevlerinde bulundu. Şam kadısı iken görevinden istifa etti. *Manzûmetü'd-Dürretü'l-Mudîe fi'l-Lugati't-Türkiyye* adlı Türk diliyle ilgili eseri Osmanlı edebiyat tarihi ve dilbilim açısından önemli bir eser olarak kabul edilmiştir.

ESERLERİ:

Manzûmetü'd-Dürretü'l-Mudîe fi'l-Lugati't-Türkiyye, Şerhü'd-Dürer, Şerhü'Nihâye, Şerhu Şemsiye.

HAKKINDA: Edip Ali Baki / Ayni (1949), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

AYNÎ (Bedreddin Ebû Muhammed Mahmud)

İslâm bilgini (D. 1360, Ayntab - Ö. 1451, Mısır). Hanefî mezhebinin tanınmış alimlerindendir. Eğitim, öğretim ve çalışmalarının çoğunu Mısır'da gerçekleştirdi. Buhari'ye yazdığı şerh oldukça ünlü bulunmuştur. Ayrıca coğrafya ve jeoloji bilgileri içeren *İkdü'l-Cümân* adlı dev eseri III. Ahmet döneminde 60 cilt hâlinde Türkçeye ve kısmen Fransızcaya çevrilmiştir. Kabri Mısır'dadır.

ESERLERİ:

Şerhu'l-Buhârî, Meğâni'l-Ahbâr fi Ricâli Meâni'l-Âsâr, Şerhu Kelimü't-Tayyib li'bni Teymiyye, Zeynü'l-Mecâlis, Şerhu Arûzu's-Sâvî, Şerhu Düreri'l-Bihâr, Şerhu'l-Kenz, Şerhu'l-Mecma, Meşâhirü's-Sudûr, Tabakât-ı Hanefiyye, Târîhü'l-Ekâsire, Tabakât-ı Şuarâ, Şerhu Merâh, İhtisâr-ı Târîh-i Dımaşk li'bni Asâkir, Şerh-i Hidâye, Şerh-i Mülteka, Târîhü'l-Bedr fi Evsâfi Ehli'l-Asr, Mizânü'n-Nusûs fi İlmi'l-Arûz, Şerhu Tuhfeti'l-Mülûk, İkdü'l-Cümân fi Târîhi Ehli'z-Zamân (24 cilt).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Şakir Sabri Yener / Gaziantep Büyükleri (1999).

AYNÎ, Hasan Tahsin

Hukukçu (D. 1879, Serfiçe – Ö. 11 Mayıs 1962, İstanbul). Ünlü eğitimci, araştırmacı-yazar Mehmet Ali Ayni'nin kardeşi. Şemsülülâ Maarif Mektebi (1889), Vefa İdadisi (1894) ve Mekteb-i Mülkiye (1896) mezunu. Maarif Nezareti muhasebe ve mektubî kalemlerinde çalıştı. Bazı lise ve yüksekokullarda müdürlük, Mekteb-i Mülkiye (1909), Mekteb-i Hukuk (1908), Medresetü'l-Kuzât (1914) reisliği yaptı.

ESERLERİ:

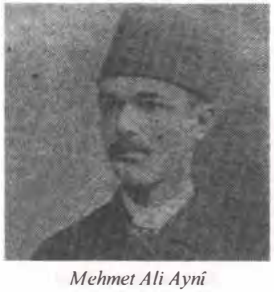
ARAŞTIRMA: *İlm-i Mâlî* (1914, 1928, 1933), *Muhtasar İlm-i Mâlî* (1913), *19. Asrın Bidayetinden Zamanımıza Kadar Türk Bütçesi ve Maliye Sistemi Hakkında Bir Etüd* (1928), *İstikraz ve Düyûn-ı Umûmiye.*

ÇEVİRİ: *İlm-i İktisat Dersleri* (4 kitap, Charles Gide'den, Zühtü İnhan ve Hamit Hasancan'la, 1014, 1915, 1918, 1919), *Borsa Rehberi* (1928), *İlm-i Mâlî ve Mâliye Kanunları* (1934), *Bolşevizmin Gizli Esasları.*

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

AYNÎ, Mehmet Ali

Eğitimci, araştırmacı-yazar (D. 9 Mart 1868, Serfiçe / Manastır - Ö. 1945, İstanbul). Ortaöğrenimini Selanik, İstanbul ve San'a'da tamamladıktan sonra geldiği İstanbul'da Gülhane Askeri Rüştiyesi ve Mekteb-i Mülkiyeyi bitirdi (1888). San'a'da Fransızca öğrenmeye başladı. Mezuniyetinin ardından Dedeağaç ve Edirne'de öğretmenlik, Diyarbakır'da maarif müdürlüğü, mektupçuluk; Taif, Ammare ve Balıkesir'de mutasarrıflık; Harput, Yanya ve Trabzon'da valilik görevlerinde bulundu. Bundan sonra zamanını hep ilmi çalışmalara ayırdı. 1914'te İstanbul Darülfünununa felsefe profesörü olarak atandı, felsefe ve tasavvuf tarihi dersleri verdi. Edebiyat Fakültesi dekanlığı, Çamlıca Lisesinde edebiyat, Medresetü'l-irşad'da felsefe öğretmenliği, Harp Akademisinde siyasi tarih hocalığı, Ankara'da Tedkikat-ü Te'lifaat-ı İslâmiyye üyeliği, dinler tarihi profesörlüğü ve Kütüphaneler Tasnif Komisyonu başkanlığı yaptı. Uluslararası felsefe kongrelerinde Türkiye'yi temsil etti. Otuz beş kadar eser yayımlayan Mehmet Ali Aynî, gazetelerde çıkan tasavvufu savunan eleştiri yazıları, tasavvuf büyükleri ve tasavvuf tarihi ile ilgili araştırmalarıyla tanındı.

Mehmet Ali Aynî

"Muâsır Türk düşüncesinin tekâmülünde tasavvuf an'anesile mücadele edenler kadar Mehmet Ali Aynî gibi onu muhafazaya çalışanların da hayırlı tesirleri olduğuna kanîim. Bilhassa İslâm ve Türk tasavvuf tarihinin aydınlanmasına yardımı bakımından onun hizmeti başta gelir. Mehmet Ali Aynî'nin kendisine yalnız Türkiye'de değil, Avrupa'daki şarkiyatçılar arasında da kıymet ve şöhret kazandıran eserlerinin millî kültürümüze hizmetini şükranla anarken, şerefli üstadımızın bizi daima taze ve aydınlık zekâsının özlü mahsüllerinden daha pek uzun yıllar mahrum bırakmamasını temenni ederiz." (Peyami Safa)

BAŞLICA ESERLERİ:

Hüccetülislâm (1907), *İlim ve Felsefe* (Ch. Bardell'den çeviri, 1913), *İbn-i Sina'da Tasavvuf* (1922), *Tasavvuf Tarihi* (1922), *Hacı Bayram-ı Veli* (1924, 1986), *Darülfünun Tarihi* (1930), *İbn-i Arabi'nin Felsefesinin Zübdesi* (Fransızca, 1926), *Türk Ahlâkçıları* (1939; yeni bas. haz. İsmail Kara, 2002), *Abdülkadir Geylânî* (Fransızca, 1939), *Milliyetçilik* (1944), *İmam Gazâlî* (Baron Carra de Vaux'dan çeviri), *Fârâbî, Rühiyat Dersleri* (E. Rabeau'dan çeviri), *Şeyhi Ekberi Niçin Severim?* (Muhiddin-i Arabi'nin müdafaası, Gazi Mustafa Kemal'e ithaf edildi, A. Reşit Bey tarafından Fransızcaya çevrildi), *Muhiddin-i Arabi'nin Felsefesi* (Paris'te Fransızca olarak), *İsmail Hakkı* (Paris).

HAKKINDA: Ali Kemali Aksüt / Profesör Mehmed Ali Aynî - Hayatı ve Eserleri

(1944), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), İş Mecmuası (sayı: 32), Peyami Safa / Objektif: 6-Yazarlar Sanatçılar Meşhurları (1976), Hakkı Tarık Us / Elli yıl Mecmuası (tsz., s. 62-63), Büyük Larousse (1986), Abamüslim Akdemir / Mehmed Ali Ayni'nin Düşünce Dünyası (1997), İsmail Arar / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ali Büyükçapar / Türk Ahlakçıları (Alkış dergisi, K. Maraş, Eylül 2002).

AYNTÂBÎ (Şah Veli)

Mutasavvıf (D. ?, Antep - Ö. 1591, Antep). Tam adı Şah Veli b. Kaya Nâibü'l-Askerî. Halveti şeyhlerindendir. Hakkında yeterli bilgi yoktur. Tasavvufî eğitimini Şeyh Yakub Efendi'den aldığı bilinmektedir.

ESERLERİ:

Gunyetü's-Sâlikîn, Vird-i Settâr Şerhi, el-Kevâkibü'l-Mudîe fi't-Tarîkati'l-muhammediyye, Risâletü'l-Bedriyye fi Beyâni Tarikati'l-Merziyye.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AYNUR, Hatice

Tarih araştırmacısı. 8 Eylül 1962, Giresun doğumlu. İstanbul Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü (1984) mezunu. Ayrıca Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden Yeni Türk Edebiyatı Kürsüsü sertifikası, Arap-Fars Dilleri ve Edebiyatları Bölümünden de Fars Dili ve Edebiyatı Kürsüsü sertifikası aldı. Mezuniyet Tezi: *"Türkiye'de Kataloglama Kuralları"* (1984). Yüksek lisansını Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1988) *"Sultan Mahmud'un kızı Saliha Sultan ile Tophane Müşir Halil Rıfat Paşa'nın düğün törenini anlatan surnameler"* adlı tezle, doktorasını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1993) *"Mahremi ve Şeh-nâmesi I. Kısım Yavuz Sultan Selim Dönemi: İnceleme – Metin – Sözlük - Dizin"* adlı tezle tamamladı. Tokyo, Yıldız Teknik, İstanbul Teknik, Yeditepe, Boğaziçi üniversitelerinde görev yaptı.

Makalelerini, *Günümüzde Kitaplar, Hürriyet Gösteri, Tarih ve Toplum, MÜ Fen Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları, Journal of Turkish Studies: Türklük Bilgisi Araştırmaları, İlmî Araştırmalar, MÜFEF Türklük Araştırmaları* dergilerinde, *Kitap* gazetesinde, *Prof. Dr. Nihad M. Çetin'e Armağan* adlı kitapta yayımladı.

ESERLERİ:

III. Ahmed Devri İstanbul Çeşmeleri: 1703-1730 (Hakan Karateke ile, 1995), *Saliha Sultan'ın Düğününü Anlatan Surnameler* (İnceleme, Tenkitli metin ve tıpkıbasım, 1995-1997), *Mehmed Râ'if. Mir'ât-ı İstanbul: Asya Yakası* (Düzeltme ve Notlarla Yayıma Haz. Günay Kut ile, 1996), *Enis Batur Bibliyografyası İçin Bir Deneme: 1970-1995* (1997), *XV. Yüzyıl Şairi Çâkeri ve Divânı* (inceleme-metin, 1999).

AYÖREN, Ali Nazmi

Şair. 1918, İzmir doğumlu. İzmir Erkek Lisesinde öğrenci iken Devlet Demiryollarının açtığı sınavı kazanarak, Kayseri İşletmesinde memuriyete (Haziran 1938) başladı. 1949 yılında Turhal Şeker Fabrikasında işçi olarak görev aldı. Bu kuruluşun çeşitli fabrikalarında çalıştı. *Kısmet* (1975) adıyla yayımlanmış bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYPARLAR, A. Nail

Şair. 1956, Burdur doğumlu. Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Basılmış ilk eseri bir şiir-roman denemesidir. Bu kitapta şiirlerle düz metinler bir bütünlük içinde verilmiştir. Yazarın düşleri, arzuladığı dünya soyut ifadelerle ve şiirler serbest ölçüyle kaleme alınmıştır. Yazarın bu ilk kitabı *Soyut Kavramlar Üzerine Gerçeküstü Besteler* (1985) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYRAL, Alparslan

Araştırmacı-yazar. 1951, Sivas doğumlu, 1976'da Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsünü bitirdi. Bir süre çeşitli şehirlerdeki okullarda öğretmenlik yaptı. 1986 yılında Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesinde Türk Dili okutmanı olarak görev aldı. 1991'de Anadolu Üniversitesinin Açık Öğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Tamamlama Programını bitirdi. 1989 yılında Balıkesir Kültür Müdürlüğüne, 1993'te Sivas Devlet Türk Halk Müziği Korosu Müdürlüğüne atandı. Sonra yeniden Balıkesir İl Kültür Müdürlüğü görevine döndü. Çeşitli dergilerde folklorla ilgili makale ve derlemeleri yayımlanmaktadır.

ESERLERİ:

Hayattaki Sivaslı Şairler, Sivaslı Şairlerde Evrensel Öğütler, Sivaslı Âşık Tabibi, Âşık Hamit Bölücek, Âşık Gafili, Âşık Aleni, Zaralı Halit, Muzaffer Sarısözen, Sivas Türkülerinde Gurbet, Sivas'ın ve Balıkesir'in Mezar Taşlarında Ölüm, Balıkesir'in Kültür Hayatı.

AYRAL, Cüneyt

Yazar. 13 Şubat 1954, Şişli / İstanbul doğumlu. İstanbul'da, Şişli 19

Cüneyt Ayral

Mayıs İlkokulunu bitirdi ve İstanbul Alman Lisesine girdi. Bir yıl sonra, babasının işi nedeniyle Ankara'ya taşındılar ve öğrenimini Ankara Atatürk Erkek Lisesinde sürdürdü. Bu okulun ardından Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Sevk ve İdare Yüksek Okuluna (TODAİE / SİYO) girdi. 1979'da lisans diplomasıyla mezun oldu. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesinde, Prof. Dr. Bozkurt Güvenç'ten özel öğrenci olarak sosyal-kültürel antropoloji dersleri aldı. T.C. Karayolları Genel Müdürlüğünde özel kalem müdürlüğü de yapan Ayral, bir yıl sonra görevinden alınarak Eğitim Müdürlüğüne işletme teknisyeni olarak atandı. Ayral burada ise, personeli eğitmek amacıyla daktilo kullanımı, bakımı, onarımı konularında kurslar açtı. Daktilo kullanımı ve bakımı konusunda da bir kitapçık yayımladı.

Ortaöğrenimi sırasında makaleleri yayımlanmaya başladı. Ayral, çalışma yaşamına henüz genç yaştayken, Ankara'da Universal Kitabevinde tezgâhtarlık, *Vatan*, Eba, Meba vb. gazete ve ajanslarda muhabirlik yaparak başladı. Ayrıca, *Demokrat İzmir* gazetesinde "Ankara'dan Merhaba", *Barış Gazetesi*'nde "Virgül", *Yeni Ulus Gazetesi*'nde "Bakış" köşelerini yazdı. TRT Türkiye'nin Sesi Radyosunda program yapımcılığı ve metin yazarlığı yaptı. Bu görevi sırasında Anadolu'nun çeşitli yörelerini dolaşarak programlar yapan Ayral, "Sıladan Selam", "Anayurttan İstekleriniz" ve "Doktorunuz Diyor ki" gibi 1970'li yılların en çok mektup alan radyo programlarına imza attı. "Çok Sesli Türk Müziği", "Türk Kadını" gibi programları da dinleyicilerden büyük ilgi gördü. Fotoğrafa da ilgi duyan Ayral, 1977 yılında, Sinan Çetin'in Başkanlığında kurulan Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneğinin (AFSAD) kurucu genel sekreteridir. 1979 yılında İngiltere'ye giden Ayral, 1980 yılında İngiliz Radyo Televizyon Kuruluşu BBC'nin Türkçe Radyo Yayınları Bölümünde, program yapımcılığı ve sunuculuk yaptı. 1981

yılında İstanbul'a yerleşti. Reklam ajanslarında metin yazarlığı ve yaratıcı grup üyeliği yaptı. Birçok televizyon reklamına da imza atan Ayral, bu reklam filmlerinde oyuncu olarak da görev aldı. 1988 yılında kendi şirketini kurarak, kadın iç giyimi ithalatına başladı. 1988'de Bin Tane Yayınları, Proklus Reklam Ajansı ile *Konstantiniyye Haberleri Gazetesi*'ni (Sonra adı *Bizim Şehir Haberleri* oldu) kurarak, Ayral Şirketler Grubunu oluşturdu. Ayral, gazetenin yayımına 1993'te, Şirketler Grubu olarak ticari etkinliklerine ise 1996'da son verdi. 1991 yılında TRT 1 için "Alır Götürür İstanbul" dizisini başlattı. 1992 ve 1993 yıllarında, Inter Star Televizyonundaki "Cümbürcuma" programı içinde, "İçimizdekiler" programını yaptı ve sundu. *Sesimiz, Oluşum, Gösteri, Şiir-Lik* (Berlin) vb. dergilerde şiir, deneme, yazı ve öyküleri yayımlanan Ayral, 1999'dan bu yana şiir ve yazılarıyla *Pencere Dergisi*'nde düzenli olarak yer alıyor. *Car & Men, Yeni Yüzyıl, Hürriyet, Radikal* vb. gazetelerde yazı, röportaj, haber ve makaleleri yayımlandı. *Dünya Gazetesi* Dış Haberler Servisinde, Nice (Fransa) temsilcisi olarak çalıştı. *Oto Haber, Globus Ekonomi, Dünya Tekstil* dergilerinde sürekli olarak yazıları yayımlanan Ayral, bazı yazılarını da müstear adla yayımladı.

ESERLERİ:

Başkaldırma (Hakkı Göçeoğlu'nun fotoğraflarıyla birlikte, 1974), *Şiir Mezarlıkları Gibi* (1987), *İstanbul Şarkıları Kitabı* (1989), *Lodos – Leandros – Lakhesis* (1992), *Birinci Nar Senfonisi "Opus Yedi"* (Müzikle okunmuş metin, 1992), *The Sütyen* (1992).

AYRAL, Necdet Mahfi

Tiyatrocu, sinemacı (D. 1908, İstanbul - Ö. 5 Haziran 2004, İstanbul). O zaman adı Galatasaray Sultanisi olan Galatasaray Lisesinden mezun (1919). 1932'de tiyatro serüveni başladı. İlk rol arkadaşlarından ikisi Cahide Sonku ve Kani Kıpçak'tır. Sinemaya Muhsin Ertuğrul desteğinde girdi. Yüzlerce filmde rol aldı. *Hep O Şarkı, Eşkıya, Hamam, Mektup* oynadığı filmlerden bazılarıdır.

Sadece sinema, tiyatroyla değil, televizyon ve dublajla da uğraştı. 1932 yılında katıldığı Darülbedayide 3 Ağustos 1968'de Musahipzade Celal'in *Pazartesi-Perşembe* adlı oyununun ikinci perdesinde aldığı Mişon Eskenazi rolü ile jübilesini yaptı. 1975 yılında yaş haddinden emekli oldu.

Mehmet Güreli tarafından *"Alın Kullanın Beni"* adıyla belgeseli çekildi. Fransız devletinden Legion d'Honeur unvanı aldı. Ölümüne yakın, Necdet Mahfi bir ömür biriktirdiği arşivini

Necdet Mahfi Ayral

Devlet Tiyatrolarına satmak zorunda kaldı. Zincirlikuyu Mezarlığına defnedildi.

"Belleği insanı kıskandıracak ölçüde diriydi. Üzerinden uzun zaman geçmiş bir oyun ile ilgili hemen oracıkta oyuncuları sıralıyor; bir iki anısını da eklemeyi unutmuyordu. Sonrasında, 'Eşkıya'da rol aldı; İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda da Kenan Işık'ın rejisini yaptığı Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 'Huzur' oyununda sahneye çıktı. Sözleri hala kulaklarımda: "Hala oynatıyorlar' Bunu şikayet olarak söylemiyordu asla. O, oynamanın key'fine varmış bir çocuk ruhlu olarak, kendisine oyun arkadaşları bulmuş olmanın sevinciyle söylüyordu bunları. Necdet Mahfi Ayral için söylenebilecek birçok şey olabilir. Ancak, onun günümüzün 'üç ay kurs, ardından bir dizide şöyle bir görünüp şöhret sahibi olmak' geleneğinin yabancısı olduğunu söyleyebilirim. En azından hayatının son demlerine tanıklık eden biri sıfatıyla. Onu bir yaşam boyu tanıyanlar daha çok şey söyleyebilir elbette. Dârülbedayi terbiyesinin son temsilcilerinden olan Ayral, tiyatro hevesini son nefesine kadar duyumsadı." (Hüseyin Sorgun)

ESERLERİ (Senaryo):

Aynaroz Kadısı (1938), *Akasya Palası* (1940), *Yayla Kartalı* (1945).

HAKKINDA: Hüseyin Sorgun / Dârülbedayi'den Bir Çınar Daha Göçtü (Zaman, 8.6.2005), Arat Ovalı / Necdet Mahfi Ayral'ı Yitirdik (Türk Dili Dergisi, Eylül-Ekim 2004), Altyazı Aylık Sinema Dergisi (Temmuz-Ağustos, 2004).

AYRIM, Ali

Şair ve yazar (D. 1911 - Ö. ?). Gaziler bucağı / Tuzluca / Kars doğumlu. Birinci Dünya Savaşı yıllarında ailesi Ermenilere esir düştü. Ancak, Türk ordusunun Erivan'a girmesiyle esaretten kurtuldular. Annesini ve babasını küçük yaşta kaybetti. İlköğrenimini Askeri Sanayi Gürbüzler Mektebinde yaptı, Erzurum Lisesini bitirdi. 1938'de Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesinden mezun oldu, veteriner hekim olarak çalışmaya başladı. Küçük yaşlardan itibaren çektiği acılar ve sıkıntılar, kaçınılmaz olarak kendisinde derin izler bırakmıştı. Duygu, düşünce ve anılarını yazıları ile şiirlerinde vermeyi amaçladı. Eserlerinde, Ermeni zulmünün izleri ve Milli Mücadele dönemi Erzurum insanının kahramanlıkları, etkileyici bir biçimde anlatılır.

ESERLERİ:

Dadaşıma Armağan, Anıların Romanı, Seninki.

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYSAN, Behçet

Şair (D. 1949, Ankara - Ö. 2 Temmuz 1993, Sivas). Tam adı Sefa Behçet Aysan'dır. Şair Edip Aysan'ın oğlu, şair Eren Aysan'ın babasıdır. Ortaöğrenimini Selimiye Askeri Ortaokulu ile Kuleli Askeri Lisesinde (1967) tamamladı. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu. Tıp Fakültesi öğrencisi iken 12 Mart döneminde (1972) Ceza Yasasının 141. maddesine aykırı eylemde bulunduğu savıyla tutuklandı ve birkaç yıl öğrenimine ara vermek zorunda kaldı. Cezaevinden çıkınca Türk Haberler Ajansı ve *Yankı* dergisinde gece sekreterliği yaptı, özel kuruluşlarda çeşitli işlerde çalıştı. Fakülteyi bitirince Ankara Numune Hastanesi Psikiyatri Bölümünde uzmanlık eğitimi görerek (1984) ruh ve sinir hastalıkları uzmanı oldu. Hekim olarak İzmit'te ve Ankara'da çalıştı. SSK Ankara Yenişehir Dispanserinde uzman hekim olarak çalışırken, Pir Sultan Abdal Şenliklerine katılmak üzere gittiği Sivas'ta çıkartılan Madımak Oteli yangınında yaşamını yitirdi.

Behçet Aysan'ın şiirleri 1979 yılından itibaren *Türk Dili, Yusufçuk, Tan, Yazın, Yarın, Yeni Düşün, Sanat Rehberi, Broy, Gösteri* vd. dergilerinde yayımlandı. Şiirlerinin kendine özgü ve özgün söylemi ve işlediği temalara egemenliği ile dikkat çekti. Şiirlerinde, kendi yaşamından yola çıkan ve toplumsalı yakalama, yani güncel olanda kalıcı olan insani ögeleri yakalamadaki ustalığı kabul gördü. *Sesler*

Behçet Aysan

BEHÇET AYSAN

YAĞMUR DİNDİ

yağmur dindi sevgilim, küf mavisi
bir yağmur

dingin ruhumun
tınazını susturan ve aç çocukların
inliltilerini, bu yüreğimize yürüyen
yağmur,
gecenin yağmuru
dindi.

bütün bir gece
düşman pusularına, vişneliklere
ayağı çaputa sarınmışlara
kör bir kuyuya ve dinamite
inen bu yağmur
gecenin
yağmuru
söndüremedi
pırnal ateşinin soluğunu.

Kozalak yaktım ben de
Sessizlikte -
Ömrümün kozalaklarını
Küllere sıvanmış
Baştan başa dolaşıp
Ağrıyan ormanı.

yağmur dindi sevgilim bak dinle
her şey dindi, acıysa dinmemiş halde.

BEHÇET AYSAN

BEYAZ BİR GEMİDİR ÖLÜM

sen bu şiiri okurken
ben belki başka bir şehirde
ölürüm

kötü geçen bir güzü
ve umutsuz bir aşkı anlatan
rüzgârla savrulan
kağıt parçalarına
yazılmış
dağıtılamamış
bildiriler gibi

uzun bir yolculuğa hazırlanan
yalnız bir yolculuğa.
çünkü beyaz bir gemidir ölüm

siyah denizlerin hep
çağırdığı
batık bir gemi

sönmüş yıldızlar gibidir
yitik adreslere benzer
ölüm

yanık otlar gibi.
sen bu şiiri okurken
ben belki başka bir şehirde
ölürüm

ve Küller kitabı ile 1984 Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülünü Hüseyin Ferhat ve Bedrettin Aykın ile paylaştı. *"Eylül"* adlı dosyası ile 1986 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülünü, Deniz Feneri'yle de Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülünü (1987) kazandı. Anısına Edebiyatçılar Derneği tarafından *Behçet Aysan Kitabı* (1993) ile kızı Eren Aysan ile Salih Bolat tarafından *Bir Behçet Aysan Kitabı: Deniz Feneri* (2006) adlı armağan kitap yayımlandı. Ölümünden sonra Türk Tabipler Birliği tarafından adına her yıl verilen Behçet Aysan Şiir Ödülü konuldu.

"Behçet'in şiiri, onun doğayla, insanla, toplumla ilişkilerini biçimlendirip, toplumda duyuran tasarım, görüş, düşün, kuram vb. gereksinimlerin belirmesi oranında tarihsel bağlamda oluşur." (Vecihi Timuroğlu)

ESERLERİ: *ŞİİR: Karşı Gece* (1983), *Sesler ve Küller* (1984), *Deniz Feneri* (1986), *Eylül* (1988), *Şiirler* (el yazısıyla seçme şiirleri, 1990), *Düello* (bütün şiirleri, 1994), *Leke ve Şiir* (1998).

RADYO OYUNU: *Üç Kardeştiler* (1995).

HAKKINDA: Sennur Sezer / Gösteri (Mayıs 1986), Edebiyatçılar Derneği / Behçet Aysan Kitabı (haz. Ahmet Say, 1993), Hüseyin Atabaş / Öksüz Kalan Şiir (Ankara Sanat Rehberi ve Hürriyet Gösteri, Ağustos 1993), Mustafa Şerif Onaran (Hürriyet Gösteri, Ağustos 1993), Edebiyatçılar Derneği / Sivas Kitabı: Bir Toplu Öldürümün Öyküsü (haz. Attilâ Aşut, 1994), Vecihi Timuroğlu / İnsani Olan Her Şeyin Şairi (5.8.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Eren Aysan-Salih Bolat / Bir Behçet Aysan Kitabı: Deniz Feneri (2006)

AYSEVENER, Kubilay

Felsefe araştırmacısı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sistematik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalında (1986) lisans eğitimini tamamladı, aynı yıl Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Bölümünde yüksek lisans programına katıldı. 1987 yılında DTCF Felsefe Bölümünde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. Yüksek lisans tezi: *"O. Spengler, A. Toynbee ve Yirminci Yüz-*

ÖKSÜZ KALAN ŞİİR

Hüseyin Atabay

Normal ölümlerin ardından yazmak bile hep zor gelmiştir bana. O yüzden sevgili Behçet Aysan'ın ölümünü /öldürülmesini bir türlü kabullenerek konuya giremiyorum. Cenazesinde yakamıza taktığımız resmindeki yüzünde bile öyle bir gülücük vardı ki, gelmiş ve gelecek insan soyuna -evet insan soyuna- umut aşılıyordu; ama buruk, ama hüzünlü. Onun şairce hüznü bile içimizi ısıtıyordu. Gerçi o biraz da bu yüzden harcandı bana göre, hep özverili olduğu için. O ölüm pazarında bile hekimliğini kullanmaya kalktığı anımsandığında, bu görüşümüz gerçeklik kazanıyor yazık ki. Çıkarcılığın ve onursuzluğun fink attığı bir ülkede Behçet Aysan'a eceliyle ölmek yakışmazdı, diye de düşünebilir miyiz! Bu yazıyı yazmak, biraz da özlem gidermek için yeniden kitaplarına bakarken; duyarlı, incelikli, içtenlikle ve yurtsever bir adam olarak o kendi sonunu biraz da kendi hazırladı gibi mi geldi bana! Bilemiyorum.

→

Behçet Aysan'ı, şiirlerine de yansıyan derin kültürü, aydın kişiliği ve usta şairliği ile yetmişli yılların sonunda tanıdık. Şiirinin altyapısını çok iyi oluşturmuştu. Onu hiç yadırgamadık. Hatta öyle birdenbire önümüze düşen olgun şiiri karşısında çarpılmıştık. Politik ve toplumcu rengi dizelerine tadınca yansıyordu. O, şiirin öncelikle bir estetik haz işi olduğunu biliyordu çünkü. Küçük tatlar, küçük mutluluklar yetiyordu ona. Ama ilk kitabı "Karşı Geçe"nin ilk şiirinde "ölüm" temi ile yola çıkması ilginç değil mi? Üstelik bu tema her zaman şiirinin örgüsü içinde süregeldi. Acıyı sürekli bir izlek olarak taşıması, kendi yaşam gerçeğinden kaynaklansa da, onun söylemi salt naifliğinin sonucu değildi. O naiflik ve incelik içinde oluşan töz, çağına karşı sorumluluk duyan bir aydının, bir şairin geliştirdiği tavırdı. Yaşadığı dünyanın ayrımında olan ve çarpık ilişkilerin kırılamadığı bir ortamda şair olmak trajik bir olgudur. Bu olgu da onun şiirlerine yansıyan öğelerden biridir. 2 Temmuz günü Sivas'ta kurulan can pazarı başka neyin ifadesidir ki!..

Behçet Aysan sevgi, eşitlik ve barış üzerine kurulu bir dünya istiyordu. Karşıtlıkları da koyarak, bunların her insanın doğal hakkı olduğunu söylüyordu. Bu söylemi ile o, yazın dünyamızın onurlu ve usta bir şairiydi. Gidişiyle şiir öksüz kaldı.

Metin Altıok'un mezarı başında Metin Demirtaş'ın yaptığı konuşmada söylediği gibi: Dilerim, tüm Sivas yitiklerinin üzerine nisan yağmurları gibi şiir yağsın.

(*Ankara Sanat Rehberi*, Agustos 1993)

yılda Döngüsel Tarih Anlayışına Yeniden Dönüşün Nedenleri" (1989). AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktorasını (1995) *"R.G. Collingwood'da Tarih ve Felsefe İlişkisi Üzerine Bir İnceleme"* başlıklı tezini vererek tamamladı. 1997 yılında yardımcı doçent kadrosuna atandı. 2001-2002 öğretim yılında, Taiwan'da, Ulusal Cheng Che Üniversitesinde konuk öğretim üyesi olarak bulundu, 2004 yılında doçent oldu. Ankara Üniversitesi DTCF Felsefe Bölümü öğretim üyesidir. Makalelerini *Felsefe Dünyası, Araştırma, Doğu Batı, Felsefe Notları, AÜ DTCF Dergisi, FelsefeLogos, Felsefe Yazın* dergilerinde ve Lionel Rubinoff'un *Tarih Felsefesi* (2003) kitabının ekinde yayımladı. Sempozyum, konferans ve panellere katıldı, yüksek lisans tezleri yönetti. Türk Felsefe Derneğinde yönetim kurulu üyeliği (1995-2001) yaptı. Klasik Çağ Araştırmaları Derneği, Türk-Macar Dostluk Derneği ve Dil Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Collingwood'un Tarih Felsefesi* (2001), *Tarih Felsefesi* (2003).

ÇEVİRİ: *Gülmeyi Ciddiye Almak* (John Morreall'dan, 1997).

AYSEVER, Enver

Öykücü. 1971, İstanbul doğumlu. Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde okudu. Tiyatro yönetmenliği de yapan Aysever, NTV Radyo'da "Kurşun Kalem", TV8'de "Lacivert" adlı kitap programlarını hazırlayıp sundu. *Finansal Forum*'da yazdı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Geç Kalmış Romantik* (2003).

ROMAN: *Bir An Bin Parça* (2006).

Oyunlarını topladığı bir kitabı daha vardır.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hece-öykü, Ağustos-Eylül 2004), Ayça Tezer / Söyleşi (Cumhuriyet Kitap, 13.7.2006).

Enver Aysever

AYSU, Abdullah

Yazar. 1954, Ankara doğumlu. Beş yıl tarım öğrenimi gördü. Tarım Bakanlığında yedi yılı aşkın bir süre çalıştı. 12 Eylül'den sonra ayrılmak zorunda kaldı. Çeşitli tarım örgütlerinde yöneticilik yaptı.

ESERLERİ (Araştırma):

Türkiye'de Tarım Politikaları (2001), *Tarladan Sofraya Tarım: 1980-2002* (2002).

HAKKINDA: AbdullahAysu / Türkiye'de Tarım Politikaları (2001).

AYSU, Osman

Romancı. 20 Şubat 1936, İstanbul doğumlu. Üç asırdan beri İstanbul'da

Osman Aysu

yaşayan bir Osmanlı ailesine mensuptur. Haydarpaşa Lisesi (1955), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1961) mezunu. 1972'de başlayarak altı yıl kadar serbest avukatlık yaptı.1994 yılından itibaren yayımladığı aşk, polisiye ve gerilim romanlarıyla tanındı. *Cellat* adlı romanı, Feyzi Tuna yönetmenliğinde Ölümün El Yazısı adıyla televizyona uyarlandı.

"Son yıllarda, casusluk öyküleri üzerine kurulu romanlarıyla Osman Aysu'nun, Türkiye'de bu türe öncülük ettiğini biliyoruz." (Ömer Türkeş-Aksu Bora)

ESERLERİ (Roman):

Havyar Operasyonu; Bir Suikastın Anatomisi (1995), *Kurt Sığınağı* (1995), *Sır Duvarları* (1995), *Sorguç* (1996), *Cellat* (1997), *Mavi Beyaz Rapsodi* (1997), *Lenin'in Mangası* (1998), *Çöl Akrebi* (1998), *Yanık Yüz* (1999), *Şeytanın Maskesi* (1999), *Karanlıkta Fısıltılar* (1999), *Kuşkunun Ötesi* (1999), *Evrim* (1999), *Londra-Moskova Hattı* (2000), *Bir Aşk Masalı* (2000), *Nemrut'un Gazabı* (2000), *Ay Işığı* (2000), *Yazar ve Aşkı* (2001), *Miras* (2001), *Güvercin Kayalıkları (2001), At Kuyruklu Adam* (2001), *Odak Noktası* (2001), *Bıçak Sırtı* (2002), *Terörün Gölgesinde* (2002), *Taş Plak* (2002), *Yedinci Uzman* (polisiye, 2003), *Leoparın İzleri* (2005), *Sevdim Bir Genç Kadını* (2005).

HAKKINDA: A. Ömer Türkeş-Aksu Bora (Virgül, sayı: 17, Mart 1999), Abdullah Tekin / Nemrud'un Gazabı (Cumhuriyet Kitap, 17.8.2000), Odak Noktası (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Cumhuriyet Kitap (4.4.2002), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.2.2005).

AYŞE HUBBÂ HÂTÛN

Şair (D. Amasya - Ö. 1589-90, İstanbul). 16. yy. şairlerindendir. Adı kaynaklarda Ayşe Hâtûn, Hubbâ, Ayşe Hubbâ Kadın, Hubbâ Ayşe Kadın diye geçer. Sultan II. Selim'in hocası olan Ak Şemseddin torunlarından Şemsi Çelebi ile evlendi, bir kızı dünyaya geldi. Bu evlilik sonucu Ayşe Hubbâ saraya girdi, önce Sultan II. Selim'in sonra III. Murâd'ın nedimesi oldu. O dönemin bilgin ve şair-

lerinden Molla diye anılan Mehmed Vusûli Efendi, Ayşe Hubbâ'nın damadıdır. Sarayla olan ilişkisi damadının İstanbul kadısı olmasını sağlandı, bu olaydan sonra Vusûli'ye Hubbâ Mollası adı takıldı. Mezarının Eyüp'te Debbağhane karşısındadır.

Ayşe Hubbâ Arapça öğrendi, iyi eğitim aldı, Divân edebiyatını inceledi. Mesnevi, kaside ve gazeller yazdı. Şiirlerindeki tarz kadınsı değildir, üslubu erkek şairlerin üslubu gibidir. Tezkireciler ustalığını övmüştür. Şiirlerinin, Anadolu'da kendinden önceki şairlerden Zeyneb Hatun, Mihrî Hatun, hatta bazı erkek şairlerin şiirlerinden daha fasih olduğu kaynaklarda yazılıdır. *Cemşid ü Hürşid* adlı üç bin beyiti aşan bir mesnevisi olduğuna dair bilgiler mevcuttur. Bu mesnevide zengin doğa betimlemeleri vardır. Özellikle denize ve insan doğasına ilişkin pasajlar ayrı bir yer tutar.

HAKKINDA: Murad Uras / Resimli Kadın Şair ve Muharrirlerimiz (1957), Kınalızade Hasan Çelebi / Tezkiretü'ş-Şuarâ (1989, yay. haz. İsmet Parmaksızoğlu), Mübeccel Kızıltan / Divân Edebiyatı Özelliklerine Uyarak Şiir Yazan Kadın Şairler (Sombahar, sayı: 21-22, Ocak-Nisan 1994), Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

AYŞÎ (Mehmed)

İslâm bilgini (D. ?, Tire / İzmir - ?, İstanbul). İlköğrenimini memleketinin âlimlerinden yaptıktan sonra Muallim Ataullah Efendi'den tamamlayıp Bayındır'da Hacığ Sinan Medresesi müderrisliğine atandı. 1582'de İstanbul'a gelerek o esnada açık olan bir medresinin müderrisliği için yapılan sınavı kazandı. Bir müddet sonra inzivaya çekildi, eser ve şiir yazmakla meşgul oldu. Daha sonra Tire İbn-i Melek Medresesi müderrisliğine tayin edildi. Bir iş için gittiği İstanbul'da öldü. Kabri Emir Buharî Zaviyesi yakınındadır.

ESERLERİ:

Tefsîr-i Şerîf (Kur'an'ın yarısına kadar), *Şerh-i Virdi Settâr*, *şerh-i Gülistan*, *Metn-i Metîn*, *Telhîs-i Tarîkat-i Muhammediyye*, *Telhîs-i Ravzatü'l-Ulemâ*, *Şerh-i Mülteka*, *Münekkehât-ı Meşrûha*, *Lügat*, *Hakâyıkui'l-Usûl*, *Netâyicü'l-Ezhân mine'l-Kelâm*.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AYTAÇ, Ahmet

Yazar. 1960, Sultanhanı / Aksaray doğumlu. *Türkiye*, *Milli Gazete*, *Yeni Düşünce*, *Vahdet*, *Bayrak* gazeteleri ile *Türk Edebiyatı*, *Boğaziçi*, *Mavera*, *Ribat*, *Bizim Ocak*, *Birliğe Çağrı* ve *Genç Alperen* dergilerinde yazdı. İki dergi ve bir gazetenin düzenlemiş olduğu yarışmalarda iki mansiyon ve bir birincilik aldı. Bir müddet *Yeni Aksaray* gazetesinin kültür-sanat sayfasını hazırladı. Hikâye ve denemelerini çeşitli dergilerde yayımladı. *Hazine Adası* (1990) adlı bir romanı vardır.

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYTAÇ, Azmi

Şair. 15 Aralık 1931, Merzifon / Amasya doğumlu. Tam adı Azmi Cemal Aytaç. Fişekçi, Abdi Selami Çarıklıoğlu, Zeynullah Naci Uykusuz gibi imzalar da kullandı. İlkokulu bitirdikten sonra Ankara Tıp Fakültesi Türk Müziği Grubu üyeleri arasında yer alarak emekli oldu. Çalışmalarını Ankara'da sürdürüyor. Aruz ve hece ölçülerinin ikisini de kullandığı şiirleri 1957'den itibaren *Merzifon* gazetesinde yayımlandı. Bazı şiirleri bestelenmiştir.

ESERLERİ (Şiir):

Kardelenler Açınca (1996), *Kördüğüm* (1997), *Güz Dökümü* (1999), *Arabaya Taş Koydum* (1999).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001).

AYTAÇ, Bedrettin

Araştırmacı-yazar. 1 Haziran 1966, Üsküdar / İstanbul doğumlu. Prof. Gürsel Aytaç ve Prof. Kemal Aytaç'ın oğulları. Çankaya Lisesi, Ankara Üniversitesi DTCF mezunu. Yüksek lisansını Arap Dili ve Edebiyatı Bölümünde yaptı (1989). 1988'de araştırma görevlisi olarak girdiği DTCF'de doktorasını yaptı, doçentliğe yükseldi. Aynı kurumda öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Arap dili ve edebiyatı alanında yazdığı makale ve çevirilerini *DTCF Dergisi*, *Gündoğan Edebiyat*, *Daruna (İsrail)*, *Littera (Ankara)*, *Doğu-Batı (Ankara)*, *Avrasya Dosyası*, *Belleten*, *DTCF Cumhuriyetin 80. Kuruluş Yıldönümü Anı Kitabı*, *Türkoloji Dergisi*, *Nüsha*, *İslamiyat*, *EKEV* Kitap ve dergilerinde yayımladı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* için madde yazdı. Gürsel Aytaç'ın hazırladığı *Çağdaş Dünya Edebiyatı Seçkisi* için bölüm çevirdi.

Bedrettin Aytaç

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Arap Lehçelerindeki Türkçe Kelimeler* (1994).

ÇEVİRİ: *Modern Arap Edebiyatı Tarihi* (Jacob M. Landav'dan, 1994), *Han el-Halili'de* (roman, Necib Mahfuz'dan, 1999).

AYTAÇ, Cemile

Eğitimci-yazar (D. 1909, Nevşehir - Ö. ?). İzmir Öğretmen Okulunu bitirdikten (1929) sonra ilkokul öğretmenliği yaptı. Bu yıllarda İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesini dışardan sınavlara girerek bitirdi. Kırk iki yıl İzmir, Kastamonu, Konya, Denizli, İstanbul, Elazığ, Adana ve Ankara liselerinde Türkçe öğretmenliği yaptı. Çalıştığı bütün illerin halkevlerinde faal görev aldı. 1961'de Atatürk Lisesinden, 1973'te TED Lisesinden emekli oldu. Emeklilik döneminde Başbakanlık Tercüme Bürosunda eski eser yazıları yeni yazıya çevirdi. 1949'da *Binbir Vecize* adlı kitabı yayımlanmıştır.

AYTAÇ, Ercüment

Öykü ve roman yazarı. 1965, Sivas doğumlu. Pedagoji öğrenimi için 1981 yılında Viyana'ya gitti. Öğrenimini tamamladığı aynı şehirde UNESCO'ya bağlı uluslararası Halk Sanatları Örgütünde sanat danışmanlığı yapıyor. Almanca deneme ve öyküleri Avusturya dergilerinde yer aldı. Eserleriyle 1996'da Viyana Word Up Edebiyat Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Ve: Blues* (1994).

ÖYKÜ: Sahtekâr Şırıltı (1996).

HAKKINDA: Ercüment Aytaç / Sahtekâr Şırıltı (1996), TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001).

AYTAÇ, Gürsel

Araştırmacı-yazar, eleştirmen. 27 Ağustos 1940, Eskişehir doğumlu. Prof. Kemal Aytaç'ın eşi. Kurtuluş İlkokulu, Ankara Kız Lisesi (1958), Ankara Üniversitesi DTCF Alman Dili ve Edebiyatı, Latin Dili ve Edebiyatı bölümlerinde öğrenim gördü. 1962'de Alman Dili ve Edebiyatı Kürsüsüne asistan oldu. Yüksek lisans tezi: *"H. Hesse'nin 'Boncuk Oyunu'nda Varolma ve Oluş"* (1986). Bitirdiği fakülteye asistan oldu. Aynı yerde doktorasını verdi (1966), *doçentliğe* (1971) *ve profesörlüğe* (1976) *yükseldi*. Aynı fakültede Ana Bilim Dalı başkanı olarak görevini sürdürdü. Marburg ve Köln şehirlerinde DAAD ve Humboldt Vakfı burslusu olarak araştırmalar yaptı. Uluslararası Germanistler Birliği Yönetim Kurulu üyesi olarak Basel, Göttingen, Tokyo ve Viyana Kongrelerinde bildiriler sundu. Macaristan'daki Heinrich Böll sempozyumuna bildirileriyle katıldı.

ERCÜMENT AYTAÇ

İLK IŞIK VAKTİ / DUA

Her iki uçtan göğüslerimizle bastıralım, başaralım ki aramızdaki uzaklık küçüldükçe küçülsün, parmaklarımızın arasından eriyerek, hiçleşsin. Yok'a karışsın. Şahdamarların uzun hastalıklardan sonra kenetlenircesine seninkine dokunsun ve karınlarımız hazır olsun beraberliğe/ gideceğimiz diyarların içimizde kasılan özleminden sonra iki bedenli bütünlük kavgasına, birlikte çıkacağımız o yol için olgunlaşmış, tam göğüs kafesimizin ortasından akan samanyoluna doğru, uzun bir şüpheden sonra.

Sende olmak istiyorum (sana gelmek istiyorum)./ Seni istiyorum.

İki boyutum, iki ayrı renk macerasının çarpışması, evet, iki gölgenin birbirlerine dönüşüm saati gelip çanıyor, gürlüyor, sarsılıyor kollardaki sancılarla, sitemli sorularla, soran gecikmeyle, geciken saptayışla: "Ben neden farklıyım?" Neden içim odacıklarla dolu? Kollarım sancıyor, neden? Daha çok sancı, daha çok o değişimin belirgin semptomları. Ve sonrasında senin yeryüzündeki eşin dokuya kavuşuyor seninle tamamlanıyor, yuvarlaklaşıyor, yuvarlanıyor, tökezlemiyor, söz veriyorum! Derimdeki çatlakların klonik sabırsızlıkları seni tahrip ediyor, biliyorum. Biliyorum seviniyorsun rüyadan uyanmama. Geride bıraktığımız her uyanış daha yoğun bir rüyaya açılmıştı. Şimdi?' şimdi uyanma vakti geldi mi?

Şimdi değil. Aynı açlığı, aynı sancıyı istemiyorum.

Sağa don! Yavaş! Acele etme! Biraz daha yukarı! Tamam! Şimdi sola! Sola! Yukarı! Yukarı gel, duymuyor musun!

Bir parçacığım da olsa sana uyabilsin diye her açılımı deniyorum. Kollarım bu kadar sancımasalar veya sancımasa idiler. Her şey geçmişte mi? Bilgisayarın konforlu kullanımı Başlangıç'ı gasp ediyor, gerçek acıyı taşıyan ilk sayfa şimdi çöplükte konfeti olmuş. Şimdi her şey dokunulmadan, istenilmeden, yalnızca zamanın rızası ile cansız ve dijital hafızaya yüklenmiş. Zaman içime sessizce, mezar taşları gibi, yüzlerce odacık daha sıkıştırıyor; zaman: gösterisini suskunlukla seyrettiğin; ve sen: tribünde, bir köşecikte kendi tutukluğuna saklanan sen. Işık Dağı'nın ardındaki zaman, Ghar Hira'dan çok uzak, ve sen, Gabriel'in çocuğu, yalnızca boş birer kucaklayışımız içimde. Uyanma vakti! Hani yolu birlikte yürümek istemiştik. Hani elele yola çıkıp, tek kalpmişçesine buradan gidecektik? Belki de 'dönecektik'

Dön ... Dön ... yatağımdaki tüm o sinsi yarıkları elimle tıkamak için dönüyorum ama durak bilmeyen sabah kıskıvrak yakalı-yor beni, kanımdan şahdamarıma sızıyor ve depreniyor içimde, sana tutunurken kullanmayı umut ettiğim tüm dişlerimi yassılaştırıyor. Şimdi daha çok odacığım var ve canımı yakıyorlar. Ben sonsuza dek kırılgan bir varlık mıyım? Hep mi? Bensiz gitme (yalnız gitme)./ Beni bekle.

(*Sahtekâr Şiirler*, 1996)

GÜRSEL AYTAÇ

"EDEBİYATTA DEĞERLİ OLAN GERÇEKLİK Mİ?"

Görünürde hiçbir şey söylememenin de, duygu bağı olan kimseler arasında iletişim sağlayabildiği, sözlerden ziyade kişinin daha doğrusu duygunun önemli olduğunu dile getiren bir başka edebiyat eserini çağrıştırdı. A. Turan Alkan'ın "Üç Nokta" başlıklı küçük öyküsü bana: Goethe'nin "Wahlverwandschaften" (Gönül Yakınlıkları) (1809) Romanı. Burada da konuşmamanın, aralarında bir duygu çekimi bulunan iki insan arasında iletişimin oluşmasında en güçlü sözlerin sağlayabileceği etkiyi doğurduğunu anlatan bir pasaj vardır ve Alman edebiyat tarihinde ünlü bir pasajdır bu. Aralarında gönül yakınlığı bulunan Eduard'la Ottilie'nin tanıştırıldıkları ilk akşam, Ottilie hiç konuşmamışken Eduard ertesi gün karısı Charlotte'ye ondan "cana yakın, hoş sohbet bir kız" diye söz eder. Charlotte Ottilie'nin suskunluğunu bildiği için kocasının sözlerine şaşar ve "Ama hiç ağzını açmadı ki" der. Devrin ünlü edebiyat üstadı Chr. Martin Wieland (1733-1813) "Wahlverwandschaften" daki bu buluşa vurulur. Tek kelimeyle "dahiyane" der. "Hükümdar olsam, Goethe'ye bu buluşu için bir malikane bağışlardım."

Evet, bu bir "buluş"tur, ve Goethe, kim bilir hangi yaşantı ve deneyimleri sırasında ulaşmıştır ona. Yaratış sürecini yaşantılarından kotardığını zaman zaman dile getirmiş bir yazar olarak Goethe, edebiyatla gerçeklerin hiç de yalınkat bir ilişki içinde bulunmadığını biliyordu. Gerçekler, yazarın, şairin ruh süzgecinden, mizaç ve kafa prizmasından geçerek büyük çapta değişiyor, kurmaca (fiktion) düzeyine öyle ulaşıyordu. Yani gerçekler, sanatçının "halhamur" ettiği malzemeler. Edebiyatın gerçeklerle örtüşmesini, gerçeğin bir aynası olmasını istemek, ya da bunu bir artı puan saymak, olsa olsa edebiyatın kurmaca-gerçeklik bağıntısını bilmemektir. Kurmacanın niteliği, "olabilirlik" ilkesine dayanır. Yalnızca gerçeklerden anlamak, olabilirlik düzeyine çıkamamaktır ki estetik eğitim işte ilk aşama olarak bundan kurtulmayı öngörür.

Ülkemizde ne yazık ki edebiyatta kurmacanın küçümsenmesi, buna karşılık gerçekliğin üstün görünmesi, yaygın bir tutum. Birçok kitle iletişim organlarında bir öykü, bir oyun v.s. "gerçek hayattan alınma" ibaresini âdetâ bir "kalite kontrol belgesi" gibi övünçle taşıyor. Gerçeğe uygunluk, edebi eserin mükemmeliğinin ön koşulu olmasa bile bir artı puanı sayılıyor. Seçici kurulunda bulunduğum bir roman yarışmasına katılan adayların birçoğu "roman"ının "gerçek hayattan" alındığını, aynıyla olmuş olayları anlattığını belirtmeden edememişti.

Bütün bunları, A. Turan'ın o güzelim öyküsünü okuduktan sonra düşündüm, çünkü "Üç Noktanın Söylediği" başlıklı bu öykü de bir dipnotla "donatılmış": bu hikaye, tamamen gerçek hayattan alınmıştır."

(*Edebiyat Yazıları III*, 1995)

Gürsel Aytaç

Eleştiri ve inceleme yazıları *Yazko Edebiyat, Yazko, Somut*, yayın yönetmenliğini yaptığı *Gündoğan Edebiyat, Çağdaş Eleştiri, Cumhuriyet Kitap, Gösteri* vd. dergilerde yayımlandı. Almancadan çok sayıda kitap çevirisi vardır. Avusturya Hükümeti Edebi Çeviri Ödülünü aldı. Türk PEN, İLESAM, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Son yıllarda Gürsel Aytaç'ın, bilimsel / yöntemsel çerçevede kaleme alınmış, teorik içerikli incelemelerinin kimi yazılarında daha öznel bir yanın belirmeye başladığını görüyoruz. Özellikle kitap tanıtma yazılarında kendini gösteren bu eğilim kimi yerde, yazarın öznel yaklaşımının ön planda olduğu deneme türünün, kolay okunan, akıcı biçemine dönüşüyor." (Yıldız Ecevit)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Die Glückseligkeit in Wielands "Geschichte des Agathon"* (1971), *Thomas Mann'ın "Der Zauderberg" ve "Lotte in Weimar" Romanlarındaki Edebî Kişiliği* (1972), *Yeni Alman Edebiyatı Tarihi* (1973), *Romancı Yönüyle Heinrich Böll* (1975), *Çağdaş Alman Edebiyatı Tarihi* (1978), *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler* (1990), *Edebiyat Yazıları I* (1990), *Edebiyat Yazıları II* (1991), *Edebiyat Yazıları III* (1995), *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi* (1997), *Genel Edebiyat Bilimi* (1999), *Edebiyat Dünyası* (2000), *Edebiyat Yazıları 1995-2000* (2001), *Edebiyat ve Medya* (2002), *Edebiyat ve Kültür* (2005).

DERLEME: *Denemeler Seçkisi* (1990), *Öykü Seçkisi* (1991), *Mektup Seçkisi* (1992), *Gezi Notları Seçkisi* (1994), *Doğumunun 350 Yılında Goethe* (1999), *Çağdaş Dünya Edebiyatı Çeviri Seçkisi* (1999).

ÇEVİRİ: *Babil'e Bir Melek İniyor* (Friedrich Dürrenmatt'dan, 1981), *Goethe Der ki* (1982), *Geçişler* (Barbara Frischmuth'dan, 1987), *Nemrut Dağında, İlahlar Arasında* (Eleonore Dörner'den, 1987), *Pembe ve Avrupalılar* (Barbara Frischmuth'dan, 1987), *İnsan Nedir ki...* (Max Frisch'ten, 1990), *Güneşte Gölgenin Yokoluşu* (Barbara Frischmuth'dan, 1990), *Klara'nın İzinde* (Elisabeth Hauer'den, 1990), *Dünya Fikir Mimarları* (Stefan Zweig'ten, 1991), *Lotte Weimar'da* (Thomas Mann'dan, 1992), *Montauk* (Max Frisch'ten, 1994), *Yeni Bir Eve Taşınırken, Bozkır Kurdu'nun Düş Yolculukları* (Herman Hesse'den, 1994), *Max Frisch'in Gezileri* (Max Frisch'ten, 1996), *Konularım* (Friedrich Dürrenmatt'dan, 1996), *Babil Kulesi* (Friedrich Dürrenmatt'dan, 1998), *Büyülü Dağ* (Thomas Mann'dan, 1998), *Goethe Der ki...* (Wolfgang von Goethe'nin yapıtlarından seçilen özlü sözler; çev. ve der., 2001), *İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Bir Dizi Mektup* (Friedrich Schiller'den, 2001), *Yazılmamış Beş Kitap İçin Beş Önsöz* (Friedrich Nietzsche'den, 2003), *Öğretim Kurumlarımızın Geleceği Üzerine* (Friedrich Nietzsche'den, 2003), *Alman Romantizmi* (Ricarda Huch'dan, 2004).

HAKKINDA: Orhan Gökçe (Materilia Turcica, Bochum, 1984), Pelin Barışçı / Eleştiri Hakkında Düşünürken (Milliyet Sanat, sayı: 240), Ömür B. Kula (Varlık, sayı: 1008, 1991), Yıldız Ecevit (Varlık), Fethi Naci (Adam Sanat, sayı: 114, Mayıs 1995), Sevinç Çokum (Türkiye gazetesi, 23.3.1995), Zeynep Aliye / Çalışkan ve Üretken Bir Akademisyenimiz: Prof. Dr. Gürsel Aytaç (Cumhuriyet Kitap, 1.2.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Yıldız Ecevit / Prof. Dr. Gürsel Aytaç'tan Vazgeçilmez Bir Başvuru Kaynağı (Cumhuriyet Kitap, 8.7.1999), Ali Galip Yener / Edebiyat Bilimi Üzerine (Virgül, Mayıs 2000), Rezan Kızıltan / Edebiyat Dünyasında Bir Kilometre Taşı (Cumhuriyet Kitap, 23.3.2000), Goethe Der ki... (Cumhuriyet Kitap, 14.12.2001), Fatih Tepebaşılı / Genel Edebiyat Bilimi (Dergâh, Mayıs 2001), Yıldız Ecevit / Türk Edebiyat Eleştirisi: Çağdaş Türk Yazını (Haz. Zehra İpşiroğlu, 2001), Canan Sevinç / Gürsel Aytaç (Hece Dergisi Eleştiri Özel Sayısı, 2003).

AYTAÇ, Kemal

Araştırmacı-yazar, çevirmen. 29 Ekim 1933, Elbistan doğumlu. Yazar Gürsel Aytaç'ın eşi ve yazar Bedrettin Aytaç'ın babasıdır. Elbistan Gazi Paşa İlkokulu, Kahramanmaraş Lisesi, Ankara Üniversitesi DTCF mezunu. Yüksek lisansını aynı fakültenin Pedagoji Bölümünde tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Pedagoji Kürsüsü Başkanı (1974-82), İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Kurucu Dekanı (1975-84), AÜ Eğitim Fakültesi dekanı (1985-87), YÖK Denetleme Kurulu üyesi (1988-98) olarak görev yaptı, 1998'de emekli oldu.

Kemal Aytaç

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Avrupa Okul Sistemlerimizin Demokratlaştırılması* (1970), *Politeknik Eğitim Reformları* (1971), *Avrupa Eğitim Tarihi* (1972), *Çağdaş Eğitim Akımları (1976), Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Okul Sistemi* (1996).

DERLEME: *G. M. Kemal Atatürk / Eğitim Politikaları Üzerine Konuşmaları* (1984), *G.M. Kemal Atatürk / Din Politikası Üzerine Konuşmaları* (1986).

ÇEVİRİ: *Mukayeseli Eğitim Üzerine Bir Eserin İlk Taslağı* (M. A. J. de Paris' den, 1971), *Kumuk ve Balkar Lehçeleri Sözlüğü* (Gyula Nemeth'den, 1990), *İtiraflarım* (L. N. Tolstoy'dan, 1990), *Karaçay Lehçesi Sözlüğü* (W. Pröhle'den, 1991), *Kuman Lehçesi Sözlüğü* (K. Grobech'den, 1992), *Türk Lehçeleri ve Edebiyatları* (kurul ile, 1992), *Karayim Lehçesi Sözlüğü* (T. Kowalski'den, 1996).

AYTAŞ, Giyasettin

Edebiyat araştırmacısı. 15 Mart 1964, Selim / Kars doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Selim'de, lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun (1985) oldu. Bir süre Rize-Kendirli Ortaokulunda Türkçe öğretmeni olarak görev yaptı (1986-89). 1990 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Enstitüsüne öğrctmcn olarak atandı. Enstitüde Yayın Dokümantasyon Bölümünde çalıştı, Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi Teknik Yayınlar Bölüm başkanlığı görevini (1991-93) yürüttü. Burada *Mesleki Teknik Eğitim Haber Bülteni*'nin çıkarılmasını sağladı. Bilgisayar Destekli Eğitim Projesi çerçevesinde, bilgisayar ders yazılımlarının denetim ve raportörlüğünü yürüttü. Talim Terbiye Kurulunda (1993-94), Avrupa Boyutunda Atlas Projesinde (1994-95), öğretim görevlisi olarak Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde (1997-) çalıştı. 2000'de yardımcı doçent oldu. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi müdür yardımcısı olarak görev yaptı.

Yazı ve makalelerini; *Din Öğretimi Dergisi, Kültür Edebiyat, Ayane, Millî Eğitim Vakfı Dergisi, Bozok, Bilgi Ça-*

Gıyasettin Aytaş

ğında Eğitim, Son Duvar, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Cemre, Edebiyat Güncesi, Dönüşüm, Türk Yurdu, Hece, Gazi Eğitim Fakültesi dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Arnavutluk Devlet Arşivleri Osmanlı Yazmalar Kataloğu (ortak kitap, 2001), *Tanzimat'ta Tiyatro Edebiyatı Tarihi* (2002), *Çocuk Edebiyatı - Tiyatro ve Canlandırma* (Alemdar Yalçın'la, 2002), *Hacı Bektaş Veli, Makalat-ı Gaybiyye Kelimat-ı Ayniyye* (Haz., Hacı Yılmaz'la, 2004).

Ayrıca ilköğretim için ders kitapları yazdı.

AYTEK, Laleper

Fotoğraf sanatçısı. 1960, İstanbul doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi İİBF Ekonomi Bölümü mezunu. 1986'da yüksek lisans çalışmaları için Oslo Üniversitesine gitti. Üniversite yıllarında hayatına bir hobi olarak giren fotoğraf ile Norveç yıllarında yoğun bir biçimde uğraştı.

İlk sergisini ise Türkiye'den de dört fotoğrafçının katılımıyla 1987 yılında Oslo'da, ilk kişisel sergisini ise 1993'de Almanya'da açtı. 1991'de fotoğraf ile profesyonel olarak uğraşma kararı ile Türkiye'ye döndü, stüdyosunu açarak, profesyonel tanıtım-reklam fotoğrafçısı olarak çalışmaya başladı. 1991'den sonra fotoğrafçılıkla birlikte kültür-sanat-yayın projelerinde gönüllü veya profesyonel olarak yer aldı.

Laleper Aytek

Türkiye'ye döndükten hemen sonra bir fotoğraf yarışmasında jüri üyeliği yaparak tanıştığı Kadın Eserleri Kütüphanesi'nin tüm kültür ve yayın projelerini yürütme görevini üstlendi. Bu çatı altında Türkiye'nin ilk Kadın Sanatçılar Görsel Arşiv'ini oluşturdu. Tarih Vakfında (İstanbul Ansiklopedisi) ve İletişim Yayınlarında (Yüzyıl Biterken Türkiye Ansiklopedisi) fotoğraf editörlüğü yaptı. 1991'den itibaren PTFD üyesidir. *Geniş Açı* dergisinin "piramit" ve www.fotograf.net sitesinin "kırmızı" köşelerinde fotoğraf yazıları yayımladı. 2002 yılında İstanbul'dan ayrılarak Bodrum'a yerleşti.

ESERLERİ:

ÇEVİRİ: Tecavüz/ *Cinsel Şiddeti Anlamak / Tutuklu Tecavüzcüler Üzerine Bir İnceleme* (Diana Scully'den, Şirin Tekeli ile, 1994).

DENEME: *Kendine Ait Bir Fotoğraf* (2005).

AYTEKİN, Erdoğan

Oyun yazarı. 22 Kasım 1937, Bağarası / Söke / Aydın doğumlu. İlkokulu İzmir'de, ortaokulu Afyon Lisesinde okuduktan sonra 1958 yılında TCDD Meslek Okulunu bitirip hareket memuru olarak çalışma hayatına başladı. Memuriyet yaşamı Malatya, Geyik, Fırat ve İzmir Çatal İstasyonlarında hareket memuru olarak sürdü. 1968 yılında TCDD Genel Müdürlüğü Hareket Dairesine atandı. Bu arada DTCF Tiyatro Bölümünü dört yılda iyi bir derece ile bitirdi. 1976 yılında Ege Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okuluna geçti. Pazarlama ve Reklamcılık Yüksek Okulu ve Güzel Sanatlar Fakültesi Tiyatro Bölümünde dersler verdi. 1984 yılında emekli oldu.

Okulda şiirle başlayan yazı serüveni, 1962 yılında *Milliyet* gazetesinde Refi Cevat Ulunay'ın sütununda yayınlanan bir şiiri ile gün ışığına çıktı. 1964 yılında *Milliyet* gazetesinin açtığı bir yarışmada mansiyon kazandı. TRT 70 yarışmalarında "Tersine Akmayan Nehir" adlı radyo oyunuyla birincilik ödülü, 1974 yılında Ankara Devlet Tiyatrolarında oynayan "Ebekaya" adlı oyunuyla Yılın Övgüye Değer Yazarı, 1976 yılında, Antalya Film Festivalinde "Ve Bir Virgül Daha" adlı eseri ile bronz portakal ödülünü kazandı. Türkiye radyolarında yirmi ikisi özgün, yirmi altı oyunu oynandı. "Üç Yüzlü Zar", "Birimiz Olsun Direnebilseydik", "Bitmeyen Yol" bunlardan bazılarıdır. Televizyonlarda 200'ü aşkın programın metin yazarlığını yaptı.

ESERLERİ (Oyun):

Şeytan Örümceği (1998), *Ebekaya* (2000), *Kırmızı Sokağın Suzanı* (2000).

HAKKINDA: Erdoğan Aytekin / Kırmızı Sokağın Suzanı (2000).

AYTEKİN, Feride

Araştırmacı-yazar. 1956, Sungurlu / Çorum doğumlu. Sungurlu Lisesi (1973), Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1977) mezunu. Edebiyat öğretmeni olarak, sırasıyla Sungurlu, Ankara, Anzavay / Kastamonu, Altıntaş / Kütahya, Halfeti / Urfa liselerinde görev yaparak 1998 yılında emekli oldu. Osman Gazi Üniversitesinde yüksek lisans çalışması yaptı.

Emekli olduktan sonra HÜ Kaman Meslek Yüksek Okulunda öğretim görevlisi; ardından Çankırı'da öğretmen ve dersane müdürü olarak çalıştı. Eş durumu nedeniyle 1992 yılında İngiltere'de bulundu. *Güneşi Avucuma Koy adlı romanı ile 2001'de* Türk İdareciler Derneği ödülünü aldı. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

ROMAN: *Güneşi Avucuma Koy* (2001).

DERLEME: *Yâr Diye Diye... Çorumlu Maniler* (2003).

HAKKINDA: Feride Aytekin / Yâr Diye Diye... Çorumlu Maniler (2003).

AYTEKİN, Hakan

Senarist, yönetmen, araştırmacı-yazar. 19 Ocak 1961, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu (1984) mezunu. Yüksek lisansını (2004) Marmara Üniversitesi SBE'de *"Belleğin Peşindeki Sözlü Tarih, Sözlü Tarihin Peşindeki Belgesel Sinema"* başlıklı teziyle tamamladı. Birçok sinema ve belgesel filminde senarist ve yönetmen olarak yer aldı. MTV, BRT ve özel üniversitelerin radyo televizyon yayıncılığı bölümlerinde çalıştı. Maltepe Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak görev yaptı. Makaleleri *İstanbul, Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi, Belgesel Sinema, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi* dergilerinde; öykü ve denemelerini *Hayalet Gemi*'de yayımladı. Kültür Bakanlığı Senaryo Yarışması (1981) Çocuk Dalında birincilik, Sedat Simavi Ödülleri TV Dalı özel ödülü (2000), II. Altın Safran Belgesel Film Festivali Profesyonel Kategoride ikincilik ödüllerini aldı. AÜ İletişim Fakültesi Mezunları Vakfı, ÇEKÜL, Belgesel Sinemacılar Meslek Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

1997: 2000 Yılına Doğru Türk Sporu ve Beşiktaş (ed., 1997), *Taşların ve Düşlerin Kenti: Diyarbakır - The City of Stones and Dreams: Diyarbakır* (2004).

AYTEKİN, Halil

Yazar (D. 1913, Hacıbektaş / Nevşehir - Ö. 1973, Ankara). Bazı yazılarında Harmandalıoğlu imzasını kullandı. İlköğretmen okulu mezunu.

Çeşitli köy okullarında öğretmenlik, gezici başöğretmenlik, Ankara'da Milli Kütüphanede memurluk yaptı.

Köy hayatını anlatan hikâye ve yazıları, çıkardığı *Yağmur ve Toprak* (1948-1951, 26 sayı) dergisi ile *Yeni Adım, Ülkü, Yeryüzü, Yön, Eylem, Yeni Gün, Forum* (1966-70) dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Harman Yangını* (1946).

FABL: *Hayvan Masalları* (1958).

İNCELEME: Doğuda Kıtlık Vardı (1965).

RÖPORTAJ: *Ezilen Doğu* (1969).

HAKKINDA: Ömer Faruk Toprak / Sosyalist Kültür Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TDE Ansiklopedisi (2001).

Osman Aytekin

AYTEKİN, Osman

Yazar, ressam. 20 Ocak 1959, Derinkuyu / Nevşehir doğumlu. İlkokulu ilçesinde tamamladı (1971). Ortaokulda eğitimini yarım bıraktı. 1983 yılında ortaokulu ilçesinde tamamladı. Liseyi Nevşehir Lisesi (dışardan, 1993) bitirdi. 1983 yılından itibaren Derinkuyu ilçesinde Milli Eğitim memuru olarak çalıştı. Resmi görevinin yanı sıra yazı, resim ve karikatür çalışmalarını sürdürdü, çok sayıda resim sergisi açtı. Türkiye Yazarlar Birliği ve GESAM üyesidir.

Yazıları ve desenleri *Hergün* (1979), *Ortadoğu* (1979), *Yeni Devir* (1981-83), *MilliGazete* (1982-84), *Yeni Düşünce* (1984-92), *Türkiye* (1990), *Zaman* (1992), *Yeni Hafta* (1992-94), *Gündüz* (1994-99) gazeteleri ile, *Töre, Türk Edebiyatı, Bizim Ocak, Diyanet Çocuk, Güneysu, Sabır, Orkun, Bizim Dergâh, Nizam-ı Alem, Uzunsokak, Bizim Gençlik, Tarla, Erciyes, Palandöken, Martı, Nilüfer, Nene Hatun, Bizim Öncü, Genç Kardelen, Polemik, Şardağı, Karaisalı, Nisan Bulutu, Gökçekimi, Genç Alperen, Seviye, Çınar, Güneyde Kültür, Divit Sanat, Tırpan, Eğitim Bilim, Kümbet, Bizim Külliye* dergilerinde yayımlandı. Karikatürleriyle 1997 yılında MAZLUM-DER'in Başörtüsüne Özgürlük Yarışmasında ödül kazandı. Osmanlıyı Anlamak, Başörtüsü ve Merve Kavakçı başlıklı yazıları nedeniyle hakkında dava açıldı. 1999 yılında kendisine maaş kesim cezası verilerek il içi sürgüne gönderildi.

ESERLERİ (Deneme-İnceleme) : *Nefesimiz Gül Bahçesi* (2000), *Ozan'ın Şairliği* (2002).

HAKKINDA: Özcan Ünlü / Gül Bahçesinde (Türkiye, 8.5.2000), Sevinç Çokum / Anneli Satırlar (Türkiye, 12.5.2000), Vahdettin Yiğitcan / Şimdi Okuma Zamanı mı (Akit, 14.5.2000), M. Halistin Kukul / Nefesimiz Gül Bahçesi (Çağın Dergisi, Haziran 2000), Ali Parlak / Nefesimiz Gül Bahçesi ve Osman Aytekin (Sevgi Yolu, Temmuz-Ağustos 2000), Özcan Ünlü / Anadolu Çizgileri (Türkiye, 2.9.2001), Kazım Çimen Nefesimiz Gül Bahçesi (Bizim Külliye, 2001), R. Mithat Yılmaz / Osman Aytekin'in Yüreği Sevgi Bahçesi (Gün Işığı, 9.7.2004).

AYTEMİZ, Aydın

Araştırmacı-yazar. 1945, Erzincan doğumlu. 1964 yılında Erzincan Lisesini bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü (1969) mezunu. Kısa bir süre Zonguldak Fener Lisesinde Almanca öğretmeni olarak görev yaptı. 1971 yılında gittiği Almanya'da önce danışmanlık yaptı, sonra Hessen Eyaleti Butzbach kentinde öğretmen ve Giessen Üniversitesi Türkoloji Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1983'te Giessen Justus-Liebig Üniversitesi Germanistik ve Türkoloji Bölümlerinde, *"Almanya'daki Türk Öğrencilerinin Türkçe ve Almanca Kapasitesi"* adlı teziyle doktora çalışmasını bitirdi. İki ve çok dillilik, yabancı dil öğrenimi metotları ve Almanya'daki Türk çocuklarının kendi dillerini öğrenmeleri konularında çalışmalar yürüttü. Arkadaşlarıyla 1990 yılında Butzbach Yabancılar Meclisini kuran Aytemiz, Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarının siyasal ve kültürel haklarının iyileştirilmesi için çalışmalar yaptı. Butzbach Türk Kültür Derneği başkanlığı ile Türk-Alman Kültür ve Dil İletişim Derneği başkanlıklarını üstlendi. Makaleleri ortak kitaplar ile *Dialog, Türk-Alman Eğitim Dergisi, Hedef* ve *18 Mart Üniversitesi Dergisi*'nde yayımlandı. *Almanya'daki Türk Öğrencilerinin Türkçe Almanca Kapasitesi* (1987) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

AYTEMİZ, Ömer Faruk

Şair. 1919, Kahramanmaraş doğumlu. Bazı eserlerinde Âşık Ömer Üsküdarlı imzasını kullanırdı. İlkokul ve Erkek Sanat Enstitüsünü bitirdikten sonra Ankara'ya yerleşti. Aytemiz Radyo Laboratuarını kurdu, radyo ve elektrikle ilgili beş ciltlik bir teknik eser yazdı. Şiirle ilgisini de sürdürdü.

ESERLERİ (Şiir):

Otuzbeş Damla (1955), *Dal* (1956), *Hangi Rüzgâr* (1957), *Dönüşü Yok Bu Yolun* (1958), *Sulusepken* (1961), *Topçu Çıkmazı* (1963).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

AYTEN, Hasibe

Şair. 25 Eylül 1940, Nallıhan / Ankara doğumlu. Liseyi bitirdikten sonra İTİA'daki yükseköğrenimini yarıda bıraktı. 1965'ten itibaren bir süre kamuda çalıştı. 1969-81 arası sahipliği ve yazı işleri müdürlüğünü yaptığı *Ekinde Yazında Sesimiz* dergisini (12 yıl, 142 sayı) yayımladı. 1983-2001 arası *Kibele, Maya, Nü* sanat galerilerini yönetti.

İlk şiiri 1971'de *Sesimiz* dergisinde, sonraki yıllarda yazı ve şiirleri *Yeni Biçem, Türk Dili, Edebiyat Eleşti-*

HASİBE AYTEN

ARALIK KALSIN

Gelmeyeceğini sandım. Telefonların, gazete ve dergilerin, yazıların, seslerin içinde çoğalışın gerçekmiş. Usulca geldin. Aradan ne değin zaman geçti; özlemişim. Sarıbaharda tozlandıydı sevincimiz.

Hoş geldin yazönü.
Gülmeye başlıyoruz. Kökü sağlam ağacız. Bir dalı çiçeğe, öteki dalı meyveye duran. Saçların değişmiş. Yıllar sende güzelleşmiş. Losyonunu neden değiştirdin? Büyümüş gibisin.

Bağışla gelemedim uzun süre. Bin yıllık uykusuzluğumdun oysa.
Geldin ya, üç gün de kalsan, üç yılda, sevincimsin. Giderken, hoşçakal deme. Kapımızı çekmeden git, aralık kalsın. Dirimden bitime habersizce geçeyim.
(Dikende Gül Uyanır, 1994)

ri, Somut dergilerinde yer aldı. Çıkardığı dergi 12 Eylül döneminde Ankara Sıkıyönetim Komutanlığınca yasaklandı. 1981 yılında Mamak'ta yargılandı, aklandı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Hasibe Ayten, bu betikteki şiirleri ile, gerçekte doğduğu yer olan Sakarya ırmağı boylarından bir ozan olduğunu ele veriyor. Zaman zaman hemşerisi Yunus'a göndermeler yapıyor." (Hüseyin Atabaş)

ESERLERİ:

Dikende Gül Uyanır (şiirler, 1994), *Aynaları Değiştirin* (2002).

HAKKINDA: Hüseyin Atabaş / Dikende Gül Uyanır arka kapak (2. bas. 1995), Hasibe Ayten / Aynaları Değiştirin (2002).

AYTİMUR, Suphi

Şair, çevirmen (D. 18 Mart 1922, Fertek / Niğde - Ö. 26 Haziran 1997, İzmir). Bursa Lisesinde ikinci sınıfta öğrenimini terk etti. Aynı şehirde 1940'tan itibaren kamu kuruluşları ve özel sektörde çalışarak 1977'de emekli olup İzmir'e yerleşti. Akciğer kanserinden öldü. TDK ve Ankara Sanat Sevenler Derneği üyesiydi.

Şiir ve çevirileri *Yenigün, Türk Dili, Oluşum, Yazı, Gergedan* vd. dergilerde yayımlandı. Nietzsche, R. Frost ve T. S. Eliot'tan yaptığı çevirilerle tanındı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *İncedir Derincedir/Seçme Şiirler* (1999).

ÇEVİRİ: *Çorak Ülke, Dört Kuartet ve Başka Şiirler* (1990), *Seçilmiş Şiirler* (1993), *Ateş ile Buz* (1994).

HAKKINDA: Mehmet H. Doğan / Şiire Adanmış Bir Yaşam: Suphi Aytimur (Suphi Aytimur / İncedir Derincedir, 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

AYTMATOV, Cengiz

Bkz. EK BÖLÜM

AYVALI, Ramazan

Hadis araştırmacısı. 1948, Yalvaç / Isparta doğumlu. Yalvaç Lisesi (1965), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1969) mezunu. 1979'da aynı fakültede *"Esbâbu Vürûdi'l-Hadis ve Bunun İslâm Teşriindeki Yeri ve Önemi"* adlı doktora tezini tamamladı. Bir süre Yozgat ve Samsun Yüksek İslâm Enstitülerinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. 1984 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine tayin edildi. 1986'da doçent oldu. 1993 yılında Marmara Üniversitesine naklen atandı. 1995'te profesörlüğe yükseldi. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Ramazan Ayvalı

ESERLERİ:

Hac ve Umre Rehberi (2003), *Sofu Baba ve Bazı Gönül Sultanları* (2003).

AYVANSARAYÎ (Hafız Hüseyin)

Biyografi yazarı (D. ?, Ayvansaray / İstanbul - Ö. 1787, İstanbul). Yenileri zümresine mensuptu. Baltacılar kethüdâlığında bulundu. İstanbul'un çeşitli semtlerinde gezip gördüğü cami, mescit, tekke ve zaviyeleri, bunların kitabelerini, yaptıranların adlarını ve camilerin müştemilâtını, çeşme ve kitabeler ile ilgili manzumeleri kaydetti. Ayrıca İstanbul yangınlarından, tütün ve kahve gibi nesnelerden de söz eden eserler yazdı. Meşhur sofilerin, şair Osmanlı hükümdarlarının, devlet büyüklerinin, bazı bilgin ve şairlerin biyografilerini yazdı. Muhtelif divanlarda yer alan bir kısım müstezâdları bir araya getirerek *Eş'ârnâme-i Müstezâd* adlı bir eser hazırladığı ve Âşık Ömer'in dağınık durumdaki şiirlerini de bir divan tertibinde topladığı söylenir.

ESERLERİ:

Hadîkatül' cevâmi (Zilcli İmamzâde'nin torunu Ali Satı'nın hazırladığı bir zeyl ile 2 cilt, 1864), *Mecmûa-i Tevârih* (haz. Fahri Ç. Derin - Vahit Çabuk, 1895), *Vefeyât* (Şair Osmanlı hükümdarları ile bazı şairlerin biyografileri), *Vefeyât-ı Selâtin Meşâhir-i Rica* (Osmanlı hükümdarları ile veziriazam, vezir ve beylerbeyilerin biyografileri).

HAKKINDA: Halil Edhem (Eldem) / Câmilerimiz (1932), Fahri Ç. Derin / Hafız Hüseyin Ayvansarâyî (1978), TDE Ansiklopedisi (c. 4, 1981), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

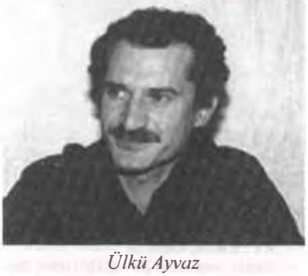
AYVAZ, Sertaç

Oyun yazarı. 1974, İstanbul doğumlu. Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesini bitirdi (2002). Tiyatroya Anadolu Çocuk Oyunları Kolu ile başladı. Oyunculuk yaptı. Kurucusu olduğu "Açıkça Tiyatro Topluluğu"nda oyunlar yönetti. Televizyonlar için çocuk programı projeleri hazırladı. Çalışmalarını okullarda drama eğitimi üzerine yoğunlaştırdı. 2000 Yılında TRT'nin açtığı Çocuk Bahçesi Radyo Oyunları Yarışmasında üçüncülük kazandı. *Kargalar* ve *Bezelyeler* (2003) adlı bir çocuk oyunu vardır.

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

AYVAZ, Ülkü

Yazar. 1955, Bayburt doğumlu. İstanbul Davutpaşa Lisesini (1974), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümünü bitirdi (1980). Bir süre İstanbul Eczacılar Odasında çalıştı. Sonra yazarlıkla meşgul oldu. 1974 yılından itibaren *Oyun, Sanat Emeği, Türkiye Yazıları, Eğitim Mücadelesi, Havan, Ürün, Çağdaş Eleştiri, Hürriyet Gösteri, Cumhuriyet Pazar Eki* dergileriyle; *Cumhuriyet, Hürriyet, Yeni Yüzyıl* gazetelerine incelcme-eleştiri-deneme yazdı. Orson Welles, Antoinoi gibi batılı yönetmenlerin film senaryolarını radyoya uyarladığı gibi, kendisi de radyo oyunları yazdı.

Ülkü Ayvaz

1982'de *Şahane Lunapark* ile TÖBAV Çocuk Oyunları Yarışması birinciliğini, 1983'te *İşlerin Yolunda Gitmesine Engel Olan Kim* ile Akademi Kitabevi Öykü Başarı Ödülünü, 1984'te Yeniden Yaratma ile ENKA Bilim Sanat Ödülleri Yarışmasında öykü dalı birinciliğini, *Nihavent Longa* ile 1993 Kültür Bakanlığı Ödülünü kazandı. *Papatya* adlı çocuk oyunu ile TRT 25. Yıl Yarışmaları Radyo Çocuk Oyunu İkincilik Ödülüne layık görüldü. *Yaşasın Gökkuşağı* adlı oyunuyla da 1987'de TBMM Çocuk Oyunları Yarışmasında birincilik ödülünü kazandı. Otuz iki radyo oyunu TRT radyolarından dinleyiciye ulaştı. Oyunları özel ve Devlet Tiyatroları ile Rusya, Almanya ve Makedonya'da seyirci karşısına çıktı. Son oyunlarında tarihsellik ağır bastı.

"Ülkü Ayvaz, yazdığı çocuk oyunlarıyla duyarlı bir çizgi yakalarken, aynı zamanda yitirilen değerlerin ve özellikle de doğanın önemi ve korunması gerektiği üzerinde duruyor. O, oyunlarında belli başlı bir tema se-

çerek (örneğin savaşın kötülüğü, sormanın önemi, gökkuşağı gibi çoksesli ve çokrenkli olmanın güzelliği gibi) bu temanın çevresinde oyununu zenginleştiriyor. Oyunlarının içinde yer alan masalsı öğeler oyunun temasına hizmet ederken, aynı zamanda çocukların zaman içinde bir yolculuk yaparak, oyun içinde oyun tekniği ile onların fantezilerini süslüyor. Çocuğun imgelem dünyasına seslenerek onların salt kuru bir canlandırma değil, oyun kavramıyla da buluşmalarını sağlıyor." (Hülya Nutku)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *İşlerin Yolunda Gitmesine Engel Olan Kim?* (1983), *Gri Oğullar* (1985), *Olaylar ve Kahramanlar* (1986).

İNCELEME: *Duvardan Gelen Sesler* (tiyatro incelemeleri, 1986).

OYUN: *Şahane Lunapark* (1983), *Yeniden Yaratma* (1985, oyn., DT), *Yaşasın Gökkuşağı* (1987, oyn., DT), *Teneke Şövalyeler* (çocuk oyunu, oyn., 1986-87, İzmir DT), *Vali-i Vilayet Hademe-i Devlet* (1987), *Papatya* (6 çocuk oyunu, 1993), *Troya'yı Özlüyorum* (1993), *Toplu Oyunları I* (Nihavent Longa, Vali-i Vilayet Hademe-i Devlet, Yeniden Yaratma, 1995), *Külhanbeyi Operası* (1997, Bursa DT).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Feridun Andaç / 'Zaman'ı Kendi Üzerine Katlayan Yazar: Ülkü Ayvaz - Sevda Şener / Zengin Bir Düş Gücü Gürsel Aytaç / Ülkü Ayvaz'ın Öyküleri (Cumhuriyet Kitap, 10.2.2000), Hülya Nutku / Ülkü Ayvaz'ın Çocuk Oyunu Yazarlığındaki Yeri (Cumhuriyet Kitap, 21.9.2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

AYVAZOĞLU, Beşir

Şair ve yazar. 11 Şubat 1953, Zara / Sivas doğumlu. M. Selim Gökçe imzasını da kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Sivas'ta tamamladı. Bursa Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1975) mezunu. TRT'de uzman (1976), *Hergün* gazetesinde köşe yazarı ve kısım şefi (1978-79), MEB'e bağlı okullarda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni (1979-85), *Tercüman* gazetesinde kültür ve sanat servisi şefi (1985-91), Kültür Bakanlığı danışmanı (1991), *Türkiye* gazetesinde kültür ve sanat yönetmeni, şefi (1992-94), *Zaman* gazetesi köşe yazarı (1995-2001), *Yeni Ufuk* gazetesi köşe yazarı (1997) olarak görev yaptı. Hilmi Yavuz ile, CNN Türk televizyonunda "Gökkubbemiz" adlı kültür-edebiyat programını hazırlayıp sundu. 2001 yılında TBMM tarafından RTÜK üyeliğine seçildi ve bu görevini 2005 Temmuz'una kadar sürdürdü. Daha sonra *Türk Edebiyatı* dergisinin genel yayın yönetmenliğini üstlendi (Eylül 2005), *Halka ve Olaylara Tercüman* gazetesinde köşe yazarlığına (Eylül 2005) ve TRT 2'de *"Bir Tepeden"* adlı kültür programını hazırlayıp sunmaya başladı (Ocak 2006).

Türkiye Yazarlar Birliği (kurucu), İLESAM (kurucu), Çocuk Vakfı (kurucu), Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, TDV İslâm Ansiklopedisi Türk Dili ve

BEŞİR AYVAZOĞLU

TÜRK

Asrın başlarına kadar Türk ve İslâm dünyasında asırda ilan edilmemiş bir birlik vardı; Osmanlı padişahı bütün Müslümanların halifesiydi ve aynı alfabe kullanılıyordu. Ve bu alfabe fonetik olmadığı için, Türkçe'nin farklı şive ve lehçelerini konuşanlar, aynı metni kendi ses değerlerini ilâve ederek okuyabilirlerdi. Sözgelişi İstanbul'da yayımlanan bir kitap, gazete veya dergi, Kazan'da, Semarkant'ta, Saraybosna'da, Bağdat'ta, Kahire'de vb. okuyucu bulabilirdi. Bu dünyanın dışındakiler için bir Bosnalının Türkistanlı bir Türk'ten farkı yoktu; Müslüman olmak, Türk olmak demekti.

Şöyle de söylenebilir: Bir tarihin helli bir döneminde dünya konjonktürünün dayattığı sınırlar içindeki Türkiye vardır, bir de sınırları kalbimizde çizili büyük Türkiye. Çok değil, yüz yıl kadar önce, kalbimizdeki Türkiye'nin reel karşılığı vardı. Onun için Bosna'da, Kosova'da, Karabağ'da, Doğu Türkistan'da, Irak'ta vb. zulme uğrayanların acısını bugün de yüreğimizde hissediyoruz. Bu, kan bağının ve millî sınırların çok ötesine geçip müşterek tarihten ve ortak kaderden beslenen bir duygudur.

Modern Türkiye'nin tarihî, bir millet yaratamayacak kadar kısadır; eğer Türkiye'de Türk diye bir millet varsa, bu en az bin yıllık bir tarihin muhassalasıdır; üstelik bu muhassala, kadük edilmiş Misak-ı Millî sınırlarına sığmayacak kadar geniş bir gönül ve kültür coğrafyasına yayılmıştır. Yirminci asrın ilk yarısında çizilen bir haritaya yetmiş beş yıllık tarih, bin küsur yıllık bir oluşumdan koparak nasıl yeni bir millet yaratabilir? Anadolu, kanların, kültürlerin, dillerin, duyguların birbirine karışıp yoğrulduğu, Türkistan'a, Kırım'a, Bosna'ya, Kosova'ya, Musul'a, Kerkük'e, Şam'a, Halep'e vb. aynı ölçüde bağlı, dalları dört bir yana uzanan, kökleri ise çok derinlerde bir dünyanın adıdır.

Olağanüstü genişlikteki gönül ve kültür coğrafyamızda, bu kültüre herhangi bir şekilde bağlı olarak yaşayan ve aynı duyguları paylaşan herkes, ister Boşnak olsun, ister Özbek, ister Kürt olsun, ister Çerkez, ister Acem olsun, ister Arap, benim nazarımda Türk'tür. Açıkçası, Türkiye dışında da pekâlâ Türk olunabilir. Farklılıklar, bu büyük dünyanın zenginliğidir. Elbette Türkistan Türkiye Türkü, aynı kaynaktan doğmuş olsalar bile, farklı tarihî maceralar yaşamış, farklı kültür sentezlerine ulaşmışlardır. Ama dilleri aynı dildir, bu da dünyaya aynı perceneden baktıkları anlamına gelir. Bir insanın Türk olması için bence ana dilinin Türkçe olması da şart değil; çünkü büyük bir kültür, ana dili farklı olanları da kuşatıp kendine benzetebilir.

Ahmet Haşim Arap'tı, ana dili Türkçe değildi, ama Türkçe'nin en has şairlerinden biridir. Mehmet Âkif de Arnavut'tu; ama İstiklâl Marşı'mız onun kaleminden çıktı. İkisi de benim anladığım mânâda Türk oğlu Türk'tür. Daha da ilgi çekici olan, annesi Buharalı bir Türk olan Âkif'in ana dili Türkçe'dir. Kosova'nın İpek şehrinden Arnavut asıllı Tahir Efendi'yle Buharalı Emine Hanım İstanbul'da evlenir; ve bu evlilikten bir millî şair doğar, Anadolu'da kıvamını bulan halk ve kültür de, işte böyle bir terkip...

Benim nazarımda, bu kültüre musikinin diliyle bağlanan Zaharya da Türktür, Nikogos Ağa da, Tatyos Efendi de Türktür, Lavtacı Andon da...

Tarihî maceramız, tabiî şartlarda bir arada düşünülmesi mümkün olmayan Kazanlı bir Tatar'la Mostarlı bir Boşnak'ı, Tunuslu bir Arap'la Kosovalı bir Arnavut'u aynı duyguda birleştiriyor. Bu büyük dünya ince sınırlarla birbirine bağlıdır; birinde sınır uçlarına dokunulduğu zaman diğeri acıyla sarsılır. Ve bu dünyada, yurdundan zorla koparılanlar önce Türkiye'ye koşarlar; ister kanlarıyla ve dilleriyle Türk olsunlar, ister duygularıyla ve dünyaya bakış tarzlarıyla...

Hâsılı, Anadolu teknesinde hamur hâlâ yoğruluyor.

(Derkenar, 2002)

ROMAN GİBİ

Mustafa Kutlu

Beşir Ayvazoğlu Ahmet Haşim monografisini yazmaya karar verince ilk iş olarak şairin kabrini ziyaret etmek istemiş. Eyüp Sultan'da olan mezarı epeyce aramış, bulamamış; sormuş soruşturmuş bir bilene rastlamamış. (*)

İşte vardığımız nokta; işte ne hale geldiğimiz. Son yüzyılda yetişen büyük şairlerimizden birinin mezarına bile sahip çıkamamışız. Neyse ki Beşir Ayvazoğlu gibi; "Her nesil hafızasını tazelemek, sahip olunan bütün değerleri yeniden yorumlayarak kendine maletmek zorundadır. Aksi halde sürekllik olmaz ve değerler eskimiş elbiseler gibi bir kenara atılır" diyerek bu kadirbilmezliğe karşı çıkanlar var. (Bu arada Dergâh Yayınları arasında Haşim külliyatını büyük bir emekle hazırlayıp yayımlayan Prof. Dr. İnci Enginün ile Prof. Dr. Zeynep Kerman'ı saygı ile anmalıyız)

Ayvazoğlu daha önce yayımladığı Peyami Safa monografisi gibi, bu defa da 328 sayfalık Ahmet Haşim kitabını çıkardı (Ömrüm Benim Bir Ateşti-Ahmet Haşim'in hayatı, sanatı, estetiği, drama/Ötüken Yay.).

Kitap herşeyden önce dizgisi, tertibi, hurufatı, mizanpajı, dipnotları, kaynakları, bibliyografyası, alıntıları, anekdotları, indeksi ile göz dolduruyor. Kapağı daha güzel olabilirdi. Kitabın tabiri caiz ise "mimarisi" tam bir sanat eseri.

Muhtevası ile de kendinden önce yazılan yirmiyi aşkın Haşim çalışmasını aşıyor. Onu bir bilimsel çalışma olarak elimize alsak bile bir roman gibi okuyabiliyoruz. Öylesine zevkli ve sürükleyici bir üslup kullanılmış. Bu çalışma umarız akademik çevreler için (zevkle okunabilir bilimsel eser örneği olarak) bir pencere açacaktır.

Eserin giriş bölümünde şairin şiir anlayışı, poetikası, estetiği, bunlar üzerine yapılan değerlendirmeler, eleştiriler yer almakta. Daha sonra çocukluğundan itibaren hayatı ile şiiri iç-içe verilerek 47 yıl süren ömrün dramatik hikâyesi dile getiriliyor.

Bu hikâye içinde o mutsuz, yalnız ve hastalıklı çocukluk, Galatasaray Sultanisi'ndeki tahsili ile şiire başlaması, mektep arkadaşları, tutkuları, ilk memuriyeti, Fecr-i Âti topluluğuna katılışı, İzmir günleri, Çanakkale Savaşı sırasında askerliği, görevle Anadolu'yu dolaşması, Sanayi-i Nefise Mektebi'ndeki hocalığı, Göl Saatleri adlı kitabının neşri, Hatice Muazzez Hanım ile kısa süren evliliği, gazeteciliği, Avrupa seyahatleri, duyguları, düşünceleri, kavgaları, yalnızlığı, hastalığı ve nihayet ölümü anlatılmaktadır.

Böylece okurlar sanatkâr Haşim'i, onun şiir ve nesrinin özelliklerini tanırken, bütün bunlara kaynaklık eden mizacını, insanî taraflarını da öğreniyorlar. Ben bu sayede şairin az-çok bildiğim yönlerini etraflıca görmek imkânına kavuştum. Bunlardan bazıları: Çanakkale Savaşları'na katılan Haşim niçin bu harple ilgili bir şey yazmamıştır? Dine karşı yok denecek kadar ilgisiz oluşu. Mahalle ve kahve arkadaşları ki; şaşırtıcı olan edebiyat ve hasın dünyasının bunlardan, kahvedeki arkadaşlarının ise onun meşhur bir şair ve yazar oluşundan haberleri yoktur. O iflah olmaz bir yemek düşkünüdür. Öyle ki İstanbul'da nerede, ne zaman, ne yenir bilecek kadar gourmet'dir. Ve Ayvazoğlu'nun şu önemli tesbiti: "Aslına bakılırsa Haşim'in tutarlı olmak gibi bir kaygısı yoktur; o anda hangi duyguları yaşıyorsa fikirleri de o duyguların kalıbına girivirir. Bugün doğru dediğine yarın yanlış diyebilir".

Beşir Ayvazoğlu Haşim'in hayatını bizlere bir "roman gibi" okuttu.

Şimdilerde Yahya Kemal'i yazıyor. Ve artık o kitap "gibi"yi de atarak sanırım düpedüz "roman" olacak.

Eline sağlık.

(*) Ahmet Haşim'in mezarı daha sonra gazeteci Mehmet Nuri Yardım'ın gayreti ile bulundu ve Eyüp Sultan Belediyesi tarafından etrafı temizlenerek yeniden düzenlendi.

(*Yeni Şafak*, 20.12.2000)

BEŞİR AYVAZOĞLU

KAYIP ŞİİR

Alun bir oltа saldım yaşanmış zamanlara
Âh o güzellikler elimizden uçup giden...
Belki Kadı Burhan'dım bir ince tuyuğ,
Bilinmeyen bir kıssacık belki Sa'dî'den.

Belki cin gibi çarpan birkaç büyülü mısra:
Hüsameddin unutmuş Mevlânâ söylese de.
A mirim, a cancağzım, belki Hüsn ü Aşk'ı
O yitik sözler için söyledi Galib Dede.

Âh, belki de Endülüs'de bir zamanlar, dalgın
Bir şairin düşürdüğü sâhâne muvaşşah,
Belki Hayyam'ın hayalindeki son rubai
Belki bir gazel Fuzuli'den, redifi "eyvah"...

Birgün bir konakta küçük beye arap dadı
Dedi ki: "Bahçelerde çiçeklere Şeyh Galib
Sözsüz bir tarîdiyeyi gizlice fısıldadı!"

Hani rüyada söyler de unutursunuz ya,
Belki öyle unutmuş uyanınca Ali Şir;
Onun'çün Haşim'inki rüya üstüne rüya!

Edebiyatı Merkez İlim ve Redaksiyon Kurulu üyesidir. ADTYK Atatürk Kültür Merkezi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Repertuar Kurulu üyeliklerinde de bulundu

İlk yazısı 1968'de *Hizmet* gazetesinde (Sivas) yayımlandı. *Ötüken, Defne, Hisar, Türk Edebiyatı, Hareket, Divan, Dergâh, İzlenim, Türkiye Günlüğü, Yeni Türkiye, Hergün, Tercüman, Türkiye, Zaman, Aksiyon* vb. dergi ve gazetelerde yayımlandı. *Aşk Estetiği* adlı eseriyle 1982 Türkiye Yazarlar Birliği Fikir Dalında Yılın Yazarı Ödülünü, *Muradiye Ölü ve Gül* adlı belgeseliyle 1986 Türk Millî Kültürüne Hizmet Ödülünü, *Güller Kitabı* adlı kitabıyla 1992'de Türkiye Yazarlar Birliğinin İnceleme Dalında Yılın Yazarı Ödülünü, 1998'da *Yahya Kemal Eve Dönen Adam* adlı eseriyle de Avrasya-Bir Vakfı Ödülünü, 1999 yılında Kombassan Vakfı Mevlâna Edebiyat Büyük Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ-PORTRE: *Yahya Kemal: Eve Dönen Adam* (1985), *Halk Şiirinden Tarihe* (1991), *Şeyh Galib*

Beşir Ayvazoğlu

Kitabı (yazar ve editör olarak, 1995), *Tarık Buğra / Güneş Rengi Bir Yığın Yaprak* (1995), *Fuzuli Kitabı* (editör olarak, 1996), *Defterimde Kırk Suret* (1996), *Hakkı Süha Gezgin / Edebi Portreler* (editör olarak 1997), *Dede Efendi* (Flamanca tercümesiyle, Hollanda, 1997), *Muhammed İkbal Kitabı* (editör olarak 1997), *Peyami / Hayatı Sanatı Felsefesi Dramı* (1998), *Kuğunun Son Şarkısı* (1999), *Siretler ve Suretler* (1999), *Ömrüm Benim Bir Ateşti / Ahmet Haşim'in Hayatı – Sanatı - Estetiği - Dramı* (2000), *Neyin Sırrı Hâlâ Hasret* (2002), *Doğu-Batı Arasında Peyami Safa* (2002), *Yahya Kemal - Ansiklopedik Biyografi* (2006)

BİYOGRAFİK ROMAN: *Bozgunda Fetih Rüyası* (2001).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Aşk Estetiği* (1982), *İslâm Estetiği ve İnsan* (1989), *Güller Kitabı* (1995), *Geleneğin Direnişi* (1996), *Divanyolu – Bir Caddenin Hikâyesi* (2003).

ŞİİR: *Gülname* (1983), *Kaknus* (1993), *Şiirler* (1996).

DENEME: *Geçmişi Yeniden Kurmak* (1987), *Türkün Kültür Coğrafyasında Bir Gezinti* (deneme-gezi, 1990), *Şehir Fotoğrafları* (1997), *Altı Çizili Satırlar* (1997), *Yaza Yaza Yaşamak* (1999), *Altın Kapı* (2001), *Derkenar* (2002),

FABL: *Aslanlar Tilkiler ve Eşekler* (1989).

HAKKINDA: Ahmet Kabakli / Beşir Ayvazoğlu (Türk Edebiyatı, c. III, İstanbul 1991, c. IV, s. 375-386), Necmeddin Türinay / Gülname'ye Dair (Geleneğin Dünyası, Yeniliğin Ufukları, 1983), İnci Enginün / Güller Kitabı (Bir Sığınak Olarak Kitap ve Edebiyat, 2001), Muhsin Macit / "Gelenek ve Beşir Ayvazoğlu'nun Şiiri (Geleneğin Geleceğe, 1996), Beşir Ayvazoğlu Kitabı (Nusret Özcan-Kemal Aykut, 2000), Ayan Yaşar / Dilhayat Kalfa'nın Masalı - Bir İmaj Tahlili Denemesi (Türkiye Günlüğü, 1989), Selim İleri / Güller Kitabı (Milliyet, 12 Mayıs 1992), İnci Enginün / "Güller Kitabı" (Türk Dili, Mayıs 1993), Gürsel Aytaç / Beşir Ayvazoğlu'ndan İki Biyografi: Tarık Buğra ve Yahya Kemal (Cumhuriyet Kitap, sayı: 317, 1995), Taha Kivanç / Bu Kitaba Bayıldım (Zaman, 17 .7.1998), Turgay Fişekçi / Peyami (Cumhuriyet, 26.8.1998), Taha Akyol / Peyami Safa (Milliyet, 5 .10.1998), Nazan Bekiroğlu / "Peyami" (Aksiyon, nu. 204, 31.10.1998), Nevzat Kösoğlu / Hoşgeldiniz (Türk Yurdu, sayı: 135, Kasım 1998), İskender Pala / Peyami (Zaman, 26.11.1998), Sevinç Çokum / "Peyami Onu Tanısaydı" (Türkiye, 30.11.1998), Mustafa Kutlu / "Roman Gibi" (Yeni Şafak, 20.12.2000), Vivet Kanetti / Bir Haşim Yarası (Virgül, sayı: 37, Ocak 2001), Doğan Hizlan, Büyük Bir Şairin Çarpıtılmamış Portresi (Hürriyet, 24.11.2001), Nuh Köklü / Evc Dönen Adam (Radikal Kitap, 21.12.2001), Hilmi Yavuz / Bozgunda Fetih Rüyası (Milliyet Kültür Sanat, 7.2.2002), Hilmi Yavuz / Bozgunda Fetih Rüyası (Zaman, 20.2.2002), Alim Kahraman / Beşir Ayvazoğlu'nun Yahya Kemal Romanı (Kaşgar, sayı: 26, Mart-Nisan 2002), İlber Ortayli / Yahya Kemal Biyografiler (Milliyet Pazar, 24.3.2002), Nuh Köklü / Edebiyat ile Siyasetin Ortak Paydası: Bir Millet Olma Mekânı Olarak Ev (Virgül, Nisan 2002), Cem Behar / Neyin Sesi-Neyin Sırrı (Zaman, 5.4.2002), Murathan Mungan / Çok Emeğin Az Görünen Yüzü (Milliyet, 8.9.2002), M. Orhan Okay / Sokaklar da Konuşur (Zaman, 1.2.2004).

AYVERDİ, Ekrem Hakkı

Mimar, sanat tarihçisi (D. 22 Aralık 1899, Şehzadebaşı / İstanbul - Ö. 23 Nisan 1984, İstanbul). Şerecesi babası Piyade Kaymakam (Miralay) İsmâil Hakkı Bey yoluyla Bolulu Ramazanoğulları'na, annesi Meliha Hanımefendi tarafından da bugün Budapeştete'deki türbesinde yatan veli Gülbaba'ya dayanır. 1907-11 arası Dârü't-Tedris, Hadika-i Meşveret mekteblerinde, daha sonra Vefa Sultânisi ve Mühendis Mektebinde okudu. 1920'de yüksek tahsilini bitiren Ekrem Hakkı Bey bir buçuk sene kadar İstanbul Belediyesi Fen İşlerinde çalıştıktan sonra 1950'lere kadar inşaatçılıkla uğraştı. Bu zaman zarfında müteahhit olarak Edirne, Çorlu, İstanbul, Bursa'da yoldan köprüye ve hastaneye kadar çeşitli binaların yapımı, daha çok restorasyon işlerindeki hizmetleriyle dikkat çekti.

Birçok ülkeyi gezerek araştırmalar yaptı. Osmanlı İmparatorluğu'nun sahibi olduğu coğrafyanın beş yüz elli bin kilometrelik bölümünü kendi imkânlarıyla inceleyerek buradaki mimari eserlerden bir bölümünü unutulmaktan kurtardı. Mîmârî eserlerin ihyâsı ile uğraşırken bir yandan da hat, tezhib, işleme, cilt, kalemtraş, divit ve Kur'ân-ı Kerim koleksiyonları ile meşgul oldu. Bunların en nâdidelerini topladı, muhâfaza etti. Onu elli yaşından sonra, hayatının ikinci safhasında, yani mimari tarihi araştırıcılığı içinde görüyoruz. Bir yandan memleketin çeşitli mes'eleleri hakkında makaleler yazarken, ilerde neşredeceği abide eserlerin çekirdeği çatlamış bulunuyordu. 1953'te yayımlanan *Fatih Devri Mimari Eserleri* ile başlıyan bu büyük hizmet, temposunu artırarak vefatına kadar aralıksız sürdü.

Araştırmalarından dolayı kendisine İstanbul Üniversitesince fahri doktorluk pâyesi verildi (1979). İstanbul Fetih Cemiyetinin otuz yıllık başkanı, bu cemiyete bağlı Yahya Kemal Enstitüsü ve İstanbul Enstitüsünün kurucusu ve azası. Son olarak da fikir ve sanat hayatında mühim bir mevkii olan Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfının bânisiydi. 17 Kasım 1979'da Aydınlar Ocağı ilk Üstün Hizmet Armağanını Ayverdi'ye verdi. Ayverdi'nin tarih, sanat tarihi, mimari dallarında yüzden fazla makalesi yayımlanmış, İstanbul'da birçok ünlü

Ekrem Hakkı Ayverdi

bina ve eseri inşa etmiştir. Bazıları: Elhamra Sineması, Gureba ve Haseki Hastanelerinde birçok klinik binası, Kadıköy Halkevi binası, Taksim'de eski Belediye Gazinosu, Üniversite Rasathancsi, Beşiktaş'ta Barbaros Anıtı, Gazanfer Ağa Medresesi, Beykoz İshak Ağa Çeşmesi, Bâli Paşa Câmii, Mesih Paşa Câmii, Lâleli Câmii, Ayasofya, Edirnede Selimiye, Üç Şerefeli, Eski Câmii, Bâyezid, Muradiye, Yıldırım, Süleymaniye Câmileri ve Çelebi Bedesteni Boyacıköy Camii, Bursa Vali Konağı, Heybeliada Camii.

ESERLERİ:

18. Asırda Lâle (1950), *Fatih Devri Mimari Eserleri* (1953), *Fatih Devri Mimarisi* (1953), *Fatih Deri Hattatları ve Hat San'atı* (1953), *Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri* (4 cilt, 1953-1974), *Yugoslavya'da Türk Abideleri ve Vakıfları* (1957), *Fatih Devri Sonlarında İstanbul Mahalleleri, Şehrin İskânı ve Nüfusu* (1958), *Fetih Devri Mimarisi Zeyli* (1960), *Osmanlı Mimarisinin İlk Devri* (1966), *Vakıflar Tahrir Defteri* (Ö. L. Barkan ile, 1970), *Fatih Devrinde Osmanlı Mimarisi* (2 cilt), *Osmanlı Mimârisinde Çelebi ve II. Sultan Murad Devri* (2 cilt, 1972), *İlk 250 Senenin Osmanlı Mimârîsi* (1976), *Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri* (4 cilt, 1979-1983).

HAKKINDA: M. Akif Ak / Söylcşi (Pınar dergisi, Nisan 1976), Ekrem Hakkı Ayverdi ile Bir Konuşma (Gençlik dergisi, Haziran 1976), Köprü dergisi (Mayıs 1978), Tercüman gazetesi (4.7.1982 ve 5.7.1982), İ. Aydın Yüksel / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991), Mehmet İsmet Binark / Ekrem Hakkı Ayverdi Bibliyografyası (1999), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002). Ayrıca İstanbul Fetih Cemiyeti tarafından Ekrem Hakkı Ayverdi hatıra kitabı yayımlanmıştır.

AYVERDİ, İlhan

Yazar, sözlükçü. 1926, Akhisar / Manisa doğumlu. İlk ve ortaokulu Akhisar'da, liseyi İzmir Karataş Lisesinde (1943) tamamladı. Yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde „ *Vecihi Çelebi Divânı*" adlı tez çalışmasıyla (1949) bitirdi. İstanbul'da Anarathigutyan Ermeni Ortaokulu, Zoğrafyan Rum Lisesi, Saint Joseph ve Saint Michel Fransız liseleri ile Çapa Eğitim Enstitüsünde Türkçe-edebiyat öğretmeni olarak çalıştı, 1960 yılında öğretmenliği bıraktı. Eşi Yüksek Mimar-Mühendis Dr. Ekrem Hakkı Ayverdi'nin, Osman Gazi'den itibaren Fatih devrini de içine alan Osmanlı mimarîsi hakkındaki eserlerinin çalışmalarında, onunla birlikte Anadolu ve Rumeli gezilerine çıktı. Eşinin bu çalışmasına katkılarda bulundu. Öte yandan İstanbul Fetih Cemiyetinde üye, Türk Kadınları Kültür Derneği ile Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfında başkan olarak sivil toplum çalışmaları yaptı. Yazıları çoğunlukla *Kubbealtı* dergisinde yayımlandı. 1976 yılında çalışmalarına başladığı *Misâlli Büyük Türkçe Sözlük* adlı eseri 3 cilt olarak 2005 yılında çıktı. Bu çalışmasıyla TYB'nin 2005 Dil Ödülü'nü kazandı.

"... Bu koşullar göz önünde bulundurulursa, başta Osmanlıca olmak üzere, yabancı sözcüklere daha çok yer veren , üç ciltlik 'Misalli Büyük Türkçe Sözlük'ün değişik bir işlevi olacağı anlaşılıyor.

"Genel dil dolaşımında yaşayan yabancı bir sözcüğün Türkçe karşılığının bulunması, tanımının yapılması, nasıl kullanıldığının örneklerle belirtilmesi, kökeninin, vurgulanmasının gösterilmesi; her sözlükçünün zorunlu saydığı kurallar arasındadır.

"Misalli Büyük Türkçe Sözlük'ü 30 yıl emekle hazırlayan İlhan Ayverdi'nin çalışması küçümsenemez. Her ne kadar sözlükçülükte birbirinden yararlanma geleneği varsa da, her sözlüğün kendine özgü bir kişiliği de vardır." (Mustafa Şerif Onaran)

" Sonunda 'Misalli Büyük Türkçe Sözlük' yayımlandı. Gerçekten bir ömrün verimi. Göz kamaştırıcı bir sözlük. İlhan Ayverdi'nin kişisel çabasına, zaman içinde, başka dil tutkunlarının emeği de eklenerek." (Selim İleri)

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi

BİR HAYAT, BİR LUGAT

Ergun Göze

İlhan Ayverdi'nin sekseninci yaşını tebrik için, bir küçük ama çok zarif kitapçık çıkarmış dostları. İsmi Bir hayat, bir lugat... Çok yerinde bir isim. İlhan Ayverdiyi en güzel bu cümle anlatır. Geçenlerde çıkan ve ilk baskısı derhal bitip ikincisini yapan bu mükemmel ve üç ciltlik azametli eser (Kubbealtı Lugati, Misalli Büyük Türkçe sözlük) İlhan Ayverdi'nin otuz seneden fazla süren gayretinin tatlı meyvesidir. Vakrini, nakdini, sıhhatini düşünmeden sarfettiği, bir ömre bedel eser.

O bu büyük eserin lokomotifi, müellifi, iradesi her şeyi idi. O bu gayreti inancından ve bu millete hizmet aşkından alıyordu. Esasen merhum ve muhterem eşi Ekrem Hakkı Ayverdi ile teşkil ettikleri Üçler, milli düşünce ve gayretin hem yuvası, hem yayılma merkeziydi. Sadece dernekleri değil, evleri de bir akademiydi. Bu lugatte böyle akademik toplantıların birinde kararlaştırılmıştı.

Milli Mücadelenin Akhisar Cephe kumandanının kızı olan İlhan Ayverdi'nin bu iki Ayverdi kardeşle yaşadığı birlik ve beraberlik ayrı bir mimarîdir, ayrı bir ahenk. Kitapçıkta şimdi gerçek âleme geçmiş birçok aziz dostu görmek ayrı bir duygu seline çekiyor insanı. İşte rahmetli Aydın Bolak Ve Ahmet Kabaklı ile resimleri. Kabaklı Hoca onun sınıf arkadaşıydı.

Aydın Bolak, Fatih toplantılarının tiryakisi...

İşte merhum Tevfik İleri ile...
İşte ilk rehberi tokatlı Mehmet Dede ile...
İşte Ord. Prof. Sıddık Sami Onar ile...

Öğrenci İlhan, Saint Michelle Edebiyat Öğretmeni İlhan. Nikah defterini imzalayan İlhan. Lugate başladığı günlerde, Lugati eline aldığı gün... Bir ömür ve adeta bir Tayflar geçidi

Ben İlhan Ayverdi'yi rahmetli dostları Tevfik Demiroğlu ile kıyaslardım ve şöyle derdim. İlhan Ayverdi'nin bir insan için iyi demesinin önemi yoktur. Çünkü o, kimseye kötü demez. Ama Tevfik Bey birisine iyi derse o çok mühimdir zira o da kimselere kolay kolay iyi demez. Meşrep meselesi. İlhan Ayverdi meşrebinin bu yanıyla başarılı, rahmetli Tevfik Bey de zıt meşrebiyle mümtaz idi.

Otuz beş yıllık bir dostluğun muhasebesini bu kitapçığın bir sayfasında buldum. Ait altı iki resim. İkisi de İlhan Ayverdi'nin. Birisi Lugate başladığı günlerde, diğeri bitirmiş elindeki baskıya bakıyor. Bu resmin ifade ettiği manayı ancak böyle üç ciltlik bir lugat ifade edebilir. .

Kendinden sonra devam edecek bir hayır bırakmanın belki en güzel misali.

Bir ömür vermeye değer gaye. Allah İlhan Ayverdi'ye uzun ve sağlıklı ömürler versin. Eminim gönlünde bu millet, bu inanç için yapılmasını istediği daha başka şeyler de vardır.

Evet her hayat bir lugattir belki fakat hiç kimsenin hayatı böyle bir lugat, hiç kimsenin lugatı böyle bir hayat olmamıştır.

(*Tercüman*, 9.7.2006)

2 (2002), Selim İleri / 'Sözlükler, Bir Sözlük' (Cumhuriyet, 31.1.2006), Mustafa Şerif Onaran / 'Misalli Büyük Türkçe Sözlük' (Cumhuriyet Kitap, 16.2.2006).

AYVERDİ, Sâmiha

Yazar (D. 25 Kasım 1905, Şehzadebaşı / İstanbul - Ö. 22 Mart 1993). Annesi Meliha Hanım, babası Piyâde Kaymakamı (Yarbay) İsmâil Hakkı Bey'dir. Kendisi gibi Türk kültürüne büyük hizmetlerde bulunmuş olan sanat tarihçisi ağabeyi Ekrem Hakkı Ayverdi'den sonra âilenin ikinci ve son çocuğu olarak dünyâya geldi. Baba tarafından şeceresi Ramazan oğullarına kadar uzanır.

Sâmiha Ayverdi, özellikle babasının ve bütün âilenin sevgi çemberi içinde eski büyük âile tipinin dadılı halayıklı havasını soluyarak büyüdü. Daha üç dört yaşından itibaren babasının, evinde düzenlediği sohbetlere katıldı. Bu sohbetlerde Ziya Paşa, Cevdet Paşa, Ahmet İzzet Paşa, Çürüksulu Mahmut Paşa ve Ressam Ali Rıza Bey gibi ünlülerin konuşmalarını dinleyerek yetişti. Bu sohbetler onun, öğrenmeye hevesli doğasını besledi ve güçlü hâfızasına yerleşerek eserlerine malzeme kaynağı oldu. 1905-93 yılları arasında II. Abdülhamit, İkinci Meşrutiyet, İttihad ve Terakki, Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı, İstiklâl Savaşı ve Cumhuriyet dönemlerini yaşadı.

Beş yaşında mahalle mektebine başlayan Sâmiha Ayverdi 1921 yılında, Süleymâniye İnas Nümune Mektebini bitirip özel dersler almaya başladı. Yazar bu dönemde Fransızca öğrendi. Henüz on iki yaşındayken *Kısas-ı Enbiyâ* ve *Servet-i Fünûn* ciltleri de dahil olmak üzere babasının kütüphanesindeki birçok eseri okudu. On altı yaşında iken bir kaymakamla evlendirildi. Ancak anlaşamadığı eşinden Nâdide adında bir kız çocuğu dünyaya getirdikten sonra ayrıldı, evlilik defterini böylece kapattı.

Hayatında en önemli rolü oynayan insan, annesi vâsıtasıyla eşiğinden içeri adım attığı Kenan Büyükaksoy, nâm-ı diğer Kenan Rufâî oldu. Dayısı Server Hilmi Bey'in mektep arkadaşı olan bu zat 1867'de Selânik'te doğmuş ve ilk mânevi terbiyesini annesi Hatice Kenan Hanım'dan almıştır. Dokuz yaşındayken Galatasaray Sultânisine girmiş ve mektebi bitirdikten sonra çeşitli şehirlerde eğitim müdürlüğü yapmıştır. 1900'de Medine'de inşa edilen İdâdî-i Hamidi (Abdülhamit Lisesi) müdürlüğünde bulunmuş, daha sonra çeşitli yüksek okullarda müdürlük ve eğitim müfettişliği görevlerine getirilmiştir. Kenan Büyükaksoy'un, Sâmiha Ayverdi'nin hayatındaki yerini kendisinden dinleyelim:

"Vatan ve imanı, kılıcın iki yüzü gibi birleştirmiş bir âilenin evlâdı olmakla beraber, dünya görüşü ve insanlık anlayışı yolunda atmaya çalıştığım her adımı, hocam Kenan Rif'ai'ye borçluyumdur. Bir mânevi murâkebe, derûni muhasebe ve birlik görüşünden uzaklaştıkça, ulvi duygu ve yapıcı düşüncelerini kaybeder olan cemiyet ve milletlerin yüzlerinin gülmesi için, şahsi ihtiras ve menfaat şâibesiyle kirlenmemiş rehber otoritelere muhtaç bulunduklarına inanıyorum.

Hayatıma bir çizgi çekerek yekûnunu gözden geçirdiğim zaman, kendi kendisinin emiri olduğu gibi, etrafındakileri de hayvânî ve nefsâni hırs ve çirkinliklerinden âzâde ederek hürriyete kavuşturma cihadı içinde olan bir ulunun çömezi olmaklığımdan başka kârım olmadığı gerçeğini görüyorum."

Samiha Ayverdi

Otuz iki yaşında iken ilk romanı *Aşk Budur* (1938) yayımlandı. Daha sonra art arda diğer romanları basılmaya başladı. Hepsi de tasavvuf ve mânevi aşkı anlatan bu kitaplar hakkında Necip Fazıl, Refii Cevad, Âdile Ayda gibi isimler övgü dolu yazılar yazdı.

1946 yılından sonra tür değiştirerek roman yazmaya son verdi. Artık "fikri, içtimâî ve târihî eserlere" ağırlık vermeye başladı. Ayrıca İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul Enstitüsü ve Yahya Kemal Enstitüsünde faal üyeliklerde bulundu. Türk Kadınları Kültür Derneği İstanbul Şubesi'nin ve Kubbealtı Akademisinin kurucu üyesi olarak çalıştı, akademiyi fikir ve yazılarıyla besledi. İlerleyen yaşına rağmen köşesine çekilmek şöyle dursun aktivitesini arttırarak sürdürdü. 1980 yılında Libya tarafından İspanya'nın Sevil şehrinde düzenlenen İslâm Konferansı için hazırlık toplantısına bir tebliğle katıldı. 1969-80 yılları arasında çeşitli Avrupa ülkelerine yaptığı gezilerde tuttuğu notlar, *Yeryüzünde Birkaç Adım* adlı eserini yazılmasını sağladı. 1984 yılında çok sevdiği ağabeyi Ekrem Hakkı Ayverdi'yi kaybetmesi, bozulmaya başlayan sağlığını daha da kötüleştirdi. Bu duruma rağmen çalışkanlığı ve özellikle okumadan kopmayışı için Ahmet Kabaklı şu değerlendirmeyi yapmıştır:

"Sâmiha Hanımefendi kadar titiz bir okuyucu görmedim. O muhakkak ortamızda bir büyük ilham gibidir. Tur'da oturan bir velî gibi sesini bize duyurur. Yazımızda ufak bir meziyet varsa ilkin onun gözü önündedir ve ilkin o bizi bulur ve ilkin o tebrik eder. Maksat teşviktir. Yazılarımızı yahut faydalı yazıları her güzel yazıyı teksir edip Avrupa'ya yollar, Anadolu'ya yollar, Suriye'ye yollar, Mısır'a yollar."

Hakkında basında çıkan yazılarda kendisi için kullanılan sıfatlar, hizmetlerinin bir özeti gibidir: "Mistik bir kadın yazar", "Sâmiha Ana", "Vatan Ana", "Yaman Bir Türk Akıncısı", "Alperen", "Milli Hâfıza", "Milli Vicdan", "Vakıf Ana", "İstanbul Hanımefendisi", "Son Osmanlı"...

Kendisine, 1978'de Türkiye Milli Kültür Vakfı Armağanı, 1984'de Millî Kültür Vakfı tarafından Türk Millî Kültürüne Hizmet Şeref Armağanı, 1985'de *Yeryüzünde Birkaç Adım* isimli kitabı dolayısıyla, Boğaziçi Yayınları tarafından Boğaziçi Başarı Ödülü, 24 Nisan 1986'da, Türk Edebiyatı Vakfı tarafından milli sanata hizmetlerinden ötürü plaket, 5 Mart 1988'de yazı hayatının 50. yılı dolayısıyla Aydınlar Ocağı Genel Merkezinde tertiplenen törende plaket, 13 Mayıs 1990'da Âile Araştırmaları Kurumu tarafından şükran beratı, 1992'de Türkiye İlim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği Üstün Hizmet Ödülü, 28 Şubat 1992'de kurucu üyeliğini yaptığı Türk Kadınları Kültür Derneği tarafından plaket verildi. Türk Edebiyatı Der-

SÂMİHA AYVERDİ

İBRAHİM EFENDİ KONAĞI

Birbirine hem benzeyen, hem de küçük hususiyetlerle birbirinden ayrılan İstanbul meydanlarından bu geniş mahalle arası meydanının, bir tarafında Kalenderhâne Camii ile imam meşrutası, tam karşısında İbrâhim Efendi'nin konağı ve müezzin ile muhtarın evleri, öteki köşede ise medrese, çeşme ve geceli gündüzlü bir su türküsü mırıldanan bu çeşmenin üstüne, medresenin bahçesinden kollarını kanatlarını uzatmış ağaçlar ve çınarlar vardı. Meydanın sabit, kımıldamaz, somurtkan ve sükûtî binaları arasında güler gibi söyler gibi, düşünür düşündürür gibi baş sallayan, el cırpan, gam dağıtan, teselli eden, yoldaş olan bu şen şâtır çeşit çeşit ağaçlar nasıl da çok nasıl da holdu.

Ah bu ağaçlar. Şehri şehir yapan, binlerce yeşil gözün kadehi ile otrafa huzur dağıtan vefalı, sefâlı, sâdık dostlar... Eskiden İstanbul şehri bu asıl bu kanaatli âşinâların varlığı ile ne kadar mes'ut, ne kadar memnun ve ne kadar mâmurdu.

Sonra meydanın dört ayrı köşesinden, semtin dört ayrı istikâmetine giden geniş, dar, görmüş geçirmiş sokaklar gelirdi. Nihâyet bu, nice maceralardan nice serçe cândan artakalmış insanlar gibi hâtıralarla yüklü sokakların üstündeki evler, bir meşverete bir muhabbete bir derin düşünceye dalmış dostlar gibi yan yana, baş başa, karşı karşıya sıralanmış büyük evler, küçük evler, boyalı evler, boyasız evler, yeni evler, eski evler ve bu evler silsilesinden hacımları, şekilleri, plânlarıyla ayrılıp sivrilen konaklar. mahallenin muhtasına, yoksuluna, duluna, yetimine kapılan açık varlıklı konaklar, dirlikli konaklar, mahalleyi tanımlardı.

İbrahim Efendi'nin yirmibeş odalı, haremli selâmlıklı konağı da, devrinin içtimaî çehresini ve gelenek icâblarını çizgisi çizgisine aksettiren binalarından biriydi.

Efendi, ikbâl yıllarını bizle yukarı doğru tırmanırken, Haydar'daki baba konağını bırakıp, şehrin bu çok seçkin ve merkezî semtine yerleşmeye karar vermişti.

İşte hem keyfine, hem de mevkiinin ihtişamına uygun olarak yaptırdığı bu üç katlı yaygın binâ gerçekten de imparatorluk mâliyesinin şöhretli reîsine yakışır ölçüde idi. Konağın, iki haremi bir selâmlık bahçesi ve zemin katında bir dış bir de iç taşlığı, ahırları, mutbakları, kilerleri, çamaşırhaneleri vardı. Harem tarafında olan iç taşlıktan, hem büyük hem de küçük bahçeye geçilirdi. Büyük bahçe, meyve ve süs ağaçlarıyla donatılmış dört köşe büyük bir yerdi. Küçük bahçede ise, duyguların hizasına kadar hamam kütükleri istif edilmişti ki gence buradan kûlhana bir tay merdivenle çıkılır ve hamamın yanacağı günler, uşaklar içeri destûrla girerek kütükleri kûlhana çıkarıp ocağı ateşlerlerdi.

Konağın birinci katında iki mahçeyn kapısı ile ayrılan haremin ve selâmlığın on bir misafir salonu mevcuttu.

Üst kata gelince, tamamen yatak odalarıyla sandık odalarına ayrılmış olan bu kata, ev halkından başka kimse çıkmazdı. Hele sandık odalarına girmek evin yasakları arasındaydı.

Cemiyette olsun, âile içinde olsun, mevkileri ve salâhiyet hudutları, câriyelerden ancak bir kademe yüksek olan odalıkları, evin bakımı, tertibi ve temizliği ile alâkalı hususlarda gösterdikleri dikkat, ihtimam ve nizâmlar tesisi bel ki de kendilerini gösterebilecekleri, emir ve kumanda zevkini tatmin eyledikleri tek sâhâ idi. İbrâhim Efendi'nin kızları da, bacılarının odalıkları tarafından alınan bu türlü karar ın memnuniyetle kabul ederlerdi. Öyle ya, köşesi bucağı tıklım tıklım kıymetli eşyalarla dolu olan bu sandık odalarını kem gözlerden saklamak elbette onların da işlerine gelirdi. Her birine merdivenle çıkılan yatak anbarları ve her birinin içinde imparatorluğun dört köşesinden gelmiş bu müzelik eşyalarla dolu sandıklar ve bu sandıkların içindeki top top kumaşlar, canfesler, dibâlîler, ipek seccadeler, gümüş takımları, Saksonyalar, Çin mâmûlleri, asırlık işlemeler, çevreler, yağlıklar, halılar, kilimler ve bin yıllık bir medeniyetten süzülüp gelmiş bir târih tortusu, incelmiş bir mîras vardı ki elbette rastgele herkesin gözü önüne serilemezdi.

İbrahim Efendi'nin, hanımlıktan ziyâde halaylığına daha yakın olan Azmidil ve Neveser isimli odalıklarına evin yürütülmesinde dâimâ pasif fakat çeşitli vazife ve haklar verilmekle hem bir mes'uliyetin tatmin edici gurûru tanınmış hem de bu yoldan bir deşarj imkânı sağlanmıştı. Meselâ konağın gedikli müdavimleri olan dalkavuk, bohçacı terzi işlemeci, yoksul, fakir ve ricacı tertîbi misafirlerin idâresi tamâmiyle onların hükmündeydi. Kalfaların odasında ağırlanan ya da bir müddet oyalanıp baştan savulan bu misafirler, ancak yukardan çağrıldıkları zaman hanımların yanlarına çıkabilirlerdi. Uzun uzun kalacak kimseler ise, konaktaki ikamet müddetlerini dâimâ aşağı katta geçirirlerdi.

Konağın bu yarı sığınak, yarı yanaşma misafirleri, ya tatlı dilleri kıvrak zekâları, ya el hünerleri ve çeşitli mârifetleriyle hanımların gözüne girmeye âdetâ mecburdular. Kimi ahçıdan güzel dolma sarar, kimi çerkestavuğu, kimi hamur işleriyle ünlüdür. Oya yapanlar; nakış işleyenler; ev ilâçlarını da manâreti olanlar; gülsuyu, kekiksuyu çıkaranlar; kırk türlü bahârı sepetler dolusu gelincikle günler günü savurup kırmızı şurubu kaynatanlar; el çatlağına, boğaz ağrısına yedi dağın otundan ilâç yapanlar; nazara karşı tütsü hazırlayanlar, kurşun dökenler, aşağı katı hemen de hiç boş bırakmazlardı. Emeğine karşı caizesini alıp hanımları eteklîyen, kalfaları da güler yüzleri ve işgüzârlıkları ile hoşnut eden bu misafirlerin biri giderken yerine bir başkası veya başkaları gelir; her gelen de kendisine bu büyük kapının eşiğini atlatan küçük hünerinin siperi arkasına sığınarak aşağı kattaki yerine, bâzen bir saatliğine bâzen bir günlüğüne bâzen da bir aylığına geçip otururdu.

Çok defa komşuluk imtiyazından faydalanarak bu odadan hiç çıkmayanlar da vardı ki bunların arasında Suyolcunun Sıdıka Hanım, ihtiyar bir çınar gibi minderin üstünde yarı devrik oturur, kalfalara iş buyurmuktan, hattâ romatizmalı dizlerini ovdurmaktan çekinmezdi. Onlar da bu battal, bu şişman ve gevşek komşu kadına hizmet etmekten yüksünmezler ve Sıdıka Hanım da yüz buldukça yaslanır, hattâ ahçıbaşıya haber gönderip istediği yemekleri ısmarlamakta dahî tereddüt etmezdi.

İşin hoş tarafı, yukarı kat, bu odada cereyan eden günlük hayatın teferruatından asla haberdar edilmezdi. Yoksa "fakire fukaraya yüz vermek" İbrâhim Efendi konağının töresinde pek yoktu. Ama efendinin odalığı Neveser Kalfa müstesna, diğer genç ve orta yaşlı halayıklar, "fakiri fukarayı gözetmekte, hatır kollayıp gönül âbâd etmekte" adetâ yarış eden tatlı dilli güler yüzlü geniş elli kimselerdi. İşte bir kalp hastası olan Sıdıka Hanım da böyle munis ve hatırşinâs in sanlarla çevrili olduğunu bildiğinden, morluktan siyâhlığa dönmüş kalın dudakları arasından ağzında kalmış iki ön dişini göstererek güler ve:

— Resancığım, kaç gündür içim samsa çekiyor, ahçıbaşıya söyle de...

Diyerek baklava ile samsa arasındaki lezzet ve yapılış farkını anlatmaya başlar... böyle uzun uzun komşuluğu sıralarda da arka dişlerinin olmaması yüzünden yanakları kâh bir yelken gibi şişer, kâh içeri çökerek yüzüne acâyip bir çirkinlik verirdi.

Aslına bakılırsa bu konuk, devrin yardımlaşma anlayışı ölçüsünde vergili değildi, buraya hemen hiç kimse cebi boş gelip dolu çıkmazdı. Ama cemiyetin ihtiyaçlı zümresi, kibarı dokun geç... meselâ uyarak, gene de İbrâhim Efendi'nin konağına akın etmekte kusur etmezdi.

(*İbrahim Efendi Konağı*, 1973)

gisi 1984'de 127. sayısında yer alan Sâmiha Ayverdi özel bölümü, Yazı hayatının 50. yılı dolayısıyla Kubbealtı Akademi Mecmuası Ekim 1988 özel sayısı olarak çıktı. Merkez Efendi Kabristanında toprağa verilmiştir.

"S. Ayverdi'nin teşbihlerle, telmihlerle, mecazlarla örülü uzun cümlelerden oluşan edebî kudreti yüksek Türkçesi, ilk bakışta okuyucuyu zorlar gibi görünür. Ama okudukça ve dilin lezzetini duydukça o cümlelerden kopamazsınız. Türkçenin haşmeti, ifade kaabiliyeti, kıvraklığı, musikisi Ayverdi'nin cümlelerinde kendini gösterir. Bu cümleler derununda, son derece köklü bir kültür ve medeniyet dünyasını da günümüze taşır." (İsa Kocakaplan)

"Yazınsal yapıtlarının hemen hepsi, İstanbul üzerinde odaklanan kitaplardır. Ayverdi de Yahya Kemal ve A. Ş. Hisar gibi, İstanbul'u Osmanlı-İslâm uygarlığının cisimleştiği uzam olarak görür. Modernizme ve Cumhuriyete ilişkin görüşleri tartışmaya açık olan, yer yer gizlenemeyen bir fanatizmi yansıtan Ayverdi, roman ve anılarında üslupçu bir eğilim göstermektedir." (Ahmet Oktay)

"Yazar, dünü bugüne taşımaya çalışır. Tasarlanmış, düzenlenmiş, geçmişte mistiğin karışımı bir dünya

BİR DEVRİN SONU: "İBRAHİM EFENDİ KONAĞI"

Mehmet Nuri Yardım

İbrahim Efendi Konağı, sıradan bir roman olarak algılanmamalı. Eserde, bütünüyle sanatımız, estetiğimiz, kültürümüz ve bütün ihtişamıyla geçmişimiz sergileniyor. Meselâ Mimar Sinan'ın anlatıldığı bölümde, bu büyük dehâyı meydana getiren sebepler üzerinde durulur:

"Şüphe yok ki Sinan'ı Sinan yapan birinci derecedeki âmil onun vahdetçi görüşü, şevk ve şüle saçan imânıdır. Dikkat edilirse, o, sivil, askerî ve dinî eserleri arasında, bilhassa ibadethaneyi esas ve nihâî gaye olarak ele almış ve dâima camii sanki Yaradan'ı gözünün önünde tutarak inşâ etmiştir."

Koca Sinan'ın, yaptığı mâbedlerle arasındaki ruhi rabıtayı ise şu nefis cümleler aksettirir:

"Fakat Sinan, mâbedi, sân'at için yapmamış; sırf Allah'a ibâdet ve kulluk etmek, gemilerdeki pusulalar gibi, yolların şaşılmaktan korkanlara istikâmet, ümit ve yaşama şevki vermek isteyen bir anlayıştan hareket ederek yapmıştır."

Yahya Kemal'e "Süleymaniye'de Bayram Sabahı" şaheserini yazdıran ruhun güzelliğini ve manevî tekâmülünü Ayverdi'nin şu ölümsüz satırlarında yeniden keşfederiz:

"Bayram sabahı evlerin içinden genç, yaşlı hatta çocuk, ne kadar erkek varsa, bir mıknatıs gibi çekip mahremiyeti içine toplayan Süleymâniye, sanki muayyen bir cemâat için değil de, bütün dünya müminlerinin melcei, bütün İslâm âleminin sığınağı ve tapınağı olmak kararıyle âbideleşmişti."

Roman boyunca İbrahim Efendi'nin ilginç özellikler taşıyan yakın çevresini yakından tanıyor ve takip ediyoruz. Çok güçlü tahlilleri ve kuvvetli tasvirleri olan Ayverdi, konağın komşularından Hattat Azîz Efendi, Hilmi Bey, Vâsıf Bey, İbrahim Paşa, Cemal Bey ve Yusuf Bey'i canlı fırça darbeleriyle adeta resmeder. Bu portreler hayalî birer insan değil, yakından tanıdığımız birer varlık olarak karşımıza dikilirler. Özellikle konağın ömek genç kızı Râtibe, idealize edilen bir kahraman olarak belirivriir. Bugünlerde bir eser olarak kültürümüze kazandırılan ve adını bu kitaba veren "Râtibe", Akif'in "Asım'ın nesli" dediği olgunlukta bir sağlam karakter ve ideal tipir. Sâmiha Ayverdi, kendisine ömek aldığını söylediği, genç yaşta vefat eden bu talihsiz genç kızı adeta Türk kızının bir ahlâk nümunesi olarak görmek ve göstermek ister. Çevresine, küçüklerine ve büyüklerine kendisini kabul ettiren bu olgun genç kız, "her gittiği yerde hoş karşılanan, itibar ve muhabbet gören" bir kızdır.

Romanda sadece 20'nci yüzyıl değil, geçmiş asırlar da anlatılmaktadır. Sadabat, Nedîm, Evliya Çelebi ve geçmiş sanay âdabı gözlerimizin önünden akar gider. Gerileme ve yıkılış döneminin baş âmillerinden sefahate dikkat çekilir bu arada. Yedikule, Küçüklanga, Yenikapı ve Samatya meyhaneleri tasvir edilir.

Osmanlı konak, köşk ve yalılarında çalıştırılan insanların sosyal statüsüne ve refah seviyesine temas eden yazar, bu kişilerin dışlanan değil kucaklanan ve evin gerçek bir evladı olarak kabul ve itina gören fertleri olduğunu ısrarla vurgular. Bu münasebetin sağlamlığına ve samimiyetine dikkat çekilirken sosyal ahenk ve barışa da işaret edilir:

"On, on beş sene bir efendinin kapısına, kendi baba bucağı imişcesine bağlılık gösteren bir insan, artık bu kapı tarafından terkedilmez, ihmal edilmez bir Allah emâneti hâline geliyordu. Kaderini, çalıştığı kapıya bağlarcasına hizmet eden kimse için bu kapı tarafından kaydıhayat şartiyle, mâlî, hissî ve vicdanî bir alâka ve himaye görüleceği esasen bilinirdi. Nasıl bilinmesin ki, kendisinden bir evvelki, ondan da başka bir evvelki kapı yoldaşı, hep aynı muameleyi görmüş, aynı yollardan geçmiş, hep aynı adalet ve şefkat geleneğinin şaşmaz kıcapları içinde cereyan eden efendi-kapı halkı münâsebetinin emniyetli, düzenli ve mürüvvetli neticelerini görerek, kendi istikbâli adına da gam çekmemiş, endişeye düşmemişti." Bu devirde evlerdeki yardımcılar, efendileri tarafından şân ve şerefle rine uygun bir düğünle evlendirilir, mücevheri takılır ve bağışlanan dayalı döşeli bir eve yerleştirilir. İş bu kadarla da kalmaz. Efendi kendisine hizmet edenlerin çoluk çocuğundan da sorumlu olur, sadece bayram seyranda değil, her zaman himayecisi ve ihtiyaç anında arkasında olacaktır.

Osmanlı Devleti'ni ayakta tutan temel dinamiklere vurgu yapan yazar, toplumda Allah korkusunun egemen olduğunu, bu korkuyla zulmün önlendiğini ifade eder. Devletin bütün müesseselerinde ve toplumun her kesiminde aynı anlayışın hâkim olduğunu kaydeder Ayverdi. Romancımız, imparatorluğu asırlarca dimdik ayakta tutan bu "hak" ve "adalet" hassasiyetini yazar şu satırlarla dillendirir:

"Devlet ölçüsünde olsun, cemiyet ölçüsünde olsun, imparatorluk saltının müşterek ve hâkim fikri, hak ve adaleti öne almış bir anlayış ve inanıştı. Onun için bir beylerbeyi, bir sancakbeyi, değil binleri aşan kapı halkına hak emirleri dışında muamele etsin, timarı ve zeameti çevresinde çalışan toprak işçisinin, nüfuz bölgesi içinde bulunan kasaba ve şehir halkının hayat ve menfaat sahalarına tecâvüz eylesin, bu alışılmış ve görülmüş muamelelerden değildi."

Sâmiha Ayverdi'yi, bir roman yazarı olmanın ötesinde köklü medeniyetimizin şahidi ve kültürümüzün tespitçisi olarak görmek daha doğru olur. Diğer eserlerinde olduğu gibi bu romanında da Osmanlı'yı yücelten ve Osmanlı Türkü'nü diğer milletlerden üstün kılan özelliklere işaret ederken, bilhassa sağlam bir inançtan devşirilen "Allah korkusu"nun altını çizer. Ona göre, bütün meziyetlerin temelinde bu sağlam inanış, ortak hissediş ve derin duyuş telakkisi yatar.

(Hece Dergisi-Türk Roman Özel Sayısı, Mayıs-Temmuz 2002)

Samiha Ayverdi

ancak onu doyuma ulaştırır. O mücerret mekanı, reel bir mekan olan İstanbul'da yakalar. İstanbul'u metafiziğin, ütopist dünyanın bir taşıyıcısı olarak görür. (...) Geçmişin ruhunu yaşanılan zamana taşıyan geleneğin 'an'a dinamizm kazandırdığı inancındadır. Ayverdi'de 'estetik' ve 'metafizik' tarihi süreklilik'tir." (Banıçiçek Kırzıoğlu)

ESERLERİ:

ROMAN: *Aşk Bu İmiş* (1938), *Batmayan Gün* (1939), *Mabette Bir Gece* (1940), *Ateş Ağacı* (1941), *Yaşayan Ölü* (1942), *İnsan ve Şeytan* (1942), *Son Menzil* (1943), *Yolcu Nereye Gidiyorsun* (1944), *Mesihpaşa İmamı* (1948), *İbrahim Efendi Konağı* (1964), *Hancı* (1986), *Bağbozumu* (1987), *Küplüce'deki Köşk* (1989).

DENEME-İNCELEME: *Yusufçuk* (makale ve konferanslarından seçmeler, 1946), *Kenan Rifâi ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık* (1951, 3. bas. 1983), *Edebi ve Manevi Dünyası İçinde Fatih* (1953), *Boğaziçi'nde Tarih* (1966), *Misyonerlik Karşısında Türkiye* (1969), *Türk-Rus Münasebetleri ve Muharebeleri* (1970), *Milli Kültür Meseleleri ve Maarif Dâvâmız* (1976), *Türk Tarihinde Osmanlı Asırları* (3 cilt, 1975-76), *Abide Şahsiyetler* (1976), *Türkiye'nin Ermeni Meselesi* (1976), *Kölelikten Efendiliğe* (1978, Arapça ve İngilizcesi 1979, Urducası 1981), *Dost* (1980, İngilizcesi 1995), *Yeryüzünde Birkaç Adım* (1984), *Mektuplardan Gelen Ses* (1985), *Rahmet Kapısı* (1985), *Ne İdik Ne Olduk* (1985), *Ah Tuna Vah Tuna* (1990), *Dile Gelen Taş (1999), Ratibe (haz. Aysel Yüksel, 2000), İki Âşina* (2003), *Ezeli Dostlar* (2004).

ANI: *İstanbul Geceleri* (1952), *Bir Dünyadan Bir Dünyaya* (1974), *Hatıralarla Başbaşa* (1977), *Hey Gidi Günler Hey* (1988).

ŞİİR: *Hancı* (2003).

SÖYLEŞİ: *Mülâkatlar* (2005).

HAKKINDA: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (1977), Özel Bölüm (Türk Edebiyatı, sayı: 127, 1984), B. Kırzıoğlu / S. Ayverdi'de Mekâna Ait Bazı Özellikler (Milli Kültür, sayı: 60, Mart 1988), Özel Bölüm (Kubbealtı Akademi Mecmuası, Ekim 1988), Özel Bölüm (Türk Edebiyatı, Ekim 1988), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız – Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993), Mehmet İsmet Binark / Samiha Ayverdi Bibliyografyası (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Medeniyetimizin Şahidi: Samiha Ayverdi: Batı Gençlerimizi Yaralıyor, s. 23-27), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), İsmet Binark / Samiha Ayverdi'nin Mektupları (hayatı, eserleri, kendisine gelen mektuplar (2002), Servet Kabaklı – Belkıs İbrahimhakkıoğlu – İsa Kocakaplan – Cemal Aydın – Özcan Ünlü – Hicran Göze – Mehmet Nuri Yardım – Zeynep Uluant – E. Seval Yardım / Özel Bölüm (Türk Edebiyatı, Mayıs 2005), 1905-1993 Samiha Ayverdi – Doğumunun 100. Yılı (broşür, hayatının çeşitli döneminden fotoğraflarla, 2005).

AYYILDIZ, Duran

Şair. 1933, Tokat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Tokat'ta tamamladı. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi (1961) mezunu. Meslek alanıyla ilgili kuruluşlarda çalışarak emekli oldu. Şiirlerini *Hisar, Varlık, Çağrı* vd. dergileriyle Tokat'ta kendi çıkardığı *İlk Çaba* (11 sayı), *Sanat* (18 sayı) dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir):

Evrende Yıldız Kayaları (1971), *Anadolu Geceleri* (1974).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

AYYILDIZ, Erol

Yazar ve çevirmen. 1945, Balıkesir doğumlu. Balıkesir İmam Hatip Lisesi (1965), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1969) mezunu. Niğde (1969-73) ve Biga (1973-74) İmam Hatip Liselerinde öğretmen olarak çalıştıktan sonra, bitirdiği enstitüye Arap Dili ve Edebiyatı asistanı olarak girdi (1974). 1978'de geçtiği Bursa Yüksek İslâm Enstitüsündeki öğretim üyeliğini, enstitünün Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine dönüşmesinden sonra, doçentliğe ve dekan yardımcılığına (1988) yükselerek sürdürdü. Çağdaş İslâm düşünürlerinden yaptığı çeviriler ve sözlük çalışmalarıyla tanındı.

ESERLERİ:

ÇEVİRİ: *Taklitlerin Çarpışması* (1966), *Asr-ı Saadetteki İslâm Şehitleri* (1967).

SÖZLÜK: *Arapça-Türkçe / Türkçe-Arapça Sözlük* (1986).

AYYILDIZ, Kurtuluş

Şair, karikatürcü. 1968, Karadeniz Ereğli / Zonguldak doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini aynı yerde tamamladı. 1985 yılından itibaren yerel *Şirin Ereğli Hakimiyet* gazetelerinde karikatürcü ve sayfa düzencisi olarak çalıştı. Sonraki yıllarda çeşitli matbaalarda bilgisayar operatörlüğü yaptı. *Ereğli Doğuş* ve *İlke* gibi dergilerde karikatürleri çıktı.

ESERLERİ (Şiir):

Duygular (Altan Akgün ile ortak kitap, 1997), *Bir Taşla İki Kuş* (karikatürlü, 1998).

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

AZAK, Gürbüz

Gazeteci-yazar, çizer. 5 Temmuz 1938, Acıpayam / Denizli doğumlu. Yazılarında zaman zaman Nedim Gürbüz, Oğuz Akalan ve Aliş imzalarını kullandı. Cumhuriyet İlkokulu, Denizli Lisesi mezunu. Devlet Güzel Sanatlar Akademisindeki öğrenimini tamamlamadı. Gazeteciliğe 1961 yılında *Hür Vatan* gazetesinde ressam ve grafiker olarak başladı. Daha son-

Gürbüz Azak

GÜRBÜZ AZAK

ÜÇ AT...

Biri kır, biri doru, biri pekmezköpüğü üç atın hemen her gece ağladığını bilir misiniz?

Üç at, geç vaktin alacasında, Ağrı Dağı'nın doruklarında önce yan yana duruyor, uzakları, çok uzakları dinliyor, özlüyor ve başlarını dümdüz uzatıp gür gür soluyorlar. Yeleleri, Hazar'a taraf sancak misâli efil efil savruluyor.

Gecedir geçtir, demiyorlar.

Yağmurdur yaştır, demiyorlar.

Geç vaktin alacasında; biri kır, biri doru, biri pekmezköpüğü üç at, Ağrı'dan aşağı usulca süzülüyor.

Yanyana üç yol gibi, üç iz bırakarak Anadolu'yu bir uçtan öbürüne kâtedişin büyük yanlızlığı başlıyor. Sonra büyük arayışı.

Kazdağ, Bozdağ ve Ilgaz yamaçlarına değer gibi oluyorlar. Yeşilırmak, Kızılırmak ve Meriç'e çok üstlerden gözelerinden denize varışlarına kadar bir yaman seyrederek dörtnala kalkıyorlar.

Tuna'ya gelince Ay doğuyor.

Tuna'nın sularını Ayışığı ile birlikte içip kanıyorlar.

Biri kır, biri doru, biri pekmezköpüğü üç at; yanyana üç yol gibi tuzlı, kayboluyorlar.

Akdeniz'e sıkça iniyorlar. Adriyatik sahillerini, Otranto koylarını dolanıyorlar.

Bu üç ata, Cezayir'in dik yamaçlı kıyılarında tastlayan vardır. Gür sesli cennetmekan Beylerin İstanbul'a dönük iftar sofralarını, nice surların düşüşü ile nice burcun hilâl hilâl süslenişini de bu atlar mutlaka görmüş olmalı...

Atlar...

İtirazsız atlar... Dinlenmesiz, susuz ve hep uykusuz atlar...

Süleymaniye bitiyorken, Sultanahmet kuruluyorken; mimarı, nakkaşı ve sedefkârı ile birlikte, Sultan ile beraber âbideleri rahvan dolaşan atlar...

Kır at belli ki, onlardan biri.

Dorı at ise (yemin etsek başlarımız ağrımaz) Bağdat'tan Belgrad'a yedi günde ulaşan küheylanlar soyundan.

Semerkand'ın çatlamaz mermer caddelerinde hâlâ nal sesleri yankılanıp duran; daha iki yaşında iken günbatımına doğru her akşam doludizgin hörelenip de geceyarılarına taraf güneşi yakalamışcasına dik çıkagelen, "gür nefesli çalgın", şu pekmezköpüğünün atası olmalı.

Öyle değilse, bu atlar kimlerden peki?

Ne diye her gecenin alacasında Ağrı'nın doruklarında önce yanyana duruyorlar da, sonra üçü birden ışıklı üç yol gibi boşanıp koşuyorlar?

Ve niçin üç kıt'anın en berrak, en verimli ve en erkek yamaçlarını gözyaşları içinde geçiyorlar.

Ne diye yedi denizin sahillerinde aramadık yer koınıyorlar?

Ne arıyorlar?

Bu suali sordum onlara. Nicedir rüyalarıma giren; biri kır, biri doru, biri pekmezköpüğü üç at uzun yolculuktan yeni dönmüştü. Surtlarından dört bir yana buhar fışkırıyordu. Burunları kabarmıştı. Gürsoluk dinleniyorlardı. Yeleleri, birbirini örte örte uçuşuyordu. Sokuldular. Yanyana durdular...

- Aç mısınız? diye bağırdım. Duyacakları yoktu.
- Susamışlığınız? dedim. Oralı olmadılar.

Kırat, tanyerine doğru baktı.

Pekmezköpüğü, başını günbatımına uzatıp biraz bekledi.

Dorunun gözleri bende idi. Öyle iri ve öylesine yalvaran bir bakıştı ki... Tam o sırada bir doğuda, bir batıda öfkeli ama çağırmacasına iki şimşek çaktı.

Atlar kişneyip eşindiler.

Sabah olmadan Ağrı üstüne erişmeleri lâzımdı.

Durmayıp o yana atıldılar.

Karanlık iki yerden yarılıyorken uyandım.

Bu atlar süvarilerini arıyordu.

ın *Yeni İstanbul* (1962-65) ve *Babıâlî Sabah* (1965-69) gazetelerinde çalıştı. Atölye kurarak serbest ressamlık yaptı (1969-74 ve 1980-84). *Yeni Asya* gazetesi yayın yüdürlüğü (1974-77) ve *Tercüman gazetesi* yazı işleri müdürlüğü görevlerinde bulundu (1977-80). 1984-2001 arası Türkiye gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Aydınlar Ocağı, Basın Konseyi üyesidir.

Dergilerdeki yazı, çizgi ve şiirleri *Nasır* (1957-59), *Şiir* (1961), *Sayı Edebiyat* (1966), *Türk Edebiyatı* (1966-67), *Boğaziçi-Köprü* (1982-84) ve *Doğuş* (1985-88, Oğuz Akalan imzasıyla) dergilerinde yer aldı. 1984'te *İnanç* dergisi tarafından Yılın Ressamı, 1994'te Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından Yılın Gazetecisi seçildi. 1998'de Konya Kombassan Vakfı Mevlâna Büyük Ödülünü aldı. Ayrıca dört basın ödülü vardır. *Deli Balta* adlı çizgi romanı filme alınıp dokuz bölüm halinde TGRT'de yayımlandı (1990-91). 1968'de *Büyük Doğu* dergisinde çizdiği kapak nedeniyle beş yıl hapsi istendi. Beraat etmedi, Tedbirler Kanunu yürürlükten kalkınca dâvâ düştü. Eylül 2000'de bir yazısında hükümete hakaret ettiği iddiasıyla hakkında dâvâ açıldı.

ESERLERİ:

DENEME: *Dostlara Mektup* (1977, Nedim Gürbüz adıyla), *Sizi Biri Arıyor* (1985), *Atlar Hazır mı?* (1990), *Dünyayı Ölüler Yönetir* (1997).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Anadolu Cayır Cayır* (Osmanlı'da İsyanlar, Nedim Gürbüz adıyla, 1978), *Üçbin Türk Motifi* (Orta Asya'dan Avrupa İçlerine Motiflerimiz, 1983).

MİZAH: *Reis Ne Almış* (mizahi hikâyeler, N. Gürbüz adıyla, 1978), *Kaybolan Kuyruk* (1997).

ANI: *Güzel İnsanlar* (1987), *Meşhurları İlk Görüşüm* (1997), *Gazeteci Milleti* (1997).

ROMAN: *Kırksekiz Kırkdokuz Elli* (1997).

BİYOGRAFİ: *Ben Adnan Menderes* (1997).

ÇOCUK KİTABI: *Nasreddin Hoca Serisi* (resimli, 1983).

HAKKINDA: Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002) - Yazar Olacak Çocuklar (2004).

AZAMAT, Nihat Hayri

Şair, Osmanlı kültür tarihi araştırmacısı. 13 Mayıs 1955, İstanbul doğumlu. İstanbul İmam Hatip Lisesi, Eyüp Lisesi (1974), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1978) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1982) mezunu. Tarih dalında yüksek lisans yaptı. Bir süre İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde kütüphaneci olarak çalıştı (1979-85). 1986'da Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. *Anonim Tevarih-i Al-i Osman* konulu yüksek lisans çalışmasının ardından, *II. Murad Devri Kültür Hayatı* konulu çalışması ile doktorasını (1996) tamamladı. MÜ Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim üyesi ve *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'nde inceleme redaksiyon kurulu üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

İlk şiirleri 1973'ten itibaren *Yeni Sanat* dergisinde yer aldı. Daha son-

Nihat Hayri Azamat

ra deneme, eleştiri yazıları ve şiirleri *Düşünce*, *Yeni Sanat*, *Fikir ve Sanatta Hareket*, *Dergâh*, *Yedi İklim* gibi çeşitli dergi ve gazetelerde yer aldı. *TDV İslâm Ansiklopedisinde* edebiyat ve tasavvuf tarihine dair çeşitli maddeler yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Fırtınayı Kucaklamak* (1976), *Kırklara Karıştı Deniz* (2000).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman* (1992).

ÇEVİRİMYAZI: *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman* (1992).

ORTAK KİTAP: *Yeni Bir Ahmedi ve İki Eseri: Yusuf u Zeliha ve Esramame Tercümesi* (1988).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (I. cilt, 1976), Muhsin Macit / Nihat Hayri Azamat'ın Şiirlerinde Tasavvuf: Kırklara Karıştı Deniz (Seyir, Mayıs-Haziran 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2. bas. 2003).

AZAR, Adnan

Şair. 1956, Çayeli / Rize doğumlu. TED Kayseri Koleji, Ankara Üniversi-

ADNAN AZAR

PARÇALANMIŞ ZAMANLAR

I
unuturum akıp gittiğin
yüzünü unuturum

geceye yaslanırım
yaslanırım ince uzak bir sese
senin sesin o
alır beni bilirim

her şiirle birlikte
senin adın
alır beni bilirim
senin kumral susuşun
senin kırık susuşun

kime varsam geceler
kimi sevsem yine seni
yine seni severim

unuturum akıp gittiğin
artık yeni bir pusuda beklenirim

tesi DTCF (1978) mezunu. Bir süre ODTÜ'de Sosyal Bilimler eğitimi aldı. İlk şiiri *Oluşum* dergisinde (1976) yayımlandı. Şiir ve öyküleri, daha sonra *Varlık*, *Yeni Biçem*, *Defter* ve *Adam Öykü* dergilerinde yer aldı. Şiir çevirileri de yaptı. 1980'den itibaren TRT'de yönetmen olarak çalıştı. *İstanbul 24 Saat*, *Batık Aşklar Müzesi* adlı sinema filmlerini yönetti. *Unutmak Suları* adlı eseriyle 1982 Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülünü, *Batık Aşklar Müzesi* ile 1995 Altın Koza En iyi Kurgu Ödülünü aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Unutmak Suları (1981), *Parçalanmış Zamanlar* (1997), *Yeni Zaman* (1998), *Rüzgâr İstasyonu* (2000).

HAKKINDA: Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

AZBÎ MUSTAFA (Dervîş Azbî)

Mutasavvıf (D. ?, Kütahya – Ö. 1747, İstanbul). Niyazi-i Mısrî halifelerindendir. Dergâh-ı âli çavuşlarından iken Niyazi-i Mısrî ile tanıştıktan sonra resmî görevini bırakarak tasavvufa yöneldi. Kabri Üsküdar'ın eski Nerdiban köyündeki Şahkulu Dergâhındadır.

ESERLERİ:

Divân, Tahmîs-i Dîvân-ı Niyâzî.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

AZBOZ, Emine

Öykücü. Niğde Kız Öğretmen Okulu, Konya Selçuk Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü mezunu. Öğrenimini tamamladıktan sonra çeşitli ilkokul, ortaokul ve liselerde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Anaçka, Beni Karım Yarattı* (2001).

ROMAN: *Neden Evlenmedim.*

ŞİİR: *Acılarımın Çiçekleri.*

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ağustos-Eylül 2004).

AZEROĞLU, Yahya

Şair ve yazar. 24 Ekim 1955, Yukarı Topraklı köyü / Aralık / Iğdır doğumlu. İlk ve ortaokulu burada bitirdi. 1970 yılında ailesiyle birlikte Turgutlu'ya göç etti. Burada başladığı lise öğrenimini yarıda bırakarak askere gitti. Bir süre çeşitli işlerde çalıştıktan sonra 1979 yılında yurtdışına çıktı. Almanya'da iki yıl dil öğrenimi gördü, Avrupa'nın değişik ülkelerinde çalıştı. 1983'te yurda dönerek memleketi Iğdır'a yerleşti. Burada da kültürel faaliyetlerine devam eden Yahya Azeroğlu, yarım bıraktığı liseyi dışarıdan bitirerek, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İşletme Bölümünde okudu. Iğdır Şairler ve Yazarlar Dayanışma Derneği (kurucu) ve İLESAM üyesidir. Çalışmalarını Iğdır'ın Taşburun kasabasında sürdürdü.

İlk şiiri kitabı Almanya'da iken yayımlandı. Avrupa'daki çeşitli dergi ve gazetelerde şiir ve makaleleri yer aldı. Bu yıllarda katıldığı şiir yarışmalarının bir çoğunda dereceye girdi, bu başarıları nedeniyle ünlü *Bild* gazetesine haber oldu.

Yahya Azeroğlu

Tümü hece ölçüsünde yazılmış şiirlerden oluşan *Çırpınış* adlı şiir kitabındaki her şiir, İstiklal Marşı'nın bir dizesine akrostiş olarak yazılmıştır. Bu özelliği nedeniyle oldukça ilginç bir eserdir.

ESERLERİ (Şiir):

Çırpınış (1989), *Sessiz Çığlıklar* (1998).

HAKKINDA: Ömer Lütfü Mete (Türk Edebiyatı dergisi, 1981), Bild gazetesi (Almanya, 1982), Sabrı Şıktaş (Yeşil Iğdır Gazetesi, 1988), S. İ. Kengerli (Şark Kapısı gazetesi (Azerbaycan 1992), Serdar Unsal (Yeşil Iğdır gazetesi, 2002), Sabrı Şıktaş (Yeşil Iğdır Gazetesi, 2003), Fahrettin Budak (Çağdaş gazetesi, 2004), Akay Aktaş (Haftaya Bakış gazetesi, 2004), Yeni Erdinç Akkul (Turgutlu gazetesi, 2005), Serdar Ünsal (Yeşil Iğdır gazetesi, 2005).

AZGUR, Ali Fuat

Hukukçu, şair. 1 Mart 1928, Posof / Kars doğumlu. Ahıskalı bir ailedendir. İlkokulu babasının memurluğu nedeniyle Kars'ın çeşitli ilçelerinde okudu. 1947 yılında Kars Lisesi (1947), Kara Harp Okulu (1949) mezunu. Topçu teğmeni olarak 1951'de Kore Savaşı'na katıldı. Dönüşünde Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Ordudaki görevinden istifa etti. İki yıl TODAİE'de okuduktan (1961-62) sonra girdiği Anayasa Mahkemesinde dokuz yıl raportörlük yaptı. 1971 yılında Danıştay üyeliği-

ne, 1980'de Hakimler ve Savcılar Kurulu üyeliğine seçildi. 1981'de kendi arzusu ile emekliye ayrıldı. Sonraki yıllarda Polis Akademisinde Anayasa Hukuku dersleri verdi. Hamasi şiirlerini *Orkun*'da, diğer konulardaki şiirlerini ise *Ülkü*, *Şadırvan*, *Çaba*, *Defne*, *Hisar* ve *Gülpınar* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir):

Mehmed'im (1965), *Arûzun Meltemiyle* (1995).

Ayrıca hukukla ilgili iki kitabı vardır.

HAKKINDA: Fahri Ersavaş / Tanzimat'tan Bu Yana Hamâsî Türk Şiiri Antolojisi (gen. 2. bas., 1997, s.487).

AZİM, Mehmet

Çocuk edebiyatçısı. 1969, Aşağıdamlalı köyü / Kumru / Ordu doğumlu. Mehmet Balcıoğlu adını da kullandı. İlkokulu köyünde, liseyi İstanbul'da bitirdi. Niğde Eğitim Yüksek Okulundan (1996) mezun oldu. 1996 yılında Selçuk Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği bölümünde lisans tamamladı. Çeşitli illerde öğretmenlik yaptı. Yeni Türk Edebiyatı alanında

Mehmet Azim

Prof. Dr. M. Orhan Okay yönetiminde *"Çocuk Bahçesi Dergilerinin İncelenmesi"* adlı tezle yüksek lisansını tamamladı. *Nehir Çocuk* ve *Müteferrika* dergilerinde yazdı. Özel bir yayınevinde yayın yönetmeni olarak çalıştı. Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliğinin eğitsel okul kitapları alanındaki ödülüne layık görüldü.

ESERLERİ:

Hayat Bilgisi Öğretmen Kılavuzu (2000), *Şiir Demeti* (Çocuk Şiirleri), *Gökten Düşen Üç Elma* (Masal), *Kaf Dağında Geyik Var* (Masal), *Monolog ve Diyaloglar*.

AZİZ EFENDİ (Giritli)

Şair ve yazar (D. ?, Girit - Ö. 2 Ekim 1798, Berlin). Babasının ölümü üzerine miras kalan mal ve mülkü sefahat alemlerinde harcayarak İstanbul'a geldi. İstanbul, Sakız Adası ve Belgrad'da çeşitli görevlerde memurluk yaptıktan sonra 1796'da Prusya elçisi olarak gönderildiği Berlin'de öldü, Müslüman mezarlığına gömüldü.

Türkçe ve Farsça şiirlerini topladığı eseri *Vâridat* tasavvufî bir eserdir. Bu eserdeki anlatımından Bektaşiliğe yakın bir tarikata bağlı olduğu ve vahdet-i vücûd felsefesinde bilgili olduğu anlaşılmaktadır. Aziz Efendi'ye asıl ününü kazandıran *Muhayyelât* (Hayalde Yaşananlar), yer yer masal ve roman özellikleri taşıyan, binbir gece masalları ya da Süryanice, İbranice ve başka dillerdeki birtakım hikâyelerden seçilerek yazıldığı sanılan üç hikâyeden oluşmaktadır. Eser, batı hikâye tarzı veya herhangi bir türe benzemeyen karmaşık özelliği yanı sıra, üslûbu, terimleri ve tasvirleri bakımından yeni bir telif sayılacak kadar önemli ve orijinaldir. Bir tasavvuf şairi olan Aziz'in Aziz mahlasıyla söylediği şiirlerde tasavvufî çizgiler görülür. Farisiyi ve İran edebiyatını çok iyi bilirdi.

"Hikâyelerde şah, padişah, hükümdar, şehzade, vezir ve hakim gibi toplumun üst tabakasına mensup kahramanların yanında, esnaf, köylü ve günümüzdeki hiyerarşiye göre memur diyebileceğimiz orta tabakaya mensup insanlar da vardır.

"Muhayyelât'taki hikâyelerin zamanını, 'sosyal zaman' ve 'kozmik zaman' dediğimiz kavramlarla anlatmak kısmen mümkündür. (...) Yine hikâyelerin kendi içlerindeki zamanın zamandizinsel akışını (olay zamanı), zihnen takip etmek, gün, hafta, ay ve yıl cinsinden kelimelerle anlatmak kısmen mümkündür.

"Muhayyelât, mekan adlarını coğrafya ve harita üzerinde göstermek mümkündür. Bunların arasında saray, köşk, ev ve oda gibi kapalı mekanların içerdikleri eşya veya nesnelerin adlarının söylenmesiyle tasvirlerine bile başlanmıştır, diyebiliriz.

"Günlük dildeki kelimeler büyük ölçüde metne girmiş, terkip yerine tamlamalar artmış, hepsinden önemlisi seci'ler büyük oranda azalmış ve cümleler de giderek kısalmıştır. Bazı karşılıklı konuşmalarda 'sokağın dili' yakalanmıştır." (Recep Duymaz)

"Muhayyelât kendi dönemini, ne adına olursa olsun, tek başına temsil etmiyor ve edemez. Kendine mahsus yanları olmakla birlikte, o, bir bütünün parçası, başka bir deyişle, dönemindeki Türk anlatı dünyasının başka bir vadisinde oluşmuş verimi olarak kabul edilmelidir. Bu bakımdan onu, çağdaşı Hüsn-ü Aşk'la birlikte aynı potada çözümlemek gerekiyor. Birbirlerinden çok farklı olmaları, onların birbirlerinden farklı yanlarının araştırılarak ayrıştırılmalarını gerektirmemelidir. Tam tersine, iki farklı eserin, toplumun hangi farklı kesimlerine hitap ettiği, başka bir deyişle sözkonusu dönemde toplumda ne türlü farklı yönelişler veya varoluşlar olduğu üzerinde durulmalıdır. Birbirinden farklı gibi gözüken toplum katmanlarının edebiyat dünyasına yansıyış biçiminin tezahürü olan bu iki eserin, asıl, toplumun zenginliğinin ve çok katmanlılığının bir göstergesi olduğu konusu üstünde durulmalı ve prototip olarak görülerek, çıkacak sonuçlardan, başka dönemler üzerine yapılacak araştırmalarda da yararlanılabilmelidir." (Mehmet Kahraman)

ESERLERİ:

Muhayyelât (yaz. 1796, ilk bas. 1852, Ahmet Kabaklı tarafından sadeleştirilmiş son baskısı, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı 1000 Temel Eser Serisi'nden çıktı,1973), *Vâridat (Türkçe ve Farsça şiirleri, basılmadı), Sandık Mecmuası* (şiirleri ve felsefi yazıları, 1873).

HAKKINDA: Mustafa Nihat Özön / Türkçe'de Roman (1936), Nihat Sayın Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (1948), M. Orhan Okay / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Recep Duymaz / Muhayyelât'ın Anlatı Geleneğimizdeki Yeri (Hece Öykü, Nisan-Mayıs 2004), Mehmet Kahraman / "Marifet İltifata Tâbidir" (Muhayyelât Üzerine) (Yedi İklim, sayı: 180, Mart 2005).

AZİZ MAHMUD HÜDÂÎ

Mutasavvıf şair (D. 1543, Şereflikoçhisar / Ankara - Ö. 1628, İstanbul). Asıl adı Aziz Mahmud'dur. Celvetiyye tarikatının kurucusu. Edirne ve Bursa medreselerinde müderrislik, Şam ve Mısır'da naipliklerde bulundu. Mısır'da iken Halvetiye tarikatına girdi. Bursa'da gördüğü bir rüya üzerine Bayramilik şeyhlerinden Üftâde'ye bağlandı. Fatih Camii'nde verdiği vaazlarla (1593-98) tanındı. Sultan I. Ahmet'in sevgi ve saygısını kazandı.

Daha sonra Üsküdar'da yaptırdığı tekkede irşat faaliyetlerinde bulundu. Üsküdar Mihrimah Sultan Camii'nde (İskele Camii) sürekli, Sultanahmet Camii'nde haftalık vaazlarını sürdürdü. İlahilerinde Yunus Emre etkisi görülen Aziz Mahmut Hüdâî Efendi'nin, aruz ve heceyle yazdığı şiirlerinden oluşan *Divan*'ıyla birlikte, Arapça ve Türkçe yazdığı manzum ve mensur otuz eseri vardır. İlahi ve nefeslerinin bir bölümü bestelendi.

BAŞLICA ESERLERİ:

Divan (bas. 1921), *Külliyat-ı Hazret-i Hüdayî* (Muhammediye, Tari-

AZİZ MAHMUT HÜDÂİ

İLAHİ

Kulların oda yakma
Kerem eyle yâ Mevlâ
Eksiklerine bakma
Kerem eyle yâ Mevlâ

Birer eksikli kuldur
İhsânın ile doldur
Senin rahmetin boldur
Kerem eyle yâ Mevlâ

Tutalım kul leîmdir
Efendisi kerîmdir
Adın rahman rahîmdir
Kerem eyle yâ Mevlâ

Yoluna tevfîk eyle
Fazlını refik eyle
Rahmete garik eyle
Kerem eyle yâ Mevlâ

Hâlimize a'lemsin
Afv edersin ekremsin
Anamızdan erhamsın
Kerem eyle yâ Mevlâ

Çünkü insan eyledin
Ehl-i imân eyledin
Bunca ihsân eyledin
Kerem eyle yâ Mevlâ

İhsânını tesnîm et
Gufrânını ta'mîm et
Yollarını ta'lîm et
Kerem eyle yâ Mevlâ

Dertli âşıklar için
Yolda sâdıklar için
Bağrı yanıklar için
Kerem eyle yâ Mevlâ

Kutb'ı evliyâ için
Sadr-ı asfiyâ için
Fahr-ı enbiyâ için
Kerem eyle yâ Mevlâ

Dâim sebâtın için
Bunca sıfatın için
Şol güzel zâtın için
Kerem eyle yâ Mevlâ

Hüdâyî'ye ihsân et
Rahmet ile gufrân et
Her işini âsân et
Kerem eyle yâ Mevlâ

katname, Necatü'l-Garik ve Divan'ı, Mehmet Gülşen tar. bas. 1919-21), *Vaktat-ı Üftâde* (Şeyhi Üftâde'nin sözleri), *Sohbetler* (E'n Nesayih ve'l Meraiz, sad. Safi Arpagur, 1995).

HAKKINDA: Mehmet Tahir Bursalı / Kibar ve Meşâyih-i Aliyyeden On İki Zatın Teracim-i Ahvâli (Şeyh Ekber, Sadreddin Konevi, Abdurrahman Bistamî, Cemal-i Halveti, Şeyh Bali-i Sofyai, Aziz Mahmud Hüdayi, Niyazi-i Mısrî, İsmail Hakkı, Karabaş Veli, Abdullah Salahi-i Uşşaki, Seyyid Murtaza, Seyyid Kemaleddin Harirî, 1900), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Hasan Kâmil Yılmaz / Aziz Mahmud Hüdayi ve Celvetiyye Tarikatı (1982), Hasan Kâmil Yılmaz / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999).

AZİZ, Osman

Şair. 1937, Alfatlı (Neofit Bozveli) köyü / Koşukavak (Krumovgrat) / Kırcaali / Bulgaristan doğumlu. Osman Azizov imzasını da kullandı. Liseyi Koşukavak'ta bitirdi. Sonra Sofya Üniversitesinin Türkoloji Ana Bilim Dalı'nda okudu. Uzun yıllar Sofya Radyosu Türkçe servisinde çalıştı. Birkaç yıl Razgrat'ta kaldı. Sofya Radyosu Türkçe servisinde çalışırken emekliye ayrıldı. Daha sonra *Hak ve Özgürlük* ve *Filiz* gazetelerinde de çalıştı. Osman Aziz, radyodaki görevinden emekliye ayrıldıktan sonra Sofya'da çıkan Müslümanlar gazetesinde çalışmalarını sürdürdü.

Sıla hasreti, insan ve vatan sevgisini konu aldığı şiirlerinin büyük bölümü *Hak ve Özgürlük* ile *Filiz* gazetelerinde yayımlandı. Osman Aziz, Bulgaristan Türk edebiyatının güçlü kalemlerinden biri olduğu gibi söylediği Rumeli türkülcüleriyle ünlü bir ses sanatçısı olarak da tanınmaktadır. Sofya Radyosunun arşivinde 300'ü aşkın kayıtlı şarkı ve türküsü bulunuyor.

ESERLERİ (Şiir):

Büyük Ateş (Sofya, 1965), *Güllerin Korkusu* (Sofya, 2000).

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002), Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

AZMÎ HÜSEYİN DEDE

Mutasavvıf (D. ?, Gelibolu - 1893, Beyrut). Mevlevî arîflerinden. Uzun yıllar Gelibolu ve Mısır Mevlevihânelerinde şeyhlik yaptı. Hava değişimi için gittiği Beyrut'ta vefat etti. *Divan*'ı arifane şiirlerden oluşmuştur.

ESERLERİ:

KUR'AN İLİMLERİ: *Temyizü'l-Emreyn.*

AZİZ MAHMUT HÜDÂİ

İLAHİ

Gider şekk ü inkârı
Tevhîde gel tevhîde
Muhkem eyle İkrârı
Tevhîde gel tevhîde

Koyup kuru taklîdi
Candan eyle tevhîdi
Bulmağa her ümîdi
Tevhîde gel tevhîde

Sûrete tapma sakın
Ma'nâ yüzüne bakın
Olmağa Hakk'a yakın
Tevhîde gel tevhîde

Sakın nefse inanma
Kendini bildim sanma
Şirk ateşine yanma
Tevhîde gel tevhîde

Olmaz sevdâlardan geç
Mevtî anar mısın hiç
Yolcu gider kalma geç
Tevhîde gel tevhîde

İster isen doğru yol
Bir efendiye kul ol
Bu kesrette vahdet bul
Tevhîde gel tevhîde

Olmasın nefsin hâil
Bakî mülke ol vâsıl
Geç fânîden ey gafil
Tevhîde gel tevhîde

Terk edip kibr ü kini
İhyâ edegör dini
İste Hakk'ı yakîni
Tevhîde gel tevhîde

Hak yolunu ararsan
Şirk âsârın sürürsen
Hüdâyî'ye sorarsan
Tevhîde gel tevhîde

(*Büyük Türk Klasikleri*, c.6, 2004)

HADİS: *Temdîdü'l-Hayât.*

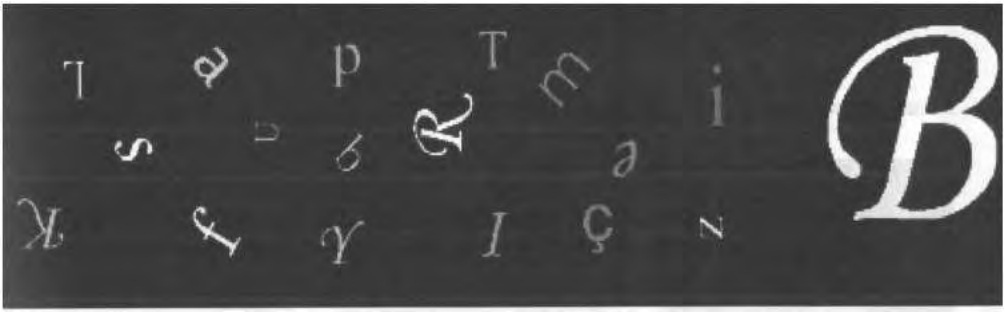
KELÂM: *Risâle-i Tatbik, İşrâbü'l-Merâm, Lâzimü'l-Beyân.*

TASAVVUF: *Mir'âtü'l-Hakâyık, Miftâhü'l-Kulûb, Nuhbetü'l-Âdâb, Beyânü'l-Mekâsıd.*

ŞİİR: *Divân.*

DİNLER TARİHİ: *Mizânü'l-Edyân.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BABA, Mustafa Okan

Şair ve yazar. 18 Aralık 1939, Apçağa köyü / Kemaliye / Erzincan doğumlu. İzmir Namık Kemal Lisesi (1959), İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1964) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını 1986'da İstanbul Üniversitesi SBE'de, doktorasını 1991'de Marmara Üniversitesinde tamamladı.

Çalışma hayatına 1964'te edebiyat öğretmeni olarak Tokat'ta başladı. Ardından Trabzon (1966-70) ve Erzincan'da (1970-71) edebiyat öğretmenliği yaptı. 1972'de itibaren Edirne Eğitim Enstitüsünde müdür, İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsünde edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı. 1983'ten itibaren Atatürk Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Yazıları *Türk Dili Dergisi*'nde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *İkide Bir* (1966), *Varışlar* (1975).

DERLEME: *Halk Edebiyatı ve Temsiller Sözlüğü* (2000).

Mustafa Okan Baba

MUSTAFA OKAN BABA

TÜRKÜ

Bu gördüğün yüce dağlar
Bizim Anadolu'muz iki gözüm
Yükseğinde kartal uçar
Vadisinde su....

Kuş kanadında yalnızlıklar
Hasret kokar çiçeklerimiz
Dağ doruklarında gözlerimiz
Beklenir...

Umut bu ya
Gelir yukarı yoldan
Bir Allah'ın günü
Beklediğimiz
Hep böyledir yıllar yılı
Taşlara kazdık sabırları
Bu sessizlik,bir kutsal suskudur
İşte Anadolu budur

(*Varışlar*, 1975)

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Nesne Tümlecinin Gösterilmesi Üzerine Bir Deneme* (2000).

MONOGRAFİ: *Yakup Kadri Karaosmanoğlu* (2002).

BABA, Sadi

Son dönem mutasavvıflarından. 1938, Elazığ doğumlu. Kadiri şeyhlerinden Palulu Mehmet Baba-yı Nurani'nin oğlu. Babasının dergâhında irşat görevini yürüttü. Hazeni mahlâsıyla tasavvufî şiirler yazdı.

ESERLERİ:

Emir Muaviye Sahabe mi ve Ebu Talib'in İmanı Meselesi (1996), *Ankalar ve Kargalar veya Kitab-ı Tasavvufiye* (2001).

BABACAN, Hasan

Tarih araştırmacısı. 1966, Isparta doğumlu. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitimi Tarih Öğretmenliği Bölümü (1988) mezunu. Yüksek lisansını (1991) ve doktorasını (1999) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümünde tamamladı. Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalında yardımcı doçent oldu. SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü başkan yardımcısı olarak görev yaptı.

Makale ve yazıları; *Ermeni Meselesi Üzerine Araştırmalar, Dünden Bugüne Türk Ermeni İlişkileri, Isparta 2003, SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Tarih ve Medeniyet, Arayışlar, Askeri Tarih Bülteni, Yeni Türkiye, Ermeni Araştırmaları, Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi, 2023, Ay Işığı, Alsancak, Hürriyet Tarih Eki* dergi ve kitaplarında yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Hafız İbrahim Demiralay'ın Hatıratı ve Milli Mücadele'de Isparta ile İlgili Belgeler* (B. Kodaman ile, 1998), *Mehmed Talât Paşa (1874-1921)* (2005).

ÇEVİRİ: *Türkiye'nin Sıhhi-i İçtimai Coğrafyası Hamidâbat İsparta Sancağı* (ortak, 2003).

BABACAN, Mehmet

Şair. 10 Aralık 1936, Gülnar / İçel doğumlu. Düziçi İlköğretmen Okulu (1956) ve Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi mezunu. Çeşitli okullarda otuz yıl eğitimcilik ve yöneticilik yaparak emekli oldu.

Şiir yeteneğini ve sevgisini, halk ozanı olan babasından aldı. Mersin Şairler ve Yazarlar Derneği Başkanlığı yaptı ve *Maki* dergisini çıkardı. Şiir ve yazılarını *Halkın Sesi* gazetesi (Kıbrıs),

Mehmet Babacan

Maki, Yeniortam, Kıyı, Yelken, Bahçe, Ecem, İleti, Çalı, Göçmen, Yeni Adana, Aykırısanat, Lül, Ardıçkuşu, Çağdaş Türk Dili gibi dergilerde yayımladı. Mersin Şairler ve Yazarlar Derneği (yönetim kurulu) ve ADD üyesidir.

ESERLERİ

ŞİİR: *Anıları Yaktım* (1999), *Sel Olsun.*

ÖYKÜ: *Dikenlere Rağmen.*

BABACANOĞLU, Mehmet Demirel

Bkz. DEMİREL BABACANOĞLU, Mehmet

BABADAĞİ (İbrahim)

Çevirmen (D. ? – Ö. ?). Osmanlı dönemi mütercimlerinden. Bazı önemli fıkhi ve tasavvufi kaynakları Türkçeye çevirmiş olmasıyla tanınmıştır.

ESERLERİ:

Halebî-i Sağir Tercümesi (yay. haz. İsmail Karakaya, 1985), *Gülistan Tercümesi, Teshîlü't-Tarika* (Birgivi'den, Tarîkat-ı Muhammediye Tercümesi).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BABAKUŞİ (Abdurrahman)

İslâm bilgini (D.? - Ö. 1575). Şeyhülislâm Ebussüûd Efendi'nin talebelerinden. Kefe müftüsü iken öldü. *Bostan-ı Şakâyık-ı Numan* adı eseri fıkıh ilminin teferruat konuları hakkındadır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BABALIK, Melahat

Şair. 1942, Işıklı köyü / Ardeşen / Rize doğumlu. Işıklı İlkokulu (1954), Ardeşen Ortaokulu (1958), İstanbul Sultanselim Kız Meslek Lisesi (1960), Konya Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu (1978) mezunu. Giyim öğretmeni olarak Hakkari, Mardin, Rize ve Samsun'daki kız meslek liselerinde görev yaptı. Çalışma süresini tamamlayarak emekliye ayrıldı.

Şiire olan ilgisi ortaokul döneminde başlayarak ilerleyen yıllarda artarak devam etti. İlk şiiri 1983 yılında görev yaptığı Samsun'un bir yerel gazetesinde yer aldı. Sonraki yıllarda yoğun şiir çalışmalarının ürünlerini *Kıyı, Ana, Detay, Bir, Güzel Yazılar, Tay, Mavi Yeşil, Ardıçkuşu, Şiir Ülkesi* dergilerinde yayımladı. 1997'de *Haberde Ekspres* gazetesinin, 1998'de *Detay* dergisinin düzenlediği şiir yarışmalarında birincilik ödülünü aldı. Cemal Süreya Derneği üyesidir.

"İlk kitabı için yazdığım yazıda, dilimizi güzel kullandığını, doğal ve akıcı bir dili olduğunu belirtmiştim. Üç yıl aradan sonra, "Kış Hüzünleri"nde, Melahat Babalık'ın şiirini, epeyce geliştirdiğine tanık oluyoruz. Bu kez imge yüklü, yoğunlaşmış, etkileyici şiirleriyle çıkıyor okuyucuların karşısına." (Hasan Akarsu)

ESERLERİ (Şiir):

Elimi Güneşe Verdim (2000), *Kış Hüzünleri* (2003).

Melahat Babalık

HAKKINDA: Mehmet Tanju Akerman / Melahat Babalık Elimi Güneşe Verdim (Haberde Ekspres, Aralık 2000), Hasan Akarsu (Kıyı dergisi, 2001) – (ArdıçKuşu, Kasım 2004), Neriman Calap / Melahat Babalık'tan Elimi Güneşe Verdim (Damar dergisi, sayı: 125), Nusret Karaca / İçimizden Biri Melahat Babalık "Elimi Güneşe Verdim" (Kadıköy gazetesi, 1-7.2.2002), Ömer Nida / Bize Gelen Kitaplar – Elimi Güneşe Verdim (Ekspres, sayı: 145-146), Hasan Akarsu / Şiir-Den / İzleri (2004),), Hasan Taşcı (Haberde Ekspres, Ağustos 2004), Ruşen Hakkı (Özgür Kocaeli gazetesi, 2004), Sevim Yazar (Tay, sayı: 52-53, 2005).

BABALIK, Naciye

Eğitimci, araştırmacı-yazar. Kütahya doğumlu. Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Aile Ekonomisi Bölümü mezunu. 27 Mayıs 1960 öncesi Ankara Yüksek Okullar Talebe Birliği üyesi olarak DP karşıtı gençlik hareketlerinde yer aldı. Bir süre Bergama ve Akhisar Kız Enstitülerinde Aile Ekonomisi öğretmeni olarak görev yaptıktan sonra, kazandığı AID bursuyla Ankara'daki Georgetown lisan kursunda İngilizce öğrendi. 1966-68 yılları arasında Hollanda, Wageinengen Üniversitesinde Aile Sosyolojisi konusunda araştırmalar yaptı. Yurda döndükten sonra MEB Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğünde ve uzman olarak MEB Planlama Araştırma Koordinasyon Dairesinde çalıştı. 1978'de MEB Talim Terbiye Dairesi Başuzmanı olarak görevlendirildi. 1975'te İlerici Kadınlar Derneğinin Ankara Merkez Yönetim Kurulu'na seçildi. 1982 yılında TKP üyesi olduğu suçlamasıyla gözetim altına alındı. 1983'te Mamak Cezaevinden çıkınca kendi isteğiyle emekli oldu; daha sonra ilköğretim okuluna dönüştüreceği bir çocuk yuvası açtı. Bu arada kuruluş çalışmalarına katıldığı EĞİT-DER'in Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. 1978'de ara verdiği çalışmalarını sürdürürken, önce Sosyalist Birlik Partisinde GYK ve MYK üyeliği, sonra Birleşik Sosyalist Partide GYK üyeliği yaptı. Kuruluşundan bir yıl sonra üye olduğu ÖDP'den zamanla uzaklaştı. 2004 Mayıs'ında *"Türkiye Komünist Partisinin Sönümlenmesi"* başlıklı sözlü tarih çalışmasıyla Ankara Üniversitesinde sürdürdüğü doktora çalışmasını tamamladı. Bu çalışma 2005'te kitap olarak da basıldı.

BABAN, Cihat

Devlet adamı, gazeteci-yazar (D. 1911, İstanbul - Ö. 28 Eylül 1984, Ankara). Galatasaray Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1934) mezunu. Hakimlikten sonra gazeteciliğe başladı. Kısa zamanda başyazarlığa yükseldi. *Son Posta, Doğu* (Erzurum), *Yeni Sabah, Cumhuriyet, Tasvir, Ulus, Yeni Gün* ve son olarak *Son Havadis*'te yazdı. Gazetecilik hayatı elli yıl sürdü. 1946'dan 1957'ye kadar milletvekilliği yaptı. 1960'ta Kurucu Meclis'e girdi, İnönü Hükümeti'nde Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığına getirildi. 1961'de İstanbul, 1965'te Çanakkale milletvekili seçildi. 12 Eylül'den sonra oluşturulan Ulusu Hükümeti'nde (1980-81) Kültür Bakanlığı görevinde bulundu.

ESERLERİ:

Hitler ve Nasyonal Sosyalizm (1963), *Yüzyılın Büyük Kavgası Çin-Rus Anlaşmazlığı* (1968), *Adenauer* (1968), *Ho-Şi-Minh* (1968), *Politika Galerisi* (1970).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

BABANZÂDE AHMET NAİM

Yazar (D. 1872, Bağdat - Ö. 13 Ağustos 1934, İstanbul). Galatasaray Sultanisi ve Mülkiye Mektebi mezunu (1894). Hariciye Nezareti Tercüme Kaleminde çalıştıktan sonra Maarif

Nezareti Yüksek Tedrisat Müdürlüğü (1911/12), Galatasaray Lisesinde Arapça öğretmenliği (1912-14), Maarif Nezareti Telif-Tercüme Odası üyeliği (1914-15), ardından Darülfünün Edebiyat Fakültesinde müderrisliğe başlayarak, Darülfününun kapatılmasına kadar felsefe, mantık, ahlâk ve ruhiyat dersleri okuttu (1915-33). Mütareke yıllarında Âyân üyeliğinde de bulunan Ahmet Naim'e yeni üniversite kurulurken görev verilmedi.

Yazı hayatına *Servet-i Fünûn* dergisinde Arap edebiyatından yaptığı çevirilerle (1889-1901) başlayan Naim, makalelerinin büyük bölümünü *Sebîlürreşad, Mecmua-i Ebuzziya* ve *İçtihad* gibi dergilerde yayımladı. Irkçılığa karşı İslâm birliğini, materyalizme karşı İslâm inancını savunan yazı ve kitaplarıyla döneminin önde gelen İslâmcı aydınları arasında yer aldı. Kabri Edirnekapı Mezarlığındadır.

ESERLERİ:

Sarf-ı Arabîye Mahsus Temrinat (1898-99), *Hikmet Dersleri* (1912), *Felsefe Dersleri* (1914-15), *İslâm'da Dâvâ-yı Kavmiyyet* (1916, *İslâm'da Milliyetçilik* adıyla: 1991), *Ahlâk-ı İslâmiye Dersleri* (1924, *İslâm Ahlâkının Esasları* adıyla: 1995), *Tevfik Fikret'e Dair* (1918), *İlmü'n Nefs* (Georges Fonsyrive'den çeviri, 1916-17), *Hadis-i Erbain Tercümesi, Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercümesi* (I-II cilt, 1928, III-XII. ciltler Kâmil Miras tar. çevrildi).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), İsmail L. Çakan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991), Vehbi Vakkasoğlu / Osmanlıdan Cumhuriyete İslâm Âlimleri (2002).

BABANZÂDE İSMAİL HAKKI

Siyasetçi, yazar ve hatip (D. 1876, Bağdat - Ö. 1913, İstanbul). Tanınmış bilim ve devlet adamlarından Babanzâde Mustafa Zihnî Paşa'nın oğlu, yazar Ahmed Naim Babanzâde ile gazeteci-yazar Şükrü Baban'ın kardeşidir. Galatasaray Sultanîsini (Lisesini) bitirdikten sonra Mülkiye Mektebinde okudu. Dış siyasetle ilgili yazıları *İkdam* ve *Temin* gazetelerinde yayımlandı. Meşrutiyetle birlikte siyasete atıldı. 1908 yılında Bağdat milletvekili seçildi. Meclisteki konuşmalarıyla tanındı. 1910 yılında Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) oldu. Hukuk ve Mülkiye mekteplerinde anayasa hukuku dersleri verdi. Sınıfta ders anlatırken öldü. Bayezid Camisi'nin avlusuna gömüldü.

ESERLERİ:

Irak Mektupları (Makaleler), *Bismark'ın Hayât-ı Siyasiyyesi, Dreyfüs Meselesi ve Esbâb-ı Hafiyesi* (Ali Reşad Bey ile, 1897).

Babanzâde İsmail Hakkı

Ayrıca *Hukuk-ı Esâsiye* adlı bir ders kitabı vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BABANZÂDE İSMAİL PAŞA

Biyografi yazarı (D. 1839, Bağdat - Ö. 1923, İstanbul). Irak'ta Zâbit Mektebinden mezun oldu. 1875 yılında İstanbul'a geldi. Mirliva rütbesi ile Jandarma Dairesi Müdürlüğü yaptı. Bu görevinden 1920 yılında emekli oldu. Bir yandan askerlik yaparken diğer taraftan da ilmî çalışmalarını yürüttü. Kâtip Çelebi'nin *İzahu'l Meknûn fi'z-Zeyli alâ Keşfe'z-Zünûn an Es-mâi'l'Kütübi vel-Fünûn* adlı eserine (Keşfü'z-Zünûn Zeyli) Arapça bir zeyl hazırladı. Bu eser, Kilisli Rıfat Bilge tarafından düzeltilerek, 2 cilt olarak 1945 ve 1947 yıllarında yayımlandı, 2. basımı 1972'de yapıldı. Kâtip Çelebi tarafından görülmeyen ve ondan sonra yazılan dört bin kadar eseri içermekte olan bu çalışma İran'da da birçok defa basıldı. İsmail Paşa emekliliğinin üçüncü yılında öldü, Bakırköy Mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ (Biyografi):

Hediyetü'l Arifin (Doğuda yetişen yazarlar ve eserleri hakkında), *Hediyetul'Arifin fi Esmâi'l Müellifin ve Asâri'l-Musannifin Hediyetü'l Arifin* (*Esmaü'l-Müellifin* diye de bilinir, 2 c., 1952, 1955). Bu son eserin geniş bir indeksi Nail Bayraktar tarafından hazırlandı *(Hediyyetü'l'Arifin Şöhretler İndeksi*, 1990).

HAKKINDA: Keşfü'z-Zünün Zeyli (önsöz, 1990), TDE Ansiklopedisi (c. 1,1976), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BABAOĞLU, Haşmet

Gazeteci-yazar. 1955, Bursa doğumlu. İlkokul yıllarından itibaren İstanbul'da yaşadı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünü bitirdi. Uzun bir ansiklopedicilik döneminin ardından *Nokta* dergisinde gazeteciliğe adım attı. Çeşitli dergilerde editör olarak çalıştı. Kuruluşundan itibaren *Yeni Yüzyıl*'da editör ve yazar olarak çalıştı. Sonra *Yeni Binyıl, Sabah, Vatan* gazetelerinde yazdı. TV kanallarının en renkli spor sohbeti konukları arasında yer aldı. Pazar günleri, *Pazar Öyküsü* başlığı altında yayımladığı kadın erkek ilişkileri üzerine kurguladığı öykülerden yirmi kadarını *Bekle Beni Gelmeyeceğim* kitabında toplayarak, yazdıklarını kitaplaştırmaya başladı.

"Köşe yazılarında özlem yoksa, aşk da yoktur, aşk özlemektir, sevgiyle aşk farklıdır, sevgi sosyaldir, aşk asosyal, sevgi yapıcıdır, aşk yıkıcıdır, aşk sosyal bir erdem değildir, özel bir şeydir'i sık sık vurgulayan Haşmet Babaoğlu, öykülerinde de kendi sorularıyla birlikte okuru da dar geçitlerde yürütüyor ve aniden durduruyor. Görebilmek, yani bakarken düşünebilmek için durmamız gerektiğini söylüyor." (Nur Arıoğul)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Bekle Beni Gelmeyeceğim* (2001), *Rüyalarını Ver Bana* (2003).

DENEME: *Haydi Kıralım Hayallerimizi* (2004) *Herkes Birbirine Sevgi Herkese Karşı.*

HAKKINDA: Nur Arıoğul / Son Bakışta Aşk Öyküleri (Cumhuriyet Kitap, 6.12.2001).

Haşmet Babaoğlu

BABAOĞLU, Orhan

Hukukçu, şair (D. 1910, İzmir – Ö. ?). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Strasbourg Üniversitesi mezunu. Hukuk ve siyasal bilgiler alanlarında doktora yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Yudum Ağı, Benim de İfadem Var, Güllük Gülistanlık, Tanrı, İnsan, Çam Ağacı.*

HUKUK: *L'Idee del Etat Chezlesancien Turcs (Türk Hukukunda Devlet Fikri ve Hukuk Kaideleri).*

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

BABULLUOĞLU, Ehsan (Gevrek)

Eğitimci, çevirmen. 17 Ağustos 1926, Sivrihisar / Eskişehir doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdikten (1948) sonra Maliye Bakanlığının çeşitli birimlerinde çalıştı. Ege Üniversitesi Ziraat

Fakültesinde Almanca okutmanlığı ve Merkez Bankası İzmir Şubesi mütercimliği yaptı. Almanca ve İngilizceden çeviriler yaptı. 1965'te malülen emekli oldu. İngiliz, Alman ve Amerikan şairlerinden derlenmiş şiirlerin çevirilerini bir araya getiren bir seçkisi *Batı Rüzgârlarına Şarkı* adıyla basıldı (1966).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

BABUNA, Aydın

Araştırmacı-yazar. 1959 doğumlu. Doktora öğrenimini Viyana Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Doğu-Güneydoğu Avrupa Enstitüsünde yaptı. Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsünde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Balkan tarihi ve Balkanlar'daki aktüel gelişmeler üzerinde gerçekleştirdiği çalışmaları Türkçe ve yabancı dillerde yayımlandı. *Geçmişten Günümüze Boşnaklar* (2000) adlı araştırması ilk kez Almanyada Almanca-Türkçe olarak *Die Nationele Entwicklung der Bosnischen Muslime -Boşnakların Ulusal Gelişimi* (1996; yeni bas. *Bir Ulusun Doğuşu - Geçmişten Günümüze Boşnaklar* adıyla, çev. Hayati Torun, 2000) yayımlandı.

HAKKINDA: Aydın Babuna / Geçmişten Günümüze Boşnaklar (2000).

BABUNA, Cevat

Araştırmacı-yazar. 1923, Köprülü doğumlu. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1950) mezunu. Tıp fakültesini bitirdikten sonra iki yıl Trakya köylerinde serbest hekimlik yaptı. Mesleğinde tecrübe kazanmak için köylcri motosiklet ile ziyaret ederek, hastaları yerinde muayene ve tedavi etti. 1954-60 arası ABD'de Chicago Üniversitelerinde kadın hastalıkları ve doğum asistanı ve öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1957'de Chicago Maternite Center başkanlığına getirilmesi basında yankı uyandırdı ve ABD medyasında "Uçan Türk" ismiyle anıldı.

1960 yılında Türkiye'ye döndü. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum kürsüsünde akademik kariyerine başladı. 1965'de doçent, 1970'de profesör oldu. 1990 yılında öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak emekli oldu.

Cevat Babuna

Son yıllarda insan ve kainatın yaratılışı konusunda yurt içi ve yurt dışında yüzlerce konferansa, yerli ve yabancı TV kanallarında açık oturumlara konuşmacı olarak katılan Babuna, 1999 tarihinden itibaren TGRT'de yayımlanan "Huzura Doğru" programı içinde "Bilim ve Din" başlığı altında "İnsan ve Kâinatın Yaratılışı" konularında bilgiler verdi. Türkçe ve Batı dilleriyle yayımlanmış üç yüzün üzerinde makalesi bulunmaktadır.

Birçok dernek ve vakfın kurucu üyesi ya da mütevelli üyesidir. Sporla, özellikle futbol ve tenisle yakından ilgilendi. Teniste dördü ulusal, dördü de uluslararası sekiz kupa sahibidir.

ESERLERİ.

Bilim'den İman'a 1 - Sohbetler (2001), *Bilim'den İman'a 2 - Sohbetler* (2002).

Babür Şah

BABÜR ŞAH

Şair (D. 16 Şubat 1483, Fergana - Ö. 26 Aralık 1530, Ağra). Asıl adı Zahiriiddin Muhammed. Fergana Emiri olan babasının ölümü üzerine tahta geçtikten (1494) sonra Kabil, Horasan, Maveraünnehir, Semerkant ve Buhara gibi çağının önemli tarih ve kültür merkezlerini zaptederek büyük bir devlet kurdu. Kırk yedi yaşında ölen, Türk ve Çağatay edebiyatının en ünlü simalarından olan Babür Şah, idari, askcrî, siyasi işlerinde gösterdiği başarıyı sanat alanında da göstermiş, divanlar dolusu şiir yazdığı gibi hattatlık, nakkaşlık ve bestekârlıkla da ilgilenmiştir.

Eserleri içinde en tanınmışı *Babürnâme* diye de anılan *Vekâi*'de, Allah'a itimadı, sevinç ve korkuları, şahsıyla ilgili özel bilgilerle birlikte oldukça hareketli geçmiş hayat hikâyesini anlatır. Anı ve gezi türü örneği sayılabilecek bu escrinin dışında şiirlerini topladığı *Babür Divanı*, aruz kalıpları hakkında bilgi veren *Aruz Risalesi*, Hanefi fıkhı hakkında bilgi veren mesnevi tarzındaki manzum eseri *Mübeyyen* (Kazan, 1857), Farsça'dan tercüme ettiği ve tasavvuf ahlâkının anlatıldığı *Risale-i Vialadiye* (Doğum Risalesi) diğer eserleridir. İlkin Kazan'da (1857) basılan *Babürname*'nin günümüz Türkçesiyle çevirisi Reşit Rahmeti Arat tarafından iki cilt halinde (1943-46), yeni baskısı *Babür'ün Hatıratı* adıyla (MEB 1000 Temel Eser dizisinden) yayımlandı (3 cilt, 1970). *Divan*'ı ise 1910 ve 1917'de basıldı.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999).

BADILLI, Abdulkadir

Araştırmacı-yazar. Eylül 1936, Şeyh Züleyha köyü / Akziyaret Nahiyesi / Şanlıurfa doğumlu. Badıllı aşiretinden, Bediüzzaman Said Nursi'nin yakın talebelerindendir. Yedi-sekiz yaşlarında *Kur'an-ı Kerim* okumaya başladı. Ardından üçer-dörder aylık aşamalarda Osmanlıca yazı, tecvit ve matematik (eski usul) öğrenimleri gördü.

1953'te Bediüzzaman Said-i Nursi'yi Isparta'da ziyareti hayatının en önemli dönüm noktası oldu. Bu ziyaretten sonra, Nursi'nin izniyle Urfa'daki Nur medresesinde kalmaya ve Risale-i Nurları okuyup yazmaya devam etti. Bediüzzaman'ın kendisine gönderdiği *Sözler, Tılsımlar, Mesnevi-i Nuriye, Hizbu'l Hakaik-in Nuriye* adlı kitaplarını yazarak tashihleri için geri gönderdi. Adı geçen kitaplar BSN tarafından tashih edilerek; bir kısmı ihtiyaç duyulan yerlere gönderildi. Bazıları da kendisine verildi..

Urfa'da Risale-i Nur hizmetiyle meşguliyeti devam etmekte iken, Eylül 1956'da Kadıoğlu Camiindeki hücresi Emniyet tarafından basıldı. Bir-iki rahle, el yazı Nur risaleleri ve çocukların kullandığı defterler bulunmuştu. Bunun üzerine tutuklanarak iki buçuk ay hapiste kaldı. Sonra serbest bırakıldı ve mahkemece aklandı.

Urfa'daki o dönemin Nur medresesi olan Kıdvaniye ve Kadıoğlu camilerinin hücrelerinde, Nursi'nin talebelerinden Abdullah Yeğin ve Hüsnü Bayram ile birlikte, Kasım 1959'a kadar yedi yıl derslere devam etti. 1953-59 yılları arasında birkaç defa Bediüzzaman'ı ziyaret etti. 1959'da iki yıllığına askerlik görevine gitti. Askerde iken, üstadı Nursi, 20 Mart 1960'da Urfa'ya geldi, 22 Mart'ta da vefat etti.

Askerlik sonrası Urfa'ya döndü. 1960 ihtilali döneminde, askeri yönetim tarafından camilerdeki medre-

se faaliyetine son verildi. Bu gelişme üzerine, Urfa merkezinde ailesine ait bir evin bir bölümü Nur medresesi haline getirildi. İki yıl kadar bu durum devam etti. "Dikkat edin, Nurcuların içinde komünistler var" diyen vali emekli general Alattin Kıral'a "Nurcuların içinde Komünist var diyenler, kendileri komünisttir" dediği bir mektup yazınca Ekim 1962'de yeniden tutuklanıp mahkemeye sevk edildi. Urfa hapishanesinde iki ay yattı. Bu davadan bir buçuk yıl sonra beraat etti. Üzerinde BSN kitapları bulunuğu gerekçesiyle 1962'de (Urfa'da) bir gün, 1963'te (Adana'da) yirmi gün gözetim altında tutuldu.

1967 yılında yapılan bir polis baskınında, bir arkadaşının dükkânında Said Nursi'nin İngilizce bir biyografisi bulundu. Arkadaşı, "suç aleti"nin kendisine Badıllı tarafından verildiğini söyleyince her ikisi hakkında dava açıldı; haklarında dörder yıl hapis cezası verildi. Arkadaşı hemen yakalandığı için yedi ay hapiste kaldı. Badıllı, kaçak yaşayıp saklanarak yedi ay sonra af çıktığında hakimin karşısına çıktı ve *"Beni arıyormuşsunuz, onun için geldim"* dedi. Mahkeme başkanı *"İnsan kanundan kaçar mı?"* deyince, Badıllı: *"Bir insan bir arkadaşına bir kitap vermekle dört sene hapis cezası alır mı?"* cevabını verdi.

1983 yılında yine üzerinde Risale-i Nur kitapları yakalanan genç bir karı-koca, kitapları Badıllı'dan aldıklarını itiraf ettiler. Bunun üzerine Badıllı İstanbul'dan Gaziantep'e gelerek karı-koca ve küçük çocuklarını nezaretten kurtarmak istedi. Hep beraber 3.5 ay tutuklanıp serbest bırakıldılar. Sonuçta Adana Sıkıyönetim mahkemesince haklarında beraat kararı verildi.

Yazı hayatına 1970 yılında *Yeni Asya* gazetesinde "Haftada Bir" başlıklı makaleleriyle başladı. Zaman içerisinde gazete yazarlığını değil, araştırmacı yazarlığı tercih etti. Yazdığı kitapların tümü Risale-i Nur konularıyla ilgilidir. Bu konular dışında yazmaya zaman ve fırsat bulamadı. Kitaplarından ikisi çeviri, diğerleri derleme ve araştırma türlerindedir. 1992'de Harran Üniversitesi Rektörlüğü tarafından kendisine fahri doktora payesi, 1996'da Mekkeli allame Seyyid Alevi Maliki tarafından İslâmi ilimlerle ilgili fahri diploma verilmiştir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA - DERLEME: *Siyaset Neşriyat Şerh ve İzah Mes'eleleri* (derleme, B. S. Nursi'den, 1979), *Risale-i Nurun Neşir Tarihçesi* (1987), *Bediüzzaman Said-i Nursi - Mufassal Tarihçe-i Hayat* (3 cilt, 1990, gen. 2. bas., 1998), *Peyvenpüçuk* (Küçük Sözler, B. S. Nursi'den, Kürtçeye çeviri, 1992), *Bediüzzaman Risale-i Nur'un Kudsi Kaynakları* (1992, gen. 2. bas. 1994), *İslam Kardeşliği İçinde Türk-Kürt İlişkisi* (1993), *Din Tılsımları* (1997), *Hakkı Müdafaa Cephesi Bediüzzaman Said-i Nursi* (tsz), *Sadeleştirme Asri bir Tahriftir* (tsz), *Müslüman Kadının Örtünme Şekli* (tsz), İfhamname (2003), *Asar-ı Bediiye* (Osmanlıca, ihraç, tanzim ve tashih, 2004), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lugat* (ortak kitap; Abdullah Yeğin, Abdülkadir Badıllı, Hekimoğlu İsmail, İlham Çalım ile, 1999), *Nur'un Mu'terizlerine Müskit bir Cevabı* (2006).

ÇEVİRİ: *Mesnevi-i Nuriye* (BSN'nin Arapça Arabi El Mesnevi adlı eseri. Bu kitabın özet çeviriis daha önce, BSN'nin kardeşi Molla Abdülmecit tarafından yapılmıştır, 1980), *İşaratü'l İ'caz* (BSN'nin aynı adlı Arapça eserinden, 2004).

Abdülkadir Badıllı

BAĞ, Yaşar

Şair ve yazar. 1932, Göçeri köyü / Hamamözü / Amasya doğumlu. Kafkasya'dan göçen Adıgelerin Hatko ailesindendir. Ladik Akpınar Köy Enstitüsü, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünü bitirdi. İlk ve orta öğretim okullarında öğretmenlik, Ankara ve İstanbul'da avukatlık yaptı. Ankara'da Kuzey Kafkasya Kültür Derneğinin yönetiminde bulundu (1967-1969). *İmece, Kafkasya, Kafkasya Gerçeği* dergileri ile *Yeni Kafkasya* gazetesinde yazıları ve şiirleri yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gülümse* (1993).

ARAŞTIRMA: *Kuzey Kafkasya Kültür Derneği Üzerine Düşünceler* (1971).

SADELEŞTİRME: *Çerkesya'da Sosyal Yaşayış-Adetler* (1969).

HAKKINDA: Sefer E. Berzeg / Kafkas Diasporası'nda Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü (1995), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BAĞCI, Hüseyin

Siyasetbilimci. 29 Aralık 1959, Uzunköprü / Edirne doğumlu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Edirne'de okuduktan sonra 1979 yılında Almanya'ya gitti. Bonn Üniversitesinde yüksek öğrenim yaptı. Doktora çalışmaları için 1988 yılının Mart ayında Türkiye'ye döndü. 1992 yılında doçent, 1998 yılında profesör oldu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü başkanlığı görevinde bulundu. televizyon ve radyoların dış politika programlarında yorumlar yaptı.

Yedi dilde seksenden fazla makalesi yayımlandı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi tarafından kendisine 2000 yılında en başarılı akademisyen ödülü verildi. *"Demokrat Parti Döneminin Dış Politikası"* konulu doktora tezi Türkçeye çevrildi. Bu doktora teziyle Celal Bayar ödülünü kazandı. Milli Güvenlik Akademisi, Türkiye Ortadoğu ve Amme İdaresi, Avrupa Topluluğu Merkezi ve dünyanın değişik üniversitelerinde konferanslar verdi.

ESERLERİ:

Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası (1990), *Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar* (2001).

BAĞCI, Ozan Ersun

Şair. 1966, Karacalar köyü / Yozgat doğumlu. Asıl adı Ersun Bağcı. Şiirlerinde; Sefil Ersun, Dost Ersun, Ozan Ersun mahlaslarını kullandı. Ortaokulu Alaca (Çorum) ve Bodrum (Muğla)'da okudu. Türkiye'deki sağ-sol çatışmaları yüzünden öğrenimini yarıda bırakarak, 1980 yılında Almanya'nın Karlsruhe şehrinde çalışan babasının yanına giderek demir yollarında işçi olarak çalıştı.

Şiir yazmaya on dört yaşında başladı. Solingen'de Naziler tarafından

OZAN ERSUN BAĞCI

BİR KİŞİYE SÖYLENEN SIR, SIR OLMAZ

İnceledim dört kitabın içini
Neden yazmamışlar yar yara düşer
Dudakları yastık dişleri çini
O yar cevher ile ayara düşer

Tatsız olur bulanık göl balığı
Kurt kovalar deli köyün çalığı
Alim kürsüsünde pozlu alığı
Lakin alkışlamak hıyara düşer

Sefil ERSUN beş köşeli zar olmaz
Bir kişiye söylenen sır, sır olmaz
Cahil ile ortaklıkta kar olmaz
Kişi Karun olsa zarara düşer

yakılan beş Türk'ün anısına yazdığı *Hans Arkadaş* adlı şiiri *Hürriyet* gazetesi Almanya baskısının birinci sayfasında yayımlandı. Süs ve abartıdan uzak bir söyleyiş ve yalın bir dilin dikkati çektiği şiirlerinin bir bölümünü *Uzaklardaki Şiirler* (2002) adıyla kitaplaştırdı. Şiirleri ayrıca çeşitli antolojilerde yer aldı.

HAKKINDA: Aşık Hüseyin Çırakman / Halkın Dili Halk Ozanları (2000), Bekir Karadeniz / Gül Yüzlüm (2000), Ozan Ersun Bağcı / Uzaklardaki Şiirler (2002).

BAĞÇEÇİ, Muhittin

İlahiyatçı. 12 Ağustos 1943, Yozgat doğumlu. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü mezunu (1965). 1965-67 arası Çorum İlköğretmen Okulunda, 1967-68 arası Yozgat İmam Hatip Okulunda öğretmenlik, 1968-72 arası İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde asistanlık, 1972-74 arası Fenerbahçe Lisesinde öğretmenlik; 1974-75 arası İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde, 1975-84 arası Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünde, 1982'de İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyeliği yaptı. 1985'te doçent, 1995'te profesör oldu. Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

Âyet ve Hadislerde Peygamberlik ve Peygamberler (1977), *Gazâli'nin Kelâm İlmine Verdiği Önem ve Kelâm Metodu* (1990), *İbn Rüşd'de İlâhiyat* (1993), *Kelâm İlmine Giriş* (1994), *Allah'ı Bilmek ve Nesefi'ye Göre İmam* (1994).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

BAĞDÂDÎ, Mevlânâ Hâlid.

Bkz. MEVLÂNÂ HÂLİD

BAĞDADLILAR, İbrahim Adil

Eğitimci, yazar (D. 1883, Kahramanmaraş - Ö. 1957, İstanbul). İlk, orta ve lise öğrenimini Kahramanmaraş'ta tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinden mezun oldu. Kahramanmaraş Lisesinde başladığı tarih-coğrafya öğretmenliğini Kayseri, Adana, Bitlis ve Niğde'deki orta dereceli okullarda sürdürdü. 1932 yılında emekliye ayrılarak memleketine döndü. İstanbul-Karacaahmet Mezarlığına gömülmüştür. *Uzunoluk - İstiklal Harbinde Kahramanmaraş* (1974) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

BAĞDATLI ESAD

Divan şairi (D.? – Ö. ?). On sekizinci yüzyılın ikinci yarısında yaşadı. Fahrizâde mahlasını kullandı. O dönemin üç musiki dehası olan Küçük Mehmed Ağa, Hacı Sadullah Ağa ve Sultan Üçüncü Selim onun gazellerinden besteler yaptı. *Divan*'ını düzenledikten sonra Bağdat'tan İstanbul'a geldi. Divanında birçok gazel, bir terkib-i bend, on bir de murabba vardır. Yalnız aşk şiirleri yazdı.

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

BAĞDATLI RUHÎ

Divan şairi (D. ?, Bağdat - Ö. 1605, Şam). Asıl adı Osman'dır. Ruhi Bağdadi diye de bilinir. Bağdat'ta doğmuş olan şairin Kanuni orduları ile Bağdat'a giden ve Bağdat beylerbeyi Ayas Paşa'nın mahiyetinde bulunan Anadolulu bir askerin oğlu olduğu bilinmektedir. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Divanındaki şiirlerden kendisinin de bir asker, bir sipahi olduğu, hatta sipahiler arasında dirlik alacak kadar derece kazandığı ve kendisine Şirvan'a bağlı Çalı kazasının dirlik olarak verildiği anlaşılmaktadır.

"Ne kadar var ise Şirvan'da kaza bahş etmiş
Lütf edüp herkese Paşa-yı saadetgüster
Dün kulağıma çalındı bize olmuş Çalı
Korkarım çalı çalı ezgiye döndermeseler"

Çok seyahat ettiğini ve sırf görmek, bilmek için gezdiğini anlatan şairin bu seyahatlerinin bazen mecburi olduğunu, Ruhi'nin bir derviş değil, bir sipahi olarak ve kumandanları ile birlikte dolaştığını gösteren belgeler vardır. Ruhi'nin orduya mensup olması, başta askerlik vazifesi olmak üzere çeşitli sebeplerden diyar diyar gezmesi gibi özellikleri, devrinin divan şairlerinden çok tekkeye, bilhassa orduya mensup saz şairlerinin hayatını hatırlatmaktadır. Bütün Türkiye'yi gezen Ruhi, Galata ve Konya Mevlevihanelerinde bulundu, sonradan hacca gitti ve Şam Valisi Osman Paşa'nın yanında görevli iken öldü. Meşhur eseri *Terkib-i Bend* bu şehirde yazıldı. Şairin ölümü "Gitti Ruhî, âdem iklimine âh" mısrasının gösterdiği gibi 1014/1605 tarihine rastlamaktadır.

Kalemini geçim vasıtası olarak kullanmak zorunda kaldığını da açıklayan Ruhi, övdüğü beylerin kerem sahibi olmadığını şiirlerinde dile getirdi. İçkiye düşkündü, bunu da açıkça söyledi. Bir yerde Ramazan bayramını içki meclisinin gereçlerini hazırlamış durumda beklediğini anlatırken, Cigalazâde Sinan Paşa'ya sunduğu bir kasidesinde de namazdan niyazdan uzak olduğunu, içki içmeyi sürdürdüğünü belirtmektedir. Ruhi'nin şiirlerinden yükseltilmesini beklediği bir sırada Vezir Hasan Paşa tarafından vazifesinden alınıp başkalarına muhtaç duruma getirildiği, bu durumda bile içkiden el çekmediği; altı akçe ile emekliliğini istediği, kendisine verilen Çalı kazasını beğenmediği ve kulağının duymadığı gibi bilgiler de çıkarılabilmektedir.

Ruhi; gereksiz sözlerden arınmış, kolay anlaşılır, söz oyunlarından uzak, çağına göre sade denilebilecek bir tarza sahiptir. Şiirin âşıkâne, nükteli, zarif edalı olması gerektiğini, güzel şiir yazabilmek için doğuştan yetenekli olmak gerektiğini, bunun yanı sıra çok çalışmak, çok şiir yazmak lazım geldiğini, bilgi sahibi bulunmanın da şart olduğunu ifade etmektedir.

Bağdat'tan küçük yaşta ayrıldığı için şiirlerinde Azeri şivesi görülmedi. Şairin dili konuşma diline yakındı, deyimler ve atasözleri kullandı. Söz ve anlam oyunlarına fazlaca düşkünlüğü yoktu. Samimiyeti ve söyleyiş tarzı kendine özgü bir lirizm sağladı. Fakat onun divan edebiyatımızdaki özelliği içtimai problemler karşısında düşünen ve tenkid eden bir şair olmasındandır. Bazen şiirlerinde devrinin tarihî şahsiyetlerini de anlattı.

Bağdatlı Ruhi'nin bilinen tek eseri müretteb *Divan*'ı, 1870'te basıldı. Ruhi'nin 1058 gazeli, 33 kasidesi bulunduğu; bunlardan başka terkib-i bend, terci-i bend, murabba, muhammes, müseddes, muaşşer, müstezat, kıt'a rubai vs. şeklinde yazılmış şiirlerinin de var olduğu *Divan*'ının ve İstanbul Kütüphanelerindeki yazma divanlar kataloğunun tetkikinden anlaşılmaktadır. Ruhi'nin divanında Ali Paşa, Sinan Paşa, Süleyman Paşa, Hasan Paşa ve Osman Paşa'ya, Sultan III. Mehmet'e ve Vezir İbrahim Paşa'ya olmak üzere devrin birçok büyükleri ve idare adamlarına söylenmiş kasideler vardır. En çok kaside sunduğu kişi Sinan Paşa, müzeyyel gazellerinde en çok adı geçen paşa ise Osman Paşa'dır.

Görevli olarak Şam, Halep ve Bağdat'a gelen Azmizâde Hâletî, (daha sonra Şeyhülislâm olan) Yahya, Gelibolulu Ali gibi şairleri de övmeyi ihmal etmeyen Ruhi'nin şiirlerinde Fuzûli'nin adı ise hiç anılmamaktadır. Oysa Ruhi'nin tesiri altında kaldığı şairler arasında Fuzuli'nin mühim bir yeri vardır. Onun Fuzulî tesiriyle söylediği şiirlerin ve nazirelerinin, Fuzuli'nin en güzel şiirlerinin havasını taşıması bunu göstermektedir. Mesela Fuzuli'nin:

"Aşk imiş her ne var âlemde
İlm bir kıyl ü kâl imiş ancak"

Beyti, Ruhî'de:

"Aşk asl-ı kemal imiş bildim
Mâsivâ kıyl ü kâl imiş bildim" şeklindedir.

Ruhî'nin en tanınmış şiiri *Terkib-i Bend*'idir. Edebiyatımızda kendi tarzının en başarılı örneği sayılır. 17 benddir ve her bend 16 mısradır. Şam'da yazılmış bu eserindeki

"Devr eylemedük yer komaduk bir nice yıldır
Uyduk dil-i divaneye dil uydı hevaya"

beyti ile yıllar boyu diyar diyar dolaşan rind, mevlevi bir şair olarak tanındı. Bu şiir, Türk Divan Edebiyatında hususi bir terkib-i bend çığırı açtı. Başta Şeyh Galip olmak üzere Ziya Paşa ve Muallim Naci gibi gerek Divan, gerek Tanzimat Edebiyatının önemli şairleri tarafından örnek alındı. Ruhî, kendisini tanınmış şairler arasına sokmaya yeterli olan bu eserinde kendi temel inancını; bu dünyanın ölümlü olduğunu, hiç kimsenin öbür dünyaya malını mülkünü götüremeyeceğini, üstelik insan hayatının hep aynı şekilde geçmediğini; kavuşmayı ayrılığın, sağlığı hastalığın izlediğini, insanın dünya hırsına kapılmadan ömrü hoşça geçirmesi gerektiğini söyler. Hırsa kapılanları, zalimleri, vefasızları, riyakârları, bilgisiz oldukları halde kendilerini ermiş göstermeye çalışanları, çıkarları için ibadet eder görünenleri yererek toplum meselelerine eğilen ve kabalığa kaçmayan hiciv ustası bir şair olarak tanındı. Toplumun durumuna eğilen şiirleri arasında "eksilmede" redifli kasidesiyle bazı hiciv kıtaları da vardır.

Şiirlerinde Hariri-zâde Molla Ahmed'in talebesi olduğunu ve Rûm abdallarından Kelâmî Dede'nin müritleri arasında bulunduğunu haber veren kayıtlar bulunur. Sehi Bey, Latîfî, Kınalızade Hasan Çelebi gibi 16. yüzyılın tanınmış şuara tezkiresi yazarları Ruhî'nin adını anmamışlardır. Bağdatlı Ahdi'nin *Gülşen-i Şuarâ*'sı, şimdilik şair hakkında elde bulunan en eski güvenilir kaynak durumundadır.

HAKKINDA: Abdülbâki Gölpınarlı / Ruhî-i Bağdadî (Aylık Ansiklopedisi, c. 4, s. 171, 1948), Celâl Ermem / Bağdatlı Ruhî (Ülkü Mecmuası, sayı: 31, Temmuz 1949), Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. 2, 1972), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 2, 1978), Nihad Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (c. 1, 1979), Halil Erdoğan Cengiz / Bağdatlı Ruhî (TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1990),

BAĞDATLI RUHİ

2. BENT'ten

Sâki getir ol bâdeyi kim dâfi-i gamdır
Saykal vur o mir'âta ki pür-jeng-i elemdir

Dil-besteleriz bizden irâğ eyleme bir dem
Ol bâdeyi kim nûr-ı dil ü dîde-i Cem'dir

Ey hâce fenâ ehline zinhâr ululanma
Dervişi bu mülkün şeh-i bî-hayl ü haşemdir

Hâk ol ki Hudâ mertebeni eyleye âlî
Tâc-ı ser-i âlemdir o kim hâk-i kademdir

Gel doğrulalım meygedeye rağmına anın
Kim bâr-ı riyâdan kad-i bergeştesi hamdır

Mey sun bize sakî biziz ol kavm ki derler
Rindânı sabûhî-zede-i bezm-i kıdemdir

Bu nazmı Peyâmî'den işit hâle münâsip
Kim zübde-i yârân-ı sühandân-ı Acem'dir

'Mâ rindî sabûhî-zede-i bezm-i Elestîm
Piş ez-heme sâgar-keş ü biş ez-heme mestîm'[1]

10. BENT'ten

Nâçar çeker halk bu zahmetleri yoksa
Âdem kara dağ olsa getirmez buna tâkat

Halın kime açsan sana der hikmeti vardır
Öldürdü bizi âh, bilinmez mi bu hikmet

Beyhûde dönüp neyler ola başımız üzre
Halkın bu "felek" dediği dûlab-ı meşakkat

BAĞDATLI RUHİ

Ahmet Kabaklı

Ruhî, Divan edebiyatında halk için ahlâkçı ve hicivci şiir yazanların önde gelenlerindendir. Acı hakikatleri ortaya koymuş, kimi dindar geçinen iki - yüzlülerin iç yüzlerini göstermiş; basitlerin kibirlerinden, çoğu zenginlerin bencil ve insafsız hallerinden yakınmıştır.

Bu gördüklerini Türk töresi, beşeri hükümler ve gerçek islâmlık açılarından, rind, cesur, tekliksiz diliyle eleştirmiştir. Nitekim zamanında yaşayan Türk halkının başlıca değer hükümleri de Ruhî'nin şiirlerinde dile gelmektedir.

Daha çok, rintlik, hiciv, tefekkür, öğüt beyitleri ile dolu olan Terkib-i Bend'de Ruhî, isyancı, hırçın uzlaşmaz bir insan tabiatında görülmektedir. Bu hâl onu, Nabî gibi şiir yapıcı ve bağışlayıcı tabiatta olan yumuşak dilli «Cemiyet» şairlerinden ayırmaktadır.

Ruhî'nin belki Hayalî ve Taşlıcalı Yahya vs. gibi sert mizaçlı asker şairlerden olması, islâmî barışçılıktan ve tarikat müsamahasından ziyade Nesimî gibi tok sözlü bir melâmet yolunu izlemesi şiirlerinin böyle patlayıcı hicivler manzarası almasına sebep olmuştur. Ancak bu hali ile Rûhî edebiyatımızda kendine göreliği üstün olan yeni, zinde bir sestir.

(*Türk Edebiyatı II*, 1983)

BAĞIŞKAN, Tuncer

Araştırmacı, arkeolog. 1947, Lefkoşa / Kıbrıs doğumlu. 1972'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Prehistorya ve Klasik Arkeoloji bölümünden mezun oldu. İki yıl İngiltere'de kaldıktan sonra Eski Eserler ve Müzeler Dairesi Müdürlüğünde çalışmaya başladı (1975). Kıbrıs'ın değişik bölgelerinde, çalıştığı daire adına arkeolojik yüzey araştırma ve kazı çalışmaları gerçekleştirdi. 1987 yılında üyesi olduğu Halk Sanatları Derneği çatısı altında halkbilimi araştırmaları yapmaya başladı. Bu alana sağladığı katkılardan ötürü 1994 yılında Halk Sanatları Derneği tarafından Halkbilim Hizmet Ödülüne lâyık görüldü. 1995 yılında Kıbrıs Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığına bağlı Kültür Dairesi bünyesinde oluşturulan Kültür Sanat Danışma Kuruluna üye olarak atandı. *Kıbrıs Türk Halkbiliminde Ölüm* (1997) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Tuncer Bağışkan / Kıbrıs Türk Halkbiliminde Ölüm (1997).

BAĞLI, Mazhar

Sosyolog. 8 Haziran 1965, Halfeti / Şanlıurfa doğumlu. Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1992) mezunu. Yüksek lisansını (1995) *"Modern Toplumlarda Bilgi ve İktidar"* başlıklı teziyle Selçuk Üniversitesi SBE'de, doktorasını (1999) ise *"Bilgi Sürecinde Modern Bilincin Mahremiyeti İfşası"* başlıklı teziyle Sakarya Üniversitesi SBE'de tamamladı. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde araştırma görevlisi (1993-99) olarak bulundu. Dicle Üniversitesinde görev yaptı. Makaleleri *Ankara Üniversitesi Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi Kriz Dergisi, DEÜ SBE* adlı dergilerle uluslararası çeşitli dergilerde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası çeşitli sempozyumlarda bildiri sundu. Sosyoloji Derneği ve Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu bünyesinde yürütülen çeşitli araştırma projelerinde görev aldı. Dicle Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji bölüm başkanlığı (2000- 2003) ile SBE Yönetim Kurulu üyeliği (2000-) görevlerinde bulundu. Çalışmalarını *Modern Bilinç ve Mahremiyet* (2000) adlı kitabında topladı.

Mazhar Bağlı

BAĞLIOĞLU, Ahmet

İslâm mezhepler tarihi araştırmacısı. 5 Aralık 1963, Elazığ doğumlu. Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1988) mezunu. Yüksek lisansını Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1996), doktorasını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (2003) tamamladı. Temel İslâm Bilimleri Bölümünde yardımcı doçent oldu. Makalelerini, *Fırat Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi, Dini Araştırmalar, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* dergilerinde yayımladı. *İnanç Esasları Açısından Dürzilik* (2003) adlı bir kitabı vardır.

BAĞLUM, Kemal

Gazeteci-yazar. 1926, Ankara doğumlu. Bütün öğrenim hayatı Ankara'da geçti. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde öğrenciyken gazeteciliğe başladı. *Kıbrıs Halkın Sesi, Kudret, Ulus, Zafer, Demokrat İzmir, Vatan* gazeteleriyle Associated Press Ajansında muhabirlik, *Vatan* gazetesi Ankara Büro şefliği yaptı. 1959'da Washington Basın Ataşe yardımcılığına atandı. 27 Mayıs'tan (1960) sonra Milli Birlik Komitesi basın müşavirliğine getirildi. 1964 Kıbrıs bunalımı sırasında Başbakanlıkta oluşturulan Harp Haberleri Bürosunu yönetti. Değişik yabancı başkentlerde basın ve tanıtma ataşesi olarak görev aldı. 1981'de Turizm ve Tanıtma Bakanlığı müşaviri iken emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra yeniden gazeteciliğe döndü. *Adalet, Hürriyet, Güneş* gazetelerinde ve *Nokta* dergisinde çalıştı. 1988'de Millî Savunma Bakanlığı Basın Müşavirliği görevine getirildi. Sürekli basın kartı sahibidir.

1952 yılında kendisine New Orleans kentinin Fahri Hemşehrilik Beratı verildi. 1982'de Çağdaş Gazeteciler Derneği tarafından, 1983 ve 1984'de Ankara Gazeteciler Cemiyeti tarafından yılın gazetecisi seçildi.

ESERLERİ (Araştırma):

Yılın Kitabı 1956 (Afşin Oktay ile, 1957), *Anı Politik* (1945-60 yılları arasında Türkiye'nin siyasi tarihi, 1991), *Beşbin Yılda Nereden Nereye?* (1992).

HAKKINDA: Günümüz Türkiye'sinde Kim Kimdir? (1990-1992), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BAĞMAN, Latif

Eğitimci, yazar. 1919, Uzunköprü / Edirne doğumlu. İstanbul İlköğretmen Okulu mezunu. Afyon ve Edirne'nin ilçe ve köy ilkokullarında öğretmenlik ve başöğretmenlik, Edirne Halk Eğitim Merkezi müdürlüğü (1961-67) ve Edirne İl Halk Kütüphanesi müdürlüğü (1961-76) görevlerinde bulundu. 1976 yılında kendi isteğiyle emekli olarak, sonraki yıllarında kitap çalışmalarıyla meşgul oldu. *Beşir Çelebi'nin Edirne Tarihçesi* adlı sadeleştirmesi basılmadı.

ESERLERİ:

Atatürk'ün Yaşamında Edirne (Oral Onur ile), *Edirne Şehit Anıtları* (Oral Onur ile), *Uzunköprü Tarihi.*

HAKKINDA: Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004).

BAHA TEVFİK

Gazeteci-yazar (D. 13 Nisan 1884, İzmir - Ö. 19 Mayıs 1914, İstanbul). Ahmet Nebil, Züğürt takma adlarını da kullandı. İlk ve orta öğrenimini İzmir'de yaptıktan sonra Mekteb-i Mülkiyeden mezun oldu (1908). "Teceddüd-i İlmi ve Felsefi" kütüphanelerini kurarak yazı hayatına başladı.

Baha Tevfik

Şiir ve makalelcri, hikâye ve çevirileri 1904'ten itibaren çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı.

Hâle, Tenkid, Felsefe Mecmuası (1911), *Zekâ* (1912) adlarını taşıyan felsefe ve sanat dergilerinden sonra *Eşek* (1912), *Elmalum, Yine O* gibi mizah dergilerini çıkardı. Bir süre Rehber-i İttihad-ı Osmani Mektebinde felsefe dersleri verdi (1912). Türkiye'de materyalist felsefeyi ilk savunan yazarlardan biri olan Baha Tevfik, sadece biçimde değil düşünce ve sanat alanında da batılılaşmak gerektiği görüşünü ileri sürcrek dönemindeki bazı aydınlara karşı sert eleştiriler yöneltti. İstanbul Karacaahmet Mezarlığına gömülmüştür.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Fransızca İştikak Lugatı* (Hasan Vasfı Menteş ile, 1907-09), 2 cilt), *Tetkikat: Teracim-i Ahval* (1909), *Hassasiyet Bahsi -Yeni Ahlak* (Ahmet Nebil'le birlikte, 1910), *Tecedüd-i İlmî ve*

BAHA TEVFİK

AŞK, HODBİNÎ

Storları tamamıyle indirilmiş alafranga bir salon, yerde mai ve çok tüylü halı, gayet zarif ve akaju ağacından mamul koltuk takımı, koyu renkli büyük bir piyano, Çin usulü elektrik lambası, ortada inecik ayaklarıyla örtüsüz masa, üzerinde bazı kitaplar, notalar vesaire... Duvarlarda şayanı dikkat hiçbir süs yok, yalnız mütenazır bir çift tablo var ki birisi Roma kralларından Neron'u, diğeri meşhur doktor Bronzvik'i (?) tasvir ediyor.

Enis Bey – tam yetmiş sekiz yaşında, boyu uzun, başının ortasından ayrılarak iki tarafına dökülen beyaz saçları, faal ve koyu kumral gözleri, biraz sivrice fakat muntazaman kesilmiş beyaz sakalı, siyah, zarif kostümüyle büyük bir nezahet ibraz eden bu sevimli ihtiyara pek alafranga bir tavır veriyor, adeta onu gençleştiriyordu. O bir müddet kanapenin üzerinde düşündü. Tavandan birçok salkımlar şeklinde sallanarak; bu pür-sükûn salona şedid ve beyaz ziyalarını serpen lambalara baktı. Ağır; sıcak ve rakid hava sigara dumanlarıyla yüklü idi.

Masa üzerinde unutulmuş siyah bir mendilden yavaş yavaş süzülen trefil (?) dalgaları evvela yükseliyor, bükülüyor, katlanıyor, sonra etrafa dağılıyordu.

Enis gittikçe ağırlaştığını, uyuştuğunu fark etti. Yerinden kalktı. Piyanoya kadar yürüdü. Asabi parmakları nota yığınları arasından bir tanesini ayırdı: "Aşk Ölürken..."

Piyanodan hazin fakat müteakatı bir mevce-i elhan taştı... Her dakika biraz daha asabileşen bu mevce bazen öyle çılgın ve haris oluyor, ikmal-i heyecan etmeye bile kendinde kuvvet bulamıyor, düşüyor, dökülüyor, sönüyor ölüyordu. Sonra başka bir mevce, başka bir galeyan onu takip ediyor, kaynıyor, kabarıyor fakat yine ıstırap, yine kıvranış, yine hüzur ve sükûn...

Biraz sonra birdenbire sokak kapısı çalındı. Enis başını kaldırdı. Bu vakitte kim gelebilirdi. Belki bir fakir... Mutlaka ona muavenet etmeli!..

Bir dakika geçmeden uşak içeriye girdi. Memnun bir sesle "Nail Bey sizi görmek istiyor" dedi. Naîl Bey mi?..

Şaşırmıştı. Fakat belli etmek istemedi. Çabucak toplandı: — Haydi söyle buyursun... (...)

(*Piyano*, 4 Teşrinievvel 1326, Kitaplık, Sayı: 71, Nisan 2004)

Edebî (1911), *Nietzsche Hayatı ve Felsefesi* (Ahmet Nebil ve Memduh Süleyman'la birlikte, 1912; yeni bas. 2002), *Karagöz Salnamesi* (1913), *Felsefe-i Ferd* (1914), *Muhtasar Felsefe* (1914), *Felsefe-i Kant* (1916), *Biraz Felsefe* (basılmadı, el yazması Ankara Üniversitesi DTCF İsmail Saip Sencer Kütüphanesinde 1 / 4907 numarada kayıtlı, 82 sayfa), *Mektep Dersleri, Felsefe Konusu*.

ÇEVİRİ: *Ba'su Ba'del Mevt* (Tolstoy'dan, 1909), *Tarih-iFelsefe* (Ahmet Nebil'le birlikte, Alfred Fouille'den, 3 cilt, 1911), *Feminizm Alem-i Nisvan* (Odette Locguerre'den,1912), *Psikoloji İlm-i Ahval-i Ruh* (Ahmet Nebil'le Ribot - Fouille -Worms -Robior -Bonac de Laotiere'den, 1912), *Vahdet-i Mevcut - Bir Tabiat Aliminin Dini* (Ernst Haeckel'den, Ahmet Nebil'le birlikte), *Madde ve Kuvvet* (Ludwig Buchner'den, A. Nebil'le birlikte, 3 cilt, 1911), *Mantık* (Robier'den çeviri, tsz), *Kâinatın Muammaları* (Ernest Haechel'den, 1912'de *Felsefe Mecmuası*'nda tefrika edildi, kitap halinde yayımlanmadı).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), Mehmet Akgün / Materyalizmin Türkiye'ye Girişi ve İlk Etkileri (1988, s.235-280), Süleyman Hayri Bolay / Türkiye'de Maddeci ve Ruhçu Görüşün Mücadelesi (2. bas. 1979, s.71-113), Hilmi Ziya Ülken / Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi (2. bas. 1979, s.228 - 240), Abdullah Uçman / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 4, 1991), Rıza Bağcı / Baha Tevfik'in Hayatı Edebi ve Felsefi Eserleri Üzerinde Bir Araştırma (1996), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

BAHADINLI, Yusuf Ziya

Eğitimci, yazar, siyaset adamı. 9 Eylül 1927, Bahadınlı köyü / Yozgat doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Pazaören (Kayseri) Köy Enstitüsü (1944) ve Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1950) mezunu. İspir'de (Erzurum) öğretmenlik yaptığı yıllarda "Çalışkan" olan soyadını "Bahadınlı" olarak değiştirdi. Ortaokullarda ve çeşitli ilköğretmen okullarında Türkçe öğretmenliği (1951-58) yaptı. Altı ay kadar Ankara'da Türk Hava Yollarında çalıştı. Kadıköy'de (İstanbul) kitabevi olarak açtığı dükkânını bakkaliyeye dönüştürmek zorunda kaldı. 1958'de kurduğu ve on altı yıl sürdürdüğü Hür Yayınevinin adını, 12 Mart (1971) sonrasında Yeni Dünya Yayınevi olarak değiştirdi. Altı aylık ömrü olan *Yeni Dünya* dergisini çıkardı. Politikaya atılarak Türkiye İşçi Partisi'nden Yozgat milletvekili

Yusuf Ziya Bahadınlı

oldu (1965-69). Hazırladığı *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, *Türkçe Deyimler ve Kaynakları* gibi kitapları okullara sokulmamaya başlanınca *Atasözleri Sözlüğü*'nü Aydın Su adıyla çıkardı. Ankara'da çıkan *Emek* dergisindeki bir yazısı yüzünden yargılandı. 12 Eylül (1980) darbesinden önce (Mart 1979) bir yıl için gittiği Avrupa'da zorunlu olarak on iki yıl kaldı. 1991'de 141. ve 142. maddelerin Ceza Yasasından çıkarılması üzerine Türkiye'ye döndü ve İstanbul'a yerleşti.

Yazıları *Yeditepe*, *İmece*, *Varlık* gibi dergilerde yer aldı. Öykülerinin bir bölümünden oluşan *İki Dünya Arasında* adlı kitabı 1980'de, *Geçeneğin Karanlığında* ise 1984'te Almancaya çevrilip yayımlandı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği ile Dil Derneğinin üyesidir.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *İtin Olayım Ağam* (1964), *Haççа Büyüdü Hatiş Oldu* (1978), *Geçeneğin Karanlığında* (1982), *Titanik'te Dans* (1986), *Tavandaki Kırmızı* (seçmeler, 1999).

ROMAN: *Güllüceli Kâzım* (1965), *Güllüceyi Sel Aldı* (1972), *Gemileri Yakmak* (1976), *Açılın Kapılar* (1985), *Devekuşu Rosa* (1991), *Lidya Gözleri Yaprak Yeşili* (1996).

ANI: *Öyle Bir Aşk* (1993).

ARAŞTIRMA: *Deyimlerimiz ve Kaynakları* (1958).

İNCELEME: *Türkiye'de Eğitim Sorunu ve Sosyalizm* (1967).

DERLEME: *Dünya Edebiyatından Seçme Eserler Kılavuzu* (1954).

SÖZLÜK: *Türkçe Deyimler Sözlüğü* (1959), *Atasözleri Sözlüğü* (Aydın Su imzasıyla).

GEZİ: *Dört Sosyalist Ülke* (1970).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Öner Yağcı / Bir Yazın Emekçisi Yusuf Ziya Bahadınlı -Yılmaz Arslan / Özgürlüğü, Sevgiyi ve Mutluluğu Arayış - Osman Bozkurt / Morbenck'in Gülveli'si - Gültekin Emre / Masal Gibi Bir Roman (Cumhuriyet Kitap, sayı: 341, 28.8.1996), Yılmaz Yeşildağ / Tavandaki Kırmızı (Cumhuriyet Kitap, 26.8.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Dönüş Yok Artık Geri (1.2.2001), Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi 1 (2001), Gemileri Yakmak (Cumhuriyet Kitap, 22.2.2001), Ali Mert / Devekuşu Rosa (Cumhuriyet Kitap, 2.5.2002), Öner Yağcı / Hikayelerinde Romanlarında Bahadınlı (Cumhuriyet Kitap, 2004).

BAHADIR, Abdülkerim

İlâhiyat araştırmacısı. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (1991) mezunu. Yüksek lisansını (1994) ve doktorasını (1999) Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Psikolojisi Anabilim Dalında tamamladı. SÜ İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalında yardımcı doçent olarak, Din Psikolojisi Anabilim Dalı başkanlığı, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü başkan yardımcılığı, öğretmenlik uygulama koordinatörlüğü görevlerinde bulundu. Yazılarını *Mehir, SÜ İlahiyat Fakültesi, Tabula Rasa, Marife* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi (ortak, 2002), *İnsanın Anlam Arayışı ve Din* (2002).

Abdülkerim Bahadır

BAHADIR, Ali

Gazeteci-yazar. 1943, Zonguldak doğumlu. Çalışma yaşamına Zonguldak Belediyesinde memur olarak başladı. Zonguldak ve Ankara'daki çeşitli memur ve işçi sendikalarında görevler üstlendi. CHP Merkez ilçe ve il sekreterliklerini yaptı. Zonguldak Belediye Meclis Üyeliği ve Belediye Başkan Vekilliği görevlerinde bulundu. *Hamle* dergisi (1967) ve *Uyanış* gazetesini kurdu. 12 Eylül'den sonra *Uyanış*'ta yayımlanan bir yazısı nedeniyle iki yıl hapis yattı. Sonraki yıllarda yerel bir televizyonun genel müdürlüğünü üstlendi. Çeşitli yayın organlarında çoğu kent sorunlarını içeren yüzlerce fıkra, yorum ve makalesi yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yola Dökülen Yıllar.*

DENEME-SÖYLEŞİ: *Nereye* (1996).

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

BAHADIR, Birsen

Şair. 6 Ağustos 1970, Ordu doğumlu. Babasının görevi dolayısıyla ilk ve ortaokul öğrenimini çeşitli illerde tamamladı. Üç kız kardeşiyle birlikte market işletti. Güzel sanatların çeşitli dallarına ilgi duydu. Müziğe ilgisinden dolayı "Emin Ongan Üsküdar Musiki Cemiyeti"ne katılarak üç yıl ud ve repertuar derslerine devam etti. Tiyatroya olan merakından dolayı TRT-1'de göstcrilen "Telekare" adlı programın parodilerinde rol aldı. Ayrıca halk oyunlarıyla ilgilenerek altı yıl bu dalda faaliyet gösterdi. Şiirlerini *Gönül Damlaları* (1995) adlı kitabında topladı.

Birsen Bahadır

BAHADIR, Cemal

Şair (D. 1909, Acısu / Akçaabat / Trabzon – Ö. ?). Cem Kemalist adını da kullandı. Hayatı hakkında ayrıntılı bilgi yoktur. *Kır Çiçekleri* adlı şiir kitabında babasının dördüncü oğlu olduğunu, Birinci Dünya Savaşı yıllarında Trabzon'un Rus işgali altında kalması karşısında henüz küçük yaşta, oldukça çileli bir yolculukla Bolu'ya göç ettiklerini, göç sırasında Hırsafa, Düzce, Taşova ve Erbaa'ya uğradıklarını, buralarda konakladıklarını anlatır. Yine aynı şiirinde Bolu'da iken Kur'an'ı hatmedip tecvid öğrendiğini, Sakarya Savaşı'nda Akçeşehir'den kayıkla Zonguldak'a gittiklerini, daha sonra köyüne döndüklerini ifade eder. *Kır Çiçekleri* (1962) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2 - Cumhuriyet Dönemi (1993).

BAHADIR, Fazıl Ahmet

Şair. 5 Haziran.1958, Pınarbaşı / Kayseri doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Pınarbaşı'nda tamamladı. Erzurum Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdikten sonra Ardahan ve Sapanca'da öğretmen olarak görev yaptı. Mesleğini ve edebiyat çalışmalarını Kayseri'de sürdürdü. Kayseri'deki kültürel faaliyetlerde aktif görevler üstlendi.

Şiirlerini; *Kayseri Türk Ocağı* gazetesi ile *Türk Edebiyatı, Orkun, Kardaşlık, Altunköprü, Türkmen Bohçası, Erciyes, Gültepe, Berceste* dergilerinde yayımladı. Bu şiirlerden bir bölümünü Yeniden Kuvâ-yı Milliye (2005) adlı kitabında topladı.

"Fazıl Ahmet Bahadır, zengin bir duyuş ve düşünüşle kavradığı konuyu içli bir söyleyişle tamamlayan bir şair. "Düşlerini sevdalara salmasını bilene, şiir aşktır" anlayışını benimsediği için şiirlerinde sosyal realiteyi iç dünyasının renkleriyle donatır. İnsanî duygular ile milli tavır şiirinin temellendiği ana kaynak durumundadır." (Nurkal Kumsuz)

HAKKINDA: Nurkal Kumsuz / Bu Şehrin Işıkları (2006)

BAHADIR, Halim

Romancı. 1958, Tonya / Trabzon doğumlu. İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da tamamladı. İstanbul'da Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesini bitirerek gazeteciliğe adım attı. On beş yıl kadar gazeteciliğin hemen her aşamasında çalıştı. *Posta* gazetesinde köşe yazıları yazmaya başladı. Bu yazılarında sıradan insanların açmazlarını, öfkelerini, korkularını yalın bir dille ele aldı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Tutunuş, Karanlıkta Dans Ediyorum* (2003), *Gördüm Dokundum... ve Sevdim* (2004), Yaşlı Adam Genç Kadın (2006).

DENEME: *Büyüme Sakın Küçük Kız* (2004), *Hey Aşk Seni Hiç Aldatmadım, Hangi Sarhoşluklar Bıçakladı Yalnızlığımı.*

BAHADIROĞLU, Yavuz

Bkz. YAVUZ BAHADIROĞLU

BAHAEDDİN (Ziver Paşazade)

Şair (D. 28 Mart 1851, İstanbul - Ö. 12 Ağustos 1916, İstanbul). Tam adı Yusuf Bahaettin. Öğrenimini Cağaloğlu'ndaki Sıbyan Mektebi ve Darülmaarifte gördü. Şeyhülharemliğe atanan babasının Hicaz'da ölümünden sonra üvey kardeşi Mehmet Selahattin Bey'in himayesiyle Divan-ı Hümayun Kalemine girdi. Mektupçu olarak Suriye ve Aydın vilayetlerinde mektupçu olarak görev yaptı. Serez,

Dedeağaç ve Yozgat mutasarrıflıkları ile Hüdavendigar ve Ankara vali muavinliği görevlerinde bulundu. Sonraki yıllarda İstanbul'da Defter-i Hakani nazır muavinliği, Maliye Meclisi üyeliği yaparak emekli oldu. Yenikapı Mevlevihanesi haziresinde gömülüdür.

İki yüz beş beyitlik *Sergüzeşt-i Şi'r-i Osmani* adlı manzumesi 1894'te *Bursa* gazetesinde yayımlandı, şiirlerini topladığı *Mecmua-i Eş'arım* adlı eseri basılmadı. Basılı tek kitabı *Sünusi-i Asgar* (mensur mersiye, 1330/1914) oldu.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

BAHAEDDİN BEY (Yazıcızâde)

Şair (D. 26 Ocak 1845, İstanbul – Ö. Mayıs 1917, Beşiktaş / İstanbul). Tam adı Mehmed Bahâeddin. Bayezid Rüştiyesini bitirdi ve Şehzâde Camiinde Arapça ve Farsça okudu. Eylül 1858'de Meclis-i Vâlâ Mazbata Odasında görevlendirildi. Tahrir-i Emlâk Kalemi, Mahkeme-i Cinayet Başmüfettişliği, Mahkeme-i Temyiz gibi kuruluşlarda çalıştı. Meşrutiyet'in ilânından sonra emekliye sevk edildi. Şiirlerini *Ufak Bir Mecmûa-i Şiir* adıyla bir araya getirdi (1911).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

BAHAEDDİN NAKŞİBEND

Nakşibendî tarikatının kurucusu, mutasavvıf (D. 1318, Kasr-ı Ârifan - Ö. 1389, Buhara). Henüz üç günlük bir bebek iken Hacegân tarikatı şeyhlerinden Hoca Muhammed Baba Semmasi tarafından evlat edinildi ve onun müritlerinden Seyyid Emir Külal'in terbiyesi altında yetişti. Kur'an, hadis ve tasavvuf hakkında köklü bir öğrenim gördü. Semerkand'a giderek, döneminin ünlü mutasavvıflarından Yesevî tarikatı şeyhi Kazım Şeyh ve Halil Ata'dan ders ve feyz aldı. Kendisini yetiştiren Emil Külal, vefatından önce müridlerine Bahaeddin Nakşibend'e bağlanmalarını vasiyet etti. İkinci hacc'ından dönüşünde Nişabur ve Herat'a uğrayıp bir süre Bağdat ve Mer v'de kaldıktan sonra Buhara'ya yerleşti. Kendisinden çok önce yaşamış olan Hoca Abdülhalik Gücdüvanî (Ö. 1220-21)'nin ruhaniyetinden feyiz aldığı için Üveysî sayılmıştır.

Hacegân tarikatında açık zikir kabul edilmiş iken, o, Gücdüvanî'nin manevî irşadı ile zikr-i hafinin (gizli zikir) benimsenmesini istedi. Tasavvufta izlediği yola adından dolayı Nakşibendiyye (Nakşibendilik) denildi. Vefatından önce halifelerinden Muhammed Parsa'nın yerine geçmesini vasiyet etti. Parsa, O'nun tasavvufla ilgili görüşlerini *Risale-i Kudsiye* adlı eserde bir araya topladı.

ESERLERİ:

Risale-i Kudsiye, Hayatnâme (manzum nasihat kitabı), *Delilü'l Aşıkîn* (tasavvufla ilgili bir eser), *Makâmât-ı Nakşibendi* (Bahaeddin Nakşibend hakkında menkıbeler ile Nakşibendiliğin ilkelerini anlatan Farsça bir eser olup, Buharalı Mübarekoğlu Sabah tarafından kaleme alınmıştır).

HAKKINDA: Necdet Tosun / Bahaeddin Nakşibend (2002).

BAHAEDDİN VELED

Mutasavvıf, bilgin (D. 1151, Belh - Ö. 23 Şubat 1231, Konya) Mevlânâ Celâleddin'in babasıdır. Sufi meşrepli bir bilginler ailesinin çocuğudur. Bahâ-yi Veled lâkabı ile tanındı. Hayatı hakkındaki bilgiler çoğunlukla rivayetlere dayanmaktadır. Babası Hüseyin Hatibi'yi üç yaşındayken kaybetti. Eğitim hayatı hakkında bilgi bulunmamakla birlikte, eserlerinden ve Sultânü'l-Ulemâ unvanıyla anılmasından iyi bir öğrenim gördüğü, zengin bir bilgi hazinesine ve derin bir ruh dünyasına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Çok küçük yaşlarda tasavvufla ilgilendiği, zikir ve riyazetle vakit geçirdiği, Harezm'e gidip tıp öğrenmek istediği, sonra vaizliği meslek edindiği, tefsir ve hilâfiyat okuttuğu, derslerini Farsça anlattığı, malî durumunun iyi olduğu, Kübreviye tarikatına bağlanıp Ahmed Gazzâlî'den halifelik (vekalet) aldığı rivayet edilmektedir. Evliliğinden kızı Fatma Hatunla Alâeddin Muhammed ve Celâleddin Muhammed adlı iki oğlu oldu.

Bahaeddin Veled'in, 1203-10 yıllarında ailesiyle Belh'te oturduğu anlaşılmaktadır. Harezmşah Alâeddin Muhammed Tekiş, Semerkand'ı aldığı sırada Bahaeddin Veled de Semerkant'ta bulunmaktaydı. Ancak vaazlarında Alâeddin Muhammed Tekiş'i, Belh ve Vahş kadılarıyla devrin ünlü kelâmcısı Fahreddin Râzî'yi tenkit etmesi, bu kişilerle arasının açılmasına sebep oldu. Bu sırada ailesiyle Anadolu'ya geçtiği ya da hacca gitmek üzere yola çıktığı söylentiler arasındadır. Yola çıkış tarihi kaynaklarda 1212, 1213, hattâ 1219 olarak geçmektedir. Kafile, yolları üzerindeki Nigabur'a uğramış ve Feridüddin Attar tarafından karşılanmıştır. Eflâkî'ye göre; Bahaeddin Veled ve ailesi, Bağdat'ta da ünlü mutasavvıf Ebu Hafs Ömer Sühreverdî'nin başlarında bulunduğu bir kalabalık tarafından karşılandı. Ancak Bağdat'ta uzun süre kalamadı, halifenin gönderdiği armağanları geri çevirerek ailesiyle bir medreseye konuk oldu. Bir cuma vaazında tenkit ettiği için halifeyi gücendirdi. Bağdat'tan ayrılarak Küfe üzerinden Mekke'ye; hac dönüşü Şam yoluyla Anadolu'ya gitti. Ancak Anadolu'da uğradığı ilk şehrin adı kaynaklarda değişik olarak verilmektedir. Torunu Sultan Veled, yalnız Konya'dan söz ederken; Sipehsâlâr, Bahaeddin Veled'in Suriye'den Akşehir'e geçip Mengücekoğullarından Fahreddin Behram Şah'ın eşi İsmet Hatun'un yaptırdığı dergâha konuk olduğunu; Eflâkî ise önce Malatya'ya gittiğini, Erzincan'a uğrayıp Akşehir'e gittiğini yazmıştır. Genel görüşe göre, Bahaeddin Veled ve ailesi, dört yıl Akşehir'de kaldıktan sonra Karaman'a (Lârende'ye) yerleşti ve burada yedi yıl kaldı. Oğlu Celâleddin'i burada Gevher Hatun'la evlendirdi (1224/5). İlk iki torunu Sultan Veled ile Alâeddin Çelebi Karaman'da doğdular.

Bahaeddin Veled'in şöhreti o yıllarda geniş bir çevre tarafından duyulmuştu. Selçuklu Hükümdarı Alâeddin Keykubad'ın daveti üzerine Konya' ya gittiler. Ömrünün son iki yılını Konya'da bir taraftan müritlerini irşat ederek (Hak yolunu göstererek), cuma ve pazartesi günleri de halka dersler vererek, bir taraftan da *Maârif* adlı eserini tamamlamaya çalışarak geçirdi. Mezarı Mevlânâ türbesinin içinde, Mevlânâ'nın sandukasının yanındadır. Bahaeddin Veled, şeriatın kurallarına bağlı bir mutasavvıftı. Kübrevî tarikatından olmakla birlikte bir şeyh gibi davranmadığı söylenmektedir. *Maarif* adlı eserini Farsça yazdı, arada Arapça terimlere de yer verdi. Bu düzyazı eserde iyilik, kötülük, küfür, Allah'tan başka fâil bulunmadığı, sevgi ve dostluğun tek taraflı olmadığı, mânâ ve maksadın asıl olduğu, ruh ve mânâda birliğin hakimiyeti gibi bahisleri üzerinde durdu.

HAKKINDA: Abdulbaki Gölpınarlı / Mevlânâ Celâleddin (1952), TDE Ansiklopedisi (c. I, 1976), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BAHÂEDDİNZÂDE (Muhyiddin Muhammed Efendi)

Mutasavvıf-şair (D. ? – Ö. 1544, Kayseri). Bayramî şeyhlerinden. Zahiri ilimleri Mevlânâ Kesteli'den okudu. Tasavvufta Şeyh Yavsi'nin talebesidir. Bu zatın ölümünden sonra yerine geçerek bir müddet irşadla meşgul oldu.

ESERLERİ:

Şerh-i Esmâ-i Hünsâ, Şerh-i Fıkh-ı Ekber, Risâletü't-Tevhîd, Risâletü'l-Vücûd, Risâletü Sırri'l-Kader, Müdâfaaname fi Hakkı Şeyhi Ekber.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BAHAÎ (Şeyhülislâm Mehmed)

Bilgin, divan şairi (D. 1596, İstanbul - Ö. 1654). Rumeli kazaskerlerinden Abdülaziz Efendi'nin oğlu, tarihçi Hoca Saadeddin Efendi'nin torunudur. Medrese öğrenimi görerek yetişti. İstanbul medreselerinde müderrislik; Selânik, Şam, Halep, Edirne, İstanbul'da kadılık yaptı. Anadolu ve Rumeli kazaskerlikleri ile Şeyhülislâmlık makamında bulundu. Bir İngiliz suçluyu kaçıran İngiliz konsolosunun azlini reddeden İngiliz elçisini kendi konağında hapsedince görevden alındı, sonra görevine iade edildi.

Tütüne "mübahtır" fetvasını da veren Bahaî, kırk kadar gazeli ve diğer şairlerin şiirlerine yazdığı nazireleriyle tanınmıştır. İnce duygu ve nüktelerle süslü şiirleriyle döneminin usta şairleri arasında sayılmıştır. *Divan*'ı Sadettin Nüzhed Ergun tarafından *Şeyhülislâm Bahayi-Hayatı ve Eserleri* (1933) adlı kitapta yayımlandı.

BAHAR, Beki L.

Şair ve yazar. 16 Ocak 1927, İstanbul doğumlu. Tam adı Beki Luiza Bahar. Şair ve yazar Natan Malki'nin torunudur. Beyoğlu Musevi Lisesinde başladığı lise öğrenimini Ankara Kolejinde tamamladı (1945). AÜ Hukuk Fakültesindeki öğrenimini sürdürmedi. Türk Tiyatro ve Televizyon Yazarları Derneği ile 500. Yıl Vakfı (kurucu) üyesidir. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

Yazıları, bazıları İbraniceye çevrilen şiirleri ile çeviri şiirleri 1959'dan itibaren *Varlık Yeni Şiirler Antolojisi*'nde başlayarak *Şalom* gazetesi ile *Tiryaki*, *Gelişim* (İsrail), *Eflatun* dergilerinde yer aldı. *Alabora* adlı oyunu 1970'te Ankara Yeni Sahnede oynandı. *Donna Grasya Nasi* ile 1995 Bakırköy Belediyesi Oyun Yazma Yarışmasında başarı ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yakamozlar* (1963), *Kişi Bunalımı Dişi Bunalımı* (1970), *Doğada Düğün* (1989).

OYUN: *Pudu-Hepa* (1970), *Sıradan Bir Şey* (1985), *İkiyüzbininci Gece* (1986), *İkizler* (1986), *Dona Grasya Nasi* (1993), *Demokles'in Kılıcı* (2004), *Toplu Oyunları 1 Ölümsüz Kullar - Senyora - Alabora* (2005).

ANI: *Ordan Burdan / Altmış Yılın Ardından* (1995).

DENEME: *Ne Kendi Tanır Ne de Söz Edeni Vardır* (2001).

ARAŞTIRMA: *Efsaneden Tarihe Ankara Yahudileri* (2003).

HAKKINDA: Metin And / Devlet Tiyatrosunun Mevsim Sonu (Ulus gazetesi, 29.5.1970), Ayhan Hünalp / İlginç Bir Oyun: Donna Grasya Nasi (Çağrı dergisi, Ağustos 1994), TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001), Serkan Öztürk (Virgül, sayı: 63, Haziran 2003).

BAHAR, Halil İbrahim

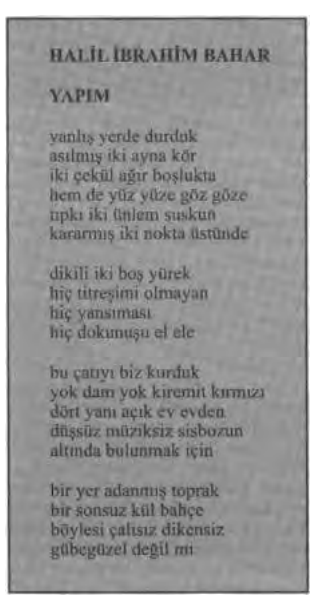
Şair. 1928, Vakfıkebir / Trabzon doğumlu. Trabzon Lisesi (1946), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1953) mezunu. Bir süre özel hastanelerde, 1960'tan itibaren Sosyal Sigortalar Kurumu İstanbul Hastanesinde asabiye mütehassısı olarak görev yaptı (1969-89). Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

Halil İbrahim Bahar

Şiirleri önce *Beş Sanat* (1950), sonra *Evrim, Dönem, Papirüs* ve kendi çıkarıp yönettiği *Soyut* (Mayıs 1965 - Eylül 1977, 107 sayı) dergilerinde yayımlandı. 1985'te *Yazko-Edebiyat* dergisini de yöneten Bahar'ın şiirleri kitaplaşmadı.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

HALİL İBRAHİM BAHAR

YAPIM

yanlış yerde durduk
asılmış iki ayna kör
iki çekül ağır boşlukta
hem de yüz yüze göz göze
tıpkı iki ünlem suskun
kararmış iki nokta üstünde

dikili iki boş yürek
hiç titreşimi olmayan
hiç yansıması
hiç dokunuşu el ele

bu çatıyı biz kurduk
yok dam yok kiremit kırmızı
dört yanı açık ev evden
düşsüz müziksiz sisbozun
altında bulunmak için

bir yer adanmış toprak
bir sonsuz kül bahçe
böylesi çalışsız dikensiz
gübegüzel değil mi

BAHAR, Mehmet

Şair. 1940, Köseler köyü / Şumnu*/ Bulgaristan doğumlu. Sofya'da Türkçe olarak basılan *Yeni Işık*, *Halk Gençliği* gazetelerinde ve *Yeni Hayat* dergisinde şiirleri yayımlandı. 1965'te Türkiye'ye geldi. Sultanahmet İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde okudu. 1970'te Almanya'ya, oradan da Avustralya'ya (1972) gitti. Melbourne'de Deakin Üniversitesi Edebiyat ve Gazetecilik Bölümünü bitirdi. Aynı şehirde Türkçe *Hür Dünya* gazetesini çıkardı.

ESERLERİ (Şiir):

Kalbimdeki Bahar, Benim Dünyam.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BAHARZÂDE FERİDE HANIM

Şair, hattat (D. 1837, Kastamonu – Ö. 1903, Kastamonu). Divân ve halk şiiri tarzlarındaki şiirlerinde Feride mahlâsını kullandı. Şair Baharzâde Hammamî Mehmet Raşit Efendinin kızıdır. Öğrenimini Kastamonu'da tamamladı. Yedi yaşında Kur'an'ı ezberlemeye başladı ve hafız oldu. Babasından Arapça ve Farsça ile hat sanatını öğrendi. Sülüs ve nesih yazıda icâzet aldı. Nesihle epeyce Kuran-ı Kerim yazdı. Çocuk yaşlarda okumaya başladığı Şair Sümbülzade Vehbi'nin *Tuhfe-i Vehbî* adlı eseri, edebiyatla ilgilenmesine ve şiir yazmasına vesile oldu. Şairlerle karşılıklı şiirler söyledi. Babasının ölümünün (1878) ardından inzivaya çekildi. Şabâniyye tarikatına girerek ömrünü ibadetle geçirdi. Şiirlerini divân hâlinde topladığı biliniyorsa da bu divân kayıptır. Divânının sonradan tertiplenmiş bir nüshası Ankara Milli Kütüphanededir.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), İbnülemin Mahmut Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c.1, 1988, s. 403-405), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

BAHÇECİ, Faruk

Araştırmacı-yazar. 1937, Kayseri doğumlu. Basın sektöründe çalışmaya başladı. Uzun süre Kayseri'de sürdürdüğü klişecilik mesleğini 1960'ta Ankara'ya nakletti. Ankara'da önce Emek Klişe, sonra da Emek Ofset tesislerini kurdu. Çeşitli sosyal etkinliklerde bulundu ve birçok kültür eserinin basılmasında öncülük etti.

ESERLERİ:

Geleneksel Türk Mutfağı, Dengeli Beslenme, Dengeli Beslenerek Doğal Yaşam.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

Mine Bahçeci

BAHÇECİ, Mine

Şair. 11 Ocak 1963, Mersin doğumlu. Mersin'deki bir kamu kurumunda çalıştı. Mersin Şairler ve Yazarlar Derneğinin (MEŞYAD) kurucu üyeleri arasında yer aldı. Derneğin çıkardığı *Maki* dergisinin sahipliği ve yayın yönetmenliğini üstlendi. Aynı zamanda, İLESAM ve TÜRKSAV üyesidir.

Şiir, öykü, deneme ve makaleleri *Turla, Ortadoğu, Maki, Söylem, Ardıçkuşu, İmgelem, Aykırı Sanat, Bizim Ece, Dikili Ekin, Dost* gibi çeşitli dergi ve gazetelerde ve ayrıca *Aşk Şiirleri Antolojisi, Dünden Bugüne Çukurova Şiirleri, Sırtı Dağ Yüzü Deniz Mersin, İçel Şairler ve Yazarlar Antolojisi* gibi çeşitli antolojilerde yayımlandı.

"Genç yaşında şiirin çilesini çekmeye hazırlanan Mine Bahçeci'nin kendine özel söyleyişi var. Samimi, sıcak...." (Tahir Kutsi Makal)

"Şiirle uğraşan gönül dostlarımız genelde bir olguyu şiirleştirirken gerçeklerle duygular özdeşleşsin, yine bir başka deyişle bütünleşsin ister. Ayrıca şiir imgelerle bezensin arzusundadır. İşte bu öğeler Bahçeci'nin şiirlerinde fazlasıyla var." (Muharrem Kubat)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Islak Rıhtımlar* (1994), *Düşlerin Ayak Sesi* (1995), *Akşam Sefalarım* (1996), *Çek Safağa Kürekleri* (1997), *Düşlem Elçisi* (2000), *Gel/Sana Doğur Beni* (2002).

ÖYKÜ: *Ballı Tarçın Kokusu* (2002).

HAKKINDA: Tahir Kutsi Makal (Ortadoğu gazetesi, 18.2.1996), Hülya Karaaslan (Maki dergisi, yıl: 7, sayı: 38), Hasan Ali Kaan (Günışığı gazetesi, Elazığ, 19.6.2000), Ahmet Otman (Bizim Ece 2002 Şairler Antolojisi (2002), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi (2003, 2005), Muharrem Kubat (Milli İdare gazetesi, Eskişehir, 21.1.2004).

BAHÇEKAPILI, Alaettin

Şair. 1948, Maçka / Trabzon doğumlu. İlk ve ortaokulu Maçka'da, liseyi Trabzon'da okudu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsünü bitirdi (1967). Aynı yıl İstanbul Radyosunda redaktör muhabir olarak göreve başladı. İstanbul, Kars ve Van radyolarında çalıştı. İstanbul Radyosu Eğitim Kültür Yayınlarında sürdürdüğü görevi sırasında yüzlerce radyo programı üretti. Programları ayrıca Türkiye'nin Sesi radyosu ile Almanya ve İsveç radyolarında da yayımlandı. Emekli olduktan sonra kurduğu BRT yayın şirketini yönetti.

Yazı ve şiirleri *Sonhaber, Yalı, Savaş, Kıyı, Soyut, Varlık, Kitle, Gerçek, Yenigün, Yazın Dergisi, Edebiyat Cephesi, Yazko, Somut, Nesin Vakfı Yıllığı, Başkent, Saçak, Petek, Özlem, Tasvir* ve *Cumhuriyet*'te yer aldı. *Trabzon Kültür-Sanat Yıllığı 1978*'i İ. Gündağ Kayaoğlu ile yayıma hazırladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kanaryam* (1964), *Susuksuz* (1969).

DÜŞÜNCE-İNCELEME: *ÇevreKurtuluş Savaşı, Hemen Şimdi!* (2001).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Hüseyin Atabaş / Alâetin Bahçekapılı'dan Bir İnsanlık Çağrısı Çevre Kurtuluş Savaşı Hemen Şimdi (Cumhuriyet Kitap, 18.7.2002).

BAHÇEVAN, Ahmet

Şair. 1946, Sivas doğumlu. İlkokulu Sivas'ta bitirdi. İzmir'de başladığı orta öğrenimini dört yıl sonra yarım bırakmak zorunda kaldı. Çeşitli işlerde kısa sürelerle çalıştıktan sonra, girdiği bir kamu kuruluşunda yirmi dört yıl görev yaptı, 1993 yılında emekli oldu. Şiirlerini, 1968 yılından başlayarak *Ege Ekspres* ve *Demokrat İzmir* gazetelerinin haftalık sanat sayfaları ile *Dönemeç, Hakimiyet Sanat, Bakış* ve *Dünya Kitap* dergilerinde yayımladı. *Dünya Kitap* dergisinin şiir ödülünü kazandı. *Yarayı Dağlamak* (1994) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BAHÇIVAN, Orhan.

Bkz. ORHAN BAHÇIVAN

BAHŞİ, Muammer Lütfi

Bkz. MUAMMER LÜTFİ

BAHTÂVER HAN

Tarihçi, devlet adamı. (D. 1620 - Ö. 19 Şubat 1685, Ahmednagar). Babürlü hükümdarlarından Evrengzib'e şehzadeliğinden itibaren hizmet etti. İlk dönemde arzuhalleri şehzadeye sunmakla görevliydi. Evrengzib tahta çıkınca ona "Han" unvanı ile birlikte önemli görevler verdi. Hükümdara otuz yıl sadakatle hizmetten sonra öldü. Hayırsever, şair ve âlimlerin koruyucusu bir devlet adamıydı. *Ayîne-i Baht* (1658) adlı eserinde Evrengzib'in kardeşleriyle yaptığı taht kavgalarını anlattı. *Riyâzü'l-Evliyâ* ise mutasavvıf ve âlimlerin hayat hikâyelerinin anlatıldığı biyografik bir kaynaktır. 1667 yılında kaleme aldığı *Mir'âtü'l-Âlem* adlı eserinde de Evrengzib'in saltanatının ilk on yılı anlatılmıştır. Eserlerinden *Târih-i Hindi*, Babürlü devletinin tarihidir. Türbesi Delhi yakınlarında Bahtâverpure'dedir (Besti Nebi Kerim).

HAKKINDA: TDV Ansiklopedisi (c. 1, 1988), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BAHTİYAR, Niyazi Hüseyin

Şair. 17 Şubat 1927, Turnaovası [Trnovtsa] köyü / Eskicuma [Tırgoviçte] / Bulgaristan doğumlu. Niyazi Hüseyinov imzasını da kullandı. İlköğrenimini bitirdikten sonra Şumnu'daki Nüvvap Okulunda okudu. Sofya Üniversitesinin 1952'de yeni açılan Türkoloji Ana Bilim Dalının ilk öğrencilerinden biri oldu. Ülkenin birçok şehrinde Türkçe öğretmenliği yaptı. Kırcaali Öğretmen Enstitüsünde çalıştı ve kıdemli öğretim görevlisi unvanını aldı. Türkçe neşredilen *Yeni Hayat* gazetesinde uzun yıllar redaktörlük görevlerinde bulundu.

Bulgaristan'dayken Niyazi Hüseyinov'un ilk şiiri, 1946 yılında basıldı; ancak, adını asıl üniversite yıllarında duyurdu. İlk şiiri 1946'da Sofya'da çıkan *Eylülcü Çocuk* dergisinde yayımlandı. Niyazi Hüseyinov - Mehmet Çavuşev - Mehmet Davudov üçlüsünden biri olarak ortaya çıkan şair, yaklaşık yarım yüzyıldan bu yana Bulgaristan Türklerinin (özellikle bulunduğu yörelerin) kültürel yaşamında önemli hizmetler verdi. Kırcaali *Nov Jivot* (Yeni Hayat) il gazetesinin Türkçe sayfasını hazırladı. 1962'de Esperanto öğrendi. Bu dilde yazdıkları *La Praktiko, Hungara Vivo, Bulgara Esperanto* gibi gazetelerde yayımlandı. 1978'de Varna'da Uluslararası Esperanto Kongresinde *Ateş Adasındaki Dev* adlı oyunuyla ödül aldı. 1989 yılının büyük göçünde ailesiyle birlik-

Niyazi Hüseyin Bahtiyar

te Türkiye'ye geldi. İstanbul'da *Bizim Anayurt* gazetesini yönetti.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Köy Yankıları* (Sofya, 1964), *Aşktan Daha Üstün* (Bulgarca şiirler, Kırcaali 1973), *Plevne Mektubu* (1990), *Karanfiller Uyandı* (1993), *Işık Yağmuru* (1996).

ANTOLOJİ: *Çağdaş Rodop Şairlerinden Esintiler* (1996), *Barış Uğrunda* (çeviri, Sofya, 1956), *Bizim Anayurt Antolojisi* (2001).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Rumeli Türk Ünlüleri* (2 cilt, 1998), *Balkanlar'da Türk Ünlüleri* (2002).

BULGARCADAN ÇEVİRİLER: *Şen Zveno* (Tsvetan Angelov'dan, çocuk şiirleri, Sofya 1956), *Piyonerlere Sahne Metaryalleri* (Sofya, 1958), *Yetmiş İki Gün* (öykü, Sofya, 1959), *Rodoplardan Yankılar* (derleme, Sofya, 1968).

HAKKINDA: İsa Kocakaplan / Plevne Mektubu Şiir Kitabı Önsözü (1990), Şaban Mahmudoğlu Kalkan - Atila Er / Şiir Gecesi (1999), Şaban Mehmetoğlu Kalkan-Atilla Er / Şiir Gecesi (1999), Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002), Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002), Feyyaz Sağlam / Kıbatek Bülteni (Türk Dünyası, Ocak 2003).

BAHTİYAR VAHAPZADE.

Bkz. EK BÖLÜM: VAHAPZADE, Bahtiyar

BAKAN, Tevhid

İlâhiyat araştırmacısı. 1951, Korucuk köyü / Pasinler / Erzurum doğumlu. Korucuk Köyü İlkokulu (1964), Erzurum İmam Hatip Lisesi (1971), Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsü (1975) mezunu. Yüksek lisansını *"Mu'tezile'nin Hadis Görüşleri"* adlı tezle (1987), doktorasını *"Ashabın Adaleti"* adlı tezle (1993) Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde tamamladı. Memuriyete Diyanet İşleri Başkanlığında Ankara müftü yardımcısı (1975) olarak başladı. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim görevlisi (1982), daha sonra da aynı fakültede Temel İslâm Bilimleri Bölümü Hadis Bilim Dalında öğretim üyesi (yardımcı doçent, 1994) olarak görevini sürdürdü.

Tevhid Bakan

ESERLERİ:

Mu'tezileye Göre Ashâbın Adâleti, Hz. Ali'nin Sahifesi mi el Câmi'ası mı?, Hz. İsâ'nın Katli İddiası, Kâdi Abdülcebbâr Hayatı ve Hadisçiliği, Sehl b. Huneyf, Er Reşid el Atâr.

BAKER, Ulus

Sosyolog. 1960, Leningrad / Rusya doğumlu. Aslen Kıbrıslıdır. Kıbrıs, Rusya, Fransa ve Türkiye'de yaşadı. ODTÜ Sosyoloji Bölümünde çalıştı. ODTÜ-GİSAM'da (Görsel İşitsel Sistemler Araştırma ve Uygulama Merkezi) Modern Görsel Sanatlar ve Görsel Düşünme, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde ise Yeninin Ekonomi Politiği ve 68 Sonrası Siyasal Düşünceler Tarihi başlıklı dersler verdi. Felsefeyle ilgilendi. *Toplum ve Bilim, Birikim* ve *Virgül* dergilerinin yazarlarındandır. Çeşitli Avrupa dillerinden çeviriler yaptı.

ESERLERİ:

DENEME: *Aşındırma Denemeleri* (2000), *Siyasal Alanın Oluşumu Üzerine Bir Deneme* (2005).

ÇEVİRİ: *Pratik Felsefe* (Spinoza'dan, 2005).

HAKKINDA: Söyleşi: Gündelik Hayat (Mimarlık dergisi, Kasım 1996), Ulus Baker / Aşındırma Denemeleri (2000).

BAKI, Edip Ali

Şair ve yazar (D. 1896, Nevşehir - Ö. ?, Afyon). Edip Ali İbnülmümtaz imzasını da kullandı. İlk ve ortaokulu Nevşehir'de, Konya'da başladığı lise öğrenimini İstanbul Mercan Lisesinde tamamladı. Kendi çabasıyla Fransızca ve Almancayı öğrendi. Askerliğini Birinci Dünya Savaşı'nda tercüman olarak Bükreş'te yaptı. Askerliğinin ardından Fransızca öğretmeni olarak Niğde, Konya, Eskişehir ve Afyon liselerinde görev yaptı.

Çeyrek yüzyıla yakın bir süre öğretmenlik yaptığı Afyon'un tarihi, kültür ve folkloru hakkında yaptığı araştırmalar, özellikle Afyon'da *Meçhul Halk Tarihinden Yapraklar* adlı eseriyle tanınmıştır. 1930'lı yıllarda uzun süre yönetiminde çıkan *Taşpınar* dergisinde çok sayıda makalesi yayımlandı. Ayrıca karakalem resamlığı vardır. Mevlevi idi. Bu ilgisini evinin her yanına astığı Mevlâna ve semâ ile ilgili resimlerle belli ediyordu. Aşağıdaki şiiri çok ünlüdür:

"Adı: Mehmetçik
Soyadı: Yenen Er
Baba Adı: Türk
Ana Adı: Türkiye
Memleketi: Türkiye
Sanatı: Askerlik
Doğumu: Tarihten Önce
Ölümü: Yoktur."

ESERLERİ:

ŞİİR: *Beş Kızlar* (1924).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *XVII-XIX'uncu Yüzyıl Afyon Şairlerinden Mehmed Fevzi* (1945), *Namık Kemal Afyon'da* (1949), *XV. Yüzyıl Konya-Karaman Şairlerinden Ayni: Hayatı, Şiirleri ve Karaman Dolayları Son Devrine Ait Toplu Bilgiler* (1949), *Şeriye Sicillerine Göre Afyonkarahisar'da XVII, XVIII'inci Asırlarda Meçhul Halk Tarihinden Yapraklar* (1951), *Onbeşinci Asır Ahlak ve Tasavvuf Şairi Mısırlıoğlu Abdürrahim Mısri* (Afyonlu şair ve bilgin, 1951 - 1954), *Harabi - Cüloğlu Deli Bekir* (Afyonlu halk şairi), *Afyon'daki Sinan Paşa, Afyon'da Bir Şair Ailesi* (1942), *Göçmenler* (Afyon'a yurt dışından gelenler), *Küçük Fıkralar, Vecizeler, Afyonlu Hekim Karacaahmet Sultan.*

HAKKINDA: İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Afyonkarahisarlı Şairler, Yazarlar, Hattatlar (1971), TDE Ansiklopedisi (c. I, 1976), TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001).

BAKIR, Abdulhalik

Tarihçi. 1 Haziran 1956, Kümbetler köyü / Kerkük / Irak doğumlu. İlkokulu Kümbetler İlkokulunda okudu, orta öğrenimini Kerkük Garbiye Okulu ve Kerkük Lisesinde tamamladı. 1976'da yüksek öğrenimi için Türkiye'ye geldi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Ortaçağ Tarihi Kürsüsü (1981) mezunu. Yüksek lisansını AÜ İlâhiyat Fakültesi İslâm Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalında (1985), doktorasını Ankara Üniversitesi SBE Tarih Anabilim Dalında (1990) tamamladı. Fırat Üniversitesi Tarih Bölümünde profesörlüğe yükseldi. Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı başkanlığı (1993-) görevini üstlendi. İlgi alanları, ortaçağ tarihi ve medeniyeti, bilim ve teknoloji tarihidir. *Belleten, MEB Din Öğretimi, F.Ü. Orta-Doğu Araştırmaları* dergilerinde yazdı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* için madde hazırladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Hz. Ali Dönemi* (1991), *Ali b. Ebi Talib (R. A.) - Hayatı Kişiliği ve Faaliyetleri* (1999), *Ortaçağ İslâm Dünyasında Itriyat, Gıda, İlaç Üretimi ve Tağşişi* (2000), *Ortaçağ İslâm Dünyasında Taş ve Toprak Ma'mulleri Sanayi* (2001), *Ortaçağ İslâm Dünyasında Madencilik ve Maden Sanayi* (2002).

ÇEVİRİ: *el-Makrizî-Emevî-Haşimi Çekişmesi* (İrfan Aycan ile, 1993), *Halife b. Hayat-Tarihu Halife b. Hayat (Halife b. Hayat Tarihi)* (2001), *Ortaçağ Tarih ve Medeniyetine Dair Çeviriler* (2004).

BAKIR, İsmail

Şair. 1953, Ceyhan / Adana doğumlu. Şiirleri, çeşitli dergiler, sanat

İSMAİL BAKIR

SEVGİLİM

Seherdeki gülün hüznü mü desem?
Bir katreye sığmış umman mı desem?
Bende yaşayan can mı, canan mı desem?
Nasıl anlatayım sevdiğim seni.

Bin yıl ömrüm olsa, versem sana.
Her nefesle bir ömür yaşayıp, tapsam sana,
Avaz avaz bağırıp sevdiğimi haykırsam sana...
Yine de anlatamam sevdiğim seni.

Bir serseri çay misali, çağlar dururum.
Belki bir gün ben de durulurum,
Akar akar ummanımı bulurum.
Dilimdeki duam sensin sevgilim.

bültenleri, gazetelerin şiir köşeleri ve radyo programlarında yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Sende Doğdu Sende Ölecek (1973), *Çarpıntıdaki Sesler* (1991), *Sevgi Yumağı* (1993).

HAKKINDA: Mehmet Eccvit – Hasan Artuk – İsmail Timuçin / Adanalı Şairler Antolojisi (1992).

BAKIR, Mahmut Riyat

Eğitimci, yazar. 1968, Çiçekdağı / Kırşehir doğumlu. Yozgat İmam Hatip Lisesi ve Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini bitirdi. Sinema ve tiyatro ile ilgilendi. *Tuğra* ve *Yenigün* dergilerinde genel yayın yönetmenliği, *Belde* gazetesinde koordinatörlük yaptı.

Muhtelif gazete ve dergilerde köşe yazıları yazdı. *Gündüz* gazetesi ve Samanyolu TV'de çalıştı. Radyo programcılığı yaptı. Ankara'da öğretmen olarak çalışmalarını sürdürdü. Türkiye Yazarlar Birliği (bir süre yönetim kurulu) üyesidir.

ESERLERİ:

Çok Çok İlerici Gazeteciler Cemiyeti (1990), *Namazın Bilinci* (1991), *Varın Siz Nutuklar Atın Ben Ağlayacağım Biraz* (1991), *Müseylemelere Karşı Asker Olarak* (1991), *Deve* (komisyon).

Mahmut Riyat Bakır

Selami Bakırcı

BAKIRCI, Selami

Arap dili araştırmacısı. 1 Ocak 1961 doğumlu. Atatürk Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü (1986) mezunu. Yüksek lisansını (1993) ve doktorasını (1997) Atatürk Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatında tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinde uzman (1991-94), araştırma görevlisi (1994-98), yardımcı doçent (1998-2003) olarak çalıştı. Makaleleri, *EKEV Akademi, Sosyal Bilimler, Akademik Araştırmalar, Yedi İklim* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Şâhid Beyitler Tercümesi (M. S. Çögenli ile, 1995), *Alaka ve Tercümesi* (N. Ceviz, N.H. Yanık ve M. S. Çögenli ile, 1999), *Arapça Edatlar Sözlüğü* (M. S. Çögenli ile, 2000), *Arap Grameri Tarihi* (K. Demirayak ile, 2001), *Mevlid Doğuşu ve Gelişmesi* (2003).

BAKIRTAŞ, Tahsin

Şair. 1965, Araklı / Trabzon doğumlu. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesini bitirdi. Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat dalında yüksek lisans yaptı, doktora öğrenimini sürdürdü. Şiirleriyle çeşitli yarışmalarda birincilik aldı. *Yaba, Öykü, Varlık, Ekin, Çevren* ve *Güneş*'te kitap eleştirileri yazdı. *Gece Sonatı* (1990) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

BAKÎ

Divan şairi (D. 1526, İstanbul - Ö. 1600, İstanbul). Asıl adı Mahmud Abdülbaki'dir. Babası Fatih Camii müezzinlerinden Mehmed Efendi'dir. Dar gelirli olan ailesi onu geçim sıkıntısı yüzünden saraç çıraklığına verince bir süre hem çalışıp hem de gizli olarak Fatih medresesine devam etti ve hocalarının çok sevdiği bir talebesi oldu. Daha sonra mesele anlaşılınca ailesi okumasına izin verdi. Çağının önemli şairlerinden Nev'î, Üsküplüplü Valihî ve tarihçi Hoca Sadeddin ile ders arkadaşlığı etti.

Yaşadığı dönemin ünlü müderrislerinden Karamanlı Ahmed ve Mehmed Efendilerin ilminden istifade eden Bâkî, 1552'den itibaren de Süleymaniye Müderrisi Kadızâde Şemseddin Ahmed Efendi'nin derslerine başladı. Bir taraftan ilim tahsil ederken diğer taraftan da şiirle uğraşan Bâkî, henüz on dokuz yaşındayken İstanbul'da genç şairler arasında şöhret kazandı. Öyle ki devrin ve edebiyatımızın meşhur şairlerinden Zatî, genç Bakî'nin bir şiirini genişleterek gazel haline getirdi ve divanına aldı. Tahsilini tamamladıktan sonra devlet hizmetinde çeşitli kademelerde vazife alan Bakî, 1555'te Halep kadılığına tayin olunan hocası Şemseddin Ahmed Efendi ile birlikte Halep'e gitti. 1559'da hocasıyla birlikte tekrar İstanbul'a döndü. 1561'de danişmend oldu, daha sonra Silivri Piri Paşa Medresesine, oradan da Murad Paşa Medresesine tayin edildi. 1569'da Mahmud Paşa, 1571'de Eyyub, 1573'te Sahn, 1575'te Süleymaniye müderrisliği yaptı. Bakî'nin müderrislikten sonra kadılık hayatı başladı. Sırasıyla Mekke, Medine, İstanbul kadılığına tayin edildi, 1585'te Anadolu, 1591'de de Rumeli Kazaskeri oldu. Zaman zaman görevlerinden azledilip tekrar iade olundu.

Bakî, henüz hayattayken "Sultanü'ş-Şuârâ" (Şairlerin Sultanı) sıfatını aldı. II. Selim, II. Murat ve III. Mehmed dönemlerinde büyük ilgi gören şair, onlardan önceki Kanuni Sultan Süleyman döneminde ise özel iltifat gördü. Kanûnî ile sık sık sohbet etme imkânını da buldu, özel meclislerine davet edildi. "Muhibbî" mahlasıyla şiirler yazan padişahın gazel ve kasidelerine nazireler yazdı. Divanında yer alan terkib-i bend biçimindeki *Kanuni Mersiyesi*, Bakî'nin en çok tanınan

BAKÎ

GAZEL

Nâm u nişâne kalmadı fasl-ı bahârdan
Düşdi çemende berg-i dıraht i'tibârdan

Eşcâr-ı bâğ hırka-i tecrîde girdiler
Bâd-ı hazân çemende el aldı çenârdan

Her yanından ayağına altun akup gelür
Eşcâr-ı bâğ himmet umar cûy-bârdan

Sahn-ı çemende turma salınsun sabâyile
Âzâdedür nihâl bu gün berg ü bârdan

Bâki çemende hayli perîşân imiş varak
Benzer ki bir şikâyeti var rüzgârdan

BAKÎ

GAZEL

Hattım hisabın bil dedin gavgalara saldın beni
Zülfüm hayalin kıl dedin sevdalara saldın beni

Geh ebr veş giryan edip geh bad veş püyan edip
Mecnun-ı sergerdan edip sahralara saldın beni

Vaslım dilersin çün dedin lutf edeyin olsun dedin
Yarın dedin bir gün dedin ferdalara saldın beni

Yusuf gibi izzette sen Yakub veş mihnette ben
Dil sakin-i beytül hazen tenhalara saldın beni

Baki sıfat verdin elem ettin gözüm yaşını yem
Kıldın garik-i bahr-ı gam deryalara saldın beni

şiirlerinden olup bu şiirde Kanuni'nin ölümünden kaynaklanan üzüntü, sanatlı bir şekilde ifade edilmiştir.

Çok istediği halde Şeyhülislam olamadan ve kadrinin bilinmediğinden yakınarak vefat eden şairin cenaze namazı Fatih'te, Şeyhülislam Sun'ullah Efendi tarafından kıldırıldı. Baki'nin, başına gelen akıbeti bilir gibi söylediği şu beyti, Şeyhülislam tarafından tabutunun başında okundu:

"Kadrini seng-i musallada bilüp ey Bakî
Durup el bağlayalar karşuna yarın saf saf"

Kalabalık bir cemaatle kılınan cenaze namazından sonra Eyüp Sultan'a giden yol üstünde Lâli Efendi çeşmesi yakınında bulunan mezarlığa defnedildi.

Bâki, sadece 16. asrın değil bütün asırların seçkin şairlerindendir. Büyük şairin üzerinde Şeyhî, Necatî, Ahmed Paşa, Hayalî ve Zatî gibi şairlerin etkisi vardır. Ancak Bâki, üzerindeki bu etkileri atarak şiirde orijinalliği yakaladı ve geride bıraktığı eserleriyle Dîvan edebiyatının en büyük şairlerinin arasında yer aldı. Ünü, yaşadığı dönemde Osmanlı devletinin sınırlarını aşıp İran ve Hindistan'a kadar yayıldı. Dîvânı Arabistan, İran ve Hindistan saraylarında okundu. Onun ölümünden sonra sırf Baki Divanı yazmak ve satmak suretiyle geçinen kimseler oldu.

Geniş bir ilme ve edebi kültüre sahip olan Bakî, hassasiyetle seçtiği kelimelerle nazmı dikkatle işledi ve nazım diline akıcılık getirdi. Aruza son

BAKÎ

Ahmet Hamdi Tanpınar

Bir bakıma Bakî ölümle daha çok meşguldür. Fakat çok başka şekilde. Bâki için ölüm, XIX' uncu asrın o mutlakçı sanatkârları gibi, eserinin ve kendisinin tam anlaşılacağı insan hafızasının mısralarının parıltısına boğulacağı ebediyetin kendisidir. Bu noktada şüphesiz Bakî yalnız değildir. Müslüman şark şiiri sanatın ebediyetine inanmıştır. Fakat:

Minnet Hudâya devlet-i dünyâ fenâ bulur
Bakî kalur sahîfe-i âlemde adımız

diyen kendisini hayatın cilveleri karşısında ölümle, ebediyetle teselli eden şâir, oyuna başka türlü girer. Hattâ sadece sesine sindirdiği hüzünle Bakî (Sebt'esber cerîde-i âlem devâm-ı mâ) mısraiyle kendisinden evvel aynı şeyi söyleyen Hâfız'dan bile ayrılır, denebilir. Yahya Kemal'in bu beytin bulunduğu gazele yaptığı emsalsiz taştiri okurken, bu iki şâirin bu kadar mükemmel kaynaşması beni çok düşündürdü. Ve nihayet bunun sadece Çaldıran şehnâmecisinin şîşhe götürmez ustalığından gelmediğini, Bakî'nin gazelinde ve dünyaya bakışında çok modern bir tarafın da bulunduğunu anladım. Aşıkâr ki, Bakî insanlara ve insan hâfızasına inanıyor ve asıl hayatının hâfızalardaki hayatı olacağını biliyordu.

Bunun dışında vazifesini yapmış insanın sakin bekleyişi vardır. Fakat Bakî bununla da kalmaz, zaferi olacağını telâkki ettiği bu hadiseyi bazen merakla beklediği olur. Hattâ kendi cenaze merasimini kendisi hazırlar :

Kadrini seng-i musallada bilüp ey Bakî
Gelüp el bağlayalar karşuna yârân saf saf

Doğrusu istenirse beyitte, şikâyeti geçen büyük bir şey vardır. Bunu etrafiyle tam kaynaşmış, Mallarme'nin tabiriyle tam "kubile"nin adamı olduğuna inanmış bir insan söyleyebilirdi. Eskilerin çok sevdiği hikmet bir şaheser olan:

Bakî kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş

Mısrası da az çok böyledir. Bu mısraı her tekrarlayışımda bana Bakî, uzakta, bilmediğim bir yerde, ışıkların ve gölgelerin beraberce kaynaştığı bir mücerretinde, yüzünü dünyamıza iyice uzanmış bir aksisada tantısı imişcesine kendi sesinin akiklerini dinliyor gibi gelir. Bakî ölümle değil, sanata inanıyordu. Kabzalı ve mücevher kakmalı bir kılıç fırlar, biraz ötede bir kalkan küçük bir güneş gibi parlar, murassa çerçeveli aynalar, içlerindeki güzellerle ufkumuzu derinleştirir, murassa kadehler, ipekli kumaşlar, ham, işlenmiş madenler, taşlar, birbirleriyle yarışa girerler. Bu hakikî bir renk ve ışık cümbüşü, hattâ israfıdır. Mevsimler bile bu şiire eski Mısır hazinelerini getiren donanma gemileri veya ganimet kervanları gibi kıymetli şeylerle yüklü gelir. Bu sadece eski şiirin hayal dünyasında bir kelimenin tuttuğu yer dolayısıyle değildir. Bakî, renkliyi, parıltılıyı ve kıymetli olanı sever. Onun hiç bir riyazeti yoktur. Düşünün ki, ağaçlar içinde en sevdiği, kendi başına bir sefahat olan erguvandır. Bakî sadece bu ağacı sevmekle kalmaz, sevgilisini erguvanî elbiselerle bile gaydırır.

(*Edebiyat Üzerine Makaleler*, 1977)

derece hâkim olan şair, devrindeki diğer şairlerin düştüğü nazım kusurlarından kurtuldu. Kelimelerin müzikalite bakımından yüksek olmasına dikkat etti. Mısraların birer musiki cümlesi haline gelmesini sağlayarak şiiri musikiye yaklaştırdı. Onda kelimelerin yan yana gelmesinden doğan armoninin yanı sıra, aliterasyonlara da rastlanır. Baki, şiirin dış cephesini sağlamlaştırırken iç yapıyı da ihmal etmedi, orijinal hayal ve mazmunlarla mısralarını süsledi; felsefi ve tasavvufi düşüncelere yer vermeye de özen gösterdi. Baki'nin şiirlerinde devrin toplum hayatına ve zenginliğine dair izler de görülmektedir. Görkemli tablolar çizen bu şiirler Kanuni devrini yansıtmaktadır. Baki, şiiri bu yönüyle resme de yaklaştırmıştır. Renk ve ışık unsurlarına önemli yer ayırdığı bu şiirlerinde tabiat tasvirlerindeki renklerin çeşitliliği ve çokluğu dikkat çeker.

Baki'nin şiirlerinde tabiat pek sık yer almıştır.

En sevdiği mevsim bahar olduğu için baharın neşesiyle söylediği beyitler eserinde büyük yer tuttu. Şair, şiirlerinde genellikle insanda tabiatı, bazen de tabiatta insanı görmeye çalıştı. İçinde insan olmayan tabiatı kuru bulduğundan, tabiatta bulunan güzellikleri insandaki çeşitli güzellik unsurlarına benzetti. Bu hususta kelimelerle yenilik Bakî'ye aittir. Şair, ayrıca yekâheng gazeller yazarak gazel yazma tarzına da yenilik getirdi.

Gazel şairi olan Bakî, kasidelerinde de başarılı oldu. Özellikle nesip bölümlerinde yaptığı tasvirlerle güçlü bir şair olduğunu ispat etti. Kelimelerle ustalıkla oynamasını bildiği için şiirlerinde yapmacık bir söyleyiş ve zorakilik hissedilmez.

15. yüzyılda başlatılan Türkçe kelimelerle kafiye kurma gayretine 16. yüzyılda Bakî de katıldı ve bunda başarılı oldu. Şairin bir başka başarısı da şiirlerinde temiz ve külfetsiz İstanbul Türkçesini kullanmasında görüldü. Mısralarının büyük kısmında sade bir Türkçe kullanan Baki'nin şiirlerinde atasözlerinin, özellikle, deyimlerin çokluğu dikkati çekmektedir. Şiire halk deyimlerini yerleştirmek, XV. yüzyılda başlatılmıştı. Baki bu hamleyi devam ettirdi, aynı zamanda bunları sık kullanarak mısraların anlam bakımından daha zengin bir duruma gelmesini sağladı. Baki'nin mükâteleri, mecmua ve tezkirelere yazılmış olarak günümüze kadar gelmiş ve pek çoğu ölümünden sonra dillerde dolaşmıştır. Nükteleriyle birçok devlet adamını kızdıran şairin kendini övdüğü (fahriye) beyitlere de divanında sık rastlanmaktadır.

Devrinde çok miktarda istinsah edilip Osmanlı topraklarına yayılmış olan divanında 4508 beyit bulunmaktadır. Müslümanları cihada teşvik eden *Fezailü'l-Cihad (Cihad'ın Faziletleri)* adlı eserini Ahmed b. İbrahim'den, *Fazâ'il-i Mekke (Mekke Tarihi)* adlı eserini 16. asır müelliflerinden Kutbettin Muhammed b. Ahmed'den, Malimü'l-Yakîn fî Siret-i Seyyidü'l-Mürselin adlı eserini ise İmam Kastalani'den tercüme etmiştir. Şairin ayrıca kırk hadis çevirisi de vardır (*Hadis-i Erbain*).

BAKÎ

Ezelden şâh-ı aşkın bende-i fermânıyız cânâ
Muhabbet mülkünün sultân-ı âli-şânıyız cânâ

Sehâb-ı lûtfun âbın teşne dillerden dirîğ etme
Bu deştin bağrı yânmış lâle-i nu'mânıyız cânâ

Zamâne bizde cevher sezdiğiyçün dil-hıraş eyler
Anınçün bağrımız hûndur maârif kânıyız cânâ

Mükkeder kılmasın gerd-i küduret çeşme-i cânı
Bilirsin âb-ı rûy-i mülket-i Osmâniyiz cânâ

Cihânı câm-ı nazmım şi'r-i Bâkî gibi devr eyler
Bu bezmin şimdi biz de Câmi-i devrâniyız cânâ

Bu günkü dille:

Biz ezelden beri aşk pâdişahının fermanının kuluyuz
Sevgi ülkesinin şanı yüce sultanıyız ey sevgili

Lütuf bulutunun suyunu susamış gönüllerden esirgeme
Biz bu çölün bağrı yanık dağ lalesiyiz ey sevgili

Zamane bizde cevher sezdiği için gönlümüzü turmalar
Onun için bağrımız kandır çünkü marifet madeniyiz ey sevgili

Kader tozu can pınarını kederli kılmasın
Bilirsin ki Osmanlı ülkesinin şerefiyiz ey sevgili

Nazımımın kadehi dünyâyı Bâki'nin şiiri gibi dolaşır
Şimdi biz de bu devrin Câmi'-i devraniyız ey sevgili

Tenkîdleriyle tanınan Nefî onun için:

"Haşre dek âb-ı hayat suhan-ı Bakî'dir
Andırıp zinde kalan nâm-ı Süleyman Hân'ı"

dedi. Nedim ise şu beytinde Bakî'yi gazel tarzının en büyüklerinden saydı:

"Nefî, vâdi-i kasaidde sühan-perdâzdır
Olmaz amma gazelde Bâki ve Yahya gibi"

"Bâki Divanı baştan aşağı kıymetli madenler ve sanat eşyası ile doludur. Sanki kasidelerini sunduğu hükümdarın asıl hazinelerine sahip olan oymuş gibi durmadan ortalığı parıltıya boğar. Burada bugün için tatsız bir imajın arasından altın kabzalı ve mücevher kakmalı bir kılıç fırlar, biraz ötede bir kalkan küçük bir güneş gibi parlar, murassa çerçeveli aynalar, içlerindeki güzellerle ufkumuzu derinleştirir, murassa kadehler, ipekli kumaşlar, ham işlenmemiş madenler, taşlar birbirleriyle yarışa girerler. Bu hakiki bir renk ve ışık cümbüşü, hatta israfıdır." (Fuad Köprülü)

"Tabiatının tatlılığı, nezaketi, emellerin şenliği, fikirlerinin derinliği, ifadesinin güzelliği gibi makbul u haslet ve meziyetlerinin hepsi bu yüksek kabiliyetli şairde toplanmıştır, denilebilir. Şair Bâki için zevk yalnız hakikattedir. Tabiatı ve ahlakı, şairane zahmet ve âşıkane kederlerden çok maddî ve dünyevî zevk ve lezzetlerden haz duyma istikametindedir.

"Bağlı olduğu felsefe mesleği yaşadıkça gam ve gussadan azade ömür sürmektir. Gazelleri umumiyetle Frenkler'in lirik dedikleri tarzda yani sazla terennüm edilebilecek bir şekildedir... Bâki'ye göre güzel bir yüzün biçim düzeni hayranlık uyandıracak en muhteşem tabiî güzellikleri hatırlatır. İlhamları daima şarka mahsus hayallere münhasır kalmaz. Buna da en güzel delil meşhur mersiyesidir ki

bu manzume Osmanlı edebiyatının en kıymetli bir incisi makamında kabul edilse yeridir." (Bursalı Mehmed Tahir)

ESERLERİ:
Divan (1859, İstanbul; 1910, Prag; 1935; Saadettin Nüzhet Ergun tarafından), *Fezailü'l-Cihad, Hadis-i Erbain Tercümesi, Fazâ'il-i Mekke, Malimü'l-Yakîn fi Siret-i Seyyidü'l-Mürselin.*

HAKKINDA: Recâizâde Mahmud Ekrem / Küdemadan Birkaç Şair (1888), M. Fuad Köprülü / Bâki (Türk Dünyası Gazetesi Edebi İlave, sayı: 1-7 Eylül-Ekim 1917) - Bâki Hayatı ve Tabiatı (Yeni Mecmua, sayı: 41-43, 1918) - Bâki ve Zamanı (Yeni Mecmua, c. 2, 1918) - Divan Edebiyatı Antolojisi (1932), Tahir Olgun / Baki'ye Dair (1938), Ali Nihat Tarlan / Hayali-Baki (TDED, sayı: 1, s. 26-38, 1946), Orhan Şaik Gökyay / Şair Bâki Gençliğinde Saraç Çıraklığı Yaptı mı? (c. 3, Milletler Arası Türkoloji Kongresi, 24-29 Eylül, 1979), Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri (c. 2, 1972), Harun Tolasa / Bâki (TDE Ansiklopedisi, c. 1, s. 300-303, 1977), Ali Öksüz / Baki'ye Ses Verenler (Hürriyet gazetesi, 1957), N. Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (c. 1, s. 582, 1979), Orhan Şaik Gökyay / Şair Bâki Gençliğinde Saraç Çıraklığı Yaptı mı? (c. 3, Milletler Arası Türkoloji Kongresi, 24-29 Eylül, 1979), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Orhan Okay / Baki'nin Kanuni Mersiyesine Dair (Şükrü Elçin Armağanı, 1983), Sabahattin Küçük / Baki'nin Medhiyeleri Üzerine (Milli Kültür, sayı: 44, s. 48-52, 1984), Sabahattin Küçük / Çağdaşı ve Arkadaşı Nev'i'nin Gözüyle Şairler Sultanı Baki (Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi. Tebliğler: Türk Edebiyatı (c. 1, s. 215-222, 1985), Sabahattin Küçük / Baki ve Divânından Seçmeler (1988), Haluk İpekten / Baki (1988), Mehmet Çavuşoğlu / Bâki (TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 4, 1991), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

BAKİ (Diyarbakırlı)

Şair (D. 1866, Diyarbakır - Ö. 1328 / Eylül 1912, Diyarbakır). Tam adı Abdulbaki Ali. Öğrenimini memleketinde tamamladı. Memur olarak Vilayet Mektubi Kalemi, şef olarak Evrak Kaleminde çalıştı. Bu görevinin yanı sıra Askeri Rüştiyede imlâ dersleri verdi.

Divan şiiri tarzında ve çoğu Muallim Naci'nin şiirlerine nazire olarak yazdığı şiirleri *Peyman, Dicle* ve *Mücahid* gazetelerinde yer aldı. *Nâle* adlı tek şiir kitabı 1896 yılında yayımlandı. Son yıllarında, yeni şiirlerini topladığı ve *Sabaha Karşı* adını verdiği şiir kitabını yayımlama fırsatını bulamadı. Ölümü memleketinde büyük bir üzüntü konusu oldu. Diyarbakır gazetelerinde onun hayatı ve eserleri hakkında geniş yayınlar yapıldı.

HAKKINDA: Dicle gazetesi (15 Şevval 1330 / 13 Eylül 1328, sayı: 71), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s.51), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

BAKİ AYHAN T.
Bkz. ASİLTÜRK, Baki

BAKİ DEDE.
Bkz. BAYKARA, Abdülbaki

BAKİ, Enver

Şair ve yazar. 1943, Priştine / Kosova doğumlu. İlkokul, ortaokul ve liseyi doğduğu kentte bitirdi. Priştine Yüksek Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. 1962'den itibaren Priştine Radyosu Türkçe Bölümü ve *Tan* gazetesinde çalıştı. 80'li yıllarda *Çevren* dergisini yönetti. 1978-82 döneminde Yugoslavya Federal Meclisinde, 1989 yılında Kosova Bölge Meclisinde milletvekilliği yaptı. Şiir ve öyküleri *Birlik* gazetesi ile *Çevren, Sevinç* ve *Tomurcuk* adlı çocuk dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ:
Anahtarlar (çocuk öyküleri, 1972), *Mutlu Baba* (1974), *Baba Düşkünü* (1979), *Beş Kardeşler* (1988), *Çocuk Gülüşleri* (1998).

HAKKINDA: Osman Baymak / Yugoslavya Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (1996), Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000).

BAKİ, Haluk Nur
Bkz. NURBAKİ, Haluk

BAKİ, Hayati

Şair ve yazar. 17 Ağustos 1949, Tonya / Trabzon doğumlu. Kimi yazılarında Necati Nesimi imzasını da kullandı. Bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okudu, bitirmeden ayrıldı. Daha sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. 1978 yılından sonra bir ara gazetecilik ve Çevre Müsteşarlığında uzmanlık yaptı. 1983 yılında Ankara Üniversitesinde Türk Dili okutmanı olarak çalışmaya başladı ve buradan emekli (2004) oldu. Türk romanı üzerinde çalışmalar yaptı.

Şiirin yanı sıra, öykü, günlük, eleştiri, deneme, eleştirel deneme

HAYATİ BAKİ

TUHAFLIK

göz sakl'yor bakışın gizini, uçurumunu
çölün savrulmanın uysal rüzgârında kül
dağılıyor tirşe suya: küfün ışıkla
kardeşliği: emiyor sokulgan duruluğunu
ıslaklığın dinlenmesinden belli taşın otların.

yitiyor bulak zaman yolluğun sisinde.
şaşıran yılan acının patikasına akıyor.
balkondan görüyorum: ıslık çalıyor
yaşam: bellekteki unutuş boğuluyor
lağımları arasında yorgunluğun, kentin.

park bana bakıyor gözleri kaçışırken
körelmenin körlüğüne. dalda kuş yerde
kedi: habersiz boşluğun ürkünden.
ah, kuru yaprak eziliyor, hınçla:
beklerken hiçliğin serinliğini.

birden yağmur, öpüşen çocukluğa düşüyor.
çiçek tozları kelebek. birden uykusu kedinin.
birden korku: korkunç bir çocuk oluyor
anne oluyor: ölüm oluyor, dalları
göğe ağan ağacın.

orman nerede, nerde kaldı bu ağaç? titriyor
öğle uykusunda ısınan kertenkele: aklım,
balkondan düştü küs çocuğun ardından. uğultu
sonra anımsıyorum: neydi, demiştiniz?
hayır, değildi miydi, ever?!

ah, kalbim unutma: yaşam ıslık çalıyor

türündeki yazıları 1969'dan itibaren *Yolcular* (Vakfıkebir / Trabzon) gazetesi ile *Oluşum, Öncüler* (yazı kurulu üyesi, 1975), *Promete, Kül, Edebiyat ve Eleştiri, Kavram/Kargaşa* ve *Kum* dergilerinde yayımlandı. Dil Derneği ve Atatürkçü Düşünce Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sonrasız Dönüş Yalnızlığı* (1992), *Usulca ve Yeğnik* (1996), *Harfler Kitabı* (2004).

DENEME: *Şair ve Otorite / Şiir ve Yanılsama* (1996), *Eksikti Geceler ve Bazı Günler* (2004).

İNCELEME: *Tanzimat Edebiyatında Roman ve İnsan* (1993).

ANTOLOJİ: *Şiirin Kesik Damarları: 1. Kitap: İntihar Eden Şairler Kitabı* (1994), *2. Kitap: Öldürülen Şairler Kitabı* (1994).

HAKKINDA: Tuğrul Asi Balkar / Şiirin Yorulmayan Sarkacı ya da 'Sonrasız Dönüş Yalnızlığı (Kıyı dergisi, Ağustos 1993), Cihan Oğuz / Umutsuzluk Yorgunu: Hayati Baki (Promete, Ocak-Şubat 1994), Hayati Baki'nin Şairlik ve Yazarlık Serüveni (dosya, Kavram-Kargaşa, Ocak-Şubat 1997), Hilmi Haşal / Hayati Baki'nin 'Usulca ve Yeğnik' Sözü (Milliyet Sanat, 15.1.1997), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 3, 2002).

BAKİÇELEBİOĞLU, Zeki Cemal

Gazeteci, siyaset adamı (D. 1902, Daday / Kastamonu – Ö. ?). İstanbul Lisesi ve Yüksek Ticaret Okulu (1922) mezunu. *Cumhuriyet* gazetesinde yazarlık, İstanbul Alman Lisesinde müdürlük, *Ekonomi* gazetesi sahip ve başyazarlığı, Kastamonu milletvekilliği (1957) yaptı.

ESERLERİ:

Türkçe-Almanca Lügat, Almanca-Türkçe Lügat, Almanca Gramer, Coğrafya (4 cilt), *Tarihten Yapraklar.*

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

BAKİLER, Yavuz Bülent

Şair ve yazar. 23 Nisan 1936, Sivas doğumlu. İlk ve orta öğrenimini Sivas, Gaziantep ve Malatya'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten (1960) sonra kısa bir süre *Yeni İstanbul* gazetesinde çalıştı. TRT Ankara Radyosu Merkez Program Dairesi Başkanlığında raportör olarak görev yaparken çeşitli kültür programları hazırladı ve sundu (1964-68). Sivas'ta avukatlık yaptı (1969-75). İl başkanlığı görevinde bulunduğu Adalet Partisinden belediye başkanı ve milletvekili adayı gösterildi. Başbakanlık Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığında hukuk müşavirliği (1975-76) ve bir süre Ankara Televizyonunda çalıştıktan (1976-79) sonra Kültür Bakanlığı müsteşar yardımcılığı (1979-80) görevlerinde bulundu. 12 Eylül'den sonra müşavir kadrosuna atandı ve 1992'ye kadar bu bakanlıkta hizmetini sürdürdü. İki yıl Başbakanlık müşaviri olarak görev yaptıktan sonra 1994'te kendi isteğiyle emekli oldu. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

Liseden mezun olduğu yıl (1953) *Türk Sanatı* dergisinde çıkan ilk şiirinin ardından, şiirleri mahalli dergi ve gazeteler ile üniversite öğrenciliği yıllarında arkadaşlarıyla birlikte çıkardığı *Kopuz* ve bir süre yazı işleri müdürlüğünü yaptığı *Orkun* ve *Türk Edebiyatı* (1980) dergilerinde çıktı. *Türkiye* ve *Tercüman* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. *Samanyolu* televizyonuna Türkçenin doğru ve güzel kullanılması konulu "Sözün Doğrusu" isimli bir program hazırladı ve sundu. "Sözün Doğrusu" programı ve yeni Türk Cumhuriyetlerini konu aldığı TV programları nedeniyle çeşitli kuruluşlarca çok sayıda ödüle layık görüldü. *Orkun, Hisar* ve *Türk Edebiyatı* dergilerinin en dikkati çeken şairleri arasında yer aldı.

"Yavuz Bülent Bakiler'in kendine ait bir şiir lügati, söyleyiş tavrı ve mısralarındaki samimiyet herkes tarafından onay almıştır. Hocanın şiiri zengin birikimi olan geleneksel değerlerle donatılmış yeni bir hayatın şiiridir. Bu yeni hayat değişerek dağılan değil, yenilenerek büyüyen güzide bir hayattır. Onun şiiri, Türk insanının sevincini, tasasını, sevdasını, içten içe coşkusunu sebilleştiren bir Anadolu pınarıdır. Bu sebilden herkes nasibince faydalanır. Çünkü Bakiler, her kelimesinin, her mısrının edebi ve vicdanî sorumluluğunu taşıyan şairimizdir." (Ömer Kazazoğlu)

"Belki çeyrek asırdan beri, şiirimiz yakın ve uzak vatanlara kapalı. Aynı şekilde, şiir dünyası, Tanrı ile diyalog bağlılığı kuran şair tipine de yabancı. Yavuz Bülent mısralarında, her iki aleme pencereler açılmış. (...) Büyük şehirler, büyük nehirler gibi berrak ırmaklar ve coşkun çaylarla beslenmeli imiş. Dili ve içi soysuzlaşan Türk şiirini de canlandıracak cereyanlara büyük bir kaç şehrimiz sosyal havasını temizleyecek taze ve takim cereyanlara karşı bir bekleyiş var. Bakiler, Türk şiirinin bekleyişine cevap veren istidatlardan biri. Onu, mektep sıralarındaki çocuk ve gençlere tanıtmak, bence her Türkçe ve edebiyat öğretmeninin vazifesi olmalı." (Ziyaaddin Fahri Fındıkoğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yalnızlık* (1962), *Duvak* (1971), *Seninle* (1986), *Harman Şiir* (2003).

ANTOLOJİ: *Sivas'a Şiir* (1973), *Şiirimizde Ana* (1976).

GEZİ: *Üsküp'ten Kosova'ya* (1979), *Türkistan Türkistan* (1986).

BİYOGRAFİ: *Aşık Veysel* (1986), *Mehmet Akif Ersoy* (1990).

DENEME-İNCELEME: *Sözün Doğrusu I* (2002).

SADELEŞTİRME (oyun, Bahtiyar Vahapzade'den): *Feryat* (manzum, 1991), *Nereye Gidiyor Bu Dünya* (1991), *İkinci Ses* (1991), *Özümüzü Kesen Kılıç-Göktürkler* (1998; oyn. DT Şinasi Sahnesi, 2000-2001).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Beşir Ayvazoğlu / Bir Şair Politikaya Soyunsa Gör Başına Neler Gelir: Yavuz Bülent Bakiler (Defterimde Kırk Süret, 3.bas., 1999, s. 116-120), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Ömer Kazazoğlu / "Sözün Doğrusu" Şiir ve Yavuz Bülent Bakiler (Bizim Külliye dergisi, Nisan 2003), Veysel

Yavuz Bülent Bakiler

YAVUZ BÜLENT BAKİLER

LÂLELİ - AKSARAY

Yine akşam, yine gurbet, yine başımda efkâr
Ve yine içimde şarkılı sesin
Gözlerimde çizgi çizgi duraklar,
Duraklarda hayâl meyâl sen misin?

Sen misin yanyana gezemediğim?
İnce sitemini sezemediğim
Sırrını bir türlü çözemediğim,
İçimdeki çetin sual sen misin?

Bu nasıl yürekten söylenmiş makam?
Dinlediğim bütün türkülerde gam.
Lâleli - Aksaray arasında bir akşam.
Dinlediğim tatlı masal sen misin?

Ne derse aldırma şimdi artık el.
Gel bir akşam yine türkülerle gel!
İstanbul seninle çok daha güzel
İstanbul'dan güzel hayal sen misin?

Biliyorum seni türküler yaktı.
Türkülü gözlerin ıslak ıslaktı.
Şimdi beni sokak sokak her akşam vakti.
Dolaştıran "Dişi kartal" sen misin?

Yine akşam, yine gurbet yine başımda efkâr
Ve yine içimde şarkılı sesin.
Gözlerinde çizgi çizgi duraklar
Duraklarda hayâl meyâl sen misin?

YAVUZ BÜLENT BAKİLER

BENİM

Ve büyür gözlerimde güvercin güzelliğin
Sonra bıkıp usanmadan sabahlara dek
Biri durur kapında korkulu ürkek...
O duran benim.

Bir gölge gibi düştüm ardına yıllardan beri
Sordum seni şehir şehir...
Şimdi her gece yarısı rüzgâr değildir
Pencerene vuran benim

Bir gün bölerse uykunu bir saat çıngırağı
Birdenbire yatağından kalkıp oturma.
Öyle korkulu gözlerle etrafına bakıp durma
Saatleri kuran benim.

Senin bir suçun yok kabahat bende
Bitsin bu kıskançlık gayrı diyerek.
Boyverdiğin aynaları istemiyerek,
Tekrar tekrar kıran benim.

Bir ceylân gibi durma artık gecenin ortasında
Ceylân gibi bakma aya.
Seni bir beyaz duvağa, altın halkaya...
Duyuran benim.

Kolay kolay unutulmaz adına yaktığım türküler
Kapanmaz yüreğime açtığın yara.
Her akşamı saçlarını karanlıklara...
Savuran benim.

Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

BAKKAL, Ali

İlâhiyatçı. 1952, Tekirdağ doğumlu. İmam Hatip Okulunun ilk üç yılını Şanlıurfa'da, geri kalan dört yılını Diyarbakır'da okudu. Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi (1979) mezunu.

Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak Aydın (1980-86) ve Samsun merkez vaizliği (1986-88) görevlerinde bulundu. Bu arada 1985 yılında geçici görevle üç ay kadar Hollanda'da din görevlisi sıfatıyla çalıştı. Doktorasını (1986) Atatürk Üniversitesinde tamamladı. 1988-93 yılları arasında Hamburg Başkonsolosluğu nezdinde din görevlisi olarak çalıştı. 1989-90 yılları arasında bu görevin yanı sıra koordinatör unvanıyla sekiz ay kadar Hamburg Din Hizmetleri Ataşeliği görevini yürüttü.

1993'te Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde yardımcı doçent unvanıyla göreve başladı. Aynı üniversitede doçent (1995) ve profesör (2003-) olarak çalıştı. Makaleleri *Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *İslâm Hukuk Metodolojisinde İstihsan* (The Concept of İstihsan in Islamic Jurisprudence, 2001), *Hanefi Mezhebinde İstihsan Tipleri* (The Types of İstihsan in Hanafi School, 2002).

BAKSI, Fuat Edip

Şair (D. 1912, Diyarbakır - Ö. 5 Aralık 1974, İzmir). İlk öğrenimini Diyarbakır'da tamamladı. Elazığ İlköğretmen Okulu (1930) mezunu. Bir süre çeşitli ilkokullarda öğretmenlik yaptı. 1937'de fark sınavlarını vererek İzmir Erkek Lisesi edebiyat öğretmenliğine atandı. İzmir Lisesi ve İzmir Yüksek İslâm Enstitüsünde edebiyat öğretmeni iken 1963'te emekliye ayrıldı.

İlk şiir zevkini, Diyarbakır'da dayısının evinde toplanan halk şairlerinden aldı. Haftanın belli günlerinde sazlarıyla birlikte gönüllerini konuşturan ozanları hayranlıkla dinleyerek, halk deyişlerindeki incelikleri sezmek ve sevmek imkânını buldu. *Bağ*, *Fikirler* dergilerinde çıkan şiirlerinin yanı sıra *Yeni Asır* gazetesinde tefrika edilen romanlarıyla ve daha çok *Bir Bahar Akşamı* gibi bestelenen şiirleriyle tanındı. *Mevlânâ'dan Rübailer* adlı eseri basılmamıştır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Delikanlım* (1935), *Efe* (1944), *Destanımız* (1945), *Reçete* (1955), *Bir Bahar Akşamı* (1963), *Kerem ile Aslı* (1966), *Cacık* (1967), *Emrah ile Selvi* (1970), *İzmir Destanı* (1972).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Halk Edebiyatımızın İç Yüzü* (1946),

HAKKINDA: Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s. 459, 463), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

FUAT EDİP BAKSI

BİR BAHAR AKŞAMI

Bir bahar akşamı rastladım size.
Sevinçli bir telâş içindeydiniz.
Derinden bakınca gözlerinize,
Neden başınızı öne eğdiniz?

İçimde uyanan eski bir arzu
Dedi ki: Yıllardır aradığın bu!
Şimdi soruyorum büküp boynumu:
Daha önceleri neredeydiniz?

Mustafa Baktır

BAKTIR, Mustafa

Tefsir araştırmacısı. 10 Ocak 1952, Hacılar / Kayseri doğumlu. Hacılar Ali İhsan Kalmaz İlkokulu (1963), Kayseri İmam-Hatip Okulu (1971), Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesi (1976) mezunu. İstanbul müftü yardımcılığı (1976), Felahiye (Kayseri) merkez vaizliği (1977) yaptı. 1977'de asistan olarak Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsünde öğretim üyeliğine başladı. 1980'de Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesine geçti. 1982'de doktorasını verdi. 1988'de doçentliğe yükseldi. Doktora tezi: "*İslâm Hukukunda Zaruret Hali*". Doçentlik tezi: "*İslâm Hukukunda Külli Kaideler*". 1994' te profesörlüğe yükseldi. Eğitim ve Program Komisyonu başkanlığı, İslâm Hukuku Anabilim Dalı başkanlığı, Erzincan İlahiyat Meslek Yüksekokulu müdürlüğü, Erzincan Eğitim Fakültesi Fakülte Kurulu üyeliği, Erzincan Eğitim Fakültesi yönetim kurulu üyeliği gibi görevlerde bulundu. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü İslâm Hukuku Anabilim Dalı Öğretim üyesi, Erzincan İlâhiyat Meslek Yüksekokulu müdürü olarak çalışmalarını sürdürdü.

Makaleleri *Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, İslâmi Araştırmalar Dergisi, Altınoluk Dergisi, Milli Eğitim Bakanlığı Din Eğitimi Dergisi, İzlenim, Diyanet Dergisi, Türkler, EKEV Akademi Dergisi* ile *Türkler* Ansiklopedisinde yayımlandı. Ayrıca *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne çok sayıda madde yazdı. Birçok sempozyuma konuşmacı olarak katıldı.

ESERLERİ:

İslâm'da İlk Eğitim Müessesesi Suffe Ashabı (1984), *İslâm Hukukunda Zaruret Hali* (1986), *İslâm Hukukunda Külli Kaideler* (Yayına hazırlama, 1988), *İslâm İktisadında Helal Kazanç* (Tercüme ve Tahlil, 1993), *Usûl-ü Fıkhın Ortaya Çıkışı ve Günümüzdeki Önemi* (1993).

BAL, Faruk

Şair. 1967, Balıkesir doğumlu. On iki yıldır sınıf öğretmenliği yapıyor. Şiirleri, 1990'dan beri *İnsancıl* başta olmak üzere; *Evrensel Kültür, Kıyı, Damar, Dünya Kitap Dergisi, Amik, Kavram Kargaşa, Karalama* vb. dergilerde yayımlandı. *Kar Geçitleri* (2003) adlı bir şiir kitabı vardır.

"Ozan Faruk Bal, doğa özlemini, sisleri, denizleri, dağları, karları dizelerine yansıtırken, aşklarını, sıkıntılarını, çocukluğunu, yalnızlıklarını, yakınlarının ölüm acılarını da şiirleştiriyor." (Hasan Akarsu)

"Bölümleri birer şiir dizesiyle başlatan şairin, bu dizeleri alt alta getirdiğinizde sanki kitaptaki şiirlerin tümünün 'ruh'unu yansıtan bir dörtlük yazdığını fark ediyorsunuz." (Müslüm Kabadayı)

HAKKINDA: Müslüm Kabadayı / Kar Tanelerinde Yaşamı Kristalize Eden Şair: Faruk Bal (Amik, Nisan 2001), Hasan Akarsu / Şiirler-den / İzler (2004), Müslüm Kabadayı / Hatay'dan Üç Şair ve Üç Kitap (Damar, Ekim 2004).

BAL, Halil

Tarih araştırmacısı. 1960, İnegöl / Bursa doğumlu. İlkokulu ilçesinde, ortaokulu Bursa'da, liseyi ise Çanakkale-Gökçeada Atatürk Öğretmen Lisesinde parasız yatılı olarak okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Umumi Türk Tarihi Kürsüsünü 1982'de bitirdikten sonra askerlik hizmetini 1984'te tamamladı. 1987 yılında "*Bulgaristan'da Türkçe Yer Adları*" adlı yüksek lisans tezini verdikten sonra bir yıl süreyle İngiltere'de dil öğreniminin yanı sıra İngiliz arşiv ve kütüphanelerinde araştırmalarda bulundu. 1989'da İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalında araştırma görevlisi oldu. 1997'de "*Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Kuruluş Mücadelesi, 1914-1918*" adlı teziyle doktor unvanını aldı. Aynı yıl yazında Bakü'ye giderek Azerbaycan arşiv ve kütüphanelerinde araştırmalar yaptı. 1999 yılında İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalında yardımcı doçent kadrosuna atanarak burada çalışmalarını sürdürdü. Makaleleri 1977 yılından itibaren *Kafkas Araştırmaları* dergisi ile ortak kitaplarda yer aldı.

Halil Bal

ESERLERİ:

Türk Dünyasına Bakışlar: Mehmet Saray'a Armağan (Muhammet Erat ile, 2003), *Atatürk'ten Türkiye'ye Işık Tutan Konuşmalar* (2005).

BAL, Hüseyin

Sosyolog. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde (1978), yüksek lisansını Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1989), doktorasını EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Kurumlar Sosyolojisi alanında (1994) tamamladı. SDÜ Burdur Eğitim Fakültesi Eğitim Bölüm başkanlığı (1984-88), Sosyoloji Bölüm başkanlığı (2001-2004) yaptı. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Kurumlar Sosyolojisi Bölümünde profesör olarak görev yaptı. Makaleleri, *Tabula Rasa, Arayışlar, SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Folklor* dergilerinde yayımlandı. Çeşitli ulusal ve uluslararası toplantılarda bildiri yayımladı.

ESERLERİ:

Yerel Yönetim Üzerine Araştırmalar (1994), *Turizmin Kırsal Toplumda Aile İçi İlişkilere Etkisi* (1995), *Alevi-Bektaşi Köylerinde Toplumsal Kurumlar* (1997), *Kent Sosyolojisi* (1999), *Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (2001), *Kentsel Yapı ve Kentlileşme Süreci* (2003), *Hukuk Sosyolojisi* (2003), *Bilginin Felsefi ve Sosyolojik Boyutu* (2004), *Çocuk Suçluluğu* (2004), *İletişim Sosyolojisi* (2004).

BAL, Meltem

Öykücü. 1959, Gaziantep doğumlu. Hacettepe Üniversitesini bitirdi. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde sosyal hizmet uzmanı olarak çalıştı ve bir yandan da şarkı sözü yazarlığı yaptı. İstanbul Tabipler Odasının katkılarıyla *İn Vivo* adlı bir kültür sanat dergisinin kuruluşunda görev aldı. *Satılık Sevinçler* (1993) adlı bir öykü kitabı vardır.

HAKKINDA: Meltem Bal / Satılık Sevinçler (1993).

BALABAN, İbrahim

Yazar ve ressam. 1921, Seç köyü / Bursa doğumlu. İlkokuldan sonra öğrenimini sürdürme imkânını bulamadı. On altı yaşında işlediği cinayet nedeniyle girdiği Bursa Cezaevinde tanıştığı Nâzım Hikmet'in teşvikiyle resim yapmaya başladı. 1950 affıyla hapishaneden çıkınca resim çalışmalarını hızlandırdı. İlk sergisini 1953'te Fransız Kültür Merkezinde açtı. Sonraki yıllarda hem Türkiye'de hem de yurtdışında pek çok sergi açtı. 1961'de Yeni Dal Grubu sergisinde-

ki bir tablosundan dolayı yargılandı; ancak aklandı. Yine 1968'de *Gazi* dergisinde basılan bir tablosundan dolayı yargılandı; ondan da aklandı. Edebiyat çalışmaları *Forum* ve *İmece* dergilerinde yayımlandı. Kitaplarında hayat hikâyesi ile sanat anlayışını yansıttı. Ayrıca Nâzım Hikmet'in hayatının bir dönemine ışık tutacak bazı gerçekleri içten ve sıcak bir anlatımla dile getirdi. Resim eleştirmenleri kendisini, *"Anadolu insanının yaşamından ve halk efsanelerinden yola çıkarak toplumsal gerçekçi yapıtlar üreten ressam"* olarak tanımlar.

"Balaban'ın kitabı bir borç ödeme gibi görünüyor; resme ve şiire olan ilgisini destekleyen Nâzım Hikmet'i, ustası olarak nitelendiren Balaban, bir yandan kişisel bir hikâye anlatırken, diğer bir yandan da, Hikmet'in hapishane yıllarına ait, bir anlamda tarihsel bir belge sunuyor." (*Nâzım Hikmet ve Biz* adlı kitabın *Virgül* dergisindeki tanıtımından)

"Adanmış bir yaşamın belgesi gibi duran Balaban'ın desenleri pek çoğu tuval resmi zenginliğinde. 50'lilerden 2000'e doğru köy yaşamının dramını, yoksulluğunu ve köylünün üretim araçlarının yanı sıra baharı, çiçekleri ve özellikle çocukları resimleyen sanatçı, daha küçükken birtakım çizgiler karaladığını, ama aklı kestikten sonra nedense hep öküz resmi yaptığını söylüyor." (Turgay Keser)

ESERLERİ:

Balaban (1962), *İz* (1965), *Şair Baba ve Damdakiler* (Bursa Cezaevi anıları, 1968), *İzdüşümü* (1969), *Dağda Duruşma* (1990), *Kalıba Sığmayanlar* (roman, 1994), *Nâzım Hikmet ve Biz* (1998), *Avrupa'da Dolaşanlar* (1999), *Nazım Hikmet'le Yedi Yıl* (2003).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi I (1982), Vitrindekiler / Nâzım Hikmet ve Biz (Cumhuriyet Kitap, 10.9.1998), Virgül (Ekim 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi 1 (2001), Sefa Kaplan / Nazım Hikmetle Yedi Yıl - Hareketin Bereketi (Hürriyet Keyif Eki, 22.6.2003), Turgay Keser (Evrensel, 22.3.2005).

BALABAN, Mustafa Rahmi

Eğitimci, yazar (D. 1888, Bergama / İzmir - Ö. 1953, İzmir). Rüştiye öğreniminden sonra Bergama'da Müderris Terzizade Mustafa'dan Arapça sarf ve nahiv, edebiyat; fıkıh alanında Halebi ve Mülteka ile usuli-fıkıh'tan Mırkat'ı okudu. Aynı zamanda İstanbul müftüsü Fehmi Efendi'den medrese dersleri (mantık ve Kadı-Mîr) aldı. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunu bitirerek (1910) mesleğine Üsküp Öğretmen Okulu pedagoji öğretmeni olarak başladı. Adana Öğretmen Okulunda müdürlük yaptı. 1913 yılında Maarif Vekâleti tarafından Cenevre'ye öğrenci müfettişliği ile birlikte pedagoji öğrenimine gönderildi. Paris'te Jean Jacques Rousseau Enstitüsünden mezun oldu. Prof. Claparède'in yanında asistanlık ettiği gibi Prof. Edouard Montet'nin İslâm felsefesi derslerine devam etti.

1920'de Türkiye'ye dönünce bir süre *İkdam* gazetesinde çalıştı. Ankara'da Millî Hükümet kurulunca, Millî Eğitim Bakanlığı Telif ve Tercüme Heyeti üyeliğine atandı. Ziya Gökalp milletvekili olunca, onun yerine bu kurulun başkanlığına getirildi. Bu dönemde Claparède'den çevirilerden başka birçok Batılı yazardan Osmanlı ve Türk tarihine ait eserlerin özet çevirilerini yaptı. "Asri Terbiye ve Maarif" başlıklı yazılar yazdı ve çok sayıda kitabı yayımlandı. 1924'te görevinden ayrılarak İzmir Erkek Lisesinde felsefe ve Kız Öğretmen Okulunda pedagoji öğretmenliği yaptı. 1953 yılında yaş haddinden emekli oldu, birkaç hafta sonra yaşamını tamamladı.

İzmir'de çıkan *Müslüman Sesi* dergisinde yaradılışın gayesi hakkında Kur'an ile bazı felsefecilerin görüşlerindeki birliği, insanın aslı ve görevi hakkında Jung ile tasavvuf arasındaki görüş birliği ve çeşitli dini konularda yazılar yayımladı. Mustafa Rahmi, Cumhuriyet döneminde eserlerini vermiş olmakla birlikte II. Meşrutiyet'in Şehbenderzade Filibeli Ahmed Hilmi, İsmail Fenni ve Mehmet Ali Ayni gibi fikir adamlarının çizgisinde değerlendirildi. Cumhuriyet döneminde ansiklopedik bilgilerin yayılmasında önemli hizmetleri olmuştur.

BAŞLICA ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Felsefe Tarihi* (1920), *Ruhiyata Medhal* (1920), *Tabiat ve İnsan* (1920), *Türkiye'de Orta Tahsil* (1920), *Avrupa Milletleri Ruhiyatı* (1920), *Çocuk Ruhiyatı* (1920), *Islah-ı Irk* (1920), *Filozoflarla Bir Saat* (1948), *Tarih Boyunca Ahlâk* (1949), *Son Asrın İlim ve Fen Adamlarına Göre İlim Ahlâk İman* (1950).

ÇEVİRİ: *Çocuk ve Mektep* (John Dewey'den, 1920), *Kadın Erkek Irkları Ruhiyatı* (A. Fouillée'den, 1923), *Moğol Tarihi* (C. d'Ohsson'dan, 1923), *Fonksiyonel Terbiye* (E. Claparède'den, M. B. Arıkan ile, 1940).

HAKKINDA: Hilmi Ziya Ülken / Çağdaş Düşünce Tarihi (1966), Ferit Ragıp Tuncor / Ülkücü Öğretmen (yıl 15, sayı: 181-182, 1974), Veli Ertan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992).

BALBAY, Mustafa

Gazeteci-yazar. 8 Ağustos 1960, Güney kasabası / Yeşilova / Burdur doğumlu. Ortaokulu ve liseyi Nazilli'de (Aydın) tamamladı. Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi (1981) mezunu. Gazeteciliğe, 1980'de İzmir'in yerel yayın organı *Gazete İzmir*'de başladı. Sonra *Milliyet* (1981-85) ve *Cumhuriyet* (1985-89) gazetelerinin İzmir bürolarında muhabir olarak çalıştı. 1989'da *Cumhuriyet* gazetesinin Ankara Bürosu haber müdürlüğünü (1989), 1992'de İstanbul'a giderek Haber Merkezi müdürlüğünü üstlendi, 1993'te *Cumhuriyet*'in Ankara temsilcisi oldu. Bu görevliyle birlikte gazetenin yayın kurulu üyeliği ve köşe yazarlığı görevlerini sürdürdü.

Cumhuriyet gazetesinin birinci sayfasında yazdığı yazılarda kimi sözcükleri deforme ederek yarattığı çok katmanlı mizahi denemc üslubu ve nesnel yorumlarıyla geniş okur kitlesine ulaştı. Gerek gazetedeki yazılarından oluşan kitaplarıyla gerekse dünyada gezip gördüğü yerler üzerine yazdığı gezi kitaplarıyla da aynı ilgiyi yakaladı.

"Mustafa Balbay, kitabında, güvercin, kurt, arı üçgeninden yola çıkarak, 1999 seçimlerinden sonraki dönemdeki oluşumları ve gelişmeleri, çatışmaları, anlaşmaları manzum bir düzenlemeyle önümüze sermiştir. Manzume anlayışı içinde zaman zaman uyaklardan da yararlanmış ve durumları çok iyi kurgulamış, vurgulamış ve de sorgulamıştır. İlk bölüm 'Çıkar Üstü Az Demokrasi'dir. (...) Kadrolaşma durumuna da değinmiştir." (Muzaffer Uyguner)

ESERLERİ:

GEZİ: *Ülkelere Değil Savaşa Düşmanım; Balkanlar, Orta(daki) Asya Ülkeleri* (1999), *Yemen Türkler Mezarlığı*.

ARAŞTIRMA: *Dönekrasi, Copokrasi* (1999), *TURBAN Kime Kurban, Cepokrasi, Afedersin La Fontaine* (2000), *Yürüt Ya Kulum Güvencin Kurt Bir de Arı Ele Geçirince İktidarı* (2002).

HAKKINDA: Ali Ekber Yıldırım / Çağdaş La Fontaine (Cumhuriyet Kitap, 31.8.2000), Emin Özdemir / Balbay'ın Masalı ya da Yerinel Bir Eleştiri (Cumhuriyet Kitap, 20.6.2002), Muzaffer Uyguner

Mustafa Balbay

/ Mustafa Balbay'dan "Güvercin, Kurt Bir de Arı Ele Geçirince İktidarı"- Yaşadığımız Günlerin Destanı (Cumhuriyet Kitap, 25.7.2002).

Bayram Balcı

BALCI, Bayram

Şair. Şubat 1963, Ankara doğumlu. Aslen Sivaslıdır. Lise birinci sınıfa kadar öğrenimini Altındağ'da (Ankara) sürdürdü, Mersin Teyfik Sırrı Gür Lisesinden mezun oldu. Üniversite öğrenimini 1980 askeri darbesi nedeniyle tamamlayamadı. On yılı aşkın bir süre çeşitli gazetelerde muhabirlik ve editörlük yapan Balcı, bir grup arkadaşı ile birlikte kurduğu Virtüel Yayınlarının yayın koordinatörlüğünü sürdürdü.

İlk şiiri Altındağ'daki Çalışkanlar Ortaokulunda sınıf arkadaşlarıyla birlikte hazırladığı bir duvar gazetesinde yayımlandı. Sonraki yıllarda şiir ve yazılarını; *Defter, Edebiyat ve Eleştiri, Ütopiya, Varlık, Karşı Edebiyat, Temmuz, Cumhuriyet Dergi, Yeni Şiir* dergilerinde yayımladı. 1986 yılında Ankara'da bir grup şair ile birlikte *Yeni Şiir* adlı dergiyi yayımladı.

"Bayram Balcı, 'Canıma Değmez Hayat' adlı ilk şiir kitabında da, ipuçlarını verdiği gibi, yeni kitabı Yerdibi'nde hayatın ömürün üzerindeki ezici baskını ve bunun doğal bir sonucu olarak meydana gelen çatışmada, bireyin hayat karşısındaki tavrını sorgulamayı sürdürüyor. (...) Balcı'nın şiirleri için bir anlamda hayatı, ölümü, yaşamak ve ömürü temel alan ve bu dörtlü sacayağı temaları etrafında gelişen bir şiir demek de pek yanlış olmasa gerek. Şair, hayatın, yaşamanın, ömrün ve ölümün ayrı kavramlar olduğunun altını ısrarla çiziyor ve 'Yerdibi'ndeki şiirlerini ayrı içerikler taşıyan bu kavramların etrafında örgülüyor." (Mustafa Fırat)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Canıma Değmez Hayat* (1999), *Yerdibi* (2002).

ARAŞTIRMA: *Orta Asya'da İslâm Misyonerleri-Fethullah Gülen Okulları.*

HAKKINDA: Mustafa Fırat / Yerdibi (Cumhuriyet Kitap, 26.9.2002).

BALCI, Ergun

Gazeteci-yazar (D. 1931, İstanbul - Ö. 17 Ocak 1999, İstanbul). Işık Lisesini ve Robert Koleji bitirdikten sonra İngiltere'ye giderek Londra Üniversitesinde uluslararası ilişkiler öğrenimi gördü. Gazeteciliğe Londra'da öğrenciliği sırasında *Dünya* ve *Akşam* gazetelerine dış politika ağırlıklı yazılar yazarak başladı. 1969'da yurda döndü ve ölümüne kadar aralıksız çalışacağı *Cumhuriyet*'in Dış Haberler Servisinde muhabir olarak göreve başladı. Öldüğünde *Cumhuriyet* gazetesi yayın kurulu üyesi ve köşe yazarıydı. Gazeteciliği entelektüel bir sorumluluk olarak algılayan Balcı'nın dış politika yazıları kendine özgü, nesnel ve analitik içerikliydi. Türk basınında dış haber sayfalarının gelişiminde öncü birkaç isimden biriydi. "Uluslararası boyutu göz ardı ederek yereli anlamak mümkün değildir." derdi. Balcı, yaptığı radyo ve televizyon programlarıyla tanınan ve takdir edilen bir gazeteciydi. 1974, 1976-79 ve 1989'da Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin başarı ödüllerini kazandı. Balcı sürekli basın kartı sahibiydi.

ESERLERİ:

Cibali'den Kubbealtına: Yusuf Ömürlü (2003), *Nevzat Atlığ* (2004).

HAKKINDA: Ferai Tınç / Ergun Balcı (Hürriyet, 19.1.1999), Vitrindekiler / Nevzat Atlığ (Cumhuriyet Kitap, 3.3.2005).

BALCI (Bucak), Esergül

Araştırmacı yazar. 6 Ağustos 1953, Çanakkale doğumlu. Biga Lisesi (1970) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1975) mezunu. TODAİE' de *"Kentleşmenin Yarattığı Yönetim Sorunları"* konulu teziyle yüksek lisansını tamamladı. Görevini doçent doktor unvanıyla öğretim üyesi olarak İstanbul Bilgi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde sürdürdü. İLESAM üyesidir.

Yazılarını; *Milliyet Sanat, Foundation of Education* (ABD), *Eğitim Bilim, Milli Eğitim, Öğretmen Dünyası* dergilerinde yayımladı. Eğitim ve öğretmen konulu bilimsel kongrelere bildiriler sundu.

ESERLERİ:

Ödüller, Güdüleme Kuramları ve Türkiye'de Öğretmen Ödülleri (1992), *Türkiye'de Eğitim Politikaları ve Siyasi Parti Ödülleri* (1993), *Eğitimde Yerelleşme* (2000). Ayrıca ders kitapları vardır.

BALCI, Fikri

Yazar. 1936, Fertek / Niğde doğumlu. Yazılarında asıl adı olan Tahir Fikri'yi de kullandı. İlkokulu Fertek'te bitirdi. Bir süre işçi olarak çalıştıktan sonra ortaokula başladıysa da bitiremedi. Hayatını yapı ustalığı yaparak sürdürdü. Hayatın zorluklarını anlatmak, yorumlamak gibi duygu ve düşünceler onu yazmaya yönlendirdi. Aslında onda yazma hevesini ilkokul öğretmeni Kemalettin Arıkan uyan-

BAYRAM BALCI

ağlarım mevsimler değişir
vazifeli bir kurşun vurur kardeşimi
sokaklar kürdilihicazkâr infaz makamı
tilili revasız havvar nafile şiir yalan
dağları çağrı pusulası
taşı bile çürüttür erken ölüm acısı.
(Canıma Değmez Hayat, 1999)

ATSIZKARINCADA ÖLÜMÜ AŞKIN

kedi kuşu avlayacak diyorum kadına
söyle kuşa çıldırtmasın kediyi
ne kadar çok telek var yüzünde. ve kelebek
dolaşıyor adımlarında. bir yün yumağı oluyor gün

söyleyecek film kalmadı kedi. ben artık ölüyorum
arkamdan kapanan kapıların adreslerini sana bırakıyorum
kimse gitmek istemiyorsa kendinden başka bir yere
kadının ve kuşun elinden tutup ölüyorum

kadın hafifmeşrep hayallerinin atsızkarıncasında
kuş opcrameydanında vuruyor kendini tarifsiz bir aşkla
akşamgazetesi satan adam ağlıyor
gözlerinden bulvar akıyor

yaşanamayan aşk geçmişin çürük ağacıdır

dırmıştı. 1959 yılında Ankara Özel İdare Müdürlüğüne memur olarak girdi. 1981 yılında buradan emekli oldu.

Ankara'da gecekondu yaşamı üzerine gözlemler yaptı ve bir gecekondu edinerek bu çok yönlü sosyal gerçeğin içinde yaşamayı seçti. Edindiği gözlem ve deneyimleri *İshak* adlı romanında anlattı. Konularını günlük hayattan alan yazar, hikâyelerini 1985 yılında yayımlamaya başladı. Devrik cümleler onun üslubunun bir parçasıdır. Yazılarında yeni sözcüklere, yerel sözcük ve deyimlere yer verir. Daha çok çocuk hikâyeleri yazan Balcı'nın, sosyal gerçekçilik akımına bağlı olduğu görülmektedir.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Taşlı Turla, Ham Yol, Ekmek Kapısı, Koca Ahmet, Aile Sevgisi* (1988).

ROMAN: *İshak.*

DENEME: *Serildi Onlar.*

ÇOCUK KİTABI: *Yaşlı At, Sarı Kuş, Ali ile Can, Yeşil Göl, Bayram Yeri, Kuş Yedi, Son Boya, Yüzen Köpek, Kuş Seli, Yeşil Dere, Yurt Özlemi.*

HAKKINDA: İsmail Özmel / Dünden Bugüne Niğdeli Şair ve Yazarlar (c. 2, 2001), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

İbrahim Balcı

BALCI, İbrahim

Gazeteci-yazar. 1954, İkizdere / Rize doğumlu. Fatih İmam-Hatip Lisesi orta kısmı (1971), Sakarya İmam Hatip Lisesi (1974), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1980), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1985) mezunu. Bir süre İstanbul'da desinatörlük (1977-79) ve Adıyaman'da öğretmenlikten (1986) sonra döndüğü İstanbul'da aralar vererek *Millî Gazete*'de sayfa sekreteri ve yazar olarak çalıştı (1980-88). Daha sonra çalışmalarını yine İstanbul'da yayıncılık yaparak sürdürdü.

Şiir, deneme, günlük ve eleştiri yazılarını başta *Millî Gazete* (1973-88) olmak üzere; *Hedef, Millî Gençlik, Yeni Devir, Sedir, Hilal, Babıalide Sabah, Uzunoluk* (K. Maraş), *Cemre, Ayane, TYB Kültür-Sanat Yıllığı* gibi dergi, gazete ve yıllıklarda yayımladı. Dergâh Yayınları *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:

Ertelenen İslâmi Hayat (M. Balcı ile birlikte, 1986), *Kaybolan Cemiyetimiz* (M. Balcı ile birlikte, 1989), *Camilerin Çağrısı* (1990), *Dilimizden Çektiğimiz* (1992).

BALCI, M. Salim

Şair ve yazar (D. ?, Büyük Nakalay köyü / Kanık / Ardahan – Ö. ?). Babası hattat, müftü ve müderris M. Şükrü Efendi'dir. İlk dersi babasından alarak dört yaşında Kur'an'ı hatmetti. Amcası müftü M. Tevfik Efendi'den Arapça ve Farsça öğrendi. Tutak Rüştiyesinden (Ortaokulundan) mezun oldu. Erzurum İdadisi (Lisesi) son sınıfındayken 1. Dünya Savaşı çıkınca ailesiyle Tutak'a göç etti. Boğazlıyan'ın Toprakpınar köyünde Tarım (1916) ve Tutak Maarif memurluklarında (1923 sonrası) bulundu. Yenihan'da, Karaköse'nin Musik köyünde, Tutak'ta, Eleşkirt'in Molla Süleyman köyünde (1937), Tutak'ın İsabat köyünde öğretmenlik yaptı.

On iki yaşında yazdığı ilk şiiri türkü formundadır. 1908'de ilk gazelini yazdı. *Türk Yurdu* dergisi okuyarak duygu ve düşünce dünyasını bu kaynaktan besledi. Arapça, Farsça ve Fransızca bilen şair Arapça'dan İmriü'l-Kays, Kâ'b bin Züheyr, Cerîr, İran edebiyatından Sadî, Hafız, Câmi, Sâib, Ömer Hayyam gibi ünlüleri ve Türk edebiyatının klasiklerini okudu. Şiirlerini zaman zaman hece, zaman zaman da aruzla yazdı. Bunların bir kısmı *Albayrak* (Erzurum) gazetesinde yer aldı. *Ervah-ı Şühedaya* adlı şiiri ayrıca *Hilâl* (Samsun) gazetesinde yayımlandı. Mesnevi biçiminde ve 400 beyit olarak yazdığı *Düstûru'l-Ahlâk* isimli eserinde ahlakın güzelliklerini ve güzel ahlâk edinmenin yollarını anlattı. Dağıstan bilginlerinden Muhammet Tahirü'l-Kuraki'nin Arapça yazdığı ve Tahirü'l Mevlevi tarafından *Şeyh Şamil'in Gazavatı* adıyla Türkçeye çevrilen kitabı genişleterek yeniden yazdı.

ESERLERİ (Şiir):

Reşahat-ı Kalb (1915-1930), *Düstûru'l-Ahlâk, Kafkas'ın Kurtuluş Müjdecileri.*

HAKKINDA: E. Saltık (Doğuş, Mayıs 1941), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BALCI, Mahmut

Yazar ve yayıncı. 1963, Kilis doğumlu. Erzurum İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. Bir süre *Zaman* gazetesinin Erzurum temsilciliğini yaptı (1986-87). 1992'de İhtar, 1994'de

Mahmut Balcı

Birey yayınevlerini kurdu. Yazılarını *Millî Gazete, Yeni Şafak* gazeteleri ile *Girişim* dergisinde yayımladı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

İnsanları Tefrikaya (Çatışmaya), Düşüren Faktörler (1998), *Özgürlük Paylaşmaktır* (1999), *Halkın Valisi Recep Yazıcıoğlu* (derleme, 2003).

BALCI, Mansur

Şair. 5 Nisan 1957, Göksu / Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve orta öğrenimini Kahramanmaraş'ta tamamladı. Gazi Üniversitesi Eğitim Enstitüsü (1979) mezunu. İzmir'de öğretmenlik yaptı. Yazı ve şiirleri 1987'den itibaren *Ayrım, Berfin Bahar, Edebiyat ve Eleştiri* vd. dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Kumdan Kule (1992), *Zor Zaman ve Tiner* (1998)

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2.bas. 2003).

BALCI, Marif

Halk Şairi. 20 Aralık 1943, Edegül köyü / Ardahan doğumlu. Ardahan Ortaokulu, Rize Öğretmen Okulunu bitirdi. İki yıl Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsünde okudu. Kars, Ardahan, Mardin, Urfa, İstanbul ve Ankara'da öğretmenlik yaptı. Emekli olduktan sonra hayatını ve çalışmalarını Ankara'da sürdürdü. Şiirleri genel-

Marif Balcı

MARİF BALCI

KARA TAŞ İMİŞ

Hele bak halime canım efendim.
Tecrübe kazanmak çok yavaş imiş.
Sahtekâr elinden bittim tükendim.
Cahille konuşmak zor savaş imiş...

Yükseklere bakıp yayla gördüğüm.
Asîl soylu diye gönül verdiğim.
Samur diye saçına el sürdüğüm.
Bir yırtıcı canavar da kuş imiş...

Her sevdaya dayanamaz bir civan,
Yüzü güler amma içinde şıvan,
Gönül hırsızları olmuş pehlivan,
Elimi kaptırsam işim yaş imiş...

Marif der ki ateşine yandığım,
Sözlerine inanıp da kandığım.
Sevgi çöllerinde Leyla sandığım,
Meğer buzdağında kara taş imiş.

likle *Çağrı* dergisinde; ayrıca *İstiklal* (Ardahan) ve *Ekinci* (Kars), *Yeşil Göle* (Kars), *Posof'un Sesi* (Kars) gazeteleri ile *Süvari* ve *Azerbaycan* dergilerinde yer aldı. Anadolu'nun yöresel güzelliklerini anlatan türküler yazdı. *Hakikat Meydanı* (2006) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Gönül Sohbetleri Güldestesi I-II-III-IV-V (F. Halıcı, A. Satoğlu, H. Yurdabak, 1998, 2000, 2001), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar III (2004), Şahver Karasüleymanoğlu / Şiirimizde Artvin (2005), Hüseyin Yurdabak / Türk Edebiyatından Bir Demet (2005), Hüseyin Yurdabak / Edebiyatımızda Şiir Yıldızları (2005).

BALCI, Muharrem

Hukukçu, yazar. 1952, İstanbul doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul Sarıyer'de tamamladı. 1977 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. 1979'dan itibaren; İstanbul'da serbest avukatlık yaptı. Mesleki çalışmalarının yanı sıra kurucu üyesi olduğu Hukukçular Derneği, İslâm Dünyası Kültür ve Tarih Araştırmaları Merkezi, MAZLUMDER vb. sivil toplum kuruluşlarında üye, yönetici ve onur kurulu başkanlığı gibi görevler aldı.

Birçok sivil toplum kuruluşunun da fahri danışmanlığını üstlendi. Bilim ve Sanat Vakfında 125 genç hukukçu ile birlikte Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Grubunun çalışmalarını yürüttü, grup çalışmalarının yayımlandığı *Birikimler*'in editörlüğünü yaptı.

ESERLERİ:
MGK ve Demokrasi Hukuk Ordu Siyaset (1997), *Eğitim ve Öğretimde Haklar ve Yükümlülükler Tanımlar Mevzuat Açıklamalar* (1998), *Üniversitelerde Disiplin Cezaları ve Hak Arama Yolları* (1999), *Temel Belgelerde İnsan Hakları* (Gülden Sönmez ile, 2001).

BALCIGİL, Osman

Gazeteci-yazar. 1955, İstanbul doğumlu. 1984-86 yıllarında *Yeni Gündem, Cumhuriyet, Cumhuriyet Dergi, Hürgün* gazete ve dergilerinde ilk röportajları yayımlandı. *İnkaların Torunları Şaşkın* başlıklı röportajı ile 1988 yılında Gazeteciler Cemiyeti Yılın Röportajı ödülünü kazandı. Televizyon programı *Hodri Meydan*'daki çalışmaları ise 1989'da Gazeteciler Cemiyeti Jüri Özel Ödülüne değer görüldü. Röportajları sonradan kitap olarak da yayımlandı.

ESERLERİ (Araştırma):
İki Seminer ve Bir Reform Önerisinde Tartışılan Anayasa (1982), İdamın Günlüğü (1986), *Herşeye Müstehak, Toplum: Layığı Bu Değil* (1987), *Latin Amerika'nın Atar Damarı* (1988).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BALCILAR, Zeynep

Öykücü. 1949, Muğla doğumlu. Orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümündeki eğitimini yarıda bırakarak İstanbul Belediyesinde çalıştı. Evlendikten sonra Almanya'ya yerleşti. Edebiyat hayatına şiirle başlayan Balcılar, 1983 Nevzat Üstün Öykü Ödülünü kazandı. *Yine Bir Gülnihal* (1984) ilk öykü kitabıdır.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ekim-Kasım 2004).

BALCIOĞLU, A. Rahim

Şair ve yazar. 1928, Yarpuz köyü / Akseki / Antalya doğumlu. Tam adı Abdurrahim Balcıoğlu. Düzenli bir öğrenim görmedi, kendi kendini yetiştirdi. On dokuz yaşında mahkûm oldu, beş yıl yattığı hapishaneden 1950'de

A. Rahim Balcıoğlu

genel afla çıktı. II. Bölge Karayolları Müdürlüğü emrinde puantörlük, *Hergün* gazetesinde fıkra yazarlığı yaptı (1976). Diğer yazıları ile şiirleri; *Serdengeçti, Tarla, Hisar, Türk Edebiyatı, Töre* gibi dergiler ile *Bizim Anadolu, Yeni Düşünce, Yeni İstiklal, Zaman, Güneş, Hür Anadolu, Son Havadis* gibi gazetelerde çıktı. 1970'li yıllarda Demirperde gerisi ülkelerde sosyal, kültürel araştırmalar yaptı. 1985'te emekli oldu. 1991'de İstanbul'da yapılan Dünya Şairleri Kongresinde ödül aldı. İLESAM üyesidir.

"Milli ve manevi duyguları tok bir edayla söyleyen şair-yazar, bilhassa şiirlerinde bir duygu cihanı yapmayı başarmıştır. (...) Renkli bir hayat ve üstün bir gayretle, düzenli bir okul tahsili görmediği halde kendi kendisini yetiştirmiştir." (Ahmet Kabaklı)

"Rahim Balcıoğlu, sert ve ateşin mizaçlı bir seciye.. Eğrisi, büğrüsü olmayan bir kalem." (Niyazi Y. Gençosmanoğlu)

ESERLERİ:
ŞİİR: *Kerpiç Saray* (1962), *Düş Taşları* (1966), *Acılı Zamanlar* (1989), *Yakarışlar* (Yaradan'a niyazlar, 1993).
ÇOCUK HİKÂYESİ: *Kaçak* (1963).
RÖPORTAJ: *Ekmek Göçü* (1967), *Demir Perdeyi Aralıyorum* (1970).
ROMAN: *Terleyen Duvarlar* (1974).
ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Mareşal*

A. RAHİM BALCIOĞLU

YEL GİBİ

Ne çabuk geçti Rabbim, verdiğin ömür;
Hani nerde umutlar, hayâller, düşler?

Sen, göklerden öte; uzak ve sonsuz;
Emeller, arzular, yere düştüler...

Ne çabuk geçti Rabbim, verdiğin ömür;
Baharda yeşiller, sarı küstüler.

Fevzi Çakmak (1975), *İnsanlığın Ruh Mimarlığı* (Peygamberlerin mücadeleleri, 1991).

MONOGRAFİ: *Osman Yüksel Serdengeçti* (1992).

HAKKINDA: Mehmet Nuri Yardım / A. Rahim Balcıoğlu (Yeniçağ, 26.8.2004), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

BALCIOĞLU, Semih

Karikatürcü, yazar. 1928, İstanbul doğumlu. Gazeteci-yazar Şahap Balcıoğlu'nun kardeşidir. Işık Lisesi ve Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Grafik Bölümü (1952) mezunu. İlk karikatürü *Akbaba* adlı ünlü mizah dergisinde (1943) yayımlandı. Başta; *Akbaba, Karikatür, Taş, Akşam, Vatan, Yeni Yüzyıl, Dünya, Tercüman, Hürriyet* ve *Sabah* olmak üzere birçok dergi ve gazetede çalıştı. 1969 yılında arkadaşlarıyla birlikte Karikatürcüler Derneği'ni kurdu ve yedi dönem derneğin başkanlığını yaptı. 1996 yılında bu derneğin onursal başkanı oldu. Ayrıca, 1973-79 yılları arasında Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın genel başkanlığını yaptı. Balcıoğlu, çizerliğinin yanında, karikatür ve karikatürcüler üzerine yazılar ve kitaplar da yazdı.

Balcıoğlu, Türkiye'de üçboyutlu karikatürü gerçekleştiren ilk sanatçıdır. Seramikle yaptığı karikatürleri üç yıl arka arkaya İstanbul ve Ankara'da sergilendi (1964, 1965 ve 1966). On kadarı yurtdışında olmak üzere yetmiş altı kişisel sergi açtı. Gabrovo Mizah Evinin yaptığı oylama sonucu dünyanın yüz altı çizerinden biri olarak kabul edildi. İtalya'da Tolcntino, Bulgaristan'da Gabrovo, İsviçre'de Basel, Polonya'da Varşova Karikatür Müzelerinde eserleri vardır. Ayrıca Almanya'da Wilhelm-Busch Karikatür Müzesinde eserleri sergilendi.

Yirmi karikatür kitabı yayımlanan Balcıoğlu'nun *Güle Güle İstanbul* adlı eseri İtalya'nın Pescara kentinde yapılan karikatür kitapları yarışmasında birincilik ödülü kazandı. Meslek yaşamında yurtiçinde ve yurtdışında 41 ödül kazandı. Gümüş Güvercin (Üsküp), Altın Madalya (Pescara), Altın Palmiye ve Gümüş Hurma (Bordighera), Türkiye İş Bankası Büyük Ödülü, Abdi İpekçi Barış ve Kardeşlik Ödülü, TÜYAP Onur Ödülü, Karikatür Vakfı Onur Ödülü bunlardan birkaçıdır.

Çevre konusu, Balcıoğlu'nun duyarlık gösterdiği alanlardan biridir. Bu başlık altında sayılabilecek olan *Güle Güle İstanbul* (1979) ve *Kapadokya* (2000) bu bakımdan önemli eserlerdir.

"Sanatçılarımız arasında belki ilk olarak Semih Balcıoğlu yakaladı bugünkü Türkiye'nin, İstanbul'un karmaşıklığını. Ve İstanbul'un en görkemli destanını, romanını, ağıtını çizgilerle yazdı. Yüzyılların İstanbul'u, minareleri, kiliseleri, surları, yalıları, köşkleri, sarayları, kuleleri, çarşıları, arnavut kaldırımlarıyla başını alıp giderken Semih Balcıoğlu, bu çekip giden İstanbul'a belki ağıtların en güzelini yaktı. İstanbul gitmiştir artık ve bizim onun arkasından ağıt yakmaktan başka umarımız yok. Ve gelen İstanbul gülünçtür, uydurmadır, yalancıdır. Bütün insanlığın yüzyıllar boyunca nazlayarak yaptığı bu şehri, alınterini, göz nurunu, yeni gelen yabancılaşmış insanlar, barbarlar bir anda yıkmışlar, yerine çirkinliğin tapınaklarını, apartmanlarını dikmişlerdir. Giden gitmiş, gidecektir, ama gelen böyle mi gelmeliydi? Semih Balcıoğlu'nun gülen çığlığı diyor ki: 'Bu iş böyle olmamalı.' Güle Güle İstanbul ve hoş geldin Semih Balcıoğlu." (Yaşar Kemal)

"'Kapadokya' albümünün bakış açısı farklı. Balcıoğlu bu albümüyle çıktığı geziye, bir çizer seyahatnameci tavrıyla yaklaşıyor. Sanki temelinde günümüz Evliya Çelebisi var. Onun gülümseyişi, onun hüznü. Bu açıdan 'Kapadokya' Semih Balcıoğlu'nun bir seyahatnamesi niteliğinde. Gittiği yeri tanıyıp, anlatmak isteyen usta bir seyahatname çizeri. İstanbul'da geçmiş ve an sürekli bir iç içelikte yaşamaktadır. Kapadokya'da geçmiş salt izlenir. Bu nedenle de bu izleyişe denk düşen bir gerçeklik, estetik anlayışı sergilenir. Geçmişin kalıntıları karşısında karikatür sanatçısının bakış açısı kadar, baktığı yerlerin gerçekliği de önemlidir. Böyle bir zorunluluk çizere tuzaklarını hazırlar. Gerçekliği ve karikatür gerçeğini birleştirmenin güçlüğüdür bu. Çizimde farklı iki çizgi dilinin oluşması, ya da karikatürün resim sanatına teslim oluşuna tanık olunabilir. Balcıoğlu işin başında bunun ayrımına varıyor. Gerçekliğin (yöre gerçekliğinin) görselliğini, tarihsel kimliğini saklı tutan bir çizimin, karikatür kişileriyle örtüşmesine özen gösteriyor. Bu nedenle de, karikatür kişilerinin gerçek bir karikatür kimliğini saklı tutmasına öncelik vererek; onların içinde yer aldıkları mekânla çelişkilerini, karşıtlıklarını, gözlemlerini örtüştürüyor." (Turgay Gönenç)

ESERLERİ:

Semih Balcıoğlu Karikatür Albümü (3 adet, 1951-1956-1961), *Yazısız Çizgiler* (1972), *50 Yılın Türk Mizah ve Karikatürü* (F. Öngören ile, 1973), *I. MC ve 12 Mart'tan Seçmeler* (1978), *Güle Güle İstanbul* (1979), *Cumhuriyet Dönemi Türk Karikatürü* (1983), *Gözüm Görmesin* (1985), *Karikaturgut* (1990), *Galeri Çiller* (1993), *Hacı-Bacı* (1996), *Cumhuriyet'in 75. Yılında Türk Karikatürü* (1998), *Kapadokyla* (2000), *Kırmızı - Red* (2001), *Önce Çizdim Sonra Yazdım* (2001), *Çizgiyle 2002 Günlüğü* (2003), *Memleketimden Karikatürcü Manzaraları* (2004), *Mavi* (2005).

HAKKINDA: Semih Balcıoğlu (Kültür Bakanlığı, 1994), Turgay Gönenç / İstanbul'dan Kapadokya'ya Semih Balcıoğlu - Sennur Sezer / Kapadokya'nın Yaratığı Çizgi (Cumhuriyet Kitap, 28.1.1999), Alpay Kabacalı / Semih Balcıoğlu - TÜYAP 20. İstanbul Kitap Fuarı Onur Çizeri (Cumhuriyet Kitap, 1.11.2001), Virgül (sayı: 59, Şubat 2003).

BALCIOĞLU, Şahap

Gazeteci-yazar (D. 1923, İstanbul – Ö. 1994). Karikatürist Semih Balcıoğlu'nun ağabeyidir. Galatasaray Lisesi mezunu. 1942'de *Vakit*'de gazeteciliğe başladı. Sırasıyla *Vakit, Tasvir, Hürses, Gerçek, Yeni Türkiye, Akşam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde çalıştı, dergilere de birçok yazı verdi. 1955-56 yıllarında İstanbul Gazeteciler Sendikası genel sekreterliğinde bulundu. 1957'de CHP Samsun milletvekili adayı olarak seçime katıldı. Kazanamayınca bir yıl sonra Ali İhsan Göğüş, Orhan Birgit ve Özcan Ergüder'le birlikte haftalık *Kim* dergisini çıkardı. 1960'ta bu dergide çıkan bir yazısında devrin Başbakanı Adnan Menderes'e hakaret ettiği gerekçesiyle 16 ay hapse mahkûm olup Toptaşı cezaevine girdi. Beş ay hapis yattı, 27 Mayıs 1960 askeri darbesi olunca cezaevinden çıktı. 1988 yılında meslekte 25 yılını doldurup Basın Şeref Kartını aldı. İstanbul Gazeteciler Sendikasının düzenlediği yarışmalarda dört altın kalem armağanı kazanmıştı. *Görüşler, Görüşmeler* (1991) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

BALDAŞ, Fehmi

Dil araştırmacısı, çevirmen (D. 1910 - Ö. 18 Aralık 1965). Gazi Eğitim Enstitüsünde Fransızca öğretmenliği yaptı. Fransızca ders kitapları yazdı, sözlükler hazırladı ve pek çok kitaba çevirmen olarak imza attı.

Semih Balcıoğlu

ESERLERİ:

DİL: *Fransız Dilinde Sekizbin Fiilin Çekimi* (1949), *Fransızca-Türkçe Sözlük, Fransızcada Kullanılan Deyimler Sözlüğü* (1953, 2. bas. 1962), *Çağrışım Yoluyla Fransızca-Türkçe Sözlük* (Tahsin Saraç ile, 1959), *Fransızca Ders Kitabı* (M. Kemal Yılmaz ile, 1964).

ÇEVİRİ: *Esrarlı Ada* (1938), *Arzdan Aya Seyahat* (1939), *Milliyetler Meselesi* (Paul Henry'den, 1939), *Almanya Tarihi* (Hermanne Pinow'dan, 1940), *Safoğlan* (1943), *Mişel Strogof* (2 cilt, 1943, J. Verne'den), *Deniz Kurdu* (1943), *Edebiyat ve Sanatta Sıkılganlar* (L. Dugas'dan, 1944), *Candide yahud İyimserliğe Dair* (2. bas. 1944), *Hikâyeler* (2 cilt, 1945-1946), *İmparatoriçe Josephine'in Aşk Maceraları* (Paul Reboux'dan, 1946), *Feylesofça Konuşmalar ve Fıkralar* (2 cilt, 1947-1948) (Voltaire'den), *Delilik* (Jean Fretet'den, 1947), *Balzac'ın Hayatı* (2 cilt, Andre Billy'den, 1949-1959), *Nemo Bankası* (L. Verneuil'den, Lütfi Ay ile, 1949), *Cinq Mars* (Alfred de Vigny'den 2 cilt, 1950-1951), *Bu Akşam Semerkant'ta* (Jacques Deval'den, 1952), *Pazartesi Konuşmaları / Seçmeler* (Sainte Beuve'den, 3 cilt 1952-1961), *Hür Kadın* (Armand Salacrou'dan, 1953), *Sonsuz Yolculuk* (Charles Vildrac'tan, 1959), *Evlilikte Saadet* (Andre Maurois'dan, 1961), *Söylentiler* (2 cilt, Alain'den, 1961-1962), *Kanunların Ruhu Üzerine* (2 cilt ,Montesqieu'den, 1963), *César Birotteau* (Balzac'tan, 1964), *Chailbt'daki Deli* (J. Giraudoux'dan, Salah Birsel ile, 1965).

HAKKINDA: Tahsin Saraç / Fehmi Baldaşı Yitirdik (Türk Dili, Ocak 1966), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BALDIRAN, Galip

Edebiyat araştırmacısı. 20 Eylül 1955, İzmir doğumlu. Kaş İlkokulu (1968), Kaş Ortaokulu (1971), Antalya Lisesi (1975), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu (1981). Yüksek lisansını (1983) ve doktorasını (1988) Selçuk Üniversitesinde tamamladı. Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyeliği ve bölüm başkanlığı yaptı. Pierre Loti Derneği Yönetim Kurulu üyesidir.

İlk yazısı *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*'nde (1990) yayımlandı. Yazılarını *Frankofoni* adlı dergide yayımladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Paul Eluard ve Üç Kadın* (1999), *Alain Robbe - Grillet ve Yeni Roman* (2002), *Pierre Loti ve Aziyade'deki Oryantalist Söylem* (2005).

Galip Baldıran

ÇEVİRİ: *İstanbul 1890* (Pierre Loti'den, 1999).

HAKKINDA: Ali Büyükaslan / Alain Robbe- Grillet'nin Romanlarındaki Klasik Unsurlar - Fuat Boyacıoğlu / Bir Efsane-Roman (Roman-mythe) Veba ve Esin Kaynakları (Selçuk Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi, sayı: 13, 1999), Ahmet Göğercin / Technique Cinematographique dans les Romans de Marguerite Duras (yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000).

BALEL, Mustafa

Hikâye ve roman yazarı. 1 Eylül 1945, Sivas doğumlu. Sivas Lisesi (1964), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü (1968) mezunu olduktan sonra Poliers Üniversitesinde (Fransa) yüksek lisans öğrenimi gördü (1971-72). Ardahan Lisesinde Fransızca dersleri verirken kazandığı bursla Poitiers Üniversitesinde (Fransa) *"Karşılaştırmalı Dünya Edebiyatı"* üzerine yüksek lisans yaptı. Türkiye'ye döndükten sonra Sivas (1972-75), İstanbul liseleri ve Atatürk Eğitim Enstitüsünde (1978-80) öğretmenlik; öğretmenliğin yanı sıra *Meydan Larousse* (1986) yayın kurulu üyeliği yaptı. *Öykü* adlı bir hikâye dergisi yayımladı (1975-76, 8 sayı). *Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi, Gelişim Büyük Larousse, Memo Larousse, Axis 2000* ansiklopedilerinde çalıştı.

Adı, 1972 yılında *Yeni Ortam* gazetesinde yazdığı kitap tanıtma yazıları ve edebiyat eleştirileriyle duyulmaya başladı. Hikâyelerini, çeşitli konulardaki yazı ve çevirilerini *Yeni Ufuklar, Milliyet, Sanat, Vatan, Politika, Somut, Gösteri, Günümüzde Kitaplar, Sanat Emeği, Oluşum* dergileri ile Yugoslavya'da çıkan *Sesler, Birlik, Tan, Çevrem* gibi yayın organlarında yayımladı. Hikâyelerinde, geleneksel anlatımdaki ustalığıyla çağdaş hikâyeleme tekniğini kaynaştırması, psikolojik çözümlemelerdeki başarı ile dikkati çekti. *Kiraz Küpeler*'de kırsal kesimde yaşayan insanların İstanbul'a gelişleri anlatılır. *Gurbet Kaçtı Gözüme*'de de iç/dış göç olgusu ağır basar. *Turuncu Eleni*'de ise değişik kesimlerden tablolarıyla İstanbul karşımıza çıkar. *Can Eriği* adlı hikâyesi 12. Antalya Festivalinde hikâye başarı ödülünü (1975), *Gün Vurgunu* adlı oyunu, TOBAV oyun yarışması başarı ödülünü (1984) kazandı. Michel Tournier, Pascal Bruckner, Jean-Philippe Toussaint, Maksim Gorki, Panait Istrati, Jorge Semprun, Marlène Amar, Stoyan Daskalov, Yann Queffelec gibi tanınmış yazarlardan çeviriler yaptı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Kurtboğan* (1974), *Kiraz Küpeler* (1977), *Gurbet Kaçtı Gözüme* (1983), *Le Transanatolien* (1988, Fransızca, Paris), *Turuncu Eleni* (1992), *Karanfilli Ahmet Güzellemesi* (2004).

Mustafa Balel

ROMAN: *Peygamber Çiçeği* (1981), *Asmalı Pencere* (1984), *Gün Vurgunu* (1986).

ÇOCUK ROMANI: *Bizim Sinemamız Var* (1979), *Cumartesiye Çok Var mı?* (1981).

GEZİ: *Bükreş Günleri* (1985).

ÇEVİRİ: *Çalı Horozu* (1994), *Altın Damla* (1996), (Michael Tournier'den), *Necayev Dönüyor* (Jorge Semprun'dan, 1998), *Kaynak ve Çalı / Ya da Eleazar* (2000) *Mösyö* (Jean Philippe Toussaint'den, 2000), Son Sürgün (Dragan Babic'den, 2001).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002).

BALI, Ali Şafak

Hukukçu. 1964, Sinop doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1986) mezunu. Yüksek lisansını AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalında (1989), doktorasını SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalında

MUSTAFA BALEL

GÜLNAME

Gülname ablamın gidişiyle ev bir ıssızlaştı ki!... Duvarlar boşaldı. Sandığının, kapının arkasındaki yeri çırılçıplak kaldı. Eşyalar iyice azaldı, daha birkaç gün önce ağzına kadar çeyiz dolu oda tamtakır oldu... Duvarlar, hani kimi çocukların çantalarında taşıdıkları ve ders aralarında bir köşeye çekilip uğrun uğrun oynadıkları amiral battı mı ne diyorlar, onun tahtasına döndü. Çividen geçilmiyor.

Aralığın betonu, keçenin dolduramadığı yerlere serilen kareli muşambalar, sokağa açılan pencere camlarının tozu... Pervazdaki sinek pislikleri, konsolun üzerinin dağınıklığı, divanın sarkık örtüsü... Evde bir şeylerin değiştiği ilk bakışta belli oluyor. Biraz önce mutfağın bir köşesinde gördüğüm bez parçaları kaskatı kesilmiş. Üstleri bir karış toz bağlamış. Biri de, ıslak mı kalmış, arasında ekmek kırıntısı falan mı varmış neyse, küf atmış. Gülname ablamın elinden düşürmediği bu bezlerin hangisinin hangi işte kullanıldığını bile bilmiyoruz. Onların hepsini atıp yeni bezler uydurmak gerekecek. Sabahleyin babamın elinden kayan bardağın kırıklarını aldığım süpürge hiç içime sinmedi. İçerinin süpürgesi biraz daha mı yeni olacaktı ne?.. Bu belki de aralığınkiydi. Dökülen çayı sildiğim bezi de Gülname ablam yer silmede değil, sofra silmede kullanıyordu.

Neyse ki o gün getirip de gelinin yanında dilimizi kısa etmemişiz. Buna bayağı sevindim. Bir daha isteneye yüzümüz olur... Gülname'nin görücüleri gelince getirir, temiz pak sereriz. Ötekiler nasıl olsa yabancıydı. Haliyi değil kızı görmeye geliyorlardı. Kız ele avuca geliyor mu? Çocuklarına bakabilecek mi? Ucundan kıyısından ev işlerine yardımı dokunabilecek mi?... Onların derdi oydu. Ama bu öyle mi? Bugüne bugün görücü geliyorlar a evladım. Görücü dediğin havalı olur. Burnu bulutları deler. Her şeye bir bahane bulur. Maazallah aynayı azıcık tozlu, kapının el yerlerini kazara bir parça kirli görseler, yandı demektir o evin kızı... Ondan geçtik, kaldırır halıların altına bakarlar çerçöp var mı diye... / Aman anne, aklına da neler geliyor... / Öyle deme güzel kızım. İnsanoğlu öküzün altında buzağı arıyor. Senin aklın yetmez, küçüktün o zamanlar; Kadir ağabeyine bu sümsüğü bulacağım diye az kapı aşındırmadık biz de. Rahmetli Adile yengenle giyinir kuşanır, sabahın köründe düşerdik yollara... Kapı kapı kız beğenmeye çıkardık. Yürümekten tabanlarımıza kara sular inerdi a kızım. Görücü olmayı kolay mı sanıyordun? Gülme evladım, gülme! / Ihhi anne, ömürsün valla... O kadar dolaş dolaş da... / Gülme benim güzel kızım, gülme ceylan gözlüm... Ne demişler, büyük lokma ye, büyük söz etme... Oldu işte, takdiri ilahinin önüne geçilmiyor. Sen ne kadar ince eleyip sık dokursan doku, her şey olacağına varıyor. Üzümün çöpü, armudun sapı dedik dedik de... Yoksa şu çiroz kimdi ki... Neyse, o defterleri açmayalım. Rahmetli eltimin sözüne baksaydım, ohoo şimdi...

Sardunyalar bile öksüz kaldı, boyun büktüler Gülname ablamın ardından. Hele o güzelim sakız sardunya ile katmer küpe helak olmuş. Telaşın arasında kimsenin aklına gelip de bir bardak su vermemiş zavallılara. Gelinçiçeğinin, hüsnüyusufların dibini silme ot bürümüş... Kalktım, büyük demliğe su doldurup bir güzel suladım hepsini. Gelinçiçeği ile hüsnüyusufları ottan kurtardım. Sararmış yaprakları ayıkladım. Yavaş yavaş bellerini doğrultmaya başladılar. Öğleye kalmaz düzelirler. Ama katmer küpenin o canım çiçeklerinin düzeleceğini sanmıyorum. Değdikçe elimde kalıyor. Güya el öpmeye geldiğinde Gülname ablama verecekti annem o sakız sardunya ile katmer küpeyi. Demedim kendisine. Sıkıntısı başından aşıyor, bir de ona üzülmesin zavallı. Gelmedi değil komşum, kızı olup da görücü gelmeyen ev olur mu? Ohoo, kimlere geliyor ki!... Hiç gözüne kıstırmadığın, sümüğünü üstüne atmayacağın sümsüklere geliyor da, benim pırlanta gibi kızıma mi gelmeyecek? Eh şimdi, Allah için söylemeliyse, Gülname'm de Gülname ha!... (...)

(*Turuncu Eleni*, 1991)

(2001) tamamladı. Selçuk Üniversitesinde yardımcı doçent olarak görev yaptı. Sussex Üniversitesinde Sosyal ve Siyasal Düşünceler Seminerinde adalet teorisi üstüne bir bildiri sundu. İlgi alanları, hukuk felsefesi, hukuk sosyolojisi, siyaset felsefesi, adalettir. *Çokkültürlülük ve Sosyal Adalet* (2001) adlı bir kitabı vardır.

BALI, Lemia

Romancı (D. 1911, İstanbul - Ö. 25 Kasım 1976). İstanbul Kız Öğretmen Okulunu bitirdikten (1929) sonra çeşitli ilkokul, ortaokul ve liselerde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı.

İlk Arkadaş adlı çocuk romanıyla 1948'de Çocuk Esirgeme Kurumu Ödülünü, *Uyanan Köy* adlı romanı ile Yapı ve Kredi Bankası Yarışması (1954) armağanını, *Cem Sultan* adlı oyunu ile de TRT' nin 1969 Radyo Oyunları Yarışmasında üçüncülük ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Fırtınalı Günler* (1974), *Üç Kuşak* (1977).

OYUN: *Cem Sultan* (5 oyun, 1969).

ÇOCUK KİTABI: *Onlar Ermiş Muradına* (masallar, 1935), *Öksüz* (çocuk romanı, 1952).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

BALIM SULTAN

Mutasavvıf (D. ?, - Ö. 1516). Asıl adı Hızır Balı'dır. Hakkındaki bilgiler rivayetlere dayanmaktadır. Tarikat mensuplarınca Hacı Bektaş Veli'nin "nefes evladı", "yol oğlu" ve "pir-i sânî" (ikinci pîr) olarak kabul edildi. Hacı Bektaş Veli'nin evlâtlığı Kadıncık Ana'nın neslinden Mürsel Baba'nın oğlu olduğuna dair rivayetler yanında, Sırp veya Bulgar asıllı olduğuna dair bilgiler de bulunmaktadır. Mürsel Baba'nın ölümünden sonra Hacı Bektaş Tekkesine şeyh oldu. Hacı Bektaş Veli Türbesi'nin yanında bulunan Balım Sultan türbesindeki bir kitabede, Hacı Bektaş soyundan Resul Balı'nın oğlu olarak gösterilmektedir. Ancak bazı araştırmacılar, Bektaşi geleneği gereğince Hacı Bektaş Veli'nin evlenmediği düşüncesinden hareketle, onun Hacı Bektaş Veli'nin "yol oğlu" olduğunu kabul ederler. Balım Sultan ile Osmanlı devlet yönetimi arasında organik bir bağ kuran rivayetlere göre, II. Bayezid'in onu Hacı Bektaş dergahının başına getirmesi, padişahla iyi ilişkiler içinde bulunmasını sağladı. Özelliklc Safevî propagandasının Anadolu'da kırılma-

sı, Balım Sultan'ın Bektaşi tekkesine şeyh olması ve karşı propagandası ile mümkün oldu. Bektaşilerin Safevî yanlısı olmak yerine Osmanlı Devleti'nin yanında yer almalarında Balım Sultan'ın fonksiyonunu göz ardı etmemek gerekir.

Balım Sultan'la birlikte Bektaşilik tarikatında bazı düzenlemelerin yapıldığı ve teşkilatlanmaya önem verildiği bilinmektedir. Bektaşilikteki çelebiler kolu, Balım Sultan'ın birtakım yenilikler yaptığını kabul etmekle birlikte "mücerredlik" ve "dede-babalık" müessesesini kabul etmezler. Ancak, "mücerredlik erkânı", on iki imam kültürü ve "Hak-Muhammed-Ali" şeklinde ifade olunan uluhiyyet (ilâhlık, tanrılık) görüşü ile on iki post erkânının Balım Sultan zamanında simgeleştirildiği bilinmektedir. Balım Sultan, Bektaşi tarikatında bir düzen kurmayı başarmış kişi olarak, Bektaşilik tarihinde büyük rol oynadı. Balım Sultan hakkında, yazılı Bektaşi geleneğine sözlü kaynaktan geçen bilgiler dışında, bilgi ve Balım Sultan'a ait olan herhangi bir eser bulunmamaktadır. Ancak, Balım Sultan adına kayıtlı nefeslerin ona ait olmadığı hâkim görüştür. Bazı kaynaklar, bu şiirlerin Orhan Gazi zamanında Geyikli Baba ile birlikte Bursa'nın fethine katılan Balım Sultan'a ait olduğunu kaydeder. Başka bir rivayete göre ise Şeyh Edebalı olarak tanınan şahsın da Balım Sultan mahlaslı şiirleri bulunmaktadır ve bu şiirler, dilleri değiştirilerek Balım Sultan'a mal edilmişlerdir.

HAKKINDA: Sadettin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri Antolojisi (c. 2, 1936), Abdülbaki Gölpınarlı / Alevî-Bektaşî Nefesleri (1963), Kemal Samancıgil / Alevî Şairleri Antolojisi (1946), Vasfi Mahir Kocatürk / Tekke Şiiri Antolojisi (1968), Enver Behnan Şapolyo / Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi (1964), TDE Ansiklopedisi (c. 2, 1976), Cemaleddin Ulusoy / Hacı Bektaşi ve Alevi-Bektaşi Yolu (1980), İsmet Zeki Eyüboğlu / Alevî-Bektaşî Edebiyatı (1991), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BALIN, Sevgi

Şair ve yazar. 1937, İstanbul doğumlu. İstanbul Aksaray 45. İlkokul (1947), İstanbul Kız Lisesi ve Cağaloğlu Akşam Kız Sanat Okulunda (1955) öğrenim gördü. Erken yaşlarda yazmaya başladığı şiirleri; *Hisar, Türk Edebiyatı, Duygu, Yeni Adam, Ece, Kaynar, Yelken, Çağdaş, Ajanstürk, Gülpınar, Ana, Kadın, Çağrı, Yeni Yaşantı, Anadolu* gibi dergilerde yayımlandı. Bazı şiirleri Talat Halman ve M. Naci Aksop tarafından İngilizceye çevrildi. Pek çok şiiri bestelendi. İstanbul, Ankara, Düzcc, Gölcük'te açılan

Sevgi Balın

özel ve karma şiir sergilerine katıldı. MESAM, İLESAM ve Türkiye Şairler ve Şiir Sevenler Derneği üyesidir.

"Sevgi Balın, titizlik içinde özlenen bir yaşama serenadına adamış dudaklarını. Bu serenad, her geçen yıl bir nehir gibi yatağını daha da derinleştiriyor, kesin ve umut dolu mısralarla. Sevgi Balın iyinin, güzelin ve gerçeğin şiirini başarı ile sürdürüyor." (Feyzi Halıcı)

"Sevgi Balın'ın şiirleri, konularının iyi duyulması, iyi seçilmiş olması yanı sıra, vezinli, kafiyeli, müzikli bir hava içerisinde sunuluyor şiirseverlere... Öyle ki, serbest vezinle yazılmış olanlarında faile aralıklı ses uyumlarıyla aynı tat sağlanabilmiş. Genç şairenin bütün şiirleri, kadın kalbi ile duyulmuş, kadın kalemiyle seçilmiş şiirler. En tatlı, en leziz şey muhakkak ki şiirdir. Hele böyle duyulmuş ve seçilip yazılmış olursa." (Ali Ulvi Elöve)

ESERLERİ (Şiir):

Yalnızlar Rıhtımı (1969), *Gecenin Güneşi* (1974), *Ve Kırılır Gölgeler* (1995).

HAKKINDA: Ali Ulvi Elöve (Sanat Dünyası, Eylül 1969), Ahmet Kabaklı (Tercüman, 30.1.1971), Bayram İbrahim Ragovalı (Tan gazetesi, Prizren, 1972), Mahmut Gologlu (Yeni Adam, Temmuz 1974), Talat Halman (Gecemin Güneşi önsözü, 1974), Enver Naci Gökşen (İlgaz dergisi, Haziran 1974), İlter Veziroğlu (Gündem gazetesi, 22.7.1975) – (Yeni Sabah gazetesi, 13.8.1975), Ferit Ragıp Tuncor (Size dergisi, Nisan 1981), S. K. Karaalioğlu (Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü, 1982), Ayhan İnal (Çağrı, Aralık 1996), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

BALİ, Ali

Şair. 1954, Darıca köyü / Akçadağ / Malatya doğumlu. Ortaöğrenimini Gaziantep'te yaptı ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirdi. 1989 yılında Almanya'ya gitti. Duisburg Belediyesinde çalıştı. *Aydınlığa Akan Şiirler* (1997) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BÂLİ EFENDİ

İslâm bilgini (D. ? - Ö. 1551, Bura). Manav lakabıyla meşhurdu. Kabri kayınpederi Kara Davud Efendi'nin yanındadır. Bir hâşiyesinde Şeyhülislâm İbn-i Kemâl'in yazılı sorularına cevap verdi.

ESERLERİ:

Hâşiye-i Miftâh Şerhi, Sadrü'ş-Şeria Hâşiyesi, Hâşiye-i Hâşiye-i Tecrid.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BALİ, Muhan

Halk edebiyatı araştırmacısı. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1962) mezunu. Doktorasını Atatürk Üniversitesi adına İstanbul Üniversitesinde *"Türk Folklor ve Halk Edebiyatı"* konulu tezle

SEVGİ BALIN

ARANAN DOST

Bu tedirgin yüreğim dolaşır sokaklarda
Bir teselli ararım açılan dudaklarda.

En oynak türkülerin nağmeleri ağlatır
Dökülen göz yaşlarım durgun suyu çağlatır..

Yorgun bir kent sokağı haykırır acısını
Duyarım kişilerin tükenmez sancısını...

Bir ipek örtü gibi, karışırken bulutlar
İçimden uçar gider yeşermeyen umutlar.

Dökülen gözyaşlarını yıpratırken yolları
Boş yere ben ararım çevremde dost kolları.

Muhan Bali

(1967) tamamladı. 1976'da doçent, 1983'te profesör oldu. KKTC'de kurucu bölüm başkanlığı, dekanlık, rektör vekilliği, senato, fakülte kurulu ve yönetim kurulu üyelikleri, Erzincan Eğitim Yüksekokulu müdürlüğü, Atatürk Üniversitesinde on iki yıl bölüm başkanlığı, aynı kurumda dekan yardımcılığı görevlerinde bulundu. İstanbul Kültür Üniversitesinde öğretim üyeliği yaptı. Makaleleri, *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinde basıldı. Çeşitli kongrelerde halk edebiyatıyla ilgili bildiriler sundu.

ESERLERİ:

Köroğlu Destanı (Mehmet Kaplan, Mehmet Akalın ile, 1973), *Ercişli Emrah ile Selvi Hikâyesi: Varyantların Tesbiti ve Halk Hikâyeciliği Bakımından Önemi* (1973), *Latif Şah Hikâyesinin İki Varyantı ve Bilinmeyen Bir Halk Hikâyecisi* (1976), *Anadolu'da Halk Meslek ve Sanatları: Çobanlık* (1979), *Halk Edebiyatında Nesir* (1982), *Gümüşhaneli Âşık Akif Tümurhan (Zevraki)-Hayatı Sanatı Eseri* (1990), *Atatürk Üniversitesinde Fırat Havzası Folkloru ile İlgili Derleme ve Çalışmalar* (1992), *Türk Edebiyatında ve Türk Halk Hikâyelerinde Hoşgörü* (1995), *Ağıtlar* (1997), *Erzurum'un Manevî Mimarlarının Anadolu Evliyaları ile İlgisi* (1998), *İki Bilim Adamı ve Hacı Bektaş Veli* (1998), *Isparta/Sücüllü Köyü'nden Bir Âlım: Prof. Dr. Mehmet Akalın* (1998), *Halk Edebiyatına Giriş: Derleme Metodları* (2004), *Peyamî Safa'nın Romanları.*

BALİ, Rıfat N.

Araştırmacı-yazar. 4 Kasım 1948, İstanbul doğumlu. İlköğrenimini Musevi Birinci Karma İlkokulunda (1960), orta ve lise öğrenimini Saint-Michel Fransız Ortaokulu (1965) ve Saint Benoit Fransız Lisesinde (1968) yaptı. Sorbonne Üniversitesine bağlı Ecole Pratique des Hautes Etudes Din Bilimleri Bölümünden (2001) mezun oldu. 1970 yılında özel sektörde memur olarak çalışmaya başladı. 1981 yılından itibaren de ticaret hayatına atıldı.

Yazarlık ve araştırmacılık serüveni 1995 yılında başladı. *Express, Müteferrika, Varlık, Birikim, Virgül, Felsefelogos, Toplumsal Tarih, Tarih ve Toplum, Folklor ve Edebiyat, Tiryaki* dergileri ile *Agos* ve *Şalom* gazetelerinde yazıları yayımlandı. Türkiye Diyanet Vakfının *İslâm Ansiklopedisi*'ne ve *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*'ne (1999), *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*'ne (2001), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce* (2002) kitabına maddeler yazdı.

"Anadolu ya da Rumeli topraklarında dünyaya gelen, ancak doğduğu bu topraklarda şu ya da bu gerekçeye bağlı olarak gelecek göremeyen insanların dünyanın bir başka köşesinde atıldıkları hayat mücadelesini tarihsel süreç içerisinde ele alan Anadolu'dan Yeni Dünya'ya, sırf bu yönü itibarıyla bile önemli bir boşluğu dolduruyor." (Mehmet Ali Gökaçtı)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri Bir Türkleştirme Serüveni (1923-1945)* (1999), *Les Relations Entre Turcs et Juifs Dans la Turquie Moderne (Modern Türkiye'de Türkler ve Yahudiler Arasında İlişkiler)* (2001), *Musa'nın Evlâtları Cumhuriyet'in Yurttaşları* (2001), *Tarz-ı Hayat'tan Life Style'a* (2002), *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri Aliya Bir Toplu Göçün Öyküsü 1946-1949* (2003), *Devlet'in Yahudileri ve "Öteki" Yahudi* (2004), *Anadolu'dan Yeni Dünya'ya, Amerika'ya Göç Eden İlk Türklerin Yaşam Öyküleri* (2004), *Türkiye'de Yayınlanmış Yahudilikle İlgili Kitap, Tez ve Makaleler Bibliyografyası (1923-2003)* (2004), *Avram Benaroya: Un Journaliste Juif Oublié Suivi de Ses Mémoires* (2004), *Ümit Kıvanç'a Cevap - Birikim Dergisinin Yayınlamayı Reddettiği Makalenin Öyküsü* (2005).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Avner Levi / Türkiye Cumhuriyeti'nde Yahudiler* (1996), *Eli Şaul / Balat'tan Bat Yam'a* (Birsen Talay'la, 1999), *Nora Şeni - Sophie le Tarnec / Camondolar Bir Hanedanın Çöküşü* (Bahar Siber'le, 1999), *Henri Nahum / İzmir Yahudileri* (2000), Catherine Nicault / *Kudüs 1850-1948* (çev. Estreya Seval Vali, 2001), Esther Benbassa-Aron Rodrigue / *Türkiye ve Balkan Yahudileri Tarihi* (çev. Ayşe Atasoy, 2001), Erol Hakcr / *Bir Zamanlar Kırklareli'nde Yahudiler Yaşardı*, (çev. Natali Medina, 2002).

ORTAK KİTAP: *Edirne, Serhattaki Payitaht* (Editör: Emin Nedret İşli ve M. Sabri Koz, 1998), *Diyarbakır: Müze Şehir* (Editör: Şevket Beysanoğlu, M. Sabri Koz ve Emin Nedret İşli, 1999), *Efsaneden Tarihe, Tarihten Bugüne ve Adana: Köprü Başı* (Editör: Erman Artun ve M. Sabri Koz, 2000).

HAKKINDA: Murat Koraltürk / Türkiye'nin Sosyal Tarihini Anlatan Beş Kitap (Toplumsal Tarih, Kasım 2001), Tufan Erbarıştıran / Rıfat N. Bali'den Tarz-ı Hayattan Life Style'a - Medyaya Yansıyan Son Yılların Yaşam Tarzı (Cumhuriyet Kitap, 15.8.2002), Mehmet Ali Gökaçtı / Radikal Kitap (10.09.2004).

Rıfat N. Bali

BALİN, Remzi

Eğitimci, yazar. 1940, Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaokulu Diyarbakır'da tamamladı. Diyarbakır Erkek İlköğretmen Okulunu bitirerek uzun yıllar şehir merkezindeki okullarda öğretmenlik yaptı, emekli oldu. Diyarbakır Milli Eğitim Müdürlüğü adına aylık *Haber Bülteni*'ni çıkardı (12 sayı).

ESERLERİ:

Diyarbakır (Tarih-Coğrafya-Kültür, 1963), *Yaşadığımız Günler* (1965), *Çevremiz* (Ünite Planı, 1965), *Diyarbakır* (tablo, 57 x 82, 1971).

HAKKINDA: Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 431).

BALKAN, Derya

Şair. 1953 Salihli / Manisa doğumlu. 1971'de liseyi bitirdikten sonra öğrenci olarak Almanya'ya gitti. Türkiye'de ve Almanya'da yazmış olduğu şiirlerde aşk, yalnızlık, yurt özlemi gibi konuları ele aldı. *Şiir Düşüncelerinin Getirdikleri* (1988) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BALKAN, Edhem Ruhi

Gazeteci-yazar, siyaset adamı (D. 1873, İstanbul - Ö. 1949). İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da yaptıktan sonra Tıbbiyeye girdi. Jön Türklerin yurtdışındaki etkinliklerine katılarak Cenevre ve Londra'da *Osmanlı* gazetesini (1900-01) çıkardı. Sonraki yıllarda Filibe'de bir basımevi kurarak yayıncılık yaptı. *Rumeli* ve *Balkan* gazetelerini (1907-11) çıkardı. Bulgar meclisinde milletvekili (1914) oldu. Hükümet değişince Türkiye'ye kaçtı (1920). İstanbul'da Hukuk Fakültesini bitirdi. 1946'da Türkiye'de çok

partili döneme geçiş sırasında Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisini kurdu.

ESERLERİ:

Şehit Evlatları (1913), *Kırk Haramiler Saltanatı* (1922), *İbrahim Hakkı Konyalı ve Eserleri* (1941), *Hatıralar* (1947).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BALKAN, Monad

Şair ve ressam. 27 Ocak 1942, Bakırköy / İstanbul doğumlu. R. Tuna Su imzasını da kullandı. Ressam Esma Balkan, annesidir. İlk, orta ve lise öğrenimini Galatasaray Lisesi ile TED Ankara Kolejinde, yüksek öğrenimini Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde tamamladı. 1968-2003 arası görev yaptığı Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığında çeşitli görevlerde bulundu. Roma Ticaret müşavir yardımcısı, Karaçi Ekonomi ve Ticaret müşaviri, Sidney Ekonomi ve Ticaret başmüşaviri, Budapeşte Ticaret başmüşaviri, Dış Ticaret Müsteşarlığı personel daire başkanlığı, Orta Anadolu İhracatçılar Birliği'nde Dış Ticaret Müsteşarlığı denetçisi olarak görev yaptı. Bakırköylü Sanatçılar Derneği, Ankara Ressamlar Derneği (eski), GESAM üyesidir.

Küçüklüğü ve gençliği sanat ortamı içerisinde geçti. Müzik eğitimi alarak yetişti. Edebiyat ve müzik tutkusu yanında Sidney'de pekiştirdiği resim sanatını çeşitli yerlerde sergiler açarak sürdürdü. Bürokratik görevleri dolayısıyla çeşitli ülkeleri gezip görmek fırsatını buldu. 1969-71 yıllarında TRT Televizyon Dairesi için kısa metrajlı filmlerin Türkçeye çevirilerini yaptı.

İlk şiiri, 1992'de *Çağrı* dergisinde, şiirleri, çevirileri ve makaleleri sonraki yıllarda da ağırlıklı olarak *Çağrı* dergisinde, ayrıca çeşitli antolojilerde yayımlandı. Bazı şiirleri Macarcaya çevrilerek 2002 yılında *Füzetek* adlı dergide yer aldı. *Ursula* adlı (1997) bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Objektif dergisi (sayı: 49, Nisan 1995), Monad Balkan'la Söyleşi (Çağrı dergisi, Haziran 1996), Galeria dergisi (Mart 2000), Muzaffer Uyguner / Monad Balkan'ın Şiirleri (Çağrı dergisi, Mart

Monad Balkan

MONAD BALKAN

BİR TUNA MASALI

Bir Tuna masalıyım ben
Tarih akar sularımdan
Kıyılarında nice aşklar savaşlar
Kâh akarım kırmızı
Güller açar 'Gül Baba'da
Kâh akarım mavide
Vals olurum Peşte'de
Ferenc Liszt koynumda
Aşk yaparım Buda'yla
Uzanır kollarım
Uzanır dünyanın tüm ırmaklarına
Kucaklarım âlemi kollarımla
Bir Tuna masalıyım
Tarih akar yakamozlarımda
Balıklarım oynar zıplarken bağrımda
Yüreğim çırpınır dalgalarımla
Akıp sonsuza kavuşmak için ben
Yönelirim bir büyük denize
Göz kırparım göklere
Ben geleceği kapsayan bir
Koskoca bir tarihim

(Adım Tuna)

1998), Kettösclet (Macar Diplomatan dergisi, Nisan 2000), Özay Erkılıç (Mimarlık Dekorasyon dergisi, Kasım 2000), Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003).

BALKANLI, Ali Kemal

Şair ve yazar (D. 1900, İstanbul - Ö. ?). Ali Kemal, Kemal Balkanlı imzalarını da kullandı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Maliye Meslek Okulu mezunu. Çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Bir süre de memur ve gazeteci olarak çalıştı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gözden ve Gönülden Geçenler* (Rubailer, 1953), *Sebü-yı İlham* (1958).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Sosyal Sonuçları Bakımından Terbiye* (1964), *Şarki Rumeli ve Buradaki Türkler* (1986), *Dini İnançlarımızda Yanılgılar* (1988).

ÇEVİRİ: *Akbaldır Çeşmesi* (manzum öykü, R. P. Slayevkof'dan, 1943), *Belgrad-İstanbul-Roma Askeri Yolu* (K. Y. İreçek'ten, 1990).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

BALKAR, Kemal Galip (Hattatzâde)

Hukukçu (D. 1895, Çarşamba / Samsun – Ö. ?). İstanbul Hadîka-i Meşveret İdadisinde lise öğrenimini tamamladı. İstanbul ve Paris Hukuk Fakültelerinden mezun oldu. I. Dünya Savaşına yedek teğmen olarak katıldı. Önce Trabzon, sonra Samsun Asliye Mahkemelerinde çalıştı. Çeşitli resmî görevlerden sonra 1943'te Siyasal Bilgiler Okulunda idare hukuku öğretim görevliliği yaptı. 1960'ta yaş haddinden emekliye ayrıldı.

ESERLERİ:

Hâkimlik Hâtıraları, *Hukuk İlmine Medhal* (Fransızcadan çeviri).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

BALKAR, Tuğrul Asi

Şair. 16 Haziran 1960, İzmir doğumlu. Asıl adı Mustafa Esim. Kemal Atatürk İlkokulu, Hürriyet Ortaokulu, İzmir Atatürk Lisesi (1977), Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi (1987) mezunu. Tıp öğrenimini tamamladıktan sonra Kars (1987-89) ve Keşan'daki (1990-) sağlık ocakları ve dispanserlerde hekim ve yönetici olarak görev yaptı. Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

Şiirlerini; *Yaşam İçin Şiir*, *Nite-*

TUĞRUL ASİ BALKAR

PUSU

O sözcüğün ulaşılmaz düşleri vardır bende
Dağa mor demenin yazgısı
Güneşe sarı saçlı çocuk
Sessizliği dinlemenin boşunalığı
Dolunaya bakmanın şaşkınlığı

O sözcüğün erişilmez dokunaklılığı vardır bende
Sese dondu demenin düşkünlüğü
İlkyaza tutuklu ve yitik
Saatleri biriktirmenin gayretkeşliği
Aydınlığı görmenin acısı

Nasibim gurbetse beni terk et!

(Buzdan Paramtez, 2005)

Tuğrul Asi Balkar

lik Seçki, Yarın, Adam Sanat, Sanat Rehberi, Parantez, Varlık, Kıyı, Cumhuriyet Kitap, Dünya Kitap, Damar, Morca, Promete, Yeni Biçem, Su, Şiirlik (Almanya), *Yamaç, Önder, Pencere, İmece* (sanal dergi) gibi seçki ve dergilerde yayımladı. Bir süre Ankara'da yayımlanan *Sanat Rehberi* dergisini yönetti. 1986'da Barış ve Sağlık Şiir Birincilik Ödülünü, 1993'te Sabri Altınel Şiir Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Sevinç Depremi* (1994), *Vazgeçmeler Ustası* (2000), *Buzdan Parantez* (2005).

ÇEVİRİ: *Hişt* (şiir, Cumings'ten, 1984).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Kahramanlık Mitosu ve Keşanlı Ali* (festival kitabı, 2004).

HAKKINDA: Hasan Akarsu / Şiirler Değdi Sevdaya (2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

BALKI, Şakir

Gülmece yazarı. 2 Eylül 1929, Gönen / Balıkesir doğumlu. Öğrenimini İzmit Erkek Sanat Okulunda tamamladı. Çocuk yaşlardan itibaren çeşitli fabrikalarda işçi olarak çalıştı. SEKA Kâğıt Fabrikasından emekli oldu. Çalışmalarını İzmit'te sürdürdü. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Gülmece öyküleri ve yazıları 1952 yılında *Demokrat Kocaeli* gazetesinde başlayarak *Dolmuş, Akbaba, Pazar, Zübük* dergileri ile *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlandı. *Neler Yapmalı* ve *Büyük Usturalar* adlı romanları Cumhuriyet'te tefrika edildi. *Öküzlük Üstüne Nutuk* adlı öyküsü ile 1979 Akşehir Nasrettin Hoca Gülmece Öyküleri Yarışmasında birincilik ödülünü aldı.

Şakir Balkı

"Şakir Balkı'nın Büyük Usturalar'ı siyasal değişmemizin –gelişme sözü burada ters düşecek- toplumumuza ve insanımıza yansımasını gösteriyor. Demokrasi hareketinin, çok partili yaşama geçişimizin doğurduğu yozlaşma gerçekten toplumsal siyasal gülmeceye büyük malzeme sundu. Balkı, günlük yaşamımızda çok karşılaştığımız, siyasal gülmece edebiyatımızın asal tiplerinden birini işliyor. Zeynel'i. Kimdir Zeynel? Paranın ve çıkar çarklarının döndüğü her yerde hazır ve nazır olan ... Cami yaptırma derneğinden demir ticaretine kadar her alana katkısı olan..." (Doğan Hızlan)

ESERLERİ:

ROMAN: *Büyük Usturalar* (1978).

ÖYKÜ: *Aç Ayı Oynamaz* (1980), *Piliç Şermin'in Evi* (1983), *Şeytan Aletleri* (1992).

DİĞER-ESERLERİ: *İzmit'te Zaman* (1995), *Nicomedia'nın Büyülü Yüzü İzmit* (1999), *O Yılları Yaşamak* (2001), *Balkan'dan O Zor Yıllara* (2002), *İzmitli Üç Yazar* (2004).

HAKKINDA: Yalçın Doğan / Mizahçının Düşmanı Çoktur (söyleşi, Cumhuriyet 28.4.1974), Doğan Hızlan / Küçük Başların Açtığı Büyük Dertler (Cumhuriyet, 7.12.1978), Nasrettin Hoca Öykü Yarışmasında Şakir Balkı Birinci Oldu (Milliyet Sanat, 16.7.1979), Söyleşi (Cumhuriyet, 13.7.1979), Naci Girginsoy / Şakir Balkı'nın Yeni Kitabı (Kocaeli gazetesi, 18.1.1981), S. K. Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), İlhan Selçuk / Şeytan Ayetleri mi Şeytan Aletleri mi? (Cumhuriyet, 2.6.1993), Mehmet Semih / Türk Mizah Hikâyeleri Antolojisi (1998), Aziz Nesin / Okuduğum Kitaplar (2000), Semih Emin /Nicomedia'nın Büyülü Yüzü İzmit (Cumhuriyet Kitap, 17.8.2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), İlhan Selçuk / Karakış İle Kara Mizah (Cumhuriyet, 26.11.2004).

BALKIR, Süleyman Edip

Eğitimci, yazar (D. 1902 – Ö. 1978). Bursa Öğretmen Okulunu bitirdi. Bir süre öğretmenlik yaptı. İstanbul ilköğretim müfettişi oldu. Daha sonra Eskişehir / Mahmudiye ve Kastamonu / Gölköy eğitmen kurslarında çalıştı. 1940-46 yılları arasında Arifiye Köy Enstitütüsünü kurup yönetti. Enstitüden ayrıldıktan sonra İTÜ öğretim ve özlük işleri müdürlüklerinde bulundu. İlköğretim seferberliğini, eğitim çalışmalarını anlatan kitaplar yazdı.

ESERLERİ:

Yeni Hızla Köye Doğru (1939), *Eski Bir Öğretmenin Anıları* (1968), *İki Anıt: Yücel-Tonguç* (1969), *Sisten Gelen Ses: Arifiye Köy Enstitüsü* (1974).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982).

BALKIZ, Ali

Yazar. 9 Mart 1945, Eğricek köyü / Kangal / Sivas doğumlu. İlkokulu 1960 yılında köyünde bitirdi, aynı yıl ailesiyle birlikte Malatya'ya göç etti. Malatya Ticaret Lisesi (1966), Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu (1970) mezunu. Çeşitli ticaret liselerinde meslek dersleri öğretmenliği (1970-80) yaptı. 12 Eylül 1980 askeri darbesine karşı çıktığı için, sıkıyönetim mahkemelerince beş yıla mahkûm edilerek cezaevine (1981-83) konuldu. Cezası bittikten sonra bir şirkette yöneticilik (1984-89) yaptı ve sonrasında kendi kurduğu işletmesini yönetti. Türkiye Yazarlar Sendikası, 68'liler Vakfı, Pir Sultan Abdal Kültür Derneği (Genel Başkanı), İnsan Hakları Derneği, Âşık Veysel Derneği üyesidir.

Ali Balkız

Edebiyat çalışmalarına 1986 yılında başladı. İlk öyküsü (*Güller Kitaplara*), 1986'da *Varlık* dergisinde yer almıştı. Sonraki yıllarda öykülerini ve diğer yazılarını; *Varlık, Damar, Evrensel Kültür, İnsancıl, Karşı, Kıyı, Pir Sultan Abdal, Nefes, Türk Dili* dergileri ile *Cumhuriyet, Siyah Beyaz, Evrensel* gazetelerinde yayımladı. 1987'de *Öykü Demeti* dosyası ile TAYAD ödülünde mansiyon, aynı yıl *Güller Kitaplara* kitabıyla Akademi Kitabevi ödülünde mansiyon aldı. *Yaşam Bir An'lar Toplamıdır* adlı kitabı ile de 1991'de Ömer Seyfettin Öykü Ödülünü, 1997-98 PEN Yazarlar Derneği Orhan Kemal Öykü Ödülü birinciliğini, 1998 Haldun Taner Öykü Ödülü ikinciliğini kazandı.

"Ali Balkız, doğayla bütünleşen, yaşamı ve insanları doğayla kucaklaştıran, kaynaştıran öykülerin yazarıdır. Öykülere egemen olan hiç beklenilmeyen biçimlerdeki bitişler ve yazarın hemen her öyküye kattığı, giz-

ALİ BALKIZ

HAKAN

Yüksel Caddesi'nin bu ucu bulvara çıkar.

İki yana dizilmiş akasya ağaçları arasından sadece yayalar geçer. Ağaçların dallarında serçeler, eteklerinde gençler öpüşür, ötüşür dururlar gün boyu. Fıskiyeden fışkıran su, tepesine konulmuş şapkaya çarpar, şemsiye olur, düzenli akışlarla geri döner, eteğindeki havuzu coşturur da coşturur. Havuz havuza akar, havuz havuza... Su sesi, serçe sesi ve insan seli birbirine karışıp bulvara akar. Bulvardan geçen araçlar alır onları Ulus'a, Çankaya'ya taşır, başka seslere, başka sellere ulaştırır.

Havuzların iki yanında oturaklar, oturaklarda insanlar... Bir şeyler yiyip içenler, bekleşenler, vakit öldürenler, dinlenenler, gazete okuyanlar, müzik dinleyenler, gelip geçeni aval aval seyredenler, göz süzenler, laf atanlar, kız tavlayanlar ve oturmak için kalkacak birilerini bekleyenler. Boşalan yere koşarken geç kalıp orayı bir başkasına kaptıranlar.

Boş havuzda köpüren su önce durulur, sonra dar bir oluktan orta havuza düşer. Düştüğü yeri köpürtüp, üstündeki çerçöpü harmanlayıp alt havuza akar. Alt havuzdan döner, baş havuza fıskiye olur. Bu hep böyledir. Hep aynı su, hep aynı yol. Ak dön, fışkır, dön ak. Kim biliyor bunu? Kimse...

Ne taşır bu su? Akasya yaprakları, çekirdek kabukları, serçe tüyleri, simit küncüleri, kâğıttan kayıklar, bir de belediye görevlisi Abidin Amca'nın umutlarını.

Abidin Amca yıllardır burada çalışıyor. Sabah süpürüyor, öğlen süpürüyor, akşam süpürüyor, ömrünü törpülüyor, gecekonduda oturuyor ve oğlan okutuyor. Bir de çavuşunu gözetliyor, sürekli... Azıcık dinleneyim diye oturmuşken, ya şuralardan bir yerden kalabalığın arasından çıkıp gelecek olursa... Bu yaştan sonra azar da işitilmez ki...

Hakan Boyacı Rıfat Efendi'nin yanında çalışıyor.

Bedeni yirmi beş, aklı ise beş yaşında.

O yaştaki çocuklar gidip tuvaleti kullanırlar ama, Hakan Kızılay'ın orta refüjünü tuvalet sanıyor. Rıfat Efendi her ne kadar tembih etse de, o yine de akıp giden trafiğe aldırmadan, yolun ortasına yapıyor. Çocuk değil ki, koca adam... Görenin dili tutuluyor. Genç kızlar, kadınlar afallıyor, korkuyor, başlarını çevirip, yönlerini değiştirip kaçıyorlar oradan. Sürücüler neredeyse kaza yapıyorlar. Trafik durmuşsa, camlarını açıp, bağırıp, sövüp sayıyorlar. Belediyeciler, polisler ne yapacaklarını bilemiyorlar. Ceza mı yazsınlar, nezarete mi atsınlar?.. Hakan bu...

Hakan'ın elleri kocaman, boyu uzun, kilosu tombul. Seyrek kara sakalı, kırmızı yanaklarını örtmeye yetmiyor bile. Hiç tıraş olmamış, iyi de olmuş. Nasıl tıraş olacakmış, kim edecekmiş, mahallenin berberi Memiş de olmasaymış, onun saçını kim kesecekmiş?.. «Allah Memiş'ten razı olsun» muş... Rıfat Efendi böyle diyor.

(Yaşam Bir An'lar Toplamıdır, 1995)

li gizli yedirdiği alaysamalar özgünlüğünü çoğaltıyor. İlk kitaplarındaki öykülerde geri planda kalan doğa-insan ilişkisi ve betimlemeler son kitaplara doğru artık öyküye iyice egemen olmuş bir duruma geliyor. Bu özellikle de Ali Balkız öykücülüğünün kendine özgü damarı yakaladığının ve kimliğine kavuştuğunun göstergesi oluyor. Doğayı anlatırken, doğanın bağrında yaşayan ya da o doğa parçasına ait olan insanların ilişkileri ve yaşadıkları anlar, çelişkilerinin sergilenmesi öykülerin ortak paydasını oluşturuyor. Bu temelde yükselen öykülerde yitirilen değerlerin geçit yaptığına tanıklık ediyoruz. Bu değerler kimi kez siyasal olabileceği gibi, insani ilişkilerdeki tükenmişlik ve doğanın aynı biçimde yitirilişi de olabiliyor. Bu tükenmişlikle yitmişliğin edebiyat diliyle anlatılışı Ali Balkız öykücülüğünün başarısını or aya koyuyor: Balkız, yine de her öyküsüne kattığı iyimserlik, umut, sevgi ve güzellikle sanatçı olmanın hakkını veriyor." (Hüseyin Atabaş)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Güller Kitaplara* (1988), *Dolmuşta Bir Kadın* (1990), *Karadeniz Dağ Kartalı* (1991), *Karın Altı Kardelen* (1993), *Yaşam Bir An'lar Toplamıdır* (1995), *Bütün Ülke Yeşil Vadi* (1997), *Dil Bağı* (1999).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Sivas-'tan Sydney'e Pir Sultan* (1994), *Pir Sultan'da Birlik Mücadelesi* (2002).

HAKKINDA: Cemil Kavukçu / Kesit: Ali Balkız Öykücülüğü (Damar dergisi, Ekim 1991), Metin Turan / Hep Beni Öpüp Hem de Niçin Ağlarlar ki (Yazılı Günler dergisi, Nisan 1991), Sennur Sezer / Yaşam Bir An'lar Toplamıdır (Evrensel gazetesi, 21.4.1996), Ülkü Çağın / İyimserlik, umut, sevgi ve güzelliğin öykücüsü - Zerrin Taşpınar / "Öyküleri okurken Pan flütünü üflüyor durmadan" - Hüseyin Atabaş / Bütün Ülke Yeşil Vadi mi? - Öner Yağcı / Ali Balkız'ın Öykücülüğü - Yok olan doğaya özlem (Cumhuriyet Kitap, 27.4.2000), TBE Ansiklopedisi 1 (2001).

BALKU, Yücel

Öykü yazarı (D. 10 Ocak 1969, Iğdır – Ö. 15 Aralık 2003). Ürünlerinde sadece Balku imzasını kullandı. Sapanca Lisesi, Uludağ Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü (1993) mezunu. Bilgi-iletişim sistemleri alanında çalıştı.

İlk öyküsü 1992 yılında Bursa'da çıkardığı *Prometheus* dergisinde yer aldı. Altı yıl *Hayalet Gemi* dergisinde kendi öykülerini ve İngilizceden çevirdiği öyküleri yayımladı. *Hayalet Gemi*'nin son sayısında (Ekim 2002), imzasını, bir saygı duruşu olarak gemiye armağan etmiş; Balku imzasını başka yayınlarda kullanmayacağını duyurmuştu. 2000 yılında Bursa Osmangazi Belediyesinin düzenlediği yarışmasında *Koza'nın Kapıları* adlı denemesiyle Tanpınar Deneme Birincilik Ödülünü aldı (2002). *Teşekkürler Sevgilim* adlı öyküsü *Erkeklerin Aklından Geçen Hikâyeler* adlı seçkide (2001); *Dizimde Uyuyan Dev* adlı masalı da ilk gençlik çağı için hazırlanmış *Belki Varmış Belki Yokmuş* adlı derleme kitapta yer aldı (2003). Sağlığında *Sükût Ayyuka Çıkar* (2001) adlı bir öykü kitabı yayımladı. Bu kitap dosyasıyla 2000 yılı İnkılap Kitabevi öykü ödülünü aldı.

"Yücel Balku öykülerinde efsaneler, gündelik hayatın olağan gerçeklerine, gündelik yaşama alışkanlıkları evvel zaman hikâyelerine karışır ve önümüze başka bir ışığın aydınlığı belirir hayata ve insana bakarken. Zamansız ve mekânsız çıplak insan ruhunun serüvenine Yücel Balku okumadan açılmak büyük bir eksiklik bana kalırsa." (Nalan Barbarosoğlu)

Yücel Balku

YÜCEL BALKU

GİZ DOLU ÇÜRÜME AYI

Astsubay Mehmet, memleketine yazdığı mektupları başını kaldırdığında, birden, şimdi olduğu gibi karanlık ve sıcak bir temmuz gecesinde orada; evinde olmak istediğini farketti. Doğduğu yerin temmuzlarını özlediğini hissetti. Karadeniz'de temmuz, sıcak ve nemin insanın hücrelerine işlediği ; Karakol'un kimbilir ne zamandır çalışmayan buzdolabına konan yiyecekler gibi her şeyin sessizce ama havsala almaz bir hızla çürüdüğü bir aydır. Denizi ve ormanı ayıran tek şeyin renk olduğu bu köyde, yüzünüze çarpan, denizden kopmuş billûrsu tanecikler midir yoksa farkında olmadan bir çam ağacının iğne yapraklarıyla mı öpüştünüz; asla bilemezsiniz. Her şey teninize ve ruhunuza eşit hızda nüfuz eder. Mehmet sıkıntıyla masasının çekmecesinden tıraş olurken kullandığı oval aynayı çıkararak uzun uzun kendini izledi. Esmer çehresindeki yorgunluk ve yaşlanma belirtilerini hüzünle ama kararlılıkla tespit etti. Yüzündeki gizil kavrukluktan çocukluk anılarına doğru süratli bir yolculuğa çıkıverince görev yerini terketmenin vicdan ağrısına kapılmaktansa kendini koyuvermeyi tercih etti: Hasretle, yeni yetme gençliğini ve çocukluğunu geçirdiği Orta Anadolu kasabasının kuru havalarını, aylı gecelerini ve insana güven bahşeden uçsuz bucaksız bozkırı hatırladı.

Çalan telefonun sesiyle düşüncelerinden sıyrıldı. Ama sıkıntısı devam ediyordu. Biliyordu: Telefonu açtığında alacağı haber, falanca köyde birinin ya da birilerinin kan davalısı hasmını öldürdüğü ya da bir kız kaçırma olayı olacaktı. Beş yıldır olan buydu. Belki bu bölgeden sıkıntısının sebebi de. Kan davası ve kız kaçırmadan başka suç yoktu sanki. Üstelik kız kaçırma olaylarında taraflar daha ikinci gün, ilk günkü celalli halleri birinci kez sahne alan bir oyundaki sıradan ve yabancılaşmış bir replikmiş gibi davranır; sarılıp öpüşerek düğün hazırlıklarına başlarlardı. Kan davalarında adam vuran tarafın evin en genç erkeğini silahıyla birlikte karakola teslim edeceğini herkes bilirdi. Uzun, sonsuz bir tekrar. Boncuk bir kolyenin taneleri gibi ardarda dizilen günler. Ancak sıradanlığı ve tekrarı sadece şaşırmak amacıyla tercih eden hayat, Mehmet Astsubaya da bir sürpriz hazırlamıştı: Telefondaki ses, Sırtka köyünün muhtarına aitti. Korku dolu bir sesle köye bir şeyin saldırdığını söyledi ve Mehmet'in kafasına bir anda doluşan onlarca sorudan birini bile beklemeden kapattı. Belki o kapatmadı da, nem ve tuzdan çürümüş bir telefon direği daha direnmekten vazgeçti. Sırtka köyü karakola sadece iki kilometre uzakta olduğu için Mehmet yanına iki asker alarak köye doğru koşmaya başladı. Köy, denize doğru inen bir bayırda ormanın içine kuruluydu. Denize bakan tarafındaki otuz- kırk metrelik bir uçurum vardı. Köye saldırın, ya ormanın içinde kaybolmayı deneyecekti ya da onu oraya kadar getiren tekneye ulaşmak için köylülerin kurduğu merdivenden denize inmeye çalışacaktı. İki jandarmaya orman tarafından dolanmalarını söyledi. Kendisi de karanlıkta yüzünü gözünü sıyrık içinde bırakan ağaç dallarını umursamadan uçuruma doğru koşmaya başladı. Uçurumun hemen üstündeki küçük düzlüğe geldiğinde kalın gövdeli bir ağacı siper alıp etrafı dinledi. Birdenbire denizin şıpırtısından ve yaprakların hışırtısından doğan gizli cümbüşün korkulacak bir şey olduğunu sezdi ve sığındığı ağacın arkasında biraz daha büzüldü. Sığındığı ağacın arkasında çömelip etrafı dinlemeye çalıştı. Ama rüzgârla oynaşan yapraklardan ve kıyıyı döven dalgalardan çıkan sesten başka bir şey duymanın imkânsızlığını anlayınca ümitsizliğe kapıldı. Bu arada başka bir şeyin, tuhaf bir kokunun da dikkatini dağıttığını farketti. Ne olduğunu anlamak için tekrar tekrar havayı kokladı. Islak keçe, yağlı deri ve çürümüş et kokusu karışımı bir koku. Bu kadar kötü kokabilecek şeyin ne olduğunu düşünürken, iki adım ötesinde bir şeyin hareket ettiğini, hayır, koştuğunu hissetti. Karanlıkta önünden geçip uçuruma doğru koşan şeyi arkadan yarım yamalak görüp onun basbayağı bir insan olduğunu anladığında, saldırganı bulduğuna bir an için sevindi; ama dosdoğru uçuruma doğru koşan adamı durdurmak için seslendiğinde beklediği duraksama yerine saldırgan bir homurtu duyunca, karanlığın taşıdığı ıssızlık ürkütüyle daha fazla direnemedi: Tahancasını çekip peşinden koştuğu adamın bacaklarının olması gereken yere körlemesine ateş etti. Daha saldırgan bir homurtu, muhtemelen uçurumdan düşme sürecince bir sessizlik ve sonra adamın yere çarpmasından kaynaklanan müthiş bir gürültü. Uçurum en az 40 metre yüksekliğindeydi. Oraya ulaşmak için aşağıya inen merdiveni kullanması gerekirdi ki, bu da yarım saat demekti. Uçurumun kıyısında durup dalgaların köpükleri ve geceden daha karanlık kumun üstünde bir hareketlilik görmeye çalışı. Ama boşuna, gün ışımadan bir şey görmenin imkânı yoktu. Çaresiz, köye doğru yürümeye başladı. (...)

(*Sükût Ayyuka Çıkar; 2001*)

"Kimi zaman şiirsel, kimi zaman ironik bir hal alan üslûbu uyumlu ve akıcıydı. Dille usülünce oynuyor, ama bunu, görün hünerimi demeden yaparak bir kat daha değer katıyordu yazdıklarına. Şaşırtıcı sözcükler kullanıyor, özellikle kültür tarihine derinleşen bir ilgiyle yaklaşıyordu." (Ayfer Tunç)

"Yücel Balku, tarih öncesi medeniyetlerin kurulduğu bir coğrafyada; İran, Ermenistan, Nahçıvan ile komşu; Azeri, Fars, Kafkas, Ermeni kültürlerinin de etken olduğu – Aras Nehri ve Karasu Irmağı'nın geçtiği – Iğdır'da doğup, yetişen bir yazar... Tahkiye geleneğinin hakim olduğu bu coğrafyada kim bilir kaç bininci kez yenilenerek yinelenen hikâyeler; efsaneler, destanlar, esatirle beslenen Balku'nun dili o denli zengin ki kadim medeniyetlerden hazineler saklayan ören yerlerine; atalar mirasına rastlamış bir arkeolog sanki. 'Yüzümü bir kazıda buldum. Kendimden bile eski. Bir puta tapar gibi sevdim kendimi." (Ayşe Kara)

ESERLERİ (Öykü):

Sükût Ayyuka Çıkar (2001), *Gonca'nın Üçüncü Günü* (2004), *Tayfanın Seyir Defteri* (tüm öykü, şiir ve yazıları bir arada, 2005).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2. bas. 2003), Ayşe Kara / Heceöykü (Nisan-Mayıs 2004), Nalan Barbarosoğlu / Ardından - Ayfer Tunç / Sukut-u Hayat - Murat Gülsoy / Film Koptu! - Yekta Kopan / Sukût Vakti (Varlık Kitap Eki, Şubat 2004).

BALLI, Osman

Halkbilimi araştırmacısı. 1955, Kerer köyü / Kemah / Erzincan doğumlu. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1977) mezunu. Erzincan Ticaret Lisesine edebiyat öğretmeni olarak atandı. 1980-89 yıllarında Erzincan Kâzım Karabekir Lisesinde öğretmenlik ve yöneticilik görevlerinde bulundu. 1990 yılından sonra Erzincan İl Kültür Müdürlüğünde müdür yardımcısı olarak çalıştı. Erzincan yöresinin folklor ve halk kültürü üzerinde çalışmalar yaptı. Erzincan'da çıkmakta olan *Özsöz* ve *Doğu* gazeteleri ile İstanbul'da yayımlanan *Kemah* adlı aylık gazetede çeşitli inceleme yazıları yayımlandı.

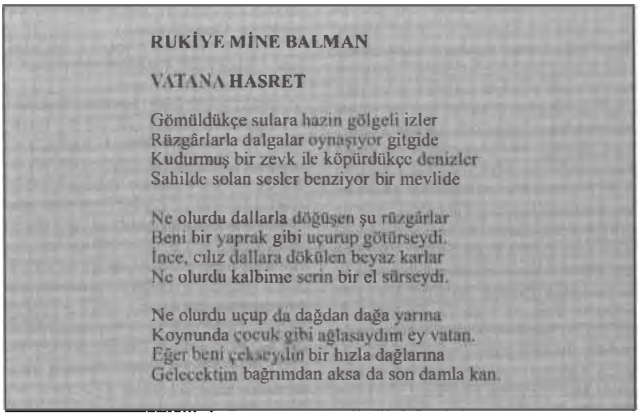
ESERLERİ:
Kemah Folklorundan Örnekler (1977), *Her Yönüyle Kerer Köyü* (1995), *Erzincan Broşürü (1990), Erzincan 1990 İl Yıllığı* (1990).
HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BALLIKTAŞ, Ali
Halk ozanı. 1956, Ödek köyü / Divriği / Sivas doğumlu. Şiirlerinde Mazlumi mahlâsını kullanmaktadır. İlkokulun ilk dört sınıfını köyünde okudu. 1968'de ailesiyle birlikte Ankara'ya yerleşti. Gazi Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilimler Bölümünü bitirince kısa bir süre öğretmenlik yaptı. Sonra öğretmenlikten ayrılarak Ankara Belediyesine geçti, ardından Mamak Belediyesinde zabıta müdürlüğü yaptı.
Döneminin ünlü halk şairlerinin plaklarını dinleyerek şiirler yazıp söylemeye başladı. Kullandığı mahlâs olan Mazlumi'yi, kendisine Maraşlı Mahrumi verdi (1970). Şiirlerinin yanında hikâye ve roman denemeleri de vardır. Deyişlerinde herkesi ilgilendirecek konulara, toplumsal olaylara ağırlık verdi; yalın, duru bir dil kullandı. Kendi şiirleri ile Divriği'de yaşamış olan ozanların şiirlerini kapsayan bir antoloji hazırladı. 1999 yılında ozan arkadaşlarıyla birlikte kurdukları Tüm Halk Ozanları Kültür ve Dayanışma Topluluğu (THT) adlı derneğin ilk genel başkanı oldu.
ESERLERİ (Şiir):
Vuranlar da Belli Vurduranlar da (1997), *Bizi Yolumuzdan Eğlemesinler* (2005).
HAKKINDA: Halk Ozanları ile Mamak (1997), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BALMAN, Rukiye Mine
Şair. 29 Ocak 1927, Lefke / Kıbrıs doğumlu. Kız Öğretmen Kolejini bitirdi. Uzun yıllar ilkokul öğretmenliği yaptı. 1935 yılında emekli oldu. Şiirleri, 1941'den itibaren; *Söz, Hür Söz, Halkın Sesi, İstiklal ve Bozkurt* gazeteleriyle *Yedigün, Ocak, Yeşilada* gibi dergilerde yayımlandı. Sanat hayatında *Yedigün* dergisi ve Nihat Sami Banarlı'nın önemli yeri vardır. Şiirlerini daha çok hece ölçüsüyle yazdı. Serbest şiirler de yazdı. Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Necip Fazıl Kısakürek gibi şairlerden etkilendi. Şiirlerini 1952'de yayımladığı *Yurduma Giden Yollar* adlı kitabında topladı.
HAKKINDA: Zübeyir Yılmaz – Ramazan Okumuş / Kıbrıs Türk Şiiri (1992).

BALMAN, Vahap
Araştırmacı-yazar. 1947, Arapgir / Malatya doğumlu. 1970 yılında ODTÜ İnşaat Mühendisliği bölümünü bitirdi. Aynı bölümde yüksek lisans yaptı. Hollanda'da Çevre Mühendisliği eğitimi gördü. On yıl devlet memuru olarak çalıştıktan sonra özel sektörde projecilik ve müşavirlik hizmetleri verdi. *Geçmişten Günümüze Mezar Taşı Kitabeleri* (tsz) adlı bir eseri vardır.
HAKKINDA: Vahap Balman / Geçmişten Günümüze Mezar Taşı Kitabeleri (tsz).

BALOĞLU, Adnan Bülent
İlâhiyatçı. 16 Nisan 1962, Ankara doğumlu. Ankara Seyranbağları İlkokulu (1977), Ankara 50. Yıl Ortaokulu (1980), Ankara Merkez İmam-Hatip Lisesi (1985), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1987) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını 1987'de "*Religion and State in Saudi Arabia "Suudi Arabistan'da Din ve Devlet*" konulu teziyle Manchester Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Bölümünde yaptı; doktorasını da 1991'de "*Law and Sales in the Works of Marwazî, Qudûrî and Sarakhsî* (*Mervezî, Kudûrî ve Serahsî'nin Eserlerinde Alış-Veriş Hukuku*)" konulu teziyle aynı bölümde tamamladı.
Çalışma hayatına 1980 yılında Ankara'da imam-hatip olarak başladı. 1991'de Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kuruluna uzman olarak girdi. 1992'den bu yana Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Kelâm Ana Bilim Dalında öğretim üyesidir.
Telif ve çeviri makalelerini, 1994 yılından itibaren *Türkiye Günlüğü, DEÜ. İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Polemik, Türk Yurdu, İslâmi Araştırmalar* dergilerinde yayımladı. Alanıyla ilgili sempozyumlara katılarak tebliğler sundu.
ESERLERİ:
ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kelâm Araştırmaları* (1998), *İslâm ve Tekrar Doğuş* (Reenkarnasyon, 2001).
SADELEŞTİRME: *İslâm'ın Esası* (Üss-i İslâm - Şehbenderzâde Filibeli Ahmed Hilmi'den, Halife Keskin ile birlikte, 1997), *Hilâl ve Haç Çekişmesi* (Halil Hâlid'den, Mehmet Şeker ile birlikte, 1997).
DERLEME: *İzmirli İsmail Hakkı* (İzmirli İsmail Hakkı Sempozyumu Bildirileri, Mehmet Şeker ile birlikte, 1997), *Türk Hukuk ve Siyaset Adamı Seyyit Bey Sempozyumu* (Sempozyum Bildirileri, Osman Karadeniz ve Bülent Ünal ile birlikte, 1999), *Kelâmın İşlevselliği ve Günümüz Kelâm Problemleri Sempozyumu* (Sempozyum Bildirileri, Bülent Ünal ile birlikte, 2000), *Çocuklara Yönelik Bir Çalışma: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Bilgi Küpü I-II* (Almanya, 2000).
ÇEVİRİ: *İslâm Kültürü ve Toplumsal-Ekonomik Değişim* (Jean - Paul Charnay' dan, Osman Bilen ile birlikte, 1997), *İslâm Geleneğinde Sağlık ve Tıp* (Fazlur Rahman'dan, Adil Çiftçi ile birlikte, 1997), *Fıkh-ı Ekber Şerhi* (Ebu Mansur el-Mâturîdi'den, Murat Memiş ile birlikte, 1998), *Jalâl al-Dîn al-Rûmî: A Muslim Saint, Mystic and Poet* (Emine Yeniterzi'den, Türkçeden İngilizceye, 2000).

RUKİYE MİNE BALMAN

VATANA HASRET

Gömüldükçe sulara hazin gölgeli izler
Rüzgârlarla dalgalar oynaşıyor gitgide
Kudurmuş bir zevk ile köpürdükçe denizler
Sahilde solan sesler benziyor bir mevlide

Ne olurdu dallarla döğüşen şu rüzgârlar
Beni bir yaprak gibi uçurup götürseydi.
İnce, cılız dallara dökülen beyaz karlar
Ne olurdu kalbime serin bir el sürseydi.

Ne olurdu uçup da dağdan dağa yarına
Koynunda çocuk gibi ağlasaydım ey vatan.
Eğer beni çekseydin bir hızla dağlarına
Gelecektim bağrımdan aksa da son damla kan.

Adnan Bülent Baloğlu

BALTA, Tahsin Bekir

Hukukçu, siyaset ve devlet adamı (D. 1902, Rize / Pazar – Ö. ?). Trabzon Lisesi (1924), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1927) mezunu. 1937'de Berlin Hukuk Fakültesinde doktora yaptı. 1927'de Lozan Antlaşması gereğince İstanbul'da kurulan Muhtelif Hakem Mahkemeleri nezdindeki Türkiye Umumî Ajanlığı sekreter ve mütercimliğinde çalıştı. 1928'de Adliye Vekâletince öğrenimini ilerletmesi için Berlin'e gönderildi. 1937'de döndükten sonra Siyasal Bilgiler Okulu Anayasa Hukuk öğretim üyeliğine atandı. Ankara Hukuk Fakültesinde İdare hukuku profesörlüğü yaptı. Şubat 1943'te Rize milletvekilliğine getirildiği için öğretim üyeliklerinden istifa etti. 1956'da Ekonomi, 1947'de Çalışma Bakanlığı yaptı. 1950'de milletvekilliği sona erince Mart 1951'de Ankara Hukuk Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyeliklerine döndü.

ESERLERİ:

Rapports du Législatif et de l'Exécutif en Turquie (Ortak yayın, 1958), *Türkiye'de Yürütme Kudreti* (1960), *İncelemeler* (Ortak yayın, 1960), *Kısa İdare Hukuku* (1964), *Administrative Law in Introduction to Turkish Administrative Law* (1966).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

BALTACI, Nurten

Öykücü. 1940, Yalova doğumlu. Ortaöğrenimini memleketinde bitirdi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde okudu. Film öyküsü dalında M. Arıburnu Ödülünü, edebiyat dalında Abdi İpekçi Ödülünü, öykü dalında Halkevleri Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Zamane Ağıtları.*

ÇOCUK ROMANI: *Sevgi.*

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

BALTACIGİL, Asım

Hukukçu, yazar. 1914, İstanbul doğumlu. İstanbul Hukuk Fakültesi (1936) mezunu. Divan-ı Muhasebat murakıp muavinliği, Maliye Vekâleti şube müdürlüğü, İstanbul Üniversitesi muhasebe müdürlüğü ve Yapı Kredi Bankası mali müşavirlik görevlerinde bulundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Türkiye'nin Yaşama Şartları* (1945), *Üç Kemal'den Biri* (İbnülemin Mahmud Kemal hakkında).

ÇEVİRİ: *Hürriyetin Kaynaklarında* (E. Herriot'dan), *Yirminci Asırda İngiliz Buhranı* (A. Ziegfried'den), *Bonaparte, Hiss-i İnziva.*

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

BALTACIOĞLU, İsmayıl Hakkı

Eğitimci, yazar. (D. 1886, İstanbul - Ö. 1 Nisan 1978, Ankara). Vefa İdadisi [Lisesi] (1903), İstanbul Darülfünûnu [Üniversitesi] Tabiiye Şubesi (1908) mezunu. Liseyi bitirdiği gün Divân-ı Hümayun kâtibi oldu. Tophane kâtipliği ve Darülmuallimin'de kısa bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra, 1910 yılında Pedagoji öğrenimi için Fransa'ya gönderildi. 1913'te yurda döndüğünde İstanbul Üniversitesi'ne Pedagoji profesörü olarak atandı. Bu fakültede 1933'e kadar hocalık yaptı. Dört defa Edebiyat Fakültesi dekanı oldu. Dekanlıktan sonra Maarif müsteşarı ve Cumhuriyet döneminin ilk rektörü olarak İstanbul Üniversitesi rektörlüğüne getirildi (1913-33). Daha sonra Sanayi-i Nefise Mektebi (Güzel Sanatlar Akademisi), İlâhiyat Fakültesi, AÜ Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde profesör olarak görev yaptı (1934-42). 1930 yılında modern bir okul kurmak amacıyla Gazi Eğitim Enstitüsü müdürlüğüne atandı. Gazi Eğitim Enstitüsünü ana okuldan yüksek öğretime kadar bir "İş Okulu" olarak geliştirmeyi düşünüyordu. Hazırladığı projeyi Milli Eğitim Bakanlığına kabul ettiremeyince istifa ederek Darülfünün'a geri döndü.

1933 yılında gerçekleştirilen Üniversite Reformu esnasında kadro dışında tutulması üzerine 1 Ocak 1934 tarihinde *Yeni Adam* (1934-46) dergisini yayımlamaya başladı. Dergi 1941 yılında Celal Bayar hükümetince, Hitler rejimi karşıtı yayın yaptığı gerekçesiyle, bir yıl süreyle kapatıldı. Baltacıoğlu'nun sosyoloji ve felsefe ağırlıklı yazıları, çıkardığı *Yeni Adam* ile çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. 1939 yılında AÜ Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde öğretim üyesi olarak göreve başladı. 1942 yılında Afyonkarahisar milletvekili olarak

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu

TBMM'ye girdi. 1946 yılında ise Kırşehir milletvekilliğine seçildi. 1942-57 yılları arasında Türk Dil Kurumunda Terim Kolu başkanlığı yaptı. Sosyoloji, psikoloji, felsefe, sanat, eğitim alanlarında yüz civarında eseriyle hikâye ve oyunları bulunan Baltacıoğlu, milli kaynaklardan kopmadan Batılılaşmak gerektiğini savunuyordu.

"Prensiplerini dostluklarından önemli sayan, mantığını duygularından öne alan bir insanın hiçbir konuda ödün vermez bir kişilikte olması doğal. Bu ödün vermeyişin, pişmanlıklara değilse de acılara yol açışı da. Oğlu Tuna, babasıyla otuz yıl süren dargınlığını şöyle özetliyor: '1946 yılında çok sevdiğim Yeni Adam'dan uzaklaştım. Buna neden aile içindeki bazı özel sorunlardı. Babamla olan ilişkimiz kesildi. Yaklaşık otuz yıl dargın kaldık. Sanırım 1976 yılıydı, Mahmut Yurter aramızı buldu. Zaten ikimiz de bunun çok yanlış bir şey olduğunu düşünüyorduk. Mahmut Yurter'le birlikte Ankara'ya babamın evine gittik, eşim de yanımdaydı. Babamla sarıldık ve barıştık. Babamın o gün bana söylediği bir sözü hiçbir zaman unutamadım. Dargınlığımızın bu kadar uzun sürmesini anlayamadığını bunu ancak psikologların çözebileceğini söylemişti.' Bu satırlar, aile içi çekişmeleri bile bilimsel yorumlamaya yatkın bir kimliği anlatıyor bence. Belki de İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nu, Almanların tanımladığı sözcükle 'görevsever' diye tanımlamak gerekir. 'Göreve inanmak, onu ödün kabul etmeyen mutlak bir emir olarak tanımak, işin sonuna kadar gitmek' gereğine inanan bir görevsever." (Sen nur Sezer)

ESERLERİ:

İNCELEME: *Talim ve Terbiye'de İnkılap* (1910), *El İşlerinin Öğrenim Metodu* (1914), *Terbiye Konferansları* (1914), *Terbiye ve İman* (1915), *Terbiye İlmi* (1916), *Maarifte Siyaset* (1918), *Kalbin Gözü* (1922), *Rousseau'nun Terbiye Felsefesi* (1925), *Umumi Pedagoji* (1930), *Demokrasi ve Sanat* (1931), *Özel Öğretim Metodları* (1932), *Terbiye* (1932), *Resim ve Terbiye* (1932), *İçtimaî Mektep* (1932), *Mürebbilere* (1933), *Tarih ve Terbiye* (1933), *Sanat* (1934), *Felsefe* (1938), *Toplu Tedris* (1938), *Tiyatro* (1941), *Türk'e Doğru* (1942), *Batı'ya Doğru Okullar* (1944), *Öğretmen* (1944), *Çocukların Terbiyesi* (1948), *Rüyamdaki Okullar* (1949), *Gençler İçin En Büyük Tehlikeler* (1950), *Kur'an Tercümesi* (1957), *Türklerde Yazı Sanatı* (1958), *Büyük Tefsir* (1964), *Tarihe Doğru* (1964) ,*Ziya Gökalp* (1966), *Cinsel Eğitim* (1967), *İzmir Konferansları.*

ANI: Hayatım (yay. haz: Ali Y. Baltacıoğlu (1999).

OYUN: *İnanmak* (1939), *Ölüler* (1939), *Sait Çelebi* (1939), *Hayvanlar*

(1939), *Akıl Taciri* (1940), *Kafa Tamircisi* (1940), *Andaval Palas* (1940), *Kütük* (1946), *Dolap Beygiri* (1949), *Karagöz Ankara'da* (1949), *Küçük Şehit* (1961).

HİKÂYE: *Yalnızlar* (1942).

ROMAN: *Batak* (1942).

HAKKINDA: Yeni Adam Ord. Prof. Dr. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu Özel Sayısı (Yeni Adam dergisi, sayı: 921, Mayıs 1978), Necmettin Tozlu / İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi'nin Ana Gelişimi Üzerine Bir Araştırma (1989), Mehmet Faruk Bayraktar / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992), İrfan Ünver Nasrattınoğlu - Mehmet Sarlık / 75 Yılda Yöneticilerimiz (1998), Tuna Baltacıoğlu / Yeni Adam Günleri (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Sennur Sezer / Bir Eğitim Öncüsünün İki Portresi (Cumhuriyet Kitap, 1.7.1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Ali Y. Baltacıoğlu / AKDTYKAKM Tazminat Ödeyecek (Cumhuriyet Kitap, 17.10.2002).

BALTACIOĞLU, Tuna

Yazar, karikatürcü. 6 Haziran 1924, İstanbul doğumlu. Efe imzasını da kullandı. Yazar ve eğitimci İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun oğlu, yazar Memet Fuat'ın akrabasıdır. Robert Kolej (1944) mezunu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Filolojisi'ndeki öğrenimini tamamlamadı. Gazetecilik ve yayıncılığı tercih ederek 1946 yılında *Dost* dergisini yayımlamaya başladı. Ancak bu dergi ve Memet Fuat'la aynı yıl çıkardığı *Aşk ve Sümüklü Böcek* adlı öykü kitabı sıkıyönetim tarafından toplatıldı.

Aynı dönemde köşe yazarı ve muhabir olarak *Akın* (1945-46, Mersin), *Son Posta* (1949-50) gazetelerinde çalıştı. Memet Fuat'la birlikte *Kısa Hikâye Cep Kitapları*'nı (8 sayı, 1947-[illegible]), Memet Fuat ve arkadaşlarıyla *Kitaplar* (11 sayı, 1950) dergisini çıkardı. Kurucularından olduğu Altınyurt Spor Kulubünün genel sekreterliği (1959-66) ve başkanlığını (1966-95) yaptı. Kulübün amatör tiyatrosunda altı oyunu sahnelendi, karikatür ve resimle de uğraştı. Öyküleri ve çevirileri 1941'den itibaren *Yeni Adam, Seçilmiş Hikâyeler* dergilerinde yayımlandı. *Cumhuriyet* gazetesinde eğitim ağırlıklı yazılar yazdı (1991-97). Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Aşk ve Sümüklüböcek* (Memet Fuat'la birlikte, 1946), *İnsanlarımız* (1996).

ANI: *Yeni Adam Günleri* (1998), *Savaş İçinde Barış: Kore Savaşı Anıları* (2000).

GEZİ: *Bilinmeyen Yolları ve Yönleriyle Yugoslavya* (1979).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Çağdaş Eğitim Üzerine* (1996), *Altınyurt: 40 Yılın Öyküsü* (1999).

ÇEVİRİ: *Satranç Nasıl Oynanır* (M. la Roux'tan, 1944), *Villada Bir Gece* (S. Augham'dan, 1954).

HAKKINDA: Cumhuriyet Kitap / Altınyurt... (2.3.2000), TBE Ansiklopedisi I (2001), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BANARLI, Nihad Sami

Edebiyat tarihçisi ve yazar (D. 1907, Fatih / İstanbul - Ö. 14 Ağustos 1974). Trabzonlu Alemdarzâde ailesinden ve Osmanlı devri mutasarrıflarından İlyas Sâmi Bey'in oğlu. İlk Osmanlı mebuslarından ve basılı bir divanı olan, devrinin tanınmış şairlerinden Hilmi Efendi'nin torunudur. Babasının vatan sevgisi üzerine şiirler yazdığı bilinmektedir. Nihad Sâmi önce Somyarkın, daha sonra Banarlı soyadını aldı. Orta öğrenimini Vefa Lisesinde okuyup ve İstiklal Lisesinde tamamladıktan sonra İstanbul Darülfünûnu Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bölümü ile birlikte Yüksek Muallim Mektebini (1930) bitirdi. Edebiyat Fakültesinde M. Fuad Köprülü'nün öğrencisi oldu. Aynı yıl, Edirne Erkek Lisesine edebiyat öğretmeni olarak tayin edildi. Edirne Kız ve Erkek Muallim mekteplerinde edebiyat dersleri verdi. Kabataş Erkek Lisesinde (1939-43), Galatasaray Lisesinde (1943-46), İstanbul Erkek Öğretmen Okulunda (1946-48) öğretmenlik yaptı. İstanbul Eğitim Enstitüsü (1948-69), Yüksek Öğretmen Okulu (1950-62), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde öğretim üyeliği ile Yüksek Öğretmen Okulu müdürlüğü (1957-58) yaptı. Ek olarak Boğaziçi, Şişli Terakki ve Işık liseleri gibi çeşitli okullarda ders verdi, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde İslâmî Türk edebiyatı (1959-62) dersini okuttu. 1969'da kendi isteğiyle emekli oldu.

Edebiyat tarihi araştırmaları, özellikle *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi* adlı eseriyle tanınan Nihad Sami Banarlı, Milli Eğitim Bakanlığı 1000 Temel Eser Komisyon ve Çağdaş Türk Yazarları Komisyon üyeliği, 1955'te üye olduğu İstanbul Fetih Cemiyetine bağlı İstanbul Enstitüsü müdürlüğü, Yahya Kemal Enstitüsü kuruculuğu ve müdürlüğü de yaptı (1958). Her iki enstitünün yayın çalışmalarını yürüttü. Kubbealtı Cemiyeti bünyesindeki Dil ve Edebiyat Akademisinin edebiyat dalı başkanlığını ve aynı kuruluşun 1972'den itibaren yayımladığı *Kubbealtı Akademi Mecmuası*'nın müdürlüğünü yaptı. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi* adlı büyük eserinin telif ve baskısını tamamlamaya çalışmakta iken vefat etti. Mezarı Rumelihisarı'ndadır.

Fuad Köprülü'nün etkisiyle edebiyat tarihi araştırmalarına yöneldi ve bu konudaki çalışmalarını Edirne Halkevinin çıkardığı *Altı Ok* (Edirne), *Atsız Mecmua, Orhun, Ülkü* (Ankara), *Halk Bilgisi* gibi dergilerde yayımladı. Şiir ve makaleleri, bu dergilerden başka *Ötüken, Meydan*, ile yönetiminde çıkan *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası* (iki cilt halinde 1959, 1968), *Hürriyet* (1948-63), *Akşam, Yeni Sabah* gazetelerinde (özellikle haftalık *Meydan* dergisinde Emin Bayraktaroğlu imzasıyla) yayımlandı. *İstanbul Enstitüsü, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü, Hayat Tarih, Kubbealtı Akademi* mecmualarında tarihi, edebî ve sosyal konularda yazılar kaleme aldı. Öğrencilik ve gençlik yıllarında şiirler ve hikâyeler yazdı. Bu devrede özellikle okul piyeslerinde başarılı oldu. 1940'tan itibaren *Yedigün* dergisinin edebiyat sayfasını yönetti. Özellikle *Hürriyet* gazetesine yazdığı haftalık "Edebî Sohbetler" etrafında büyük bir okuyucu kitlesi ile çok ilgi topladı.

Yahya Kemal'in yayımlanmış ve yayımlanmamış bütün eserlerini,

Nihad Sami Banarlı

NİHAD SAMİ BANARLI

GÖÇER EVLÜ'LER

Vaktiyle EV kelimesinin öztürkçe oluşu, beni bir evim olmuş gibi meşut ederdi. Bu kelimenin dilimizde alev gibi, sıcak bir sesi vardır. Hiç yakmayan, fakat ısıtan bâzan serinleten bir ses.

Yazın çok sıcak günlerinde eve gidip serinlemek yahut, kış'ın çok soğuk günlerinde eve gelip ısınmak... Evde dinlenmek hatta evde çalışmak... Bütün bunları çok güzel yapan tılsımın başında sanki ev sözünün bu ince, sıcak sesi de vardı.

Nice asırlar önce, atalarımızın dilinde ev demek, çadır demekti. Anadolu'ya akın akın gelen Oğuz Türkleri'nin de göçer evlü olduklarını bilirsiniz. Bunlar, çadırlarını dürüp bir yerden bir yere çok kolay göçebilen aşiret ve kabile hâlindeki Türklerdi. XVI. asırda manzum bir Târih-i Âl-i Osman, yazan şâir Hadîdî, Anadolu fâtihi Süleyman Şah'dan bahsederken:

Süleyman Şâh o kavmin Hânı imiş
Göçer evlü-lerin Sultânı imiş

mısralarını söyler. Aynı söz, Aşık Paşazade Târihi'nde: "(Kâfir) beğleri itrâfak ettiler kim bu göçer evlü Türk'ü kendülerin üzerinden irâğ edeler." cümlesiyle söylenir. Bu göçer evlü Türk de yine Kutulmuş Oğlu Süleyman Şah ordusudur.

Neşrî ise Kitâb-ı Cihan-Nümâ'sında aynı Türklerden: "Göçer evlü etrâkin (Türklerin) cümlesi ellibin hâne, reisleri Süleyman Şâh'a uyub gelüp Rûm'a döküldüler" şeklinde bahseder.

Bütün bunlar, bir ordu millet hâlindeki Türklüğün, bugünkü Türkiye topraklarına fethe geldiği devrin çizgileridir. Gerçi onlar çadırda yaşar ve çadırlarıyla birlikte göçerlerdi ama bu çadır hayâtı, Türk târihinde bir göçebe hayat olduğu kadar, orijinal bir çadır medeniyeti yüceliğinde idi.

Çadır, Türklerin aziz evîydi. Onu en iyi ipek kumaşlarla yapardı. İçini, dışını üstün bir sanatla ve altından, gümüşten, ipekten yapılmış türlü sanat eserleriyle süslerdi. Büyük, çok büyük çadırları vardı. Bunlara bân ev denirdi. Bân ev, ulu ev yâni büyük çadır demekti. Bu çadırlar altın başlı olur, pencerelerinin pervazları altından yapılır, içlerine yüzlerce, ipek halı döşenirdi. Orta direklerin tepesine, Gök-Türkler çağında altından bir bozkurt başı ve müslümanlıktan sonra başka başlık konurdu.

Sonra, Türkler, yeni vatana yerleşip ahşaptan ve kerpiçten, yerli meskenler yapmaya başlayınca bunlara ev dediler.

Ev... Çocukluğumda ve bugün hâlâ bir yere gitmek için daha kapısından ayrılırken hasretini duyduğum bu aziz yuvanın adıydı. Ev hasreti, vatan hasreti gibi birşeydi. Büyük Fâtih yangını'nda, içindeyken o kadar mesut olduğum koca-man evimizin yanışını gören çocuk gözlerim buna âdeta inanmak istememişti. Tutuşan, ayrılan, çatırdayıp yıkılan çatıların, odaların bize bir oyun oynadıklarını az sonra bu sihirbaz dumanları dağılırken tekrar birleşip yine bizim evimiz olacaklarını vehmetmiştim.

(*Türkçenin Sırları*'ndan)

onun ölümünden sonra 1961'den başlayarak on kitaplık bir külliyat halinde yayıma hazırladı. Yahya Kemal Enstitüsü için şairin mirasçıları tarafından devredilmesinde rolü olduğu evrak ile eşyayı tasnif ve tertip etti; ayrıca Yahya Kemal Müzesi ve arşivini kurdu (1960). Bu çalışmalarıyla ve yazılarıyla, Yahya Kemal'in Türk edebiyat ve fikir hayatındaki yerini almasına büyük ölçüde yardımcı oldu. Banarlı'nın liseler için hazırladığı edebiyat ders kitapları uzun yıllardan beri okullarda okutulmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının 1933'te açtığı yarışmada *Kızıl Çağlayan - Bir Yuvanın Şarkısı* adlı manzum piyesleri ödül kazandı ve bakanlık tarafından yayımlandı (1933). *Kızıl Çağlayan* filme de alındı. *Bir Güzelliğin Hikâyesi* adlı küçük romanı *Hürriyet* gazetesinde on üç sayı tefrika edildi (1949).

Resimli Türk Edebiyâtı Târihi adlı eserinde sözlü edebiyat ve destanlar devrinden başlayarak 13 ve 19. yüzyıllar arası Anadolu, Çağatay ve Azeri sahaları da dahil olmak üzere bütün Türk edebiyatı, Batılılaşma tesiri altında ortaya çıkan Tanzimat, Servet-i Fünün ve Fecr-i Âti edebiyatları ile Millî Edebiyat ve 1950'li yıllara kadar Cumhuriyet devrini şahıslar kadrosu itibariyle bir bütün halinde ele alıp inceledi. *Türkçenin Sırları* kitabı, Türkçeye ve Türkçenin meselelerine dair kendine özgü bir sohbet üslûbu ile kaleme aldığı yazılardan oluştu. Bu eseriyle Türk tarihini, kültür eserlerini ve özellikle Türkçeyi bilinçli bir şekilde tanıttı ve benimsetmeye çalıştı. Nihad Sâmi Banarlı'nın vefatından sonra Kubbealtı Kültür ve Sanat Vakfı, yazarın daha önce çeşitli yerlerde yayımlanan yazılarını konularına göre sınıflayıp *Nihad Sâmi Banarlı Külliyatı* adı altında yayımladı. *Sular Kararırken, Yabancı, Dumanlı Dağlar, Son Vazife, Bir Mabed Yıkıldı, Istırap Yarışı* adlı basılmamış piyesleri vardır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *XIV'üncü Asır Anadolu Şairlerinden Ahmedî'nin Osmanlı Tarihi: Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk'i Âl-i Osman ve Cemşid ve Hurşid Mesnevisi* (önce *Türkiyat Mecmuası*'nda c. 6, 1939; bas. 1939), *Nâmık Kemal ve Türk - Osmanlı Milliyetçiliği* (konferans metni, 1947), *Resimli Türk Edebiyâtı Târihi* (Destanlar Devrinden Zamanımıza Kadar, 1948; gen. 2. bas. 1971-1979), *Yahya Kemal Yaşarken* (1959), *Yahya Kemal'in Hâtıraları* (1960), *Büyük Nazireler-Mevlid ve Mevlid'de Millî Çizgiler* (1962), *Faruk Nafiz Hayatı Seçme Şiirleri* (tsz).

ŞİİR: *İstanbul'un Fethi İçin Mısralar* (1959).

DERS KİTAPLARI: *Türk Edebiyatı Tarihi-Başlangıçtan Tanzimat'a Kadar* (Hıfzı Tevfik Gönensay ile, 1940), *Edebî Bilgiler* (1942), *Metinlerle Edebî Bilgiler* (1950), *Metinlerle Türk ve Batı Edebiyatı* (1951).

OYUN: *Kızıl Çağlayan* (1933), *Bir Yuvanın Şarkısı* (1933).

DİĞER: *Türkçenin Sırları* (1972, 11. bas. 1988), *Şiir ve Edebiyat Sohbetleri* (2 cilt, 1976, 1982), *Tarih ve Tasavvuf Sohbetleri* (1984), *Bir Dağdan Bir Dağa* (1984), *Nihad Sâmi Banarlı'nın Kaleminden Yahya Kemal* (1984), *Kültür Köprüsü* (1985), *Süleyman Çelebi'den Mehmed Âkif'e* (1985), *Kitaplar ve Portreler-Mehmed Âkif'ten Günümüze* (1985), *Devlet ve Devlet Terbiyesi* (1985), *İstanbul'a Dâir* (1986), *İman ve Yaşama Üslûbu* (1986).

HAKKINDA: İbrahim Alaattin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), Agâh Sırrı Levend / Türk Edebiyatı Tarihi (c. 1, 1973, s. 489, 490-491), Nermin Suner Pekin / Aziz Hocamız Nihad Sami Banarlı Kubbealtı Akademi Mecmuası (yıl: 3, sayı: 4, 1974) - "Banarlı, Nihad Sami" (TDE Ansiklopedisi (c. 1, s. 308-309) - Kitabın Baskısı Hakkında-Kitabın Müellifi Hakkında (Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (s. 1267-1273), Kubbealtı Akademi Mecmuası-Nihad Sâmi Banarlı özel sayısı (yıl: 3, sayı: 4, 1974), Reşat Ekrem Koçu / "Banarlı (Nihad Sâmi)" (İstanbul Ansiklopedisi, c. 4), Hikmet İlaydın / Türk Dili (sayı: 247, 248, 249; 1972), Atilla Özkırımlı / Türk

Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 1, 4. bas. 1987), Şeyma Güngör / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992, s. 51-53), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

Tahsin Banguoğlu

BANGUOĞLU, Tahsin

Devlet adamı ve yazar (D. 1904, Drama / Yunanistan - Ö. 3 Mart 1989, İstanbul). Dermend adını da kullandı. İstanbul Erkek Lisesi (1926), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1930) mezunu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünde bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra doktorasını eski Osmanlıca üzerine Almanya'da tamamladı (1932-36). Dönüşte Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine Türk Dili doçenti olarak atandı. 1943'te Bingöl milletvekili seçildi, 1948-1960 arasında Millî Eğitim bakanı oldu.

1955-59 arasında Londra'da Karşılaştırmalı Türk Dilleri dersi verdi. 1961-68 yılları arasında Cumhuriyet Senatosunda Edirne senatörü olarak bulundu. 1966'da CHP'den ihraç edilince Yeni Türkiye Partisine girdi, bir ara bu partinin genel başkanlığına getirildi. Bir süre Türk Dil Kurumu (1960-63) ile Halk Evlerinin (1963-66) başkanlıklarını yaptı. 1971'de siyasî hayattan çekilip ilmî çalışmalara yöneldi. 1985'te Bekir Sıtkı Sezgin ile birlikte Türkiye Yazarlar Birliği Üstün Hizmet Ödülünü aldı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Süheyl ü Nevbahar (Leipzig, 1938), *Anahatlarıyla Türk Grameri* (1940, 1979), *Dil Bahisleri* (1. Cilt: 1941, 2 cilt: 1942), *Devlet Dili Türkçe Üzerine* (1945), *Türk Grameri I* (1951), *Ses Bilgisi* (1959), *Çocuk Katliamı* (1965), *Türkçe'nin Grameri* (1974), *Kendimize Geleceğiz* (1985).

HAKKINDA: Altan Deliorman / Geleceğe Bir Ses (Türk Edebiyatı, sayı: 186, 1989), M. Ertuğrul Düzdağ / Nâhoş Sadalar (Zaman, 25.8.1989), Osman F. Sertkaya / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

BANOĞLU, Deniz

Gazeteci-yazar. 22 Nisan 1940, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Alman Akademik Değişim Bursuyla (DAAD) iki yıl Köln Üniversitesinde okudu. Gazeteciliğe 1964'te *Yeni Gazete*'de başladı, daha sonra *Hayat* mecmuası ve *Tercüman* gazetesinde çalıştı. Almanya'daki Türk çocuklarının eğitimi konusunda yaptığı araştırmayla Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin araştırma dalında birincilik ödülünü aldı (1975). Akbank kültür sanat danışmanı olarak bu banka adına *Akkadın* dergisini çıkardı, daha sonra Felek Yayınları adına yayımlanan *Kongre* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. Gazete ve dergilerde yayımlanmış çok sayıda makalesi, röportajı, inceleme ve araştırması bulunan yazar, serbest gazeteci olarak *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazıları yazdı, çeşitli yayınevlerine çeviriler yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Şey*.

GEZİ: *Sefername* (ortak kitap, 2000), *Sefername II* (ortak kitap, 2003), *Bir Yalnız Diva Suna Korat* (2004), Türkiye'm Yazıları (2005).

Deniz Banoğlu

ÇEVİRİ: *Afrika'nın Hiçbir Yerinde* (Stefan Zweig'den, 2003), *Diktatörlerin Arkasındaki Parababaları* (Walter Görlitz'den).

BANOĞLU, Niyazi Ahmet

Gazeteci-yazar (D. 1913, Batum / Gürcistan – Ö. 6 Ekim 1992). A. Reşat, Lebip Muammer adlarını da kullandı. 1924 yılında Türkiye'ye geldi. İlk ve ortaokulu Kastamonu'da, liseyi Trabzon'da tamamladı. İstanbul'da Türkiyat Enstitüsünde üç yıl araştırmacı olarak görev yaptı.

Yazmaya 1929 yılında haftalık *Hareket* gazetesinde başladı. *Politika ve İnkılap, Halk Dostu, Yedigün, Vakit, Hergün* gazeteleriyle, *Yedigün* dergisinde çalıştı. *İncili Çavuş* adında bir gazete (1944), *Tarih Dünyası* (1950), *Yeni Tarih Dünyası* (1953), *Tarih ve Coğrafya Dergisi*'ni (1959) yayımladı. Tarih araştırmalarıyla tanındı. 1983 Gazeteciler Cemiyeti Basında 50 Yıl Hizmet Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Zindancı Kaptan* (1941), *Şahin Reis* (1941), *Olmaz Reis* (1941), *Kafes Arkası* (1942), *Yavuz Sultan Selim Esir Kızlar Arasında: İncili Çavuş Roman Serisi* (1945), *Bektaşi Kız* (1945).

İNCELEME ARAŞTIRMA: *Fotoğraflarla Atatürk* (1940), *Resimli Osmanlı Tarihi* (1950), *Tarihte Güzel Kadınlar* (1953), *Fıkra Nükte ve Çizgilerle Atatürk* (1954), *Doğumundan Ölümüne Kadar Atatürk Albümü* (1955), *Tepedelenli Alt Paşa* (1955), *Atatürk Başmuharrir ve Atatürk'ün Kulübesi* (N. Kesim ile, 1957), *Basın Tarihimizin Kara ve Ak Günleri* (1960), *Anıtları ve Tarihi Eserleriyle İstanbul* (1963), *Atatürk'ün Siyasi Hayatı* (1963), *15. Ölüm Yıldönümü Nedeniyle Atatürk Hususi Hayatı* (1964), *Topkapı Sarayı Müzesi* (1965), *Unutulmaz Havacı Kahraman Savmi Uçan: Hayatı Hizmetleri Başarıları* (1965), *Tarih ve Efsaneleriyle İstanbul* (1966), *Atatürk* (resimli, 1967), *Tarih Coğrafya ve Yönetim Örgütleriyle İstanbul* (1969), *Camilerimiz ve Banileri: Mahmut Paşa-Hayatı ve Şehadeti* (1970), *Atatürk Ansiklopedisi-Türkiye Cumhuriyetinin Siyasi Tarihi* (4 cilt, K. Z. Gençosman ile, 1971), *Taksim Cumhuriyet Abidesi Şeref Defteri* (1973), *Atatürk'ün İstanbul'daki Hayatı* (2 cilt, 1973), *Kıbrıs Dosyası* (1974), *Ermeninin Ermeniye Zulmü* (1976), *Eyüp Sultan Hazretleri* (1977), *Atatürk'ün Sipariş Ettiği Bazı Kitaplar* (ayrı basım, 1981), *Latife Hanım Atatürk'ü Anlatıyor* (1981), *Yayımlanmamış Belgelerle Atatürk: Siyasi ve Özel Hayatı İlkeleri* (1981), *Milli Kongre Faaliyetleri* (ayrı basım, 1986), *Cumhuriyetimin Teminatı: Atatürkçü Kuşaklar* (1989), *Tarihte Girit ve Osmanlılar Dönemi* (1991).

BİYOGRAFİ (Türk Kahramanları Serisi): *Alp Aslan* (1943), *Atatürk* (1943), *Cengiz Han* (1943), *Gazi Osman Paşa* (1943), *İsmet İnönü* (1943), *Kanuni Sultan Süleyman* (1943), *Mareşal Fevzi Çakmak* (Resimli, 1943), *Osman Gazi* (1943), *Süleyman Paşa* (1943), *Tepedelenli Ali Paşa, Tiryaki Hasan Paşa* (1943), *Türk Kahramanları* (1943), *Yavuz Sultan Selim* (1943), *Yıldırım Bayezid* (1943).

DERLEME: *Büyük İslam İlmihali* (S. M. Yurdatap ile, 1950), *Zeynep Kamil Hastanesi (1860-1954)* (B. N. Şehsuvaroğlu ile, 1954), *Teşrifat ve Teşkilatımız* (Ali Seydi Bey, 1973), *Türk Basınında Mustafa Kemal Atatürk* (R.

Bilginer ve H. Bozok ile, 1981), *Türk Basınında Çanakkale Günleri* (1982).

ÇOCUK KİTABI: *Gizli Kuvvet-1* (tsz.), *Fatih Sultan Mehmet* (1943), *Fatih Sultan Mehmet ile Keloğlan* (1943), *Pakistanlı İkizler* (1956), *Altın Balık* (1974), *Deniz Altındaki Hazine* (1974), *Meryem Anayı Kurtaran Kurt Köpeği* (1974), *Peygamber Mağaraları* (1974), *Şahin Söyleyen Heykel* (1974), *Vatansız Casuslar* (1974), *Cem ile Ceymis'in Anadolu Serüvenleri* (1988).

DİĞER: *Turkey a Sportsman's Paradise* (tsz), *Gürsele Açık Mektup* (1961), *Yüksel Menderes'e Açık Mektup* (1961).

ÇEVİRİ: *Elguca* (A. Kazbek'ten), *Gizli Rotlar* (L. Ramber'den).

HAKKINDA: Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir (1962), Reşat Ekrem Koçu / Banoğlu (Niyazi Ahmed) maddesi (İstanbul Ansiklopedisi, c. 4, s. 2104-2106, 1958-74), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976-98), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

BANU HANIM

Şair (D. 1864, Atkaracalar köyü / Çankırı - Ö. 1914). Asıl adı Cevheriye Banu'dur. Öğrenimini köyündeki okulda gördü. Okuma ve öğrenmeye olan merakıyla döneminde kendi kendini yetiştiren ender kadınlardan biri oldu. Köyünün en saygın ve en varlıklı kişisi olan babasının sağlığında evlerine ve köy odasına gelen konuklarla görüşür, sohbetler ederek günlük olayları tartışırdı. Bu konukların arasında yer alan saz şairleri arasında onu en çok etkileyenlerden biri Âşık Figani oldu. Saz şairlerini dinlemekle başladığı edebiyat serüveninde, bir divan oluşturacak kadar çok şiir yazdı. Ancak bunların çoğunu bilinmeyen bir nedenle ölümünden iki yıl önce yaktı. Bu nedenle, dili düzgün, anlatımı sevimli, hoş ve yalın şiirlerinden günümüze küçük bir bölümü ulaşabilmiştir.

Hayatı köyünde geçen, hiç evlenmeyen, çevresinde neşe saçan, özgür yapıda, umut ve hayat dolu bir kadın olmakla birlikte Kadiri tarikatına da bağlı olduğu söylenenler arasındadır. Banu Hanım'ı etkileyen ikinci kişinin Şeyhoğlu Mehmet Nuri Efendi olduğu, Nuri Efendi'ye şiirler yazdığı, Nuri Efendi'nin de bu şiirlere şiirle karşılık verdiği belirtilmiştir.

HAKKINDA: Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi (1994).

BARADAN, Ümran

Seramik sanatçısı, ressam, yazar. 4 Şubat 1945, İzmir doğumlu. Şair İsmail Hakkı Baradan dedesi, besteci Ali Ulvi Baradan babası, aktör Hüseyin Baradan amcası, televizyon programcısı Uğur Dündar damadıdır. Baba tarafı 1913'te Girit'ten, anne tarafı Selanik'ten İzmir'e yerleşmiştir.

Ümran Baradan

Ümran Baradan, İzmir Alsancak Gazi İlkokulu, İzmir Kız Lisesi ve Ankara Üniversitesi DTCF'yi bitirdikten sonra Viyana Bildendenn Güzel Sanatlar Fakültesinde (burslu olarak) okudu. Burada Prof. Andrea Lehmann'ın öğrencisi oldu. Sanatçı, daha sonra Amerikan hükümetince, tıp kitaplarına resim çizmek üzere Amerika'ya götürüldü. ABD'de 1961-68 arası, kanser tedavisinde radyoterapiyi bulan Prof. J. Q. Maxfield'le birlikte çalışarak bugünkü X ışını ile tedavi kitabının resimlerini çizdi.

Lise yıllarından itibaren resim yaptı, çanak-çömlek atölyelerinde deneyimlerini ilerletti. 1964'te Ankara Fransız Kültür Merkezinde, 1967'de Dallas'ta, 1968'de New York'ta, 1973'te İstanbul Harbiye Galerisinde resim sergileri açtı. Eskişehir Anadolu, Bursa Uludağ, İzmir Dokuz Eylül, Dallas SMU, Tahran üniversitelerinde konferanslar verdi. *21.Yüzyıl Çinileri* adlı kitabı Almanca ve İngilizceye çevrildi.

1994'e kadar Uluslararası Sanatçılar Derneği Türkiye Temsilciliğini yapan Ümran Baradan, 1995'ten itibaren Uluslararası Kadınlar Dayanışma Birliğinin genel başkanlığını yürüten ilk Türk kadını oldu. Sanatçılara destek olmak için bir Yaz-Sanat Okulu kurdu, uluslararası resim ve heykel yarışması açtı. 1975'te birkaç gayrimenkulunu satarak Çinilikôy'ü ve Ümran Baradan Anadolu Güzel Sanatlar Lisesini kurdu. 1969'da İran Nakkaşlar Derneği, 1970'te Dallas SMU Üniversite öğrencileri, 1989'da Uluslararası Sanatçılar Derneği (New York) şeref üyeliklerine seçildi. 1994 yılında Uluslararası Kadınlar Merkezi (Finlandiya) Başkanlığınca 20. yüzyılın başarılı 100 kadınından biri olarak gösterildi. IWSA (Uluslararası Kadınlar Dayanışma Birliğinin) Dünya Genel başkanıdır.

"Ümran Baradan, tanıdığım en mert, sanatçı olarak doğmuş, sanatçı olarak ölecek bir insandır." (Şadan Gökovalı)

ESERLERİ:

Sanat İlan-ı Aşk'tır, 21. Yüzyıl Çinileri, Sanatla Yaşam.

BARAN, Ethem

Öykücü. 1962, Yozgat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Yozgat'ta tamamladı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü (1983) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını aynı bölümde, güzel sanatlar eğitimi alanında tamamladı. Bir süre Ağrı Milli Eğitim Müdürlüğünde çalıştıktan sonra Ankara Milli Eğitim Müdürlüğünde eğitim uzman yardımcısı olarak görev yaptı. Bir süre Gazi Üniversitesinde ders verdi. Ardından MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı tarafından çıkarılan *Milli Eğitim* dergisinde çalıştı.

İlk desenleri ile hikâyelerini 1978 yılından itibaren *Hisar* dergisinde yayımlamaya başladı. Ürünleri daha sonra *Milli Kültür, Milli Eğitim, Doğuş, Töre, Gençliğin Sesi, Dergâh, Adam Öykü, Türk Edebiyatı, Dolunay* dergilerinde yayımlandı. *Kurutulmuş Gül Mevsimi* kitabı ile Türkiye Yazarlar Birliği 1994 Hikâye Ödülünü, *Dönüşsüz Yolculuklar Kitabı* ile 2005 Yunus Nadi Öykü Ödülünü kazandı.

"Ethem Baran'ın Unuttuğum Bütün Akşamlar kitabının ilgi çeken bir yönü de, kentleşen Türk edebiyatının pek yer vermediği, kendi kabuğuna çekilmiş, ıssız taşra kentlerini, kasabalarını tasvir etme çabası. Sanki edebiyatta artık yok sayılan, daha doğrusu unutulan taşrayı, unutturmama çabası güden bu tasvirler, yazarın içtenliğini birebir artıran, onun metinlerini romantik edebiyata dâhil eden unsurlar. Selim İleri'nin deyimiyle 'Moda edebiyatın, memleket gerçeğinin dışında sayıldığı şu talihsiz dönemde', Ethem Baran'ın bu kitabı, modaya kurban edilmeyen, kökenine bağlı ama bağnaz olmayan, Anadolu gibi neredeyse sınırsız bir kaynaktan beslendiği için şüphesiz özgün olan bir eser." (Erkan Canan)

"Ethem Baran'ın Dönüşsüz Yolculuklar Kitabı'ndaki öykülerini okurken, uzak, çileli, kimsesiz taşra akşamları birdenbire bastırdı. Bu öyküler, yalnızca onlardan söz açmıyor elbette. Ama bende derin iz bırakan hep o ıssız akşamlar, geceler oldu. Yalnızlıklarını bile konuşamayan, aşkı içlerine gömmek zorunda kalmış kişilere yazar içten bir sevgiyle, duru bir anlatımla eğiliyor. Memleket gerçeğinin 'moda edebiyat'ın hemen hemen dışında sayıldığı şu talihsiz dönemde, Ethem Baran 'sahici'yi gündemde tutmayı tercih etmiş. Bu kitabın en büyük özelliği, öyle sanıyorum ki, yaşadığı, yeşerdiği toprağa saygısı" (Selim İleri)

ESERLERİ (Öykü):
Sonrası Ayrılık (1991), *Kurutulmuş Gül Mevsimi* (1994), *Dönüşsüz Yolculuklar Kitabı* (2005), *Unuttuğum Bütün Akşamlar* (2005). Ayrıca ders kitapları da vardır.

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), Vitrindekiler / Düşsüz Yolculuklar (Cumhuriyet Kitap, 3.3.2005), Erkan Canan (Radikal Kitap, 30.9.2005).

BARAN, Merih

Şair ve yazar. 30 Kasım 1926, İstanbul doğumlu. Evlilik öncesi soyadı: Erbuğ. Prof. Dr. Sâtı Baran'ın eşi. Çocukluğunun bir bölümü İstanbul'da geçti. Yurt içi ve yurt dışında sürdürdüğü lise öğrenimini erken yaşta yaptığı evlilikle noktalayarak yarıda bıraktı. Kamu sektöründe çalışarak emekli oldu. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

Küçük yaşlarından itibaren edebiyata ve şiire olan eğilimi, ileriki yaşlarında somut eserlere dönüştü. Araştırmalar yapmak, yaşadığı ve gözlediği olayları hikâyelerle dile getirmek, tarih ile bütünleşmiş olan aile içi olayları kaleme almak ve biyografik çalışmalarla belgelemek uğraşları arasında yer aldı. Makale, hikâye,

Merih Baran

hatıra ve şiirleri, *GÜ Araştırma Dergisi*, *GÜ Hacı Bektaş Veli Vakfı Dergisi*, *Erciyes* (Kayseri), *Revak* (Sivas) gibi dergiler ile *Askeri Tarih Bülteni* ve *Diyanet Vakfı Bülteni*'nde yer aldı. *Ahi Emir Ahmed* adlı araştırması ile 1990 yılı Kültür Bakanlığı Ahilik Kültürünü Araştırma Yarışmasında, *Osman Ağa* adlı öyküsüyle TRT'nin (GAP) açtığı yarışmada ödüller kazandı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:
ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Ahi Emir Ahmed* (1991), *Yedi Yüz Yılın Dilinden Osmanlı Sultanları ve Eşleri* (2002).
ŞİİR: *Gönül Pınarı* (1992), *Harman* (1997).

BARAN, Selçuk

Hikâye ve roman yazarı (D. 1933, Ankara - Ö. 1999). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Bitirdiği fakültcye bağlı enstitülerde on yıl kadar çalıştıktan sonra memurluktan ayrıldı. Hikâyeleri 1968'den itibaren *Yeditepe*, *Türk Dili*, *Oluşum* gibi dergilerde yayımlandı.

İlk hikâye kitabı *Haziran* ile Türk Dil Kurumu 1973 Hikâye Ödülünü kazandı. *Bir Solgun Adam* adlı romanıyla Milliyet Yayınlarının 1974'te düzenlediği roman yarışmasında beşincilik alırken, *Anaların Hakkı* kitabıyla 1978'de Sait Faik Hikâye Armağanını Adnan Özyalçıner'le paylaştı. *Bozkır Çiçekleri* adlı romanı 1978'deki Milliyet Yayınları Roman Yarışmasında övgüye değer bulundu.

ESERLERİ:
HİKÂYE: *Haziran* (1972), *Anaların Hakkı* (1977), *Kış Yolculuğu* (1983), *Tortu* (1984), *Yelkovan Yokuşu* (1989), *Arjantin Tangoları* (1992).
ROMAN: *Bir Solgun Adam* (1975), *Bozkır Çiçekleri* (1979).

HAKKINDA: Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran

SELÇUK BARAN

ARJANTİN TANGOLARI

Bahardı... Yağmurun her ikindi üzeri yağdığı bir mayıs ayıydı. Yağmur sağanaklar halinde boşanıyor, iki saat sonra güneş açıyordu. Bahçede su dolu çukurlara ıslak yapraklardan, güneş ışığında parlayıp kocamanlaşan damlalar iniyordu arada. Yağmurun coşkunca inişi, göğün tüm dolulu ğunu boşaltışı ve arınıp durulması; sonra pırıl pırıl masmavi, dingin, rahatlamış uzanışı; su birikintilerinde oynaşan güneşli bir şeyler söylüyordu: Durmaksızın her gün yeniden, şimdiye kadar duymadığım, duymaktan koktuğum, kendimden gizlediğim, hep gizlediğim şeyler... Sanki çocukluğumdan beri biliyordum, tan iz amandan beri... Neden saklıyorum, saklamışım kendimden? Sağanağın dindiği bir ikindi zamanıydı, radyoyu açmıştım: Birden sarsılıverdim. Bir flüt sesiydi duyduğum. Sonradan öğrenecektim: Debussy'nindi müzik: Prelude a l'après-midi d'un Faunne... Başta duyulan flüt sesi. Pan'ın bakkaları aşka çağıran çiftc kavalıydı. Ve -olacak şey mi? - bana yağmurun anlatmak istediklerini söylüyordu.

Yağmurun anlattıklarına şimdi bir de çağrı eklenmişti.

Yere diz çöktüm: yüzümü sedirin sert örtüsüne gömdüm, gözlerimi kapadım.

Müzik sürüp gidiyordu... Dalga dalga yükselen katıksız sevinç, binlerce, belki milyonlarca yıllık en yüce, en ilk ve en son düşün (gerçeğim) sevinci... Sevinç: Birleşmeyi, yalnı duygu ve ten bütünlüğünü muştulayan gösterişsiz bir ulku çığlığına dönüşüyordu (dönüştürüyordu Ö.L.) Saçlarının telleri arasında dolaşan, ılık esintilere benzeyen okşayışlar vardı ve durmaksızın -tan uzaklardan da olsa- inatçı, buyurgan çağrışlar... Karşı koymak elimde olmadığından sanki yerinden kalkıp çağrıya boyun eğiyordum. Bir bakış, yalvarış, ardından kükreyen bir çarpışma... Sonra tükeniş... Ulu ormanların karanlığına doğru bir anlık çekiliş...

Sonra ışık... ışık... Gözbebeklerim yanıyor. Sarsıntılarla yüklü coşkunluğa doğru çığlık çığlığa bir koşu... Birleşmeye, bütünleşmeye doğru yokolurcasına bıratılış... Yaradılışımın anlamını gerçekleştirmek istercesine bilmemkaçmilyonuncukez... Burada, gümüşğının sere serpe dolaştığı aydınlık ağaçlıklarda karanlık, loş odaların gizemi yok. Şimdiye kadar aşkı, birleşme, bütünleşme duygusunu hep gizem tamamlar sanıyordum. Tutkularına, kat kat örtülerin altına gizlenmesi yetmiyordu da serin loşluklara, servi karanlıklarına bırakılmalıydı gerçek: buğular, tüller ardına.

Hayır, artık hiçbir şey sayın renksizliğine değil. Güneşin altındaki tüm renkleri görüyorum... Kör eden parlaklıklarıyla... Öğle sıcağını özlüyorum. Renklerin kuytulara gizlenmesinden açılıp saçıldığı öğle güneşinin renklerini özlüyorum. Güneş ışınları gözlerime sinsin, canımı acıtsın. İşte şimdi çırılçıplak arzuyu duyuyorum. Sıcağın, doyuran tadın, güneşin, renklerin, kulağımı dolduran doğa seslerinin özlü o. Kendi kendime yasakladığım ama hep özlediğim yaşamın özü.

Artık her şey yolunda. Birisini, birilerini; başkalarını bekliyorum. Beni kutsal sevince çekecek olanları, güneşin, aydınlığın, gölgesiz gerçeğin içine, içlerine, yakacı gözbebeklerine doğru... Sahip olunmaya hazırım. Güdümü bana sahip olandan, olacak olandan almaya, çocukluğumun hain korkularını sarsıntılı bir sevinç kucaklaması içinde yok etmeye hazırım. (...)

(*Arjantin Tangoları*, 1992)

Selçuk Baran

Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gcn. 6. bas. 1999), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 4 (2001), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

BARAN, Tülay Alim

Araştırmacı-yazar. 1965, Malatya doğumlu. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1986) mezunu. 1988 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde yüksek lisansını tamamladı, 1994 yılında aynı kurumdan doktora derecesi aldı. DEÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde öğretim görevlisi olarak çalıştı (1987-98). 1998'den sonra İstanbul Bilgi Üniversitesi Türk Devrim Tarihi Araştırma Merkezinde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. *Bir Kentin Yeniden Yapılanması* adlı kitabında İzmir'in geçmişini, işgalde düştüğü durumu ve kentin yeniden doğuşunu anlattı.

ESERLERİ:

Vasıf Çınar ve İzmir'e Doğru Gazetesi Yazıları (2001), *Bir Kentin Yeniden Yapılanması* (2003).

HAKKINDA: Tülay Alim Baran / Bir Kentin Yeniden Yapılanması (2003).

BARANER, Suat Derviş

Bkz. SUAT DERVİŞ

BARANUS, Osman Numan

Bkz. OSMAN NUMAN BARANUS

BARAZ, Mehmed Rebii Hatemi

Araştırmacı-yazar. 1925, Beylerbeyi / İstanbul doğumlu. Vefa Erkek Lisesi mezunu. Güzel Sanatlardan süslemeyi seçti. Ord. Prof. Süheyl Ünver'den Topkapı Sarayı'nda Türk Süsleme ve Minyatür dersleri aldı (1949-50). Grafikerlik (1943-1980), Demirbank TAŞ Reklam Neşriyat müdürlüğü (1954-59), Türkbank Kültür Yayın Şirketi Reklam ve Neşriyat müdürlüğü (1960-77), Kromo AŞ Yönetim müdürlüğü (1978-80) görevlerinde bulunarak emekli oldu. Reşat Ekrem Koçu'nun gözetiminde Şehir Tarihi araştırmalarına başladı (1944). *İstanbul Ansiklopedisi*'nde çalıştı.

ESERLERİ:

TARİH: *Beylerbeyi* (1993).

MONOGRAFİ: *İbn-ür Refik Ahmet Nuri Sekizinci* (2001).

HAKKINDA: Mehmed Refii Hatemi Baraz / İbn-ür Refik Ahmet Nuri Sekizinci (2001).

BARBAROS HAYREDDİN PAŞA

Denizci. (D. 1478 ? - Ö. 1546). Vardar Yenicesi'nden gelip Midilli'ye yerleşen Yâkub adlı bir sipahinin oğludur. Asıl adı Hızır, Barbaros ve Hayreddin lakaplarıyla tanınır. Batılılar, kırmızı sakalından dolayı ağabeyi Oruç'a verdikleri "Barbarossa" adını daha sonra Hızır için de kullandıklarından Barbaros diye tanındı. Hayreddin lakabını ise kendisine Yavuz Sultan Selim verdi.

Hızır yaptırdığı bir gemiyle Midilli, Selanik ve Eğriboz arasında ticarete başladı. Rodos şövalyelerine esir düşen ağabeyi Oruç'un kurtarılmasından sonra, iki kardeş Şehzade Korkut'un himayesine girdiler. İspanyolların Endülüs'te yaptıkları zulümler yüzünden Müslümanlar oradan göç etmeye başlayınca, Oruç ve Hızır kardeşler Batı Akdeniz'e yönelerek 1504'ten sonra Kuzey Afrika sahillerinde Tunus Hafsî Sultanı Ebû Abdullah Muhammed b. Hasan (1493-1526) ile anlaşarak Halkulvâdi'de yerleştiler. Gemilerinin sayısı artınca da Cerbe adasına geçip orayı üs edindiler ve akınlarını İtalya kıyılarına kadar uzattılar. Kendi başlarına bir şehir yönetimi kurmuş bulunan Cicelli halkı Oruç'u sultan ilân etti. Bir ara Midilli'ye dönen Barbaros kardeşler, Yavuz Sultan Selim'in himayesine girerek Osmanlı desteğini de sağladılar. İspanyol işgalinden kurtulmak isteyen Cezayir şehri halkına yardım ettiler. Cezayir ve onun batısındaki Şerşel'in ele geçirilmesinden sonra Oruç Reis Şerşel ve Cezayir Sultanı ilân edildi. Bunu 1517'de Tenes ve Tlemsen şehirlerinin zaptı takip etti. Ancak yerlilerle anlaşan İspanyollar'ın 1518'de Tlemsen'i geri aldıkları savaşta Oruç Reis şehit oldu. Yalnız kalan Hızır, Osmanlı desteğini güçlendirmek için adamlarından birini, Cezayir halkının Ekim 1519 tarihli arîza'sı ve kırk esirle birlikte Osmanlı padişahına gönderdi. Afrika'da olup bitenleri öğrenen Yavuz Sultan Selim, "Hızır Reis nasrüddindir, hayrüddindir" diye memnuniyetini ifade ederek, onun Cezayir hâkimi olarak tanındığını belirten bir hatt-ı şerif gönderdi. Ayrıca kendisine Anadolu'da gönüllü asker toplama imtiyazı tanınarak yeniçerilerle topçulardan oluşan iki bin kişilik bir yardımcı birlik gönderilmesi kararlaştırıldı. Böylece hutbenin padişah adına okunduğu Cezayir, Osmanlı topraklarına katılmış olduğu gibi Hızır da artık Hayreddin Paşa diye anılmaya başlandı.

Barbaros Hayrettin Paşa

Sicilya kral naibi Hugo del Moncada kumandasındaki seksen gemiden oluşan bir filonun 1519 Ağustosunda Harras bölgesine yaptığı çıkartma Hızır Reis tarafından püskürtüldü. Hâtıralarında belirttiğine göre, bu savaş sırasında Avrupalılar Hızır'a ağabeyi gibi "Barbarossa" lakabını verdiler. Barbaros Hayreddin, 1520-29 yılları arasında İspanyolların elinde bulunan küçük bir adanın dışında bütün yörenin hâkimi oldu. Bu arada çeşitli baskı ve zulümlere uğrayan Gırnata Müslümanları Barbaros'un şahsında büyük bir destek buldular. Kanuni Sultan Süleyman donanma komutanlığına getirmek için Barbaros'u İstanbul'a çağırdı. Barbaros kaptanpaşalığa getirildikten sonra İspanyolların öncülük ettiği Avrupa ittifakını yenip Akdeniz'de Türk üstünlüğünü kurabilmek için bir yandan güçlü ve düzenli bir donanmanın kurulmasına çalışırken, öte yandan da V. Karl'a karşı Fransa ile iş birliği yapılmasına önem verdi.

1537'de Korfu kuşatmasına katılan Barbaros, buranın alınamaması karşısında Venedik'e ait adaların zaptına girişti. Venedik'in Doğu Akdeniz ve Ege'deki hâkimiyetine son vererek deniz yollarının emniyetini sağlamış oldu. Preveze zaferiyle Doğu Akdeniz'den sonra Orta Akdeniz bölgesinde de Türk üstünlüğü sağlanmış oldu. I.François, Preveze'den sonra yeniden Osmanlılar'a yaklaşmaya başladı. Başından beri Fransızlarla iş birliğinden yana olan ve 1532'de I. François ile ilişki kurmuş bulunan Barbaros'un da uygun görmesiyle Akdeniz'de V. Karl'a bağlı yerlere karşı ortak bir harekete karar verildi. Fakat altı ay kadar Güney Fransa'da kalan Barbaros, François'nin V. Karl'la anlaşması karşısında İstanbul'a dönmek zorunda kaldı. Dönüş sırasında da Cenova'da esir bulunan Turgut Reis'i

kurtardı. Nice seferi Barbaros'un son büyük seferidir. Bundan sonra daha çok tersane işleriyle meşgul olan Barbaros, 5 Temmuz 1546'da kısa bir hastalıktan sonra vefat etti ve sağlığında Beşiktaş'ta yaptırdığı medresenin yanındaki türbesine defnedildi.

Barbaros Hayreddin Paşa zamanında Osmanlı denizciliği gücünün zirvesine ulaşmış, onun mektebinde yetişen değerli denizciler ve teşkilâtlı tersane sayesinde bu güç, varlığını bir süre daha devam ettirmiştir. Çağdaş kaynaklara göre Barbaros iri yapılı, kumral tenli idi. Saçı, sakalı, kaşları ve kirpikleri çok gürdü. Ömrü denizlerde geçtiğinden Rumca, Arapça, İspanyolca, İtalyanca ve Fransızca gibi Akdeniz dillerini iyi bilirdi. Ayrıca müsikiyi de seviyordu.

ESERLERİ (Hatıra):

Gazavât-ı Hayreddin Paşa (Biri mensur diğeri manzum olmak üzere iki şekilde kaleme alınmıştır. Mensur olan Fransızca'ya: Paris 1837, İtalyanca'ya: Palermo 1887 ve kısmen Arapça'ya: Cezayir 1934 çevrilmiş ve Ertuğrul Düzdağ tarfından sadeleştirilerek *Barbaros Hayreddin Paşa'nın Hâtıraları I-II* (İstanbul, ts) adıyla yayımlanmıştır.

HAKKINDA: Necip Âsım / Gazavât-ı Hayreddin Paşa (manzum hatıratın tanıtımı, 1908), Ali Rıza Seyfi / Barbaros Hayreddin 1912), Fevzi Kurtoğlu / Barbaros Hayreddin Paşa, İstanbul (1935), İskender Fahreddin Sertelli / Barbarosun Ölümü (1937), Şerafettin Turan / Barbaros Hayreddin (Küçük Türk-İslâm Ansiklopedisi, 1981), Aldo Gallotta / Le gazavat di Hayreddin Barbarossa Studi Maghrebini (Napoli 1970, III, 79-160), Fahir İz / Barbaros Hayreddin Paşa Gazavatnamesi Üzerinde Yeni Bir Araştırma (TDAY Belleten,1972), TDV İslâm Ansiklopedisi (c.5, 1992).

BARBAROS, Orhan Midhat

Hukukçu, yazar (D. 1892, İstanbul – Ö. ?). Bedreka-i İrfan Mektebi, Şişli Fransız Mektebi, Kabataş Lisesi (1904), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1910) mezunu. 1905 14 yılları arasında çeşitli okullarda ve Deniz Harp Okulunda öğretmenlik; serbest avukatlık; 1940-45 yılları arasında *Yeni Sabah* gazetesinde sosyal ve hukuksal konularda köşe yazarlığı yaptı. Geçimini temin için avukatlığının yanı sıra çeviriler yaptı. Aynı zamanda ressamdır.

Önce *Aşk İhtiyacı* romanıyla tanındı. *Şişli Hayatı*'nda aşkı ve cinselliği yürekli bir biçimde anlattı. Aşk, kitaplarının başlıca konusu oldu. Romanlarında dönemin sosyal koşullarını, cinselliği, Osmanlı'nın son yıllarını, Avrupa'yla ilgili düşüncelerini de aktardı.

"Artık yaşamda olmayan yazarın görsel dili, akıcı anlatımıyla roman bir

Orhan Midhat Barbaros (ortada)

solukta okunup bitiyor. Geriye ince bir hüzün kalıyor." (Nevra Bucak)

"Orhan Mithat, Halide Edip, Reşat Nuri, Hüseyin Rahmi gibi yazarlarla aynı tarihlerde yayımlıyor romanlarını. Bu yazarlar iyi kötü tanınıyorlar bugün. Ama nedense Orhan Midhat unutulmuş bir yazar. Yazarlık hünerlerini karşılaştıracak değilim elbette, ama Midhat gibi başka yazarların da unutulması, bir dönemin edebiyatını tam anlamıyla kavrayamamak anlamına da geliyor. (...)

"Değişik konulardaki düşüncelerini, kimi zaman romanın önüne geçmek pahasına paylaşıyor okurla. Uzun, ama hiç de sıkıcı olmayan tasvirlerle İstanbul'un bir dönemini betimleyen Midhat, daha çok diyaloglara yaslanarak aktarıyor kahramanlarının düşünce dünyasını ve psikolojisini. Bunda başarılı olduğunu söylemek lazım." (Vecdi Erbay)

ESERLERİ:

ROMAN: *Şişli Hayatı* (yeni bas. 2005, günümüz Türkçesine çev. İsmet Nadir Atasoy), *Meçhul Kan, Aşkı İhtiyaç* (*Aşk İhtiyacı* adıyla yeni bas. 2005, günümüz Türkçesine çev. İsmet Nadir Atasoy), *Genç ve Güzel, Hıyanet.*

DİĞER: *İçtimai İnkılâplar* (1909), *İktisadî İlletlerimiz.*

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Vecdi Erbay / Bir Zamanlar İstanbul ve Aşk (Özgür Politika, 17.7.2005), İnci Barbaros Gürel / Şişli Hayatı önsözü (2005), Nevra Bucak / Seksen Yıl Öncesinden Bir İstanbul Romanı (Cumhuriyet Kitap, 19.1.2006).

BARBAROSOĞLU, Fatma

Bkz. KARABIYIK BARBAROSOĞLU, Fatma

BARBAROSOĞLU, Nalan

Öykücü. 6 Ocak 1962, Adapazarı doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini devlet okullarında tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe ve Mantık Bölümü (1982) mezunu. Çalışmalarını İstanbul'da metin yazarlığı ve editörlük yaparak sürdürüyor.

İlk yazısı *Yazko Felsefe*'de yer aldı. Öyküleri ve diğer yazıları *Yazko, Somut, Argos, Adam Öykü, Eşik Cini* vd. dergiler ile *Radikal* gazetesinde yayımlandı.

"Nalan Barbarosoğlu geleneklere, toplumla, kısacası ötekiyle şekillenen karakterlerin karşısında duran, insanları birbirinin 'klonları' olarak değil, bütünün yegâne, biricik parçaları olarak görmek isteyen, fallus sahibi olmamanın bir eksiklik olmadığını bilmekle kalmayıp, çarkı ona sahip olanların döndürdüğü bir dünyada yaşamanın da öfkesini içinde barındıran; her geçen günün birbirine eklemlenmesiyle oluşan bugünü ve yarını anlatırken, bir ses, bir koku, bir renkle dünü güne çeken; lakayt bir okura müsamaha göstermeyecek, bununla beraber iyi bir okumayla da gündelik yaşamda ışığa gizlenen ayrıntıları fark ettirecek muhalif bir yazar." (Neslihan Gürel)

"Nalan Barbarosoğlu, son yıllarda öyküyle yazın ülkemizin kapılarını aralayıp, fazla gürültü etmeden kendi dünyasının derinliklerinden yürümeyi yeğleyen bir yazarımız. Önceki kitaplarında kendi sınırlarındaki arayışları, bu kez kendi dünyasından ötelere doğru taşımak için yola koyulmuş. Algılamaların altını çizerek, zamansal sıçramalarla okura anlatılmaktan öte, duyumsatılmaya çalışılmış öykülerin pek çoğu." (Yasemin Yazıcı)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Ne Kadar da Güzeldir Gitmek* (1996), *Her Ses Bir Ezgi* (2001), *Fırat'a Karışan Öyküler* (on beş öykücüden ortak kitap, Tan Oral'ın desenleriyle, 2001), *Ay Çiçekleri* (2002), *Gümüş Gece* (2004).

DENEME: *Öykü 2000* (Metin Kaçan ile, 2000).

HAKKINDA: Engin Turgut / Nalan Barbarosoğlu: Ben... (Söyleşi, Varlık, Haziran 1997), İnci Aral / Nalan Barbarosoğlu'ndan Bir İlk Kitap (Cumhuriyet Kitap (9.10.1997), Leyla Ruhan Okyay / On Beş Öykücü ve Bir Çizerden Zeugma'ya Ağıt - Fırat'a Karışan Öyküler (Cumhuriyet Kitap, 15.11.2001), İnci Aral / Nalan Barbarosoğlu'ndan "Her Ses Bir

Nalan Barbarosoğlu

NALAN BARBAROSOĞLU

KOLİ BANTI

Pazar sabahının sessizliğinde, koli bantının açılma sesi, evin içinde yankılanarak büyüyor.

Cınnt.

Çocuk, gözlerindeki mahzun bir bakışla pencereden aşağıya, caddeye bakıyor. Artık geçen otomobilleri saymaktan vazgeçti. Otuzu geçince sayılar karışıyordu. Yalnızca kırmızı olanları saymasını önerdim, istemedi.

Cınnt.

Kahvaltıdan sonra bana yardım etmek istemişti ama küçücük ellerinin gücü koli bantıyla baş edemedi. Birkaç bardağı gazeteyle sarmaya çalıştı, sıkıldı. Şimdi öylesine, görmüyormuş gibi aşağıdan geçip giden otomobillere bakıyor.

Cınnt.

Suskun hali beni üzüyor. Genelde de konuşkun bir çocuk değil zaten. İçekapanık bir yetişkinin küçülmüşü gibi yaşıyor hayatını. Hayati, "Anneannesi büyüttü de o yüzden" diyor. "Aslı suratlı, hiçbir şeyden memnun olmayan kadındır Nurhan Hanım. Çocuğu da kendine benzetti."

Cınnt.

Bu açıklama bana pek yeterli gelmiyor ama çocukları tanıdığım söylenemez. Eczaneye giderken, yanımda götürüyorum.. Öyle sessiz sakin, sokağa bakıyor.

Cınnt.

Ara sıra, eczanenin önündeki, adını Hüseyin koyduğumuz kediyle oynuyor. Bazen de parka gitmek istiyor; benim çıraklık gittikleri semt parkında kum havuzunda oynuyor iyi havalarda. Bana daha alışmadı. Aramızda bir soğukluk var. Gerçekte, herkese karşı soğuk... Hatta, babasına bile.

Cınnt.

Yakın çevremde hiç çocuk olmadı. Çocuklarla tek yakınlığım, yolda, dolmuşta, otobüste görüp "ne cici şeysin sen" türünden cümlelerle sevdiğim ya da eczaneye iğne yapmam için getirilen çocuklarla oluyordu, hayatımda Hayati ve oğlu Seçkin girene kadar.

Cınnt.

Evin dağınıklığı zaten sinirimi bozuyor, bir de çocuğun bu mahzun duruşu... Hayati de Ankara'da; cuma akşamından gitti, pazartesi sabahı dönüşü var. "Fırsattan istifade eski arkadaşları da görürüm" dedi.

— İstersen sana televizyonu açayım, belki bir çizgi film buluruz...

— Olabilir...

Televizyonu açıp çizgi film arıyorum kanallarda... "Olabilir..." "Hayır" ya da "evet" değil, "olabilir!" Sanki çizgi filmi ben oturup seyredeceğim. Hah, bir tane buldum. Televizyonun karşısındaki koltuğa geçip oturuyor. Ona iyi zaman geçirtmek için elimden gelen yapıyorum... Kendi çocuğum olsa, böyle mi olurdu acaba?.. Üvey anne adayı olarak ne yapmam gerekiyor?.. Kendimi hep iyi olmaya mı zorlamalıyım?.. Yoksa, içimden nasıl geliyorsa, kızdığımda gerçekten kızsam... Ama bir çocuğa nasıl kızılır, onu bile bilmiyorum. Kafamın içinde yüzyılların kalmanlaşmış üvey, anne ideolojisi...

Cınnt.

Annemin gözyaşları... O kadar 'kısmetleri tepip' çocuklu bir adamla evlenmeme yazıklanmaları...

Cınnt.

Annem: Üstelik adam, dul bile kalmamış, boşanmış; üstelik, eski karısı çocuğunu bile istememiş adamın, adamla birlikte çocuğu da atmış başından, kimbilir neler çektirdi kadına?.. Yoksa neden istemesin kadın çocuğunu?.. Hangi kadın kocayla birlikte atar başından çocuğunu?

Cınnt.

Ben: Rica ederim, öyle adamlık, kadınlık konuşma... "Adam" dediğin adam, yakında damadın olacak... Bir kere boşanmak isteyen Nurdan Hanım, yani kadın değil; Hayati, yani adam... anlaşmamışlar... Ortak bir hayatı paylaşamamışlar... Çocuğa rağmen gitmiyormuş evlilikleri...

Cınnt. (...)

(Her Ses Bir Ezgi, 2001)

Ezgi" (Cumhuriyet Kitap, 29.11.2001), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), M. Sadık Aslankara / Öykü Emekçilerinden Öyküler (Cumhuriyet Kitap, 29.8.2002), Yasemin Yazıcı / Hayata Yazılmış Ayçiçekleri (Varlık, Haziran 2002), Pelin Özer / Söyleşi (Varlık, Haziran 2002), Tülin Er / Ayçiçekleri (Varlık, Haziran 2002), Neslihan Gürel / Nalan Barbarosoğlu-Gümüş Gece (Varlık Kitap eki, Mayıs 2004), Sülcyman Bulut / Nalan Barbarosoğlu'nun Bir Öyküsü Üzerine: Yapıştırıcı Değil, Yabancılaştırıcı "Koli Bantı" (Kaşgar, sayı: 37-38, 2004), Ayşe Kara / Gümüş Gece (Heceöykü, Haziran-Temmuz 2004).

BARDAKÇI, Ali Cemal

Bürokrat, gazeteci-yazar (D. 1889, Burhaniye – Ö. ?). Bursa İdadîsi (Lisesi), Mülkiye Mektebi yüksek kısım (1909) mezunu. 1915'ten itibaren Mihalıççık, Kalecik, Haymana ilçelerinde kaymakamlık yaptı. 1920'de Çorum, Kasım 1921'de Çankırı mutasarrıflıklarına atandı. 1925'te Diyarbakır, 1928'de Elazığ, 1931'de Çorum, 1933'te Konya valiliklerini yürüttü. 30 Aralık 1938'de emekliye ayrıldı. Emekliliğinden sonra İstanbul'da *Babacan* adlı siyasî bir halk gazetesi ve *Tasavvuf* adlı bir dergiyle Ankara'da yine tasavvufî içerikli *Sohbet* dergisini yayımladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Anadolu İsyanları* (1940), *Devşirmelerle Sığıntılardan ve Mütegalibeden Neler Çektik?* (1942), *Kızılbaşlık Nedir?* (1945), *Toprak Davasından Siyasî Partilere* (1945), *Bir Partinin Yıkılışı ve İbret Levhaları* (1961), *Modern Fizik ve Tasavvuf Karşısında Ruh ve Ölüm* (1961).

ÇEVİRİ: *"Nefsini Bilen Rabbini Bilir" Hadis-i Şerifini Şerh Eden Risâle-i Ahadiye* (İbn Arabî'den, 1961).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

BARDAKÇI, İlhan

Gazeteci-yazar (D. 22 Şubat 1926, Burhaniye / Balıkesir – Ö. 27 Şubat 2004, Giessen / Almanya). Konya eski valilerinden Cemal Bardakçı'nın oğlu, gazeteci-yazar Murat Bardakçı'nın babasıdır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. 1948 yılında gazeteciliğe başladı. *Yeni Sabah*, *Milliyet*, *Havadis* ve *Cumhuriyet* gazetelerinin çeşitli bölümlerinde çalıştı. 1956 yılında Macar ihtilalini izleyerek

İlhan Bardakçı

yayımladığı röportaj ile Türkiye'de ve yurt dışında çeşitli ödüller aldı. Ankara Gazi Üniversitesi Basın Yüksek Okulunda Mukayeseli Devlet Fikir ve Rejimleri dersleri verdi. Fransa'da hukuk eğitimi alan Bardakçı, yıllarca bu ülkede yaşamış ve bir Fransız gazetesinde şef redaktörlük görevine kadar yükselmişti.

Tarihe olan düşkünlüğü sebebiyle tarihçi olarak bilinen Bardakçı, yıllarca İlhan Murad müstear ismiyle makaleler de yazdı. 1985 yılında Türkiye hakkındaki bilgi ve belgeleri Irak ve Libya'ya sızdırdığı iddiasıyla yargılanarak on beş yıla mahkum oldu. Cezaevine girmemek için Almanya'ya kaçtı. Diyaliz tedavisi gördüğü Giessen Üniversitesi Hastanesinde böbrek yetmezliğinden öldü.

ESERLERİ:

İnsanlık Zelzelesi - Komünizmin Anatomisi, Gazetecilik Tarihi, Fransa Krallarına Göre İdarecilik San'atı (çeviri), *İhtilal Tekniği ve Yığın Psikolojisi, Bloklar Arası Üslup Tartışmaları, Gazetecilik Yazı Türlerinin Kompozisyonu, Bir İmparatorluğun Yağması, İmparatorluğa Veda* (1985), *Mukayeseli Devlet Fikir ve Haberleşme Rejimleri, Taşhan'dan Kadifekale'ye* (TRT'de 1982'de 206 Gün adıyla), *Tarihten Bugüne* (1982), *Biz Üç Kıtada İken, Kader Dersi, Vahdettin'den Mustafa Kemal'e.*

HAKKINDA: Uğur İpekçi / Hürriyet (25.5.2001), Zaman gazetesi (28.2.2004).

BARDAKÇI, Mehmet Necmettin

Tasavvuf araştırmacısı. Lisans eğitimini Erzurum Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi (1981), doktorasını SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimler Anabilim Dalında (1998) tamamladı. Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Tasavvuf Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Özellikle tasavvuf alanında sürdürdüğü çalışmalarını değişik yayın organlarında yayımladı. Makale ve çevirileri, *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, SDÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Türk Yurdu, Arayışlar, İslâmiyât, Tasavvuf, Yeni Türkiye* (**Türkler** Özel Sayısı) dergilerinde yayımlandı. Sempozyumlarda sunduğu bildirileri tam metin ve özet olarak yayımlandı.

ESERLERİ:

ÇEVİRİ: *El-Münteka / Müttakîlerin Yolu* (İbn Meserre'den, 1999).

İNCELEME: *Sosyo Kültürel Hayatta Tasavvuf* (2000).

BARDAKÇI, Murat

Gazeteci-yazar. 1955, İstanbul doğumlu. Ekonomi öğrenimi gördü.

Murat Bardakçı

Dr. Selahattin Tanur'la tanbur ve eser meşk ederek musikiye başlayan Bardakçı, Tanur'dan icazet aldı, Ekrem Karadeniz'le teori, teori tarihi ve ses sistemi üzerine çalıştı, Fahire Fersan ve Vecdi Seyhun'dan yararlandı. İlgi alanını daha sonra müzik tarihine yönelttı. Şarkiyat kaynakları ve metodolojisi alanlarında Abdülbaki Gölpınarlı'dan faydalandı. Bu arada Türk ve İslâm müziğinin tarihiyle ilgili kitap, belge, fotoğraf, film ve ses kaydı gibi arşiv malzemesi toplayarak geniş bir nota koleksiyonu oluşturdu.

Türk müziği tarihiyle ilgili çok sayıda araştırması yayımlanan Murat Bardakçı, muhabir olarak çalışmaya başladığı *Hürriyet* gazetesinde uzun yıllar araştırmacı gazetecilik yaptı, Osmanlı tarihinden günümüze aktardığı ilginç olaylar, bilgi ve belgelerle dikkat çekti.

"Osmanoğulları, dünyada böylesine yokluk ve sefalet içinde yaşayan tek hanedan. Murat Bardakçı, gerçekten ilginç bir araştırma yapmış ve güzel bir kitap yazmış. Bu kitabı da, zevkle okuyacağınıza inanıyorum." (Emin Çölaşan)

ESERLERİ:

Şahbaba (Osmanoğulları'nın Son Hükümdarı 6. Mehmed Vahideddin'in Hayatı, Hatıraları ve Özel Mektupları, 8.bas. 1999), *Maragalı Abdülkadir* (1986), *Son Osmanlılar* (1991), *Fenerbeylerine Türk Şarkıları* (1993), *Osmanlıda Seks, Osmanlı Hanedanının Sürgün ve Miras Öyküsü, Refik Bey / Refik Fersan ve Hatıraları* (1995), *Sultani Besteler* (Osmanoğullarının Son Padişahı Mehmet Vahideddin'in Eserleri, 1997).

HAKKINDA: Emin Çölaşan / Hürriyet (30.9.1991), Son Dönem Tarih Araştırmalarına Bir Bakış (Cumhuriyet Kitap, 11.1.2001).

BARDAKÇI, Vehbi

Öykücü. 1957, Çayıralan / Yozgat doğumlu. Curali Köyü İlkokulunda okudu. Ortaöğrenimini yarıda bırakarak Almanya'ya gitti; bu ülkede bir süre işçi olarak çalıştıktan sonra Türkiye'ye dönerek Kayseri Fevzi Çakmak Lisesini bitirdi (1979). Aynı yıl Gençlik ve Spor Bakanlığının açtığı bir yarışmada *"Mektup"* adlı ilk öyküsüyle ödül kazandı. 1980'de yeniden Almanya'ya yerleşti. Burada eserleri Almancaya çevrilerek yayımlandı.

ESERLERİ:

Acılar Toprağımdır (1984), *Kapı Kapı* (1985), *Yarım Kalan Türkü* (1987) *Gurbet Yurdumdur.*

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ekim-Kasım 2004).

BARDAKOĞLU, Ali

Fıkıhçı, devlet adamı. 1952, Tosya / Kastamonu doğumlu. İstanbul İmam-Hatip Okulu (1970), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1974), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1975) mezunu. Bir süre öğretmenlik ve hakimlik yaptıktan sonra, 1977 yılında Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünde Fıkıh (İslâm hukuku) asistanı oldu. 1982 yılında Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesinde *"İslâm Hukukunda İcâre Akdi"* adlı doktora tezini tamamladı ve Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde İslâm Hukuku Bölümüne atandı.

Ali Bardakoğlu

1986 yılında doçent olduğu bu üniversitede bölüm başkanlığı ve dekan yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1993 yılında Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine geçti. 1994 yılında İslâm Hukuku Ana Bilim Dalında profesör oldu. Marmara İlâhiyat Meslek Yüksek Okulu müdür yardımcılığı ve dekan yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1991-92 yılları arasında İngiltere'de, 1994 yılında da Amerika Birleşik Devletleri'nde bulundu.

İslâm hukuku alanında ilahiyatçıların din söylemi, Kur'an ve hukuku, İslâm kültüründe din ve vicdan özgürlüğü, İslâm ve demokrasi, Türk aile hukuku gibi konularda altmışın üzerinde bilimsel yayın yaptı. Çeşitli ulusal ve uluslararası sempozyuma tebliğle veya müzakereci olarak katıldı. 28 Mayıs 2003 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı görevine atandı.

BAŞLICA ESERLERİ:

İslâm Hukukunda İşçi-İşveren

Münasebeti (1986), *İslâm Hukukunda Metodolojik İhtilaflar ve Sonuçları* (1987), *Kur'an-ı Kerim Ansiklopedisi* (1988), *İlmihal* (1999).

BARHA, Yaakov

Yazar, çevirmen (D. 16 Ocak 1926, Lüleburgaz / Kırklareli - Ö. 2005, Kfar - Saba / İsrail). İlk ve ortaokulu doğduğu kasabada, liseyi İstanbul'da bitirdi. Birkaç yıl Lüleburgaz'da dayısının yanında esnaf olarak çalıştıktan sonra İstanbul'a taşındı. Burada uzun yıllar *Şalom* gazetesinde önce muhabir daha sonra da gençlik sayfasının sorumlu editörü olarak görev yaptı. 1966 yılında ailesiyle birlikte İsrail'e göç etti. Hapohalim Bankasının Kfar- Saba Şubesinin Yatırım Bölümü müdür muavini olarak çalıştı (1967). 1991 yılında emekliye ayrıldı.

Yaakov Barha

Sonraki yaşamında uzun yıllar *Şalom* gazetesinin İsrail muhabirliğini yaptı. 1985 İsrail'de ilk Türkçe kültür, sanat ve edebiyat dergisi olan *Gelişim*'in temellerini attı. Dergi İsrail basınında olumlu yankılar yarattı. *Gelişim* sayfalarında uzun yıllardan beri Türk-İsrail dostluğunun tarihi temellerini anlattı ve edebî ilişkilerin köprülerini genişletti. 2003 yılında Türkçe olarak *Kıbatek Ortadoğu Bülteni*'ni yayımlamaya başladı. Bu çalışmalarından dolayı 1999 yılında KIBATEK'in Türk Dilinc Hizmet Ödülüne layık görüldü. Önce sulu boya resimler, daha sonra da çiçek ve ünlülerin resimlerini yapmaya başladı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Eliezer Kaneti'nin Yaşam Öyküsü* (İbranice, 1977).

DENEME: *Rav Nesim Behar* (İbranice, 1970), *Kibuts Revivim'de Düğün* (Türkçe, 1970).

GEZİ: *Yeruşalim Gezisinden Notlar* (Türkçe, 1968).

ÇEVİRİ: *Nefs-i Müdafaa* (İbraniceden Türkçeye, 1972), *Aviğdor Kalahani* (öyküler, İbraniceden Türkçeye, 1976).

BARIN, Hayriye

Şair. 1939, Fethiye köyü / Ankara doğumlu. İlkokulu köyünde bitirdi. Ayrıca Kur'an kursunda din bilimleri konularında özel dersler alarak kendini yetiştirdi. Hayatını Ankara'da sürdürdü. Şiirlerini hece ölçüsüyle ve genellikle dini konularda yazdı.

ESERLERİ (Şiir):

Yıkık Duvarlar Altından Sızan Damlalar (1991), *Peygamberin Diyarında* (1994), *Gülistanda Nurlu Sabah* (1994), *Küçük Öğretmen* (1999), *Kır Çiçekleri* (2000), *Ümit Tomurcukları* (2003).

HAKKINDA: Hayriye Barın / Yıkık Duvarlar Altından Sızan Damlalar (1991).

BARIŞ, Mehmet

Şair. 1950, İzmir doğumlu. Otuz iki yıl matematik öğretmenliği yaptıktan sonra emekli oldu. Şiirleri *Saçak, Petek, Hakimiyet Sanat, Dönemeç* dergilerinde yayımlandı. Bu şiirlerden bir bölümünü ilk şiir kitabı *Hem Eylül Hem Deniz*'de topladı (2003).

"İnsan üstüne, sevgi üstüne, buğday üstüne, yarınlar üstüne, umut üstüne şiirler yazmaktadır. Coğrafya derslerinde ezbere öğretilen bilgilerin yararsızlığını vurgularken "yaşayarak öğrenmenin" önemini anımsatır. Ozan Mehmet Barış, toplumcu kavganın, insanca sevginin, insanlığın şiirini yazıyor." (Hasan Akarsu)

HAKKINDA: Hasan Akarsu / Şiirler-Den / İzler (2004)

BARIŞ, Rabia

Şair. 10 Şubat 1949, Emirdağ / Afyon doğumlu. Günü Köyü İlkokulu mezunu. Bir Gönül Dostu imzasını da kullandı. Ev hanımıdır. Eskişehir'de ikamet etti. Eskişehir Şairler Derneği, İLESAM ve ANASAM üyesidir.

İlk şiiri, 1997'de *İki Eylül* gazetesinde yer aldı. Sonraki yıllarda şiirlerini yerel gazeteler ile *Çağrı, Azîziye, Sevgi Yolu, Gülpınar, Şiirsevenler, Yeni Defne, Ana, Simav Anadolu, Eskişehir Bülteni* ve *Emirdağ* dergilerinde yayımladı. Yirmiye yakın antolojide şiirleri yer aldı. Katıldığı yarışmalardan,

Rabia Barış

RABİA BARIŞ

BU GECE

Sabahı olmayan gecelerdeyim.
Sel oldu gözyaşım, taştı bu gece.
Şiire sığmayan hecelerdeyim.
Kalemim konuştu, coştu bu gece.

Sevgiye güz düştü dudaklarımda,
Sevgi gülü soldu yanaklarımda,
Bu şehrin karanlık sokaklarında,
Mehtabı doluştum loştu bu gece.

Bir alev yükseldi isli lambadan,
Azrail can ister dostu bulmadan,
Yetiş imdadıma vakit dolmadan,
Yıldızım avcuma düştü bu gece.

Hep aynı teremmüm her seferinde,
Resmini aradım yoktu yerinde,
Acep gelir misin günün birinde?
Kapandı yollarını kıştı bu gece.

Aşkı ödünç aldım bir şakayıktan,
Yanına varamam çıkmaz sokaktan,
Gülü sakınırken daldan, budaktan,
Bülbülün nağmesi loştu bu gece.

Ay oldu, yıl oldu bitmedi hasret.
Sinemde ıstırap, ruhumda kasvet,
Yaralı gönlüme bir kez nazar et,
Yüreğim sevdaya koştu bu gece.

Tutun ellerime sevda çiçeğim,
Gönül sarayıma gül dikeceğim,
Cana can katarken balım peteğim,
Mevsimler içimde kıştı bu gece.

Elem ırmağında çağlayıp aktım,
Dönmeyen ufukta yolcuna baktım,
Her gün şu kütüğe bir çivi çaktım,
Acılar boyumu aştı bu gece.

Yine hüzündeyim, yine buhranda,
Kendimle baş başa izbe bir handa,
Ömrüm yargılandı yüce divanda
Saatim, saniyem boştu bu gece...

ayrıca çeşitli kuruluşlardan ödüller aldı. 1998 yılında *Aziziye* dergisinin, Türkiye Şair ve Şiir Sevenler Derneği, Nevşehir Gazeteciler Cemiyetinin düzenlediği şiir yarışmalarında mansiyon aldı. *Dur Yolcu* adlı şiiri 1997'de Reşit Muhtar tarafından bestelendi.

"Rabia Barış, edebiyat kültürü almış, şiire gönül vermiş iyi bir şiir yolcusudur. Şairler arasında gönül dostluğu kuran mazbut bir Anadolu kadını... Şiir tekniğini iyi bilen şair zaman içinde başarıyı yakalayan şairlerimiz arasıda yerini almıştır. Memleketimizin örf ve geleneklerine uygun olarak güzel eserler vermeye devam etmektedir." (Hüseyin Yurdabak)

ESERLERİ (Şiir):
Çile Çiçeği, Gurbet Akşamlarında (2005).

HAKKINDA: Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000), (Anadolu gazetesi, 10.11.2002), Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2003), Ahmet Sorgun / Kitaplar Arasından (İleri gazetesi, Yozgat, 22.11.2005).

BARIŞ, Varcan

Şair. 1950, Kastamonu doğumlu. İlk öğrenimini Kastamonu'da tamamladı. 1963'te ailesiyle birlikte İstanbul Kumkapı'ya göç etti. 1971 yılında Üsküdar Surp Haç Tıbrevank'dan, 1975'te İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi bölümünden mezun oldu. *Suyu Arayan Ateş* (1999) adlı bir şiir kitabı vardır.

BARIŞCAN, Gazi.

Bkz. OZAN BARIŞCAN

BARKAN, Ömer Lütfi

Tarihçi (D. 1905, Edirne - Ö. 1979, İstanbul). Edirne Muallim Mektebini bitirerek üç yıl öğretmenlik yaptıktan sonra İstanbul Darülfünün Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünden mezun oldu (1927). Fransa'da iktisat öğrenimi gördü. Dönüşünde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine asistan olarak girdi, burada profesörlüğe yükseldi (1940). Aynı fakültenin dekanlığını (1950-52) da yapan Barkan, kurucusu olduğu Türk İktisat Enstitüsü müdürlüğü görevini emekli olana kadar sürdürdü (1950-73).

1957'de ordinaryüs profesör ve Strasbourg Üniversitesinden şeref doktoru payelerini aldı. 1967'de Belgrat Bilimler Akademisine muhabir üye seçildi. Uluslararası Oryantalistler Birliğinin Osmanlı ve Osmanlı Öncesi Tarih Komitesi başkanlığını altı yıl (1973-79) sürdürmüş olan Barkan, Osmanlı dönemi iktisadî araştırmalarıyla tanınmıştır. "*Hüdavendigar Livası Sayım Defteri Mukaddimesi*" adlı incelemesiyle 1978 Sedat Simavi Vakfı Bilim Ödülünü kazandı.

BAŞLICA ESERLERİ:
XV. ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatarloğu'nda Zirai Ekonominin Hukuki ve Mali Esasları I: Kanunlar (1945), *İktisat Tarihi* (ders notları, 1954), *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri* (Ekrem Hakkı Ayverdi ile, 1970), *Süleymaniye Camii ve İnşaasına Ait Muhasebe Defterleri* (2 cilt, 1972, 1979), *Toplu Eserler 1: Türkiye'de Toprak Meselesi* (1980), *Kolonizatör Türk Dervişleri* (1993).

HAKKINDA: Murat Çizakça / Bir Büyük Hocayı Yitirdik (Cumhuriyet, 31.8.1979), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), M. Orhan Bayrak / Osmanlı Tarihi Yazarları (1982), Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan'a Armağan (İÜ İktisat Fakültesi Mecmuası-Özel Sayısı, 1985), Mübahat S. Kütükoğlu / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

BARLAS, Canan

Gazeteci-yazar. 1946, İstanbul doğumlu. Gazeteci-yazar Mehmet Barlas'ın eşi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü mezunu. *Cumhuriyet*, *Hürriyet*, *Politika*, *Vatan*, *Güneş*, *Milliyet*, *Tercüman* gazetelerinde çalıştı. Gelişim Yayınları dergilerinde beş yıl yayın yönetmenliği yaptı. Haftalık *Pazar Postası* gazetesinini yönetti. Show TV'de kadın programları, BTV'de siyasi programlar yaptı. *Bab-ı Ali'den Çiftetelli'ye* (2002) adlı bir kitabı yayımlandı.

BARLAS, Cemil Sait

Siyaset adamı ve gazeteci-yazar (D. 1905, İstanbul - Ö. 1964, Hendek). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Doktorasını Almanya Heidelberg Üniversitesinde tamamladı. CHP'den Gaziantep milletvekilliği (1943-50), 2. Hasan Saka Hükümetinde İktisat ve Ticaret bakanlığı, Şemsettin Günaltay hükümetinde Kurucu Meclis üyeliği (1960-61) görevlerinde bulundu.

Gazeteci olarak, CHP'nin yayın organı *Ulus* gazetesinin yöneticiliğini yaptı. Ankara ve İstanbul'da *Pazar Postası* dergisi (1951-59) ile *Son Havadis* gazetesini (1951-59) yayımladı, bu yayın organlarına başyazılar yazdı. *Sosyalistlik Yolları ve Türkiye Gerçeği* (1962) tek eseridir.

HAKKINDA: Ömer Faruk Toprak / Sosyalist Kültür Ansiklopedisi içinde (1980).

BARLAS, Mehmet

Gazeteci-yazar. 1941, Ankara doğumlu. Cemil Sait Barlas'ın oğlu, gazeteci Canan Barlas'ın eşi. Ankara Atatürk Lisesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1968) mezunu. Gazeteciliğe, babasının çıkardığı *Pazar Postası*'nda başladı. *Cumhuriyet* (1969-74, dış politika yazarı), *Günaydın* (1975-76), *Milliyet* (1977-87, köşe yazarı, sonra başyazar), *Güneş* (1987-88, genel yayın yönetmeni, başyazar), *Tercüman* (1988), *Sabah* (1988-97), *Yeni Şafak* (1997-2002), *Tercüman* gazetelerinde röportaj muhabiri, köşe yazarı, genel yayın yönetmeni olarak çalıştı. İsmail Cem'in genel müdürlüğü döneminde TRT Haber Dairesi başkanlığı yaptı. 1968'de Gazeteciler Cemiyeti Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:
Türkiye Üzerine Pazarlıklar, Türkiye' de Darbeler ve Kavgalar Dönemi (2000).

Mehmet Barlas

HAKKINDA: Cemal A. Kalyoncu / Derin Gazeteciler (2002), Gülay Erdemli / İstanbul'da Yaşayanlar Hayatın Keyfini Çıkarmasını İyi Bilirler (Sabah Pazar eki, 8.6.2003).

BARLAS, Uğurol

Araştırmacı, şair. 25 Nisan 1938, Gaziantep doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Gaziantep'te tamamladı. 1958 yılında İstanbul'a geldi. *Akşam* gazetesinde çalıştı. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe-Sosyoloji Bölümünden mezun oldu. 1967'de Karabük Demir Çelik İşletmelerine girdi. Organizasyon, Metot ve Eğitim Birimlerinde uzman ve

UĞUROL BARLAS

BİLEMEZSİN

"Senden güzel ne vardır
Soruyorum
Kimse bilmiyor."

Yitik yıldızlarda kanlı bıçaklar
Balım pulları kıpkızıl deniz
Gözlerin sevdiğini üç basamak
Kimse bilemez seni bildiğimce
Kimse sevemez

Mazin boş bir say köpüklerden
Ellerinde güneşin keskin ışıkları
Umutlu yelkenliler alev alev
Rüzgâr gelgitlerde takılı,
Kimse çözemez

Bağırıyorum simsiyah sıcaklık
Yeşil gökler mavi toprak
dökülüyor
Yağmur olup saçlarından
sızıyorum
Sen benimle başlıyorsun
Kimse bilemez.

Sığırcık yavrularını emzirir gökler
Simsiyah aydınlığında bir gecenin
Tanrısal kalemleri alıp gizlice
Adını adımla yazıyorum
Kimse silemez

yönetici olarak çalıştı. Aynı zamanda öğretmenlik de yapan Barlas, yurdun çeşitli yörelerinde araştırmalarda ve köy kalkındırma projelerinde görevlendirildi. 1993'te emekli oldu.

1955 yılında araştırmalar yapmaya başladı. Türk Dil Kurumu araştırmacısı olarak yaptığı denemc çalışmaları 1980'e kadar sürdü. Çok sayıda makalesi çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı.

BAŞLICA ESERLERİ:

ŞİİR: *Ballı Kaya* (1958), *Sen Beni Bilmezsin* (1963), *Sebebim Kuğu Kuşu* (1963), *Şehirdeki Çirkin Kız* (1964).

ARAŞTIRMA: *Kütahya Düğün Adetleri Üzerine Bir Araştırma Metodu Denemesi* (1963), *Anadolu Düğünlerinde Büyüsel İnanmalar* (1974), *Safranbolu Halk Masalları, Sıhhatnüma, Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları, Safranbolu Tıp Tarihi Araştırmaları.*

HAKKINDA: Nursen Özdoğan Kurban – İsmail Arslan / Karabük Şairleri Antolojisi (2004).

BARLIOĞLU, Hikmet

Gazeteci-yazar. 1933, Erzurum doğumlu. Küçük yaşlarda eski Türkçe öğrendi. Erzurum Lisesi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Siyaset Bilimi mezunu. Askerlikten sonra TKİ Erzurum Şubesinde yöneticilik yaptı. MTTB'de Fransızca ve Almanca dersleri verdi. 1954 yılında Erzurum basınına karıştı. Yerel gazetelere ilk tercüme romanı koydu. *Saksağan* adlı mizahi bir gazete çıkararak Erzurum'da ilk mizah çığırını açtı. Bir müddet sonra kapanan *Saksağan*'ı Necati Dağıstanlı'yla ortaklaşa tekrar çıkardıysa da sürdüremedi.

Erzurum'daki bütün gazetelere aralıksız dokuz yıl yazı yazdı. Birçoğunda yazı işleri müdürlüğü, yazarlık, çevirmenlik, raportörlük yaptı. *Kara Günler, Üç ve Zil* adlı oyunları bir defa sahneye konuldu. *Erzurum Yanıyor* ve *Yarım Aşk* (Aşık Reyhani'nin Hayatı) isimli iki senaryosu da basılmadı. *Ren* ve *Reyhani Divanı* adını taşıyan basılı iki kitabı dışında otuz kadar eseri gazetelerde tefrika olarak kaldı

HAKKINDA: Hikmet Barlıoğlu-Celal Yazıcı / Erzurum Matbuat Antolojisi (1963).

BARUT, Ali Asker

Şair. 1964, Tunceli doğumlu. İstanbul Paşabahçe Ferit İnal Lisesi (1983) mezunu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümünde başlayan üniversite öğrenimini yarıda bırakmak zorunda kaldı. 1988 yılından itibaren *Hürriyet* gazetesinin Almanya Frankfurt Bürosunda redaktör olarak çalıştı.

Özellikle *Adam Sanat* dergisinde çıkan şiirleriyle tanındı. Ali Asker Barut için, *"kent yaşamına kırsalın kokusunu getiriyor, yitirilen saflıkları, peşine düşülen umutları anlatıyor, şiir tadıyla."* değerlendirilmesi yapıldı. Kendisi de şiiri için, *"Kimileri adımın sertliğine karşın şiirlerimi çok yumuşak buldu... Kimi öyle buldu, kimi böyle söyledi... Her şey, ama her şey söylenebilir. Bir tek şey söylenemez yalnız: Dürüst olmadıkları. Dürüst ve içten olduğundan ötürüdür ki her dönemde, hep yüksek tutulmuştur şiir."* dedi. *Rüzgârla Dolu* adlı ilk şiir kitabıyla 1992 Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülünü, *Aşağı Üsküdar* adlı şiir dosyasıyla 1994 Cemal Süreya Şiir Ödülünü, *Karanfil Kırıkları* ile 1998 yılında Kıbrıs'ta yayımlanan *Mısralık* dergisinin düzenlediği yarışmada yılın en iyi mısra ödülünü ve aynı kitapla 1999 Ömer Asım Aksoy Dil Derneği Ödülünü kazandı. 2000 yılında İtalya'da yapılan Premio Tivoli Europa Giovani Avrupa Genç Şiir Yarışması'nda en başarılı bulunan ilk on şairden biri olarak, 2001'de İtalya'da yayımlanan *Dalle Ebridi a Malta* adlı seçkide yer aldı. Şiirleri İngilizce, İtalyanca ve Almancaya çevrildi. Ece Ayhan'ın *"Şiirde ve hayatta ayağa kalkmıştır"* diyerek övdüğü Barut'u Memet Fuat *"İyi bir şair ama kötü bir eleştirmensin Ali Asker, şiirlerini nerede, nasıl bozduğunu anlamıyorsun."* yazarak eleştirdi.

"Gerçek ya da imgelem dünyasında yaşamadığı, duyumsamadığı hiçbir durumun, olayın, an'ın şiirini yazmıyor, yazmayacak; yazdıkları, yazacakları yaşam çizgisinin 'estetize edilmiş' seyir defteri olacak hep." (Ramis Dara)

"Ali Asker bana bir zamanlar çok sevip de sonra unuttuğum eski bir şairi hatırlatıyor. Bunu hem kendisi hatırlatıyor Ali Asker'in, hem de şiirleri. Çünkü günümüzün şairi değil Ali Asker, sevdiğimiz, karşı çıkmanın erdemine sahip olduğumuz, aşktan, şiirden özgürlükten başka bir şey düşünmediğimiz eski zamanların şairi. Eski zamanlar gibi eski şairler de iyidir, ve bence Ali Asker eski bir şairdir. Umarım hep o unuttuğum eski şairi hatırlatır bana, 'eski şair' Ali Asker Barut olarak kalır." (Haydar Ergülen)

"Ali'nin politik kimliğinin şiirlerde gitgide ağır basmaya başlaması, onu katı bir şiirin, sert bir şiirin kanalına akıtacağına tam tersine daha ince, daha duyarlı bir bakış açısına götürmüş durumda. İyi ve kötü şairlerin bazılarını kesinlikle bir ulusun edebiyatına dahil edemezsiniz." (Küçük İskender) İki siiri Arianna Bisazza tarafından Fransızcaya çevrilerek, bu şiirlere L`Esprit des Peninsules tarafından yılda iki kez yayımlanan *Siecle 21Litterature&Societe* dergisinin ilkbahar-yaz 2006 sayısında yer verildi.

ESERLERİ (Şiir):

Rüzgârla Dolu (1992; *Modell der Melancholie* adıyla Almanca, çev. Monika Carbe), *Yağmurlu Leylak* (1994), *Aşağı Üsküdar* (1994), *Karanfil Kırıkları* (1998), *Ay Sözlüğü* (2000), *Sarhoş Böcek Şarkıları* (2005; Aşağı Üsküdar kitabı ile).

HAKKINDA: Hüseyin Alemdar / İki Yaprak Düşer Ötemde Yakınlaşır Güz (Cumhuriyet Kitap, 2.7.1992), Ali Asker'in Şiiri Üzerine (Kitap gazetesi, sayı: 13, 1.10.1992), Ramis Dara / Güzel Şeyler Söylerken (Adam Sanat, sayı: 85, Aralık 1992), Yücel Kayıran / Kendine Bile Kırgın Küskün Bir Çocuk İçimde (Yeni Biçem, Temmuz 1993), Küçük İskender / Her Şeye Sanki Biraz Yenilmişim (Kitap gazetesi, sayı: 9), Tunca Arslan / Vakitli Vakitsiz Çimlenen Şair (Aydınlık gazetesi, 23.1.1994), Yüksel Pazarkaya / Yağmurlu Leylak (Hürriyet gazetesi, 31.8.1995), Metin Celâl / Ölmek Değildir

Ali Asker Barut

ALİ ASKER BARUT

USTAM ÖLDÜ BEN YAZARIM

Ustam öldü ben yazarım
Dalgınlıklar çalışıp ayışığında ıslığımla
Yalnız yüzümde solgun sıla
Ustam öldü ben yazarım

Ben de gömülürüm mahzun bir şarkıyla
İlkyazda gökkuşaklı bir yağmura
Ustam öldü bana kaldı çünkü
Ağzında mağlup bir ışığın kederi

Ey toprağa düşen uğultulu bir dal gibi
Hep yeniden açan kendinde yalnızlığı
Ey solarken üstünde gökyüzü
Kısık sesle okuyan Elemler Kitabı'nı
Bakışlarında yaralı bir karaca
Ağırbaşlı kuşların uçtuğu gecelerde
Benim şimdi, üzgün dolaşan o mağribi

Bunlar ömrümün en yorgun gözyaşları
Dökülen, hazin bir güz gününe
Büyütüp içimde çok eski bir karanlığı
Ben yazarım, ben yazarım
Günde beş vakit kalbimde
Hüzünle coşturup kelimelerimi
(*Sarhoş Böcek Şarkıları*, 2005)

Ömrümüzün En Feci İşi Yağmurlu Leylak (Varlık sayı: 1052, Mayıs 1995), Haydar Ergülen / Şairin Adı Gibi Sahici Şiirler (Varlık, Kasım 1998), Vitrindekiler / Karanfil Kırıkları (Cumhuriyet Kitap, 22.10.1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Nuri Sağlam / İç ve Dış Aynalar (Cumhuriyet Kitap, sayı: 510, 25.11.1999), Turgay Fişekçi / Kendi Söyleme Biçimini Yaratmış Bir Şair: Ali Asker Barut - Monika Carbe / Bir Cehennem Nasıl Aşılır Arkadaşsız - Gültekin Emre / Ali Asker Barut Şiiri - Osman Çutsay / Şiirin Elindeki Son Kibrit (Cumhuriyet Kitap, sayı: 578, 15.3.2001), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

BARUTÇU, Ecmel

Diplomat. 1927, Trabzon doğumlu. Trabzon İskender Paşa İlkokulu, Galatasaray Lisesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Galatasaray Lisesinde iken Galatasaray futbol takımında da bir süre oynadı. 1957 yılında sınavını kazanarak Dışişleri Bakanlığına girdi. Dışişleri mesleğinin çeşitli kademelerinde New York, Londra ve Kuveyt'te görev yaptı. Merkez teşkilatında Kıbrıs - Yunanistan Dairesinin başkanlığını yaptığı sırada gerçekleşen Kıbrıs Barış Harekatı öncesi ve sonrasında büyük rol oynadı; bu süreçte Dışişleri Bakanlığı içinde ismi Kıbrıs ile özdeşleşti. 1976'da Sofya'ya, 1980'de Viyana'ya ve 1986'da Brüksel'e büyükelçi olarak gitti.

Viyana büyükelçiliği sırasında üçlü görev yaptı. İkili ilişkilerdeki temsil görevine ilaveten dört yıl süre ile Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı nezdinde Türkiye daimî temsilciliği, Uluslararası Atom Enerji Ajansı nezdinde Türkiye daimî temsilciliği ve Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonunda Türk delegasyonu başkanlığı gibi görevlerle çok yönlü diplomasi içinde yer aldı. Ayrıca NATO ve VARŞOVA paktları arasındaki Karşılıklı ve Dengeli Kuvvet İndirimi Müzakerelerinde Türkiye'nin temsilciliğini yaptı. Müsteşar Siyasi İşler Yardımcılığı görevinde bulundu. 1992 yılında emekli oldu. Emekli olduktan sonra Dışişleri Bakanlığı tarafından Karadeniz Ekonomik İşbirliği Uluslararası Daimî Sekreteryasını İstanbul'da kurmakla görevlendirildi. Anılarını yazarak *Hariciye Koridoru* (1999) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Ecmel Barutçu / Hariciye Koridoru (1999).

BARUTÇUGİL, İsmet

İktisatçı. 1950, Gaziantep doğumlu. İlk ve ortaokulu Malatya'da tamamladıktan sonra, Vefa Lisesi ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesini bitirdi. 1975 yılında doktor, 1987 yılında profesör unvanlarını aldı. Yıldız ve Marmara üniversitelerinde dersler verdi. Uludağ Üniversitesinde bulunduğu yıllarda British Council ve Fulbright bursları ile İngiltere'de ve ABD'de eğitim ve araştırma programlarına katıldı. Bilimsel araştırmaları ile Enka Vakfı, *Milliyet* gazetesi ve İstanbul Ticaret Odasından ödüller kazandı. Değişik sektörlerde ve çok sayıda firmada, yönctim, pazarlama-satış, insan kaynakları ve kişisel gelişim alanlarında eğitimler verdi. Çalışmalarını kurucu ortağı olduğu bir danışmanlık ve eğitim firması bünyesinde sürdürdü.

ESERLERİ:

Bilgi Yönetimi (2002), *Eğiticinin Eğitimi* (2002), *İş Hayatında Kadın Yönetici* (2002), *Performans Yönetimi* (2002), *Organizasyonlarda Duyguların Yönetimi* (2003), *Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi* (2004).

BASİRETÇİ ALİ EFENDİ

Gazeteci-yazar (D. 1845, İstanbul - Ö. 1910). Enderunda yetişti. Gazete çıkarmak için ikinci başvurusu kabul edildi ve üç yüz lira devlet yardımı ile *Basiret* gazetesini (1869-78) yayımlamaya başladı. Gazetesinde döneminin ünlü yazarlarına yer verdi. 1870 Fransa-Prusya savaşında Prusya yanlısı bir politika izlediği için Prusya'nın zaferinden sonra bu ülke elçiliğince parayla ödüllendirildi (1871) ve aynı yıl davetli olarak gittiği Almanya'da Bismark tarafından kabul edildi, kendisine 1000 Mark para ve bir baskı makinesi hediye edildi. Dönüşünde yeni imkânlarıyla gazetesini yeniledi.

1874'te *Kahkaha* adlı bir mizah dergisi çıkardı. Ancak bir yazısında güvenlik kuvvetlerine hakaret ettiği gerekçesiyle üç ay hapis yattı. Çırağan baskını olayını düzenleyen Ali Suavi'nin bu olayla ilgili bir yazısının çıkmış olması neden gösterilerek gazetesi kapatıldı ve tutuklanarak Kudüs'e sürüldü. Meşrutiyet'in ilanıyla affedilince İstanbul'a dönerek gazetesini yeniden çıkardıysa da değişen şartlar nedeniyle eski başarısına ulaşamadı. *Basiret*'i kapatıp bir süre Berlin'de yaşadı.

Basiretçi Ali Efendi

ESERLERİ:

Yıldız'ın Hatası (Devlet-i Aliyye ve Rusya Muharebesi, 1908), *İstanbul'da Yarım Asırlık Vakayi-i Mühimme* (1909, yeni bas. *İstanbul'da Elli Yıllık Önemli Olaylar* adıyla,1976), *İstanbul Mektupları* (haz. Nuri Sağlam, 2002).

HAKKINDA: Ziyad Ebüzziya / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Erol Pazarcı / İstanbul Mektupları (Varlık dergisi, Ekim 2002), İstanbul'da Yarım Asırlık Vekayi-i Mühimme - İstanbul Mektupları / Basirctçi Ali Efendi (Cumhuriyet Kitap, 14.12.2001).

BASÎRÎ

Şair (D. 1467 - Ö. 1535). Öğrenimini Herat'ta (Afganistan) yaptı ve o dönem şehir kültürünün dikkate değer isimleri Hüseyin Baykara, Nevâyî, Câmi ve Binâyî'nin hizmetinde bulundu. Gençliğinde Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın oğulları Uğurlu Mehmed ve Yakup beylerin yanında bulundu, onlara kasidcler sundu. Herat'a giderek Nevâyi ile görüştü (1487). İstanbul'da bulunduğu sırada (1490), bir ara Akkoyunlu hükümdarı Göde Ahmed'in muhasipliğini yaptı. Onun adına II. Bayezid'e elçi olarak İstanbul'a geldi (1469- 97), tekrar geri dönmedi. Saraydan ve dönemin ileri gelenlerinden ilgi gördü. Kendisine özel maaş bağlandı. *Farsça Divânı* vardır. *Türkçe Divân*'ı günümüze ulaşmamıştır. Mecmualarda bazı şiirlerine rastlanmaktadır.

HAKKINDA: İdris Karakuş / Sadık Tural Armağanı (2002).

BASSA, Zeynep

Çocuk edebiyatçısı. 22 Ekim 1956, Ankara doğumlu. İlk, orta ve lisc eğitimini TED Ankara Kolejinde tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Bir süre Almanya'da Almanca ve Türkçe öğretmenliği yaptı (1980-95). Öğretmenliğin yanı sıra Frankfurt ve civarında çeşitli atölyelerde suluboya resim çalışmaları yaparak birçok sanat etkinliklerine katıldı. Ayrıca sanat eğitiminin metotları ve pedagojisi ile ilgilenerek bunları daha sonra verdiği resim kurslarında uyguladı. 1997'den itibaren çocuk kitapları yazıp resimledi. Kültür Bakanlığının Cumhuriyetin 75. kuruluş yıldönümü nedcniyle düzenlediği yarışmada *Emir Yaman* adlı kitabıyla Resimli Çocuk Kitabı dalında Başarı Ödülü aldı (1998). *Sihirli Öpücük* adlı kitabıyla Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulunun (Ibby Honour List) Şeref Listesinde yer aldı (2002). Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Derneğinin Resimli Kitap dalında *Saçımı Kestirmem* adlı kitabıyla 23 Nisan Ödülünü aldı (2003). Çocuk Edebiyatçıları Derneği üyesidir.

Zeynep Bassa

"Bassa'nın kitabı sade. Annesi ölen bir kız çocuğunun yeni anneyi benimseme sürecini anlatıyor. Ukalalık yok, ders yok, öğüt yok... Zarif. Yalnızca resimleme tekniğindeki süslemeli tavır nedeniyle değil, diliyle de. Geçişler yumuşak, duygular yumuşak. Sert olmaları gerektiği yerlerde Bassa çok

ZEYNEP BASSA

Ben de sizin gibi bir çocuğum. Ama günün birinde masallardaki gibi bir prenses olmaya karar verdim.

Annem bana hep küçük prensesim derdi. O öldüğünden beri ben ve babam birlikte yaşıyoruz. Herkes, yani babaannemler, teyzemler falan, şimdi annemin gökyüzünde bir melek olarak dolaştığını söylüyorlar. Hani masallarda olduğu gibi...

Geceleri uyumadan önce babam bana kitap okur. Ben onun hep masal kitapları okumasını istiyorum, ama o nedense son zamanlarda masalları pek sevmiyor. Masalların gerçek olmadığını, artık büyüdüğümü, masal dünyasından çıkarak gerçek hayata dönmem gerektiğini söylüyor. Tabii bu beni biraz kızdırıyor. Babam son günlerde iyice canımı sıkmaya başladı. Sık sık Ayşen adında tanımadığımız birini eve getiriyor. Ben Ayşen'i görür görmez, hemen onun kötü kalpli bir büyücü olduğunu anladım. Birgün, çantasından bir ayna çıkartıp uzun uzun bakınca, onu tanır gibi oldum. O Pamuk Prensesi öldürmeye çalışan kötü kalpli cadı kraliçeydi galiba. O da hep aynaya bakardı ya... Bütün bunları babama anlattığımda bana kızdı. Hiç birimizin masal kahramanı olmadığımızı, gerçek insanlar olduğumuzu, ayrıca Ayşen'in hiç de cadıya benzemediğini söyledi. Bence babam yanılıyor. Ayşen'in çok kuvvetli bir cadı olduğunu ve onu bile büyülediğini anlayamıyor.

Sonunda kötü kalpli cadı evimize yerleşti. Hem de babamın odasına. Neyse ki ben babamı ve kendimi onun kötülüklerinden koruyabilirim, çünkü cadıların neler yapabileceğini okuduğum bütün masallardan biliyorum. Ayşen'in gerçekten kötü kalpli bir cadı olduğunu babama kanıtlayabilmek için gizlice onu izlemeye karar verdim. Belki bir gün ben onu süpürgesiyle uçarken yakalayabilirim diye düşündüm. Cadıların süpürgeleriyle uçtuklarını herkes bilir, ama ne yalan söyliyeyim ben daha şimdiye kadar Ayşen'in süpürgesiyle uçtuğunu görmedim. Hep arabasına binip gidiyor. Beni de arabasıyla gelip yuvadan alıyor.

Neyse ki artık eskisi gibi bütün gün yuvada kalmak zorunda değilim. Akşam üzerleri babamın gelip, beni almasını beklemek çok can sıkıcı oluyordu. Cadı kraliçe Ayşen nedense sık sık bana birşeyler yemek isteyip istemediğimi soruyor. Ama ben bir prensesim, benim kötü kalpli korkunç cadılarla hiç işim yok. Hele onların verdiği yemekleri falan hiç yemem.

Geçenlerde elinde meyva dolu bir tabakla yanıma geldi ve bana:

"Biliyor musun?" dedi. "Büyüyüp de güzel bir kız olabilmen için bol bol meyva yemen lazım. İstersen sana biraz elma soyayım da ye!".

Bunu der demez, nasıl cadı kraliçenin, yaşlı kadın kılığına girerek Pamuk Prenses'e zehirli elma verdiğini hatırladım. Pamuk Prensesin başına gelenleri biliyorum. Ona hiç kanar mıyım? Tabii ki elmalara hiç dokunmadım.

"Hayır! Yemem!" diye bağırarak odama kaçtım.

Babam gelince koşup gizlice ona bütün olanları anlatmak istedim. Fakat daha söyleyeceklerim bitmeden babam:

"Biliyorsun ki artık böyle şeyler duymak istemiyorum" dedi.

Ben de bunun üzerine hiç yemek yemeden gidip yatağıma yattım. Tabii aç karnına uyumak da çok zor oluyor. Ama nasıl olsa babam yanıma gelir diye beklemeye başladım. (...)

hoş bir tekniğe başvurmuş; masalları kullanmış. İçinden 'cadı' demek geçtiğinde aklına gelen cadı, masaldaki cadı olmuş. Ve eğlenceli. Resimler de, metin de ana temayı dağıtmayacak ayrıntılarla süslü.ve kitabın en vurucu yanı, resimle metnin müthiş uyumu." (Fatih Erdoğan)

ESERLERİ:

ÇOCUK KİTABI: *Emir Yaman* (1999), *Sihirli Öpücük* (2000), *Saçımı Kestirmem* (2001), *Yıkanmam* (2003), *Fatma und Martha* (2005).

ÇEVİRİ: *Denizin İki Yakasından Masallar* (Anonim Yunan Masallarından, 2003).

HAKKINDA: Cumhuriyet (3.6.1999), Dünya Kitap Dergisi (Ağustos 1999), Radikal Kitap (23.3.2001, 31.8.2001, 7.12.2001), Cumhuriyet Kitap (26.4.2001, 29.11.2001, 6.12.2001), Serpil Ural / Masalların Karaladığı Üvey Anneleri Aklayan Bir Resimli Çocuk Kitabı Sihirli Öpücük (Çoluk Çocuk, Haziran 2002) - Bu Yıl Çocuk Edebiyatçıları Birliğinin Resimli Kitap Ödülünü Alan Kitap Saçımı Kestirmem (Çoluk Çocuk, Temmuz 2004).

BAŞ, Arif

Şair ve yazar, devlet adamı. 1929, Bahadın / Yozgat doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Kayseri Pazarören Köy Enstitüsünü bitirdikten sonra, çeşitli okullarda yirmi dokuz yıl öğretmen ve yöneticilik yaparak emekli oldu. Yozgat İl Genel Meclisi üyeliği ve 1983-89 arası bir dönem Bahadın Belediye Başkanlığı görevlerinde bulundu. *Uygulama Bahçesi* isimli öyküsüyle *Yaba* dergisinin açtığı hikâye yarışmasında ikinci oldu. *Akşamlama* isimli öyküsüyle, Hacı Bektaş Turizm Derneğince açılan yarışmada mansiyona değer görüldü. Bahadın'daki evinin bahçesinde, hayatta yeri kalmayan eski kültür araçlarını toplayarak bir "Açık Hava Müzesi" oluşturdu.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kısın* (1971), *Banttaki Ses* (1983), *Tüp Bebek* (1993).

ANI: *Köy Enstitüsü Yıllarıyla Anılar* (1993).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Her Yönüyle Bahadın* (1998).

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ekim-Kasım 2004).

BAŞ, Eyüp

İlahiyatçı. 1969, Amasya doğumlu. 1992 yılında Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini bitirdi. 1996'da yüksek lisansını, 2002 yılında doktorasını tamamladı. Beş yıl öğretmenlik yaptıktan sonra, 1997 yılında Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. Sahasıyla ilgili araştırma ve uygulamalarda bulunmak üzere 1999-2000 öğretim yılında Ürdün Üniversitesinde; 2003-2004 öğretim yılında da Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesinde görevlendirildi. Sonra çalışmalarını Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalında sürdürdü. *İslâm'ın İlk Döneminde Müslüman Yahudi İlişkileri* (2004) adlı bir eseri vardır.

BAŞ, Haydar

Yazar, siyaset adamı. 1947, Trabzon doğumlu. İlk, orta ve lise eğitimini Trabzon'da tamamladı. Erciyes Üniversitesi Yüksek İslâm Enstitüsü (1970) mezunu. Lisansüstü eğitimi ve doktorasını Bakü Devlet Üniversitesinde tamamladı. Aynı üniversitede profesör unvanını aldı. Trabzon ve İstanbul'da ticaretle uğraştı. Mefkureci Öğretmenler Derneği Trabzon Şubesinin başkanlığını yaptı. Kurucusu olduğu Bağımsız Türkiye Partisinin (BTP) genel başkanlığını üstlendi.

Haydar Baş

Makalelerini sahibi ve başyazarı olduğu *İcmal*, *Öğüt* ve *Mesaj* dergileri ile *Yeni Mesaj* gazetesinde yayımladı. Yine sahibi olduğu Meltem TV ve Mesaj TV'nin sohbet programlarına sık sık konuk oldu. Bilimsel çalışmaları ve ekonomiye katkıları dolayısıyla çok sayıda ödüle layık görüldü.

ESERLERİ:

Makalat, Mektubat, Veda Hutbesinde İnsan Hakları, Hz. Mevlâna ve İslâm, İslâm'da Tevhid, Dua ve Evrad, İman ve İnsan Davası Tezi, Hacc'ın Hikmetleri, İslâm'da Zikir, İnsan-ı Kamil ve Nefs Mertebeleri, Dar Bölge Yaygın Kalkınma Modeli.

BAŞ, Mehmet Şamil

Şair. 24 Ekim 1977, Trabzon doğumlu. Atatürk İlkokulu (1988), Trabzon İmam-Hatip Lisesi (1995), Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlahiyat Fakültesi (2001) mezunu. *Akçaabat Yeni Haber*, *Karadeniz Olay* gazetelerinde sanat sayfası hazırladı. *Emanet* dergisinde genel yayın yönetmeni olarak çalıştı (1997-2001). *Kertenkele* sanat ve edebiyat dergisini yönetti. Beş yıl Trabzon Bayrak FM radyosunda "İpekdili" ve "Şairan" şiir programlarını hazırladı, sundu. 2002'de KTÜ Rize İlahiyat Fakültesinde başladığı öğretim görevliliğini 2003 yılından itibaren DEÜ İlahiyat Fakültesi Türk-İslâm Edebiyatı Anabilim Dalında sürdürdü. *"Aşki Mustafa Efendinin Vahdetnâme Mesnevisi"* üzerinde çalıştı. Karadeniz Yazarlar Birliği üyesidir.

Mehmet Şamil Baş

Şiir ve yazıları *Yedi İklim*, *Kırklar*, *Düşçınarı*, *Şehrengiz*, *Kırağı*, *Kertenkele*, *Lika*, *Taşra Edebiyat*, *İslâmî Edebiyat*, *Çınar*, *Ihlamur*, *Emanet*, *Cümle*, *Gerçek Hayat*, *Gençlik*, *İlk Damla*, *Bileşke*, *Karadeniz Günlüğü*, *Serencam*, *Okuntu*, *Etika*, *Darvakit*, *Dergibi*, *40ikindi*, *Edebistan*, *Kum Yazıları*, *Aralık*, *Hayâl*, *Sühan*, *Tasfiye*, *Tekne*, *Sonsuzluk ve Birgün*, *Ay Vakti*, *Ada*, *Reyhan ve Mor Taka* dergilerinde yayımlandı. Şiirleri ayrıca 1997'den itibaren on'a yakın antolojide yer aldı. 1997 Trabzon Belediyesi şiir mansiyonu, 1997 RİMDER şiir yarışması birinciliği ve başka yarışmalarda dereceler kazandı. *Gönülden Gelen Seda* (1995) adlı bir şiir kitabı vardır.

BAŞ, Mustafa

Eğitimci, siyaset adamı. 1956, Rize doğumlu. Bursa Yüksek İslâm Enstitüsünden mezun oldu (1981). İki yıl lisede öğretmenlik yaptı. Amatör ola-

Mustafa Baş

MEHMET ŞAMİL BAŞ

DERVİŞİN SON ÖLÜMÜ

sadece küllerimi bağışlayabilirim mansur
döndüğüm yolculuğa çarpıyor asâ
ve güvercin
ene'l hak diyenlerin yaprak dökümü

marifet şükür taşır sızlayan pervâneye
/vuslatına sığmayan erenlerin bezmine
başlasın tecellî
erken aşındı ayak izimde devleşen zerre

dergâhımdır kuruyan şadırvanda su
hırkamız ağır
sakalımda o zamirsiz kelebek
beni meleklerin oynadığı aynaya çağır
sükûtumuz şem

sensiz bütün gün ışığa koşuyorum
/ rüzgara
tam yedi kere bağışla beni
kahır sicilimde uyuya kalıyorum her akşam

elveda rahlemde bağdaş kuran dervişân
merhaba yüreğimin vecdine susayan aşk
/ dile örülen cezbe
nef(e)sim ömrüme bedel

çölün sırrıdır kuma gömülmek
dönmeye niyet etsem
bir mâni olmalı gemiyi yakmak için

kaderin elindeydi zor kullanan eşkâlim
miskinlik ırmağıydı girdabı sızıların
ne okundu ne görüldü acısı ademliğin
nefis krallığımda yer'le bir oldu ölü'm
(Reyhan, Kış 2005)

Osman Baş

ESERLERİ:

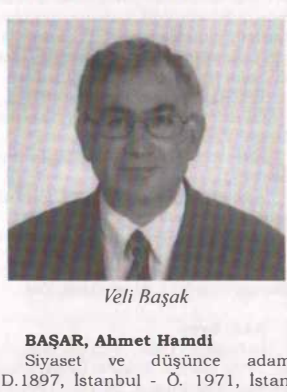
ŞİİR: *Gök Bakışlı Gül Sözlüm* (1996), *Hey Onbeşli Onbeşli* (Tokat Şiirleri Antolojisi, 1998), *Buğday Tenli Papatya, Firüzan* (Bakü).

OYUN: *Göç, Hizmet Yarışı* (1995).

BAŞAK, Veli

Eğitimci, şair. 1954, Akhisar / Manisa doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Akhisar'da tamamladı. Balıkesir Necatibey Eğitim Fakültesinden (1976) mezun oldu. Erzincan Kemaliye'de, Manisa Sarıgöl'de tarih öğretmenliği, İzmir'de müdür yardımcılığı (1994-99) yaptı. Yirmi yedi yıl Milli Eğitimde çalıştıktan sonra emekli oldu. 2003'ten sonra mesleğini bir özel okulda sürdürdü. Edebiyatçılar Derneği ve Dil Derneği üyesidir.

İlk olarak eğitimle ilgili görüşleri *Yeni Asır* gazetesinde (1995) yer aldı. Şiirleri *İzmir İzmir, Agora, Ardıç Kuşu, Bahçe, Simge, Aykırısanat, Yaba* dergilerinde yayımlandı. *Hâlâ Islağım* (2002) adlı bir şiir kitabı vardır.

Veli Başak

BAŞAR, Ahmet Hamdi

Siyaset ve düşünce adamı (D.1897, İstanbul - Ö. 1971, İstanbul). Annesi tarafından Karamanoğlu sülâlesindendir. İstanbul Darülfünunu Matematik Şubesinde iki yıl okuduktan sonra coğrafya bölümüne girdi ve Prof. Obst'un öğrencisi olarak 1919'da Edebiyat Fakültesini bitirdi.

rak futbol oynadı. Refah Partisi'nde beş yıl Eyüp ilçe başkanlığı ve Bayrampaşa kurucu ilçe başkanlığı yaptı. 1991 ve 1995 seçimlerinde iki dönem İstanbul milletvekili seçildi. TBMM'de Milli Eğitim ve İçişleri Komisyonunda görev aldı. Bir dönem TBMM Başkanlık Divanı üyesi seçildi. Fazilet Partisi parti meclis üyesi ve Genel Merkez Seçim Koordinasyon Merkezi başkanlığı görevini yürüttü. Kasım 2002 seçimlerinde AKP'den İstanbul milletvekili seçildi.

ESERLERİ:

Meclisteki İlk Bir Yılım (1993), *Meclis Çalışmalarım* (2 cilt, 1996).

BAŞ, Osman

Şair. 10 Mayıs 1959, Tepekışla köyü / Erbaa / Tokat doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Yıldızeli Pamukpınar Öğretmen Lisesi (1976), Sivas Eğitim Enstitüsü, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi Bölümü (1994) mezunu. Bir süre Hakkari ve Erbaa ilköğretim okullarında öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Fakülteyi bitirdikten sonra Tokat Milli Eğitim Müdürlüğünde, ilköğretim müfettişi olarak çalıştı. Bu görevde iken 2002-03 arası TİKA Bakü program koordinatörü olarak görev yaptı. Azerbaycan'da görev yaptığı dönemlerdeki çalışmaları sonucunda Azerbaycan Vektor Beynelhalk Elm Merkezince 2003 yılında fahri doktora unvanına layık görüldü. Tokat Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde ilköğretim müfettişi olarak görevini sürdürdü.

İlk şiiri (*Gök Bakışlı Gül Sözlüm*), 1976'da *Tokat* gazetesinde, sonraki ürünlerini aynı gazete ile yayın yönetmenliğini yaptığı *Kümbet* (Tokat) dergisi ile *Türk Edebiyatı, Erciyes, Güneysu, Çağrı* dergilerinde; Azerbaycan'da *Dialog, Bayatı, Meshedi, Türk Dünyası, Edebiyat, 525. Gazet, Şark, Adalet, Palitra* gibi çeşitli gazete ve dergilerde yayımladı.

İlkokul öğretmenliği yaptığı üniversite öğrenciliği yıllarında yazarlığa da başlamıştı. Birinci Dünya Savaşından önce Fatih'te açtığı okul, savaş nedeniyle kapandı. Darülfünûnu bitirdikten sonra liselerde ve Yüksek Ticaret Okulunda coğrafya okuttu. Birinci Dünya Savaşı yıllarında haftalık *Ticaret-i Umumiye Dergisi*'ni çıkardı. Türk Ocağı, Muallimler Cemiyeti gibi kültür ve meslek kurumlarında faaliyetlerde bulundu. Mütareke yıllarında İstanbul'dan Anadolu hükümetine bağlı olarak çalışan ulusal gizli örgüt Müdafaay-ı Milliye'nin (MM) sorumlu ve yetkili bir üyesi olarak yurttaşlık hizmetini yerine getirdi. Bu dönemde *Türkiye İktisat Mecmuası* adlı aylık bir dergi yayımlamaya başladı.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkıldığı ve yeni bir millî Türk devletinin doğmakta olduğu bu yıllarda Başar, bağımsız bir devlet kurmak için güçlü bir burjuva sınıfına ve aydın bir orta sınıfa muhtaç olunduğu düşüncesine inanmıştı. 1922'de İstanbul'da kurulmasına ön ayak olduğu Milli Türk Ticaret Birliği, genç Türk müteşebbis ve tüccarının Avrupa'ya tanıtılması için önemli hizmetlerde bulundu. 1923'te İzmir'de toplanan Türkiye İktisat Kongresine bu dernek adına İstanbul delegesi olarak katıldı. Dernek, bu tarihlerde yabancıların ve Türk olmayan unsurların elinde bulunan İstanbul Ticaret ve Sanayi Odasının millileştirilmesinde büyük rol oynadı.

1925'te İstanbul Liman Şirketi'ni kurarak limanın millileştirilmesine öncülük etti, bu şirketin reisliğinde 1934'e kadar çalıştı. Aynı zamanda Anadolu Bağdat Demiryolları ile Tahlisiye idaresinde de yönetim kurulu üyesi olarak bu idarelerin millileştirilmesinde görev aldı.

A. H. Başar'ın düşünce hayatı, 1930'da Serbest Partinin kuruluşu ve feshi dolayısıyla düzenlediği büyük gezi sırasında Gazi Mustafa Kemal'e müşavirlik yapması ile başladı. 1929'da patlak veren dünya ekonomik bunalımının da geniş etkisi altında bulunan Türkiye'nin o tarihteki oldukça karanlık manzarası karşısında Başar, Atatürk'e orijinal bazı tekliflerde bulunmuştu. Başar'a göre dünya buhranı, Türkiye gibi ülkelerin kurtuluş yolunu açmıştı. Bu ülkeler her şeyleriyle batıdan farklı ve onunla tezat halinde, fakat bu durumlarını bilmemekte idiler. Türkiye, batının ne kapitalist ne de sosyalist modeline uygun bir rejim içinde kalkınabilirdi; eğer batıyı taklide kalkarsa ondan daha çabuk ve şiddetli bir buhran içine düşerdi. Türkiye kendine özgü bir yol bulmaya mecburdu. Başar, emirleri üzerine Gazi'ye sunmak için hazırladığı raporda bu yolu göstermeye çalışıyordu. Fakat Gazi'nin çevresini tutmuş bazı kesimlerin politikacıları etkisiyle bu raporunu Gazi'ye vermeden müşavirlikten ayrıldı.

Bunun üzerine fikirlerini kitaplar, makaleler halinde yayımlayarak, konferanslar vererek yaymaya çalıştı. 1931'de iki cildi çıkan *İktisadi Devletçilik* adlı kitabı Gazi'ye sunulamamış olan raporun genişletilmiş şeklinden ibarettir. Başar'ın yayımladığı kitaplarda, Halk Evleri ve İktisatçılar Derneği gibi yerlerde verdiği çeşitli konferanslarda düşüncelerini savunması siyasal iktidarla arasında bir düşünce savaşının başlamasına sebep oldu. Bu yüzden kendi kurduğu ve başında bulunduğu İstanbul Liman Şirketi'nden uzaklaştırıldı. Bu tarihten sonra Başar'ı serbest teşebbüs ve iş adamı olarak görüyoruz. Süngercilik şirketini kurmuş, müteahhitlik yapmış, çeşitli ticari teşebbüslere girişmiştir. Ama yine de bu sıralarda fikirlerini kitaplar ve gazete makaleleriyle yayımlamaya devam etmiştir.

Halk Partisinin karşısında kurulmasına imkân verilmesinden sonra Demokrat Partinin kurulma çalışmalarına katıldı, fakat program konusunda kurucularla anlaşamadığından ilk adımda aralarından ayrıldı. "Kapı Kulu" adını verdiği devleti idare eden sınıfın yerine burjuva sınıfının iktidara geçmesi tezine sadık kalarak bu amaç uğrunda bir toplum hareketine önderlik etmek üzere 1946'da Tüccar Derneğini kurarak bu derneğin genel sekreterliğini üzerine aldı. İstanbul Tüccar Derneğinin 1947-50 arasında politika ve düşünce hayatımız üzerinde önemli etki yaptığını görüyoruz.

Sonunda 1950 seçimlerinde Demokrat Parti İstanbul Milletvekilliğine seçilerek Meclis'e girdi. Savunduğu düşüncelerini "Milletçe Kalkınma Kanunu" adını verdiği bir kanun teklifinde toplayarak Millet Meclisine sundu ise de bu yüzden bağlı olduğu iktidar partisiyle arası açılarak 1953'te partisinden istifa etmek zorunda kaldı. 1951 seçimlerinde Millet Partisi, 1957 seçimlerinde Halk Partisi listesinde bağımsız aday olmuşsa da seçimlerde bu partiler kazanamamış olduğundan Meclis'e giremedi. 27 Mayıs 1960 ihtilalcileri kendisini müşavir olarak aralarına almışlarsa da, rejim konusundaki fikirlerini Millî Birlik Komitesine kabul ettiremedi-

AHMET HAMDİ BAŞAR'IN GÖRÜŞLERİ

Hilmi Ziya Ülken

İlk cildi 1931'de yayımlanan İktisadi Devletçilik adını verdiği altı kitabında savunduğu düşünceler şöyle özetlenebilir:

1929 sonlarında patlak veren dünya ekonomik bunalımı, klasik bir piyasa bunalımı değil, bir sistem bunalımıdır. Batı uygarlığı dünyasını kuran sistemin dayandığı temeller sarsılmış ve çökmeye yüz tutmuştur. Dünya, bir "Bunalım" ve "Geçiş" sürecine girmiştir. Savaşlar, ihtilaller, piyasa bunalımları bu dönemin birbirini kovalayan doğal sıkıntılarıdır. Son Batı medeniyeti, dünya ölçüsünde serbest değişimin eseridir. Siyasal özgürlük ve demokrasi bundan dolayı bu medeniyetin dayandığı rejim olmuştur. Fakat bu medeniyet yalnız dünyanın sınırlı bir bölümüne, Avrupa'nın batısıyla Yeni Dünya ülkelerinin bazı yerlerine yayılabilmiş, dünya nüfusunun en büyük kısmını teşkil eden memleketler bu halkanın dışında bırakılmıştır. Bir yandan sömüren ve öbür yandan sömürülen milletler arasında geniş ve doldurulamaz uçurumlar açılmış, bu yüzden serbest değişime dayanan medeniyet çökmeye mahkum kalmıştır. Rejimin bu adı da liberal kapitalizm olan bu medeniyetin sınıf tezadı yüzünden çökeceği hakkında Garp düşünce hayatının bir mahsulü olan Marksist görüş yanlıştır. Çünkü asıl evrensel olan tezat (çelişki), sınıf tezadı olmayıp sömürgeleştirme tezadıdır ve liberal kapitalizm bundan dolayı yıkılmaktadır.

Başar'a göre, son medeniyet üç tezat (çelişki) doğurmuştur: 1) Sınıf tezadı, 2) Müstemleke tezadı, 3) Farklılık tezadı. Sınıf tezadı ihtilallere, müstemleke tezadı millî kurtuluş hareketlerine, üçüncü farklılık tezadı da harplere sebep olur. Asıl müstemleke tezadı, Batı medeniyet düzenini yıkacak ve dünyayı yeni bir medeniyet düzenine doğru itecek nitelik taşır. Sınıf tezadı, iddia olunduğu gibi, enternasyonal değil, her yerde millî bir dava olmaya doğru gelişecek; sınıflar arasında barış ve uzlaşma suretiyle bir refahe gidilecektir. Buna karşılık ancak evrensel olan müstemleke tezadının nasiyesi suretiyle dünya yeni bir medeniyet düzenine kavuşabilecektir.

(*Çağdaş Düşünce Tarihi*, 1966)

ğinden bu müşavirliği de devam etmemiştir. 1946'da kurduğu bir süre sonra kapanan *Barış Dünyası* adlı aylık dergiyi sonraki yıllarda devam ettirdi.

Başar, yazı hayatına 1916'da çıkarmaya başladığı *Ticaret-i Umumiye Mecmuası* ile girdi. Birinci Dünya Savaşı, Osmanlı İmparatorluğunun sonunu hazırlamıştı. Anadolu'da yeni bir millî Türk devletinin kurulması mücadelesi başlamıştı. Başar, bu mücadeleyi Türklerin Osmanlı İmparatorluğundan ayrılarak bağımsızlığa kavuşması hareketi olarak karşılıyordu. Zaferden sonra bağımsızlığın başlıca dayanağını kuracak olan yeni bir Türk burjuva sınıfının meydana gelmesi ve ekonomik hayatın millî ellere geçmesi için çalışmalara koyuldu. İstanbul'da Millî Türk Ticaret Birliği, Millî Amele Birliği, Millî Esnaf Birliği adları altında kurulmasına karıştığı teşekküllerde çalıştı.

BAŞLICA ESERLERİ:

İktisadi Devletçilik (5 cilt, 1934-42), *Değişen Dünya* (1941), *Davalarımız* (İktisadi Devletçilik serisinin altıncı kitabı, 1943), *Türkiye ve Yeni Dünya* (1943), *Atatürk'le Üç Ay* (1945), *Demokrasi Buhranları* (1956), *Demokrasi Yolunda Nereye Gidiyoruz* (1959).

HAKKINDA: Hilmi Ziya Ülken / Çağdaş Düşünce Tarihi (1966), Büyük Larousse (c.3, 1986).

BAŞAR, Fahameddin

Tarih araştırmacısı. 9 Kasım 1960, Atalar köyü / Şavşat / Artvin doğumlu. İlkokulu Atalar Köyü İlkokulunda, orta ve lise öğrenimini Kars-Susuz Kâzım Karabekir Öğretmen Lisesinde tamamladı. Yüksek öğrenimini 1976-80 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde yaptı. 1981 yılında Edebiyat Fakültesi Ortaçağ Tarihi Kürsüsünde asistan oldu. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans eğitimi yaptı (1986). Doktora tezi: *"Osmanlı-Bizans Münâsebetleri"* (1991). 1992 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalında yardımcı doçent, 1999'da doçent oldu. Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemi ve Osmanlı-Bizans münâsebetleri konularında çalıştı.

Makaleleri *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, *Tarih ve Medeniyet*, *Livane*, *Türk Edebiyatı*, *Yeni Türkiye*, *Popüler Tarih*, *Türkiye Araştırmaları Literatür* dergilerinde, *Osmanlı Ansiklopedisi-Tarih-Medeniyet-Kültür*, *TDV İslâm Ansiklopedisi*'nde yayımlandı. *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, *Artvinliler Rehberi*, *Prof. Dr. Fikret Işıltan'a 80. Doğum Yılı Armağanı*, *Türk Dünyası Kültür Atlası-Selçuklu Dönemi*, *Türkler*, *Fatih ve Dönemi / Mehmed II and his Period* kitaplarında çeşitli bölümleri yazdı.

ESERLERİ:

Osmanlı Eyâlet Tevcihâtı (1717-1730) (1997), *100 Soruda Osmanlı Devleti Tarihi-Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700. Yıldönümü Armağanı* (1999), *Osmanlı İmparatorluğu Döneminde İstanbul (1453-1923)* (1999), *The Era of the Ottoman Empire İstanbul (1453-1923)* (1999), *İstanbul'un Fetih Günlüğü* (Mahmut Ak ile, 2003), *Son Dönem Bizans İmparatorluğu Tarihi Bibliyografyası (1261-1453)* (İ. Demirkent, E. Altan, M. Kesik ve H. Kortel ile, 2003).

Kürşat Başar

BAŞAR, Kürşat

Yazar. 1963, İstanbul doğumlu. İstanbul, Ankara, Lefkoşe ve Doğubeyazıt'ta öğrenim gördü. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1985) mezunu. Çalışmaya *Hürriyet* ve *Güneş* gazetelerinde (1981) başladı. *Aktüel* dergisinde editörlük, *Tempo* dergisinde genel yayın yönetmenliği yaptı. *Power* dergisini çıkardı. Birçok derginin yayın kurulu yönetmenliğinde bulundu. 1983-89 yılları arasında TRT 3'te yayımlanan "Caz Duygusu" adlı programı hazırladı. 1989-91 yılları arasında TRT 'de yayınlanan "Akşama Doğru" programının danışmanlık ve sunuculuğunu yaptı. 1992 yılında Kanal 6'da yayınlanan "Tempo" adlı haftalık haber programını hazırlayıp sundu. *Yeni Yüzyıl* gazetesinde köşe yazarlığı, bir radyoda yorumculuk yaptı yaptı.

1981 yılından başlayarak pek çok dergi ve gazetede yazıları, söyleşileri, haberleri ve makaleleri yayımlandı. 1985 yılında *H. Gösteri* dergisinde yayımlanan ilk öyküsünde Baran Orgun takma adını kullanmıştı. Sanat yazılarını, 1982'den itibaren *Hürriyet Gösteri*, *Hürriyet Müzik*, *Defter* gibi dergilerde yayımladı. *Güneş* gazetesinin sanat köşesini yönetti (1989-91). İlk kitabı *Kış İkindisinin Evinde* (1988) ile 1989 Haldun Taner Öykü Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kış İkindisinin Evinde* (1989).

ROMAN: *Konuştuğumuz Gibi Uzaklara* (1990), *Sen Olsaydın Yapmazdın Biliyorum* (1992), *Aşkı Bulmanın ve Korumanın Yolları* (1996), *Başucumda Müzik* (2004).

HAKKINDA: Semih Gümüş / Roman Kitabı içinde (1991), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

BAŞAR, Necla

Şair. 1 Ocak 1975, Çaykara / Trabzon doğumlu. Çaykara Şahinkaya İkinci İlkokulu, Çaykara İnönü Lisesi, Trabzon Sağlık Meslek Lisesi mezunu. *Sağlık* gazetesi, *Çağrı* dergisi gibi süreli yayınlarla, TRT Trabzon Radyosu ve Trabzon'daki özel radyolarda şiirleri yayımlandı. Türk-Rus ilişkilerinin 500. yılı dolayısıyla açılan yarışmada mansiyon kazandı. *Yazmak Yaşamaktır* (1993) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3 - Cumhuriyet Dönemi (1993).

BAŞAR, Sami

Şair. 1966, Akşehir / Konya doğumlu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Akşehir'de okudu. Yüksek öğrenimini Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Sosyal Bilimler Bölümünü bitirerek tamamladı.

Bir kamu kuruluşunda memur olarak çalışmaktadır. Yazı, öykü ve şiirleri yerel gazeteler ile yirmiye yakın fikir, sanat, kültür, edebiyat ve şiir dergilerinde yazı ve şiirlerinde yer aldı. İlk şiir kitabı *Sevgiliye Şiirler* 2003'te yayımlandı.

HAKKINDA: Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2002).

BAŞARAN, Bilsen

Şair ve yazar. 13 Mayıs 1954, Erzurum doğumlu. Erzurum Öğretmen Okulu mezunu. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde ön lisans programını tamamladı. Türkçe-Edebiyat öğretmeni olarak İçel, Erzurum ve İstanbul okullarında öğretmenlik ve idarecilik yaparak emekli oldu (1995). Daha sonra İstanbul'daki dersanelerde yönetmenlik, Türkçe bölüm başkanlığı, öğretmenlik ve metin yazarlığı yaptı. Daha sonra çalışmalarını İzmir'de sürdürdü. Edebiyatçılar Birliği, BESAM ve Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Şiir, öykü ve denemeleri, 1985'ten beri *Varlık*, *Çalı*, *Kıyı*, *Akdeniz Sanat*, *Damar*, *Berfin Bahar*, *İskenderiye Yazıları*, *Akköy*, *Besparmak*, *Şiir Defteri*, *Çığ* (Yugoslavya), *Edebiyat Güncesi*,

Bilsen Başaran

Kedi, Edebiyat Gündemi, İlkyaz, Öğretmen Dünyası, Papirüs, Armağan, İzmir İzmir, Tömer Dil Dergisi, Dize, Agora, Mum, İnsancıl vd. dergilerde yer aldı. Milli Eğitim Bakanlığının öğretmenler arasında açtığı yarışmalarda iki kez birincilik (1985 ve 1986), bir kez üçüncülük (1992), Nahit Övünç Şiir Yarışmasında Toplumsal Dal birinciliği (1993), *Aykırısanat* dergisinin şiir yarışmasında birincilik (2002), 1. Necati Cumalı Şiir Yarışmasında özel ödül (2002), *Benekli Turgut* ile 2002 Mevlüt Kaplan Roman Ödülünde mansiyon aldı. Şiirleri Farsça, İngilizce, Fransızca ve Rumcaya çevrilerek yayımlandı.

"Başaran'ın şiiri, biraz çaba harcamayı gerektiriyor. Eşeledikçe yeni çağrışımlara ulaşıyor; damağımızda değişik tatlar bırakan taze imgelerle tanışıyoruz. B. Başaran'ın kendine özgü sayılabilecek bir şiirin izini sürdüğü söylenebilir." (Mustafa Yıldız)

ESERLERİ:

ŞİİR: *U Dönüş Yok* (1990), *Bir Gece Şarkısı* (1993), *Fotokopuk Düşler* (1996), *Sim* (2000), *Yittiğim Ülkem* (2002), *Gül Kırığı* (2005).

ÖYKÜ: *Kor Yürekli Kadıncıklar* (2003).

BİYOGRAFİ: *Anadolu'nun Bilge Karıncası Zeki Büyüktanır* (2002).

ÇOCUK KİTABI: *Yaşamı Tartan Terazi* (öykü, 2000), *Benekli Turgut* (roman, 2001), *Düş Çocukları* (öykü, 2002), *Küçük Yıldız Tohumları* (şiir, 2002).

HAKKINDA: Necla Ünal / Ana Şiir Antolojisi (1992), İlhan Geçer / Fotokopuk Düşler (Çağrı, sayı: 443, Ekim 1996), Fahrettin Önder / Bir İmge Perisi: Bilsen Başaran (Edebiyat Güncesi, 1996), Zeki Büyüktanır / Anadolu'nun Çağdaş Kybelesi - Nesibe İ. Karagöz / Bilsen Başaran'ın Şiirleri - Ferhat İşlek / Sim'in Coşkusunu Gizlemeyen Işıltıları - Samim Güner / Sim'li Öğretmen - Arzu K. Ayçiçek / Kor Yürekli Kadınlar Ülkesi'nin Şairi Bilsen Başaran - Zeki Büyüktanır / Bilsen Başaran'la Söyleşi (Çalı dergisi, Mart-Nisan 2001), Mustafa Yıldız / Bilsen Başaran'dan Sim'li Şiirler (Kıyı, Ekim 2001), Mehmet Aydın / Bir Havva'nın Çığlıkları - Ahmet Günbaş / Bilsen Başaran ve Sim'li Şiirler Üzerine (Damar, Ocak 2001), Bilsen Başaran'la Söyleşi (Akköy dergisi, sayı: 10, Ocak-Şubat 2002), Asım Gönen / Şiiri Yittiği Ülkede Bulan Şair (Damar, Eylül 2003), Hasan Hüseyin Yalvaç / Açlığın Sırtlarından Tokluğa Bakan Kaya (Aydınlık, 17.12.2000) - Aklı Başında Şiir Sevilmez mi? (Papirüs, Mart 2000) - Kitaplar Arasında Yittiğim Ülkem (Berfin Bahar, Mart 2003).

BAŞARAN, Cevat

Arkeolog. 20 Ocak 1959, Bayramiç / Çanakkale doğumlu. Erzurum Atatürk Üniversitesi Klasik Arkeoloji Bölümü (1980) mezunu. Yüksek lisans (1982) ve doktorasını (1987) Atatürk Üniversitesinde tamamladı. *"Hitit Geç-Hitit Yontu Sanatı İlişkileri"* başlıklı yüksek lisans tezi ile *"Anadolu Mimari Bezekleri II. Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi"* başlıklı doktora tezini hazırladı. EAÜ Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümünde araş-

Cevat Başaran

tırma görevlisi (1981-87), yardımcı doçent (1987-91), doçent (1991-94) ve profesör (1994-) olarak görev yaptı. Akademik görevlerinin yanı sıra çeşitli idarî görevlerde bulundu.

Makaleleri *Belleten, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Araştırma, Türk Arkeoloji, Sanat Tarihi Araştırmaları, Akademik Araştırmalar – Sosyal Bilimler, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat* dergilerinde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiri sundu. Farklı bölgelerde yürütülen araştırma-inceleme gezileri ile kazı çalışmalarına katıldı. Yürüttüğü ve katıldığı çalışmaları dolayısıyla birçok kez teşekkür ve takdir belgeleriyle ödüllendirildi.

ESERLERİ (Arkeoloji):

Anadolu Mimari Bezemeleri Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi (1995), *Arkeolojik Kayıt Teknikleri: Yüzey Araştırması, Kazı Raporu ve Tez Yazım Kılavuzu* (1998), *Arkeolojiye Giriş* (1998), *Anadolu Kompozit Başlıkları* (1999), *Geçmişten Günümüze Bayramiç Tarihi, Coğrafyası ve Arkeolojisi* (2002).

BAŞARAN, Hatun Birsen

Eğitimci, yazar (D. 1927, Pazarören / Kayseri - Ö. 1997, İstanbul). Şair ve yazar Mehmet Başaran'ın eşi. Bir toprak davasından cezaevine düşen babası içeride ölünce zor yaşam koşulları içinde bir çocukluk dönemi geçirdi. Pazarören Köy Enstitüsü ile Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünü bitirdi. Milli Eğitim Müdürlüğünde memur olarak çalıştırıldı. Talebi üzerine Kaynarca (Kırklareli) Köyü İlkokuluna öğretmen olarak atandı. Daha sonra Balıkesir'in Havran ve Edremit ilçelerinde ilkokul öğretmenliği yaptı. İstanbul Erenköy Kız Lisesinde müdür yardımcılığı görevini sürdürdüğü sırada, başarıları nedeniyle ödüllendirilerek bir yıllığına Londra'ya gönderildi. İngiltere eğitimi üzerine gözlemlerini ve izlenimlerini *İmece* dergisinde yayımladı. Başarılarla dolu bir meslek hayatı geçirdi. Kızı Deniz'in intiharından yedi yıl sonra akciğer kanserinden öldü. Ölümünden sonra günlüklerinin kanserle savaştığı dönemi anlatan bölümü eşi Mehmet Başaran tarafından *Canevimde Mor Isırgan* (1999) adlı kitapta toplanarak yayımlandı.

İlk yazısı (*Elif Teyze*), *Köy Enstitüsü* dergisinde çıkmıştı. Yazı, köy kadınının ve kadınlarımızın çilesini dile getiren çarpıcı gerçekleri sergiliyordu. Başaran'ın bu yazıyla başlayan yazarlığı "gizli yazarlık" olarak sürmüştü.

"Bir anlamda 'kansergünlüğü' olarak da nitelendirebileceğimiz 'Canevimde Mor Isırgan', Köy Enstitüsü mezunu eğitimci Hatun Birsen Başaran'ın 'anı günlük'lerinden oluşuyor. Ömrünü aydınlanmaya, ülkesinin aydınlık geleceğine adamış olan Başaran'ın yaşamının son dönemine (1995 - 97) tanıklık ediyor bu anılar. Canevimde Mor Isırgan'da bu aydınlık bakışlı insanın yetişme, varolma koşullarını, yaşadığı sayrılık (hastalık) günlerinin duygu - düşünce dünyasına yansılarını buluruz. Yaşama duyarlı bakışın anlamını, böylesi dar zamanlarda yaşanan acıların paylaşıldığı ortamın gerçekliğiyle gözler önüne seren anı-

Hatun Birsen Başaran

larda; sevginin, dayanışmanın, bağlılığın, adım adım yaşamı soluyuşun ve doğaya dönüşün duygu yoğunluğunu buluyoruz."

"H. Birsen Başaran'ın yaşadıklarını, gözlemlerini, duyumsadıklarını içeren bu günlükleri bir Batılı yazar ya da belli çevrelerden biri yazmış olsaydı, yer yerinden oynardı." (Adnan Binyazar)

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 4.3.1999), Hasan Akarsu / Doğaya Dönüşün Günlükleri (Cumhuriyet Kitap, 1.4.1999), Adnan Binyazar / H. Birsen Başaran'dan Kanserc Karşı Verilmiş Bir Savaşımın Günlüğü (Cumhuriyet Kitap, 1.7.1999).

BAŞARAN, Hüseyin

Eğitimci, şair. 1960'lı yıllardan bu yana şiirle uğraşıyor. Bugüne değin yurdun çeşitli illerinde çalıştı. Çevirileri yanında *Sıpa* adlı çocuk romanı da var. Şiir ve yazıları, *Varlık, Yeni Ufuklar, Salkım, Gayret ve Demet* gibi dergilerde yayımlandı. Şiirlerini *Şiirimsin Sen* adlı kitapta topladı (2001).

"Başaran, şiirlerini yalın bir dille yazıyor. Zorlanmadan, kolayca okunup tadına varılıyor şiirlerinin. Yer yer yinelemelere yaslanıyor; ancak bu biçem onun şiirine ayrı bir güzellik katıyor." (Hasan Akarsu)

HAKKINDA: Hasan Akarsu / Şiirler-Den / İzler (2004).

Mehmet Başaran

BAŞARAN, Mehmet

Şair ve yazar. 1926, Ceylan köyü Lüleburgaz / Kırklareli doğumlu. İlkokulun üç sınıfını köyünde, diğer kısmını ise Uzunköprü Gazi Mahmut Okulu'nda bitirdi. Kepirtepe ve Hasanoğlan Köy Enstitülerinde orta ve yüksek öğrenimini tamamladıktan sonra 1946'dan itibaren çeşitli köy enstitülerinde öğretmenlik, gezici başöğretmenlik, 1960'tan sonra İstanbul'daki ortaokul ve liselerde Türkçe öğretmenliği yaptı. İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü sicil bölümü memurluğu ve Folklor Bölümünde Eflatun Cem Güney'e yardımcılık (1956-60) görevlerinde bulundu. 27 Mayıs 1960'tan sonra ortaöğretime geçti. 1979'da isteğiyle emekliye ayrıldı. Çeşitli dönemlerde yurt dışına çıkması engellendi, ancak Berlin Senatosunun çağrısı üzerine yurt dışına çıkabildi (1982). 12 Eylül döneminde iki çocuk kitabı için dava açıldı, zamanaşımı nedeniyle dava düştü. Ayrıca Ceylanköy Davası'nda on bir ay yargılandı, aklandı. Köy Enstitüsü kökenli yazarların tanınmışlarındandır. TÖS, TYS Yönetim Kurulu üyeliklerinde bulundu. TÖS'ün kuruluş çalışmalarına katıldı, Marmara Bölgesi temsilciliğinde bulundu.

Şiir ve hikâyeleri, *Köy Enstitüleri* dergisinden (1945) başlayarak *Yücel, Varlık, Ülkü, Yeditepe, İmece, Yansıma, Yeni Dergi, Demet, Ufuklar, Yeni Ufuklar, Pazar Postası, Kaynak, Küçük Dergi, Yaprak, Yelken, İmece, Papirüs, Türk Dili, Somut, Milliyet Sanat, Adam Sanat, Karşı, Dünya Kitap, Gösteri, Yazko-Edebiyat* gibi dergilerde yer aldı. 1960'tan sonra Eyuboğlu'nun başkanlığında *Tonguç'a Kitap*'ı hazırladılar ve *İmece* dergisini çıkardılar. Üç buçuk yıl *Yurt Ansiklopedisi*'nde çalıştı. *Elif Diye Bir Türkü* adlı hikâyesiyle TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışmasında başarı ödülünü, *Ayarlanmak* adlı hikâyesiyle 1974 Sabahattin Ali Hikâye Yarışması ikinciliğini, *Mehmetçik Mehmet* adlı romanıyla da 1979 Orhan Kemal Roman Armağanını kazandı.

MEHMET BAŞARAN

KARŞILAMA

İlkyazın ucu göründü
Harlayıverdi çiçek çimen
Kalktım Akçadoruğa çıktım
Bu ova serildi önüme
Karşıma bu dağlar dikildi
Elim ağzımda bakakaldım
Bir yanda dumanlı toprak
Bir yanda deniz
Eriklerin bademlerin şavkı vurmuş havaya
Ortalığı tutmuş zeytin
Gözlerim yeşile kesti
Hey ne dünyaymış dünyamız
Çamların heybelinde sesinde kaynakların
Yaşamak uğul uğuldu
Kımıldıyordu yamaçlarda tarlalar
Tepemde gök
Çevrilmiş üstüme sayısız sevdalı göz
Güp güp atıyordu yüreğim
Kıyısında söğütler göveren
Bir nehir yatağıma dönmüştü içim
Üstüme üstüme geliyordu ıraklar
Yankısıyla nice ilkyazların
Coşkun sular geçiyordu
Derinlerimden
Yosunlu kayaların dibinde
Ordan ordan dürtüyordu tohum tomurcuk
Elimi uzatsam özgürlüğe dokunacaktım
Yeni düşünceler patlıyordu zihnimde
Açtım bağrımı güne güneşe
Eh bece

MEHMET BAŞARAN

AHLAT AĞACI

Eşin dostun yaşıyor bak bahçelerde
Sen çıplak bir doruğun üzerindesin
Tam rüzgârın engini sardığı yerde

Yekpare bir mavilik üstünden akar
Altında köklerini sıkan toprak var
Dertleşir durursun gölgenle

Bazan öyle yakın geçer ki kayan yıldızlar
Halini soruverecekler sanırsın
Dağılır üstündeki yeşil sükût
Ümitle kımıldanırsın

Bakma sana bir ad verdiklerinde
Yerle gök arasında bir karaltısın
Ve bütün dünya seni unutmuş
Sanki kim bilecek yaşadığını
Gelmese dallarına birkaç fakir kuş

Ne de dolmaz çilen varmış
İlk defa kiraz yaktı canım
Aşkı sonra bulutların
Rüzgârın cilvesi değil miydi
Döken yapraklarını

Durmuşsun kırların bir ucunu
Ah senin halin köylü hali
Yaşarsın kıraç toprakta
Servi-simin misali

"Başaran, öykülerinde toplumsal gerçeklerin içinde köy insanının dünyasını, duyguları, düşünceleri, gelenekleriyle var olma kavgası verişini işliyor." (Atilla Özkırımlı)

"Ulusal gücün simgesi olan savaşçılardandır. Halkın nabzını tutup, 'çağla kokan sözcüklerle' yaşamı güzelleştirme uğraşı verir sürekli. Yaşamın kirlenmesini önlemeye çalışır. 'Pir Sultan Ölür Ölür Dirilir' kitabı, zengin ve örnek alınacak bir yaşam öyküsü sunuyor bize." (Hasan Akarsu)

"Başaran Usta, benim için öncelikle doğanın sesidir. Bencileyin doğaya uzak doğup büyümüşlere bir kır soluğu, bir başak serinliği taşır durmadan." (Kemal Özer)

"Başaran şiirinde, öne çıkan belirgin bir biçim kaygısı yoktur. Biçimi daha çok şiirin içeriği belirler. Yapıtının genelinde çok farklı biçim örnekleri var. Dizelerin uzunluk ya da kısalığı; yalın, doğal söylemin gerektirdiği boyutta. Dize, sözcük kırma gibi uygulamalara rastlanmıyor... Dil en önemli, öncelikli iletişim aracı. Başaran şiiri, dilin bu özelliğinin ayırdında. Bu nedenle dizelerini, bireyi olduğu toplumun diliyle kurgulayarak; şiirinin, okurun uzağına düşmemesine özen gösteriyor Başaran." (Bedrettin Aykın)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ahlat Ağacı* (1953), *Karşılama* (1958), *Nisan Haritası* (1960), *Kocakent* (1963), *Pıtraklı Memleket* (1969), *Gök Ekin* (1975), *Meşe Seli* (1982), *Günler Tuz Rengi* (1986), *Sis Dağının Başında Borana Bak Borana* (1990), *Eylülün Kızgın Soluğu* (1996), *Koca Bir Troya Dünya* (1997), *Pir Sultan Ölür Ölür Dirilir* (2002).

HİKÂYE-ANI: *Çarığımı Yitirdiğim Tarla* (köy notları, 1955), *Aç Harmanı* (1962), *Zeytin Ülkesi* (1964, yeni bas. *Yüreğin Sesi - Zeytin Ülkesi* adıyla, 1983), *Sürgünler* (1970), *Elif Diye Bir Türkü* (1976), *Dilsiz Oyunu* (1982), *Yasaklı* (1987), *Hoşçakal Dünya* (1990), *Giz Kokan Suskunluk* (1991), *Kalın Mavi Bir Ses* (1992).

ROMAN: *Mehmetçik Mehmet* (1979).

MASAL: *Kuş Dili* (1968), *Akça Kız* (1970), *AçKapıyı Bezirgan Başı* (1974), *Evvel Evvelken* (1974), *Yağmur Gelini* (1974), *Boyalı Irmak* (1979), *Armutlu Tarla* (1979), *Söğütler Ses Verince* (1981), *Çiçeklerin Dili* (1992), *Güneşin Türküsü* (1992), *Keloğlan* (2004).

EĞİTİM ÜZERİNE: *Tonguç Yolu* (denemeler, 1974), *Sabahattin Eyüboğlu ve Köy Enstitüleri* (1990), *Özgürleşme Eğilimleri ve Köy Enstitüleri* (1990), *Aydınlanma Yolunda Eğitim Emekçisi Ferit Oğuz* (1993), *Devrimci Eğitim - Köy Enstitüleri* (1999).

HAKKINDA: Memet Fuat (Yeditepe, 15.3.1954), Oktay Akbal (Vatan Sanat Eki, 7.2.1954), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 488-491), İmece / Kırkıncı Sanat Yılı Özel Sayısı (26.12.1993), Damla / 40. Sanat Yılı Özel Sayısı (7.5.1993), Dünya Kitap (Özel sayı ve ayrıntılı kaynakça, Nisan 1996), Mehmet Cimi / O Yıllar Dile Gelse (1997), Bedrettin Aykın / Başaran'ın dünyayı kucaklayan türküsü (Cumhuriyet Kitap, 2 .7.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Hasan Akarsu / Pir Sultan Abdal Dirilir (Cumhuriyet Kitap, 20.6.2002), Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (2002), Hasan Akarsu / Şiirler-Den / İzler (2004), Berfin Bahar-Özel Bölüm (Eylül 2004).

BAŞARAN, Melih

Öğretim üyesi, yazar. 1 Ocak 1961, İstanbul doğumlu. Pertevniyal Lisesi (1978), İstanbul Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü (1984) mezunu. Yüksek lisansını *"Quelques Aspects des Déterminations des discours et des Représentations"* (Söylem ve Temsillerin Belirlenimlerinin Birkaç Yönü) başlıklı teziyle (1985) Université de Paris'te (Vincennes-Saint-Denis), doktorasını aynı yerde *"Exposition Sacrificielle-Logiques et Economies de l'Enonçable et du Visible"* (Dile Getirilebilir ve Görülebilirin Mantık ve Ekonomileri) başlıklı teziyle (1994) yaptı. 1997'de Sistematik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalında doçent ünvanı aldı. 1998'de Galatasaray Üniversitesinde doçentlik kadrosuna atandı. Bu üniversitedeki görevlerinin yanında Mimar Sinan Üniversitesinde bilgi sosyolojisi ve ileri sosyoloji metodları, çağdaş psikoloji kuramları (1995-99), sosyal bilimler etiği (2003); İstanbul Teknik Üniversitesinde sanat felsefesi (1995-96); İstanbul Üniversitesinde bilgi kuramı ve toplum felsefesi (1996-97) dersleri verdi.

Makaleleri *Defter, Toplumbilim, Kitaplık, Cumhuriyet Kitap, Felsefelogos* dergileri ile seçki ve ortak kitaplarda yayımlandı. Alanıyla ilgili olarak yurtiçinde ve yurtdışında bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu.

Melih Başaran

ESERLERİ:

İNCELEME-DENEME: *Ve Niçin (yine) Felsefe / Yapıçözümler* (1993), *Giyabında / Yerineler* (2004), *Kurbansal Sunu: Dile Getirilebilirin ve Görülebilirin Mantık ve Ekonomileri* (2005).

ÇEVİRİ: *Öteki Hedef: Başka Baş* (Jacques Derrida'dan, 2003), *Sonsuza Tanıklık* (Emmanuel Levinas'dan, 2003).

YAYINA HAZIRLAMA: *İtiraf Edilemeyen Cemaat* (Maurice Blanchot, 1997), *Kötülüğün Şeffaflığı* (Jean Baudrillard, 1998), *Kusursuz Cinayet* (Jean Baudrillard, 1998), *Marx'ın Hayaletleri* (Jacques Derrida, 2001), *Marx ve Mahdumları* (Jacques Derrida, 2004), *Ölüm ve Zaman* (Emmanuel Levinas'tan, 2006).

Murat Başaran

BAŞARAN, Murat

Şair ve yazar. 21 Aralık 1967, Donatım / Adapazarı doğumlu. Haydarpaşa Meslek Lisesi mezunu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri Bölümünü yarım bıraktı. 1984'ten itibaren *Türkiye* gazetesi, TGRT ve İhlas Haber Ajansında kültür-sanat yönetmenliği, haber müdürlüğü gibi çeşitli görevlerde bulundu. 1997'den bu yana aynı gazetede Haberler Koordinatörü olarak çalışıyor. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, İLESAM üyesidir. Denemeleri ilk kez *Zafer* dergisinde (1985), sonraki yıllarda *Zafer* dergisinin yanı sıra *Türkiye* gazetesinde haftalık yazıları yayımlandı.

"Murat Başaran'ın yazıları yer yer 'mensur şiir' diyebileceğimiz kadar şiir yüklü... Yer yer 'denemeler' mahiyetinde... Yer yer 'hikâye'. (...) Başaran kalemini kullamayı ve ruhunun fırtınalarını kaleminin ucunda estirmeyi biliyor." (Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu)

ESERLERİ:

DENEME: *Sevmek Ölmekle Başlar - Birinci Kitap* (1981), *Sevmek Ölmekle Başlar - İkinci Kitap* (1995), *Kalbim Nerde Sanıyorsun?* (2000), *Aşk Belki* (2002).

ŞİİR: *Yangının Adı Leyla* (2002).

MURAT BAŞARAN

KAYBETTİK

Sokağın son eviydi, o ev...
Mağlûbiyete giden bir savaşta, sancağı düşürmemeye çalışan, ama nefesi de gücü de tükenmiş son asker gibiydi.
Zafer sarhoşu ebleh apartmanların arasında, betona isyan bir avuç toprak, griye isyan bir avuç renkti...
Rengârenkti de, renkleri soluyordu günbegün... İlgi azalmıştı bahçeye, ağaçlara, çiçeklere...
Tek katlı evde, kafalar karmakarışıktı.
Çünkü bahçeli evin sahibi de kamyordu yavaş yavaş, kaloriferli, hidroforlu, bilmemneli bir kaç daireye...
Çok geçmedi bir iki dozer sabahın alaca aydınlığında savaşın bittiğini, sancağın düştüğünü homurdandılar...
Biz -daha önce kandırılmışlar- neticeyi apartmanlarımızın penceresinden seyrederken, eskileri hatırlıyor ve üzülüyorduk.
•••
Evimizi kaybettik... Kasımpatıları, fesleğenleri ve erik ağaçlarını...
Sokağımızı kaybettik. Bahçe duvarlarından sarkan ağaç dallarını, parke taşların sıcaklığını ve çocuk seslerini...
Bakkalımızı kaybettik... Kavanozda akide şekerlerini, tepsilerde yoğurtları ve eski gazetelerden mâmül kesekâğıtlarını...
Komşularımızı kaybettik... Sabah akşam selamlaşmayı, bir-şeyler bittiğinde istemeyi teklifsiz, haber vermesiz gidip gelmeyi...
Sohbeti kaybettik...
İlişkilerimizi kaybettik.
•••
Bir avuç değersiz incik-boncuğa kandırılan kızılderililer gibi kandırıldık ve bizim olan ne varsa kaybettik.
Yerlerine koyduklarımıza bir bakın ne olur.
Teknoloji ve sözümona medeniyetin incik-boncuğu illüzyondan ibaret.
Huzuru verip, stresi aldık.
Sohbeti verip televizyonu, yaşayan sokakları verip su birikintilerinden ve çamurdan kurtarılamadığımız toprağın ve yeşilin katili caddeleri, beton binaları aldık.
•••
Bu ticarette kazanan hep biz olduk ama...
Mutluluğu kaybettik.

(*Sevmek Ölmekle Başlar*, 1999)

BAŞARAN, Orhan

İslâm tarihi ve sanatları araştırmacısı. 15 Mart 1969, Girnos / Genç / Bingöl doğumlu. Bingöl Cumhuriyet İlkokulu (1979), Bingöl İmam Hatip Lisesi (1986), Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi (1990) mezunu. 1991'de Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak atandı. Yüksek lisans programını 1995'te "*Makdisi'nin Arapça Keşfü'l-Esrâr'ı ve Farsça Tercümesi*" konulu teziyle, doktorasını 2000 yılında "*İdrîs-i Bitlîsî'nin Heşt Bihişt'inin Hâtimesi*" teziyle Atatürk Üniversitesi SBE'de bitirdi. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümü İslâm Tarihi Anabilim Dalı öğretim elemanı olarak görev yaptı.

Makaleleri, 1999 yılından itibaren *Akademik Araştırmalar Dergisi, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Sâib-i Tebrizî'nin Bazı Darb-ı Meselleri ve Onlarla İlgili Örnek Beyitleri (Mehmet Atalay ile birlikte, 1998), *Fars Dili ve Edebiyatı İle İlgili Bazı Sözlük ve Gramerler* (2000), *Farsça Grameri Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi* (2000), *Farsça Klasik Metinler* (Mesnur-Manzum, Mehmet Atalay ve Hasan Çiftçi ile birlikte, 2002), *Hayyâm - "Hayatı, Felsefesi ve Gerçek Rubaileri* (Hasan Çiftçi ile birlikte, 2002).

Orhan Başaran

BAŞARAN, Pakize

Şair ve yazar. 1923, Bandırma / Balıkesir doğumlu. Yazarlığa 1946'da yazdığı öykülerle başladı, daha sonra romana yöneldi. Otuz kadar radyofonik ürünü İstanbul ve Kıbrıs radyolarında seslendirildi. Ürünlerinde daha çok orta sınıfın düşünce ve duygularını, aşklarını, özlemlerini yansıtmaya çalıştı.

"*Cevdet Perin, Behçet Kemal Çağlar, Elif Naci ve Ercüment er, Pakize Başaran'ın yapıtlarının zevkle okunduğunu, yerli konuları yine yerli bir biçimde yansıttığını, Türk ailesinin yaşayışını, duru ve temiz aşklarını dile getirmede başarılı bir yazar olduğunu vurgulamışlardır.*" (Ömer Nida)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Günahkâr Adam* (1973).

ROMAN: *Benim Doktorum* (1951), *Sahte Gelin* (1953), *Köye Dönen Yosma* (1955), *Meçhule Giden Yol* (1958), *Şaka Bitti* (1960), *Aşk Acıları* (1964), *Devenin Öcü* (1969), *Büyükler, Küçükler ve Köpekler* (1971), *Seni Yalnız Seni* (1972), *Gelincik Tarlası* (1974).

HAKKINDA: Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıcından Günümüze (1991).

BAŞARANLAR, Ayhan

Hekim, şair. 1938, Diyarbakır doğumlu. Ortaöğrenimini Diyarbakır'da yaptı. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdikten (1963) sonra ABD'ye gitti. Bu ülkede çocuk hastalıkları uzmanı olarak çalıştı.

ESERLERİ (Şiir):

Zehir Zıkkım (1962), *Öldürücesine Güzel Ol* (1968).

HAKKINDA: Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 412).

BAŞARIR, Başar

Öykü yazarı. 8 Ocak 1970, İstanbul doğumlu. Tam adı Sami Başar Başarır. İstanbul Erkek Lisesi (1987), Boğaziçi Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümü (1992) mezunu. Yüksek öğrenimini, iletişim alanında, burslu olarak gittiği Londra City Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde yaptı (1996-97).

Bir süre "32. Gün" adlı haber programında yapımcı olarak çalıştı (1995-96). 1999'dan bu yana CNN Türk TV kanalında program koordinatörüdür. Öyküleri ve yazıları 1988'den itibaren *In Vivo* (yayın kurulu üyesi), *Gösteri*,

BAŞAR BAŞARIR

DENİZ FENERİ

Hiç şikâyet etme. Bunu kendin istedin.

Herkes unutup, defterden sildikten sonra bile Hasan'la mektuplaşan bir sendin. Yazdın, yazsın diye bekledin. Anlattıklarına hep mim koydun. Yaptıklarına gıpta, söylediklerine mütemadiyen hayret ettin.

Yıllar önce limandan bir yük gemisine binip kaybolmuştu aranızdan. Sizler korunaklı hayatlarınızla ay başından ay başına yaşarken, Hasan maceralı denizlere karışıp gitmişti. Neden sonra haberi geldiğinde okyanus kıyısındaydı. Bir deniz fenerine bekçi olmuştu. Lacivert enginlere bakan yeşil tepelerin avucunda beyaz bir kuledeydi, rüya gibi. Gece gündüz çalışıp duruyordu şavkını önünde diz çökcn suların üstüne. Işıl ışıl ışıktı Hasan, ona baktıkça gözlerin kamaşıyordu. Müthiş bir adamdı. Müthiş bir resim.

Bu resme dahil olmak hiç aklından geçmiyordu oysa senin. Sadece oturduğun yerden övünüyordun onu tanımış olmakla, Hasan duvardaki bir kaptanlık beratıydı sanki paşa dedenden yadigâr. Rahatça avunabilirdin onunla. Bir ayrıcalık, serüvenlere kapıyı açan en sağlam pasaportun. Kaldığı fenere karadan yol olmadığı için, ayda bir uğrayıp su ve erzak getiren küçük şileplerle, balıkçı postalarıyla haber gönderebiliyordu sana. Yine de deniz kokan bu zarflar elinc ulaştığında yüzlerinde pul koyacak, damga vuracak yer kalmamış oluyordu. Bu kadar büyük deniz, bu kadar uzaktı Hasan. Oturduğu fenerde ayda bir sana da selam çakıyordu. Sen de aynı yoldan geri gönderiyordun bu imtiyaz yüklü selamı. Yaşadığımız kentte hayatın nc tekdüze, ne sıkıcı, ne berbat olduğunu; Hasan'ın o uzaklarda hiç ama hiçbir şey kaçırmadığını, yeniden moda olmuş leopar desenli bikinilerin lanetini, piyasalara hâkim olan belirsizlik cinnetini anlatıyordun. Tenis-eskrim-dağcılık kulübünde züppelikler vardı sadece, kötü giden evlilikler, aşktan kalmayan eser... Sizin çakılıp kaldığınız bu kentte olmanak için ne çok nedeni vardı, ne denli haklıydı Hasan. Ne güzel yoktu. O hiç yoktu.

Oysa her akşam iş çıkışı limana hâkim o terasa kurulup deli gibi ve ne de güzel içiyordunuz yarabbi! Kosterler, şilepler, transatlantikler girip çıkarken limana siz de dalga dalga açılıyordunuz rakı şişesindeki ummana. Şarkı söyleyip bol bol, keder bahsiyle ağlaşıyordunuz.

Genellikle böyle saatlerde düşüyordu Hasan masaya... Bir ses... En yakını sen olduğundan hemen yanı başına kuruluyordu. Baş tacı gibi... Artık sadece o vardı masada, bir de sen... Durgun, dingin bir tonla olacakları anlatıyordu, gelecekleri, gideceklcri. Ve olmayacakları... Ağzınız açık dinliyordunuz. Hayret ediyordunuz. Hasan'dı o gaipten seslenen ağız, açık denizlerin bilge kâşifi Hasan. Büyük Hasan, dev Hasan. Arkadaşlarsa, bunlar mı, bunlar sadece arkadaş!

"Bu mektubu alır almaz hemen yola çık."

İtaat etmekten başka çare bırakmayan çizgisiz bir dosya kâğıdı çıkmıştı tuz kokulu zarftan bu kez. Hemen işinden izin al. Çantanı sırtla. Marsilya'da aktar. Sonrasını Kaptan Marko anlatacak sana.

Sakın sallanma. Fazla yük alma.

Tereddüt değil itaat ettin. Ananın elini öptün. Hayalindeki sevgiliye okunur, okunmaz el yazısı bir not. Doğup büyüdüğün kentin akşamüstü cıvıltısına bir son bakış. Fırladın.

Üç numaralı koster sırtladı yükünü, iskele arkanda, iskele alabanda!

Hiç beklediğin gibi değildi yol ve yolculuk. Dalgalarla boğuşurken için dışına çıktı, martıların çirkin yüzünü, korkunç çığlıklarını öğrendin. Dokuz ayrı renkte batan güneş canını sıktı. Gemici romlarıyla mideni bozdun. Kazıklı hummanın korkusuyla, tıkanan dar tekne helalarının kokusuyla tanıştın.

Kaptan Marko'ya gösterdiğin fener kartpostalı seni okyanus kıyısındaki o döküntü balıkçı köyüne getirdi. Aylık erzak postasına yetişmiştin. Kimse bir şey söylemedi. Yüzüne bile bakmadılar. Seni de bir yük, bir bidon su gibi attılar tekneye. Dalgalara karıştın. Fener nihayet ufukta. Ne var ki sen bu son menzile doğru yola çıkışta başka bir adamdın artık.

(Çıktığınız Hevesle İniniz, 2004)

Düşler, Nar, İstanbul (genel yayın yönetmeni) vd. dergilerde yayımlandı. *Getirin O Günleri Yakalım Bu Öyküleri* ile 2004 Sait Faik Armağanını aldı. Yazılarında öykü türünün kendini yenilemesi gerektiğini savundu.

Bu öyküler için *"modern çağın cam ve metalle inşa edilmiş dünyasında biteviye tüketilen o keskin ve soğuk hayatların tam da bu dünyaya tezat yaratacak şekilde şiirsel, yumuşak ve müzikli bir dille anlatılması diyebilirim ilk ağızda. İçerik ile dil/biçem arasındaki bu etkileyici çelişkiyi kurmak için yazar dil üzerinde bir hayli uğraşmış. Kısa sürede okuru kavrayan, yoğun ve etkili bir dili var Başarır'ın. Bunun için geleneksel halk hikâyelerinin kalıplarından, deyimlerden, efsane ve destanların gerçeküstü anlatımından alabildiğine yararlanmış. Başarır malzemesine saygı duyan bir yazar. Daha da ötesi, bir Türkçe âşığı."* (Handan İnci)

ESERLERİ (Öykü):

Kent Kitabı (1992), *Esir Şehrin Ayazı* (1996), *Nedir Hayat?* (2000), *Getirin O Günleri Yakalım Bu Öyküleri* (2003), *Çıktığınız Hevesle İniniz* (2004).

HAKKINDA: Süreyya Evren / Genç Şairler ve Yazarlar Kitabı (1995), Başar Başarır / Nedir Hayat? (2000), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Murat Erol / Heceöykü (Aralık-Ocak 2004), Handan İnci / Başar Başarır-Getirin O Günleri Yakalım Bu Öyküleri (Varlık Kitap,Temmuz 2004), Cem Kuleli / Şimdi de 'Öykü Bitiyor mu?' Tartışması (Zaman, 19.9.2004).

BAŞAT, İsmail Mert

Şair ve yazar. 16 Ağustos 1945, Eyüp / İstanbul doğumlu. Asıl adı, İsmail Sulhi Coşkuner. Altunizade İlkokulu (1956), Bahçelievler Ortaokulu (1959), Ankara Atatürk Lisesi (1962), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1966) mezunu. Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünde ekonomist ve müdür (1969-75), çeşitli şirketlerde genel müdür ve yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptı.

"Dünkü Törende Neler Gördüm?" başlıklı ilk yazısı Mayıs 1960'ta *Ankara Telgraf* gazetesinde çıkmıştı. Ürünlerini aynı yıldan itibaren *Ankara Telgraf* (1960), *Yeni İstanbul* (1962), *Devrim* (1970), *Türkiye Yazıları* (1977-80), *Kurtuluş* (1971), *Cumhuriyet* (1977-78), *Demokrat* (kurucu,1980), *Yamaç* (1984), *Su* (1984-85), *Dönem* (1984), *Yarın* (1984), *Dünya* (1984), *Broy* (1989-90), *Dilizi* (1993), *Ekonomi* vd. gazete ve dergilerde yayımladı. *Nasıl Bir Türk Gençliği?* başlıklı denemesiyle 1962 yılında *Yeni İstanbul* gazetesinin açtığı yarışmada birincilik kazandı. Kalem Yayınlarının (İzmir-Ankara, 1987) kurucuları arasında

İSMAİL MERT BAŞAT

SOĞUKTU HARF ARALARI

Evlerinize çekiliyorum, yılgınım
Sözcükler dipdiri
Ben geride kaldım
Kapılar kapandı, dışarıda kaldım
Bahçelerinizde günebakan var mıydı?

Gittim Börekçi'nin baharatçı dükkanına uzandım
Sakal taktım, sürç astım
Kalay çubukları, kolofon, potasyum
Limon tuzu, kükürt ve kostik
Üç yüz altmıştan sağa dönüp
Dördüncü sokağa ilerliyordu dolar
Mevsimiydi, iki çuval naftalin aldım
Aynaya baktım, gözlerimi bulamadım
Yanımda ellerim var mıydı?

Köprüde balık-ekmek istedim, adam duymadı
Bağırdım, İstanbul'un camları kırıldı
Adam duymadı
Sirkecide trenler vardır, biraz yorgun,
Ayağının üzerine çöküveren
Biraz Trabzonlu, inceden yürüyen
Trenlere koştum
Sirkeci yoktu
Bir otobüs duraladı
Fırladım basamağa,
Uçtum... ardı boşluktu,
Sarayburnu'na yuvarlandım
Divanda uyuyakalmıştı, padişahı uyandırdım
Saate bakıp, Sheraton'daki kokteyle geç kaldım, diye mırıldandı
Fötr şapkasını giyerken, önünü kestim, cepheye yaz beni! Dedim
Galiçya'ya, Kafkas'a, ister Fizan'a!..
Yürüdü, gövdesi bedenimden geçti
Sarayburnu'nda denize baktım uzun uzun
Sigaram sekizde bir olmadan kendimi akıntıya bıraktım
Gitti sular, ben kaldım
En duyarlı yerimiz kalmak mıydı?

Evlerinize çekiliyorum, yılgınım
Korkular dipdiri
Ben geride kaldım

(*Geyik ve Yolcu*, 1997)

yer aldı. Mülkiyeliler Birliği ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"İnsanın iç dünyasıyla toplum sorunlarının, bireyle toplumun, kapa-nıklılıkla açıklığın karşıtlıklarını konu edinince ayın dikkate değer şiirlerinden biri Türkiye Yazıları'nda çıkan 'Sevda ve Kavga' oluyor. İ. Mert Başat bu çok canlı, rahat söyleyişli şiirinde cinsel seviyi toplumcu eylemle sarıcı bir biçimde yanyana getirmiş. Özentili yanları yok değil şiirin. Ama tökezlemeyen, rahat bir söyleyiş kendini belli ediyor." (Konur Ertop)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Vira* (1984), *Geyik ve Yolcu* (1997).

ÖYKÜ: *Kanatlarını Yitirmiş Uçan Atın Tutkusu* (1991).

DENEME-İNCELEME: *Kendime Sana Toprağa ve Gökboşluğa* (1999), *İtiraz Yazıları* (2002), *Buyruk ve İtaat* (2005).

OYUN: *Sarhoş Ornan* (oyn., Ankara, 1966).

İsmail Mert Başat

HAKKINDA: Konur Ertop / Şiirin Akı Karası (Cumhuriyet, 20.5.1978), Muzaffer Uygunер / Varlık Yıllığı (1980), Cemal Süreya / 17 Gün (Milliyet Sanat, 15.10.1984), Nokta'nın Seçtikleri (Nokta, 14.5.1984), Halim Yazıcı / 1984: İzmir'de Şiir (Ortaklaşa, Ocak-Şubat 1985), Veysel Çolak / Dünyayı Dünyalaştırmak İçin Yazan Şair: İsmail Mert Başat (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, sayı: 549, 24.8.2000), Timuçin Özyürekli / Ceren Sabahı: Düş Yorgunu Olmak (Agora, Eylül-Ekim 2001), Aslı Örnek / İtiraz Yazıları (Radikal Kitap, 21.7.2002), Ruşen Hakkı / İtiraz Yazıları (Özgür Kocaeli, 9.8.2002), Tülin Biçer Yıldız / Uyutulan Beyinleri Uyandırmak İstiyor (İzmir Life, Temmuz 2004), Celal Soycan / Şiir İçin Notlar (2005).

BAŞBAY, Hasan Cemâl

Eğitimci, yazar. 1 Ocak 1923, Malatya doğumlu. Malatya Lisesi orta kısım (1939), Balıkesir Necatibey Öğretmen Okulu (1943), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Tarih-Coğrafya Şubesi (1945) mezunu. Ankara, Boğazlıyan, Merzifon, Pötürge ve Çerkeş orta dereceli okullarında tarih, coğrafya öğretmenliği ve müdürlük yaptı.

ESERLERİ:

Boğazlıyan Coğrafyası (1946), *Merzifon Coğrafyası* (1951), *Yurttaşlık Bilgisi* (1952), *Onbirlerin Dönüşü*, *Malatyalı Tarihçi Raşid.*

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

BAŞBUĞ, Hayri

Araştırmacı-yazar. 1958, Hani / Diyarbakır doğumlu. İlkokulu Hani'de, ortaokulu Diyarbakır'da, liseyi Elazığ'da bitirdi. Yetiştiği şehir ve bölgenin boy ve soy tarihi ile lehçeleri, destanları üzerinde yaptığı araştırmalarıyla tanınmıştır.

ESERLERİ:

Göktürk - Uygur - Zaza - Kurmanç Lehçeleri Üzerine Bir Araştırma (1984), *İki Türk Boyu Zaza ve Kurmanclar* (1984), *Millet ve Milli Birlik Bilinci* (Ş. K. Seferoğlu ile, 1985), *Aşiretlerimizde At Kültürü* (1986), *Yezidilik İnancı* (1987).

HAKKINDA: Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 484).

BAŞCI, Vahdettin

Felsefeci. 1953, Erzurum doğumlu. Cumhuriyet İlkokulu (1966), Erzurum Atatürk Lisesi (1973), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1979) mezunu. Kısa bir süre Söke (Aydın) Endüstri Meslek Lisesinde öğretmenlik yaptı (1979). Aynı yıl, mezun olduğu fakültede araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 1987 yılında üç aylık eğitim için Kahire'de bulundu. Doktorasını 1989'da aynı yerde tamamladı. Doktora tezi: *"Ontolojik Delil"*. 1989'da yardımcı doçent, 1997'de doçent, 2002'de profesör oldu. Doçentlik tezi: *"Mucize Kavramı"*. Profesörlük takdim tezi: *"Doğal Din Anla-*

yışı". Aynı fakültede Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Dekan yardımcılığı, Fakülte Kurulu üyeliği, Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği, Mantık ve Din Felsefesi Anabilim Dalları başkanlığı, Hınıs ve Aşkale Meslek Yüksekokulları Yönetim Kurulu üyelikleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürlüğü gibi görevlerde bulundu.

Makalelerini, 1991'den itibaren *MEB Din Öğretimi Dergisi, Türk - Felsefe Dünyası Dergisi, Mina, Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, Diyanet İlmi* gibi dergilerde yayımladı. Birçok konferans ve seminere konuşmacı olarak katıldı.

Vahdettin Başçı

ESERLERİ

Gazali'de İbadet Anlayışının Felsefi Bir Tahlili (1994), *Felsefi Bir Problem Olarak Mucize* (1996), *Taassup ve Hoşgörü* (1996), *17. ve 18. Yüzyıl Aydınlanma Döneminde Rasyonel Din Anlayışları ve Deizm* (2002).

BAŞÇILLAR, Seyfettin

Şair (D. 1930, Kilis - Ö. 25 Mayıs 2002, ABD). Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesini bitirdikten (1955) sonra bir süre Kilis'te veteriner olarak çalıştı. Sonra Amerika'ya gitti ve orada öldü.

İlk şiirlerinde, Orhan Veli ve Necip Fazıl etkisinde görünen Başçıllar, 1960'tan sonra *Hisar, Türk Dili, Yeditepe, Papirüs, Sanat Olayı* dergilerinde çıkan şiirleriyle İkinci Yeni şairleri arasında yer aldı.

"Seyfettin'de derin bir şiir kültürü vardı. Eski şiiri çok iyi biliyordu. Divan şiirini, halk şiirini. (...) İkinci Yeni'den başka bir yere sıçradı. Yine de İkinci Yeni içinde Max Jacob duyarlığı diyebileceğimiz bir humora yöneldi. Hem dünyasal, hem alaturka bir Max Jacob. Ama ilk lirizmi de bırakmadı hiçbir zaman. Her şiirini severek okudum." (Cemal Süreya)

ESERLERİ:

Önce Bulut Vardı (1959), *Altın Çağı Ölümün* (1961), *Çiçek ve Silah* (1969),

SEYFETTİN BAŞÇILLAR

BİR KADININ AKŞAM SAATLERİ

Bana kandan çekilmiş kırmızı şarabı getir
Göçebe kıyısında bir kaçışın o yeşil
Sokaklara koklayıp attığımız karanfil
Sarı saçlı bir kadının akşam saatleridir.

Işıkları yanmıştır genelevin, faytonlar
Bir tepeye tırmanır sislerle karartılı,
Karşı yamaçta kiliseden bozma yatılı
Erkek okulunun zili yatsıyı çalar.

Hatırlanır eski bir yüz Ankara garlarından,
Antep sazlarından kaçak bir şarkı,
Fevzipaşa trenleri dokuzla on arası
Saçında solmuş bir salkım güney barlarından.

Her kaldırımda eylülden bir sonbahar adımı,
Koca intihar kuleleri yıkılır nehirde,
Ay ışığı vurunca kırık camlara bir de
O lacivert gözlerin balkonu başladı mı?

Benim aşkım su üstünde yaralı bir güvercin,
En çok bu saatler düşüyor kanat açıp
Kendinden ve unutamadığı şeylerden kaçıp
Yağmurlar taşır çorak, yazlarına yenilginin

Sonra uzak ve kalabalık görücüler geliyor
Aşklar kumaşlar gibi top top can pazarında,
Bir gençliğin yağmalanmış arsalarında
Kökleri çürümüş binalar yükseliyor.

Sokak Şarkıları (1973), *Unutulmasın* (1989), *Kıyısızlık* (1993), *Gül Sesleri* (1998).

HAKKINDA: Vitrindekiler / Gül Sesleri (Cumhuriyet Kitap, 1 Ekim 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi 1 (2001), Attila Aşut / 2002 Yılında Kaybettiğimiz Gazeteci Yazar ve Yayıncılar (Çağdaş gazetesi, Haziran 2003).

BAŞEL, Mehmet Fahrettin

Bürokrat (D. 1890, Hendek / Köşk köyü – Ö. Eylül 1962, Hendek/ Adapazarı). Hendek Rüştiyesi, Vefa İdadisi, Mekteb-i Mülkiye (1911) mezunu. Suşehri, Reşadiye, Kığı, Ahıska, Görele kazalarında kaymakamlık yaptı. Mondros Mütarekesinden sonra kaymakamlıktan istifa ederek ayrıldı. Ordu'da Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetini kurdu. *Bucak* ve *Azim* adlı gazeteleri çıkararak Millî Mücadeleye destek oldu. Ocak 1924'te tekrar idare mesleğine döndü ve Borçka, Ilgın, Feke, Torbalı, Yıldızeli kaymakamlıklarına atandı. İkinci kez getirildiği Ilgın kaymakamlığından emekli oldu.

ESERLERİ:

Ordu Külliyatı (1934), *Sivas Bülteni* (1935).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

BAŞER, Alev Erkilet

Bkz. ERKİLET BAŞER, Alev

BAŞER, Hayri

Şair, iktisatçı. 1915, Yalvaç / Isparta doğumlu. 1936'da Mülkiye Mektebini bitirdikten (1936) sonra Ziraat Bankası, İktisat Vekâleti, Güven Sigorta, Pamukbank gibi kurum ve kuruluşlarda çalıştı.

ESERLERİ:

Serpintiler (mensur ve manzum şiirler, 1949), *Hep / Bir, Tek-Bir* (mensur şiirler, 1957).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

BAŞER, Mehlika

Şair ve ressam. 1932, Mürefte / Tekirdağ doğumlu. İlk ve ortaokulu İzmit'te okudu. Adana Kız Öğretmen Okulu (1962) mezunu. 1963 yılından itibaren İzmit'teki ilkokullarda sınıf öğretmenliği yaparak 1980 yılında

Mehlika Başer

emekli oldu. Edebiyat çalışmaları ve boyama kitapları hazırlamanın yanı sıra 1970 yılından bu yana yağlıboya resimlerini sergiliyor.

Sekizinci kişisel sergisini 1996'da İzmit'te açtı. Şiir ve yazıları *Beşparmak* (Söke), *Damar*, *Ardıç Kuşu* (Adana) dergileri ile *Yalova* gazetesinde yer aldı. 1996'da İzmit'in Çınarı şiir yarışmasında *İzmit'i Anlatıyorum* adlı şiiri mansiyon kazandı.

ESERLERİ (Şiir):

Güneşe Koşar Adım (çocuk şiirleri, 1996), *Mayıs Yağmurları* (1996), *Şiir Bahçemde Siz* (1997).

BAŞER, Sait

Edebiyat ve kültür tarihi araştırmacısı. 4 Aralık 1957, İleğil köyü / Yalvaç / Isparta doğumlu. İstanbul Sağmalcılar Lisesi ve İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1982) mezunu. Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans yaptı (1984). Doktora çalışmasını 1996'da aynı yerde tamamladı. Doktora tezi: *"Yahya Kemal'e Göre Türk Kimliği ve Görüşlerinin Kamuoyundaki Yansımaları"*. 1998'de Avrasya Vakfı Türk Düşüncesine Hizmet Ödülü aldı. Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Makalelerini; *Türk Edebiyatı, Kültür Dünyası, Doğu Türkistan'ın Sesi, Türk Yurdu* gibi dergilerde yayımladı. 1984-1994 yılları arası Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfının neşriyat müdürlüğünü yaparak, vakfın yayın organı *Kubbealtı Akademi Mecmuası*'nın yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. Nihad Sami Banarlı külliyatını hazırladı. Türk kültürü tarihi alanında yaptığı çalışmalarla tanınmıştır. İstanbul Türk Ocağı genel sekreteridir.

ESERLERİ:

Ekrem Hakkı Ayverdi - Makaleler (yay.haz. 1984), *Türk Münevverinin Müşterek Fikir ve İman Zemini* (editör olarak, 1988), *Kutadgu Bilig'de Kut ve Töre* (1990; *Kutadgu Bilig'de Kut ve Töreden Sevgi Toplumuna* adıyla, ilaveli 2. bas., 1995), *Gök Tanrı'nın Sıfatlarına Esmaü'l-Hüsna Açısından Bakış* (1991), *Yahya Kemal'de Türk Müslümanlığı* (1998), *Nihat Sami Banarlı Külliyatı* (yay.haz., Banarlı'nın 8 eseri).

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas. 1999), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

BAŞGİL, Ali Fuat

Fikir ve siyaset adamı (D. 1893, Çarşamba / Samsun - Ö. 17 Nisan 1967). İlköğrenimini Çarşamba'da tamamladı. Ortaöğreniminin bir bölümünü İstanbul'da yapıp Birinci Dünya Savaşı'na katıldı. Kafkasya cephesinde savaştı. Savaştan sonra Paris Buffonc Lisesi (1921) ve Grenoble Hukuk Fakültesinde okuduktan sonra Sorbonne Üniversitesi Felsefe Bölümü ile Paris Siyasal Bilgiler Okulundan mezun oldu (1929). Türkiye'ye döndüğünde Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğrenim genel müdür yardımcısı oldu. Bir yıl sonra, Ankara Hukuk Fakültesinin açtığı doçentlik sınavını kazanarak bu fakülteye doçent olarak atandı. 1932'de profesörlüğe yükseldi. 1933'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine atanan Başgil, burada uzun yıllar öğretim üyeliği ve 1938'de dekanlık yaptı.

1939'da ordinaryüs profesörlüğe yükseldi. Hür Fikirleri Yayma Cemiyetini kurdu. Hatay'ın bağımsız bir devlet olarak ilanıyla ilgili olarak Hatay Anayasasını hazırladı. Yeniden Ankara'ya dönerek Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Hukuk Fakültesinde profesörlük yaptı (1943). 27 Mayıs ihtilalinden sonra üniversiteden uzaklaştırılan 147'likler arasında yer aldı. Kuruluş çalışmalarına katkıda bulunduğu Adalet Partisi listesinden Ekim 1961 seçiminde Samsun senatörü seçildi. Cumhurbaşkanlığına adaylığını koydu, sonra gördüğü baskılar üzerine geri çekilerek senatörlükten de istifa edip, İsviçre'ye gitti (1962). İsviçre'de Cenevre Üniversitesinde Türk Tarihi ve Dili dersleri verdi. 1965 seçimlerine katılarak AP'den İstanbul milletvekili seçildi.

Ali Fuat Başgil

BAŞLICA ESERLERİ:

La Question des Detrois (Ses origines, son evolution sasolution à la conference de Lausanne, 1928), *Esas Teşkilât Hukuku Dersleri* (1934), *Klasik Ferdi Hak ve Hürriyetler Nazariyesi ve Muasır Devletçilik Sistemi* (1938), *La Vie Juridique des Peuples* (*Türkiye Anayasası ve Siyasî Rejimi*, Belçika, 1939; *Türkiye Siyasî Rejimi ve Anayasa Prensipleri*, 1957), *Esas Teşkilat Hukuku Dersleri* (3 cilt, 1940), *Türkiye İş Hukuku* (1940), *Vatandaşın Büyük Millet Meclisi' ne Müracaat Hakkı* (1944), *Hukukun Ana Mesele ve Müesseseleri* (1948), *Türkçe Meselesi* (1948), *Vatandaş Hürriyeti ve Bunun Teminatı* (1948), *Demokrasi ve Hürriyet* (1949), *Gençlerle Başbaşa* (1949), *Din Nedir? Din Hürriyeti ve Laiklik Ne Demektir?* (1954), *Din ve Laiklik* (1955), *Dinde Reformcular* (Eşref Edib, N. Topçu, İ. H. Danişmend ve M. R. Ogan'la birlikte, 1959), *Esas Teşkilat Hukuku* (1960), *İlmin Işığında Günün Meseleleri* (1960), *Vatandaş Hak ve Hürriyetlerinin Korunması ve Anayasamızın Eksiklikleri* (2 cilt, 1960), *Demokrasi Yolunda / Siyasî Hukuk Etüdleri* (1961), *Din Nedir, Din Hürriyeti ve Laiklik Ne Demektir?* (1962), *27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri* (1963), *A. Fuat Başgil'in Hatıraları* (1990), *Cihan Sulhu ve İnsan Hakları, Seçim Sistemimizin Kıymeti ve Eksiklikleri.*

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), M. Niyazi Özdemir / Zaman (16.5.1989), Ezel Erverdi / TDE Ansiklopedisi (c. 1, s. 343), A. Selçuk Özçelik / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992), Ali Fuat Başgil'i Kimler Tehdit Etti (Sabah, 6.1.2000), Ahmet Kabaklı / Kubbealtı Akademisinde Ali Fuat Başgil (4.10.2000), Ali Kayıkçı / Mahalleden Bölgeye Samsun (c. 2, 2001).

BAŞGÖZ, İlhan

Halkbilimi araştırmacısı, yazar. 1923, Gemerek / Sivas doğumlu. M. İlhan Başgöz imzasını da kullandı. 1928'de Harf Devrimi gerçekleştirilince millet mekteplerinde okuma yazma öğrendi. On bir yaşındayken ailesi Sivas'a göçtü; ilk ve orta öğrenimini burada tamamladı (1940). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1945) mezunu. Aynı fakültede 1946'dan 1950'ye kadar Prof. Pertev Naili Boratav'ın asistanı olarak çalıştı. 1948'de kurulan Türk Folkloru ve Halk Edebiyatı Kürsüsünün düzenlediği araştırmalara katıldı. 1949'da *"Biyografik Türk Halk Hikâyeleri / Kahramanlar, Teşekkülleri, Saz Şairlerinin Eserleri ile Münasebetleri"* adlı teziyle doktorasını tamamladı. Kürsünün kapatılması

İlhan Başgöz

üzerine 1952'ye kadar Tokat Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak (1950-52) çalıştı. Türk Ceza Yasasının 141. Maddesine aykırı eylemden iki yıl hüküm giydi, affa uğradı (1953). Hapisten çıktıktan sonra İngiltere'ye gitti, İngilizcesini ilerletmek için kurslara katıldı. Ford Vakfı'nın bursuyla 1960'ta Amerika'ya giderek önce iki yıl Los Angeles, iki yıl da California Berkeley Üniversitesi'nde araştırmacı olarak çalıştı. 1965'te Indiana Üniversitesinin Ural-Altay Dilleri Bölümüne öğretim üyesi oldu. 1967'de doçentliğe, 1976'da profesörlüğe yükseldi ve Amerika Folklor Derneği onur üyeliğine seçildi (1983). Bir süre de Boğaziçi Üniversitesinde Türk Edebiyatı dersleri verdi. 1997'de emekli olunca kadar bu üniversitedeki görevlerine devam eden Başgöz, 1998'den sonra Bilkent Üniversitesinde konuk öğretim üyesi olarak görev yaptı ve daha sonra Yüzüncü Yıl Üniversitesine geçti.

Başgöz, 1943'ten beri başta Doğu Anadolu Bölgesi (Kars ve Erzurum) olmak üzere pek çok yerden derlediği destan, halk hikâyeleri, atasözleri, bilmeceler, türkülerin yanı sıra gölge oyunu, kukla, halk dansları konulu filmlerden oluşan zengin bir arşiv oluşturmuştur. Yazıları, Türkiye'de *Dost, Yeni Ufuklar, Türk Dili, Milliyet-Sanat* gibi dergilerde yer aldı.

Yaşadığı yüzyıl ve gösterdiği farklı kimlikler konusunda henüz hakkında görüş birliğine varılamayan Karacaoğlan konusunda "Karacaoğlan geleneği" diyerek özetlediği görüşleriyle bir şairin kişisellikten anonimleşmeye gidişini ele aldı. Yunus Emre, Pir Sultan Abdal gibi birçok şairle ilgili çalışmalarda yararlı olabilecek bu görüş, araştırmacılar arasında da ilgi topladı. Başgöz'ün halk edebiyatı araştırmalarına yaptığı katkılardan biri de sözlü kaynaklardan derlenen malzemenin bir anlatı olarak ortam ve gelenek faktörleriyle incelenmesi gerektiğini örnekleriyle vurgulamasıdır. Türk ve dünya bilmece araştırmalarına 13 binden fazla tasnif edilmiş Türk bilmecesini A. Tietze ile yayımlayarak (1973) katkıda bulundu. Türk halk hikâyelerini incelerken V. Propp tarafından geliştirilen tip ve motif odaklı yapısal araştırma yöntemine, incelemelerinde hikâye kahramanlarının temel aksiyonlarını "Kriz, Değişim, Arama, Engeller, Çözülüş, Birleşme" başlıkları altında ortaya koyarak katkıda bulunmuştur. Türk halk hikâyelerinde üç temel bölümün "Ailenin Parçalanması, Yeni Bir Aile İçin Mücadele ve Yeni Bir Ailenin Kurulması" başlıkları altında inceleyen Başgöz, bu bölümleri kahramanların aksiyonlarıyla birleştirir.

Nasrettin Hoca konusundaki yaklaşımı bazı çevrelerde tepkiyle karşılanan Başgöz, Nasrettin Hoca fıkralarının yüzyılların birikimiyle olgunlaşmış bir nükte geleneğinin diller ve kültürler arası gelişmelerle oluştuğu görüşündedir. Yaşamış Nasrettin Hoca ile bu birikimlerle olgunlaşıp zenginleşerek yaşayan/yaşatılan Nasrettin Hoca'nın gerçekçi bir biçimde çözümlenmesinden yanadır. 1997'den beri Güre'de (Edremit-Balıkesir) her yaz halkbilim ve halk edebiyatıyla ilgili yaz kursları düzenleyen Başgöz, katılan araştırmacı ve bilim insanlarına kendi çalışmalarında uyguladığı yöntemleri ve bilim alanındaki yeni gelişmeleri aktarmaktadır.

Başgöz'e 1997 yılında Kültür Bakanlığının Üstün Hizmet Ödülü, 2000 yılında Hacı Bektaş Belediyesince Hacı Bektaş Veli Dostluk ve Barış Ödülü verildi.

"Cumhuriyetle birlikte büyük ivme kazanan folklor çalışmaları, Pertev Naili Boratav'ın Köroğlu Destanı / Halk Hikâyeleri ile Hikâyeciliği gibi tek tük öncü örnekler bir yana, daha çok gereçlerin derlenmesi düzeyinde kalmıştır. Söz konusu çalışmaların gereksiz değil, yetersiz olduğunu vurgulamak için belirtiyorum bunu. Bireşim için üzerinde çalışılacak gereçlerin el altında bulunması zorunlu yoksa. Sözünü ettiğim eksiklik, işlenebilecek niceliğe erişmiş bulunmasına karşın, o gereçlerin işlenmemesidir. Böyle bir gereksinim duyulmadı değil. Duyuldu. Onu karşılamak için folklor, akademik öğretimin bünyesine alındı. Ancak ve ne yazık ki uzun ömürlü olmadı bu. Yakın tarihimizin en önemli siyasal davası olan ve 'soğuk savaş stratejisi'nin ilk sinyallerinin verildiği 'Yücel-Öner Davası'nda, 'halk kültürü'ne ilgi de, sakıncalı / tehlikeli bir eğilim olarak sunuldu. (...) Prof. İlhan Başgöz, folklora gönül vermiş, bu alanda çaba harcamış ve alanın çilesini çekmişlerden. Boratav'ın asistanı olarak çıkıyor yola. Kürsünün kaldırılmasından sonra öğretmen olarak dolaştığı Anadolu kentlerinde yaptığı derlemelerle sürdürmeye çalışıyor yolculuğunu. Aradığı çalışma ortamını ise, ne yazık ki, 1960'ta Ford Foundation bursu ile gittiği Amerika'da bulabilmiştir." (Mehmet Ergün)

BAŞLICA ESERLERİ:

Doğu Anadolu'da Folklor Denemeleri (1947), *Türk Halk Edebiyatı* (1952), *İzahlı Türk Edebiyatı Antolojisi* (1956), *Manilerimizden* (1957), *Köroğlu* (1957), *Educational Problems of Turkey 1920-40* (H. E. Wilson ile, 1967), *Educational Problems of Turkey* 1920-1940 (1968 / Türkçe 1. bas., *Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk*, 1968 / 2.bas. *Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk: Sorunlar-Çözüm Aramaları-Uygulamalar* (1995), *Turkish Folklore* (1970), *Bilmece: A Corpus of Turkish Riddles* (A. Tietze ile, 1973 - Türkçesi: 1. bas: *Türk Bilmeceleri*, 1995 / 2. bas: *Türk Halkının Bilmeceleri*, 1999), *Karacaoğlan* (1977), *Studies in Turkish in Folklore* (M. Glazer ile, derleme, 1978), *Çıt Etti Çiçek Açtı-Çocuklar İçin Bilmeceler* (1979), *Aşık Ali İzzet Özkan* (1979), *Folklor Yazıları* (1986), *Yunus Emre* (1990), *Vay Başıma Gelenler* (tekcrlemeler, 1993), *Türk Bilmeceleri I-II-III* (1993), *Turkish Folklore and Oral Literature* (yay. haz. Kemal Silay, 1998), *Hoca Nasreddin, Never Shall I Die* (P. N. Boratav ile, 1998), *Geçmişten Günümüze Nasreddin Hoca* (1999).

ÇEVİRİ: *Türk Halk Edebiyatı* (E. Saussey'den, 1952).

HAKKINDA: Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçıları Sözlüğü (1974), Yurt Ansiklopedisi VIII (1982-83), Folklor-Edebiyat / İlhan Basgöz Özel Sayısı (sayı: 14, Haziran-Temmuz 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), P. Aka / İlhan Başgöz'le Halk Edebiyatı Üzerine (Kanat, sayı: 3 / Bahar 2000), Mehmet Ergün / İlhan Başgöz'den Kapsamlı Bir Araştırma: Türk Halkının Bilmeceleri (Cumhuriyet Kitap, 13.7.2000), Prof. Dr. İlhan Başgöz'e Dostluk ve Barış Ödülü (Kanat dergisi, Güz 2000), Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi 1 (2001), Nazir Akalın / İlim Adamının Nasreddin Hocası (Şairin Eldivenleri, 2003), Uğur Soldan (Virgül, Mart 2003).

BAŞKAN, Güngör

Şair. 17 Ocak 1937, Adacık köyü / Beşikdüzü / Trabzon doğumlu. Adacık İlkokulu, Trabzon Ticaret Lisesi, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunu. Kamu sektörü ve özel sektörde muhasebecilik, müdürlük, genel müdür yardımcılığı, genel

Güngör Başkan

müdürlük yaparak emekli oldu. İLESAM üyesidir. Şiirlerini *Solmayan Güller* (2000) adlı bir kitapta topladı.

BAŞKAN, Özcan

Dilbilimci (D. 1929, İzmir - Ö. 11 Kasım 1997). Erzurum Lisesi (1946), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü (1952) mezunu. Bitirdiği bölüme 1953'te asistan olarak girdi. Doktorasını 1955'te tamamladı, 1959'da doçent, 1968'de profesör oldu, 1983'te kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Yazıları *Türk Dili, İzlem, Genel Dilbilim* vd. dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

Lengüistik Metodu (1967), *Yabancı Dil Öğretimi* (1969), *Bildirişim, İnsan Dili ve Ötesi* (1988).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

BAŞKÂTİPZÂDE (Ragıp Güven)

Bkz. GÜVEN, Ragıp

BAŞKAYA, Fikret

İktisatçı ve siyaset bilimci. 2 Ocak 1940, Kızılyer / Denizli doğumlu. Denizli İlkokulu, İzmir Atatürk Lisesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Doktora çalışmalarını Paris ve Poitiers Üniversitelerinde tamamladı (1966-73). Doktora aşamasında ve sonrasında azgelişmişlik, emperyalizm, kapitalizmden sosyalizme geçiş sorunları üzerine birçok araştırma yaptı. TÖBDER Araştırma başkanı (1975-76), TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Yayın ve Araştırma müdürü (1976-78), DİSK Sosyal ve Siyasal İlişkiler başkanı (1978), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Akademisi öğretim görevlisi (1978-80), Bolu Sevk ve İdarecilik Yüksek Okulu (daha sonra Abant İzzet Baysal Üniversitesi İktisat Bölümü) öğretim üyesi (1980-93) olarak görev yaptı.

Son görevinde iken 1994 yılında *Paradigmanın İflası* adlı kitabı nedeniyle yirmi ay hapis ve kırk bir milyon lira para cezasına çarptırıldı. Tutukluğu süresince Haymana ve Ulucanlar cezaevlerinde kaldı (17.3.1994-16.6.1995). Hapisten çıktıktan sonra Türkiye ve Ortadoğu Forumu Vakfını kurarak, Özgür Üniversite faaliyetlerini bu vakfın çatısı altında sürdürdü. 2002 yılında, bir yazısından dolayı yeniden bir yıl hapis cezası verilerek Kalecik Cezaevine (Ankara) konuldu. 2005 yılında ise yargılandığı bir davada beraat etti.

Yazıları; *Özgür Gündem, Özgür Ülke, Demokrasi, Ülkede Gündem, Özgür Bakış* gazetelerinde yayımlandı. 1994'te İnsan Hakları Derneği ve 1995'te Genç Gazeteciler Derneği Onur ödüllerine layık görüldü. Türkiye ve Orta Doğu Forumu Vakfı başkanıdır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Çevre Kapitalizmi veya Azgelişmişlik Süreci* (1985), *Azgelişmişliğin Süreklüliği* (1985), *Devletçilikten 24 Ocak Kararlarına* (1985), *Paradigmanın İflası* (1991), *Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü* (1994), *Sömürgecilik Emperyalizm Küreselleşme* (1995), *Dünyanın Balkonundaki İsyancılar / Zapatistalar* (1996), *Avrupa - Merkezcilik Resmi İdeoloji Bilim ve Sosyalizm* (1998), *Rant ve Savaş Kıskacında Türkiye Ekonomisi* (Ömer Leventoğlu ile, 1998), *Yediyüz / Osmanlı Beyliğinden 28 Şubat'a Bir Devlet Geleneğinin Anatomisi* (1999), *Küreselleşmenin Karanlık Bilançosu* (2000), *Yenilgi Tuzağı* (2001), *Akıntıya Karşı Yazılar* (2003), *Çığırından Çıkmış Bir Dünya* (2004), *Borç Krizi Üzerine Bir Deneme* (2004), *Seçilmiş Yazılar* (2004), *Kavram Sözlüğü Söylem ve Gerçek* (2006).

DERLEME: *Sosyalizmin Geleceği* (1991), *Küreselleşme mi? Piyasacı Efsanenin Çöküşü mü?* (1999).

ÇEVİRİ: *Kalkınmanın Sonu* (Francois Pantant'dan, 1985), *Kapitalist Ekonominin Temelleri* (Jacques Gouverneur'dan, 1996), *Karanlık Zafer* (Walden Bello'dan, 1998), *Değişim Halindeki Dünya Sistemi* (Samir Amin'den, 2000), *Kürt Ulusal Hareketi* (Chris Kutschera'dan, 2001).

ORTAK YAYIMLAR: *Özgür Üniversite Forumu / Kriz* (çeviren: Sibel Özbudun, 1999), *Avrupa Birliği ve Sosyalistler Akıntıya Karşı* (2000), *Sosyalist Mücadele Etiği* (2001), *Doğu - Batı Kıskacında Türkiye* (2004).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VII, 1970), Mehmet Ali Karahasanoğlu / Tarihi Akademik Statünün Gardiyanlarından Kurtarmak (Virgül dergisi, 15.10.2000), Fırat'ta Yaşam (12.3.2001), Evrensel (3.9.2004), Zaman (3.3.2005).

FİKRET BAŞKAYA

PARADİGMANIN İFLASI

Cumhuriyet dönemi aydınları istedikleri kadar modernist bir dil kullansınlar, hezeyanları, kuruntuları ve monolitik düşünceleri veri iken, toplumun kendisi hakkında düşünme yeteneğini boğdular. Kendi ayrıcalıklı konumlarını muhafaza edebilmek için her türlü "farklı" düşünceyi tehlikeli saydılar. Aydınların yönetici sınıf konumunda olduğu bir toplumsal formasyonda, kültür, bir sınıf kültürü, aydın sınıfın kültürü haline gelir. Teorik referanslarında ve afişe edilen amaçlarında "çağdaşlık" temasına vurgu yapılmasına rağmen, toplumun değişmezliği üzerine kurulu pozitivist burjuva ideolojisinin taşıyıcısıydılar. Yönetici bürokratik aydınlar toplumun temeline dokunmadan onu yerinden oynatabileceklerini sandılar. Oysa bir önceki dönemin üretim ilişkileri değişmediği sürece, insanlara şapka giydirmek, klasik Batı müziği dinletmek, Latince öğretmek vb. çağdaş bir toplum oluşturmak için yeterli olmayacaktı. S. II. Paşa, Batıcılarla ilgili olarak: "Bu medeniyetin eserlerini, o medeniyeti meydana getiren sebepler zannettiler. Garbın ahlâk ve yaşayışını memleketlerine tatbik etmenin dertlerine çare olacağına inandılar" derken, baştan beri yapılanların çağdaşlaşmak olmadığını vurgulamak istiyor.

Fikret Başkaya

CEVAT FEHMİ BAŞKUT

GÖÇ

ÜÇÜNCÜ MECLİS (Hüseyin Ziyaretçi)

(Sokaktan sütçü sesi; Süt... Süt...) (30 - 35 yaşlarındaki ziyaretçi, süratle kapıdan girer. Soğukkanlı, tabiî görünmeğe çalışır, fakat hakikatta gizli iş yapanların telâşı içindedir. Kapı dibinde oturmakta olan Hüseyin'i görmemezliğe gelerek süratle merdivene doğru yürür. Kapıcı Hüseyin kendisine hitap ettiği zaman o holü geçip merdivenin ilk basamağına varmıştır bile.)

HÜSEYİN

Heyy, efendi, nereye?

ZİYARETÇİ

Bana mı söylüyorsun?

HÜSEYİN

Elbet sana söylüyorum arkadaşım. Burası apartman... Ana cadde değil ki, tutturmuş yolu gidiyorsun. Buranın kanunu ve nizamı var. Böyle selâmsız sabahsız nereye?

ZİYARETÇİ

6 numarıya.

HÜSEYİN

Hiç zahmet etme.

ZİYARETÇİ

Ne demek hiç zahmet etme..

HÜSEYİN

O kadar merdiveni boşu boşuna çıkma dimek istiyorum. Tabanlarına yazık, çünkü evde yoklar.

ZİYARETÇİ

Canım elbet biri vardır.

HÜSEYİN

Yok diyorum arkadaşım. Ben 20 yıldır bu apartmanın kapıcısıyım. Haberim olmadan kuş uçmaz burdan. Bak sana sayayım. 6 numaranın beyi bugün haftası oldu seyahatte. Adanaya gitti, daha gelmedi. Hanım, sabahtan çıkıp berbere gitti, ordan çarşıya uğrayacaktı. Oradan Allah âlem çaya gitmiştir. Küçükbey malûm. Gece yatısı mektebinde, cumartesiye gelir. Hizmetçi, hani şu Hatice var ya, o da az evvel hava almağa çıktı. Ararsan Nişantaşında Vali Konağının ta karşısında bulursun onu. Sen kimi görecektin ki?

ZİYARETÇİ

Hangisi olsa olur.

HÜSEYİN

Bir işin mi var?

ZİYARETÇİ

Canım ne üstüne vazife senin.

HÜSEYİN

O da ne dimek ki... Söyledik ya arkadaşım, burası apartman, buranın kanunu var, nizamı var. Buraya ben karışırım. Nizamlara riayet olunmalı, burda... Kanun kanundur. Ben nizamlardan kıl kadar ayrılmam. Kimsenin ayrılmasını da istemem. Kaç nüfus oturuyor burda bilir misin ki... Nerden bileceksin. Tam 60 kişi. 60 kişi en azından bir koca köy eder. Bunların hepsinin malları da, canları da, namusları da, şerefleri de bana emanet... Karakol benden sorar, nahiye benden sorar, maliye benden sorar. 60 kişi kanunsuz, nizamsız idare edilir mi? Ne istiyorsun 6 numaradan?

ZİYARETÇİ

Hiç canım, hiç bir istediğim yok... Kapıcıbaşı, pek hoşlandım ben senden. Al bak, bir kahve parası sana.. (...)

(*Göç*, 1972)

BAŞKURT, İrfan

Din psikolojisi araştırmacısı. 15 Ocak 1960, Hendek / Sakarya doğumlu. Sakarya İmam-Hatip Lisesi (1977), Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi mezunu (1982). Yüksek lisansını 1994'te, doktorasını 2000'de Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. 2001'de yardımcı doçent oldu. İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Din Psikolojisi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yaptı. Fakültesinde Din Psikolojisi Anabilim Dalı başkanlığı ve *İÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* Yazı Yönetim Kurulu üyeliği görevlerinde de bulundu.

İrfan Başkurt

Makalelerini, 2001'den itibaren *MÜ İlâhiyat Fakültesi Din Eğitimi Araştırmaları*, *İÜ İlâhiyat Fakültesi, Din Eğitimi Araştırmaları* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Federal Almanya'da Din Eğitimi (1995), *Kur'an Açısından Din Eğitiminde Adalet Ölçü ve Denge* (2000).

BAŞKUT, Cevat Fehmi

Oyun yazarı, gazeteci. (D. 1905, Edirne - Ö. 15 Mart 1971, İstanbul). Çevirmen ve yazar Ömer Seyfi Bey'in oğludur. Küçük yaşta ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti. Eyüp Rüştiyesini (ortaokul) İstanbul İdadisini (lise) bitirdi (1921). Millî Mücadele saflarına katılan babasıyla birlikte Anadolu'ya geçti. Türkiye Büyük Millet Meclisi Basımevinde düzeltmen ve zabıt kâtibi olarak çalıştı. Millî Mücadeleden sonra İstanbul'a dönerek (1928) gazetecilik mesleğine başladı. Bir süre *Perde ve Sahne* (1941-45) adlı on beş günlük bir sinema-tiyatro dergisi çıkardı. *Vakit*, *Son Saat* ve *Son Posta* gibi gazetelerde muhabirlik, yazarlık ve yazı işleri müdürlüğü yaptıktan sonra, *Cumhuriyet* gazetesinin yazı işleri müdürlüğü ve genel yayın müdürlüğü görevlerini üstlendi, 1963 yılında bu işinden emekli oldu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsünde "Gazetecilik Tekniği" dersleri verdi. Sedat Simavi'nin ardından İstanbul Gazeteciler Cemiyetinin (1952-59) ve Oyun Yazarları Derneğinin başkanlıklarını yaptı. Bir kalp yetmezliği sonucunda öldü ve Feriköy Mezarlığında toprağa verildi.

Geceleri Bizi Kimler Bekliyor adlı röportajıyla başlayan polis ve adliye dünyasına ilgisi *Kadın Bir Defa Sever*, *Dişi Aslan*, *Valde Sultan'ın Gerdanlığı* gibi serüven romanlarıyla sürdü. *Vakit* gazetesinde tiyatro eleştirileri yazdı.

Cevat Fehmi Başkut, oyun yazmaya Muhsin Ertuğrul'un özendirmesi ve desteğiyle 1942'de başladı. Oyunları içinde en ünlüleri, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan ekonomik bunalım içinde gelişen çarpık ilişkilerin genel ahlâk açısından eleştirildiği *Paydos* (1948) ile uzun kış mevsimi boyunca şehirle iletişimi kesilen bir kasabada yönetimi ele geçiren hastane kaçkını deli kaymakamın kurabildiği güzel bir düzeni anlattığı *Buzlar Çözülmeden* (1964) oyunlarıdır. *Buzlar Çözülmeden* ese-

Cevat Fehmi Başkut

ri defalarca sahnelendi ve sinemaya uyarlandı. İlk oyunu *Büyük Şehir* (1942-43), İstanbul Şehir Tiyatrosu tarafından sahnelenmişti. Daha sonraki *Ayarsızlar*, *Hacı Kaptan* ve *Paydos* gibi oyunlarında Cumhuriyetten sonra yaşanan toplumsal dönüşümü eleştirel ve gerçekçi bir üslupla yansıttı. Daha çok günlük yaşayışın çelişkilerinden yola çıkarak aile içindeki zıtlıkları, kuşaklar arası çatışmayı, Batılılaşma özentisini ve köylü-kentli, okumuş-cahil, sosyete-halk arasındaki çelişkilerin gülmece yanını öne çıkaran eleştirel oyunlar yazdı. Özellikle *Paydos* adlı oyununda kentsoylu ahlakına, iyilik, doğruluk ve güzellik ilkelerine dayanan soyut bir dil çerçevesinde kökten eleştiriler yöneltti. Oyunlarında ağırlıklı olarak orta sınıfın günübirlik yaşayış ve sorunlarını ele alan Başkut, önceleri tek parti döneminin, daha sonra Demokrat Parti iktidarının baskılarına hep bu toplumsal çerçevenin yaşayış ve sorunlarından yola çıkarak muhalefet etti. 27 Mayıs 1960 ihtilali sonrasında yaratılan görece özgürlük ortamını eleştirmekten de geri kalmadı. *Sana Rey Veriyorum* ve *Hacıyatmaz* adlı eserlerinde çok partili dönemde ortaya çıkan iğreti ve ikiyüzlü siyasal değerleri eleştirdi. Başkut, herhangi bir siyasal akım ya da ideolojiye bağlanmadan, bir yandan toplumun ezilen kesiminin yanında yer alırken, öte yandan da değişen değerlere yönelttiği eleştiri oklarıyla muhafazakâr kimlik sergilemiş bir yazardır. Oyunlarında tercihini çağdaşlaşmadan yana kullanırken, özenti kaynaklı yenileşme çabaları karşısında da Türkiye toplumunun gelenek ve değerlerine bağlı kalmaktan yana bir tavır sergiledi. Batı özenticiliğini dolaysız bir dille eleştirdiği *Ayarsızlar*'da, eleştiri oklarını, Batılılaşmayı ancak balo, dans, kumar ve flört çerçevesinde algılayabilen "sosyeteye" yöneltti.

Batı hayranlığına getirdiği eleştiriyi *Makina* adlı oyununda iyice vurgulayan Başkut, *Harput'ta Bir Amerikalı* adlı oyunuyla hicvin doruk noktasına ulaşmıştır. Bu oyunda, Harput'ta doğmuş, Amerika'da milyoner olmuş ve Harput'a kardeşini aramaya gelmiş bir milyonerin hikâyesi ekseninde, dönemin Amerikan hayranlığını çarpıcı bir dille alaya alır. *Harput'ta Bir Amerikalı*'nın, 1955'te *Türk Tiyatrosu* dergisinde yayımlanan tanıtım yazısında şöyle denilir: *"Asırlarca evvel Acem hayranlığı ile başlayan, bilâhare Garba dönüp bu asrın başlarında Fransa'da karar kılan, Birinci Dünya Harbi'nde Alman, İkinci Dünya Harbi sırasında Amerikan hayranlığı olarak kendisini gösteren köylü iptilamızın hicvi."*

Başkut'un *Paydos* adlı oyunu, yurt dışında sahnelenen ilk Türk tiyatro eseridir. Yurtiçinde bir mevsimde 140 defa sahnelenen *Paydos*, Atina Argiropulos Tiyatrosunda da 65 defa sahnelenmişti. Ankara Devlet Tiyatrosunda ve İstanbul Şehir Tiyatrolarında sahneye konulmuş olan oyunlarının bir bölümü sağlığında, tamamı ise ölümünden sonra kitap olarak yayımlandı. *Paydos* adlı oyunu plağa da okundu ve 1954'te S. Ayanoğlu yönetiminde filme çekildi. *Buzlar Çözülmeden* adlı oyunu ise 1965'te Nejat Saydam yönetiminde aynı adla, *"Deli Deli Küpeli"* adıyla da 1986'da Kartal Tibet yönetiminde olmak üzere iki defa filme alındı. *Küçük Şehir* oyunu ile 1948 İnönü Tiyatro Armağanı aldı.

ESERLERİ:

OYUN (İlk sahnelendikleri yıl ve tiyatro mevsimi itibariyle): *Büyük Şehir* (1942-43, basımı 1972), *Ayarsızlar* (1943-44, bas.1972), *Hacı Kaptan* (1944-45 bas. 1972), *Küçük Şehir* (1945-46, basımı 1945), *Koca Bebek* (1946-47, bas. 1972), *Paydos* (1948-49, bas. 1948), *Sana Rey Veriyorum* (1950-51, bas.1950), *Soygun* (1951-52, bas. 1972), *Kadıköy İskelesi* (1952-53, bas.1972), *Makine* (1953-54, bas.1972), *Harput'ta Bir Amerikalı* (1955-56, bas.1955), *Kleopatra'nın Mezarı* (1956-57, bas. 1972), *Tablodaki Adam* (1958-59, bas 1963), *Öbür Gelişte* (1960, bas. 1972), *Hacıyatmaz* (1960, bas. 1972), *Göç* (1962, bas. 1962), *Buzlar Çözülmeden* (1964, bas. 1965), *Hepimiz Birimiz İçin* (*Hepimiz Bir Kişi İçin* adıyla sahnelendi, 1965), *Üzüntüyü Bırak* (1965), *Ayna* (1966, bas. 1972), *Emekli* (1967, bas. 1972), *Ölen Hangisi?* (1967, bas. 1969), *Dostlar* (1970, bas. 1972).

RÖPORTAJ: *Geceleri Bizi Kimler Bekliyor* (1933).

ROMAN: *Kadın Bir Defa Sever, Dişi Arslan, Valde Sultanın Gerdanlığı* (polisiye roman, 1954).

Ayrıca *Gazetecilik* (1952) ve *Gazetecilik Dersleri* (1967) adlarıyla basılan bir ders kitabı vardır.

HAKKINDA: Reşat Ekrem Koçu / İstanbul Ansiklopedisi IV (1944-51), Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960) - Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü (1979), Sevda Şener / Popüler Yazar Cevat Fehmi Başkut (Tiyatro Araştırmaları sayı: 3, 1972), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1973), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1974), Adile Ayda / Edebi Hatıralar: Cevat Fehmi Başkut (Hisar, Ağustos 1976), Mustafa Kutlu / Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi I (1977), Yurt Ansiklopedisi IV (1982), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi I (1982), Agah Özgüç / Türk Filmleri Sözlüğü I-II (1997-98), Adile Ayda / Bir Demet Edebiyat (1998), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

BAŞMAN, Cenap

Yazar. 1948, Adana doğumlu. İlk, orta ve lise tahsilini Adana'da yaptı. İzmir'de Ege Üniversitesi Eczacılık Bölümünü bitirdikten sonra yirmi iki sene serbest eczane çalıştırdı. 1984'te kitaplar yazmaya başladı. Yayımladığı eserlerde insanın özündeki yücelikleri ortaya koyma çabasını gösterdi.

ESERLERİ:

Aktif Varoluş (2 cilt, 2004), *DNA Bilincin ve Cevherin Evrim Çekirdeği* (2004), *Uzay ve Uzaylılar Gizemi* (2004).

İbrahim Baştuğ

BAŞTUĞ, İbrahim

Şair. 11 Mayıs 1964, Hafik / Sivas doğumlu. Ahmet İbrahim, Ahmet İbrahim Baştuğ ve Sonay Yılmaz imzalarını da kullandı. İlkokul, ortaokul ve liseyi İstanbul'da bitirdi. Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. 1992 yılında edebiyat bilimi uzmanı olarak Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumunda çalışmaya başladı. Memuriuğu bırakarak İstanbul'a döndüğü 1998'den itibaren İstanbul'da *Atlas* dergisinde editörlük görevini sürdürdü.

Şiir ve yazıları 1985'ten itibaren *Milliyet Sanat, Varoş, Papirüs* ile yayın kurulu üyesi olduğu *Edebiyat Dostları* ile *Edebiyat ve Eleştiri*; kendi çıkardığı *Layka* (1991, tek sayı) ve *Varoş* (1994-95, 8 sayı) dergilerinde yayımlandı. *Köz* adlı eseriyle 2001 Cemal Süreya Şiir Ödülünü kazandı.

"Kavis'teki şiirleri okurken, Baştuğ'un kendi şiir dilini bu kitapla oluşturmaya başladığını hissediyoruz. Bununla birlikte, bu şiirlerde '70 kuşağının sesiyle '80'den sonra yazılan şiirin sesinin birbirine geçtiğini de görüyoruz." (Behçet Çelik)

"Okuyanda güzel bir tat bırakır hemen hemen herkesin bildiği bir tat, ama herkesin söyleyemediği bir özlükle. Hep sevgili değil midir? 'İnce bir gülüş geçer yüzünden, kalır usumda damgası/.../ Gelmesem şarap öksüz kalır, gelsen yırtılacak yeceriin mavi atlası' dedirten. Baştuğ'un şiiri genelinde ben-sen ve bir mekândan oluşan, bir an, bir eylem kısa ama özü okuyanı bir yerlere götüren düşündüren dolgun bir oluştur; içinde (bazı şiirlerde) etki-tepki içeren bir söylem biçimi." (Metin Fındıkçı)

ESERLERİ (Şiir):

Çalınmış Kuyuları Babil'in (1989), *İpteki Kareler* (1995), *Köz* (2000), *Kül* (2001), *Kavis* (2003).

HAKKINDA: Salih Bolat / Kitap Notları (Siyah-Beyaz, 15.5.1996), Bozan Yaman / Köz'le süren yolculuk (Cumhuriyet Kitap, 15.6.2000), Metin Fındıkçı / 'Her Aşk İntiharın Biraz Daha Ertelenmesidir' (Cumhuriyet Kitap, 22.6.2000), Behçet Çelik / Dil Bir İletişim Aracı Olduğu Kadar, İletişim Engelidir de (Virgül, Temmuz 2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003), Virgül (Sayı: 62, Mayıs 2003).

BAŞTUNÇ, Yüksel

Gazeteci-yazar (D. 1934 - Ö. 6 Mayıs 2004, İstanbul). İstanbul'un ilk Müslüman Türk eczacılarından İsmail Hakkı Bey'in oğludur. Gazeteciliğe 1954 yılında *Son Saat* gazetesinde kültür sanat muhabiri olarak başladı, 1960'tan itibaren *Son Baskı, Hürriyet, Günaydın, Gün, Yeni Ortam, Son Havadis* ve *Tercüman* gazetelerinde sorumlu yazı işleri müdürü ve genel yönetmen olarak çalıştı. TGC Onur Kurulu ve Gazeteciler Sosyal Dayanışma Vakfında görev yaptı. Babasının Neyzen Tevfik ile dostluğu yüzünden bu esrarengiz adamı ölümünden önceki son dört yılında müstakbel mesleği gazetecilik duyarlılığı ile onu incelemek fırsatı buldu. Bugüne kadar Neyzen hakkında yazılanların kulaktan dolma söylentiler olmasından cesaretlenerek, onun son yıllarını kaleme aldı. 1993 Gazeteciler Cemiyeti Başarılı Gazeteci Ödülleri inceleme ödülü aldı. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti onur kurulu üyesiydi. Edirnekapı Şehitliğinde yatıyor.

ESERLERİ:

DENEME-ARAŞTIRMA: *Şu 68 Kuşağı* (1992), *Beyoğlu: Dünden Bugüne* (1993), *En Uçtaki Adam, Kâğıttan Kelepçeli Sanıklar, Babıali'nin Saklı Dünyası* (2001).

ROMAN: *Bu Kaçıncı Bahar* (1965).

BİYOGRAFİ: *Ney'i Mey'i Sohbeti İle Neyzen Tevfik* (1991), *Yangın Adam: Neyzen Tevfik* (2000).

ÇEVİRİ: *Pinokyo* (Carlo Collodi'den, 1993).

HAKKINDA: Yüksel Baştunç / Yangın Adam (2000).

BAŞYURT, Erhan

Gazeteci-yazar. 1970, Malatya doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Bölümünden mezun oldu. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İlke ve İnkılapları Bölümünde yüksek lisans yaptı. 1993 yılından itibaren *Zaman* gazetesi ve *Aksiyon* dergisinde çalıştı. Halen *Zaman* gazetesinde dış politika yazarıdır. *Boğazlarda Bitmeyen Kavga Ateş Yolu* adlı bir kitabı vardır.

BATIBEKİ, Atıf Yılmaz

Bkz. ATIF YILMAZ (Batıbeki)

BATIMAN, Burhanettin

Araştırmacı-yazar (D. 1910, Biga/Çanakkale - Ö. 1960, İstanbul). Edirne Lisesini (1928) bitirdikten sonra Berlin ve Kiel üniversitelerinde yüksek öğrenim görüp doktorasını verdi. Dönüşünde (1935) başladığı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümündeki öğretim üyeliğini ölümüne kadar sürdürdü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Alman Edebiyatı* (1945), *Faust Tahlil ve Tenkidi* (2 cilt, 1946-49), *Friedrich Schiller'den Baladlar ve Şiirler* (1959), *Schiller ve Namık Kemal* (1959).

ÇEVİRİ: *Balad'lar* (Friedrich von Schiller'den, 1956), *Felsefi Lirizm* (Friedrich Von Schiller'den, 1957).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

BATMAZ, Veysel

Siyaset bilimci. Kadıköy Maarif Koleji ve ODTÜ Uluslararası İlişkiler ve Kamu Yönetimi Bölümü mezunu. Ankara Üniversitesi SBE'de Siyaset Bilimi yüksek lisans ve doktora dereceleri aldı. Ayrıca Fulbright burslusu olarak Pansilvanya Üniversitesi Anneberg İletişim Okulunda da yüksek lisans yaptı.

Yansıma dergisinde Mehmet Veysel imzasıyla edebiyat eleştirileri yazdı (1972-74). 1988'de *Medya* ve daha sonra da *Telekominakasyon* dergilerinin yazı kurulu üyesi oldu. Aralarında Boğaziçi, Anadolu ve İstanbul olmak üzere sekiz üniversitede uzun yıllar boyunca iletişim, sosyal araştırma ve sosyal psikoloji film dili, sosyal politika ve siyaset düşüncesiyle ilgili dersler verdi.

ESERLERİ:

Ben ve Toplum (2002), *Karartma* (2003), *Medyaya Düşman Yetiştiriyorum* (2003).

BATTAL, Abdullah

Şair. 1929, Çorum doğumlu. Kabataş Erkek Lisesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1951) mezunu. Yusufeli (Artvin), Kargı (Çorum), Bozkurt (Kastamonu), Çamardı (Niğde), Safranbolu (Karabük), Samsun, Merzifon, Eskişehir ve Amasya Cumhuriyet savcılığı görevlerinde bulunup 1994'te emekli oldu.

Deneme ve makaleleri *Çorum Hakimiyet* gazetesinde yayımlandı. Dinî konularda didaktik şiirler yazdı. *Diyar-ı Gurbete Sesleniş* (1995) adlı bir şiir kitabı vardır.

BATTAL, Erol

Eğitimci-yazar. 1964, Oruçbeyli köyü / Bayburt doğumlu. İlkokulu köyünde, orta ve lise eğitimini Erzurum'da tamamladı. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim

PELİN BATU

CAMDANBEDENLER

- Dedem Selahattin Batu'ya-

I
Sımsıcak camdan
bir geçit töreni
kaplar beni
seninleyken, düşünmezken gelen kışı
kuruyup
kırıldığım.

II
Gerek yok hatırlatmaya,
şu güzelim iplik parçasının
anlatacak öyküleri olduğunu.
Yalnızca şimdi,
uzanabilirim tarlalara tek başıma
ve saçarım tohumların tümünü.

III
Camdutları
köpürüyor ağzımda
bir kabareiğa ki dipsiz kuyularla dolu,
İnan bana –
ancak âşıksam sana, yalan söylerim.
Başka korkum yok benim.

Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Muğla ve İstanbul'da çeşitli okullarda Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yaptı. Eğitimciler Birliği Sendikasının İstanbul 1 nolu şube başkanlığı, Eğitim-Bir-Sen Genel Yönetim Kurulu üyeliği (2005) görevlerinde bulundu.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Sendikal Örgütlenme ve Eğitim-Bir-Sen, Divan Şiirinden Seçmeler.*

BATU, Pelin

Sinema-TV oyuncusu, şair. 1978, Ankara doğumlu. Şair Selahattin Batu'nun torunu, diplomat ve siyaset adamı İnal Batu'nun kızı. Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümünü bitirdikten sonra aynı üniversitenin

Pelin Batu

İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünde yüksek lisans yaptı. TV dizilerinde rol aldı. İngilizce yazdığı şiirlerini Güven Turan, Nazmi Ağıl, Zafer Ildız'ın Türkçeye çevirileriyle birlikte *Glass / Cam* adlı ilk kitabında topladı (2005).

BATU, Selahattin

Şair ve yazar (D. 25 Aralık 1905, Eccabat / Çanakkale - Ö. 24 Mayıs 1973, İstanbul). İstanbul Yüksek Veteriner Okulu (1925) mezunu. Doktorasını dört yıl kaldığı Almanya'da yaptı. Dönüşünde öğretim üyesi olarak girdiği Ankara Üniversitesi Veterinер Fakültesinde profesörlüğe yükseldi, buradan emekli oldu (1969).

1942-46 arası milletvekilliği de yapan Batu, Ankara'da Suut Kemal Yetkin ile birlikte haftalık *Sanat ve Edebiyat Gazetesi* (1947)'ni çıkarmıştı. Eski Yunan tragedyası doğrultusunda verdiği ve yabancı dillere çevrilip sahnelenen eserleriyle tanındı. Almancaya çevrilen ve Viyana Devlet Tiyatrosunda (1959) sahnelenen *Güzel Helena* adlı beş perdelik oyunu Bregenz Uluslararası Tiyatro Eserleri Yarışmasında ikincilik kazandı.

ESERLERİ:

OYUN: *İphigenia Tauriste* (1942), *Kerem ile Aslı* (1943), *Güzel Helena* (oyn. 1954, bas. 1959, Almancaya çevrildi, 1959), *Oğuzata* (oyn. 1955, bas. 1961).

SELAHATTİN BATU

● **BÜYÜK KUŞLAR**

O büyük kuşlar ki susarlar
Dalıp sükut denen derine
Seyrederler ovayı kayalardan
Çekilip içlerine.

Onlar ki bulutlarda gezerler,
Bitmeyen ışıklarda yüzerler,
Değerler sırmadan kanatlarıyle
Ağaran tanyerine.

Şakımazlar dallarda o kuşlar,
Taşıyan onları rüzgâr rüzgâr,
Kayalar gibi koparak kayalardan,
Uçarlar uçarlar sevinçlerine.

O büyük kuşlar ki susarlar, sonsuz,
Çekilip içlerine.

ŞİİR: *Bursa'da Yeşiller* (1949), *Rüzgârlı Su* (1962).

DENEME: *İnsan ve Sanat* (1945).

GEZİ: *Romancero* (1953), *İsviçre Günleri* (1966), *Avusturya ve Venedik Günleri* (1970), *İspanya Büyüsü* (1972).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 312-320), Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Mehmet Atilla Maraş / 22. Dönem Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

Selahattin Batu

BATUHAN, Hüseyin

Felsefeci. 1921, Sürmene / Trabzon doğumlu. Parasız yatılı olarak ortaöğrenimini Kastamonu ve İzmir Erkek liselerinde tamamlayıp (1939), İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunu bitirdi (1943). Aynı okula asistan olarak girdi. "*Kierkegaard'da İroni ve Humor Kavramı*" konulu teziyle dok-

torasını tamamladıktan sonra, "*Batıda Tolerans Fikrinin Gelişmesi*" teziyle doçentliğe yükseldi. 1966'da Orta Doğu Teknik Üniversitesine geçti. Daha sonra Münih, Oxford ve Salzburg üniversitelerinde öğretim üyeliği yaptı. 1978'de emekli oldu.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Batıda Tolerans Fikrinin Gelişmesi I* (1959), *Modern Mantık* (Teo Grunberg ve Sabahattin Eyüboğlu ile, 1970), *Modern Mantık ve Uygulamaları* (T. Grunberg ve Adnan Onart ile, 1973), *Bilim ve Şarlatanlık* (1994).

OYUN: *Büyük Çınar* (oyn. 1965).

ANI: *İspanya'da Bir Şato-Bir Düşünürün Anıları* (2002), *Bir Zamanlar Turan Vardı* (2002).

ÇEVİRİ: *Teodicee Denemeleri* (İmanla Aklın Uygunluğu Üzerine, G. W. Leibniz'den, 1946), *İnsan, İnsanın Nereden Geldiği* (Arnold Gelen'den, 1954), *Tarihte Gelişme ve Krizler* (Erich Rothacker'den, 1954), *Varoluş Felsefesi Üzerine* (Jaochim Ritter'den, 1954).

Hüseyin Batuhan

Yazarın ayrıca teksir (mimeograph) olarak iki kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: Halil Vehbi Eralp / Batıda Tolerans (Felsefe Arkivi dergisi, sayı: 13, 1962), Arslan Kaynardağ / Felsefecilerle Söyleşiler (s. 267-312, 1986), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), İş'te Kitap (Bahar 2002), İspanya'da Bir Şato-Bir Düşünürün Anıları (Cumhuriyet Kitap, 28.3.2002), Ece Özdemir / Hüseyin Batuhan Kaybettiği Eşini ve Yaşadıklarını Anlatıyor - 'Bir Zamanlar Bir Turan Vardı' (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002), Aslı Örnek / Turan'ın En Mutlu Yılları (Radikal Kitap, 28.7.2002).

BATUK, Cengiz

Dinler tarihi araştırmacısı. 1971, Vezirköprü / Samsun doğumlu. On dokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1997) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını "*Ortadoğu Dinlerinde Eskatoloji Mitosları*" konulu teziyle OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalında tamamlayarak

Cengiz Batuk

Sosyal Bilimler Enstitüsü araştırma görevlisi olarak atandı.

2002 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlâhiyat Fakültesi Dinler Tarihi Bölümüne geçti. OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktora çalışmalarını sürdürdü. *Tarihin Sonunu Beklemek - Ortadoğu Dinlerinde Eskatoloji Mitosları* adlı bir basılı eseri vardır.

BATUM, Süheyl

Siyaset bilimci. 6 Mayıs 1955 doğumlu. Galatasaray Lisesi (1975), Paris Panthéon Sorbonne Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1979) mezunudur. 1980'de Anayasa Hukuku kürsüsünde asistanlığa başladı. 1986'da hukuk doktoru unvanını aldı. Tezi: "*Siyasal Katılma Aracı Olarak Referandum (İsviçre, Fransa ve İtalya Uygulamaları Açısından).*" 1990'da "*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Anayasal Sistemine Etkileri*" tezi ile doçent oldu, 1996'da "*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türkiye*" takdim tezi ile profesörlüğe yükseltildi. İstanbul Üniversitesi (1993-2001) ve Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde, İÜ İletişim Fakültesinde, Yeditepe, Bilgi, Boğaziçi ve Galatasaray üniversiteleri hukuk fakültelerinde Türk anayasa hukuku, siyasî tarih, anayasa ve parlamento hukuku dersleri verdi.

Makalcleri ve çevirileri, *İdare Hukuku ve İlimleri, Yeni Türkiye, Görüş, Türk Demokrasi Vakfı Bülteni, Yargı* dergilerinde yayımlandı. Çeşitli panel, sempozyum ve kongrelerde siyasal rejimler, demokrasi, anayasa, insan hakları konularında tebliğ ve bildiriler sundu.

Süheyl Batum

ESERLERİ:

Kanunların Hazırlanması, Görüşülmesi ve Yayınlanması konularında Yabancı Ülkelerden Örnek Uygulamalar (1983), *Dikkat Haklarımız* (ortak kitap, 1993), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Anayasal Sistemine Etkileri* (1993), *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türkiye* (1996), *Devlet-Toplum İlişkileri Çerçevesinde Cumhuriyet Dönemi Anayasalarının 75 Yılda Tebaadan Yurttaşa Doğru* (1998), *Anayasa Hukukunun Temel Metinleri* (Necmi Yüzbaşıoğlu ile, 3. bas. 1999), *1990'larda Dünyada ve Türkiye'de Siyasal Rejim Tartışmaları* (2000).

BATUR, Enis

Şair ve yazar. 28 Haziran 1952, Eskişehir doğumlu. Tam adı Ahmet Enis Batur. Fakir İdris, İdris Kantörün, Reşit İmrahor, Salim Kantörün ve Yenisey gibi imzalar da kullandı. Eski Hava Kuvvetleri komutanı ve senatör Muhsin Batur'un oğlu. İlkokulu Eskişehir Dumlupınar İlkokulunda, ortaokulu İstanbul'da okudu ve İstanbul Saint Joseph Lisesinde başladığı lise öğrenimini Ankara Atatürk Lisesinde tamamladı. Lise öğrenciliği sırasında *Ulus* gazetesinde sinema sayfasını yönetti. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde başladığı yüksek öğrenimini Paris'te (1976) tamamladı. *Yazı* dergisini çıkardı (1978-80) ve *Oluşum* (1978-80) dergisini yönetti. Millî Eğitim Bakanlığı Yayın Dairesi Başkanlığı (1979-80) görevinde bulundu. *Milliyet* gazetesinin kültür servisi ve yayınlar yöneticiliğini (1983-84), *Milliyet Büyük Ansiklopedi*'nin (1986) genel yayın yönetmenliğini yürüttü. UNESCO'nun "Göreme'den İstanbul'a Kültür Mirasımız" kampanyasını (1984) yönetti. Dönemli Yayıncılık'ın genel yayın yönetmenliğini yaptığı sırada *Gergedan* (1987-88), *Şehir* ve *Argos* dergilerini çıkardı. *Sanat Dünyamız, Kitap-lık, Cogito, Arredamento Dekorasyon, Fol* gibi dergilerin hazırlanışlarında sorumluluklar üstlendi. Remzi Kitabevi'nin (1990-93) yayın danışmanlığını yaptı. TRT televizyonunda danışmanlığını yaptığı "Okudukça" adlı programda (1994-99) "görsel deneme"lerini, kuruculardan olduğu Açık Radyo'nun "Şifa, Şifre, Deşifre" programında ise "sözel deneme"lerini gerçekleştirdi. Fransa'dayapılan "Belles F.trangeres" etkinliğine, Berlin'de Literarischc Colloquium'a, Rotterdam ve Lizbon şiir festivallerine katıldı. Roma'daki Centro Montale'de konferanslar ver-

di. 1982'de "Çağdaş İspanyol Resmi", 1993'te "Modern Fransız Resmi" sergilerinin küratörlüğünü üstlendi. ALİ Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi, Anadolu Üniversitesi, Bilsak ve Bilar'da seminerler düzenledi. On altı yıl (1988-2004) Yapı Kredi Yayınlarını yönetti, ayrıca Galatasaray Üniversitesinde dersler verdi. TRT televizyonlarında kültür-sanat programları hazırlayıp sundu.

Yazı yaşamına sinema ve müzik eleştirileriyle başlayan Batur'un ilk yazısı bir film eleştirisi (*Adada Şenlik*), Eylül 1970'te *Ulus* gazetesinde yayımlanmıştı. Şiir ve denemelerini ;*Yeni Dergi, Türk Dili, Oluşum, Soyut, Somut, Yazı, Tan, Çağdaş Eleştiri, Gösteri, Gergedan, Şehir, Argos, Sanat Dünyamız, kitap-lık, Cogito, Arredamento Dekorasyon, Fol, Yeni Gündem, P-eki, Express, 2000'e Doğru, Cumhuriyet Bilim Teknik* gibi pek çok dergide ile *Cumhuriyet, Milliyet, Dünya* ve *Aydınlık* gazetelerinde yayımladı. İlk yazı ve şiirlerinden bu yana üç özelliğiyle öne çıktı: Üretkenliği, gerek şiirlerinde gerekse yazılarında (özellikle ilk deneme kitaplarında daha sık) görülen deneyciliği, kültürel göndermelerinin çoğunlukla "yabancı" oluşu. Genellikle "Türk kültürüne ve edebiyatına yabancı" olmakla nitelendiyse de bu "yabancılık" iddiasına katılmayanlar da oldu. T. S. Halman, E. Batur'un "kendi kuşağından yazarlar arasında en ilginç edebî bilince sahip olanı ve pek çok bakımdan modern Türkiye'nin yaratmaya çalıştığı kültür sentezinin ideal bir sembolü ve sözcüsü konumunda" olduğunu yazdı. M. Ergüven de "belli çevrelerin snop ve kendi kültürüne yabancı olmakla suçladığı" Batur'un "aslında kendi yatağına sığmayan bir nehri anımsat"tığını, "ait olduğu kültürün dışına taşıp başka kulvarlarda kulaç atmasına yol açan nedenler"in onun "yabancı kimliğinden değil, bu disiplin ve bitmeyen merak duygusundan kaynaklan"dığını ve Batur'un "disiplinli ve yazarak düşünmeye adanmış yaşamıyla, Şark zihniyetine sahiden yabancı biri" olduğunu belirtti.

Şiir ve İdeoloji kitabıyla Türk Dil Kurumu 1980 Deneme Ödülünü, *Perişey* ile 1993 Cemal Süreya Şiir Ödülünü, *Opera I-4004* ile 1996 Altın Portakal Şiir Ödülünü, *Imago Mundi* ile 1999 Sibilla Aleramo Şiir Ödülünü (İtalya) kazandı. Yapı Kredi Yayınları'nın editörlüğünü yaptı.

"Dilin, sözcüklerin saymacalığı epeydir belirtiliyor. Sanki kıyamete doğru koşar adım gidilirken, dağılganlaşan, kırılganlaşan dilin içinde yeni bir dil, Enisi bir işaret-yazı kurmayı, anlamı orada taşıllaştırmayı istiyor Batur. Ateş, Su, Kadın, Erkek, Çocuk, Ölüm, Dirim vb. ve elbet Yazı: Hepsi birer simgeye dönüştürülüyor, bu simgesel öğeler bir tür yabancılaştırma efekti işlevi görüyor bir anlamda. Duygusal katılımı (katharsis) kesintiye uğratarak, metin üzerinde düşünmeye yöneltiyor. (...) atonal bir şiir bu." (Ahmet Oktay)

"Enis Batur şiirinin önemli bir yönü negatif teoloji yapmasıdır, inancın kapatamadığı, anlamın aşamadığı bir boşluk, bir derinlik, belki de henüz keşfedilmemiş bir anlamlılık kıyısında devinir söz. Dile gelmez, şiirleştirilemez denen haddin, dilin sınırlarının arayışıdır bu." (Oğuz Demiralp)

"İletişimin sınırlarını alabildiğine zorlayan kişilerden biri E. Batur. Bir ötedil araştırıcısı. Yitik dillerin kazıbilimcisi öte yandan. (...) Şiirsel uzayının sarmal yörüngesinde hep daha uzağa ötelendi. Tıpkı, tek bir dizesinin bile, baştan sona hızla biçim değiştiren bulutsu imgeleri gibi. (...)

Enis Batur

"Özveri diler okurundan bu şiir, çaba ister. Ritmin, ezginin akışına takılıp kalmak, onunla yetinmek olasıdır bir şekilde elbet, anlama hiç ulaşamazsın. Birden kırılışıyla, dizesindeki bir burgaçla, aykırı bir tınıyla uyarır Enis." (Mazhar Candan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Eros ve Hgades* (1973), *Bir Ortaçağ Yalnızlığı* (1973), *Nil* (1975), *AraKitab* (1976), *İblise Göre İncil* (1979), *Kandil* (*Meseller Kitabı*, 1981), *Dış Kanama* (Fakir İdris takma adıyla, 1982), *Tuğralar* (1985), *Sarnıç* (1985),*Yazılar ve Tuğralar* (toplu şiirleri, 1973-87, 1987), *Gri Divan* (1990), *Koma Provaları* (1990), *Perişey* (1992), *Ağlayan Kadınlar Lahdi* (1993), *Kuvve'den Fiil'e* (A. Güntan ve İ. Yaşar ile, Reşit İmrahor adıyla, 1993), *Darb ve Mesel* (1995), *Taşrada Ölüm Dirim Hazırlıkları* (1995), *Opera I* (1996), *Doğu-Batı Divanı* (1997), *Sütte Ne Çok Kan* (1998), *Kanat Hareketleri* (2000), *Papirüs Mürekkep Tüy - Seçme Şiirler 1973-2002* (2002), *Ağırlaştırıcı Sebepler Divanı* (2003), *Abdal Düşü* (2003).

DENEME-ELEŞTİRİ: *Ayna* (1977), *Şiir ve İdeoloji* (1979), *Tahta Troya* (1981), *Alternatif Aydın* (1985), *E/Babil Yazıları* (1986), *Bu Kalem Bukalemun* (1986), *Otuz Kuş Birden Olmak* (1986), *Estetik Ütopya* (1987), *Belki* (1987), *Viyuvu İçin Siyah Vals* (1987), *İki'z* (1988), *Eşittir Sonsuz* (1988), *Gergedanname* (1988) *Kediler Krallara Bakabilir* (1990), *Sıçrayan Fasulye* (1990), *Almanak* (1990), *İskelet Dansı* (1991), *Ses Harf İmge* (İlhan Usmanbaş'la, 1991), *Bi-linç* (1991), *Gönderen: Enis Batur* (1991), *Başkalaşımlar I-X* (1975-1990 arası daha önce kitaplaşan yazıları toplu olarak, 1992), *Hatay'da Bir Rolls Royce* (1992), *Söz'lük* (1992), *Küçük Kıpırtı Tarihi* (1992), *Perec Kullanma Kılavuzu* (1993), *Yazının Ucu* (1993), *Kırkpâre* (1993), *Gesualdo* (1993), *On-dört + X + 4 Deneysel Metin* (1994), *Akabe* (1994), *İstanbul İçin Şehrengiz* (1994), *Üç İzmir* (1994), *Ankara Ankara* (1994), *Günebakan I* (*Saatsiz*

ENİS BATUR

BEŞ GÜL

Sizin için tuttum beş gül getirdim Sevgili,
durup dururken beş kırmızı gül getirdim, kan.
Beş beyaz gül süt, beş sarı gül altın yaprak,
tuttum beş pembe gül getirdim Sevgili, tan.

Başka bir el koparmış onları, benim elim
bunca korkak: Bir dikmeyi bilirim, bir de
dokunmayı: Tepeden tırnağa teninize yangın
beldem, sizin için beş siyah gül parmaklarım.

kömür. Toprak, temas, sahi bir de ak kâğıt,
seçtiğim kelimelerin arasında nedense mağrur,
ilerlerim karda bıraktığım izler birer ağıt,
ayırdım dikenleri: Sizin için bu beş arı gül.

Maarif Takvimi, 1995), *Günebakan II* (*Saatsiz Maarif Takvimi*, 1995), *Modernlerin Gecesi* (1995), *Ya/zar* (1996), *E/Babil* (1997), *Seyrüsefer Defteri* (*Saatsiz Maarif Takvimi*,1997), *Bu Kalem Melûn* (1997), *Frenhoferolmak* (1997), *Bir El Okuma* (1997), *Aciz Çağ, Faltaşları* (1998), *Türkiye'nin Üçlemi* (1998), *Kurşunkalem Portreler* (1999), *Su, Tüyün Üzerinde Bekler* (1999), *Fatma Tülin-Bir* (İki) *Sergi Öncesinden Tablolar* (1999), *İlhan Berk / Mağara Ressamı Sapkın Nakkaş Nâmahrem Kalem* (2000), *Başkalaşımlar XI-XX* (1990-2000 arası yazıları, 2000), *Defter* (2001), *Smokinli Berduş* (2001), *Yazboz* (2001), *Patates* (2003), *Okuma Lambası* (2004), *Bu Kalem Un(u fak)*(2004), *İmgeleri Kim Dinler?* (2004).

ROMAN: *Acı Bilgi - Fugue Sanatı Üzerine Bir Roman Denemesi* (2000), *Elma-Örgü Teknikleri Üzerine Bir Roman Denemesi* (2001), *Bir Varmış Bir Okmuş: Sözümona Düzmece Bir Wilhelm Tell Hikâyesi* (2002), *Kravat* (2003), *Mürekkep Zaman* (2004).

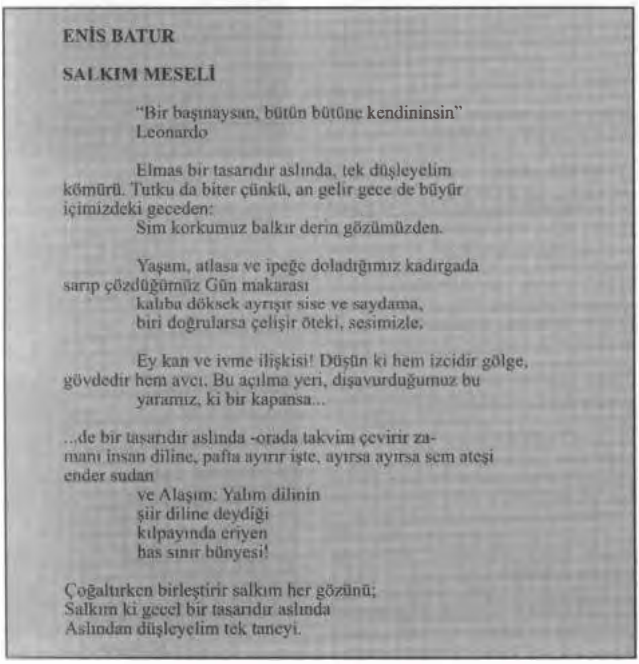
ANTOLOJİ: *Kara Mizah Antolojisi* (1987), *Modern Dünya Edebiyatı Antolojisi* (1988), *Gütenberg Gökadasına Gezi* (1992), *Unutulmuş Şiirler Antolojisi* (1994), *Modernizmin Serüveni: Bir "Temel Metinler" Seçkisi 1840-1990* (1997), *Râbia Hâtun: "Tuhaf Bir Kıyâmet" + 41 Şiir* (2000), *Sahici Trenler İçin Oyuncak Kitap* (2003).

GEZİ-GÜNLÜK: *Yolcu* (1996), *Kesif* (1996), *İki Deniz Arası Siyah Topraklar* (1996), *Issız Dönme Dolap* (1998), *Amerika Büyük Bir Şaka, Sevgili Frank, Ama Ona Ne Kadar Gülebiliriz? New York Seyahati* (1999), *Kum Saatinden Harfler: Sokulgan Okur İçin İçbükeyler* (2001), *Başka Yollar* (2002), *Şehren'is* (2002), *İki Deniz Arası Siyah Topraklar* (2002), *Bekçi* (2003), *Paris Ecekent* (2003), *Mazruf* (2004).

ÇEVİRİ: *Deliliğin Tarihine Giriş* (M. Foucault'dan, N. Barın ile, 1982), *Biricik Son Kaygısı* (E. Jabès'den, 1996), *Remizler* (C. Bouthemy'den, 1996).

YABANCI DİLLERDEKİ KİTAPLARI: *Scritti e sigilli: 1973-1990* (İtalyanca, 1992), *Imago Mundi* (İtalyanca, 1994), *Neymey-i Butimar* (Farsça, 1996), *Passport* (Flemenkçeye, 1998), *La Sarcophage des Pleureuses* (Fransızca, 2000), *Sefer be ayne-i digeri* (Farsça, 2000).

HAKKINDA: Talât Sait Halman / Enis Batur Üzerine (Greenfield Rewiev, 1986), Evren Erem / Gri Tavırlı Divan (Sombahar, sayı: 3, Ocak-Şubat 1991), Evren Erem – Mazhar Candan / Enis Batur Özel Bölümü (Sombahar, sayı: 5, Mayıs-Haziran 1991), Mustafa Durak / Sombahar (sayı: 30, Temmuz-Ağustos 1995), Vitrindekiler / Su, Tüyün Üzerinde Bekler (Cumhuriyet Kitap, 6.5.1999) - Türkiye'nin Üçlemi (Cumhuriyet Kitap, 6.5.1999), Fatma Oran / Enis Batur'dan 'Fatma Tülin Bir (İki) Sergi Öncesinden Tablolar' Ressam ve Tanığı (Cumhuriyet Kitap, 30.3.2000), Veysel Atayman / Amerika'yı Anlatmanın Estetiği (Cumhuriyet Kitap, 13.7.2000), Ayla Erdinç-Ahmet Alptekin / 'Belli Ses ve Ezgi Aradım Bu Şiirlerde' (Cumhuriyet Kitap, 20.7.2000), Hüseyin Peker / Enis Batur: Bir Düellodur Şiir (Şiir Odası dergisi, Kasım-Aralık 2000), Muzaffer Buyrukçu / Enis Batur'dan Yeni Bir Denemeler Toplamı: Kurşunkalem Portreler (Cumhuriyet Kitap, 16.12.1999), Acı Bilgi Üzerine Okuyuş Notları (Cumhuriyet Kitap, 15.2.2001), Kum Saatından Harfler-Sokulgan Okur İçin İçbükeyler (Cumhuriyet Kitap, 1.11.2001), Abdullah Tekin / Enis Batur 'Acı Bilgi'den Sonra, 'Elma' ile Yeniden Roman Alanında (Cumhuriyet Kitap, 15.11.2001), Elma (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Enis Batur - "Yeryüzü: Cehennem" (Cumhuriyet Kitap, 22.11.2001), İbrahim Yıldırım / Elma İçin Temrinler ve Örgü Çözme Provaları (Varlık, Aralık 2001), Son Kare (Cumhuriyet Kitap, 4.4.2002), Münir Göle / Pusulasız Yazı Yolcusu (Radikal Kitap, 5.7.2002), Turhan Günay / Enis Batur'un "Elma"sına Beraat (Cumhuriyet Kitap, 1.8.2002), Esra Ermert / Enis Batur Şiirinde İzlekler (Cumhuriyet Kitap, 8.8.2002) – Gen Haritası-Enis Batur'un Şiirinde Kullanım Sıklığı ve Köken Temelinde Sözcük Taraması (2002), Burak Şuşut / Enis Batur'la Şiirinin Başlangıcından Günümüze Yolculuk (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 22.8.2002), Tarık Özcan / Enis Batur'a: Beni Şiirle Sınayın (Bizim Külliyc, Ekim 2002), Ahmet Bozkurt / Şair Batur'un 30 Yılı (Cumhuriyet Kitap, 6.10.2002), Sefa Kaplan / Okuma Lambası – Özlemişiz Vallahi (Hürriyet Keyif, 3.10.2004), Hasan B. Kahraman / Şaşkınlık ya da Enis Batur Halleri (Varlık, Haziran 2004), Coşkun Yerli / Ağırlaştırıcı Sebepler Divanı Üzerine (Varlık, Mayıs 2004), Asuman Kafaoğlu / Mürekkep Zaman (Cumhuriyet Kitap, 6.1.2005), Enis Batur'la 'Mürekkep Zaman'ı Konuştuk (Cumhuriyet Kitap, 3.2.2005), Ayşen Gür / Öykü Antolojisi (Hürriyet Keyif, 20.3.2005).

ENİS BATUR

SALKIM MESELİ

"Bir başınaysan, bütün bütüne kendininsin"
Leonardo

Elmas bir tasarıdır aslında, tek düşleyelim
kömürü. Tutku da biter çünkü, an gelir gece de büyür
içimizdeki geceden:
Sim korkumuz balkır derin gözümüzden.

Yaşam, atlasa ve ipeğe doladığımız kadirgada
sarıp çözdüğümüz Gün makarası
kalıba döksek ayrışır sise ve saydama,
biri doğrularsa çelişir öteki, sesimizle.

Ey kan ve ivme ilişkisi! Düştün ki hem izcidir gölge,
gövdedir hem avcı. Bu açılma yeri, dışavurduğumuz bu
yaramız, ki bir kapansa...

...de bir tasarıdır aslında -orada takvim çevirir zamanı insan diline, pafta ayırır işte, ayırsa ayırsa sem ateşi ender sudan
ve Alaşım: Yalım dilinin
şiir diline deydiği
kılpayında eriyen
bas sınır bünyesi!

Çoğaltırken birleştirir salkım her gözünü;
Salkım ki gecel bir tasarıdır aslında
Aslından düşleyelim tek taneyi.

BATUR, Mehmet

Öykücü. 1976, Trabzon doğumlu. Asıl adı Mustafa Güçlü'dür. İlköğrenimini Sürmene'de, ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. İTÜ Fizik Mühendisliğinde yedi sene okudu, yüksek öğrenimini daha sonra Anadolu Üniversitesi İktisat Bölümünde sürdürdü.

Resim ve fotoğraf sanatıyla da uğraşan Batur'un "*Dazlak ve Kulaksız*" adlı ilk öyküsü, *Bir Bilet: Gidiş-Dönüş* dergisinde yayımlandı. Öyküleri; kuruculuğunu *Mizan* ile *Bir Bilet: Gidiş-Dönüş, Düşler Öyküler, Adam Öykü* ve *Varlık* dergilerinde yer aldı. 1997 Gençlik Kitabevi Öykü Yarışmasında mansiyon, *Adamın Davku* ile 1999 İnkılap Kitabevi Roman Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Deccal Bizi Kılıçtan Geçir* (2002).

ROMAN: *Adamın Davku* (2000).

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ekim-Kasım 2004).

BATUR, Muhsin

Asker, politikacı. 1920, İstanbul doğumlu. Şair ve yazar Enis Batur'un babası. Harb Okulu (1940), Hava Harb Akademisi (1949) mezunu. Orgeneral rütbesinde Askerî Şura Başkanı (1969), Hava Kuvvetleri Komutanı (1969-73) oldu.

12 Mart 1971 muhtırasını hazırlayan dört generalden birisiydi. Dönemin cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından kontenjan senatörü seçildi (1974). Senatörlüğü sürerken CHP'ye geçti, bu parti grubunca cumhurbaşkanlığına aday gösterildi, seçilemedi. Anılarını *Anılar ve Görüşler* (1986) adlı kitabında anlattı.

BATUR, Nur

Gazeteci-yazar. 1962, İstanbul doğumlu. 1976'da gazeteciliğe başlayarak, Ankara'da yıllarca siyaset ve diplomasi dünyasının nabzını tuttu. AA'da, *Tercüman* ve *Milliyet*'te çalıştı. Kanal D'nin Ankara temsilciliğini yaptı. Gazeteciler Cemiyeti tarafından üç kez yılın gazetecisi seçildi. BM'nin Dag Hammorjold Bursunu kazandı. İngiliz arşivlerinde bulunan "Menderes Trajedisi","Küba'da Nükleer Pazarlık", ABD Kongre arşivlerinde yer alan "Türkiye ve Cezayir'de İslam Hareketi", "Korsika", "Avrupa Solu" ve "CHP" gibi birçok araştırmaya imza attı. CNN Türk için belgeseller hazırladı. Saddam Hüseyin, Tarık Aziz, Yaser Arafat, Benazir Bhutto, Haydar Aliyev, Lech Walesa, İzak Rabin, Kostas Simitis gibi birçok devlet adamıyla röportajlar yaptı. 1995'ten itibaren *Hürriyet* ve CNN Türk'ün Atina temsilciliğini yaptı. TRT, BBC, Deutsche Welle'nin programlarına katıldı. *Yürekten Güle rekten Yürüdüm: Atina'da Bir Türk Bir Gazeteci Bir Kadın* (2004) adlı bir kitabı vardır.

"Sadeliği ve ciddiyetiyle insana güven veren, çok tecrübeli, haberi iyi veya kötü gösterme işgüzarlığından çok uzak, bilgili ve akıllı, yazdığına, söylediğine güvenilir, önemli bir gazeteci". (Hakkı Devrim)

Nur Batur

BATUR, Sabahattin

Şair ve yazar. 1 Ağustos 1920, Cami Atik / Devrek / Zonguldak doğumlu. Kastamonu Lisesi, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu (İÜ Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, 1946) mezunu. Paris Biblioteque Nationalede bir yıl süre ile kütüphanecilik eğitimi gördü. 1947'den itibaren Kastamonu ve Maraş liselerinde felsefe öğretmenliği; Ankara Umumi Kütüphane, İstanbul Ayasofya, Koca Ragıp Paşa, Atıf Efendi ve Topkapı kütüphanelerinde müdürlük yaptı. Bir ara İstanbul Kültür Müdürü oldu (1977-78). 1980'de Kültür Bakanlığı müşaviri iken kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Emeklilikten sonra Beyoğlu Belediyesi kültür-sanat danışmanlığı (1988-89), Cemal Reşit Rey Konser Salonu müdürlüğü (1990-95) görevlerinde bulundu. Rumelihisarı'nda Serpuş Müzesini kurdu.

İlk şiiri, 1939-40 yılları arasında Kastamonu'da çıkan *Görüşler* dergisinde; diğer ürünleri *Yaratış, Yeditepe, Yenilik, Varlık, Cumartesi, Hareket, Yeni Ufuklar, Skylife* (1996) dergilerinde yer aldı. 1971'de İstanbul Valiliğinden, 1979'da Kültür Bakanlığından takdirnameler aldı. Edebiyatçılar Derneği, Kütüphaneciler Birliği gibi çok sayıda derneğin üyesidir. 1960 yılında *Yeni Şiirimiz* adlı bir antolojisi yayımlanmıştır.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Sadun Tanju / Eski Dostlar (Ara Güler'in fotoğraflarıyla, 2002).

BATUR, Suat

Yazar. 10 Eylül 1957, Kastamonu doğumlu. Eskişehir Yunus Emre İlköğretmen Okulu (1975), İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1978) mezunu. Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirerek lisans tamamladı (1991). 1979'dan itibaren İstanbul'da edebiyat öğretmenliği, yanı sıra kitap çalışmalarını sürdürdü.

İlk yazıları, 1974 yılında Kastamo-nu'da yayımlanan haftalık *Merhaba* gazetesinde yayımlandı. Halk kültürü ve edebiyatı alanında inceleme, araştırma çalışmaları yaptı. Çağdaş eğitime yönelik çocuk ve ders kitapları hazırladı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kırmızı Bisiklet* (1996), *Bir Hatıra* (1999), *Kerem ile Aslı* (halk hikâyesi, 2005).

ROMAN: *Anneannem* (1999).

ARAŞTIRMA: *Açıklamalı-Örnekli Türk Halk Edebiyatı* (1999), *Güzel Konuşma ve Yazma* (1999), *Yazı Çalışmaları* (1999), *Yazarlar ve Şairler Sözlüğü* (2001).

DERLEME: *Sözleri ve Besteleriyle Marşlarımız* (1999), *Gördüklerim Duyduklarım* (Evliya Çelebi'den, 1999), *Ülkelerin Aynası* (Seydi Ali Reis'ten, 1999), *Eşeğin Öyküsü* (Şeyhi'den, 2000), *Güvâhi'den Öyküler* (2000), *Mevlâna'dan Öyküler* (2000), *Nutuk* (Atatürk'ten kısaltılmış metin), *Şiir Antolojisi* (2001), *Atatürk – Türkçemiz – Vatan – Bayrak – Bayram Şiirleri* (2002), *Doğa – Yaşama Sevinci – Demokrasi – Özgürlük – Barış –Sevgi Şiirleri* (2002), *Halk Şiirinden Seçmeler* (2005), *Divan Şiirinden Seçmeler* (2005).

ÇOCUK KİTABI: *Bilmece-Bulmaca ile Öğreniyorum, Oduncu ile Aslan, Kaplumbağa ile Akrep, Aslan ile Tilkiler.*

Bunların yanında çok sayıda önemli kitabın yayımcısı olmuştur.

HAKKINDA: Vitrindekiler / Türk Halk Edebiyatı (Cumhuriyet Kitap, 4.3.1999), Öner Ciravoğlu (Virgül, Nisan 1999), Suat Batur / Yazarlar ve Şairler Sözlüğü (2001), TBE Ansiklopedisi 1 (2001), Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (2001), Ebru Ilgaz (Evrensel, 1.7.2002).

Arzu Bayar

BAYAR, Arzu

Şair. 15 Temmuz 1972, Kırşehir doğumlu. Kırşehir Gazi İlkokulu (1982), Kırşehir Lisesi (1988), Anadolu Üniversitesi AÖF Halkla İlişkiler Bölümü (1999) mezunu. Gazi Üniversitesinde memur olarak çalıştı.

Şiirleri, *Güneş Gençlik* dergisinde yayımlandı. Daha çok şarkı sözü tarzında yazdığı şiirlerinden bir bölümü bestelendi, TV kanallarında klipleri gösterildi, ünlü sanatçılar tarafından seslendirildi. *Sensiz Bu Şehir* adlı kitabıyla 2000 yılı İLESAM Nüzhet Erman Şiir Yarışmasında İkincilik Ödülünü aldı. İLESAM ve MESAM üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Duygu Damlacıkları (1997), *Sensiz Bu Şehir* (2000).

BAYAR, Atılgan

Gazeteci, şair. 1970, İstanbul doğumlu. Aslen Sivereklidir. Şair ve ya-

zar Zühtü Bayar'ın oğludur. İstanbul Ticaret Odasının açtığı bir sınavı kazanarak Ticaret Lisesinde dış ticaret öğrenimi gördü. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümündeki öğrenimini sürdürmedi. Birçok dergi, gazete ve televizyonda muhabir, editör ve yönetici olarak çalıştı. Kazakistan'ın başkenti Almaata'da Uluslararası İlişkiler danışmanlığı yaptı. Bir süre Ankara'da siyasi analist olarak çalıştı. Bir medya kuruluşunda danışmanlık yaparak çalışmalarını sürdürdü.

Şiirleri, 1987 yılından itibaren *Defter, Geniş Zamanlar, Şiir Atı, Gösteri, Varlık* vd. dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Harfin* (1991).

ARAŞTIRMA: *İki Şehrin ve Bazı Kadınların Tuhaf Hikâyeleri.*

HAKKINDA: Mehmet Çetin / Tanzimat'tan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002).

BAYAR, Celâl

Devlet adamı (D. 15 Mayıs 1883, Umurbey köyü / Gemlik / Bursa - Ö. 22 Ağustos 1986, İstanbul). Tam adı Mahmut Celâlettin Bayar. Türkiye'nin 3. Cumhurbaşkanı'dır. Ailesi 93 Harbi'nde Plevne'den gelip Bursa'ya yerleşmişti. İlk ve ortaöğrenimini Umurbey ve Gemlik'te yaptıktan sonra Gemlik Reji İdaresinde çalışmaya başladı. Mahkeme kaleminde ve Bursa Ziraat Bankasında çalıştı. Ardından Deutsche Orienkbank'ta görev aldı. Bursa'da çalışırken Fransız papazlarının yönettiği College Française de l'Assomption'a ve ipek böceği eğitimi veren Dârütta'lim-i Harir'in kurslarına devam etti. 1907'de İttihat ve Terakki Cemiyetine girdi, II. Meşrutiyet'in ilânından sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti partiye dönüştürülünce önce Bursa, sonra İzmir şubelerinin başkanlığına getirildi. 1. Dünya Savaşı yıllarında İzmir'de Halka Doğru Cemiyetinin kurucuları arasında yer aldı. 1 Şubat 1919'da *Halka Doğru* dergisini çıkarmaya başladı ve bu dergide Turgut Alp imzasıyla yazılar yazdı. 12 Ocak 1920'de toplanan son Osmanlı Mebusan Meclisine Saruhan Sancağı milletvekili olarak katıldı. Türk Milli Mücadele'sinin başlaması ile birlikte Batı Anadolu'da kurtuluş lehine faaliyet gösterdi. Aynı zamanda Birinci Büyük Millet Meclisinde Bursa milletvekili olarak görev aldı. 1921'de İktisat Vekili oldu. Lozan Barış Konferansına müşavir üye sıfatıyla katıldı. 1923 seçimlerinden sonra İkinci Büyük Millet Meclisine İzmir milletvekili olarak girdi. 1924 yılında İş Bankasının kurulmasında önemli roller üstlendi. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda mücadele adamı, politikacı ve iktisatçı olarak görevler yürüttü. 1937-39 yılları arasında Başbakanlık yaptı. 1943 yılına kadar İzmir milletvekili olarak siyasi hayatını sürdürdü. Çok partili siyasi hayata geçiş sürecinde arkadaşları ile birlikte Demokrat Partiyi kurdu (1946) ve bu partinin genel başkanlığına getirildi. Partisi, 1950 seçimlerini kazanınca Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Türkiye'nin 3. Cumhurbaşkanı olarak seçildi (22 Mayıs 1950). On yıl boyunca sürdürdüğü bu görevden 27 Mayıs harekâtı ile 1960 yılında ayrıldı. Özel olarak kurulan Yassıada Mahkemesi tarafından idama mahkum edildi (15 Eylül 1961). Cezası daha sonra, yaşının ilerlemiş olması nedeniyle müebbet hapse çevrildi. Yassıada'dan Kayseri Bölge Cezaevine nakledilen Bayar, 7 Kasım 1964 tarihinde rahatsızlığı nedeniyle serbest bırakıldı.

Celal Bayar

Tanıklarına ve belgelere dayandırarak kaleme aldığı *Ben de Yazdım* (1965-72) adlı anılarında; Osmanlı İmparatorluğunun son yılları ile Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarını; Meşrutiyet Devrinin bazı olaylarını, Mondros Mütarekesi'nden sonra başlayan Milli Mücadeleyi, Büyük Millet Meclisinin kuruluşunu ve ilk çalışmalarını, ilk Büyük Millet Meclisi hükümetlerini, Atatürk'ü ve devrimlerini anlatarak Türkiye'nin 20. yüzyıldaki siyasal tarihine önemli katkılar yaptı. Bayar, bir yandan da, kendi deyişiyle, "genç nesiller için faydalı olacağı düşüncesi ile, özellikle inkılapların meydana gelmesini zorunlu kılan tarihi sebep ve etkenler" üzerinde durdu.

ESERLERİ:

Celâl Bayar'ın Söylev ve Demeçleri: 1921-1938 (1939), *Celâl Bayar Diyor ki: 1920-1950* (der: Nazmi Sevgen, 1951), *Atatürk'ten Hatıralar* (1955), *Celâl Bayar'ın Söylev ve Demeçleri: 1933-1935* (4 cilt, der: Özel Şahingiray, 1956), *Atatürk Metodolojisi ve Günümüz* (1969), *Ben de Yazdım* (8 cilt, 1965-72), *Başvekilim Adnan Menderes* (der. İsmet Bozdağ, 1986), *Kayseri Cezaevi Günlüğü* (1999), *Atatürk Gibi Düşünmek* (1999).

Muharrem Bayar

HAKKINDA: Cemal Kutay / Celâl Bayar (4 cilt, 1939-1940), Ziya Şakir / Celâl Bayar: Hayatı ve Eserleri (1952), Mustafa Atalay / Celâl Bayar ve Hayatı (1958), Kemal Karpat / Türk Demokrasi Tarihi (1967), Cem Eroğul / Demokrat Parti: Tarihi ve İdeolojisi (1970), G. Jaschke / Yeni Türkiye'de İslâmlık (1972), Samet Ağaoğlu / Demokrat Parti'nin Doğuş ve Yükseliş Sebepleri (1973), Feroz-Bedia Ahmad / Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi: 1945-1971 (1976), 100. Yaşında Celâl Bayar'a Armağan (1982), Baha Akşit / Kısaca Celâl Bayar (1987), Tevfik Çavdar / Demokrat Parti (Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, c. VIII, 1970), 100. Yaşında Celâl Bayar'a Armağan (1982), Kemal Öztürk / İlk Meclis (s.141-144, Aralık 1999).

BAYAR, Muharrem

Şair ve yazar. 15 Ocak 1945, Bolvadin / Afyon doğumlu. Bolvadin Akçeşme İlkokulu (1956), Bolvadin Liseci (1962), Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1966) mezunu. Edebiyat öğretmeni olarak Diyarbakır (1966-67), Salihli (1967-68) ve Rize'de (1968-69) çalıştı. Daha sonra meslek-ğini Keçiborlu (Isparta, 1971-75), Sultandağı (Afyon, 1975-77), Bolvadin (Afyon, 1977-86), Sinop (1986-87), Akşehir (Konya, 1987-92) ve Bolvadin'de (Afyon, 1992-) edebiyat öğretmeni ve idareci olarak sürdürdü. Öğretmenliğin yanı sıra Osmanlıca mütercimliği yaptı. EGAY-DER ve İLESAM üyesidir.

Yazı hayatına şiirle girdi. Şiirleri *Hisar, Ülkü, Varlık* gibi edebiyat dergilerinde yayımlandı. Bilimsel dergilerde 550'ye yakın araştırma-inceleme türünde makalesi yayımlandı. *Türk Kültürü, Bakış, Beldemiz* (Afyon), *Yeşil Akşehir, Pervasız* gibi dergi ve gazetelerde bu makaleler yer aldı. Topladığı yazma kitaplar, cönkler, fermanlar, beratlar ile çeşitli illerde sergiler açtı. Osmanlı diplomasi yazısı olan Siyakat Yazı üzerinde çalıştı. Yazdığı bütün eserleri değerlendirilerek fahri doktor unvanı aldı. 1996'da *Vesikalara Göre Türkmen Aşiretlerinin İskânı* adlı çalışması ile Kültür Bakanlığı Onur

Ödülü, 2001'de Türk Dünyası Folklor Hizmet Ödülü, 2002'de *Karakeçili Yörük Aşiretinin Tarihi ve İskânı* ile Yörük-Türkmen Derneklerinin Türk Kültürüne Hizmet Büyük Ödülü, 2003'te Üsküp Balkan Yazarlar Birliği Başarı Ödülü gibi elli civarında ödül aldı. Çeşitli üniversite ve kuruluşların düzenlediği elliden fazla bilimsel toplantıya katılarak bildiriler sundu. Bu bildirileri kitaplarda yer aldı.

ESERLERİ:

İNCELEME - ARAŞTIRMA: *Anadolu'nun En Eski Şehirlerinden Bolvadin'in Tarihi* (c. 1, 1966), *Bolvadin Mevlevihanesi ve Mevlevilik* (1966), *Sinop'ta Kale Kitabeleri* (1986), *Mevlevi Kaari Ahmed Dede* (monografi, tebliğ, 1996), *Arşiv Vesikalarına Göre Nasreddin Hoca* (1996), *Bolvadin Tarihi* (2.cilt, 1999), *Bolvadin'de Eğitim ve Öğretim Kurumlarının Tarihi* (1999), *Karabağlı Türkmen Aşiretinin Bolvadin Civarına İskânı* (1999), *Karakeçili Yörük Aşiretinin Tarihi ve İskânı* (2001), *Hacı İbrahim Sultan* (monografi, tebliğ, 2001), *Karahisar-ı Sahibde Ermeniler* (2001), *Tabib Karaca Ahmet Sultan* (monografi, tebliğ, 2002), *Tabib Seyid Han Basri* (monografi, tebliğ, 2002), *Karakeçili Yörüklerinin Kültür Hayatı* (2002), *Denizli'de Kültür Dünyasını Kuranlar* (2002), *Bulgaristan'a İskan Olmuş Türk Aşiretleri* (2002), *Karaca Ahmet Sultan ve Tedavisi* (2002), *İscehisar'ın Tarihi* (2003), *Sultandağı Tarihi* (2003), *Divan Şiirinde Gül Motifi* (2003), *Bolvadin Fıkraları Üzerine Bir İnceleme* (2004), *Karakeçili Yörük Aşiretinin Yaşadığı Alanlar* (2004), *Bolvadin Ahi Teşkilatına Ait Sicillerinin Tanıtımı* (2005).

ŞİİR: *Gönülden Sesler.*

HAKKINDA: Nihat Ak / Araştırmacı Yazarlık ve Muharrem Bayar (İstasyon gazetesi, Akşehir, 14.5.2002), Ramazan Bahtatlı / Geçmişin Belgelerini Günümüze Kazandıran Savaşçı: Muharrem Bayar (Yeni Ses gazetesi, Sultandağı, 11.09.2002), Serdar Özdil / Bilimsel Tekelleşme (Yeni Ses gazetesi, 22.5.2002).

BAYAR, Zühtü

Şair ve yazar. 18 Kasım 1943, Niğde doğumlu. Ayşe Atlanç, Dr. Hikmet Ferda, Güliz Arda, Mehmet Atılgan, Mehmet Selim, Mustafa Santafe, Güngör Okan, Zahit Beğen adlarını da kullandı. Gazeteci Atılgan Bayar'ın babasıdır. Mersin Gazi İlkokulunu okudu. Lise öğrenimi siyasal eylemde bulunması nedeniyle verilen sürgün cezası üzerine yarım kaldı. Küçüklüğünden itibaren ilginç çalışmalar yaptı. Roket vb. araçlar için çeşitli deneyler yaparak o dönemde girişimlerini sürdürdü. Bu ilginç çalışmaları ile ilgili olarak onaltı yaşındayken *Hürriyet*, *Milliyet* ve *Hafta Sonu* dergisinde kendisiyle yapılan röportajlar yayımlandı. O dönemde *Hürriyet*, *Milliyet*, *Tercüman* ve *Ekspres* gibi gazetelerde hakkında haberler çıktı. Okulu bıraktıktan sonra Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı dergisi *Gençlik*'te düzeltmen ve sekreter olarak gazeteciliğe adım attı. İlk yazısını bu dergide yayımladı. *Gençlik* dergisinde Asım Bezirci ile tanıştı. S. G. Akarsu ile Nurten Tuç'un birlikte kurdukları İzlem Yayınevi ve *Oyun* dergisinde ve *Günaydın* gazetesinin çeşitli birimlerinde çalıştı. 1978'de silahlı bir çatışma sonucunda tutuklanarak Bayrampaşa Cezaevi Siyasiler Koğuşuna konuldu. 1980'lerin başında eski sikke ve antika ticareti yaptı. 1983'te Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Danışma Kurulu üyesi oldu. 1989'dan itibaren beş yıl süre ile İspanya'da yaşadı. Orada çeşitli radyo programlarına katıldı. 1992'de sahaf ve antikacı dükkânı açtı. Nâzım Hikmet Vakfı Danışma Kurulu üyeliğine seçildi ve özel arşivini vakfa açtı (1995). Özellikle 1990'lı yılların sonunda hakkında çeşitli yayınlarda özel dosyalar hazırlandı. Birçok televizyon programına katıldı.

İlk şiiri, "*Güngör Okan*" takma adıyla 1964'te *Oturum* dergisinde yayımlandı. Deneme ve eleştirileri, çalıştığı *Gençlik* ve *Oyun* (1961-63), yönettiği *Oturum* (1964), *Türk Solu* (1968), kurucuları arasında yer aldığı *Yeni Gerçek* (1967), *Gelecek* (1971), *Yansıma* (1972) dergileri ile *Yeni Ortam* (1972), *Çaltı*, *Yelken*, *Papirüs*, *Forum*, *Ulus*, *Barış*, *Türk Dili*, *Soyut*, *Milliyet Çocuk*, *Varlık*, *İnsancıl*, *Evrensel*, *Collection*, *Aydınlık* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. *İstanbul Sanat ve Tarih Ansiklopedisi*'ne çeşitli konularda katkıda bulundu. 1997'de Giovanni Scognamillo, Metin Demirhan ve Nilgün Birgül ile birlikte *Nostromo* bilim dergisini kurdu. İstanbul Belediyesi Kısa Öykü Yarışmasında "*Güneşe Köprü*" adlı öyküsüyle mansiyon kazandı (1988). Türkiye Bilişim Derneği tarafından Türk bilim ve edebiyatına yaptığı katkılardan dolayı kendisine plaket verildi (2003).

Zühtü Bayar

"*Mekikler hikâyesinde konu olarak işçi kesimini ele almış Zühtü Bayar. Bir çorap atölyesinde çalışan işçilerin iç dünyasına eğiliyor. Yazarın makine-insan ilişkisini vurgulaması, zaman olarak bir öğle tatilini seçip, tezgâhların ardından çıkan işçileri salt görünümleriyle değil, bu görünümü belirleyen ruhsal durumlarıyla vermesi ilgi çekiyor. Belli ki Zühtü Bayar toplumsal durumun çelişkisinden çok bu çelişkiyi yaşayan insanı öne almak istiyor. Bu nedenle de işçi-işveren ilişkisini, koşulların zorlayıcılığı gibi sorunları ikinci plana itiyor. Yansıtmak istediği insanın dünyasını belirleyen ayrıntılar olarak kullanıyor onları... Anlatımda ise çeşitliliği yeğliyor. Birinci ve üçüncü tekil şahıs arasında gidip geliyor, iç monologlardan yararlanıyor. Böylece öz ve biçim arasında bir denge sağlıyor. Tek kusuru söz konusu iç konuşmalarda, okuyucunun belli bir düşünsel disiplinden geçmiş insan karşısında olduğu izlenimine kapılması. Ama eleştirmen olarak edebiyata giren ve kendi çizgisinde belirli bir gelişimi sürdüren Bayar'ın hikâyede de başarılı olacağı şimdiden söylenebilir.*" (Atilla Özkırımlı)

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Eğitim Sorunlarımız* (1964), *Nazım Hikmet Üzerine* (1967), *Yazdık Nazım Diye Diye* (derleme, Günel Altıntaş ile, 1974), *Nazım Hikmet'in Oyun Yazarlığı* (1995), *Bilimkurgu ve Gerçeklik* (2001).

ŞİİR: *Zaman Aynası* (1980).

ROMAN: *Filler Mezarlığı* (1991), *Sahte Uygarlık* (1999).

ÖYKÜ: *Geyşa Android Şirketi* (1999).

ÇEVİRİ: *Kıyametten Sonra* (Jack London'dan, Sönmez Güven ile, 1991), *Düşünceler ve Parıltılar* (Sri Aurobindo'dan, 1994).

HAKKINDA: Yelken (Mart 1968), Duyar Özgü / Meltem (Haziran 1968), Ahmet Köklügiller / Forum (Ağustos 1968), Yansıma (Mayıs 1972), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mustafa Yelkenli / Zühtü Bayar'ın bilimkurgu dünyası (Cumhuriyet Kitap, 31.8.2000), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

BAYAT, Fuzuli

Dil araştırmacısı. 1958, Azerbaycan doğumlu. Harici Diller Üniversitesi (Bakü) Fransız ve İngiliz Dili (1983) mezunu. Yüksek lisansını aynı yerde (1984), doktorasını Özbekistan Bilimler Akademisi Türkoloji Bölümünde (1990) tamamladı. Azerbaycan Bilimler Akademisinde 1993'te yardımcı doçent, 1997'de doçent oldu. Gaziosmanpaşa Üniversitesinde görev yaptı. Lisans ve lisansüstü düzeyde Türk dili tarihi, Türkolojiye giriş, orta Türkçe,

mitoloji, Türk mitolojisi, eski Anadolu Türkçesi, Türk destanları, tasavvuf edebiyatı dersleri verdi. Azerbaycan Yazarlar Birliği üyesidir.

Makaleleri; *Türk Dünyası Araştırmaları, Bilig, Türk Dünyası Tarih ve Kültür, Türkologiya adlı* uluslararası dergilerde, *Özbek Dili ve Edebiyatı, Adabi Miras, Haberler, Yaşlık, Ulduz, Dünya, Boz Kurt, Güney Azerbaycan, Düşünce, Bilge, TADİV, Çırag, Dede Korkut Bülteni, Bakü Üniversitesinin Haberleri, Musiki Dünyası, Elmi Araştırmalar, Folklor/Edebiyat* dergilerinde yayımlandı. *Azerbaycan Folklorunun Aktüel Problemleri* (1991), *Ekologiya-Felsefe-Medeniyyet* (1999), *Azerbaycan Şifahi Halk Edebiyatına Dair Tedgigler-IX. ve X. Kitap, Dede Korkut Sözü* (1999), *Türkler Ansiklopedisi* için bazı bölümler yazdı.

ESERLERİ:

Oğuz Epik Ananesi ve Oğuz Kağan Destanı (1993), *Şaman Efsaneleri ve Söylemeleri* (C. Memmedov ile, 1993), *Zaman Zaman İçinde-Türk Halklarının Nağılları* (1993), *Ali Şir Nevai Hakkında Rivayetler* (1994), *Şah Abbasın Arvadı* (1996), *Hoca Ahmet Yesevi ve Halk Sufizminin Bazı Problemleri* (1997).

BAYAZIT, Bekir Sami

Eğitimci, yazar. 1921, Pazarcık / Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve ortaokulu Kahramanmaraş'ta bitirdi. Adana Muallim Mektebi (1943) mezunu. 1946'dan itibaren Hatay'ın çeşitli ilçelerinde öğretmenlik yaptı. Son görev yeri İskenderun'da Öğretmenler Derneği başkanlığı, İlkokul Öğretmenleri Sendikası ilçe başkanlığı görevlerini üstlendi. 1970 yılı öğretmen boykotunda kısa bir süre açığa alındı.

1972 yılında kendi isteğiyle emekli oldu. 1973'te CGP'den Hatay milletvekili adayı olarak seçimlere katıldı ve kaybetti. Bu tarihten sonra İskenderun'da bir şirketin temsilciliğini yapmaya başladı. *Kahramanmaraş'ta Bayazıtoğulları Tarih ve Albümü* (1974) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

BAYAZIT, Erdem

Şair. 18 Aralık 1939, Kahramanmaraş (Merkez) doğumlu. İstiklal Ortaokulunu (1953), Kahramanmaraş Lisesini (1959) bitirdi. Bir süre Hukuk fakültelerine devam etti. 1963'te öğrenimine ara vererek askere gitti. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1971) mezunu. MEB'de Basın Bürosu Memurluğu, Millî Kütüphane Süreli Yayınlar Şube Müdür Yardımcılığı, Kahramanmaraş'ta ede-

Erdem Bayazıt

ERDEM BAYAZIT

BİRAZDAN GÜN DOĞACAK

-Nuri Pakdil'e-

Beton duvarlar içinde bir çiçek açtı
Siz kahramanısınız çelik dişliler arasında
direnen insanlığın
Saçlarınız ıstırap denizinde bir tutam başak
Elleriniz kök salmış ağacıdır zamana
O inanmışlar çağının.

Zaman akar yer direnir gökyüzü kanat gerer
Siz ölümsüz çiçeği taşırsınız göğsünüzde
Karanlığın ormanında iman güneşidir gözünüz
Soluğunuz umutsuz ceylanların gözyaşına sünger.

Gün doğar rüzgâr eser bulut dolanır
Rahmet şarkısı söyler yağmurlar
Alnınız en soylu isyandır demir külçelere
Gürültü susar, ses donar, sevgi tohumu patlar
Sessiz bir bombadır konuşur derinlerde.

Ey bizim sabır yüklü toprağımızın kutsal ağacı
Sen bize hayatsın umutsun mezarlar kadar derin
Bizi tutan birşey varsa dirilten o sensin
Üzerinde uyuduğumuz yavru kuşların
tüy renkli sıcaklığı.

Ey damarlarımızda donan buz yüklü heykeller
beldesinden
Yıkıntılar sonrası sarındığım şefkat anası
Ey dağları yerinden oynatan ses, ey mermeri toz eden
rüzgâr
Ey âlemi donatan ışık, toprağa can veren el.

Gün olur toprak uyanır, ağaç uyanır, uyanır böcekler
Sarı bozkır titrer çıplak dağlar yeşerir gök yıkanır kirli
dumanlardan

Su coşar deniz kabarır, canlanır ölü şehirler
Yemyeşil bir rüzgâr eser yıldızlar arasından.

Şimdi siz taşıyorsunuz müjdenin kurşun yükünü
Çatlayacak yalanın çelik kabuğu
Sizin bahçenizde büyüyecek
İmanın güneş yüzlü çocuğu.

ERDEM BAYAZIT

SEBEB EY

Ürperir tabiat üfleyince rüzgârı derin gök soluğu
Ulu ses dokununca çarka
Düşer ölümün gölgesi eşyaya.

Başlar eşyada hareket kurtulmak için kendinden
Daha öteye geçmek için arınmak gibi elbiseden
Yakalar ölümsüzlüğün sonsuz ipini
Sonra ses olur

Zamanın idrâk incisi ses döner döner döner de
Yönelir sebebe
Sebeb ey
Sesi damarla çizer
Mutlak sözü damarda kanla çizer
Uzar bir göz ağrısının gecesi uçsuz bir nehir gibi

Bir bebeğin ilk heccesi düşer ağzından ansızın ve buhur
Aklı yontan o sonsuz sesi bulur
Sonra toprak sıkışır sıkışır taşar da renk olur tarlada
Güneşin çarpılmış elçisi Van Gogh'la gelir önümüze
Portakalla yayılır karanfilde tutuşur karar kılar denizde
Renk denizde karar kılan ebedi tarla olur.

Renk başkaldırırken helezonlar çizerken ses
Som fatih su fetheder tabiatı
Döner döner döğünür eritir dağları yobaz kayaları
Daha der sığmaz kabına yönelir göğe teslim olur
Ve düşerken toprağa çağırır
Sebeb ey

Her sabah bütün bitkiler iştahlı bir çocuktur
Emer emer emerler toprak anayı
O sultan hazinesi o hep veren sonsuz cömert anayı
Yeşil hayat kırmızı hareket sarı sabır emerler
Ve beyaz iman çizer sesini
Tamamlar kavisini
Sebeb ey

Erdem Bayazıt

biyat öğretmenliği ve İl Kütüphanesi Müdürlüğü, İstanbul Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Genel Sekreterliği, Sanayi Bakanlığı İnsan Gücü Eğitim Daire Başkan Yardımcılığı görevlerinde bulundu. Akabe Yayınlarının ve *Mavera* dergisinin yönetimini üstlendi. Bir süre DPT'de sözleşmeli personel olarak çalıştı. 1987 yılında ANAP listesinden Kahramanmaraş milletvekili seçilerek parlamentoda görev yaptı. Bu görevinin bitiminde (1991) yeniden İstanbul'a yerleşerek çalışmalarını burada sürdürdü.

İlk ürünü, 1956'da K.Maraş *Gençlik* gazetesinin sanat ekinde çıkmıştı. Sonraki yıllarda şiir ve yazıları; *Hamle*, *Yeni İstiklal* (1966), *Diriliş*, *Çıkış*, *Büyük Doğu*, kurucularından olduğu *Edebiyat*, *Mavera* ile *Yedi İklim* dergilerinde yayımlandı. Lisedeyken arkadaşları olan Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Alaattin Özdenören ile birlikte, önceden Nuri Pakdil'in çıkarmış olduğu *Hamle*'yi birkaç sayı çıkardı. *Engizekdava* gazetesinde sanat sayfası hazırladı. Nuri Pakdil'in çıkardığı mahalli *Hizmet* gazetesinde sanat-edebiyat sayfası düzenledi.

ERDEM BAYAZIT

Rasim Özdenören

"Erdem Bayazıt bir şiirinde "Adım Müslüman" diye açıklar kimliğini. Bu, onun şiirini hangi açıdan tespit etmemiz konusunda önemli bir ipucu verir elimize. Böylece onun şiirini hiçbir yanlış anlamaya yer vermeden çözümleyip yorumlayabiliriz. Erdem Bayazıt'ın şiiri, çağlardan beri sürüp gelen Müslümanın yaşam trajedisini anlatmak ister. Bu trajedinin kahramanı 'Müslüman' çağlardan beri ezilmiştir, zulme ve ihanete uğramıştır ve bugün, kendi durumunu görerek bu kölece şarta başkaldırmıştır. Artık bileklerindeki ve beynindeki ihanet kelepçesinin farkındadır ve sesini yükseltmektedir: 'Elbet kıracağım bir gün bu ihanet kelepçesini.

"Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu gibi karışık imgelere, uzak çağrışımlara başvurmaz. Cahit Zarifoğlu, müslümanın yaşantısının özenilir ve özlenir yaşantı olduğunu belirleyebilmek için çoğunlukla anılara yönelir, toplumun bilinçaltını dile getirir. Erdem Bayazıt'taysa bilinçaltı yok gibidir, geçmişe değil, geleceğe yöneliktir ve bu görünümüyle köktenci (radikal) bir niteliktedir şiiri. Onun geçmişe yönelişi bile bir hesaplaşma biçiminde ortaya çıkar, yitirilmiş geçmiş için sorar: 'Biz vardık, şimdi o biz nerede?' Bu yanıyla Erdem Bayazıt, Akif İnan'dan da ayrılır. Akif İnan, kendine özgü bir dünya kurmuştur, bu dünyada her şey yerli yerindedir, yerleşmiştir ve İnan, bu yerleşik düzen içinde konuşur. Erdem Bayazıt'sa zamanından ve çevresinden memnun değildir. Varolan bir düzenden kurtulup, yeni bir düzen aramanın içindedir. Daha açık bir deyişle şiirlerinin işlevleri ayrıdır. Akif İnan, var olacak bir dünyayı varmış gibi göstererek ve okuyucuyu o dünyaya çekerek anlatır ülküsünü; o ülküyü okuyucunun düşüncesine sindirmek, onda yaşatmak ister gibidir. Erdem Bayazıt'sa varolan dünyayı bir olgu, değiştirilmesi gereken bir veri olarak kabullenir ve o ülkünün geleceği muştusunu, umudunu verir."

ERDEM BAYAZIT

VEDA

Bu şehirden gidiyorum
Gözleri kör olmuş kirlangıçlar gibi
Gururu yıkılmış soy atlar gibi
Bu şehirden gidiyorum

İnsanlar taş gibi bana yabancı
Ağaçlar bensiz hüküm giyecek bulvarlarda
Bir tambur bir yalnızlığı anlatıyorsa
O ışıksız pencereden
Ben onu duymuyor gibiyim
Bir ağaç ölüyorsa kapımızın önünde
Ben onu bile duymuyor gibiyim.

Bu şehirden gidiyorum
Gömerek geceyi içime
Sabahın hüznünü beklemeden
Gidiyorum bu şehirden.

Liseden mezun olduğu yıl bir sene okula ara verdi, bu sürede *Gençlik* gazetesinde günlük yazılar yazdı ve *Cumhuriyet* gazetesi için muhabirlik yapmaya başladı. Ardından bir süre İstanbul'da yaşadı. Necip Fazıl'ın Erenköy'deki evinde yapılan sohbetlere katıldı. O yıllarda, başta Pakdil ve *Büyük Doğu* dergisi olmak üzere, Sezai Karakoç, Fethi Gemuhluoğlu ve Necip Fazıl üzerinde etkili oldular. Kendisi; fikirlerinde Necip Fazıl'ın, gönlünde Gemuhluoğlu'nun, estetik zevkinin oluşmasında Pakdil'in, şiir düşüncesinde ise Karakoç'un etkili olduğunu belirtir (Ahmet Ersöz, *Ardımızdaki Yıllar*). Akabe Yayınları ve *Mavera* dergisinin bir süre sahipliği ve yönetmenliğini üstlendi. Günlük gazetelerde köşe yazıları yazdı.

İlk şiir kitabı olan *Sebep Ey*'de topladığı, müslümanların emperyalizme başkaldırışını yansıtan şiirleri büyük ilgi gördü. Şairin şiir anlayışına göre, şiirde mutlaka tarihi bir boyut olmalıdır, fizik ötesine bir açılım ve günlük hayatın yansımaları görülmelidir. Şiirinde mesaj ön plandadır. Poetik anlayışı öncelikle Büyük Doğu'yla ve Sezai Karakoç'la biçimlenmiştir. Kendi ifadesiyle, "Tok, kavgacı, destansı bir üslûpla söylenmiş şiirlerinde ayrıca, lirik duygular işlenmiştir. İslâmi duyarlık bir 'leit-motiv' halinde bütün şiirlerine yayılmıştır." *Sebep Ey*'de büyük şehrin içtenliksiz ortamından doğaya kaçış özlemi vardır. *Risaleler*'de bu anlatımını sürdürdü. Ayrıca şiirlerinde, toplumun beylik kanılarına, resmî ideolojiden hayatımıza yayılan standart düşüncelere şiddetle karşı oldu. Onun, *Risaleler* kitabında "dava şiirine" yöneldiği söylendi. *Hece* dergisinin şiir özel sayısında poetik görüşünü şöyle özetledi: "Bütün yaratıklarını kuşatan, mutlak olan, tek değişmez Allah! Yeryüzünde Tanrının halifeliği makamında insan oturuyor. Ve insan yaratıcısına ulaşmanın bir yolunu arıyor. Karınca kaderince benim de aradığım başka bir şey değil."

Bayazıt, Afganistan gezisi izlenimlerini topladığı *İpek Yolundan Afganistan'a* adlı kitabıyla Türkiye Yazarlar Birliği Basın Ödülünü kazandı (1981). İkinci şiir kitabı *Risaleler* ile de Türkiye Yazarlar Birliği tarafından 1987'de Yılın Şairi seçildi. Türkiye Yazarlar Birliği ve Parlamenterler Birliği üyesidir. 2004'te Strasbourg'da TYB tarafından düzenlenen Türkçenin 5. Uluslararası Şiir Şöleni kapsamında Yahya Kemal adına düzenlenen büyük ödüle layık görüldü.

ŞAİRLER VE ŞİİRLER: ERDEM BAYAZIT

Mehmet Ragıp Karcı

(...) Erdem Bayazıt'ın şiiriyle ilk tanışmamın garip bir macerası var: Erdem Bayazıt bana bir şiir okuyor. Bu şiiri bir daha okumamı istedim. Bir daha.. Üçüncü tekrarından sonra ezberledim. Bu şiir Kar Altında Hüzün Denemesi adlı şiirdir.

Bu şiirin o zaman üzerimde bıraktığı etki, sanıyorum Dostoyevsky'nin Beyaz Geceler romanını okurken yaşadığım ruh haliydi. O yıllarda sadece benim değil benim yaşımdaki şiirle ilgili herkesin okuduğunda düşmesi muhtemel bir haldi. Oysa bu şiir, bir şuur patlamasının ve bir gizli savaşın içine mutlaka aşk karıştırılmış bir manifestosu olarak algılanmalıdır. Yazının başında ettiğim onca kelâma dikkat isterim. Bu dikkati de bugün gelmen noktada, birçok kalem erbabının edindiği yatay veya eğik duruşun aksine Erdem Bayazıt'ın yitirmediği dik ve emin duruşa çevirmek niyetindeyim. Erdem Bayazıt bu şiirinde bir dünya talep etmektedir. Bu talebi de şiirini hem eğip bükmeden, hem de dünyevî bir emele âlet etmeden ve yılları izleyerek her yaşın idrâk ve fehmine cevap veren canlılığını sürdürerek yapmaktadır.

"Belki bulmağa gidiyorsun kaybettiğimiz
o insan ve tabiat çağını"

(...) Şiirin kendisi gibi Erdem Bayazıt'ın şiiri de kişisel bir ahlâk teklif etmiyor. Şu demek: Erdem Bayazıt önerisini kendisine yapıyor. Hu hem bir ahlak önerisi değil, ancak yaşamları yahut yaşanılması şair tarafından arzulanan bir hissetme biçimidir. Birer çizgidir bu şiirlerde bize aktarılan. Bu yüzden Erdem Bayazıt bir niyeti ve bu niyeti gerçekleştirme yolunda bir yordamı bulunan sıradan, hatta çok sıradan biri gibidir. Duruşunun çizgiye benzetilmesinin sebebi de bu ahlâka dair sadece kendi alanını bağlayan biçimidir. Eğimi vardır fakat eğri değildir; kıvrımları vardır fakat kıvrgan değildir. Bu yüzden savaşçıdır fakat saldırgan değildir. Burada bir tenakuz yoktur. Bu duruşu onu iyi bir şair ve iyi bir sanatçı yapan en önemli unsurlardan birisidir. Eğer sanatının büyüklüğü oranında kendi kişiliğini öne çıkarsaydı, o kişilik karşısındaki okuyucu, şairin eserinden çok kişiliğini öne çıkaracak ve eseri iskalayabilecekti. Bu yüzden Erdem Bayazıt'ın söylediklerı ve teklif etmelerine dair okuyucuda uyanması muhtemel şuura bel bağlamalıdır. Bu da her hangi bir şeyi teklif etmesinden değil, sadece takdim etmesindendir. Sanatçı ile zorba arasındaki fark da buradadır.

Bu huzur verici olduğu kadar da muhaliflerini tedirgin edici ahlak yapısı ayrıca şiirin özel duruşunda da bazı tehlikeleri ihtiva etmiyor mu? Etmez mi? Erdem Bayazıt'ın duyuş ve algılayış alanlarını dayadığı bu sağlam ahlak yapısı, şiirle olan alış verişinde sözün hakkını yememek, yahut sözü geldiği haliyle şiire koymak sonucunu doğurmuştur. Bu şiirde genellikle tehlikeli bir alan olan güven duygusundan kaynaklanıyor olmalıdır.

(*Hece dergisi*, sayı: 86, Şubat 2004)

"Erdem Bayazıt'ın şiiri değil eski dindar şairlerinkinden, Mehmed Akif'ten de çok farklı şekil ve üslupta yazılmıştır. 'Birazdan Gün Doğacak' şiiri, eskilere değil, kendi nesildaşlarının şiirine benzer. Sadece üslup bakımından değil, hayat karşısında aldığı tavır bakımından da. (...) Erdem Bayazıt'ın şiirlerinde dini ve manevi havadan çok, politik bir hava hissedilir. 'Birazdan Gün doğacak' şiirinde 'iman', Mevlânâ ve Yunus Emre'de olduğu gibi içe, Tanrı'ya, varlık ötesine değil, tıpkı Marksistlerde olduğu gibi dışa, topluma, bu dünyaya yönelmiştir. Onu, sürdürdüğünü iddia ettiği eski gelenekten ayıran en mühim özelliktir bu." (Mehmet Kaplan)

"Bir genç adam için şehrin ıstırabını, bozulmuş törenin, inançsızlığın, faziletsizliğin tepkilerini, alışılmış düzenden yılgınlığı ve isyanı ve İslâm'da kurtuluşun güzelliğini, maddeden ruha kaçışı, şehirden köye, kasabaya kaçışı ısrarla anlatan, şiirler yazmıştır." (Ahmet Kabaklı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sebeb Ey* (1972), *Risaleler* (1987), *Şiirler* (ilk iki kitap bir arada, 1992; üçüncü kitabı da içeren yeni baskısı yapıldı), *Gelecek Zaman Risalesi* (1998).

GEZİ: *İpek Yolundan Afganistan'a* (1981).

HAKKINDA: Aylık Dergi (Temmuz-Eylül 1982), Gurbet Edebiyat Dergisi (sayı: 8, Şubat 1984), Rasim Özdenören / Bir Şairin Ünlemi "Sebeb Ey" (Ruhun Malzemeleri, 1986), Ayane (Mayıs 1989), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı Tarihi 20. Yüzyıl Türk Edebiyatı, c.4, s: 624-631, (1991), Hakan Sazyek / Çağa Aykırı Bir Şair: Erdem Bayazıt (Sombahar dergisi, Kasım-Aralık 1993), Korkut Soylu / Elbet Robinson da Şiir Okur (Hece dergisi, sayı: 26, Nisan 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 557-564), Recep Garip / Sebep Ey Üzerine... Erdem Bayazıt'la (Ay Vakti seçkisi, Kasım 2000), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 4, 11. bas. 2002, s. 703-704), Alim Kahraman / Erdem Bayazıt'ın Şiiri: Bir Boranın Patladığı Yer - Mehmet Can Doğan / Adamın Dar Adımları (Kaşgar, Kasım-Aralık 2003), Mehmet Ragıp Karcı / Şairler ve Şiirler: Erdem Bayazıt (Hece, Şubat 2004), Sezai Coşkun / Erdem Bayazıt'la Söyleşi: Şiir Aşkın Bir Dil Arayışıdır (Yedi İklim, Temmuz 2004), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Mehmet Atilla Maraş / 22. Dönem Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

BAYAZITOĞLU, Hüseyin Mümtaz

Araştırmacı-yazar. 1947, Adapazarı doğumlu. Erzincan Askerî Lisesi (1965), Harbiye (1967) ve Zırhlı Birlikler Okulunu (1968) bitirdi. Yurt içi ve dışında çeşitli kurslara katıldı. Yine yurt içinde ve dışında rütbelerinin gerektirdiği kıt'a ve karargâh görevlerinde bulunduktan sonra 1992 yılında albay rütbesiyle emekli oldu. Kıbrıs Türk Tarihi Kurumu, Türk Ocağı ve İLESAM üyesidir.

Makalelerini *Hergün, Ortadoğu, Son Havadis, Günaydın, Birlik-KKTC* gazeteleri ve *Töre, Türk Kültürü, Türk Yurdu, Türk Edebiyatı, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Tarih ve Toplum, Tarih ve Medeniyet, Yeni Harman, Yeni Hayat* dergilerinde yayımladı. Yurt içi ve dışında çeşitli bilimsel toplantılarda yayınlanmış çeşitli bildirileri vardır.

ESERLERİ:

Kıbrıs Güzeli Güzelleme mi İster (1992), *Karadeniz Meydan Okuyor* (1993), *Kıbrıs Yeniden* (1994), *Elen Irkının Kâbusu Karadeniz* (1997), *Karadeniz'in Kitabı* (2. bas. 2000), *Türkiye'nin Sarkacı* (2000).

HAKKINDA: Hüseyin Mümtaz Bayazıtoğlu / Türkiye'nin Sarkacı (2000).

BAYAZOĞLU, Ümit.

Bkz. ÜMİT BAYAZOĞLU

BAYBARS, Taner

Şair. 1936, Lefkoşe / Kıbrıs doğumlu. Timothy Bayliss adını da kullandı. Türk Lisesi mezunu. İngiltere'de bir süre devam ettiği hukuk öğrenimini tamamlamadı, İngiltere'de kaldı. Bir süre Türk dergilerinde şiirleri çıkan Baybars'ın, İngilizce şiirleri Amerika ve Kanada dergilerinde aralıklı olarak yayımlandı.

TANER BAYBARS

ÇAMAŞIR İPİ

Nedir yaptığın çamaşırcı kadın?
Neden gözlerin buğulu?
Karmakarışık bir teknen
İpin baştan başa dolu
Ve öyle temiz ki yıkadıkların
Yoksa matemli misin?
Neden ağlıyor çamaşırların?
Beni de al teknene çamaşırcı kadın

Bırak gözyaşı dökeyim ben de
Ve çamaşır ipinin üstünde
Bırak insanlara güleyim
Ve sen
"Alişimin gözleri kara"
Türküsünü mırıldanarak
Odun dumanından ağla
Gam ile değil, tasayla değil

Bu sonsuz bir ip çamaşırcı kadın
Hepimizi sen yıkamışsın
Akıtarak yavaş yavaş
Damla damla suyumuzu
Gün kısa, gece uzun
Çamaşırlar ipin üstünde
Farkında değiliz insan olduğumuzun

Beni çıkar teknenden çamaşırcı kadın
Bırak iptekilere güleyim
Elini öpeyim çamaşırcı kadın
Elini öpeyim

ESERLERİ:

ŞİİR: *Mendilin Ucundakiler* (1953) *To Catch a Falling Man* (1963) *Susila in the Autumn Woods* (1974), *Narcissus in a Dry Puol* (1978), *Pregnant Shadows* (1981), *Seçme Şiirler / Selected Poems (1947-1997)* (Türkçeye çev. M. Yaşın, 1997).

ROMAN: *A Trap for the Burglar* (1965).

ANI: *Plucked in a Far-Off Land* (1970), *Uzak Ülke: Bir Kıbrıs Çocukluğu* (Plucked in a Far-Off Land'in Türkçesi, çev. B. Ö. Düzgören, 1997).

DERLEME: *Modern Turkish Poetry* (Osman Türkay'la, 1971).

ÇEVİRİ (İngilizceye): *Selected Poems of Nâzım Hikmet* (1967), *The Moscow Symphony* (N. Hikmet'ten, Londra, 1970), *The Day Before Tomorrow* (N. Hikmet'ten, 1972), *Nâzım Hikmet: A Sad State of Freedom* (R. Mckane ile, 1990).

ÇEVİRİ (Türkçeye): *Karlı Bir Gün* (1980) - *Peter'in Sandalyesi* (E. J. Keats'ten, 1980)

HAKKINDA: Mehmet Yaşın / Kıbrıslı Türk Şiiri Antolojisi (1994), Ali Bizden / Uzak Bir Ülkeyi Uzaktan Anlatmak (Virgül, Mayıs 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

BAYBUĞA, Gülsade

Şair. 1963, Tekirdağ doğumlu. İlk ve ortaokulu Türkiye'nin çeşitli illerinde tamamladı. 1977 yılında ailesiyle birlikte Kıbrıs'a yerleşti. Bekir Paşa Lisesinden sonra Magosa Ebe ve Hastabakıcılık okulunu bitirdi. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesine girdi. Şiirlerini *Doğan Günün Sancısı* adlı şiir kitabında topladı.

HAKKINDA: Zübeyir Yılmaz - Ramazan Okumuş / Kıbrıs Türk Şiiri (1992).

BAYBURTLU ZİHNÎ

Halk şairi (D. 1785 / 1800, Bayburt - Ö. 1859, Trabzon). Asıl adı Mehmet Emin'dir. Erzurum ve Trabzon medreselerinde öğrenim gördü. 1815'te geldiği İstanbul'da on yıl kadar kaldı. Kasideler sunduğu devlet ileri gelenlerinden yakınlık gördü. 1828'de Doğu'da Rus işgalinin başlaması üzerine memleketine döndü. Harabeye dönmüş Bayburt için içli şiirler yazdı. 1834'te hac dönüşü Mısır'a uğradı. Abdülmecid'e, tahta çıkışı dolayısıyla yazdığı cülüsiyeyi sundu. Akka'ya giden donanmada Reşit Paşa'nın kâtibi olarak bulundu. Dönüşte İstanbul'da bir süre kaldıktan sonra 1847'den itibaren Hopa, Karaağaç, Of ve Erzincan'da devlet memurluğu yaptı. 1855'te geldiği Trabzon'da dört yıl kaldı. Bayburt'a giderken Trabzon'a

BAYBURTLU ZİHNİ

OTLAKÇI DESTANI

Bir şirin hikâye geldi hâtıra
Bu kıssadan hisse ala otlakçı
Yeter her keseye başın batıra
İçtiğin burnundan gele otlakçı

Evinden kahveye sürer subh u dem
Kurulur mangala cümleden akdem
Gelene efendim gidene ağam
Keselere dala dala otlakçı

Mansıbı rezâlet mesnedi b. tur
Uyuz tazı gibi ne aç ne toktur
Tütün bulamazsa zararı yoktur
Ayının tabanın yala otlakçı

Geceler subha dek sayıklar çoğu
Bir baş kahvelerde alır soluğu
Bazısı zor ile alır çubuğu
Bazısı da çıkar kola otlakçı

Kese kim verirse berâber olsun
Otlakçı harlara birâder olsun
Vermesin keseyi pür-âzar olsun
Gör-i har misâli kalsın otlakçı

Olursa kahveci ger entipüfçi
Otlakçısı olur keyfçiden keyfçi
Yâ defçi ederler yâhûd kenefçi
Gider olsa İslâmbol'a otlakçı

Ahbâbın birinden alır keseyi
Doldurur çubuğu basar fisayı
Rast gelirse Trabzonlu köseyi
Tütün ister güle güle otlakçı

Verin keseyi der elin uzatır
Ekseri garibin yolun gözetir
Çubuk doldurmağa sohbet düzetir
Baka baka sağ sola otlakçı

Mısır hassaşları burnuya gelmiş
Arab'ın Acem'in gülüncü olmuş
Kilimin dörd ucun sulara salmış
Düşmüş bunca halden hale otlakçı

Zihnî bu pendimi kabûl etsinler
Ba'd-ezin bu kârdan udûl etsinler
Meclis-i yârâna duhûl etsinler
Sıçramasın daldan dala otlakçı

yakın Ulasa köyünde öldü. Mezarı sonradan Bayburt'a taşındı (1936).

Divan şiirine yönelerek yazdığı kasideler, gazeller ve naatlardan oluşan bir divanı bulunan Bayburtlu Zihnî, asıl ününü *Divan*'ına almadığı, halk şiiri tarzındaki hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerle kazandı. 1828 Rus işgali sonrası Bayburt için söylediği:

"*Vardım ki yurdundan ayağ göcürmüş*
Yavru gitmiş ıssız kalmış otağı"

dizeleriyle başlayan koşması ünlüdür. Aruz ölçüsüyle yazdığı şiirlerinin yer aldığı *Divan-ı Zihnî* (1876) oğlu Ahmed Kehavi Efendi tarafından yayımlandı.

ESERLERİ:

Divan-ı Zihnî (1876), *Sergüzeştnâme* (manzum hicivler), *Kitab-ı Hikâye-i Garibe* (üç nüshası vardır).

HAKKINDA: Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu / Bayburtlu Zihnî (1928), Saim Sakaoğlu / Bayburtlu Zihnî (1988), Saim Sakaoğlu / Bayburtlu Zihnî Bibliyografyası (1990, A. B. Alptekin ile), Abdullah Uçman / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

BAYÇÖL, Hüseyin

Yazar. 1979, Horasan / Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Erzurum'da tamamladı. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi mezunu. Çeşitli dergi ve gazetelerde yazıları yayımlandı. Yazılarını *Umurumda Dünya* (2002) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Hüseyin Bayçöl / Umurumda Dünya (2002).

BAYDAR, Ahmet

Araştırmacı-yazar. 1952, Koyulhisar / Sivas doğumlu. İlköğrenimini Zara'da, ortaöğrenimini Sivas İmam Hatip Okulunda tamamladı. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1976) mezunu. Bir süre Diyanet İşleri Başkanlığında çalıştıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığına geçti. Gemlik ve Yeşilova'da (Burdur) öğretmenlik ve yöneticilik yaptı.

ESERLERİ:

İbrahimi Okuyuş (1998), *İki Deniz Arasında Vahiy* (1999), *Kur'an Açısından Korku ve Büyü* (1999), *Endülüslü Zidyar* (Muhiddin-i Arabi biyografisi, 2003).

BAYDAR, Mustafa

Gazeteci-yazar (D. 1920, Gümülcine / Yunanistan - Ö. 20 Ağustos 1976, İstanbul). Edirne Lisesi (1939), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1944) mezunu. Sivas, Diyarbakır, Erzincan, Erzurum lise ve öğretmen okullarında öğretmenlik yaptı (1945-50).

Daha sonra İstanbul'a gelerek çeşitli dergi ve gazetelerde çalıştı. *Cumhuriyet* gazetesinden emekli oldu. Atatürk ve devrimlerini tanıtan yazılar yazdı, röportajlarıyla tanındı.

ESERLERİ:

Atatürk Diyor ki (1951), *Atatürk'le Konuşmalar* (1952), *Ahmet Midhat* (1954), *Atilla* (1954), *Yeni Türk Hikâyecileri Antolojisi* (1954), *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar* (1960), *Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Anıları* (1968), *Zoraki Diplomat'ın Dedikleri* (Y. K. Karaosmanoğlu ile röportaj, 1970), *Atatürk ve Devrimlerimiz* (1973).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

M. Çetin Baydar

BAYDAR, Mustafa Çetin

Gazeteci-yazar. 27 Aralık 1943, Erzurum doğumlu. İlk, orta, lise ve üniversite öğrenimlerini Erzurum'da tamamladı. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi mezunu. TRT'de prodüktör, Erzurum Radyosu müdür vekili, Ankara Televizyonu şube müdürü, yayınlar şube müdürü; Tarım Bakanlığında yayın dairesi başkanı; Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu başkan yardımcısı; Tarım Bakanlığı müşaviri; Başbakanlık müşaviri olarak görev yaptı. 1996 yılında son görevinden kendi isteğiyle emekli oldu. Radyo Birlik'in kuruluş çalışmalarına katılarak burada genel yayın yönetmenliği yaptı. Türkiye Yazarlar Birliği, Aydınlar Ocağı, BBP (Genel Yönetim Kurulu) üyesi; Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı başkanıdır.

Makaleleri ve köşe yazıları; *Akit Yeni Şafak, Sağduyu, Gündüz, Palandöken, Muhalif, Yeni Dönem, Tutanak* gazeteleri ile; *Hareket, Adımlar, Yeni Türkiye, Nizam- ı Alem, Mina* dergilerinde yayımlandı. Ayrıca radyo ve televizyonlara çok sayıda program hazırlandı.

ESERLERİ:

Erzurum'u Anlamak ve Anlatmak (1989), *Toplumun Temeli Aile* (1990), *İslâm ve Radyo-Televizyon* (1994), *Geçidi Bekleyen Şehir* (1996), *Cumhuriyetin Öteki Yüzü* (2000), *Erzurum Yazıları* (2000).

M. ÇETİN BAYDAR

YİRMİNCİ YÜZYIL NE KAZANDIRDI?

Her kuşağın ömrünü çeyrek yüzyıl sayarsak dört kuşağın ömrü bu yüzyıla sığdı. Bir başka deyişle bugün 20-25 yaşında bulunan delikanlıların dedeleri ve dedelerinin dedesi yirminci yüzyılı idrak ettiler. Bu idrakten elde kalan nedir?

Eğer bu dünyadaki nasibimiz yalnızca duygularımızın ve nefsaniyetimizin topladıklarından ibaret değil, aklımız ve kalbimizin de tahsilatı söz konusuysa, bu soruya ciddi cevaplar aramak zorundayız.

Ciddi cevabı kim verir?

Elbette bilgi sahipleri..

Bilgi sahibi nasıl olunur?

Aklın ve yüreğin "bilgi açlığı" duymasıyla.

Hepimizde derin bir "Erzurum asabiye"si var. Şükür ki bu böyle.

Ama bu asabiye, henüz bir bilgi ve düşünce disiplinine dönüşmüş değil.

Çoğunluğu safsata ve cehalete bulanmış, vizyonsuz, abartılı, yersiz övünmelerle çirkinleşebilen, çocuksu bir "Erzurum asabiyesi" tutturmuş gidiyoruz.

Yani başımızda duran üniversitemizin metodolojik telkinlerinden hisse kapıp, bu taşralı böbürlenmelerine son verenimiz pek az.

Öğrenme ve düşünmenin temeli olan "Bilgi açlığını" duyan kafileler, bu yüzden, bir türlü zuhur etmiyor.

Hangi yöne dönseniz bir bûdayî nâbitlik var.

Kültür yok, zekâ tatilde.

Şiir'de müteşâirlere razıyız, o dahi ele geçmiyor.

Estetik derseniz Erzurum'da kimlik sahibi, bir ev, bir bahçe, hatta bir dükkan vitrini, bulun; sonra gelin bu konuyu konuşalım.

Düşünce, ya kasaba politikacısı demagogların, ya da resmi yahut özel ideoloji bezirganlığının elinde.

İdeoloji, insanı bezdiren dogmaları ile İslâm'ın yerini almaya çalışan bir din karikatürü.

Bu karikatür, şehirleri susturdu, şimdi dağlar da bayırlarda naralanıyor:

"Böyle mi gidecektin yirminci yüzyıl?

Ne vâdettinse aksini çıkardın. "

(*Erzurum Yazıları*, 2000)

BAYDAR, Oya

Yazar. 1940, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1964) mezunu. *"Türkiye'de İşçi Sınıfının Doğuşu"* konulu doktora tezinin Üniversite Profesörler Kurulu tarafından iki kez reddedilmesi üzerine öğrenciler, olayı protesto için üniversiteyi işgal ettiler. Bu olay, ilk üniversite işgali eylemi oldu. Daha sonra Hacettepe Üniversitesine sosyoloji asistanı olarak girdi. 1971'deki 12 Mart askeri müdahalesi sırasında, Türkiye İşçi Partisi (1961) ve Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) üyesi olarak, sosyalist kimliği nedeniyle tutuklandı ve üniversiteden ayrıldı. 1974'te TSİP kurucu üyesi oldu. 12 Eylül döneminde yurt dışına gitti, 1992'de döndü. Türkiye'ye dönüşünde Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığının ortak yayınları olan *İstanbul Ansiklopedisi*'nde redaktör ve *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*'nde genel yayın yönetmeni olarak çalıştı.

Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesinin son sınıfında yazdığı *Allah Çocukları Unuttu* adlı gençlik romanı nedeniyle okuldan atılma tehlikesi yaşadı. *Yeni Ortam* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı, daha sonra *Politika* gazetesinde yazdı. *Kedi Mektupları* adlı kitabıyla 1993 Yunus Nadi Roman Ödülünü, *Elveda Alyoşa* ile de 1992 Sait Faik Hikâye Armağanını, *Sıcak Külleri Kaldı* romanı ile 2001 yılı Orhan Kemal Roman Armağanını, *Erguvan Kapısı* ile 2004 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülünü aldı.

"Sıcak Külleri Kaldı'da, konusunu Türkiye'nin son kırk yılının fırtınalı ortamına yerleştiren yazar, son romanı Erguvan Kapısı'nda, geçmişe göndermelerle yaşamımızın son on yılının muhasebesini yapıyor. 'Nasıl, hangi dille anlatmalı?' sorusunu en az konunun kendisi kadar önemseyen Baydar, altının çizilmesi, üzerinde durup düşünülmesi gereken cümleleri, gerçek olaylarla örülmüş güçlü bir kurgunun içine yerleştiriyor. Erguvan Kapısı çok katmanlı, çok kahramanlı, farklı okumalara elverişli bir roman." (Neslihan Gürel)

ESERLERİ:

ROMAN: *Allah Çocukları Unuttu* (1960), *Kedi Mektupları* (1993), *Hiçbir Yere Dönüş* (1998), *Sıcak Külleri Kaldı* (2000), *Erguvan Kapısı* (2004).

DENEME: *Savaş Çağı Umut Çağı* (1963).

ÖYKÜ: *Elveda Alyoşa* (1991).

HAKKINDA: Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Tamer Erdoğan (Virgül, Şubat 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Nilüfer Kuruyazıcı / Oya Baydar'ın 'Kedi Mektupları' Yeni Baskısıyla Okur Önünde (Cumhuriyet Kitap, 6.1.2000), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Bir Siyasi Roman: Sıcak Külleri Kalacak (Cumhuriyet Kitap, 16.11.2000), Oya Baydar'ın Romanı Güncelliğini Koruyor: Sıcak Külleri Kaldı - Yakın Tarih Romanı (Cumhuriyet Kitap, 1.2.2001), TBE Ansiklopedisi 1 (2001), Bedirhan Toprak (Virgül, Şubat 2001), Neslihan Gürel / Söyleşi - Çiğdem Ülker / Erguvan Kapısı - Müge İplikçi / Erguvan Kapısı Üzerine (Varlık Kitap Eki, Ağustos 2004).

Oya Baydar

Sami Baydar

BAYDAR, Sami

Şair, yazar, ressam. 26 Eylül 1962, Merzifon / Amasya doğumlu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü (1983) mezunu. Yüksek lisansını aynı bölümde tamamlarken Neşet Günal ve Devrim Erbil atölyelerinde çalıştı. İlk kişisel resim sergisini 1989 yılında İstanbul'da Garanti Bankası Yonca Sanat Galerisinde açtı. Sonra memleketi Merzifon'a dönerek çalışmalarını burada sürdürdü.

Şiir ve öyküleri, 1982'den itibaren *Beyaz, Gösteri, Sombahar, Ludingirra, Kaşgar, Defter, eski'Z, Göçebe, Kitaplık, Geceyazısı* vd. dergilerde yayımlandı. 1984 Hürriyet Gösteri Dergisi Resim Yarışması Başarı Ödülünü aldı.

"Sami Baydar, özgünlüğü karşısında kayıtsız kalınamayacak bir şair. Şiiriyle okura kendine yeterli, kendini bütünlemiş bir imajlar dünyası sunuyor. Benim bu yazıda yapmaya çalıştığım, içine girebildiğim ölçüde bu dünyaya küçük bir yolculuk. Ama Çiçek Dünyalar daha derinlikli, daha oylumlu bakışları, irdelemeleri bekliyor. 'Ben karatahtaya hiç ay çizmedim ki/ onun gözyaşları olsun boğsun beni geceleri' diyen, diyebilen bir şair için haklı bir beklentidir bu." (Cevdet Karal)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dünya Efendileri* (1987), *Yeşil Alev* (1991), *Dünya Bana Aynısını Anlatacak* (1995), *Çiçek Dünyalar* (1996), *Varla Yok Arasında* (2003), *Nicholas'ın Portresi* (2005).

ÖYKÜ: *Dünyadan Çıkış Yolları* (1990), *Dünyada Anılara Bakıyorum* (1991).

HAKKINDA: Haydar Ergülen / Kendi İçinden Geçenleri Anlatan... (Şiir Atı, Kitap 4, Aralık 1987), Lale Müdür / Bir Yaprak ya da Bir Pergel Olarak Şair Sami Baydar ve Dünya Efendileri - Turgay Kantürk / Sami'ye Mektup (Sombahar, Kasım-Aralık 1992), Cevdet Karal / Sami Baydar'ın Çiçek Dünyaları'na Küçük Bir Yolculuk (Virgül, Ocak 1998), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Necmi Zeka / Rüyalarsa, Dünyadan Çıkış Yolları (Kitaplık, Ekim 2004).

BAYDERE, Muammer

Şair. 22 Eylül 1963, Bulancak / Giresun doğumlu. Eyüp Merkez İlkokulu ve Eyüp Lisesi ortaokul bölümü mezunu. Lise öğrenimini, uğradığı trafik kazası nedeniyle yarım bırakmak zorunda kaldı. 1989'da malülen emekli oldu. MESAM üyesidir.

İlk şiiri, 1981 yılında *Bulvar* gazetesinde, diğer ürünleri *Dikili Ekin, Ozan, Simav Anadolu, Hisler Bulvarı, İremcik, Sevgi Yolu* gazete ve dergileri ile çeşitli antolojilerde yayımlandı. Bazı şiirleri Yılmaz Tatlıses, Mustafa Sayan, Hasan Yılmaz, Bahattin Turan ve Selami Sel tarafından bestelendi.

1993'te *Ana* dergisinin şiir yarışmasında birincilik ödülünü, *İremcik* dergisinin yarışmasında ikincilik ödülünü, Akçay Şair ve Bestekârlar Festivalinde mansiyon aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Özlemlerim Çıldırdı (1995), *Umutlarım Komada* (2000).

HAKKINDA: Ali Abdülkerimoğlu / Umutlarım Komada (Simav Anadolu, 2.3.2001), Muhsin Durucan / Özlemlerim Çıldırdı (Keşan Önder, 8.11.1995), Abdülkadir Güler / Umutlarım Komada (Söke Ekspres, 16.7.2002).

Muammer Baydere

Emin Baydil

BAYDİL, Emin

Şair. 3 Eylül 1948, Bozova / Urfa doğumlu. Hilvan Merkez İlkokulu (1961), Urfa Lisesi (1968), Ankara Üniversitesi DTCF (1973) mezunu. 1974'ten itibaren Kastamonu, İstanbul orta dereceli okullarında öğretmenlik ve yöneticilik; GÜ Kastamonu Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitimi Bölüm başkanlığı (1994-98), aynı fakültenin İlköğretim Bölüm başkanlığı (1998) görevlerinde bulundu.

Makale ve şiirlerini, Kastamonu yerel gazeteleri ile *Duygu, Üçüncü Yeni, Kastamonu Eğitim Fakültesi* dergilerinde yayımladı. Yazdığı bir şiir, çalıştığı fakültenin marşı olarak bestelendi.

ESERLERİ (Şiir):

Çile (1978), *Kan Çiçekleri* (1990).

Ayrıca ders kitapları vardır.

BAYDOĞAN, H. Mehmet Lutfullah

Eğitimci, araştırmacı-yazar (D. Eylül 1884, Kafkasya – 10 Eylül 1966). Kafkasya'dan ailesiyle birlikte Karacabey'e göçtü. Yazılarında Karacabeyli mahlasını kullandı. Öğrenimine Çarşı Camii Şerifi Medresesinde başladı. Müftü Abdullah Sıdkı Efendi'den üç yıl ders gördü. Öğrenciliği sırasında üç aylarda Nalbant Camiinde vaazlar verdi. Seferberlik zamanında, 6 Eylül 1914'te Mekteb-i Harbiyeye alındı. Gerekli eğitimi gördükten sonra 28 Haziran 1914'te, asteğmen olarak üçüncü ordu emrine verildi. 24 Aralık 1918'de terhis edildi. Birinci Dünya Savaşında, Erzincan cephesinde yaralandı. Yusuf İzzet Paşa'nın emrinde çalıştı. Paşa tarafından Nasıh tayin edildi. Mustafa Fehmi'den ders aldı. Fransızca öğrendi. Millî Mücadeleye gizlice maddî katkılarda bulundu. Zaferden sonra kendisine Dersiâmlık maaşı bağlandı. Uzun süre devlet katında görev almadı. 17 Kasım 1948'de *Müslüman Sesi* dergisini çıkarmaya başladı. İkinci Dünya Savaşı döneminde, ekmeğin karneye bağlı olduğu günlerde dul, çalışamayacak ve sakat insanlara yardım için İl Fakirlerine Yardım Derneğini kurdu. 29 Nisan 1961'de Diyanet İşleri Başkanlığı Müşavere ve Dini Eserleri İnceleme Kurulu üyeline tayin edildi. 2 Nisan 1964'te sağlık durumundan dolayı emekliye ayrıldı.

EMİN BAYDİL

SORDUM

Sular mı akıyordu, ben mi akıyordum
Bir bilinmezlik denizine doğru yavaş yavaş?..
Garibe, gurbete, yollara sordum,
Dediler;sürünmek, işimiz bizim.

Zamanda bir lâhza
Sonsuzda bir iz
Belki de bir zerre bile değiliz.
Hani, bir ağlasa, boğulur beşer
Gözlerde ummandır yaşımız bizim.

Haksızlığa boyun eğmedik işte!
Doğruyu aradık, bulduk her işte
Eğilmiş yerlere, sen hele pişte
Nedenmiş anlarsın başımız bizim.

ESERLERİ:

İyi Bilgiler (1939), *Kürsü Dersleri* (1940), *İnsanlık Ödevleri* (1944), *Bilgi ve Ahlak* (1947), *Hac Kılavuzu* (1950), *Hazret-i Ali* (1961), *Kur'an Bir Hikmet-i Ezeliyyedir* (1969).

HAKKINDA: Mustafa Özel / İzmir'de Bir Dergi: Müslüman Sesi (Yedi İklim, Ocak-Şubat 2002).

BAYDUR, Cemile Nezahat

Arkeolog. 16 Eylül 1926, Muğla doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi mezunu. 1960'ta asistan, 1964'te doktor, 1968'de doçent, 1979'da profesör oldu. 1988'den itibaren İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü muhabir üyesidir.

ESERLERİ:

Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar (1970), *Die Münzen von Attaleia , Jahbruch für Numismatik und Geldgeschichte* (1975-76), *Roma'da M.Ö. II. Yüzyıldaki Reformlar* (1976), *Byzantion'da Basılmış Bir Lysimachos Postumusu* (1979), *İmparator Julianus*, (1982), *Audienzsaal'in Boğazköy, Palast Un Hütte* (1982), *Eski Anadolu Uygarlıklarının Sikkelere Yansıması* (XII Türk Tarih Kongresi Bildiriler, c. I, 1986), *Anadolu'daki Kutsal Dağlar, Dağ Tanrılar* (1995), *Roma Sikkeleri* (1998).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

BAYDUR, Memet

Oyun yazarı (D.1951, Ankara - Ö. 25 Kasım 2001). Londra Üniversitesinde sosyoloji okuduktan (1974-78) sonra Kenya Toplu İletişim Okulunda dört yıl konuk öğretim üyeliği yaptı. Oyunlarıyla tanındı. Bazı oyunları yabancı dillere çevrildi. *Limon* adlı oyunu ile Sanat Kurumu, *Yangın Yerinde Orkideler* ile de yine Sanat Kurumu ve Avni Dilligil Tiyatro Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

OYUN: *Limon* (1987), *Cumhuriyet Kızı* (1990), *Yangın Yerinde Orkideler* (1991), *Yalnızlığın Oyuncakları* (Tiyatro Anadolu dergisi, Güz sayısı, 1989), *Kamyon* (oyn. 1991), *Maskeli Süvari* (oyn. 1991), *Düdüklüde Kıymalı Bamya* (oyn. 1991), *Vladimir Komarov* (oyn. 1993), *Toplu Oyunları 1* (*Doğum, Limon, Yalnızlığın Oyuncakları, Kadın İstasyonu*, 1993), *Toplu Oyunları II* (*Düdüklüde Kıymalı Bamya, Aşk, Vladimir Komarov*, 1993), *Tensing* (1994), *Toplu Oyunları III* (*Yeşil Papağan Ltd, Sevgi Ayakları, Kamyon*, 1994), *Kutu Kutu* (oyn. 1995), *Toplu Oyunları V - Maskeli Süvari* (2001).

ÖYKÜ: *Gözün Kahverengi Suyu* (1974-94 arası öyküleri, 1995).

DENEME: *Hepsini Okudunuz mu?* (1996), *Uncello'nun Kuşları* (2002).

HAKKINDA: Hülya Nutku / Güneşe Tırmanmazsan Ayı Göremezsin (1992), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

Refik Baydur

BAYDUR, Refik

İktisatçı. 1932, Tercan / Erzincan doğumlu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu. İş hayatına 1953 yılında başlayarak muhtelif şirketlerde müdürlük, genel müdürlük ve murahhas azalık yaptı. 1963'ten sonra işveren sendikası Kiplas'ın çeşitli yönetim kademelerinde görev alan Baydur, 1989 yılından itibaren Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev yaptı. İş hukuku ve sendikacılık konularında makalcleri çeşitli dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Ayran Aşı, Bizim Çete, İş Güvencesi Tartışmaları (2004).

BAYDUR, Suat Yakup

Dilci (D. 1921, Tosya / Kastamonu - Ö. 1953, İstanbul). Almanya'da Alman Dili ve Edebiyatı yüksek öğrenimi gördü (1942). Dönüşünde önce Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (1946), ardından İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde öğretim üyeliği yaptı, doçentliğe yükseldi (1952). Dil devrimini savunduğu yazı ve kitaplarıyla tanınmıştır.

BAŞLICA ESERLERİ:

Dil ve Kültür (1952), *Dilimiz ve Yunan-Latin Asıllı Kelimeler* (1953).

Memet Baydur

Fatih Bayhan

BAYHAN, Fatih

Araştırmacı-yazar. Yüreğir / Adana doğumlu. Kıbrıs Yakın Doğu Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü mezunu. Vakıflar Bölge Müd. ve Yüreğir Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğünde görev yaptı. Yazıları *Güney Haber, Zirve, Kuvayi Milliye, Nahta Ekspres* ve *Yeni Gür* gazetesinde yayımlandı. Daha sonra Kültür ve Turizm Bakanlığında çalışmalarını sürdürdü. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ

Vakıf (1997), *Çukurovada Vakıf Med.* (1998), *Türk İslam Med. Vakıflar* (1998), *Ramazanoğlu Vakfı/Vakfiyesi* (1998), *Altın Şehir Adana* (1998), *Adana Deprem Gerçeği* (1999), *Adana Markası* (2001), *Anan Planı ve Yeni Olaylar Işığına Kıbrıs Gerçeği.*

HAKKINDA TYB - Türkiye Kültür ve Sanat Bülteni (Ocak 2006, s. 19).

BAYHAN, Nevzat

Gazeteci-yazar. 1961, Adıyaman doğumlu. Kahramanmaraş Lisesi (1978), Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi (1985) ve aynı üniversitenin Fen Bilimleri Enstitüsü (1987) mezunu. 1991 yılında ABD Rutbers Üniversitesi PALS lisan okulundan mezun olduktan sonra Stevens Teknoloji Enstitüsünde dört yıl çevre mühendisliği üzerine doktora çalışması yaptı.

1993-95 arası ABD'de Hasret radyosunda sunuculuk, *Golden Generation* dergisinde başyazarlık ve editörlük yaptı. 1995'te yurda dönerek sonrası *Zaman* gazetesinde köşe ya-

Nevzat Bayhan

zarlığı, Cihan Haber Ajansında genel müdürlük yaptı. Zaman gazetesinin Avrupa ve ABD'deki temsilciliklerinin yöneticiliğini üstlendi. Mesleği gereği Amerika, Avrupa, Ortadoğu, Ortaasya ülkelerinden çoğunu gezip buralarda gözlemlerde bulundu. 2005 yılından itibaren İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ genel müdürü olarak çalışmalarını sürdürdü. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

Uyuşturucuda Harlem Modeli (1997), *Tarih Boyunca İlim ve Din* (kolektif, 1998), *Bir Gazetecinin Hac Defteri* (1999), *Deprem Rehberi* (2001).

BAYIK, Hüdai

Gazeteci-yazar. 30 Kasım 1934, Manastır doğumlu. Ankara Atatürk Lisesi mezunu. 1958-77 arasında *Yeni İstanbul, Zafer, Ortadoğu, Bugün* gazetelerinde muhabir, istihbarat şefi, yazı işleri müdürü, temsilci olarak çalıştı. 1977'de TRT Araştırmacı Uzman Ödülü, 1975'te Ankara Gazeteciler Cemiyeti Yılın Gazetecisi Ödülünü aldı. Siyaset ve ekonomiyle ilgili çok sayıda makalesi vardır.

ESERLERİ:

Kaddafi, (1973), *Dokuz Numaralı Hücre* (1975), *Erbakan Kaddafi* (1976), *Kaş Tarihi* (1982).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

BAYIK, Hüseyin Feyzi

İslâm bilgini, fıkıhçı (D. 1874, Afyonkarahisar - Ö. 28 Aralık 1965). Rüştiyeden sonra Musa Amcazade Ali Efendi Medresesini bitirerck 1902'de Cami-i Kebir Medresesine müderris oldu. Döneminin en iyi fıkıh bilginlerinden biri olarak tanındı. 1912 yılında müftü yardımcısı, 1916 yılında da Afyon müftüsü olarak atandı. Bu görevi kırk dokuz yıl gibi uzun bir süre yürüterek belki de bu konuda bir rekor kırmıştır.

Millî mücadele yıllarında Kuvâ-ı Milliye örgütünde önemli görevler aldı, silaha sarılıp düşmana karşı sarıklı bir mücahit olarak savaştı. 1965 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrıldı, aynı yıl öldü. Miras hukuku hakkında *Teshilü'l-Ümme fi't-Taksimü't-Tereke* (1917) adlı fıkhî bir eseri vardır. Yazarlığı yanı sıra şairliğiyle de tanınmıştır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), İrfan Önver Nasrattınoğlu / Afyonkarahisarlı Şairler, Yazarlar, Hattatlar (1971).

BAYILDIRAN, Sabit Kemal

Öykücü-gazeteci. 4 Mart 1940, Adana doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini aynı kentte tamamladı. 1964'te İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümüne girdi. Burayı bitirdikten sonra Aksaray Lisesi Türkçe öğretmenliğine atandı. Adana, Bursa ve Balıkesir'de çeşitli okullarda Türkçe ve edebiyat öğretmenliklerinde bulundu. 12 Eylül sonrası 1402 sayılı yasayla öğretmenlik mesleğinden uzaklaştırıldı. On üç yıl pazarlamacılık yaptı. Emekli olduktan sonra yeniden öğretmenliğe döndü. Daha sonra özel bir dershanede Türkçe öğretmenliği yaptı. *Gasteci* romanında fantastik öğelerden, kolaj tekniğinden yararlandı.

İlk yazısı (*Cemal Süreya'nın 'Ülke'si*), 1967'de *Yordam* dergisinde yayımlandı. *Varlık, Türk Dili, Dönemeç, Yazko, Birikim, Soyut, Türkiye Yazıları* gibi dergilerde şiir üzerine yazılar yayımladı.

ESERLERİ:

DENEME: *Günümüz Şiiri Üzerine Yazılar, Metelikten Medyaya.*

ROMAN: *Gasteci.*

HAKKINDA: Roman Dilin Senfonisidir (söyleşi, E dergisi, Ekim 2000), Veysel Çolak / Yazı Üzerine Yazı (2005).

BAYINDIR, Abdulaziz

İslâm hukuku araştırmacısı. 1951, Tortum / Erzurum doğumlu. İstanbul İmam Hatip Okulu (1971), Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi (1976) mezunu. Doktorasını 1984 yılında Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde tamamladı. 1987'de, İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü İslâm Hukuku Anabilim Dalında doçent, 2003'te profesör oldu. İÜ İlahiyat Fakültesi Dünya Dinleri

SABİT KEMAL BAYILDIRAN

ŞİİRİMİZDE KUŞAK

Kuşak, aslında sosyolojik bir terim. Sosyologlar genellikle her 25-30 yaş öbeğini kuşak olarak nitelerler. Bu sözcüğün, edebiyat terimi olarak ilk kullanılması Tanzimatçılara ilişkindir. Daha sonraları bu terim "Kırk Kuşağı"nda kullanılır.

Edebiyatımızın bölümlenmesinde bir uyuşum yok. Bölümleme, bilimsel çalışmanın ilk adımıdır; bunu yapabilmek, soyutlama gerektirir, önemliyi, belirleyiciyi, önemsizden ayırarak bu soyutlama düzeyine ulaşılır. Yakın zamanın ürünleri için böyle bir soyutlamaya gitmek çok zor. Çünkü, her şeyden önce, değerli ile değersizi ayırmak, içinde yaşanılan bir ortamda, nesnel olabilmek güç. Çünkü edebiyat her şeyden önce bir beğeni işidir. Kişinin beğenisi, içinde yaşadığı koşullar tarafından belirlenir. Geçicinin içindeki kalıcıyı seçebilmek nesnellik gerektirir ki, kişinin içinde bulunduğu koşulları aşıp gününün ürünlerine dışarıdan bakabilmesi kolay değil. "Tasnif" ederken, belirleyicileri yakalamak, benzerliklerle benzemezlikleri görmek çok önemli. Bu bölümlemeleri (sınıflama) yaparken de adlandırma sorunu çıkar karşımıza.

Şiirimizi bölümlerken de birçok anlayışla, yaklaşımla karşılaşıyoruz. Günümüz şairlerinde bu konuda iki önemli yaklaşım var. Birincisi, bölümlemeye karşı çıkmak. Gerekçe "Her şair tek başına bu kişiliktir, öyle dönemler içinde, bölümlemeler altında değerlendirilemez"dir. Hüseyin Ferhad gibiler, bölümlemenin, şaire haksızlık olduğunu ileri sürüyor. "Edebiyatımızda kuşak yoktur." yarışında direniyorlar. Bu yaklaşım, bilimi anlamamaktan kaynaklanıyor. "Kapitalist toplumda iki ana sınıf vardır: burjuvalar ve emekçiler" dediğimizde burjuva A ile B'nin aynı kişiler olduğu söylenmiş olmuyor. Bu iki kişinin dünyaya bakışını, davranışını belirleyen ana etmen onların sermayedar oluşudur, yargısı ortaya çıkar bu sözden. Yoksa her ikisi aynı yemekleri sever, aynı renk elbiseler giyer anlamı çıkmaz bundan. Emekçi C ile D için de aynı yargı geçerlidir. Nasıl ki "memeliler" dediğimizde 'at' da 'balina' da aynı türün içinde değerlendirilirse, edebiyatta da "İkinci Yeni" dediğimizde Ece Ayhan da, Cemal Süreya da aynı 'tür'ün içinde değerlendirilmiştir. Her iki şair arasındaki benzerlik, at ile balina arasındaki kadardır. "İkinci Yeni" dediğimizde Ece Ayhan ile Cemal Süreya'nın "aynı" şiiri ürettiği anlamı çıkmaz. Ama bu iki şairi aynı kategoriye sokmamızı sağlayan önemli ortak noktaların varlığı yadsınamaz. Edebiyat da bir bilim olduğu için, bu sınıflamaya başvurmak zorundadır. Yoksa "Efendi, at karada yaşar, balina denizde; ikisini aynı sınıfta nasıl değerlendirebiliriz?" gibi bir itiraz, göz yanılsaması sonucu "Güneş dünyanın çevresinde dönüyor." demeye benzer. (...)

Biliyoruz ki, Tanzimatçıların temel niteliği, Batı'dan, özellikle Fransa'dan, burjuva ideolojisini Osmanlı ülkesine taşımak isteme leridir. Gerekse birinci kuşak, gerekse ikinci kuşak, aynı ideolojinin savunucularıdır. Aynı ideoloji,

estetik olarak Namık Kemal'de ve Abdülhak Hâmit'te aynı biçimde tezahür etmez. Aynı kuşağın içinde değerlendirilen şairler arasında dili, biçimi kullanış bakımından dünya kadar fark olabilir. Farklılığı oluşturan şairin yeteneği, çalışması, bilgi birikimi, dünyayı kavrayabilme gücüdür.

Elbette ki, aynı dönemde yaşayan şairlerin dünyaya bakışlarında ortak noktalar, kesişen paydalar olacaktır. Bunu yadsımak, bilim dışı yaklaşımdır; insanı, toplumsal bir varlık olarak kabullenmemektir. Aynı coğrafyada, aynı toplumsal koşullarda yaşayan şairlerin şiirine ister istemez aynı izlekler yansıyacaktır. "Paranın acımasız iktidarı" Marksistin de İslamcının da şiirine yansır; ama farklı biçimde, farklı bağlamda.

Edebiyatımız, burjuva ideolojisini savunanların öncülerini iki kuşağa ayırıyor. "Kırk Kuşağı" adı da bu gelenekten kaynaklanmış olmalı. Çünkü Kırk Kuşağı, işçi sınıfı ideolojisin savunan şairlerin ikinci kuşağıdır.

"60 Kuşağı" ve "'70 Kuşağı" diye adlandırılanlar da işçi sınıfı ideolojisin savunanların "Üçüncü Kuşağı"dır. Bu kuşakta her şair ayrı bir adadır, ama bu adaları birleştiren deniz, sosyalist gerçekçi anlayıştır. Dün, sosyalist gerçekçi anlayışla şiir yazan bir kişi, bugün o anlayıştan uzaklaşmış olabilir. Ama bu, onun belli bir dönemde, sosyalist gerçekçi şiir yazdığını, ya da yazmaya çalıştığını yok saymamız anlamına gelmez. Tevfik Fikret, Servet-i Fünun şairleri indedir; ama o daha sonra toplum sorunlarına yer veren şiirler de yazmıştır. Fikret'in ilk şiirleriyle son şiirleri arasında, özellikle şiirin işlevi açısından uçurumlar vardır. Fikret, bireysel izlekleri işleyen ürünlerden, hayatın diretmesiyle toplumsal izlekleri işleyen ürünlere yönelmiştir; ama aynı ortamın, aynı estetik anlayışın şairi Cenap Şahabettin'de bu dönüşüm görülmez. Üçüncü Kuşak'ın birçok şairinde, yine toplumsal koşulların dayatmasıyla (12 Eylül, reel sosyalizmin yıkılması, kapitalizmin küreselleşme diretmesi, postmodernizmin modalaşması...) Fikret'teki değişimin tam tersi bir durum görülür: Bireysel'den toplumsala. Üçüncü Kuşak'ta ise toplumsaldan bireysel dönüşüm vardır. (...)

Abdülaziz Bayındır

Kültürü bölüm başkanlığı, İÜ İlahiyat Fakültesi Fakülte Kurulu üyeliği, Temel İslâm Bilimleri Bölümü İslâm Hukuku Anabilim Dalı başkanlığı gibi görevlerde bulundu.

Kur'an Işığında Tarikatçılığa Bakış adlı eseri Rusçaya çevrilerek basıldı. Makalelerini, *İÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi* ile *Kur'an Mesajı İlmi Araştırmalar Dergisi*'nde yayımladı. Alanıyla ilgili çok sayıda toplantıda bildiri sundu.

ESERLERİ:

İslâm Muhakeme Hukuku (Osmanlı Devri Uygulaması, 1986), *Kur'an Işığında Tarikatçılığa Bakış* (1997), *Din ve Devlet İlişkileri Teokrasi ve Laiklik* (1999), *Duada Evliyayı Aracı Koyma ve Şirk* (2001), *Ticaret ve Faiz* (2002).

BAYINDIR, Ekrem

Eğitimci-yazar (D. 1927, Ahlat / Bitlis - Ö. 1997, Ankara). 1945 yılında Balıkesir Necatibey Öğretmen Okulu (1945) mezunu. 1945-58 yılları arası Ahlat, Adilcevaz ve Tatvan İlçe Millî Eğitim müdürlüklerinde bulundu. 1958'de MEB İlköğretim Genel Müdürlüğüne şube müdür yardımcısı olarak atandı. 1968'de Özel Öğretim Kurumları şube müdürü oldu.

ESERLERİ:

Ahlatlı Dervişoğlu Kalaycı Recep, Ahlat Manileri - Bilmeceleri - Atasözleri, Atatürk ve Kahramanlık Şiirleri, İlkelerde, Özdeyişlerde, Anılarda ve Şiirlerde Benim Atatürküm, Yeni Çocuk Edebiyatı Antolojisi.

BAYIR, Arslan

Şair ve yazar. 10 Nisan 1958, Bayır köyü / Alanya / Antalya doğumlu. İlkokulu Bayır'da, orta ve liseyi Alanya'da bitirdi. Denizli Eğitim Enstitüsü (1978) mezunu. Bir süre Alanya'da özel sektörde (1975-78) çalıştı. Daha sonra Adıyaman (1979-83), Bartın (1983-86) ve Adana'daki (1986) MEB'e bağlı okullarda öğretmenlik yaptı.

Şiir ve yazıları, 1972'den itibaren *Cumhuriyet, Siyah Beyaz, Hürriyet, Vatan, Yeni Ortam, Demokrat Alanya, Yeni Alanya* (1972-96), *Bizim Alanya* (1993-96), *Yeni Soluk* (1991-96), *Yeni Adana* (1992-96), *Bartın, Ekspres, Hür Gerze, Devrek Postası* gibi yerel ve ulusal boyuttaki gazetelerde ve *Aykırısanat* (1992-96), *Maki, Tını, Damar, Kuzeysu, Kıyı, Çalı, Broy, Somhaber, Kardelen, Beşparmak, Bay* (Yogoslavya), *Şafak* (Yunanistan), *Türk Sözü* (Moldova), *Sanat Edebiyat, Simav Anadolu, Sarı Zeybek, Berfin Bahar, Çağdaş Türk Dili, Duygu Seli, A- Edebiyat, Samsun Sanat, Amik, Güneysu, Kırk Ambar, Kimsesiz, Ana, Sevgi Pınarı, Yankı, Başkent, Sanat ve İnsan, Uzak, İspinoz, Orbita, Öğretmen Dünyası, Abece, Öykü Şiir,Taş, Mavi Dergi, Mavi Yeşil, Amik, Karalama Defteri, Akköy* gibi dergilerde yayımlandı. 1992 yılından itibaren arkadaşlarıyla birlikte, kurucuları ve yayın kurulu üyeleri arasında yer aldığı *Aykırısanat* dergisini çıkardı.

1997 yılında *Filiz* kitabı ile KKTC'de yayımlanan *Mısra-lık* dergisinin şiir yarışmasında Kıbrıs Şiir Ödülü, 2000 yılında Kayseri'de ANASAM adlı kuruluşun düzenlediği "Öğretmen" konulu şiir yarışmasında Jüri Özel Ödülü, *Simav Anadolu Dergisi*'nin 2000, 2001, 2002 ve 2003 yıllarında serbest şiir yarışmasında jüri özel ödülleri, Aydın Söke *Sarı Zeybek* dergisinden röportaj dalında birincilik, 2004'te İzmir'de Yirçe Şiir Yarışması'nda üçüncülük ödüllerini aldı. Ayrıca resim ve fotoğraf sanatlarıyla ilgilendi. Posterlerden üç görünümlü Atatürk fotoğrafları çalışmaları yaparak, çeşitli illerde ve Lefkoşe'de otuz beşin üzerinde sergi açtı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği ve BESAM üyesidir.

ARSLAN BAYIR

HAVADA BULUT

Havada yağmur sıkıntısı var
Kaleden tersaneye bakıyorum
Kurşuni bulutlar çökmüş
Şehrin üstüne
Bir beyaz güvercin uçuyor
Geminin güvertesinden
Ve sonra ıslık sesleriyle
Havalanıyor evlerin çatılarından
kuşlar
Gözünü kar burulmuş ovaların
Ölümü yüreğimde
Yaralar açıyor
İlk ateşti düşen yüreğime
Ölümüydü kardelenlerin
Sevgiyle toprağa
Karışmış eğilip öpmüştü
Çiçekleri...

ARSLAN BAYIR

SONBAHAR VE EV

Bir gece düşün sonbahardan
Rüzgarın önünde
Kuru bir yaprak gibi sallanan
Toz duman bir gece
Evde yapayalnızsın
Yağmurlar daha başlamamış olsun
Çevirirsin kirpiklerini üstüme
Derin düşmüşüm bir kere sana

Saat vurur geceyle beraber
Yalnızlığa beklerim
Bakir gece kalırsa sabaha kadar
Pencereden kayıp gelecek ay ışıkları koynuna
Yapraklar gibi düşse sonbaharda
Sahralar kadar uzansalar yeryüzüne
Biz de evde yapayalnız
Uzansak sonbahar düşlerine
Yağmurlar hüzün dökmeden toprağa
Kadeh dolu şarabın tadında
Ay ışıkları dolmadan koynuna evin

Yapraklar düşse bir bir
Evden çıkıp bahçe duvarını aşarak
Yağmurlar başlamadan usansak
Serem serpe güz çimenlerinin üstüne
Sonbahar mevsiminde
Masum baharlar gibi
Yüreğine ciselemeden ayrılık
Tuksak yalnızlık şarkıları...

(*Sonbahar Düşü Vurgunlar*, 1998)

"Bayır'ın şiirlerinde, rüzgâr dans eder, baharın ayak sesleri duyulur. Yıldızlar, bir ışık duyarlığındadır. Yürek yalnızdır. Herkese yetecek kadar sevgi vardır. Akdeniz sevdasıyla doludur şiirleri. Kadınlar şiir gözlüdür, gözler şiir yüklüdür. Sevginin yeşil kıyılarından uçurur esin kuşlarını ozan. Sivas'ta yakılan sanatçıları, öldürülen Uğur Mumcu'yu sevgiyle anar. Yurdunu kara bulutların kapladığını vurgular. Köyünü, doğduğu yeri unutmaz. Toprağı yüzüne süreceğini belirtir:

Arslan Bayır

'Toprağı / yüzüme süreceğim / O benim hamurumdur." (Hasan Akarsu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Tohum* (1990), *Dağlar Kalktı Şaha* (1991), *Filiz* (1994), *Sonbahar Düşü Vurgunlar* (1999), *Yağmurlar Dolusu Islanmak (2006).*

ÇOCUK KİTAPLARI: *Şirin Yüzler* (1995), *Çocuk Artı Çiçek* (2000), *Ninemden Masallar (2006).*

ÖYKÜ: *Alara Yolu* (1992), *Etobur Öyküler* (1993), *İki Nokta ve Dört Gün* (Kadriye Coşkun'la birlikte, 1996), *Emanet Pabuçlar* (2000), *Bademler Çiçek Açtı* (2004).

ARAŞTIRMA: *Muhtaç Olduğumuz Kudret Atatürk* (1999), *Neden Az Okuyor(muş)uz* (2000).

HAKKINDA: Dursun Özden / İki Nokta ve Dört Gün (Bizim Gazete, 23.5.1996), M. Demirel Babacanoğlu / Okuduklarım (Ekspres gazetesi, 2.12.1999), Ahmet Dokuzoğlu / Neden Okumuyoruz (Aykırısanat, Mayıs- Haziran 2002, sayı: 54), Ünal Şöhret Dirlik / Arslan Bayır'ın Kitaplarını Okurken (Aykırısanat, Kasım-Aralık 2002), Hasan Akarsu / Şiir-Den / İzler (2004), Mustafa Emre / Dünden Bugüne Çukurova Şiirleri (2004), Aziz Kemal Hızıroğlu / Neden Az Okuyor(muş)uz (Aykırısanat, Mayıs-Haziran 2004), M. Demirel Babacanoğlu / Arslan Bayır'la Söyleşi (Aykırısanat, sayı: 24), Abidin Güneyli / Bu Sayı da Kapak Şairi ve Yazarı (Maki dergisi-Mersin, Temmuz-Ağustos 2004), İlhan Soytürk / Arslan Bayır'ın Kitapları (Akköy dergisi, Mayıs-Haziran 2004), Ferhat İşlek / Neden Az Okuyor(muş)uz (abece dergisi, Temmuz-Ağustos 2004).

BAYKAL, Adnan Nur

Araştırmacı-yazar. 2 Şubat 1953, İstanbul doğumlu. Alman Lisesini bitirdikten sonra DAAD bursuyla Almanya'da Aachen Teknik Üniversitesinde okudu. 1979 yılında elektrik yüksek mühendisi olarak mezun oldu. Türkiye, Almanya ve Amerika'da üst düzey yöneticilik yaptı. Yirmi yıllık yöneticilik hayatının yarısını profesyonellerce yönetilen iki kurumda ve diğer yarısını üç aile şirketinde geçirdi. Haberleşme, enerji, tekstil, inşaat, klimalandırma ve eğitim sektörlerinde pazarlama, projelendirme ve yönetim görevleri üstlendi.

"Adnan Nur Baykal tarafından kaleme alınan 'Yöneticiler İçin Yeni Bir Bakış: Mustafa Kemal Atatürk'ün Liderlik Sırları', Atatürk'ü yönetici kimliğiyle yöneticilere anlatıyor. Baykal, dünyada, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde, günümüz lider ve yöneticileri için tarihi şahsiyetleri konu alan kitaplar yayımlanmaktadır. Zengin bir tarihsel geçmişe sahip olmamıza rağmen, bu konuda ülkemizde bu tür kitaplar pek yazılmamıştır. İnsan ve servet olarak kaynağın, belirli bir zaman içinde şekillendirilmesi olan liderlik ve yöneticilik, zaman aşımına uğramayan kanunlara uydukları için, İskender'den Atatürk'e pek çok müşterek özellikler sergilemektedir Çözülmesi gereken sorunlar çok farklı olmasına karşın, zaman içinde lider ve yöneticilerin yaklaşımında büyük benzerlikler bulunmaktadır. Hem en çağdaş, hem de bu günün ihtiyaçları için gerekli dersleri çıkarabileceğimiz bir lider olduğu için Mustafa Kemal Atatürk yazar tarafından seçilmiş ve anlatılmış." (Cumhuriyet Kitap)

ESERLERİ:

Günü Kurtarma Sanatı –II Abdülhamid'in Yöneticilik Sırları (1999), *M. Kemal Atatürk'ün Liderlik Sırları* (1999), *İş Hayatında Kimsenin Anlatamadıkları* (2000), *Babalar Oğullar ve Kızlar* (inceleme, 2002).

HAKKINDA: Vitrindekiler / Yöneticiler İçin Yeni Bir Bakış: Mustafa Kemal Atatürk'ün Liderlik Sırları (Cumhuriyet Kitap, 8.4.1999), Adnan Nur Baykal / Babalar Oğullar ve Kızlar (2002).

BAYKAL, Bekir Sıtkı

Tarihçi (D. 1908, Fındıklı / Rize - Ö. 5 Temmuz 1987, Ankara). Berlin ve Freiburg üniversiteleri mezunu. 1943'te profesörlüğe yükseldi. Anka-

ra Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde öğretim üyeliği, Erzurum Atatürk Üniversitesinde rektörlük yaptı. 1960-61 arası Kurucu Meclis üyeliğinde bulundu.

ESERLERİ:

Bağdat Demiryolları Problemi (1935), *Birinci Meşrutiyet* (1942), *Osmanlı Tarihi* (1949), *Mithat Paşa / Siyasi ve İdari Şahsiyeti* (1964), *Tarih Terimleri Sözlüğü* (1974).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Fahri Çoker / Türk Tarih Kurumu Kuruluş Amacı ve Çalışmaları (1983), Mahmut H. Şakiroğlu / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992).

BAYKAL, Deniz

Devlet ve siyaset adamı. 28 Temmuz 1938, Antalya doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1959) mezunu. Siyasetle Hukuk Fakültesinde öğrenciykcn ilgilenmeye başladı. 1960'ta Siyasal Bilgiler Fakültesine asistan olarak girdi. 1963'te doktorasını tamamlayıp iki yıl ABD'de Colombia ve Berkeley üniversitelerinde çalıştı.

Öğrenci harcketleri ve SBF'deki öğretim üyeliği döneminde "sosyal demokrat" olarak tanınan Baykal'a ilk aktif siyaset teklifi, İsmet İnönü'yü devircrek CHP genel başkanı olan Bülent Ecevit'ten geldi. 1973'te CHP'den Antalya milletvekili seçildi. Otuz üç yaşında milletvekili oldu. 1973-80 ve 1987-99 yılları arası milletvekilliği yaptı. Ecevit hükümetleri döneminde Maliye ve Enerji bakanlığı görevlerini üstlendi, parti yönetiminde görev aldı.

Sonraki yıllarda, partisinin katıldığı koalisyon hükümetlerinde dışişleri bakanlığı ve başbakan yardımcılığı görevlerini üstlendi. 12 Eylül 1980'den sonra bir süre gözetim altında tutuldu ve beş yıl siyasetten uzaklaşırıldı. 1983'te yasaklı olmasına rağmen faaliyetlerini sürdürdüğü gerekçesiyle bir grup önde gclen CHP ve AP'liyle birlikte Zincirbozan'da ikinci defa gözetim altına alındı. Eylül 1987'de Erdal İnönü'nün liderliğindeki SHP'den Antalya milletvekili seçildi. Öncc grup başkanvekilliği, ardından genel sekreterlik yaptı. 1990'da genel sekreterlikten istifa etti. CHP'nin yeniden açılması üzerine CHP'ye geçti. 9 Eylül 1992'de genel başkan seçildi. 18 Şubat 1995'te SHP ve CHP bütünleşme kurultayında aday olmayıp genel başkanlıktan ayrıldı.

9 Eylül 1995'te birleşmeden sonra yeniden genel başkan seçildi. 30 Ekim 1995'te kurulan DYP-CHP koalisyon hükümetinde başbakan yardımcılığı ve dışişleri bakanlığı görev-

Deniz Baykal

lerini üstlendi. 53. Hükümet kurulunca bu görevlerinden ayrıldı. 23-24 Mayıs 1998'de olağan kurultayda bir defa daha genel başkan seçildi. Ancak, 18 Nisan 1999 seçimlerinde partisinin baraj altında kalması sonucu 1992-99 yılları arasında sürdürdüğü CHP genel başkanlığı görevini kendi isteğiyle bıraktı. Bir yıl sonra aynı göreve yeniden seçildi. 3 Kasım 2002'de yeniden milletvekili seçilerek, partisi ikinci sırada oy aldığından muhalefet lideri oldu. Muhaliflerini etkisiz hale getircn Deniz Baykal, eski sol politikalardan uzak, "Anadolu Solu" olarak adlandırdığı yeni bir çizgi izlemeyc başladı. Siyaset bilimi alanında makaleleri çeşitli gazetelerde ycraldı. Görüşlerinin bir bölümü *CHP ve Anadolu Solu* (söyleşi, yay. haz. *Ahmet Hakan Coşkun*, 2001) adlı kitapta yayımlandı.

BAYKAL, Hülya

Arkeolog. 1 Mart 1950, İstanbul doğumlu. Saint Benoit Providance Fransız Kız Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Prehistorya Bölümü (1973) mezunu. 1973'te İTİA Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi, 1982'de İÜ İktisat Fakültesinde iktisat doktoru, Anadolu Üniversitesi AÖF'de akademik danışman, öğretim üyesi oldu. Marmara Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesinde doçent olarak görevini sürdürdü. 1973'te Arkeoloji ve İktısat sertifikası aldı. Türkiye Spor Yazarlar Derneği, Türk-Fransız Kültür Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

İstanbul Turizminin Yapısal Olanakları, Arkeolojik Tarihsel Zenginliklerin Ekonomik Yönden Değerlendirilmesi, Milli Mücadelede Basın, 1985-1905 Arasında Osmanlı Bütçe Görüşmelerine Dair Bazı Mazbata Ve Layihalar, Türk Basın Tarihi (1831-1923), Türk Kurtuluş Savaşında Türk-Fransız İlişkileri ve Bir Fransız-Türk Dostu Albay Mougin, Osmanlı Bahriye Teşkilatı ve Amiral Gamble Tarafından verilen bir Muhtıra, Türk Kadın Hakları, Osmanlı Devletinde Türk Kadını, Kurtuluş Savaşında Türk Kadını, Atatürk İnkılabı ve Türk İnkılap Kanunları Fransız Devrimi ve Türk İnkılabına Etkileri, Atatürkçü Çağdaşlaşma Yönünden Türkiye'nin Avrupa Topluluğuna Tam Üyeliği, Milli Mücadelede Mustafa Kemal Paşa ile Cemal Paşa Arasında Yazışmalar, A.T. Kurumları, Atatürk'ün Bazı Kuruluşların Hatıra Defterlerine Yazdıkları," Mustafa Kemal Devrinde Türkiye de Fransız Dilinde Yayınlanan Basına Toplu Bakış (1919-38), Atatürk'ün Kardiplomatiğe Bir Söylevi.

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

BAYKAL, Sururi

Şair ve yazar, siyaset adamı. 1 Ocak 1942, Siirt doğumlu. Siirt Lisesi (1961), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1974) mezunu. TUIS, ULAŞ İŞ genel başkanı (1967-75), avukat (1977), milletvekili (1983-87), HP ve SHP grup sözcüsü, DSP başkan vekili olarak çeşitli görevlerde bulundu. Edebiyatçılar Derneği (bir süre gcnel sekreter ve genel başkan yardımcısı, 1999-2001), Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

İlk şiiri *Siirt Petrol* dergisinde (Ankara,1962), sonraki yıllarda ürünleri *Damar, Varlık, Akköy, Kum, Karşı, Agora* dergilerinde, *Siirt Mücadele* gazetesinde yer aldı.

"Oyuncağın içinde kendisini cezbedenin ne olduğunu öğrenmek için büyük bir heyecanla oyuncağını eğip büken kıran döken çocuklar gibi sözcüklerin gösteren ve gösterilen olarak sözcelem oylumlarını yapıp bozuyor. Biçimiyle oynuyor, yapısını zorluyor; anlamını, gizini deşiyor. Bu en zevk aldığı bir iş, bir ritüeli gibi görünüyor. Bu anlayışı şairi ister istemez barok sözceye sürükleyecektir; öyle de olmuştur. Bu sözcelem onun aynı zamanda zaafıdır; çünkü burada çok oyalanıyor ve anlatım arap saçına dönüşüp dili anlaşılmaz oluyor. Oysa Kayıplar şiirinde olduğu gibi yalın ve duru kaldığında şiiri de ortaya çıkıyor, güzelleşmiş olarak, daha doğrusu güzel kalmış olarak." (Hayri K. Yetik)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Tazegüz* (1992), *Sevdalı*

Sururi Baykal

Yazın (1993), *Hüzünce* (1994), *Berroce* (1995), *G* (1995), *Siirtlinin Şarkısı* (1998), *Sonbirinci* (2002).

ROMAN: *Roman Yolu* (1996), *Bir Soluk Yaz* (1997).

DENEME: *Bu İlk El Hayat Sayılmaz* (2000).

HAKKINDA: Şükran Kozalı / Hüzünce (Varlık dergisi, Mart 1995), Cumhur Kılıççıoğlu / Nobel Adayımız (Mücadele gazetesi, 25.11.1996), Şükran Kozalı / İki Yükseklikte Kadın (Varlık Kitap eki, Eylül 1998), Şükran Kozalı / Matematik Midyeler ve Şiir (Varlık, 7.7.2000), Osman Nuri Poyrazoğlu / Kitap Kitap Şiir Gelir Bizlere (2000), Mustafa Yılmaz / Bu İlk Hayat Sayılmaz (Cumhuriyet Kitap, 19.4.2001), Mustafa Yıldız / Sonbirinci (Damar dergisi, Mart 2001), Hayat Sayılmaz (Cumhuriyet Kitap, 19.4.2001), Hayri K. Yetik / Hayat Işıkları Söndürülmüş Bir Kentin Romantik Fotoğrafı (Agora, Eylül 2002).

Bedri Baykam

BAYKAM, Bedri

Ressam, yazar. 26 Nisan 1957, Ankara doğumlu. CHP milletvekili Dr. Suphi Baykam'ın oğludur. İki yaşında resim yapmaya başladı. Altı yaşında Ankara, Bern ve Cenevre'de ilk eserlerini sergiledi. İstanbul Fransız Lisesine gitti, Paris Pantheon Sorbonne Üniversitesi (1979) mezunu. Sorbonne Üniversitesi İşletme Fakültesinde yüksek lisans yaptı. Paris'teyken aynı süreçte L'Actorat adlı bir özel okulda aktörlük eğitimi aldı. 1980 yılında Amerika'ya taşınan sanatçı, 1984'e kadar California College of Arts and Crafts'da resim ve sinema eğitimi gördü. 1987 yılına kadar San Francisco, New York, İstanbul ve Paris'te sergiler açmaya devam etti.

1987'de atölyesini İstanbul'a taşıyarak 100'e yakın kişisel sergi açtı, birçok grup sergisine katıldı, birçok kısa metrajlı film ve video filmleri çekti, kısa ve uzun metrajlı filmlerde aktörlük yaptı. Sosyal demokrat üç partinin birleşmesini sağlamak amacıyla kurulan Taban Operasyonu hareketine katıldı, 1995 yılı CHP kurultayında, CHP Parti Meclisi üyeliğine seçildi ve bu göreve üç sene boyunca devam etti. 2003 yılında CHP kurultayında partinin genel başkan adayı oldu. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Atatürkçü Düşünce Derneği, Plastik Sanatlar Derneği (kurucu, bir dönem 2. başkanı) üyesidir.

Güneş, Tempo, Siyah-Beyaz, Cumhuriyet, Aydınlık ve *Akşam*'da köşe yazarlığı yaptı. Sonraki yıllarda *İleri* ve *Türk-Solu* dergileriyle *Cumhuriyet* gazetesinde siyasî makaleler yazdı. Prima TV'de "Dönemin Rengi" isimli bir kültür tartışma programını üç yıl boyunca hazırlayıp sundu, *Artist-Skala* sanat dergisinin iki yıl genel yayın yönetmenliğini üstlendi.

ESERLERİ:

ROMAN: *Kemik* (2000).

ARAŞTIRMA: *Boyanın Beyni* (1990), *27 Mayıs İlk Aşkımızdı* (1994), *Mustafa Kemaller Görev Başına* (1994), *Ödünsüz Laik Türkiye* (1995), *Maymunların Resim Yapma Hakkı* (İngilizce, 1994; Türkçe, 1999), *Geçici Anlar Kalıcı Tatlar* (1996), *Gözleri Hep Üzerimizde* (1997), *Dönemin Rengi* (1997), *1968'i Hatırlıyorum* (1997), *68'li Yıllar Eylemciler* (1998), *68'li Yıllar Tanıklar* (1999), *Küba ve Binyılın Son Süvarisi Che* (1999), *Geçici Anlar Kalıcı Tatlar, Ordu Satranç Oynarken* (2001), *Ah Abi İlhan'ı Bi Oynatsalardı* (2002), *Binyıl Kırılması-Dün ve Yarın Mercek Altında* (2002), *Korku İmparatorluğuna Son* (2003), *Kemalizmin Yeni Yüzyıla Köprüsü* (2004). *Sanat Üzerine, Politika Üzerine* (2005).

HAKKINDA: Biçimleme, Görsel Algının Gelişim Sorunları ve Bedri Baykam (1964), Boyut Yayın Grubu / I'm Nothing But I'm Eveything (Ben Hiçbir Şeyim Ama Her Şeyim) (1999), Vitrindekiler / 68'li Yıllar (Cumhuriyet Kitap, 4.2.1999), Nadine Kibanda / Maymunların Resim Yapma Hakkı (NKA African Art, 2000), David Apllefield / Kcmiğinc Kadar Bedri Baykam ve Kemik (Frank Magazine, 2001), Binyıl Kırılması-Dün ve Yarın Mercek Altında (Cumhuriyet Kitap, 7.3.2002), Aslı Örnek / Ah Abi İlhan'ı Bi Oynatsalardı (Radikal Kitap, 22.10.2002), Dişi Entrikalar (2002), Boya Dışı ve Ötesi Bedri Baykam (2003), Korku İmparatorluğuna Son (2004), Mümtaz Sağlam / Sanat Koleksiyonu-Türk Sanatında 1950 Sonrası Çağdaş Yaklaşımlar ve Koleksiyondan Örnekler (c. 2, 2004).

BAYKARA, Abdülbâki.

Bkz. ABDÜLBAKİ BAYKARA

BAYKARA, Barbaros

Yazar (D. 1933, İstanbul - Ö. 1976). İstanbul Gazetecilik Okulu (1954) mezunu. Çeşitli gazetelerde ve Anadolu Ajansında muhabirlik yaptı. Tarihî ve siyasî olayları konu aldığı romanlarıyla tanındı.

ESERLERİ:

Grev Kazanı (1970), *Kanayan Toprak* (1970), *Dersim 1937* (1974, 2 cilt, *Tunceli 1938* adıyla, 1975), *Konstantiniye Alındı* (1974), *Nefret Köprüsü* (1974), *Son Oyun 1968-1972* (1974).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

BAYKARA, Tuncer

Tarihçi. 7 Temmuz 1940, Yatağan köyü / Acıpayam / Denizli doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Denizli'de tamamladıktan sonra kısa bir süre İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya Mühendisliği Bölümünde okudu. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü *"XIX. Yüzyılda Aydın Eyaleti"* konulu tezle bitirdi (1966). Aynı yerde doktorasını tamamladı (1971). Doktora tezi: *"XI. Yüzyıla kadar Türk Tarihinde 'Şehir"*.

Askerlik (1972-73) sonrası Hacettepe Üniversitesine girdi. Burada asistan, öğretim görevlisi ve doçent olarak çalıştı (1973-87). Aynı bölümde anabilim dalı başkanlığı yaptı. 1987 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesine Türkiye Cumhuriyeti Tarihi profesörü olarak atandı. Burada Türkiye Tarihi Anabilim Dalı başkanlığı görevini sürdürdü. 1988-96 yılları arasında EÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi müdürü, 1988-99 yıllarında aynı addaki bölümün başkanı oldu. Türk Tarih Kurumu ve Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü asli üyesidir.

Çeşitli kongre ve toplantılara katılmak üzere, Belçika, Japonya (üç ay), Tayvan, Almanya, Rusya, İsrail, Azerbaycan, Yunanistan, Fransa ve Kazakistan'da bulundu. 1998-99 eğitim yılında Bişkek'teki Kırgız-Türk Manas Üniversitesi Tarih Bölümü başkanlığı görevini yürüttü. 2000 yılı Eylül ayında Çeşme'de yapılan CIEPO'nun 14. sempozyumunun düzenlenmesinde bulundu.

Çeşitli dergilerde çok sayıda makalesi yayımlanmış olan Baykara, Türk hayatının iskân, yerleşme konuları; 'şehir' ve 'şehircilik', 'medeniyet' ve 'kültür' kavramlarının Türklerdeki durumu; Türk hayatının maddî kültür alanındaki durumu, coğrafya ve özellikle tarihî coğrafya; Anadolu'nun

Tuncer Baykara

ve Türk ülkelerinin tarihi coğrafyası, XIX. ve XX. yüzyıllarda Türkiye tarihi; tarihinin değişim süreci, Anadolu'daki Türk iskânının temelleri; Bizans'tan Türk devrine geçiş süreci ve bunun esasları konularındaki araştırma ve incelemeleriyle tanındı. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim üyesi ve aynı üniversitenin Atatürk İlkeleri Bölümü başkanı olarak çalışmalarını sürdürdü. Türk Tarih Kurumu, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü üyesidir.

Makaleleri *Yatağan, Hür Efe, Tarih İncelemeleri Dergisi, Türk Yurdu, Kırım, Bilge, Erdem, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Belleten, Ata, Yeni Asır, Arış, EÜEF. Tarih İncelemeleri Dergisi, EÜEF. Tarih İncelemeleri Dergisi, Ege Mimarlık,* Yeni Türkiye, Türk Kültürü gibi dergi ve gazeteler ile *Tanzimat'ta Şehir ve Belediye* (1992), *150. Yılında Tanzimat* (1992), *Vakıf Haftası Kitabı* (1993) adlı ortak kitaplarda yayımlandı. TDV *İslâm Ansiklopedisi*ne maddeler yazdı. Alanıyla ilgili ulusal ve uluslararası sempozyumlara katılarak bildiriler sundu.

"Türk tarihi kadar Türk kültürünün de eski ve devamlı olması, bu konuda Orta Asya kültürü ile günümüz yaşayan kültürü arasında bir bağlantı kurmayı mümkün kılıyor. Aradaki bu bağlantı, on yedi kitap ve iki yüz civarında makale sahibi olan, siyasi tarihten çok sosyal, kültürel, tarihi-coğrafya, şehir tarihi gibi konular üzerinde çalışan Tuncer Baykara'nın çalışmalarında görülmektedir." (Nilüfer Keskin)

ESERLERİ:

Denizli Tarihi II Kısım 1070-1429 (1969), *İzmir Şehri ve Tarihi* (1974), *Türk Devrim Tarihi* (1981), *Yatağan / Her Şeyi ile Tarihi Yaşatma Denemesi* (1984, Tokyo), *Türkiye Selçukluları Devrinde Konya Şehri* (1985), *Millî Mücadele* (1985), *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş I: Türk Devrinde Anadolu'nun İdarî Taksimatı* (1988), *Zeki Velidî Togan* (1989; Rusçası 1998), *Anadolu'nun Selçuklular Devrindeki Sosyal ve İktisâdî Tarihi Üzerinde Araştırmalar* (1990), *Osmanlı Taşra Teşkilâtında XVIII. Yüzyılda Görev ve Görevliler - Anadolu* (1990), *Türk İnkılâp Tarihi ve Atatürk İlkeleri* (1991), *Aydınoğlu Gazi Umur Bey* (1991), *Hıms ve Malazgirt Sancakları Yer Adları* (1991), *Osmanlılarda Medeniyet Kavramı ve On Dokuzuncu Yüzyıla Ait Araştırmalar* (1992), *Tarih Araştırma ve Yazma Metodu* (1995), *I.Giyaseddin Keyhüsrev* (1997), *Türk Kültürü Araştırmaları* (1997), *Türk Adının Anlamı* (1998, Rusçası 1999), *Türkiye'nin Selçuklular Devrindeki Sosyal ve İktisadi Tarihi* (2000), *Türk Kültürü Üzerine Makaleler - Türk Kültürüne Bakışlar* (2000), *Türk Kültür Tarihine Bakışlar* (2001), *Türk Kültürü* (2003), *Kız Kulesi Efsaneden Tarihi Gerçeğe* (2004), *Ben Kendim Tarihçilik Yolunda Kırk Yıl* (2004), *Atatürk ve XX. Yüzyıl Türk Tarihi Araştırmaları* (2005).

HAKKINDA: A. R. Balaman (Türk Folkloru-Bellcten, 1982, c. 2), M. Tuş (Tarih ve Toplum VII / 48, 1987), F. Kırzıoğlu (Türk Kültürü (IX, 105), Nahide Şimşir / Osmanlı Taşra Teşkilatı (Türk Kültürü , Aralık 1991), N. Bilgi / Osmanlılarda Medeniyet Kavramı (Tarih ve Toplum, Haziran 1992), T. Gökçe / Hıms ve Malazgirt Sancakları Yer Adları (Türk Kültürü, Ağustos 1996), G. Mat / Türk Adının Anlamı (Türk Kültürü, Kasım 1998), Nilüfer Keskin (Virgül, sayı: 16, Şubat 1999), F. Çolak / Türkiye'nin Sosyal ve İktisadi Tarihi (Türk Kültürü, Şubat 2001), S. Tutsak / Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası'na Giriş (Tarih İncelemeleri Dergisi, Ege Üniversitesi, VI / 1991), G. Mat (Türk Kültürü, Kasım-Aralık 2004).

BAYKURT, Fakir

Yazar ve eğitimci (D. 15 Haziran 1929, Akçaköy / Yeşilova / Burdur - Ö. 11 Ekim 1999, Essen / Almanya). Akçaköy İlkokulunu (1943) ve Isparta-Gönen Köy Enstitüsünü (1948) bitirdikten sonra beş yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. Daha sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünden (1955) mezun oldu. Yeşilova, Hafik, Konya ve Şavşat'ta Türkçe öğretmenliği yaptı. Demokrat Partinin iktidarda bulunduğu 1950'li yıllarda zaman zaman öğretmenlikten alınarak daha pasif görevlere verildi. 1958'de *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika edilen ilk romanı *Yılanların Öcü* nedeniyle hakkında kovuşturma açılıp Bakanlık emrine alındıysa da takipsizlik kararı verildi. 27 Mayıs 1960 İhtilalinden sonra Ankara'nın ilçelerinde ilköğretim müfettişliğine getirildi. 1962-63 yıllarında ABD Bloomington Indiana Üniversitesinde ders araçları konusunda uzmanlık eğitimi gördü. Türkiye Öğretmenler Sendikasının (TÖS) kuruluş çalışmalarına katıldı ve başkanlığına (1965) seçildi. Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu (TÖDMF) genel başkanlığı yaptı. Bir ara Millî Folklor Enstitüsü uzmanlığı (1967) görevinde bulundu. Türkiye çapındaki ilk öğretmenler boykotunda (1969) açığa alındı. 1971'deki 12 Mart askeri müdahalesinden sonra TÖS davasından yargılanarak uzun süre tutuklu kaldı, ancak 1975'te aynı davadan yeniden yargılandı ve beraat etti. Ortadoğu Teknik Üniversitesinde (ODTÜ) halkla ilişkiler ve yayın müdürlüğü ile Kültür Bakanlığı danışmanlığı (1978) görevlerinde bulundu. Milli Eğitim Bakanlığınca 1979 yılında Almanya'ya (Duisburg) gönderilerek Yabancı Çocuk ve Gençlerin Teşviki ve Bölgesel Çalışma Kurumunda eğitim uzmanı olarak çalıştı. 1996'da emekli oldu. 1963'ten itibaren ABD, Jamaica, Çin, Avustralya ile Orta Asya ve Avrupa ülkelerini gezip gördü. Son yıllarında Duisburg'da ve Antalya'nın Nebiler köyünde yaşıyordu. Pankreas tedavisi gördüğü Essen Üniversitesi Hastanesinde öldü. Cenazesi, 1979'dan sonra sürekli yaşadığı Duisburg'da düzenlenen bir törenden sonra İstanbul'a getirilerek Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.

Fakir Baykurt, edebiyata şiirle başlamıştı. *"Fesleğen Kokulum"* başlıklı ilk şiiri Eskişehir'de çıkan *Türk'e Doğru* adlı derginin Haziran-Temmuz 1945 tarihli sayısında yayımlanmıştı. Daha öğrencilik yıllarında, *Köy Enstitüsü* (1945-46) dergisinde ardı ardına şiirler yazımmaya (1946) başladı. Ardından öyküleri ve romanları geldi. Baykurt'un adının dergilerde görünmeye başladığı yıllar, Türkiye'de çok partili demokrasiye geçiş sancılarının yaşandığı bir döneme denk düşer. Özellikle 1950'den sonra, çoğu köy enstitülü pek çok yazar, Kemalist bir bakış açısı ile yeni dönemin siyasî

Fakir Baykurt

FAKİR BAYKURT

YARAN DEDE'NİN TAŞLARI

Olanın yanında olmayan da var, demiştim. Bunların sayısı da epeyce var. Kiminin kökten kesik, hiç olmuyor. Kiminin oluyor, yaşamıyor. Yoluk Fatma'yla İbrişah bunlardan. Yoluk Fatma gebe kalıyor, hatta altı yedi ay da gezdiriyor karnında, ama dokuz aya varmadan çıkarıp atıyor. İbrişah ise dört tane doğurdu bugüne kadar; her biri sekizer ay yaşayıp gittiler dünyadan.

Bu ikisi çocuk delisi şimdi köyde. Yana yana aranıyorlar. Hallerine acımayan yok. Kendileri de ellerinden geleni yaptılar. Tekkeden türbeden geç, doktora bile gittiler. Lâkin olmadı, yok bir çare. Vardır ama köyde yok! Karılar temelli kısır olsa, olmuyor denir de umut kesilir. Bunlarınki kafa kurcalıyor.

En sonu, Beytullah Hoca buldu çareyi. Hocanın elinde bin hüner. Yıldızlama'ya baka, cin dere, kitap açа sırına vardı bu işin. Havadis öyle bir duyuldu, öyle bir yayıldı ki, değil bizim köy, bütün komşu köyler Yoluk Fatma'yla İbrişah adında iki garip yurttaşımızın çocuğu yaşamadığını duydu öğrendi bu sayede.

"Yıldızlama'ya baktım, öyle göründü. Kitap açtım öyle göründü. Düşe yattım öyle göründü. Cin derdim öyle göründü. Yoluk Fatma'yla İbrişah'ın gocaları, Yaran Dede'den taş almışlar. Bu taşları götürüp yerine koymadıkça yirmişer dene garı alsalar, yirmi garıdan yirmişer dene çocukları olsa gine bir denesi yaşamayacak!"

Hocanın yaymladığı, dağın taşın duyduğu, duyanların yerden göğe hak verdiği bir bildiriydi bu. Konu komşu, daha o gün, iki kocanın başına, çullandı:

"Kalk döyüs!.."

"Kalk dürzü!.."

"Kalkın."

"Durmun, neredeн aldınız da nereye koydunuz bulun, yerine götürün böyük Ulu'nun taşlarını... Köyün başına kocaman bir belâ açmadan ne yapacaksanız yapın çabuk!.."

"Kalk döyüs!.."

"Kalk dürzü!.."

"Kalkın çabuk!.."

Adamlar öte düşündüler, beri düşündüler, böyle bir "cahallık" yapıp yapmadıklarını öldüler hatırlayamadılar. Bunun da caresini Beytullah Hoca buldu:

"Benim yaşım seksen. Babanızın doğduğu günü bilirim. Eyi düşünseniz siz de bilirsiniz emme kafanız kalın. Köye mektup yapıldığı yıl Arif Beyin taşıttığı taşları ne tez unuttunuz? Bugün gibi gözümün önünde... Siz o zaman talebe değil miydiniz?"

Durun, dinleyin, demeye kalmadı. Öğretmen İbrahim'i bir tarafa itip koştular okula! Duvarları delik deşik ettiler. Buldukları iki ak taşı Yaran Dede'ye koydular. Koydular da rahat bir nefes alabildiler. Bir daha da böyle eksik bir iş tutmamasına yemin üstüne yemin edip tövbe istiğfarla kurban kestiler. Şimdi bekliyorlar, eğer başka bir kabahatleri yoksa çocukları olacak, yaşayacak!

Bu havadisin dumanı üstündeyken, bir ikindi vakti, ayağındaki mestlerinin yırtığını yamatmak için Beytullah Hoca bize geldi. Onun geldiğinde Ramazan uyku çekiyordu. Anam, akşam için yaprak sarması yapıyordu. Ben, anama yardımı etmekte olan teyzemin, anadan öksüz, babadan yetim ve genç yaşında kocadan dul teyzemin dizine yatmıştım. "Nedir seninle alıp veremediğimiz Taurının? Ne biçim iş, ne biçim adalet bu?" diye şakalaşıp duruyordum. Birden giriverdi kapıdan. Nasıl derlenip toparlandık, anam nasıl Ramazan'ı uyardı, bir anda nasıl oldu bunlar? bilmiyorum... Altına nimder attık, oturttuk. Elini öptük. "Hoş geldin, safa geldin, evimize bereket getirdin," dedik. Hiç o seksen yaşın adamı değil. Dinç mi dinç. Kendi yönünde hâlâ kafası işliyor. Söz ettiği konularda onu yanıltmak güç. Okuduğu Arapça ayetleri hiç düşünmeden çeviriveriyor,.. Ramazan, gitti mestlerin başına oturdu. Biz açtık Yoluk Fatma'yla İbrişah'ın meselesini. Hocanın sözleri hep bana karşı. Anamla teyzem de yedekliyorlar onu.

"Hikmet... Hikmeti-hüda... Dağ taş hikmet..."

Anam: "Yaa, doğruu... Hikmeti hüda... Doğru..."

Hoca: "Dağ taş hikmet dolu... Taş deyip geçenlere bakmayın. Ağaçta bile hikmet var! Bildiğimiz şu karaçalı yok mu, onda bile... Ekiz Ali bir gün Beyönü'deki çalıdan bir dal kesmiş, keser sapı yapmak için. Daha o gün ürüyasında herifin dersini vermişler. Soymuşlar bunu, dömelmişler, kestiği dalı da getirip... Ekiz Ali terleye terleye zahabı zor etmiş. Tabanı bir çalı emme, düşünmek lazım: Hiç yere göğü yaratan tanrı, yaratır da boş mu koy? Her şeyde bir hikmet mevcuttur. Yerlerin karış karış sahibi vardır. Sahibi Tanrıdır. Tanrı büyüktür. Cenabı rabbülâlemin, bize dört muhafız melek vermiştir. Dördü, dört bir yanımızda bizi gözetler. Bunlar öyle kuvvetli, öyle dikkatli ki, dünyada hiçbir varlıkla kıyaslanamazlar. Sivil polislere benzerler. Sana görünmeden dolaşırlar yörende, seni güderler..."

Anamgil: "Çok şükür!.." diye derin bir nefes aldılar.

"Biz bu dört muhafızın nezareti altındayız daima. Yalnız ayakyoluna giderken boşluyor bunlar bizi. Çıktık mı yeniden takılıyorlar peşimize..."

Teyzemin aklına geldi birden:

"Ayakyolunda bismillâh çekilmeyecek diyorlar, asıllı mı bu?"

"Dört adım kala bismillâhını çekeceksin. Varıp oturduğun zaman da hemen destur! diyeceksin. Melekler, bismillâh dediğin yerde kalıp seni bekleyecekler. Şayet bismillâh demezsen melekler sende kalmaz. Onlarla böyle pis yerlere girip çıkmak tehlikeli. Çok uyanık olmalı... Sonra bakın, ayakyoluna varıp oturduğunuz zaman destur çekmeyi unutursanız melekler mesuliyet kabul etmez. Bunu aklınızda eyi tutun... Ha, ne diyordum? Dağ taş hikmet dolu... Her şeyde bir hikmeti ilâhi var. O taş orda duruyor emme ne gayeye duruyor? Almalı mı, almamalı mı? Biraz dönüp düşünmeli..."

"Canım," dedi anam, "Arif Beyin hatalı işleri çoğudu. Hiç Yaran Dede'nin taşı alınır mı?"

Teyzem: "Emme, dur bakalım," dedi. "Yaran Dede'den taş almak, tutana tutuyor, tutmayana bir şey yok! Şu Kiralı denen dürzüye bakın: Çocukları sıpalar gibi! Halbuysam, yaptırdığı gayfanın taşını hep Yaran Dede'den çekti..."

Beytullah Hoca bir başka hikmete geçecekken, sözü anam kaptı:

"Tanrı onun da belâsını yerir bacım! Merak etme, hem de yakındadır. Çocuklarının sıpalar gibi olduğuna ne bakıyon? Hemi de onun çocukları, gayfayı yaptırmadan doğdu. Çocukları doğmadan yaptırsaydı da göreydik bir..."

Teyzem: "Çocuğu çok olan karılar düşürüp de kurtulacağız diye cantarını boşu boşuna tehlikeye atıyorlar demek. Yollasınlar kocalarını, söktürsünler Yaran Dede'den iki taş, tamam..."

Hocanın mestleri yamanmıştı. Akşam namazı için bir de abdest alıp kalktı. Merdivenden indirip avlu kapısına kadar geçirdik. "Hikmet, hikmet..." diye çekti gitti.

Anam: "Bunlar mühim şeyler," dedi. "Bilmişken insan bunları bilmeli..."

Gülümsedim. Anam kızdı:

"Yılışma deli deli!... Beytullah Hoca bu, gidende bir dene! Onun gibi ilmi derin, onun gibi itikadı kavi bir adam daha var mı? Ne yılıyon herifin ardından?"

motifini işlemeye başladılar. Bu anlayışla yazılan Mahmut Makal'ın *Bizim Köy* kitabının (1950) ardından Talip Apaydın'ın *Bozkırda Günler* (1952) kitabı gelir. Bu yeni akımın, ilk çıkışında Demokrat Partinin popülist siyasetine paralellikler gösterdiği sanılır. Ancak, köy romanlarının öne çıktığı bu dönem, elbette onları yetiştiren köy enstitülerinin modernist ve aydınlanmacı ideolojisini benimser ve naturalizmin izlerini taşır. Fakir Baykurt, köy romanının yaratıcısı değildir; ama o, bu türe gerçekçi-muhalif-devrimci bir içerik kazandırarak 1960-70 arasında yazılan Türk romanının önünü açmıştır. Sonraki yıllarda, hikâye, şiir ve düşünce yazılarını; *Kaynak* (1947-55), *Yücel* (1949), *Yeni Ufuklar* (1951-76), *Varlık* (1949-95), *Seçilmiş Hikâyeler*, *Beraber*, *Yeditepe* (1952-85), *İmece* (1960-70), *Fikirler,Yazın, Sanat Olayı*, *Türk Dili* (1965-75), *Cumhuriyet* (1959-95), *Öncü* (1960), *Yön*, *Abc*, *Öğretmen Dünyası* (1980-95), *Evrensel* (1995-96), *Türk Dili Dergisi* (1984-99) gibi gazete ve dergilerde yayımladı.

Baykurt, 1955'te çıkan ilk kitabı *Çilli*'de, *Seçilmiş Hikâyeler* ve *Beraber* dergilerinde yayımladığı öykülerini toplamıştı. Sonraki öykü kitapları *Efendilik Savaşı* (1959), *Cüce Muhammet* (1964), *Anadolu Garajı* (1970), *İçerdeki Oğul* (1974) ile *Yılanların Öcü* (1959), *Irazcanın Dirliği* (1961), *Tırpan* (1970) gibi romanlarında köy yaşamını, köylünün bilincinde ve bilinçaltındaki isteklerini, tepkilerini ve çelişkilerini yansıttı. Bunu yaparken halka mal olmuş deyiş özelliklerine ve deyimlere de yer verdi. Bir dönem göç sorununu ele alarak Almanya'daki Anadolu insanının değişim süreci içinde yeniden biçimlenmesinin getirdiği sıkıntıları, farklı bir kültürc uyum sağlamak için gösterilen çabaları çok boyutlu bir şekilde aktardı. Eserleri, edebi değerinin yanı sıra toplumbilim ve halkbilim yönünden zengin bir kaynak olarak görülür. Baykurt'un kullandığı dil doğal, yalın, şiirsel bir halk Türkçesi olarak değerlendirildi. Yazdığı seksene yakın kitabıyla neredeyse tek başına Türkiye gerçeğini en çıplak biçimiyle yazıya, dolayısıyla edebiyata aktardı. Aynı zamanda meslek alanındaki sivil toplum örgütü çalışmalarıyla Türkiye muhaliflik kültürüne katkıda bulundu.

Genel olarak sanatta toplumcu-gerçekçi anlayışın, en çok da Türk edebiyatında "köy romanı" olarak adlandırılan akımın 1980'lerden sonra gözden düşmesi, bir anlamda saldırıya uğraması, bu akımın en önemli temsilcisi olan Baykurt'u da doğrudan hedef olarak almaya başladı. Romanlarına yansıyan muhalifliğini hayatına da taşımayı başaran Fakir Baykurt, biraz da bu nedenle Almanya'ya yerleşti. Ancak coğrafya neresi olursa olsun o, ülkesinin gerçeklerini anlatmaktan, siyasî ve toplumsal mücadeleden vazgeçmedi. Zaman zaman genel ve yerel seçimler öncesinde kimi şair ve yazar arkadaşları ile birlikte mitinglerde yer aldı, gerektiğinde seçimlerde aday oldu. Birkaç kuşağın bilincine direniş kültürünü aşılayan Baykurt, gözaltılar, tutuklanmalar ve baskılarla dolu hayatında kendi doğrularından taviz vermedi.

Fakir Baykurt

Fakir Baykurt, altmış beş yaşına kadarki hayat hikâyesini yedi ciltlik anılar kitabında anlattı. Çocukluğundan başlayarak dönem dönem köy enstitüsü, köy öğretmenliği, sendikacılık, emeklilik yıllarını ve Ankara'dan Artvin'e, Sivas'tan Konya'ya ulaşan Anadolu yollarını ayrıntılarıyla anlattığı bu anılar serisinin ilk yedi cildinde, birlikte çalıştığı, fikirlerini paylaştığı dostlarından yer yer söz etmiştir. Bu dizinin *Dost Yüzler / Portreler* (2002) adını verdiği sekizinci kitabında ise kendisi için önem taşıyan insanların hikâyelerini genişleterek, bir anlamda gönül borcu duyduğu o insanları bir kez daha anmak istemiştir.

Sinemaya uyarlanan ve Almancaya çevrilen *Yılanların Öcü* romanıyla 1958 Yunus Nadi Roman Mükâfatında birincilik ödülünü, *Sınırdaki Ölü* ile 1970 TRT Öykü Ödülünü, *Tırpan* ile 1971 Türk Dil Kurumu Roman Armağanını,1980 Avni Dilligil Tiyatro Ödülünü, *Can Pazarı* ile 1974 Sait Faik Hikâye Armağanını, *Kara Ahmet Destanı* ile 1978 Orhan Kemal Roman Armağanını, *Yarım Ekmek* ile 1998 Sedat Simavi Edebiyat Ödülünü aldı. Ayrıca, sahneye uyarlanan *Sakarca* adlı eseri *Tiyatro 79* dergisince yılın en iyi oyunu seçildi. Yurt dışında ise *Barış Çöreği* ile 1984 Berlin Senatosu Çocuk Yazını Ödülünü, *Gece Vardiyası* ile 1985 Alman Endüstri Birliği Kültür-Yazın Ödülünü aldı. Yılanların Öcü adlı eseri 1961'de Metin Erksan, 1985'te Şerif Gören tarafından filme çekildi. Türk Dil Kurumu, Türkiye Yazarlar Sendikası, Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve Alman Yazarlar Birliği üyesiydi.

"Baykurt'un öykülerine baktığımızda belli kalıplarda oluşturulmuş tiplerin olduğunu söyleyebiliriz. Bu kalıplaşmış tipleri kadın, erkek, filozof, idealist tipler olarak sınıflandırabiliriz:

"I- Kadın Tipleri: Fakir Baykurt'un kadın tipleri, çalışan, üreten, hayata katılan, çilekeş, yoksul ama yüksek gönüllü kadınlardır. Öykülerde ana, eş, genç kız olarak karşımıza çıkar. (...) Fakir Baykurt öykülerindeki ikinci kadın tipi 'eş' olarak karşımıza çıkar. Köyün çetin yaşam koşullarında ezilir. Çoğu zaman sorumsuz, tembel olarak çizilen kocasının da sorumluluklarını üstlenmiştir.

"II- Erkek Tipleri: Baykurt'un öykülerinde karşılaştığımız köylü erkek tipleri farklı özellikler gösterir. Yaşlı köy erkeği, yaşamın içinde hâlâ gücü ölçüsünde çalışan, filozof özellikleriyle yansıtılır. Uyumludur. (...) Baykurt'un öykülerinde diğer bir erkek tipi yoksul ve çetin yaşam koşulları altında ezilen çaresiz köy erkeğidir. Ancak yaşamını sürdürmesine yetecek kadar malı vardır." (Hülya Yazıcı Okuyan)

Fakir Baykurt *"dilsizleri, derdinden söz edilmeyenleri anlatmayı seçtikten sonra, daha Enstitü'de okurken, ilk şiirleri basılıp adı duyulmaya başladığında, içinden bir söz vermiş: Köyümden, insanlarımdan kopmayacağım. Bunu hiç aksatmadan uygulamış. (...)*

"Gözümün bebeği, eğitmenliğinin, yazarlığının amacı gerçekleşti: Yaşamınla, sanatınla verdiğin eğitim beni ve benzerlerimi gölgesiz mutlu ediyor, edecek." (Bertan Onaran)

"Türk edebiyatında 'köy romancısı' olarak bilinen ve eserleri çok sevilen Fakir Baykurt, edebiyatımıza yeni bir tür kazandırmıştır: Almanya romanı. (...) Türk romancıları arasında Almanya'nın romanını yazanların sayısı çok değildir. Fakir Baykurt, bu gerçeği ele alan nadir yazarlarımızdandır. Romanlarının başarısını, Türk köylüsünü çok iyi tanımasına, onların sorunlarını bilmesine ve 1979'da başlayıp ölümü ile biten Almanya macerasında oradaki Türk insanlarını çok iyi gözlemlemiş olmasına bağlamak pek yanlış olmaz." (Sevengül Sönmez)

ESERLERİ:

ROMAN: *Yılanların Öcü* (1959), *Irazca'nın Dirliği* (1961), *Onuncu Köy* (1961), *Amerikan Sargısı* (1967), *Kaplumbağalar* (1967), *Tırpan* (1970), *Köygöçüren* (1973), *Keklik* (1975), *Kara Ahmet Destanı* (1977), *Yayla*

(1977), *Yüksek Fırınlar* (1983), *Koca Ren* (1986), *Yarım Ekmek* (1997), *Eşekli Kütüphaneci* (2000).

HİKÂYE: *Çilli* (1955), *Efendilik Savaşı* (1959), *Karın Ağrısı* (1961), *Cüce Muhammet* (1964), *Anadolu Garajı* (1970), *Onbinlerce Kağnı* (1971), *Can Parası* (1973), *İçerdeki Oğul* (1974), *Sınırdaki Ölü* (1975), *Kalekale* (1978), *Gece Vardiyası* (1982), *Barış Çöreği* (1982), *Duisburg Treni* (1986), *Bizim İnce Kızlar* (1992), *Dikenli Tel* (1998), *Anamla Yıllar, Rur Havzası'nda, Türk Bahçeleri, Ateşdikenleri.*

HALK HİKÂYESİ: *Kerem ile Aslı* (1964).

ÇOCUK ROMANI: *Küçük Köprü* (1963), *Deli Dana* (1963), *Yetim Ali* (1964), *Sınır Kavgası* (1964), *Topal Arkadaş* (1964), *Sarı Köpek* (1964), *Sümüklü Hanım* (1964), *Ağaç Dede* (1964), *Sakarca* (1975), *Yandım Ali* (1979), *Dünya Güzeli* (1985), *Saka Kuşları* (1985).

DENEME-İNCELEME: *Efkar Tepesi* (1960), *Sendika ve Grev* (1969), *Öğretmenin Uyandırma Görevi* (1969), *Türkiye'de Eğitim Çıkmazı* (1971), *Şamaroğlanları* (1976), *İfade* (TÖS Savunması, 1994), *Yeni Kölelik mi?* (1996), *Türkiye Nereye?* (1997), *Unutulmaz Köy Enstitüleri* (1997), *Türkiye'de Köy Enstitüleri* (1997), *Benli Yazılar* (1998), *Türk Eğitiminde Emperyalist Etkiler* (1999).

ŞİİR: *Bir Uzun Yol* (1989).

ANI: *Özüm Çocuktur* (1998), *Köy Enstitülü Delikanlı* (1999), *Kavacık Köyünün Öğretmeni* (2000), *Köşe Bucak Anadolu* (2000), *Bir TÖS Vardı* (2001), *Genç Emekli* (2002), *Sıladan Uzakta* (2002), *Dost Yüzleri* (Portreler, 2002).

GEZİ: *Dünyanın Öte Ucu* (1999).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960), Fakir Baykurt-Türk Dili Dergisi-Türk Öykücülüğü Özel Sayısı (sayı: 127, 1975), Mehmet Cimi / O Yıllar Dile Gelse (1997), Nilifer Kuyaş / 'Köy Romanı Yazmadım (Cumhuriyet, 4.7.1997), Fethi Naci / Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme (1981), Öner Yağcı / Fakir Baykurt'un Aydınlığı (Türk Dili Dergisi, Kasım 1988), Adnan Binyazar / Fakir Baykurt'tan İnsan Gerçeği - Tırpan (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Vitrindekiler / Özüm Çocuktur (Cumhuriyet Kitap, 17.9.1998), Aytcn Sönmcz / Keklik (Virgül, Haziran 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Bertan Onaran / Tutarlılık Anıtı Fakir Baykurt (Adam Sanat, Şubat 2000), Ahmet Şerif Şerefli / Fakir Baykurt'u Sevmek (Cumhuriyet Kitap, 27.4.2000), Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi 1 (2001), Genç Emekli Fakir Baykurt (Cumhuriyet Kitap, 7.3.2002), Birnur Şener / Canıma Can Katan Yazar Fakir Baykurt - Adnan Binyazar / Her Adımı Yazılmış Bir Yaşam! - Bertan Onaran / Ölümünün Üçüncü Yılında Anılarıyla Yaşıyor - Fakir Baykurt'un Dünya Serüveni (Cumhuriyet Kitap, 10.10.2002), Aslı Örnek / Dost Yüzleri (Radikal Kitap, 22.10.2002), Gönül Pultar - Selim Sünter / Kardeşim Yaralısın-Fakir Baykurt'u Anarken (2002), Osman Bolulu / Fakir Baykurt'u Anmak mı, Anlamak mı? (Edebiyat ve Eleştiri, Kasım-Aralık 2002), Ceyhan Usanmaz / Dost Yüzleri (Virgül, Aralık 2002), Sevengül Sönmez / Fakir Baykurt'un Romanlarında Almanya Gerçeği (Virgül, Mart 2003), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Hülya Yazıcı Okuyan / 5. Yıldönümünde Fakir Baykurt'un Öykücülüğüne Kısa Bir Bakış (Varlık, Ekim 2004).

BAYLADI, Derman

Araştırmacı yazar. 2 Ağustos 1936, İstanbul doğumlu. Tam adı Ahmet Derman Bayladı. Pertevniyal Lisesi ve İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisini bitirdikten sonra prodüktör olarak TRT İstanbul Radyosunda çalıştı (1970-85). 1986'dan sonra İstanbul'da turist rehberliği yaparak çalışmalarını sürdürüyor. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti üyesidir.

Yazıları, *Cumhuriyet* gazetesi ve *Varlık* dergisinde yayımlandı. *Bu Şehri İstanbul* adlı radyo programıyla 1983 Gazetecilik Başarı Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Nesini Söyleyim* (Mahmut Alptekin ile, 1982), *Uygarlıklar Kavşağı Anadolu* (1996), *Efsaneler Dünyasında Anadolu* (1996), *İstanbul'un Yüreğinde Tarihe Yolculuk* (1997), *Dinler Kavşağı Anadolu* (1998).

ROMAN: *Nağmeler Tahtım Olsaydı-III. Selim'in Romanı* (1999).

MİTOLOJİ: *Tanrıların Öyküsü* (1995).

ÇEVİRİ: *II. Abdülhamit Yıldız Sürgünü* (M. de Grece'den, 1995).

HAKKINDA: Vitrindekiler / Dinler Kavşağı Anadolu (Cumhuriyet Kitap, 13.8.1998), Mahmut Alptekin / III. Selim'in Romanı (Cumhuriyet Kitap, Mart 2000), TBE Ansiklopedisi 1 (c.1, 2001).

BAYLAN, Müfit Semih

Yazar ve müzisyen. 1957, Trabzon doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Aksaray'da tamamladıktan (1974) sonra bir süre Ankara Devlet Konservatuvarında öğrenim gördü. Müzik öğrenimini özel dersler alarak da sürdürdü. Ocak 1993'te yayımlamaya başladığı *Mavi Nota* adlı müzik dergisiyle 1994 yılında Nimet Koray Müzik Ödülünü aldı. Yazıları çeşitli dergilerde ve yerel gazetelerde yayımlandı. Trabzon Devlet Tiyatrosunda kondüvit ve müzisyen olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Musikimizde İz Bırakanlar* (1991).

DENEME: *Seninle Sensiz* (1992).

Ethem Baymak

BAYMAK, Ethem

Şair, yazar, ressam. 10 Mart 1952, Prizren / Kosova doğumlu. Prizren Yüksek Pedagoji Akademisi mezunu. Priştine radyo ve gazetelerinde yirmi beş yıl gazetecilik yaptı, otuz yıl resimle uğraştı.

Şiir ve yazıları, *Birlik* (Üsküp) gazetesinde yer aldı. Şiirleri altı yabancı dile çevrildi. *20. Yüzyılın Karagöz ve Hacivatı* adlı oyunu 1986'da Priştine Televizyonunda gösterildi. *İnek ile Sinek* (1987), *Gül ve Diken* (1988) ve *Caro ile Curo* (1989) adlı oyunları da radyolarda yayımlandı. Resimle de uğraşan Baymak'ın elliye yakın kişisel sergisi Yugoslavya ve Türkiye ile Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde sergilendi. Kosova Türk Yazarlar Derneği üyesi oldu, Kosova Türk Sanatçılar Derneği sanat yönetmenliği yaptı.

"Gerek içerik, gerek biçim, gerekse anlatım, yani söyleyiş bakımından, bizde, yani yerli edebiyatımızdaki şiir türünde bir değişikliği, dolayısıyla da bir yeniliği oluşturmaktadır. Sanatçı şiirini yazarken, konuda, yani içerikte oldukça güncel. Bugünü, yakın geçmişi söylüyor. Bugünün dertli insanının düşüncelerini yansıtıyor dizelerinde." (Reşit Hanadan)

ESERLERİ:

GÜNLÜK: *Günce* (1986).

BİYOGRAFİ: *Süreyya Yusuf / Yaşamı Sanatı ve Eserleri* (1988), *Naim Şaban / Hayatı ve Sanatı* (1988).

ELEŞTİRİ: *Günsalkımı* (1989), *Tuna Akar Serin Serin* (1999).

ŞİİR: *Sevişmenin Tam Zamanı* (1992), *Rumeli Çeşitlemeleri* (1996), *Gülü Dişledim* (1998), *Ve Akşam Erken İner Rumeli'ye* (2000), *İçimdeki Hürriyet Kabına Sığmıyor Gene* (2001).

ÇOCUK KİTABI: *Ressam Harfleri Çizdi* (2003).

HAKKINDA: Tahir Özçelik (1990), Prof. Dr. Muzaffer Turan (Çevren dergisi, 1990), Ahmet Tufan Şentürk (Ortadoğu gazetesi, 1989), Reşit Hanadan (Tan, 1992), Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000).

ETHEM BAYMAK

RUMELİ ÇEŞİTLEMELERİ

2.
Yorgun bir kurt kokladı kanı.
Gözyaşı ve teri...
Gök gene bakır, ama delik deşik deşik
Yaz da güz de geçti
Ve şimdi kış.

Menekşeler kar altında da açar...

5.
Karın üstünde ayak izleri
Kar altında yeşerir çekirdek
İnsanlık adına ne varsa
Eskidi...
Kara tren yırtar karanlığı bir kez daha.

Nedense papatyalar hep açar durur vazoda....

6.
Deli dediler adına direncin
Sonra çektiler fotoğrafını
Bir önden, bir yandan
Nal sesleri karışır mermi sesine
Dinara dağlarından gelir bir bulut kümesi karga.

Duvar dibinde zambaklar sarı sarı büker boynunu ...

10.
Bir güvercin ağzında bir defne dalı
Taşıdığım yük öyle ağır ki...
Taşıyamazsan sürükle..
Ağaçlar dik ve özgür, ormanlar alabildiğine yeşil.

Rumeli'li bir çocuk sevgi tohumu eker taşlı ovalara...

Osman Baymak

BAYMAK, Osman

Şair. 13 Mayıs 1954, Prizren / Kosova doğumlu. İlk ve ortaokulu doğduğu kentte bitirdi. Yüksek öğrenimini de Priştine'de tamamladı. Balkanlarda Türk kültürü alanında değerli hizmetler yaptı. 1994 yılından bu yana *BAY* (Balkan Aydınları ve Yazarları) kültür ve sanat dergisi, *İnci* çocuk dergisi, *Genç Bay* gençlik dergisi ve *Balkan* haftalık siyasî gazete yayınlarının sahibi ve yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. Uzun yıllar "Uluslararası Balkanlarda Türk Kültür ve Sanat Şöleni" düzenleyerek bu şölenlerde Balkanlarda Türk kültürüne hizmeti geçen sanat ve bilim adamlarına ödül verilmesini sağladı.

Yazı hayatına şiirle başladı. Daha sonra öykü, deneme, eleştiri, röportaj türlerinde de ürünler verdi. Bu ürünleri Makedonya'da (eski Yugoslavya) Türkçe çıkan bütün dergi ve gazetelerde yer aldı. Şiirleri Sırpça, Hırvatça, Makedonca, Arnavutça, Macarca, Romence ve İtalyancaya çevrildi. Türkiye'nin birçok dergi ve gazetelerinde yazıları yayımlandı. Ürünleri çeşitli antolojilerde yer aldı. Kendisi de Türk şairlerinden seçkiler hazırlayarak bu şairlerin tanınmasına önemli bir katkıda bulundu. Çok sayıda edebiyat yarışmasına katıldı, ödüller kazandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Beş Parmak* (1980), *Şarkılar Seni Arar* (1982), *Unutma* (1983), *Dize Geze Geze* (1988), *Kadına Türkülerim* (1988), *Kadına Türkülerim II* (1991), *Selam Dur Geçmişe* (1992), *Bilmeceli Şiirler* (1996), *Yaşarlar Dize Dize* (1996), *Rumeli Sizi Unutmaz* (1997), *Aylardan Kalanlar* (1997), *Suzi Çelebi* (1998), *Ceviz Ağacı - Gagauz Çeşitlemeleri* (2002).

ANTOLOJİ: *Yugoslavya Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi* (1996), *Gagauz Çağdaş Şiiri Antolojisi* (2000).

ARAŞTIRMA: *H. Altınparmak'ın Kosova-Prizren'de Osmanlı Mimarı Eserleri* (2001).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Osman Baymak / Gagauz Çağdaş Şiiri Antolojisi (2000), Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Hasan Akarsu / Yaşarlar Dize Dize (Cumhuriyet Kitap, 28.2.2002).

BAYMAN, Mustafa Adli

Bürokrat (D. 1892, Selânik – Ö. 24 Nisan 1953, İzmir). Selânik Askeri Rüştiyesi, İttihat ve Terakki İdadisi,

OSMAN BAYMAK

YÜREĞİM KÖRDÜĞÜM

Bir suskunluk köy geceye karşı
Kurşun gibi uzandı karanlık
Evrenin gözü bir ölüme karşı
Büyüyor gözü bir ölüme karşı
Büyüyor acılarımla bir durgun bakış
Yüreğimi kara kış solukla deler bir sızı
Zamansız bir kilise çanı çalar
Baykuş nöbette, susar kömür karası
Çağların bilmecesidir yeni güne
Acıya doğurur Gagoğuz'umun sevdası
Yüreğim kördüğüm...

(*Ceviz Ağacı*, 2002)

Mekteb-i Mülkiye (1931) mezunu. Çalışma hayatında Nahiye müdürlüğü, kaymakamlık, iskân müfettişliği, valilik gibi görevlerde bulundu. Konya vali yardımcısı iken öldü. *Nevzat Tandoğan - Hayatı ve Şahsiyeti* adlı biyografik bir eseri basıldı (1949).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

BAYMUR, A. Fuat

Eğitimci-yazar (D. 1901 - Ö. 1974). İstanbul Erkek Öğretmen Okulu (1921) mezunu. Öğretmenliğe Beyazıt Numune Mektebinde başladı. Daha sonra Galatasaray Lisesi ilk kısım Türkçe öğretmenliği, 1928'de İstanbul ilköğretim müfettişliği yaptı.

1928'de eğitim için Viyana'ya gitti. Yurda dönünce Ankara'da Gazi Orta Öğretmen Okulu ilk kısım Öğretim Yöntemi öğretmenliğine atandı. Bir yıl sonra Pedagoji Bölümü Özel Öğretim Yöntemi ve Uygulama dersi öğretmeni oldu. Sonraki yıllarda İlköğretim genel müdürlüğü ve Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği yaptı. Döneminde ilkokul derslerinin bir otoritesi olarak tanındı. Eserleri ders kitabı olarak okutuldu.

ESERLERİ:

Hayat Bilgisi Öğretimi (1937), *İlk Okuma Yazma Öğretimi* (1939), *Yurt Araştırmaları* (1941), *Tarih Öğretimi* (1942), *Türkçe Öğretimi* (1943), *Coğrafya Öğretimi* (1943), *Hayat Bilgisi Konularıyla İlgili Türkçe Çalışmaları* (1953), *Amerika Birleşik Devletlerinde Orta Öğretim* (1959).

BAYMUR, Feriha

Eğitimci-yazar. 1915, İstanbul doğumlu. Yüksek öğrenimini Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümünde tamamladı (1937). Kız Teknik Öğretmen Okulu ve Gazi Eğitim Enstitüsünde Pedagoji ve Psikoloji dersleri okuttu. 1960-64 arası Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği yaptı. Daha sonra öğretim üyesi olarak Hacettepe Üniversitesine atandı. Burada akademik kariyerini tamamlayarak 1971'de profesörlüğe yükseldi.

ESERLERİ (1950'li yıllar):

Çocukluk ve Gençlik Psikoloji, Genel Psikoloji, Rehberlik.

BAYRAK, İpek

Şair. 1963, Erzincan doğumlu. Ozan ve konuşmacı olarak Avrupa'nın birçok yerinde yapılan etkinliklere katıldı. Şiirlerinde toplum değerlerinin bozukluğundan ve ayrılıklardan söz etti. Eserlerini *Bir Dost Bir Post Yeter Bana* (1992) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001)

BAYRAK, İsa

Eğitimci-yazar. 1962, Ohtamış köyü / Ulubey / Ordu doğumlu. İlköğrenimini köyünde tamamladı. Ortaokul ve liseyi Samsun Akpınar Öğretmen Okulunda tamamladı. Bitirdiği yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesini kazandı. Bu üniversitenin Tarih Bölümünden mezun olduktan sonra eğitimciliğe başladı.

ESERLERİ:

Sana Şiirler (2002), *Öğretmenin Gücü* (2004).

BAYRAK, M. Orhan

Asker, araştırmacı yazar. 1926, Denizli doğumlu. Denizli Gazi İlkokulu ve Adapazarı Sabihanım İlkokulu, Adapazarı Ortaokulu, Kuleli Askerî Lisesi, Kara Harp Okulu (1951), Harita Yüksek Teknik Okulu (1954) mezunu. 1953-61 yılları arasında Harita Genel Müdürlüğünde nirengi ve geodezi subaylığı, 1961-72 yılları arasında menajman kısım amirliği ve 1972-77 yılları arasında da Komptrolör olarak çeşitli görevlerde bulundu. 1977'de harita mühendisi kıdemli albay olarak emekli olduktan sonra 1981-84 yılları arasında çalıştığı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Harita müdürlüğü görevinden emekli oldu. ATURJET Yönetim kurulu üyeliğinde bulundu. 1964'ten itibaren yaptığı araştırmalarla tanınmıştır.

ESERLERİ:

İstanbul'un Tarihî Yerler Kılavuzu (1966), *İstanbul'da Gömülü Meşhur Adamlar* (1981), *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı* (1981), *Ansiklopedik İstanbul Rehberi* (1981), *Osmanlı Tarihi Yazarları* (1982), *Türkiye'yi Kimler Yönetti* (1984), *Türkiye'nin Panoraması* (1984), *Marmara Bölgesi Doğal ve Tarihi Yerler Sözlüğü* (1988), *Türk Savaş ve Barışları* (1990), *İzmir'in Tarihî Yerler Kılavuzu* (1993), *Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü* (1994), *Türkiye Tarihî Yerler Kılavuzu* (1994), *İstanbul Tarihi* (1996), *Topkapı Sarayı* (1996), *A Short Story of Turkey and Atatürk* (1996), *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Sözlüğü* (2000), *Türbeler Sözlüğü.* (2002), *Türk İmparatorlukları Tarihi* (2002), *Ölüm ve Mezar Şiirleri Antolojisi* (2002), *Resimli İstanbul Tarihi* (2003), *Osmanlı Meşhurlarından Fıkralar, Büyük Nutuk'ta Kim Kimdir?* (2004), *İstanbul Sözlüğü* (2004), *Çanakkale Savaşları* (2005),

HAKKINDA: Yılmaz Çongar / Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız (1998), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

BAYRAK, Mehmet

Yazar. 1947, Dallıkavak köyü / Sarız / Kayseri doğumlu. Kayseri Lisesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1970) mezunu. Öğretmenlik, kütüphane memurluğu yaptıktan sonra TRT'de muhabir olarak çalıştı.

Mehmet Bayrak

İlk çalışmaları, Türkoloji alanında oldu. Eleştiri ve inceleme yazıları 1971'den itibaren *Gelecek, Yansıma, Varlık, Politika* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. 1976 yılından başlayarak çeşitli dergilerde Kürdoloji alanında özellikle *Özgürlük Yolu* dergisinde takma imzalarla yazılar da yayımladı. Folklor ve tarih alanında çalışmalar yaptı. 1988-89 yıllarında Ankara'da *Özgür Gelecek* dergisini çıkardı. Otuz davaya konu olan ve ancak sekiz sayı çıkan derginin kapatılmasından sonra, 1991 yılından itibaren Özge Yayınları adıyla Kürdoloji ağırlıklı kitap yayınına başladı. Bugüne kadar sayıları otuzu aşan bu kitapların büyük bölümü ile *Ronahi* ve *Hevi* gazetelerindeki köşe yazılarından dolayı hakkında çok sayıda dava açıldı. Defalarca gözaltına alındı ve iki defa tutuklandı. DGM'de yargılandı, altı kitabın tamamından on yıl, altı ay hapis cezası aldı, bunun üzerine 1994'te Almanya'ya gitmek zorunda kaldı, 1995'te bu ülkeye iltica etti. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine dava açtı ve 2002 yılında davayı kazandı. *Eşkıyalık ve Eşkıyalık Türküleri* adlı kitabıyla Çağdaş Gazeteciler Derneğinin 1980 İnceleme-Araştırma Ödülünü aldı.

"Son yirmi senede Kürt yayın ve araştırma hayatında Mehmet Bayrak'ın çok önemli bir yeri var. Yayınladığı dergi ve kitaplar ile topladığı ve kendinin yaptığı araştırmaları ile ölümsüz bir mekân kazanmıştır. (Şehitler ölümsüzdür derler ama yazarlar belki daha da kalıcıdır). Türkiye'de 1980 darbesinden sonra ilk Kürt dergilerinden olan Özgür Gelecek dergisini yayınlayan Mehmet Bayrak'tı." (Martin Van Bruniessen)

ESERLERİ:

İNCELEME: *Tevfik Fikret ve Devrim* (1973), *Pir Sultan Abdal* (1986), *Halk Gülmecesi* (1987), *Alevi-Bektaşi*

Edebiyatında Ermeni Aşıkları (Aşuğlar) (inceleme-antoloji, 2005).

ANTOLOJİ: *Köy Enstitülü Yazarlar-Ozanlar* (1978), *Eşkıyalık ve Eşkıya Türküleri* (1985, geliştirilmiş şekli 1996'da *Öyküleriyle Halk Anlatı Türküleri* adıyla), *Kürt Halk Türküleri* (Kılam u Stranên Kurdî, 1991).

ARAŞTIRMA: *Halk Hareketleri ve Çağdaş Destanlar* (1984), *Kürtler ve Ulusal-Demokratik Mücadeleleri* (1993), *Kürdoloji Belgeleri-I* (1994), *Alevilik ve Kürtler* (1997), *Kürt Sorunu ve Demokratik Çözüm* (1999), *Gravürlerle Kürtler* (Bi Gravuran Kurd, 2002), *Kürt Müziği* (2002), *Dansları ve Şarkıları ile Kürt Kadını* (2002), *Ortaçağ'dan Modern Çağ'a Alevilik* (2004), *Kürdoloji Belgeleri-II* (2004)

HAKKINDA: Mehmed Kemal / Öyküleriyle Halk Anlatı Türküleri (Cumhuriyet, 20.3.1985), Mehmet Uzun / Kürtler ve Ulusal Demokratik Mücadeleleri (Stockholm, 4.10.1983) - Mesaj (Kürdoloji Belgeleri, Stockholm, 13.4.1994), İsmail Göldaş / Özgür Gündem (sayı: 91, 1993), Cemil Gündoğan / Rewşen (Şubat 1994), Doğan Hızlan / Türkü Türkü Türkiyem (Hürriyet, 24.4.1997), Çetin Taşçı / Hévi (21-27.6.1997), Roja Tezc (sayı: 12, 1999), Ozan Emekçi / Kürt Sorunu ve Demokratik Çözüm (Özgür Politika, 5.11.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TİBE Ansiklopedisi (c. I, 2001), Oral Çalışlar / Cumhuriyet, 26.6.2001), Tuğrul Eryılmaz / Kürt Müziği Dansları ve Şarkıları (Milliyet Kültür-Sanat, 26.12.2002), Hasan Kıyafet (Evrensel, 14.1.2003), Mehmet Sebatlı (Özgür Politika, 11.7.2003), Mehmet Kenan Kaya / Gravürlere Yansıyan Tarih (Milliyet Kültür-Sanat, 16.3.2003), Evin Göktaş / DGM (Uyumja Uydu, (Kürt Kadını) Beraat Etti (Yeni Şafak, 5.4.2004), Tolga Şardan / İşte Yasaklı Kitap Listesi (Milliyet, 28.5.2005).

BAYRAKAL, Sedat

Araştırmacı. 17 Ağustos 1969, Bursa doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini İzmir'de tamamladı. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümünden mezun oldu (1995). Aynı yıl başladığı EÜ Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümünün Türk-İslâm Sanatı Anabilim Dalı Yüksek Lisan Programını 1998'de tamamladı. Aynı bölümde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. *Edirne'deki Tek Kubbeli Camiler* (2001) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Sedat Bayrakal / Edirne'deki Tek Kubbeli Camiler (2001).

BAYRAKÇI, Kemal

Şair. 1958, Kozan / Adana doğumlu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Almanca Bölümü mezunu. On üç yıl çalıştığı Diyarbakır'dan sonra öğretmenlik görevini Konya'da sürdürdü. Bu kentteki orta dereceli okullarda okul müdürlüğü görevinde bulundu.

İlk şiiri, *Hakimiyet Sanat* dergisinin ilk sayısında (Kayseri, 1976), diğer ürünleri *Türk Dili, Dönemeç, Hakimiyet Sanat, Yapıt, Çağ, Dönem, Öğretmen Dünyası, Merdiven, Varlık, Yaba, Saçak, Çalı, Somut, Sesimiz, Küçücük, Eleştiri, Oluşum, Akdeniz, Yeni Sanat, Süreç, Yeni Ölgu, Petek, İmece, Karşı Edebiyat, Broy, Sanat Edebiyat 81, Kıyı, Ayrım, Ardıç Kuşu* dergilerinde yer aldı. Toplumcu bir bakış açısının ışığı altında şiirini üretirken yaşamın her alanından ses getirme gerekirliğinden yola çıktı. 1977'de *Çağ* ve 1978'de *Yapıt* dergilerinin açtığı şiir yarışmalarında dört şiiriyle mansiyon (1977); 1979'da Hasan Tahsin Derneğinin açtığı şiir yarışması ve 2001 yılı Şinasi Özdenoğlu Şiir Ödülünde birincilik, 1987'de Şereflikoçhisar Derneği Şiir Yarışmasında ikincilik, 1983'te *Dönemeç* dergisinden ikincilik, 1988'de *Yeni Trakya Ekspres* gazetesinin açtığı yarışmada üçüncülük ödülünü aldı. Şiirlerinin bir bölümünü topladığı ilk kitabı *İçinden Güzelleşen Dünya* (1982) ile 1984 Natıroğlu Şiir üçüncülüğü aldı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

Kemal Bayrakçı

ESERLERİ:

Halkın Dilleri (dört arkadaşıyla birlikte, 1979), *İçinden Güzelleşen Dünya* (1982), *Çocukça* (2004, çocuk şiirleri), *Aşk Adın Olsun* (2004).

HAKKINDA: C. Atuf Kansu / Karanlığa Kurşun Sıkmak (Özgür İnsan, Nisan 1978), Muzaffer Uyguner / 1979 Yılında Şiir (Varlık Yıllığı, 1980), Genç Şairler Antolojisi (1984), Oktay Akbal / Açılıp Bayrak Gibi Yürümektesin (Cumhuriyet gazetesi, 1.8.1999), Nail Güreli / Aşk Taneleri (Milliyet gazetesi, 24.3.2000), Dünden Bugüne Çukurova Şiirleri (2004), Öğretmen Mektupları / Savaşın Kalbi Yok (2004).

BAYRAKDAR, Mehmet

Araştırmacı-yazar. 25 Şubat 1952, Beyşehir / Konya doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1973) mezunu. Doktorasını *"La Philosophie Mystisme de la Religion Chez Dawud de Kayseri"* teziyle Paris Sorbon Üniversitesinde verdi (1979). Dönüşünde Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesinde memurluk (1978-79) yaptı. 1979 'dan itibaren Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde İslâm Felsefesi öğretim üyesi olarak görevini sürdürdü. 1982'de yardımcı doçent, 1985'te doçent, 1991'de profesör oldu. Orta Doğu Teknik Üniversitesinde de ders verdi. İngiltere Londra Üniversitesinde (1986-87), ABD Georgetown Üniversitesinde (1988-89), Malezya Uluslararası İslâm Enstitüsünde (1990-93), İtalya Roma Gregoriana Üniversitesinde (1999-2000), Japonya Kyoto Üniversitesinde (2000-2001) misafir öğretim üyesi olarak bulundu. İslâm Felsefesi Anabilim Dalı Başkanlığı ve Din İşleri Yüksek Kurulu üyeliğinde bulundu. Yüksek lisans ve doktora dersleri verdi.

İslâmi Araştırmalar dergisinin yayın kurulu üyeliğini yaptı. Çok sayıda bilimsel toplantıya katıldı. The Muhyiddin Ibn Arabi Society, The Muslim Institute, Şeyhül İslâm İbni Kemal Araştırma Merkezi, Türk Felsefe Derneği, İslâm Felsefecileri Derneği ve Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü üyesidir.

ESERLERİ:

Du Coeura Toi (Paris, 1979), *İslâm'da Bilim ve Teknoloji Tarihi* (1985), *İslâm Felsefesine Giriş* (1985), *İslâm İbadet Fenemonolojisi* (1987), *İslâmda Evrimci Yaratılış Teorisi* (1987), *İslâm İbadet Fenomenolojisi* (1987), *Nasirüddin Tûsî / Devlet Finansı Üzerine Düşünceler* (1988), *Kayserili Davut* (Dâvudu'l Kayseri, 1989), *Fârâbi / Teknik Geometri* (1989), *Avrupa' da Türkiye, Özal'ın Günah Galerisi* (1989), *Tasavvuf ve Modern Bilim* (1989), *La Philosophie Mystique chez Dawud de Kayseri* (1990), *Bitlisli İdris* (1991), *Yunus Emre ve Aşk Felsefesi* (1991), *İslâm ve Ekoloji* (1992), *Kur'an Kurslarının Üzerine Bir Araştırma* (1992), *Bilim Tarihi* (1994), *İslâm Gerçeği* (1995), *İslâm'da Düşünce Özgürlüğü* (1995), *Dâvud el-Kayserî / er-Resâil* (tahkik ve neşir, 1997), *Farabi'nin Teknik Geometrisi, Din Felsefesine Giriş* (1997), *İslâm Düşünce Tarihi* (1999).

ÇEVİRİ: *Yaşayan İslâm* (Roger Garaudy'den, 1995).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

BAYRAKLI, Bayraktar

Din eğitimi araştırmacısı. 2 Mart 1947, Güneyce / Rize doğumlu. Hafızlığını köyünde tamamladı. İstanbul İmam-Hatip Okulu (1968), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1972) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1975) mezunu.

Mezuniyetinden sonra bir süre Trabzon Araklı ve İstanbul Kartal'da

Bayraktar Bayraklı

öğretmen ve yönetici olarak çalıştı. Marmara Üniversitesindeki görevine, Yüksek İslâm Enstitüsü döneminde, 1977 yılında asistan olarak başladı. Doktorasını 1982'de "*Fârâbî'de Devlet Felsefesi*" adlı teziyle tamamladı. 1986'da doçent, 1993'te profesör unvanını aldı. MÜ İlâhiyat Fakültesi Din Eğitimi anabilim dalı öğretim üyesi olarak görevini sürdürdü. Araştırmalarından ötürü 1981 Türkiye Milli Kültür Vakfı Din Dalı Jüri Özel Armağanını kazandı.

ESERLERİ:

İslâm'da Eğitim (1980), *Farabi'de Devlet Felsefesi* (1983), *Ayet ve Hadislerin Işığı Altında İslâmî Sohbetler* (1995), *Yeni Bir Anlayış Işığında Kur'an Tefsiri* (4 cilt, 2002).

HAKKINDA: M. Avni Özmansur / Kur'an'daki Asıl İslâm Bu 2 (2002).

BAYRAKTAR, Ayşe

Öykücü. 1967, Şile / İstanbul doğumlu. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Bölümü mezunu. İstanbul Üniversitesinde pedagoji formasyonu sahibi oldu. Gençlerin psikolojileri ve toplumla olan ilişkileri hakkında araştırmalarda bulundu. Kendi branşında eğitimcilik yapmanın yanı sıra edebiyat alanında çalışmalarına devam etti. *Yeni Bir Yol* (2001) adlı bir öykü kitabı vardır.

HAKKINDA: Ayşe Bayraktar / Yeni Bir Yol (2001).

BAYRAKTAR, Bayram

Tarih araştırmacısı. 1952, Kayseri doğumlu. Süleymanlı Köyü İlkokulu (1964), Sümer Ortaokulu (1967), Kayseri Lisesi (1970), Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Yeniçağ Tarihi Kürsüsü (1974) mezunu. Yüksek lisans (1986) çalışmasını Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsünde, doktorasını (1991) Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde tamamladı. 1975-82 arası orta dereceli okullar ile İzmir Yüksek Öğretmen Okulunda tarih öğretmenliği yaptı. 1992'de yardımcı doçent, 1995'te doçent oldu. 1982'den itibaren Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Yüksek lisans tezi: "*DenizliKuvayi Milliyesi*". Doktora tezi: "*Mütareke'de ve Savaş Yıllarında Ayvalık*". Telif ve çeviri makaleleri 1996'dan itibaren *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, *Türkiye Günlüğü*, *Silahlı Kuvvetler Dergisi*, *Belleten*, *Toplumsal Tarih*, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* gibi bilimsel dergilerde yayımlandı. Cumhuriyet tarihi konulu sempozyumlara katılarak tebliğler sundu. CIEPO (Uluslararası Osmanlı Tarih Araştırmaları Merkezi) ve Kayseri Türk Ocağı üyesidir.

Bayram Bayraktar

ESERLERİ:

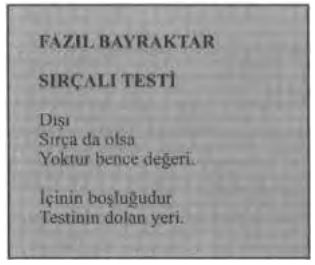
Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Ayvalık Tarihi (1998), Çağdaş Türkiye Tarihi (2002), *20. Yüzyıl Dönemecinde Bir Rus General* Mayevski'nin *Türkiye Gözlemleri* (2004).

BAYRAKTAR, Fazıl

Asker, şair ve yazar. 1928, Aksu / Araç / Kastamonu doğumlu. İlkokulu Araç'ta okudu. Kastamonu Lisesi (1946), Kara Harp Okulu (1950), Milli Güvenlik Akademisi (1978) mezunu. Jandarma teğmeni olarak jandarma teşkilatının değişik kademelerinde görev alarak Zara, Giresun, Keşap, Urfa, Akçakale, Goçar, Devrek, Ankara, Yozgat, Bursa, Emirdağ, Sarıkamış, Kars, Karabük ve Siirt'te görev

Fazıl Bayraktar

yaptı. 1984'te, Çanakkale jandarma er eğitim alay komutanı iken general rütbesinde emekli oldu. İLESAM üyesidir.

İlk şiiri, 1946 yılında *Büyük Doğu* dergisinde; sonraki yıllarda makale ve şiirleri *Tercüman*, *Milliyet* gazetelerı ile *Varlık*, *Orkun*, *Mavi*, *Özgür*, *Çağrı*, *Ajans Türk*, *Şiir Defteri*, *Defne*, *Size* gibi birçok dergide yer aldı. *Ayyıldız* gazetesinin sanat-edebiyat sayfasını yönetti. 1964 yılında Ajans Türk tarafından Yılın Şairi seçildi.

"Her okurun hikâyeleri içselleştirmesi, onda kendini, yakınlarını, yöresel tipleri bulması, usta işi öykülerdeki başarının ölçütüdür. Sadelikle, yüksek sanat düzeyinin yan yanalığı insana Memduh Şevket Esendal'ı hatırlatıyor. Öykü ve şiirlerdeki sadelik, en karmaşık duyguların basit ve yalın telâffuzu, iç zenginliğin ince duyarlılığın bu kadar kolay söylenişi, yine usta bir sanatçı karşısında olduğumuzu gösteriyor." (Hüseyin Özbek)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Harran Ovasından Mektuplar* (1964), *Harran Güzellemesi* (1993), *Çeşitlemeler* (1996).

HİKÂYE: *Kadın Parmağı* (1993), *Bıngıldaklı Çayır* (1996), *Bir Kasabaya İki Deli Fazla* (2001).

İNCELEME: *Araçlı Şehit ve Gazi Atalarımızın Soy Kütüğü* (1998), *Kastamonu Yöresi Deyim ve Mânileri* (2004).

HAKKINDA: Necmettin Alkan / Asker Bahçesi (1967), Abdulkadir Güler / Harran Güzellemesi ve Şair Fazıl Bayraktar (Gülpınar dergisi, 1994), Fahri Ersavaş / Hamasi Türk Şiiri Antolojisi (1997), Abdürrezzak Elçi / Harran Güzellemesi Şairi Emekli General Fazıl Bayraktar'la Söyleşi (Şanlıurfa dergisi, 2000), İlhan Çiloğlu / Asker Yazar ve Şairler (2000), Şennur Şenol / söyleşi (Çağrı dergisi, Aralık 2001), Abdullah Satoğlu / Şair ve Yazar Fazıl Bayraktar (Çağrı dergisi, Ekim 2001), Nail Tan / Kastamonulu İki Ünlü Şair ve Yazar Orhan Şaik Gökyay - M. Behçet Necatigil ve Yaşayan Şairlerimizden Bir Bölümü (2002), Misbah Hicri / Şiirlerde Harran (2003), Nail Tan-Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer II (2004), Hüseyin Özbek / Türk Kalesi Yıkılırken (2004).

İbrahim Bayraktar

BAYRAKTAR, İbrahim

Hadis bilimi araştırmacısı. 1945, Karşıgeçit köyü / Bayburt doğumlu. Bayburt Karşıgeçit İlkokulu (1957), Erzurum İmam-Hatip Lisesi (1970), Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsü (1974) mezunu. Çalışma hayatına 1968'de Bayburt'ta din görevlisi olarak başladı. 1976'da Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsüne öğretim görevlisi olarak geçti. Doktorasını 1987' de "*Hz. Peygamber'in Şemaili*" başlıklı teziyle Atatürk Üniversitesi SBE'de yaptı. 1992'de yardımcı doçent, 1995'te doçent, 2001'de profesör unvanlarını aldı.

Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Hadis Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak görevini sürdürdü. Makalcleri, *Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Hz.Peygamber'in Şemaili (1990), *Değişik Yönleriyle Hz.Peygamber* (1993), *Hz.Peygamber ve Evrensel Hayatı* (1995), *Tarih Boyunca Sünnet ve Müraf aası* (1997).

BAYRAKTAR, Mehmet Faruk

Felsefe ve din bilimleri araştırmacısı. 15 Şubat 1951, Geredc / Bolu doğumlu. Düzce İmam-Hatip Okulu (1970), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1974) mezunu. Safranbolu Lisesi (1974-76) ve Manavgat İmam-Hatip Liscsinde (1976-77) öğretmenlik yaptı. Bitirdiği enstitüye 1977'de asistan olarak girdi. Doktorasını 1983'te "*İslâm Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri*" adlı çalışmasıyla Marmara Üniversitesi SBE'de verdi (1983). 1991'de doçent, 1997'de profesör oldu. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi dekan yardımcısı olarak görev yaptı. Araştırmaları nedeniyle 1985'te Türkiye Milli Kültür Vakfınca din dalı birinciliğiyle ödüllendirildi. *İslâm Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri* (1985) adlı incelemesi yayımladığı ilk eseridir.

Mehmet Faruk Bayraktar

BAYRAKTAR, Osman

Deneme yazarı. 2 Mayıs 1957, Gönen / Balıkesir doğumlu. Bazı ürünlerinde Selman Deniz imzasını kullandı. Balıkesir İmam Hatip Lisesinde başladığı ortaöğrenimini İstanbul İmam Hatip Lisesinde tamamladı. Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisini bitirdikten sonra İÜ İşletme Fakültesinde yüksek lisans çalışması

Osman Bayraktar

yaptı. "*İnsan Kaynakları Yönetiminde Yetkinliklerin Kullanılması ve Bankacılık Sektöründe Bir Vaka Araştırması*" (2002) ile doktorasını tamamladı. *Yeni Devir* gazetesi (1981), İstanbul Cam Sanayii (1983-85) ve Albaraka Türk Özel Finans Kurumunda (1988-01) çalıştı. 2002'dcn sonra Ülker grubunda insan kaynakları yöneticisi olarak görev yaptı.

İlk yazıları, *Yeni Devir* gazetesinde (1978) yayımlandı. Sonraki yıllarda yazıları, kurucularından olup bir süre yazı işleri sorumluluğunu da üstlendiği *Yedi İklim* ile *Mavera* ve *Yönelişler* dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ:

DENEME: *İzlek* (1997).

ÇEVİRİ: *Modern Çağda Ulema* (der. A. Bagader'den, N. Tunalı, A. Kadıoğlu, M. Kırlı ile, 1983).

HAKKINDA: Ali Göçer / İzlek'in Düşündürdükleri (Yeni Şafak, 28.1.1998), İsmail Acar (Hece, sayı: 14,Şubat 1998), Mihriban İnan (Yedi İklim, Mart 1998), Muharrem K. Doruk / İzlek Sürmeli (Hccc, sayı: 30, Haziran 1999), Bercket (sayı: 8, Güz 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

BAYRAKTAR, Turhan

Gazeteci, şair. 1930, Sürmene / Trabzon doğumlu. Altı yaşında iken ailecc İstanbul'a taşındılar. Sekiz yaşında babasını kaybetti. İlk ve ortaöğrenimini sürdürürkcn bir yandan da yaz aylarında çalışarak ailesine maddî katkıda bulundu. Askerliğinin ardından eski *Tan* gazetcsinde stajyer muhabirliğe başladı (1953). Daha sonra *Hergün* gazetesine geçti. Sırasıyla; *Tan, Hergün, Son Telgraf, Tercüman, Son Fırsat, Gece Postası, Akşam, Vatan, Adalet* gibi gazetelerde çalıştı. Birçok sendikanın ve kuruluşun basın danışmanlığını yaptı. Avrupa'ya, Almanya'ya, giderek röportajlar yaptı. Toplu sözleşme konularıyla ilgili iş mahkemelerinde hakemlik etti. 1966'dan itibaren *Türkiye* dergisini çıkardı. Daha sonra *Türkiye Sektör Gazetesi*'nin sahibi oldu. Gazeteciler Cemiyeti üyesi ve sürekli sarı basın kartı sahibidir. Türkiye Şairler ve Şiir Sevenler Derneğini kurdu (1971). Ayrıca çeşitli derneklerde de görevler aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Antoloji 85, Antoloji 87, Antoloji 91.*

MİZAH: *Öğünmek Gibi Olmasın Ama Sürmeneliyim* (1991).

HAKKINDA: Ahmet Tufan Şentürk - Ali Haydar Karahacıoğlu / Tomurcuk Güller (1992), Hüseyin Yurdabak - Erdoğan Ünver - Abdullah Satoğlu / Bahçe Şairleri Antolojisi (1992), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993).

TURHAN BAYRAKTAR

RUBAİ

Güz mevsimi gelecek, kırmızı gül solacak
Üstüne kar yağacak yazın toprak olacak
Sevgiyle dost olunuz, bırakınız kederi
Çiçekler arasında gönül huzur bulacak.

Memduh Bayraktaroğlu

BAYRAKTAROĞLU, Memduh

Gazeteci-yazar. 1951, Kırklareli doğumlu. İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunu. 1972 yılında özel bir kuruluşta evrak memuru olarak işe başladı ve genel müdürlüğe kadar yükseldi. 1980 yılının Eylül ayında görevinden istifa etti. 1993 yılında kalp krizi geçirdikten sonra profesyonel yöneticilik hayatına veda ederek kitap yazmaya başladı. 1994 yılında *Günaydın* gazetesinde köşe yazarı olarak ulusal medyada görev aldı. 1994 yılının Eylül ayında ise *Milliyet* gazetesinde, 1995 yılında *Akşam*'da yazmaya başladı. Daha sonra *Öncü* gazetesinde köşe yazarlığı ve BTV televizyonunda ekonomi, dış ve iç politika konularında yorumculuk yapmaya başladı. 2000-02 yılları arasında DYP Genel Başkanı Tansu Çiller'e siyasi danışmanlık yaptı. Ocak 2003'ten itibaren *Dünden Bugüne Tercüman* (Ihlacak) gazetesinde köşe yazarlığını sürdürdü.

ESERLERİ:

Diyet mi? Niyet mi? (2004), *Sahte Melekler - Hortumcuzâdeler* (2004), *Sistem de Çöktü İnsan da Çöktü* (2004), *Kürtlerle Dans* (2005).

BAYRAM, Ali

Şair. 1935, Akkadınlar (Dulovo) kasabası / Silistre / Bulgaristan doğumlu. İlk ve ortaokulu Akkadınlar'da, liseyi Mestanlı' da okudu. Küçük yaşta yetim kalan sanatçı maden ocakları ve fabrikalarda işçi olarak çalıştı. Sonraları eğitimini sürdürdü ve 1971'de Sofya Üniversitesi Türkoloji Ana Bilim Dalından mezun oldu. Razgrad ve Silistre'de öğretmenlik yaptı. Bulgarlaştırma sürecinde işsiz bırakıldı, fabrikalarda çalışmak mecburiyetinde kaldı.

İlk şiiri 1955 yılında Hasköy'de çıkan *Rodop Mücadelesi* gazetesinde yayımlandı. Diğer şiir ve yazıları çeşitli gazete ve dergilerde yer aldı. 1955'te Zağra Radyosunun düzenlediği "Niçin Okuyoruz?" konulu şiir yarışmasında birincilik kazandı. Türkçe öğretime, çocukların ana dilini öğrenmelerine büyük önem veren Türk dili uzmanlarından biri olarak tanındı. Şiirlerini 1995'te *Konca Gül* adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

BAYRAM, Esad

Şair ve yazar, çevirmen. 29 Mayıs 1934, Ohri / Makedonya doğumlu. İlk, orta ve liseyi Ohri'de bitirdi. Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü Belgrad Üniversitesi Filoloji Fakültesinde tamamladı. Türkçe öğrenim gören çocukların öğretmeni olarak Ohri'de çalıştı. Uzun yıllar Ohri Kardeşlik Birlik sekiz yıllık okulunda yönetmen (direktör), Ohri il belediyesinde eğitim, kültür, güzel sanatlar memuriyetinde idareci (kaymakam) olarak görev yaparak emekli oldu. Sonraki yıllarda çalışmalarını *Makedoniya Dener* günlük gazetesinde köşe yazarı olarak Üsküp'te sürdürdü.

Şiir ve öykülerini Türkçe ve Makedonca yazdı. Yaşlılar ve çocuklar için de kitaplar yayımladı. Türkçe öğrenim gören sekizinci sınıf öğrencilerine okuma kitabı hazırladı. Türkçeden Makedoncaya ve Makedoncadan Türkçeye çok sayıda şiir ve kitap çevirdi. Yahya Akengin, Ali Cengizkan, Bülent Ecevit, Dursun Özden, Eyüp Şen vb. gibi şairlerin şiir kitaplarını Makedoncaya; Vesma Stoyçeska, Duşko, Naverski, Razme Kunebarovski ve diğer Makedon şairlerinin kitaplarını Türkçeye kazandırdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Örgüler* (Türkçe Çocuk Şiirleri), *Ben ve Çarşı* (Türkçe şiirler), *Yaşlı Çocuk Ben, Yıldızlarla Öpücükler, Şen Çocuklar* (Makedonca Çocuk Şiirleri), *Yürekte Alfabe, Vergi, Ben ve Çarşı, Canımın Sarayı* (Makedonca).

ÖYKÜ: *Aliveli, Mutfak Pehlivanları* (Türkçe çocuk öyküleri), *Gece Gezilerim, Divan, Ağaçkakan Yürek, Dünya Çelengi.*

ÇEVİRİ: *Çağdaş Türk Antolojisi* (110 Türk şairi), *Türk Masalları.*

Esad Bayram

BAYRAM, İsmail

Şair. 1930, Of / Trabzon doğumlu. İlkokuldan sonra maddi imkânsızlıklar nedeniyle okuyamadı. Kişisel gayretiyle kültürünü arttırıp kendi kendini yetiştirdi. Eskişehir'de çalıştı. Şiir yazmaya genç yaşta başladı. İlk şiirlerini *Fedai*'de yayımladı. *Oku, Hilal* ve *İslâm Medeniyeti* adlı dergilerde de şiirleri yayımlandı. *Yolların Çilesi* (1969) adlı bir şiir kitabı vardır..

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993).

BAYRAM, Kemal

Bkz. ÇUKURKAVAKLI, Kemal Bayram

BAYRAM, Mikâil

Edebiyat araştırmacısı. 1940, Saray / Van doğumlu. İlkokulu doğduğu ilçede, ortaokulu Özalp'ta okudu. Van Atatürk Lisesi (1961), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1966) mezunu. Ortaokul ve lise öğrenciliği yıllarında yöresindeki medreselere de devam etti. İlâhiyat Fakültesinde okuduğu yıllarda da bu alandaki çalışmalarını geliştirdi.

Fakülteden mezun olurken *"Zerdüşt ve Avestası"* adlı lisans tezini verdi. Aynı yıl Adana Kız Lisesi din bilgisi öğretmeni olarak çalışma hayatına başladı. 1968 yılında Millî Eğitim Bakanlığınca açılmış olan sınavı kazanarak Konya Yüksek İslâm Enstitüsüne (SÜ İlâhiyat Fakültesi) Fars Dili ve Edebiyatı öğretim görevlisi olarak atandı. Bu görevde iken bir yıllığına Arap dili ve edebiyatı alanında ihtisas için Bağdat'a gönderildi. Bağdat Edebiyat Fakültesinden uzmanlık sertifikası aldı. Bu arada *"Konya Yusuf Ağa Kütüphanesinde Bulunan Farsca El Yazması Eserler"* adlı tezini vererek yüksek lisans çalışmasını tamamladı.

1973'te askerliğini bitirince üç yıl Kayseri ve üç yıl Bursa İlâhiyat Fakültelerinde Fars dili ve edebiyatı dersleri yanında İslâm tarihi derslerini okuttu. Bu dönemlerde İÜ Edebiyat Fakültesi Arap Fars Filolojisinde *"Şeyh Nasiru'ddin Mahmud El-Hoyi (Ahi Evren)'nin Hayatı, Çevresi ve Eserleri"* adlı doktora tezini tamamlayarak 1975 yılında doktor unvanını aldı.

1979 yılında SÜ İlâhiyat Fakültesine, bir yıl sonra da SÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne öğretim görevlisi olarak atandı. Bu dönemde iki yıl süreyle Kültür Bakanlığının "Türkiye Yazma Eserler Toplu Kataloğu" çalışmalarına katıldı. Yine bu dönemde İslâm Konferansı Teşkilatı (IRCICA) temsilcisi olarak Konya ve çevresindeki kütüphanelerde bulu-

nan tabiat ilimlerine dair el yazması eserlerin kataloğunu hazırladı. Bu çalışmasından dolayı bir takdir belgesini almaya hak kazandı. 1990 yılında doçent oldu ve görevli bulunduğu fakültenin Tarih Bölümü Ortaçağ Tarihi öğretim üyeliğine getirildi. 1996 yılında profesör unvanını aldı. SÜ Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü başkanı olarak görevini sürdürdü.

Eski şiir geleneğine uyarak Sarayi mahlası ile Azeri Türkçesi, Farsça ve Anadolu Türkçesiyle yazdığı kasideler, gazeller, rubailer ve mesnevilerden oluşan bir divanı yayımlandı. Makaleleri, 1981 yılından itibaren *Hareket, Hak Söz, S.Ü. Selçuklu Araştırmaları, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, S.Ü. Selçuklu Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları, Belleten, Osmanlı Araştırmaları, Cem, Tarih ve Toplum, Türk Araştırmaları, İran Mecelle-i Maarif* dergilerinde yer aldı. Yüzden fazla bilimsel toplantı, kongre, seminer ve sempozyuma bildiriler sunarak katıldı. Yurt içi ve yurt dışı pek çok kurum ve kuruluştan 50 civarında takdirname, plaket ve başarı belgeleri aldı.

ESERLERİ:

Konya Yusuf Ağa Kütüphanesindeki Farsça Yazma Eserler Kataloğu (1971), *Ahi Evren ve Ahi Teşkilatının Kuruluşu* (1991), *Anadoluda Telif Edilen İlk Eser Keşfu'l- Akabe* (1991), *Fatma Bacı ve Baciyan-ı Rum* (Anadolu Bacıları Teşkilatı, 2. bas., 1994), *Ahi Evren ve Tasavvufi Düşüncenin Esasları* (1995), *Ahi Evren İmamın Boyutları* (1996), *Sarayi Divaniçesi* (1997), *Fil Olayının Mahiyeti ve Fil Suresi* (2. bas., 1998), *Şeyh Evhadüdin Hamid El Kirmani ve Evhadiyye Hareketi* (2. bas., 1999).

BAYRAM, Nazlı

Sinema araştırmacısı. Doktorasını Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Geleneksel Anlatılar ve Söylen: Türk Güldürü Filmleri Üzerine Yapısal Bir Çözümleme"* adlı tezle (1989) tamamladı. Anadolu Üniversitesi Sinema Televizyon Anabilim Dalında 1994'te doçent, 2002'de profesör oldu. Görevini aynı üniversitede İletişim Fakültesi Dekanı olarak sürdürdü. Makalelerini; *İletişim, Anadolu Sanat, 25.Kare, Güldiken, Kurgu* dergilerinde yayımladı. İlgi alanları film eleştirisi, sinema sosyolojisi, senaryo, medyada toplumsal cinsiyet çalışmalarıdır.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Geleneksel Anlatılar ve Söylen: Türk Güldürü Filmleri Üzerine Yapısalcı Bir Çözümleme* (1990), *Yeşilçam Romantik Güldürüleri ve Kültürel Temsiller* (2002).

ORTAK YAYIN: *Sinema Yazıları: Onat Kutlar'a Armağan* (yay.haz. Seçil

Nazlı Bayram

Büker, *İnsanı Üzen Eğlenceli Bir Film* adlı bölüm, 1997), *Avrupalı Yönetmenler* (Yalancı Carmen adlı bölüm, 1997), *Toplum ve İletişim* (ed., ayrıca *Karanlık Salondaki Düşler: Sinema* adlı bölüm, 2002).

ÇEVİRİ: *Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemleri* (A. A. Berger'den, Göstergebilimsel Çözümleme adlı bölüm, 1993), *Film Dilinin Grameri* (D. Arijon'dan, M. Barkan, U. Demiray, N. Ulutak ile, 1993). İngilizce meslekî kitapları da vardır.

BAYRAM, Sadi

Araştırmacı-yazar. 10 Mart 1943, Merzifon / Amasya doğumlu. Kayseri Lisesi (1963), Ankara Üniversitesi DTCF Klasik Arkeoloji Bölümü (1968) mezunu. Bu arada, çeşitli mahallî gazetelerde muhabirlik yaptıktan sonra, 1965 yılında Ankara'da yayınevi ve ajans kurup *Önasya* dergisini çıkardı (1965-72, 78 sayı). 1973 yılında Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğünde eski eser tescil uzmanı olarak göreve başladı. Kültür Bakanlığı (1976) ve Anadolu Medeniyetleri Müzesinde (1978) çalıştı. 1978'de Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv ve Yayın Dairesi başkan yardımcılığına atandı. 1998'de Kültür ve Tescil Dairesi başkanlığına atandı. 2002 tarihinde kendi isteği ile emekli oldu. 1999 yılında bir inşaat şirketini yönetim kurulu üyeliğinde bulundu.

Sadi Bayram

Ayrıca Gazi Üniversitesi Mesleki Öğrenim ve Yaygın Eğitim Fakültesinde öğretim görevlisi olarak estetik, Türk el sanatları tarihi dersleri (1992-98) verdi.

Makaleleri, 1958 yılından itibaren *Merzifon'un Sesi* gazetesi ile *Vakıflar, Vakıf ve Kültür, Kültür ve Sanat, İmage* dergilerinde yayımlandı. Kültür Bakanlığında çalışmakta iken *Millî Kültür* dergisinin kuruluşunda bulundu ve ilk on bir sayısını yayımladı. *Dünya Edebiyatından Seçmeler* dergisini de burada bakanlık adına yayımladı.

ESERLERİ:

Medallioned Genallogies (1975), *Vakıflar ve Vakıf Hizmetlerimiz* (İ. Ateş, K.Erdoğan ile, 1978), *Divriği Ulu Camisi ve Darüşşifası* (Y.Önge, İ.Ateş ile, 1979), *Mukaddes Kitaplara Göre Hz. Nuh'un Gemisi* (1988), *Son On Yılda Vakıflar / 1980-1990* (1990), *Kaynaklara Göre GüneyDoğu Anadolu'da Proto Türk İzleri* (1990).

Salih Zeki Bayram

BAYRAM, Salih Zeki

Alman edebiyatı araştırmacısı. 1 Nisan 1948 doğumlu. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü (1971) mezunu. Yüksek lisansını (1976) ve doktorasını (1982) aynı bölümde tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde araştırma görevlisi (1973-86), yardımcı doçent. (1986-97), doçent (1997-2003) ve profesör (2003-) olarak görev yaptı. İletişim Fakültesi Fakülte Kurulu üyeliği (1998-2001), İletişim Fakültesi Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği (1998-2001) görevlerini üstlendi. Makalelerini; *Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırma, Akademik Araştırmalar, Çağdaş Türk Dili, Agora* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ (İnceleme):

TÜRKÇE: *İki Öykü İki Yazar* (Thomas Bernhard'ın 'Der Kulturer ve Necati Cumalı'nın Kaatli' Adlı Öykülerine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım, 1996), *Çiğnenen Kimin Onuru* (Hein-

rich Böll'ün Katharina Bulm'un Çiğnenen Onuru adlı yapıtına tematik bir yaklaşım, 1997), *Öykü Üzerine* (1997), *Türk ve Alman Şiirinde Vatan* (2002).

ALMANCA: *Vorgeschichte der Deutschen Sprache und Literatur* (1975), *Else Lasker –Schülers Dichterische Welt* (1982), *Geschichte der Neueren Deutschen Literatur von 1600 bis zur Klasik* (1985).

BAYRAM İBRAHİM
Bkz. İBRAHİM, Bayram

Ali Bayramoğlu

BAYRAMOĞLU, Ali

Gazeteci-yazar. 1956, Gelibolu / Çanakkale doğumlu. İskenderun Lisesi (1973), Grenoble Siyasal Bilimler Enstitüsü (1979) mezunu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde yüksek lisans yaptı (1982). 1985'ten itibaren aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktorasını verdi.

1981-99 arasında Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünde öğretim üyeliği, *Yeni Yüzyıl, Yeni Binyıl* ve *Star* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. Ayrıca çok sayıda bilimsel makalesi yayımlanmıştır.

ESERLERİ:

28 Şubat / Bir Müdahalenin Güncesi (2001), *Türkiye'de İslâmi Hareket Sosyolojik Bir Dakış / 1994-2000* (2001).

BAYRAMOĞLU, Fuat

Diplomat, şair (D. 1912, Ankara Ö. 30 Haziran 1996). Ankara Erkek Lisesi (1931), Mülkiye Mektebi (1935), Belçika Liege Üniversitesi Siyasal Bilimler Okulu (1939) mezunu. Önce Basın Yayın Genel Müdürlüğü Etüd Heyeti üyeliği (1943) ve Başbakanlık Özel Kalem müdürlüğü (1945) yaptı.

Sonra Dışişleri Bakanlığında görev alarak Kıbrıs, Tahran ve Oslo orta elçilikleri, Bakanlık genel sekreterliği (1963); Brüksel (1964), Roma (1966), Moskova (1969) büyükelçilikleri görevlerinde bulundu. 1970'te Dışişleri yüksek müşaviri oldu. 1972'de atandığı Cumhurbaşkanlığı genel sekreterliği görevinden 1975'te emekli oldu. Rubaileri ve Bektaşilikle ilgili yayınlarıyla tanınmıştır.

ESERLERİ:

Rubaiyyat (H. G. Nakhai'nin rubailerinin çevirisi, Tahran, 1967), *Rubailer* (Farsçaya çevirilerle, 1974), *Türk Cam Sanatı ve Beykoz İşleri* (1974), *Fuat Bayramoğlu'nun Rubaîleri* (1976), *Hacı Bayram Veli* (1981).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Beşir Ayvazoğlu / Diplomat Bir Rubai Şairi: Fuat Bayramoğlu (Defterimde Kırk Süret, 3. bas., 1999, s. 42-46), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), İş'te Kitap (Bahar 2002).

BAYRAMOĞLU, Nevzat
Bkz. HÜRDEMİ

BAYRAMÖZ, Sabahattin

Şair. 1931, Hacıoğlupazarcığı (Dobriç) / Bulgaristan doğumlu. Sabahattin Bayramov imzasını da kullandı. İlk ve ortaokulu doğduğu şehirde, liseyi Sofya'da bitirdi. *Trudovo Delo* (Ekmek Davası) ve *Halk Gençliği* gazetelerinde çalıştı. Uzun yıllar Halk Eğitimi adlı devlet yayınevinin Türkçe Edebiyat kolunda ve Sofya Radyosunun Türkiye'ye ait Türkçe Yayınlar servisinde çalıştı. 1990 yılında Türkiye'ye göç ederek Bursa'ya yerleşti.

Çocuklar için yazdığı şiirlerin bazıları Türkçe okuma kitaplarında yer aldı. Şiirlerinde hayal zenginliği, felsefi derinlik, sıcaklık ve içten söyleyiş dikkat çeker. Vatan borcunu inşaat eri (trudovak) olarak ödediği sırada Türkçe yayımlanan *Halk Gençliği* gazetesinin düzenlemiş olduğu bir şiir yarışmasında (1953) birincilik ödülünü kazandı.

Bulgaristan Türklerinin şiirinde yıllarca hüküm sürmüş olan kalıplaşmış unsurlarla dolu, genelde didaktik ve tekdüze söylem egemenliğine ilk darbeyi vuran şair oldu. Bu yönüyle sözün gerçek anlamında o koşullara göre bir yenilikçi, gelişmekte olan şiir sanatı için bir şans olarak ortaya çıktı. Aşk, yaşam, ölüm, vatan, barış vb. gibi en bildik konuları bile sıradanlık

FUAT BAYRAMOĞLU

RUBAİLER

I
Bülbül gibi, sevda düşürür, hara beni,
Pervane kılıp yakar gönül nara beni,
Sinemdeki ateşle bu sevda, bilmem,
Kaç yıl daha mecbur edecek, yara beni !

II
Bir gün, ne bahar, ne yar, ne sevda kalacak,
Her şey silinip, bir eski rüya kalacak.
Bir hendese ufkunda sıkışmış ruha,
Sesler, kokular birer muamma kalacak.

III
Kaynaklara benzeriz, çıkar topraktan,
Çağlar, köpürür, zevk alırız koşmaktan.
Düzlüklere indikçe, akıp sessizce,
Tekrar döneriz toprağa bir çatlaktan.

IV
Baktım da ne eski aşk mevcut, ne o yar,
Vaktiyle günah işlediğin kalmış kar.
Sönmüş bir avuç küldeki korlar gibidir;
Essen de ısıtmaz seni artık anılar.

V
Eyvah! deme dostum, güneş açıldı diye;
Ömrüm yarısından daha az kaldı diye.
Son faslı kaparken seni kıskansınlar,
Aşkın siteminden bile kam aldı diye !

VI
Seksen yaş için korkulu berzah dediler,
Destur demeden girdiniz eyvah, dediler.
Girdik ve de gördük ki hakikat o değil,
Beyhude yanıltık sizi vah vah, dediler!

kalıplarının dışına çıkararak, yepyeni bir estetik düzleme taşıdı ve onları özgül bir felsefi yaklaşımla duyurmaya çalıştı. Bunu yaparken şiirin öncelikle "sözcük" olduğu bilinciyle hareket etti. Sürekli dilini geliştirme, yenileştirme ve sadeleştirme çabası içinde oldu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Adresim Şudur* (1961), *Ahmet* (destan, 1964), *Sokaklarım Çağrışımlar İçinde* (1966).

ŞİİR YILLIĞI: *Şiirler 1959-1960* (1961), *Şiirler 1961* (1962), *Şiirler 1962* (1963), *1963'ün Bıraktığı Şiirler* (1964), *1964'ün Bıraktığı Şiirler* (1965), *1965'in Bıraktığı Şiirler* (1966), *Nazım Hikmet Yeni Şiirler* (1962), *Türkçe'nin Sarmaşıkları / Bulgaristan Türklerinin Şiirinden Seçmeler* (2002).

HAKKINDA: Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

BAYRAMZADE ZEKERİYA EFENDİ

Şeyhülislâm (D. 1514, Ankara - Ö. 1593). İlköğrenimini Ankara'da yaptı. İstanbul'da Arapzade ve Melül Emir Efendi'den ders aldı. Bursa Hamzabey Medresesinde ders verdi. Kanuni'nin İran seferinde padişahın yanında bulundu. Edirne Üç Şerefeli Camii, Sahn-ı Semaniye ve Sultan Selim Medreselerinde müderrislik yaptı. Halep, Bursa ve İstanbul kadısı oldu. Anadolu kazaskerliğine terfi etti. Bu görevden alındıktan sonra emekli oldu. 1592 yılında şeyhülislâm oldu. Meyli mahlası ile şiirler yazan Bayramzade Zekeriya Efendi, İstanbul'da Sultan Selim semtindeki Darülhadis yakınına defnedildi.

ESERLERİ:

Şerh-i Hidaye, Haşiye-i Sadrüş-Şeria, Tefsir-i Fatiha, Tarikat-ı Âla, Haşiye Ale'd Dürer, Divan.

BAYRAV, Süheyla

Dilbilimci. 1914, İstanbul doğumlu. Notre Dame de Sion Fransız Kız Liscsini, İstanbul Üniversitesi Roman Filolojisini (1934-38) bitirdi. Aynı fakülteye asistan olarak girip *"Chanson de Roland, Edebiyat ve Üslup Tahlili"* başlıklı teziyle 1945'te doktor, 1949'da doçent oldu. 1957'de profesörlüğe yükselen Süheyla Bayrav'ın bu unvanı 1960'tan sonra onaylandı. 27 Mayıs 1960 hareketinden sonra üniversiteden toplu olarak uzaklaştırılan öğretim üyeleri arasında yer aldı. 1962'den sonra üniversiteye yeniden dönerck, Fransız filolojisinin uzun yıllar başkanlığını yaptı ve 1982 yılında emekli oldu. Ancak uğraş alanıyla ilgisini ve araştırmacı kimliğini koruyarak yaşamını sürdürmektedir.

"Süheyla Bayrav, gerek yapısal dilbilimin, gerek göstergebilimin Türkiye'de tanınmasına, öğretim ve inceleme konusu yapılmasına öncülük etmiştir; ama o kendisini ne bir yapısalcı ne de bir göstergebilimci olarak görür; en geniş anlamında bütün dil sorunlarına eşit uzaklıktan bakan kapsayıcı (complet) bir dil kuramcısıdır. Çalışmalarında genel olarak şu geleneksel 'eleştiri' sözcüğünü başlık olarak kullanması da bunun bir belirtisi..." (Mehmet Yalçın)

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Chanson de Roland'dan Parçalar* (1944), *Chanson de Roland - Edebiyat ve Üslup Tahlili* (1947), *Symbolisme Médiéval = Ortaçağ Simgeciliği* (1956), *Yapısal Dilbilimi* (1998), *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri* (1998), *Filolojinin Oluşumu-Çağdaş Dilbilim-Eleştiri Sorunları* (1998), *Dilbilimsel Edebiyat Eleştirisi* (1999), *Roman Dillerinin Doğuşu ve Gelişmesi* (2000), *Okuma Anlama Yorumlama-Bir Yaklaşım Denemesi* (İsmail Yerguz ile, 2001).

ANTOLOJİ: *Orta Çağ Fransız Edebiyatı Antolojisi* (1953).

ÇEVİRİ: *Roman Filolojisine Giriş* (Erich Auerbach'dan, 1944).

HAKKINDA: Prof. Dr. Osman Senemoğlu / 1933 Üniversite Reformunda Batı Dilleri ve Prof. Dr. Süheyla Bayrav (Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi XI, 1999), Mehmet Yalçın / Çağdaş Dil Kuramlarında Bir Öncü Bilim İnsanı: Süheyla Bayrav (Cumhuriyet Kitap, 23.3.2000), Meral Oraliş / Edebiyat Eleştirisinde Yapısalcılık, Göstergebilim (Cumhuriyet Kitap, 23.3.2000), Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

BAYRI, Hasan

Şair (D. 26 Nisan 1914, Bartın – Ö. 1990, İstanbul). Bayrı soyadını almadan önce Hasan Köroğlu olarak biliniyordu. İlkokulda başladığı şairlik yaşamı son nefesine kadar devam etti. M. Fuat Köprülü, Yahya Kemal Beyatlı, Nihat Sami Banarlı, Ali Nihat Tarlan ve hiciv üstadı Neyzen Tevfik ile dostluk kurup bu ünlü isimlerden çok yararlandı. Hayranı olduğu Yunus Emre, Niyazi-i Mısri, Karacaoğlan, Emrah, Erzurumlu Hakkı, Develili Seyrani, Dertli, Sümmani gibi ustalardan esinlendi. Ünlü *"Bu ne sevgi ah, bu ne ızdırap"* adlı şarkının güftesi de kendisine aittir.

ESERLERİ (Şiir):

Bu Ne Sevgi Ah, Yollar Niçin Bitmiyor, Hiç mi Gülmeyecek.

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

BAYRI, M. Halit

Halkbilim ve edebiyat araştırmacısı (D. 8 Şubat 1896, İstanbul - Ö. 27 Ekim 1958). Tam adı Mehmet Halit Bayrı. Adil Özseven, Denizcioğlu, İsmail Nâmi, Muammer Önus adlarını da kullandı. Soyca Diyarbakırlıdır. Babasını beş yaşında iken kaybettiğinden annesi tarafından yetiştirildi.

M. Halit Bayrı

Galata Rüştiyesi, Kabataş İdadisi, Darülfünün Edebiyat Bölümü mezunu. Birinci Dünya Savaşı'na yedek subay olarak katıldı, Çanakkale Savaşları'nda görev aldı. 1918 yılında terhis edilince döndüğü İstanbul'da edebiyat ve folklor çalışmalarına başladı.

Çalışma hayatına, 1913 yılında Malkara ilçesi Şahin bucağında kâtip olarak başladı. Ayân Meclisinde kâtiplik (1918), İstanbul Belediyesi Şehir Meclisi Barosu memurluğu (1925), Eminönü Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi başkanlığı (1936-41), İstanbul Belediyesi Bedesten Müdürlüğü, son olarak da İstanbul Belediyesi Mezat Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Bu görevde iken fiili hizmet müddeti otuz yılı aşmış bulunduğundan, kendi isteğiyle emekli oldu (1953).

Emekliliğinden sonra bir süre redaktör ve düzeltmen olarak Remzi Kitabevinde çalıştı. Daha sonra Çocuk Esirgeme Kurumu İl Müdürlüğünde görev aldı. Buradaki çalışmalarını ölünceye kadar sürdürdü. Cenazesi kalabalık bir cemaat tarafından kaldırılarak Merkezefendi Kozluca Mezarlığında toprağa verildi.

Türk folkloruna araştırmacı olarak yaptığı katkılarla tanınan Bayrı, İsmail Hakkı Ertaylan'ın çıkardığı *Düşünce* (1922) ve Hilmi Ziya Ülken'in çıkardığı *Anadolu* dergisinin (1924-25) yazı işleri müdürlüğünü yaptı, Ankara'da Türk Halk Bilgisi Derneğinin kurulmasına öncülük etti (1927). İstanbul'da *Türk Halk Bilgisi Haberleri* (1929-42) ile İstanbul Halkevinin yayın organı *Yeni Türk* dergisini (1936-41) yönetti. Makale ve şiirlerini, çoğunlukla, *Anadolu, Azerbaycan, Yurt Bilgisi, Dergâh Folklor Postası, Halk Bilgisi Haberleri, Hayat, İstanbul Şehremâneti Mecmuası, Kopuz, Kızıl Elma, Milli Mecmua, Tanrıdağı, Tarih Dünyası, Türk Dili, Türk Folklor Araştırmaları, Türk Yurdu, Yeni Türk, Ülkü* dergilerinde yayımladı.

"Türk folkloru büyük bir ustasını kaybetti. Saz şairleri üzerindeki çalışmaları gerçekten yorucu fakat o kadar

da değerliydi. Onun hemen bütün yazıları yarına kalacaktır. O, bütün ömrünü bu yola vermiş bir kişi... Onunla yola çıkanlardan hiçbiri işi sonuna kadar götüremediler. Yalnız o, durmadan, yılmadan yazdı, araştırdı, malzeme topladı... İmkân bulduğu kadar yayımladı." (Cahit Öztelli)

ESERLERİ:

Maziden Bir Yaprak (Çanakkale Savaşları Hakkında, 1919), *Anadolu Manileri* (1932), *Cumhuriyet Devrinde Halk Bilgisi Hareketleri* (1933), *Balıkesirli Bir Şair* (1934), *İstanbul Argosu ve Halk Tabirleri* (1934), *Belediye İşleri Kılavuzu* (2 cilt, 1936), *Halk Şairleri Hakkında Küçük Notlar* (1937), *Halk Adetleri ve İnanmaları* (1939), *İstanbul Folkloru* (1947), *Belediye Gelirleri Kanunu ve Gerekçeleri* (Muhtar Acar'la birlikte, 1948), *Mahalli İdareler Kılavuzu* (3 cilt, 1948-1949), *XX. Yüzyıl Halk Şiiri* (1956), *XIX. Yüzyıl Halk Şairleri* (1957), *Âşık Cevherî* (1958), *Âşık Virani Divanı* (1959), *Dadaloğlu Hakkında Notlar, Yer Adları ve Yer Adlarına Bağlı Folklor Bilgileriyle İstanbul* (1964).

Ayrıca basılmamış eserleri vardır.

HAKKINDA: Türk Folklor Araştırmaları dergisi (Ocak 1959, sayı: 114), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s. 279-280, 283-285), Abdullah Uçman / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Sevengül Sönmez (Virgül, sayı: 40, Nisan 2001).

Vural Bahadır Bayrıl

BAYRIL, Vural Bahadır

Şair. 1962, Manisa doğumlu. Mimar Sinan Üniversitesi Temel Sanat ve Bilimler Fakültesi (1985) mezunu. Aynı yerde yüksek lisans çalışmasını tamamladı. 1985'te arkadaşlarıyla Şiir Atı Yayıncılıkı kurdu. İstanbul'da reklamcılık yaptı.

Şiirleri, resim, edebiyat ve şiir üzerine yazı ve fotoğrafları; *Üç Çiçek, Yarın, Gösteri, İmge/Ayrım, Bürde, Düşler, İnsan, Bahçe, İpek Dili, Est & Non, Yönelişler, Şiir Atı, Sombahar, Kaşgar* vb. dergiler ile *Güneş, Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Özgür Gündem, Yeni Şafak, Zaman* gazetelerinde yayımlandı. *Şiir Atı* ve *Kaşgar* dergilerini çıkaranlar arasında yer aldı.

1983'te şiir eleştirisi dalında *Yarın* dergisinin mansiyonunu, şiirleriyle 1986'da - M. C. Anday, N. Cumalı, H. Altunç ve Ş. Altınel ile - Enka Bilim ve Sanat Ödülleri mansiyonunu, ilk kitabı *Melek Geçti* ile 1982 Behçet Necatigil Şiir Ödülünü, 2000 yılında *Şer Cisimler* adlı şiir kitabıyla, Türkiye Yazarlar Birliği Şiir Ödülünü aldı.

"V. B. Bayrıl şiirine şöyle yukarıdan genel çekimle bakıldığında, 'iki denizin birleştiği yer'de duruyor. Daha doğrusu aradaki o incecik izlekte yürüyor. Barvo ona! Ama Doğu'ya daha yakın duruyor. Hezâr aferin ona!" (S. Özpalabıyıklar)

ESERLERİ (Şiir):

Melek Geçti (1992), *Şer Cisimler* (2000), *Eksik Tay* (2001).

HAKKINDA: S.Özpalabıyıklar / V. B. Vasfında Yazı (Sombahar, sayı: 16, Mart-Nisan 1993), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Yom Sanat dergisinde dosya (sayı: 13, Temmuz-Ağustos 2003).

BAYSAL, Erdoğan

Romancı. Köseler köyü / Eşme / Uşak doğumlu. Veteriner sağlık ön lisansını tamamlayarak Urfa - Bozova-Hilvan-Viranşehir, Diyarbakır, Bursa-Karacabey, Ağrı-Doğubayazıt, Kayseri / Felahiye, Konya / Ereğli, Uşak-Banaz-Eşme, İzmir-Menderes Tarım Müdürlüklerinde görev yaptı.

Edebiyat çalışmalarına 1964 yılında *Urfa* gazetesinde küçük öykü dalında başladı. 1970'ten itibaren bazı yerel gazetelerle (*Yeşil Banaz, Eşmenin Sesi, Sasalı*) çeşitli dergilerde makale ve eleştiri yazıları yer aldı. Dil derneği üyesidir.

ESERLERİ: (Roman)

Sokağın Umudu (2003), *Tütün Parası* (2004)

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 15.07.2004)

BAYSAL, Faik

Şair ve yazar (D. 1 Aralık 1922, İstanbul - Ö. 9 Aralık 2002, İstanbul). Saint Joseph İlkokulu (yatılı), Saint Joseph Lisesi (1928), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Filolojisi Bölümü (1942) mezunu. Pertevniyal Lisesi'nde Fransızca öğretmenliği (1944-49) yaptı, özel ders-

Faik Baysal

VURAL BAHADIR BAYRIL

MARE SERANİTATİS

Etinde, ağır metal taşıyan kör balık
gibi geçiyorum sessizce sularınızdan. Kamaşıyor,
dünyanın kadim yanlarındaki yırtık. Som
zaman akıntıları... Fosilleşen
arzular...

Ah bütün kalplerin atışındaki o dağınıklık

Kuyu, geceyi kustu, ki yapraklar
altından, sabaha kadar bahçede yıldız
topladık. Ellerimiz kanadı. Ve koptu, ruhu
hâtıraya bağlayan aşinalık. Ay... buruştu
saflığımızdan.

Rüzgârın iyi huylu arkadaşlığı. Ödünç
tüyler bulduk ormanda. Kör balık bir imâ,
gibi geçerken aramızdan, hepimiz birbirimizi
bağışladık.

Hem ne olabilirdi ki Öteki'nin tenhasında?
erken her dilde aynı kıstırılmışlık.

Ah bütün kalplerin atışındaki o dağınıklık.. Ah
bütün kalplerin atışındaki o dağınıklık!

FAİK BAYSAL

AZAP BABA

O gün yine akşam serinliğinde geldi. Çürümüş kavun karpuzun, acı acı kokan ısırgan otlarının doluştuğu kireç kuyusunun başına oturdu. Sağlam bacağını altına kıvırdı, tahta olan solunu çerçöpün ortasına sallandırdı. Garip bir uğultu koptu, hava sarsıldı. Yeşil yeşil kanatlı bir sinek ordusu dutlaşan günün en altına yıldızlayarak dağıldı. Kokuyu alan yarasalar hemen uçuşmaya başladılar. Et meydanının yağlı yağlı, kapkara, kanatları tozlu akşamın giderek koyulaşan kızılcık rengine bulanan yarasaları. Bu sessiz, amansız ve acımasız savaşı bütün gece soluk almadan sürdüreceklerdi. İslı paçavra kokan gece bitip de kahveci Sülo'nun minare boyundaki bacasından tüten çay ve telve kokulu marsık dumanının arasından güneş iri bir örümcek gibi tırmanıp Kurşuncu Çıkmazının toz kümelerine sıçrayınca sinekler yenik düşeceklerdi. Yaşamın bu katı kuralı hiç bir yerde değişmeyordu. Kurşuncu Çıkmazı'nda da insanlarla hayvanların dünyasında pes eden hep sineklerdi.

— Merhaba Azap Baba.

Merhaba be!

Çok canı sıkılıyordu galiba bugün de. Üzüntüden boğulacak bir gününde olsa bile buna asla 'be' demezdi çünkü. En çok sevdiği bendim mahallede. Başka hiç kimseyle selamlaşmazdı bile. Çocukların çirkin saldırılarından hep ben kurtarırdım onu. Bazen saatlerce konuştuğumuz olurdu. Akşam bastırıverirdi çabucak. Güneş İspiro'nun tarlasında kocaman bir domatese dönüşür, biraz sonra dalından kopar, toprağa döne döne düşer de öyle ayrılırdık birbirimizden. Azap Baba tahta bacağını tozun içinde sürüye sürüye karanlıklara dalar, bilmediğim bir yerlere savuşur, ben de evime giderdim. Kafamın içinden geçerdi renkli bir film gibi bütün anlattıkları. Boğuk sesi, eliyle gökyüzüne birşeyler yazması, küfürleri, ezik kafası, daracık alnı, incecik kaşları, tespih böceğine benzeyen dumanlı gözleri, saça kıvrık sivri burnu, kırmızı yanakları, dişsiz ağzı, kanarya sarısı gömlegi, kıçı ve dizleri yırtık pantolu, tahta ayağı, boynuna astığı içi kâğıt kırpıntıları ve ekmek artıklarıyla dolu torbası...

- " Sen Allahsın lan!

Şaşırdım, gözleri çarpık çarpık bakıyordu yüzüme. Birer kurşundu sanki ikisi de yuvalarında.

- Valla Allahsın be!

- Günaha giriyorsun Baba.

- Öyle.

- Neden?

Birbirine çullanmış dudaklarının arasına bir 'Köylü' sıkıştırdı.

- Sende, nah, şu kadarcık bile kibir mibir yok. Bak, şu boynu yufarı salaklarin hiçbiri konuşmuyor benimle, dedi.

Ne yalan söyleyeyim, sevinçle karışık gizli bir gurur duydum. Allah değildim elbette, ama Allah olsaydım bile güzel bir şeydi bir insan tarafından beğenilmek, sevilmek, övülmek. Keyfimden bir 'Birinci' yaktım ben de. Bir süre sigaralarımızın boşluğa asılan mavimsi dumanları arasında sustuk. Kuyunun öbür yanındaki düzlükte bir eşek anırdı, toz toprağın içinde yuvarlanmaya başladı. Saka 'Öksüz İbram'in hayvanıydı bu. Dibinden kesik kuyruğundan tanıdım onu. Zaten Kurşuncu Çıkmazı'nda canlı cansız ne varsa hepsi sakattı. Kahveci Sülo doksan kilo çekiyordu, sağırdı. İşin kötüsü de kendi gibi herkesi sağır sanıyor. Pikabını ciyak ciyak bağırtıyor, bitip tükenmek bilmeyen Kürt havalarıyla mahallenin göbeğini çatlatıyordu sabahlara kadar. Bakkal İlya metre metre solucan düşürüyordu. Mahallede yetişen bütün tatlı kabaklarının çekirdekleri onundu. Postacı 'Bunak Selim'in bir kulağı dibinden kopuktu. Kadınlar arasında da keller, romatizmalılar, sağırlar ve körler çoktu. Kusursuz, yakışıklı, sapasağlam bir erkek vardı yalnız. O da 'Arabacı Canım Seyit'ti. Kızlar takmışı bu adı ona. Mahallenin dişi sinekleri bile tutkundu bu erkek güzeline. 'Seyit'in güçlü kollarının arasında bir limon gibi sıkılmaya can atıyordu tümü de. Tekerlek sesleri duyuldumu kadını kızı yığılıyordu kapı önlerine.

(*Perşembe Adası* adlı öyküden)

ler verdi. Gazeteler, şirketler ve ansiklopedilerde çevirmen olarak çalıştı.

İlk şiiri (*Tahta At*), *Gündüz* dergisinde yer almıştı (1936). Şiir ve hikâyeleri 1943'ten itibaren *Varlık* dergisinde yayımlandı. *Sancı Meydanı* kitabıyla 1969 Sait Faik Hikâye Armağanını Orhan Kemal'le paylaştı. 1984'te *İnanç* dergisince yılın hikâyecisi seçildi. *Kavanozdaki Adam* adlı eseri beş bölümden oluşan dizi film olarak filme çekildi ve 1988'de TRT'de gösterildi.

"Faik Baysal, kırklı yıllarda, önceki dönemlerden ayrılmı, yerleşik şiir anlayışını yıkan çok değişik şiirler yayımlıyordu. Ben, onun şiirlerini okurken değişikliğe şaşar ve ondan hiç kimsenin söz açmamasına daha çok şaşardım. Sonra kendime yorumladım: Faik Baysal, yalnız bir adamdır, arkadaşı, gönüldeşi pek yoktur, bu yüzden buluşlarını da kimse görmek istemiyor diyordum. Öbürleri sık sık birbirlerini pohpohlayarak dikkat çekebiliyorlardı. (...) Faik Baysal da hakka yenmiş yazarlardan biridir. Bir gün, gerçek, bilimsel tutumlu ve sezgisi güçlü yazarlar yetişecek, bütün yanlışlar düzeltilecek. Buna inanıyorum. (...) Sürekli olarak yenilik ardında koşma, yalın bir anlatım ve topluma değer verme eğilimi içinde şiirler yayımlayan Faik Baysal, başarılı romanlar, öyküler de yazdı; çok sayıda çeviri yaptı yayımladı. Kuşku yoktur ki çevresini, kuşağını, çağını etkilemiş ve kendisi de onlardan etkilenmiştir." (Ahmet Miskioğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *İlk Defa* (1957), *Uyy* (1986), *Beyaz Şiirler* (1990), *Ayın Ucunda* (1994).

ROMAN: *Sarduvan* (1944), *Rezil Dünya* (1955), *Drina'da Son Gün* (1972), *Babasının Oğlu* (1977), *Kavanozdaki Adam* (1987; sinemaya uyarlandı 1992), *Ateşi Yakanlar* (1996), *Voli* (1998), *Madam Bambu* (2002).

HİKÂYE: *Perşembe Adası* (1955), *Sancı Meydanı* (1968), *Nuni* (1985), *Militan* (1986), *Tota* (1991), *Güller Kanıyordu* (1992), *Ilgaz Teyze Öldü* (1993), *Elleri Sesimin Rengindeydi* (1999), *Beni Bırakma Doktor* (2000).

Ayrıca kırktan fazla çevirisi vardır.

HAKKINDA: Ayın Şairi Faik Baysal (Kültür Dünyası, Ağustos 1999); Mehrizat Poyraz / Yazın Yaşamının 60. Yılında Faik Baysal ve Şiirleri: Dizelerle Gelen - Hasan Akarsu / Faik Baysal'ın Anlattıkları (Cumhuriyet Kitap, 19.11.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Edebiyat Adasının YalnızAdamı Faik Baysal: Her Roman Yeni Bir Dünya, s. 79-88) - Yazar Olacak Çocuklar (2004), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Doğan Hızlan / Rezil Dünya (Hürriyet, 12.12.2002), Oylum Yılmaz / Madam Bambu (Radikal Kitap, 26.11.2002), Yılmaz Çongar / Sevgili Faik Baysal Yapıtları ile Yaşayacak - Madam Bambu (Cumhuriyet Kitap, 19.12.2002), Ahmet Miskioğlu / Yitirdiğimiz Faik Baysal Üzerine (Türk Dili Dergisi, Ocak-Şubat 2003), Tansu Bele / Faik Baysal'ı Anmak (Türk Dili Dergisi, Mart-Nisan 2003), Atilla Aşut / 2002 Yılında Kaybettiğimiz Gazeteci, Yazar ve Yayıncılar (Çağdaş gazetesi, Haziran 2003).

BAYSAL, Jale

Oyun yazarı. 24 Ekim 1926, Kayseri doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü (1948) mezunu. Aynı yıl Beyazıt Devlet Kitaplığında başladığı kütüphaneciliğini İÜ Edebiyat Fakültesinde sürdürdü.

Almanya'ya UNESCO bursuyla giderek bu ülkede dokümantasyon ve bilimsel enformasyon eğitimi gördü.

Yurda dönüşünde son çalıştığı İÜ Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümünde branşıyla ilgili dersler verdi. Bu bölümde 1972'de doçentliğe, 1980'de profesörlüğe yükseldi. Bölüm başkanlığı görevindeyken 1993'te emekli oldu. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezinin kurucularından olup Türk Kütüphaneciler Derneği üyesidir.

Öyküleri ve makaleleri, 1948'den itibaren *Zeytindalı, Milliyet, Cumhuriyet, Çağdaş Eleştiri* vd. gazete ve dergilerde yayımlandı. İbrahim Müteferrika'nın yaşamından yola çıkarak yazdığı *Cennetlik İbrahim Efendi* oyunu ile 1986 TOBAV Oyun Yazma Yarışması Ödülünü aldı. Jale Baysal, yazar Tarık Buğra ile 1950 yılında evlendi, 1968'de ayrıldı. Bu evlilikten olan kızı Ayşe Buğra Kavala, Boğaziçi Üniversitesinde iktisat profesörü olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

OYUN: *İstanbul Türküsü* (1970), *Cennetlik İbrahim Efendi* (1992).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Müteferrika'dan Birinci Meşrutiyet'e Kadar Osmanlı Türklerinin Bastıkları Eserler* (1968), *Resmi Daire Kütüphaneleri ve Dokümantasyon Merkezleri* (1972), *Kütüphanecilik Alanında Yeni Kavramlar, Araçlar, Yöntemler* (1982), *Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş* (1991), *Yönetim ve Mevzuat* (Kütüphane İşletmesini Yönetme, 1991), *Kütüphanecilik* (1993).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir? (2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

BAYSUN, Mehmet Cavit

Araştırmacı-yazar (D. 1899, İstanbul - Ö. 1968). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1926) mezunu. Aynı fakültede asistan olarak öğretim üyeliğine başladı (1937). Doktorasını aynı yerde verip 1939'da doçentliğe, 1946'da profesörlüğe yükseldi. 1960'ta ordinaryüs profesör olan Baysun, *İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*'nin kurucusu (1947) olup Türkiyat Enstitüsü ve *İslâm Ansiklopedisi*'nde muhtelif üyelik ve müdürlük görevlerinde bulundu (1950-51).

BAŞLICA ESERLERİ:

Boğaziçi İskelelerine Dair Bir Risale (1945), *Cem Sultan Hayatı ve Şiirleri* (1946), *Tiryaki Hasan Paşa ve Kanije Savaşı* (1950), *Cevdet Paşa'nın Tezakiri* (4 cilt, 1953-1967), *Mevâidü'n-Nefâis fi Kavaidi'l-Mecâlis* (yay. haz., Gelibolulu Ali'den, 1956).

HAKKINDA: Şehabettin Tekindağ – Orhan Köprülü / Türk Dili (sayı: 23, 1969), TTK Belleten (sayı: 129, 1969), M. Münir Aktepe / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

BAYUR, Yusuf Hikmet

Tarihçi, diplomat, siyaset ve devlet adamı (D. 1891, İstanbul - Ö. 1980). Son Osmanlı sadrazamlarından Kâmil Paşa'nın torunu. Galatasaray Sultanisi ve Paris Üniversitesi Fen Fakültesi mezunu. Galatasaray Lisesinde bir süre öğretmenlik (1914-20) yaptıktan sonra Millî Mücadelenin başlarında Anadolu'ya geçerek Salihli cephesinde Kuvay-ı Milliyeye katıldı.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Dışişleri Bakanlığında görev alıp Siyasi İşler Genel Müdürü (1920-22) oldu ve Lozan Konferansında Türk heyetine danışmanlık yaptı (1922). Daha sonra Londra Büyükelçilik müsteşarlığı (1923-25), Belgrad ortaelçiliği (1925-27) ve Cumhurbaşkanlığı genel sekreterliği (1927-28) yaptı. Aynı yıl kısa bir süre Kabil elçiliğinde bulunup yeniden Cumhurbaşkanlığı genel sekreterliği'ne döndü (1932). Bir yıl sonra seçildiği Manisa milletvekilliği 1942'ye kadar sürdü. Bu süre içinde Milli Eğitim Bakanı oldu (1933-34). 1942'de ordinaryus profesör olarak emekliye ayrıldı.

1948'de Mareşal Fevzi Çakmak'la birlikte Millet Partisinin kurucuları arasında yer aldı. 1952'de MP'den ayrılarak geçtiği Demokrat Parti listesinden 1954 ve 1957 seçimlerinde Manisa milletvekili seçildi. 27 Mayıs İhtilali üzerine DP'lilerle birlikte Yassıada'da yargılanıp dört yıl iki ay hapse mahkûm oldu. 1963'te genel aftan yararlanıp özgürlüğüne kavuştuysa da siyasi hayata devam etmeyip tarih alanında çalışmalar yaptı. Millet Partisinin yayımladığı *Kudret* adlı gazetede uzun süre siyasi makaleler yayımladı. Edirnekapı Mezarlığında gömülüdür.

ESERLERİ:

Yeni Türkiye Devletinin Harici Siyaseti (1934), *Ahval-i Hazıra* (1940), *Türk İnkılabı Tarihi* (10 kitap, 3 cilt, 1940-67), *Hindistan Tarihi* (3 cilt, 1946-50), *Atatürk Hayatı ve Eseri* (1963), *XX. Yüzyılda Türklüğün Tarih ve Acun Siyasası Üzerindeki Etkileri* (1974).

HAKKINDA: Mehmet Zeki / Türkiye Teracimi Ahval Ansiklopedisi (c. II, 1929), M. Raif Ogan / İslâm Hukuku (1956), Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Hilmi Kâmil Bayur / Kaybettiğimiz Değerli Bilim Adamı Hikmet Bayur (Tarih ve Edebiyat Mecmuası, 1981), M. Orhan Bayrak / 1920 -1984 - Türkiye'yi Kimler Yönetti (1984), Ord.Prof. Yusuf Hikmet Bayur'a Armağan (1985), Mahmut H. Şakiroğlu / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

Ümit Haluk Bayülken

BAYÜLKEN, Ümit Haluk

Diplomat, siyaset ve devlet adamı. 7 Temmuz 1921, İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1944) mezunu. Dışişleri'nde görev alarak Frankfurt başkonsolos yardımcılığı (1947), Dışişleri genel sekreterliği (1964), Londra büyükelçiliği (1966), BM'de Türk Delegasyonu başkanlığı (1969) görevlerinde bulundu. Nihat Erim, Ferit Melen, Naim Talu hükümetlerinde Dışişleri bakanı (1971-74) ve CENTO genel sekreteri (1975-77) oldu. 12 Eylül 1980 darbesinin ardından Cumhurbaşkanlığı genel sekreterliği ve kontenjan senatörlüğüne getirildi. Bülent Ulusu hükümetinde Milli Savunma bakanlığı (1980-83) yaptı.

1983 seçimlerinde MDP'den Antalya milletvekili oldu. Partisinin kendisini feshetmesi üzerine görevini bağımsız milletvekili olarak sürdürdü. Yurt içi ve yurt dışında aldığı çok sayıda madalya, berat, nişandan bazıları: F. Almanya Cumhurbaşkanı'ndan Büyük Haç Liyakat Nişanı (1965), İspanya Katolik İsabel Nişanı (1964), İngiltere Kraliçesinin Büyük Viktorya Nişanı (1967), Pakistan Devlet Başkanının Sitarci Pakistan Nişanı (1970) vd.

ESERLERİ:

Birleşmiş Milletler ve Hukukun Üstünlüğü İlkesi (1979), *İnsanlığın Barış İdeali ve Atatürkçü Dış Politika* (1981).

BAYYİĞİT, Mehmet

Din sosyolojisi araştırmacısı. Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Sosyolojisi Anabilim Dalında bölüm başkanı olarak görev yaptı, Kombassan Vakfı Yönetim Kurulu, SÜ Aile Araştırma ve Uygulama Merkezi, SÜ Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi, 1. Milletlerarası Mevlana Kongresi yöneticiliklerinde bulundu. Makalelerini *SÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımladı. Çeşitli bilimsel toplantılarda tebliğler sundu.

ESERLERİ:

Uluslararası İslâm Ticaret Hukukunun Günümüzdeki Meseleleri (1997), *Sosyo-Kültürel Yönleriyle Türkiye'de Hac Olayı* (1998), *Gençlik ve Din-Üniversite Gençliği Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma* (2002), *Kur'an Sosyolojisi Üzerine Denemeler* (2003).

BEDİ FIRAT, Halil Fevzi

Eğitimci, yazar, siyaset adamı (D. 12 Eylül 1906, Yemen – Ö. ?). Gazi Eğitim Enstitüsü (1944) mezunu. 1928'de Maarif Vekaleti'nde öğretmenlik, 1952'de çocuk tiyatrosunda müdürlük yaptı. 1956'da Türkiye Köylü Partisi'nin Ege Bölgesi sorumlusu oldu. 1960-63 arası Adalet Partisi kurucusu ve ilk lideri oldu. Tüzük yazarlığı yaptı. Köy İşleri Bakanlığını kurdu. 1948-66 arasında *Demokrat İzmir ve Anadolu, Son Telgraf, Zaman, Doğuş* ve *Ses* gibi gazetelerde başyazarlık yaptı.

ESERLERİ:

Uykusuz Geceler, Balıkesir Sabah Gaz, Sevda, Doğuş Gaz, Aşka İnandım, Yanıklar Bağı, Halifenin Karısı, Yakılan Roman, Van Kedisi, Dudakta Kal, Kendi Elimle, Buğdaylar Yanarken, Ağrı, Kitap, Köyde Akşam ve Toplu Bilgi Hilali, Kur' an-ı Kerimin Tarihçesi ve Envarül Aşikin Tercüme Edilişi, Portakal Kabukları, Kırık Vazo, Paşaların Paşası, Afrodit, Tarla Kuşu.

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

BEDİ NURİ

Yazar (D. 1875, ? – Ö. 1913, İstanbul). Mülkiye Mektebinde öğrenimini tamamladıktan sonra kaymakamlık gibi görevlerde de bulundu. Basra'da göreve giderken yolda öldürüldü. Döneminin önde gelen aydınları arasında yer alan Bedi Nuri'nin yazıları, *Ulûm-ı İktisadiye* ve *İçtimaiye Mecmuası* adlı dergilerde yayımlandı. Çağdaşı aydınlardan Mustafa Sâtı gibi toplumda bilginin gelişimini evrimcilik açısından ele aldı. Bedi Nuri'ye göre toplumun canlı varlıklardan meydana gelmiş olmasından yola çıkarak, toplumsal felsefenin de doğal olarak biyolojiye dayanması gerektiği görüşünü savundu..

Bedi Nuri

HAKKINDA: Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi (c. 2, 1985, c.2, s.362).

BEDİİ FAİK (Akın)

Gazeteci-yazar. 1 Mayıs 1921, Bandırma / Balıkesir doğumlu. Pençe takma adını da kullandı. İlk ve ortaokulu İzmir'de bitirdi. İstanbul Kabataş Lisesi (1940) mezunu. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde başladığı yüksek öğrenimini bitirmeden ticarete atıldı (1944).

Tasvir (1945), *Tan, Milliyet, Yeni İstanbul, Ulus, Dünya* (1952-75), *Son Havadis* (1976), *Hürriyet* (1980) ve *Tercüman* gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. Falih Rıfkı Atay ile birlikte kurduğu (1952) *Dünya* gazetesinin bir dönem tek sahibi (1963) ve başyazarı (1971) idi. 1950'li yıllarda DP iktidarını eleştiren yazıları nedeniyle bir ara (1954) tutuklanmış olan Bedii Faik, sonraları CHP'ye karşı AP'nin savunuculuğunu yapan kalemler arasında yer aldı. Türkiye Gazete Sahipleri Sendikası (bir dönem başkan), İstanbul ve Ankara Gazeteciler Cemiyetleri, Londra Basın Kulübü üyesidir.

ESERLERİ:

FIKRA YAZISI: *Efendime Söyliyeyim* (1953), *Rüzgâr Eken* (1969).

GEZİ: *Sam Amcanın Evinde* (Amerika gezisi notları, 1954), *Bir Garip Ada* (İngiltere gezisi notları, 1958), *Rusya'dan* (Rusya gezisi notları, 1968), *Akıl Cumhuriyeti İsrail.*

ROMAN: *Yabancı* (1954), *Pablo'nun Gülüşü* (1972).

ANI: *O Biçim* (hapishane anıları, 1958), *Matbuat Basın Derken... Medya* (3 cilt, 2002).

RÖPORTAJ: *İhtilalciler Arasında Bir Gazeteci* (1967).

DİĞER ESERLERİ: *Yalancı, Hitler Anlatıyor.*

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Matbuat Basın Derken... Medya (Radikal Kitap, 15.6.2002).

BEDİR, Ahmet

İlâhiyatçı. 1 Kasım 1964, Erzurum doğumlu. Yazılarında Ahmet Dolunay adını da kullandı. Elmalı Köyü İlkokulu, Erzurum İmam-Hatip Lisesi, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1990) mezunu. İlkokulu bitirdikten sonra Kur'an hafızı oldu (1978). Kur'an ve tefsir alanında özel çalışmalar yaptı (1990-94). 1994'te Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak girdi. 1995'te Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"İsnaaşariye Şiası ve Hadis Anlayışı"* konulu teziyle yüksek lisansını, 1997'de *"Bakıvî Tefsiri'nin Tahlil ve Tahriri"* konulu teziyle doktorasını tamamladı. Doçentlik tezi: *"Son Asır Türk Aydınının Kur'an'a Bakışı"* (2002). Hongkong Çin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Din Bölümünde yardımcı doçent (1997), Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde Temel İslâm Bilimleri Tefsir Bilim Dalı başkanı (doçent, 2002) olarak görev yaptı.

Ahmet Bedir

Yazılarını 1991'de *Zaman*'da yayımlamaya başladı. Ayrıca *Sızıntı, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Marife* dergilerinde de yazdı. *Gerçeğin Doğuşu: Alevi Kur'an Tefsiri* (2000) adlı eseriyle 2001'de Dünya Ehl-i Beyt Vakfı Ödülünü aldı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Gerçeğin Doğuşu: Alevi Kur'an Tefsiri (2000), *Kur'an ve Tefsir İlimleri* (2001), *Edebiyat ve Kur'an İlimleri, Yitik Masumiyet: Son Asır Türk Aydınının Kur'an'a Bakışı* (2002).

HAKKINDA: Abdülhamit Bilici / Diyalog Tefsiri (Aksiyon dergisi, sayı: 295).

BEDİR, Atıf

Şair. 1 Mayıs 1965, Kahramanmaraş doğumlu. Asıl adı Abdurrahman Başpınar'dır. Kahramanmaraş Lisesi (1981), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1985) mezunu. 1987'den itibaren TRT Ankara Televizyonunda çalıştı.

Yayımlanan ilk edebî ürünü, *Esra Yazıları* dergisinde (K.Maraş, 1978) çıkan *(Umut)* adlı bir öyküydü. Daha sonra şiirleri ve düzyazıları; *Edebiyat, İkindiyazıları, Kayıtlar, Hece* dergilerinde yer aldı. Türkiye Yazarlar Birliği, Haber Kameramanları Derneği üyesidir. Şiirlerini, 1998'de *Ateş Salları* adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Ali Haydar Haksal / Ateş Salâları (Yedi İklim dergisi, sayı: 97, Nisan 1998), Osman Özbahçe / Titrek Şiir (Hece dergisi, sayı: 19, Temmuz 1998).

BEDİÜZZAMAN SAİD NURSÎ
Bkz. NURSÎ, Bediüzzaman Said

BEDREDDİN SİMAVÎ.
Bkz. ŞEYH BEDREDDİN

BEDÜK, Filiz
Şair. 1962, Malatya doğumlu. Aslen Batmanlı olup, anne tarafı Üsküplüdür. Gazi Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü (Sosyal Politika) mezunu. Vakıfbank'ta çalışarak emekli oldu.

Şiirleri *Türk Dili, Dil Dergisi, Bay, Gençlik, Çağrı, Pencere* gibi dergiler ile çeşitli antolojilerde yer aldı. Şiirlerinin bir bölümü bestelendi.

Filiz Bedük

ESERLERİ (Şiir):
Sinemaki (1997), *Yüreğim Mahşer* (1999).

HAKKINDA: Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000), Hazar Şiir Akşamları Güldestesi (2001).

BEĞEN, Mümtaz
Şair. 19 Ağustos 1969, Aksalur / Ürgüp / Nevşehir doğumlu. Ozan Ülkü adını da kullandı. Aksalur Atatürk İlkokulu, Kayseri İmam-Hatip Lisesi, AÖF Bankacılık-Sigortacılık Meslek Yüksek Okulu mezunudur. 1999'dan itibaren sigorta acenteliği yaptı.

İlk yazısını *Diyanet Gazetesi*'nde (1990) yayımladı. Daha sonra *Yeni Düşünce, Kayseri Akın Günlük, Ortadoğu, Hergün, Kurultay, Türkiye, Diyanet, Genç Nefer, Geçit, Sesleniş, Yeşevi, Erciyes, Ozan, Ece, Bizim Anadolu, Çemen, Türkü* gergilerinde yazdı. Kayseri yerel televizyonlarından Kanal 38'de "Edebî Bakış" adlı kültür-edebiyat-sanat programını hazırlayıp sundu (2004-). ANASAM ve Aydınlar Ocağı üyesidir.

"Mümtaz Beğen, söyleyecek sözü olan ve bu paralelde varlığını şiirle-

Mümtaz Beğen

rinde duyurmayı başaran bir şair. Halk şiiri geleneği çerçevesinde şekil ve muhtevayı kaynaştırarak modern bir çizgi yakalamıştır. Şiiri şiir yapan unsurları kavrayarak, şiirin kaynaklarına inmesi kendisini tekrar ve taklit tuzağının dışında bırakmıştır. Tema zenginliği, duygu ve düşünce akışı, buluş gücü ile artık şiirin damarlarını bulmuştur. Bu kitabıyla, kendi yolunun yolcusu olarak, uzun süre sesinin şiir vadisinde yankılanacağına inanıyorum..." (Nurkal Kumsuz)

ESERLERİ (Şiir):
Sevdam ile Övünürüm (1993), *Ozan Ülkü* (1993), *Dediğin Olsun* (2000), *Dahası Var mı?* (2002).

HAKKINDA: Mümtaz Beğen / Dahası Var mı? (2002)

BEĞENÇ, Cahit
Yazar (D. 1910, İncirköy / Fethiye / Muğla - Ö. 20 Aralık 1994, Fethiye/ Muğla). İlköğrenimini Fethiye'de, orta ve lise öğrenimini İzmir'de, yüksek öğrenimini Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünde tamamladı. Gazeteciliğinin yanı sıra araştırmalarıyla da tanındı. Gezdiği birçok yörenin folklorunu araştırdı. Bu araştırmaları ve gezi notlarını kitaplaştırdığı gibi roman ve öykülerinde de bu birikiminden yararlandı ve halk dilini edebiyata başarıyla geçirdi.

Bizim Köy romanında ormancılıkla geçinen örnek bir köyü anlattı. *Se-*

Cahit Beğenç

def Kız adlı öykü kitabıyla 1943 yılında Türk Dil Kurumunun ilk ödülünü aldı. Çok sayıda yazısı çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. 1965-72 yılları arasında Ankara'da *Önasya* dergisinde, Amerika'daki Ermenilerin Hezeyanı, Tük Karasularında Yunan Korsanları, Haçlılar Kudüs'ü Zaptetti, Milliyetcilik konu başlıklı makaleleri çıktı. Basın şeref kartı sahibiydi.

ESERLERİ:
ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Diyarbakır ve Roman* (1949), *Kayseri* (1950), *Söğüt* (1952), *Anadolu Mitolojisi* (1967), *Köy-Şehir Münasebetleri* (1969), *Sarı Çamın Hikâyesi* (1987).

GEZİ: *Yolüstü* (1944), *Toroslardan Aşağı* (1945).

ROMAN: *Bizim Köy* (1948) *Koca Küp* (1969).

ÖYKÜ: *Sedef Kız* (1943), *Deli Dere* (1948), *Sarı Çamın Hikâyesi* (1986).

DENEME: *Denemelerim* (1994).

ÇEVİRİ: *Ekmekçi Kadın* (1965), *Hayat Hakkında Düşünceler* (A. Carrel'den, 1988).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Ü.Ş. Dirlik / Yitirdiklerimiz: Cahit Beğenç (Türk Dili, Ağustos 1995), A. Yazar / Cahit Beğenç Ölümünün Dördüncü Yılında Mezarı Başında Anıldı (Yeni Defne, Ocak 1999) - Cahit Beğenç'i Anarken (Türk Edebiyatı, Ocak 2000), TBE Asiklopedisi (c.1, 2001).

BEHAR, Cem
Yazar, müzikolog. 31 Aralık 1946, İstanbul doğumlu. Robert Kolej (1964) mezunu. Yüksek öğrenimini Paris Üniversitesi İktisadi Bilimler Bölümünde (1968), yüksek lisansını (1970) ve doktorasını (1972) Paris Üniversitesinde tamamladı. Aynı yerde asistan (1970-74), Tunus'ta Nüfus ve Aile Planlama Bürosunda araştırma görevlisi (1974-76) olarak çalıştı. Daha sonra Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümünde sırasıyla yardımcı doçent (1977), doçent (1981) ve profesör (1988) oldu. Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümü başkanlığını yürüttü (1988-94, 1998-01). Cambridge (1983-84), Paris (1990, 91) üniversitelerinde ve Paris Milli Demografik Etütler Enstitüsünde (aralıklarla, 1992-2000) konuk araştırmacı olarak çalıştı. Ayrıca DİE başkan danışmanı (1993-96), Avrupa Konseyi Nüfus Komitesi Türkiye temsilcisi (1994-) olarak görev yaptı.

Müzik çalışmalarına Fikret Bertuğ ile başladı. Daha sonra Emin Ongan, Niyazi Sayın ve Necdet Yaşar ile çalıştı. 1988'den bu yana *Boyut, Toplum ve Bilim, Defter, Dergâh, Müteferrika, P Sanat Dergisi, Mediterraneennes* gibi çeşitli dergi ve gazetelerde klasik Türk müziğine ilişkin makaleler yayımladı.

Son yıllarda *Zaman* gazetesinde yazdı. Araştırmalarını; *Middle Eastern Studies* (Londra), *Annales de Demographie Historique* (1991), *Görüş, Cahiers D'Etudes sur la Meditterannee Orientale et le Monde Turco-Iranien* (Paris), *Toplum ve Ekonomi, Population* (Paris), *Bogaziçi Journal, European Journal of Population* vd. yayınlarda yayımladı. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi* için madde yazdı. *Zaman – Mekân - Müzik* adlı kitabıyla 1993 yılı Türkiye Yazarlar Birliği Müzik Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

MÜZİK: *Klasik Türk Müziği Üzerine Denemeler* (1987; Japoncası 1994, Tokyo), *18. Yüzyılda Türk Müziği* (1987), *Ali Ufki ve Mezmurlar* (1990), *Zaman-Mekân-Müzik* (1993), *Aşk Olmayınca Meşk Olmaz* (1998).

ARAŞTIRMA: *Osmanlı İmparatorluğu'nun ve Türkiye'nin Nüfusu 1500-1927* (*The Population of the Ottoman Empire and Turkey* adıyla İngilizcesi, 1996), *İstanbul Haneleri: Evlilik, Aile ve Dogurganlık 1880-1940* (1996), *Istanbul Households: Marriage, Family and Fertility 1880-1940* (Alan Duben ile, 2002), *A Neighborhood in Ottoman Istanbul – The Kasap Ilyas Mahalle, Fruit Vendors and Civil Servants, Albany* (2003), *Antoine Deparcieux-Essai sur les Probabilités de la Durée de la Vie Humaine* (Paris, 2003).

BEHAR, İsak

Şair. 1937, İstanbul doğumlu. 1955 yılında St. Joseph Fransız Lisesinden mezun oldu. Lisedeyken konservatuar eğitimi de aldı. Fransa'da tekstil mühendisliği okudu. Daha sonra Türkiye'ye dönerek bu alanda uzun süre çalıştı. 1971 yılında Paris'e yerleşti. Şiirlerini *Yankılar* (1974) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BEHİŞTÎ RAMAZAN EFENDİ

Mutasavvıf (D. ?, Vize / Kırklareli – Ö. 1571, Çorlu / Tekirdağ). Merkez Efendi'nin halifelerindendir. Tahsilinden sonra Çatalca'ya yerleşti, burada vaaz ve irşadla meşgul oldu. Kabri Çorlu'dadır.

ESERLERİ:

Cem Şâh ve Âlem Şâh, Süleymanname, Hâşiye alâ Şerh-i Akâid li'l-Allâmeti't-Taftazânî, Ta'likât alâ Şerhi Miftâh, Hâşiye-i Âdâb-ı Mes'udi, Ta'likât ale'l-Câmî.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BEHMOARAS, Liz

Gazeteci-yazar, çevirmen. 1950, İstanbul doğumlu. Notre Dame de

Liz Behmaras

Sion Fransız Kız Lisesi mezunu. Bir süre Renault Mais ve Comsovel Seyahat Acentesinde çalıştı. 1975'ten beri çeşitli yayınevlerinde edebi eser çevirmeni, çeşitli yerli ve yabancı yayın kuruluşlarında serbest gazeteci olarak çalıştı. Afa Yayınevi için Simon de Beauvoir, Ivan Iliç ve Paul Valery'nin eserlerini Fransızcadan Türkçeye tercüme etti. *Şalom* gazetesinin on yıl boyunca kültür yayın yönetmenliğini yaptı. Yazıları ayrıca *Cumhuriyet, Yeni Yüzyıl* gazeteleri ile *Nokta* dergisinde ve birçok yurtdışı yayın organında yayımlandı.

"Liz Behmoaras'ın 'Bir Kimlik Arayışının Hikâyesi' adlı kitabı her ne kadar biyografik bir çalışma olsa da, bir kişinin özelinden toplumun geneline yayılan bir pencere açıyor. Munis Tekinalp ya da gerçek adıyla Moiz Kohen'in dramatik yaşamöyküsünde genç Türkiye Cumhuriyeti'nin yaşadığı değişimi de görüyoruz." (Tufan Erbarıştıran)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-DENEME: *Türkiye'de Aydınların Gözüyle Yahudiler* (1992), *Kimsin Jak Samanon* (1997), *Yüzyıl Sonu Tanıklıkları* (1998).

BİYOGRAFİK ROMAN: *Mazhar Osman Kapalı Kutudaki Fırtına* (2001), *Bir Kimlik Arayışının Hikâyesi* (Moiz Kohen'in ya da sonradan edindiği adıyla Munis Tekinalp'in hayatı, 2005).

HAKKINDA: Tufan Erbarıştıran / Liz Behmoaras, 'Bir Kimlik Arayışının Hikâyesi'ni Anlatıyor: Musevi Mucizesi ve Keloğlan (Cumhuriyet Kitap, 10.2.2005), Sibel Yıldız / Liz Behmoaras'la 'Bir Kimlik Arayışının Öyküsü'nü Konuşluk (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2005).

BEHRAM, Nihat

Şair ve yazar. 1946, Kars doğumlu. Şair ve yazar Ataol Behramoğlu ile yazar Namık Kemal Behramoğlu'nun kardeşidir. İlk ve orta öğrenimini Çankırı ve Bursa'da tamamladı, İstanbul Haydarpaşa Lisesinden mezun oldu. Gazetecilik Yüksek Okulu'nda öğrenci iken Ceza Yasası'nın 141., 146. ve 246. maddelerine aykırı eylemde bulunduğu iddiasıyla tutuklandığından öğrenimi yarıda kaldı. Bir süre *Vatan* gazetesi ve Güney Yayınları'nda çalıştı. 12 Eylül 1980 sonrası yurtdışına çıktı. Bakanlar Kurulu kararıyla hakkında açılan bir davadan dolayı, yurda dön çağrısına uymadığı için vatandaşlıktan çıkarıldı. 1980-96 yılları arasında İsviçre ve Fransa'da yaşadı, 1996'da yurda döndü. Şiir ve yazılarını; *Soyut, Gerçek, Halkın Dostları* (1968-70) ve ağabeyi Ataol Behramoğlu ile çıkardıkları *Militan* (1975-76), *Güney, Varlık* ve *Yasakmeyve* (2003-05) dergilerinde yayımladı. Bahçıvanlık yaparak geçimini sağlıyor.

İlk şiiri 1967 yılında yayımlanmıştı. Toplumcu Türk şiirinin sürdürücü ve mirasçılarından biridir. Kendinden sonra yazılan şiiri etkilemiştir. Yakın dönem yazarları arasında siyasal suçlamalara da uğramış olan Behram, muhalif tutumunu bırakmadan doğa, aşk, yaşama sevincini inceliklerle örerek Türk şiirine nitelikli ürünler kazandıranlardan biri olmuştur. Halk şiiri geleneğinden biçimsel olarak yararlanak kendine has bir şiir kurmayı başardı.

"Nihat Behram, benim yaşımda olanların; ilk gençliğini 12 Mart, 12 Eylül karanlığında yaşamış olanların şairlerindendir. 'Hayatımız Üstüne Şiirler', 'Fırtınayla Borayla Denenmiş Arkadaşlıklar', 'Dövüşe Dövüşe Yürünecek', 'Hayatı Tutuşturan Acılar', 'Irmak Boylarında Turaç Seslerinde', 'Savrulmuş Bir Ömrün Günlerinden', benim yaşlarımda olan hemen herkesin yüreğinde ve belleğinde iz bırakmıştır. 1967 yılında yayımlanan ilk şiiri 'Manastır Kuşçusu'nda bile şairin, dizeleri sağlam, imgeleri güçlü ve kendi söylemini bulmuş olduğunu görüyoruz: 'Zor bir nakış gibi işliyorum / liseyi ve aşkı / hüzünden bir kanaviçeye'. Son (yeni) şiir kitabı 'Kundak'ı okurken, gene aynı sağlamlık karşılıyor bizi. Kitabın ilk şiiri 'Uçup Giderken Şiirler', uzun/ve düzyazı şiire yakın bir açılım taşıyor. Şiirin temel yapısını (şiir'in istediği şeyler'i) uzağına düşürmüyor gene de. Şairin, imgeleri, yalınlığın yoğunluğu içinde, hayat'tan,

Nihat Behram

söz/ve dil'e taşıdığını görüyoruz. Şiirin tamamında bir atmosfer var ayrıca. Bir metin bütünlüğünde (içinde) dize, imge gücünü yakalıyoruz." (Leylâ Şahin)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hayatımız Üzerine Şiirler* (1972), *Fırtınayla Borayla Denenmiş Arkadaşlıklar* (1974), *Dövüşe Dövüşe Yürünecek* (1976), *Hayatı Tutuşturan Acılar* (1978), *Irmak Boylarında Turaç Seslerinde* (1980), *Savrulmuş Bir Ömrün Günlerinde* (1982), *Militan* (1984), *Ayışığı Yana Yana* (1986), *Yine de Gülümseyerek* (1987), *Cenk Çeşitlemesi* (1988), *Hey Çocuk* (1996), *Yalın Yürek* (1998), *Kundak* (2000), *Ayrılık da Yakışıklıdır, Yalın Yürek, İntikam Alır Gibi, Hayatın Şarkısı* (1967-2004 arası N. Behram şiir külliyatı, 2004), *Şiir Bahçesi* (2004).

ANTOLOJİ: *Türk Halk ve Dünya Edebiyatı'ndan Başkaldırı Şiirleri Antolojisi* (2002).

ROMAN: *Gurbet* (1987), *Lanetli Ömrün Kırlangıçları* (1991), *Kız Ali* (1998), *Miras* (2004).

DİĞER ESERLERİ: *Darağacında Üç Fidan* (12 Mart 1971 sonrası idam edilen Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının hikâyesi, 1976), *Ser Verip Sır Vermeyen Yiğit* (İbrahim Kaypakkaya hak. Belgesel, 1976), *Sol Kendini Anlatıyor* (1977), *Kültür* (1979), *Kuyruğu Zilli Tilki* (çocuklar için, 1979), *Göğsü Kınalı Serçe* (çocuklar için, 1980), *Özlemin Dili Olsa* (röportajlar, konuşmalar, söyleşiler, 1999), *Yılmaz Güney'le Yasaklı Yıllar* (anı-mektup, 2001), *Acının ve Umudun Rengi* (söyleşi, 2005).

Kitapları 1998'de Toplu Yapıtlar olarak, 2004'te şiirleri *Hayatın Şarkısı* adı altında topluca yeniden basıldı.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Çetin Yiğenoğlu / Düşle Gerçeğin Harmanında - Ali Özenç Çağlar / Özlemin Dili Olsa (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2000), Leyla Şahin / Nihat Behram'ın Yeni Şiirleri: 'Kundak' Acının ve Umudun Estetiği (Cumhuriyet Kitap, 26.10.2000), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Türk Halk ve Dünya Edebiyatı'ndan Başkaldırı Şiirleri Antolojisi (Cumhuriyet Kitap, 7.3.2002), Enver Ercan / Söyleşi (Varlık Kitap, Nisan 2002), İnan Kızılkaya / Miraz (Radikal Kitap, 10.9.2004), Gülce Başer / Söyleşi (Varlık Kitap, Temmuz 2004).

NİHAT BEHRAM

İSTANBUL SENİ SEÇMEYECEK

Birtakım karanlık adamlar şimdi
duvarları senin adınla karalıyor,
bu bana küfrü ve zincirleri anımsatıyor;
kanlı kağıtlar halindeki gazetelerde
delik deşik edilmiş arkadaşların
yüzümüze çarpar gibi çıkan resimlerini;
hücreleri anımsatıyor bu bana,
ellerimizin nasıl çığnendiğini.

Bütün tepelerinde bu şehrin, bütün çukurlarında
tenekelerle çatılmış binlerce evden
geceler bir iskelet gölgesi gibi geçerken
ve daha öğrenmeden çocuklar isimlerini
vahşetle göz göze bakışırken
ve tehdit ve tehdit ve tehdit
kırbaçlarken
en delikanlı atılışlarını gençliğimizin
ve yasakken grev, arkadaşlık yasakken
acı bu şehirde
kanla yatışan bir sinirle gezindin.

Bu şehir seni seçmeyecek
çünkü bu şehirde sana
örümcekler ve akrepler arasında
kopan kolları ve parçalanan bacağıyla
mahzenlere tıkılan bir insandan
her gece kan getirildi.

İstanbul seni seçmeyecek
bu söz çırpınarak içimde
elektrikle sarsılan kalbimden yükseliyor,
hançer gibi sıyrılıyor kırılan dişlerimden.

Bu şehir seni seçmeyecek
çünkü ihanet bir şehre zehir verir
çünkü senin varlığın bu şehri karartıyor
bağrında bir yara gibi taşıyarak öğrendi bunu
bu şehir.

BEHRAMOĞLU, Ataol

Şair, yazar, çevirmen. 13 Nisan 1942, Çatalca / İstanbul doğumlu. Yazar Namık Kemal Behramoğlu ile şair Nihat Behram kardeşleridir. Ataol Gürus, Ata Haydar, Aykut Baykal adlarını da kullandı. Çankırı Lisesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü (1966) mezunu. Moskova Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde lisansüstü eğitim yaptı. 1965'te Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) kuruculari arasında yer aldı. 1970-71 yıllarında İsmet Özel'le birlikte *Halkın Dostları*, arkasından kardeşi Nihat Behram'la birlikte *Militan* dergilerini çıkardı. 1979'da Türkiye Yazarlar Sendikası genel sekreteri oldu. 12 Eylül 1980 darbesi sonrası yurtdışına çıktı. 1986'da Fransa'da *Anka* adlı Fransızca bir dergi çıkardı. Daha sonra yurda döndü. İstanbul Şehir Tiyatroları'nda dramaturg olarak çalıştı. Türkiye Yazarlar Sendikasının Genel Başkanlığını yaptı. Yaşamını serbest yazar olarak sürdürüyor ve *Cumhuriyet* gazetesinde haftalık yazılar yazıyor.

İlk şiirleri, *Yeni Çankırı* ve *Yeşil Ilgaz* gazetelerinde Ataol Gürus imzasıyla yayımlandı. Bu yıllarda *Varlık* (1960), *Ilgaz, Ataç, Elif, Gençlik, Yapraklar, Evrim, Dost, Şiir Sanatı, Papirüs, Yeni Dergi, Yelken, Devinim 60*, kurucularından olduğu *Dönüşüm* (1965), *Hürriyet Gösteri* dergilerinde şiir, hikâye ve yazıları yayımlandı. Asya-Afrika Yazarlar Birliği'nin 1981 Lotus Edebiyat Ödülünü aldı.

Ataol Behramoğlu'nun şiirlerinde, *"yaşanılanla düşünülen, tasarlanan-*

Ataol Behramoğlu

la, anılan, şimdiyle geçmiş aynı anda, belirli bir sürece bağlanmaksızın sergilenir. Gelgelelim, bütün bu dış ve iç gerçeklerin çağrışımlar yoluyla böyle yan yana, birinden ötekine atlanarak sunulması ve bunda aşırıya gidilmesi şiirin yer yer dağılıp yayılmasına yol açar. Öte yandan, mısraların satır gibi gereğinden çok uzaması bu yaygınlığı çoğaltır ve sağladığı vurucu gerilimi gevşetir." (Asım Bezirci)

"Şiire başladığı yıllardaki aşırı toplumsal gerçekçi tutumu, olgunlaştığı yıllarda olağanüstü şiirleri yazmasına engel olmadı. Kendine özgü şiir çizgisini hep daha iyiye, daha güzele taşıdı. Başarı grafiğini her zaman yükseltmesini bildi." (Anıl Meriçelli)

"Uysal tarzıyla kavgacı şiirler yazardı, şimdi mutabakat ideolojisinin para gibi her yere yayıldığı şu yirmi birinci yüzyılda kavgacı bir tarz ile dile getirilmemiş bir masal gerçekçiliğinin ufkunda yazıyor. 'Sosyal realizm'den 'toplumsalcı gerçekçilik'e ulaşan zeminde öykü anlatan bir öykü kahramanına dönüşmekte ve gittikçe arı, duru, taze bir şiirle Türkçenin gerçek ırmağına yönelmektedir. Fantazyaya gidecek meraklı yolculuktur bu. Şimdi burada attığı çıma 'İkinci Yeni'nin geçmiş istikbâline yaklaşmakta, âti, mâzi olmakta orada gençlik umut ve özgürlüğümüz yeşermektedir. Herkesi kendi aslına döndüren orta yaş şimdi bizi bize yaklaştırmakta, Behramoğlu, geleceğini adamışları adım adım kucaklamaktadır." (Serdar Koçak)

Ataol Behramoğlu

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Ermeni General* (1965), *Bir Gün Mutlaka* (1970; aynı adla toplu şiirleri: c. 1, 1991), *Yolculuk, Özlem, Cesaret ve Kavga Şiirleri* (1974), *Ne Yağmur Ne Şiirler* (1976), *Kuşatmada* (1978), *Mustafa Suphi Destanı* (1979), *Dörtlükler* (1980), *Seçme Şiirler* (1959-82, 1983), *İyi Bir Yurttaş Aranıyor* (1983), *Kızıma Mektuplar* (1987), *Türkiye Özgün Yurdum, Güzel Yurdum* (Almanya, 1985), *Eski Nisan* (1987), *Bebeklerin Ulusu Yok* (1988), *Yaşadıklarımdan Öğrendiğim Bir Şey Var* (toplu şiirleri: 2.cilt, 1992), *Kızıma Mektuplar* (toplu şiirler: 3.cilt, 1993), *Sevgilimsiz* (1993), *Aşk İki Kişiliktir* (1999), *Yeni Aşka Gazel* (2002).

DENEME: *Yaşayan Bir Şiir* (1986), *İki Ateş Arasında* (1989), *Mekanik Gözyaşları* (1990), *Nazım'a Bir Güz Çelengi* (1990), *Şiirin Dili Ana Dil* (1995), *Kimliğim İnsan* (1997), *Kendin Olmak ya da Olmamak* (2002), *Yeni Ortaçağ'ın Saldırısı* (2005).

ANTOLOJİ: *Dünya Şiirleri Antolojisi* (1986), *Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi* (2 cilt,1987-88).

OYUN: *Lozan* (1993).

ANI: *Aziz Nesinli Fotoğraflar* (1995), *Aziz Nesinli Anılar* (2001).

GEZİ: *Başka Gökler Altında* (1996).

ÇEVİRİ: *Ivanov* (Anton Çehov'dan, 1967), *Kardeş Türküler* (32 ozandan şiir çevirileri, 1981), *Nazım Hikmet* (Ekber Babayev'den, 2002), *Nâzım'la Son Söyleşimiz* (Vera Tulyakova Hikmet'ten, 2002).

MEKTUP: *Genç Bir Şairden Genç Bir Şaire Mektuplar* (İsmet Özel ile

ATAOL BEHRAMOĞLU

KIRK YAŞIN EŞİĞİNDE ŞİİR

Küçük heyecanlara paydos
Çünkü rüzgârla aynı yaştayım
Çünkü güneş kardeşim
Bir ırmakla sevişmekteyim

Bana artık dingin olmak
Bana yalınlık yaraşır
İçimde şiirin güzelliği
Yaşamak sevinciyle yarışır

Güzeller güzeli ömrüm
Sana gitgide sevdalanıştayım
Niçe emeklerle dokunmuş
Bir ince, bir nazlı nakıştayım

Küçük tasalara, tutkulara paydos
Çünkü evrenle aynı yaştayım
Başsız sonsuz doyumsuz
Bir başdöndürücü akıştayım

ATAOL BEHRAMOĞLU

BU AŞK BURADA BİTER

Bu aşk burada biter ve ben çekip giderim
Yüreğimde bir çocuk cebimde bir revolver
Bu aşk burada biter iyi günler sevgilim
Ve ben çekip giderim bir nehir akıp gider

Bir hatıradır şimdi dalgın uyuyan şehir
Solarken albümlerde çocuklar ve askerler
Yüzün bir kır çiçeği gibi usulca söner
Uyku ve unutkanlık gittikçe derinleşir

Yan yana uzanırdık ve ıslaktı çimenler
Ne kadar güzeldin sen! nasıl eşsiz bir yazdı
Bunu anlattılar hep, yani yiten bir aşkı
Geçerek bu dünyadan bütün ölü şairler

Bu aşk burada biter ve ben çekip giderim
Yüreğimde bir çocuk cebimde bir revolver
Bu aşk burada biter iyi günler sevgilim
Ve ben çekip giderim bir nehir akıp gider

karşılıklı mektupları, 1995), *Şiirin Kanadında Mektuplar* (Metin Demirtaş ile karşılıklı mektupları,1997).

ÇOCUK KİTABI: *Yiğitler Yiğidi ve Uçan At Masalı* (1990).

HAKKINDA: Asım Bezirci / Dost (Nisan 1970) - On Şair On Şiir (1971), Leyla Şahin / Derin Gülün İçinde (Cumhuriyet Kitap, 29.7.1999), Zeynep Aliye / Ataol Behramoğlu ile Söyleştik: Şiir, Yaşam ve Her Şey Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 14.10.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Varlık (Ekim 2002), Anıl Meriçelli / Yalnızlık Mevsim Olur (2002), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Tülin Er / Söyleşi (Varlık Kitap, Haziran 2002), Serdar Koçak / Yeni Aşka Gazel (Radikal Kitap, 26.11.2002), Taner Namlı / Ataol Behramoğlu Şiirlerinin Yapısal İncelemesi (Adam Sanat, Kasım 2004).

BEHRAMOĞLU, Namık Kemal

Hukukçu, yazar. 1944, Kars doğumlu. Şair ve yazar Ataol Behramoğlu'nun kardeşi, şair Nihat Behram'ın ağabeyidir. Bir süre yaptığı cumhuriyet savcılığından istifa ederek ayrıldı. Daha sonra İstanbul Barosuna bağlı olarak ceza hukuku alanında serbest avukat olarak çalıştı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Bir Savcının Anıları* (1998) *Bir Cinayetin Anatomisi (2000).*

ÖYKÜ: *Barış Ne Oldu Bilmiyorum* (2000).

HAKKINDA: Namık Kemal Behramoğlu / Barış Ne Oldu Bilmiyorum (2000).

BEK, Hüviyet Bekir

Eğitimci-yazar (D. 1902 - Ö. ?). 1950 yılına kadar Örs soyadını taşıdı. 1917 yılında Almanya'ya giderek Breslau'da ilk ve ortaokul öğretmeni yetiştiren bir okuldan 1923 yılında mezun oldu. 1926 yılında itibaren İstanbul Kız Öğretmen Okulunda, 1946'da Çapa Eğitim Enstitüsünde meslek dersleri öğretmenliği yaptı. 1952 64 yılları arası MEB Bakanlık Müfettişliği görevinde bulundu. Telif ve çeviri birçok mesleki kitabı bulunmaktadır. Pedagoji Cemiyeti üyesiydi.

ESERLERİ:

Barış Mürebbiye (1930), *Özel Öğretim Metotları* (Ali Haydar Taner ile birlikte, 1944).

BEK, Kemal

Araştırmacı-yazar. 1946, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1972) mezunu. Öğrencilik yıllarında *Yeni İstanbul, Yeni Ortam* gazetelerinde düzeltmen ve yazar olarak çalıştı. 1973'te MEB'de başladığı öğretmenlik görevini, İstanbul'da Özel Darüşşafaka, Doğuş gibi özel liselerde sürdürdü; 1997'de emekli oldu. Önce Koç Üniversitesinde, sonra Maltepe Üniversitesinde Türk dili, Cumhuriyet dönemi Türk şiiri, öyküsü, romanı dersleri verdi. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Yazı yaşamına ilk olarak, 1969'da *Yelken* dergisinde yayımlanan eleştirisiyle başladı. Daha sonra, *Soyut, Fikir ve Sanatta Hareket, Edebiyat Cephesi, Agora, Türk Dili, Ludingirra, Yaşasın Edebiyat, Varlık, Gösteri, Cumhuriyet Kitap* gibi dergilerde öykü, deneme ve eleştirileri yayımlandı. *Kamer* adlı öyküsü 1989'da Yunancaya çevrildi. *Meydan Larousse, Gelişim Hachette, Tema Larousse* gibi ansiklopedilerde madde yazarı ve redaktör olarak çalıştı. Mehmet Rauf'un *Eylül* romanıyla Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın tüm yapıtlarının yeni basımlarını günümüz Türkçesine uyarlayarak yayıma hazırladı. Reşat Nuri Güntekin'in yeniden yayımlanacak olan tüm yapıtlarının redaktörlüğünü üstlendi. *Cumhuriyet* gazetesinin ek olarak verdiği klasiklerin günümüz diline uyarlanması ve düzeltilmesine katkıda bulundu. İngilizceden çok sayıda kitap çevirisi vardır. Eleştirilerinde metinden yola çıkan yazar, göstergebilim yönteminden de zaman zaman yararlandı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Yahya Kemal Beyatlı / Yaşamöyküsü ve Yapıtlarını Okuma Kılavuzu* (2001), *Metin İncelemeleriyle Sözlü Yazın Döneminden Tanzimat Dönemine Eski Türk Yazını* (2001), *Eski Türk Yazını* (2002).

DENEME: *Şiirden Eleştiriye* (2003).

BEKATA, Hıfzı Oğuz

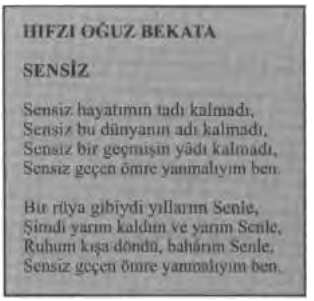
Devlet adamı (D. 17 Mart 1911, Ankara - Ö. 1 Eylül 1995). Ankara Cumhuriyet İlkokulu (1925), Bursa Lisesi (1931), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1934) mezunu. 1942'de İktisat Bakanlığı iş müfettişi ve Sanayi genel müdür yardımcısı olarak çalıştı. İki dönem (1943-50, 1957-60) Ankara milletvekili ve 27 Mayıs ihtilali sonrası Kurucu Meclis üyesi olarak parlamentoda görev yaptı.

1961 ve 1975'te Ankara senatörü, 1962'de Devlet bakanı, 1963'te İçişlerı bakanı oldu. Milli Savunma bakan vekilliği ve hükümet sözcülüğü yaptı (1962-63). Yazıları *Gençlik* (1927), *Mehtap* (1928), *Yeşilyurt* (1929), *Çığır* (kurucusu, 1933-45) başta olmak üzere çeşitli gazete ve dergilerde yer aldı. Anıları henüz yayımlanmadı.

ESERLERİ:

Birinci Cumhuriyet Biterken (siyaset ve ekonomi üzerine, 1960), *Dağların Ardı* (meclis konuşmaları, 1965), *Hükümetin Tutumu Üzerinde İki Konuşma* (siyasi, 1967), *Türkiye'nin Bugünkü Görünüşü* (siyasi ve iktisadî etüd, 1969), *Dış Politika ve Türkiye* (1975).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Mehmet Atilla Maraş / 22. Dönem Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

HIFZI OĞUZ BEKATA

SENSİZ

Sensiz hayatımın tadı kalmadı,
Sensiz bu dünyanın adı kalmadı,
Sensiz bir geçmişin yâdı kalmadı,
Sensiz geçen ömre yanmalıyım ben.

Bir rüya gibiydi yıllarım Senle,
Şimdi yarım kaldım ve yarım Senle,
Ruhum kışa döndü, baharım Senle,
Sensiz geçen ömre yanmalıyım ben.

BEKEM, V. Karin

Şair. 1947, Roma / İtalya doğumlu. Ressam Muzaffer Bekem'le evlendiğinde Bekem soyadını; Amerika'daki ikinci evliliğinden sonra Kristina O'Donnely adını kullanmaya başladı. Opera sanatçısı Avusturyalı bir anne ile Üsküplü Arnavut gazeteci-yazar bir babanın tek kızıdır. Bir buçuk yaşındayken göç ettikleri Türkiye'de büyüdü. İstanbul'da Kadıköy İhsan Sungu İlkokulunda, İstanbul'da Avusturya ve Alman liselerinde okudu. Çocukken üç sinema filminde oynadı.

Babasının da teşviki ile şiire başladı. *Tercüman*'da Narin Bekem takma adıyla "Dünya Evi" başlığı altında köşe yazıları yazdı. İstanbul Belediyesinin *İstanbul Dergisi*'nde beş sayı "Çin Sanatı Tarihi" adlı bir yazı dizisi yayımladı. Çeşitli edebiyat ve sanat dergilerinde yazıları yayımlandı. Şiirleri ve resimleri İstanbul Belediyesi Sanat Galerisi'nde iki kez sergilendi. Yirmi üç yaşından sonra Amerika'ya yerleşti. New York'ta *Türk Evi* adlı dergiye birçok makale yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yaşayan Roman* (1968).

ROMAN: *Ride The Eagle* (1987, Türkiye'de *Sevgili Düşmanım* Adıyla 2003), *The Horseman* (1999), *The Scorpion Child* (2000), *Waltz With the Wind* (Karina di Coure adıyla, 2001), *Sonsuzluğa İsyan* (2004), *Trojan Enchantment* (2005).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BEKEN, Süheyl

Şair ve yazar (D. 1909 – Ö. 16 Ekim 1985, Ankara). İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Ortaöğretim okullarında edebiyat öğretmenliği yaptı. 1954'te Ankara'ya yerleşti. Millî Kütüphane uzmanı (1954), başuzman (1970) olarak çalıştı. Millî Kütüphane'deki görevinden emekliye (1976) ayrıldı. Uzun yıllar Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümünde okutmanlık yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *İlk Esintiler: 1920'ler ve...* (1982), *Gecenin Kıyısından* (1983), *Dörtlükler* (1984).

DİĞER: *Fuzûlî Divanı* (Kenan Akyüz, Sedit Yüksel, Müjgan Cunbur'la, 1958; aynı divanın çeşitli versiyonları 1990, 1997, 2000), *Müntehabat-ı Eş'ar-ı Şinasi* (1960), *Osmanlı Paleografyası I-II* (Kroniklerden Seçmeler, 1964), *Millî Kütüphane Eski Harfli Eserler Kataloğu* (3 cilt, 1965-1970), *Ephesos* (1985).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. I, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BEKİ, Niyazi

İlahiyatçı. 1953, Bingöl doğumlu. Özel hocalardan Arapça, Farsça, fıkıh, tefsir, hadis, mantık vb. islâmi ilimleri okudu. İlköğrenimini Bingöl Üçpınar köyünde tamamladı. Bingöl Lisesi ile Muş İmam Hatip Lisesini bitirdikten sonra Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu (1984).

1993 yılında Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde okutman olarak göreve başladı. Yüksek lisansını "*Ebu Abdurrahman es-Sülemî'nin 'el-Erbeûne Hadîsen li's-Sûfiyye' Adlı Kitabının Tahkik ve Tahrici*", doktorasını ise "*Yirminci Asır Türkiyesi'nde Tefsirde İşârâtü'l-İcâz Örneği ve Kur'an İlimleri ve Tefsir Açısından Bediüzzaman Said Nursi'nin Eserleri*" adlı tezleriyle tamamladı. 1998'de yardımcı doçent oldu. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde makaleleri yayımlandı. Aynı fakültede Arap Dili ve Belagati Ana Bilim Dalında öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Niyazi Beki

ESERLERİ:

Fî Zilâli'l-Kur'an Tefsiri'nin Tercümesi (heyet, 1989-1992), *Namazın Sayısal Mucizesi, Kur'an'dan Gaybi İşaretler 1* (1996), *Kur'an İlimleri ve Tefsir Açısından Bediüzzaman Said Nursi'nin Eserleri* (editör: İsmail Demirci, 1998), *Celal ve Cemal Sıfatları Açısından Rahman Süresi* (1999), *Abdülkadir Geylânî ve Esmâü'l-hüsnâ Kasidesi* (2001), *Türkçe Okunuşlu - Türkçe Mealli Büyük Cevşen Duası Cevşenü'l-Kebir* (2001).

BEKİN, Orhan

Yazar ve çevirmen. 1955, Mardin doğumlu. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Filolojisi Bölümü mezunu. Etibank Genel Müdürlüğü (1974-81), Bank Mellat (1982-87) ve 1987'den sonra Bahariye Mensucatta servis şefi olarak çalıştı. Telif ve çeviri yazıları *Milli Gazete* ile *Kitap Dergisi* ve *Girişim* dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Mevlânâ Ebu'l-Ala Mevdudi* (1987).

ÇEVİRİ: *Fatiha Tefsiri* (Mevlana Ebu'l Kelam Azat'tan, 1984), *Kur'an'da İslâmî Düşüncenin Genel Yapısı* (Seyyid Ali Hameney'den, 1985), *Kültür ve İdeoloji Etrafında Konuşmalar* (derleme, Ali Şeriati'den, 1986).

BEKİR FAHRİ (İdiz).

Bkz. İDİZ, Bekir Fahri

BEKİR, Mümin

Şair (D. 1941, Çernooçene |Yenipazar| köyü / Kırcaali / Bulgaristan - Ö. 1996). Sofya Üniversitesi Türkoloji Bölümü mezunu. Rodopların birçok köyünde öğretmenlik yaptı. O dönemdeki totaliter rejimin yerli koruyucuları ile arası açılınca, köyünden uzak yaşamak zorunda kaldı; on bir yıl maden ocaklarında çalıştı.

Üniversite yıllarında yazdığı şiirler gazete ve dergilerde yer aldı, radyo programlarında okundu. Ömrünün sonuna değin sevilen, yapıtları basılan ve okunan bir şiir emekçisi nitelliğini korudu. Köyünden, dostlarından ayrılmanın verdiği acı, insanların yaşantıları, temiz duyguları, Rodopların doğal güzellikleri vb. şiirlerinin konu yelpazesini oluşturdu. Toplayıp özenle seçtiği şiirlerini, ölümünden kısa bir süre önce, *Özlemler İçinde Dünyalarım* adıyla kitaplaştırdı. (Kırcaali, 1996).

HAKKINDA: Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

Nazan Bekiroğlu

BEKİROĞLU, Nazan

Öykü yazarı, edebiyat araştırmacısı. 3 Mayıs 1957, Trabzon doğumlu. Trabzon İskenderpaşa İlkokulu (1968), Trabzon Lisesi (1974), Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1978) mezunu. Yüksek lisans öğrenimini aynı üniversiteye bağlı SBE'de tamamladı (1981). Yüksek lisans tezi: "*Ömer Seyfeddin'in Hikâyelerinde Avrupa Ülkeleri ve Türkler*". Edebiyat öğretmeni olarak bir süre Trabzon Endüstri Meslek Lisesinde (1980-85) çalıştıktan sonra Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesine öğretim görevlisi oldu (1985). "*Halide Edip Adıvar'ın Romanlarının Teknik Açıdan Tahlili*" konulu tezini tamamlayarak doçentliğe yükseldi (1987). Türk Dili ve Edebiyatı bölüm başkanlığı yaptı.

Yazıları 1985'ten itibaren *Uzunsokak, Kayıtlar, Kızılırmak, Trabzon Araştırmaları I, Birlik, Düşünen Siyaset, Dolunay, Millî Kültür, Türk Edebiyatı, Yedi İklim, Millî Eğitim, Dergâh* dergilerinde; 1997 yılından itibaren de *Zaman* gazetesindeki "Mor Mürekkep" köşesinde yayımlandı. 2003'te *Cümle Kapısı* adlı eseri ile Türkiye Yazarlar Birliği Deneme Ödülünü kazandı.

"N.Bekiroğlu'nun kelime-dil-üslup hususundaki tutumunu, estetik endişesini biraz Tanpınar'a benzetiyorum. Kitabi kalma tehlikesini dahi göze alarak sözün büyüsünü terketmiyor; bir nevi ifrat. "Suya şiirler yazan mürekkep balığı" buna şahitlik eder." (Mustafa Kutlu)

"Şark hikâyeciliğinin temel özelliklerinden değil midir sembol? Sembolleri yerlerine yerleştirerek okursak, Nun Masalları'nın aşkın simyasını yani tasavvufu anlattığını göreceğiz." (Murat Erol)

"Nazan Bekiroğlu'nun Osmanlı dünyasındaki gezintileri bir çeşit rüyada yolculuktur. Bir manzarayı tül perdelerin ardından seyrettiğinizi düşünün! Nun Masalları'nı okurken - başkalarını bilmem ama- ben hep böyle bir duyguya kapılıyorum." (Beşir Ayvazoğlu)

NAZAN BEKİROĞLU

AKŞAMIN AĞASI

Hava yağmurluydu. Islak kaldırımlarda nergisler açıyordu. Kucağımda da bir demet nergis vardı. Dolmuş bekliyordum. Birden nasıl oldu bilmiyorum, bir köşenin arkasından onu gördüm. Garip biçimde beninle ilgiliydi. Evvelâ akşam saatlerinin sayılarını arttırdığı başıboşlardan biri zannettim. Başımı, benden sana fayda yok, mânasıyla yüklü çevirirken, sırtındaki cübbeyi, başındaki kavuğu ve elindeki kamış kalemi farkettim. Koltuğunun altında Letaif-i Rivâyat-ı Enderun vardı. Bakışları simsiyah ve kapkaranlık, hiçbir şey söylemeksizin öylece duruyordu. Öylece duruyor fakat aynı zamanda bana, gel, diyordu. Yanına gittim, gülümsedi. Bu gülümseyişte tatlı ve ince, hassas bir şey vardı. Elini uzattı, almakla almamak arasında tereddüt ettim. Eşim görse ne derdi? Beni bir ötüden de kıskanacak değildi ya? Elimi eline uzattım. Hayret, simsiydı. Gözlerine baktım. Hem kırgın ve biraz kızgın, hem de sevecendi.

Biliyor musun, dedi, ben senin bir dönem öğrencilerine okuttuğun Hamid'in amcasıyım. Ne haylazdı o. Buraya seninle konuşmaya geldim. Ama burada olmaz, baksana ne kadar aykırı kalıyorum. Baktım, gerçekten gelen geçen bize bakıyordu. Seni bize götüreyim, dedi. Olmaz, dedim, evde çocuklar bekliyor. Beni yarın birinci sınıflara sınavım var, Hamid'den soru hazırlayacağım. Öyleyse bir yer bulalım, dedi. Bomboş bir deniz kıyısına indik. Metruk gazinonun tahta masalarından birisine oturduk.

Demek görgü, bilgi ve kültür, filmin koptuğu yerde donmuyordu. Sandalyede rahat görünüyordu. Üstelik, demek sınavda bizimkinden soracaksın, derken dikkat ettim, kullandığı kelimelerin tamamı Türkçe idi.

Asıl meseleyi merak ediyordum ki, anlamış gibi baktı ve biraz kızgın, demek sendin, dedi. Ne bendim, dedim. O hikâyeyi yazan, dedi. Kızardığımı hissettim. Pek, dedi, umduğum gibi değilsin, ne bileyim, ben daha boylu poslu birini bekliyordum. Sen gönlüme bak, dedim. Demek, dedi, benden on bir yılımın romanını istiyorsun. Neden bu çelişkiye düştün?

Anladım, beni sorgulamaya gelmişti. Tersine bir söyleşi bu defa. Nedeni var mı, dedim, senin romanın bütün bir Osmanlı'nın romanı olmayacak mı? Osmanlı'nın tarihî gerçekleri beni birinci dereceden ilgilendirmiyor, bana vesikalar değil, özel hayatlar lâzım. Yavuz'un gözlük taktığını, bünkârların saç, sakal ve tırnaklarının gül suyuyla gümüş leğenlerde yıkandıktan sonra Sürre alayıyla, gömülmek üzere Hicaz'a gönderildiğini öğrenmeye kadar neler çektim ben biliyor musun? Kaldı ki bu bile teşrifat, özel hayat sayılır mı? Hani neredeyse, Hürrem'in Mahidevran'la saç saça baş başa geldiğine, Gülmuş sultanın cariye Gülbeyaz'ı, denize ittiğine şükredesim geliyor. Hep o karanlık fakat yalnız ve sevecen gözlerinin arkasından bana bakıyordu. İki martı çığlıklar atarak başımızın üstünden geçtiler. Bak, dedim, bak şu martılara. Sadece onlar bile bana koskoca bir hikâye verebilirler. Sen ne düşündün onlar başının üzerinden geçerken?

Sen, dedi, yakın atalarından birisine benziyorsun. O da Osmanlı'yı anlatacak resimler ve ressamlar istemişti. Haksız değildi, dedim. Minyatürlerde ne kadar donuk, ne kadar suşmaklı, ne kadar hep birbirinin aynısınız. Öyleydik de, dedi ders verir bir eda ile. Bizim içimizde sizin gibi fırtınalar yoktu. Müslüman sanatçı Allah'ın yarattığının bir benzerini yaratmaktan ve onu açıklamaktan şiddetle kaçınırdı. Bunu sen de derslerinde defalarca söylemedin mi? Sustum, devam etti. Peki onca özlemini çektiğin medeniyet neydi, düşün, bu suskunluk değil mi? Biz o medeniyetti, o medeniyet bizi sürekli doğurmadık mı? Eğer ben senin arzuladığın gibi bir Hugo olsaydım, Levni minyatür değil de derinlikli manzaralar yapsaydı, biz biz olur muyduk? Bütün o İtrîleri, Selîm-i sâlisleri, Dedeleri, Galibleri, Fuzûlileri besleyen ve yaratan ne? Kızardığım, kulaklarımın kadar kızardığımı hissettim. Bir anda her şeyi anlamıştım. Turuncu sis lâmbaları yandı bir anda kar yağmaya başladı. (...)

(*Nun Masalları*, 1997)

"*Nazan Bekiroğlu, hem tarihe hem de kendisine sevgiyle bakabilen bir hikâyecidir. Öyküleri 'şiirsiz geçilmeyecek kadar derin', çözüldükçe çağrışım dünyası oldukça zengindir. Ancak, yazarın masal dünyasına girmek için deneme, makale ve hatta şiirlerini okuyarak bir hazırlık yapmak gerekir.*" (Muhsin Macit)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Nun Masalları* (1997).

ROMAN: *Yusuf ile Züleyha* (2000), *Kanlı Ateş Arasında* (2002).

BİYOGRAFİ: *Şair Nigâr Hanım* (1998), *Halide Edip Adıvar* (1999).

DENEME: *Mor Mürekkep* (1999), *Mum Lale* (2001), *Cümle Kapısı* (2003).

HAKKINDA: Selim İleri / Yitik Romanın Yeni Bakışlar (Milliyet, 28.4.1992), Bilgi Ayvazoğlu / Nun Masalları (Zaman, 10.9.1997), Ercüment Dursun / Geçmişin İzini Süren Hikâyeler (Zaman, 9.7.1997), Ahmet Kabaklı / Sevdiğim Hikâyeler Romanları (Türkiye, 6.11.1997), Ömer Lekesiz / Beş Öykücüde Bakış Açısı / Nazan Bekiroğlu Nun Masalları (Hece, sayı: 14, Şubat 1998), Nusret Özcan / Nazan Bekiroğlu ile Söyleşi (Kafdağı, sayı: 46, Ekim 1998), Vitrindekiler / Şair Nigâr Hanım (Cumhuriyet Kitap, 26.11.1998), Virgül (sayı: 15, Ocak 1999), Murat Erol / Denim Adım Kırmızı ve Nun Masalları (Sağduyu, 9.5.1999), Beşir Ayvazoğlu / Nazan Bekiroğlu (Aksiyon, 26 Haziran-2 Temmuz 1999), Abdullah Kılıç / Kâğıt Arasında Bir Damla Mor Mürekkep (söyleşi, Zaman, 16.3.2000), Fatma Karabıyık Barbarosoğlu / Saray'dan Bildiren Yazıcı (Kırkayak / Kırklar, sayı: 5, Mayıs 2000), Büşra Miraç / Mor Mürekkep - Nazan Bekiroğlu (Hece dergisi, Mayıs 2000), F. Halid Engin / Mor Mürekkep Ya! (Kitap Haber, sayı: 13, Mayıs 2000), Nihal Bengisu Karaca / Aşk 'Bilmek'le Olur 'Bulmak' Arkadan Gelir (Aksiyon, 2-8 Eylül 2000), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Mustafa Kutlu İsimle Ateş Arasında (Yeni Şafak, 6.11.2002), Münire Daniş / İsimle Ateş Arasında - Nazan Bekiroğlu (Hece dergisi, Aralık 2002), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

BEKKİ, Selahaddin

Edebiyat araştırmacısı. 13 Haziran 1967, Esenyurt / Sivas doğumlu. İlk ve ortaokulu aynı yerde tamamladı. Endüstri Meslek Lisesi (1986), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü (1991) mezunu. Yüksek lisansını 1994'te aynı üniversiteye bağlı Sosyal Bilimler

Selahaddin Bekki

Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında, doktorasını 2001'de Atatürk Üniversitesi SBE Türk Halk Bilimi (Folklor) Anabilim Dalında tamamladı. Yüksek lisans tezi: *"Sivas Türküleri Üzerine Bir İnceleme". Doktora tezi: "Altay Türk Destanı Maaday Kara İnceleme-Metin".*

1992 yılından itibaren Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde beş yıl araştırma görevlilisi olarak görev yaptı. 2002 yılından bu yana Gazi Üniversitesi Kırşehir Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde çalışmalarını sürdürdü. İLESAM üyesidir. Makaleleri; *Erciyes, Türk Yurdu, Türk Kültürü, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Akademik Araştırmalar, Millî Folklor, Yedi İklim, Bilge* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Van Kütüğü (A. Abdulkadiroğlu, M. Yiğit, B. Oğuzbaşaran ile, 1993), *Baş Yastıkta Göz Yolda, Sivas Türküleri* (2002).

BEKKİNE, Abdülaziz

Mutasavvıf (D. 1895 İstanbul / Mercan – Ö. 2 Kasım 1952, İstanbul). Kazanlı bir ailenin çocuğudur. İlim erbabı bir aile ortamında büyüdü ve okul öncesi Kaptanpaşa Camii imamı Halil Efendi'den Arapça ve Kur'an dersleri aldı. Daha sonra Darüttedris Mektebini bitirdi. 1910'da ailesiyle birlikte Kazan'a göçtü. Rus İhtilâli ve babasının ölümü dolayısıyla Buhara'ya geçti ve orada da tanınmış bilginlerden ilim tahsil etti. 1921'de tekrar İstanbul'a yerleşti. Burada da Bayezit Medresesine devam etti. Medrese arkadaşlarından Mehmet Zahid Kotku vasıtasıyla Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî'nin halifelerinden Tekirdağlı Mustafa Feyzi Efendi'yle tanıştı ve tasavvufî eğitimini ondan aldı. Ömrü boyunca çeşitli İstanbul camilerinde imamlık yaptı. Yazar Nurettin Topçu üzerindeki etkisi ve *Ramuzu'l-Ehadis / Hadisler Deryası Tercümesi* (2 cilt, yay. haz. Lütfi Doğan – M. Cevat Akşit, 1980) adlı eseriyle tanındı.

HAKKINDA: Ahmed Ersöz / Abdülaziz Bekine Hazretleri (1992).

BEKMAN, Münir Müeyyed

Şair ve yazar (D. 1902, Ankara - Ö. ?). İlkokulu Ankara'da bitirdi. Ankara Sultanisi (Lisesi) mezunu. 1935'ten itibaren Matbuat Umum Müdürlüğünde ve Basın-Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünde çalıştı. Ankara Radyosu müdürlüğü, çeşitli okullarda Türkçe, tarih ve coğrafya öğretmenliği yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yürüyüş* (1939).

ROMAN: *Duş Altındaki Kadın, İki Gönül Arasındakiler, Bahar Gözlü Kadın, Kâtibim, Misket.*

ARAŞTIRMA: *İkinci Cihan Harbi Kronolojisi* (F. F. Tülbentçi ile, 1943-48).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

BEKSAÇ, Zeynel

Şair, müzisyen, ressam. 1952, Prizren / Kosova doğumlu. Doğduğu kentte liseyi bitirdikten sonra bir süre Hukuk Fakültesinde okudu. Ancak öğrenimini yarıda bırakarak *Tan* gazetesinde çalışmaya başladı. Gazetecilik dışında resim ve müzikle ilgilenerek, 1969 yılında çalışmalarına başlayan *"Yeşil Turnalar Bağlamalar Ekibi"*nin kurucuları arasında yer alarak bu ekibi dokuz yıl yönetti. Prizren'de söylenen türküleri derledi, ayrıca özgün besteler yaptı. 1971 yılında birkaç arkadaşıyla çıkardığı *Doğru Yol* dergisi ile *Çığ* dergisinin de yazı işleri sorumluluğunu üstlendi. 1980'den itibaren Priştine Televizyonunda kültür-sanat içerikli programlar hazırladı.

Çetrefil Sevda adlı şiir kitabı 1990 yılında Kosova'da Tan Yayınlarınca yılın kitabı seçildi. Son yıllarda yeni-

ZEYNEL BEKSAÇ

BÜYÜLÜ BİR ATIM OLSA

Büyülü bir atım olsa
Ay yoluna düşsem
Yolda yıldızları
Saya saya gitsem
Gece demesem
Gündüz demesem
Büyülü atımla
Aya varsam
Ay Dedeye sarılıp
Doya doya öpsem

Büyülü bir atım olsa
Tüm gezegenlerin yoluna düşsem
O gezegen bu gezegen diye
Hepsini gezebilsem

Neler var neler yok
Bir görebilsem
Arkadaş bulup

Doyasıya oynayabilsem
Büyülü bir atım olsa
Keşke gidebilsem

Zeynel Beksaç

den resme, yağlı boya çalışmalarına döndü. Şiirleri, Yugoslavya'da çeşitli dillerde çıkan dergi ve antolojide; Türkiye'de birçok dergide yayımlandı. Prizren'de *Türkçem* adlı bir çocuk dergisi çıkarıyor. 1987 yılında *Temmuz* (İzmir) dergisinin Özel Şiir Ödülünü kazandı.

ESERLERİ (Şiir):

Gurur Duy Sen 20. Yüzyıl (1980), *Sevginin Rengini Arıyorsanız* (1982), *Düşünce Us'a Durmadı Daha* (1987), *Çetrefil Sevda* (1990), *Vurmazsam Namerdim - Ben Şairim* (1998).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000, s. 142 -155).

BEKTAŞ, Arsev

Siyaset bilimci. 1988'de Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünden doktora derecesi aldı. 1990-91'de ABD Michigan Üniversitesinde (Ann Arbor) ders verdi. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesinde Siyasal Davranış Bilim Dalında öğretim üyeliği yaptı.

ESERLERİ (Araştırma):

Demokratikleşme Sürecinde Liderler Oligarşisi - CHP ve AP (1961-1980) (1993), *Kamuoyu İletişim ve Demokrasi* (1996), *Siyasal Propaganda* (2002).

HAKKINDA: Arsev Bektaş / Demokratikleşme Sürecinde Liderler Oligarşisi - CHP ve AP (1961-1980) (1993).

BEKTAŞ, Cengiz

Şair, yazar, mimar. 26 Kasım 1934, Denizli doğumlu. 56. İlkokul (Saraçhane), İstanbul Erkek Lisesi (1953), Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü (1956), Münih Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü (1959) mezunu. Mimar Sinan Üniversitesi (Şehircilik ve Mimarlık Bölümü şefliği, 1961-62, 1999-2000); Zafer Mühendislik Mimarlık Yüksek Okulu (1967-69) ile Trakya Üniversitesi'nde (1998-99) öğretim üyeliği; Münih (1959-61), Ankara ve İstanbul'da serbest mimarlık (1962-2000), Antalya Büyükşehir Belediyesi'nde danış-

Cengiz Bektaş

mimarlık (1999-2000) yaptı. 1959'dan itibaren serbest mimar olarak çalışmalarını sürdüren Bektaş, konuk öğretim görevlisi olarak Makedonya, Almanya ve ABD'de bulundu. Türkiye Yazarlar Sendikası genel başkanlığı, Türkiye-Yunanistan Dostluk Derneği başkanlığı yaptı.

Şiir ve yazıları, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çıkardığı *Türkçe* dergisinde (1960) başlayarak *Dost* (1963), *Sanat Sanatçılar* (1965), *Türk Dili* (TDK, 1968-83), *Yazko Edebiyat*, *Varlık*, *İnsancıl*, *Güzel Yazılar*, *Evrensel Kültür*, *Kıyı* vd. dergilerde yayımlandı. Şiirleri, deneme ve incelemelerinin yanı sıra mimarlık üzerine yazı ve konuşmalarıyla da tanınmıştır. *Mimarlıkta Eleştiri* (1967) adlı kitabıyla 1968 yılı Türk Dil Kurumu İnceleme-Araştırma Ödülünü, bir şiiri ile de TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışması'nda Tek Şiir Başarı Ödülünü kazandı. 2003'te Truva Şiir Ödülü ve Romanya Balkan Kültürüne Katkı Ödülü aldı. Ayrıca çeşitli mimarlık ve şehircilik kuruluşlarından çok sayıda mimarlık ödülü aldı. Bazı şiir ve öyküleri çeşitli dillere çevrildi. *Akdeniz* adlı şiiri Aylin Livaneli tarafından bestelenerek seslendirildi.

"*Cengiz Bektaş, 1960'tan beri yayımladığı şiirleri, kullanımına az rastlanan sözcüklerle, kendine özgü bir söyleyişle, usa seslenen insancıl özle, geçmiş uygarlıklara, kültürlere ve doğaya yönelik sevecen bir duyarlılıkla dikkati çekmiş, 'yerli bir bireşime varma çabası'yla, 'öykünmecilikten uzak, sorumluluğunun bilincinde bir ozan'ın ürünleri olarak yorumlanmıştır.*" (Kemal Özer)

"*Çok yönlü bir kişilik Cengiz Bektaş, Avrupalarda okumuş ama, Anadolu ekiniyle yoğrulmuş Hitit, Frig, Lidya... Karyalı ananın, Kibele'nin oğlu parmaklarında sanatın büyüsü, dokunduğu yere güzellik katıyor, dokunduğu yapı canlanıyor, dokunduğu taş, soluk almaya başlıyor. Bir ülkesinden değil, tüm dünya kırından hasatlar kaldırıyor.*

"*Mimarla ozan, gelenekselle çağdaşı bir teknede yoğurup, vardıkları bilişimle yapılar kuruyorlar, öykünmelerden uzak. Mimar Günlüğü, ozan günlüğü biraz da: 'Çiziyorum kekik otlarına evlerimi'. Sonra da o evlere dostluğu, sevgiyi, insan soluğunu, tüm sıcaklığıyla yaşamı yerleştiriyor. Mimar eli, bir taşı, bir tuğlayı nereye koyarsa yakışacağını biliyor. Şiirini de öyle kuruyor Bektaş. Günlük dilin sözcüklerini, hem de şimdiye dek pek şiire girmemişlerini şöyle bir dokunuşla yerine koyuyor, masallardan, yinelemelerden renk katan iplikler de katıyor araya.*" (Mehmet Başaran)

CENGİZ BEKTAŞ

BİZANS SIRTIMDA

Bir yüreği dolaştırıyorum kıyılarında
Varsın kınasın çevrem beni
Evimin temellerinde Akdeniz kıpırtısı
Binlerce yıllık suyun şaşmaz diriliği

Ak duvarlarda mor çiçekler
Kent soyun dalgaları sokaklarda
Güneşte çocuklarının ayak izleri
Troya önünde Bizans
Sırtımda evimin kapalı kapısı

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kişi* (1964), *Akdeniz* (1970), *Mor* (1974; yeni bas., bütün şiirleri, 1998), *Dört Kişiydiler Bir de Ben* (1975), *Yeryüzünün Yüreği* (1978), *Yerdeli Gökdeli* (1980), *Zeytinli Fırın Sokağı* (1981), *Güz Ey* (1983), *Dört Kişiydiler Bir de Ben + Ustalarım* (1984), *Fide* (1987), *On'u Birden* (1992), *Ustalarım, Dışların İçi* (1994), *Su Belleği*

CENGİZ BEKTAŞ

ZEYTİNLİ FIRIN SOKAĞI

Tersane adasında
Ateş yaktık kıyıda
Seni okuduk Elitis
İnsanların
İnsanlarımızdı her zaman
Bir mutluluk sofrası özlemi
Aramızdaki deniz

Bir bir balıklarımızı
Koca orkinos dedeyi
Çatık kaşlarına bakmayın sinavritin
İyi yüreklidir kendisi
Baba torik palamutlar
Ve de küçükler
Lapin kupez sarpa mercan
Sonra az irileri
Kefal sargoz çupura
daha niceleri

Birlikte dinlemeliyiz duvarları
Pencere kapı boşluklarını
Sönmüş ocakları
Dört bin göz ev
Dört bin ağız
Birlikte dinleyelim istiyorum Elitis

İnsan korkularına çağrıyorum sizleri
Çağrılmısınız Ritos
Bu ocaklara bir bir
Dükkanlara
Nerde Maria'nın Fatma'nın basmaları
Maritatma
Nerde küçüklerin defterleri kalemleri

Ağlamak yok
Vasilikos
Ağzından yel alsın o ne biçim söz
Bizim hüznümüz
Her zaman yaratır yaşamı

Kekik kokar
Elma kokar
Bağ kokar

Ateşi külleyip gittilerdi
Öyle çıktılardı yola

Anadolu
Anatanrıça
Bu kaçma düşüş yola
Acılı ana
Bu kaçıncı yas
Şarapla yıkanmış kemiklere
dokunalım korkmadan
Elitis
Ritsos
Vasili
Elimiz değsin
Dağın taşın insansız
Zeytinlerin öksüz
Bademlerin yoksul kalışına

Çağrılmısınız
Kapkara insanların önlerine çıkmağa
Kırk harami yollarım kesmeğe
El bir
Yürek bir
acı bir
Bir ağız bir ağız efelenmeğe
Yeterin
Yeterin be

Cengiz Bektaş

(1998), *Su Gölgesi* (2002), *Sevgi Alnımın Teri* (2003).

DENEME-İNCELEME: *Mimarlıkta Eleştiri* (1967), *Bedri Rahmi Nakışlı Bir Deneme* (1975), *Benim Oğlum Bina Okur* (1980), *Duvarların Dışı da Senin* (1982), *Yuva mı Mal mı* (1983), *Kimin Bu Sokaklar Alanlar Kentler* (1987), *Hoşgörünün Öteki Adı: Kuzguncuk* (1996), *Kültür Kirlenmesi* (1996), *Kent* (1996), *Ev Alma Komşu Al* (1996), *Yaşama Kültürü, Bak Bak Desinler* (1998), *Barış Sofrası* (2001), *Kentli Olmak ya da Olmamak* (1999-2004).

DERLEME: *Kocasinan* (1968), *Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Bodrum* (1977), *Antalya* (1980), *Babadağ Evleri* (1987), *Şirinköy Evleri* (1987), *Akşehir Evleri* (1987), *Koruma Onarım* (1992), *Kuşadası Evleri* (1992), *Mimarca Merme* (1993), *Kuş Evleri* (1994), *Türk Evi* (1996), *Selçuklu Kervansarayları* (1999), *Halk Yapı Sanatı* (2001).

ÇOCUK KİTABI: *Koca Rıza* (1981), *Usta ile Çırak* (1989), *Ebemevi* (1989), *Sevgiyle Yap* (1990), *Çağıl Nasıl Mavi Oldu?* (1995).

ÇEVİRİ: *Çizmeli Kedi* (1981), *Sappho* (şiir, Azra Erhat ile, 1978).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. III, 1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1985), Vitrindekiler / Mor - Su Belleği (Cumhuriyet Kitap, 3.12.1998), Gülsüm Cengiz / Bak Bak Desinler (Cumhuriyet Kitap, 10.12.1998), Memet Fuat / Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Mehmet Başaran / Sevgi Alnımın Teri (2003).

BEKTAŞ, Habib

Öykü ve roman yazarı, şair. 1951, Salihli / Manisa doğumlu. Okumayazma öğrenecek kadar okula gitti. Türkiye'de çeşitli işlerde çalıştı. 1972'de iş göçüyle Almanya'ya gitti. Değişik işlerde çalıştıktan sonra kendi iş yerini kurdu. Öykü ve romanlarının yanında şiirler de yazdı. Türkiye'de ve Almanya'da çeşitli kitapları yayımlandı.

Habib Bektaş, kimi romanlarında ve öykülerinde Almanya'ya çalışmaya giden; ama orada kendi küçük dünyasının sınırları içinde sıkışıp kalanların trajik öyküsünü, yabancısı olduğu o dünyadaki yalnızlığın içinde bunalan insanları anlattı. Gurbetçilere sıcak ve yalın bir dille, içtenlikle yaklaşırken; yabancılara önyargıyla, duyarsızca yaklaşan Almanların da kendi sorunlarını, bunalımlarını başarıyla dile getirdi.

Bektaş, *Hamriyanım* romanı ile 1990 Milliyet Yayınları Roman Ödülünü, *Gölge Kokusu* adlı eseriyle 1997 İnkılap Yayınevi Roman Ödülünü, *Cennetin Arka Bahçesi* adlı romanıyla 2000 yılı Dil Derneği Ömer Asım Aksoy Ödülünü aldı. *Eylül Fırtınası* adlı romanı Atıf Yılmaz tarafından filme çekildi.

"Habib Bektaş'ın romanlarından çocukluğuna, daha doğrusu yazarlığının kaynaklarına indikçe, tanıdık bir dünyanın sınırlarına iniyorum. Türkiyeli yazarların elli yaşa yaklaşmış ve aşmış pek çoğunun çocukluk dünyasından ortak çizgiler taşıyan öykücükler, öyle heyecanlandırmış ki beni. (...) Elektriğin henüz gelmediği, gaz lambalarıyla aydınlatılan bir odada yüksek sesle okunan kitaplar; Hüseyin Rahmi, Reşat Nuri romanları. Biri yorulunca, bir başka çocuk devralıyor okumayı. Günümüzün televizyon dizilerinden, pahalı araba düşlerinden farklı bir yaşam biçiminden kaynaklanan dünyanın her biri olay olan romanların temelinde yer alışları... Sonra, Cennetin Arka Bahçesi'nde, Memo/Çakır'ın anlatıldığı bölümlerdeki dil. Yaşar Kemal'in romanlarından başkasında karşılaşmadığım sözcükler: Yatırıp koşmak, ağzıaşağı yatmak... 'Benim annem Toroslardan' diyor Habib Bektaş. 'Toprağı, dünyayı sevmeyi babamdan öğrendim, dili annemden. Annemin dili olağanüstü güzeldi.' Bir an duruyor 'Elbet Yaşar Kemal'den de etkilenmiş olabiliriz. Biraz miri malı çalmak sayılmaz mı bu. O büyük yazar, buncacık etkilenmeyi bir çırağına bağışlamaz mı? Bu sözcükler Memo'nun değil mi? Memo başka türlü anlatamaz ki.'" (Sennur Sezer)

Habib Bektaş

ESERLERİ:

ROMAN: *Hamriyanım* (1990), *Bana Bir Şiir Oku* (1990), *Gölge Kokusu* (1997), *Cennetin Arka Bahçesi* (1999).

ÖYKÜ: *Ben Öykülere İnanırım* (2001).

ŞİİR: *Erlangen Şiirleri.*

DİĞER ESERLERİ: *Kapıkule Nerede, Adresinde Yoktur, Yorgun Ölü, Uyuşturucu Batağı, Söz'ü Yurt Edindim, Belagerungs des Lebens, Reden die Sterne?, Mein Freund der Opabaum* (1997), *Das Vergessene Waschsen, Das Landerspiel.*

HAKKINDA: Vitrindekiler / Bana Bir Şiir Oku (Cumhuriyet Kitap, 1.7.1999), Sennur Sezer / Habib Bektaş'la 'Cennetin Arka Bahçesi'nde (Cumhuriyet Kitap, 29.7.1999), Cennetin Arka Bahçesi (Cumhuriyet Kitap, 23.9.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

BEKTAŞ, Haydar

Şair (D. 1894, İsahacı köyü / Alaca / Çorum - Ö. 1966, İsahacı). Edna mahlasını aldığı köyün hocası Camili Mustafa'dan hem okuma yazma hem de şiir tekniğini öğrendi. Birinci Dünya Savaşında askere alındı. Üç yıl Doğu cephesinde savaştı. Savaş sonunda köyüne döndüyse de çok geçmeden Milli Mücadele başladı. Haydar Bektaş yine cepheye gitti. Zafer kazanılıp İzmir alındıktan sonra köyüne döndü. Bir yandan çiftçilik yaparken öte yandan genç yaşında başladığı âşıklık uğraşını büyük bir tutkuyla sürdürdü. Çevresinde çok sevilen bir âşık oldu. Ünü tüm yurda yayıldı. Ölümünden sonra şiirleri öğretmen Ali Necmi Arısoy tarafından derlenip *Yalan Dünya Ne Dar İmiş* adıyla yayımlandı. Prof. Dr. Fuat Köprülü, *Türk Saz Şairleri Antolojisi* adlı eserinde Âşık Haydar'dan övgüyle söz etmiştir.

HAKKINDA: Abdullah Ercan / 14. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler (1991).

BEKTAŞ, İhsan

Gazeteci-şair. 1948, Karaca köyü / Arsin / Trabzon doğumlu. İlkokulu Elmaalan'da, ortaokulu Trabzon'da okudu. Trabzon Lisesi (1969), Marmara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü (1976) mezunu. Çeşitli gazetelerde dokuz yıl yazı işleri müdürü ve yazar olarak çalıştı (1969-78). İki sene öğretmenlik yaptıktan sonra 1980'de Trabzon Kültür Müdürlüğünde memuriyet hayatına başladı. Kısa bir süre Devlet Güzel Sanatlar Galerisi müdür vekilliği görevinde bu-

lundu. Trabzon Belediyesi özel kalem müdürlüğü (1981-88), Sivil Savunma uzmanlığı, şube müdürlüğü (1988-92), ayrıca Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü Tertip Komitesi üyeliği (1980-82) ve kooperatifçilik yaptı.

Karadeniz Gazetesi'nde haftalık köşe yazıları yazdı. İlk şiiri (*İki Damla Gözyaşı*), 1966 yılında *Sonhaber* gazetesinin sanat sayfasında yer aldı. Gazeteciliği süresince 1000 civarında güncel yazısı yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sabahsız Gecelerin Yalnızlığında* (1977), *Sonsuzda Bir Çizgi* (1985), *Sevgi Gönderin Uzaklardan* (1987), *Kızıl Güneş* (1993),

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Atatürk Trabzon'da* (1981), *Bölüşülen Dünya* (1982), *Artılan Türkçemiz* (1986), *Tarih Önündeki Türk* (1991).

HAKKINDA: Halit Muzaffer Korlu / Sonsuzda Bir Çizgi Karadeniz Gazetesi (9.7.1985), Hüseyin Alemdar / Sonsuzda Bir Çizgi ve İhsan Bektaş (Karadeniz Kültür Tanıtım, 15.8.1985), Mehmet Önsavaş / Sonsuzda Bir Çizgi-Üçüncü Yeni-Okunacak Kitaplar (1985), Tamer Abuşoğlu / Kültürümüzdeki İhsan Bektaş (Karadeniz Kültür Sanat (1989), Birlik Karadeniz Yazarlar Birliği Yayın Organı (Sayı: 3-4-5 - sayı: 6-7-8 - sayı: 9-10-11, 1993), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

BEKTAŞOĞLU, Mustafa

Araştırmacı-yazar, hattat, fotoğrafçı, tezyin ustası. 14 Nisan 1959, Tosya / Kastamonu doğumlu. Kastamonu İmam Hatip Lisesi (1978), Anadolu Üniversitesi AÖF Sosyal Bilimler Bölümü (1995) ve İlâhiyat mezunu. Yurtiçinde birçok karma sergiye hat eserleriyle katıldı. Hat sanatını her vesileyle halka sevdirmeye çalışıp meraklılarına yıllarca hat dersi verdi. Kastamonu'da düzenlenen II. Kastamonu Kültür Sempozyumuna "*Osmanlı Dönemi Tosyalı Hattatlar*" tebliğiyle katıldı (2003). Hat sanatının yanı sıra fotoğraf sanatı ve duvar tezyinatında başarılarıyla da tanınan bir sanatçıdır. Eserlerinden örneklerin bir bölümü, Ankara ve civarındaki cami tezyinatları ile 1997-98 tarihlerinde yapmış olduğu Anıtkabir'in tavan süslemelerinde yer aldı. 1978'den sonra Diyanet İşleri Başkanlığı Dini Yayınlar Dairesinde düzeltmenlik, DİB Süreli Yayınlar Şubesi Müdürlüğünce çıkarılan olan *Diyanet Aylık* dergisinin yayın koordinatörlüğünü yaptı. Fotoğrafçılık, kameramanlık, cami tezyinatçılığı alanlarında yaptığı çalışmalarla tanınmıştır. *Kur'an Alfabesi* (1994) ve *Kur'an Okulu* (1997) adlı eserlerin hattatıdır. GESAM, Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM üyesidir.

Mustafa Bektaşoğlu

Diyanet İlmî, Diyanet Aylık, Diyanet Avrupa ve *Hakses* dergilerinde seksen civarında makalesi yayımlandı. Geleneksel sanatlar, İslâm sanatı, edebiyat konularında makaleleri ile biyografileri 1997 yılından itibaren *Diyanet İlmî, Diyanet, Yeni Asya, Hakses, Vakıflar, Diyanet Avrupa*'da yayımlandı.

ESERLERİ:

Hac Yolunda Ziyaret Yerleri (1992), *Kur'an Alfabesi* (1995), *Kur'an Okulu* (1997), *Taşköprülü Alimler* (2002), *Düzceli Âlim Yusuf Ziyaeddin Ersal - Hayatı ve Eserleri* (2005), *Hat Sanatı ve Tosyalı Hattatlar* (2005).

HAKKINDA: Zeki Gürel / Mustafa Bektaşoğlu Kimdir? (Gündüz gazetesi,1999), Abdülbaki İşcan / Hat Bir Sanatlar Kompozisyonu Mahiyetindedir (Diyanet dergisi, 1996), İsa Kayacan / Taşköprülü Alimler (7 Mart gazetesi, Borçka, 23.12.2002, Anayurt gazetesi, 24.8.2002), Mustafa Bektaşoğlu'nun Geleneksel Türk Sanatları Sergisi (Diyanet, Mart 1991), Hat ve Tezhip Sergisi (Türkiye, 2.2.1995), M. Kemal Öke / Sizlerden (Türkiye, 7.9.1992), Anadolu Sergisi Diyarbakır'da Açılıyor (Hergün, 19.4.1997), Nail Tan-Özdemir Tan/ Gurur Kaynağımız Kastamonululer II (2004), Mustafa Bektaşoğlu / Hat Sanatı ve Tosyalı Hattatlar (2005).

BEKTÖRE, Şevki

Eğitimci, yazar (D. ?, Dobruca / Makedonya - Ö 1961, İstanbul). Öğrenimini memlekctinde tamamladı. Önce gençlik yıllarında, ikinci olarak Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bir süre İstanbul'da bulundu. 1917 devrimi üzerine döndüğü Kırım'da Türklerin haklarını savundu. Sık sık tutuklanarak sürgüne gönderildi. 1956' da yeniden Türkiye'ye gelerek İstanbul'a yerleşti. Çileli hayat serüvenini anlattığı *Volga Kızıl Akarken* (1966) adlı bir romanı vardır.

BELE, Tansu

Öykücü, araştırmacı. 18 Kasım 1944, Kuruçeşme / İstanbul doğumlu. Asıl adı Filiz Tansu'dur. Annesinin babası Sami Karaycl (1890-1948), döneminin tanınmış gazeteci yazarlarındandı. Sarıyer İlkokulu, Ata Koleji (1964), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1972) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını İstanbul Üniversitesi SBE Kadın Sorunları Araştırmaları ve Uygulama Merkezinde tamamladı (1995-1997). Yüksek lisans tezi: "*Cumhuriyet Dönemi Erkek Yazınında Kadın Kimlikleri*". Bu tez *Erkek Yazınında Kadın* adıyla kitaplaştı ve Kültür Bakanlığı 75. Yıl Eser Yarışmaları inceleme dalı başarı ödülünü aldı. Öğretmenlik yapmadı, yazmayı temel uğraşı olarak seçti. Türkiye Yazarlar Sendikası (bir dönem yönetim kurulu), Edebiyatçılar Derneği, Çocuk Yayınları Derneği, PEN, BESAM, ÇYDD, Kadın Araştırmaları Derneği üyesi oldu.

İlk denemesi (*Has Bahçenin Gül Ağacı*), Eylül 1984'te; ilk öyküsü de (*Ah Benim Bir Başıma İstanbul Kadınlığım*), Haziran 1984'te *Sanat Olayı* dergisinde çıktı. Diğer yazılarını ve aralıklı olarak şiirlerini; *Sanat Olayı*

Tansu Bele

TANSU BELE

GERÇEĞİN ŞARKISI

"Bir buluta sar beni.
O geceler saçlarında doludizgin karardıkça,
Gündüzlerim yıldız yıldız
Sensizliğimi söyler,
Şarkısı şimdi suskun.
Söndükçe gözlerimde, gökyüzünden kayıp düşen
Bir zaman bin bir parça
Cambeyazı üfleyerek
Güneşime sarar gibi."

"Kokuydu, sesti, ısıydı, ışıktı, aşktı o geceler,
Ben o aşkın yangınıyla canlanan sonsuz karanlık,
Sen Aspasya'm,
Sense tek yıldızı, tek güneştiydin o eflatun İstanbul gecelerinin."

Ah o şarkılardan kalan izler... Nasıl etkilenmez benliğimi? Onların, o iki insanın şarkıları peşimden nasıl gelmez? Gün gelir de çağırmaz mı geçmişin karanlıklarının içinden beni? Eskimiş, modası geçmiş olsalar da, kimi zaman onları gülünç bulsam da beğenilen, sevilen, değer verilen şarkı niteliğini yitirmiş olsalar da sesleri kulaklarımda yankılandığı zaman titremez mi yüreğim? Belleğimde yankılanan, varlıklarının geçerliliği, beğenilirliği değildir artık, yalnızca izdüşümlerindeki görüntülerde, ışıklarda, seslerde, renklerde, kokularda gizledikleri acıları, sevinçleri, hüzünleridir.

Günü gelip büyüdüğünde, yıllarca askercilik oynadığı dedesinin paslı kılıcının yok pahasına eskiciye satıldığını gören çocuk nasıl anımsarsa o yaşlı, güçsüz adamın geçmişteki yakışıklı, genç, diri, güçlü, capcanlı ve cesur görüntüsünü, onun savaşa katılan hayaline dönüp bakarak nasıl burkulursa yüreği, ben de duyunca o sesleri, nasıl titremem? Yüzadıkların gecelerin yalnızını aktarırlar da bana o sesler, nasıl ürpermez sevda yüklü düşlerim?

Hüzünlenir de bin parçaya bölünür hayallerim; İstanbul'un geçmişte kalan eflatun gecelerini yankılayan şarkının tatlalu sesleri, kim bilir kimler için nice başka yerlerde çınlarken, şimdi sönen şarkılar gibi yok oluşun kucağında çırpınırken, geçmişin yaşanmışlığına benliğimi geri çağırmaz mı? Belleğimin tavanarasını boşaltırken küflü sandık diplerinden ortalığa yayılan acımsı, kekremsi koku, gözlerimin önüne saçılıveren bir sürü artıkla yüz yüze geldiğinde ağlatmaz mı beni? Benden başka, kim bilir daha kimler duyar belleklerinin tavanarasından, o karanlık kuyudan yükselen böylesi sesleri, çağrıları... O seslerin sahipleri bir zamanlar duyanları, belleklerine gizleyenleri üzmüş, kırmış, incitmiş de olsalar, yüzleştiklerinde şaşırtıverirler; ezgilerinin hüznüyle duraklatıverirler. İtici gelmiş, sevilmemiş, hırpalamış bile olsalar geçmişte, aradan bunca yıl geçtiğinde, bütün yakıp yıkan etkilerinden arınmış, salt yürek sızlatan bir özgüyle, belki özlemle döndürüp baktırıverirler geriye... Yok oluşun kör, duyarsız acımasızlığı karşısında şaşkın; ister istemez boynu bükük koyuverirler bizi. Ta ki unutuşun koyu karanlığı bütün kalıntıların üzerine o kalın örtüsünü çekip tümünü birer birer yutana dek...

Kokular da tıpkı sesler gibidir. Hele tavanaralarının kendine özgü kokuları... Sanki orada gizlenen ya da bırakılıp unutulmuş artıkların deri salgısıdırlar; yalnızca o dipsiz kuyuya eğilmiş bakarken değil, sokakta, evde, yaşadığımız yerlerden uzak, bambaşka uzamlarda ve en ummadığımız anlarda karşımıza çıkıverirler. Karanlığın çoktan yuttuğu, unutup gittiğimiz bir anıyı barındıran eşya eskisinin kendine özgü kokusu, bir köşebaşını dönerken birden çıkıverir karşımıza: Neyin, kimin kokusu olduğunu, nerelerde karşılaşıp tanımış olduğumuzu bile anımsayamadan, kokunun bizi bağlayan anısını bulgulayıveririz. Kokular da birer izdir geçmişten; belleklerimizde yaşamın izdüşümlerini taşıyan yansımalardır. Sesler gibi, belki seslerden de fazla, alıp götürürler bizi bir yerlere, çekip takarlar peşlerine, alımızda bile olmayan, çoktan unuttuğumuz anılara, uzamlara, zamanlara götürüverirler. Tavanarasında karşıma çıkan, annemin eski bakır sahanının karaltısı, çocukluğumun sabahlarında bayılı bayılı yediğim, tadı damağımda kalmış, o günlerden bu yana hiçbir yerde, hiçbir lüks İstanbul restaurant'ında yemediğim elmalı omletin kokusunu burnuma bir anda özlemle, sevgiyle, acıyla getiriverir. Sulandıruverir gözlerimi, annemin omleti yaparken şarkı söyleyen sesi, kulaklarımda çınlar, burnumu sızlatır.

Kokudur, sestir, ısıdır, ışıktır o eski püsküllerden yansıyanlar; anılarımızı yaşatan yankılardır, sevmesek de, istemesek de hiçbir zaman silemeyeceğimiz, yok sayamayacağımız geçmişimizdir. İstemeden, bilmeden de olsa yarınlarımıza bizleri taşıyan duygularımız, isteklerimiz, aramalarımız, düşüncelerimiz, düşlerimizdir. Geçmişten yansıyanlar anısal artıklara yüklenerek geleceğimizi karartırken aydınlatır, bulandırırken yol gösterirler. Acılarımızın ve sevgilerimizin mimarlarıdır onlar; bitmez tükenmez çağrılarıyla düş ve duygu dünyamızı yönlendirir, aşklarımıza bile yön verirler.

(*Gerçeğin Şarkısı*, 2005)

(1984-87), *Varlık* (1987-89, 95), *İnvivo* (1989-90), *Gösteri* (1991), *Bakış* (1991), *Biçem* (1992), *Kıyı* (1988-96), *Karşı* (1990-94), *İnsancıl* (1991), *Türk Dili* (1994-), *Cumhuriyet Kitap*, *Eşik* (1994), *Detay* (1994-95), *Gerçek Sanat* (1996), *Kitap Gazetesi* (1996), *Cumhuriyet* (1995-96), *Milliyet Sanat* (1996), *Kadın Araştırmaları Dergisi* (1995), *Bilim ve Ütopya* (1998), *Eski* (2001) gazete ve dergilerinde yayımladı.

Biri yayımlanmış dört çocuk oyunundan ikisi ÇYDD tarafından sahnelendi. Üyesi olduğu ÇYDD Çocuk Kulübünün çalışmaları kapsamında ilköğretimden üniversiteye kadar birçok okulda "Felsefeyi Güncelleştirmek" konulu söyleşiler, okuma günleri düzenledi. *Ah Benim Bir Başıma İstanbul Kadınlığım* adlı öyküsü ile Sanat Olayı Dergisi Öykü Birinciliği (1984), *Masalcı* adlı öykü ile Türk Hava Kurumu Öykü İkinciliği (1991), *Erkek Yazınında Kadın* adlı yapıtı ile T.C. Kültür Bakanlığı 75. Yıl Eser Yarışmaları eleştiri dalı başarı ödülü (1998), *Ağır Dünya* adlı yapıtı ile Eyüboğlu Kültür Sanat Vakfı Sabahattin Eyuboğlu deneme yarışması birinciliği (2003) kazandı.

"Tansu Bele'yi ilk, Ah Benim Bir Başıma İstanbul Kadınlığım (Edebiyat G. Yay. 1990) adlı öykü kitabıyla tanımıştım. Orada ne güzel öyküler vardı: Yaşanmışlıklara, gözlem ayrıntılarına, 'yaratı yeteneği'ni ortaya koyup işini 'yazmak eylemine dönüştürünce kendi varoluşunun yolunu açmış' olan kadın kişiliğine, bir de 'varoluşla yokoluş' arasında mekik dokurken 'gerçeği bitince düşleri de bitmiş' şiirselliklere dayalı..." (İsmet Kemal Karadayı)

"Bunlar, gerçek yaşantının, gerçeklere dayanan öyküleridir. Kişilerin ve toplumun yaşantısı, öyküsel bir kurgulama sanatıyla anlatılmıştır. Bana göre, bunlar deneme değil gerçeğin, gerçek kişilerin öyküsüdür. Çok açık bir anlatımla zaman zaman şiirsellik, zaman zaman düşüncenin ya da düşlerin ummanına dalarak yazmıştır bunları." (Muzaffer Uygunер)

"Yağmur sağanağı ardından nasıl kendi gökkuşağını getirirse, Tansu Bele'nin 'Yazdan Kalan' yapıtı da, geçmiş yazlara dönüşen yaşamlardan, kendi geçmişimdeki acılardan, güzelliklerden öyküler damıtarak, kendi gökkuşağını, savurtan, rüzgârlı, şiirli sözcüklerle örüyor. Kendi içinde kimsenin bilmediği sisli gizlerin kapısını aralayarak, kendi enerjisini yaratıyor. Yer yer kıvılcımlı, yoğun bir orkestrasyon anlatımıyla geçmiş yaşamların aynalarında kendini arıyor, okurunu anılarının kül izlerinde dolaştırıyor. Bu yüzden Tansu Bele'nin öykülerine, yaşama olan anısal tutkularının incelenmesi diyebiliriz. Bir tür savunmadır bu; baskılara karşı kendi yürek ışığını sürekli açık tutmaktır. Anlayışsız kocaların evcil zencileri diyebileceğimiz ev kadınlarının kanayan ruhlarındaki kan lekelerini görüyoruz sanki. Her evin küçük bir sorguevi'ne dönüştüğü, kadınların itilip kakıldığı ortamlarda, kendi kadınlığının yumuşaklığı altına çekilen, sürekli kendini savunmak zorunda bırakılan kadınlara, 'acaba yanlış bir yerde, yanlış bir renkte miyim' sorusunu sorduran despot evliliklerin dramı, Tansu Bele'nin yapıtında öykü olarak akıyor. Ölçüt olarak da yaşamı kullanıyor. Sanat ile yaşam ilişkisidir öykülerde yansıtılan. Sanatın özü de budur zaten. Her öyküde Bele'nin duyarlı imgelerinin, edebi gözlemlerinin tadına varıyoruz. Sanat ile yaşamın ilişkisi bundan başka nedir ki? Biri yapıtta yansıtılan, öbürü ise bu yansıtılmış biçiminin nasıl olduğu gerçeğidir ki, bu ikili arasındaki birlikte sanatın özü gizlidir." (Osman Şahin)

"Tansu Bele'nin akıcı bir dille yazdığı denemeler, çok rahat okunuyor ve bizim de bilgilenmemizi, bir kez daha düşünmemizi, düşüncelerimizi geliştirmemizi sağlıyor. Zaten denemelerin amacı da bu değil mi?" (Fatma Gürel)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Ah Benim Bir Başıma İstanbul Kadınlığım* (1990), *Ay Geceye Yalnız Doğar* (1993), *Yazdan Kalan* (1999), *Son İstanbullu* (2004), *Kararsız Can* (çocuk öyküsü, 2004).

ANI-ÖYKÜ: *Bir Yaz Boyu Akçay'da* (1997).

İNCELEME: *Erkek Yazınında Kadın* (1998).

BİYOGRAFİ: *Bana Işığı Anlat* (Mahmut Makal'ın yaşamöyküsü, 2000), *Dilden Düşünüşe Uzun Koşu* (Osman Bolulu'nun yaşamöyküsü, 2004).

DENEME: *Kadın - Yazın - Siyasa* (2000), *Ağır Dünya* (2003), *Gerçeğin Şarkısı* (2005).

ÇOCUK ROMANI: *Bircan'ın Günlüğü* (1995), *Mişko* (1998).

ÇOCUK OYUNU: *Çoğalacağız Daha* (2002), *Ülkemin Bütün Çocuklarına* (2004).

GENÇLİK ROMANI:, *Garip Kızın Öyküsü* (2000), *Kırk Kuş Kırık Kuş* (2004).

ORTAK KİTAP: *Türkiye'nin Ders Kitapları* ("Felsefeye Giriş Ders Kitabına İlişkin Gözlemler" başlığı ile, 1991), *Kadın Gerçeklikleri* (derleyen: Necla Arat, "Ölmeye Yatmak: Bir Aykırılığın Romanı" ile, 1996), *Kadınların Gündemi* (derleyen: Necla Arat, "Orhan Pamuk'un Cumhuriyet Kadınına Bakışı ve Sessiz Ev" ile, 1997), *Eğitici Çocuk Kitabı Çocuklara Bilmeceler* (Gülümser Şimşek ile, 2004).

Ayrıca bir felsefe ders kitabı, bir de çocuklar için bilmece kitabı vardır.

HAKKINDA: Muazzez Menemencioğlu Tansu Bele'yle Söyleşiyor (Karşı dergisi, Şubat-Mart 1994), İlhan Selçuk / Bir Yaprakta Bütün Evren (Cumhuriyet, 21.6.1992), Ruşen Hakkı / Ay Geceye Yalnız Doğar (Özgür Kocacli gazetesi, Eylül 1997), Gamze Deniz / Kadınların İtildiği Yerde Barış Yok (Emek gazetesi, Eylül 1997), Tanseli Polikar - İsmet Kemal Karadayı / Felsefeci Bir Yazar Tansu Bele (Cumhuriyet Kitap, sayı: 412, 8.1.1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gcn. 6. bas. 1999), Osman Şahin / Yazdan Kalan (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2000), Muzaffer Uygunер / Bana Işığı Anlat (Cumhuriyet Kitap, 13.7.2000), Mehmet Tanju Akerman / Bir İstanbul Hanımefendisi Bir Araştırmacı Yazar Tansu Bele (Haberde Ekspres gazetesi, Temmuz 2000), Vedat Yazıcı / Martıya Mektuplar (2000), Fatma Gürel / Yazınımızda Kadın Kahramanlar (Cumhuriyet Kitap, 27.12.2001), Yazdan Kalan (Cumhuriyet Kitap, 1.3.2001), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Muzaffer Uygunер / Yazında, Siyasada Kadın Arayışı (Cumhuriyet Kitap, 25.4.2002), Tansu Bele / Ağır Dünya (2003).

BELEK, Mehmet

Bürokrat (D. 1908, Erzurum - ?). Mülkiye Mektebinden mezun (1932) olarak Nahiye müdürlüğü, hukuk işleri müdürlüğü, kaymakamlık ve valilik yaptı. *50 Ünlü Vali* adlı ortak kitabın yazarlarındandır (C. Kasaroğlu-H. Orhun-K. Atakul ile, 1969).

BELEN, Fahri

Asker, tarihçi, siyaset ve devlet adamı (D. 1892, Bolu – Ö. 14 Temmuz 1975, İstanbul). Asıl adı Mehmet Fahrettin. Bursa Askeri Lisesini bitirdikten (1910) sonra Harp Okuluna girdi. Buradan piyade subayı olarak mezun (1912) oldu. Harp Akademisini (1920) bitirerek kurmaylığa yükseldi. Balkan Savaşına takım komutanı, Birinci Dünya Savaşı'na bölük komutanı olarak katıldı. Kurtuluş Savaşı'nda Doğu cephesinde 12'nci, Batı cephesinde 23'ncü Tümen Kurmay başkanlığı, Kolordu ve Genelkurmay Harekât Şube müdürlükleri görevlerinde bulundu. Harp Akademisinde Türk Harp Tarihi öğretmenliği yaptı. 1950'de korgeneral rütbesiyle emekli olduktan sonra politikaya atıldı. 1950'de Bolu, 1954'te Çanakkale Milletvekili seçildi. 1950'de Bayırdırlık Bakanlığı, 1961 yılında Kurucu Meclis üyeliği yaptı. Cenevre (1932), Rusya (1934) ve Amerika'ya (1954) seyahatler yaptı. Tarih ve politikayla ilgili yazı ve eserleri vardır.

ESERLERİ (Tarih):

Harp Tarihi Meselesi (1932), *Çanakkale Savaşı* (1933), *Komünist Rusya* (1947), *Dünya Nereye Gidiyor?* (1952), *Nereye Gidiyoruz* (1955), *Demokrasimiz Nereye Gidiyor?* (1958), *Demokrasiden Diktatörlüğe* (1960), *Büyük Türk Zaferi, Afyondan İzmire* (1962), *Atatürk'ün Askeri Kişiliği* (1963), *Birinci Cihan Harbinde Türk Harbi* (1964), *Tarih Işığında Devrimlerimiz* (1970), *Türk Kurtuluş Savaşı* (1973), *20. Yüzyılda Osmanlı Devleti* (1973).

HAKKINDA: C. Dinçtürk / Bolu'dan Yetişenler (s. 24), TBMM Albümü 1920-1994 (s. 178), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BELGE, Murat

Yazar, eleştirmen. 16 Mart 1943, Ankara doğumlu. Ahmet Kemal, Ahmet Samim, Sadık Özben imzalarını da kullandı. Romancı Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun yeğenidir. Moda İlkokulu (1954), İngiliz Erkek Lisesi (1962), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü (1966) mezunu. Bitirdiği fakülteye asistan olarak girdi. 1968'de doktorasını verdi. İngiltere'de Sussex Üniversitesinde alanıyla ilgili araştırmalar yaptı. 12 Mart (1971) döneminde siyasal nedenlerden hüküm giydi, af yasasıyla görevine döndü (1974). *Halkın Dostları* (1970) ve *Birikim* dergilerinin (1975) kurucuları arasında yer aldı. 1980'de doçent oldu, 1982'de YÖK'ün uygulamalarından dolayı kendi isteğiyle üniversiteden ayrıldı. *Demokrat* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yazarlık yaptı. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, haftalık *Yeni Gündem* dergisi ve İletişim Yayınlarının genel yayın yönetmenliğini üstlendi. Helsinki Yurttaşlar Derne-

Murat Belge

ğinin uluslararası başkanlığını yaptı. 1997'de profesör oldu. Bilgi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü öğretim üyesi ve *Radikal* gazetesi yazarı olarak çalışmalarını sürdürdü.

1964'te *Yeni Dergi*'de başladığı yazılarını; *Papirüs, Halkın Dostları, Birikim, Yordam, Türk Dili, Alan, Yazko Somut, Politika, Beyazperde, Ant, Toplum ve Bilim, Şiir Sanatı, Milliyet Sanat, Milliyet* (1976-77), *Gergedan, Yeni Gündem* dergi ve gazetelerinde yayımladı. Dergilerdeki yazıları ve araştırmacı kişiliğiyle 1980 sonrası dönemin tanınmış aydınları arasında yer aldı. Belge'nin eleştirmenliği dönemin egemen sosyalist gerçekçi akımına karşı 'dogmatik olmama' çabası ile tanımlanabilir. Değişik eleştirel disiplin ve okulların yöntemlerinden yararlanarak oluşturduğu yaklaşımıyla metin incelemeleri yaptı. Edebiyatın teorik meseleleri de Belge'nin uzak kalmadığı bir alandır.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Tarihten Güncelliğe* (1983), *Sosyalizm Türkiye ve Gelecek* (1989), *Marksist Estetik-C. Cladıell Üzerine Bir İnceleme* (1989), *Türkiye Dünyanın Neresinde?* (1992), *12 Yıl Sonra 12 Eylül* (1992), *Yaklaştıkça Uzaklaşıyor mu: Avrupa Birliği ve Türkiye* (1993), *Türkler ve Kürtler Nereden Nereye?* (1995), *Boğaziçi'nde Yalılar ve İnsanlar* (1997), *Edebiyat Üstüne Yazılar* (1998), *Türkiye Sizinle Gurur Duyuyor / Türk Siyasal Kültüründen Portreler* (Yıldırım Türker ile, 1998), *Tarih Boyunca Yemek Kültürü* (2001), *Türkiye'nin Halleri* (2003), *Adım Adım İstanbul Boğaziçi - Üsküdar, Osmanlı'da Kurumlar ve Kültür* (2005).

GEZİ: *Blue Cruise* (Mavi Yolculuk, 1991), *İstanbul Gezi Rehberi* (1993), *İstanbul'u Gezerken* (1998), *Başka Kentler Başka Denizler* (2002).

ÇEVİRİ: *1844'te El Yazmaları* (Marx'tan), *Döşeğimde Ölürken* (1965), *Sosyalizm* (Bertrand Russel'dan, 1965) - *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* (1966) - *Ayı* (1967), *Yanya Sultanı* (William Plomer, 1972), *Feodalizm'den Kapitalizme* (Hubermann'dan, 1974), *Dünya Vatan, Hegel Üstüne* (W. Stace, 1976), *Arabadakiler* (Patrick White'dan), *Yurtsuzların Ülkesi* (Dugmore Boetie'dan, 1976), (J. Joyce'dan), *Martin Chuzzlewit* (2 cilt, Charles Dickens'dan, 1982), *Kayıp Kız* (D. H. Lawrence, 1982), *Ağustos Işığı* (1987) (Faulkner'dan), – Dublinliler (1987), *Tarih Bilinci* (Arnold Toynbee'den), *Din Üzerine, Edebiyat ve Sanat Üstüne* (Marx-Engels'den), *Bir Zamanlar Europa'da* (John Berger'den, Taciser Belge ile 1990), *Leylak ve Bayruk* (John Berger'den, Taciser Belge ile, 1996), *Lenin ve Felsefe* (Louis Althusser'den, 2004), *Arabadakiler* (Patrick White'tan, tsz), *Lorca'nın Öldürülüşü* (I Gibson'dan, tsz.), *Karl Marx'ın Sanat Felsefesi* (M. Lifshitz'den, tsz.),

ORTAK YAYIN: *Turkey from the Air* (1993), *İslâmiyet ve Barış Tartışması* (1997), *İdris Küçükömer Anısına: Türkiye'de Sivil Toplum Arayışları* (2000), *İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e İstanbul / Bak Bir Varmış Bir Yokmuş* (2000),

HAKKINDA: Vitrindekiler / Edebiyat Üstüne Yazılar (Cumhuriyet Kitap, 15 .10.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Aslı Örnek / İstanbul Gezi Rehberi (Radikal Kitap, 10.6.2002).

BELGİL, Vehbi

Gazetcci-yazar (D. 1916, İstanbul - Ö. 10 Mart 1996). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Dışişleri Bakanlığına geçerek uzun yıllar diplomat oldu. Daha sonra İstanbul Ticaret Odası'nda çalıştı, İstanbul Teknik Üniversitesi Etüd Şubesi müdürlüğünden emekli oldu.

Yazıları, 1949 yılından itibaren *Cumhuriyet, Milliyet, Vatan, Yıldız, Doğa ve Bilim* ve *Somut* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Su parası yatırmak için gittiği Bahçelievler İş Bankası şubesinde sıra beklerken geçirdiği kalp krizi sonucu öldü. Edirnekapı Sakızağacı Şehitliğinde toprağa verildi.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Dünya'da Tütün* (1960), *Avrupa İktisâdi Camiası Anlaşması* (Tahsin Yıldıran ile, 1960), *Atomun Sırları* (1962), *Yunanistan'la Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında Birlik Kuran Anlaşma* (1965).

ÇEVİRİ: *Coğrafyanın Tarihi İnkişafi ve İstikbali* (E. de Martonne'dan, 1942), *İktisat ve Harp* (Andre Teleki'den, Sırrı Yırcalı ile, 1943).

MESLEKİ: *İstanbul Ticaret Odası* (1964), *Ortak Pazar Antlaşması* (tsz.).

HAKKINDA: İsa Kayacan / Türk Basınında Unutamadıklarımız (1997), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BELLİ, Mihri

Siyasetçi, yazar. 1916, Silivri / İstanbul doğumlu. E. Tüfekçi imzasını da kullandı. İstanbul'da Robert Koleji bitirdi, İktisat Fakültesinde okudu. ABD Mississippi Üniversitesi İktisat Fakültesi (1939) mezunu. ABD'den yurda döndükten sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde asistan olarak çalışmaya (1944) başladı. Aynı yıl, İlerici Gençlik Birliği Derneği kurucularından biri olarak yargılandı ve bir buçuk yıl hapse mahkum oldu. Hapisten çıktıktan sonra sürgün cezasını çekerken yurtdışına kaçtı (1946). Yunanistan'daki iç savaşta (1946-49) gönüllü olarak solcu gerillalarla birlikte çarpışmalara katıldı, yaralandı. 1950 yılından sonra Türkiye'ye döndü, Türkiye Komünist Partisi yöneticisi olarak tutuklandı. Yedi yıl hapse mahkum oldu (1951-58). Cezasını

Mihri Belli

tamamladıktan sonra *Yeni Yol, Türk Solu, Yön,* (E.Tüfekçi adıyla), *Aydınlık* dergilerinde yazılar yazdı. "Milli Demokratik Devrim" tezini savundu. 1960, 1968 ve 1969 yıllarında verdiği bir konferans ve yazdığı yazılar nedeniyle üç kez tutuklandı, yargılandı. 12 Mart 1971 askeri müdahalesi sırasında tekrar yurtdışına çıktı. 1974 affından sonra yurda döndü ve Türkiye Emekçi Partisi (TEP)'nin kuruluşuna katıldı, genel başkan (1974) seçildi. 1979'da İstanbul'da silahlı bir saldırıya uğrayıp ağır yaralandı. Türkiye Emekçi Partisi 1980 yılında Anayasa Mahkemesince kapatılınca, partinin tüm kurucuları aleyhinde dava açıldı. Bu dava sürerken, Belli, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından yeniden yurtdışına çıktı, bir süre Paris'te ve İsveç'te yaşadıktan sonra Türkiye'ye döndü.

"Yunan kurtuluş savaşçıları ile halkların özgürlük davasını benimsemiş Türkler arasında dostluğun bir geleneği vardır. Bunun klasik örneği, 19. yüzyıl başlarında Yunan Bağımsızlık Savaşı'nın büyük ismi Kolokotronis ile Ali Farmakis arasındaki kan kardeşliğidir. Bu geleneğin bir devamı olan Mihri Belli'nin değerli kitabının, cuntaların, yabancı koruyucuların, nükleer üslerin bulunmayacağı bir gelecekte, Türk-Yunan dostluğunun bir köşe taşı olacağını umuyorum." (Marion Saralis)

ESERLERİ:

DÜŞÜNCE-ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Savcı Konuştu: Söz Sanığındır* (1962), *Milli Demokratik Devrim* (1968), *Yazılar* (1969), *Devrimci Hareketimizin Eleştirisi* 1961-1971 (1977), *TKP'nin Tarihsel Konumu* (1978), *Solda Birlik İçin* (1978), *Türkiye Emekçi Partisi Davası* (1980), *Yunan İç Savaşından Gerilla Anıları: Rigas'ın Dediği* (1987), *İnsanlar Tanıdım* (anılar, 2 c., 1988), *Gurbetten Notlar: Türkiye Solu, Yaratıcı Marksizm ve Dünya Üstüne* (1996), *Yunan İç Savaşı'ndan Gerilla Anıları* (1998), *İnsanlar Tanıdım - Mihri Belli'nin Anıları 1* (1999), *İnsanlar Tanıdım - Mihri Belli'nin Anıları 2* (1999), *Esas Hadise O Kiraz Ağaçları* (2003), *Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi* (2004), *Hapishaneden Çizgiler* (2005).

ÇEVİRİ: *İslam ve Sosyalizm* (E. Tüfekçi adıyla, Doğan Avcıoğlu ile birlikte).

HAKKINDA: Büyük Larousse: Sözlük ve Ansiklopedi (c. 3, 1986),Vitrindekiler / Gerilla Anıları-Yunan İç Savaşından (Cumhuriyet Kitap, 20.8.1998) - Türkiye Yunanistan Nüfus Mübadelesi (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2005), Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi / Mihri Belli (Cumhuriyet Kitap, 3.3.2005).

BELLİ, Oktay

Arkeolog, tarih araştırmacısı. 3 Nisan 1945, Kars doğumlu. İlk ve ortaöğrenimimi Kars'ta tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eskiçağ Tarihi Kürsüsü mezunu (1970). 1970 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine bağlı Van Bölgesi Tarih ve Arkeoloji Araştırmaları Merkezinin bilimsel sekreterlik kadrosuna atandı. Bu tarihten itibaren kesintisiz olarak Doğu Anadolu Bölgesinde yapılan hem bilimsel kazılara katıldı hem de çeşitli konular üzerinde araştırmalar yaptı. 1973 yılında Eskiçağ Tarihi Bölümünde "*Urartular Çağında Van Bölgesi Yol Şebekesi*" adlı konuyu doktora tezi olarak hazırlamaya başladı. 1982 yılında Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalında yardımcı doçent, 1989 yılında doçent, 1995 yılında profesör oldu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Eskiçağ Tarihi ABD öğretim üyesi olarak görev yaptı. 2002'de İstanbul Üniversitesine bağlı Avrasya Arkeoloji Enstitüsü müdürlüğünü üstlendi.

1969-81 yılları arasında, Urartu Krallığının başkentliğini yapmış Van Kalesi, Toprakkale, Çavuştepe ve Giyimli (Hırkanis) kazılarına, ayrıca dört kazı dönemi de Trakya'da bulunan Enez Kazısına, 1982-85 yılları arasında İmikuşağı Kurtarma Kazısına ikinci başkan olarak katıldı. 1991 yılından beri Van'ın 11 km. kuzeydoğusunda yer alan ve Urartu Krallığının erken dönem ören yerlerini oluşturan "Aşağı ve Yukarı Anzaf Urartu Kaleleri" kazılarının başkanlığını üstlendi. 1970 yılından beri Doğu Anadolu Bölgesinde "Ulaşım Şebekesi", "Madencilik Faaliyetleri" ve "Baraj Gölet ve Sulama Kanalları" konusunda araştırmalar yaptı. 1985 yılında Alman Dışişleri Bakanlığından kazandığı bir yıllık burs ile Heidelberg şehrinde bulunan Institut für Vorund Frühgeschichte ve Max-Planck enstitülerinde "Anadolu'nun Eski Madencilik Tarihi" konusunda çalıştı.

Oktay Belli

1993 yılından itibaren "Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu" üyesi olarak görev yaptı; 1999 yılından sonra İÜ Edebiyat Fakültesine bağlı "Van Bölgesi Tarih ve Arkeoloji Araştırmaları Merkezi"nde müdürlük görevini; 1997 yılından itibaren "Van-Yoncatepe Kalesi ve Nekropolü" kazılarının bilimsel başkanlığını, 1998 yılından beri "Nahçıvan Kazı ve Yüzey Araştırması" adlı uluslararası proje çalışmasını yaptı. 1998 itibaren İÜ Araştırma Fonu Uzmanlar Komitesi üyesi olup ayrıca İstanbul Üniversitesi Rektör danışmanlığı görevini sürdürdü.

Makaleleri, 1975 yılından itibaren *Tarih, Anadolu Araştırmaları, Turkish Treasures, Arkeoloji ve Sanat, Kültür ve Sanat, Dünyada Van, Tarih ve Medeniyet, Antiquity, Skylife, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler, Toplumsal Tarih, Yeni Türkiye, Arkeo Atlas, İçel Sanat Kulübü Aylık Bülteni, Bilim ve Gelecek, Anatolica, Atlas, Belleten, Tarih ve Toplum* dergilerinde, çeşitli *Araştırma Sonuçları Toplantısı* kitaplarında yayımlandı. *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, Türkler* ve *Yurt Ansiklopedisi*ne maddeler yazdı. Çeşitli armağan kitaplarda yazıları yer aldı. ICOMOS (Roma), Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, Alman Arkeoloji Enstitüsü (Berlin), Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, Çekül Vakfı üyesidir.

ESERLERİ:

Urartu Başkenti Van (1985), *Die Hauptstadt der Urartaer: Van Ruinen und Museum* (1986), *Anadolu'da Türk Bakırcılık Sanatının Gelişimi Bakır Yatakları Üretimi ve Atölyeleri* (İ. G. Kayaoğlu ile birlikte, 1993), *Doğu Anadolu'da Urartu Sulama Kanalları - Urartian Irrigation Canals in Eastern Anatolia* (1997), *Anzaf Kaleleri ve Urartu Tanrıları* (1998), *The Anzaf Fortresses and the Gods of Urartu* (1999), *Nahçıvan'da Arkeolojik Araştırmalar -Archeological Survey in Nakhichevan 1998* (V. Sevin ile birlikte, 1999), *Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi 1932-1999* (editör olarak, 2000), *Anadolu Tanrıçaları* (ed. O. Ergun, 2001), *Nahçıvan Bölgesi'nde Orta ve Son Tunç Çağı Boya Bezemeli Çanak Çömlek Kültürü - Middle and Late Bronze Age Painted Pottery Culture in Nakichevan Region* (V. Bahşaliyev ile, 2001), *Istanbul University's Contributions to Archaeology in Turkey 1932-2000* (editör olarak, 2001), *Trabzon'da Türk Bakırcılık Sanatının Tarihsel Gelişimi-The Historical Development of Coppersmithing in Trabzon* (İ. G. Kayaoğlu ile birlikte, 2002), *Doğu Anadolu Bölgesi'nde Erken De-*

mir Çağı Kale ve Nekropolleri- Early Iron Age Fortresses and Necropolises in East Anatolia (E. Konyar ile, 2003), *Urartu: Savaş ve Estetik / Urartu: War and Aesthetic* (ed. F. Özdem, 2003), *Anadolu'da Kalay ve Bronzun Tarihçesi – The History of Tin and Bronze in Anatolia* (2004), *Güneşin Doğduğu Yer: Doğubayazıt Sempozyumu* (ed. 2004), *Gündağ Kayaoğlu Hatıra Kitabı-Anılar* (ed., Y. Dağlı ve S. Genim ile, 2005), *Gündağ Kayaoğlu Hatıra Kitabı-Makaleler* (ed. Y. Dağlı ve S. Genim ile, 2005), *60. Yaşında Sinan Genim'e Armağan - Anılar* (ed. B.B. Kurtel ile, 2005), *60. Yaşında Sinan Genim'e Armağan - Makaleler* (ed. B. B. Kurtel ile, 2005), *Kırgızistan'da Taş Heykel ve Balballar - Stone Balbals and Statues in Human form in Kırghizistan* (2005), *Tarih Boyunca Van* (2005).

BELLİ, Şemsi

Şair ve yazar (D. 1929, Kızıluşağı köyü / Arapkir / Malatya - Ö. Ekim 1995, İstanbul). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1950) mezunu. Gazetecilik, avukatlık, öğretmenlik yaptı. Genel sekreter olarak Birlik Partisi yöneticileri arasında yer aldı (1969).

İlk kez 1943'te *Çınaraltı* dergisinde çıkmaya başlayan şiirleri, kendi yayını *Kervan* (1947) ve *Çadır* (1949-50) dergilerinde, mizah yazıları *Akbaba* dergisinde yer aldı. 1989'dan itibaren *Şiir Defteri* dergisini çıkardı.

Doğu Anadolu insanının sorunlarını başarıyla yansıttığı ve daha sonra tiyatroya da uyarlanan *Anayasso* (1968) adlı şiiriyle ün kazandı. Kendisine has bir lirizmin temsilcisi olan Belli, mizah ve halk söyleyişinin ön planda yer aldığı şiirlerinde aşk, hasret ve gençlik temaları üzerinde yoğunlaştı. Dağın, kırın meselelerinin de yer aldığı bu şiirler, ona kendi şartları içerisinde küçümsenmeyecek bir şöhret kazandırdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Köy Akşamları* (1947), *Bahar Şarkısı* (1949), *Başşehir Sokağı* (1957), *Güzçiçeği* (1958), *Şeytan Diyor ki* (1959), *Bahar Güneşi* (1959), *Boncuk Kutusu* (taşlamalar, 1960), *Cankuşum* (1960), *Karpuz Dilimi* (1961), *Gelin Telleri* (1962), *İpek Kaplı Defter* (1962), *Satırbaşı* (1963), *Uykusuz Trenler* (1963), *Sabırtaşı* (1964), *Güzçiçeği* (2 cilt, 1965), *Anayasso* (1968, oyun olarak, 1970), *Bir Yangının Külü* (1974), *Renkli Balonlar* (1974), *Otopsi* (1974), *Öpme Beni Bu Akşam* (1974).

ÖYKÜ: *Tükenmez Kalem* (1974).

GEZİ: *Yavru Vatandan Notlar* (1959), *Cumhuriyetin Eşiğinden Kıbrıs* (1960).

ARAŞTIRMA: *Ağabeyim Mustafa Kemal* (1959), *Bülent Ecevit* (1975), *Bilinmeyen Yönleriyle Rauf Denktaş* (1983), *Atatürk'ün Aşk Hayatı* (1988), *Babıâli Babıâdi / Türkiye'de Basın Rezaletleri* (1988), *Fikriye* (1995).

ANI: *Büyük Paydos* (1963).

OYUN: *Zeydo Ağa* (1971).

MİZAH: *Aşk Dersleri* (1980).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Hüseyin Akar / Dersim'den Portreler (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

BELLİ, Vedat Fuad

Şair. 1931, Mersin doğumlu. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu (1961). Erken yaşlarda yazmaya başladığı şiirlerini çeşitli dergilerde yayımladı. Serbest vezinle yazdı.

ESERLERİ (Şiir):

Atlı Karınca, Karanlık Ağaç, Yusuf'un En Güzel Kuyusu.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBİŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BELLÜR, İrfan

Şair. 1954, Üsküp doğumlu. Üsküp Tefeyyüz İlkokulunu bitirdikten sonra Tsvetan Dimov Lisesinden (1972) mezun oldu. Bir ara Üsküp Kiril ve Metodiy Üniversitesi Felsefe Fakültesi Psikoloji Bölümünde okudu, sonra aynı üniversitenin Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne geçti. Üsküp Halklar Tiyatrosu Türk Dramında tiyatro sanatçısı olarak çalışmaya başladı. Tiyatro yazarlığı yaptı. Şiirleri, Makedonya ve

ŞEMSİ BELLİ

ANAYASSO

Gara dağlar gar altında galanda
Ben gülmezem
Dil bilmezem
Şavata'dan Hakkari'ye yol bilmezem
Gurban olam, çaresi ne, hoooyyy babooov?

Bebek yanar, bebek hasda, bebek ataş içinde
Ben fakiro
Ben hakiro
Dohdor ilaç, çarşı bazar:tam takiro
Gurban olam, bu ne işdir, hoooyyy babooov?

Çonçiğ ağlıir çonçiğ öliir, geçüt vermiy Zap suyi
Parasizo
Çaresizo
Ben halsizo, ben dilsizo, şeher uzah yolsizo
Bu ne haldir, bu ne işdir, hoooyyy babooov?

Gara dağda gar aldında ufağ ufağ mezerler
Yeddi ceset hetim hetim Zap suyinde yüzerler
Hökümata arzeylesem azarlar
Ben ketumo
Ben hetimo
Ben ne biçim votandaşım, hoooyyy babooov?

Şavata'dan Angara'ya ses getmiir
Biz getmeğe guvvatımız heç yetmiir
Malımız yoh
Yolumuz yoh
Angara'ya ses verecek dilimiz yoh
Ganadımız, golumuz yoh
Bu ne biçim memlekettir, hoooyyy babooov?

Yerin yurdun adresesin bilmirem
Angara'da Anayasso
Ellerinden öpiy Hasso
Yap bize de iltimasso
Bu işin mümkini yoh mi, hoooyyy babooov?

İrfan Belliür

Kosova'da yayımlanan pek çok Türkçe gazete ve dergide yayımlandı. *Memet* (1981) ve *İnsanlar ve Güvercinler* adlı oyunları sahnelendi. "Karton Kutu" oyunu, Üsküp Halklar Tiyatrosu Türk Dramın ödüllü tiyatro oyunları yarışmasında ödül aldı. 1992 yılında Almanya'ya yerleşerek çalışmalarına orada devam etti.

ESERLERİ (Şiir):

Al Daire (Üsküp, 1980), *Hayali Yok Etmek* (Üsküp, 1986).

HAKKINDA: Süreyya Yusuf / Yugoslavya Türk Şiiri (Priştine, 1976), Mustafa-Reyhan İsen / Yugoslavya Türk Çocuk Şiirlerinden Seçmeler (1983), Fahri Kaya / Yugoslavya'da Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (1992), Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi (1997), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BELVİRANLI, Ali Kemal

Şair ve yazar (D. 1923, Konya - Ö. 16 Eylül 2003, Konya). Babası ve Kadiri Şeyhi Ali Efendi'den aldığı derslerle on bir yaşında hafızlığını tamamladı. Özel hocalardan İslâmi ilimler, Arapça ve Farsça dersleri alarak yetişti. 1944'te Konya Lisesini, 1949'da İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi. Öğrencilik yıllarında H.Sami Ramazanoğlu, Abdülaziz Bekkine, Kenan Rifai, Ömer Nasuhi Bilmen, A. Şeref Güzelyazıcı, H. Basri Çantay gibi İslâm alimleri; İ. Mahmud Kemal İnal, Eşref Edip, Ebulûlâ Mardin, M. Halil İnanç, Necip Fazıl, Nureddin Topçu, Mahir İz, Osman Turan gibi edebiyatçı ve fikir adamları; Varnalı Hamdi Efendi, Gönenli Mehmed Efendi, Sadeddin Kaynak gibi sanat ve musiki üstadları; Hamid Aytaç, Ömer Kırazoğlu, Sabahattin Zaim gibi gönül dostlarıyla tanışıp sık sık görüştü.

Bu isimler ve daha birçok önemli şahsiyetin yazı ve şiirleriyle 1952-'de *İslâm'ın Nuru* (24 sayı) adlı aylık dergiyi çıkardı. 1953'ten sonra Konya'da hekimlik mesleğini yürüttü. Bu yıllarda Tahir Büyükkörükçü, Fevzi Özçimi, Lütfi İkiz, Arif Etik ve Hüseyin Arı gibi isimlerle ilmi, edebi çalışmalar ve musiki programları organize etti. 1961 yılında AP Konya il teşkilatını kurdu. Konya'da İmam Hatip Lisesi ve Yüksek İslâm Enstitüsü öğrencileriyle Osmanlıca ve musiki çalışmaları yaptı. Aydın Fikirler Kulübünü kurarak fikir ve sanat etkinlikleri düzenledi. 1967-73 arası tıp mesleğiyle ilgili olarak İngiltere'ye giderek Londra ve Birmingham'da kaldı. Bu dönemlerde uluslararası İslâmi teşkilatların içinde aktif görevler üstlenerek pek çok Müslüman fikir adamıyla yakın teması oldu.

ESERLERİ:

İslâm Prensipleri (1961, *The Principles of Islam* adıyla İngilizceye çevrilerek yayımlandı), *Kur'an Rehberi* (Hamid Aytaç'ın eseri, yay. haz. 1965), *Tecvid* (1965), *Gümüş Tül ve Alemler* (Ali Ulvi Kurucu'nun tüm şiirleri, yay. haz, 1972), *Aruz ve Ahenk, Musiki Rehberi* (teorik bilgi ve çoğu A.Ulvi Kurucu'dan 40 beste, 1968), *Cönk* (Musiki Rehberi'nin cep boyu, 1968), *Ölümsüz Müdafaa* (Mevlânâ Ebûl-Kelam Âzâd'dan çeviri, 1970), *Osmanlıca Öğrenme Dizisi* (4 kitap), *Seyahat Rehberi* (Arapça-İngilizce-Türkçe).

HAKKINDA: Hüseyin Öztürk / Bir Çınar Daha Göçtü: Dr. Ali Kemal Belviranlı (Vakit, 17.9.2003).

BENAZUS, Hanri

Deneme yazarı. 27 Mart 1930, İzmir doğumlu. 513 yıllık İzmirli bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. İzmir Atatürk Lisesini bitirdikten sonra maddi imkânsızlıklar sebebiyle yüksek tahsilini tamamlayamadı. Uzun yıllarını iş hayatı içinde geçirdikten sonra 1988 yılından itibaren emeklilik yaşamına geçti. Yıllarca Altay Spor Kulübünde yöneticilik ve başkanlık yaptı.

Yaşamının en önemli anısı, 1937 yılının 9 Ekim tarihinde Aydın'ın Ortaklar beldesinde Atatürk'le karşılaşması ve onun masasındaki leblebileri yemesi oldu. "*Fanatizm derecesinde bir Atatürk hayranı ve Atatürkçülük felsefesinin tutkunu olduğunu*" her zaman tekrarladı. Türkiye'nin 4500 adetlik en büyük Atatürk fotoğrafları koleksiyonuna sahip oldu. Bu koleksiyondan 3500 fotoğrafı, Çankaya Köşkündeki Atatürk Müzesine hediye etti. Uzun yıllar orta dereceli okullar, üniversiteler ve çeşitli kuruluşlarda yakın tarih, Atatürk ve Atatürkçülük konulu konferanslar verdi, sergiler açtı.

Hanri Benazus

ESERLERİ:

Gönül Bahçemde Küçük Gezintiler, İnsanları Seveceksin, Gençler Sorunu mu? Yetişkinler Sorunu mu?, Mutluluk Çıkmazı, İçerdekiler - Dışarıdakiler, Dost Dost Dedikleri, Kader, İnsan Olma Sanatı, Ben Kimim? Siz Kimsiniz?, Atatürk'ün Ağzından Atatürkçülük, Düşüncenin Istırabı, Ölümün Pembe Yüzü, İçimizdeki Sessizlik, Sevginin Gizemi, Bir Millet Böyle Kurtuldu, İnsanın Bitmeyen Arayışı Mutluluk, Her Şeye Rağmen Aşk, Gönlün Tapındığı Yerde – Pırıltılar Kıpırtılar (2004), *İnsanı Tanıma Sanatı, Türk Kadınının Uyanışı, Mustafa Kemal ve Vahdettin.*

Nesim Benbanaste

BENBANASTE, Nesim

Araştırmacı-yazar (D. 1939, İstanbul - Ö. 1994, İstanbul). Musevi Lisesi (1959) mezunu. İstanbul Hukuk Fakültesinde bir süre öğrenim gördü. Askerliğini yedek subay öğretmen olarak Diyarbakır Gazi İlkokulunda yaptı. İstanbul'da azınlık okullarında öğretmen ve yönetici olarak çalıştı. Öğrencilere Yardım Derneğinin geleneksel ajandasının her yıl takvimini hazırladı. Üyesi olduğu Türk Basın Birliği ve bazı Musevi hayır kuruluşlarının çalışmalarına katıldı.

1963'ten itibaren yazı ve şiirleriyle aralıklı olarak çeşitli gazetelerde yer aldı. 1492 yılında İspanya engizisyonundan kurtulan Musevilerin, Osmanlı Devleti'ne Kabullerinin 500. Yıldönümünü "parlak bir şekilde kutlamayı" önerdi ve bu fikri kabul edildi (1982). Tıpkı yüzyıl önce İzmirli gazeteci Avram Yosef Hazan'ın 400. yıl kutlamalarını önerdiği gibi, Benbanaste'nin önerisi de Beyaz Saray'ın koridorlarına kadar etkili oldu. Boğaziçi Üniversitesinde laiklik ve Atatürk'ü anma toplantılarına konuşmacı olarak katıldı (1988).

ESERLERİ:

Bir Dehanın Analizi Atatürk (1982),

Örneklerle Türk-Musevi Basınının Tarihçesi (1988).

HAKKINDA: İhsan Işık / İki Yobaz (1996).

BENCİK, Salih

Şair. 1959, Hilvan / Urfa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Hilvan'da, liseyi Siverek'te bitirdi. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi mezunu. Urfa'daki bir devlet kuruluşunda çalıştı.

ESERLERİ (Şiir): *Gözyaşlarım* (1996), *Birkaç Damla Gözyaşı* (1997).

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998).

BENDER, Cemşid

Bkz. HALICI, Mehdi

BENDEROĞLU, Abdullatif

Şair, çevirmen, folklorcu. 1937, Tuzkurmatu / Kerkük / Irak doğumlu. İlkokul ve ortaokulu Tuzhurmatu ve Kerkük'te bitirdikten sonra Kerkük'te Irak Petrol Şirketine bağlı Tekniker Okuluna girdi. Siyasi nedenlerle bu okuldan atılması üzerine öğrenimi yarım kaldı. Bir süre çeşitli şirketlerde teknik ressam olarak çalıştı. 1964 yılında siyasî huzursuzluğun artması üzerine Sofya'ya gitti. Temmuz 1968'de Irak Devrim Komuta Konseyi tarafından Iraklı Türkmenlere kültürel haklarının tanınması üzerine Irak'a döndü. Tanıtma Bakanlığına bağlı Türkmen Kültür Müdürlüğüne atandı.

Erken yaşlarda şiir ve sanatla ilgilenmeye başladı. 1960'lı yıllarda Bağdat, Ankara, Bakü'de çeşitli şiir dergileri yayımladı. Şiir kitapları ile Doğu'da tanındı ve şiirleri beğeni topladı. Çeviriler yaptı. 1970'den itibaren Bağdat'ta Türkmen ve Azerbaycan Türkçesi ile yayımlanan *Yurd* gazetesinin başredaktörlüğünü yaptı. Arapça bir *Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi* (1976) hazırladı. 1994 yılında Azerbaycan Yazarlar Birliği üyesi oldu. Bakü Devlet Üniversitesi fahrî doktor unvanını aldı. Türkçe şiir ve yazıları 1962'den beri Sofya, Bakü, Üsküp, Ankara ve İstanbul'daki çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Güneş Sergisi* (1969), *Yurd Torpağı* (1971), *Gürgür Baba* (1973), *Doğu İnsanları* (1975), *Göyercinlerin Ezgisi* (1975), *Güvercinlerin Ezgisi* (1976), *Gerenfil* (1977), *Çıplıq ve Yara* (1979), *Deryanın Dibi* (1980), *Yanar Dağlardan Püsküren Ulduzlar* (1982), *Ürek Çırpıntıları* (1987), *Göyler Unutmuşdu Yağacağını* (1991).

ARAŞTIRMA: *Dede Korkut Kuşaklarımızın Alfabesi Olmalıdır* (Bağdat, 1997), *İraq Türkman Dili, Ata Sözlerimiz I-II, Fuzulî Bayatlı, İmadeddin Nesimî el-Bağdadî, Azerbaycan Şairleri.*

ÇEVİRİ: *Türk Şe'rlerinden Seçmeler* (Samet Vurgun'dan).

HAKKINDA: Sefer E. Berzeg / Kafkas Diasporası'nda Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü (1955), Ahmet Teymur / Azerbaycan Yazıçıları (Bakü, 1995), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

ABDÜLLATİF BENDEROĞLU

SÖZCÜKLERİN KUTSALLIĞI

Karanlıkların derinliklerinden
seçtim sözcüklerimi.
Yoğurdum temmuz güneşinin
ışınıyla.
Aldırış etmedim korkuya,
Yazmadım sözcüğünü yüreğimin
damarlarında.
İnsan kardeşlerimin yardımıyla
öğrendim,
Kapısı açılmayan sözcüklerin
kutsallığını,
Ve insan oğlunun,
Ne için? Kimin için?
Ve hangi nesneler uğrunda
Mücadele verdiğini.

Kasırgaların koptuğu izlerden
seçtim sözcüklerimi.
Yoğurdum temmuz güneşinin
ışınıyla.
Aldırış etmedim korkuya,
Öğrendim emekçilerin
yeni yaşam kurduğunu,
Ayırt ettim,
Kapitalizmle Sosyalizmin
niteliklerini.
Ve anladım insanların,
Ne için özgürlük savaşında
öldüklerini,
Ve ekmek kavgasında,
Kazandığım ekmeğin değerini.

(*Güvercinlerin Ezgisi*, 1975)

BENEKAY, Yahya

Şair ve yazar. 1925, Köstence / Romanya doğumlu. Kütahya Lisesi (1974), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1951) mezunu. Eskişehir Defterdarlığı şefliği, Gümrük ve Tekel Bakanlığı müfettişliği yaptı.

Yahya Benekay

Şiir, inceleme ve röportajları 1954'ten itibaren *Çınaraltı, Şadırvan, Hisar, Mülkiye, Türk Dili, Varlık* dergilerinde yayımlandı. *Güneydoğu Yollarında* adlı dizi röportajıyla Türk Dil Kurumu 1962 Röportaj Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

RÖPORTAJ-GEZİ: *Güneydoğu Yollarında* (1962), *Gülen Anadolu, Uçaktan Anadolu* (1962).

DERLEME: *Yaşayan Mevlid-i Şerif* (1964).

İNCELEME: *İki Hacı İki Kurban, Veysel Karani* (1966), *Hacı Bayram-ı Veli* (1966), *Yaşayan Alevilik* (1967).

HAKKINDA: Gültekin Sâmanoğlu (Hisar, sayı: 25, Mayıs 1952), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

BENEKÇİ, Şerif

Romancı. 1952, Muhipler köyü / Gediz / Kütahya doğumlu. Ankara İmam-Hatip Okulu orta kısmı, Kütahya Lisesi (1973), Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Sosyal Bilimler Bölümü (1995) mezunu. Federal Almanya'da Goethe Enstitüsünde, Türkiye'ye döndükten sonra ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi ve Erzurum Atatürk Üniversitesi İşletme Fakültesinde bir süre okudu (1982). Devlet İstatistik Enstitüsünde tercüman ve anketör (1976-77), Gümrük ve Tekel Bakanlığında Daire Müdürü (1978) olarak çalıştıktan sonra Gediz'de serbest ticaretle uğraştı. Daha sonra Kütahya'da tercüman (1983 -85), İstanbul'da imam-hatip olarak görev yaptı.

İlk hikâyelerini, Kütahya'da çıkan *Dumlupınar* gazetesinde yayımlayan Şerif Benekçi'nin ilk romanı *Dikenli Topraklar* da aynı gazetede tefrika edildi. Daha sonraki yıllarda deneme ve hikâyeleri *Yağmur* (Erzurum), *Türk Edebiyatı*, *Devlet* ve *Töre* dergilerinde çıktı. *Yabancı Açıklar* adlı roman dosyasıyla 1977 Dündar Taşer Roman Armağanı özendirme ödülünü kazandı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ROMAN: *Şimdi Ağlamak Vakti* (1986), *Emin ile Selim* (1987), *Bir Şafak Yürüyüşü* (1988), *Kumsalı Olmayan Ada* (1989), *Kırlangıçlar Erken Göçtü* (1996).

SÖZLÜK: *İlköğretim Sözlüğü* (1996), *Deyimler Sözlüğü* (1996), *Atasözleri Sözlüğü* (1996).

ARAŞTIRMA: *Peygamber Efendimizin Hayatı* (2005, Mehmet Doğru ile, 2005).

HAKKINDA: Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Kalbin Naif Kalemi Şerif Benekçi: Hümanizm Batı İnsanları İçindir, s. 251-256), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

BENER, Erhan

Yazar. 19 Nisan 1929, Lefkoşa / Kıbrıs doğumlu. Tam adı Hikmet Erhan Bener. Yazar Vüs'at O. Bener'in

Erhan Bener

ERHAN BENER

HOŞÇAKAL VİYANA

Sıcak, tatlı, camgöbeği bir gökyüzüne doğru havalandı uçağımız. Neredeyse kırk yıl önce çıktığım buna benzer bir yolculuğun heyecanını, hatta korkusunu anımsıyorum. İstanbul, yukarıdan bakınca şaşırtıcı bir güzellikle serilivermişti gözlerimin önüne. Ne şimdiki gibi ve şimdiki kadar karmaşık ve çirkin bir yapılaşma ne gecekondular, ne trafik sıkışıklığı... Belki sadece Menderes'in imar hamlesinin yarattığı yıkıntılardan yükselen toz bulutları.. Ama hepsini sihirli bir el, bir Türk işi ipek şal ile örtüvermişti sanki. Uçaktaki yabancılar gibi, ben de aynı hayranlık duyguları içinde seyrediyordum doğanın bu eşsiz bağışını. Memleketimden ilk ayrılışımdı ve aşağıya, İstanbul'a bakarken, bir daha dönemeyeceğimişim gibi bir hüzünlü duygu içinde, o görkemli görünümü belleğime hapsetmek istiyordum. Oysa şimdi her şeyin büyük bir hızla bozulmakta olduğunun bilinci içinde, yüreğimin sızlamasını engelleyemiyorum.

Dalmışım. Bir ara sağ yanımdaki koltukta oturan yabancı kadın bana doğru dönerek, düzgün sayılabilecek bir Türkçe ile, "iyi yolculuklar" dedi. Utanarak,

- Size de, dedim.

Gülümsedi. Ona ilk kez dikkatle baktım. İlk kez göz göze geldik. Aşağı yukarı aynı yaşta olmalıyız, ama benden beş on yaş genç gösterdiğini kabul etmeliyim. Makyajı yerinde, saçları dalga dalga meçli, alnı geniş, bakışları parlak. Sanki bir yerlerden tanıyormuşum gibi. Kucağındaki gazeteden Avusturyalı olduğunu çıkarsıyorum.

- Hayır, Alman'ım, diyor.

- Güzel Türkçe konuşuyorsunuz.

- Üç yıl kadar Ankara'da, Alman Kültür Merkezi'nde çalıştım. Danışman olarak. Ama artık yoruldum. Dönüyorum. Niyetim Viyana'ya yerleşmek.

- Demek Viyana'yı çok seviyorsunuz...

- Ailemle birlikte, savaştan önce, savaş sırasında ve savaştan sonra, ben üniversiteyi bitirinceye kadar Viyana'da oturduk. Bütün çocukluğum, genç kızlığım orada geçti.

- Anchluss (1) dönemlerinde! diyorum.

Onun canını acıtmam için bir neden yoktu oysa. Gözlerinden bir gölge gelip geçiyor.

- Biz hiçbir zaman Nazilerden yana olmamıştık, diyor.

"Her şey olup bittikten sonra, herkes böyle söylemişti," demek geçiyor içimden. O gözlerini gazetesine çeviriyor. Susuyorum ister istemez.

Başımı pencereye döndürüyorum. Henüz bulutlara dalmış değiliz. Motorların sesi bir yükseliyor, bir alçalıyor. İstanbul otelerde kalıyor. Marmara'nın üstünden geçiyoruz. Ceviz kabuğu büyüklüğünde bir vapur öylesine zavallıca ilerlemeye çalışıyor ki uçsuz bucaksız görünen denizde, bana yolculuğu hiç bitmezmiş gibi görünüyor. Önümde uçuş yolunu gösteren harita. Altımızdaki şu küçük kent Selanik olmalı. Şu dağların birinde, bir eski manastırda keşişler belki de şarap mahzenlerinde dolaşıyorlar. Her tarafta yeşillik... Yer bize doğru yaklaşıyor, biz tekrar yükseliyoruz. Dağların arasında bir ırmak, Tuna'nın bir kolu, kıvrıla kıvrıla akıp gidiyor. Belgrad'a yaklaşıyor olmalıyız. Bulutlardan bir şey görmek olanaksız. Gitgide yükseliyoruz. Kaptan pilot uçuş raporunu veriyor. Dört bin metredeyiz. İnanası gelmiyor insanın. Zaten en iyisi inanmamak; yoksa dört bin metre aşağısı aslında dört saniye demek, ölümle kalım arasında, yükseklikçe uzak, vakitçe kısa bir aralık bu.

Yanı başımdaki kültür danışmanı gazetesine dalmış. Nedense, bir tedirgin hali var gibi geliyor bana. Ben de öyle huzursuzum. Ona manzaradan söz açmam olanaksız. Oturduğu yerden aşağısını göremez. Yan gözle inceliyorum. Çok iyi makyaj yapmış olmasına karşın, eildinin çizgileri yaşını belli ediyor. Gözlerinin kenarında kaz ayakları. Sadece bakışlarında bana yabancı gelmeyen bir ışıltı var. Bir de dudaklarındaki doğal gibi bir gülümseme. Parmakları boş...

kardeşi, Yiğit Bener'in babası, Cemil Sena'nın yeğenidir. Babasının öğretmenliği nedeniyle ilk, orta, lisc öğrenimini Anadolu'nun çeşitli kentlerinde tamamladı. Kayseri Liscsinden sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Şubesini (1950), ardından AÜ Hukuk Fakültesini bitirdi (1956). 1957'de şair Nusret Kemal Otyam ile gazeteci-yazar Fikret Otyam'ın kız kardeşiyle evlendi. 1958'de staj için Brüksel'e gitti, burada bir yıl kaldı. Dönünce Hazine genel müdür yardımcılığına atandı. Maliye Bakanlığı bünyesinde, maliye müfettiş muavinliği, hesap uzmanlığı yaptı. 1963'te Paris elçiliğimize maliye müşaviri olarak atandı. Uluslararası Ekonomik İşbirliği Teşkilatı OECD'de, bir yıl maliye müşavirliği görevlerinde bulundu. Türkiye'ye dönüşünde Maliye Bakanlığı Hazine Genel Sekreterliği kambiyodan sorumlu genel müdürlük görevine getirildi. OECD'de Türk heyetinin 2. başkanlığına atandı, 1973 sonuna dek bu görevini sürdürdü. Dönüşünde Emekli Sandığı genel müdürü (1973-75) oldu. Görevleri nedeniyle ABD'den Hindistan'a, Danimarka'dan İsrail'e kadar birçok ülkede bulundu. 1975'te kendi isteğiyle emekliye ayrılarak çalışmalarını Ankara'da sürdürdü. *Özgür İnsan* dergisini yönetti (1976). 1975-93 yıllarında, bir süre avukatlık ve bir bankada danışmanlık yaptı.

Edebiyata şiirle başladı. İlk öykü ve şiirleri *Yedigün, Seçilmiş Hikâyeler* (1945-51), 1952'den sonra *Varlık, Dost, Vatan* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Aruz ölçüsüyle yazdığı şiirlerini topladığı tek şiir kitabı *Sesler* (1948)'de aruz ölçüsünc serbest biçem tadı verme çabasında göründü. Öykülerinde, anılardan yola çıkarak yaşadıklarıyla ilgili gözlemlerini aktardı. Romanlarında bireyin toplum kuşatması altındaki sıkıntılarını ve bunalımlarını anlatmayı önceledi. Psikolojik durumlardan da yararlanarak insan duyarlığını, kırılganlığını, hüznünü dile getirdi. Yalın ve akıcı bir Türkçe ile yazdığı öykü ve romanlarında lirik bir anlatım ve güçlü gözlemler dikkati çcker. "Bizden" bir yazar olarak benimsendi. 1961'de *Kedi ve Ölüm* (Ara Kapı) romanıyla Türk-Fransız Kültür Cemiyeti Ödülünü aldı. 1979'da *Hızır Doktor* oyunuyla Muhsin Ertuğrul Ödülünü, *Aşk-ı Muhabbet, Sevda* ile 1992 Yunus Nadi Öykü Ödülünü, *Alabalık* öyküsüyle de 1993 Haldun Taner Öykü Ödülünü aldı. Ayrıca *Hınzır Kız* romanıyla 1996 Yunus Nadi Roman Ödülünü, *Günbatımı Öyküleri*'yle de 1996 Dil Derneği Ömer Asım Aksoy Ödülünü kazanan Bener'in; *Böcek, Sisli Yaz, Ölü Bir Deniz, Yalnızlar* romanları sinemaya aktarıldı. *Böcek* romanın-

Erhan Bener

dan çekilen film 1997 Altın Portakal Ödülünü aldı. Bener, 2000 yılında da Fransız hükümetinin "D'officier des Arts et Lettres Nişanı" ile ödüllendirildi. Edebiyatçılar Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası, Dil Derneği üyesidir.

"Son olarak Bener öykülerinde, insanı içtenlikle kuşatan o iyimser dünya görüşüne de değineyim bir iki satırla. Bana kalırsa Erhan Bener, klasik öykü ustalarımızdan günümüze gelen 'insanı bütünleyici yazın anlayışı'nın tam bir ardılı. Onu okurken, bu anlamda insanal değerler kuşatıyor bireyi hep! Bu 'değerler evreni'nde, yumuşacık bir çağıltı Erhan Bener'in öyküleri... İster 'yaralı aşk' deyin, ister 'aşk yarası', kendinizi bulacaksınız bu öykülerde. Yaşınız ister on yedi olsun, isterse yetmiş yedi, takın öyleyse yüreğinize bir yelken, denizlere çıkın! Göreceksiniz Erhan Bener ve Yaralı Aşklar, pusulanız olacak!" (M. Sadık Aslankara)

"Erhan Bener, modern yazın geleneğimizin yapı taşlarından biridir. Romanlarında dile getirdiği bireyin ve onu sarmalayan toplumsal ortamın gerçeğine bakışı, kurduğu roman dünyası ile toplumun değişen/dönüşen yüzünü yansıtmadaki özgünlüğü onun romancı kimliğinin en ayırıcı özelliğidir." (Feridun Andaç)

ESERLERİ:

ROMAN: *Acemiler* (1952), *Yalnızlar* (1954), *Gordium* (1956), *Loş Ayna* (1960), *Ara Kapı* (1962, Kedi ve Ölüm adıyla, 1965), *Baharla Gelen* (1969), *Elif'in Öyküsü* (1980), *Oyuncu* (1981), *Ünlü Gezgin Macellos da Vinci'nin Akıl Almaz Serüvenleri* (1981), *Böcek* (1982), *Ölü Bir Deniz* (1983), *Sisli Yaz* (1984), *Ortadirekler* (1987), *Tekilleşme* (1990), *Bir Büyük Bürokratın Romanı* (1991), *Anafor* (1993), *Hınzır Kız* (1995), *Köleler ve Tutkular* (1999), *Işığın Gölgesi* (2000), *İlişkiler* (2002).

ÖYKÜ: *Aşk-ı Muhabbet Sevda* (1992), *Gece Gelen Ölüm* (1994), *Günbatımı Öyküleri* (1995), *Denizaşırı Öyküler* (1996), *Yaralı Aşklar* (1998), *Aşk Nereye Kadar* (2003), *Bir Demet Mimoza* (Seçme Öyküler, 2003), *Dönüşler* (2004).

OYUN: *Çıldırtan Yağmur* (1980), *Bürokratlar* (1981), *Hızır Doktor* (1981), *Şahmeran* (oyunlaştırılmış halk masalı 1984, çocuk romanı olarak 1991).

ŞİİR: *Sesler* (1948).

ANI: *Bürokratlar* (3 cilt, 1978-79, oyun olarak 1981), *Arabalarım* (2003).

ÇOCUK KİTAPLARI: *Şahmeran Öyküsü* (1991), *Burcu Öğretmenin Öyküleri* (1993).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler V (1968), Doğan Hızlan / Erhan Bener ile Söyleşi (Cumhuriyet, 17.9.1981), Selçuk Eke / Bir Yazar Kendini Anlatıyor: Erhan Bener ile Söyleşi (Gündoğan Edebiyat, Kış 1992), M. Sadık Aslankara / Erhan Bener'den yeni öyküler toplamı (Cumhuriyet Kitap, 6.8.1998), Feridun Andaç / Superonline (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Zeynep Aliye / Sanat ve Yapıtıyla Erhan Bener (Cumhuriyet Kitap, 18.2.1999), Pınar Göksan Aker / Erhan Bener'le "Köleler ve Tutkular" Üzerine - Modern Çağın Kölcleri (Cumhuriyet Kitap, 23.3.2000), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Unutulmuş bir roman (Cumhuriyet Kitap, 29.6.2000), Unutulmuş bir roman 2 (Cumhuriyet Kitap, 6.7.2000), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Erhan Bener "Işığın Gölgesi"nde Resim Sanatına Bakıyor - Işığın Peşindeki Gölge (Cumhuriyet Kitap, 15.3.2001), Aslı Örnek / İlişkiler (Radikal Kitap, 22.10.2002), İlişkiler / Erhan Bener (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002), A. Ömer Türkeş / Yarım Asırlık Parlak Bir Edebiyat Yaşamı (Radikal Kitap, 4.11.2002), Yasemin Tunç / Söyleşi (Varlık, Ekim 2004), Betül Özçelebi / Sıradışı Bir Kadın Üzcrine (Varlık, Ekim 2004).

BENER, Vüs'at O.

Öykücü, romancı ve oyun yazarı (D.10 Mayıs 1925, Amasya - Ö. 31 Mayıs 2005, Ankara). Tam adı Vüs'at Orhan Bener. *Özgür İnan* dergisinde yazdığı yazılarda VOB imzasını kullandı. Felsefeci Cemil Sena Ongun amcası, romancı Erhan Bener kardeşi, romancı Yiğit Bener yeğenidir. İlkokulu Erzincan'da (1932), ortaokulu Sivas'ta (1936) okudu; Bursa Işıklar Askerî Lisesi (1939) ve Harp Okulu (1941) mezunu. Levazım astcğmeni olarak orduya katıldı; Dikili ve Ankara'da görev yaptı. Siirt'te kıdemli yüzbaşı iken kendi isteğiyle askerlikten ayrıldı (1953). Ankara'da İstatistik Enstitüsünde memur, *Ulus* gazetesinde gece sekreteri ve Cebcci İmam Hatip Okulunda Türkçe öğretmeni olarak çalıştı. Çalışma hayatı içinde Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini de bitirdi (1957). Ticaret Bakanlığında raportörlük, Karayolları Genel Müdürlüğünde hukuk müşavirliği (1959-78) ve Türk-İş'e bağlı Yol-

Vüs'at O. Bener

lış Sendikasında hukuk danışmanlığı (1979-92) yaptı. 1992 yılında emekli olduktan sonra kendini tamamen yazarlığa verdi.

New-York Herald Tribune gazetesi ile *Yeni İstanbul* gazetesinin 1950 yılında ortaklaşa düzenledikleri uluslararası hikâye yarışmasında üçüncülük kazanan *Dost* adlı hikâyesiyle dikkati çekti. 1952 yılından itibaren *Seçilmiş Hikâyeler*, *Varlık*, *Yeditepe* ve *Dönem* dergilerinde yayımladığı hikâyelerle tanındı. Daha sonra *Gergedan*, *Argos* ve *Gösteri* dergilerinde göründü. Hikâye, oyun ve romanlarının yanında şiirler de yazdı. Yeni anlatım olanakları denediği ve soyutlamalara başvurduğu hikâyelerinde, yeni bir gerçekçilik anlayışıyla insanın iç dünyasına, bilinçaltındaki karmaşaya yönelme gayreti içinde oldu; edebiyatı öncelikle bir dil ve anlatım biçimi olarak ele aldı.

"Daha ilk öykülerinde yeni bir cisim gibi düşmüştü yazıya, yeni ve ağır bir cisim, tıpkı ondan hemen sonra başlayan Bilge Karasu gibi. Onu o dönemde okuyanlar, savrukluğa, acemiliğe, yavaş yavaş olgunlaşmaya hiç tahammülü olmadığını düşünmüşler midir? Dost (1952) ve Yaşamasız'da (1957) zaafı anlatırken bile icrada zayıflığı reddeden bir tamlık, bir cisimcilik vardı. Bu bileşimi başkaları da vurgulamıştır: (...) Dile gelmez olanla mutlak anlatımın birliği. (...). Vüs'at O. Bener'de izlenim anı kısa devreye uğramış gibidir; benzeyişi, mimetik dürtüyü tam yadsımaksızın doğalcılığın dışavurumu (ifade) dönüşeceği bir eşikte durur bu öyküler. (Doğalcılık derken, Reşat Enis değil Sabahattin Ali var aklımda, Zola'dan çok İbsen ve Strindberg var.) Tarih karşı durulmaz bir yazgı olarak belirir doğalcı yapıtta, toplum bir ikinci doğadır. (Ama zayıf doğalcı yapıt kendi döneminin eleştirel bilimlerinin hep gerisinde kalır; çoğu zaman bu bilimlerin yetersiz, safdil bir örneklemesi gibidir.) Bener'de de sert, neredeyse madeni bir yazgısallık kendini hissettirir; 'Yazgı' başlıklı bir öyküsü vardır ve bağlantılı motifler ('Buzul Çağının Virüsü') daha sonraki yapıtlarında da ortaya çıkar. Yine de 'fikir'den çok dilden, tondan, yapıdan, kısaca icradan gelen bir yazgısallıktır bu. Öykü açık uçlu bırakıldığında bile ('Dost', 'Dam') anlatım kendi üzerine kapanıyor, bütün belirsizlikleri içinde bir günün sona erişini andırıyordur." (Orhan Koçak)

Orhan Koçak, Vüs'at O. Bener'in hikâyelerine bezeme tekniği açısından baktığı ve Türk edebiyatına getirdiği yeniliği başından beri usta işi olarak nitelerken, Vecihi Timuroğlu Bener'in Türk hikâyeciliğine tematik ve anlatım tekniği açılarından getirdiği yenliği değerlendirir:

"Vüs'at O. Bener'in öyküleri, toplumsalcı dünya görüşüne dayalı, dizgesel, ciddi bir yapıya sahiptir. Her şeyden önce, toplumsal yapıyı ciddi biçimde yansıtır. Başlangıcı, gelişimi ve sonu olan kurgulamada ele aldığı dizgesel toplum, bir ütopya değildir, yaşanan ve acı veren bir düzene sahiptir. Öykülerinde, bu bütünlüğü, yalın olarak anlatabilecek bir yöntemi yeğlemiştir. İki ya da üç kişi arasında geçen konuşmada, genellikle birinci tekil kişinin anlatımı egemendir. Konuşma içinde, dramatik gerilimi yaratan öğe, kişiler arası çatışma değil, tartışılan konu üzerinde sergilenen düşünceler arası çatışmadır. Bu çatışmalar yaşanırken, birinci kişi, zaman zaman iç konuşmalarla, müzik, sinema, tiyatro, yazın vb. üzerine ansiklopedik diyemeyeceğimiz bilgiler de verir. Ne ki, araya sokulan bu bilgiler, hiçbir zaman bilgiçlik düzeysizliğine varmaz. Kimi de, öteki kişilerle paylaşılan bir duyguyu ya da düşünceyi pekiştirirler. Bu tür anımsamalar, genellikle, bir pişmanlığın, bazen de bir özlemin yansısıdırlar. Kesinlikle, öyküyü kesen artıklar değildir. Çoğu kez, yerginin ya da özetin küçük bir öğesi olarak kalırlar." (Vecihi Timuroğlu)

Bilge Karasu'ya göre, Vüs'at O. Bener'in 'konuşur gibi' yazılmış metinleri ancak okunduğunda, bir şekil sürekliliği ile birlikte bir de anlam sürekliliği kazanır. Konuşma dilini tüm doğallığıyla ve ona yoğunluk kazandırarak kullanır; hikâye ve oyunlarında toplumsal, bireysel, cinsel sorunları daha çok içsel etkileriyle ele alır. Mehmet H. Doğan, hikâyeciliğinin "Memduh Şevket Esendal'dan kaynaklanan ve dalları gerçekçi hikâyeye uzanan akım ile Sait Faik'le başlayıp hikâyeyi konunun bağlarından, klasik biçimin dar kalıplarından kurtaran yenilikçi akım" arasında ilişki kurabilmiş olduğuna dikkat çeker. Hikâyelerinde günlük yaşamın ayrıntılarına dikkatli bir gözlemcilikle eğilir ve ruh çözümlemelerine geniş yer verir. Gündelik olaylarla bilinçaltında birikmiş yaşam parçalarını birleştirir. Bu özelliği, onun dış gerçeği yanlış yere koyduğu, hatta bozduğu ya da ele aldığı kişilerin iç dünyalarına eğilirken çözümlemelerle dış gerçek arasında tam bir uyum sağlayamadığı gerekçesiyle sık sık eleştirilmesine yol açtı. Orhan Koçak, yazarın tekniğinin bilinç akışı değil de "iç monolog" olarak adlandırılmasının daha doğru olacağını, hatta bunun da o kökensel bölünmenin önemini ve şiddetini açıklamaya yetmeyeceğini söyler.

"Vüs'at O. Bener, (...) öyküleme için gerekli anlatı öğelerini aşmaz. Özetlemekte büyük bir ustadır. Roman ve öyküde, estetik öğelerle gerçek, birbirinden ayrı düşünülmez. Estetik öğeler, romanın ve öykünün biçimini ifade ederler. Vüs'at O. Bener, özellikle, Buzul Çağının Virüsü'nde, şaşılası roman öğeleri kullanmıştır. Örneğin, 'Bitkin omuzlarına bir el dokundu, işten çıkmış, yürüyen, ama nereye gideceğini kestiremeyenlerin kararsızlığıyla, sonunda yolun ortaklık yerinde kalakalmışlığını irkilten!' gibisinden sahneler çizerken, bir durumu da özetlemiştir. Bu teknik, ona özgüdür. Romancı, özet ve sahne tekniğini, zorunlu olarak kullanır. Bu teknikleri kullanamayan romancıların büyük zaafları vardır. Vüs'at O. Bener, bu iki tekniği, bir arada kullanarak daha yoğun bir anlatıma ulaşmıştır.

VÜS'AT O. BENER

HAVVA

Benim saçlarım yumuşak. Havva'nın saçları keçe gibi. Annem ustura ile iki defa kazıttı saçlarını uzasın diye, ama uzamadı, kısa kaldı. Burnu da öyle biçimsiz ki! Yamyassı. Tıpkı okul kitaplarımızdaki maymunun burnuna benziyor burnu. Hiç sevmiyorum onu. Pis, hırsız.

Annem, bu gün onu bir temiz dövdü. Tabii döver. Misafir odamızdaki güzelim halımızı kesmiş. Deli mi ne? Annem: "Kız niye kestin halıyı?" dedi. O "Kuş var halının içinde", dedi "Beyaz kuş. Onu çıkartacaktım." Gördün işte kuşu. Bir "Tövbe tövbe ana" bellemiş, onu söyler. Bari bir işe yarasa. Ne olacak görmemiş ki! Sen onu bırak, öteyi karıştırsın, beriyi karıştırsın sade. Miskin. Üstüne bir de ağır. Sekiz saatte bir bulaşığın içinden çıkamaz. Sonra da doymak bilmez. İyi vallahi!

Geçen gün de ne oldu. Annem misafirliğe gitmişti de. Evde yalnız kaldık bununla. Bizim komşu imamın oğlu Recep evimizin önünden geçti. Döndü gene geçti. Ondan sonra da oturdu karşı kaldırıma, şarkı söylemeğe başladı. Nasıl da bağırıyor pis pis. Bu da oturuyordu sedirde. Bir fırladı durup dururken yanımdan. Korktum. Sonra merak ettim, ne oldu buna diye. Gidip baktım arkasından. Mutfağa girmiş, pencereyi açmış el sallıyor utanmaz. Anneme söylicekceğim ama. Görür gününü o. Lekeli entarimi sakladığım yerden çıkarıp anneme göstermesini biliyor ama. Ne yapayım. Dut lekesi işte. Çıkmadı. O kadar uğraştım. İnşallah başına bir belâ gelir de kurtuluruz. Allahım şunu öldür. Nasıl çıktı dediğim. Oh olsun! Kütük gibi şişti bacağı. Geceleyinasmadan üzümkoparmağa çıkmış, düşmüş, doğrudan lambasının üstüne. Cam kırıkları yağına girmiş hep. Aptal. Babam da çok merhametli. Kalktı bu çirkin kızı İstanbul'a götürdü. Yalnız kaldık. Annem gizli gizli ağladı.

Bir aydır rahatız. Keşke hiç gelmese bu Havva geldi ama. İyi olmuş.

Annem dün dedi ki: "On baş soğan koysam bu kızın önünc yiyebilir mi acaba?" "Koyalım anne, bakalım yiyebilecek mi?" dedim. Koyduk. Vallahi bitirdi hepsini. Şaştık kaldık. Gözlerinden zırıl zırıl yaş akıyordu da gene yiyordu. Sonra annem: "Kız sigara da içer misin?" dedi. "İçerim", dedi. "Al şunu iç hadi." Meğer sigaranın içine tuz koymamış mı annem! Çatır çatır sesler çıkmaya başlayınca korkusundan sigarayı atıp öyle bir kaçtı. Katıldık gülmekten.

Sütçü Hacı bunun için bıçak çekmiş güya Recep'e. Bir de bu çıktı. Geçen gün annemin yanında da söylemez mi! Öyle kızdı annem. "Kız nasıl söz o öyle", dedi. "Duymayım bir daha bak. Yoksa öldürürüm seni." Annem öyle dedi, ama o gene bana: "Vallahi bıçak çekti kız", diyor. Annem bir yere gittik mi onu eve kilitler. Yoksa alır başını gider. Bir gün az daha ölüyordu. Annem çamaşırlığa kilitlemişti de. Maltızda kömür varmış. Akılsız pencereyi açıversene. Neler çıktık. Sarımsaklı yoğurt yedirdik. İçim bulanıyor. Altına etmişti.

Fatmanım diyor ki: "Bu kız kedi canlı, gebermez." Haklı. Domuz gibi yiyor. Ama ne versen. İki tanecik misafir şekerini anneme söylemeden aldım diye, on değnek yedim avcuma. Onun yüzünden. Nereden de görmüş fesat.

Annem de tuhaf ama. Başını dizlerime koyuyor, öyle yatıyor. Bazan da dizime daha çok bastırıyor gibi geliyor bana. Dizim çok ağrıyor ama çekemiyorum. Yüzüme öyle tuhaf tuhaf bakıyor ki!

Sonra bir gün kapıdan dinledim. Babam anneme: "Aç ağzını tükürecceğim", diyordu. Annem de: "A! Bey olur mu öyle şey", diyordu. Sonra babam kalın kalın güldü: "Denedim seni be!" dedi. "Sen ağzını aç bakalım bir kere, tükürecek miyim?" Şaştım kaldım. Neden böyle konuştular? Kaç kere anneme sorayım dedim, sonra vazgeçtim. Kapıdan dinlediğimi anlarlar diye. Zaten annemden ödüm kopar. Vururken sesini çıkarmayacaksın. Hele bağır. Ben bağırmıyorum ama ağlıyorum. O deli hiç ağlamaz. Avazı çıktığı kadar bağırır sade. Babam kaç kere: "Bu kız adam olmayacak, gönderiverelim köyüne gitsin." dedi. Gitse de kurtulsak ya. Annem: "Acıyorum kıza", dedi. "Kimsesi yok. Hem kuvvetli. İşime yarıyor. Nasıl olsa lâzım biri." Bari o kadar iyilik ediyoruz, o da uslu uslu otursa ya. Bir de tutturmuş karnım ağrıyor diye. Ağzı öyle fena kokuyor ki! Sonra iki de bir, solucan bulup beni korkutuyor. Bu yüzden iştahım kesildi. Anneme de söyleyemedim. Söylesem o da sürahimizi benim kırdığımı söyleyecek anneme. Halbuki Mestan kırdı sıçrarken. O kırmadı ama ben öyle dedim anneme. Ne yapayım ucunda sopa var sonra!

Havva üç gündür hasta. Evin içi leş gibi kokuyor. Ne yaptıksa kâr etmedi. Alttan üstten gidiyor. Kimi sürgün dedi, kimi humma. Doktor da adını unuttum bir şey dedi. Allah korusun hepimiz ölürmüşüz. Sonra değil, dedi. Bereket ben okula gidiyorum. Kokudan durulmuyor yoksa. Neyse onu kömürlüğün yanındaki odaya koydular. Babam evi badana ettirdi. Annem de günlük yaktı. Benim odamın duvarları yeşil. Ben bazan aşağıya inip penceresinden odasına bakıyorum. Çarpınıp duruyor. Kazık kadar kız ufalıvermiş. Ne oldu buna? Ama o ölmez ki. Gene iyileşir. Bacağını keseceklermiş İstanbul'da. Keşke kesselerdi. Otururdu bir köşede hiç olmazsa. Hep pis boğazı yüzünden başına bu belâlar geliyor. Şimdi pişman olmuş kaç para eder. Annem sıkıştırdı da söylemiş. Çöplüğe attığımız yağ tenekesinin dibini sıyırmış, yemiş de ondan böyle olmuş. Komşular paslı tenekeden zehirlendi diyorlar. Annem: "Bir de okutsak mı acaba" diyor.

Annem bu gün ağlıyordu. Zavallı annem. Beni çok döver ama onu çok severim. Kaç bayram kendi güzel elbiselerini bozdu da bana dikti. "Niye ağlıyorsun?" dedim. "Havva ölecek galiba kızım", dedi. "Ona ağlıyorum." Birden benim de içim doldu. Ben de ağlamaya başladım". "Havva ölecek ha! Ölmesin anne!" "Belli olmaz kızım. Her şey Allahtan. Hadi git ağlama." Annem öyle dedi, ama ben ağladım. Sonra inip odasına penceresinden baktım. İki tarafına çarpınıp duruyordu. "Allahım ne olursun ölmesin", dedim. Allahım öldürme onu! O gene çarpınıp duruyordu. Birden karnıma bir ağrı girdi. Bağırayım dedim, sesim çıkmadı. Ortalık da kararıyor. Olduğum yerde kalakaldım öyle. Neyse ki köpeğimiz geldi yanıma. Kuyruğunu sallayarak. Kafasını okşadım köpeğimizin. Sonra onunla merdiven başına kadar geldik. Karnımın ağrısı geçti.

Az sonra, annem, babam, doktor geldiler. Ben de kapı aralığından baktım. Doktor, Havva'nın koluna iğne yaptı. Havva bağırmadı. Üçü de durup beklediler. Babam çenesindeki sivilceyle oynuyordu. Sonra annem babamın yüzüne baktı. Babam eğilip doktorun kulağına bir şey söyledi. Doktor başını salladı. Sonra Havva'nın gözleri açıldı. Annem Havva'nın yanına gitti, yatağına diz çöktü. "Kızım Havva iyi misin evlâdım?" dedi. "Bak iyileştin artık. Canın bir şey istiyor mu? Ne pişireyim sana?" Havva baştan bir şey demedi. Sonra gözünü iri iri açtı: "Baklava", dedi. Sonra da öldü.

(*Dost*'tan, 1977)

"Geçen yüzyılın romancılarının başvurdukları geleneksel öğelere uzak duruyor, ama kişilerin (...) evrimlerini savsaklamıyor. Bu kişilerin iralarını, eksiksiz yansıtabiliyor. Denebilir ki, Osman Yaylagülü, yazara çok benziyor. Olduğu gibi görünen, çok yönlü, toplumsalcı bir savaş kahramanı gibi davranıyor Osman Yaylagülü. Kendi öyküsüyle, serüven sayamayacağımız olaylarla, ciddi toplumsalcı iletiler veriyor. Iraya da tip yaratmak yerine, kişisel görüşlerini sergileyen insanı öne çıkarıyor. Bay Muannit Sahtegi'de, Buzul Çağının Virüsü'nde, Mızıkalı Yürüyüş'te, öne çıkan sahnelerde, bir bakıma, devrimci süreçteki toplumsal ilişkiler yansıtılırken, kişisel ileti önem kazanıyor. Romanı, aşırılığa götüren öznellikten koruma çabası, çok önemli bir nokta olarak görülüyor. Toplumsalcı iletiyi önemserken, romanın bir yazın sanatı olduğunu, öznelliğin yadsınmaması gereğini de unutmuyor." (Vecihi Timuroğlu)

Ayşegül Yüksel, oyun yazarı Vüs'at O. Bener'in, tıpkı Shakespeare ve Beckett gibi, yapıtlarını insanın "ölüm"e yazgılı oluşunun getirdiği "anlamsız varoluş" açmazına odakladığı görüşündedir. Hem toplum yaşamının getirdiği erdemli davranışlara tutsak hem de ölümlü olduğu gerçeğiyle yaşamak zorunda oluşun insanın dramı, açmazlarla dolu zor bir bireysel ve toplumsal yaşamı sürdürürken de "ölüm"ün sürekli olarak insanla alay ettiğinin bilincinde olmaya yoğunlaştırır. Bilinci bu duruma isyan ederken duygularının, vicdanının ve nesnel koşulların sarmalı içinde yuvarlanıp giden insan, Hamlet gibi, hep kendi kendisiyle hesaplaşır. Yüksel, bunları söyledikten sonra, Bener'in yazarlık anlayışını genel olarak şöyle değerlendirir:

"Vüs'at O. Bener, bu 'canavar'la bağışmayı göze alamadığından, 'kara mizah'a sığınmayı yeğlediğini alçakgönüllülükle kendi yazarlığını dile getirdiği bir yazısında. Oysa tüm yapıtlarını sarıp sarmalayan 'kara alay', onun, insanın yaşamak ve ölmek zorunda oluşuyla belirlenen tutsaklık karşısındaki başkaldırısının yetkin anlamını oluşturuyor. Herkesten önce kendisini, sonra da yarattığı kişileri hem içten hem dıştan irdeleyince, çelişkiler 'kara alay' yoluyla kafa tokuşturuyor birbiriyle. Böylece insan denen yaratığın 'soytarıca' varoluşunun 'trajik' boyutu çıkıyor ortaya. Uzağa gitmeye gerek yok, yazara ün kazandıran ilk öyküye, 'Dost'a göz atmak yeter." (Ayşegül Yüksel)

Sevda Şener, Bener'in *Ihlamur Ağacı* oyunu üzerine yazdığı bir yazıda, onun yazarlığının genel hatlarını da çizer:

"Dış aksiyondan çok iç aksiyonunun ağır bastığı oyunda yazarın, hem vurgulamak istediği anlama hizmet eden hem de seyircinin ilgisini uyanık tutan bir kurgulama tekniğini uyguladığı görülür. Karşılıklı konuşmalarda yanıtların geç gelmesi, araya başka konuşmaların girmesi, bir yandan iletişimsizliğin göstergesi olma işlevini yerine getirirken bir yandan seyircinin meraklanmasını sağlar. Seyircinin bilmediği gerçeklerin geciktirilerek iletilmesinde de, hem söz konusu bilginin kesin olmadığını sezdirme hem de seyirciyi meraklandırma gibi çift işlev gözetilmiştir. Oyun kişilerinin, yaşlarına, aile içindeki konumlarına uymayan tepkileri şaşırtıcı olduğu kadar, toplumdaki rollerimize yakıştırdığımız kimi özelliklerin doğal yapımıza, kişiliğimize aykırı olabileceği konusunda uyarıcıdır. Yazar abartı yöntemini, durumu gülünçleştirerek hafifletme amacıyla değil, düşündürücü kılma amacıyla kullanmıştır. Oyun kişilerini haklıyken haksız, güçlüyken güçsüz duruma düşüren bu abartılar güldürücü olanla acı verici olanı birbiri içinde eritir ve daha anlamlı kılar.

Vüs'at O. Bener

"Vüs'at O. Bener, Ihlamur Ağacı'nda dört kişiden oluşan sıradan bir ailenin dramını yansıtırken, yüzey gerçeğinin altında yatan örtük gerçeğe ayna tutmuş, daha doğrusu çeşitli göstergelerle bu gerçeği bilinç düzeyine çıkarmıştır. Bu, bizim itiraf etmekten kaçındığımız, hatta görmekten bile kaçtığımız gizli gerçeğimizdir. Bu acı gerçek bize, aile ilişkilerinde var olduğuna inanılan, varlığına güvenilen, en azından varmış gibi gösterilen uyumun bozulduğunu göstermektedir." (Sevda Şener)

Kendini şair, yazdıklarını da şiir saymayan Vüs'at O. Bener, şiirlerini *Manzumeler* adıyla kitaplaştırdı:

"Vüs'at O. Bener'in, daha çok anılara ve gözlemlere dayanarak yazdığı şiirlerde bir öyküleme (narrative) havası var. Ama Bener, uyağın ve ölçünün (vezin) gücüne yaslanarak, örneğin bizim 'Memleketçi Şairler'deki ya da 'Hececi'lerdeki hikâye etme basitliğine düşmüyor. Onun şiirinin alttan alta yürüyen hoş bir ironisi de var çünkü. Her şeyden önce onun bu özelliği, sözün şiirle mayalanmasını sağlıyor. Böylece sıcacık, insanı içine çeken şiirlerle kucaklaşıyoruz. (...) Vüs'at O. Bener'in şiirleri, bir damarı ile de günümüzde yazılan şiire tutunmaya çalışıyor, bu alana göndermeler yapıyor. Ama bence daha çok 1940'lı yılların şiiri ile akraba. Her zaman o şiirden belirgin etkiler taşımasa da, o yıllar şiirinin atmosferini duyumsatıyor bize. Bunu kuşkusuz küçümsemek için değil, bir saptama yapmak için söylüyorum. Şiiri dert edinmemiş, üstelik o günlerden gelen biri için bunun doğal karşılanması gerekmez mi? Bener, aslında, canı istedikçe şiir yazan biri, bir keyif işi onun için şiir. Bu yüzden üç dört dizeyle, bilemedin sekiz on dizeyle yakaladığı espriyi verince doyuma ulaşıyor." (Hüseyin Atabaş)

Dost hikâyesiyle 1950 New-York Herald Tribune ve Yeni İstanbul gazeteleri Dünya Hikâye Yarışması Üçüncülük Ödülünü, *Ihlamur Ağacı* adlı oyunu ile 1963 Türk Dil Kurumu Tiyatro Armağanını, *İpin Ucu* oyunuyla 1980 Abdi İpekçi Tiyatro Armağanı (T. Cücenoğlu ile paylaştı), *Siyah-Beyaz* adlı hikâye kitabı ile 1993 Yunus Nadi Yayımlanmamış Öykü Ödülünü (M. Z. Saçlıoğlu ile paylaştı) ve Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülünü aldı. Ayrıca, Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü Altın Madalyası sahibidir. TÜYAP 24. İstanbul Kitap Fuarı Onur Yazarı (2005) seçildi.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Dost* (1952), *Yaşamasız* (1957), *Dost* (*Dost , Yaşamasız* ve yeni hikâyeler, 1977), *Siyah-Beyaz* (1993), *Mızıkalı Yürüyüş* (1997), *Kara Tren* (1998).

OYUN: *Ihlamur Ağacı* (1962), *İpin Ucu* (1980).

ROMAN: *Buzul Çağının Virüsü* (1984). *Bay Muannit Sahtegi'nin Notları* (1991).

ŞİİR: *Manzumeler* (1993).

ÇEVİRİ: *İnsanlar ve Hayvanlar* (Vercors'tan, Erhan Bener ile, 1998).

HAKKINDA: Asım Bezirci / Çok Kapılı Oda (1961), Atilla Özkırımlı (Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1983), M. Yalçın / Günlük Telaşında Bay Sahtegi (Varlık, Ağustos 1991), Semih Gümüş / Bay Muannit Sahtegi'nin Çözülüşü ve Yükselişi (Adam Sanat, Nisan-Mayıs 1992), M. Yalçın / Vüs'at O. Bener'le Söyleşi (Varlık, Aralık 1992), Semih Gümüş / Vüs'at O. Bener: Kara Anlatı Yazarı (1994), Yılmaz Çongar / Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız (1998), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü (1998), G. Turan - A.Yüksel - O. Yula

- L. Kavas / Bir Duyarlı Adam Geldi Geçti Derseniz Ona Sevineceğim (söyleşi / Kitaplık, Yaz 1998), Vitrindekiler / Kara Tren (Cumhuriyet Kitap, 19.11.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. basım, 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. basım, 1999), Orhan Koçak / Vüs'at O. Bener'de Kurmaca ve Otobiyografi (Virgül, Şubat 1999), Bilge Karasu / Dost (Virgül, Haziran 1999), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 2 (1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Dil Dergisi / Vüs'at O. Bener Özel Sayısı (Aralık 2001), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Memet Fuat / İncelemeler (2002), Neslihan Savaş / Söyleşi (Varlık Kitap, Temmuz 2003), Nurdan Gürbilek / Kör Ayna Kayıp Şark (2004), Cumhuriyet (2.6.2005), Necih Acan / Bir Tuhaf Yalvaç (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 6.10.2005), Orhan Koçak / Vüs'at O. Bener'de Kurmaca ve Otobiyografi (Cumhuriyet Kitap, 6.10.2005).

BENER, Yiğit

Romancı, çevirmen. 1958, Brüksel / Belçika doğumlu. Tam adı Eşref Yiğit Bener. Yazar Erhan Bener'in oğludur. Yazar Vüs'at O. Bener amcası, ressam Fikret Otyam ve müzisyen Nedim Otyam ile şair Nusret Otyam dayılarıdır. İlk ve ortaöğrenimini, üçer dörder yıllık dönemlerle mekik dokuduğu Paris ve Ankara'da tamamladı. 12 Eylül 1980'den sonra Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi son sınıf öğrencisiyken yurt dışına gitti. Brüksel ve Paris'te on yıl boyunca çocuk bakıcılığından göçmen sorunları danışmanlığına, uluslararası dış politika dergisi yazı işleri müdürlüğünden basın danışmanlığına, konferans çevirmenliğinden üniversite öğretim görevliliğine kadar değişik işlerde çalıştı.

İlk öyküsü (*Yabancılar*), *Çağdaş Türk Dili* dergisinde (1991); edebiyat, sanat, siyaset ya da güncel yaşamla ilgili konularda makalcleri, denemeleri çeşitli dergilerde yayımlandı. Laciavetine, Michaux, Keltes, Mandel gibi yazarların kitaplarını Fransızcadan Türkçeye çevirdi. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

"Bir şeyleri değiştirmek... Daha iyiyi ve güzeli getirmek, varolanı kabul etmeyip, yetinmemek. Daha iyisini istemek, ya da en azından daha kötü olmayan bir şey aramak.' İşte bu düşüncelerin biraraya gelmesiyle oluşan 'Eksik Taşlar', olağanı değiştirmek isteyen ancak başarılı olamayınca ne yapacağını bilemeyenlerin romanı." (Neslihan Savaş)

"Evet, Eksik Taşlar bir ilk roman ama üzerinde uzun zaman çalışılmış bir ilk roman. (...) Eksik Taşlar'ın başarı nedenlerinden biri de Yiğit Bener'in Türkiye'yi olduğu kadar Batı'yı da, Batı insanını da tanıması; o 'yabancılar'ı okurken yadırgamıyo-

Yiğit Bener

ruz, çeviri kişiler çıkmıyor karşımıza, hep etten kemikten insanlarla karşılaşıyoruz.

"Yiğit Bener, belli ki edebiyat kadar ekonomik, toplumsal, siyasal sorunlarla da uğraşmış." (Fethi Naci)

ESERLERİ:

ROMAN: *Eksik Taşlar* (2001).

ÇEVİRİ: *İstanbul'da Bir Fransız Sarayı* (J. M. Casa'dan, 1995), *Usulca* (J. M. Lachavetin'den, 1995), *Toplu Oyunları / Batı Rıhtımı-Zenciyle İtlerin Dalaşı* (B. M. Koltes'den,1999), *Marksizm ve Estetik* (M. Lequenne'den, 2000), *Gecenin Ucuna Yolculuk* (L. F. Céline'den, 2002).

HAKKINDA: Fethi Naci / Yeni Bir Romancı -1 (Cumhuriyet Kitap, 15.2.2001), Fethi Naci / Yeni Bir Romancı-2 (Cumhuriyet Kitap, 22.2.2001), Her Bener'in Roman Yazışı Farklı, Bu... Yiğit Bener - Fethi Naci / Yeni Bir Romancı-3 (Cumhuriyet Kitap, 1.3.2001), Neslihan Savaş / Eksik Taşlar (Radikal Kitap 11.7.2002), Levent Cinemre / Eksik Taşlar (Cumhuriyet Kitap, 1.8.2002), TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 1, 2003).

BENGİ, Türkan Gedik

Çocuk edebiyatçısı. İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Üsküdar'da tamamladı. Edirne Kız Öğretmen Okulunu, daha sonra Edirne Yüksek Eğitim Okulunu bitirdi. Öğretmenliğinin yanı sıra çocuk edebiyatı ile ilgilendi.

ESERLERİ (Çocuk Kitabı):

Küçüğüm (1971), *Nötroncu Amca* (1979), *Yaşam Kavgası* (1980), *Kara Elmasların Ak Elması, 1. Sınıf Ansiklopedisi, Atatürk'ten Cumhuriyet'e* (1999), *Düşçü Amca* (2001), *Çocuklar Mızıkçı Değildir* (2001), *Dedem Bir Sevgi Ağacıdır* (2001), *Mart Ayına Direnen Ağaç* (2004), *Mermiler Çiçek Açtı* (2004), *Kır Çiçeklerim* (2004).

BENGÜ, Memet Fuat

Bkz. MEMET FUAT

BENGÜ, Vedat Örfi

Sinema yönetmeni ve oyuncusu; oyun, öykü ve senaryo yazarı, çevirmen (D.14 Ekim 1900, Nişantaşı / İstanbul - Ö. 25 Mayıs 1953, İstanbul). Sadrazam Halil Rifat Paşa'nın torunu, Mehmet Ali Paşa'nın oğlu. Yazar-eleştirmen Memet Fuat'ın babası ve Nazım Hikmet'in eşlerinden Piraye Hanım'ın ilk kocasıdır. Türk sineması, tiyatrosu ve müziğinin tanınmış şahsiyetlerindendir.

Vedat Örfi Bengü, sanat hayatına 1917 yılında piyes yazarak başladı. On yedi yaşındayken yazdığı *Bir Af, Bir Yemin* adlı oyun göçmenler yararına oynandı. Genç yaşta yazdığı bir diğer sahne eseri *Vefaen Ferağ*, Darülbedayide sahneye kondu (1924). Oyunlarından *Kanun Adamı ve Casus* ise halk evlerinde sahnelendi. Kendi bestelediği *Balo Kaçakları* opereti de Şehbal Tiyatrosunda 1925'te sahnelendi. Bazı piyeslerinde oyuncu olarak da sahneye çıkmıştır. Avrupa ve Mısır'da uzun yıllar kalmış, yabancı ülkelerde filmler çekmiş ilk Türk film rejisörüdür. Henüz yirmi yaşında iken Fransa'ya giderek Paris'te çeşitli filmlerde çalıştıktan sonra bir ara Mısır'a da gitti, orada yerli filmciliği kurdu. Fransa'da dokuz, Mısır'da on iki (Giovanni Scognamillo'ya göre 14), Türkiye'de de dokuz filmin rejisörlüğünü yaptı, çok sayıda senaryo yazdı.

İstanbul'da tanıştığı güzel Fransız oyuncu Blanche Montel'le gittiği Paris'te sekiz filmde oynadı. Bu filmlerden *Malum Aşk* adlı Fransız filminde başrol oynadı. Yurda dönünce bu kez Amerikalı Betty Blythe'in çekim alanına girdi. Onunla, Edouard Jose'nin yönettiği *La Puis de Jacop* (Yakup'un Kuyusu) filminde rol aldı.

Sonra Mısır yollarına düştü. 1926'da Mısır'da Yusuf Vehbi - Ümmü Gülsüm ile "İsis Film Corporation" adlı film yapım şirketini kurdu. Mısır sinemacılığının temelini attı. İki yıl boyunca oyunculuk ve yöneticilik yaptığı Mısır'da *Leyla, Çölde Bir Öpücük, Elhamra'da Bir Facia* gibi oyunculuk da yaptığı on iki film çekti, 1929'da Paris'e geçip *L'enfer des Sables* (Kum Cehennemi) adlı sesli filmi yönetti.

Vedat Örfi Bengü

Otuz bir yaşında İstanbul'da, Atıf Kaptan'la "Film Yıldızları" adlı gezici tiyatro topluluğunu kurdu, *Bir Millet Uyanıyor*'u sahneledi, Anadolu turnesine çıktı. Ama kamerasız yapamadı, 1948-53 arasında en ağdalı melodramlara imza attı. Yönettiği filmlerin senaryosunu yazdı, birçoğunu yönetti, bir bölümünde oynadı, çeviriler yaptı, gazete ve dergilerde tiyatro eleştirileri, söyleşiler yayımladı. Vedat Örfi Bengü, kısacık ömrünü sanata adamış ve sınırları kaldırarak sanatın evrensel olduğunu göstermiştir.

ESERLERİ:

OYUN: *Bir Af, Bir Yemin* (1917), *Balo Kaçakları Opereti* (1925), *Kanun Adamı* (1938), *Bir Doktorun Ödevi* (1939), *Beyaz Baykuş* (1940), *Zavallı Necdet* (1951), *Hasta, Vicdan Hakkı.*

ÖYKÜ: *Atatürk* (Onun Ölümü Karşısında Samsun, 1939), *Bir Yuva Böyle Yıkıldı* (1943), *Kuduran Canavarlar* (1944), *Akdeniz İncisi* (1944), *İskelet Yüzdeki Damga* (1945), *Ceymis Preen'in Zaferi* (1945), *Varşova Yanarken* (1945), *Kahire Batakhanelerinde* (1946), *Gülnihal Sultan Kitapları* (1946), *Bir Genç Kızın Çilesi, Seni Beklerken, Ökse.*

ÇEVİRİ: *Londra'daki Kan İzleri* (1944), *Rus İhtilalleri Arasında* (1944), *Sarı Odanın Esrarı* (1944), *Siyahlı Kadın* (1944), *Pireli Koltuk* (1945), *Krap Fabrikalarında Bir Fransız Casus* (1945), *Kızıl Gemi.*

SENARYOSUNU YAZDIĞI, YÖNETTİĞİ ve OYNADIĞI FİLMLER: *Yara* (1947), *Bağda Gül* (senarist ve yönetmen, 1947), *Kılıbıklar* (senarist ve yönetmen, 1947), *Canavar* (yönetmen, 1948), *Günahım* (senarist ve yönetmen, 1948), *Keloğlan* (senarist ve yönetmen, 1948), *Sızlayan Kalp* (senarist ve yönetmen, 1948), *Ayşe'nin Duası* (senarist, yönetmen ve oyuncu, 1948), *Vurun Kahpeye* (oyuncu, 1948), *Allah Kerim* (oyuncu, 1948), *Ateşten Gömlek* (senarist, yönetmen ve oyuncu, 1950), *Bir Fırtına Gecesi* (senarist, yönetmen ve oyuncu, 1950), *Çıldıran Baba* (senarist, yönetmen ve oyuncu, 1950), *Estergon Kalesi* (yönetmen, 1950), *Harman Sonu Dönüşü* (senarist ve yönetmen, 1950), *Kapanan Gözler* (yönetmen, 1950), *Soysuz* (senarist ve yönetmen, 1950), *Cem Sultan* (oyuncu, 1951), *İstanbul'un Fethi* (oyuncu, 1951), *Kore'de Türk Süngüsü* (senarist ve yönetmen, 1951), *Vatan İçin* (oyuncu, 1951), *Allah'tan Bul* (yönetmen, 1952), *Dokunulmaz Bu Aslana* (senarist, yönetmen ve oyuncu, 1952), *Ebedi İstirahat* (senarist ve yönetmen, 1952), *Beyoğlu Güzeli* (yönetmen, 1953), *Bu Kadın Benimdir* (senarist ve yönetmen, 1953).

HAKKINDA: Vedat Örfi Bengü (Bütün Dünya Yıllığı, 1957), Memet Fuat / Gölgede Kalan Yıllar (1997), TBE Ansiklopedisi c.1, 2001), Kemal Şahingözlü / Unutulan Sinemacı Vedat Örfi Bengü'nün Rişpen'den Mülhem Romanı: Ökse (Varlık dergisi, Ekim 2002).

BENİCE, Ethem İzzet

Gazeteci ve romancı (D. 1903, İstanbul - Ö. 28 Mart 1967). Bazı yazılarında Bedi Vecdet takma adını da kullandı. Kasımpaşa'daki Gazi Hasan Paşa İlkokulu ve İskilip Rüştiyesinden sonra ortaöğrenimini Galatasaray ve Kabataş liselerinde tamamladı. Millî Ticâret-i Bahriyye Kaptan ve Çarkçı Mekteb-i Alisi (Yüksek Denizcilik Okulu) mezunu. Bir ara öğretmenlik ve İstanbul Belediye Meclisi üyeliği (1931-34) yaptı. Kars (1939-43) ve Siirt'ten (1946-50) milletvekili oldu.

1920'de *Tevhid-i Efkâr*'da gazeteciliğe başladı, başyazarlıklarını da yaptığı *Vatan, Son Sanat* ve *Milliyet* gazetelerinin yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. *Zaman, Açık Söz* (20 Nisan 1936-16 Mayıs 1937), *İkdam* (1939), *Son Telgraf* (1937) ve *Gece Postası* (eski İkdam) gazetelerini çıkardı. Geniş okuyucu kitlesi toplayan aşk ve macera romanlarıyla tanındı. Okurların bir dönem büyük ilgi gösterdiği romanlarında, sinema dilini andırır, hızlı, akıcı, gereksiz ayrıntılardan uzak, alabildiğine renkli anlatımıyla ünlendi. Günlük olaylardan beslenen siyâsi mizah, hiciv ağırlıklı bir gazetecilik anlayışı vardır. Romanları, 1930'lu yıllardan sonra yaygınlaşan ve piyasa romanı, popüler roman gibi adlarla anılan serüven romanlarının örnekleri oldu. Eserlerinde Cumhuriyetin ilk on yılındaki toplumsal değişme ve gelişmeleri de işledi. *Beş Hasta Var* kitabı Atıf Yılmaz tarafından (1956), *Yakılacak Kitap* adlı romanı ise Süreyya Duru tarafından (1963-68) filme alındı.

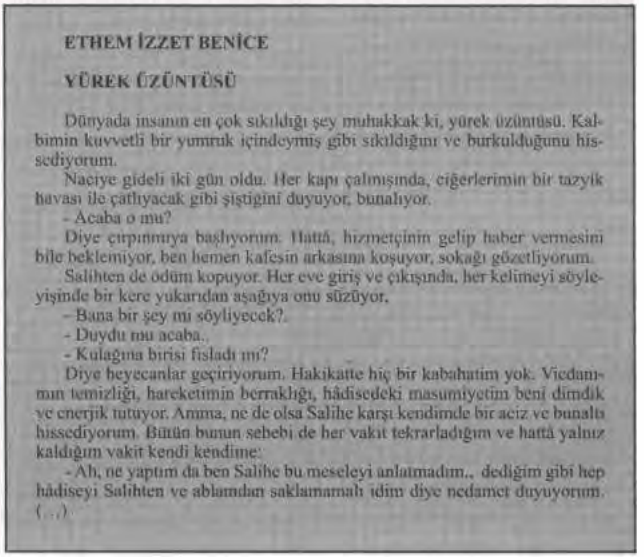
"İstanbul'un belli çevreleri Batı'dan yalnızca ala ala hey bir yaşam tarzını algılayabilmiş, öylece de yaşamaya koyulmuştur. Bunun sonucu değerler hızla çökmekte, etik kaybolmaktadır. Beş Hasta Var 'hasta cemiyet'i teşrih masasına yatırır, çılgıncasına neşterler." (Selim İleri, *Beş Hasta Var* için)

"Aşağı sınıftan genç ve güzel bir kızın yükseliş hikâyesinde kimler ve neler karşımıza çıkmaz ki! Para babası işadamları, vurguncu milletvekilleri, lüks randevuevlerinin sahibeleri, hatta saygın bilim adamları... Su gibi akıtılan şampanyalar, görkemli oteller, sosyete uğrağı pastaneler, Büyükada, Boğaziçi, Beyoğlu.." (Selim İleri, *Yosma* için)

"Benice'nin çok kolay okunan, film senaryosunu andıran üslubu, aslında bir duyarlığın nasıl olup da edebiyattan sinemaya geçtiğini anlamamızı kolaylaştırıyor." (Mustafa Arslantunalı, *Yakılacak Kitap* için)

ESERLERİ (Roman):

Çıldıran Kadın (1927), *Istırap Çocuğu* (1927), *Yakılacak Kitap* (1927; yeni bas. yay. haz. Selim İleri, 2002), *Aşk Güneşi* (1930), *Gözyaşları* (1932), *Beş Hasta Var* (1932; yeni bas. yay. haz. Selim İleri, 2002), *On Yılın Romanı* (1933), *Yosma* (1936; yeni bas. yay. haz. Selim İleri, 2002), *Sen de*

ETHEM İZZET BENİCE

YÜREK ÜZÜNTÜSÜ

Dünyada insanın en çok sıkıldığı şey muhakkak ki, yürek üzüntüsü. Kalbimin kuvvetli bir yumruk içindeymiş gibi sıkıldığını ve burkulduğunu hissediyorum.

Naciye gideli iki gün oldu. Her kapı çalınışında, ciğerlerimin bir tazyik havası ile çatlıyacak gibi şiştiğini duyuyor, bunalıyor.

- Acaba o mu?

Diye çırpınmıya başlıyorum. Hattâ, hizmetçinin gelip haber vermesini bile beklemiyor, ben hemen kafesin arkasına koşuyor, sokağı gözetliyorum.

Salihten de ödüm kopuyor. Her eve giriş ve çıkışında, her kelimeyi söyleyişinde bir kere yukarıdan aşağıya onu süzüyor.

- Bana bir şey mi söyliyecek?

- Duydu mu acaba..

- Kulağına birisi fısladı mı?

Diye heyecanlar geçiriyorum. Hakikatte hiç bir kabahatim yok. Vicdanımın temizliği, hareketimin berraklığı, hâdisedeki masumiyetim beni dimdik ve enerjik tutuyor. Amma, ne de olsa Salihe karşı kendimde bir aciz ve bunaltı hissediyorum. Bütün bunun sebebi de her vakit tekrarladığım ve hattâ yalnız kaldığım vakit kendi kendime:

- Ah, ne yaptım da ben Salihe bu meseleyi anlatmadım.., dediğim gibi hep hâdiseyi Salihten ve ablamdan saklamamalı idim diye nedamet duyuyorum. (..)

Seveceksin (1942), *Foya* (1944), *Pota* (1946), *Ben Hiç Sevmedim* (1947), *Adsız Şehit* (1964).

Bir Cinayet Davası ve *Çöl Yıldızı* gibi bazı romanları tefrika edildi, basılmadı.

HAKKINDA: İbrahim Alâettin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1977), Ana Britannica (c. 3, 1987), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Mustafa Özbalcı / Büyük Türk Klâsikleri (c. 14, 2002), Mustafa Arslantunalı (Virgül, sayı: 55, Ekim 2002).

BENK, Adnan

Gazeteci-yazar, eleştirmen (D. 1922, Paris - Ö. 19 Ocak 1998, İstanbul). İstanbul Saint Joseph Lisesi (1941), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü (1946) mezunu. Aynı fakülteye asistan olarak girip doçentliğe (1954) yükseldi. 1982'de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.

Meydan Larousse (1969), *Türkiye Ansiklopedisi*, *Büyük Larousse* (1986) ansiklopedileri ile *Çağdaş Eleştiri* dergisini (1984-85) yönetti. Belgesel filmler, Batı edebiyatından çeviriler yaptı.

ADNAN BENK

TENKİT DEDİKLERİ

Bir tenkitçi için en korkulacak şey, isminin sözlerinden çok önem kazanmasıdır. Artık okuyucu ona körü körüne inanır, her dediğine baş sallar, öğütlediği kitapları alır, yerdiklerini okumaz bile. Tenkitçinin de ağzı değişmiştir gününe, saatine, dostluklarının gelişmesine göre lakırdı eder, ileri sürdüğü fikirleri eserden çıkarmaz, kendi beğenilerine saplanıp kalır. Nasıl olsa, okuyucu artık bir kere ona inanmıştır: her yazı karşısında, kendini zora sokup özel bir değer yargısı vermektense, tenkitçinin otoritesini kabullenip hazır yargılar koleksiyonu yapmak daha çok işine gelir. Tenkitçi, okuyucunun bu tembelliğini sömürür, çıkarını sağlar. Fakat, bu kolay yolda ilk adımını attığı gün, artık yazarların nefretini üstüne çekmeyi hak etmiştir.

Bu bakımdan, en kötü tenkitçilerin başında Anatole France gelir. "Kitaplar arasında ruhunun geçirdiği maceraları" anlatan böyle kişileri tenkitçi saymak gülünçtür. Bir eserin kendi üzerlerindeki etkilerini anlatanlar, o eseri bir araç mertebesine indirmişlerdir; eserden bahsediyoruz derler, aslında kendilerinden söz açarlar. Bunlar belki iyi yazar olur, fikir adamı olur, edebiyatçı olur, tenkitçi olamaz.

Tenkit öznel değildir. Bu yüzden, örneğin bir Nurullah Ataç için tenkitçidir yahut elçştirmecidir diyemem. Şu veya bu eseri beğenip beğenmemekle, demek isterim ki, eserler hakkında bu çeşit yargılar vermekle, hem esere, hem kendine eder. Onlardan

istenen, izlenimleri, kendi kanıları değil, eserin imkânlarını, yapısındaki özellikleri, temlerin kaynaşmasını veya kaynaşmazlığını açıklamaları, bir kanıya varabilmemiz için gereken yolları bize göstermeleridir. Bunun dışında bir söz söylemeye hakları yoktur. Ama, sözde tenkit yapabilirler, bu hakkı kendilerinde görürler. Sıkışırlarsa, isteyen bana kulak versin, istemeyen sözlerime kulak asmasın deyip işin içinden sıyrılıverirler.

Okuyucu, yıllardır, asırlardır böyle hazıra konmaya alışmıştır; tenkitçi ona "Ben gereken incelemeleri yaptım; o kadarını sen anlamazsın, vardığım sonucu dinle ve ne diyorsam onu yap" der de, okuyucu bunun kendisine bir hakaret olduğunu bir türlü anlamak istemez. Sömürülmeye, tenkitçinin beğenilerine boyun eğmeye, hesap sormamaya alışmıştır; o ne derse onu yapar. Mesela Figaro gazetesinde bir Rousseaux Efendi vardır, bir eser için "Beğenmedim" dedi mi, zavallı yazar telaş içinde çırpınmaya başlar, okuyucular da hemen ondan yüz çevirirler.

Tenkitçilerin çoğu, okuyucuyu böyle öznel bir plana, bir begenip beğenmemek planına sürüklemenin, onu aldatmak anlamına geldiğini şuurlu olarak bilmezler. Sanırlar ki, bu onların en tabii hakkıdır. Böyle düşünmelerinin de sebebi vardır: öyle ya, sermayesi olan her insan, bir dergi, bir gazete çıkarabilir. Gerçi toplum için zararlı sayılan şeylerden söz açamaz, mesela açık saçık laflar edemez, küfür edemez(!), ortada kanun vardır. Ama, "edebî tenkit" yapabilir, biraz kabiliyeti varsa yazdıklarını da okutur ve şu eseri almayın, kötüdür, şu kitap ise iyidir, alın dediği zaman, sözlerini dinleyecek kimseler bulur; hiçbir kanun da, onu bu yargısından ötürü cezalandıramaz, hatta bu yüzden yazar paraca zarar görse bile. Bu demektir ki: iyi veya kötü bir kitabın tutunması yasayı ilgilendirmez. Halk, kanun çerçevesinde kalan her kitabı, estetik değeri hesaba katılmadan, okuyabilir. Karar, sadece kendine, yani tenkitçiye aittir. Bundan da şu sonuç çıkar: kötü sanat eseri zararlı olamaz, bir toplumu sarsmaz, iyi eserden de bir fayda umulmak yersizdir, çünkü sanat eserinin insan üzerinde bir etkisi yoktur. İnsanı değiştiremez, onun imkânlarını ne artırabilir, ne de baltalayabilir, gelip geçici, boş bir eğlenceden ayırtsızdır.

İşte, öznel tenkidi tutanların hareket noktası, dayandıkları ilke budur. Büyük bir gönül rahatlığı ile hoşuma gitti, gitmedi, sevdim, sevmedim deyiverirler. Ama, yanılsalar bile, bunun yine de pek önemi yoktur. Bir mikrobun yanlış teşhisi büyük bir felakettir, ama bir kitap hakkında yanılma zararsızdır. "Ölmedin ya, be adam" deyiverirler.

Bu biçim tenkitçilerin üzerinde durdukları tek nokta, eserin konusudur. Yapıyla, eserin örgüsüyle ilgilenmezler: kötü düşünülmüş bir eserin zararlı olabileceği akıllarından bile geçmez. Kötü yazılmış bir şiiri okuyan ve seven bir insan, ister istemez -bu şiir istediği kadar asil denilen duygularla dolup taşsın-, günlük hareketlerinde, davranışlarında, duygularında, hatta şiirle hiç ilgisi yokmuş gibi görünen iş hayatında bile, kötü bir insan olarak kalır, basan elde edemez. Sanat anlayışı kısır olan bir ulusun, teknik alanda ilerlemesi olacak şey değildir; ilerlese bile, bu ilerleyiş sunidir, yapmadır. Bu iki alanı birbirinden ayıramayız, er geç ikisinden birinin foyası meydana çıkar.

Sanat eserini böylesine küçük gören öznel tenkitçiler, dünyanın her yerinde çoğunluktur. Onların yüzünden, mesela bizde, alaturka rezaleti devam edip gider. Bu müziğin her alanda ilerlememizi güçleştiren bir pranga zincirinden başka bir şey olmadığını bütün veriler haykırdığı, ancak bu müziğin ölümüyle sanatımızın büyük bir hamle yapacağını bildiğimiz halde, yine de manasız bir "beğendim"ler tuzağından kurtulamayız.

Teksesli müziğe bağlanan insan, ister istemez, toplum gerçeğinin gerektirdiği "insanlar arasında bir düzen kurmak" ihtiyacını duyamaz; tek bir melodiyi takip etmeye alıştığı, iki melodiyi bir arada duyamadığı için, olayları da tek taraflı olarak görür, tartamaz, ölçemez, değerlendiremez.

Bir tenkitçi, sanat eserinin alınyazısını kendi özel yargılarına göre belirtmeye kalkıştığı zaman ya kendisini her şeyin doğrusunu bilen insanüstü bir kuvvet olarak kabul etmekte ya da sanat eserinin toplumda gerçek ve yapıcı bir fonksiyonu olmadığını sandığından, yanılmayı önemsiz saymaktadır. Bunlardan birincisi insanlığa, ikincisi de sanata ve topluma karşı anlayışsızlık göstermenin en yaygın şekilleridir.

Özel tenkidin dışında değer yargılarını okuyucuya bırakan ve duygulardan değil de, eserin iç düzeninden hareket ederek onun yapısını açıklamakla yetinen bir tenkit metodundan, başka bir yazında söz açmak istiyorum.

Adnan Benk

Dünya gazetesi (1953-60) ile *İstanbul* (1943), *Küçük Dergi* (1952), *Yeditepe* dergilerinde çıkan deneme ve eleştirileri ölümünden sonra basılan kitaplarda toplanmaya başlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sükûtun Hataları* (1944).

DENEME-ELEŞTİRİ: *Eleştiri Yazıları I* (2000), *Eleştiri Yazıları II* (2000), *Eleştiri Yazıları III- Çağdaş Eleştiri-Sanatçılar Yazılar* (2001), *Eleştiri Yazıları IV- Okuyorum Öyleyse Varım* (yay. haz. Mehmet Rifat, 2002).

ÇEVİRİ: *Mahvolan Şaheser* (Balzac'tan, 1944), *Katır İnadı* (G. Guareschi'den, 1957), *Gönülçelen* (J.D. Salinger'den, 1967), *Bir Kış Günü Öğleden Sonra* (M. Duras'dan, 1989).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

BENLİOĞLU, Faik Şemsettin

Yazar (D. 1889, Rodos – Ö. 1949, İstanbul). Hikâyelerinde Ayni Şemsettin ve Akşemsettin takma adlarını, eserlerinden bir kısmında S.S. takma adını kullandı. Çocukluğu ve gençlik yılları Sakız adası ve İzmir'de geçti. Rumca, Arapça ve Farsça bilirdi. Fransızcadan hikâye çevirileri yaptı.

Yazı hayatına 1910'da Sakız'da çıkan *Tatbikat* adlı haftalık bir dergide başladı. Sakız'da iken inkılâp hareketleriyle ilgilendi. 1912'de bir okul dergisi olan *Talebe*'de bilimsel yazılar yazdı. Gazeteciliğe *Ahenk*'te başladı. İstanbul'da bir matbaa açtı. *Müşahede* adlı bir kültür-edebiyat dergisi çıkardı (1918-19). Cumhuriyet'in ilânından sonra İzmir'deki *Sada-yı Hak* gazetesiyle *Resimli Yurt* dergisinde yazdı. *Hakikat* gazetesinin yazı işleri müdürü (1927) oldu. *Şişli Çakalları, Melikşah Sultan, Kanlı Yapraklar, Karabaş, Katili Padişahlar* gibi uzun süre tefrika edilen romanları yüzünden kendisine "Jet Yazar" lâkabı takıldı. Birçok hikâye ve piyes yazdı. *Alsancak* adlı okul piyesi ve *Büyük İkramiye* adlı adapte komedisi tiyatro topluluklarını tarafından oynandı. 1940'lı yıllarda *Yeni Asya* gazetesinde yazdı.

ESERLERİ:

Alsancak (1 perdelik oyun, 1919), *1915 Çanakkale Muharabelerinden Bir Kısmının Tarihçesi* (1934), *Alemdar* (1935), *Fen Ölüme Galip Gelebiliyor mu?* (1935), *Mihracenin İntikamı* (S. S. imzasıyla), *Baltacı Mehmet Paşa ve Katerina Bir Çadır Altında* (S.S. imzasıyla, 1935), *Ege Tecim ve Endüstri Büyük Kılavuzu* (Ş. Göksel, K. Oral ve S. Tükel'le, 1937), *Şişli Çakalları* (1944), *Demokrat Parti' nin İçyüzü ve Hataları* (1947).

HAKKINDA: A. Borcaklı-G. Koçer / CDTT Bibliyografyası (1973),TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BERBER, Engin

Tarihçi. 23 Nisan 1963, İzmir doğumlu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1983) mezunu. Yüksek lisansını Ege Üniversitesi Tarih Bölümünde (1985), doktorasını Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi Bölümünde (1993) tamamladı. 1984'te aynı üniversitede Tarih Bölümünde araştırma görevlisi oldu. 1995'te Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde yardımcı doçent, daha sonra Uluslararası İlişkiler Bölümü Siyasi Tarih Anabilim Dalı başkanı, 2001'de doçent oldu. Ege Üniversitesi Ege Stratejik Araştırmalar Merkezi Yönetim Kurulu üyeliği, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü başkan yardımcılığı, Siyasi Tarih Anabilim Dalı başkanlığı yaptı.

İzmir'in Sağlık Tarihi Kongresi Düzenleme ve Bilim Kurulu üyeliği ve koordinatörlük, Karşıyaka Kültür ve Çevre Sempozyumu Bilim Kurulu üyeliği, bazı sempozyumlarda yayın kurul üyeliği yaptı. 1998'de Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Afet İnan Tarih Araştırmaları Ödülünü aldı. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları* ve *Ege Akademik Bakış* dergilerine hakemlik yaptı. Makalelerini, *Kebikeç, Tepekule Tarih, Toplumsal Tarih, Osmanlı, Tarih ve Toplum, Askeri Tarih Bülteni, Tarih İncelemeleri Dergisi, Atatürk Araştırma Merkezi* dergilerinde ve *Cumhuriyet* gazetesinde yayımladı.

ESERLERİ:

Kendi Kaleminden Teğmen Cemil Zeki (Yoldaş) - Anılar-Mektuplar (1994), *Sancılı Yıllar:* 1918-1922 - *Mütareke ve Yunan İşgali Döneminde İzmir Sancağı* (1997), *Kurtuluş Savaşında Mustafa Kemal ve Vahdettin* (1997), *Yunanistan Rehberinde İşgal Altındaki Bir Kentin Öyküsü* (Yunancadan çeviri, 1998), *Yeni Onbinlerin Gölgesinde Bir Sancak: İzmir 30 Ekim 1918 - 15 Mayıs 1919* (1999), *Bir İzmir Kabusu-Mütareke ve İşgal Dönemi Üzerine Yazılar* (2002), *Rumeli'den İzmir'e-Yitik Yaşamların İzinde* (2002).

HAKKINDA: Prof. Dr. Zeki Arıkan / Engin Berber'den İzmir Tarihinin Altı Buçuk Aylık Dönemi: Yeni Onbinler ve İzmir (Cumhuriyet Kitap, 26.8.1999), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

BERBEROĞLU, Arif

Şair, çevirmen. 22 Eylül 1959, Antakya / Hatay doğumlu. İlk ve ortaokulu Reyhanlı'da yatılı öğrenci olarak okudu. 1976'da Van Sağlık Kolejine girdi ve bu okulu Konya'da bitirdi (1981). Aynı yıl sağlık memuru olarak Kars'ın Göle ilçesine tayin edildi; dört yıl bir köy sağlık ocağında görev yaptı. Daha sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümüne girdi, 1990'da mezun oldu. Şiirleri ile çevirileri; *Varlık, Evrensel Kültür, Damar, Kıyı, Kum, Berfin Bahar, Kül* vb. dergilerde yayımlandı. Rusça'dan yaptığı yetkin çevirileriyle de tanınan Berberoğlu, Petrol-İş Sendikası Şiir Ödülünü, Kültür Bakanlığı Şiir Başarı Ödülünü ve "Ateşin Düştüğü Yer" adlı şiir dosyası ile 2001 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülünü aldı. "Ateşin Düştüğü Yer" dosyası *Vurulmuş Kuşlar Müzesi* (2002) adıyla kitaplaştı. Şiirleri, estetikle toplumcu sanat anlayışını birleştirmeyi amaçlayan bir çizgidedir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Cehennemde Serenat* (1992), *Ütopya ve Katran* (1995), *Kırık Su* (1999), *Vurulmuş Kuşlar Müzesi* (2002).

ÇEVİRİ: *Nekrasov: Sanatı-Şiirleri* (1993), *Yıldız* (E. Kazakeviç'ten 1995), *Küçük Motl* (Ş. Aleyhem'den, 2000), *Keman* (Ş. Aleyhem'den, 2002).

BERBEROĞLU, Enis

Gazeteci-yazar. 1956, İstanbul doğumlu. Avusturya Lisesi, Boğaziçi Üniversitesi İktisat Bölümü (1980)

Enis Berberoğlu

mezunu. 1981 yılından itibaren *Dünya*, *Cumhuriyet*, *Güneş*, *Hürriyet* ve *Radikal* gazetelerinin İstanbul merkezleri ile Ankara ve Bonn bürolarında muhabir, büro yöneticisi ve köşe yazarı olarak çalıştı.

Kuruluşundan itibaren CNN-Türk televizyonunun ekonomi yayınları sorumlusu oldu. Bu kanalda "Parametre" programını sundu. 2002 yılında *Hürriyet* gazetesi haber müdürlüğüne getirildi.

ESERLERİ:

Susurluk: 20 Yıllık Domino Oyunu (1997), *Kod Adı Yüksekova Susurluk Ankara Bodrum, Yüksekova Fay Hattı* (1998), *Öbür Türkler: "Büyük Oyun"un Milliyetçi Süvarileri* (2000).

HAKKINDA: 'Ekonomi de, devlet de kayıtdışı!' (Söyleşi, Virgül, Kasım 1997), Vitrindekiler / Kod Adı Yüksekova (Cumhuriyet Kitap, 24.12.1998), Hürriyet gazetesi (12.12.2002).

BERBERYAN, Serope Nores

Bürokrat (D. 1867, İstanbul – Ö. 1946, Paris / Fransa). İlk ve orta öğrenimini özel hocalardan dersler alarak tamamladı. Mülkiye Mektebinin idadî (lise) ve yüksek kısmından mezun oldu (1887). Ziraat Bankasında ve Maliye Bakanlığının çeşitli birimlerinde çalıştı. Maliye Bakanlığı memurları için açılan Mektepte Usûl-i Defteri (Muhasebe) dersi öğretmenliği yaptı. Nisan 1914'te Maliye Bakanlığı Muhasebat genel müdürü oldu. 1 Temmuz 1921'den itibaren emekliye sevk edildi. Bundan sonra Türkiye'de kalmayarak Bağdad'a gitti. 1923'te yeni kurulan Irak hükümetinin emrine girerek Irak Maliye Bakanlığının çeşitli birimlerinde çalıştı. 1930'da Paris'e göç etti ve burada öldü. *İlm-i Ahlâk ve Servet* (1892) adlı bir çevirisi ile muhasebe konularında basılı kitapları vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

BEREKET, Mithat

Gazeteci-yazar. 10 Ekim 1966, Ankara doğumlu. TED Ankara Kolcji (1984) mezunu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde okudu. Lise yıllarında basketbol oynadı ve bu spor dalında milli takım oyunculuğuna kadar yükseldi.

Üniversitelerarası değişim programı ile bir yıl Amerika'da Stanford Üniversitesinde eğitimini sürdürdü. Üniversite öğrenimi sırasında *Milliyet* gazetesinin açmış olduğu yarışmalarda ödüller aldı. 1988 yılında üniversiteden mezun oldu ve İngiltere'de Lancester Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde "*Kıbrıs*" konulu

Mithat Bereket

yüksek lisans çalışmasını tamamladı. Aynı dönemde BBC'de televizyon muhabirliği kurslarına katıldı. Aynı üniversitede "*Köktendinci Hareketler*" konusunda doktora yaptı.

1990 yılında "32. Gün" dış haberler muhabirliği ile başladığı meslek hayatını aynı programda dış haberler editörü olarak sürdüren Bereket, *Milliyet* gazetesinde de çalışmalarına devam etti. Ayrıca, 1997-98 yıllarında Best FM'de "Sesli Gazete" programını hazırladı. Hazırlayıp sunduğu "Pusula" haber programı 1995 yılında Kanal D'de, 1996 yılında Star TV'de yayımlandı. 1999 yılından itibaren NTV'de ekrana geldi.

Özellikle Güneydoğu sorunu ve PKK, Bosna-Hersek'te savaş, Ortadoğu sorunu ve siyasal İslâm konularındaki çalışmalarıyla tanınan Mithat Bereket, halen NTV'de Dış Haberler koordinatörü olarak görev yaptı. Ayrıca, bazı önemli olaylarda ana yorumcu olarak yer aldı. Serbest gazeteci ve savaş muhabiri olarak dünyanın birçok ülkesinde bulundu. Aralarında Mandela, Butto, Kaddafi, Barzani, Talabani, Rabin, Percz, Arafat'ın da olduğu birçok lider ve devlet adamıyla röportajlar yaptı.

BEREKETZÂDE İSMÂİL HAKKI

İslâm bilgini (D. 1851, Fatih / İstanbul - Ö. 1918, İstanbul). Canfedâ Hatun Mektebinde, Hâfız Paşa Sıbyan Mektebinde (ilkokul) okudu, hıfzını tamamladı. Medrese öğrenimi sırasında Edîb Abdullah er-Rûmî (Abdi Bey), Şeyh Ahmed Temîmî, hadisçi ve yazar Bingazili Ahmed Şetvan Efendi, Müderris Mustafa Şevket Efendi gibi bilginlerden okudu. Tefsir, hadis, fıkıh, kelâm, tasavvuf ve Arap edebiyatı alanlarında kendini yetiştirdi. Kıraat ilminden de icâzet aldı. Mülkiye Mektebine bir buçuk yıl devam etti, sonra Dârülfünûn'a girdi. Ancak Dârülfünûn'un 1871'de kapatılmasıyla buradaki öğrenimi yarıda kaldı. Halep ve Adana vilâyetleri defterdarlığı, Akşehir kaymakamlığı, Beyrut İstînaf Malıkemesi hakimliği, II. Meşrutiyet'ten sonra başsavcılık, Temyiz Mahkemesi üyeliği yaptı.

Yazı hayatı öğrencilik yıllarında başladı. İlk olarak Namık Kemal'in çıkardığı *İbret* gazetesine makaleler yazdı. *İbret* gazetesinin kapatılması üzerine Namık Kemal ve arkadaşlarıyla birlikte önce hapsedildi, sonra Nûri Mustafa Bey'le beraber Akka Kalesine sürgüne gönderildi (1873-76). Sürgün hayatı Sultan V. Murad'ın tahta geçmesi üzerine sona erdi. Arapça, Farsça ve Fransızca bilirdi.

ESERLERİ:

TELİF: *Envâr-ı Kur'ân* (tefsir, c. 1, 1912-13), *Metâlib-i Âliye* (1896-97), *Necâib-i Kur'âniyye* (1912-13), *Yâd-ı Mâzî* (1913-14), *Esrâr-ı Belâgat* (*Mukaddime* ve *Cüz-i Evvel* adlarıyla iki ayrı kitap halinde 1899-1900).

ÇEVİRİ: *Beka-yı Saltanat-ı Osmâniyye* (1913-14), *Suriye Muzafferiyâtı* (1874-75), *Menâkıb-ı Seniyye* (Muhammed b. Saîd el-Bûsîri'den.

HAKKINDA: Nihat Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (c. 2 , 1971-79, s. 885-886), Mehmet Okuyan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992, s. 490-491).

BERFE, Süreyya.

Bkz. SÜREYYA BERFE

BERGAMALI CEVDET EFENDİ

İslâm bilgini, çevirmen (D. Şubat 1873, Alibeyli / Bergama / İzmir – Ö. 8 Şubat 1825, Kızıltoprak / İstanbul). İlk tahsilini Bergama'da gördükten sonra İstanbul'a gitti. Ayasofya dersiâmlarından Eğinli İbrahim'in derslerine devam ederek icazet aldı. 27 Şubat 1898'de ders vermeye başladı. Meşrutiyet'in ilânından sonra Meclis-i Mesâlih-i Talebe üyeliğine atandı. Darülhilâfe medreselerinde ve Darülfünûn İlâhiyat şubesinde hocalık, İlâhiyat şubesinin kaldırılması üzerine kurulan Medresetü'l-Mütehassisîn'de Tefsir müderrisliği yaptı. Dârü'l-Hikmeti'l-Aliyye üyeliğine ve Huzur Dersleri mukarrirliğine atandı. Mustafa Sabri Efendi'nin şeyhülislâmlığı zamanında bu görevlerinden azledildi. Tedrisatın birleştirilmesi ve medreselerin kapatılmasından sonra Darülfünûn İlâhiyat şubesinde tefsir müderrisi oldu. Ebü'l-Alâ el-Maarri ve şiirleri hakkındaki incelemesi basılmadı. Şiir yazmışsa da şiirleri kitaplaşmadı.

ESERLERİ:

Tefsirler ve Müfessirler, *Edebü'd-Dünyâ ve'd-Dîn* (Mâverdî'den çeviri, Sadl. Yaşar Çalışkan, 1993).

HAKKINDA: Cemal Aydın / "Bir Kitabın Katli ve Millî Eğitim Bakanlığı" (Dergâh, Sayı: 55, Eylül 1994), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Ali Birinci / Tarihin Gölgesinde Meşâhir-i Meçhûleden Birkaç Zat (2001).

Bekir Berk

BERK, Bekir

Hukukçu, yazar (D. 1926, Ordu - Ö. 1994, İstanbul). Beşiktaş 20. İlkokul, Ortaköy Gaziosmanpaşa Ortaokulunu bitirdikten sonra başladığı Kabataş Erkek Lisesini bırakıp yatılı sınavlarını kazanarak girdiği Balıkesir Lisesinden mezun oldu (1945), aynı yıl devlet olgunluk diplomasını aldı. İstanbul Hukuk Fakültesini bitirdikten (1951) sonra başladığı avukatlık mesleğini yirmi yıl sürdürdü.

Bediüzzaman Said Nursi ve Nur talebelerinin önde gelen avukatı olarak ün kazandı. İstanbul Barosundan istifa ederek yurt dışına çıktığı 1972 yılında hacca gitti, 1974'te Cidde Radyosunun Türkçe bölümünde spikerliğe başladı. Mart 1989'da yaş haddi nedeniyle emekliye ayrıldı. Milli Türk Talebe Birliğine bağlı İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Yönetim Kurulu, MTTB Komünizmle Mücadele Komisyonu üyeliği; Türk Kültür Ocağı (iki dönem), Türkiye-Pakistan Dostluk Cemiyeti, Milliyetçiler Federasyonu, Milliyetçiler Derneği İstanbul Şubesi başkanlıklarında bulundu. Said Nursi ve Nur talebelerini savunmayı ısrarla sürdürmesine itiraz eden üyeler ve hastalığı nedeniyle Milliyetçiler Derneğinden ayrılarak, bütün hayatını dinî faaliyetlerden dolayı tutuklanan Nur talebelerinin savunmalarına ayırdı.

"*Haddini Bil Kemalist*" başlığını taşıyan ilk yazısı, İstanbul'da yayımlanan *Altın Işık* dergisinde çıktı. Daha sonra *Altın Işık, Güzel Ordu, Tez Kalkınma, Sebilürreşad, Demokrat Akşehir, Orkun, Ocak, Büyük Doğu, Komünizme Karşı Mücadele, Hukuk Yolu, Yeni Asya, Yeni Nesil, Köprü* vd. gazete ve dergilerde yayımlandı. *Komünizme Karşı Mücadele* dergisinin (1950-52) kurucusu ve yayımcısı idi. *Edebiyat Dünyası, İtim ve İman, Tarihten Sayfalar, Konu ve Çözüm, Yeni Buluşlar* adlı programları yaptı.

ESERLERİ:

Komünizme Karşı Mücadele (1950-1952), *Dünya Anayasalarında Din* (1961), *Patrikhane ve Kıbrıs* (1962), *Müslümanlar Kızıllarla Bir Tutulamaz* (1969), *Kanunsuz Suç Olmaz, İlmî ve Hukukî Açıdan Nurculuk Davası* (1971), *Kararlar I - II, İthamları Reddediyorum* (1972), *Hakkın Zaferi İçin* (1972), *Zafer Bizimdir* (1972), *Türkiye'de Nurculuk Davası* (1973), *Doğu Olayları ve Tehlikenin Kaynağı* (1991), *Körfez Fitnesi* (1991), *Hakkın Müdafaası, Belgelerle Bediüzzaman'ın Kabir Olayı* (2001).

HAKKINDA: Kadir Mısıroğlu / Geçmiş Günü Elerken (1993), Necmeddin Şahiner / Hak ve Hakikatin Müdafii Avukat Bekir Berk (1995), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001), Sabahattin Aksakal / Hakkın Müdafaası, İhsan Atasoy / Hayatını Davasına Adayan Adam Bekir Berk (2004), Abdullah Aymaz / Tuzaklar karşısında Bekir Berk (Zaman, 3.10.2004).

BERK, İlhan

Şair. 18 Kasım 1918, Manisa doğumlu. Gerçek adı İlhan Birsen'dir. Annesinin adı Hesna, babasının adı Veli. Babası aslen Karamanlı; okuma yazma bilmemesine rağmen Manisa'da muakkiplik (takipçilik) yapan biriydi. Annesiyle babası çocukken ayrıldılar. Küçük İlhan'ı annesi ve ağabeyleri büyüttü. Genç İlhan, İstanbul Pertevniyal Lisesinde altı ay okuduktan sonra İzmir Öğretmen Okuluna geçti; daha sonra Balıkesir'e taşınan bu okulu orada bitirdi. Giresun'un Espiye bucağında iki yıl öğretmenlikten sonra askere gitti. Askerliğini İstanbul'da yedek subay olarak yaptıktan sonra Edirne'ye atandı. Bir süre de burada öğretmenlik yaptı. Daha sonra Ankara'ya giderek Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümünü bitirdi (1945). Zonguldak, Samsun ve Kırşehir ortaokullarında Fransızca öğretmenliği yaptı (1945-55). Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü yayın bürosunda çevirmen olarak çalıştıktan (1956-69) sonra emekliye ayrılarak Bodrum'a yerleşti.

İlk şiirleri, Manisa Halkevinin çıkardığı *Uyanış* dergisinde çıktı (1935). İlk kitabını aynı yıl yayımladı. 1955 yılına kadarki döneminde ürünlerini; *Servetifünûn-Uyanış, Ses, Yığın, Yeryüzü, Kaynak, Yeditepe* (1940-50) dergilerinde yayımladı. Bu dönemde Walt Whitman ve Nâzım Hikmet etkileri şiirinde belirgindir. Bu dönemin verimleri olarak *İstanbul, Günaydın Yeryüzü, Türkiye Şarkısı* ve *Köroğlu* kitapları sayılabilir. Bu kitaplarda yer alan şiirleri bugün İlhan Berk denilince akla gelen kişiliği temsil etmekten uzaktır. Yine de bu kitaplarda bile özgün İlhan Berk şiirine ait unsurlar vardır. Bunlar görselliğin ön plânda olması, daimi konuşma edasının bütün şiiri kat etmesi ve şairin dünya görüşünün belirsizliğidir. İlhan Berk, kendisini Marksist saydığını pek çok defa belirtmiş olsa da, şiirine, hatta ilk dönem şiirinin konularına bakarak bunu anlamak mümkün değildir. Kendisinin Marksist olup olmadığı tartışılabilir; fakat şiirinin bir ideoloji veya dünya görüşüne yaslandığını söylemek zordur. Genel olarak iyimser ve hümanist bir havası vardır şiirlerinin. Âdeta mutluluğun şiiri peşindedir.

İlk dönemini şiir ortamında fazla ilgi uyandırmadan, fazla tanınmadan geride bırakan İlhan Berk, daha sonra İkinci Yeni akımına katıldı ve kırk yaşında çıkardığı *Galile Denizi*'yle hem öncekî şiiriyle bağlantısını sona erdirmiş hem de yeni gelen akımın en aşırı örneklerinden birini ortaya koymuş oldu. Şaşırtıcı olan bir şey, İkinci

İlhan Berk

Yeni şairleri genellikle kendilerini bu akımdan saymazken, sonradan gelip bu akıma katılan İlhan Berk'in kendini bu akımdan saymanın da ötesinde İkinci Yeninin sözcülüğünü üstlenmiş olmasıdır. İlhan Berk, sadece şiirini değil, poetikasını da İkinci Yeni akımının ortaya çıkış şartlarına göre geliştirdi ve çok uzun süre anlamsızlığı, estetizmi ve deneyciliği savundu.

İlhan Berk'in "anlamsız şiir" yazıları ve bunlara karşı başkaları tarafından yazılan yazılar bir araya getirilse kitap ebadında bir toplam eldc edilmiş olacaktır. İkinci Yeni şairleri çok fazla tartışma yapmamıştır. Edip Cansever, Ülkü Tamer ve Ece Ayhan zaten pek fazla eleştiri, deneme ve tartışma yazısı yazmamıştır. Sczai Karakoç, Cemal Süreya ve Turgut Uyar'sa İkinci Yeniyi üstlenerek taraf ve tavır yazıları yazmayı kabul etmemişlerdir. İlhan Berk, İkinci Yeni ve anlamsızlık savunmasında yalnızdır. Bu yalnızlık, günümüze kadar devam etmiştir. İlhan Berk de böylece anlamsız şiiri savunan İkinci Yeni şairi olarak şöhret kazanmıştır.

İlhan Berk

Bugün modernist şiirin aşırı uçlarında gezinmekle tanınan İlhan Berk, İkinci Yeni akımına katılmadan hemen önce çıkardığı *Günaydın Yeryüzü* (1953) kitabıyla 142. maddeden kovuşturmaya uğramıştı. İlhan Berk'e göre, "Erotizm, şiirin atardamarıdır." Yahut da başka bir yerde söylediğine göre, "Şiir, dilin belini getirmektir." Kendi şahitliğine göre ilk döneminde Yahya Kemal ve Nâzım Hikmet'ten etkilenerek şiire giren İlhan Berk, destanlar yazmaya çalışırken neden anlamsız şiiri savunan, aşırı uçlarda gezinen, kelimelerle ve hatta harflerle şiir yazmaya çalışan, yer yer Dada ve gerçeküstücülükle bağ kuran bir şaire dönüştü? Bu sorunun cevabı henüz nesnel bir şekilde verilmiş değildir. Şimdiye kadar hakkında yazılan incelemeler genellikle şairin ilk dönemi ya da ilk dönemiyle sonraki dönemi arasındaki geçiş üzerinde değil, daha çok sonraki döneminde kazandığı kişilik ve sahip olduğu tavır ile ilgilidir.

İlhan Berk şiiri için hepten "anlamsız" denilmesi yerli yerinde bir tespit olmayacaktır. Mutlak anlamda özgün, baştan sona modernist bir şiiri olduğu da söylenemez. Çünkü yakın zamanda çıkan bazı incelemelerde de tespit edildiği gibi, gelenekle de ilişki kurmuş bir şairdir. Özellikle iki tür şiirinin anlamı çok da kapalı değildir. Bu iki türün birincisi lirik şiirlerdir. İlhan Berk'in lirik şiirleri üzerinde nedense çok fazla durulmamıştır; fakat aslında son dönemin en dikkate değer lirik şiirleri arasında İlhan Berk'in

BİR HOMO LUDENS: İLHAN BERK

Hayriye Ünal

Şiirin kurallarından bile sıkılıyor o. "Ben" adlı şiirin hepsi şu: "Ben sıkıntıyım". Bunu dağıtmak için geziyor ve şiirde de bu gezgin günlüğü havası var. Bu sıkılmak, onu oradan oraya götürdüğü için derinlemesine değil yüzeylerle, bir başka deyişle görüş alanı içindekilerle ilgilenmiştir. Şiiri, görüntü sanatı olarak tanımlayışı da bununla bağlantılıdır. Doğallıkla bir bütüne, bir noktaya doğru toplanarak, odaklanarak yürüyen bir şiir değil; yüzeylere yayılarak, detaylanarak yürüyen bir şiir yazıyor. Bunun doğal sonucu ise insanı kavrayan bir atmosferin yokluğu. Atmosferi dağıtmayı bile isteye seçiyor sanki. İlk dört kitaptaki toplumsal duyarlık bile, bu sebeple, izlenimcilikten öteye geçmiyor. Bunu şöyle örneklemek isterim: Mutsuzluktan söz eder şair. Bir çarığın ağzından korkunç yoksulluğu anlattığı şiirin sonunda, eleştirel olmanın yanından bile geçmeden, şaşırtıcı bir iyimserlikle bitirir şiiri, ki şiirin baştan itibaren dramatik yapısı, aslında, çok başarılıdır hence. Şiirin sonunda yaşama sevinci baskın gelmiş, çarık çarık olduğunu unutmuştur: "Ama yine de kardeşler/ Ben bu dünya kötüdür diyemem" ("Çarık").

Bu sıkıntıdan yüceye dair ne çıkar? Ele alınan konular bir noktada eşitlenir. Şairin boyasına batırılırlar. Tektanrıcıdır ama bu tanrı kendisidir. Bu nedenle yücenin esamisi okunmaz şiirlerde. Bilakis bizim zihinlerimizde yücelik çağrışımı yapabilecek ne varsa şiire indirgenerek şiirin yapısınca sömürülürler. Yücelik duygusu uyandırabilecek her şey, şiirde, bir taşla, bir bitkiyle eşit tutulmuştur.

Her şey; hayat, dünya ve içindeki her tür eşya, insan ve insanın bütün duyguları, ona göre, şiirin yazılması için gereklidir yalnızca. O, çeteleelerini tutsun diye vardırlar. Bu seyirlik yaşamı kayda geçirmek, onun en büyük iştahsı. Şiir de, buna olanak sağlayan tek şey, ona göre. Yeryüzünü kayıtlara geçirirken, bir şiir yazmış olmanın dışında, ne olup bitiyor İlhan Berk'te? Şiir yazmak insanlaşmasının bile önkoşuludur. (...)

Yorulmak bilmeyen bir aktarıcı. Bir eşya-nüvis. Aşkı, ölümü, hareketi, eşyayı bir arada tutan kuvveti hep dokunmak veya dokunamamak, mesafe kavramıyla anlar. (...)

Erotizmin büyük gücü, insanın birleşme ve büyüme, canlılığını kanıtlayıp her yere yayılma arzusunda saklıdır. Bekaya duyulan aşktır erotizm, emperyalisttir bir anlamda. Berk'teki erotizm de emperyalist ama birleşme ve çoğalma arzusunun somutlaşması değil tenin hazzı çağırmasıdır. Bu nedenle sürekli yüzlerden söz etse bile, şiirlerinde aşk ve belirgin yüzler değil, yüzü ve kişiliği birbirinden ayırt edilmeyen kadınlar ve kadın uzuvları kaynaşır. Hepsi onun için bir gibidir. Haz, sıkıntıya karşı en acil ama en geçici tedbirdir. Berk, zaman zaman erotizmi, aşkın hizmetine verdiğinde hazcılıktan sıyrılabiliyor.

Deniz Eskisi'nin en başındaki "Littera Amor", Berk'in aşk anlayışını ve mesafe kavramını çok güzel örnekler. Bu, güzel bir düzyazı şiirdir. Yukarıdaki en son şiir alıntısı bu şiirdendir. Aşkın kaynağı sall erotizm değil, dokunamamaktır. Bütün şiirlerde beyazın simgelediği işte budur. Bu şiirde, bütün şiirlerde olan çarpıtılmış kronoloji duygusu yine yerini alır. (...)

İlhan Berk, sevgilisine seslenirken, onu betimlerken bile, bilginin dolayımında konuşur. Bütün şiirlerinde ben varım, der o; ancak bakan bir çift gözden ibaret vardır. Bu gözler gerektiğinde çağlar öncesine dikilip, gerektiğinde bir böceğin, bir otun, bir pabucun yüzüne yerleşirler. Dramatizasyon için bir gereklilik olan bu yerleşme, sonuçta, konuşanların çeşitliliğine rağmen, tek bir sesle sonuç verir. İlhan Berk'in sesiyle. Aşkı bile, dolayım vasıtasıyla vermek istemesi, bunun tekdüzeliğini kırmak için mi? Ya da aslında yaşamış olduğunu, şiir olarak kurarken yaşantısallaşmaktan kurtarmak istemeşinden mi? Aynı şiirde bir de yanıt veriyor bize, ama son iki sorunun yanıtı verilmemiş olarak duruyor hâlâ.

(*Hece* dergisi, sayı: 93, Eylül 2004)

İLHAN BERK

SESLE DOLU AĞAÇLAR

Sesle dolu ağaçlar. Diye
başladım sana yazılan bir şiire

Her şey uzaklığı kuşanır
erişir öyle sessizliğe

Ölü bir böceği sürüyor üç karınca
karışıyım ben de tuttum bir ucundan

(Sonludur, sonlu olan)

Yer değiştirmesine katıldım
sonra, daha adı konmamış bir denizin

Baktım bir kaplumbağa suya uzanamıyordu
suyu biraz öne çektim

En sonra bir ağacın
konuşmasını geçirdim deftere

Rüzgârın çıkması gibidir şiir
dedim, girdim sonra derin sessizliğe

şiirleri de vardır. Bu şiirler genellikle soyut bir erotizmle yüklüdür ve kelime seçimi itibariyle özgündür. *Galile Denizi* kitabından "Eleni'nin Elleri", "Saint-Antoine'in Sevişme Vakti" ile *Çivi Yazısı*'ndan "Siz Ne Güzeldiniz Benimle Bilemezsiniz" bu tür şiirler arasında sayılabilir.

İlhan Berk'in şiirlerinin anlamca çok da kapalı olmayan diğer bir türü şiiri ise tarihsel veya edebi kişilikler üzerine yazdığı şiirlerdir. Özellikle *Galile Denizi* kitabındaki "Sait Faik", "İvi Stangali" ile *Deniz Eskisi*'nden "Ölü Bir Ozanın Sevgili Karısını Görmeye Gitmek", "İbn-i Hacer Heytemi'ye Göre Bir Ulunun Hayatı Üstüne Konuşmalar" bu tür şiirlerinin önde gelenleridir.

Ayrıca İlhan Berk'in şiirindeki coğrafya, tarih ve nesne ilgisi son derece dikkat çekici olup özellikle 1980'lerde ortaya çıkan postmodern arayışlara ilham kaynağı olmuştur.

İlhan Berk, *Kül* (1978) adlı kitabıyla 1979 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülünü, *İstanbul Kitabı*'yla 1980 Behçet Necatigil Şiir Ödülünü, *Deniz Eskisi*'yle (1982) 1983 Yeditepe Şiir Armağanını aldı. *Güzel Irmak* (1988) kitabıyla Simavi Vakfı Edebiyat Ödülünü Ferit Edgü'yle paylaştı. *Şiirin Gizli Tarihi, Histoire Secrete de la Poesie* adıyla Fransızcaya (1991), şiirlerinden bazıları *Poemas* (1992) adıyla, *Güzel Irmak, Rio Hermoso* (1995) adıyla, *İstanbul*, 1988'de *Estambul* adıyla İspanyolcaya çevrildi.

"İlhan Berk yeni akımın İkinci Yeni önderi, en soyutcusu, en dilcisi, en ülkücüsü, en toplumcusu, en gerçekçisi, en düşcüsü, en yabancısı, en yerlisi..." (Sezai Karakoç)

"Annesi babası, doğduğu yerin havası suyu, ablaları var mı yok mu, çocukluğunda gezindiği yerler şiirlerinde hiç geçmiyor. İlhan Berk birdenbire, kendi seçtiği bir yaşta doğuvermiş. Geçmişini istediği yerden başlatmış. Bütün ön hazırlıklarını kendi başına ve kendi içinde halletmiş. Eskiye ödün vermeden, bir gün, hazırlıklı çıkmış ortaya. Acemilik çekmeden. Acemilik çekmemek şiirde klâsikliğe götürebilir kişiyi. İlhan Berk'i bu duruma düşmekten kurtaran (üstelik klâsik duyarlıkları yer yer bilinçle kullandığı hâlde) bir şair mayası, kolay rastlanmaz bir şiir beğenisi taşımasıdır bence." (Tomris Uyar)

"İlhan Berk temelde pozitivist + materyalist bir mantığa sahiptir. Bu mantıkla evreni ve olguları sözcüklere yüklemek ister. Ona göre, 'Dünya sözcüklerle kurulmuştur. Sözcükler sınırlar dünyayı.' Bunun için şiiri sözcüğe dayalıdır. Sürekli sözcük avcılığına çıkar." (Mehmet Erdoğan)

"Özsel kaygıyı biçime ağdırarak simgesel bir şiir evreni kurdu. Giderek, dizenin şiirin başat öğesi olduğu savını örnekleyen şiirler yazdı. Kendi şiir atlasını kurarken; 'düzyazı şiirlere, aforizmalarından harfleri, nesneleri ve semtleri sevmeye dek genişleyen çok kollu bir şiir ırmağı' yaratmayı önceledi." (Feridun Andaç)

"Onun şiirinde, bakarsınız bir gökyüzü hava almaya çıkmıştır. Bir bulut pencereye takılmış, bir deniz başını alıp gitmiştir. Bir sokaktan ilk defa bir deniz görünüyordur. Bakarsınız birinin kolları nehirleri tutuşturmuş, sarı erik dalları gelip bir odayı sarıya boyamıştır. Olağanüstü bir doğa görüşü vardır." (Anıl Meriçelli)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Güneşi Yakanların Selamı* (1935), *İstanbul 1939-47* (1949), *Günaydın Yeryüzü* (1952), *Türkiye Şarkısı* (1953), *Köroğlu* (1955), *Galile Denizi* (1958), *Çivi Yazısı* (1960), Otağ (1961), *Mısırkalyoniğne* (1962), *Âşıkane* (1968), *Şenliknâme* (1972), *Şiirler* (1975), *Taş Baskısı* (1975), *Atlas* (1976), *Kül* (1978), *İstanbul Kitabı 1947-80* (1980), *Kitaplar Kitabı*

İLHAN BERK

BEN SENİN KRALLIĞIN ÜLKENE YETİŞTİM

Ben senin krallığın ülkene yetiştim
Kaldım gölge tanımayan güzelliğinde
Her sabah büyüten denizimizi böyle
Gülüşlerinde o ülkede bilmez miyim.

Sen o çıktığım sularsın, zencim benim
Denize bakan evler gibiydim seninle.
Dur, geliyorum ellerin ne güzel öyle
Beni şey et gülüşlerini bekleyeyim.

Sen gittiğim o ülkesin varılmıyorsun
Vurmuş sonrasız nasıl en güzel sulara
Güzelliğin balıkları gibi İstanbul'un.

Şimdi her yerde ne güzeldiniz o kalmış
Yankımış denizlere öbür kadınlara
Dünyada sizinle İstanbul olmak varmış.

İLHAN BERK

SAINT-ANTOINE'IN GÜVERCİNLERİ

I. ELENİ'NİN ELLERİ

Bir gün Eleni'nin elleri geliyor
Her şey değişiyor.
İlk İstanbul şiirden çıkıp yerini alıyor
Bir çocuk ilk gülüyor
Bir ağaç çiçek açıyor.

Eleni'den önce
Daha ben çocuktum daha tütüne daha kahveye alışmamıştım
Sabahları, akşamları bilmiyordum daha
Bir gün bakıyorum akşam ellerimde gözlerimde
Bir gün sabah her yanım.

Eleni geliyor
Dünyaya bakıyorum
Dünya sanıldığı kadar küçük değil o gün anlıyorum
Sanıldığı kadar üzgün değiliz dünyada
O gün bütün şiirleri yakmalı yeniden yazmalı diyorum
Brise Marine'i yeniden
Yeniden Annabel Lee'yi.
Eleni ile anlıyoruz
Bu gökyüzü niçin kalkıp gelmiş
Deniz niçin başını alıp gitmiş onunla anlıyoruz.

Bir gün Eleni'nin elleri geliyor
Bir sokaktan ilk defa deniz görünüyor.

(1981), *Deniz Eskisi* (1982), *Şiirin Gizli Tarihi* (1983), *Delta ve Çocuk* (1984), *Galata* (1985), *Güzel Irmak* (*Şairin Kanı* ile birlikte, 1988), *Pera* (1990), *Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum* (1993), *Avluya Düşen Gölge* (1996), *Ev* (1997), *Şeyler Kitabı* (düzyazı şiirler, 1997), *Çok Yaşasın Sayılar* (1998), *Eşik 1947-1975* (Toplu Şiirler I, 1999), *Aşk Tahtı 1976-1982* (Toplu Şiirler II, 1999), *Akşama Doğru 1984-1996* (Toplu Şiirler III, 1999), *Şeyler Kitabı* (2002), *Toplu Şiirler İstanbul* kitabından *Şeyler Kitabı*'na kadarki bütün kitaplarının toplu basımı, 2003), *Kuşların Doğum Gününde Olacağım* (2005).

ANTOLOJİ: *Başlangıcından Bugüne Beyit Mısra Antolojisi* (1960), *Aşk Elçisi* (1965), *Dünya Edebiyatından Aşk Şiirleri* (1968), *Dünya Şiiri* (1969), *A. Rimbaud'un Seçme Şiirleri* (1982), *Gerçeküstücülük* (2005).

OTOBİYOGRAFİ: *Uzun Bir Adam* (1982).

GÜNLÜK: *El Yazılarına Vuruyor Güneş* (1983, gen. bas. 1992), *İnferno* (1994).

DENEME: *Şifalı Otlar Kitabı* (1982), *Şiirin Açık Tarihi* (1984), *Şairin Toprağı* (1992), *Logos* (1996), *Poetika* (1997), *Kült Kitap* (1999), *Ben İlhan Berk'in Defteriyim* (2004).

SÖYLEŞİ: *Kanatlı At* (1994).

ÇEVİRİ: *Bellac Apollonu* (J. Giraudoux'dan, 1950), *Seçme Şiirler* (1962), *Yerma* (1962), *Seçme Kantolar* (E. Pound'dan, 1969), *Illuminations* (1971) (A. Rimbaud'dan), *-Bernardo Alha'nın Evi* (Loca'dan, 1981), *Asılı Eros* (şiirler, 1996).

Şiirleri, Yapı Kredi Yayınlarınca önce üç cilt olarak (*Kült Kitap, Eşik, Aşk Tahtı, Akşama Doğru*), sonra tek cilt olarak (*Toplu Şiirler*) basıldı.

HAKKINDA: Sezai Karakoç / Galile Denizi (Diriliş, sayı: 2, Mayıs 1960), R. Tomris (Tomris Uyar) / Sanatçının Bir Şair Olarak Portresi: İlhan Berk (Papirüs, sayı: 18, Kasım 1967, "İlhan Berk Bölümü"), Güven Turan / Aşıkane (Yordam, Mart-Nisan 1969), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri içinde (1973; bu kitabın yeni baskıları Şiir Tahlilleri 2 başlığıyla yayımlandı), Asım Bezirci / İkinci Yeni Olayı (1974), "İlhan Berk'in Dedikleri Demedikleri" (Tomris Uyar, Ece Ayhan ve Cemal Süreya'nın İlhan Berk'le yaptığı uzun söyleşi, Papirüs, döner seçki dizisi, kitap 2, 1981), Attila İlhan / İkinci Yeni Savaşı (1983), Mehmet Erdoğan / Sübjektif Yazılar içinde "İlhan Berk Şiirinin Mozaiği" (1996), Hakan Arslanbenzer / Dünyaya Saldıran Şair içinde (1998), Vitrindekiler / Çok Yaşasın Sayılar (Cumhuriyet Kitap, 22.10.1998), Gülseli İnal / Bir 'Kült Kitap' bir 'Kült Şair' İlhan Berk - Hüseyin Alemdar / Kült Kitap Kült İnziva (Cumhuriyet Kitap, 20.5.1999), TBE Ansiklopedisi c.1, 2001), Cevat Akkanat / Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri (2002), Mustafa Durak / Uzunca Oğlan İlhan Berk'de Öykü ve Anlam (Gösteri, Ekim 2002), Anıl Meriçelli / Yalnızlık Mevsim Olur (2002), Şiirin Korkunç Çocuğu İlhan Berk (İlhan Berk üzerine ortak kitap, 2002), Ali Akgün / İlhan Berk Şiirinde Nesne Sorunu (yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü, 2002), Hayriye Ünal / Bir Homo Ludens: İlhan Berk (Hece, sayı: 93, Eylül 2004), Enis Akın / İlhan Berk: Plastik Türk Şiiri ya da Avluya Düşen Gölge'nin Adamı (Hece, sayı: 102, Haziran 2005).

BERK, Mehmet H.

Şair. 1949, Hacılar / Kayseri doğumlu. İlk ve ortaokulu Hacılar'da, liseyi Kayseri'de okudu. Yüksek tahsilini Ankara'da tamamladı. 1974 yılında Kayseri'de hastane müdürü olarak memurluğa başladı.

ESERLERİ (Şiir):

Bitecek Bir Günü (1974), *Cennet Yüzlüm* (1990).

HAKKINDA: Alim Gerçel / Kayseri Şairler Antolojisi (1995).

BERK, Nurullah

Ressam ve yazar (D. 1906, İstanbul - Ö. 10 Ocak 1982). Galatasaray Lisesi, Güzel Sanatlar Akademisi (1929) mezunu. Fakültede İbrahim Çallı ve Hikmet Onat'ın öğrencisiydi. Paris'te atölye çalışmaları yapıp döndükten sonra Müstakiller grubunun, 1933'te D grubunun kurucuları arasında yer aldı.

1954'te Suut Kemal Yetkin'le birlikte UNESCO'ya bağlı Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Türkiye Komitesini kurdu. 1939'da başladığı Güzel Sanatlar Akademisi öğretim üyeliği emekliliğine kadar sürdü. 1960'larda İstanbul Resim ve Heykel Müzesi müdürlüğü yaptı. 1966'da Devlet Resim ve Heykel Sergisinde birincilik ödülünü kazandı. Resmin yanı sıra edebiyatın çeşitli türlerinde kaleme aldığı yazılarıyla da tanındı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Modern Sanat (1932), *Türk Heykeltraşları* (1937), *Türkiye'de Resim* (1943), *Sanat Konuşmaları* (1943), *Belliniler* (1951), *Türkiye'de Resim ve Heykel* (1957), *Resim Bilgisi* (1964), *Ustalarla Konuşmalar* (1971), *Resim ve Heykel Müzesi* (1972), *50 Yılın Türk Resim ve Heykeli* (Hüseyin Gezer ile, 1973), *Fikret Mualla* (Orhan Koloğlu ile, 1971), *Türk ve Yabancı Resimlerinde* (1977), *Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi* (Adnan Turani ile, 1979).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

BERKAND, Muazzez Tahsin

Romancı (D. 1900, Selânik - Ö. 4 Ekim 1984, İstanbul). Asıl adı Meryem Muazzez. Özel hocalardan Türkçe, Fransızca ve İngilizce öğrendi. İstan-

bul Fevziye Lisesi mezunu. Bir süre Kumkapı'daki Fransız rahibelerinin okulu olan Saevrs d'Assomption'da okudu. Dârülmuallimât'ın (Kız Öğretmen Okulu) açtığı öğretmenlik sınavını geçerek öğretmenlik belgesi aldı. Üsküdar'daki Refet Kadın ile Kasımpaşa'daki Numune mekteplerinde öğretmenlik yaptı. Henüz on yedi yaşında iken Halide Edip ile Suriye'ye giderek Beyrut Kız Sultanisi ve Dârülmuallimâtında iki yıl Türkçe ve Fransızca öğretmenliği, Suriye dönüşü de birkaç yıl Şişli Terakki Lisesinde Türkçe, Fransızca ve ahlâk dersleri öğretmenliği yaptı. Çeşitli yabancı kurum ve bankada mütercim olarak çalıştı. Osmanlı Bankası'nda yirmi

MUAZZEZ TAHSİN BERKAND

AŞK TİLSİMİ

Saat altıda, kapıcının oğlu, kara gözlü bir delikanlı, mühendis Fahir Solakoğlu'nun odasına yavaşça girdi. Fahir'in bir gece evvel temizlenmek üzere kapının dışına bıraktığı ayakkabılarını itina ile dolabın önüne koydu, pencerenin perdelerini çekti, camı açtı.

Bahçenin deniz ve çiçek kokularıyla karışık temiz havası, tatlı bir buğu halinde, odaya doldu.

Niyazı yatağa yaklaştı, sesini hafifçe kısmağa çalışarak:

— Beyim, dedi. Saat altıyı geçti.

Genç mühendis uyumuyordu. Gözleri yarı açık, zihni uyuşuk, vücudu yorgun bir halde delikanlının hareketlerini takip etmişti. Onun, odanın sessizliği içinden yükselen kalın sesiyle büsbütün uyandı, tembel tembel esnedi, etrafına baktı ve nihayet kat'î bir hamle ile doğruldu, yatağın üstüne oturdu.

Yorganını ayak ucuna doğru fırlatırken, uzaklaştırdıkları için öfkelenmişler gibi, düşünceler birdenbire zihnine hücum etti ve Fahir'in uyku sersemliğini hemen aldı, götürdü. Tıpkı bir ev sahibinin, yalnız evine girmek için kapının kilidini açışı... Trak!

Fahir'in eli yorgan üzerinde hareketsiz kaldı... Şimdi, bir gece evvel yatağında sağa sola dönerek tekrarladığı ve nihayet kendisiyle birlikte uykunun şifalı uyuşukluğuna gömdüğü o müthiş hakikat yeniden karşısına dikilmişti:

"Bugün son gün... Bu gece yarısına kadar beş bin lirayı bulmalıyım!" Fakat nasıl? Nereden? Beş bin lira?..

Zavallı genç ve idealist mühendis, fabrikadan aldığı maaşıyla ancak ayın sonunu güçlükle getiren Fahir! Belki de başkaları için ehemmiyetsiz bir para olan bu beş bin lira, onun gözünde muazzam bir serveti.

Tam bir haftadan beri bu kâbus içinde yaşamakta idi, o akşam, bir arkadaş davetinde, lüzumundan fazla yiyip içmişler, sonra da içlerinden birinin ısrarına dayanamıyarak bir kumarhaneye dalmışlardı. İşte Fahir, başı dumanlı, ne yaptığını, nerelere sürüklenmekte olduğunu pek anlamadan orada, yabancılar arasında, ömründe ilk defa bir çılgın gibi oynamış, oynamış, sabaha kadar kudurmuş bir ihtirasla masa başında kalmış ve tam beş bin lira borçla kalkmıştı. Ne arkadaşlarının ısrarı, ne de baba dostu Nahid Beyin tavsiyeleri onu bu uçuruma doğru çılgınca koşmaktan men edememişti.

Acemi ve mağrur bir kumarbaz hırsıyle, düşünmeden oynamış ve kaybetmişti. Cebinde beş lira yokken beş bin lira kaybetmek! Beş bin lira, ne büyük bir servet!

"Bu gece yarısına kadar parayı bulmalıyım. Son müddet bitiyor."

Bunu kimden istiyebilirdi? Hem istese de nasıl ve ne vakit ödeyecekti?.. Önünde uzun bir vade, aylar hatta seneler olsa bile maaşından beş bin lira tasarruf etmesine imkân yoktu. Ne kadar büyük mahrumiyetlere katlanırsa katlansın bu parayı biriktiremezdi.

Bir faizciye gitmek? Fakat artık satacak bir şeyi kalmamıştı. Maaşını rehin etse de, bu para ancak faizini ödemeğe yarayacaktı. Ödemek gününü muvakkat bir zaman için uzaklaştırmaktan başka bir şey değil bu...

"Kumar borcu, namus borcudur. Söz verdim. Bir şey yapmalıyım." diyordu.

Durup dururken, şüphesiz ki içkinin getirdiği bulanık düşüncelerin şevkiyle kendisini bu müthiş duruma sokmuştu!

"Oyun senin nene lâzımdı! Sen, bir fen adamı, genç bir tayyare mühendisi, başının içi icad projeleriyle dolu Fahir, bu gülünç ve korkunç vaziyete nasıl düştün!"

Dünyada yalnız sayılacak kadar kimsesizdi. Babası, annesi, akrabası yoktu. Yalnız altmışlık bir halası vardı: Babasının en küçük kardeşi, evlenmemiş, kuruya kalmış ihtiyar bir kız...

Fahir, babasından kalan para ile İngiltere'de tayyare mühendisliği tahsil ettikten sonra bu halayı görmeğe bile gitmemişti. Çocukluğunda çok fedakârlıklarını gördüğü bu akrabası sonradan onun bütün işlerine karışmağa kalkışığı için ondan kaçmaktaydı. Ona kalsa, bugün Fahir bir ticarethanede bir kâtip, yahut devlet kapısında bir memur olacaktı.

Bir haftadan beri Fahir bu borcunu ödemek için birçok kimselere müracaat etmek istemiş, sonra vazgeçmişti. "Arkadaşlara mı başvursam? Onların da benim gibi cebi delik. Hem bir insan hiçbir şeye güvenmeden, sonunu düşünmeden kendini böyle bir felâkete atarsa arkadaşlarını da güç duruma sokmaktan kaçmalıdır. Namus ve vicdan bunu emreder. O zavallıların parası olsa belki bir netice çıkardı ama üstelik hepsi de benim kadar... Hem... velevki zengin olsunlar, beş bin lira'ya sokağa mı atacaklar! Onlara nasıl bir teminat gösterebilirim? İstikbalde icad edeceğimi umduğum motoru mu? Güleyim bari! Bu gidişle işimiz iş..."

Fahir, kendisi de itiraf etmek istemediği halde, mağrur bir adamdı. Hatta lüzumundan fazla mağrurdu. Birisine gidip avuç açmaktansa ölmeyi tercih ederdi. Böyle iken, iki gün önce, senelerden beri aramadığı halasına bir mektup yazmak zorunda kalmıştı. Ölmeden evvel son ümit kapısını çalmak doğru olurdu.

Evet, Fahir, borcunu ödemezse kendisini öldürmeye karar vermişti. Bir tabancanın tetiğine dokunmak, bir patırdı... Sonra bitti. Fakat yirmi sekiz yaşında, önünde bütün bir ömür varken, gülünç bir ihtiras uğruna gençliğini feda etmek pek kolay da değildi.

Halbuki onun ne emelleri vardı!... Başının içinde kaynaşan projeleri bir araya toplayacak, hem kendisine, hem de memleketine hayırlı olabilecek bir iş yapacaktı.

Bu projelerin sonunda ona şöhret, şan ve... para gelecekti.

Fahir para hırsı bir genç değildi ama paraya dudak büken sahte hışlı bir adam olmaktan da uzaktı. O, parayı, getirdiği rahatlık için istiyor ve bekliyordu.

Varını yoğunu tahsil uğruna sarf ettikten sonra bugün henüz yeni hayata atılmış bir mühendis sıfatiyle, ancak bir maaşı vardı ki bununla ayın otuz gününü geçirmek güçtü.

Arnavutköy'de, mütevazi bir apartmanın iki odalı bir dairesinde oturmakta idi... Rahatça çalışabilmek için evinde yalnız olmayı ihtiyacı vardı. Bu sebepten, başka bekâr arkadaşlarından biriyle müşterek bir ev tutmamış ve yine bu yüzden, Beyoğlu'nda bir pansiyona yerleşmek istememişti. (....)

(*Aşk Tilsimi*, 1981)

Muazzez Tahsin Berkand

beş yıl çevirmen olarak görev yaptı. Hiç evlenmedi.

Yazdığı elli iki romanının tümünde aşk ve nefret konusunu işledi. Eserleri, çoğunluğu kadınlar olmak üzere, geniş bir okur kitlesi topladı. Birçok romanı sinemaya uyarlandı. Kitaplarının bir bölümü adaptasyon olup "nakleden" notuyla yayımlandı. Dergi ve gazetelerde çıkan küçük hikâyeleri dışında elliden fazla roman yazdı. Sanat değeri zayıf popüler romanlar yazan döneminin diğer yazarları gibi geniş kitlelere ulaştı. Romanları, geleneksel İstanbul kültür ve yaşayışından izler taşır.

Sönen Yıldız (1956), *Bülbül Yuvası* (1961, 1970), *Küçük Hanımefendi* (1961, 1970), *Mağrur Kadın* (1962,1970), *Çiçeksiz Bahçe* (1963), *Gençlik Rüzgârı* (1964), *Günah Bende mi?* (1964), *Yılların Ardından* (1964), *Aşk ve İntikam* (1965), *Garip Bir İzdivaç* (1965), *Sevgim ve Gururum* (1965), *İftira* (1968), *Kezban* (1968), *Sabah Yıldızı* (1968), *Sarmaşık Gülleri* (1968), *Saadet Güneşi* (1970), *Bir Genç Kızın Romanı* (1971), *Muallâ* (1971), *Aşk Fırtınası* (1972) kitapları belirtilen tarihlerde filme alındı.

"Bir solukta okumuştum Bülbül Yuvası'nı. Bellek öylesine şaşırtıcı ki, birçok sahnesini unutmamışım. Araya onca zaman girmiş, aşk romanları okumayalı hani, yine de 'Şimdi şu olacak, şimdi şu olacak..." diye okudum Bülbül Yuvası'nı, bir kez daha. Nerime ile Feridun'un sevda serüvenlerini yeniden nice düşlerle yaşadım. Bu peri masalı beni hiç sıkmadı. (...)

"Mualla, aşkın ilk bakışmada başlamadığını anlatıyor. Birbirlerini görür görmez deli gibi seven bir kadın ve erkek yok bu romanda. Aşk, çilesi çekile çekile erişilen bir duygu fırtınası. (...)

"(Sonsuz Gece), sürpriz sona, aşk romanları için pek beklenmedik bir sona yaklaşırken, kuşkusuz, ekonomik özgürlüğün sağladığı ayakta kalma gücünden yararlanıyor. Kadınla erkeğin bir arada yaşamaları ve eşit koşullar içinde ayakta durmaları Sonsuz Gece'nin gizli bir mesajı gibi okunabilir." (Selim İleri)

ESERLERİ:

ROMAN: *Sen ve Ben* (1933), *Aşk Fırtınası* (1935), *Bahar Çiçeği* (1935), *Sonsuz Gece* (1937, yeni bas. yay. haz. Selim İleri, 2002), *Bir Genç Kızın Romanı* (1938), *O ve Kızı* (1940), *Kezban* (1941), *Muallâ* (1941, yeni bas. yay. haz. Selim İleri, 2002), *Dağların Esrarı* (1943), *Bülbül Yuvası* (1943, yeni bas. yay. haz. Selim İleri, 2002), *Perdeler (Kızım ve Aşkım,* 1943), *Aşk ve İntikam* (1943), *Aşkla Oynanmaz* (1944), *Garip Bir İzdivaç* (1944), *Kalbin Sesi* (1944), *Sabah Yıldızı* (1944), *Saadet Güneşi* (1944), *Küçük Hanımefendi* (1945, yeni bas. yay. haz. Selim İleri, 2001), *Nişan Yüzüğü* (1945), *Lâle* (1945), *Çiçeksiz Bahçe* (1947), *Büyük Yalan* (1948), *Çamlar Altında* (1949), *Aşk Tılsımı* (1949), *Gönül Yolu* (1950), *Sarmaşık Gülleri* (1950), *Sevmek Korkusu* (1953), *Kırılan Ümitler* (1957), *Bir Rüya Gibi* (1958), *Mağrur Kadın* (1958, yeni bas. yay. haz. Selim İleri, 2002), *Sevgim ve Gururum* (1959), *Yılların Ardından* (1960), *Işık Yağmuru* (1962), *Gençlik Rüzgârı* (1963), *Kıvılcım ve Ateş (1963), Bir Bahar Akşamı* (1966), *Bulutlar Dağılınca* (1966), *İlk Aşk* (1967), *Uzayan Yollar* (1967), *Bir Gün Sabah Olacak mı?* (1972), *İki Kalp Arasında* (1972), *Uğur Böceği* (1974), *Yabancı Adam* (1980).

BAŞLICA ÇEVİRİLERİ: *Ateşli Kalp* (Magali'den, 1939), *Safo* (Alphonse Daudet'den, 1940), *Hemşireler* (A. J. Cronin'den, 1944; *Nöbetçi Hemşire* adıyla 1957), *Jezabel / İhtiyarlamayan Kadın* (İrene Nemirowsky'den, 1943), *Evleniyorum* (J. Foldes'ten, 1945).

HAKKINDA: Murat Uraz / Kadın Şâir ve Muharrirlerimiz (1940), İnci Enginün / İki Mektup: Muazzez Tahsin Berkand-Halide Edip (Hisar dergisi, Şubat-Mart 1975) - Kadın Yılı Dolayısıyla Türk Kadın Romancıları (Hisar dergisi, Mayıs-Haziran 1975) - Araştırmalar ve Belgeler (2000), Ömer Nida / Kadın Romacılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Agâh Özgüç / Geçmişten Günümüze Türk Sinemasında Edebiyat Uyarlamaları (Varlık dergisi, Ocak 1996), Hakkı Süha Gezgin (Haz. Beşir Ayvazoğlu) / Edebî Portreler (1997), N. M. Öztürkmen / Edibeler-Sefireler-Hanım Efendiler (1999), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Mustafa Özbalcı / Büyük Türk Klâsikleri (c. 13, 2002).

BERKAY, Ayşe Fügen

Toplum bilimci. 7 Nisan 1945, Gelibolu / Çanakkale doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1967) mezunu. Aynı fakültenin sosyoloji bölümüne asistan oldu (1967). 1973'te doktorasını verdi, doçentliğe yükseldi. Lozan Üniversitesinde araştırmalarda bulundu (1976-78). 1984'ten itibaren Malatya İnönü Üniversitesinde görev yapmaya başladı.

Fen-Edebiyat Fakültesinde Sosyoloji Bölümü başkanlığı, dekan yardımcılığı görevlerinde bulundu. Akademik kariyerini tamamlayarak profesör unvanını aldı. 1996 yılında Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümüne geçti. Aynı bölümde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak görev yaptı.

Ayşe Fügen Berkay

Doktora tezi: *"Yunus Emre'nin Türk Toplumundaki Yeri"* (1973). Makaleleri 1967 yılından itibaren *Sosyoloji Dergisi, Yeni İnsan Dergisi, Eğitim ve Bilim Dergisi, UÜ Sosyal Bilimler Dergisi*'nde ve ortak kitaplarda yer aldı. *Aile Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:

Köy Şehir İlişkileri ve Bu İlişkilerin Ülkemizdeki Görünümü (1981), *Sosyal Değişme Açısından Yurt Dışına İşgücü Göçü* (1988).

BERKAY, Gül İnanç

Tarih araştırmacısı. 1970, Ankara doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1991) mezunu. 1994 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde yüksek lisans eğitimini, aynı enstitüde 1999 yılında doktorasını tamamladı. Temmuz 2000-Mart 2001 tarihleri arasında Harvard Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Merkezinde misafir öğretim görevlisi olarak araştırmalarda bulundu. Türk Dış Politikası ve Türkiye Cumhuriyet Tarihi alanlarında çalışmalar yaptı. *ABD Diplomasisinde Türkiye 1940-1943* (2001) adlı bir araştırma kitabı vardır.

BERKE, Zafer

Öykücü. 1957, Ankara doğumlu. Bütün yaşantısı İstanbul'da geçti. Vefa Lisesini, İTÜ Maden Fakültesini bitirdi. Öğrenimi süresince edebiyat, tiyatro, fotoğraf, folklor gibi kültürel çalışmalara katıldı. Sanayi ve inşaat sektöründe çalıştığı yıllarda çabalarını edebiyat, özellikle de öykü üzerinde yoğunlaştırdı. *Varlık, Milliyet Sanat, Üçüncü Öyküler, Yaba* gibi edebiyat dergilerinde öykü, deneme ve makaleleri yayımlandı. TESK, Yaba, Ümit Kaftancıoğlu gibi edebiyat yarışmalarında çeşitli ödüller kazandı. Birçok seçkide öykülerine yer verildi. *Yeni Zaman* (2004) adlı bir öykü kitabı vardır.

BERKEM, Ali Rıza

Eğitimci, yazar (D. 1908, Seferihisar / İzmir - Ö. ?). Lise öğrenimini 1928 yılında bitirdi. Milli Eğitim Bakanlığının açtığı sınavı kazanarak Fransa'da Monpellier Üniversitesine gönderildi. Burada Fizik Bölümü öğrenim lisansı ve Kimya Yüksek Mühendisliği diploması aldı. Kimya Mühendisliğini birincilikle bitirdiği için Colulouma Ödülünü kazandı. 1932'de yurda döndü ve İzmir Atatürk Lisesinde öğretmenliğe başladı.

1933 Üniversite Reformu ardından İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Fizikokimya Bölümünün profesör muavinliğine atandı. 1934-41 yılları arası Maltepe Askeri Lisesinde öğretmenlik yaptı. 1950 yılında Fizikokimya Kürsüsü profesörlüğüne getirildi. 1955-56 yıllarında ABD, Oregon Üniversitesinde konuk profesör olarak bulundu. 1957 yılından, emekli olduğu 1978 yılına kadar İstanbul Üniversitesinin sürekli senato üyeliğini yürüttü. 1989'da Türk kimyagerlerince kendisine kimyacıların duayeni anlamında "Şeyhül Kimyageran" unvanı verildi.

ESERLERİ:

Kimya Tarihine Toplu Bir Bakış (1996), *İstanbul Üniversitesi 64 Yaşında Darülfünûndan Bugüne Üniversiteler* (1997), *Atatürk ve Gençlik* (1997), *Yaşadığımız Olaylar 1933, 1980* (1999).

BERKER, Aziz

Eğitimci, yazar (D. 1899, İstanbul - Ö. 1968). İstanbul Öğretmen Okulu (1919) mezunu. Bir süre öğretmenlik, Antalya Milli Eğitim müdürlüğü (1927-33), Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Dairesi şube müdürlüğü (1933-39), Kütüphaneler müdürlüğü (1939-65) yaptı.

ESERLERİ:

Mora İhtilali Tarihçesi veya Perah Efendi Mecmuası (1943), *Türkiye'de İlköğretim 1, 1839-1908* (1945), *Yazma ve Eski Basma Kitapları Tasnif ve Fişleme Kılavuzu ve İslâm Dini İlimleri Tasnif Cetveli* (İsmet Parmaksızoğlu ile, 1958).

BERKER, Nadire

Hekim, yazar. 11 Mayıs 1965, İstanbul doğumlu. Robert Kolej (1983), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1989) mezunu. Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesinde fiziksel tıp ve rehabilitasyon ihtisası yaptı. Aynı üniversiteye öğretim üyesi olarak atandı; burada özellikle bedensel engelli çocuk ve erişkinlerin sağlık sorunlarının çözülebilmesi konusunda çalıştı. Osman Cevdet Çubukcu/ *Tıbbiye'nin ve Bir Tıbbiyeli'nin Öyküsü* (2003) adlı kitabında Türkiye'de tıp eğitimi tarihi ile Osmanlı-Türk toplumundaki değişimin bazı gözlem ve analizlerini anlattı.

Nadire Berker

BERKER, Şinasi Nahit

Gazeteci-yazar (D. 1920, İstanbul - Ö. 2 Ocak 2001). Yüksek öğrenimini yarıda bırakarak *Ulus* gazetesinde muhabir olarak gazeteciliğe başladı. *Yeni Ulus* ve *Halkçı* adlarıyla da çıkan bu gazeteye küçük fıkralar yazdı (1954-71).

Demokrat Parti döneminde (1950-60) yazılarından dolayı yirmi dokuz ay cezaevinde kaldı. Çıkardığı *Kaburüstü* ve *Hopdedik* adlı mizah dergileri kısa ömürlü oldu (1960). Aynı türde yazılarını *Cumhuriyet* (1983), *Güneş* (1985) gazetelerinde yayımladı.

Şinasi Nahit Berker

ESERLERİ:

Matbuat Hazretleri (1954), *Demedim mi Nazlı Yarim Ben Sana* (1961), *Gazeteci Olunmaz, Doğulur* (1986).

HAKKINDA: Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

BERKES, Niyazi

Toplumbilimci (D. 21 Ekim 1908, Lefkoşe / Kıbrıs - Ö. 18 Aralık 1988, Londra / İngiltere). İstanbul Erkek Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1931) mezunu. Bitirdiği fakülteye asistan olup Amerika'ya gitti (1935). Chicago Üniversitesinde sosyoloji araştırmaları yapıp, dönüşünde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine asistan olarak atandı (1939). 1941'de doçent oldu. Kürsüsü kaldırılıp açığa alınması üzerine Kanada'ya (1945) giderek Montreal Mc. Gill Üniversitesinde öğretim üyeliği yaptı, profesörlüğe yükseldi (1952). Emekliye ayrıldıktan sonrada Londra'ya yerleşti. Osmanlı dönemi iktisat tarihi, Osmanlı toplum yapısı ile ilgili araştırmalar yaptı, laiklik ve irtica konularında eleştirel yorumlarıyla dikkat çekti. Berkes'in 1942'de yazdığı *Bazı Ankara Köyleri Üzerine Bir Araştırma* adlı alan çalışması toplumbilim alanında Türkiye'de yayımlanan ilk monografilerden biridir.

Makaleleri, 1941'den itibaren *Yurt ve Dünya, Antalya* (1945), *Yön* (1961), *Sesimiz* (1979) gibi dergiler ile *Cumhuriyet* gazetesinde (1960-80) yayımlandı. Son yıllarında Londra yakınlarındaki sahil kenti Folkestone'da yaşıyordu.

ESERLERİ:

Siyasi Partiler (1946), *Batıcılık - Ulusçuluk ve Toplumsal Devrimler* (1965), *200 Yıldır Neden Bocalıyoruz?* (1964), *Arap Dünyasında İslâmiyet – Milliyetçilik - Sosyalizm* (1969), *100 Soruda Türkiye İktisat Tarihi I - II* (1969-70), *Türkiye'de Çağdaşlaşma* (1973), *Türk Düşününde Batı Sorunu* (1975), *İslâmcılık, Ulusçuluk, Sosyalizm* adıyla yeni basım, 1975), *Asya Mektupları* (1976), *Atatürk ve Devrimler* (1983), *Teokrasi ve Laiklik* (1984), *Felsefe ve Toplumbilim Yazıları* (1985), *Unutulan Yıllar* (yayıma hazırlayan: Ruşen Sezer, 1997), *Patrikhane ve Ekümeniklik* (2002).

ÇEVİRİ: *Sokrates'in Savunması* (Platon'dan).

HAKKINDA: Kurtuluş Kayalı / Hocam Niyazi Berkes'in Ardından (Tarih ve Toplum, sayı: 62, 1989), İsmail Coşkun / Niyazi Berkes Üzerine (İÜ Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi, sayı: 2, 1991), İlhan Kutluer / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992), Ali Çakmak / Unutulan Yıllar (Virgül, sayı: 1, Ekim 1997), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Cem Erciyes / Batıcılık, Ulusçuluk ve Toplum-

sal Devrimler (Radikal Kitap, 15.10.2002), Abdullah Tekin / Türkiye'de Çağdaşlaşma (Cumhuriyet Kitap, 21.11.2002).

BERKİ, Ali Himmet

Hukukçu, yazar (D. 17 Ocak 1882, Elbistan / K. Maraş - Ö. 24 Mayıs 1976). Aslen Akseki'nin Unulla köyündendir. İlköğrenimini köyünde ve İbradi Rüştiyesinde yaptı. Daha sonra İstanbul'a gitti ve Tokatlı Mehmed Şâkir Hoca'dan ders okuyarak icâzet aldı (1909). Medresetü'l-Kuzât (1909) mezunudur. Meşihat-ı İslâmiyye Dairesi Fetvahânesinde İ'lâmat Odası kâtipliği (1909), İ'lâmat Odası memur yardımcılığı (1909-11), müsevvidlik (1911) yaptı. Ayrıca Medresetü'l- kudât'ın ahkâmü'l-arâzi hocalığına getirildi (1911-). 1914'te Tokat, 1915'te Amasya, sonra tekrar Tokat ve 1922'de Ankara merkez kadılığına tayin edildi. Bu görevden istifası üzerine Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti Hey'et-i İftaiyye üyeliğine getirildi. İstanbul Üçüncü Asliye ve İstanbul Asliye Mahkemeleri birinci reisliği yaptı. Temyiz Mahkemesine üye ve İkinci Hukuk Dairesine başkan oldu. Vefat edince doğduğu köyde babasının yanına defnedildi.

Hem İslâm ve Osmanlı hukuku hem de Türk medeni hukuku alanında çalıştı. Döneminde pek ilgi gösterilmeyen konulara el attı. Hukukçuluğunun yanı sıra tıp, tarih ve edebiyata, bu arada Fars edebiyatına da ilgi duydu. Ankara'da bulunduğu dönemlerde Mehmed Âkif'le ve kısa bir süre kaldığı Mısır'da da Âkif'in yakın dostu Yozgatlı Mehmed İhsan Efendi ile tanışarak onlarla köklü bir dostluk kurdu.

ESERLERİ:

Fâzılın Galatât Defteri (1919-20), *Eski Hâdiselerde Tatbiki Lâzım Gelen İrs ve İntikal* (1938), *Vakıflar* (I-II, 1940, 1950), *Miras ve Tatbikatı* (1947), *Hukuk Mantığı ve Tefsir* (1948), *Büyük Türk Hükümdarı İstanbul Fatihi Sultan Mehmed Han ve Adalet Hayatı* (1953), *Tasarruf Hukuku Bakımından Dalyan ve Voli* (1953), *İslâm Hukukunda Feraiz ve İntikal* (1954), *İslâm Hukuku* (1955), *Sular Hukuku, Eski ve Yeni Hükümlere Göre* (Sedat Çumralı ile, 1959), *Mecelle* (metin kontrolu ve lugatçe, 1959), *Hâtemül-Enbiyâ Hazreti Muhammed ve Hayatı* (Osman Keskioğlu ile, 1. kitap, Ankara 1959; 2. kitap, Ankara 1960), *Vasiyet ve Ölüme Bağlı Tasarruflar* (1961), *İslâmda Kaza, Hüküm ve Hakimlik ve Tevâbii* (1962), *Kur'an* (1963), *Vakıflara Dair Yazılan Eserlerle Vakfiye ve Benzeri Vesikalarda Geçen Istılah ve Terimler* (1966), *Ahlaka Ait 239 Hadis* (tercüme ve izah, 1968).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Esad Konyalı / Ali Himmet Berki (Teklif, sayı: 29, 1990), Şakir Berki / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992, s. 509).

BERKİ, Kâmil Eşfak

Şair. 1948, Üsküdar / İstanbul doğumlu. İlköğrenimini çocukluğunun geçtiği Yalova'da, ortaöğrenimini Haydarpaşa Lisesinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Yüksek Okulunu bitirerek (1971), Yalova'da eczacılık yaptı. Sonra İstanbul'da kurduğu (1978) Binbirdirek Yayınevi'ni yönetti. Bir ara Galatasaray'da kitapçılığı denedikten sonra eczacılığa döndü (2003).

İlk şiiri, Eskişehir'de yayımlanan *Deneme* dergisinde çıkmıştı (1972). Bazı İngiliz, Amerikan, Afrika, Endonezya şairlerinden *Diriliş* dergisine tercümeler yaptı. Sonra *Gelişme, Edebiyat, Diriliş, Yedi İklim* dergilerinde yayımlanan şiir, yazı ve çevirileriyle tanındı. 2004'te yayımladığı *Çocuğun Miracı* adlı kitabıyla 2004 TYB Yılın Şiir Kitabı Ödülünü aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Ayışığı ve Kervan (1989), *Çocuğun Miracı* (2004).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

Kamil Eşfak Berki

BERKMEN, Abdülcelil

Araştırmacı-yazar (D. 1890, Diyarbakır - Ö. ?). Diyarbakır Askeri Rüştiyesi, İstanbul Mercan İdadisi, Mekteb-i Mülkiye (1911) mezunu. Çalışma hayatına, çeşitli liselerde öğretmenlik yaparak başladı. Daha sonra bazı şehirlerde Milli Eğitim müdürlüğü, ilerleyen yıllarda Danıştay Başkanlığı sözcülüğü, Danıştay üyeliği, Danıştay I. Daire başkanlığı (1950-56) görevlerinde bulunarak emekli oldu.

ESERLERİ:

Elazığ (Harput) Tarihi ve Halkbilgileri, Osmanlıca (ki) Edatları Hakkında Bir Tetkik.

KÂMİL EŞFAK BERKİ

EVET MADAM ANLADINIZ ZATEN BİLİYORDUNUZ

Köşede kim temizler şapkaları
Kim siyah kim içerde kim madam
Ama biliyorum grand prix sizindir madam
Ben bunu daha şimdiden biliyorum madam

Evet madam anladınız zaten biliyodunuz
Ben bundan adım gibi eminim madam
Çünkü siz Sirkeci Meydanında iyi dursursunuz
Dünyanın en belalı meydanı Sirkecidir
Bir yağmur yağar siz Sirkeci Meydanını o zaman görün

Tekmil hemşerilikler iptal edilmiştir
Anladınız madam İstanbullu'luk buna dahildir
Hadi bakalım saygideğer madam
Hadi bakalım kim kimden daha İstanbullu
İnanın madam Sirkeci Meydanı dünyanın en belalı meydanıdır

Ama madam siz beni anlamak istemiyorsunuz
Köprü küçük su süzgün İstanbul bir alemdir
Madam siz bizim Ayazpaşadaki teyzeleri tanıyormuşsunuz

Ama madam bir ışık mezarlarımızı hırpalayacaktır
Bu taraçaya vuran yeleye değen ışıktır
Madam siz doğrusu çok şakacı bir ova gibisiniz
Hani kapkara gün gözlükleri var bizim sokaktan
Onların arkasında durarak yürüyor da geçiyor
Madam siz adamı çıldırmazsınız
Madam siz adamı buğdaylı cehennemde tarla gezdirirsiniz

HAKKINDA: Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. 4, 1969, s. 1416), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s.270).

BERKOK, İsmail.
Bkz. BERKUK, İsmail Hakkı

BERKÖZ, Egemen

Şair. 1941, Karadeniz Ereğlisi / Zonguldak doğumlu. Bolu Erkek Lisesi (1959), Ankara Üniversitesi DTCF İtalyan Filolojisi Bölümü (1963) mezunu. Bir süre *Cumhuriyet Ansiklopedisi*'nde çevirmenlik, 1970'ten sonra reklam şirketlerinde metin yazarlığı yaptı. Cumhuriyet gazetesinin kültür bölümünü yönetti. Şiirleri, 1959'dan itibaren *Yeditepe, Dönem, Papirüs, Ataç, Devinim, Dost, Yelken* gibi dergilerde yer aldı.

"1959'la yayınlamaya başladığı ilk dönem şiirlerinde imge ne denli belirleyici olsa da, görece daha yalın ve değişik bir lirizmi içinde barındıran bir şiirle dikkat çekmeye başlamıştı. Evinden, içinden, iç doğasından vazgeçmeyen; yaşanan kırılgan hayatları bir gözlemci olarak kendi ben'iyle dönüştürüp farklı bir şiirsel zemine sıçratan bir şiirle karşılaşılmıştı. Kendi 'yalnızlıkları' her şeyin önündeydi. 'Çocukluğunun ezik türküsü'nü kendi odasında yeniden dillendiriyordu. Doğanın yalınlığı, müziği; Doğu'da yaşanan hayatın acımasızlığı onun şehir merkezli bireyselleşmesiyle çarpıştığı noktada beliren büyülü dizeler olacaktı." (Orhan Kâhyaoğlu)

ESERLERİ:

Çin Askeri, Ah Devran (1966), *Yalnızlıklar Yalnızlıklar* (1977), *Bu Kitapta Sen Nerdesin* (1981), *Yalnız ve Birlikte* (şiirlerinden seçmeler, 1985), *Salvatore Quasimodo* (şiirlerden seçmeler, 1995), *Unutma* [Toplu Şiirler, 1960-1979] (2003).

Ayrıca İtalyancadan şiir ve hikâye çevirileri vardır.

EGEMEN BERKÖZ

BİR EŞKİYA BİN EŞKİYA

Bir eşkıya at sürüyor büyümeye
büyümeye yıldız yıldız yüksek evlerden
kar üstünde çıplak ayak izlerine.
Bir eşkıya, penceremden gömütlüğe bakıyor
her taşa bir başka göz bakıyor, bir başka
köşe kapmaca oynamıyor, bir başka halay —
taştan taşa korkular, kuşkular, yalnızlıklar.
Ufacık kirli eller uzanıyor uykularıma
tüfek sesleri, kürtçe ezgiler, yıldızlı bir
karanlık, eziyor düşlerimi karanlık.
Dağılıyor umutlar, umutlar darmadağın
yıkılıyor duvarlar, duvarlar darmaduman
bir eşkıya sığmıyor odama, ürkek
bir eşkıya, penceremden gömütlüğe bakıyor
Uzuyorum yıldız yıldız yüksek evlerden
kar üstünde çıplak ayak izlerine.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Orhan Kâhyaoğlu / Söyleşi: "Belli Bir Amaçla Belli Bir Doğrultuda Kendini Zorlayarak Şiir Yazmayı Hep Reddettim - Evren Erem / Şiir Yazmasam Yaşamak Kolay - Yücel Kayıran / 60'lı Yıllar ile 70'li Yıllar Dönemecinde Bir Şair: Egemen Berköz (Sombahar, sayı: 26, Kasım-Aralık 1994), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Orhan Kahyaoğlu / Egemen Berköz-Unutma (Varlık Kitap, Mayıs 2004).

EGEMEN BERKÖZ

SANKİ BAŞKA BİR SEN

Bana bakan bebek başları
çetrefil bir gazete sayfasından
sanki bir gözlük reklamı değil de
yalnızlığın resimleşmiş hali
çocuk saflığı, dehşetle kirletilmiş
dünyanın kıyamet günü hali
sokağa bakan bir genç kız başı
biraz önce yattığı adamın omzu üstünden
biraz önceki titreyişlerin ve acının üstünden
gözlerime bakan pırıltı
derin, yalnız
sanki sen ve o ! o ve sen !
ne garip bir dokunuş
başka bir insan ve sen!
damarı elinde atan ve başka !
sanki bir yatakta beden bedene ve gözlerine bakarak
yalnız sen ve o ! o ve sen !
birden, bir durak
bir arkaya bakış, belirsiz
alımlı, uzak
gider.
Peşinden...
...belki birkaç dize.

BERKSOY, İbrahim

Araştırmacı-yazar. 2 Şubat 1965, Kayseri doğumlu. Kayseri Şükrü Malaz İlkokulu (1976), Kayseri 50. Yıl Dedeman Ortaokulu (1979), Kayseri Lisesi (1982), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümü mezunu (1991). Kayseri Taksan şirketinde makine mühendisliği (1993-03), araştırmacılık, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünde Teknik Araştırma ve Kalite Kontrol Dairesi Başkanlığı yaptı. Edebiyatçılar Derneği ve ODTÜ Mezunları Derneği üyesidir.

İbrahim Berksoy

İBRAHİM BERKSOY

BİR YIĞIN YİTİK YILDIZ

Sizi nasıl bırakırım yalnız
Zaten yalnızsınız
Sanki aysız bir yıldız

Görüyordum gün boyu izliyordu
sizi yalnızlığınız
Bir yığın yitik yıldız
Yaşarken yaşattığınız

Bir kavgaydı yaşantınız
Ne bir barış vardı aranızda
Ne de savaştınız

İlk yazısı (*Yargı*), *Folktur Sanat* dergisinde yayımlandı (1987). Yazılarını daha sonra *Eşik, Kavram Karmaşa, Şiir Odası, Damar, Odtülüler Bülteni* adlı dergilerde yayımladı. Kayseri'de *Eşik* adlı derginin sahibi ve genel yayın yönetmeni (1992-96) oldu. 1998'den itibaren Kayseri FM 38 ile Kayseri Kay TV'de "Düş Gezginleri" adlı bir şiir-müzik-söyleşi programı hazırladı.

ESERLERİ (Deneme):

Akıntıya Karşı Aykırı Düşünceler (2000), *Şiir Okuma Anları* (2005).

HAKKINDA: İbrahim Berksoy'la Söyleşi (Kavram Karmaşa, sayı: 17, Şubat 2001), Metin Elal / Eşik dergisi (Akatalpa, sayı: 49, Ocak 2004), Akıntıya Karşı Aykırı Düşünceler (Odtülüler Bülteni, sayı: 107, Nisan 2002).

BERKSOY, Naci Çelik.

Bkz. NACİ ÇELİK (Berksoy)

BERKTAY, Ali

Oyun yazarı, çevirmen. 2 Haziran 1960, İstanbul doğumlu. Ali Bertan imzasını da kullandı. Yazar Alparslan Berktay ve tarihçi Halil Berktay'ın akrabasıdır. Galatasaray Lisesi mezunu. Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümündeki öğrenimini tamamlamadı. Halk Oyuncuları Tiyatro Topluluğunda çeşitli görevler ve oyunculuk, Tarih Vakfı Yurt Yayınlarında yönetmenlik yaptı. İstanbul'da, BEKSAV Tiyatro atölyesi kurs yöneticisi ve serbest çevirmen olarak çalışmalarını sürdürdü.

Yazı ve çevirileri; *Agon, Evrensel Kültür, Sanat* (yayın kurulu üyesi, 1987-89, Paris) vd. dergilerde yayımlandı. Şarkı sözleri de yazan Berktay'ın bir şarkı sözü, çeşitli tiyatro uyarlamalarını sahneye koyan Ayşe Emel Mesçi tarafından bestelenmiştir. *Kerbela* adlı oyunu ile 1996 II. Yunus Emre Özgün Oyun Büyük Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

OYUN: *Kerbela* (1996).

ARAŞTIRMA: *Tiyatro, Devrim ve Meyerhold* (1997).

DERLEME-HAZIRLAMA: Tarih Eğitimi ve Tarihteki 'Öteki' Sorunu (H. C. Tuncer ile, 1998).

ÇEVİRİ: *Kamo: Lenin'in Fedaisi* (J. Baynac'dan, 1987), *Osmanlı Döneminde Arap Kentleri* (A. Reymond'dan, 1995), *Türk Tarih Tezinden Türk-İslâm Sentezine* (E. Copeaux'dan, 1995), *Modernleşme Sürecinde Osmanlı Kentleri* (P. Dumont, F. Georgeon'dan, 1996), *Latin Amerika Solu Kendini Sorguluyor* (M. Harnecker'dan, 1997), *Kutsal Ateş* (Y. Luibomov'dan, 1997), *İşkenceler Zamanı* (R. Muchembled'dan, 1998), I. Fenoglio-F. Georgeon (yay. haz), *Doğuda Mizah* (2000).

HAKKINDA: Vitrindekiler / Tarih Eğitimi ve Tarihteki 'Öteki' Sorunu (Cumhuriyet Kitap, 01.10.1998), TBE Ansiklopedisi 1 (2001).

BERKTAY, Alpaslan

Hikâyeci. 1924, İzmir doğumlu. İstanbul Kabataş Lisesi (1942), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1948) mezunu. Bir süre serbest hekimlik yaptıktan sonra Buca (İzmir), Süreyyapaşa (İstanbul) sanatoryumlarında görev aldı. Hikâyeleri *Yeditepe, Ataç, Soyut* vd. dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Merdiven (1960), *Bulutlar* (1979).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

BERKTAY, Fatmagül

Siyaset bilimci. 5 Mayıs 1950, Manisa doğumlu. Tam adı Fatmagül Berktay (Baltalı). Ankara Kavaklıdere İlkokulu, TED Ankara Koleji, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Yüksek lisans çalışmasını İngiltere University of York'ta tamamladı. Yüksek lisans tezi: "*Women and Relligion*". Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı uzmanı (1980-84), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü araştırma görevlisi (1991-95) olarak görev yaptı. 1996'da İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi oldu. İstanbul Üniversitesi SBF Siyaset Bilimi Anabilim Dalı başkanı olarak görev yaptı. Aynı zamanda yüksek lisans programında feminist teoriler dersi verdi.

Makaleleri 1984'ten itibaren *Saçak, Toplumsal Tarih, Defter, Virgül, Kadın Araştırmaları Dergisi, İÜ SBF Dergisi, Tarih ve Toplum* dergilerinde yayımlandı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Ekonomik Sosyal Tarih Vakfı (kurucu), Toplumsal Araştırmalar Vakfı (kurucu) üyesidir.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Kadın Olmak, Yaşamak, Yazmak* (1991), *Tektanrılı Dinler Karşısında Kadın* (1996), *Women and Relligion* (1998), *Tarihin Cinsiyeti* (2003).

ÇEVİRİ: *Mao Zedung / Yayımlanmamış Yazılar* (Stuart Schram 'dan, 1976), *Edebiyat, Müzik ve Felsefe Üzerine* (A. A. Sdanov'dan, 1977), *Kapitalizm ve Sonrası* (George Thomson'dan, 1978), *Kadın ve Eşitlik* (A. D. J. Mitchell'den, 1983), *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu* (P. Wittek'den, 1985), *İttihatçılıktan Kemalizme* (Feroz Ahmed'den, 1986).

HAKKINDA: Server Tanilli / Kendi Adını Koymak (Cumhuriyet, 3.5.1996), Filiz Keresteciođlu / Söyleşi (Güncel Hukuk dergisi, Mart 2004).

Halil Berktay

BERKTAY, Halil

Yazar, tarihçi. 27 Ağustos 1947, İzmir doğumlu. Yale Üniversitesi (ABD, 1968) mezunu. Öğretim görevlisi olarak Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde çalıştı (1969-71, 1978-83), Kaynak Yayınlarını yönetti (1983-86), haftalık *2000'e Doğru* dergisinin Ankara temsilciliğini (1987'den itibaren) yaptı. Çalışmalarını serbest yazar olarak sürdürdü.

Avrupa ve Türkiye tarihi, politika ve kültür konularında makaleleri *Tarih ve Toplum, Saçak, Toplum ve Bilim, Türkiye Gerçeği* gibi dergiler ile *Aydınlık* gazetesinde yer aldı.

ESERLERİ:

Cumhuriyet İdeolojisi ve Fuat Köprülü (1983), *Kabileden Feodalizme* (1983), *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın* (1996), *Türkiye Tarihi I, II, III, IV, V.*

BERKTİN, Cezmi Tahir

Eğitimci, şair (D. 1903, Demirci / Manisa - Ö. 14 Ekim 1979). İlkokulu Alanya'da okudu. İzmir Amerikan Koleji (1931), Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Şubesi (1934) mezunu. Türkçe öğretmeni olarak Ankara ve Balıkesir (1937) liselerinde çalış-

ti. 1939'da Balıkesir Maarif müdürü oldu. 1939'da Bakanlık (Maarif) müfettişliğine, 1948'de ABD'de yurt dışındaki talebeler müfettişliğine getirildi. 1952'den itibaren Ankara Koleji müdürü olarak görev yaptı. Daha sonra Millî Eğitim Bakanlığında Etüd Araştırma Bürosu müdürlüğü gibi çeşitli görevler üstlendi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ejekleyoş* (1933), *Bayrak* (1974).

İNCELEME: *Sart Harabeleri* (Rahmi Balaban'la birlikte), *Tembel Çocuklar Hakkında Bir İnceleme* (1960), *İştahsız Çocuklar Hakkında Bir İnceleme* (1960), *Problemli Çocuklar ve Problem Sebepleri* (1962), *Öğrencilerde Davranış Bozuklukları ve Psikosomatik Rahatsızlıklar* (1968), *Eğitim Amaçları, Çocuklarımız ve Biz* (1969), *Okul Öncesi Eğitim ve Çocuklarımız* (1971), *Öğrenci Problemleri* (1974).

ÇEVİRİ: *Episkope ve Şürekası, Üç Köşeli Şapka* (1937), *Cenubi Garbi Anadolu'da Türk Mimarisi* (1940).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir? (1962), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

BERKUK, İsmail Hakkı

Tarihçi (D. 1890, Yağlıpınar köyü / Pınarbaşı / Kayseri – Ö. 1954, Londra / İngiltere). Kafkas kökenli bir aileden, Çerkez Kabartay boyundandır. Berkuk, zor şartlarda Harp Akademisini bitirdi (1910). Önce Makedonya'da, Birinci Dünya Savaşı yıllarında Irak ve Kafkasya cephelerindeki birliklerde görev yaptı, Azerbaycan ve Kuzey Kafkasya'da savaşan İslam Ordusu ve Kuzey Kafkasya Kolordusunda kurmay subay ve örgütçü olarak görevlendirildi. İstanbul'daki Kafkas göçmen örgütlerinde çalıştı. Bağımsız Kuzey Kafkasya Cumhuriyetinin kurulması için yoğun çaba sarf etti. Yurdunun bağımsızlığı için savaştı. Dağıstan ve Çeçenistan'daki ulusal hareketler içinde yer aldı (1920). Anadolu'daki Kurtuluş Savaşına katıldı. Tuğgeneral rütbesine kadar yükseldi. Bu rütbeden emekli olduktan sonra, askerî okullarda ve Harp Akademisinde taktik dersleri verdi. Harp Tarihi Encümeni başkanlığı (1936), Askeri Yargıtay üyeliği (1943) yaptı. İkinci Dünya Savaşı başlarında Millî Savunma Bakanlığı Seferberlik Şube Müdürlüğü görevindeydi.

TBMM'de IX. ve X. dönemler Kayseri milletvekili oldu (1950-54). 1954 seçimlerinde tekrar seçildi ise de görev yapmaya ömrü vefâ etmedi. Kafkasyalıların yayın organlarında ve askeri dergilerde yazdı.

ESERLERİ:

340-341 Senesi Harbiye Mektebi Zabitan Kursunda Arazi Üzerine Tatbik Edilen Tabiye Meseleleri, Tabiye-i Esasiye (4 kitap, 1927), *Müşterek Tabiye, Muhtelif Sınıfların Birlikte Sevk ve İdaresi* (1928), *Tabiye Meseleleri* (1928), *Kurtuluş Yolu* (1957), *Tarihte Kafkasya* (1948).

HAKKINDA: TBMM Albümü 1920-1994 (1994, s. 196), Sefer E. Berzeg / Kafkas Diasporası'nda Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü (1995, s. 57-58-59), Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BERZEG, Kâzım

Hukukçu-yazar. 1938, Samsun doğumlu. Büyük Çerkes Sürgününde (1864) Anadolu'ya göç ederek Samsun yöresine yerleşen bir Vubıh ailesine mensuptur. İlk ve ortaöğrenimini Samsun'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1961) mezunu. Bir süre serbest avukatlık ve çiftçilik yaptı. Kavak'ta Ziraat Odası Meclis başkanlığı ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği Samsun il temsilciliği görevlerinde bulundu. Daha sonra Ankara'da DSİ genel müdürlüğü, Türkiye Şeker Fabrikaları ve Sanayi Bakanlığında müşavir avukat olarak çalıştı. Emekli olduktan sonra tekrar serbest avukatlık yaptı. Samsun Kafkas Kültür Derneği ve Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Derneğinin yönetim kurullarında görev aldı.

İlk yazıları 1962-64 arası yerel basında yer aldı. 1964-94 yıllarında *Zafer, Son Havadis, Milliyet, Cumhuriyet, Pazar Postası, Yeni Kafkasya* gazeteleri ile *Forum, Polemik, Yeni Forum, Ankara Barosu, Türkiye Barolar Birliği, Kafkasya Gerçeği, Tarih ve Toplum, Yedi Yıldız* gibi dergilerde hukuk, tarım, politika ve tarih konularında çok sayıda yazısı yayımlandı.

ESERLERİ:

Türk Tarım ve Toprak Reformu (1972), *Hukuk Başlangıcı ve Ayni Haklar* (1978), *1820 Edirne Muahedesinden Sonra Osmanlı Devleti'nin Çerkes Politikası* (1990), *Liberalizm Demokrasi Kapıkulu Geleneği* (1993), *Liberalizm Hukuk Ahlâk* (1994).

HAKKINDA: Ali Kayıkçı / Mahalleden Bölgeye (c. 1, 2000).

BERZEG, Sefer E.

Araştırmacı-yazar. 1943, Kavak / Samsun doğumlu. Babasının memurluk görevleri nedeniyle ilk, orta ve lise öğrenimini Samsun, Amasya ve Sinop'ta yaptı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Çocukluk yıllarında çeşitli geçici işlerde, üniversite yıllarında ise Petrol Ofisi genel müdürlüğünde çalıştı. Başta Ankara olmak üzere çeşitli şehirlerdeki Kafkas Kültür Derneklerinin çalışmalarına katıldı. Serbest avukatlık yaptığı Samsun'da, 1972-88 yılları arası Kafkas Kültür Derneğinde yönetim kurulu başkanlığında bulundu.

1960'tan itibaren Türkiye'deki Kafkasyalılara ait yayın organlarında (*Yeni Kafkas, Kafkasya, Birleşik Kafkasya, Nartların Sesi, Kuzey Kafkasya, Kuzeysu, Yedi Yıldız* gibi dergi ve gazetclerde) şiirleri ve araştırmaları yayımlandı. Ayrıca Samsun'da *Kafkasya Gerçeği* (1990-93) isimli bir dergi çıkararak derginin sahipliği ve yazı işleri müdürlüğünü üstlendi.

ESERLERİ:

Kafkas Hasreti (şiir antolojisi, 1966), *Vatan Düşüncesi, Adıge Şiirinden Seçmeler* (1967), *Muhacerette Kuzey Kafkasyalı Yazarlar* (1968), *Adıge Çerkes Alfabesinin Tarihçesi* (1969), *Kuzey Kafkasya Göçmenlerinden Besteciler Ressamlar Hattatlar* (1971), *Ölümünün 12. Yıldönümünde Yaşar Doğu'nun Hayatı* (1973), *Gurbetteki Kafkasya'dan Belgeler I, II, II.* (1985, 89), *Se Syduinay* (Adıgece şiirler, 1986), *Türkiye Kurtuluş Savaşı'nda Çerkes Göçmenleri* (1990), *Kafkas Diasporası'nda Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü* (1995), *Kafkasya ve Çerkesler Bibliyografyası* (1996).

HAKKINDA: Ali Kayıkçı / Mahalleden Bölgeye Samsun (c. 2, 2001).

BESLİ, Hüseyin

Gazeteci - yazar, siyaset adamı. 1953, Görele / Giresun doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü (1974) ve aynı üniversitenin İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü (1976) mezunu. Bir süre ticaretle uğraştı. SSK Gedikpaşa Dispanserinde, Sümerbank Beykoz Deri ve Kundura, Sümerbank Defterdar Yünlü Dokuma kuruluşlarında çalıştı. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler danışmanı (1994-98) görevinde bulundu. *Yeni Şafak* gazetesinde genel yayın yönetmenliği yaptı. 3 Kasım 2003 seçimlerinde

Hüseyin Beslı

HÜSEYİN BESLİ

BENİM BOSNALI KAHRAMANLARIM...

Kuşkusuz Bosna'da herkes kahraman. Ölenler yiğitçe gitmiş birer masal kahramanı. Daha şimdiden adlarına ağıtlar yakılmış. Savaşlarda nasıl kükredikleri anlatılıyor evlerde, kahvelerde, kaç meleğin koluna girdiği fısıldanıyor kulaktan kulağa. Belli ki tılsım bozulmasın diye...

Ama bu kahramanlıkların nesilden nesile ulaşması için bazılarının, bütün halk adına öne çıkması gerekiyor. Ben, bunlardan sadece birkaç tanesini sizlere takdim edeceğim.

İlk kahraman yıllar önce yaşamış, bütün Bosna'nın ortak kahramanı Gradaçaşlı Hüseyin Kaptan Paşa; 1800'lü yılların ikinci yarısında yaşamış, Bosna-Hersek'ten sorumlu Osmanlı Paşası. Osmanlı'nın Balkanlarda gücünün azaldığını gören Paşa; Saray'dan otonomi ister. Ancak; isteği kabul edilmez ve tutuklanıp İstanbul'a getirilir. Rivayetlere göre son sözü "Sultan'a söyleyin, belki ben göremeyeceğim ama Bosna bir gün devlet olacak" olur. Bugün Bosna'da herkes, Hüseyin Paşa'yı anarak, "Evet Paşam sen görmedin ama biz nihayet devlet olduk" diyorlar ve bütün halk, devlet olmayı abartılı bir biçimde önemsiyorlar. Neredeyse devlet olmanın herşeyi çözeceğine inanıyorlar.

Sizlere takdim edeceğim, benim sizler için seçtiğim kahramanlardan ikincisi; Dr. Sadık Rakanoviç. Dr. Sadık; 1942 doğumlu, 1966 yılında Belgrat Tıp Fakültesi'ni bitirmiş. Kendi halinde bir tıp adamıyken, savaş başladığında, bir çok benzerleri gibi, her şehir, hatta her mahalle kendini korumaya çıkığında o da komutan oluvermiş. Ne zaman ki; düzenli ordu kurulmuş, doktor, askerliği bırakmış. Şimdi bir nevi sivil savunmacı olarak bir sürü iş yapıyor. Doktordan size daha önce bahsetmiştim. Split'ten itibaren rehberimizdi o. O'nu benim özel kahramanım yapan şey; zor, meşakkatli ve uzun süren dağ yolculuğumuz da hep ciddiyetini koruyan dostumuzun ne zaman ki Sarayova şehri görülür görülmez geçirdiği değişimdi. O halini görmeliydiniz. Hiç oturmuyordu. Araçtaki herkesin elini sıkıyor, kısık sesiyle bildiği bütün şarkıları boğazı yırtılırcasına söylüyordu. Anlaşılan nişanlılerini ve emanetlerini önemsemiş ve yol boyunca bunun sıkıntısını çekmiş olacak ki; şehir görülür görülmez bütün baskıları üzerinden atmış ve coşmuştu. Dostum; belki o anda coşkunu yeterince paylaşamadım. Belki ben, o anda, Sarayova'yı görmeyi kiminle paylaşmak istediğimi düşünüyordum. Ama seni hiç unutmayacağım; ismini unutsam bile coşkunu ve sevincini asla...

Size getirdiğim üçüncü kahraman, şimdi adını bile hatırlamadığım, dönüş yolunda tünelin başında tanıştığım bir genç subay. Sevgili Kansu'nun yardımıyla tanışmış, hem vaktin geçmesini, sıramızın gelmesini bekliyor; hem de sohbet ediyorduk. Dedesinin her yıl bir ayı İstanbul'da geçirdiğini; bunun için bütün yıl para biriktirdiğini ve diğer on bir ayda da kendilerine masal anlatır gibi İstanbul'u anlattığını söylüyordu. Kendisinin hiç İstanbul'a gelip-gelmediğini sordum, hiç gelmemişti. Saf saf davet ettim kendisini. İşte O'nu gözümde kahramanlaştıran şey o zaman gerçekleşti. Davetimi; "Bu savaş bitmeden ben hiç bir yere gidemem" diye cevaplıdı. O an yüreğim titredi, gözlerim buğulandı. Sohbeti sürdüremedim. Cevabımı şimdi vermek istiyorum: İnanıyorum ki; hangi yolla olur bilmem, ama sözlerim sana ulaşacaktır. "Genç dostum; bu savaş bitecek, hem de zaferle. Seninle ister İstanbul'da, ister Sarayevo'da oturup kahve içeceğiz. 'Eminim birbirimize anlatacak çok şeyimiz olacak, ama ben şimdiden tedirginim. Sen bir ulusun kurtuluşunu anlatırken ben ne anlatacağım diye. Yıllar sonra da bugünkü saplantılarımdan, güya insani yanımdan mı bahsedeceğim."...

(*Yol Boyunca*, 1999)

Adalet ve Kalkınma Partisi'nden İstanbul milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi. Dcnemeleri *Düşünce, İstanbul Bülteni, Girişim, Gerçek Hayat, Yeni Zemin, Yeni Devir, Yeni Şafak* vb. gazete ve dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

DENEME: *Hayata Derkenar* (1999).

GEZİ: *Yol Boyunca Gezi Notları* (1999).

BEŞE, Ahmet

İngiliz dili araştırmacısı. 31 Ekim 1961 doğumlu. Atatürk Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü (1985) mezunu. Yüksek lisansını (1989) ve doktorasını (1995) Atatürk Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı. Aynı yerde okutmanlık (1986), araştırma görevliliği (1995-96), öğretim üyeliği (1996-) yaptı. İletişim Fakültesi dekan yardımcılığı (1998-2001), İletişim Fakültcsi Satın Alma Komisyonu başkanlığı (1998-2001), Yönetim Kurulu üyeliği (1998-2001), ASAT Yönetim Kurulu üyeliği (2002-2004) görevlerinde bulundu.

Yazıları, *Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*'nde; bildirileri çeşitli sempozyum kitaplarında yayımlandı. Çeşitli panellerde panel yöneticiliği yaptı. *Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Aile Politikası* kitabı içinde *"Büyük Britanya'da Aile"* adlı bölümü çevirdi. *Akademik Araştırmalar Sosyal Bilimler Dergisi*'nin editörlüğünü yaptı. *Modern Toplumun Birey ve Aile Üzerine Etkisi* (1990) adlı bir kitabı vardır.

BEŞE, Hakkı Kâmil

Öykü ve oyun yazarı (D. 1899, Moğsu [Gökçesu] köyü / Araç / Kastamonu - Ö. 15 Ocak 1982, İstanbul). Konya Sultanisi (1920), Mektebi Mülkiyc (İstanbul Siyasal Bilgiler Okulu, 1923) mczunu. Çalışma hayatına İstanbul Defterdarlığında gclirler memuru olarak başladı. Sırasıyla 1924'te Divân-ı Muhasebat (Sayıştay) murakıp muavinliğine, 1925'te murakıplığa atandı. Yine Maliye Bakanlığında müfettiş yardımcılığı (1926-29), müfettişlik (1929-36) yaptı. 1935 yılında Fransa'da müfettişlik stajını tamamladıktan sonra İstanbul Defterdarlığında İrat ve Servet Vergileri müdürü oldu. 1937 yılında yeniden Maliye Bakanlığı müfettişliğine atandı. Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu üyeliğinden (1938) sonra İktisat Bakanlığında Teftiş ve Murakıp Heyeti reisliğinin (1939-43) ardından Başbakanlık müsteşar yardımcılığı görevini yürüttü (1943-48). Son olarak iki yıl Vakıflar genel müdürü (1948-50) olarak hizmet verip 1950 yılında emekli oldu.

Emeklilikten sonra İstanbul'a yerleşerek ticaretle uğraştı. Arkadaşlarıyla birlikte bir şirket kurup gaz maskesi ithalatı yaptı. Ancak başarılı olunmayınca bu işi bırakıp Eminönü'nde Çiçek Lokantasını açıp kapattı. Demokrat Parti döneminde Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın isteği üzerine Vakıflar Bankasının kuruluş kanun taslağını hazırladı. Banka, 1954 yılında kurulunca denetçi olarak görev aldı. Banka Yönetim Kurulu kararıyla sigorta şirketinin kuruluş mevzuatını hazırlamakla görevlendirildi. 1957 yılında Güneş Sigortanın kurulmasını sağladı. 1952 yılında Türkiye Köylü Partisinin kurucuları arasında yer aldı. Parti 1957'de Osman Bölükbaşı'nın liderliğindeki Cumhuriyetçi Millet Partisine katıldı. Görevleri DP iktidarından sonra da devam etti. 27 Mayıs 1960 darbesin-

den sonra İş Bankası Yönetim Kurulu üyesi oldu. Millî Birlik Komitesi tarafından Kurucu Meclise üye seçildi. Görevi 1961'de sona erince İstanbul'a döndü. Yakalandığı Parkinson hastalığından kurtulamayarak vefat etti. 1927 yılında Melâhat Emine Hanımla evliliğinden Vural ve Ünal adlarında iki oğlu bulunmaktadır. Küçük Çamlıca Mezarlığında toprağa verilmiştir.

Yoğun çalışma döneminin ardından hikâye ve oyunlarını yazmaya ağırlık verdi. Hikâyecileriyle tanındı. Cumhuriyet dönemi hikâyecileri arasında saygın bir yer edindi. Parkinson hastalığı, daha verimli olmasını önledi.

"Çok başarılı ve üstün hizmetlerle dolu memuriyet ve devlet hayatının yanı sıra yazmaya da meraklıydı. Sayıştay Denetçiliği ve Maliye Bakanlığı Müfettişliği görevleri dolayısıyla Türkiye'nin birçok yerini gezmiş, halkın kültürel yaşayışını incelemişti. Özellikle memleketi Araç'ta içinde yaşadığı ve gezdiği gördüğü köylerdeki halk kültüründen aldığı ilhamla hikâyeler ve bir oyun yazdı. Hikâyeleri, edebiyat çevrelerince beğenildi. Hikâyeci olarak edebiyat ansiklopedilerine, biyografi kitaplarına alındı." (Nail Tan)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Tek Çarık Yüzbaşı* (uzun öykü, 1946), *Kırkkanat* (1976).

OYUN: *Fırıldak* (1969).

DİĞER - ESERLERİ: *Memurlar Hakkında Muhakeme Usulleri* (1943), *Radyo' da Üç Konuşma* (1948), *Milletlerarası İlim Yarışması ve Haklarımız* (1969).

HAKKINDA: Ali Çankaya / Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. 2, 1954), Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir? (1962), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), Ali Çankaya Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. 4, 1968-1969), Fuat Yaşar / Her Yönüyle Araç (1990), Mehmet Kaplan / Hikâye Tahlilleri (5. bas. 1994), TBMM Albümü 1920-1994 (1994), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Türk Dünyası Ansiklopedisi (c. 2, 2002), Nail Tan / Kastamonulu İki Şair, Araştırmacı, Hikâyeci ve Oyun Yazarı - Hakkı Kâmil Beşe ve Halil Erdoğan Cengiz (2003).

BEŞ'ER, A. Aziz

Şair, yazar. 1919, Düzce / Bolu doğumlu. Yirmi yaşından itibaren çeşitli konularda yazı, inceleme ve şiirler yazdı. Memurluk yaptı. Daha ziyade şiirle ilgilendi ve bu alanda eserler verdi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Aklım* (1938), *Atatürk'ün Yılları* (1960), *Anacığım* (1976), *Anma Günleri* (1986).

MESLEKİ: *Mükelleflerin Vergi Karneleri Rehberi* (1954).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBÜSKA (c. 1, 1975), İsa Kayacan / A. Aziz Beşer (Anacığım, 1976), TDOE - TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

Faruk Beşer

BEŞER, Faruk

İlahiyatçı. 22 Nisan 1952, Trabzon doğumlu. İlkokulu Trabzon'da okudu. İzmit İmam-Hatip Okulu (orta kısım), Yozgat İmam-Hatip Lisesi (1972), Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi (1978) mezunu. Aynı üniversitede İslâm hukuku alanında 1980'de yüksek lisansını, 1985'te ise *"İslâmda Sosyal Güvenlik"* konulu tezle doktorasını tamamladı. 1994'te Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde yardımcı doçent, 1996'da doçent, 2000'de profesör oldu. 1996-98 arasında aynı fakültenin dekan yardımcılığını yaptı.

ESERLERİ:

İslâma Göre Sosyal Hayatımız (2003), *Hanımlara ÖzelİlmihaI* (2003), *Hanımlara Özel Fetvalar* (2003), *Kadının Çalışması ve Sosyal Güvenliği* (2003), *İslâm Göre Günlük Hayatımız* (2003).

BEŞER, Rıza

Şair, yazar. 1922, Alhasuşağı köyü / Arapkir / Malatya doğumlu. Balıkesir Necatibey Öğretmen Okulu (1945) mezunu. Afyon'da (1945), Geyve, Kocaeli, Hendek, Adapazarı'nda sınıf öğretmenliği, idarecilik, maarif memurluğu (1945-61); Gümüşhane, İskenderun, Tekirdağ ve İstanbul'da ilköğretim müfettişliği (1961-77) yaptı. 1977'de emekli oldu. İLESAM ve TÜRKSAV üyesidir.

İlk öyküsü 1936'da *Son Telgraf* gazetesinde, ilk şiiri 1937'de *Yedigün* dergisinde yer almıştı. Şiir ve yazılarını sonraki yıllarda daha çok *Arapgir Postası* ve *Balıkesir Postası* gazeteleri ile *Yedigün*, *Büyük Doğu* (bir süre yazdı ve çalıştı), *Yeni Defne* dergilerinde; zaman zaman da *Servet-i Fünun Uyanış*, *Varlık*, *Yeditepe*, *İnkılapçı Gençlik*, *Dikmen*, *Çınaraltı*, *Yürüyüş*, *Kaynak*, *Yesevi*, *Size* dergileri ile *Memleket* ve *Akşam Haberleri* gazetelerinde yayımladı. On şiiri TSM formlarında bestelenmiş, üç şiiri İngilizceye çevrilerek bir antolojide yayımlanmıştır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gönül Çırpınışları* (1940), *Beyanname* (1942), *Yolcuma Mektuplar* (mensur şiir, 1944), *Bayrağım ve Yurdum* (1946), *Sadaka* (1947), *Yaşam Türküsü* (hicivler, 1984).

Rıza Beşer

RIZA BEŞER

ODAMA GELDİĞİN ZAMAN

Sen odama geldiğin zaman,
Bu masa şevk içindedir.
Kalemim alabildiğine hür,
Ayaklarında halı çiçek çiçek gülüş,
Koltuk daha rahat, divan daha geniş.

Sen odama geldiğin zaman,
Resimler, akvaryumda balıklar memnun,
Ocağın alevi memnun görünür.
Işıklı gök yüzüdür bu tavan,
Bu çocuk gürültüsü kuş cıvıltısı kesilir.

Sen odama geldiğin zaman,
On sekiz yaşımın türküsünü dinle.
Kapım seninle aralık, ardından,
Odama bahar dolar seninle...

RIZA BEŞER

BENDEKİLER

Şirin için dağı delen Ferhat'm,
Gönülde kanayan yarası bende.

Kişneyip şahlanan yağız bir atın,
Özgürlük yaylası, ovası bende.

Eşitlik, kardeşlik deyip aldatın,
Yoksul ve kölenin tasası bende.

Kini, düşmanlığı bir yana atın,
Barışın, erdemin sevdası bende.

Sevdalı öyküm sonra anlatın,
Ferhat gibi ölmek sırası bende.

SÖYLEV: *Millî Bayramlarımız* (1952), *İstiklal Savaşı* (şiir - söylev, 1976).

DÜŞÜNCE: *Kendini Bulan Adam* (1961).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

BEŞERGİL, Nurdan

Öykücü. 1971, İstanbul doğumlu. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1992) mezunu. İlk öyküsü 1994'te *Varlık*'ta, sonraki yıllarda öyküleri *Adam Öykü*, *Düşler Öyküler*, *Fayton*, *Fayton Öykü*, *Hayalet Gemi*, *Varlık* dergilerinde yayımlandı. *Akşam-lık*, *Cumhuriyet Kitap*, *Kitap-lık*, *Radikal Kitap*, *Virgül* dergilerinde kitap eleştirileri yazdı. *altZine.net* ve *Araf Dergi* isimli on-line dergilerde de farklı metinleriyle yer aldı. Beşergil, 1995'te Yaşar Nabi Nayır Öykü Ödülünü kazandı. Öykülerinin bir kısmını *Rüzgar Çıktı* (1996) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heccöykü, Ekim-Kasım 2004).

BEŞİKÇİ, İsmail

Araştırmacı-yazar. 1939, İskilip / Çorum doğumlu. İlk ve ortaokulu İskilip'te okudu. Çorum Lisesi (1958), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1962) mezunu. Doktora tezi: "*Doğu'da Değişim ve Yapısal Sorunlar - Göçebe Alikan Aşireti*" (1969). 1964'te Hozat'ta Maiyet memuru iken Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesine asistan olarak girdi. 1968 yılında *Doğu Anadolu'nun Düzeni Sosyo-Ekonomik Temeller* adlı kitabında suç işlediği gerekçesiyle açılan soruşturmanın ardından görevine son verildi. Kürtçülük, bölücülük yaptığı iddiasıyla Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesince gözaltına alınarak tutuklandı (1971). *Doğu Anadolu' nun Düzeni* kitabı için sekiz yıl dört ay, anlattığı dersler nedeniyle sekiz ay ağır hapis cezasına çarptırıldı. 14.7.1974'te çıkarılan aftan yararlanarak tahliye olduysa da sonraki yıllarda yeniden hapse girdi.

Yazdığı kitapların hemen hemen tamamı toplatıldı. Bu kitaplar ile gazete yazıları, aldığı ve yazdığı mektuplardan dolayı hakkında çok sayıda dava açılarak her birinden hapis ve para cezalarına çarptırıldı. Ceza sürelerini Ankara Merkez, İstanbul Toptaşı, Sakarya, İzmit, Çanakkale gibi çok sayıda cezaevinde geçirdi.

Ekim 1990'da Almanya'da düzenlenen Kürtlerle Dayanışma Gecesi'ne gönderdiği bir mesajdan dolayı Ankara DGM'ce Mart 1991'de yeniden tutuklanarak Ankara Merkez Cezaevine kondu. TCK'nın 141, 142 ve 163 gibi maddeleri kaldırılınca Nisan 1991'de serbest bırakıldı. O güne kadar yargılandığı tüm davalar düştü. 1991 affından sonra, Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. ve 8. maddelerinden yargılanarak hakkında yeni para ve hapis cezaları verildi.

ESERLERİ:

Doğu Mitinglerinin Analizi (1967), *Doğu Anadolu'nun Düzeni Sosyo-Ekonomik Temeller* (1968, yeniden yazılarak *Bilim Yöntemi* adıyla, 1976; 2 cilt halinde, 1992), *Doğu'da Değişim ve Yapısal Sorunlar - Göçebe Alikan Aşireti* (doktora tezi, 1969), *Bilim Yöntemi Türkiye'deki Uygulama 1 Kürtlerin Mecburi İskânı* (1977, toplatıldı), *Bilim Yöntemi Türkiye' deki Uygulama 2 Türk tarih Tezi Güneş-Dil Teorisi ve Kürt Sorunu* (1978, toplatıldı), *Devletlerarası Sömürge Kürdistan* (1990, toplatıldı), *Bilim-Resmi İdeoloji, Devlet-Demokrasi ve Kürt Sorunu* (1990, toplatıldı), *Bir Aydın Bir Örgüt ve Kürt Sorunu* (1990, toplatıldı), *Bilim Yöntemi Türkiye'deki Uygulama 3 Tunceli Kanunu -1935 ve Dersim Jenosidi* (1991, toplatıldı), *Bilim Yöntemi Türkiye'deki Uygulama 4 Orgeneral Muğlalı Olayı Otuziiç Kurşun* (1991, toplatıldı), *Bilim Yöntemi Türkiye'deki Uygulama 5 Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Tüzüğü -1927 ve Kürt Sorunu* (1991, toplatıldı), *Bilim Yöntemi Türkiye'deki Uygulama 6 Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Programı -1931 ve Kürt Sorunu* (1991, toplatıldı), *Ortadoğu'da Devlet Terörü* (1991, toplatıldı), *Kürt Aydını Üzerine Düşünceler* (1991), *UNESCO'ya Mektup* (1991), *Başkaldırının Koşulları* (1991), *Bilim Yöntemi Türkiye' deki Uygulama Kürdistan Üzerinde Emperyalist Bölüşüm Mücadelesi 1915-1925* (c. 1, 1991, toplatıldı), *Bilimsel Yöntem Üniversite Özerkliği Açısından İsmail Beşikçi Davası III Gerekçeli Karar* (1992), *Doğu Anadolu'da Göçebe Kürt Aşiretleri* (1992).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. III, 1982), Yurt-Kitap - Yayın / Haber Mektubu - İsmail Beşikçi ile İlgili Olarak Elimize Ulaşan Mektubu Sunuyoruz, Gerçeğe Adanan Ömür; İsmail Beşikçi (Kitap gazetesi, 1.6.1992).

BEŞİR FUAD

Fikir adamı, yazar (D. 1852, İstanbul- Ö. 5 Şubat 1887). Babası Hurşid Paşa'dır. Anne ve baba tarafından Gürcü asıllıdır. Fatih Rüştiyesini, Suriye'de Halep Cizvit Mektebinde bir süre okuduktan sonra Askerî İdadi (1871) ve Mekteb-i Harbiyeyi (1973) bitirdi. Sarayda görev alarak Abdülaziz'in yaverliğini (Yâverân-ı Hazret-i Şehriyârî) yaptı (1883-76). Karadağ (1875) ve Rus (1877) savaşlarına, Girit isyanının bastırılmasına gönüllü olarak katıldı (1878). Girit'te İngilizce ve Almanca öğrendi. 1877-78 Rus Harbine de katıldı. 1881 yılı başlarında İstanbul'da kolağası olarak Harbiye'de göreve başladı, Harbiye Levazımat-ı Umumiyye Dairesinde teftiş heyeti komisyonunda üye oldu. İki yıl burada çalıştıktan sonra Haydarpaşa Hastanesinde hesap işleriyle görevlendirildi ve askerlikteki son görevi de bu oldu. Kolağası rütbesinde iken askerlikten ayrılıp (1884) *Ceride-i Havadis*'in başyazarlığını üstlendi. Bir ara Darüşşafaka Mektebinde fahri olarak öğretmenlik yaptı. Son günlerinde depresyona girdi. Annesinin tutulduğu akıl hastalığına yakalanmak korkusu taşıyordu, bu nedenle kendini sefahata verdi. Ailesinin geçimini teminde daha fazla zorluğa düşmemek için hayatına son verdiğini açıklayan bir mektup bıraktı ve otuz beş yaşında iken önceden planladığı tarzda bilek damarlarını keskrek intihar etti. Bu mektubunda cesedini Tıbbiyeye vasiyet ettiğini yazmışsa da cenazesi Eyüp Sultan Kabristanına defnedildi, ancak mezarı daha sonra kayboldu.

Gazeteciliğe başlamadan önce Mustafa Reşid'in çıkardığı *Envar-ı Zekâ* adlı dergide Batı'dan yaptığı çevirileri yayımlıyordu. Yazı hayatına geçmesi ile de bazı çevirilerini kitaplaştırdı. *Haver* adlı bir dergi çıkardı (4 sayı), bu dergi hükümet tarafından kapatılınca *Güneş*'i devraldı (12 sayı). Bu gazetede Osmanlı gençlerinin çağdaş müsbet ilimlere ve fenni gelişmelere yabancı kalmamasına çaba göstereceğini yazdı. Daha sonra *Cerîde-i Havâdis*'in edebi kısmını genişletcrek "Müntahabat-ı Cerîde-i Havâdis" adı altında yayımlamaya başladı. Bu gazete, asılsız bir haber üzerine hükümetçe kapatılınca (4 Aralık 1884), Beşir Fuad, artık ölümüne kadar *Tercüman-ı Hakikat* ve *Saadet*'te yazmaya devam etti. 1883'ten intiharına ka-

dar dört yıl çok yoğun bir yazı hayatı oldu. Menemenlizade Mehmet Tahir ile başlayan edebiyat-fen, romantizm-realizm, şiir-hakikat polemiklerine başka yazarlarla devam etti.

1887 yılında *Tercüman-ı Hakikat*'e "Musahabât-ı Leyliyye" başlıklı seri yazılar ve polemiklere yanıtlar yazdı.

Birkaç yıllık yazı hayatı içinde on beş telif ve çeviri eser hazırlayan Beşir Fuad, bildiği yabancı diller (İngilizce, Fransızca, Almanca) ve güçlü kültürüyle yaşadığı dönemin önemli simaları arasında yer aldı. Yazdığı monografilerle, özellikle romantizmi eleştiren ve bizde natüralizmi ilk tanıtan Victor Hugo monografisiyle "ilk Türk pozitivist ve natüralisti" sayılan Beşir Fuad'ın, Ahmet Midhat ile edebî, Namık Kemal ve özellikle Menemenlizade Tahir ile şiddetli fikir tartışmaları kitaplaşmadı. Müspet ilimler ve felsefe sahalarında çok ciddi birikimi vardı. Osmanlı aydınlarının çoğu Zola, Daudet, Dickens, Flaubert, Comte, Büchner, Spencer, D'Alembert, De la Mettrie, Chambers, Diderot, Claude Bernard, Ribaut, Tarde gibi Batılı düşünür ve edebiyatçıları ilk defa Beşir Fuad'ın kitap ve yazılarıyla tanıdılar. Bu isimlerin pek çoğu realist-natüralist ve rasyonalist, pozitivist, materyalist ve ansiklopedist idiler. Batı edebiyatından ve düşünce tarihinden getirdiği bu isimler Beşir Fuad'ın şahsında tesadüfî olarak birleşmiş değildi.

Beşir Fuad'ın yazı hayatında çevirinin önemli bir yeri vardır. İlk çevirilerde tiyatro türüne ağırlık verdi. Sonra dil, özellikle de Fransızcanın öğrenimini esas alan Emil Otto'dan çeviriler yaptı.

Victor Hugo adlı eseri bizde ilk tenkitli biyografi olarak yayımlandı. Bu eserinde Beşir Fuad, Hugo'nun romantizmini eleştirdi, naturalizmin değerini ortaya koymaya çalıştı; böylece bizde "hakikiyyun" diye adlandırdığı realizmin ilk müjdecisi oldu. *Voltaire* adlı biyografisi, onun dinî ve felsefi görüşlerini yansıtır. Hıristiyanlığın karşısında İslâm dininin faziletini ortaya koymakla birlikte, materyalist düşüncenin ilk örneklerini de verdi, insan hayatı üzerinde etkili olan asıl değerin pozitif bilimler olduğunu savundu.

Fuad Beşir

Beşir Fuad, sanat ve edebiyat alanında *"Şiirin abartmalara, kuruntulara, hayallere hasrolunmasının aleyhinde olduğunu; asıl şiirin, toplumun ahlakının düzeltilmesine, düşüncelerinin aydınlatılmasına hizmet etmesi"* gerektiği görüşündedir. Savunduğu pozitivist düşünceleri nedeniyle keskin şekilde eleştirildi. Bu tenkitlere cevapları ve dostlarına yazdığı mektupları, *İntikad* ile *Mektûbât* adlı eserlerinde yayımlandı. Ayrıca kitaplara girmeyen pek çok yazısı gazete ve dergilerde kaldı. Yazılarının tam listesi M. Orhan Okay'ın *Beşir Fuad* adlı eserinde (1969) yer almaktadır.

"Beşir Fuad'ın bazı yazılarında materyalizmi de benimsemediğini belirtmesi, sadece bütün felsefi sistemlere karşı oluşunun tabii bir sonucudur. Yoksa yazılarının genel havası, bilhassa çağdaşı olan Alman materyalist filozofu Büchner'den övgüyle bahsedişi, onun belki bir sistem olarak değil fakat bir doktrin olarak materyalizme yakınlığını gösterir. Voltaire hakkında kaleme aldığı diğer bir monografisinde ve bu kitabın sebep olduğu tartışmalarda da bu düşünceleriyle beraber skolastik zihniyeti yıkıp yerine akılcılığın, sonra bir adım daha atarak yalnız müşahede ve tecrübe edilenin gerçek olduğunu ileri süren pozitivizmin müdafaasını yapar. Edebiyatta natüralizmi benimsemesi de bu mektebin Zola tarafından, tıpta tecrübeyi (pozitivizm) esas alan Claude Bernard'a bağlanmasındandır.

"Avrupalı pozitivistler gibi Hristiyanlık aleyhinde bulunan, birçok yazısında ilmin gerçeklerine karşı geldikleri, dini zulümlerine alet ettikleri gerekçesiyle papazları yeren Beşir Fuad, İslâmiyet aleyhinde doğrudan doğruya bir söz sarf etmiş değildir. Hatta Hristiyan Ortaçağ'ın da İslâm'ın aydınlığından söz eden ifadeleri bile vardır. Ancak bu ifadeler bazı İslâm filozof ve bilginlerinin ilmi gerçekleri dile getirmeleriyle sınırlı kalır. Bunun dışında onun, benimsediği bütün bilgin ve filozoflarla sadece Hristiyanî değil bütün dinlere ait inanç ve sistemlere karşı hiç olmazsa ilgisiz olduğunu kabul etmek güç değildir. Esasen XIX. yüzyıl Osmanlı toplumu içinde dine karşı daha cüretli bir tavrın beklenmesi de yersiz olur. Nitekim bu tavrı ile onun zamanın gençleri ve özellikle Tıbbiye Öğrencileri üzerinde materyalist ve ateist tesirleri olduğu bilinmektedir.

"Beşir Fuad devrinin Türk yazı hayatına objektif, açık ve sade bir üslûp, şahsiyattan uzak bir münakaşa adabı getirmiştir. Natüralizm dolayısıyla edebiyat düşmanlığı, pozitivizm yoluy-

BEŞİR FUAD

MÜTERCİMİN İFADESİ

Eski vakitlerde elsine-i ecnebiyyenin tahsiline şimdiki kadar rağbet olunmadığı cihetle bir lisan hakkında tertib ve tasnif olunan sarf ve nahvler, zaten o lisanı çocukluktan beri ebeveyninden öğrenmiş olanlara münhasır gibi olduğundan, yalnız nazariyâttan ibâret idi.

Bu usul ile bir ecnebî lisanının tahsilinde çekilecek müşkilât cüz'î bir mülâhaza ile anlaşılıyor; çünkü tâlibin, birçok zahmetle belleğine kavâidi tatbik edebilmek için sermâyesi olmadığından, zaten zihninde hıfzı müşkil olan kavâidi tedricen unutarak, sa'yi ekseriya semeresiz kalmakta idi. Muâhharan doktor "An" ve "Alendrof" vesâir bazı zevât "Bir insan ana lisanını nasıl öğrenir ise sâir lisanları da öyle öğrenmelidir" usulünü vaz'ederek elsine-i hâzıranın ta'limi için o yolda birtakım eserler neşreylemişlerdir. Gerçi bu usulün ittihâzı pek çok fevâidi mücib olmuş ise de yine mahzûrdan sâlim değil idi; zira evvelki usul yalnız nazariyyâttan ibâret olduğu halde "An" ve "Alendrof" usullerinde bilâkis yalnız tatbikata ehemmiyet verildiğinden nazariyât kısmı gayr-i muntazam bir surette bırakıldıktan başka şâmil olduğu kavâid dahi dekayık-ı lisâna ıttılâ'a kâfi değil idi.

İşte bu iki usulün sabit olan mahzûrâtından sâlim ve fevâidini câmi olmak üzere Haydelgberg Dârülfünunu elsine muallimi doktor "Emil Otto" bir usul ittihaz etmiştir ki bu usul kendisinin şöhretini bâdi olmuş ve en meşhur elsine muallimlerini eserine tâbiyyete mecbur etmiştir.

Bizim "Bedreka-i Lisan-i Fransevî" nâmıyla neşrine mübâşeret eylediğimiz eser muallim-i mümâileyhin büyük sartının şive-i Türkiyyeye tatbikan, tercümesidir.

(*Bedraka-i Lisan-i Fransevî Kavâ'id-i Sarfiyye*'den, 1392)

la din aleyhtarlığı ise devrinde her iki alanda da mevcut skolastik düşünceye ve taassuba bir reaksiyon olmaktan başka bir değer taşımaz." (Orhan Okay)

"Tanzimat döneminde pozitivist düşüncenin öncüsü olan Beşir Fuad, bütün hayatı boyunca müsbet bilimlere gönül vermiş; fennin üstünlüğüne inanmış; hatta 'İntiharımı da fenni tatbik edeceğim' diyebilmiş; cesedinin de 'Mekteb-i Tıbbiyye'ye verilerek anatomi derslerinde kullanılması vasiyetini yapabilmiş bir insandır." (İsmail Parlatır)

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Victor Hugo* (monografi, 1885), *Beşer* (fizyoloji ile ilgili risalesi, 2 cilt, 1886), *Volter* (Volter'in dinsiz olmayıp sadece Hristiyanlığa karşı çıktığını anlatan monografisi, 1887; haz. E. Erbay, A. Utku, 2003), *İntikad* (Victor Hugo monografisi nedeniyle Muallim Naci ile mektuplaşmaları, 1887), *Mektubat* (Victor Hugo monografisi dolayısıyla Fazlı Necip'le tartışmaları, 1896).

DİL: *Miftah-ı Bedreka-i Lisan-i Fransevî* (1885), *Miftah-ı Usul-i Talim* (1886), *Şiir ve Hakikat* (toplu yazıları, haz. Handan İnci, 1999).

ÇEVİRİ (Dil, Emil Otto'dan): *Bedreka-i Lisan-i Fransevî* (Sarf ve Nahiv olarak ayrı ayrı, 1884), *Almanca Muallimi* (1886), *İngilizce Muallimi* (1886), *Usul-i Talim* (1887).

ÇEVİRİ (Oyun): *İki Bebek* (Bernard-Eugène Granger'den, 1884), *Binbaşıyı Davet* (F.K. Mor'dan, 1884), *Birinci Kat* (James Cobb'dan, 1884), *Cinayetin Tesiri* (Emile Zola'nın Thérèse Raquin romanından, 1885).

HAKKINDA: Ahmed Midhat / Beşir Fuad (1886), İbrahim Necmi (Tarih-i Edebiyat Dersleri (1887), Niyazi Akı (XIX. Yüzyıl Türk Tiyatrosu Tarihi (1963), L. Erişçi (Beşir Fuad Kimdir? Türk Fikir ve Sanat Tarihinde Beşir Fuad'ın Rolü Bir Mübeşşir Rolüdür (Küllük, yıl: 1, sayı: 1), Orhan Okay / İlk Türk Pozitivist ve Naturalisti Beşir Fuad (1969) - Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 1) - TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 6, 1992), Reşat Ekrem Koçu / İstanbul Ansiklopedisi (c. 5), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Hüseyin Cahit Yalçın / Edebiyat Anıları (2. bas. 1975), Zeynep Kerman / 1862-1910 Yılları Arasında Victor Hugo'dan Yapılan Tercümeler Üzerinde Bir Araştırma (1978), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (12. bas. 1985), Ekrem Işın (Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi (c. 2, 1985, s. 365-367, 434-435), Yılmaz Çongar / Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız (1998), 'Şiir ve Hakikat' dolayısıyla (Cumhuriyet Kitap, 8.6.2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Murat Batmankaya / Geçmiş Zaman Tesellileri (Radikal Kitap, 26.11.2002), İsmail Parlatır / Büyük Türk Klâsikleri (c. 9, 2004).

BEŞİRLİ, Hayati

Sosyoloji araştırmacısı. 1994'te Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını (1998) ve doktorasını (2003) Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde tamamladı. 1997-2004 arası aynı yerde araştırma görevlisi, 2004'ten sonra öğretim görevlisi olarak görev yaptı. Sosyoloji Bölümü öğrenci danışmanlığı görevini yürüttü. İlgi alanları kültür, kültürel değişim, kültürler arası etkileşim, küreselleşme, küreselleşme teorileri, küreselleşmenin boyutları, yerelleşme ve bölgesel bütünleşme, etnik gruplardır. Sosyoloji Derneği üyesidir. Yazılarını *Kırım, Kök Araştırmalar, Türk Yurdu, Folklor/ Edebiyat* dergilerinde yayımladı. *Türk Cumhuriyetleri Öğrencilerinin Türk Dünyasına Bakışları* (2004) adlı bir kitabı vardır.

BEŞİRLİ, Mehmet

Tarih araştırmacısı. 1969, Yukarı Söğütlü / Terme / Samsun doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokul ve liseyi Terme Lisesinde bitirdi. 1990 yılında Elazığ Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. 1991-93 yılları arasında Samsun'da tarih öğretmenliği yaptı. Aynı yıllarda Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında yüksek lisans yaptı. Yüksek lisans tezi: *"XIX. Yüzyılın Başlarında Samsun Şehri (1755 Numaralı Samsun Şer'iye Siciline Göre"*. 1993'te Almanya'ya gitti. 1999'da Almanya'nın Berlin Humboldt Üniversitesi Tarih Enstitüsü Yeniçağ ve Yakınçağ Anabilim Dalında doktorasını tamamlayarak yurda döndü. Doktora tezi: *"Osmanlı Devleti'nde Avrupa Malî Kontrolü 1908-1914"* (1999). VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı çalışmalarına katıldı. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi başkan yardımcılığı (2003-04) yaptı. GOP Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

GÜ Çorum İlahiyat Fakültesi Dini Araştırmalar, Akademik Araştırmalar, FÜ Sosyal Bilimler, Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri, CÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dünyası Araştırmaları, Tokat Kültür Araştırmaları dergilerinde makaleleri yayımlandı.

"Birinci Dünya Savaşı Öncesi Büyük Güçlerin Osmanlı Strateji leri: İttihatçılar ve Alman Nüfuzunun Tanınması" adlı çalışmayı yaptı. Tokat Bilim ve Sanat Merkezi Onur Danışma Kurulu üyesidir. *XIX. Yüzyılın Başlarında Bir Âyanın Yaşamından Kesitler: Zile Âyanı İlbaşıoğlu Küçük Ahmed Ağa* (2004) adlı bir kitabı vardır.

BEŞKARDEŞ, Hamit Nizami

Şair (D. 1898, Mardin – Ö. ?). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1936) mezunu. Ortaokul müdürlüğü (1922-1924), Nahiye müdürlüğü ve kaymakam vekilliği gibi görevlerde bulundu. *Tuba* (1938) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum, Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

BEŞTER, Dilaver

Şair, yazar, çevirmen. 1916, Edirne doğumlu. Veterinerlik Fakültesini bitirerek veteriner hekimlik, Tarım Bakanlığında müşavirlik, Milli Eğitim Bakanlığında halk eğitimi yazarlığı yaptı. Amerika, Fransa, Hollanda, İsviçre, Avusturya, Almanya, Fransa, İtalya ve İsrail'de bulundu. Oyun, şiir ve hikâyeleri, çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Fransızcadan ve Almancadan çeviriler yaptı. Fransız hükümetince "Chevalier dans l'Orde Palmes Academiques" liyâkat nişanını aldı. Halk eğitimi ile ilgili kitaplar yazdı. *Tuhaf Bir Tesadüf, İstanbul, Bırakılan Bebek* adlı kitapları uyarlanarak Ankara radyolarında seslendirildi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Un Jour Viendra - Bir Gün Gelecek* (Fr).

ÇEVİRİ: *Yarın Bana Ağlıyacaksın* (roman, Almancadan).

OYUN: *Tuhaf Bir Tesadüf, Bırakılan Bebek.*

HİKÂYE: *Topal* (Yurt Hikâyeleri, 1973).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BEYATLI, Yahya Kemal

Şair (D. 2 Aralık 1884, Üsküp - Ö. 1 Kasım 1958, İstanbul). Asıl adı Ahmet Agâh'tır. İlk gençlik şiirlerini Mehmet Agâh imzasıyla yayımladı. Agâh Kemal, Süleyman Sâdi adları-

Yahya Kemal Beyatlı

nı da kullandı. Babası Üsküp belediye reislerinden Nişli İbrahim Naci Bey'dir. Baba tarafından III. Mustafa devri sancakbeylerinden Şehsuvar Paşa'ya bağlıdır. Şairin Beyatlı soyadı, şehsuvar kelimesinin Türkçeleşmiş şeklidir. Anne tarafından da son devir klasik şiirimizin tanınmış şahsiyetlerinden Leskofçalı Galib Bey'e bağlıdır. İlköğrenimine Üsküp'teki Yeni Mektepte başladı (1889). Bir süre sonra modern anlamda eğitim veren Mekteb-i Edebe girdi (1892). Daha sonra Selanik İdadisinde (1897) öğrenimine devam etti. 1900'de hastalandığı için Üsküp'e dönmek zorunda kaldı. 1902'de tahsilini tamamlamak için ailesi tarafından İstanbul'a gönderildi ise de buna fırsat ve imkân bulamadı.

Şiire daha ilkokul sıralarında ilgi duymuştu. Bu hevesini İstanbul'da *Malumat* ve *İrtika* dergilerine yazdığı şiirlerle gidermeye çalıştı. Edebiyat merdiveninin ilk basamağına böylece çıkmış oldu. Bu arada II. Abdülhamit'in istibdadından kaçan Jön Türklerle (Genç Türkler) beraber Avrupa'ya gitti (1903). Orada bir yıl Paris College de Meaux'a devam ederek Fransızcasını ilerletti. Daha sonra o yıllarda pek çok Türkün okuduğu Ecole Libre des Sciences Politiques (Siyasal Bilgiler Okulu Dış Politika Bölümü)'te zamanın tanınmış tarihçilerinden Albert Sorel'in derslerine devam etti. Türk ve Osmanlı tarihini inceleme merakı kadar Fransız şiirinin tarihi ve o günkü yapısı da en çok ilgilendiği konular arasındaydı. Devrin şair ve düşünürlerinden en geniş şekilde yararlanmak ve onların duygularını, düşüncelerini yakından öğrenmek ve tartışmak için Paris'in geniş bulvarları üzerinde bulunan kafelere girip çıkıyor, heyecanlı sohbetlere katılıyordu. Fransız edebiyatı ve şiiri hakkında okudukları ve araştırdıklarıyla kapsamlı bir bilgi yoğunluğuna kavuşmuştu. Bu yoğunluk ona Türk edebiyatını daha derinden öğrenme ve inceleme imkânı sağlıyordu. Fransız edebiyatıyla mukayeseler yapıyor, Türk şiirinin milli hayatımızdaki yerini daha net bir bakışla belirlemeye çalışıyordu. Böylece dokuz yıl geçti. Fransız edebiyatının ünlü temsilcileri Victor Hugo, De Banville, Paul Verlaine, Jose Maria Heredia ve özellikle Charles Baudelaire'in eserlerini titizlikle inceledi. Fransız şairlerinden esinlenerek *Nazar*, *Mehlika Sultan* gibi balad niteliği taşıyan şiirlerini bu ruh atmosferinde yazdı. Bu edebiyatçıların kendisine verdiği edebi zevkle, artık beğenmediği Servet-i Fünün şiiri dışında Türkçede yeni bir şiir tarzı arayışı içine girdi. Bu dönemde, eski Yunan şiiri çevirileri ve Heredia'nın bu yoldaki denemelerinin etkisi altında, Fransız edebiyatında olduğu gibi Türk edebiyatında da eski Yunan ve Latin şiirine öykünen bir şiir yaratmak hülyasına kapıldı; Nev Yunanî türünde, beyaz lisan adını verdiği temiz Türkçede, Yunan sanatı gibi beyaz ve çıplak güzelliğini yansıtacak bir çığır açmak istedi. Bu arada iki ay Londra'da bulundu (1906). 1912'de İstanbul'a döndü. Darüşşafaka Mektebinde edebiyat, tarih ve medeniyet tarihi muallimi oldu (1913). Medresetü'l-Vâizînde (1914), Heybeliada Bahriye Mektebinde (1916) derslere girdi.

Yahya Kemal, İstanbul Üniversitesinde Batı edebiyatı, Türk edebiyatı tarihi ve medeniyet tarihi derslerini okuturken (1916-19), öte yandan Türk Ocağında Milli Mücadele konusunda konferanslar veriyordu. Başyazarı olduğu *İleri* gazetesinde, *Tevhid-i Efkâr*, *Hakimiyet-i Milliyye* gazetelerinde ve arkadaşlarıyla birlikte yayımladığı *Dergâh* dergisinde Millî Mücadele'yi destekleyen yazılar yazdı. Tedavi için bir süre Sofya'da bulundu (1921). Lozan Konferansı'na katılan murahhas heyette yer aldı (1922). Urfa milletvekili seçilerek Büyük Millet Meclisine girdi (1923-27). Bu arada Türkiye-Suriye Sınır Tespit Komisyonunda önemli çalışmalar

KENDİ GÖK KUBBEMİZ

Nihad Sami Banarlı

Onun birçok şiirinde bütün milletleri tatmin edecek genişlikler bulunması, her büyük şair gibi önce kendi milliyetinin dehasını dile getirmiş olmasındandır. (...)

Kendi Gök Kubbemiz'in sonuna bırakılan kısmen egzotik, kısmen fantastik şiirler, şairin bir an evvel bitirip yine Hürriyet'de neşretmek istediği ve listesini hazırladığı on bir şiiri bitirilseydi, muhtemelen dördüncü bir başlık altında, daha başka bir şekil alacaktı. Yazık ki buna imkân kalmadı. Bununla beraber, bu kitabın tertibinde şâirinin düşündüğü, vahdet içinde tenevvü okuyucuların dikkatini çekecek güzellikte dir. O kadar ki bu kitapta her şiir, Kendi Gök Kubbemiz başlığı altında sıralanmaya hak kazanmış, milli bir sema içinde rüzgarlıdır.

Bu kitapta toplanan şiirlerin iki tanesi, Sicilya Kızları ve Madrid'de Kahvehane, şairi tarafından neşredilmemiş manzumelerdir. Bunlardan Sicilya Kızları; hatıralar arasındaki bir defterde yazılı son şeklinden alınarak; Madrid'de Kahvehane ise, kendi el yazısı ile kaleme aldığı son şekle uyularak buraya konulmuştur. Şairin, Biblos Kadınları adı ile tanınmış şiiri ile Britanya Sahilinde isimli hürriyet şiiri ise, Bitmemiş Şiirler isimli eserinde neşrolunacaktır.

Yahya Kemal, şiirleri üzerinde yıllar yılı işleyerek, onlara dil ve söyleyiş bakımından en mükemmel hâli vermeğe çalışan şâirdir. Her mısrasını halis şiir anlayışına en uygun bir müsiki cümlesi halinde söylemek için şiirlerini dünya tarihinde nadir görülmüş bir sabırla işlemiştir. Bu işleyişin, bazı şiirlerde 10 yıl, 20 yıl, hatta 40 yıl sürdüğü olmuştur.

Süleymaniye'de Bayram Sabahı onun, en uzun zamanda bütünlenen şiirlerindendir.

Büyük şair şiiri, önce birtakım sesler halinde duyuyor; sonra bu sesleri en iyi ifâde edecek mısraları söylüyor; böylelikle, onun şiirleri Türk dilinde, tam bir ses ve söz anlaşması halinde terennüm ediliyordu. Bu şiirlerin büyük bir kısmının bu yoldaki söylenişleri, bu gün, bir sinema şeridi gibi sözle görülecek bir şekilde elimizdedir. Her şiirin nasıl başladığı, nasıl işlendiği ve en son şekline nasıl vasıl olduğu, bu şiirlerin sıraya konulan çok sayıda müsveddelerinde ayan beyan görülmektedir. Onun şiir tasarılarının mühim bir kısmı, meydana gelişlerindeki diğer faktörlerin de izahları ile birlikte Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası I ve II'de fotokopiler halinde neşredilmiştir.

Kendi Gök Kubbemiz, Yahya Kemal Enstitüsü tarafından, titiz ve metotlu bir çalışma ile hazırlanmıştır. Eser önce bir taslak halinde 12 nüsha olarak bastırılmış; bu nüshalar, Vehbi Eralp, Halis Erginer, Abdülhak Şinasi Hisar, Mehmed Kaplan, Necmeddin Halil Onan, Sait Nazif Ozankan, Ahmed Hamdi Tanpınar'dan müteşekkil bir heyet tarafından incelenmiş ve varılan görüş birliği sonunda kitap kesin şeklini almıştır.

Şiirlerin yazılışında takip edilen imla, şâirin, kendi el yazısı ile belirterek bize bıraktığı ve asılları Yahya Kemal Enstitüsü arşivinde bulunan şiirlerindeki imladır. Bu imlâ, 1956-1957 yılında Hürriyet gazetesinde neşredilen 65 şiirdeki imlânın da aynıdır.

(*Kendi Gök Kubbemiz*, 1988)

yaptı. Diplomatik görevler alarak Polonya-Varşova (1926), İspanya-Madrit (1929), Portekiz-Lizbon (1931) orta elçilikleri ile Yozgat (1934), iki dönem Tekirdağ (1934) ve bir dönem İstanbul milletvekilliğinin (1942-46) ardından Pakistan büyükelçiliği (1947) görevlerinde bulundu. Son görevinde iken emekliye ayrılarak yurda döndü (1949). Artan rahatsızlığının tedavisi için bir ara Paris'e gitti (1957). Bir yıl sonra Cerrahpaşa Hastanesinde öldü. Kabri İstanbul'da kendi adını taşıyan caddedeki Rumelihisarı Mezarlığındadır.

Ölümünden sonra dostları ve sevenleri tarafından İstanbul'da Yahya Kemal'i Sevenler Derneği kuruldu. İstanbul Fetih Cemiyetine bağlı olarak da Yahya Kemal Enstitüsü (1958) ve Yahya Kemal Müzesi (1961) açılarak enstitü tarafından *Yahya Kemal Mecmuası* yayımlandı. İstanbul'un bir parkına heykeli, birçok kültür merkezine büstleri kondu. PTT idaresi, onun anısına pul çıkardı. Hayatının sonunda, on dokuz yıl kaldığı Park Otelin 165 numaralı odasının kapısına plaketi çakıldı.

Sağlığında şiirlerini kitap halinde bastırmadı. Ancak ölümünden sonra İstanbul Fetih Cemiyetince kurulmuş olan Yahya Kemal Enstitüsü, şiirlerini ve bir kısım yazılarını; *Kendi Gök Kubbemiz, Eski Şiirin Rüzgârıyle, Rubailer, Aziz İstanbul, Eğil Dağlar, Siyasî ve Edebî Portreler* ve *Siyasî Hikâyeler* başlığı altında yayımladı.

Yahya Kemal, Ziya Gökalp'in çıkardığı *Yeni Mecmua*'da yayımlamaya başladığı şiirleriyle büyük bir şöhrete kavuştu. İstanbul'da çıkan *Dergâh* dergisinde de şiirleri, edebiyat ve toplum konularında musahabeleri, ayrıca *Tasvir-i Efkâr* gazetesinde makalcleri neşrediliyordu. Bu tarihlerde gelişmeye başlayan milliyetçilik hareketi ve Balkan Harbinin kötü sonuçları, onun millî değerlere sahip çıkmak konusundaki düşüncelerinin ne kadar haklı ve yerinde bir karar olduğunu gösterdi. Şiirleri, 1918'den itibaren yukarıdaki dergilerden başka *Şair, Nedim, Büyük Mecmua, Tavus, İnsan, Akademi, Foto Magazin, İstanbul, Aile, Hayat, İstanbul Haftası* dergileri ile *Akşam, Cumhuriyet, Hürriyet* (1955-57) gazetelerinde; düz yazıları ise, *Peyam-ı Edebi, İleri, Payitaht, Tevhid-i Efkâr, Hakimiyet-i Milliye* gazeteleriyle *İnci, Dergâh* dergilerinde yayımlandı.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin güçlü temsilcilerinden olan Yahya Kemal, Fransa'da yönelddiği milli tarih düşüncesiyle Osmanlı tarihi ve edebiyatını inceledi; çocukluğunun geçtiği Balkan şehirlerinin kaybından duyduğu acıyla, Osmanlı tarihi ve kültürünün bir aynası olarak gördüğü İstanbul'u manevi iklimi ve doğal güzellikleriyle yansıttığı şiirleriyle Türk edebiyatında saygın bir yer aldı. Şiirlerinin büyük bölümü form ve mazmunlarıyla divan şiiri geleneğine bağlı ve aruz ölçüsüyledir. Milliyetçilik anlayışında Ziya Gökalp'ten farklı olarak Türk tarihini 1071 Malazgirt zaferiyle başlattı.

Yahya Kemal Beyatlı

YAHYA KEMAL BEYATLI

ERENKÖYÜ'NDE BAHAR

Cânan aramızda bir uduldu,
Şirin gibi hüsn ü âna unvan,
Bir sâhile hem serefli hem şan,
Çok kerre hayâlimizde câzan
Bir şi'ri baturlatan kadındı.

Doğmuştu içimde tâ derinden
Yıldızları mâvi bir semânın;
Hazzıyle harâb idim edânın,
Hâlâ mütehayyilim sadânın
Gönlümde kalan akislerinden.

Mevsim iyi, kâinat iyiydi;
Yıldızlar o yanda, biz bu yanda.
Hulyâ gibi hoş geçen zamanda
Sandım ki güzelliğim cihanda
Bir saltanatın güzelliğiydi.

İstanbul'un öyledir bahârı;
Bir aşk oluverdi âşinalık...
Aylarca hayâl içinde kaldık;
Zannımca Erenköyü'nde artık
Görmez felek öyle bir bahârı.

Yahya Kemal, *"Ok"* şiiri hariç bütün şiirlerini aruz vezniyle yazdı. Gençlik döneminde Servet-i Fünün edebiyatı altın devrini yaşıyor ve genç bir aydın topluluğu hayranlıkla etrafını kuşatıyordu. Bunun içindir ki bu dönemde yetişenler arasında Edebiyat-ı Cedide nazmının etkisinden kendilerini kurtaranlar hemen hemen yok denecek kadar azdı. Bu itibarla Yahya Kemal de bu edebiyatın cazibesinden kurtulmuş sayılmazdı. Tevfik Fikret'le Cenap Şahabettin ve bir önceki dönemin temsilcileri olan Muallim Naci ve Abdülhak Hamit Tarhan, onu en çok ilgilendiren şahsiyetler arasındaydı. Batı, Türk şiirini bu şairlerin şiiri olarak görüyor, klasik Türk şiirini de pek fazla tanımıyordu. Şiirimizin bu tanınmış simaları arasında kendisini en çok etkileyen Tevfik Fikret oldu. Bir yazısında; kendi neslinin gençleri gibi *"Bir müddet onun kâinatında kalmıştım"* der ve ilave eder: *"Ruhumda, ahlâkımda, lisanımda, zevkimde ve sanatımda en büyük te'siri Fikret icra etti."* (*Siyasî ve Edebî Portreler*)

Bu dönemde yayımladığı neo klasik şiirler, onun çıkış noktasının Osmanlı tarih ve şiiri olduğunu gösterdiği gibi, sonradan yeni şekiller ve sade dille yazdıklarında da şairin genel olarak Osmanlı medeniyet ve kültürüne bağlı kaldığı görüldü. Duygu, düşünce ve hayali ustalıkla kaynaştıran şair, pek çoğuna hikâye karakteri verdiği lirik-epik şiirlerinin konularını aşk, tabiat, deniz, ölüm ve sonsuzluktan da aldı. İç ahengi her şeyden üstün tutuşu, şiiri "musikiden başka türlü bir musiki" kabul edişi; bütün şiirlerini, bu ahengin sağlanmasına

daha elverişli gördüğü aruzla yazmasına sebep oldu.

Yahya Kemal Fransa'ya gidişinin sebebini, "Genç Türk'lük cereyanına kapılmakta" gösterir ve bunu o zamanlar Paris'te kendisi ile yakın dostluk kurmuş olan kimseler de kısmen de olsa doğrularlar. Ancak bu sebeplerin dışında bir "başka alem" de onu Fransa'ya sürüklemiştir.

Türkiye'deyken sadece Tanzimat ve bilhassa Servet-i Fünün edebiyatları kanalından temasa geçebildiği Batı sanat ve fikir alanını vasıtasız olarak tanımak ve bundan faydalanmak arzusunun Fransa'ya gelişinde büyük bir pay sahibi bulunduğu ve bu arzunun altında da "ikinci planda kalmamak" ihtirasının, içinde varlığını kuvvetle hissettiği cevheri, Edebiyat-ı Cedide'nin baskısı altında kararmamak isteğinin varlığı düşünülebilir.

Paris'te yerli ustaların yanıbaşında ve zamanla çağdaş ve yeni Fransız şiirinin ustaları da yer almaya başladılar. Onların ışığı altında yavaş yavaş Tanzimat'tan sonra Fransız edebiyatının etkisiyle Batılılaşmaya başlayan şiirimizin mahiyetini ve muhtevasını daha etraflıca seçebildi. Bunun üzerine şair, Doğu ve Batı medeniyetlerinin, Türk şiirini nasıl ve ne derecede etkileyebileceği yönünde dikkate değer bir düşünce safhasına girer. Genç şairin dimağında tasarladığı yeni Türk şiirinin başlıca iki mühim vasfı vardı: Millî vasıf, medenî vasıf.

İşte Türk şiiri, bir yandan taklitçilikten kurtulup kendi kaynaklarına dönerek millileşecek, öte yandan da modern şiirin bütün vasıflarına sahip olacaktı. Türk şiirinin milli özellikleri ihtiva etmesi gerektiği hakkındaki inanca varmasında devrin tanınmış tarihçilerinden Albert Sorel'in dersleri, şiddetle etkili olmuştur.

Bütün düşüncesini ve zamanını, Türk şiirini modern ve gerçek değerlere kavuşturmanın yollarını aramaya vakfetmiş olan Yahya Kemal, ilk şahsi denemelerine Londra'da başladı. Osmanlı tarihinin kuruluş ve yükseliş devirlerini bir "milli destan" halinde canlandırmak istiyordu. *Akıncılar*, *Açık Deniz* ve *Mohaç Türküsü* bu destanın ilk halkalarıydı. Fakat bunu bitirmeye muvaffak olamadı.

Türk şiirini anlayış ve işleyiş bakımından modernleştirme hususunda genç şaire yol göstermiş birkaç büyük Fransız şairi daha vardır. Bunların başında Charles Baudelaire gelir. "Baudelaire'cilik, üstümde uzun zaman bir sıtma gibi kaldı." diyen şair, Baudelaire'in gerçek şiire birçok örnekler veren buruk lezzetli, fakat büyüleyici şiirlerinde ritmin kuvvetli sesini buldu. "Halis şiir"in temsilcileri olan bu büyük şairlerin müşterek etkilerinde kalan Yahya Kemal, titiz bir dikkat, itina ve gayretle idealine her gün biraz daha yaklaşmaya çalışıyordu. "Halis şiir"e erişmenin ilk merhalesi, "halis dil"e erişmek olduğunu anladıktan ve bunu bulduktan sonra bu sefer bu dili "musiki" haline getirmek için de yıllar boyu büyük gayretler harcadı ve sonunda başarıya ulaştı.

Şiirimizin geçmişi, hali ve geleceği hakkında birçok tahlil ve mukayeselerle dolu, bu uzun düşünce dönemini, -Londra'dan başlayarak- takip eden Yahya Kemal, düşünmek ve istemekle yapabilmek arasındaki büyük farkın güçlüklerini görmüş, Edebiyat-ı Cedide'nin yıkılmasıyla ancak idealine kavuşabileceğini anlamıştı. Ancak bunu nasıl yıkacaktı? Bu konuda kendisine en büyük yardımı, daha doğrusu şansı, Fecr-i Âti adı altında birleşmiş olan bazı gençler sağlayacaktı. 1909'da Edebiyat-ı Cedide şiirine karşı şiddetle hücuma geçen bu grubu, Yahya Kemal Paris'te, uzaktan memnun bir şekilde takip ve seyrediyordu. Ancak yurda döndüğü 1912 yılında görüş ayrılıkları yüzünden Fecr-i Ati dağılmış, 1911'de Selanik'teki "Genç Kalemler" hareketi ile Türk dilinin ve dolayısıyla Türk Edebiyatının millileşmesi meselesi kendiliğinden halledilmiş oluyordu. Millî Edebiyat cereyanı, şüphesiz ki onun idealine en çok yakınlık gösteren bir hareketti. Ancak, Yahya Kemal, Türkçülük'ü, hiçbir bakımdan Türkiye sınırlarının dışına çıkarmayı düşünmemiş olanlar arasındadır.

YAHYA KEMAL BEYATLI

SESSİZ GEMİ

Artık demir almak günü gelmişse zamandan,
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.

Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;
Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol.

Rıhtımda kalanlar bu seyahatten elemli,
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli.

Biçare gönüller! Ne giden son gemidir bu!
Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu!

Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler;
Bilmez ki giden sevgililer dönmeyecekler.

Bir çok gidenin her biri memnun ki yerinden,
Bir çok seneler geçti; dönen yok seferinden.

YAHYA KEMAL BEYATLI

NAZAR

Gece, Leylâ'yı aydın on dördü,
Koyda tenhâ yıkanırken gördü.
"Kız vücûdun ne güzel böyle açık!
Kız yakından göreyim sahile çık!"
Baktı etrafına ürkek, ürkek
Dedi: "Tenhâda bu ses nolsa gerek,
"Kız vücûdun sarı güller gibi ter!
Dedi: "Tenhâda bu ses nolsa gerek",
Aranırken ayın ölgün sesini,
Soğuk ay öptü beyaz enseni.
Sardı her uzvunu bir ince sızı;
Bu öpüş gül gibi soldurdu kızı.
Soldu, günden güne sessiz, soldu!
Dediler hep: "Kıza bir hâl oldu!"
Tâ içindeki gelen lüçkırığı,
Kalbinin vardı derin bir kırığı.
Yattı, bir ses duyuyormuş gibi lâl.
Yattı, aylarca devam etti bu hâl.
Sindi simâsına akşam hüznü.
Böyle, yastıkda görenler yüzünü,
Avuturlarken uzun sözlerle,
O susup baktı derin gözlerle.
Evi rüzgâr gibi bir sır gezdi,
Herkes endişeli bir şey sezdi.
Bir sabah söyledi son sözlerini,
Yumdu dünyaya elâ gözlerini;
Koptu evden acı bir vâveylâ,
Odalar inledi: "Leylâ! Leylâ!"
Geldi köy kızları, el bağladılar...,
Diz çöküp ağladılar, ağladılar!

Nice günler bu şeâmetli ölüm,
Oldu çok kimseye bir gizli düğüm;
Nice günler bakarak dalgalara,
Dediler: "Uğradı Leylâ nazara!"

Kendi tabiriyle "geç ve güç söyleyen" şair, yurda döndüğü zaman, gerçi Servet-i Fünün ve Fecr-i Ati birer edebi teşekkül olarak etkilerini kaybetmişlerdi, fakat Fikret ve Cenap prestijlerini tek başlarına devam ettirdikleri gibi; Mehmet Emin Yurdakul, Mehmet Akif Ersoy ve Ahmet Haşim gibi şöhretler de günden güne gelişmekteydiler. Bütün bu kuvvetli isimler arasında yer almak ve bir çığır açmak iddiası ile ortaya çıkmanın güçlüğünü de dikkate almak gerekir.

Yahya Kemal, zamanında türlü anlayışlara yol açan "Milli Edebiyat" tabirinden, anlayış itibariyle Avrupaî, fakat söyleyiş ve muhteva bakımından milli özelliklerle dolu bir edebiyat anlıyor ve bu özellikleri Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu tarihinden daha gerilere götürmek istemiyordu. Gerçekten Osmanlı Türklüğü ve bilhassa onun göz kamaştıran tarihi, Yahya Kemal'in şiirlerinde en esaslı temalardan olan ve bazan sınırlarını mitolojiye kadar uzatan (*Sicilya Kızları, Bihlos Kadınları*) geçmiş zamanın dayandığı mühim bir temeldir. 1910'da yazmaya başladığı *"Açık Deniz"*den itibaren *"Akıncı"*, *"Mohaç Türküsü"*, *"Ok"*, *"İstanbulu Alan Yeniçeriye Gazel"* ve *"Süleymaniye'de Bayram Sabahı"* gibi manzumelerinde, imparatorluğun hem kendi hayatında hem de dünya tarihinde yeni devirler açan muazzam siyasî ve askerî zaferlerinin perdesini açtı. Bu hareket tarzı, Tanzimat'la başlayan ve gitgide geçmişle ilgimizi kesmek şeklinde beliren şuursuz bir modernleşme zihniyetine karşı edebiyatımızda görülen en önemli tepkidir.

Yahya Kemal, Lale Devri şairlerinden sonra şiirimizde İstanbul'u anlatan bir şairdir. İstanbul'un tabiat ve tarih zenginlikleri, fetihten itibaren geçen bütün zaman içinde varlığımızın bir sembolü olarak yer alır. *"Ko-*

YAHYA KEMAL BEYATLI

SÜLEYMANİYE'DE BAYRAM SABAHI

Artarak gönlümün aydınlığı her saniyede
Bir mehabetli sabah oldu Süleymaniye'de
Kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati,
Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi
Yer yer akseltiriyor mavileşen manzaradan,
Kalkıyor tozlu zaman perdesi her an aradan.
Gecenin bitmeğe yüz tuttuğu andan beridir,
Duyulan gökte kanad, yerde ayak sesleridir.
Bir geliş var!.. Ne mübarek, ne garib alem bu!..
Hava boydan boya binlerce hayaletle dolu...
Her ufuktan bu geliş eski seferlerdendir;
O seferlerle açılmış nice yerlerdendir.
Bu sükûnette karıştıkça karanlıkla ışık
Yürüyor, durmadan, insan ve hayalet karışık;
Kimi gökten, kimi yerden üşüşüp her kapıya,
Giriyor, birbiri ardınca, ilahi yapıya.
Tanrının mabedi her bir tarafından doluyor,
Bu saatlerde Süleymaniye tarih oluyor.
Ordu-milletlerin en çok döğüşen, en sarpı
Adamış sevdiği Allah'ına bir böyle yapı
En güzel mabedi olsun diye en son dinin
Budur öz şekli hayal ettiği mimarının.
Görebilsin diye sonsuzluğu her yerden iyi,
Seçmiş İstanbul'un ufkunda bu kudsi tepeyi;
Taşımış harcını gazileri, serdarıyle,
Taşı yenmiş nice bin işçisi, mimarıyle.
Hür ve engin vatanın hem gece, hem gündüzüne,
Uhrevi bir kapı açmış buradan gökyüzüne.
Taa ki geçsin ezeli rahmete rûh orduları.
Bir neferdir bu zafer mabedinin mimarı.
Ulu mabed! Seni ancak bu sabah anlıyorum;
Ben de bir varisin olmakla bugün mağrurum;
Bir zaman hendeseden abide zannettimdi;
Kubbenin altında bu cumhura bakarken şimdi,
Senelerden beri ru'yada görüp özlediğim
Cedlerin mağfiret iklimine girmiş gibiyim.
Dili bir, gönlü bir, imanı bir insan yığını
Görüyor varlığının bir yere toplandığını;
Büyük Allah'ı anarken bir ağızdan herkes
Nice bin dalgalı Tekbir oluyor tek bir ses;
Yükselen bir nakaratın büyüyen velvelesi,
Nice tuğlarla karışmış nice bin at yelesi!
Gördüm ön safta oturmuş nefer esvaplı biri
Dinliyor vecd ile tekrar alınan Tekbir'i
Ne kadar saf idi sîması bu mu'min neferin!
Kimdi? Banisi mi, mimarı mı ulvî eserin?
Taa Malazgırt ovasından yürüyen Türkoğlu
Bu nefer miydi? Derin gözleri yaşlarla dolu,
Yüzü dünyada yiğit yüzlerinin en güzeli,
Çok büyük bir iş görmekle yorulmuş belli;
Hem büyük yurdu kuran hem koruyan kudretimiz
Her zaman varlığımız, hem kanımız hem etimiz;
Vatanın hem yaşıyan varisi hem sahibi o,
Görünür halka bu günlerde teselli gibi o,
Hem bu toprakta bugün, bizde kalan her yerde,
Hem de çoktan beri kaybettiğimiz yerlerde.
Karşı dağlarda tutuşmuş gibi gül bahçeleri,
Koyu bir kırmızılık gökten ayırmakta yeri.
Gökte top sesleri var, belli, derinden derine;
Belki yüzlerce şehir sesleniyor birbirine.
Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?
Üsküdar'dan mı? Hisar'dan mı? Kavaklar'dan mı?
Bursa'dan, Konya'dan, İzmir'den, uzaktan uzağa,
Çarpıyor birbiri ardınca o dağdan bu dağa;
Şimdi her merhaleden, taa Beyazıd'dan, Van'dan,
Aynı top sesleri birbir geliyor her yandan.
Ne kadar duygulu, engin ve mübarek bu seher!
Kadın erkek ve çocuk, gönlü dolanlar, yer yer,
Dinliyor hepsi büyük hatıralar rüzgarını,
Çaldıran topları ardınca Mohaç toplarını.
Gökte top sesleri, bir bir, nerelerden geliyor?
Mutlaka her biri bir başka zaferden geliyor.
Kosva'dan, Niğbolu'dan, Varna'dan, İstanbul'dan,
Anıyor her biri bir vak'ayı heybetle bu an;
Belgrad'dan mı? Budin, Eğri ve Uyvar'dan mı?
Son hudutlarda yüceltmiş sıra-dağlardan mı?
Deniz ufkunda bu top sesleri nerden geliyor?
Barbaros, belki, donanmayla seferden geliyor!..
Adalar'dan mı? Tunus'dan mı, Cezayir'den mi?
Hür ufuklarla donanmış iki yüz pare gemi
Yeni doğmuş aya baktıkları yerden geliyor;
O mübarek gemiler hangi seferden geliyor?
Ulu mabedde karıştım vatanın birliğine.
Çok şükür Tanrıya, gördüm, bu saatlerde yine
Yaşıyanlarla beraber bulunan ervahı.
Doludur gönlüm ışıklarla bu bayram sabahı.

camustafa Paşa", onun hemen bütün şiirlerinde görülen mazi-hal kompozisyonu bakımından bilhassa dikkate değer. Yaşamayı onsuz olarak düşünmek güçtür (*Bir Başka Tepeden*). Her gün onun bir başka güzelliğini yaşamak lazımdır (*Eylül Sonu*). Tanburi Cemil Bey'in eski bir plaktan zaman ve mekânın sınırlarını aşarak derinleşen nağmeleri yeter (*Kar Musıkileri*). Milli kültürle kurulan bölünmez bir yurt inanışına ve sevgisine sahip olmak mutluluktur (*Yol Düşüncesi*). Şiirlerinin manevi muhtevası arasında şahsi düşüncelerine, duygularına, ihtirasına ve hülyalarına da geniş yer verir. Hayata kuvvetle bağlı bulunan, onun birçok nimetlerle dolu ve güzel olduğuna inanan şair bir bütün halinde olmamakla beraber hayatın da şiirini verir. Ölüm düşüncesi, yalnızlık *"Düşünce"* şiirinde en bariz biçimde ortaya çıkarken hayatına ait hatıralar da yer yer serpili olarak *"Açık Deniz"*de çocukluk ve gençliğinin bir dökümü gibi durmaktadır.

Bütün bu değişik muhtevanın içine doldurulduğu nazım şekilleri de oldukça çeşitlidir. Servet-i Fünün nazımına karşı şiir anlayışında yaptığı inkılabı şekle de kaydıran şair, Fransız nazmına ait biçim özelliklerini pek az kullandığı gibi Servet-i Fünün'un en çok tercih ettiği "sone"ye hiç rağbet göstermedi. Bu şekli bir ara Servet-i Fünün'un tesirindeyken denemiş, fakat yeni bir çığır açma kararında olduğu için "sone"den tamamıyla vazgeçmiştir. Eski nazımımızın şekilleri içinde ise en çok gazel, şarkı, mesnevi ve rubaiyi tercih etmiştir.

Ahenk bakımından çok daha mükemmel bulduğu "aruz"u daima "hece"ye yeğ tutan şair, adeta bazı Divan şairlerinin isterlerse "hece" ile de yazabileceklerini göstermek yani ibraz-ı hüner etmek için bütün ömürlerince ve "hece" ile bir tek şiir yazmış olmalarını hatırlatan bir hareketle bu vezinde yalnız bir şiir *(Ok)* yazmayı kâfi görmüştür. Aruza verdiği değer, bir bakıma onun vezne ve dolayısıyla ahenge verdiği değerin ifadesidir. Aruzun türlü kalıplarını seçişte ve kullanışta gösterdiği aşırı titizlik de buna işaret eder. Şiiri, nesirden tamamıyla ayrı ve "musıkiden başka türlü bir musıki" telakki eden Yahya Kemal'in nazmında ahengin varlığı bakımından, aruzdan yüklendiği hisse inkar edilememekle beraber, şairin daha çok kelimeler arasındaki ses uyuşumundan faydalanmaya ve ağırlık noktasını burada kurmaya çalıştığı kesindir. "İç ahenk"e değer vermesine ve bunu başarılı bir şekilde sağlamış bulunmasına rağmen onun şiirlerinde "dış ahenk" de mükemmel bir şekilde görülür. Bu itibarla sembolist şiirin büyük değer verdiği iç ahenkle, parnasyenlerin titizlikle üzerinde durdukları dış ahengi Yahya Kemal'de bağdaşmış ve buluşmuş olarak görürüz. Bir ahenk unsuru olarak vezinde gösterdiği titizliği, kafiyede lüzumsuz bulan şair, eski nazmın kafiye hususundaki ağır kayıtlarını dikkate pek almamış, en basit ses benzerliklerini taşıyan kelimeleri kafiyelendirmekten çekinmemiştir.

Her gerçek sanatkârda olduğu gibi Yahya Kemal'de de kompozisyon konusu büyük bir önem taşır. Divan nazmında mana birliğinin bütün manzumeye yayılmaması yüzünden daha çok beyitler içinde kendisini gösterebilen kompozisyon düşüncesi, Tanzimat'tan sonra yavaş yavaş şiirin bütününe de yayılmaya başladı. Fakat bu nihayet bir başlangıçtı ve Divan nazmındaki kusurlardan, örneğin, bunların en önemlilerinden olan, "bir manzumeyi teşkil eden beyitlerin, mânaca olduğu kadar, değerce de birbirlerinden çok farklı bulunmaları" zaafından kurtulamadı. Yahya Kemal eski nazım tekniği ile meydana getirdiği şiirlerinde bu iki büyük noksanlığı gidermeye çalıştı ve bunda da titizliğiyle tam bir başarı sağladı denebilir. Yeni tarzdaki şiirleri için ise kompozisyon konusu Tanzimat'la başlayarak Servet-i Fünün'da zaten tamamıyla halledilmişti.

"Şiirde yapılabilecek esaslı bir değişiklik, her şeyden önce şiiri anlayış tarzı ile çok yakından ilgilidir. Türk şiiri asırlar boyunca türlü şiir anlayışlarına sahip olmuştur. İslâmî Fars Edebiyatı'nı örnek tutan Divan şiirinin tek endişesi 'mazmun'dur. Burada şair, kimsenin bulup kullanmadığı bir mazmunun (yani orijinal bir fikrin) peşinden koşarken, şiirde çok önemli olan bütünlük esasını elinden kaçırmış, bütünlüğü beyitlere inhisar ettirerek, manzumeyi bir yamalı bohça haline getirmiştir. Bunun içindir ki bu şiirin en büyük mümessillerinden bile, kala kala bugün elimizde bazı şiirler değil, bazı beyitler ve mısralar kalmıştır.

YAHYA KEMAL BEYATLI

BİR BAŞKA TEPEDEN

Sana dün bir tepeden baktım azîz İstanbul!
Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiç bir yer.
Ömrüm oldukça, gönül tahtıma keyfince kurul!
Sâde bir semtini sevmek bile bir ömre değer.

Nice revnaklı şehirler görülür dünyâda,
Lâkin efsunlu güzellikleri sensin yaratan.
Yaşamıştır derim, en hoş ve uzun rü'yâda
Sende çok yıl yaşıyan, sende ölen, sende yatan.

Yahya Kemal Beyatlı

"Aynı cemiyetin felsefesini, duygularını ve estetiğini ifade ettiği için, hakikatte, Divan şiiri ile aynı mahiyette bulunan ve sadece hitap ettiği okuyucu zümresi bakımından ondan ayrılan Halk Edebiyatı da şiir anlayışı bakımından aynı durumdadır. Onda da devamlı bir yeknesaklık göze çarpar. Mahalli lehçelere dayandığı için dil bakımından da bütün bir millî kültlenin benimseyebileceği bir örnek teşkil edebilmek imkanlarından üzülerek söylemek gerekir ki mahrumdur.

"Divan nazmını takip eden ve Fransız şiirini örnek tutan Tanzimat Edebiyatı ise bir intikal safhası karakteri gösterir. Fransız şiirinden gelme 'bütünlük' esası bu ilk örneklerle başlarsa da umumiyetle onlar da Divan nazmının birçok özelliklerinden henüz kurtulamamışlardır. Bu dönemdeki yenileşme yavaş ve ölçülü olduğu için aydın zümreyi peşinden sürükleyebildi. Servet-i Fünün şairlerince gerçekleştirilen ikinci yenilik dönemi ise daha kesindi. Fakat bu kesinlik, taşıdığı aşırılıkla aynı zamanda tam bir 'taklit'in de ifadesi bulunuyordu. Böylece şiirimiz için bu sefer 'frenk mukallitliği' tehlikesi ehemmiyetle belirdi. Bu noktada Divan nazmı ile Servet-i Fünün nazmı birleşirler. Birincisi İran'ı, ikincisi ise Fransa'yı taklit ederek, nihayet, mukallit durumunda kalırlar. Türk şiirinin belki en büyük inkılapcısı olan Tevfik Fikret'in yapıcılığı, yıkıcılığı kadar kuvvetli değildi. Şiirimizin Şarkla olan bağlarını kırmakta gösterdiği kudreti, Fransız nazmını anlayıp Türk şiirine tatbik etmekte gösteremedi. Zevki, Fransız orta tabakasının zevkini aşamadı. Fransa'da Paul Verlaine gibi şairlerin saltanat sürdüğü bir zamanda bu zevk seviyesinde kalmak 'aşikar bir gerilik' idi. Üstelik Servet-i Fünün nazmı, nesrin kaideleri ile yazılan, çoğu zaman nesirden uzaklaşamayan bir nazımdı ve Fransızca Türkçenin sarfına, edasına hatta nahvinin özelliklerine kadar karışmış, millî zevkimiz iyiden iyiye bozulmuştu. Edebiyat-ı Cedide şiiri; bizim ırkımıza, zevkimize, asıl lehçemize yabancı ve aynı zamanda cılızdı. Böylelikle şiirimizin asırlar zarfında önce Doğu'ya, sonra da Batı'ya yönelerek göstermiş olduğu bütün tezahürlerin esası da ne yazık ki 'taklit'te toplanmış oluyordu."
(Hikmet Feridun Es)

"Şiirsel mayası bakımından soylu bir Türk şairidir Yahya Kemal. Daha doğrusu bir Osmanlı şairi. Bu Osmanlılığı da 'Eski Şiirin Rüzgârıyla' gelen bir osmanlılık değildir. Dilinden kavramının bütün özelliklerini, niteliklerini taşır. Bütün ömrü boyunca, (şiirsel ömrü), bir kültür yokluluğunun, ulusun kendi yaratıp geliştirdiği salt kendi değerlerine dayanan bir kültürün yokluluğunun azabını duyar, sıkıntısını çeker. Bu yüzden epik şiirlere

YAHYA KEMAL BEYATLI

EZAN VE KUR'AN

Birçok günlerimi Ziya Gökalp'le konuşarak geçirdim. Diyarbekir'in bir hârika olan bu oğlu konuştuğu zaman istikbâlin muhayyel bünyânını kuran dev gibi bir mîmâra benzerdi; ilk müslümanlar gibi mütedeyyin, ilk Türkler gibi bânî idi; mâziye arkasını çevirmiş sabit bir bakışla yalnız istikbâle bakardı. Mâziye karşı dâüssulmî hararetle söylediğim bir gün dedi ki:

Harâbîsin harâbâti değilsin
Gözün mâzidedir âtî değilsin

Ben de mâzinin kulağıma fısıldadığı bir sesle cevap verdim:

Ne harâbî ne harâbâtiyim,
Kökü mâzîde olan âtiyim.

dedim. Bir cevaptan başka ciddî mânâsı olmayan bu sözde sonraları hissettim ki, küçük bir hakîkat varmış. Mütâreke'den sonra mâziye karşı dâüssulam artı. Kendimi avutmak için tek başıma İstanbul'da geziniyordum. Bu şehirde geçen beş asırlık hayâtımızın safhalarını birer birer hissettikten sonra gönlüm bir merhalede tevakkuf etti. Fâtih'in Edirne'den İstanbul üzerine yürüdüğü 857 senesinin baharını hissettim. Edirne'den İstanbul üzerine o yürüyüş; yirmi iki yaşında bir çocuk olan o Fâtih Kostantaniyye fethine dâir bir hadîs'in müjdesini hisseden o asker; târihin en büyük fasılını açmağa gelmiş olan o ejder gibi toplar. Gelibolu'dan gelen o binbir yelkenli beyaz donanma; hâsılı o safha kalbimde canlandı. Elli yedi gün süren muhâsarada ihtiyar Ak Şemseddîn'in kocamış bir kartal gibi kollarını açarak top gürültüsüne karışmış bir sesle "Yâ Müfettihü'l-ebvâb!" diye bağırdığı tepelerden surlara baktım, ihtiyar Karaca Bey'in Rumeli askerlerini yıldırım gibi boşalttığı Edirnekapı ve Tekfur Sarayı burçlarının üstünde oturdum. Zağanos Paşa'nın elli yedi gün Türk hamlesiyle yıkmağa çalıştığı Eğri Kapı ve Haliç kulelerini gezindim. Yedikule'den Eyüb'e kadar Türk ordularının bir sel gibi taştığı uzun yolda yürüdüm. Topkapı'dan Edirnekapı'ya kadar giden büyük sûrun orta kapısından şehre girdim. Rûmî Mayısın Yirmi dokuzuncu Salı sabahı şafak sökerken, fetih askeri ilk defa buradan girmiştiler. O şafak vaktini, o müthiş mahşeri, 857 seneden beri İslâm'ın muntazır olduğu o sabahı, o büyük saatleri, o coşkunluğu, o sevinci bütün kalbimle hissettim.

Fâtih'in büyük tabutunun cephesinde duran destârı, Bellini'nin meşhur resmi kadar canlı bir tasvirin vehmini veriyordu. Fakat bu gördüğüm ru'yâ mâziydi. Birgün Ayasofya minâresinden ezan okunduğunu işittim. 857 senesinin o sabahından beri asırlarca günde beş defâ okunmuş olan bu ezan, hâl-i vâkî'di. Bu ezanı dinlerken Fâtih'i asıl mânâsıyle ilk defâ idrâk ettim!

*

Yine bir gün pâdişâhlarımızın Topkapı Sarayı'nda Revan Köşkü'nü ziyaret ediyordum; uzaktan Kur'an okunuyordu, yavaş yavaş sese doğru yaklaşırken nereden geldiğini ziyâretinde rehber olan zâtı sordum. Dedi ki: "Hırka-i Saâdet Dâiresi'nden geliyor."

Peygamberimizin hırkasını sakladığımız cennet gibi yeşil bir odanın Türkkârî penceresi önünde durduk. İçerde iki hâfız vardı. Biri ellerini kavuşturmuş gözlerini yummuş otumuyordu, diğeri diz çökmüş müsterih ve yüksek bir sesle okuyordu, rehberime sordum: "Hırka-i Saâdet önünde Kur'an ne zaman okunur?" dedi ki: "Dört asırdan beri her saat! geceli gündüzlü."

Yavuz Sultan Selim'in Hırka-i Saâdet'i Mısır'dan getirip bu odadaki mevkiine koyduğundan beri kırk hâfız nöbetle Kur'an okur. Türk târihinde bir dakika bile buradaki Kur'an sesi kesilmemiştir.

Gezintilerimde bir hakîkat keşfettim. Bu devletin iki mânevî temeli vardır: Fâtih'in Ayasofya minaresinden okuttuğu ezan ki hâlâ okunuyor! Selim'in Hırka-i Saâdet önünde okuttuğu Kur'an ki hâlâ okunuyor!

Eskişehir'in, Afyon Karahisar'ın, Kars'ın genç askerleri siz bu kadar güzel iki şey için döğüştünüz!"

Bu yazı, ilk defa 30 Mart 1922'de Tevhîd-i Efkâr gazetesinde yayımlanmıştır.

(*Aziz İstanbul*, 1985)

YAHYA KEMAL ŞİİRİ

Abdülhak Şinasi Hisar

Şair bu şarkılarının, bu şiirlerinin kelimelerini nasıl intihap etmiş ve kullanmıştı ki doğrudan doğruya aşkının düsstılasını söyler gibi, bu mısralar emsâlsiz bir gönül musikisi tesiri uyandırıyordu. Bu zâhiren pek sâde fakat pek içli duyduğumuz bu mısralar ilânihâye canlı kalacak bir bal içinde avlanmış arılar gibi, bu dilin tadında duyuluyordu.

Bunları duyduğum zaman gönlümün ilelebet bu şiirin tesirinden kurtulamayacağını, gençliğimin hatıraları gibi onları duyar duymaz aşınmaz ve ölmez duygular gibi tekrar bulacağımı anlamıştım.

Yahya Kemal'in bu tarzda şiirleri, dinlenmedik mûcizevi bir tesir ile büyük bir aşk şiiri olmuştu. Şiirinde artık aşk bir çocuk oyuncağı değildir. Aşk bu şiirde vekarlı, söz götürmez, fermânının önüne geçilmez eski büyük şairlerin bize duyurmaya çalıştıkları bir nevi hummâ gibidir. Zira bir eski zaman aşkıdır. Sevilen kadınlar birer Leylâ ve âşıklar biraz Mecnun gibidir. Burada 'Ömrün bütün ikbâlini vuslatta duyanlar' duyulur.

(*Yahya Kemâl'e Vedâ*)

yönelir, İstanbul'dan bir mit çıkarmaya çalışır. Osmanlı düzenindeki ulusal kültür yerine ulusal gurur 'ikame'si işlemini şiirinde böyle karşılar. Bu sıkıntıyı geçiştirme yolunda da şaşılası sezgileri vardır. Hele Batıyı gördükten, daha doğrusu Batıyla, Batı kültürü ile temastan sonra, bir mirasa yaslanmanın rahatlığını ve gerekliliğini daha iyi fark eder. Ortalıkta ve köksüz bulur sanki kendini. 'Kökü mazide olan âti olmak' onu bu duygudan kurtarmaya yetmez. Çünkü, kökünün içinde bulunduğu mazi, bereketli ve sağlam değildir.

"Denebilirse Yahya Kemal, bir ulusun bu yüzden çektiği sıkıntının, yoğun ama kişisel bir birimidir. Bu sıkıntıyla kendini en kolay, gününe göre en olağan bir avuntuya bırakır. 'Kendine sonsuz güvenen onurlu bir ulus, görkemli atalar ve savaşlar, yanmış yıkılmış bir imparatorluk...' Bir ulusun kişiliğini ve onurunu kurtarmanın, en günübirlik, en güçsüz, en imkânsız ama gene de en etkili çarelerine başvurmak. Ne başvurmak, sığınmak buna... Sanırım bu yüzden, Yahya Kemal, imparatorluğun çökmüş, yıkılıp gitmiş olduğuna bile inanmak istemez. Bir çok şiirleri, yitmiş bir maziye özlemin değil, sürmekte olanın, hal'in şiirleri gibidir. Bununla birlikte, maziye bağlı bir övüncün, Atatürk'ün ulusçuluğunu uyandırmak, güçlendirmek, bir ulusa, ulus olma bilincini vermek yolundaki çabasına, bilinçsiz bile olsa, bir yaran olduğunu söyleyebiliriz.

"O, yenmiş, ama yenilgiyi kabullenmemiş, bir türlü de kendini bulamamış ve bulamayışın azabını taşımış bir şairdi bana kalırsa. Her şeye karşı biraz kendini, biraz ulusunu korudu. Ne var ki onun bu işi yüklendiği anda dünya değişmekteydi, birtakım kavramlar ve değerler değişmekteydi.

"Osmanlı-Bizans derbederliğini, sorumsuzluğunu sürdürmesi pek boşuna değildi. Bu davranışıyla, bir 'yaşama biçimi'ni kabul ettirmek ister sanki. Büyükelçilikleri belki bu

YAHYÂ KEMAL BEYATLI

Nihad Sami Banarlı

Yahyâ Kemal'in sanatını şahlandıran beyecan, Balkan şehirlerinde geçen bir çocukluk çağında başladı. Her yaz, şimale doğru asırlarca koşan eski Türk akıncılarının öksüz bıraktıkları vatan toprağında tüten engin bir mâzi hasreti, bu sanatın ilk ürperişlerini yarattı. «Mağlûpken ordu, yaslı dururken bütün vatan» yarının büyük sanatkârı hep o fetihler devrinin rüyasını görüyordu.

Fransa'da şiir, onu «Parnasse» ci şâirlerin mükemmel manzumeleriyle ve «Symbolysme» in derûnî müsikîsi ile karşıladı. O devirde Fransız mazisine karşı fazla hasret duyulmayan bu ülkede sanat, sanat için yapılıyordu. Ve geçmişin sanatkâr ruhlarını aydınlatan büyük meş'alesi yine eski Yunan şiiri idi. Orada, eski Yunan mısrâlarını «Fransızca bir mısrâ» hâlinde söyledikleri zaman, kendilerini sanatın en ileri safhalarına ulaşmış gören sanatkârlar vardı.

Yahyâ Kemal, bir mısrâın «kelimelerin yan yana dizilmesiyle örülen bir müsiki cümlesi» oluşundaki sırrı, bu tarz Fransız şiirlerindeki başarının düğümlerini çözerek tanıdı. Böylelikle yeni Türk edebiyatında bir şâir, ritmin lisan hâline gelmesi demek olan bir mısrâın şiirdeki hayâtî kıymetine dikkat ediyor ve böyle bir mısrâı Türkçede hangi dil ve sanat unsurlarıyle örebileceğim araştırıyordu. Çünkü:

Aldım Rakofça kırlarının hür havâsını,
Duydum akıncı cedlerimin ihtirâsını.

Mısrâlarının şâiri, şiir iklimlerine ancak bu akıncı cedlerin at sürüşlerindeki her şeyden çok Türk olan bir üslûpla girebilirdi. Bunun içindir ki Yahyâ Kemal, Servet-i Fünûn şâirleri gibi Osmanlı diliyle Avrupalı şiir söylemek hatâsına düşmedi. Bilâkis tam bir Avrupalı şâir anlayışıyle «Türk'ün şiiri» ni söyliyebilmenin sırlarını araştırdı. Sanatlarının mâzisi eski Yunan'da olan Fransız şâirlerinden ayrılarak ve ilk anda gözlerini alan eski Yunan'dan sıyrılarak, şiirimizin kendi millî mâzisine döndü. Türk dili ile Avrupa şiiri ölçüsünde eserler vermenin yollarını aydınlattı ve Türk şiirinde «kökü mazide olan âti» böyle parladı.

Sanatkâr atalarımızın, üzerinde yedi yüz yıldan fazla işledikleri «Türkiye Türkçesi» Yahyâ Kemal'in büyük bir zevk ve ihtimamla işlenen mısrâlarında tam ve pürüzsüz bir «müsiki cümlesi» olmak derecesine ulaştı; modern ve târihî Türk dilinin dehâsı, bu mısrâlarda eşsiz bir başarı ile terennüm edildi.

Aruz vezni ile Fikret, kuvvetli bir «dış müsikîsi» ve üstahlı bir «manzume lisânı» yaratmıştı. Bu vezni daha temiz, daha sâde bir Türkçe ile dillendirmek kudretini de Mehmet Âkif göstermişti. Fakat tam on asırlık bir atalar mirâsı olan bu güzel vezinle «Yalnız şiir söyleyen» ilk büyük şâir, Yahyâ Kemal oldu. Atalar mirâsı her güzel şeyi sevecek bir ruh asâleti ile yaratılan şâir, Türk dilini:

Bu dil ağzımda annemin sütüdür

diyerek seviyor ve onunla en güzel «Türkçe mısrâ» söylemeği, sanatı için en asil bir ülkü olarak kabul ediyordu. Edebiyâtımızda Yahyâ Kemal imzasını taşıyan o güzel şiirler, işte bu çeşit mısralarla örüldü.

Yahyâ Kemal, Türk edebiyatında bu büyük milletin mâzisindeki bütün hâtıraları, bütün kıymetleri derin bir kavrayışla toplayarak ve bunları kendi zamanının zevk ve ihtiyaçlarıyle birleştirip güzelleştirerek terennüm edebilen şâirdir. Türk ve →

Avrupa şiirleri hakkındaki geniş kültürü, milli tarihimiz, millî miraslarımız üzerindeki engin bilgisi ve heyecânıyle gerek Türk lisânına, gerek aruz veznine en kuvvetli mızrabı vuran şâir de odur.

Ziyâ Gökalp'ın «Türkçülüğün Esasları» isimli eserinde; «Başka milletler, asrî medeniyete girmek için kendi mâzilerinden uzaklaşmağa mecburdurlar. Halbuki Türklerin asrî medeniyete girmeleri için, kendi eski mâzilerine dönüp bakmaları kâfidir.» diye çok yerinde söylenilmiş bir söz vardır. Yahyâ Kemal'in şiirlerindeki bugünden çok yarının malı olan o ileri yeniliği, işte böyle bir bakışın ışıklarında aranmalıdır. O kadar ki:

Tâ Budin'den Irak'a, Mısır'a kadar
Fethedilmiş uzak diyarlardan
Vatan üstünde hürr esen rüzgâr,
Ses götürmüş bütün baharlardan.
O dehâ öyle toplamış ki bizi,
Yedi yüz yıl süren hikâyemizi
Dinlemiş ihtiyar çınarlardan.
Müsikisinde bir taraftan din,
Bir taraftan bütün hayât akmış;
Her taraftan Boğaz, o şehrâyin;
Mâvi Tuna'yla gür Fırat akmış.
Nice seslerle gök ve yerlerimiz,
Hüznümüz, şevkimiz, zaferlerimiz,
Bize benzer o kâinat akmış.

mısrâları büyük müsikî üstadı «Itrî» nin müsikî sanatı için olduğu kadar, Yahyâ Kemal'in kendi şiir sanatı için de emsalsiz bir târif olmuştur.

Türk dili edebiyatında, Yahyâ Kemal'in şiirlerindeki güzelliğe ulaşanlar; akınlarda çocuklar gibi şen atlıların Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle uçtuklarını dile gelmiş bir müsikî hâlinde duyarlar; ve:

Baktım konuşurken daha bir kerre güzeldin,
İstanbul'u duydum daha bir kerre sesinde.
diye sevilen güzele.

Târihini aksettirebilsin diye çehren
Kaç fâtihin altın kanı mermerle karışmış.

dedirten şanlı zaferlerin ilâhî temposunu kendi nabızlarında sayarlar. Onun «Eski şiirin rüzgârıyle» söylediği şiirlerinde yedi yüz yılın süzgecinden geçirilmiş bir Osmanlı - Türk sesi, ve belki onlardan daha ibdâî olan yeni şiirlerinde ideal bir «Türkiye Türkçesi» seslenir. «Vuslat» da aşkımızı, «Uçuş» da şevkimizi, «Itrî» de müsikimizi, «Deniz Türküsü» nde türkümüzü dile getiren zevk ve heyecan akışlarında hep bu sesleniş vardır.

İmparatorluk devrinin hayat ve hayâl dolu iklimlerinden süzülüp gelen bir rüzgâr gibi; ihtişamlı bir mâzinin zevkli ve saltanatlı hâtıralarıyle yüklü gazellerinde terkib-i bend'lerinde, rubâî ve şarkılarında: «Divan şiiri» nin tılsımlı bir sanat inbiğinden geçirilmiş diri, canlı ve hattâ «öz ve bütün şiir» anlayışı bakımından eskileri eşsiz bir kudretle bütünleyip ebedîleştiren terennümleri duyulur. Yahyâ Kemal'in şiirlerinde «vatan sevgisi» :

Günler kısaldı, gönlüm ölümden sakınmıyor
Lâkin vatandan ayrılışın ızdırabı zor
diyecek kadar canlı ve;

Eğer mezarda, şafak sökmiyen o zindanda
Ceset çürür ve tahayyül kalırsa insanda,
— Cihan vatandan ibâretir itikâdımca—
Budur ölümde benim çerçeveni, murâdımca:
Vatan şehirleri karşımda her saat bir bir,
Fetihler ufku Tekirdağ ve sevdiğim İzmir,
Şerefli kubbeler iklimi Marmarayla Boğaz,
Üzerlerinde bulutsuz ve bitmiyen bir yaz.
Bütün eserlerimiz, halkımız ve askerimiz,
Birer birer görünen anlı şanlı cedlerimiz,
İçimde dalgalı Tekbîr'i en güzel dinin,
Zaman zaman da Nevâkar'ı doğsun Itrî'nin.
Ölüm, yabancı bir âlemde bir geceyse bile
Tahayyülümde vatan kalsın eski hâliyle.

gibi emsalsiz bir cennet özliyecek kadar heyecanlıdır. Ve eğer hakiki Türk şiiri; sesinde bizim, rûhunda bizim, hâtıralarında bizim bulunduğumuz şiirse, Yahyâ Kemal Türk şiir lisânına hakiki formunu ve Türk milletinin edebiyâtına «özlenen şiir» i vermeğe muvaffak olan şâirdir.

(*Kitaplar ve Portreler*, 1985)

yüzden kabul eder. 'Kar Musikileri' çok anlamlı bir belge niteliğindedir bu konuda. Pek övülen tarih bilgisi de öyle çünkü bu, tarih bilinci değildir, bilgisidir. Öküz Ahmet Paşa'nın Şam Valiliğini, Semiz Ali Paşanın katilinin sebeplerini, Mohaç fırtınasının en ufak ayrıntılarını bilir ve bu kadarı yeter ona. Tarih, onun için bir oluşum, bir süreç değil, bir anılar toplamıdır. Böylece bir yabancı kültürünün egemenliğinden uzakta olduğunu, kendi ulusal kültürünün bereketinde yaşadığını sanır. Kendi ulusunun göçebe kültürünü ve dolayisiyle onurunu ve yapısını kurtardığını düşünür. Muhafaza ettiği ve aktardığı değerlerin sağlamlığına inanır, ama dünyanın değişmekte olduğunu bilir, sezer; 'Gelecek solundur, ama ben solda değilim' dediğini söylerler." (Turgut Uyar)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kendi Gök Kubbemiz* (1961), *Eski Şiirin Rüzgârıyle* (1962), *Rubâîler* (1963), *Hayyam Rubâilerini Türkçe Söyleyiş* (1963), *Bitmemiş Şiirler* (1976).

DENEME MAKALE-ANI: *Aziz İstanbul* (1964), *Eğil Dağlar* (Milli Mücadele yazıları, 1966), *Siyasî Hikâyeler* (1968), *Siyasî ve Edebi Portreler* (1968), *Edebiyata Dair* (yazıları, 1971), *Çocukluğum, Gençliğim, Siyasî ve Edebî Hatıralarım* (1973), *Tarih Musahabeleri* (1975), *Mektuplar-Makaleler* (1977).

HAKKINDA: Orhan Seyfi Orhon / Yahya Kemal (1937), Zahir Güvemli / Yahya Kemal (1948), Abdülhak Şinasi Hisar / Yahya Kemal'e Veda (1959), Nihad Sami Banarlı / Yahya Kemal Yaşarken (1959), Nihad Sami Banarlı / Yahya Kemal'in Hatıraları (1960), Muzaffer Uyguner / Yahya Kemal Beyatlı (1965), Turgut Uyar / Bir Şiirden (1982), Sadun Tanju / Yahya Kemal ve Halikarnas Balıkçısı (1983), Metin Akar / Yahya Kemal Beyatlı (1985), Vahap Kabahasanoğlu / Yahya Kemal Beyatlı (kom., 1984), Beşir Ayvazoğlu / Yahya Kemal Eve Dönen Adam (1985), Mehmet Nuri Yardım / Yahya Kemal Beyatlı'nın Dünyası (1986), Mustafa Özbalcı / Yahya Kemal'in Duygu ve Düşünce Dünyası (1990), İsa Kocakaplan / Gök Kubbemizin Şairi Yahya Kemal (1998), Alim Kahraman / Yahya Kemal Beyatlı (1998), Âdile Ayda / Bir Demet Edebiyat (1998), Taha Toros / Türk Edebiyatında Altı Renkli Portre (1998), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 2, 2001), Muhtar Tevfikoğlu/ Serdar Öztürk/ Türk Şiiri'nden Portreler içinde (Mehmet Nuri yardım, 2001), Sadun Tanju / Eski Dostlar (Ara Güler'in fotoğraflarıyla, 2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Laurent Mignon / Sahillere Bir Kahkaha Çarpar Diye Sizden (Hece, Şubat 2002), Beşir Ayvazoğlu / Bozgunda Fetih Rüyası (2002), Korkut Soylu / Bozgunda Fetih Rüyası - Beşir Ayvazoğlu'ndan Yeni Bir Yahya Kemal Kitabı (Hece, Nisan 2002), İbrahim Kiraz / Yahya Kemal

Beyatlı'nın Şiirlerinde Dil ve Tarih Şuuru (Bizim Külliye, Ekim 2002), Mustafa Koç / Yahya Kemal'in Temrinleri (Kitap-lık, Ocak 2003), Ali K. Metin / Türk Şiirinde Yahya Kemal Mirası (Kökler, sayı: 2, 2003), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

Mestinaz Beyaz

BEYAZ, Mestinaz

Yazar. 1 Nisan 1980, Samandağ / Hatay doğumlu. Uzun süre Samandağ Radyo Tempo'da çalıştı. Antakya Radyo Şokta DJ'lik ve *Samandağ* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Halk türkülerinc olan tutkusu bu türkülerin kaynaklarına ve hikâyelerine bir yolculuğu doğurdu. Bu yolculuk notlarını kitaplaştırdı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Rüya Yorumları* (1999).

DERLEME: *Hem Okudum Hem Yazdım / Öyküleriyle Türküler* (2004).

BEYAZ, Zekeriya

İlâhiyatçı. 1 Mart 1938, Gaziantep doğumlu. Bazı eserlerinde Mustafa Talip Güngörge imzasını kullandı. Gaziantep İlkokulu, Maraş İmam Hatip Okulu (1968), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1972) mezunu. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde 15 yıl kadar imam, vaiz ve müftü olarak görev yaptı. 1984'ten itibaren İstanbul Üniversitesinde görev aldı. Uzun süre bu üniversiteye bağlı Sosyal Bilimler Enstitüsünde çalıştı. 1998'den itibaren İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi din sosyolojisi profesörü olarak ders verdi. 2000 yılında İÜ İlâhiyat Fakültesi dekanı iken başörtüsü konusunda tartıştığı bir öğrencisi tarafından bıçaklanarak yaralandı.

Zekeriya Beyaz

İlk yazıları, 1964 yılında *Habergaz*etesinde (Gaziantep) yer almıştı. Sonra kendi çıkardığı *Türkiyem* (50 sayı), *Sancak* dergileri yanısıra yedi yıl köşe yazarlığı yaptığı *Ortadoğu* gazetesi ile birçok gazete ve dergide yazdı. 2000 yılından itibaren *Takvim* gazetesinde günlük yazıları yayımlandı.

ESERLERİ:

İslâma Göre Milliyetçilik (1974), *İslâma Göre Hilafet, Saltanat, Cumhuriyet* (1976), *Darvinizmin Yıkılışı* (1976), *CHP Sosyalist mi Komünist mi?* (1978), *Humeyni ve İran İnkılabı* (1983), *Humeyni ve İslâm* (1985), *İslâm ve Giyim Kuşam* (1999), *Güler Yüzlü İslâm* (2000).

HAKKINDA: M. Avni Özmansur / Kur'an'daki Asıl İslâm Bu 2 (2002).

BEYAZÎZÂDE (Ahmed Bosnevî)

İslâm bilgini, sûfi (D. ?, İstanbul - Ö. 1686, İstanbul). Bosnalı bir ailenin çocuğu olarak İstanbul'da yetişti. Nakşibendî tarikatına bağlandı. Kazaskerlik yaptı. Kabri Üsküdar'da, Divitçizade Tekkesi bitişiğindedir.

ESERLERİ:

Sevânihü'l-Ulûm, İşâretü'l-Merâm (Fıkh-ı Ekber Şerhi), *Fıkh-ı Ebsat, Kitâbü'l-Âlem, Kitâbü'l-Vasiyet.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BEYDİLLİ, Kemal

Tarihçi. 1942, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1968) mezunu. Alanında ayrıca Münih'te yükseköğrenim gördü (1975). Mezun olduğu fakültede "*16. Yüzyılda Lehistan-Osmanlı Münâsebetleri*" konulu tezle doktorasını tamamlayıp doçentliğe ve profesörlüğe yükseldi. İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim üyesi olarak dersler verdi ve Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı başkanlığı görevini yürüttü.

Makaleleri, 1979 yılından itibaren *Tarih Dergisi, Osmanlı Araştırmaları, İlmi Araştırmalar Dergisi, GüneyDoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, Tarih Enstitüsü Dergisi, Türklük Araştırmaları Dergisi, Tarih ve Toplum, Türkiyat Mecmuası, Toplumsal Tarih* dergileri ile ortak kitaplarda yayımlandı. *Osmanlı Döneminde İmamlar ve Bir İmamın Günlüğü* adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliğinin yılın yazarları 2001 yılı değerlendirmesinde Hatıra dalında Yılın Yazarı ödülünü aldı. Osmanlı tarihi konularında düzenlenen ulusal ve uluslararası sempozyumlara katılarak tebliğler sundu, bu tebliğler sempozyum kitaplarında yer aldı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne on üç madde yazdı. Basılı olanların dışında yayıma hazır eserleri de vardır.

Kemal Beydilli

ESERLERİ:

Die Polnishen Königswahlen und Interregnen von 1572 und 1576 im lichte Osmanischer Archivalien. Ein Beitrag zur Geshicte der Osmanischen Machtpolitik. (doktora tezi, 1976), *Büyük Fredrich ve Osmanlılar - 1790 Osmanlı Prusya İttifakı, Meydana Gelişi, Tahlili, Tatbiki* (doçentlik tezi, 1984), *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Prusya Münasebetleri* (1985), *Seyyid Mustafa: İstanbul'da Askerlik Sanatı, Yetenekleri ve Bilimlerin Durumu Üzerine Risale* (risalenin Paris 1807 tarihli basımının tıpkı baskısı ile; Önsöz ve Fransızca risalenin Türkçe çevirisi Prof. Dr. Hüsrev Hatemi tarafından, 1986), *1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Doğu Anadolu'dan Rusya'ya göçürülen Ermeniler* (profesörlük tezi, ayrı basım, 1988), *II.Mahmud Devrinde Katolik Ermeni Cemaati ve Kilisesinin Tanınması - 1830* (1995), *Türk Bilim ve Matbaacılık Tarihinde Mühendishane - Mühendishane Matbaası ve Kütüphanesi 1776-1826* (1995), *Mühendishâne'de Basılan Kitaplar Listesi ve Bir Katalog* (1997), *Mahmud Raif Efendi ve Nizâm-ı Cedid'e Dair Eseri* (İlhan Şahin ile, 2001), *Osmanlı Döneminde İmamlar ve Bir İmamın Günlüğü* (2001).

BEYHAN, Ali İhsan

Eğitimci, yazar. 1923, Bahçeli kasabası / Bor / Niğde doğumlu. Adana Öğretmen Okulunu bitirdikten sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe-Edebiyat Bölümünden mezun oldu. Göreve 1944 yılında Isparta Gönen Köy Enstitüsünde başladı. İvriz Köy Enstitüsü, Niğde Liscsi, Akçadağ, Gaziantep Öğretmen Okullarında öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. 1946'da *İvriz Eğitim Dergisi*'ni yayımlamaya başladı ve dört yıl sürdürdü. 1961 yılında "Radyo ile Eğitim" dalında bilgilenmek üze-

re bir yıllığına Amerika'ya gönderildi. Dönüşte MEB Radyo ile Eğitim Merkezinin kuruluşunda yönetici olarak çalıştı. Öğrenciler ve yetişkinler için eğitim programları yazdı. Bu konuda hazırlanan yüzlerce radyo izlencesini denetledi.

1968'den itibaren Ankara İlköğretmen Okulunda Türkçe-edebiyat öğretmeni ve müdür yardımcısı olarak çalıştı. Gazi Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretmenlik ve bölüm başkanlığı yaptı (1974-76). 1976 yılında emekli oldu. Bir süre Köy Kalkınma Kooperatifleri Genel Merkezinde eğitim uzmanı olarak çalıştı. Türk dili ve kültürüyle ilgili konularda hazırladığı yazıları çeşitli dergi ve gazetelerde basıldı. Folklor ve deyimlerle ilgili çalışmalar yaptı.

ESERLERİ:

Soy Aşkı, Oğuzlama (1956), *Radyo Programında Atamız Atatürk, Atamız Atatürk'ümüz* (1983), *İlkokullar İçin Dilbilgisi* (4 ve 5. ciltler), *Tarım ve Kooperatifçilik* (çeviri, 1979).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BEYHAN, Mehmet Ali

Tarih araştırmacısı. 1953, Malatya doğumlu. İlköğrenimden sonra, ortaöğrenimini Malatya Atatürk Lisesinde (1975) tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden (1980) mezun. 1979 Ekim'inde Başbakanlık Osmanlı Arşivinde memur olarak çalışmaya başladı. 1987'de *"Türk Arşivleri'nin Dünya Arşivleri Arasındaki Yeri ve Önemi"* adlı tez ile Başbakanlık uzmanı unvanını aldı. Başbakanlık Osmanlı Arşivinde uzman ve yönetici sıfatıyla on üç yıl çalıştı. Arşivdeki memuriyeti ile beraber İÜ Edebiyat Fakültesi Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalında *"Câbi Tarihi'nin İlmi Edisyonu"* ile doktorasını sürdürdü, 1992'de doktor unvanını aldı. 1992'de Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak girdi. 2002'de doçent oldu. Osmanlıca, Yakınçağ Osmanlı Tarihi Metinleri ve Yakınçağ Osmanlı Tarihi Kaynakları üzerine dersler verdi. Yakınçağ Osmanlı tarihi kaynakları üzerinde çalıştı. Kaynak metinlerin dışında, yakın dönem Osmanlı tarihine dair makalcleri; *Ata, Türkiyat Mecmuası, Türkiye Araştırmaları Literatür, Osmanlı Araştırmaları* dergilcrinde ve *Osmanlı, Türkler* ansiklopedilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Şirvanlı Fatih Efendi-Gülzâr-ı Fütûhât (Bir Görgü Tanığının Kalemiyle Yeniçeri Ocağının Kaldırılışı, 2001), *Câbi Ömer Efendi-Câbi Tarihi* (Tarih-i Sultan Selim-i Sâlis ve Mahmud-ı Sâni, Tahlil ve Tenkitli Metin, 2003).

BEYHANGİL, Halil

Eğitimci, yazar. 1937, B. Karabağ köyü / Bolvadin / Afyon doğumlu. Çiftcler Köy Enstitüsü (1955), Bursa Eğitim Enstitüsü (1965) mezunu. Konya, Afyon, Manisa, Antalya'da köy öğretmenliği (1955-63); Salihli orta dereceli okullarında öğretmenlik (1965-84) yaparak emekli oldu. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Halil Beyhangil

İlk yazısı *Varlık* dergisinde (15 Mart 1958) *"Kuduz Ocağı"* başlığıyla çıkan köy notlarıydı. Anı, öykü, günlük ve denemeleri *Varlık, Yön, Forum, Yeditepe, Güney, Abece, Yeni A, Kuzeysu, Öğretmen Dünyası* dergilerinde yayımlandı. Anı ve öykülerini topladığı *Bozuk Düzen Okulu* adlı kitabının ilk bölümü 1976'da okul kitaplıklarından toplatıldı.

"Halil Beyhangil'in kişileri, toplumun bozduğu, yabancılaştırdığı kişiler, okul ise bozulmuş kişilerin olumsuzluğunu besleyen bir ortamdır salt. Zaten Beyhangil'in getirdiği eleştiri bu bakımdan tümele açılıyor. Özel bir alana okula takılıp kalmıyor." (Halil Şahan)

ESERLERİ (Anı-Öykü):

Bozuk Düzen Okulu I (1974), *Bozuk Düzen Okulu II* (1998).

HAKKINDA: Sadun Tanju (Cumhuriyet, 31.12.1974), Sadettin Öztürk (TÖB-DER Bülteni, 1.2.1975), Muzaffer Uyguner

HALİL BEYHANGİL

KARACAOĞLAN'IN BACANAĞI

Edebiyata düşkün eczacı bir dostum var Sardes'te. Karacaoğlan'ı, Pirsultan'ı, Dağlarca'yı dilinden düşürmüyor. Romana, şiire bayılıyor. Tolstoy, Gorki, Balzac, Çehov eski zaman arkadaşları. İlâç kutularının arasında yirmi dört saat edebiyat düşünüyor, Öztürkçe'ye vurgun! Türkçe'si varken yabancısını asla kullanmıyor, kullanan olursa hemen uyarıyor :"VATANDAŞ TÜRKÇE KONUŞ, diye.

Bugünlerde çok sevdiği iki türkü var. Güzel de söylüyor :

"Başı duman pare pare yol ver dağlar, yol ver bana."

.....

"Bu da gelir, bu da geçer ağlama."

- Biliyor musun, diyor, nezleli sesle şiir okumak çok hoş da türkü söylemek berbat!

Söz arasında birde Karacoğlan'ın bacanağı olduğunu söylüyor dostum.

Geçen gün eczanenin önünden geçerken cama tık tık vurup içeri buyur ediyor beni. Elinde bir gazete kesiği. Cumhuriyet'ten. Yerime oturmadan elime tutuşturup:

-İki gözüm, diyor, bu yazıyı iki elin kanda olsa oku. Sanatta "reçete" meselesine dokunuyor.

Ben de okuyup kesmiştim. Tekrar okuyorum:

Ünlü İspanyol romancısı Juan Goytisole:

"Bence, diyor, yazınsal yapıt hiç birşeyin yanıtını vermez, tersine ortaya yeni sorunlar atmak durumundadır. Yanıtı herkes verir. Amacım okuru kuşkuya itmek. Kesin diye belledği şeyleri, düşünceleri, ideolojisi üzerine kendisini sorgulasın. Goytisole dokunmuyor, sarsıyor okuru:

"Yapıt eleştirel ve kuşku uyandırıcı olmalı. Gün gibi aydınlık gözüken gerçekler bile iki yüzlü madalyondur. Bunu anlamayan bir yazar fotoğrafçıdan öte gidemez..."

"Yazın ulanında mesaj vermiyorum."

.....

"Siyâsi partiler, reklâmcılar her şeye çözüm sunuyorlar. Yazın farklı olmalı. Çözüm üretmemeli. Sunulan çözümlerin gülünç yanını görmeli, okuru zeki olmaya, çözümler üstüne sorular sormaya zorlamalı.

.....

Sevgili Juan Goytisole, alın benden de o kadar. Sardes göklerinden, İspanyol göklerine bir top bulutla size ve Lorca'nın torunlarına binlerce selâm gönderiyorum. Bir de güvercin kanadıyla. Gülten ve Ekin'inde selâmı var.

(Bozuk Düzen Okulu II)

(Varlık dergisi, 1.3.1975), Naci Girginsoy (Varlık, 1.10.1975), Halil Şahan (Dönemeç dergisi, 1.6.1976), Ahmet Telli (Varlık, 1.2.1977), Mehmet Seyda (Türk Dili, 15.1978), Metin Celal (Öküz dergisi, Aralık)

BEYSANOĞLU, Şevket

Edebiyat araştırmacısı (D.1 Ağustos 1920, Diyarbakır - Ö. 23 Nisan 2003, Ankara). Diyarbakır İsmet Paşa İlkokulu (1932), Diyarbakır Lisesi (1938), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1942) mezunu. Başkale hakim yardımcılığı (1946-48), Avanos'ta ceza hakimliği (1948-50) ve Ankara'da serbest avukatlık yaptı. Tüm zamanını ayırdığı, Diyarbakır folkloru, tarihi, fikir ve sanat adamları üzerine yaptığı önemli araştırmalarla tanınmıştır. Atatürk Kültür Merkezi şeref üyesi; Ziya Gökalp Derneği, Folklor Araştırmaları Kurumu, Diyarbakır Kültür ve Yaşatma Vakfı, Türkiye Yazarlar Birliği üyesi idi.

Araştırma yazıları ve edebî ürünleri *Karacadağ* (Diyarbakır, 1938-50), *Kara Amid* (Diyarbakır, 1956-79), *Ziya Gökalp* (1974-99), *Türk Kültürü, Kültür ve Sanat, Folklor Araştırmaları, Görüşler* vd. çok sayıda dergide yayımlandı. Diyarbakır hakkındaki bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu. 1986 yılında İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülünü aldı. Diyarbakır tarihi, coğrafyası ve folkloru hakkında yaptığı değerli çalışmalardan dolayı Dicle Üniversitesi tarafından kendisine 1990 yılında edebiyat fahrî doktoru paycesi verildi. Eserleri Türk edebiyatı araştırmalarının kaynak kitapları arasında olan Şevket Beysanoğlu, "İkinci Ali Emiri" olarak tanınmıştır. Kitaplığını, vefatından önce Dicle Üniversitesine bağışladı.

"1943 tarihinde neşrettiği Diyarbakır Folkloru isimli hacimli eseriyle Diyarbakır çevresinin halk âdetleri, gelenekleri, şiirleri üzerinde bize ciddden istifadeli malzeme ve görüşler kazandıran Şevket Beysanoğlu, şimdi, okuyucunun huzuruna sunduğu Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları monografisi ile de Dicle kıyılarının kültür ufuklarındaki bulutları aralamağa çalışmakta ve bize Amidli İshak'tan başlayarak bugüne kadar, on altı asır boyunca, kendi doğup büyüdüğü ikliminin büyük insanlarını tanıtmaktadır. Beysanoğlu, İstanbul kütüphanelerinin tozlu raflarında saklı birçok yazma mecmuayı taramış, birçok divan sayfası üzerine eğilmiş, birçok mesnevi yaprağı karıştırmış ve böylece evvelâ, Diyarbakırlı kültür adamlarının bizzat kalem mahsullerini bulup çıkarmak için çırpınmıştır. Ayrıca bugüne kadar, başta rahmetli Ali Emîrî olmak üzere Diyarbakır çevresinin edebiyat, tarih vs. alanlarında şöhret yapmış değerleri üzerine eğilip eser hazırlamış olan zatların mesaisinden de lâyığı veçhile istifadeyi ihmal etmemiş ve bu faydalanmalarını hemen her adamın hayat ve eserleriyle ilgili bahsin sonunda belirtmiştir. Böylece Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları, kendi sahasında, Anadolu'da son günlerde aynı konuda yazılıp yayımlanan eserler arasında özel bir mevki kazanmak hakkına sahiptir." (Prof. Dr. Abdülkadir Karahan)

"Köklü bir tarihe sahip olan ve birçok medeniyetlerin birleştiği bir konumu bulunan Diyarbakır'ın önemi inkâr edilemez. Bu önemli şehir Ziya Gökalp, Süleyman Nazif, Cahit Sıtkı Tarancı ve Ali Emiri gibi meşhur şair ve ilim adamlarını yetiştirdiği gibi Muslihiddin-i Lari, Bıyıklı Mehmed Paşa ve Özdemiroğlu Osman Paşa gibi tarihçi ve tarih yapanları da yetiştirmiş ve bağrına basmıştır. İşte bunları eseriyle ilim alemine tanıtan kişi de Dr. Şevket Beysanoğlu'dur. Beysanoğlu'nun en büyük yapıtı da henüz iki cilt halinde yayınlanan Diyarbakır Tarihi'dir. Her ne kadar Diyarbakır tarihi hakkında birkaç eser değişik yazarlar tarafından kaleme alınmış ise de burada tanıtımını yapacağım eser bunların en geniş kapsamlısıdır. Birçok birinci ve ikinci el kaynağın kullanıldığı bu eserin içeriği gözden geçirildiğinde kendisinin de bir kaynak teşkil edebileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca ben tarihe ilgisi olan bir kişinin zevkle okuyabileceği bir eser olduğu kanısındayım." (Prof. Dr. M. Mehdi İlhan)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Ziya Gökalp'in İlk Yazı Hayatı* (1956), *Doğumunun 80. Yıldönümü Dolayısıyla Ziya Gökalp ve Ziya Gökalp Müzesi* (1956), *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları* (4 cilt, 1957, 1959, 1978, 2003), *Bütün Cepheleriyle Diyarbakır* (1962), *Diyarbakır Coğrafyası* (1962), *Kısaltılmış Diyarbakır Tarihi ve Abideleri* (1963), *Diyarbakır Ağzı* (1966), *Diyarbakır İl Yıllığı* (1967), *Kadın Şairlerimizden Sırrî ve Divançesi* (1969), *Cahit Sıtkı Tarancı* (1969), *Basın ve Yayın Dünyamızda Diyarbakır* (1970), *Doğumunun 100. Yıldönümünde Süleyman Nazif* (1970), *Cumhuriyetin 50. Yıldönümünde Diyarbakır* (1973), *Anıtı Dikilecek Adam: Ziya Gökalp* (1977), *Diyarbakır'ım* (2 cilt. 1982, 1986), *Diyarbakır'da Gömülü Meşhur Adamlar* (1985), *Ziya Gökalp Külliyatı Üzerinde Bir Hesaplaşmanın Hikâyesi* (1988), *İnançları, Gelenek ve Görenekleriyle Yezidiler* (1988), *Öğretime Açılışının XV. Yıldönümünde Dicle Üniversitesi* (1989), *İncili Çavuş'un Kimliği ve Seçme Fıkraları* (1990), *Anıtları ve Kitabeleriyle Diyarbakır Tarihi* (2 cilt. 1987, 1990), *Kültürümüzde Diyarbakır* (1992), *Ahmed Arif* (Vecihi Timuroğlu ile, 1992), *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının Üç Büyük Şairi* (Cahit Sıtkı Tarancı-Ahmed Arif - Sezai Karakoç, 1997), *Diyarbakır Bibliyografyası* (c. 1, 1998), *Çağdaş Düşünce Tarihimizde Ziya Gökalp* (?).

DERLEME: *Diyarbakır Folkloru* (2 cilt, 1943, 1946), *Ziya Gökalp İçin Yazılanlar ve Söylenenler* (4 cilt, 1964, 1974, 1978, 1984), *Mustafa Adil Özer Bibliyografyası* (1986), *Diyarbakır Folklorunda Halk Hekimliği* (Dr. Mebrure Değer ile, 1992), *Diyarbakır Folklorunda Gelenekler-Görenekler- Adet ve İnanmalar* (1995), *Diyarbakır Musiki Folkloru* (Salih Turhan, Kubilay Dökmetaş ile, 1996), *Diyarbakır Bibliyografyası* (1997).

YAYINA HAZIRLAMA: *Ziya Gökalp / Hars ve Medeniyet* (1964, 2. baskı 1972), *Ziya Gökalp / Millî Terbiye ve Maarif Meselesi* (1964, 2. baskı 1972), *Ziya Gökalp / Çınaraltı Konuşmaları* (1964), *Ziya Gökalp / Makaleler I* (Diyarbekir, Peyman, Volkan gazetelerindeki yazıları, 1976), *Ziya Gökalp / Şaki İbrahim Destanı ve Bir Kitapta Toplanmamış Şiirler* (1976), *Ziya Gökalp / Makaleler IX* (Yeni Gün, Yeni Türkiye, Cumhuriyet gazetelerindeki yazıları, 1980), *Ziya Gökalp / Tamamlanmamış Eserler, Cilt: 1* (1985), *Ziya Gökalp / Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler* (1992).

TEFRİKA EDİLMİŞ ESERLERİ: *Tarihte Boğazlar Meselesi ve Bugünkü Hukukî Durum* (Karacadağ dergisi, 62 ve devamı sayılar (1943-94), *Şarkın Meşhur Adamları* (*Şark Postası* gazetesi, 7 Ekim 1952 ve devamı sayılar), *Ziya Gökalp'e İlişkin Anılar-Belgeler, Bilgiler* (*Ziya Gökalp* dergisi, 7 ve devamı sayılar, 1977), *Cumhuriyet Dönemi Diyarbakır Kronolojisi* (*Kara-Amid* dergisi, sayı: 70-71 v.d.).

HAKKINDA: Hikmet Dizdaroğlu / Ziya Gökalp Hakkında Yeni Bilgiler (Yeni Yurt gazetesi, 11.8.1981), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Selahattin Önerli / Yazarlık Hayatının 50. Yıldönümünde Şevket Beysanoğlu Bibliyografyası (1988), Şevket

Şevket Beysanoğlu

Beysanoğlu (1990), Diyarbakır'ı Tanıtan Adam Şevket Beysanoğlu'na 70. Yaş Armağanı (1991), Selahattin Önerli / Dr. Şevket Beysanoğlu'nun Hayatı ve Eserleri (Diyarbakırı Tanıtan Adam Yazar Şevket Beysanoğlu'na 70. Yaş Armağanı kitabından ayrı basım, s. 1-54), İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Diyarbakır'ı Tanıtan Adam Dr. Şevket Beysanoğlu (Size dergisi, sayı: 225, Temmuz 1992), Hayrettin İvgin / Gönlünü Diyarbakır'a Veren Adam: Dr. Şevket Beysanoğlu (Size dergisi, sayı: 226, Ağustos 1992), M. Mehdi İlhan / Bibliyografya (Belleten, c. LVI, Aralık 1992, sayı: 217'den ayrı basım, 1992), Ali Rıza Önder / Dr. Şevket Beysanoğlu'nun Eserlerine Toplu Bir Bakış (Ziya Gökalp dergisi, Haziran 1995, s. 15-32), Yazarlık Hayatının 60. Yılında Dr. Şevket Beysanoğlu'na Armağan (1997), Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 93-113), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Ruhi Nedimoğlu / Bir Kültür Yumağı Diyarbakır'dan (2002), Remzi İnanç / Şevket Beysanoğlu (Folklor Edebiyat dergisi, sayı: 35, 2003).

BEYTULLAH ERDİ, İslâm

Bkz. ERDİ, İslâm Beytullah

BEYTUR, Midhat Bahârî

Tasavvufçu, şair (D. 1878, İstanbul - Ö. 11 Temmuz 1971). Tam adı Ahmed Midhat Bahârî Beytur. Hüsâmî imzasını da kullandı. Son dönem Mevlevi büyüklerindendir. Çocukluğu, dedesi Sadiyye şeyhlerinden Süleyman Efendi'nin yanında geçti. İlk tahsilini Eyüp Darülfeyzi Hamidî mektebinde yaptı. Bitlis İdadisini bitirdi. Arapça ve Farsça öğrendi. Medreseden icazet aldı. Eyüp Bahariye Mevlevihânesi şeyhi Fahreddin Dede'den Mesnevi okudu ve icazet aldı. Çeşitli memuriuklarda bulundu; öğretmenlik ve banka kâtipliği yaptı. *Hazine-i Fünün, Mekteb, Resimli Gazete* gibi dergi ve gazetelerde yazıları yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Mihrâb-ı Aşk* (1964).

TASAVVUF-EDEBİYAT: *Ravza. Sünbülistan Şerhi, Güşvâr, Rûh-i Kur'ân'dan Bir Sahîfe-i Nûr, Destegül, Mesnevî Gözüyle Mevlânâ/Şiirleri, Aşk ve Felsefesi* (1965, 2001)

ÇEVİRİ: *Leâlî-yi Meânî* (İbn-i Kemâl'in *Beyânü'l Vücûd* adlı eserinin tercümesi), *Risâle-i Sipehsâlâr Tercümesi, Divân-ı Kebîr'den Seçme Şiirler* (Mevlânâ'dan, 1969), *Münâcât-ı Mevlânâ* (1963), *Gülşen-i Tevhîd* (Şâhidî'den, 1967, 2002).

HAKKINDA: Nuri Şimşekler / Midhat Bahari ve Feridun Nâfiz Uzluk'a Gönderdiği Mektuplar (Selçuk Üniversitesi X. Millî Mevlânâ Kongresi-Tebliğler, 2003), Ayten Lermioğlu / Tasavvuf Âleminden (1974),Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (c. I, 1976), Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (c. III, 1995).

BEYZÂDE MUSTAFA

Mutasavvıf (D. ?, Ahıska - Ö. 1785, Cidde). Nakşibendi ulemasından. Eğitimini, küçük yaşta geldiği İstanbul'da yaptı. Tasavvuf alanındaki terbiye ve öğrenimini Eyüp'te yatan Murâd-ı Buhârî halifelerinden Gelibolulu Mustafa Efendi'nin talebesi Hisarlı Hafız Mehmed Efendi'den tamamladı. Çarşamba (Fatih) Murad Molla Dergâhında şeyhlik yaptı. İkinci kez hacca giderken Cidde'ye yakın bir yerde gemide öldü. Cidde'de Hz. Havva'nın kabri yakınlarında defnedildi. *Kamus* yorumcusu Mevlânâ Seyyid Murteza'ya mektupları ve Arapça şiirleri vardır.

ESERLERİ:

Mevlid-i Nebî, Menâsik-i Hac, Kasîdetü'd-Dürriyye, Risâletü'l-Mazlûm ve'l-Meçhûl mine's-Sarf, Kasîde-i Nazmu'n-Nâsihîn.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BEZEL, Nail

Şair, çevirmen. 1940, Laçin köyü / Çorum doğumlu. Hasanoğlan Atatürk İlköğretmen Okulu ve Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümünü bitirdikten sonra New York Üniversitesi İngilizce Bölümünden mezun oldu. Doktorasını Hacettepe Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümünde yaptı. İngiliz Dili ve Edebiyatı alanında profesörlüğe yükseldi. Orta Doğu Teknik Üniversitesinde ve Çankaya Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalıştı. Batı düşünce tarihi hakkında inceleme ve araştırmalar yaptı. Romantik ve modern edebiyat üzerine pek çok makalesi yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ayrık Çiçeği* (1942), *Gün Haritasız Bir Irmak* (1994), *Bir Gün Bir Çiğ Çekirdek* (1995), *Bozkır Sancısı* (1999), *Bir Gün Çiğ Çekirdek 2* (1999), *Sevgililer Gününe Çeşitleme* (1999).

ÇEVİRİ: *Eğitim ve Toplum Dikeni* (Bertrand Russel'dan, 1970), *Evren ve Einstein* (Lincoln Barnet'ten, 1982), *Adlandırılmayan* (Samuel Beckett, 1992), *Ateşin Tin Çözümlemesi* (Gaston Bachelard'dan, 1995), *Eğitim Üzerine* (Bertrand Russel'dan, 1999).

ANTOLOJİ: *Yeryüzü Cennetleri Kurmak/ Ütopyalar* (1984).

HAKKINDA: TDOE - TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BEZER, Gülay Öğün

Tarih araştırmacısı. 1959, Sarıkamış / Kars doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Sarıkamış'ta, yükseköğrenimini Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde (1980) tamamladı. Isparta'da bir süre tarih öğretmenliği yaptıktan sonra 1984 yılın'da Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-

Gülay Öğün Bezer

Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak sürdürdüğü doktora çalışmasını *"Begteginliler: 'Erbil'de Bir Türk Beyliği"* adlı tezle tamamladı. Aynı üniversitede yardımcı doçent olarak öğretim üyeliğine (1989) atandı.

Van ve çevresinde yürütülcn yakın tarihimizle ilgili saha çalışmalarına katıldı. 1992 yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümüne geçti. 1995 yılında doçent oldu. Mayıs 2001'de aynı üniversitenin Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyeliğine tayin edildi.

Makalelerini 1988'den itibaren *Türk Yurdu, Ondokuz Mayıs Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, YYÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Belleten, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, Türklük Araştırmaları Dergisi ile Mahmut Pehlivan Armağanı*'nda (2000) yayımladı. *Türkler Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı. *Begteginliler Erbil'de Bir Türk Beyliği 526-630 / 1132-1233* (2000) adlı bir basılı eseri vardır.

BEZİRCİ, Asım

Yazar, eleştirmen, araştırmacı (D. 1928 [nüfusta 1927], Erzincan - Ö. 2 Temmuz 1993, Sivas). İlk yazılarında Fikret Arıel (1955), Halis Acarı (1957) imzalarını da kullandı. Erzincan Lisesi (1945), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1950) mezunu. Öğretmenlik formasyonu olduğu halde bu hakkı kendisine kullandırılmadı. İstanbul'da bazı özel şirketlerde muhasebecilik yaparak 1978 yılında emekli oldu. 2 Temmuz 1993'te Sivas'ta meydana gelen olaylar sırasında çıkan Madımak Oteli yangınında hayatını kaybetti, İstanbul'da toprağa verildi. Ölümünden sonra sevenleri tarafından anısına *Asım Bezirci'ye Saygı Kitabı* (1993) yayımlandı.

Yazı hayatına 1950'de *Gerçek* gazetesinde yazdığı siyasî fıkralarıyla başladı. 1959'a kadar takma adlar kullanarak, 1960'dan sonra asıl adıy-

la yazılarını *Yeni Ufuklar, Ataç, Halkın Dostları, Militan, Politika, Dönem, Yön, Soyut, Papirüs, Yeni Edebiyat, Halkın Dostları, Yeni Dergi, Yeni a, Yeni Ortam, Dönemeç, Yazko Edebiyat* gibi dergi ve gazetelerde yayımladı. Edebi dönemler ve kişiler üzerine araştırma ve incelemeleriyle tanınmıştır. Nesnel ve bilimsel bir eleştiri anlayışını savundu. Ahmet Haşim, Nâzım Hikmet, Orhan Veli Kanık, İlhami Bekir, Tevfik Fikret ve Cahit Sıtkı Tarancı'nın *Bütün Şiirleri* dizilerini yayına hazırladı. 1963'te *Otağ* dergisince, 1968'de *Yeni Dergi* okuyucularınca "Yaşayan eleştirmenlerin en beğenileni" seçilmişti. 1989'da *Rıfat Ilgaz* kitabıyla Ferit Oğuz Bayır Düşün ve Sanat Ödülü'nü aldı.

Asım Bezirci

"Sanatın toplumsal işlevi, toplumda sanat, toplumcu sanat; toplumcu gerçekçilik, eleştirel gerçekçilik; edebiyat ve eleştiri, öznel eleştiri, nesnel bilimsel eleştiri vb. kavramların yoğunca tartışıldığı, kavranılmaya çalışıldığı bir dönemde Bezirci'nin bu yöndeki inceleme, eleştiri yazıları ve çevirileri önem kazanıyordu. O, bir bakıma da; o güne değin oluşagelen kalıta sahip çıkarak edebiyat eleştirimizin önünü açabilecek çalışmaları sergiliyordu.

"Yenileşme, gelişmeden yanadır o. Her yeni kitabında da bu yanını sergiler. Eleştiriye bakışı, eleştiri anlayışı bu minval üzerinde yol almıştır. Şunu içtenlikle söyleyebilirim ki; Bezirci, eleştiri kuramı ve yöntemine dönük belirlemeleri, geleneği oluşturan eleştirmenlere bakışı ufuk açıcı olmuştur hep. Özellikle Ataç ile ilgili çalışmasında, onun 'eleştiri anlayışı'nı değerlendirdiği bölüm, Bezirci'nin edebiyat eleştirimizin boyutlarını göstermesi, kalıta nasıl/ne yönde bakılması gerektiğini göstermesi bakımından önemlidir." (Feridun Andaç)

ESERLERİ:

ELEŞTİRİ-ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Çok Kapılı Oda* (1961), *Edip Cansever* (1961), *Günlerin Getirdiği Götürdüğü* (1962), *Bilimden Yana* (1963), *Abdülhak Hamit ve Tarık yahut Endülüs'ün Fethi* (1966), *Okudukça* (1967), *Orhan Veli Kanık* (1967), *Ahmet Haşim* (1967), *Nurullah Ataç: Yaşamı-Kişiliği-Eleştiri Anlayışı-Yazıları* (1968), *Metin Eloğlu* (1971), *On Şair On Şiir* (1971), *Seçme Romanlar* (R. Taner ile, 1973), *İkinci Yeni Olayı* (1974), *Sabahattin Ali* (1974), *Nâzım Hikmet ve Seçme Şiirleri* (1975), *Bilimden Yana Sosyalizme Doğru* (1976), *Halk ve Sosyalizm İçin Kültür ve Edebiyat* (1979), *1950 Sonrasında Hikâyecilerimiz* (1980), *Seçme Hikâyeciler* (R. Taner ile, 1981), *Abdülhak Hamit* (1983), *Orhan Kemal* (1984), *Pir Sultan* (1986), *Halkımızın Diliyle Barış* (1986), *Şairlerimizin Diliyle Barış* (1987), *İnceleme ve Şiirlerle Türk-Yunan Dostluk ve Barışı* (1987), *Otuz Beş Yaş - Cahit Sıtkı Tarancı - Bütün Şiirleri* (1988), *Rıfat Ilgaz* (1988), *Deyimlerimizin Sözlüğü* (1990), *Oktay Akbal* (1991), *Türk Halk Şiiri* (1993), *Temele Gül Dikenler* (1997), *Güle Dil Verenler* (13 şair hak., 1998), *Nezihe Meriç* (1999), *Abdülhak Hâmit-Bütün Eserleri* (yay. haz. 2001).

ANTOLOJİ: *Dünden Bugüne Türk Şiiri* (1968, güncelleştirilmiş yeni basımı 5 cilt. 1- Halk Şiiri, 2- Divan Şiiri, 3- Yeni Şiir, 4- Yeni Şiir, 5- Yeni Şiir; yay. haz. Kemal Özer, 2002).

ÇEVİRİ: *Üç Hikâye* (Flaubert'ten, 1955), *Belalı Yer* (E. Caldwell'den, 1959), *Varoluşçuluk* (Sartre'dan, 1961), *Seçme Şiirler* (Eluard'dan, 1961), *Sosyalist Gözle Toplum ve Sanat* (J. Fréville – G.V. Plehanov'dan, 1963), *Pyrrhus ile Cinéas* (S. de Beauvoir'dan, 1964), *Sosyalizmin Işığında Bilim ve Din* (Cachin'den, 1965), *Edebiyat Üstüne* (Alain'den, 1965), *Diderot* (André Cresson'dan, 1965), *Sosyalizmin Felsefesi* (1966) – *Özgürlük Sorunları* (1968) (René Maublanc'dan), *Dünyada ve Bizde Sendikacılık* (G. Lefranc'dan, 1966), *Demokrasi Barış Sosyalizm* (1966) – *Seçme Yazılar* (1967) (J. Jaurès'den), Yeni Roman (A. R. Grillet'den, 1981), *Seçmeler* (Voltaire'den).

Ölümünden sonra bütün eserlerinin yeni basımları Evrensel Yayınlarınca yapılmaya başlanıldı.

HAKKINDA: Mehmet Seyda / Edebiyat Dostları (1970), Ali Hikmet / On Şiir On Şair (Cumhuriyet, 1.4.1971), N. Ç. Berksoy / Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (1977), Sanat ve Toplum (Ocak 1979), Eleştiri (1980), Dönemeç (Şubat 1981), Yurt Ansiklopedisi c.IV (1982), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi I (1982), Cengiz Gündoğdu / Nesnel Eleştirmen Asım Bezirci ile 'Öznel' Konuşma (Gösteri, Ağustos 1983), Atilla Birkiye / Asım Bezirci'ye Saygı (1993), Sıvas Kitabı: Bir Topluöldürümün Öyküsü (haz: Attilâ Aşut, 1994), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bs. 1999), Vitrindekiler / Demokrasi Barış Sosyalizm (Cumhuriyet Kitap, 9.9.1999), Muzaffer Uyguner / Asım Bezirci'den Bir İnceleme (18.11.1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Sennur Sezer / Asım Bezirci - Feridun Andaç / Bezirci ve Edebiyat Eleştirimiz - Kemal Özer / Bezirci'nin Araştırmacı Kimliği - Nuray Sancar / Dostluk Şiirlerinin Yolunda (Cumhuriyet Kitap, 8.6.2000), Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi 1 (2001), Adnan Özyalçıner / Asım Bezirci'nin 'Türk Şiiri Antolojisi' Kemal Özer'in Katkısıyla Genişletildi Kapsamlı Bir Antoloji (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002), Neslihan Savaş / Şiir Defterinden Antolojiye - Dünden Bugüne Türk Şiiri (Radikal Kitap, 13.12.2002), Serkan Öztürk / Virgül (Haziran 2003).

BEZLÎ

Halk şairi (D. 1843, Çankırı – Ö. 1902). Asıl adı Ali. Abdioğlu müsteariyla da tanındı. İstanbul'da medrese öğrenimi gördü. 1877 Osmanlı-Rus Savaşı'na İlmiye Alayında katıldı. 1878'de Çırağan Baskını sonrasında Ali Suavi'yle arkadaşlığından dolayı tutuklanacağı korkusuyla Çankırı'ya döndü. Şiirlerinde hem, aruz hem hece ölçüsünü kullandı. Kimi şiirlerinde mizah öğesinden de yararlandı. Katıldığı savaş sonrası gözlemlerini *Fezleke-i Târih* adlı bir destanda anlattı.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c.3, 1982).

BEZMEN, Nermin

Şair ve yazar. 30 Nisan 1954, Antalya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. Nevada (ABD) Basic High School (1972), Sekreterlik Yüksek Okulu (1974) mezunu. İstanbul'da resim eğitmenliği yaptı. Süsleme sanatlarının çeşitli türlerinde çalışmalar yaptı. Dokuz kişisel, on bir karma sergiye katıldığı resimleri, yurt içi ve dışındaki koleksiyonlarda yer aldı. Bir süre TRT-2'de "Ondan Sonra" programını sundu. TÜRSAK üyesidir. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Uyandıran Aşk* (1991).

ROMAN: *Kurt Seyt ve Shura* (1992), *Kurt Seyt ve Murka* (1995), *Mengene Göçmenleri* (1995), *Bir Gece Yolculuğu* (1999).

DENEME: *Zihnimin Kanatları* (1995).

DERLEME: *Türkuaz'a Dönüş* (1996), *Bir Duayenin Hatıratı - Fuat Bezmen'in Anıları* (2000)

ÖYKÜ: *Kırk Kırık Küp* (1999)

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c.1. 2.bas. 2003).

BIÇAK, Ayhan

Tarih felsefesi araştırmacısı. 1956, Refahiye / Erzincan doğumlu.

Ayhan Bıçak

Lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1982) mezunu. Aynı bölümde 1985 yılında "*Aristoteles'in İnsan Toplum ve Tarih Anlayışı*" konulu teziyle yüksek lisans çalışmasını tamamladı. 1991 yılında adı geçen bölüme araştırma görevlisi olarak girdi. "*Platon'un Tarih Kavrayışı*" adlı tezle Prof. Dr. Teoman Duralı'nın gözetiminde 1992 yılında doktorasını bitirdi. 1995 yılında yardımcı doçent, 1997'de doçent oldu. Aynı bölümde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Tarih ve siyaset felsefesi konularında makaleleri 1987'den itibaren *İnsan ve Kainat Dergisi, Felsefe Dünyası Dergisi, Klasik Filoloji Dergisi, Toplumsal Tarih Dergisi, İÜ Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi, Kutadgubilig, Türk Yurdu Dergisi*'nde yayımlandı. 2004 yılında *Tarih Düşüncesi* genel başlığı altında yayınlanan *Tarih Düşüncesinin Oluşumu* (2004), *Felsefe ve Tarih* (2004) ve *Tarih Felsefesinin Oluşumu* (2004) adlı eserleri TYB tarafından yılın fikri eseri seçildi. Bilimsel toplantılarda çok sayıda bildiri sundu, konuşma yaptı.

ESERLERİ:

Tarih Bilimi (1999), *Tarih Düşüncesi: I. Tarih Düşüncesinin Oluşumu* (2004), *Tarih Düşüncesi II.: Tarih ve Felsefe* (2004), *Tarih Düşüncesi III.: Tarih Felsefesinin Oluşumu* (2004), *The Idea of the State in the Pre-Islamic Turkish Thought* (2004).

BIÇAKCI, Hakan

Romancı. 1978, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra 1996 yılında üniversite eğitimi için Ankara'ya gitti. 2001 yılında Bilkent Üniversitesi İktisat Bölümünü bitirerek İstanbul'a döndü ve reklamcılık alanında çalışmaya başladı. Çeşitli edebiyat dergilerinde düzenli olarak şiir, öykü ve deneme yazdı. *Romantik Korku* (2002) adlı bir romanı vardır.

HAKKINDA: Hakan Bıçakçı / Romantik Korku (2002).

BIÇAKÇI, Barış

Öykücü, çevirmen. 1966, Adana doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. ODTÜ Makine Mühendisliği Bölümünden mezun oldu. 1988'den itibaren TÜBİTAK Popüler Bilim Kitaplığının editörlüğünü yaptı. Bıçakçı'nın öykü ve romanlarından başka mesleki çeviri kitapları vardır.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Aramızdaki En Kısa Mesafe* (2003), Bizim Büyük Çaresizliğimiz (2004), Baharda Yine Geliriz (2006).

ROMAN: *Herkes HerkesleDostmuş Gibi...* (2000), *Veciz Sözler* (2002).

HAKKINDA: Herkes Herkesle Dostmuş Gibi... (Virgül, Temmuz-Ağustos 2000), Cumhuriyet Kitap (25.4.2002), Hatice Başaran / Veciz Sözler (Virgül, Mayıs 2002), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ekim-Kasım 2004).

BIÇAKÇI, İlker

Araştırmacı-yazar. 28 Nisan 1959, İstanbul doğumlu. Tam adı Cenan İlker Bıçakçı. Lise öğrenimini Saint-Benoit Lisesi ve Ata Kolejinde tamamladı. Marmara Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Halkla İlişkiler Anabilim Dalından yüksek lisans ve doktora derecelerini aldı. Ulusal ve uluslararası olmak üzere birçok yayını vardır. Yıldız Teknik Üniversitesinde ders verdi. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ve Eğitim-Sen Üniversiteler Şubesi üyesidir.

ESERLERİ:

İletişim ve Halkla İlişkiler, İletişim Dünyamız.

BIÇAKÇIZADE HAKKI

Gazetecı, şair (D. 1861, İzmir – Ö. ?). Şiirlerinde Nâkıd mahlâsını kullandı. İlk ve orta öğrenimini İzmir'de tamamladıktan Tire'de İbn-i Melek Medresesinde Yozgatlı Mustafa Keşfi'den dinî ilimler, Felsefe ve Arap dili ve edebiyatı dersleri aldı. 1888'de Mekteb-i Hukukun "Mertebe-i Saniye" sınavını vererek Üsküp Mahkeme-i Fevkalâde başkitâbetine atandı. Yanya, Suriye, Halep ve Hicaz vilâyetleri mektupculuklarında bulundu. 1892-1907 yılları arasında İzmir'de *Haftalık İzmir* ve *Yevmî İzmir* adlı gazeteleri yayınladı. İzmir İdadisinde on beş yıl edebiyat ve felsefe okuttu.

ESERLERİ:

MANZUM: *Türk Öğüdü, Gayr-i Müretteb Âsâr-ı Şi'riyye ve Edebiye, Oğlum Süreyya'ya, Oğlum Sadi'ye, Altın Heykel, Tarihî Zafer.*

ÖYKÜ: *Kamer, Maarif-i Umumiyeden Bir Nebze, Âlem-i Âb.*

FELSEFE: *Medeniyet-i Hakikiye Dünyanın Neresindedir?, Çocuklar İçin Ahlâkî Lügat, İlmü'r-Rûh* (Arapça), *İlm-i Din, Rüya Lügatı, İlm-i Hayatın Bencesi.*

DİLBİLİMİ: *Türkçenin İmlâsı.*

OYUN: *Her Şeyden İbret.*

ÇEVİRİ: *Yodda* (Almancadan), *Allahça ve İnsanca* (Almancadan), *Lessing'in Hikâyeleri* (Almancadan).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000).

BILDIRKİ, Oyhan Hasan

Şair ve yazar. 1947, Bağarası / Söke / Aydın doğumlu. İlkokulu doğduğu yerde, ortaokul ve liseyi Aydın'da bitirdi. Bursa Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü mezunu. Söke İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünde şube müdürü olarak görev yaptı.

1980 yılında *Töre* dergisinin düzenlediği hikâye yarışmasında *Bir Bıçağın Keskin Ucu* adlı hikâyesiyle üçüncülük ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Liseden Sesler* (1964).

ROMAN: *Dönülmez Yol* (1964).

HİKÂYE: *Kaçaklar* (1975), *Üçüncü Günün Öğlesi* (1986), *Bir Başka Şafak* (1989), *Gün Çarığı Sıkınca* (1991).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c.1, 1976), S. K. Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

BIYIKLIOĞLU, M. Tevfik

Tarihçi (D. 1889, Çanakkale - Ö. 1961, Ankara). Harp Okulu (1908), Harp Akademisi (1914) mezunu. Millî Mücadele sırasında Batı Cephesi Harekât Şubesi müdürlüğü yaptı. Lozan Konferansına katılan delegeler arasında askerî danışman olarak bulundu. İki defa Cumhurbaşkanlığı genel sekreteri (1924-26 ve 1928-32), bir yıl Moskova Elçisi (1927) oldu. Türk Tarih Kurumunun ilk başkanlığını yapmış olan Bıyıklıoğlu'nun tarih alanında telif ve çeviri çok sayıda eseri vardır.

BAŞLICA ESERLERİ:

Trakya'da Millî Mücadele (1956), *Atatürk Anadolu'da 1919-1921* (1959), *Osmanlı ve Türk Doğu Politikası* (1958), *Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı* (1962), *Türk İstiklâl Harbi* (1962).

BİBER, Yusuf

Şair. 1925, Tolgum (Salkımlı) köyü / Artvin doğumlu. Yusuf, Coşkuni, Yanari ve Meraki mahlaslarını kullandı. İlkokuldan sonra eğitimine devam edemedi. Anne ve babasından akordeon çalmayı öğrendi. Çocukken köy odalarında kurulan âşık meclislerini izleyerek şiir görgüsünü artırdı. İlk şiirini yirmili yaşlarında yazdı. Zaman zaman bazı okullardaki edebiyat derslerine de katılıp şiire ilişkin söyleşilerde bulundu. Hemen her konu-

yu işlediği birçok şiiri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Her Telden Bir Ses (1963), *Kalpten Kaleme* (1966), *Gönülaçar* (1988).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c.1, 1975), TDE Ansiklopedisi (c.6, 1986), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BİBERCİ, Kenan

Öykücü. 1965, Ankara doğumlu. İlköğrenimini Çankırı'da, ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Teknik Üniversitesi Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri Fakültesi (1987) mezunu. Türkiye'de ve Arap ülkelerinde mesleğiyle ilgili işlerde çalıştı. Öyküleri *Varlık* dergisinde yayımlandı. Öykülerinde sohbetten, arkadaşlıktan, çay demlemekten, eski püsküden, gemilerden, küçük ayrıntılardan büyük yaşama sevinçleri çıkardı.

"Biberci'nin hikâyelerinde çocukluğa ve taşra hayatına bakışta olumlu ya da olumsuz bir ön koşullanma yok. Biberci, kolaycı bir biçimde çocuklukla yetişkinliği, taşrayla kenti karşı karşıya getirmemiş. Taşranın yaşadığı dönüşüm, örneğin 'Kum Tanesidir Hayaller, Sakın İnanma' üst başlığını taşıyan üç hikâyede anlatılıyor. 'Hepsi İyiliğiniz İçindi, Nankör Metin' adlı hikâyedeyse taşranın kendi içinde taşıdığı başka bir farklılık, taşraya tayin olan memurların çocuklarıyla taşralı çocukların dünyalarındaki farklılık anlatılıyor. (...)

"Biberci'nin hikâyelerinde de iç içe geçen hikâyeler var; kimi hikâyenin yazılışı bir diğerinde anlatılıyor, bir hikâyede bir başkasının ayrıntıları gizli, ama en çok bu 'şeyedersin'de olduğu gibi iyiden iyiye gizlenmiş, ancak çabucak kendini duyuran hikâyeleri sevdim." (Behçet Çelik)

ESERLERİ (Öykü):

Kimse Ölmesin Ben Öldürüm (2001), *Küçük Hayat Ansiklopedisi* (2004).

HAKKINDA: Behçet Çelik / Hikâyelerde görünenler ve görünmeyenler (Virgül, Mart 2001), Hüseyin Su - Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ekim-Kasım 2004).

BİBERYAN, Zaven

Romancı (D. 1921, İstanbul - 4 Ekim 1984). Saint Joseph Lisesi, İstanbul Ticari İlimler Akademisi mezunu. İstanbul ve Beyrut'ta yayımlanan Ermenice gazetelerde çalıştı. Yazıları bu gazetelerde, ağırlıklı olarak *Marmara* gazetesinde (1960) yer aldı. 1968 yerel seçimlerinde Türkiye İşçi Partisi listesinden İstanbul Belediye Meclisi üyesi seçildi. Fransızca ve Ermeniceden çeviriler yaptı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Yalnızlar* (1966), *Babam Aşkale'ye Gitmedi* (Ermeniceden çeviri, 1998).

ÇEVİRİ: *İnsanlığı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor* (J. D. Bernal'den, 1966), *Yeni Çin* (J. Locquin'den 1966), *Halk Demokrasileri* (Pierre Paraf'dan, 1968), *Balkan Harbi Tarihi* (A. Andonyan'dan, 1975), *Ana* (M. Gorki'den, 1975), *Köylüler* (H. Balzac'tan, *1976), Sanayi Kralı* (U. Sinclair'den, 1976), *Ay Yadisi* (J. London'dan, 1977), *Tek Özgürlüğüm* (J. London'dan, 1977).

Ayrıca Türkçeye çevrilmemiş olan Ermenice iki roman ve bir öykü kitabı vardır.

HAKKINDA: Vitrindekiler / Babam Aşkale'ye Gitmedi (Cumhuriyet Kitap, 31.12.1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

Zekeriya Bican

BİCAN, Zekeriya

Şair. 1955, Elazığ doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Elazığ'da tamamladı. Elazığ Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisinin Makine Mühendisliği Bölümü (1979) mezunu. Devlet Su İşleri 9. Bölge Müdürlüğünde makine ikmal başmühendisi olarak çalıştı.

Öğrenim hayatı sırasında hem senarist hem de aktör olarak tiyatroyla da ilgilendi. 1973'ten itibaren yerel ve ulusal basında birçok şiir ve hikâyesi yayımlandı, tiyatro eserleri *Hergün* gazetesinde tefrika edildi (1976).

"Biz umutlarımızı bulutlara kaptırırken, Zekeriyya Bican da 'Yağmur çiselerken ağlamak daha kolaydı' diyor, demeye getiriyor. Biz, yağmur beklerken, bulutlara sitem ederken, Bican yağan yağmurun altında ağlamanın kolay olduğunu şairce vurgulamaya çalışıyor. Genç ve duygulu bir şair Zekeriyya Bican." (Şükrü Kacar)

ESERLERİ (Şiir):

Bir Evcilik Oynadın Sen Gelincik , Yağmur Çiselerken Ağlamak Daha Kolaydı (2004).

HAKKINDA: Şükrü Kacar / Vurduğun Yerden (Elazığ Nurhak gazetesi, 4.12.2004), İsa Bayrak / Şair Bir Dost Zekeriyya Bican (Elazığ Harput Posta, 13.10.2004), Yavuz Bülent Bakiler / Elazığ Milletler Arası Şiir Akşamları (Tercüman, 28.9.2004).

BİCE, Hayati

Hekim, yazar. 1959, Tokat doğumlu. Yazı hayatının ilk yıllarında Oğuz Karaçay adını kullandı. Aslen Kafkasya Karaçay Türklerindendir. Üçüncü kuşaktaki dedeleri Ali Bek ve Canhod, İmam Şamil ile beraber savaşlara fiilen iştirak etmiş olan mücahidlerden olup hicri 1293 Osmanlı-Rus savaşından sonra Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan Kafkas önderlerindendi. Tezhib sanatçısı Müzehher Bice eşidir. İlköğrenimini Tokat İbn-i Kemal İlkokulunda, lise öğrenimini Tokat Turhal Lisesinde tamamladı. 1976 yılında tıp öğrenimine başladığı Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdikten (1982) sonra aynı fakültenin Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kliniğinde uzmanlık eğitimini tamamlayarak 1989'da Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları uzmanı oldu. Askerlik görevinin ardından bir süre Yalova Devlet Hastanesinde uzman hekim olarak görev aldı. Yalova'da kurduğu Bala-Can Çocuk Kliniğinde hizmet verdi. 2001 yılı başından itibaren Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları uzmanı olarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda görevine devam etti.

1990-93 yıllarında Özbekistan, Kırgızistan ve Kazakistan'da çeşitli sürelerde araştırma ve inceleme programlarına katıldı. 1994-95 öğretim yılında Uluslararası Hoca Ahmed Yesevi Türk-Kazak Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak Kazakistan'da görev aldı. Türkistan'a yaptığı geziler ile bölgedeki inceleme ve araştırmalarını içeren gezi notları ve makaleleri ile diğer yazıları *Yeni Düşünce, Yeni Hafta, Türk Yurdu, Töre, Türk Edebiyatı* gibi dergiler ile *Tercüman, Yeni Şafak ve Zaman* gazetelerinde; tıp alanında ve sosyal konularda birçok araştırması çeşitli bilim ve kültür dergileri ile gazetelerde yayımlandı. 1990 yılında Ankara'da çıkan *Türk Yurtları* adlı derginin yayın yönetimini üstlendi. Üyesi olduğu Türkiye Yazarlar

Hayati Bice

Birliğince yayımlanan 1988-1990 yıllıklarının Türk Dünyası bölümünün editörlüğünü yaptı. Ayrıca üyelerinden olduğu Türk Ocakları ve Türkiye Sağlık Çalışanları Vakfının çeşitli çalışmalarına katıldı.

ESERLERİ:

Kafkasya'dan Anadolu'ya Göçler (1989), *İşaret Taşları* (1991), *Hoca Ahmed Yesevi Türbesi* (1991), *Divan-ı Hikmet* (Hoca Ahmed Yesevi'ye ait şiirlerin bugünkü Türkçeye aktarılması, 4.baskı-2005). Ayrıca tıp alanında eserleri vardır.

BİÇER, Aysel

Şair. 15 Aralık 1936, Nallıhan / Ankara doğumlu. İlkokul mezunu, ev hanımıdır. İlk şiirleri *Şeker Çocuk* dergisinde, sonraki ürünleri çoğunlukla *Defne* dergisinde yayımlandı. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Yankılanan Sesler (1977), *Hatıra Defteri* (1982).

HAKKINDA: Suat Yığmatepe / Erciyes'e Mektuplar (Erciyes dergisi, sayı: 64, Nisan 1983).

Aysel Biçer

BİÇER, Ramazan

İlâhiyatçı. 1963, Kayseri doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı. Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi mezunu. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Ebu Bekir İbnü'l-Arabi'nin Kelâmi Görüşleri"* konulu teziyle doktorasını tamamladı. Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde Kelam Anabilim Dalı başkanı olarak görev yaptı. *İslâm Kelâmcılarına Göre İncil* adlı bir kitabı vardır.

BİÇERSOY, Raşit

Gazeteci-yazar. 1938, Niğde doğumlu. İlkokul ve ortaokulu Niğde'de, liseyi Bursa okudu. 1959'da gazeteciliğe başladı. *Olay* (1961), *Türkiye'de Sanayi Odaları* (1982) gazetelerini ve *Fon* dergisini çıkardı. 1982'de Bursa'ya yerleşti. İLESAM üyesi oldu. Şiirleri ve özlü sözlerini *Yarın Yol* (1958) kitabında topladı.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c.2, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

İhsan Fikret Biçici

BİÇİCİ, İhsan Fikret

Şair ve yazar. 6 Mart 1934, Diyarbakır doğumlu. İlk (1945), orta ve lise (1953) öğrenimini Diyarbakır'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Fakülteyi bitirdikten sonra bir süre Ankara'da *Öncü*, *Vatan*, *Son Baskı* gazeteleri ile *Ülke* dergisinde çalıştı. 1966 yılından itibaren Diyarbakır'da avukatlık yaptı. Şiir ve yazıları 1952'den itibaren belli başlı gazete ve dergilerde yer aldı. Diyarbakır'da arkadaşlarıyla birlikte *Yaratım* dergisini çıkardı.

"Okuma coğrafyası olabildiğince zengindir şairimizin; anılar, dinler, inançlar, uluslar, toplumsal yapı araştırmaları gibi. Ama hep şair kimliğini korudu ve öyle anıldı çevresinde. Neredeyse hukukçuluk yönünden çok bu yönüyle tanındı. Bir kimliğini daha korudu İhsan Biçici: Fikret' çilik. İlk gençliğinden beri tutkuyla bağlandığı, özümsediği Tevfik Fikret'in şiir ve dünya görüşü İhsan'ın ikinci adını daha belirledi: İhsan Fikret." (Remzi İnanç)

ESERLERİ (Şiir):

Şıpka'ya Mektuplar (1997), *Vay Limin* (1997), *Adımla Vurulup Ölmek* (2004).

BİGALI, Şeref

Ressam, yazar (D. 31 Ekim 1925, Göçbeyli / Bergama / İzmir – Ö. 16 Şubat 2005, İzmir). İlk ve ortaöğrenimini İzmir'de tamamladı. 1944 yılında Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümüne girdi. Burada altı yıl Cemal Tollu Atölyesinde öğrenim gördü. 1950 yılında akademiden mezun olarak Afyon ve İzmir Karşıyaka'da resim öğretmenliği yaptı. 1959-78 tarihleri arasında İzmir Eğitim Enstitüsünde çalıştı. Resim-İş Bölümünün kuruluşunda görev aldı. 1962 yılında Paris'e giderek Ressam Henri Goetz Atölyesine devam etti. Elliye yakın kişisel sergi açtı. Çok sayıda eseri, müzelerde, yurt içi ve yurt dışı özel koleksiyonlarda yer almaktadır. Adına Ankara'da Şeref Bigalı Sanat Galerisi açılan ressam, ayrıca 1986 yılında Devlet Resim Büyük Ödülü, daha sonra ise Türkiye İş Bankası Büyük Resim Ödülünü kazandı. 1976 yılında ilk baskısı yapılan *Resim Sanatı* adlı kapsamlı kitabı, plastik sanatlar alanında ülkemizde yayımlanan önemli çalışmalardan biri oldu. Biga'da (Çanakkale) toprağa verildi.

"Resmi düşünce düzeyinde kuran ve geliştiren bir soyut kavrayışa sahip olmasıyla, renkçi ve lekeci bir sanatçı kişiliği ile öne çıkar." (Mümtaz Sağlam)

Şeref Bigalı

İHSAN FİKRET BİÇİCİ

SESİNDEN BEKLEDİĞİM

Kaç beden gümüş üstüne sen o kadar telkâri
Bir hünerdi gümüşü gümüşe iliklemek
Saçının üç teline uygun düşeydi bari
Bir işe yarasaydı bunca sene beklemek

Aynanın kenarında kendini anımsarken
Kendine ilâve et, beni de anımsa ki,
Bir kardelen acıyla oturmasın içime.
Sesinden beklediğim haber gelinceye dek.

(*Adımla Vurulup Ölmek*, 2004)

HAKKINDA: Şeref Bigalı / 50. Sanat Yılı (Doku Sanat Galerisi, Aralık 1999) - Garanti Sanat Galerisi Yayını (Mayıs 2000), Mümtaz Sağlam / Sanat Koleksiyonu-Türk Sanatında 1950 Sonrası Çağdaş Yaklaşımlar ve Koleksiyondan Örnekler (c. 1, 2004), Suluboya Ressamlar Grubu 35. Yıl Sergileri Kataloğu (Nüzhet İslimyeli Anısına 35. Yılda 35 Gün Sergisi, 2005).

BİL, Hikmet

Gazeteci-yazar (D. 1918, İzmit - Ö. 8 Nisan 2003, İstanbul). Gazeteciliğe başladığı *Hürriyet* gazetesinde hem hukuk müşaviri hem gazeteci olarak görev yaptı. 1957'de Beyrut basın ataşeliğine atandı. 1961'de *Hürriyet*'e geri döndü. Son yıllarına kadar *Hürriyet* Avrupa baskılarında köşe yazarlığını sürdürdü. 1989 Burhan Felek Basın Hizmet Ödülünü aldı. Kıbrıs Türktür Cemiyeti (kurucu genel başkan) ve İstanbul Gazeteciler Cemiyeti üyesiydi.

ESERLERİ:

Kur'an'dan Hikâyeler, Kader Otobüsü, Kıbrıs Olaylarının İçyüzü, Atatürk Sofrası.

HAKKINDA: Hikmet Bil'i Kaybetmek, Ölüm İlanını Kendi Yazdı (Hürriyet, 9.4.2003).

Fikret Bila

BİLA, Fikret

Gazeteci-yazar. 1958, Zonguldak doğumlu. 1979'da Gazi Üniversitesi İktisat Fakültesi (1979) mezunu. Aynı üniversiteden 1986 yılında mali ekonomi alanında doktora derecesi aldı. Gazeteciliğe 1977'de *Yankı* dergisinde başladı. 1980-86 arasında Sayıştay denetçisi olarak görev yaptı. 1986'da *Nokta* dergisiyle yeniden gazeteciliğe döndü. 1987'de girdiği *Milliyet* gazetesinin Ankara temsilciliği görevini sürdürdü. *Phoenix / Ecevit'in Yeniden Doğuşu* (2001) adlı bir kitabı vardır.

BİLA, Hikmet

Gazeteci-yazar. 1954, Zonguldak doğumlu. 1975'te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünü bitirdi. 1986'da

Hikmet Bila

Milliyet gazetesinde çalışmaya başladı. Aynı gazetede sekiz yıl yazı işleri müdürlüğü ve dört yıl yayın koordinatörlüğü yaptı.

ESERLERİ:

Sosyal Demokrat Süre İçinde CHP ve Sonrası (1987), *CHP 1919-1999* (1999), *12 Eylül Türkiye'nin Miladı.* (1999).

BİLAL, Mehmet

Romancı. 15 Mayıs 1962, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünü bitirdi. Stutgart Üniversitesinde politika dersleri aldı. Muhabir ve sayfa sekreteri olarak çalıştı. Reklam yazarlığı yaptı, Türk pop müziği üzerine yazdı. *Üçüncü Tekil Şahıs* (2003) adlı ilk romanında geri dönüşlerle, son zamanlarda ulaşılan şuursuz sınırlara, ara katmanlara, hızla eskitilen yaşama biçimlerine değindi.

"Ele aldığı meseleleri çarpıcı bir dille 'içeriden' anlatan Üçüncü Tekil Şahıs'ın üzerinde daha fazla durulmayı hak ettiğini düşünüyorum." (A. Ömer Türkeş)

HAKKINDA: Ömer Türkeş / Mercek: Yeni Yerli Romanlar-Erhan'ın Deneyimleri Üzerinden (Virgül, sayı: 63, Haziran 2003).

BİLALOV, Selim

Şair ve yazar (D. 1915, Orta Mahalle köyü [Srednoseltsi] / Kemallar kasabası (İsperih) / Razgrat / Bulgaristan - Ö. 10 Ocak 1987, Sofya). Selim Sertel, Selim Bilal imzalarını da kullandı. İlkokulu köyünde, rüştiyeyi Kemallar'da tamamladı. Nüvvap Okulunun lise bölümünü bitirdikten sonra bir süre vaizlik, imamlık, öğretmenlik yaptı. O yıllarda Bulgaristan Komünist Parti Merkez Komitesinin kararıyla Bakü'deki Yüksek Parti Okuluna gönderildi. Dönüşünde Halk Eğitimi adlı devlet yayınevinde başyazar yardımcısı oldu. *Yeni Işık* gazetesinde kadroya alınarak bu gazetenin başyazarlığına getirildi.

Dinî bir öğrenim görmüş olmasına rağmen, resmî ideoloji yanında yer alarak İslâmiyet aleyhine kitaplar yazdı. Ancak düştüğü kimlik bunalımından kurtulamadı, 1987 yılında Sofya'da intihar ederek hayatına son verdi. 1946'da yayımlanmaya başlayan, didaktik özellikteki şiirleri halk edebiyatı etkisinde, Selim Sertel imzasıyladır.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Kadere İman, Din ve Kadın, Ramazan.*

ÖYKÜ: *Dirilen Saadet* (1956), *Gerçekleşen Emel* (1965).

OYUN: *Zilli Sofu.*

ÇEVİRİ: *İki Kardeş* (roman, Fehmi Hoşginabi'den).

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

BİLBAŞAR, Kemal

Yazar (D. 1910, Çanakkale - Ö. 22 Ocak 1983, İstanbul). Edirne Öğretmen Okulu (1929) ve Gazi Eğitim Enstitüsü (1935) mezunu. İki yıl ilkokul öğretmenliği ve emekli olana kadar İzmir Karataş Ortaokulunda tarih öğretmenliği yaptı (1961).

Hikâyelerini, *Aramak* (ilk hikâyesi, 1939), *Yurt ve Dünya, Yürüyüş* gibi dergilerde yayımladı. Hikâye ve romanlarında kasaba insanı duyarlığı ile geleneksel yapının kırılmasıyla toplumda beliren çatışma ve değişmeleri anlattı. Türk Dil Kurumu 1967 Roman Ödülünü kazanan ve sinemaya da uyarlanan *Cemo* (1967) romanıyla üne kavuştu. *Yeşil Gölge* romanıyla da 1968 yılında May Roman Ödülünü aldı.

"Bireyin iç dünyasına yönelik bir eser Denizin Çağrışı. Kemal Bilbaşar'ın 1943'te yayımladığı roman, temelde bir ilkokul öğretmeninin, öğretmenlik mesleğini bıraktıktan, yahut ara verdikten sonraki bunalımlarını konu alır. (...) Edebiyatımızda psikolojik eğilimlerin arttığı bir dönemde ortaya koyduğu eserinde sadece yalnızlık ruh çözümlemeleriyle yetinmemiş, doğrudan psikoloji biliminden yararlanarak, analitik olarak da doğrulanabilecek bir anlatı kurmuştur. Eser bu itibarla romancılığımızın kayda de-

Kemal Bilbaşar

KEMAL BİLBAŞAR

CEMO

Gerçekten de Cemo, sırık kullanmakta hüner sahibiymiş. Sorikoğlu uzun zaman karşı duramadı. Cemo, sırığı öyle maharetle kullanırdı ki, Sorikoğlu'nun her hamlesini rahatlıkla savuştururdu. Sorikoğlu'nun ter boşanasıyla yormadan Cemo saldırışa geçmedi. İlk hamlesinde, ustalıklı bir vuruşla Sorikoğlu'nun sırığını elinden uçurdu. Ondan sonra ilk darbeyi omuzuna indirip kolunu düşürdü. Sorikoğlu bir yana kaçmaya yeltenende, bir sıçrayışta karşısına çıkıp, öteki omuzunu da çökertti. Sorikoğlu inleyerek, dizleri üstüne düşende, sırığı karnına kondurdu. Sorikoğlu ağzından kan gelerek karın üzerine yığıldı. O zaman Cemşido da kendini tutamadı, dipçikle, tekme ile girişti. Adamlarını da onu izlediler, dipçik tekme üşürdüler. Ben Cemo'yu bağrıma bastım... Fakir göğsüme yumulup ağlardı.

O sırada Cemşido'nun kendisini boşlamasını fırsat bilen kaymakam vekili, avlunun küçük kapısına seyirdip, oradan dışarı fırladı. Lâkin fırlamasıyle:

— Aman Allah! diye haykırması bir oldu. Bu kapının uçuruma zebil atmaya kullanıldığını bilememişti, kaçma telâşesinden. Hızını kesip kendini geri alamadığından uçurumun karanlığına düşüp kayboldu.

Cemşido:

— Tanrı onun da cezasını böyle tâyin etmiş, nidek, dedi.

Bundan sonrasını hızla tamamladık: Sorikoğlu'nun ahırındaki hayvanları, tüfekçi odasındaki adamları dışarı çıkarttık. Kollarını arkalarına bağladık. Sorikoğlu'nun cesedini eve taşıdık... Lâmbalardan yerlere gazyağı dökerek ateşledik. Kapıyı örttük. Alevler pencereden, kapıdan dışarı vuranda:

— Ödümüz tamam olmuştur, dedim, gayrı Osmanlı içinde durmak haram bize. Bir ayak önce gidek buralardan.

Hayvanlardan birine Cemo'yu, öteki hayvanlara, kolları bağlı tüfekçileri bindirdik, yola düzüldük. Ardımızdan göğe doru kara dumanlar yükselirdi, önümüzde şafak aydınlığı Zozana'ya yaldız döküldü. Tâ uzaklarda, karlı başını kara duman bürümüş, Dersim dağları görünürdü. (...)

Ömer Nasuhi Bildik

bir yıl Balıkesir İmam Hatip Lisesinde okudu. Din, matematik, dil ve tıp eğitimi gördü. Muharrem Hasbi Lisesini dışardan bitirdi. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesinden mezun olup Sağlık Bakanlığına bağlı çeşitli illerdeki sağlık ocaklarında pratisyen hekim olarak hizmet verdi. 1991 yılında Berlin'de TED TV'de haber-yorum programı yaptı. 1994 yılında İzmir'de başladığı askerliğini sakıncalı fikir suçlusu bulunarak Uzunköprü'de tamamladı (1995). Çeşitli Ortadoğu ülkelerini dolaştı, hacca gitti. ABD'ye giderek bir süre 'evsiz' (homeless) yaşadı. 2002 yılında pratisyen hekim olarak Balıkesir'de mesleğine döndü.

Yazıları 1986 yılından itibaren *Milli Gazete*, *Politika*, *Ekspres* ve *Yeni Ha-*

ÖMER NASUHI BİLDİK

RUH BENGİSİ

Balığın gözünden seyrettim
Yeşu'nun nasıl sa'y ettiğini
Musa'nın sa'yı, ortasından
delip geçtiğini
Hızır'ın çizdiği kavis Omega
dikenli tac oldu başıma
Oniki'den yedi, beş
sonra üç kalınca
Mağara'dan
Zülkarneyn çıktı ortaya
Üç adımda
Ruh Bengisi, zeybek raksı
Alfa ve Omega
Omega ve Alfa
Balığın gözünde nokta
Kulağı olan işitsin!
Yedi telli santur
İbrahim gamında
Şofar elinde Ayetullah Ruhullah
Melekler mehter ordusunda
Davud'un neşidesi
yıldız yıldız notalarda
gelin düğüne
Bab-ilu konserine
raksedin Ruh Bengisiyle
Gelinin topuğu çevresinde

ğer (ilk) örneklerinden biridir." (Tamer Kütükçü)

ESERLERİ:

ROMAN: *Denizin Çağrışı* (1943), *Ay Tutulduğu Gece* (1961), *Cemo* (1966), *Memo* (2 cilt, 1968-69), *Yeşil Gölge* (1970), *Yonca Kız* (çocuk romanı, 1971), *Başka Olur Ağaların Düğünü* (1972), *Kölelik Dönemeci* (1977), *Bedoş* (1980), *Zühre Ninem* (1981).

HİKÂYE: *Anadolu'dan Hikâyeler* (1939), *Cevizli Bahçe* (1941), *Pazarlık* (1944), *Pembe Kurt* (1953), *Üç Buutlu Hikâyeler* (1956), *Irgatların Öfkesi* (1971).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. 1, 1982), Adnan Benk / Kemal Bilbaşar'ın Bir Öyküsü Üstüne (Çağdaş Eleştiri, Mart 1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), XX. Yüzyıldan Kalanlar: Denizin Çağrışı (Cumhuriyet Kitap, 6.5.1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Ahmet Oktay / İki Taşralı: Bilbaşar ve Atılgan'da Yabancılaşmış Birey Üzerine Notlar (Anlatıların Aynası içinde, 2001), Tamer Kütükçü / Yazılışının 60. Yılında Denizin Çağrışı ve Romanımızda Paranoya (Varlık Kitap, Ocak 2004).

BİLBİLİK, Erol

Araştırmacı-yazar. 1935, İstanbul doğumlu. Heybeliada Deniz Lisesi (1954), Deniz Harp Okulu (1956) mezunu. Deniz astеğmeni olarak katıldığı deniz kuvvetlerinden binbaşı rütbesiyle ayrıldı (1971). 1979'da Ulaştırma Bakanlığı Fen Kurulu üyeliğinden emekli oldu. 1961, 1969 yıllarında ABD ve Almanya'da Savunma ve Lojistik Yöntemi konulu kısa süreli eğitimler gördü. Makinc-motor, gemi inşa ve inşaat sektörlerinde yöneticilikler yaptı. 1993'ten sonra araştırmacı yazarlığa yöneldi. Aralıklı olarak, *Cumhuriyet* gazetesinde daha sonra *Aydınlık*, *Teori*, *Yeni Hayat* ve *Türkeli* dergilerinde yazıları yayımlandı.

ESERLERİ:

Küresel Dünya Politikaları ve Ulusal Seçenekler (2002), *Dünya'yı Yöneten Gizli Örgütler: CFR-Bilderberg-Trilateral* (2002), *Amerikan Kuşatması* (2003), *Nato-İstanbul Zirvesi ve Geniş Ortadoğu Stratejisi* (2004).

BİLDİK, Ömer Nasuhi

Hekim, şair ve yazar. 26 Ağustos 1966, Balıkesir doğumlu. Balıkesir Kayabey İlkokulunu bitirdikten sonra

ber gibi gazetelerde yayımlandı. Hanif olmayı bir yaşam metodu olarak benimsedi. Şiirleri tasavvuf içeriklidir.

ESERLERİ (Deneme):

Alfa ve Omega (1998), *O Ben'im* (2003), *Bilge Dede* (2003).

HAKKINDA: Yaşar Nuri Öztürk / Taze Kan Aranıyor Asıl Yobaz Yasakçılar (Akit, 1.4.1998).

BİLDİK, Yavuz

Şair, siyaset adamı. 1952, Sarıkamış / Kars doğumlu. Tam adı İbrahim Yavuz Bildik. İlkokulu Karaurgan nahiyesinde, ortaokulu Sarıkamış'ta okudu. Konya Ereğli Sanat Enstitüsü Torna Tesviye Bölümünü bitirdi. Seydişehir Alüminyum Tesislerinde kaynakçı ustası olarak çalıştı. Vatan Mühendislik ve Mimarlık Yüksek Okulu Makine Mühendisliği Bölümünü 1977 yılında tamamladı. 1983 yılına kadar kendi firmasında çalıştı. Daha sonra özel sektörde Ham Petrol Boru Hattı, Otoyol İnşaatı gibi projelerde iş makinaları konusunda yöneticilik yaptı. 1992 yılında kendi isteği ile işten ayrılarak yeniden serbest çalışmaya başladı. 1994- 95 yıllarında DSP Adana II Yönetiminde görev aldı. XX. ve XXI. Dönem Adana milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı. Daha sonra kendi işlerinin başına döndü.

1967 yılında şair-yazar Fazıl Bayraktar'ın Sarıkamış kaymakamlığı döneminde düzenlediği şiir yarışmasında birinci oldu. Lise yıllarında saz çalmaya başladı. Yörede yaygın olan aşıklık geleneği ustalarının etkisiyle şiirle müziği harmanladı. Dönemin birçok ünlü ozanıyla doğaçlama olarak atışmalar yaptı. Birçok gazete, dergi ve antolojilerde şiirleri yayımlandı, çeşitli televizyonlarda programlara katıldı. TBMM Kültür-Sanat ve Yayın Kurulu'nun yayınladığı *Parlamenter Bestekârlar* kitabında, TRT repertuvarına da giren *Vazgeçemem* adlı türkü formundaki bestesi yer aldı. 2002 genel seçimleri sonrası yağlıboya resim çalışmalarına başladı, resimleri birçok karma sergide sergilendi. Özgür koşuk şiirlerinin yanı sıra, aşıklık geleneğinde ürünler verdi. Son dönem şiirlerinde, bulunduğu ortamdan kaynaklanarak daha çok taşlamaları ağırlık kazandı.

ESERLERİ (Şiir):

Rüzgârda Söyleşi, Dalyaların Gece Vardiyası, Gizemli Heceler.

HAKKINDA: Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000), Mehmet Atilla Maraş / Yeni Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

BİLDİRİCİ, Faruk

Gazeteci-yazar. 1956, Gaziantep doğumlu. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunu. Gazeteciliğe 1980'de *Cumhuriyet*'te başladı. 12 Eylül (1980) döneminde sıkıyönetim ve eğitim muhabirliği, 1983 seçimlerinden sonra Başbakanlıkta ANAP ve parlamento muhabirliği yaptı.

Faruk Bildirici

1992'de *Cumhuriyet*'ten ayrıldı, *Sabah* gazetesinde beş ay kadar süren parlamento muhabirliğinden sonra *Hürriyet*'e geçti. *Hürriyet* Ankara bürosu şefliği görevini beş yıl sürdürdü. Daha sonra aynı gazetede araştırmacı-yazar olarak çalıştı.

ESERLERİ:

Gizli Kulaklar Ülkesi, Maskeli Leydi - Tekmili Birden Tansu Çiller (1998), *Üniforma Slogan Biber* (1999), *Kuzum Bülent* (2000), *Silouetini Sevdiğimin Türkiyesi* (2000), *Anıtkabir Racon Zambak* (2001), *Hanedanın Son Prensi - Mesut Yılmaz* (2002).

HAKKINDA: Vitrindekiler / Maskeli Leydi - Tekmili Birden Tansu Çiller (Cumhuriyet Kitap, 6.8.1998).

BİLEN, Hatice

Öykü ve roman yazarı. 29 Eylül 1951, Adapazarı doğumlu. Asıl adı Hatice Buğra. Hatice Bilen Buğra imzasını da kullandı. Yazar Tarık Buğra'nın eşiydi. İlk, orta ve liseyi Adapazarı'nda okudu. İstanbul Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1976), ardından İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümlerinden (1992) mezun oldu. 1976'dan itibaren Siirt ve İstanbul'da öğretmenlik yaptı.

Hatice Bilen

HATİCE BİLEN

TENHA BİR DÜNYA

Caddenin iki yönlü kalabalığı arasında, yavaş yavaş yürüyordu genç kadın. Bu, isteksiz ve amaçsız gezintinin nereye varacağını hiç düşünmeden, adımlarının yönlendirişine bırakıvermişti kendisini.

Ansızın yolunu kesen bir kediden ürküp de başını kaldırdığı zaman, Kadıköy Kız Lisesinin önünde olduğunu gördü. "Nerelere gelmişim" diye söylendi, ama ne şaşırmış, ne de yadırgamıştı. Hatta içinde belli belirsiz bir sevinç kıpırtısı bile duymuştu. Sebebini anladı: Az ilerde bir sanat galerisi olacaktı. Öğrenciliğinin en bunalımlı günlerinde orada geçirdiği saatleri ve seyrettiği resimleri hatırladı. Yüreği nasıl da yıkanmış ve zenginleşmiş çıkardı galeriden. Bir dosta, yıllar sonra, yeniden, kavuşmanın sevinciyle hızlandı; ama eskiden boy boy çerçevelerin süslediği duvarlarda şimdi, penye tişörtler, şile bezi gömlekler, batik elbiseler asılıyordu. Bir acı çöktü içine. Gençliğinin o cennet bahçesinden geriye, bu kirli, soluk kumaşlar ve Walt Disney bozuntusu hayvan resimleriyle bezenmiş giysiler kalmıştı demek.

Günün hayhuyu içinde her kayboluşunda kendini yeniden bulduğu, her türlü olumsuz duygudan arınıp temizlendiği tabloların yerini alan oteberiye hüzünle baktı. Yüreğinde dayanılmaz bir nostalji, üzgün ve kirlimiş, artık iyot kokmayan denize doğru yürüdü. Yolun soluna geçerken, gözleri ilerdeki ilan tahtasına ilişti; RESİM SERGİSİ.

Çerçeveleri beyaz yağlıboya kapıyı usulca itti. Aynı anda, içerdeki masa başından orta yaşta bir kadın, gülümseyerek doğruldu: "Hoş geldiniz" dedi. Çekingen ve kararsız olduğu yerde kalakaldı. Tereddüdü kadının cesaretini kırmıştı, ama gene de, "Işığı yakalım da daha iyi görün" diyerek bir düğmeye bastı. Gözlerini kısan genç kadın; bir iki saniye öylece durdu. Tekrar açtığı zaman kendini toparlamıştı: "Yeni mi açıldı burası?" diye sordu. "Evet,

→

birkaç ay oldu. Bir haftadır da eşimle ben resimlerimizi sergiliyoruz" dedi ressam. Yüzü aydınlandı genç kadının. Resimlere bakmaya başladı. Bir anda uçuk pembeler, sarılar, eflatunlar, maviler doluverdi gözlerinden yüreğine; rahatladı. Kaybettim sandığı cenneti yeniden bulmuştu işte. Bir daha baktı resimlere. Yanı başındaki ressam, "Bunlar eşimin resimleri" diye açıkladı: "Benimkiler iç bölmede." Başıyla birkaç basamakla çıkılan bir bölmeyi göstermişti. Sonra konuyu dağıtmak istemiyormuş gibi aceleyle, "Eşim çok kıymetli bir ressamdır" dedi inançla. "Kağıdı imzalasa değer kazanır. Ama artık yaşlandı; dilde tutukluk, ellerde titreme başladı. Resim yapamıyor." Sesinin inanç yüklü tınısı son sözcükte bir isyan çırpınışına dönüşmüştü. Duyduğu acı konuşmasını engellemişçesine sustu. Uzun bir aradan sonra konuşmaya başladığı zaman, ziyaretçilere açıklayıcı bilgiler veren bir müze müdürü gibiydi:

"Bu gördükleriniz son çalışmalarıyla birlikte eski resimlerinden koleksiyonumuz için ayırdıklarımızdan oluşuyor. Kendisi şu anda hasta, evde dinleniyor." Sözünü ettiği kişiye kayıtsız kalamadığı her halinden belliydi. Ellerini, umutsuzca, iki yanına sarkıtmıştı. Başını öne eğdi kadın. Ağır bir sessizlik girdi aralarına. Çok sürmedi ama. Konuğunu oyalamak isteyen cıvıltılı bir sesle, "Bakın" dedi ressam, "şu kadarcık kağıda bir alemi sığdırmış. Ne güzel değil mi?" Karşısındakinden onay beklemeyen sesinde inançla birlikte derin bir hayranlık vardı. Genç kadın, gene de, "Evet" diye katılmaktan alamadı kendini. Söyleyişindeki içtenlik hoşuna gitmişti ressamın: "Anlayan birisine yaptıklarını göstermek insanı mutlu ediyor" dedi. Bir yanlışı düzeltmek telaşıyla, "Yoo" diye atıldı: "Resimden hiç anlamam, ben. Ama, bende güzellik duygusu uyandıran ve buna güzeli duyuran resimleri seyretmeyi çok seviyorum."

"Öyleyse burada, size güzeli ve güzellikleri duyuran resimleri bol bol bulacaksınız" dedi ressam. Elini, duvarları kaplayan çeşitli ebattaki suluboya tablolarda, şöyle bir dolaştırdı. Genç kadın, havadaki eli izledi. Bakışlarının takılı kaldığı noktada, kavrulmuş güz renkleriyle bir orman duruyordu. (...)

(*Umursanmayan Kadınlar*, 1989)

Yüksek lisans çalışmasını İTÜ Mimarlık Fakültesi Sanat Tarihi Bölümünde tamamladı. İlk öyküsü 1985'te *Sanat Olayı* dergisinde; diğer öyküleri *Kadınca*, *Türk Dili*, *Sanat Olayı* vd. dergilerinde yayımlandı. "*Ayın Uysal Işığı*" oyunu ile 1992 Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Hikâyecisi Ödülünü aldı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürüyor.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Umursanmayan Kadınlar* (1989), *Ayın Uysal Işığı* (1992).

ROMAN: *Aynadaki Boşluk* (1995).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Tarık Buğra'dan Notlar* (1996), *Cumhuriyet Döneminde Resim Edebiyat İlişkisi* (2000).

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. I, 2001), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ekim-Kasım 2004).

BİLEN, İsmail

Siyasetçi, yazar (D. 1902, Rize - Ö. 18 Kasım 1983, Berlin). Küçük yaşta ailesi ile göç ettiği İstanbul'da motor makinistliği yaptı ve İstanbul'un itilâf devletleri tarafından işgal edildiği 1918-22 yılları arasında çeşitli eylemlere katıldı. 1922'de illegal Türkiye Komünist Partisine girdi; ardından parti tarafından eğitim görmesi için Sovyetler Birliği'ne gönderildi. 3 yıl boyunca Doğu Emekçi Halkları Üniversitesi KTUV'de eğitim gördü. 1925'te Türkiye'ye döndükten sonra Adana'da işçiler arasında örgütlenme faaliyetlerinde bulundu. 1927 Adana Demiryolu işçileri grevinin gerçekleşmesini sağladı. 1929'da İzmir'deki TKP tevkifatında yakalandı, yargılandı ve mahkum oldu. 1933'te Cumhuriyetin 10. yılı için çıkartılan af yasası ile serbest kaldıktan sonra Moskova'ya gitti ve yaşamının sonuna dek bir daha ülkesine dönemedi.

Türkiye Komünist Partisinin gerek Komintern gerekse Sovyetler Birliği ile olan ilişkisinde, ölümüne dek anahtar isim oldu. 1960'lı yıllarda Zeki Baştımar ile birlikte parti merkezinin Doğu Almanya'ya taşınmasını sağladı. 1973 yılında Baştımar'ın ölümünün ardından partinin en yüksek unvânı olan genel sekreterlik görevini üstlendi. 12 Mart'ın ardından gerek yurt içi gerek yurt dışında TKP'ye yönelen kesimlerin partiye katılmasını ve partinin yeniden güçlenmesini sağladı. Partiye katılan ve partinin kadro yapısını tamamen değiştiren yeni bir kuşağın hem örgütlenmesinde hem de parti geleneğinin bu kuşak üzerinden yeniden üretilmesinde çok önemli bir işlev üstlendi. 1983 yılında yapılan 5. parti kongresi ile genel sekreterlik görevinden ayrıldı ve sembolik bir işlevi olan parti genel başkanlığı görevini üstlendi. Bu kongreden birkaç gün sonra öldü.

ESERLERİ:

İstanbul Hemşerileri (1999), *Savaş Yolu / Üstüngel'den Notlar* (Önsöz: Nazım Hikmet, Rıza Yörükoğlu, 1999), *TKP MK Genel Sekreteri Kısa Biyografi* (2004).

Mehmet Yaşar Bilen

BİLEN, Mehmet Yaşar

Yazar. 2 Temmuz 1945, Niğde doğumlu. Niğde İlköğretmen Okulu (1965), Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1968) mezunu. Edebiyat öğretmeni olarak Ergani (1968-70), Devrek (1972-90) ve İzmir'de (1990) görev yaptı. Edebiyatçılar Derneği ve Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

İlk şiirleri, "*Zile*" ve "*Gülom*" ,1967'de; "*Olayların Getirdiği*" başlıklı ilk yazısı, 1968'de *Ilgaz* dergisinde (Ankara) çıktı. Diğer yazılarını; *Ilgaz*, *İmece*, *Forum*, *Yelken*, *Yansıma*, *Dönemeç*, *Türkiye Yazıları*, *Sesimiz*, *Yazko Edebiyat*, *Sanat Olayı*, *Gösteri*, *Varlık*, *Kıyı*, 1985'te arkadaşlarıyla birlikte kurduğu *Karşı Edebiyat* dergilerinde yayımladı. 1972' de *Varlık* dergisinin, 1981 yılında Akademi Kitabevinin eleştiri ödüllerini aldı.

ESERLERİ:

Yazdıkça (deneme-eleştiri, 1980), *70 Kuşağı Şiirimizi Tartışıyor* (inceleme-eleştiri, 1985), *Edebiyat İzinde* (eleştiri-1986), *Sonra Yazı Vardı* (1993), *Konuşma ve Yazma Sanatı* (1993), *Açıklamalı Deyimler Sözlüğü* (1996). Ayrıca yardımcı ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Muzaffer Uyguner / Varlık (Haziran 1986) – Önce Yazı Vardı (Cumhuriyet Kitap, 6.1.1994), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

BİLEN, Osman

Araştırmacı yazar. 1962, Kozaklı / Nevşehir doğumlu. Ankara Üniver-

sitesi İlâhiyat Fakültesi (1985) mezunu. Aynı yıl Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Din Felsefesi ve Mantık Anabilim Dalında araştırma görevlisi oldu. Felsefe dalında yüksek lisans ve doktora derecelerini Amerikan Katolik Üniversitesi Felsefe Fakültesinde tamamladı (1995). Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde Mantık Anabilim Dalında öğretim üyesi (1998), Din Felsefesi alanında doçent oldu (2002).

Yazarın hermencutik, din felsefesi, ahlâk felsefesi, insan hakları ve çevre sorunları hakkında yayımlanmış makaleleri yanında, ulusal ve uluslararası toplantılarda sunulmuş çeşitli bildirileri bulunmaktadır. *Çağdaş Yorumbilim Kuramları* (2002) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Osman Bilen / Çağdaş Yorumbilim Kuramları (2002).

BİLEN, Yusuf

Araştırmacı-yazar. 1970, Horasan / Erzurum doğumlu. Erzurum Abdurrahman Şerif Beygu İlkokulu (1979), Erzurum İmam-Hatip Lisesi (1986), Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü (1996) mezunu.

Yüksek lisans çalışmasını 2001'de "*Hattat Halim Özyazıcı, Hayatı, Sanatı ve Eserleri*" teziyle Atatürk Üniversitesi SBE'de tamamladı. Bir süre Konya'da ilkokul öğretmenliği yaptı. Atatürk Üniversitesi İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümü Türk-İslâm Sanatları Tarihi Anabilim Dalı öğretim elemanı olarak çalışmalarını sürdürdü. *Erzurumlu Hattat Şevket Özdem Efendi* adlı bir eseri vardır.

BİLGE, Ali Suat

Siyaset bilimci. 12 Temmuz 1921, İstanbul doğumlu. Ankara Gazi Lisesi (1939), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1944) mezunu. 1945'te gittiği Cenevre Üniversitesinde hukuk doktoru unvanını aldı. 1950'de Siyasal Bilgiler Okulunun açtığı sınavı kazanarak Devletler Hukuku asistanı oldu. 1960'ta aynı alanda profesörlüğe yükseldi. 1962'de Siyasal Bilgiler Fakültesi dekanlığına getirildi. Avrupa İnsan Hakları Divanı hakimliği ve Milletlerarası Daimi Hakem Divanı üyeliğine seçildi. Fransa'nın Légion d'Honneur nişanı sahibidir.

ESERLERİ:

Responsabilité Internationale des Etats (1950), *Tebaanın Yabancı Memleketlerde Himayesi* (1953), *Le Conflit de Cypre et les Cypriotes Turcs* (1961), *Milletlerarası Politika* (1966).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

BİLGE, Birhan

Şair. 15 Kasım 1972, Görele / Giresun doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Çanakçı ilçesinde tamamladı. Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi İdari İlimler Fakültesi İşletme Bölümüne devam etti (1990-92). KTÜ Fatih Eğitim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (1996) mezunu oldu. 1996 yılından itibaren Bolu'da Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yaptı. *Mavi Çizgi* (2002) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Birhan Bilge / Mavi Çizgi (2002).

BİLGE, Muammer

Şair, öykücü. 1949, Şenkaya / Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Erzurum'da tamamladı. 1972 yılında Almanya'ya teknisyen olarak gitti. Yirmi üç yıl kaldığı Hamburg kentinde sendikacı olarak çalıştı. Yazı çalışmaları yurt içi ve yurt dışı dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Öyküleri, çeşitli radyolarda seslendirildi. *Yabancı* adlı öykü kitabı senaryolaştırıldı. Hamburglu Yazarlar Antolojisinde *"Tünelin Öbür Ucu Almanya"* adlı öyküsü seçilerek yayımlandı. Alman Yazarlar Birliği üyesi oldu.

"Diyorum ki, Muammer Bilge'nin öykülerinde beni böylesine saran ne? En başta kusursuz, güzel bir dil. Sonra anlattıklarını yaşamış, bilgi ve bilinçle algılamış olmaktan gelen derin bir kavrayış; örneğin fabrika yaşamı, ev yaşamı; onun bunları yetkiyle anlatması... Bütün bunlarla, işçi sınıfımızın uluslararası sesi olmaya aday bir yazar bence Muammer Bilge." (Fakir Baykurt)

"Muammer Bilge'yi Sovyet yazarı Vasili Şukşin'e benzettim. Kanaldaki Yabancı adlı kitabındaki öyküleriyle onun gibi yumuşak, zorlamasız, doğal bir anlatımı var. Daha başlarda olduğu halde insanda zahmet çekmeden, bir çırpıda yazıyor izlenimi uyandırıyor." (Yusuf Ziya Bahadınlı)

MUAMMER BİLGE

SEN

Sen uzaklardaki canparçam
Sen yürek yanığım
Sen içimdeki fidan
Bir yaprağın kopsa
Yangın yerine dönerim
Deprem yerine
Yeter ki bir gülümse
Bayram yerine döner yüreğim
Düğün yerine
Dallarım çiçek açar
Havalanır güvercinlerim
Çığlık atar içimdeki çocuk
Ve ben sevincimden ölebilirim

(*Yaşamın Dalgalarında Kağıttan Kayıklar*, 1999)

Muammer Bilge

"Muammer Bilge, dünyayı bilinçle yorumlayan bir işçi, otomatik makinalar arasında kalemini ustaca çalıştırmasını bilen bir işçi yazar. Ama o, sanatın doğasına ters düşen peşin bir güdümlülükten ve sematizmden uzak durmasını biliyor." (Dursun Akçam)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kanaldaki Yabancı* (1986), *Beyaz Zenciler* (1989), *Der Sohn Bleibt In Deutschland* (Almanca, 1989).

DENEME: *Özgürlük Savaşçısı* (1985).

ŞİİR: *Yaşamın Dalgalarında Kağıttan Kayıklar* (1999).

BİLGE, Rıfat (Kilisli)

Araştırmacı-yazar (D. 1873, Kilis - Ö. 1953, Ankara). İlk ve ortaöğrenimini memleketinde gördü. İstanbul Darülmuallimini bitirerek (1898) çeşitli okullarda Türkçe ve Arapça dersleri verdi. İstanbul Hukuk Fakültesini de bitiren Rıfat Bilge, Türkçe, Arapça ve Farsça yazma eserler üzerinde yaptığı çalışmalarıyla tanındı.

ESERLERİ:

Kitab-ı Dede Korkud (1914), *Dîvân-u Lugati't-Türk* (3 cilt, 1917), *İbn-i Mühanna Lugati* (1919), *Evliya Çelebi Seyahatnamesi* (7. ve 8. ciltler, 1928), *Bezm ü Rezm* (1928), *Maniler* (1928), *El-Kavâninü'l Külliye* (1928), *Dîvân-ı Türkî* (Esterâbâdi'den, 1928), *Dîvân-ı Türkî* (Sultan Veled'den, Veled Çelebi ile, 1935), *El İdrak Haşiyesi* (Ebu Hayyan'dan, Veled Çelebi ile, 1936), *Keşfüzzünün* (Kâtip Çelebi'den, Şerafettin Yaltkaya ile, 2 cilt, 1941-43), *Zeyl* (İsmail Paşa'dan, M. Kemal İnal ile, 1952).

Ayrıca Farsçadan çevirileri vardır.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

BİLGEGİL, M. Kaya

Edebiyat tarihçisi (D. 1921, Gürün / Sivas - Ö. 21 Ekim 1987). İlköğrenimini Gürün'de; Sivas'ta başlayıp Erzurum'da devam ettiği ortaöğreni-

M. KAYA BİLGEGİL

ARİFEM

Gökdeli'de sümbül açmış yaz gelmiş
Göllerine kuğu gelmiş, kaz gelmiş
Duydum ki, Gürün'e yeni kız gelmiş
Kilisli Arifem gelin mi oldun?

Gökdeli'de sümbül sarı, gül sarı
Bağlamamda ellik sarı, tel sarı
Arife'nin rengi çalmış dağları
Kilisli Arifem gelin mi oldun?
Beni bırakıp da elin mi oldun?

Erhan Bilgenoğlu

mini İstanbul Kabataş Lisesinde tamamladı. Ardından, Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Bir süre İzmit, Trabzon, Adana liseleri ve Gazi Eğitim Enstitüsünde edebiyat öğretmenliği yaptı. Paris Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde lisansüstü öğrenim gördü. 1951'de doktorasını verdi. 1966'da Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesine doçent olarak atandı. 1970'de profesörlüğe yükseldi. Edebiyat ve İslâmî İlimler Fakültelerinin dekanlığını yaptı. Dönemindeki üniversite camiasının en renkli ve saygın isimleri arasında yer aldı.

Gençlik yıllarında yazdığı şiirler, 1934'ten itibaren *Yedigün*, *Değirmen*, *Türk Yurdu* gibi dergilerde yayımlanmıştı. Öğretim üyesi olduğu yıllarda Osmanlıca sözcük ve tamlamalara bolca yer verdiği makaleleri; *Atatürk Üniversitesi Araştırma Dergisi*, *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, *Zafer*, *Son Havadis*, *Ortadoğu*, *İstanbul Enstitüsü* dergi ve gazetelerinde yer aldı.

ESERLERİ:

MENSUR-ŞİİR: *Cehennem Meyvası* (1944).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *XVIII. Asır Saz Şairlerinden Kusuri* (1942), *Türkçe Bilgisi* (1963), *Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma* (1970), *Tevfik Fikret'in İlk Şiirleri* (1970), *Mehmed Akif* (1971), *Harabat Karşısında Namık Kemal* (1972), *Şair Şinasi* (1972), *Rönesans Çağı Cihan Edebiyatında Türk Takdirkârlığı* (1973), *Yakın Çağ Türk Kültürü ve Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I, II* (1976, 1980), *Yeni Osmanlılar* (1976).

HAKKINDA: Kemal Yavuz / Kaya Bilgegil'in Ardından (Türk Edebiyatı, sayı: 170, 1987), M. Orhan Okay / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 6, 1992), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Mehmet Ali Öz / Gürünlü Şairler (2002), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

BİLGEN, Reha

Oyun yazarı ve yönetmen. 18 Eylül 1955, Suruç / Şanlıurfa doğumlu. Kadıköy Ticaret Lisesini bitirdi (1973). Marmara Üniversitesi Almanca Bölümünde okudu (1980), bitirmedi. Masal Gerçek Tiyatrosunu (1986) kurdu. *Uçan Şemsiye*, *Balina* ile *Mandalina*, *Küçük Kara Balık*, *Büyük Kulaklı Küçük Ayı* ve *Kuki* adlarını taşıyan çocuk oyunlarını uyarlayarak yönetti. Özel Tiyatro Yapımcıları Derneği, Tiyatro Oyuncuları Derneği, Dünya Çocuk ve Gençlik Tiyatroları Örgütü üyesi oldu. 1984 Avni Dilligil En İyi Çocuk Oyunu Ödülü, 1994 Lions En İyi Çocuk Oyunu Ödülü aldı. Çeşitli tiyatro derneklerinin üyesidir. *Sevda Üstüme Kaldı* (1999) adlı bir hikâye kitabı vardır.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi.(c.1, 2001), TDOE - TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BİLGENOĞLU, Erhan

Eğitimci, şair ve yazar. 17 Haziran 1966, Nazilli / Aydın doğumlu. Nazilli Atatürk İlkokulu, Endüstri Meslek Lisesi Motor Bölümü (1988) mezunu. Halk edebiyatı hocası Saim Sakaoğlu'nun yönlendirmesi ile sahada masal derlemelerine girişti ve *"Nazilli Folklorundan Örnekler"* lisans teziyle Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi TDE Bölümünden 1988 tarihinde mezun oldu. 1989'dan itibaren İstanbul, İzmir, Aksu / Antalya'da Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı. Mesleğini Antalya'nın Elmalı ilçesinde sürdürdü.

İlk şiiri *"Yağmur"*, 1998'de *Yeni Defne* dergisinde, diğer şiirleri, hikâyeleri ve başka ürünleri *Van İki Nisan*, *Fethiye*, *Yeni Söke*, Simav *Anadolu*, *Aydın Şafak* gibi yerel gazeteler ile *Antalya Milli Eğitim Dergisi*, *Yeni Defne*, *Çağrı*, *Sevgi Yolu*, *Türk Dili*, *Türk Edebiyatı*, *Bilim ve Aklın Aydınlığında*

ERHAN BİLGENOĞLU

"İstanbul'un Fethi'ne"

EMANET

Muharebe alanı mahşer yeri gibiydi. İnsan, hayvan, bitki, top, tüfek, mermi, bomba...Bütün sesler birbirine karışıyordu. Çamur deryasındaki bu mücadele havayı, dumanı, kokuyu yağmurla; toprağı ise kanla yoğuruyordu. Ateşle yağmur çarpışıyor, yarışıyordu. Öfkeli gün ağarıyor, gün sönüyordu.

Sağa sola, her tarafa düşen bombalardan kurtulabilmek için en yakın sipere atlamak gerekiyordu. Atış menzili içinde kalanlar, talan olmuş bir bostanda sağlam karpuzları ya da avcının hedefinden kurtulmaya çalışan keklikleri andırıyordu. Ha şimdi ha birazdan parampar̂ça olacaklardı. Oysa kurtuluş birkaç adım ötedeydi. Bir...İki...Üç...Sıçramayı peşpeşe yaptılar. Çukurun içine yuvarlanmayı nihayet başardılar.

Murat Onbaşı'nın çamur dolu suratından endişeyle bakan kan çanağı gözleri, hemşehrisi, köylüsü Mehmet'i aradı, aradı.

– Köylüm, Memed gardaş

...

– Memed yok mu? Memed...

– Geride galdı çocukcağız, vuruldu herhal !

– Off Memed off !...

Murat'in içi dilim dilim kıyıldı. Ciğeri yandı, derinden. Mehmet birliğe yeni katılmış, biyiği terlememiş delikanlılardan sadece biriydi ama o başkay-

→

dı. O şehit abisinin Murat'a emaneti, kara yazgılı Hatçe teyzenin son kalan yadigarıydı.

– Oy Memed oyy !...

Onbaşı Murat başını siperden kaldırdı.Beş-on adım ileride, hemen oracıkta, çok yakındı Mehmet. Vurulmuş, yattığı yerde titriyordu. Vücudu bir paçavra gibi delik deşikti. Ağzından şehadet şerbeti sızıyordu. Göz göze geldiler bir an.

"Gel beni al !" der gibi bakıyordu. "Ne olur beni kurtar !"

– Dayan Memed gardaş ! Dayan yetiştim.

Yerinden fırlayacak oldu. Fakat askerler yaka paça içeri aldılar. Bir boğuşmadır aldı siperi...

– Onbaşım dur! Onbaşım çıkma ! Ateş devam ediyor! Yere yatın ! Şimdi vurulacağız.

Kısa bir sessizlikle birlikte Murat Onbaşı tekrar fırlayıverdi yerinden. Yeniden başlayan korkunç ateş içindeki Mehmet'e ulaştı. Kucakladı sıcak bedeni...Patlamayla birlikte sipere devrildiler.

Sıhhiye eri Mehmet'in hareketsiz, huzur veren çağla gözlerini avuçlarıyla kapadı. Murat Onbaşa daha fazla bu sahneyi izleyemedi. Çünkü ayağının kopmuş olduğunun bile farkında değildi. Çünkü her taraf kararmıştı. Gökyüzü zindan olmuş, çökmüştü.

Ayıldığında burnuna gelen ilaç kokularından ve üzerine örtülü sarımsı çarşaftan bir hastane çadırında olduğunu anlamakta gecikmedi. Doktor ve hemşire : "Geçmiş olsun, Allah korumuş." diyordu.

– ...

– Evladım, niye siperden çıktın ? Zaten Mehmet şehit olmuş. Nerdeyse seni de kaybediyorduk.

Sürekli susan, hiç konuşmayan Onbaşı Murat'ın dili çözülüverdi. Kollarında can veren "Memed"in son sözlerini hiç durmamacasına söylemeye başladı. Dövüne dövüne, söyledi, söyledi...Ta ki, hemşirenin soğuk iğnesini omuzunda hissedinceye kadar.

–Geleceğini biliyordum... Beni kurtaracağını.....!!!

Yapıtım gibi dergiler ve çeşitli antolojilerde yayımlandı. İLESAM üyesi oldu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yağmur Damlası* (1999).

HİKÂYE: *Hüzün ve Mutluluk* (2001).

BİLGER, Osman İlhami

Şair (D. 1910, Cumayibâlâ kasabası / Yugoslavya – Ö. 1969, İstanbul) İlköğrenimini Yugoslavya'da tamamladı. İstanbul Erkek Lisesi (1929), Mülkiye Mektebi (1932) mezunu. Maliye Bakanlığı Kanunlar ve Mütemelât Müdürlüğünde görev yaptı. 1944'te Maliye Bakanlığı hesap uzmanlığına, 1946'da Ankara defterdar yardımcılığına terfi etti. İstanbul Tekel Genel Müdürlüğü müşavir uzmanlığı yaptı. *Gecenin Rengini Bilir misiniz?* (1945) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BİLGİ, Alaattin

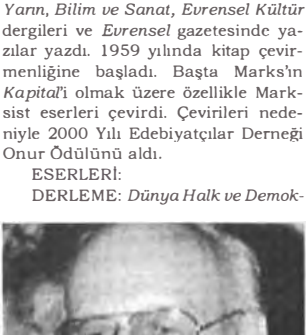
Çevirmen, araştırmacı. 1 Temmuz 1925, Ankara doğumlu. Necatibey İlkokulu (1937), Cebeci Ortaokulu (1940), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü (1963) mezunu. Devlet dairelerinde bir süre katiplik ve daktilolluk yaptıktan sonra Meteoroloji Genel Müdürlüğünde uzun yıllar memur-çevirmen olarak çalıştı. 1972'de emekliye ayrıldı.

Romain Roland'dan yaptığı ilk çevirisi, 1954 yılında *Yeditepe* dergisinde yayımlandı. *Seçilmiş Hikâyeler*, *Dost* dergilerinde müzik ve bale konularında yazıları çıktı. 1980'den sonra *Yarın*, *Bilim ve Sanat*, *Evrensel Kültür* dergileri ve *Evrensel* gazetesinde yazılar yazdı. 1959 yılında kitap çevirmenliğine başladı. Başta Marks'ın *Kapital*'i olmak üzere özellikle Marksist eserleri çevirdi. Çevirileri nedeniyle 2000 Yılı Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

DERLEME: *Dünya Halk ve Demokrasi Şiirleri 2* (ortak, 2000), *Kapital'in Aydınlığında* (haz. Adnan Özyalçıner, 2001).

ÇEVİRİ: *Ekonomi Politik Sözlüğü* (Friedrich Engels ve Karl Marx'tan, 1992), Kapital-*Özet ve Kılavuz* (1992), *Sosyalizmin Alfabesi* (Leo Huberman'dan, 1997), *Kapital* (Karl Marx'tan, 3 cilt, *cilt 1: Kapitalist Üretimin Eleştirel Bir Tahlili, 2000; cilt 2: Ekonomi Politiğin Eleştirisi / Sermayenin Dolaşım Süreci, 1997; cilt 3: Ekonomi Politiğin Eleştirisi - Bir Bütün Olarak Kapitalist Üretim Süreci*, 1997), *Sorgu* (Henri Alleg'den, roman, 1998), *Friedrich Engels* (Yelena Stepanova'dan, 1999), *Marx-Engels Anıları* (1999), *Yabancılaşma* (Marx'tan, 2000), *1917 Sovyet Devrimi 1* (M. Gorki'den, 2004).

Alaattin Bilgi

BİLGİ, Arif

Şair (D. 1903/6, Bademiye köyü / Ödemiş / İzmir – Ö. 1955). Babası köy imamıydı. Çobanlık yaptı. Eğitim alamadı, sonradan okuma yazma öğrendi. Şiirlerinde Emrah, Karacaoğlan ve Yunus Emre etkisi vardır. Aşk, tabiat ve Tanrı aşkı konularına yer verdi. *Yurdumun Şiirleri* (1952) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c.1, 1975), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BİLGİÇ, Emin

Araştırmacı-yazar (D. 8 Ocak 1916, Şarkikaraağaç / Isparta - Ö. 26 Ocak 1996, İstanbul). Şarkikaraağaç İlkokulu (1928), Yalvaç Ortaokulu (1932), Ankara Erkek Lisesi (1935), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (1940) mezunu. Bitirdiği fakülteye asistan olarak girdi (1940), burada doktorasını verdi (1943), doçent (1949) ve profesör (1955) oldu. Aynı fakültede dekanlık (1966-68), görevli olarak iki defa Kültür Bakanlığı Müsteşarlığı (1975-78 ve 1980) yaptı (1983). Sonra da DTCF'de sözleşmeli profesör olarak hocalığını sürdürdü. Türk Ocakları Derneğinin genel başkanlığını üstlendi.

Makaleleri 1941'den itibaren *Zafer*, *Tercüman*, *Yeni Düşünce* gazeteleri ve *Türk Edebiyatı*, *Diyanet Dergisi*, *Bizim Ocak*, *Kubbealtı Akademi Mecmuası* vd. dergilerde yayımlandı. Bunlardan bazıları yabancı dillere çevrilerek çeşitli yabancı dergilerde yer aldı. Kendisi de *Türk Yurdu* (1958-59), *Milli Kültür* (1977-80), *Anadolu* (1966-69), *Selçuklu Araştırmaları Dergisi* (1968'den itibaren) dergilerini çıkardı. *Milli Kültür Dâvâmız* adlı eseriyle Türkiye Millî Kültür Vakfı 1987 fikir dalı ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

FİKİR-İNCELEME: *Milli Kültür Dâvâmız* (1976), *Maarif Dâvâmız* (1977).

ÇEVİRİ: *Dünya ve Garb* (Arnold Toynbee'nin *The World and the West* adlı eserinden, 1963).

Yazarın ayrıca çeşitli kazılarda bulunan tabletler hakkında mesleki kitapları vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

BİLGİÇ, Şükrü

Hikâyeci. 1948, Kuyucak / Adıyaman doğumlu. Malatya Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1973) mezunu. Çeşitli okullarda felsefe öğretmenliği yaptı. Hikâyelerini *Yarına Doğru* ve *Yazko-Edebiyat* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Yaşamaya Sevdalı (1974), *Bulutlar Sevilmez* (1983), *Omuzlarımda Gurbet Yanaklarımda Nar Çiçekleri* (1996).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

BİLGİLİ, Gülderen

Hikâyeci. 1954, İstanbul doğumlu. Atatürk Kız Lisesi (1971), İstanbul Teknik Üniversitesi Elektronik Haberleşme Mühendisliği Bölümü (1975) mezunu. Ayrıca İngiltere'de dil öğrenimi gördü (1977-79).

Hikâyeleri önce *Sanat Olayı* (1981), sonra *Yaşasın Edebiyat, Hürriyet Gösteri* dergilerinde yer aldı. İlk eseriyle aldığı iki ödül dışında 1986 Akademi Kitabevi Öykü Başarı Ödülü ve 1988 Sait Faik Hikâye Armağanını (Mahir Öztaş ile) kazandı. Hikâyelerini *Bir Gece Yolculuğu* (1989) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

BİLGİN, A. Kadir

Şair. 2 Nisan 1955, Ankaradoğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da bitirdi. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü (1983) mezunu. Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne bağlı kütüphanelerde memur, yönetici ve kütüphanecilik yaparak çalışmalarını sürdürüyor.

Yazı ve şiirleri 1990'dan itibaren *Yaba Öykü, Türk Dili, Broy, Dize, Damar* vd. dergilerde yer aldı. Türk Kütüphaneciler Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Şiirin doruklarında felsefe var. Şiir felsefeyle yaşamı anlatacak, yorumlayacak, değerlendirecek. Şiir salt sevgilinin kirpiklerinde değil insanı insan yapan ilişkiler yumağında, insanın derinliklerinde. A. Kadir Bilgin bilincinde bunun: Hem yaşamı doğru algılayıp hem de şiirin nasıl kurulduğunu belgeliyor İsa Asi'de. Yaratan, üreten insanın tarihsel öyküsünün dile getirildiği ırmak şiir olan İsa Asi: 'Ben İsa'yım Yusuf ile Meryem'in oğlu / Tanrının oğlu tanrının kutsal soluğu / Başlayın okumaya eski ahitteyim Davut'un sözlerinde' dizeleriyle başlıyor ve insanın insansallaşması sürecine farklı bir açıdan bakarak 'Alın beni kendimle çatışma halindeyken / ölüme hak kazanmış bir hedefim bu topraklarda / farkında değilsiniz suçüstü yakalandım utancımla' dizeleriyle noktalıyor. (Cumhuriyet Kitap)

ESERLERİ (Şiir):

Gecenin Namlusu (1993), *Örtüler* (1994), *Arka Bahçe: Latin Amerika Destanı* (1998), *İsa Asi* (1998), *Çığlık Kuşu* (1998).

HAKKINDA: Vitrindekiler / Arka Bahçe - Latin Amerika Destanı (Cumhuriyet Kitap, 9.7.1998), TBE Ansiklopedisi 1 (2001).

BİLGİN, Arif

Şair ve yazar. 20 Nisan 1951, Elbistan / K. Maraş doğumlu. Memleketinde Atatürk İlkokulu ile Mükrimin Halil Lisesinin orta bölümünden sonra Mersin Öğretmen Okulunu (1972) Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesini (1993) bitirdi. 1972'den itibaren çeşitli şehir, okul ve dersanelerde öğretmenlik, Elbistan Halk Eğitim Merkezi müdür yardımcılığı yaparak 2000 yılında emekli oldu. Elbistan'da bir özel okulda öğretmenlik yaptı.

Şiir, masal ve makaleleri *Elbistan'ın Sesi* gazetesi ile *Mavera, Gül Çocuk, Dolunay, İkindiyazıları, Uzunoluk,* (2 yıl çıkarıp yönettiği) *İkinci Fecir* dergilerinde yayımlandı. *Eskişehir, Elbistan'ın Sesi* ve *Haber Elbistan* gazetelerinde makale, şiir, çocuk şiiri, hikâye, deneme ve masallarının yanında özellikle Elbistan kültürünü ve tarihini ilgilendiren araştırmaları yayımlandı. Hattatlık çalışmaları yaptı. *Haber Elbistan* adlı gazetede günlük; *elbistanınsesi.com* sitesi ile *Dördüncü Kuvvet Medya* sitelerinde haftalık yazılarına devam etmektedir. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

Arif Bilgin

ESERLERİ:

ŞİİR: *Üç Gül Düştü Gönlümüzden* (Celalettin Kurt ve Mustafa Türk ile, 1997), *Âşık Mahrûmî - Ne Ararsan Kendinde Ara* (2000), *Seyit Ahmet Kuzman - Gül Dağları* (2002).

ARAŞTIRMA: *Cumhuriyetin 70. Yılında Elbistan* (1994).

ANI-TARİH: *Terk Eden Elbistan* (2 cilt, 2005, 2006).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

BİLGİN, Ayhan

Bkz. MUHAMMED MUHTAR HAN

Azmi Bilgin

BİLGİN, Azmi

Edebiyat araştırmacısı. 1961, Sarıveliler / Karaman doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Konya'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1982) mezunu. Bitirme tezi: *"Zemahşerî'nin Mukaddimetü'l-Edeb"*. 1984 yılında İÜ Edebiyat Fakültesinde Türk dili okutmanı olarak göreve başladı. 1986'da yüksek lisans öğrenimini *"Kadı Burhâneddin Dîvânı'nın Gramer ve İndeksi"* adlı teziyle tamamladı. 1990'da *"Nazmü'l-Hilâfiyyât Tercümesi"* adlı teziyle ise doktorasını tamamladı. 1992'de İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalında araştırma görevlisi oldu. 1993'te Tunus'ta Burgiba Enstitüsünde Arapça dil kurslarına katıldı. 1995'te Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalında yardımcı doçentliğe atandı. 1998'de doçent unvanını aldı. 1999'dan itibaren aynı anabilim dalında öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Makalelerini, 1990'dan itibaren *Türklük Bilgisi Araştırmaları, Türk Dünyası Araştırmaları, Erdem, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Türk Dili, İlmî Araştırmalar, Materialia Turcica* dergilerinde yayımladı. *Yaşamları ve Yaptıklarıyla Osmanlı Ansiklopedisi*'nde madde yazımına katıldı.

ESERLERİ:

Temel Türkçe Sözlük I-III (1985),

Nazmü'l-Hilâfiyyât Tercümesi (1996), *Terceme-i Pendnâme-i Attâr* (1998), *Ümmi Sinan Divanı* (inceleme-metin, 2000), *Yunus Emre* (2000), *Gülsuyu: Gülistan Tercümesi* (yay. haz. Mustafa Çiçekler ile, 2. bas., 2000), *Divân-ı Seyyid Nigârî* (2003)

BİLGİN, Baykur

Tasavvufçu. 1936, Dereçine köyü / Afyon doğumlu. Öğretmen Okulu, Müzik öğretmenliği bölümü mezunu. Müzik öğretmenliğinden emekli oldu. 1955'lerden itibaren tasavvuf konularına ilgi duymaya başladı. Bu konuda ulaştığı içsel tecrübelerini yazdığı eserlerle ifade etti.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Tasavvuf ve İlâhi Aşk - Özlem Çiçekleri* (1993).

DÜŞÜNCE: *Üstün Bilinç, Ölümsüzlük Düşüncesi.*

HAKKINDA: Baykur Bilgin / Tasavvuf ve İlâhî Aşk (1993).

BİLGİN, Behzat Arif

Gazeteci-yazar (D. 1898, Selanik Ö. 1973). M. Bilgin, Arı ve M. Tuncer imzaları ile de yazdı. Selanik Fevziye Mektebini (1913), Mission Laigue Fransız Lisesini (1917) bitirdi. Gazetecilik mesleğine erken başladı.

İlk yazıları, 1917'den itibaren babasının ve daha sonra ağabeyi Ali Şevket'in idare ettiği ve ölümüne kadar yazacağı *Yeni Asır*'da yayımlandı. Mesleğe çeviri yayımlayarak başladı. *Yeni Asır* (Nouveau Siècle), *Necat* ve *Hamidis* (1917) gazetelerinde yazmayı devam etti. İzmir'de yeniden çıkmaya başlayan *Yeni Asır*'da (1924-26) ve *Le Lévant* isimli Fransızca gazetede (1926-38) başyazarlık, kısa süre Fransızca öğretmenliği yaptı. *Serbest Cumhuriyet* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü görevinde bulundu. 1950 yılında İzmir'den Demokrat Parti milletvekili seçildi ve on yıl milletvekili olarak görev yaptı. 1962'den sonra telif ve çeviri birçok romanı tefrika edildi.

ESERLERİ:

ROMAN TEFRİKALARI: *En Güzel Cinayetim, Çıblak Kurban, Büyüleyen Sevgili, Elveda Güzel Kadın, Aşk Gele Umut Gele, Kin ve Aşk, Bu Erkek de Kim?, Kader Çemberi, Gönüller Sultanı, Beklenmeyen Balayı, Aşk Nedir Bilmiyordu.*

ÇEVİRİ: *Kraliçe Kapısındaki Defne* (Herbert Adams'dan), *Ölüme Koşan Gönül* (Vicki Baum'dan).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BİLGİN, Beyza

Araştırmacı-yazar. 4 Mayıs 1935, İzmir doğumlu. Eskişehir Kız Lisesi (1953), Ankara Üniversitesi İlâhiyat

Beyza Bilgin

Fakültesi (1960) mezunu. Yozgat ve Ankara İmam-Hatip liselerinde öğretmenlikten (1961-65) sonra, bitirmiş olduğu fakülteye pedagoji asistanı oldu (1965). 1971'de doktorasını verdi. Doktora tezi: "*İslâm'da Eğitimin Temeli Olarak Sevgi*". 1979'da doçentliğe, 1988'de profesörlüğe yükseldi. 1980'de fakültesinin Din Eğitimi Anabilim Dalı başkanlığına, 1987'de dekan yardımcılığına getirildi. Makaleleri *İlâhiyat Fakültesi* ve *İslâm İlimleri Enstitüsü* dergileri ile yurt dışındaki bazı dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi* (1968), *Putlar Kitabı* (İbn-el-Kelbî'den çeviri, 1969), *Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri* (1980), İslâmda Çocuk (1987), *Din Öğretimi, Özel Öğretim Yöntemleri* (1992), *Ellibin Yıllık Bir Gün* (1995), *İslâm Gerçeği* (H. Atay, Y. N. Öztürk, R. Ayas ile,1995).

ÇOCUK HİKÂYESİ: *Beyza Teyze'den Hikâyeler* (4 kitap, 1986, 1987).

Ayrıca ders kitapları vardır.

BİLGİN, Hüseyin

Bkz. DİLHUNİ

BİLGİN, İsmail

Hikâye ve roman yazarı. 1964, Evreşe / Gelibolu/ Çanakkale doğumlu. İlk ve ortaokulu Evreşe'de, liseyi Gelibolu'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümünü kazandı. Fakülteye devam ederken, iki sene sürcüle *Türkiye Çocuk* dergisinde çalıştı. Daha sonra mezun olduğu üniversiteye asistan olarak girdi. 1993 yılında yüksek lisansını, 1999 yılında doktorasını tamamlayarak jeoloji doktoru unvanını aldı. 2000 yılında akademik hayatını sürdürdüğü İstanbul Üniversitesinden ayrıldı. Bir kamu kuruluşunda jeoloji mühendisi olarak çalıştı.

Yayınlanmış makaleleri bulunan yazar, edebî faaliyetlerinin yanı sıra bilimsel çalışmalarını da sürdürdü. Ömer Seyfettin Hikâye yarışmalarında üçüncülük, mansiyon ve 1999 yılında da birincilik aldı. Ayrıca bir derginin deneme yarışmasında üçüncü oldu.

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Ahmet Rasim.*

ROMAN: *Çanakkale'ye Gidenler* (2000), *Gelibolu Yenilmezlerin Yenildiği Yer* (2004).

ÇOCUK HİKÂYESİ: *Hasret Hikâyeleri* (2002), *Çanakkale'nin İsimsiz Kahramanları* (2004), *Kurtuluşa Koşanlar* (2004), *Buz Tutan Denizde* (2004), *Diyarbakır'a Kelekle Yolculuk* (2004), *Evliya Çelebi Afrika Ormanlarında* (2004), *Evliya Çelebi Bağdat'ta* (2004), *Evliya Çelebi Balkanlarda* (2004), *Evliya Çelebi Bitlis Diyarında* (2004), *Evliya Çelebi Edirne'de* (2004), *Evliya Çelebi Ferman Peşinde* (2004), *Evliya Çelebi Foncistan'da* (2004), *Evliya Çelebi Mısır Çöllerinde* (2004), *Evliya Çelebi Siyah Lâle'nin Peşinde* (2004), *Evliya Çelebi'nin Ege Macerası* (2004), *Evliya Çelebi'nin Çocukluğu ve Rüyası* (2004), *Hazerfen Ahmet Çelebi Uçuyor* (2004), *Karadeniz'de Fırtına* (2004), *Marmara Korsanları* (2004), *Pramitlerdeki Hazine* (2004), *Yol Kesen Kara Haydaroğlu* (2004), *Evliya Çelebi Gelibolu'da* (2004), *Battal Gazi İstanbul'da* (2004).

DESTAN: *Satuk Buğra Han Destanı* (yay. haz. 2004).

MASAL: *Masal Ormanı* (2003), *Büyük Türk Destanları Serisi* (10 kitap), *Oğuz Kağan Destanı, Ergenekon Destanı, Satuk Buğra Han Destanı, Boğaç Han, Deli Dumrul, Tepegöz, Bamsı Beyrek, Manas Destanı, Battal Gazi, Köroğlu.*

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

BİLGİN, Mazhar

Araştırmacı. 1948, Samsat / Adıyaman doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1970) mezunu. Vaiz ve müftü yardımcısı olarak Adıyaman (1970-78), müftü olarak Denizli, Osmaniye, Hakkari, Hatay ve İçel'de görev yaptı.

Mazhar Bilgin

İlk yazısı "*Yobaz*", *Yamanses* adlı bir yerel gazetede çıkmıştı. Diğer yazıları *Milli Gazete, Tercüman, Yorum, Ufuk, Zaman, Yamanses, Diyanet* gazete ve dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ (Düşünce):

Fikirler Gergefi (1994), *Dağarcık* (1995).

BİLGİN, Mehmet

Tarih araştırmacısı. 1955, Sürmene / Trabzon doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Sürmene'de tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanecilik Bölümünü bitirdikten (1978) sonra Sürmene'ye dönerek baba tezgâhında tıbbi bitkiler ve çiçek soğanları ihracatı ile uğraştı. 1990 yılından bu yana çalışmalarını İstanbul'da sürdürmektedir.

Mehmet Bilgin

Doğu Karadeniz Bölgesi'nin tarihi ile bu dönemde ilgilenmeye başladı. Okuduğu eserlerin yanı sıra bölgede yaptığı araştırma gezileri, çalışmalarına bir temel oluşturdu. Bölge tarihi ile ilgili eserlerin çoğunlukla önyargılı ve çelişik bilgilerle olduğunu düşünmesi onu birinci el kaynaklara yöneltti. Bu nedenle 1998'den itibaren Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü ile Topkapı Sarayı ve Başbakanlık Osmanlı Arşivinde araştırmalar yaptı. Makaleleri çeşitli dergilerde yayımlandı. Samsun, Giresun ve Trabzon'da düzenlenen tarih sempozyumlarında bildiriler sundu. "*Arap Kaymakamlıktan Türk Başbakanlığa*" adlı biyografi çalışması TRT televizyonlarında bir bölüm halinde yayımlandı. Bu çalışmalarından ötürü çeşitli plaketler alan Mehmet Bilgin 2002 Ziya Gökalp Türk Ocakları İlim ve Teşvik Armağanını aldı.

ESERLERİ:

Sürmene Tarihi (1990), *Madur Dağı Savaşı* (1992), *Doğu Karadeniz - Tarih Kültür İnsan* (2000).

HAKKINDA: Mehmet Bilgin / Doğu Karadeniz - Tarih Kültür İnsan (2000), Mustafa Duman / Trabzon'u Anlatan Birkaç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002).

BİLGİN, Orhan

Edebiyat araştırmacısı. 1941, Büyük köyü / Çayeli / Rize doğumlu. Çayeli Ortaokulu (1953), İstanbul Beyoğlu Atatürk Erkek Lisesi (1961) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyatı Fakültesi Arap-Fars Filolojisi ve Türkoloji bölümleri (1965) mezunu. Mezuniyetinin ardından bir yıl İran'da, üç buçuk yıl İngiltere'de sahasıyla ilgili araştırmalar yaptı. Doktorasını (1980) "*Nizârî-i Kühistânî, Hayatı, Eserleri ile Kasideleri ve Sefernâme Adlı Mesnevîsi'nin Edisyon Kritiği*" başlıklı teziyle İstanbul Üniversitesinde tamamladı. Erzurum Atatürk Üniversitesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümünde öğretim görevlisi olarak akademik hayata adım attı. Marmara Üniversitesinin kuruluşunu müteakip 1983'te Fen - Edebiyat Fakültesinde göreve başladı. 1986'da doçent, 1992'de de aynı fakültede profesör oldu. *TDV İslâm Ansiklopedisi*ne madde yazarlığı yaptı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Merzifonlu Dedezâde Mehmed Hilmî - Külliyât (1984), *Merzifonlu İki Şair - Eyüp Sabri, Hıfzî* (1992), *Şeyh Eşref b. Ahmed* (1992), *Müdâmi Divançe ve Menâkıb-nâme-i Emir Sultan* (1995), *Şeyh Eşref b. Ahmed Şevâhidü'n-Nübüvve, Şeyh Eşref b. Ahmed İbretnâme Gökmenzâde, İşret-nümâ* (Zelzele Risâlesi).

BİLGİN, Sibel

Öykücü. 1956, İstanbul doğumlu. Bir yıl felsefede okudu, sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesini bitirdi (1979). Güçlü bir anlatımla ele aldığı öykülerinde antika nesneleri, eski masalları, kayıp adaları, bilinmeyen kentleri, kayıp ülkeleri, tuhaf müzeleri ve türlü deniz fenerlerini konu etti, ayrıntılarla oynadı. Her varlığın geçmişine uzanıp onların birer tarihi ve öyküsü olduğundan yola çıktı. Kahramanlarını bilmedikleri mekâna ve zamana taşıdı. Öykülerini *Bana Bir Harf Söyle* (1993) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

Sibel Bilgin

BİLGİN, Şakir

Romancı. 1951, Mengen / Bolu doğumlu. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra yurt dışına çıkmak zorunda kaldı. Edebiyat çalışmalarını yerleştiği Almanya'da sürdürdü.

Romanlarında; daha çok kavgasının ateşini sürekli yüreğinde duymak isteyenlerin insan onuruna yaraşır bir dünya için mücadele edenlerin, bunun için sevenlerin, kahrolanların hüzünlü öykülerini anlattı.

"*Sürgündeki Yabancı'da, yabancı olmakla yaşanılan sorunları ve belirgin biçimde süren yerli-yabancı ayrımıyla günümüz Avrupası da sorgulanıyor. Avrupalı insan ve değer yargıları, gerçek yaşamdan kesitlerle karşımıza çıkıyor. Bu romanda aşkları, tutkuları, hüzünleri ve yitirmekten korktukları düşleriyle, kendi toprağını ve sesini arayanları, yabancı oldukları için yaşadıkları gezegende yer bulamayanları daha yakından tanıyacaksınız.*" (Cumhuriyet Kitap)

ESERLERİ (Roman):

Güneş Her Gün Doğar (1988), *Devrimden Konuşuyorduk* (1990), *Bırak Öykümüzü Dağlar Anlatsın* (Frankfurt, 1992), *Sürgündeki Yabancı* (1998).

HAKKINDA: Vitrindekiler / Sürgündeki Yabancı (Cumhuriyet Kitap, 20.8.1998).

BİLGİN, Tamer K.

Araştırmacı-yazar. 1960, Ankara doğumlu. Sayıştay'da denetçi olarak çalıştı. *Yazıt, Karşı, Eylül, Temmuz, Dönemeç, Kıyı, Kavram, Kargaşa, Damar, Varlık* vb. dergilerde yazdı. Radyo Ekin'de edebiyat programı hazırlayıp sundu. *Eleştirel Açılım* (2000) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Tamer K. Bilgin / Eleştirel Açılım (2000).

BİLGİN, Vejdi

Araştırmacı-yazar. 1971, Bulgaristan doğumlu. Küçük yaşta ailesiyle birlikte Türkiye'ye geldi. 1994 yılında Samsun On dokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu. Aynı fakültede 1996 yılında yüksek lisansını "*Toplumsal Çözülme ve Din İlişkilerine Din Sosyolojisi Açısından Kavramsal Bir Yaklaşım*" adlı tezle, 2001'de "*Sosyo-Kültürel Şartların Fıkhi Hükümlere Etkisi (Dini Hukukun Toplumsal Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma)*" adlı tezle doktorasını tamamladı. OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde araştırma görevlisi olarak (1995-98) çalıştı. 1998 yılından itibaren Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde görev yaptı. 2003-04 öğretim yılında Türkmenistan Mahdumkulu Türkmen Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde dersler verdi. 2004'te yardımcı doçent oldu.

Makaleleri 1998 yılından itibaren *OMÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *UÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *İslâmî Araştırmalar* dergilerinde yayımlandı. *Osmanlı, The Great Otoman-Turkish Civilisation* ve *Türkler* ansiklopedilerinde maddeler yazdı.

ESERLERİ:

Sosyal Çözülme ve Din (1997), *Fakih ve Toplum: Osmanlı'da Sosyal Yapı ve Fıkıh* (2003).

HAKKINDA: Selim Çoraklı / Din Sosyal Çözülmenin Tek İlacı (Zaman, 22.12.1997), Harun Yıldız / Sosyal Çözülme ve Din (Kitap dergisi, Aralık 1997-Ocak 1998).

BİLGİNER, Caner

Oyun yazarı. 1 Haziran 1967, İstanbul doğumlu. Kabataş Erkek Lisesi (1985), Karadeniz Teknik Üniversitesi Kimya Bölümü (1992) mezunu. İstanbul Şehir Tiyatrolarında başladığı oyunculuğunu sürdürüyor.

Bazı oyunları İstanbul Büyükşehir ve ilçe belediyeleri tiyatrolarında sahnelendi. Yazdığı oyunlarından bir bölümünü 2001'de, *Çağdaş Ortaoyunlar I: Hayırlı Evlat / İnternetçi* adlı ilk kitabında topladı.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (1.cilt, 2.bas. 2003).

BİLGİNER, Engin

Gazeteci-yazar, çevirmen (D. 1945, Eskişehir – Ö. 31 Ağustos 2001, İstanbul). Tiyatro yazarı ve gazeteci Recep Bilginer'in oğlu. Ankara Atatürk Lisesinde okudu. İlk gazetecilik deneyimini muhabir olarak 1971'de çalışmaya başladığı Türk Haberler Ajansında edindi. *Milliyet, Günaydın* ve *Politika* gazetelerinin dış haberler servislerinde görev yaptı. 1978 yılında *Hürriyet* gazetesinde çalışmaya başladı. Afganistan, İran-Irak ve Beyrut'ta savaş muhabirliği yaptı. 1977'de inceleme, 1978'de haber ve 1984'te röportaj dallarında Yılın Gazetecisi ödüllerinin sahibi oldu. Çeşitli yayın organlarında yetmiş sekiz incelemesi ve seksen dört dizi röportajı yayımlandı, *Hürriyet* gazetesinden emekli oldu. Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin 38 yıllık üyesi ve sürekli basın kartı sahibiydi. Geçirdiği kalp krizi sonucu öldü. Karacaahmet Mezarlığına defnedildi.

ESERLERİ:

*Anneme Davulcu Olduğumu Söyleme*yin *O Beni Hâlâ Damat Sanıyor* (Oktay Şengüler'le, 1990), *Babalar Ve Nefonisi* (1990).

ÇEVİRİ: *Aşk Romanları Okuyan Hayvanlar* (1993) - *Dünyanın Sonundaki Dünya* (1994) (Luis Sepülveda'dan), *Dünyalığın Kırazları* (Alfred Andersch'den, 2000).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BİLGİNER, H. Ali

Araştırmacı-yazar. 1928, Sivas doğumlu. Fevzi Paşa İlkokulu, Kırıkkale Astsubay Sanat Enstitüsü mezunu. Teknik bilgiler yanında yabancı dil olarak da İngilizce öğrendi. Edebiyat öğretmeni Emekli Albay Şefik Can'dan destek gördü. Ankara'da Diyanet İşleri Müşaverc Kurulu Başkanı Merhum Hamdi Kasapoğlu ve İstanbul'da merhum eski dersiâmlardan Üsküdar Müftüsü Batumlu H. Hüsnü Bilgütay'dan Arapça dersleri aldı. 1952'de Bediüzzaman ile tanışarak hizmetine girdi. Kendi gayreti ile Osmanlıca okuyup yazmayı öğrendi. 1972 yılında emekli oldu.

Çağrı Vakfı ve Yüzbaşılar Camii'nde fahri olarak Kur'ân kursları öğretmenliği yaptı. 17 Ağustos 1999 Marmara depreminden sonra "Sohbet Meclisi" adı altında radyo programları düzenledi. Yazıları *Kocaeli, Gölcük* ve *Yeni Asya* gazetelerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Kur'ân Anahtarı - Sayısal Metotla Soru ve Cevaplı Kolay Okuma Usulleri, Saadet Rehberi.

BİLGİNER, Mahmut Sadettin

Tasavvufçu (D. 1910, ? – Ö. 1983, ?). Son dönem Melâmî pirlerinden. Üçüncü dönem Melâmî piri Seyyid Muhammed Nûru'l-Arabî [1813-1893]'nin halifelerinden Hulûsî Maksûd Efendi [1851-1929]'nin oğlu. Kimya mühendisliği tahsili gördü.

ESERLERİ:

İnsanın Aslı ve Ruhların Yıldızlarla İlişkisi (Azizüddîn-i Nesefî'den, 1976), *Vâridât Şerhi - Ezân-ı Muhammedî Şerhi - Mürşidü'l-Uşşâk - Risâle-i Sâlihiyye* (Nûru'l-Arabî'den, 1979, 1994), *Ahadiyet Risâlesi ve Fütûhât-ı Mekkiyye'sinden Seçilmiş Tasavvufa Dair Bölümler - İnsan-ı Kâmil, Tasavvuf, Marifet ve Ahlâk Makamları ve Sırları* (İbn Arabî'den, 1983), *Allâh ve İnsân* (1991), *Hulûsî Dîvânı* (Hulûsî Maksûd Efendi'den, *Allâh ve İnsân* içinde, 1991).

HAKKINDA: Mustafa Tatcı (Hayatı, Hatıratı ve Mektuplarıyla Çağdaş Bir Melâmî: Mahmut Sadettin Bilginer (Dergâh dergisi).

BİLGİNER, Recep

Oyun yazarı, gazeteci. (D. 1922, Adana – Ö. 18 Haziran 2005, Ankara). Konya Lisesi (1940) mezunu. Bir yıl Gazetecilik Enstitüsünde okudu. 1944'te *Vatan* gazetesinde gazeteciliğe başladı. *Düşünce* (1946) ve *Yeni Çağ* (1953) dergilerini çıkardı. İstanbul Şehir Meclisi ve Daimî Encümen üyeliği (1950-55), İETT Belediye Meclis murakıplığı (1955-60), İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu üyeliği (1950-60) görevinde bulundu. Bu yıllarda yayıncılık yaptı, *Akın* (1951-53) ve *Tasvir* (1961-63) adlı günlük gazeteleri çıkardı. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu üyeliği, Tiyatro ve TV Yazarları Derneği başkanlığı ile Gazeteciler Cemiyeti başkan yardımcılığı görevlerinde bulundu.

Edebiyat yaşamına şiirle başlayan Bilginer, daha çok Türkiye'nin toplumsal sorunlarını işlediği oyunlarıyla tanındı. Bir yazısından dolayı 1947'de üç ay tutuklu kalmıştı. Cezaevi anılarını *Hapisliğim* adlı kitabında topladı. Aslanköy olayı sanıklarının Konya'daki yargılanmalarını *İsyancılar* (1964) adlı oyununda sahneye getirdi. *Utanç Dünyası* oyunuyla 1968 İlhan İskender Armağanını, *Yunus Emre* oyunuyla 1976'da Yunus Emre İlme Hizmet Vakfının Yunus Emre Büyük Sanat Ödülü ve Türk Dil Kurulu 1980 Oyun Ödülünü kazandı. Oyun yazarlığının yanısıra şairliği ve

Recep Bilginer

RECEP BİLGİNER

İKİNCİ PERDE

I. TABLO

Çukurova'da, yaz başı. Göz alabildiğine pamuk tarlaları.

Pamuklar henüz çiçek açmıştır. Irgatlar, tek sıra olmuş, ellerinde kazmalar, çapa yapmaktalar. Aynı tempoyla kazmalar inip kalkar. Adımlar birlikte alınır, birlikte durulur. Sarı Naciye, başı önde sağına soluna bakmadan çapaya devam eder.

IRGATLAR - (Koro, türkü)
Sen bir yayla kızısın
Yüreğimde sızısın
Sen kendini bilmezsen
Sana kimler acısın?

S. NACİYE - (Türkü söyler.)
Kâh yürüyüp kâh dura
İndim dağdan çukura
Koşar ardımca herkes
Dizini vura vura.

IRGATLAR - (Koro, türkü)
Eloğlunun merdine
Düşmeyince kime ne
Allah çaresin versin
Sarı kızın derdine.

S. NACİYE - (Türkü söyler.)
Benim boyum sizde olsa
Benim huyum sizde olsa
içinize sevda dolsa
Yaramazsınız keyfine.

1. KADIN - Ona lâfını yetiştirilir? Biz bir söyleriz, o bin söyler..

S. NACİYE - Söylerim ya, söylerim..

2. KADIN - Bu kızla baş edilmez..

S. NACİYE - Edilmez..

2. KADIN - Sen Elci'den arka bulma da göreyim seni..

S. NACİYE - Ben kendi kendime yeterim. Elim işler, gözüm görür. Gücüm kuvvetim yerinde.

1. KADIN - Düşmez kalkmaz bir Allah. Ee, Çukurova'nın sıcağı bu. Cebelleşir cebelleşir, bir gün alta düşersin.

S. NACİYE- Düşmem.

1. KADIN- Sen o Elci'ye fazla güvenme bana kalırsa. Bakma sen dibinden ayrılmadığına.

S. NACİYE- Sevdasından.

1. KADIN - Hele hele. Nikâhlasın da görelim..

S. NACİYE- Daha benim yasını bitmedi.

1. KADIN - Yas dediğin, üç gün, beş gün...

S. NACİYE- Babamı bulunca kadar sürer.

1. KADIN - Sen de, babanı bulunca kadar Elci'nin kapatması olarak kalırsın...

S. NACİYE - Ben kapatma değilim. Hasedinizden çatır çatır çatlayacaksınız orta yerinizden. Çatlayın.

1. KADIN - Seni pis kapatma!..

S. NACİYE - Hayır, hayır. Ben kapatma olmam.

1. KADIN - Olmamış da sanki.

S. NACİYE- Daha el sürdürmedim.

1. KADIN - Hah. Senin gibisini bulmuş, ellemeden bırakır mı hiç? Bırakmaz. Ellenmemiş olur mu? Ellemiştir, ellemiştir.

S. NACİYE - Ellemedi.

2. KADIN - Her yıl birini bulur getirir. Hem de kızoğlan kız. Düşkündür kızoğlan kıza. Onun eline kız gelen dul gider kızım..

S. NACİYE - Ben hiçbirine benzemem? Ovaya indim ama, gönlüm gene yücelerde.

2. KADIN - Eh, kız kısmının üçkurundaki düğüm.. Bir el atışta..

S. NACİYE- Uğraşmayın benimle.

1. KADIN - İçinin alevi dışa vurmuş senin.

S. NACİYE- Vurmuşsa vurmuş.

1. KADIN - Ovanın sıcağı gibi yanıyorsun..

2. KADIN - Sen Elci'yi yak, yakabilirsen.

S. NACİYE- (Gururlu) Dört yıl, her bahar yaylaya taşındı. Dayandı kapıma..

2. KADIN - Elci bu. Gelir gelir, kapına dayanır. Muradına erinceye kadar. Muradına da erdi mi çarığını dama atar..

S. NACİYE- Benim atmaz.

2. KADIN - Ayağını denk al. Bir tökezledin mi sonu gelir.

S. NACİYE- Ben kendimi bilirim.

2. KADIN - Çukurova bu, havasına kendini kaptırdın mı? Yanarsın. Bir de bakarsın, bir el uzanmış üçkuruna. Ee, iş olacağına varır. Sonra da. Hele de Boyalı Ayşe gelince..

S. NACİYE- Gelsin. (Susma) Boyalı Ayşe de kim?

2. KADIN - Onun kork..

S. NACİYE-Allah'tan başka kimseden korkmam ben.

2. KADIN - Boyalı Ayşe gelmeden yap yapacağını.

1. KADIN - Yak o Elci'yi yak!

IRGATLAR - (Koro) Yak o Elci'yi, yak!

2. KADIN - Öyle bir yak ki, kavrulsun.

1. KADIN - Senden başkasını görmesin gözü!.

IRGATLAR- (Koro) Senden başkasını görmesin gözü!

2. KADIN - Elini çabuk tut.

1. KADIN - Boyalı Ayşe gelmeden.

(Kazmacılar geri döner. Kazma yapa yapa uzaklaşır.)

2. KADIN - Boyalı Ayşe geldi mi, Elci, korkusundan donuna eder..

S. NACİYE - Nesi olur ki?

2. KADIN - Kimi der kapatması, kimi der yardakçısı.

S. NACİYE - Bana hiç sözünü etmedi.

2. KADIN - Ne hinoğlu hindir o. Seni de ziyan zebil etmesin de, Boyalı Ayşe uğruna. (....)

(*Sarı Naciye*, 1997)

romancılığı ile de tanınmıştır. Kalp yetmezliği sonucunda vefat etti. Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ:

OYUN: *Gazeteciden Dost* (1962), *İsyancılar* (1964), *Ben Devletim* (1965), *Utanç Dünyası* (2 bölüm, 1968), *Sarı Naciye* (1971), *Yunus Emre* (1976), *Parkta Bir Sonbahar Günüydü* (1976), *Ben Kimim* (1981), *Oyun Bitti* (1983), *Karım ve Kızım* (1985), *Kıskanç* (1987), *Sevdiğim Adam* (1990), *Mevlâna: Aşık ve Maşuk* (1992), *Savaştan Barışa, Aşktan Kavgaya* (1997).

SENARYO: *Zaferden Sonra* (1993).

ROMAN: *Politikada Bir Sarı Çizmeli* (1980).

ANI: *Hapisliğim* (1981, yeni bas, *Hapishane Anıları* adıyla 1998).

ANLATI: *Türkiye Reisicumhuru Celâl Bayar'ın Amerika Seyahatleri* (M. A. Bozok ile, 1954), *İnsan Bir Düşüncedir* (1983).

ŞİİR: *Bir Zamanlar* (1983).

DENEME: *Yüreğini Sıcak Tut* (1984), *Zenginler Hükümeti* (1999).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Vitrindekiler / Zenginler Hükümeti (Cumhuriyet Kitap, 5.8.1999), Ayşe Ulusoy / 'Sevgi ve Barış'

(Bilge, Bahar 24, 2000), Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2001), Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi 2 (2002), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

Musa Bilgiz

BİLGİZ, Musa

İlâhiyatçı. 8 Ekim 1961, Eleşkirt / Ağrı doğumlu. Erzurum Halit Paşa İlkokulu (1973), Erzurum İmam-Hatip Lisesi (1981), Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1985) mezunu. Çalışma hayatına 1986'da Balıkesir Ayvalık'ta öğretmen olarak başladı, 1994'e kadar öğretmenlik yaptı. 1992'de Atatürk Üniversitesi SBE'de "*Said Havva'nın el-Esas Tefsir'inde Ayetler ve Sureler Arası Münasebet*" konulu teziyle yüksek lisansını tamamladı. 1994 yılında Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine okutman olarak atandı. 1998'de aynı yerde "*Kur'an'a Göre İlim ve Cehalet*" teziyle doktorasını yaptı. 1999'da Tefsir Anabilim Dalı yardımcı doçent kadrosuna atandı. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Makaleleri *EKEV Akademi Dergisi* ve *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı.

ESERLERİ:

Musa Carullah Bigiyef-Büyük Mevzularda Ufak Fikirler (Notlar ilavesiyle sadeleştirme, 2002), *Kur' an'da Bilgi Kavramsal Çerçeve ve Bilgi Türleri* (2003).

BİLGÜTAY, Tevfik

Şair. 1918, Erzincan doğumlu. Babasının memuriyeti sebebiyle çeşitli illerde öğrenim gördü. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinden mezun oldu. Ankara Atatürk İlköğretmen Okulunda tarım dersleri verdi. Daha sonra Tarım Bakanlığı Ankara Zirai Araştırma Enstitüsünde görev yaptı.

ESERLERİ (Şiir):

Çocuklara Armağan (1983), *His Bahçelerinde* (1983).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BİLİK, Nezir

Şair. 4 Eylül 1966, Gaziler köyü / Siirt doğumlu. İlkokulu kendi köyünde okudu. Siirt İmam Hatip Lisesi (1987), Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (1991) mezunu. 1992 yılında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olan Edirne İmam Hatip Lisesinde meslek dersleri öğretmeni olarak başladığı mesleğini çeşitli okullarda sürdürdü.

Şiirc ilgisi ilkokul ikinci sınıfta iken öğretmeni Celalettin Bilik'in kendisine *23 Nisan Şiirleri* adlı kitabı hediye etmesiyle başlamıştı. Bu ilgisini ilerleyen yıllarda geliştirerek devam ettirdi.

"Nezir Bilik, onyedinci asır divan şairi Nâbi'den günümüze uzanan hikemî şiirin son halkasını temsil eden şairlerimizden biridir. Her bir şiiri basit bir dil ve üslupla söyleniyor gibi gözükmesine rağmen, şiirin derinliğine inildiğinde, insan hayatının önemli bir yönünü temsil eden hikmetlerle karşılaşırız. Ledünnî şiirin kaynaklarını hemen her alanda kendince sade ve basit bir dille üretmeye çalışıyor Nezir Bilik. Onun şiirleri, yer yer bir nasihatı andırsa da arka planda iyi bir hikmeti bir bakış açısına sahip olanlar hemen görür." (Hasan Aktaş)

ESERLERİ (Şiir):

Divan-ı Bilig (2004), *Rübâb-ı Bilig* (2005).

BİLİM, Cahit Yalçın

Tarih araştırmacısı. 1 Nisan 1944, Kilis doğumlu. Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yakınçağ Ana Bilim Dalında profesör oldu (1999). Anadolu Üniversitesinde dekan yardımcılığı, bölüm başkanlığı (1995-02) ve dekanlık (2002-) görevlerinde bulundu. Yüksek lisans tezleri yönetti. Ulusal bilimsel toplantılar bildiriler sundu, bu bildirilerden bir kısmı bildiri kitaplarında basıldı.

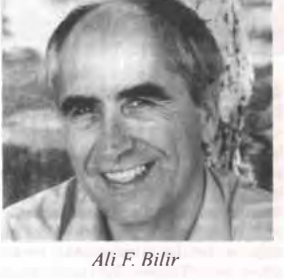
Kilis araştırmalarını, *Zeytin Dalı* dergisinde; diğer tarih araştırmalarını *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *OTAM*, *Devekuşu*, *Belleten*, *Türk Kültürü* dergilerinde yayımladı. Editörlüğünü yaptığı *Osmanlı Tarihi* (1991) kitabının çok sayıda bölümünü yazdı. *Türkiye'de Çağdaş Eğitim Tarihi* (1998) adlı bir araştırması, ayrıca editörlük yaptığı tarih ve inkılap tarihi ders kitapları vardır.

Cahit Yalçın Bilim

BİLİR, Ali F.

Şair ve öykü yazarı. 28 Şubat 1945, Gülnar / İçel doğumlu. Asıl adı Ali İhsan Bilir. Ali Bilir, F. Ali B. gibi imzalar da kullandı. Adana Erkek Lisesi, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi (1969) mezunu. Üniversite yıllarında turistik bir tesiste kütüphane ve resepsiyon görevlisi olarak çalıştı. Gönüllü turist rehberliği yaptı. 1967'de yürüyerek bazı Avrupa ve Kuzey Afrika ülkelerini kapsayan dört ay süren bir yolculuğa çıktı. Bir süre İngiltere'de, Essex ve Londra'da yaşadı; gençlik kampında meyve topladı, lokantalarda garsonluk ve bulaşıkçılık yaptı. Rize, Elazığ ve Gülnar'da kurduğu eczaneleri işletti. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği ve Dil Derneği üyesidir.

Ali F. Bilir

İlk şiiri *"Sevgi ve Ötesi"*, 1961'de haftalık *Yelpaze* dergisinde, ilk öyküsü *"Göçüyoruz"*, 1967 yılında *Milliyet* gazetesinin sanat ekinde yer almıştı. Sonraki yıllarda ürünlerini *Türk Dili*, *Çağdaş Türk Dili*, *Evrensel Kültür*, *Karşı Edebiyat*, *Kıyı*, *Tını*, *Anadolu Ekini*, *Dize*, *Andız*, *Aykırı Sanat*, *Kültür Sanat* (Kıbrıs), *Cumhuriyet Kitap*, *Dünya Kitap*, *Varlık*, *Şiir-lik*, *Damar*, *Islık*, *Pencere* dergilerinde yayımladı. Ayrıca, *Kuzey* adlı sanat edebiyat dergisini (iki sayı, 1970) çıkardı. 1968'de May Öykü Ödülünde beğeni, 1990 Güneş Öykü Ödülünde üçüncülük, 1993'te Orhan Kemal Öykü Ödülünde üçüncülük, 1996'da *Göç Türküsü* kitabıyla İbrahim Yıldız Şiir Ödülünde mansiyon, 1998 Samim Kocagöz Öykü Ödülünde ikincilik, *Güz Anımsamaları* kitabı ile 2004 Ş. Avni Ölez Şiir Ödülünde jüri özel ödülü, 1990

ALİ F. BİLİR

KARANLIĞA ÇİZİLEN SESLER

"...vaki oldu ki, Yusuf'un entarisini,
üzerindeki alaca entariyi
çekip çıkardılar;
ve kendini alıp kuyuya attılar;
ve kuyu boştu..."

Eski Ahit (Tevrat)

Aylar önce getirilip atıldığım hücrede beklerken, eti kemikten biçakla ayırırkenki o korkunç, kıvrandıran acıyı duyuyorum yüreğimde. Yüzüme düşüyor acının gölgesi, durmadan deviniyor. Kanımın damla damla derinlere çekildiğini, damarlarımın giderek boşaldığını sanıyorum. Islak karanlığın bedenimi sarmasına, ince bir dal gibi titretmesine karşı koyamıyorum bir türlü. Hangi taşkın, hangi azgın fırtına sürükleyip attı beni buraya? Her şeyi öğrenmek istiyorum...

Bilincim, uzun bir sarkacın ucunda, gidip geliyor. Geçmişle gelecek, dünle yarın arasında aranıyor sürekli. Ama, her kezinde boşa çıkıyor gerçeği öğrenme çabam. Sonunda, içimde taşıdığım derin uçurumun soğuk gölgesine bırakıyorum kendimi, dinmek bilmeyen fırtınaların uğultusuna, girdapların görünmez eline... Dokunmak istediği her şey un ufak...Suskun, dilsizler ülkesi.. Geçmişin ölü karanlığından bugüne, aylardır kendimle baş başa kaldığım yere, hücreme dönüyor, düşlerimdeki karanlığa çizilen sesleri dinliyorum...

Hücrem oldukça havasız. Genzimi yakan, ciğerlerime dolmasına engel olamadığım keskin küf kokusu, yo-

gün karanlığın ağır yüküyle birlikte kurşun gibi çöküyor üstüme. Arı kovanı gibi uğulduyor kafamın içi, zonkluyor durmadan. Demirci örsüne yatırılmışım. İnmeye hazırlanan darbeleri bekliyorum. Sorgulamanın son durağına yaklaştığımı, ağır ağır ölümün kucağına doğru itildiğimi seziyorum. Her şey gün gibi ortada. Geriderki izler tazeliğini yitirmiş olsa da, ölümün acıyla karılmış kokusunu duyuyorum. Yüreğim yorgun; dinlenmek istiyor karanlık kafesinde.

Sanki bir körkuyu bulduğum, uzanıp yattığım yer. Bir damla olsun ışık sızmıyor dışarıdan. Karanlığın ince ilmekli örtüsü altında, her şey öylesine uykulu ve anlamsız ki. Zaman ve yön algım da kaybolmuş gibi. Bir an, ölmüş olabileceğim duygusu süpürüp geçiyor içimi. Baş sorgucunun dediği gibi, beni buraya, bu iz sürülmez karanlık kuyuya atıp gittiler. Elimde olmadan büyüyor boşluğum. Derin katmanlar arasında sıkışıp kaldığım, buradan bir daha çıkıp kurtulamayacağım korkusuyla irkiliyorum. Belki de bir düş, karabasanların sardığı bilincin uyurgezer arayışlarından geçmişe sarkan bir ölüm duygusu bu. Orada, kayaların yuvarlandığı sarp, ıssız dağ yolunda ağır ağır geçmişime doğru yürüyorum. Belim iki büklüm, kurumuş çalılara, güncşin nerdeyse kavurup çürüttüğü otlara, sarmaşıklara tutuna tutuna sürünüp gidiyorum çıplak toprağın üstünde. Kıvranıyorum dünle bugün arasında. Giderken arkamda bırakıyorum geleceği. Görünürde ne pınar, ne bir yeşillik. Harmanlanmış, savrulmuş bir hayatın gölgesinde kendimle konuşuyorum. Yoldaşı olmak istiyorum usumun, bu sarınlardan kurtulmak istiyorum. Ah, birazcık ışık olsa, avuçiçi kadar bir gökyüzü maviliği!... (...)

(*Üşüyen Sıcak Düşlerim*'den, 1994)

Güneş Dergisi Şiir Ödülü üçüncülüğü (İsveç) aldı.

"Şaire göre karanlıklar hep karanlığı besler. Karanlığın ucu ise genellikle yalnızlık ve ayrılığa çıkar. Buna karşın umut, insanı ayakta tutan tek güçtür. Aslında ekmeğe kan sıçramadan her şey güzeldir. Eğer ilişkilere çıkar ateşi düşerse ortalık kara devran ve kara yıkım olur. Yaşam, içerisinde sayısız öyküler taşır. Sevgiler eskimeye yüz tutunca ne yazık ki o, iz bırakmadan akıp gider. Ne var ki, sevgileri diri tutmak gerekir." (Mehmet Aydın)

"Doğa güzellemesinden eski Yunan epigramaları gibi dokunaklı bir düzgülemeyle insanlık durumunu veren, Yunusça bir söyleşiye ulaşır yer yer. Hemen ardından bizi, Akdeniz'in / Toros doğasının esinleyici / esrikleyici / Karac'oğlan nektarını tatmaya alıştığımız bir anında, yeniden yeniden yürünecek bir 'yol'un başına bırakır, tek başımıza." (Ümit Sarıaslan)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Üşüyen Sıcak Düşlerim* (1994).

ŞİİR: *Göç Türküsü* (1995), *Güz Anımsamaları* (2003).

ELEŞTİRİ: *Eleştiriden Günceye* (1996).

ARAŞTIRMA-DERLEME: *Mersin'de Aydın Olmak - Gündüz Artan'a Armağan* (O. Özdemir ile, 2005).

HAKKINDA: Abdülkadir Paksoy / "Şiir: Buzu Eriten Sözcük" (Cumhuriyet Kitap, 28.12.1995) - Cumhuriyet Kitap(sayı: 263,

ALİ F. BİLİR

ÖLÜMÜN RENGİ

Duyabilsen fırtınayı
Ölümün eşlediği ateşte harlanan
Yaklaşan ayak seslerini karanlığın
Yüreğin tıpırtısında büyüyen çığlığı

Körkütük yıkılmış ağaçlar
Perdesini çekmiş güneş
Güz kırlangıçları süpürüyor zamanı
Rüzgârın kar kokan türküsüyle

Duyabilsen acısını
Bir annenin göğsünde sakladığı
Henüz yazılmamış
Kısacık bir mektup gibi
Gönderir oğlunu
Ölümle eş tutup askere
Bir kuşun kırık kanadına bağlayıp

Taş atsan ardından yetişemez
Nerede saklanır ölümün rengi!...

(*Göç Türküsü*, 1995)

2.3.1995), Mehmet Ali Sulutaş / Ölümün Eşiğinde Beklerken (Kültür Sanat Dergisi (Kıbrıs), sayı:16, Mart 1995), Orhan Tüleylioğlu / Bir Namlu Bir Çığ, Bir Fırtına (Milliyet Sanat Dergisi, sayı: 376, 15.1.1996), Öner Yağcı / Göç Türküsü (Kitap gazetesi, sayı:54, 1.3.1996), Şinasi Özdenoğlu / Göç Türküsü (Cumhuriyet Kitap, sayı: 357, 19.12.1996), Bülent Güldal / Ali F. Bilir'in Şiirinden Yaşamın İnce Türküleri (Bahçe Dergisi, sayı: 5, Eylül 1998), Güngör Gençay / Eleştiriden Günceye (Kıyı, sayı: 145, Nisan 1998), Ali Taş / Eleştiriden Günceye (İnsancıl Dergisi, sayı: 101, Mart 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Ali F. Bilir / Güz Anımsamaları (2003), Mehmet Aydın / Umudun, Arayışların ve Acının Şairi Ali F. Bilir (Damar, Ocak 2004), Ruşen Hakkı / Güz Anımsamaları (Özgür Kocaeli gazetesi, 18.1.2004).

BİLİR, Bektaş

Halk ozanı. 1922, Hıralı köyü / Gülşehir / Nevşehir doğumlu. Gahiri mahlâsını kullandı. İlkokuldan sonra öğrenimine devam edemedi. Çiftçilikle geçindi. Saz çalmayı öğrendi. Halk hikâyeleri ile ilgilendi. Şiirleri mahalli gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Olan İşe Ne Dersin (1958), *Gönülden Sesler*.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

F. Saadet Bilir

BİLİR, F. Saadet

Eğitimci, araştırmacı-yazar. 1950, Gaziantep doğumlu. İlkokulu Adana'da okudu. Şanlıurfa Kız Öğretmen Okulu mezunu. Yüksek öğrenimini Ankara Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık sınıfından sonra, Samsun Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünde tamamladı. Elazığ Atatürk Ortaokulu ve Gülnar Lisesinde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. 1991 yılında Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tamamlama Programını bitirdi. Mersin Üniversitesi Gülnar Meslek Yüksekokulunda Türk dili okutmanlığı, 1999 yılından itibaren müdürlük görevlerini yürüttü.

Özellikle eğitim-öğretim, kültür-sanat, kadın ve çevre konularında kaleme aldığı düşünce yazılarını, *Öğretmen Dünyası, abece, İçel Sanat Kulübü, Aykırısanat, Meyad* dergileri ile *Çınar* ve *Yeni Gazete* gazetelerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Merv'den Adapazarı'na Gülnar (2003), *Hayatın Halleri* (2005).

HAKKINDA: Radikal Kitap (5.8.2005).

BİLİR, Mustafa

Şair, müzisyen. Oba (Ube) köyü / Savşat / Artvin doğumlu. Öğretmen olan babasının 1959 yılından itibaren Samsun'da görev yapması nedeniyle çocukluğu ve ilk gençliği bu kentte geçti. Merkez Dereköy İlkokulu, Devrim Ortaokulu, 19 Mayıs Lisesi, TODAİE Sevk ve İdare Yüksek Okulu (1979) mezunu. 1976-77 yıllarında Ankara'da Halkevleri Genel Merkezi Halk Türküleri Örnek Grubunda yer aldı. Samsun'da özel şirketlerde yöneticilik ve muhasebe müdürlüğü yaptı.

1994 yılından beri Samsun Büyükşehir Belediyesi'nde çalıştı. Müzik çalışmalarını Samsun Büyükşehir Belediyesi Türk Halk Müziği Korosunda sürdürdü. *Gidelim Artık* (2002) adlı bir şiir kitabı vardır.

"*Bilir'in şiirlerinde, kimi yerlerde Eşref'in kokusu, kimi yerlerde Behçet Kemal'in lirizmi, kimi yerlerde Karacaoğlan-Köroğlu dokusu, kimi yenilerde de Nüzhet Erman izi vardır.*" (Kâzım Memiç)

HAKKINDA: Mustafa Bilir / Gidelim Artık (2002).

BİLKAN, Ali Fuat

Edebiyat araştırmacısı. 11 Ağustos 1963, Şanlıurfa doğumlu. Urfa Lisesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Yüksek lisansını (1993) ve doktorasını (1993) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Yüksek lisans tezi: "*Nâbî'nin Kasideciliği*". Doktora tezi: "*Nâbî Divanı*". ODTÜ Türk Dili okutmanı (1985-87), Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi (1988-96) olarak görev yaptı. Doçentliğe yükseldi. 1996'dan itibaren çalışmalarını Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürü olarak sürdürdü.

İlk yazısı (*Divan Şiirinde Aşk*), *Millî Kültür* dergisinde (1984) yer almıştı. Sonraki yıllarda makale, şiir, değinme ve eleştirileri *Milli Kültür, Türk Edebiyatı, Dergâh, Fatih Üniversitesi Dergisi* dergilerinde yayımlandı.

Ali Fuad Bilkan

ESERLERİ:

Sultan Şairler (Mustafa İsen ile, 1997), *Nâbî Divanı* (2 cilt, 1997), *Râmî Paşa Divançesi* (1998), *Nâbî, Hikmet-Şair-Tarih* (1998), *Hindistan'da Gelişen Türk Edebiyatı* (1998), *Nâbî, Hayatı-Sanatı-Eserleri* (1999), *Türk Edebiyatında Muamma* (2000), *XVII. Yüzyılda Osmanlı Düşünce Hayatı* (2000), *Ubeydullah Hân'ın Hikmetleri* (2000).

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998).

BİLKAY, Fatma

Araştırmacı-yazar. 1960, Perşembe / Ordu doğumlu. Bir süre Rengin Yıldız imzasıyla yazdı. Çeşitli işyerlerinde işçi olarak çalıştı. Şiir ve yazıları; *Damar, Edebiyat Gündemi, Berfin Bahar, Cumhuriyet Kitap, Bahçe* gibi dergilerde yayımlandı. *Yılmaz Elmas - Edebiyatın Gizli Emekçisi* (2002) adlı bir araştırması vardır.

HAKKINDA: Fatma Bilkay / Yılmaz Elmas - Edebiyatın Gizli Emekçisi (2002).

BİLMEN, Mehmet Sıtkı

Eğitimci, yazar (D. 1926, İstanbul – Ö. 1978, Ankara). Ömer Nasuhi Bilmen'in oğlu. Pertevniyal Ortaokulu, İstanbul Erkek Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü (1946) mezunu. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği Lisans Eğitiminde okudu ve İngilizce mezuniyet sertifikası (1958) aldı. İstanbul'da ve Isparta Lisesinde Türkçe öğretmen vekilliği, daha sonra Isparta Lisesi ve Ankara Bahçelievler Lisesinde edebiyat öğretmeni ve yöneticilik yaptı. Amerika Öğrenci müfettiş kâtipliği, ilköğretim okulu İngilizce öğretmenliği, Özel Okullar müdürlüğü, Talim Terbiye Dairesi üyeliği, Orta Öğretim genel müdürlüğü, Eski Eserler ve Müzeler genel müdürlüğü, Kültür Müşteşar yardımcılığı, Amerika Bölgesi öğrenci müfettişliği ve Kültür ataşeliği, Bakanlık müşavir müfettişliği görevlerinde bulundu (1975). Uluslararası eğitim, işçi çocuklarının eğitimi konularında çalışmalar yaptı. *Meslekî Teknik Öğretim Okulu* dergisinde bir şiiri yayımlandı. Isparta ve Ankara Bahçelievler liselerinin marş güfte-lerini yazdı.

ESERLERİ:

OYUN: *Beyaz Kanat* (2 perdelik temsil, 1954).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Şair Osmanlı Padişahları* (1942), *Nef'i ve Sihâm-ı Kaza'sı* (1943), *Fatih Divanı* (1946), *Türkiye Cumhuriyetinin Taraf ve Dahil Olduğu Kültür Anlaşmaları* (M. Sıtkı Bilmen imzasıyla, 1966), *Yabancı Memleketlerde Türk İşçi Çocuklarının Eğitimleri Meselesi* (3 rapor, 1970, 1971), *Amerika Birleşik Devletlerinde Resmi ve Özel Yüksek Öğretim Kurumlarının Değerlendirilişi, The Turkish Lycee its Stable Characteristic and Curriculum, Göçmen İşçi Çocuklarının Eğitimleri Problemi.*

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BİLMEN, Ömer Nasuhi

İslâm bilgini (D. 1884, Erzurum - Ö. 1971, İstanbul). Memleketinde ve İstanbul'da özel öğrenim görerek yetişti. Medresetü'l-Kuzâtı bitirerek Fatih Camiinde Darü'l-Hilafet Medresesi ve Medresetü'l-Vaizinde dersler verdi. İstanbul müftülüğü (1934), Darüşşafaka Lisesi ve İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü kelam dersleri hocalığı, Diyanet İşleri başkanlığı (1960) görevlerinde bulundu. İslâmî ilimler alanında birçok eser verdi. *Büyük İslâm İlmihali* ve *Hukuk-ı İslâmiye ve Is-*

Ömer Nasuhi Bilmen

tılahat-ı Fıkhiyye Kamusu adlı eserleri ile ünlüdür.

BAŞLICA ESERLERİ:

İslâm Hukuku Mânevî Zararların Tazmini (1941), *Kur'an-ı Kerimden Dersler ve Öğütler* (1947-50), *Eshab-ı Kiram* (1948), *Yüksek İslâm Ahlâkı* (1949), *Büyük İslâm İlmihali* (1949), *Hukuk-ı İslâmiye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu* (fıkıh sözlüğü, 6 cilt, 1949-52), *Süre-i Feth'in Tefsiri* (1953; İstanbul'un Tarihçesi ve Sure-i Fetih Tefsiri adıyla, 2003), *Tefsir Tarihi* (1955), *Kur'an-ı Kerim'in Tefsiri ve Türkçe Meâl-i Alisi* (8 cilt, 1956), *Sualli ve Cevaplı Dini Bilgiler* (1959), *Muvazzah İlm-i Kelâm* (1959), *İlm-i Tevhid* (1962).

HAKKINDA: Ahmet Selim Bilmen / Ömer Nasuhi Bilmen: Hayatı-Eserleri-Anılar (1975), Hulusi Yavuz / Siyaset ve Kültür Tarihi Açısından Osmanlı Devleti ve İslâm içinde (1991), Rahmi Yaran / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 6, 1992), Vehbi Vakkasoğlu / Osmanlıdan Cumhuriyete İslâm Âlimleri (2002).

BİLSEL, Abdülhak

Gazeteci-yazar. 1923, İstanbul doğumlu. İstanbul Teknik Üniversitesini bitirdikten (1945) sonra otuz yıl kadar yüksek mühendis olarak çalıştı. 1980'den sonra Avustralya'ya yerleşti. Burada *Yeni Vatan* gazetesinde yazıları yayımlandı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Hayat Bir Roman.*

ANI: *Dünyanın Öbür Ucundan.*

HAKKINDA: Bilâl Şimşir / Avustralya Türk Edebiyatı Antolojisi (c. 2, 1996), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BİLSEL, Cemil

Siyaset bilimci, hukukçu, siyaset adamı (D. 1879, Şam – Ö. 2 Eylül 1949, Ankara). Yüksek öğrenimini İstanbul Mekteb-i Hukukta tamamladı. Mezuniyetinden sonra Babıalî Âmedî-i Divan-ı Hümayun Kalemine atandı. İstanbul Mekteb-i Hukuk'unda Hukuk-ı Düvel (Devletler Hukuku) alanında öğretim üyeliği yaptı. 1914'te Şam Evkaf müdürlüğüne, hemen peşinden de Kudüs Selâhaddin-i Eyyûbî Külliyesi müdürlüğüne getirildi. 1917'de Batum, Kars ve Ardahan'ın milli sınırlar içine alınmasında önemli rol oynadığı Mülkî İdarede çalıştı. 1918'de Batum, 1919'da Maraş mutasarrıflığına atandı. Maraş'taki görevine Fransızların itirazı üzerine başlayamadı ve İstanbul'a döndü. 27 Kasım 1929'da Mekteb-i Mülkiye Hukuk-ı Amme müderrisliğine asaleten atandı. 1921'de Darülfünûn Hukuk Şubesi Hukuk-ı Düvel müderrisi oldu. 1925'te Ankara Hukuk Mektebini kurmakla görevlendirildi. Burada dekan vekilliği ve devletler hukuku alanında öğretim üyeliği yaptı. 10 Haziran 1934'te, yeni kurulan İstanbul Üniversitesinin rektörlüğüne getirildi. Emekliye ayrıldığı 1943'te CHP'den Samsun milletvekili seçildi. *Hava Hukuku* adlı eseri üzerinde çalışırken öldü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Sulhta ve Harpta Hukuk-ı Düvel* (1923), *Cemiyet-i Akvam* (1924), *Cemiyet-i Akvam'a Müzaheret Cemiyetleri Beynelmilel İttihadı -Lion Sekizinci Kongresine Ait Rapor* (1924), *Hukuk-ı Düvel* (2 kitap, 1925, 1934), *Lozan* (2 cilt, 1933), *Devletler Hukuku* (3 kitap, 1936, 1940, 1941), *Milli Matem ve Üniversite* (1938), *Dünya Barış Buhranında Boğazlar* (1939), *Atatürk Yaptıklarıyla Anlattıklarıyla Büyüktür* (1939), *Tanzimatın Harici Siyaseti* (1940), *Milletlerin Hukuki Hayatı Serisinden Türkiye* (1940), *İstanbul Üniversitesi Tarihi* (1943), *Birleşmiş Milletler Sanfransisko Çalışmaları* (1946), *Milletlerarası Hava Hukuku* (1948), *Türk Boğazları* (1948), *Sovyet Rusya-Türk Notaları Aydınlığında Türk Boğazları* (1948), *Üniversitenin Yedinci Yıl Açılış Nutku,*

ÇEVİRİ: *Hukuk-ı Umümiye-i Düvel* (H. Bonfils-P. Fouchille'den, Ahmet Selahattin ile, 1909).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

BİLSEL, Şeref

Şair. 1972, Rize doğumlu. Ortaöğrenimini Rize Lisesinde tamamladı. Bir süre Rize Meslek Yüksek Okulunda okuduktan sonra, Dumlupınar Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 1989'dan itibaren şiir, eleştiri ve mektuplarını *Kaçkar, Çardak, Gençlik Kültür, Kıyı, İnsancıl, Kayıtlar* ve *Paradoks* dergilerinde yayımladı. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dar Zaman Rivayetleri* (1996), *Magmada Kış Mevsimi* (2003).

SEÇKİ: *Bildır* (1998, Şiir Yıllığı), *Bildır'99: Alternatif Şiir Yıllığı* (1999), *2002 Şiir Yıllığı* (Kadir Aydemir ile, 2002).

Şeref Bilsel

ŞEREF BİLSEL

KUMAŞ KESEN KIZ

Salı günleri kadifeler giyimiyor
yeri kolayca bulunsun diye
ve inanıyor yaşadığına
elleri kedisinin üzerinde
Puşkin okuyor perşembeleri

dışarda yağmur var
umrunda mı?
saçlarıyla konuşmuyor hafta
sonları
elinden tutuyor sanki makas
parmağını gösterse
bütün kumaşlar açılacak...

her zaman kumaş kesmiyor bu kız
bir şiirin sonuna doğru
söz kestiği de oluyor

BİNARK, F. Mutlu

Araştırmacı-yazar. 17 Ekim 1968 doğumlu. Ankara Üniversitesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Radyo-Televizyon Bölümü (1989) mezunu. Yüksek lisans (1992) ve doktora (1999) çalışmalarını iletişim alanında Ankara Üniversitesi SBE'de yaptı. 1990 yılında Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesine araştırma görevlisi olarak girdi. 1996-99 arası Tokyo Üniversitesinde yarı zamanlı öğretim elemanı olarak görev yaptı. Görevinin bitiminde bölümüne döndü. Çalışmalarını aynı bölümde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Makaleleri Japonya'da *Journal of Mass Communication Studies, Journal of Middle Eastern Studies-Japan*; Türkiye'de *İletişim, Kültür ve İletişim, Türkiye Kültür Araştırmaları Bülteni, Gazi Üniversitesi İ-letişim Fakültesi Dergisi, Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Dergisi, Gazi Basın-Yayın Dergisi* vd. dergilerde yayımlandı. İletişim alanında uluslararası ve ulusal toplantılara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ:

Kadın ve Popüler Kültür (der. ve çev. S. İrvan ile, 1995), *Japon Uzmanların Gözüyle Modern Japonya* (B. Ülker ile, 1998), *Tüketim Toplumu Bağlamında Örtünme Pratiği ve Moda* (B. Kılıçbay ile, 2000).

BİNARK, Mehmet İsmet

Araştırmacı-yazar. 28 Şubat 1941, İstanbul doğumlu. Nişancı Mehmet Paşa İlkokulu, Yenimahalle Ortaokulu, Gazi Lisesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü (1963) mezunu. Aynı bölümde "*Fatih Devri Kitap Tezhibleri ve Ciltleri*" konulu teziyle yüksek lisansını tamamladı. Üniversite yıllarında Maliye Bakanlığı ve Devlet İstatistik Enstitüsünde; 1967'den sonra Milli Kütüphane'de çalıştı. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürü (1992-97) olarak hizmet verdi. 1998 yılında Başbakanlık müşavirliğinden kendi isteğiyle emekli oldu. Hacettepe ve Gazi üniversitelerinde arşivcilik dersleri verdi.

Kütüphanecilik, kültür ve sanat konularında yaptığı bibliyografya çalışmalarıyla tanındı. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*' madde yazımına katıldı. İngiltere ve Finlandiya'da kütüphanecilik ve arşivcilik konusunda staj yaptı. Ayrıca, British Library'de Public Record Office'de, School Of Oriental Library'de ve Fin Millî Kütüphanesinde Türk kültür tarihi ve müesseseleri konusunda araştırma ve incelemelerde bulundu.

İlk yazısı, 1964 yılında *Türk Kütüphaneciler Derneği* dergisinde yer almıştı. Makaleleri, yurt dışında çeşitli dergilerde; yurt içinde *Önasya, Türk Yurdu, Kubbealtı, Türk Kütüphaneciler Derneği, Vakıf ve Milli Kültür* gibi birçok dergide yayımlandı. Lisans tezi ile Emily Dean Birincilik Ödülünü kazanmıştı. 1998 yılında Ankara Aydınlar Ocağı tarafından kendisine Türk kültürüne ve Türk milliyetçiliğine hizmetlerinden dolayı Şükran Plaketi verildi. Ayrıca Türk Ocağı Osman Turan Armağanı, Türkiye Yazarlar Birliği 1999 Yılı Kitabiyyat Ödülü sahibi olup, kendisine Makedonya ve KKTC'de fahri doktorluk payeleri verilmiştir. Türk arşivciliğine, kültür hayatımız ve Türklüğe yaptığı hizmetlerden dolayı, başta Türk Ocağı, Azerbaycan Türk Dostluk Derneği, Avrasya Bir Vakfı, Türk dünyası Araştırmaları Vakfı, Batı Trakya Türkleri Derneği, Türk Edebiyatı Vakfı, İstanbul Fetih Cemiyeti ve Kubbealtı Kültür ve Sanat Akademisi ve TBMM Başkanlığı olmak üzere çeşitli kuruluşlarca ödüllendirildi.

İsmet Binark, Devlet Arşivleri Genel müdürlüğü döneminde, Bulgaristan'a 1931 yılında kilosu üç kuruş on paradan satılmış Osmanlı arşiv belgelerinin örneklerini geri getirmiş, getirilen arşiv malzemelerinin kataloğunu hazırlatarak yayımlatmıştır. Ayrıca Osmanlı devletinin Makedonya'daki mahallî ve idarî birimlerine ait 16. ve 19. yüzyıllara ait çeşitli defter ve belge serilerinin örneklerini de Devlet Arşivimize kazandırmıştır.

Türk dünyası ve Türk varlığı ile ilgili arşiv belgelerinin neşrine önayak olmuş; bibliyografik yayınlar yaptırmıştır. Bunların yanı sıra Osmanlı Arşivinde bulunan Osmanlı fermanlarının, mühimme ve tapu tahrir defterlerinin tıpkı basımları ve transkripsiyonlu metinleri ile Osmanlı Arşivi katologları ve rehberinin neşri genel müdürlüğü döneminde yapılmıştır. Diğer taraftan, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivinin kurulmasına kurucu başkan olarak öncülük etmiştir. Bu çalışmaları ile Türk arşivciliğine yurt içinde ve dışında itibar kazandırmıştır. Eserlerinin bir bölümü yabancı dillere çevrilmiştir. Ankara Aydınlar Ocağı, Türk Ocağı, Türk Kütüphaneciler Derneği, Altay Vakfı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü üyesidir.

Mehmet İsmet Binark

ESERLERİ:

Türk Cilt Sanatı (1968), *Türk İslâm Kültür ve Medeniyet Tarihi Bibliyografyası* (1969), *Ömer Seyfettin Bibliyografyası* (N. Sefercioğlu ile, 1970), *Yunus Emre Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi* (N. Sefercioğlu ile, 1970), *Ziya Gökalp Bibliyografyası* (N. Sefercioğlu ile, 1971), *Selçuklu Tarihi, Alpaslan ve Malazgirt Bibliyografyası* (1971), *Farabi Bibliyografyası* (1973), *Mevlânâ Bibliyografyası* (M. Önder ve N. Sefercioğlu ile, 1973-74), *Fevziye Abdullah Tansel Bibliyografyası* (N. Semercioğlu ile, 1975), *Eski Kitapçılık Sanatlarımız* (1975), *İstanbul, Fatih, Fetih ve Fatih Devri Hakkında Yazılmış Kitaplar Bibliyografyası* (1977), *Arşiv ve Arşivcilik Bibliyografyası* (Türkçe ve yabancı dillerde yayınlanmış kaynaklar, 1979), *Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri* (1980), *Ottoman Archives* (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, 1986), *Türk Arşivlerinin Kısa Tarihçesi ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün Faaliyetleri* (1994), *Balkan Ülkelerinin Tarihi Kaynakları Bakımından Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nin Önemi* (1996), *Yemen Tarihinin Kaynakları Bakımından Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nin Önemi* (1996), *Mısır Tarihinin Kaynakları Bakımından Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nin Önemi* (1997), *Hırvatistan'ın Tarihi Kaynakları Bakımından Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nin Önemi* (1997), *Türk - Yunan Münasebetlerinin Dünü ve Bugünü* (1998), *Ermenilerin Asılsız Soykırım İddialarına Cevap* (1998), *Samiha Ayverdi Bibliyografyası* (1999), *Ekrem Hakkı Ayverdi Bibliyografyası* (1999), *Dr. Emin Bilgiç Bibliyografyası* (2000), *Asılsız Ermeni İddiaları ve Ermenilerin Türklere Yaptıkları Mezâlim* (2001), *Ermilerin Türkler'e Yaptıkları Mezâlim ve Soykırımın Arşiv Belgeleri* (2001, aynı yıl İngilizcesi de yayımlandı), *Samiha Ayverdi'nin Mektupları* (hayatı, eserleri, kendisine gelen mektuplar, 2002), *Meclis-i Mebusân/Türkiye Büyük Millet Meclisi/Millî Egemenlik/Anayasa ve Anayasa Hukuku* (2002), *Arshive Documents Abaut the Atrocities* (2002), *Unfounded Armenian Allegations and the Atrocities the Had Been Perpetrated Towards the by the Armenians: Brought to light with Archival Documents and Photos of the Facts* (2002), *Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanları ve Meclis Konuşmaları* (2002), *T.B.M.M. VI. Dönem Türk Parlamento Tarihi, 1939-1943* (2004).

HAKKINDA: Cahit Öztelli (Türk Folklor Araştırmaları, Ağustos 1970), Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (1977), Mehmet Aksoy (Hisar, Aralık 1977), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (1990), Ayça Atikoğlu / Milliyet (19.8.1997), Ahmet Kabaklı (Türkiye gazetesi, 3.9.1997), Taha Kıvanç (Zaman gazetesi, 5.9.1997), Hasan Pulur / Milliyet (26.11.1997), Hidayet Nuhoğlu (Türk Edebiyatı, Mayıs 2000), Ali Birinci (Dergâh dergisi, Nisan 2000), Seda Devran (Kitap-Haber dergisi, Şubat-Mart 2003).

BİNAT, Tarık

Gazeteci-şair ve yazar (D. 1915, Hasankale / Erzurum – Ö. 19 Mart 2001, İstanbul). Kafkas göçmeni bir aileye mensuptur. Harp Okulu (1935) mezunu. Sağlık sorunları sebebiyle kıdemli yüzbaşı iken emekli oldu. Bir süre ticaretle uğraştı. THY, Çanakkale Seramik gibi firmalarda müşavirlik yaptı. Türkiye Toprak Sanayii İcra Kurulu Başkanlığı, İşverenler Konfederasyonu Yönetim ve İcra Kurulu üyelikleri ve Yüksek Hakem Kurulunda işveren üyeliği yaptı. İstanbul Belediye Zabıtasının kuruluş çalışmalarında görev aldı. Çeşitli sendikalarda, *İstanbul Sanat* gazetesinde çalıştı. *Ak'la Kara* adlı bir dergi yayımladı. *İstanbul Son Saat, Son Havadis, Zafer, Adalet, Yeni İstanbul* gazetelerinde fıkralar, başyazılar yazdı. *Orta Doğu* gazetesinde başyazarlık yaptı. Basın konseyi üyesi ve sürekli basın kartı sahibiydi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dağdan Gelen Yel* (1935), *Akın Pınar* (T. Binatlı imzasıyla, 1943), *Dua* (1968), *Hergelenin Derdi* (taşlama, 1974), *Kafkas Destanı* (1982).

İNCELEME: *Disiplin ve Meslek Ahlâkı* (1958), *Burası Amerika* (1966), *İşçi-İşveren İlişkileri, Milli Kültür ve Ahlâk* (1971), *Özgürlük Disiplin, Gençlere Atatürk Yolu, İslam'ın Üstünlüğü.*

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (c.1, 1975), Sefer E. Berzeg / Kafkas Diasporası'nda Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü (1995), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BİNATLI, İsmet Bora

Şair. 15 Mart 1944, Hemşin / Rize doğumlu. Erzurum'da başladığı ilkokulu Kars'ta bitirdi. Erzurum Lisesi (1963) ve AİTİA Maliye İhtisas Bölümü (1968) mezunu. Bir yıl Erzurum'da serbest çalıştıktan sonra 1965'te Atatürk Üniversitesine memur olarak girdi. 1970 yılından itibaren Çalışma Bakanlığında iş müfettişliği, müsteşar yardımcılığı, bakan müşavirliği, Sümer Holding denetim kurulu üyeliği yaptı. 1993'te emekli oldu. 1995'ten sonra Belediye İşverenler Sendikası genel sekreteri olarak çalışmalarını Ankara'da sürdürdü.

Şiir ve yazıları *Defne, Ozan, Dikili ekin, Alternatif Sanat, Bizim Ece, Hisler Bulvarı, Sevgi Yolu, Milli Eğitim, Maki Belediye İş, İremcik, Şiir Defteri Dergileri* ile *Hürsöz, Bakış, Gerçek Sanat, Milli İrade Anadolu Sımav, Bakış, Gençlik Sanat* gibi gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Geri Ver Ellerimi, Gönül Pınarı, Suların Kararduğı Saatlerdeyim, Öksüz Kaldı Yüreğim* (2002), *Bir Beyaz Gül* (2003), *Yüreğim Sende Kalmış* (2005).

DİĞER: *Ücret Politikası ve Çalışma Barışına Etkileri, Hizmet Akdi.*

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar – Şiir Antolojisi III (2004), Ahmet Sorgun / Kitaplar Arasından (İleri gazetesi, Yozgat, 22.11.2005).

BİNATLI, İsmet Öztürk

Romancı. 1944, Rize doğumlu. Gazetecilik Enstitüsü mezunu. İlk yazısı, Erzurum yerel gazetelerinden *Milletin Sesi* gazetesinde yer aldı (1961). Diğer yazıları, Erzurum'da, zaman zaman *Son Havadis, Hür-Yol* gazetelerinde, *Toprak* dergisinde yer aldı. Zamanını daha çok roman çalışmalarına ayırdı. *Milletin Sesi* gazetesinde uzun hikâyeler ve romanları tefrika edildi.

İsmet Bora Binatlı

ESERLERİ:

ROMAN: *İlk ve Son Aşk, Macera ve Aşk Uğruna, Para Her Şeydir, Suçlu Kim?*

HİKÂYE: *Telden Tele.*

HAKKINDA: Hikmet Barlıoğlu-Celal Yazıcı / Erzurum Matbuat Antolojisi (1963).

BİNBAŞIOĞLU, Cavit

Eğitimci, yazar. 1925, Akseki / Antalya doğumlu. Aksu Köy Enstitüsü (1944), Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü (1947), Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü (1955) ve TODAİE (1966) mezunudur. İlkokul öğretmenliği, ilköğretim müfettişliği, ilk öğretmen okullarında meslek dersleri öğretmenliği, Gazi Eğitim Enstitü-

İSMET BORA BİNATLI

YÜREĞİM SENDE KALMIŞ

Anamadım adını, içimde bir burukluk
Bir tarafım yok gibi beynimde koca boşluk
Yine efkarlardayım dağları duman almış
Anladım ki güzelim yüreğim sende kalmış.

Yazılmış alın yazım hasrete katlan diye
Aşk ateşiyle tutuş, Kerem gibi yan diye
Sana olan sevgime iyice inan diye
Anladım ki birtanem yüreğim sende kalmış.

Doymamışım bakmağa o güzelim yüzüne
Sermişim her şeyimi senin gönül gözüne
Belki inanmaz diye bu çılgının sözüne
Anlatmak için canım yüreğim sende kalmış.

Çileyle geçti günüm bilmedim çaresini
İlaçlar düzeltmiyor gönlümün yaresini
Uzattım ayrılığın sancılı süresini
Anladım ki güzelim yüreğim sende kalmış

Ayaklarım bu yana sürüklemiyor beni
Ben seni istiyorum seni, yalnızca seni
Belli ki özlemişim, gülüşünü, sesini
Artık eminim canım, yüreğim sende kalmış.

sünde asistanlık yaptı. 1964 yılında Bursa Eğitim Enstitüsü, 1968 de Gazi Eğitim Enstitüsüne öğretmen olarak atandı. Emekli oluncaya kadar mesleğini bu okulda sürdürdü.

Escrleri Gazi Eğitim Enstitüsünde ders kitabı olarak kabul edildi. *Öğretmen* ve *Çağdaş Eğitim* dergilerinde çok sayıda makalesi yayımlandı. 1999 yılında Türk Eğitim Derneği tarafından Eğitim Hizmet Ödülü ile ödüllendirildi.

ESERLERİ:

Eğitim Psikolojisi, Genel Öğretim Yöntemleri ve Eğitim Düşüncesi Tarihi.

BİNGÖL, Abdulkuddûs

İslâm felsefesi araştırmacısı. 28 Mart 1952, Tortum / Erzurum doğumlu. Liseye kadar Erzurum'da okudu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1973) mezunu. Doktorasını Sistematik Felsefe ve Mantık Bölümünde (1978) tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde araştırma görevlisi (1975-79), yardımcı doçent (1982-83), doçent (1983-89), aynı yerde ve İletişim Fakültesinde profesör (1989-89, 1999) olarak çalıştı. Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölüm başkanlığı (1985-99), Erzurumlu İbrahim Hakkı Araştırma Merkezi Müdürlüğü (1987-99), Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcılığı (1996-97), Atatürk Üniversitesi Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanlığı (1997-2000), Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo-Televizyon ve Sinema Bölümü Başkanlığı (1998-), Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü başkan yardımcılığı görevlerini yürüttü.

Makalelerini;, *Felsefe Dünyası, İslâmi Araştırmalar, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Atatürk Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, Türk Yurdu, Risaletün Fi Hakki'l-Besmele* kitap ve dergilerinde yayımladı. Pek çok kongre ve seminerde bildiri sundu. *TDV İslâm Ansiklopedisi, Osmanlı, Türk Düşünce Tarihi, Türklerde Mantık, Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Öğretim ve Araştırma Alanı Olarak Felsefe, Türkler* için bölüm ve madde yazdı. Çok sayıda akademik dergi için hakemlik ve editörlük yaptı.

Abdülkuddûs Bingöl

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-MANTIK: *Gelenbevi İsmail* (1988), *Porphyrios ve İsagajisi Üzerine* (1988), *Klasik Mantık'in Tanım Teorisi* (1993), *Gelenbevi'nin Mantık Anlayışı* (1993).

ÇEVİRİ: *Risaletü'l- Kıyas* (Gelenbevi İsmail'den, 1988).

İsmail Bingöl

BİNGÖL, İsmail

Şair ve yazar. 2 Mayıs 1962, Narman / Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Erzurum'da tamamladı. İsmail Sabitoğlu imzasını kullandı. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (1985) mezunu. Aynı fakültede *"Erzurum'daki Mahalli Basın Kuruluşlarının Birer İşletme Olarak İncelenmesi"* üzerine yüksek lisans yaptı. 1986-88 yılları arasında Ankara Defterdarlığında çalıştı. 1988'den itibaren TRT Erzurum Radyosunda program yapımcısı olarak çalışmalarını sürdürdü. 1994-2000 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Radyo-Televizyon bölümünde, 2001 yılında ise İletişim Fakültesinde "Radyo Programcılığı" dersini verdi. Doğu Anadolu Gazeteciler Cemiyeti, Türkiye Yazarlar Birliği ve Erzurum Tarihini Araştırma Derneği üyesidir.

İlk yazısı, 1989'da haftalık *Erzurum* gazetesinde, sonraki yıllarda yazı ve şiirleri; *Kırağı, Akademi, Kalem ve Onur, Düşünce ve Sanatta Adım, Çizgi, Ay Vakti, Türk Edebiyatı, Lika, Sühan, Mortaka* gibi dergilerde; *edebistan, dergibi* gibi internet sitelerinde ve haftalık *Erzurum* gazetesinde yayımlandı. Radyo programcılığı dalında Doğu Anadolu Gazeteciler Cemiyeti tarafından değişik tarihlerde ödüllendirildi. 1991 yılında Milli Prodüktivite Merkezi tarafından "Verimliliğe Katkı" ödülüne layık görüldü. *Türkülerde Yaşayan Şehir Erzurum* (1999) adlı bir eseri vardır.

"Şehre bakan kitaplar, orada doğup hala orada yaşayanlarca yazıldığında ise 'müdahil' bir eda da yükleniyor. Sözgelimi, Erzurumlu olduğunu ve halen orada yaşadığını kitaptaki biyografisinden öğrendiğimiz İsmail Bingöl'ün 'Erzurum Kitaplığı' dizisinin sekizinci kitabı olarak yayınlanan 'Türkülerde Yaşayan Şehir: Erzurum' adlı kitabında, bu türden bir 'güncel gözlem', tarihi bilgilere eklemleniyor, birey ve şehir, aynı yazgıyı paylaşan iki insan gibi iç içe yol alıyorlar." (Tahir Abacı)

HAKKINDA: İskerder Pala (Zaman, 7.10.1999), Hanifi İspirli (Palandöken, 11.10.1999), Dr. Zübeyir Kars / Türkülerde Yaşayan Şehir Erzurum (Erzurum gazetesi, 24.9.2000), Sadık Yalsızuçanlar (Zaman, 14.04.2000), Özcan Ünlü (Türkiye, 14.06.2001), Tahir abacı / Şehir ve insan (Radikal 2, 11.3.2001), Feridun Andaç (Cumhuriyet, 22.04.2002).

BİNGÖLÇE, Filiz

Gazeteci-yazar. 1965 doğumlu. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunu. *Hürriyet, Milliyet, Aktüel* gibi basın kuruluşlarında çalıştı. Gazetecilik yaptı. *Kadın Argosu Sözlüğü* (2001) adlı bir çalışması vardır.

"Bu sözlüğün öncelikli kaynakları kadınlardır. Etrafımızda gördüğümüz, karşılaştığımız, bildiğimiz, büyük kent merkezlerinde ya da ilçelerinde yaşayan kadınlar. Yüz yüze görüşüp sözcük topladığımız bu kadınların anneleri, anneanneleri, babaanneleri de dolaylı olarak bu sözlüğün 'eski toprak' kaynakları olmuş oldular." (Hulki Aktunç)

HAKKINDA: Filiz Bingölçe / Kadın Argosu Sözlüğü (2001), Oruç Aruoba / "Bokçiş-kaka" (Virgül, Haziran 2003).

BİNYAZAR, Adnan

Yazar. 7 Mart 1934, Diyarbakır doğumlu. İlköğrenimini Ağın'da tamamladı. Dicle Köy Enstitüsü (1956), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1958) mezunu. Çorum ve Maraş İlköğretmen okullarında edebiyat öğretmenliği yaptı. Hacettepe Üniversitesi Temel Bilimler Yüksek Okulu Türkçe Bölümü, Devlet Konservatuarı ve Basın Yayın Yüksek Okulunda öğretim üyeliği yaptı. Türk Dil Kurumu Yayın Kolu Başkanlığına seçildi. Türk Tarih Kurumunda uzman olarak çalıştıktan (1972-73) sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Yabancı Diller Yüksek Okulu Türkçe öğretmenliğine (1974), Kültür Bakanlığı Tanıtma ve Yayınlar Dairesi Başkanlığına getirildi (1978), bu göreviyle birlikte *Ulusal Kültür* ve *Çeviri* dergilerinin sorumlu yönetmenliğini üstlendi. 1981 yılında gittiği Almanya'da Berlin Eğitim Senatosu bünyesinde görev yaptı. İsveç ve İsviçre'de çeşitli öğretmen

ADNAN BİNYAZAR

İNSAN, DİRENME GÜCÜYLE AYAKTA KALIR

İnsan, direnme gücüyle ayakta kalır. Masalını Yitiren Dev'de geçen olaylar, bu gücün öyküsüdür. Anı-romanın kişisi olan ben, yaşamın soluk aldırmaz baskısına direnerek, ayakta kalma savaşımı vermiş oluyorum. Çocukken, çekilen acılar tez unutuluyor. Ağlamakta olan çocuk, gözyaşları daha yanaklarında iken birden gülüverir. Sanırım, çocuğu yüreği kömüre çeviren karamsarlıktan bu unutma duygusu kurtarıyor. Masalını Yitiren Dev'in bir yerinde, "İnsan çektiği acıları unutmayı bilmese ne olurdu acaba?" diye bir soru var. Burada, 'unutmasa' ile 'unutmayı bilmese' arasındaki ayrıntı çok önemli. Unutmamak içgüdüseldir, unutmayı bilmek bilinçli bir eylemdir. Soru tümcesinin ardından şu yargı geliyor : "Demek, beden gibi, duygular da sürekli onarıyor kendini." Acı çeken bir insanın yüzünde bir anda yerleşen duygu yansımalarını düşünün; yüzümüz öyle donup kalsa ne olurdu?.. Unutmamak donup kalmış yüz gibidir, bu, ölümdür. İnsan yüzünün, çürümüş duygu katmanlarının altında can verişidir. Oysa, insan yüzünde birkaç saniye içinde değişimler oluşur, sevinçten kedere gidip gelen duygu karmaşaları yaşanır. Tek bir insan, değişen duygu görüntüleriyle, insanlığın bütün acılarıyla özdeşleşebilir. Hangi dalda olursa olsun, sanatçının yaratı alanı insandaki bu başkalaşımlardır.

Masalını Yitiren Dev'de, ustası dayak attıkça, çocuk da başkalarını dar durumlara sokarak yapılan zulme başkaldırıyor. İnsanın doğadan 'ham' aldığını işlenmiş olarak geri vermesi gibi, çocuk da ona zulmedene karşı davranışlar geliştiriyor. Camus'nün deyimiyle, çocuk, kendi çapında 'Başkaldıran İnsan'dır. Başkaldırıda onun payına düşen, yaşamı hüzünle ironi arasında yeniden biçimlemektir. Böylece çocuk kendine bir kurtuluş yolunun kapısını aralar.

Çevre ile eğitim değişkendir; kalıtım ise, temel belirleyici olarak öyle kalır. Kişi yetkin değilse, çevre ve eğitim, kalıtımsal yeteneği sıradanlaştırır. Kalıtımsal yetenek en çok çocuklukta kendini belli eder. Çevre biçimlese de, eğitim belli kurallarla sıkıştırsa da, çocuk, yeteneğini sızdıracak yollar buluyor. Sizin, insanı 'tansık bir varlık' olarak nitelemenizin özünde yatan budur sanırım.

Bir yanda insanı oluşturan erdemler, bir yanda çevrenin öğrettikleriyle ileride canavara dönüşecek çocuk(lar)! Benim yaşama çizgimde şu nokta da çok önemli. İşkence gören çocukların çoğu ileride zulüm makinesi olurken, kimileri de elinde insan severliğin bayrağını dalgalandırır. Aradan geçen yıllara baktıkça; çektiğim acılar karşısında elimde hep bu bayrağı taşıdığımı görüyorum. Bunun dibinde, 'yazı' denen o karacık noktalar, geniş okuma yönelimleri yatıyor olmalı.

İnsanın 'insan' olarak oluşmasında kalıtım temel belirleyicidir; çevre ve eğitim kalıtımı yalnızca biçimler. Bir türküde şöyle bir dize geçer : "Havada kar sesi var." Refik Durbaş Adam Sanat'ın ocak sayısındaki "Taş Olur Beklerim" şiirinde "Havada kar ve beyazlığın kokusu" diyor. Masalını Yitiren Dev'in bir yerinde de anam, "Badem çiçeklerinin ak kokusu" sözünü kullanıyor. Bu ayrıntı, kalıtımsal bir soyutlama olabilir. Türküsel bir söyleyişin ürünü olan 'havada kar sesi', bir ozanda 'havada karın ve beyazlığın kokusu'; ozanlık işlevi olmayan anamda 'badem çiçeklerinin ak kokusu' olarak yansıyor. Düşünüyor insan, kar nasıl ses çıkarır; havadaki kar, beyazlık nasıl kokar, badem çiçeklerinin ak kokusu nasıl bir kokudur?. Ozanlığın kalıtımsal bir temeli var kuşkusuz. Kalıtımdan gelmese, bu soyutlamalara emeğin gücü yetmez. Kalıtımındaki bu soyutlamalar ozanı ozan yapan dilsel birikimlerin yansımalarıdır, Ozan, hamur yoğurur gibi, her an dille uğraşır; ozanlığını eğitir. Soru'da söz konusu; İnsanın oluşumunda kalıtımla eğitim arasındaki ilişkiyi bu boyutta algılayabiliyorum. (...)

(*Adam Sanat*, Mart 2001)

Adnan Binyazar

yetiştirme projelerinde çalıştı. Batı Berlin'de Türk işçi çocuklarına ders kitapları hazırlamak için oluşturulan kurulda görev aldı. Bu çalışmalarının yanında halk kültürüne ilişkin çeşitli araştırmaları bulunan Binyazar, birçok ülkede çeşitli konularda konferans, toplantı ve seminerlere katıldı. Türkiye'ye döndükten sonra İstanbul'a yerleşti.

Öyküleri 1960'tan itibaren *Türk Dili*, *Varlık* ve *Varlık* yıllıklarında (1965, 1966, 1967, 1968) çıktı. Bu dönem, 1966'ya değin sürdü. Sonraki yıllarda daha çok kültür, dil, edebiyat, eğitim sorunlarını ele aldığı eleştiri yazıları ve kitap tanıtma yazıları yazdı. Bu yazılarını ağırlıklı olarak; *Varlık*, *Türk Dili*, *Yeni Edebiyat*, *Papirüs*, *Gösteri*, *Cumhuriyet Kitap* vd.dergilerde yayımladı. Adnan Binyazar, eserlerinde halk verimlerine, özellikle de halk anlatılarına özel bir önem verir. Çünkü; *"Anlatı, gerçeğin ve güzelliğin dilsel yaratım katıdır. Adnan Binyazar 'Halk Anlatıları'nda söylencelerden destanlara, masallardan ağıtlara, Dede Korkut'tan halk hikâyelerine ve Nasrettin Hoca gülmecelerine; oradan çağdaş anlatının verimli alanlarına; Nâzım Hikmet'e, Fazıl Hüsnü Dağlarca'ya, Cahit Külebi'ye, Yaşar Kemal'e, Ceyhun Atuf Kansu'ya, Orhan Duru'ya, Murathan Mungan'a uzayın bu anlatı beğenisinin boyutlarını saptamaya çalışıyor."*

Binyazar, *Ölümün Gölgesi Yok* adlı eseriyle 2005 yılı Orhan Kemal Roman Armağanını aldı.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Yazmak Sanatı* (Emin Özdemir ile, 1969), *Dedem Korkut'tan Hikâyeler* (1972), *Toplum ve Edebiyat* (1972), *Cumhuriyetin Ellinci Yılında Atatürk Yolunda 40. Yıl* (1973), *Aşık Veysel* (1973), *Dede Korkut Kitabı* (inceleme, günümüz Türkçesiyle metin, 1973; Almanca-Türkçe baskısı, 1984), *Kültür ve Eğitim Sorunları* (1976), *Yazılı Anlatım Bilgileri* (Emin Özdemir ile, 1978), *Ağıt Toplumu* (1979), *Yazın ve Bilim Dilimiz*

(Metin Öztekin ile, 1982), *Türk Dilinde 25 Ünlü Eser* (1982), *10 Türk Masalı* (1987), *15 Türk Masalı* (1995), *Elif ile Mahmut* (1995), *Halk Anlatıları* (1995), *Ozanlar Yazarlar Kitaplar* (1998).

ROMAN: *Masalını Yitiren Dev* (2001), *Ölümün Gölgesi Yok* (2005).

HAKKINDA: Mehmet Seyda, Edebiyat Dostları (1970, s. 79-100), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1970), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1971), S. Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1974), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997), Mehmet Cimi / O Yıllar Dile Gelse (1997), Vitrindekiler / Halk Anlatıları (Cumhuriyet Kitap, 12.11.1998), Vitrindekiler / Ağıt Toplumu (Cumhuriyet Kitap, 9.12.1999), Gültekin Emre / Adnan Binyazar ile "Ozanlar Yazarlar Kitaplar" ve "Halk Anlatıları" Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 7.1.1999), TBE Ansiklopedisi I (2001), Adnan Binyazar'ın "Masalını Yitiren Dev"i ya da... İki Kentin Romanı (Cumhuriyet Kitap, 1.3.2001), Masalını Yitirmeyen Bir Yazın Adamı: Adnan Binyazar - Zamanda On Altı Yıl - Öncesi ve Sonrası - Acının Simyacısı (Cumhuriyet Kitap, 18.1.2001), Sefa Kaplan / Halk Anlatıları Destanların Direnişi (Hürriyet Cumartesi eki, 6.7.2003), Murat Yalçın / 'Yazı'nın Malı Oldu mu Artık O Bir Eserdir (Kitaplık, Eylül 2004).

Ali Atıf Bir

BİR, Ali Atıf

Araştırmacı, gazeteci-yazar. 1962, Samsun doğumlu. Anadolu Üniversitesi İşletme Yönetimi Bölümü (1984) mezunu. Yüksek lisansını Anadolu Üniversitesi İletişim Sanatları Bölümünde *"Yeni Mamul Tutundurma Stratejisi Petlas Uygulaması"* teziyle (1987) ve Marquette Üniversitesi İletişim Bölümünde *"A Field Study of the Effect of Humor in Print Advertising on Diffusion of the Advertising Message"* adlı tezle (Wisconsin, 1989), doktorasını Anadolu Üniversitesi İletişim Sanatları Bölümünde *"Trafik Güvenliğinde Algılanan Yakalanma Riskini Yükseltici İletişim Kampanyaları"* adlı tezle (1992) tamamladı. Anadolu Üniversitesi İletişim Sanatlarında 1992'de yardımcı doçent, 1993'te doçent, İktisadi ve İdari Programlar Bölümünde profesör (1998) oldu. İletişim Bilimleri Enstitüsü müdür yardımcısı (1994-95), Açıköğretim Fakültesi dekan yardımcısı (1995-2002), Açıköğretim Fakültesi yayın komisyonu üyesi (1998-2003) ve İletişim Bilimleri Fakültesi dekanı (2004-) olarak görev yaptı. Makalelerini; *Yeni Türkiye, AÖF Dergisi, KURGU, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi* dergilerinde yayımladı. Araştırmacılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Reklamın Gücü* (1988), *Reklamda Mizahın Kullanımı ve Etkileri* (1993), *Eskişehir'de Erkek Rol ve Tutumlarına İlişkin Alan Araştırması* (Oğuz Onaran ve Seçil Büker ile, 1998), *Atıf Hoca'nın Not Defteri* (1999).

EDİTÖRLÜK: *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, İkna ve Konuşma.*

ÇEVİRİ: *Örgütlerde İletişim* (John W. Williams, Steven A. Eggland'dan, Yılmaz Büyükerşen, Şan Öz Alp, Hikmet Seçim ile, 1991), *İletişim Kuramları Kökenler Yöntemler ve Kitle İletişim Araçlarında Kullanımı* (Werner, J. Severin, James W. Tankard'dan, Serdar Sever ile, 1994), *Bilimsel Gazetecilik* (Philip Mayer'den, Serdar Sever ile, 1998).

Açıköğretime yönelik ders kitapları yazdı ve editörlük yaptı.

BİR, Çevik

Asker, yazar. 1939, Buca / İzmir doğumlu. Kara Harp Okulundan istihkâm subayı olarak mezun (1958) oldu. Çeşitli İstihkâm birliklerinde takım ve bölük komutanlığı görevleri yaptı. Kara Harp Akademisi (1970), Silahlı Kuvvetler Akademisi (1971) ve NATO Savunma Koleji'ni (1973) bitirdi. Tümen ve Genelkurmay karargâhında harekât ile ilgili çeşitli görevlerde bulundu, NATO Avrupa Müttefik Komutanlık Karargâhında (SPAIIE) Proje Subayı olarak görev yaptı (1973-76), Kara Kuvvetleri Komutanlığı Harekât Başkanlığında NATO Plan Subayı görevinde bulundu. Daha sonra Genelkurmay Başkanı Özel Kalem müdürlüğü, Milli Güvenlik Konseyi Başkanı başyaverliği, Devlet Başkanı başyaverliği ve Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alay komutanlığı görevlerini yaptı. 1983'te tuğgeneralliğe terfi etti ve bu görevde 1983-85 yılları arasında NATO Avrupa Müttefik Komutanlık Karargâhında Lojistik ve İnfrastrüktür Daire başkanlığı ve 1985-87 yılları arasında da 4. Zırhlı Tugay komutanlığı görevlerinde bulundu. 1987 yılında tümgeneralliğe terfi etti ve bu rütbede 1987-89 yılları arasında Zırhlı Birlikler Okulu ve Eğitim Tümen komutanlığı, 1989-91 yılları arasında da Kara Kuvvetleri Harekât başkanlığı görevlerini yaptı. 1991'de korgeneralliğe terfi etti ve bu görevde 1991- 93 yılları arasında Genelkurmay Harekât başkanlığı, 1993-94 yılında Somali Birleşmiş Milletler Barış Gücü komutanlığı ve Kara Kuvvetleri Denetleme ve Değerlendirme başkanlığı görevlerinde bulundu. 1995'te orgeneralliğe terfi ederek Genelkurmay İkinci başkanlığına, 1998'de 1. Ordu komutanlığına atandı ve 1999'da emekliye ayrıldı.

Somali'ye Bir Umut (1999) adlı çalışmasında Somali tarihini ve toplumsal ilişkilerini ve orada ne tip askeri ve politik sorunlarla karşı karşıya kaldığını ve nihayet harekâttan çıkarılabilecek dersleri anlattı.

HAKKINDA: Çevik Bir / Somali'ye Bir Umut (1999), Serhat Oğuz / Çevik Bir bana işkence yaptırdı (Milliyet, 27.7.2000), 28 Şubat Döneminin Güçlü Generali Çevik Bir (Sabah,13.8.2001).

BİRAND, Hikmet

Yazar (D. 1906, Karaman - Ö. 1972, Ankara). İstanbul Halkalı Ziraat Yüksek Okulu (1927) mezunu. Doktorasını Bonn Üniversitesinde tamamladı (1933). Yurda dönüşünde önce Yüksek Ziraat Enstitüsü, sonra Adana Üniversitesi Fen Fakültesinde öğretim üyeliği yaptı. Burada doçentliğe ve profesörlüğe yükseldi (1938). Branşı ile ilgili bilimsel çalışmaları yanı sıra gezi yazıları ve denemeleriyle tanındı.

ESERLERİ:

Anadolu Manzaraları (1957), *Kurak Çorak* (1962), *Alıç Ağacı ile Sohbetler* (1968).

HAKKINDA: Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 1, 236), TBE Ansiklopedisi (2001).

BİRAND, Mehmet Ali

Gazetecci-yazar. 9 Aralık 1942, İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Filolojisi Bölümü mezunu. Gazeteciliğe 1964 yılında

Mehmed Ali Birand

Milliyet gazetesinde başladı. Gazetesinin Brüksel (1972), Moskova (1984) bürolarını yönetti. Kıbrıs barış harekâtı, AET ile ilişkiler, Türk Silahlı Kuvvetleri, 12 Eylül ihtilali üzerine yazdığı kitapların yanı sıra 1985'ten itibaren TV'lerde yayımlanan "32. Gün" programının hazırlayıcısı ve sunucusu olarak tanındı. 1979'da Avrupa'da yılın gazetecisi seçilen Mehmet Ali Birand, Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın çeşitli ödüllerini, Sedat Simavi Vakfı 1984 Kitle Haberleşme Dalı Ödülünü, Türkiye'yi Tanıtma Vakfının 1985 Tanıtma Ödülünü kazandı. *Milliyet* gazetesinde fıkra ve röportaj yazarlığı yaptı.

ESERLERİ:

30 Sıcak Gün (1974 Kıbrıs barış harekâtını anlatır. İngilizce ve Yunancaya da çevrildi, 1974), *Bir Pazar Hikâyesi* (Türkiye-AT İlişkileri, 1978), *Diyet* (1974-80 arası Kıbrıs sorunu gelişmeleri, 1979), *12 Eylül Saat: 04. 00* (12 Eylül askeri müdahalesinin ayrıntılı hikâyesi, 1984; 12 Eylül - Türkiye'nin Miladı adıyla, Hikmet Bila - Rıdvan Akar ile, 1999), *Türkiye'nin Ortak Pazar Macerası* (1959-84 arası Türkiye-AET İlişkileri, 1985), *Emret Komutanım* (Türk Silahlı Kuvvetleri hakkında, Milliyet'te tefrikası durdurulmuştu, 1986), *12 Mart İhtilali'nin Gölgesinde Demokrasi* (Can Dündar ile birlikte, 1994), *Türkiye'nin Gümrük Birliği Macerası* (1996), *Demirkırat - Bir Demokrasinin Doğuşu* (Can Dündar- Bülent Çaplı ile, 1999), *Türkiye'nin Avrupa Macerası / 1959-1999* (2000), *The Özal / Bir Davanın Öyküsü* (Soner Yalçın'la birlikte, 2001), *Türkiye'nin Büyük Avrupa Kavgası* (2005).

HAKKINDA: Cemal A. Kalyoncu / Derin Gazeteciler (2002).

BİRAY, Himmet

Dilci (D. 1958, Muhacirler köyü / Domaniç / Kütahya - Ö. 3 Kasım 1995, Afyon). İlkokulu köyünde, orta ve liseyi Tunçbilek Lisesinde okudu. Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1982) mezunu. Lisans tezi: "*Kütahya Türküleri*".

1984 yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitim Bölümüne Türk Dili araştırma görevlisi oldu. Yüksek lisans tezi: "*Türkmen Türkçesiyle Türkiye Türkçesi'nin Sentaks Bakımından Mukayesesi*" (1985). Doktora tezi: "*Batı Grubu Yazı Dillerinde İsim*" (1993). Bir yıl sonra doçent oldu. Makale ve denemelerini *Milli Folklor, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Türk Yurdu, İlk Yazı* dergilerinde yayımladı. Evli ve bir kız babasıydı. İngilizce ve Rusça biliyordu. Mezarı köyündedir.

ESERLERİ:

Türk Dili, Liseler İçin Edebiyat, Mahtum Kulu Divanı (1992), *Türkmen Şiiri Antolojisi* (1995).

BİRAY, Nergis

Edebiyat araştırmacısı. 28 Eylül 1961, Denizli doğumlu. 1984'te Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu.Gazi Üniversitesinde, 1988'de yüksek lisansını, 1995'te doktorasını bitirdi. Pamukkale Üniversitesinde yardımcı doçent, 1985'te Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürlüğünde memur oldu. 1985'te Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğüne girdi. 1987'de Ankara Merkez İmam Hatip Lisesinde öğretmenlik, 1993-94 öğretim yılında Talim ve Terbiye Kurulu başkanlığı, 1994'te Tevfik İleri Anadolu İmam Hatip Lisesinde öğretmenlik yaptı. 1996'da Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyeliğine başladı.

ESERLERİ:

Çağdaş Türkmen Şiirlerinden Örnekler (1995), *Yurt Dışındaki Türk Çocuklarının İçinde Yaşadıkları Toplumlara Entegre Olmasındaki Engellerden Biri Olan Dil Problemi* (1996), *Türkmen Edebiyatı Tarihi* (1996), *Ahmet Baytursunoğlu ve Eserleri* (1996), *Türkmen Şairi Seydi* (1997), *Türkmenler Arasında Ali Şiir Nevâi Hakkında Anlatılan Halk Destanları* (1998), *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi-Türkmenistan Türk Edebiyatı* (1999).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

BİRCAN, Hasan Hüseyin

İslâm felsefecisi. Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. Yüksek lisansını (1993) Selçuk Üniversitesi SBE'de, doktorasını (2001) Marmara Üniversitesi SBE'de tamamladı. "*Kur'an'da Kötülük- Terim, Kavram ve Tasvirler-*" başlıklı yüksek lisans tezi ile "*İslâm Felsefesinde Mutluluk*" başlıklı doktora tezini hazırladı. Yüzüncü Yıl Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Makaleleri *Avrupa Günlüğü, İslâmi Araştırmalar, İslâmiyat* adlı dergilerde yayımlandı. *İslâm Felsefesinde Mutluluk* (2001) adlı bir kitabı vardır.

Hasan Hüseyin Bircan

BİRDAL, Akın

Öykücü. 1948, Niğde doğumlu. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi (1970) mezunu. Ziraat Mühendisleri Odası ve Ziraat Mühendisleri Birliğinde yöneticilik yaptı. Halkevleri Merkez Yürütme Kurulunda çalıştı. 1979'da üniversitede ders verdi. 1977'den itibaren siyasal nedenlerle 12 Eylül 1980 askeri darbesinde tutuklandı; Mamak Cezaevinde bir süre tutuklu kaldı. 1986'da İnsan Hakları Derneğinin kuruluş çalışmalarına katıldı; genel sekreterliğini üstlendi, genel başkanı oldu (1992). Uluslararası İnsan Hakları Birlikleri Federasyonu genel başkan yardımcılığına getirildi (1977). Türkiye İnsan Hakları Vakfının kurucuları arasında yer aldı. Silahlı saldırıya uğradı (1998). İHD yöneticiliği sıfatıyla yaptığı eylem ve konuşmalarından dolayı bir süre hapis yattı (1999). Sosyalist Demokrat Partinin kuruluşuna öncülük etti, genel başkanlığını üstlendi.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Betula* (2003).

DENEME: *Sol Elim* (cezacvi notları, 2000), *Cansuyu* (*Yeni Gündem* yazıları, 2003).

HAKKINDA: Mehmet Şahin / Akın Birdal'lar Mayın Tarlasında (Özgür Politika, 27.2.2001), Güler Yıldız / Birdal'ın Yürüyen Öyküleri (Özgür Politika, 17.10.2003), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ekim-Kasım 2004).

BİRDOĞAN, Nejat

Araştırmacı-yazar (D. 29 Ekim 1934, Iğdır / Kars – Ö. 3 Mayıs 2001). Şiirlerini Cevrî mahlasıyla yazdı. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü mezunu. Uzun yıllar Anadolu'nun değişik yörelerinde öğretmenlik ve müdürlük yaptı. Bu yıllarda çocuk yaşlarından beri ilgi duyduğu Halkbilim çalışmalarına devam etti. Anadolu'yu adım adım gezerek ve halkla görüşerek elde ettiği verileri yoğun tarih bilgisi ile zenginleştirerek çeşitli kitaplara imzasını attı. 1977 yılında Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırmaları Dairesinin (MİFAD) başına getirildi. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra emekli oldu. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Genel Merkezi Yönetim Kurulu üyeliği, Anadolu Kültürü Yaşatma Vakfı (AK-

Nejat Birdoğan

YAV) onursal başkanlığında bulundu. 2000 yılında kendisine Hacı Bektaş onur ödülü verildi. Farsça, Osmanlıca ve Kiril yazısını biliyordu. Esenyurt Yeni Mezarlıkta toprağa verildi.

ESERLERİ:

Semahlar (1982), *Azerbaycan Gülmeceleri ve Nasreddin Hoca*, *Gülizar-ı Hasaneyn* (1985), *Notalarıyla Türkülerimiz* (1987), *Anadolu'nun Gizli Kültürü Alevilik* (1990), *Şah İsmail Hatai* (1991), *Anadolu ve Balkanlarda Alevi Yerleşmesi* (1992), *Hasan Dede Kasabası ve Hasan Dede* (1992), *İttihat ve Terakki'nin Alevilik Bektaşilik Araştırması* (1994), *Alevilik'te Yol Ayrımı* (1995), *Çelebi Cemalettin Efendi'nin Savunması* (1995), *Köroğlu* (1996), *Alevi Kaynakları 1* (1996), *Alevi Kaynakları 2* (1999).

HAKKINDA: Server Tanilli / Nejat Birdoğan'ın Arkasından (11.5.2001).

BİREN, Mehmet Tevfik

İktisatçı, devlet adamı (D. 1867, İstanbul – Ö. 11 Şubat 1956, İstanbul). Lise öğrenimini Mülkiye Mektebi idadi kısmında yaptı. Mülkiye Mektebinin yüksek kısmını 1885'te birincilikle bitirdi. Mabeyn-i Hümayun (Yıldız Sarayı) ikinci katipliğine atandı. On iki yıl bu görevde kaldıktan sonra 1897'de Kudüs mutasarrıflığı, 1901'de Selânik, 1902'de Konya, 1904'te Yemen valiliği yaptı. 1906'da Divan-ı Muhasebât (Sayıştay) başkanlığına, 1909'da Şura-yı Devlet üyeliğine atandı. İstanbul Hukuk Mektebinde Anayasa Hukuku profesörlüğü yaptı. Damat Ferit kabinesinde Maliye bakanı olarak görev yaptı. 16 Kasım 1922'de emekliye sevk edildi. 1943'e kadar Yüksek Mühendis Mektebinde iktisat profesörü ve ordinaryüs profesörü olarak çalıştı. *İktisat Prensipleri* adlı eseri basılmıştır (3 cilt, 1930, 1936, 1940).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya Arsi Mülkiye Tarihi ve Mülkiyelİler (c. III, 1968).

BİRET, İsmail

Öykücü, grafiker. 1934, İstanbul doğumlu. İstanbul'da grafiker, art-direktör, metin yazarı, çevirmen, eleştirmen ve karikatürist olarak reklam ajanslarında, çeşitli gazete ve dergilerde; oyuncu yönetmen olarak da tiyatrolarda çalıştı. Kırk beş yaşından sonra ailesiyle birlikte İsviçre'de yaşamayı seçti. Bu ülkede başından geçen trajikomik olayların öykülerini yazıp *Peynirli Çikolata Saatleri* adlı bir kitapta topladı (1999).

BİRGEN, Muhittin

Gazeteci-yazar, siyasetçi (D. 1885, İstanbul – Ö. 1 Ekim 1951, Ayaspaşa). "Taninci Muhittin" namıyla tanındı. Unkapanı Rüştiyesinde orta, Vefa İdadisinde lise öğrenimi gördü. Darülfünün Edebiyat Şubesini bitirdi. 1906-08 yılları arasında Hicaz Demiryollarında çalıştı, 1908'den itibaren de çeşitli okullarda felsefe öğretmenliği yaptı. 1908'de İttihad ve Terakki ile yakın ilişkiler kurarak *Tanin* gazetesinde yazılar yazdı. Bu gazetenin hayatında önemli bir yeri oldu ve yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Bu arada İttihad ve Terakki Partisi içindeki konumu gittikçe yükseldi ve Meclis-i Mebusan'a üçüncü dönem Çorum mebusu olarak katıldı. İttihad ve Terakki döneminde "Mesleki temsilcilik" biçiminde adlandırılan millî iktisat anlayışını savundu. Kurtuluş Savaşı yıllarında Milli Mücadeleyi destekledi. II. Abdülhamit döneminde bir süre Bekirağa Bölüğünde tutuklu kaldı.

1920-21 yıllarında, hükümetin yarı resmî yayın organı *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinin başyazarlığını yaptı. Ardından Matbuat Umum müdürlüğüne getirildi. Cumhuriyetin kurulmasından sonra 1925'te bir grup arkadaşıyla *Meslek* gazetesini çıkardı ve burada da "Mesleki Temsilcilik" akımını savunan yayın yaptı. Daha sonra Mart 1930'da *Türk Kooperatifçisi* adlı Türkiye'de ilk bağımsız kooperatif dergisini çıkardı. 1939 yılında 6. dönem Mardin milletvekili olarak TBMM'ye girdi. Fakat bir müddet sonra Meclis oturumlarına devam etmediği için milletvekilliği düşürüldü. Son yıllarında ticaretle uğraştı.

ESERLERİ:

Muharebe Notları: Yedek Subay Okulları İçin (1934, 1936), *Tarihimiz ve Cumhuriyet* (yay. haz. Zeki Arıkan, 1997).

HAKKINDA: Zeki Arıkan / Tarihimiz ve Cumhuriyet (1997).

BİRGİT, Orhan

Gazeteci-yazar, siyaset ve devlet adamı. 1928, Kars doğumlu. Kamu görevlisi bir babanın oğlu olarak çeşitli illerde öğrenim gördü. İstanbul Hukuk Fakültesini bitirdi (1950). 1945 yılında başladığı gazeteciliğin yanı sıra avukatlık da yaptı. Çok partili hayatın başladığı 1946'da kendisini CHP üyesi olarak buldu. 6-7 Eylül 1955 olayları meydana geldiğinde Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti üyesi olarak tutuklanıp yargılandı ve aklandı. Ünlü Tahkikat Komisyonunca İstanbul İhtilal Komitesi sekreteri olduğu savıyla koğuşturmaya uğradı.

CHP'nin çeşitli kademelerinde çalıştı. 1965'te İstanbul milletvekili seçildi. Bülent Ecevit'le birlikte, partinin sola açılma girişiminde sorumluluk üstlendi. CHP'de Meclis Grubu Yönetim Kurulu üyeliği ve sözcülüğü yaptı. Ecevit'in kurduğu ilk hükümette Turizm ve Tanıtma bakanı, hükümet sözcüsü oldu.

Orhan Birgit

12 Eylül müdahalesinden sonra yeniden gazeteciliğe başlayan Birgit, *Dünya* gazetesi yayın yönetmenliği, *Hürriyet* gazetesi danışmanlığı yaptı. *Yeni Günaydın* gazetesinde önce köşe yazısı yazdı ve daha sonra gazetenin genel yönetmenliği ve başyazarlığını üstlendi. Hürriyet Vakfı ve Aydın Doğan Vakfı Yürütme Kurulu başkanlıkları da yapan Birgit, Eskişehir Anadolu, İstanbul ve Galatasaray üniversiteleri iletişim fakültelerinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Kendisine Anadolu Üniversitesi Senatosu'nca onursal doktorluk payesi verildi. 1991 yılında DSP İstanbul 5. Bölge milletvekili adayı oldu. *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazısı yazmayı ve İstanbul Bilgi Üniversitesinde Medya İletişim Sistemleri üzerinde ders vermeyi sürdürdü. Anılarının bir bölümünü *Evvel Zaman İçinde* adlı kitapta topladı (2005).

HAKKINDA: Emin Çölaşan / Orhan Birgit'in Kitabı (Hürriyet, 24.12.2005), Sefa Kaplan / Fahri Korutürk Nasıl Cumhurbaşkanı Seçildi (Hürriyet, 25.12. 2005).

BİRGİVÎ (Mehmed)

İslâm bilgini, mutasavvıf (D. 27 Mart 1523, Balıkesir – Ö. 21 Eylül 1573, Birgi / Ödemiş / İzmir). Tam adı Şeyh Muhyiddin b. Pir Ali b. İskender er-Rûmî. İlk bilgilerini müderris olan babasından aldı. Daha sonra

İstanbul'a gelerek Küçük Şemseddin Efendi ve Ahizâde Mehmed Efendi'nin derslerine devam etti. Tasavvuf yolunda Bayramî şeyhlerinden Abdurrahman Karamani'ye bağlandı. Bir müddet İstanbul'da müderrislik yaptı. Edirne ve Halep'te resmî görevlerde bulundu. Müderrisliği esnasında bir yandan da vaizlik yaparak halkı bidat ve batıl inanışlardan uzak tutmaya çalıştı. Dönemin ünlü şeyhülislâmı Ebussuûd Efendi'yi ve Kadı Bilâlzâde'yi yanlış bulduğu bazı fıkhî görüşlerinden dolayı yazdığı eserlerle şiddetli bir biçimde eleştirdi. Eleştirilerinin bir etkisi olmadığı düşüncesiyle resmî görevinden ayrılarak Şeyh Karamani'ye sığındı. Şeyhinin isteğiyle resmî görevinden aldığı paraları hak sahiplerine dağıttı. Bu sırada II. Selim'in hocası Birgili Ataullah Efendi'nin Birgi'de yaptırdığı yeni medreseye Karamani'nin ve Ataullah Efendi'nin tavsiyesiyle atandı. Ünü yayıldığı için Anadolu'nun her yerinden talebeler buraya akın ettiler. Yazdığı eserler Kadızadeliler üzerinde etkili oldu. Bir veba salgınında ölünceye kadar burada ders vermekle meşgul oldu.

ESERLERİ:

TEFSİR: *Tefsîr-i Sûre-i Bakara.*

TASAVVUF: *et-Tarîkatü'l-Muhammediyye* (çev. Celâl Yıldırım, 1979), *Cilâü'l-Kulûb, Vasiyetnâme* (yay. haz. Musa Duman, 2000).

DİLBİLİMİ: *el-Avâmil, İzhârü'l-Esrâr, İmtihânü'l-Ezkiyâ, Kifâyetü'l-Mübtedî.*

FIKIH: *İnkâzu'l-Hâlikîn, İkâzü'n-Nâimîn, es-Seyfü's-Sârim, Zuhru'l-Müteehhilîn ve'n-Nisâ* (çev. M. Cemal Öğüt, 1947).

HADİS: *er-Risâle fi'l-Hadîs, ed-Dürrü'l-Yetîm.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Şükran Fazlıoğlu / "Mehmed Birgivî" (Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, c. I, 1999).

BİRGÜL (Sesveren), Cahide.
Bkz. CAHİDE BİRGÜL

BIRIŞIK, Abdulhamit

İlâhiyatçı. 1963, Gaziantep doğumlu. Gaziantep İmam-Hatip Lisesi (1982), Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1987) mezunu. Aynı üniversitede başladığı yüksek lisans çalışmasını 1990'da tamamladı. Doktora tez konusu gereği Urduca öğrenmek ve araştırma yapmak üzere 1992'de Pakistan'a gitti ve burada iki yıla yakın bir süre kaldı. Kaynak toplamak, araştırma ve görüşme yapmak için Hindistan'a da geçti. 1995 yılı başında bir yıllık süreyle İngiltere'ye gitti ve sahasıyla ilgili araştırmalar yaptı.

Abdülhamit Birışık

"*Hind Alt Kıtasında Urduca Tefsirler ve Ehl-i Kur'ân Ekolü*" adlı tezini 1996'da tamamlayarak Marmara Üniversitesi SBE'de doktor unvanını aldı.

1987-90 yılları arasında sırasıyla TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığında Arapça mütercim-rehber, MEB'e bağlı okullarda öğretmen ve Başbakanlık Osmanlı Arşivinde tasnif personeli görevlerinde bulundu. 1990-2001 arasında TDV İslâm Araştırmaları Merkezinde (İSAM) araştırmacı adayı ve araştırmacı olarak çalıştı, bu merkezin hazırlağı TDV *İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı. 1999 yılında Tefsir öğretim üyesi olarak atandığı Magtımgulı Türkmen Devlet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (Aşkabat) iki öğretim yılı görev yaptı. 2001'de Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümüne Tefsir öğretim üyesi olarak atandı. Makalelerini *İlim ve Sanat* dergisi, TDV *İslâm Ansiklopedisi*, YKY *Osmanlılar Ansiklopedisi* ile ortak kitaplarda yayımladı. Seyyid Kutub'dan *Fî Zilâli'l Kur'ân* tefsirinin çeviri kurulunda yer aldı.

ESERLERİ:

Hz. Peygamber'in Hayatından Davranış Modelleri (ortak kitap, Recep Kılıç ve Mustafa Çağrıcı ile birlikte, 1998), *Hind Altkıtası Düşünce ve Tefsir Ekolleri* (2001), *Oryantalist Misyonerler ve Kur'an* (2004).

BİRİNCİ, Ali

Araştırmacı-yazar. 25 Ağustos 1947, Balıklı Şeyh köyü / Hendek / Sakarya doğumlu. Hendek Cumhuriyet İlkokulu (1960), Hendek Ortaokulu (1963), Ankara Polis Koleji (1966), AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat ve Maliye Bölümü (1973) mezunu. Bir süre Emniyet Genel Müdürlüğünde (1973-76) ve Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde (1976-88) görev yaptı. Türk siyasi tarihi ve inkılap tarihi dersleri verdi. 1986'da doktorasını verdi, 1993'te doçent, 2000'de yakınçağ profesörü oldu. 1989-90 arasında Paris'te mesleki çalışmalarda bulundu. 2002-04 devresinde Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesinde ders verdi ve üniversitenin dergisi *Sosyal Bilimler*'i dokuz sayı çıkardı. Bu arada Kırgızca ve Rusça kurslarına devam etti. Atatürk Araştırma Merkezi üyeliği yaptı. 1988'den itibaren Polis Akademisinde Türk Siyasi Tarihi öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

İlk şiiri; *Hür Düşünce* dergisinde (Ocak 1968); ilk yazıları, *Fikir ve Sanatta Hareket* dergisinde yer almıştı. Makaleleri 1983'ten itibaren *Sanat Bilim ve Kültürde Orhun, C.Ü. Sosyal Bilimler* (Sivas), *Hakikat* (Sivas), *Tarih ve Toplum, Dergâh, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Polemik, Türk Yurdu, Kebikeç, Müteferrika, Yeni Türkiye, Toplumsal Tarih, İstanbul Araştırmaları, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Türklük Bilgisi, Polis Bilimler Dergisi* gazete ve dergile-

Ali Birinci

rinde yayımlandı. *Yapıtları ve Yaşamlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*'ne yirmi dört madde yazdı. Ayrıca çok sayıda sempozyum ve kollokyuma bildiriler sundu, armağan kitaplara yazdığı bölümlerle katıldı. Kültür tarihimizle ilgili araştırmaları ve derlemeleri ile tanındı. *Hürriyet ve İtilaf Fırkası* adlı eseriyle 1990'da Türkiye Yazarlar Birliği Araştırma Ödülünü, 1999'da *Süleyman Necati Güneri / Hatıra Defteri* adlı eseriyle TYB Hatıra Ödülünü kazandı.

ESERLERİ (Araştırma-Derleme): *Hürriyet ve İtilaf Fırkası* (doktora tezi, 1990), *Matbuat Aleminde Birkaç Adım* (1992), *Abdülmecid Fehmi (Derin) / Manastır'ın Unutulmaz Günleri* (Ayşe Şen ile, 1993), *Müverrih-i Müderzâdın Fülân-nâmesi* (1994), *Selim Nüzhet Gerçek / İstanbul'dan Ben de Geçtim* (İsmail Kara ile, 1997), *Mahalle Mektebi Hatıraları* (İ. Kara ile, 1997), *Kâmil Kepecioğlu / Tarih Lugati* (1999), *Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi* (1999), *Süleyman Necati Güneri / Hatıra Defteri* (1999), *Tarih Uğrunda Matbuat Aleminde Bir Adım* (2001), *Tarihin Gölgesinde / Meşâhir-i Meçhûleden Birkaç Zat* (2001), *Tarih Yolunda* (2001), *Tarih Uğrunda* (2001), *Mahmut Nedim Bey-Arabistan'da Bir Ömür* (2001), *Kamil Su Karaosmanoğlu Halit Paşa* (2002), *Ahmet Kemal Üçok-Görüp İşittiklerim* (2002), *Ahmet Kemal Üçok-Çankırı Coğrafyası* (2002), *Hasan Üçok-Çankırı Tarih ve Halkiyatı* (2002), *Tahsin Nahit Uygur-Çankırı Halk Edebiyatı* (2002), *Zeki Mesud Alsan-Mustafa'nın Romanı-Memleket Çocuğu* (2002), *Osman Turan* (2003), *Üniversitede İlim ve Ahlak – Cahit Tanyol ve Sosyoloji* (yay. haz., Turhan Yörükân ve Ayda Yörükân'dan, 2003).

HAKKINDA: Beşir Ayvazoğlu / Kitap Kurdu Bir Karadeniz Uşağı: Ali Birinci (Defterimde Kırk Süret, 3. bas., 1999, s. 169-174), İstanbul'dan Ben de Geçtim (Cumhuriyet Kitap, 14.12.2001), Tarih Uğrunda Matbuat Aleminde Bir Adım (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2005).

BİRİNCİ, Necat

Edebiyat araştırmacısı, devlet adamı. 5 Kasım 1943, Sürmene / Trabzon doğumlu. 1953 yılında aileleriyle birlikte İstanbul'a yerleşti. Sürmene'de başladığı ilköğrenimini Fatih, Fethiye İlkokulunda tamamladı. Rami Ortaokulu, Eyüp Lisesi (1964), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1968) mezunu. 1968'den itibaren Akçaabat Lisesinde edebiyat öğretmenliği ve idarecilik (1969-72), İstanbul Haydarpaşa Teknik Liscsinde edebiyat öğretmenliği (1972-74) yaptı. 1974 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkiyat Enstitüsünde okutman, 1978 yılında da aynı fakültenin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında asistan oldu. 1981 yılında "*Menemenlizâde Mehmed Tahir*" konulu araştırması ile doktor unvanını aldı. 1985'te yardımcı doçent, 1990 yılında doçent, 1996' da profesör oldu.

Necat Birinci

1986'da Köln'de Türkçe dersi veren öğretmenlere Türkçenin öğretimi metodolojisi seminerleri verdi. 1997 / 1998 eğitim-öğretim yılında KKTC Doğu Akdeniz Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde misafir öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Kurulduğu tarihten itibaren Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Bilim ve Yürütme Kurulu üyesidir. 1986-99 yılları arasında aynı kurumda yürütme kurulu üyesi olarak görev yaptı. 1989-92 yılları arasında Türkiyat Araştırma Merkezi müdür yardımcılığı görevinde bulundu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanlığı görevini yürüttü. 2003 yılında Millî Eğitim Bakanlığı müsteşarı olarak atandı.

Makaleleri 1979 yılından itibaren *Kubbealtı Akademi Mecmuası, Güney Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, Türk Dili, Türk Edebiyatı, Tarih ve Medeniyet, Edebiyat Gazetesi, Yönelişler, Boğaziçi, Türk Kültürü Araştırmaları, İlmî Araştırmalar* dergi ve gazeteleri ile *Atatürk'e Armağan* (1981), *Şükrü Elçin'e Armağan* (1983), *Mehmet Kaplan'a Armağan* (1984), *Ölümünün 25. Yılında Yahya Kemal Beyatlı* (1983), *Doğumunun 100. Yılında Yahya Kemal Beyatlı* (1984), *Yahya Kemal Beyatlı Semineri Bildirileri* (1985), *Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri* (1991), *Namık Kemal Sempozyumu Bildirileri* (1998) adlı ortak kitaplarda yayımlandı. *Osmanlı Ansiklopedisi, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İslâm Ansiklopedisi, Yeni Türk-İslâm Ansiklopedisi*'ne (örnek fasikül) maddeler yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Devrin Yazarlarının Kalemiyle Millî Mücadele ve Gazi Mustafa Kemal* (2 cilt, komisyon, 1981), *Atatürk Devri Fikir Hayatı* (2 cilt, komisyon, 1981), *Atatürk Devri Türk Edebiyatı* (2 cilt, komisyon, 1982), *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi* (1985), *Kırım Zafernâmesi - İnceleme - Metin* (1988), *İstanbul Ufku* (1994), *Edebiyat Üzerine İncelemeler* (2000).

BİYOGRAFİ: *Nabizâde Nazım* (1987), *Ruşen Eşref Ünaydın* (1988), *Menemenlizâde Mehmet Tahir* (1988), *Faruk Nafiz - Hayatı ve Eserleri* (1993).

DERS KİTABI: *Temel Türkçe Sözlük* (c. I-II, A-L, komisyon, 1985), *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri, Yükseköğretim Öğrencileri İçin* (komisyon, 1990), *Edebiyat I-II-III-IV* (Liseler İçin, Prof. Dr. Kemâl Yavuz, Doç. Dr. Kâzım Yetiş ile, 1992), *Türk Dili-Kompozisyon* (komisyon, 1993), *Üniversiteler İçin Türk Dili ve Kompozisyon Dersleri* (1996), *İmla Kılavuzu* (Komisyon, 2000).

DERLEME: *Ruşen Eşref Ünaydın'dan Seçmeler* (1982), *Cenab Şahabeddin'in Bütün Şiirleri* (komisyon, 1984), *Atatürk Şiirleri Antolojisi* (Prof. Dr. Mehmet Kaplan ile birlikte,

1986), *Türk Kahramanlık Şiirleri Antolojisi* (1987), *İmlâ Kılavuzu* (komisyon, 1996), *Güzel Yazılar-Oğuzdan Bugüne* (komisyon, 1996), *Güzel Yazılar-Hikâyeler* (2 cilt, komisyon, 1996), *Güzel Yazılar-Kısa Oyunlar* (komisyon, 1996), *Güzel Yazılar-Şiirler* (komisyon, 1997), *Güzel Yazılar-Mektuplar* (komisyon, 1997), *Güzel Yazılar-Gezi-Hatıra* (komisyon, 1997), *Güzel Yazılar-Röportajlar* (komisyon, 1997).

YAYINA HAZIRLAMA (Ahmet Midhat Efendi'den): *Cinli Han* (2000), *Felâtun Bey ile Rakım Efendi* (2000), *Müşahedat* (2000).

YAYINA HAZIRLAMA (Ruşen Eşref Ünaydın'dan, Dr. Nuri Sağlam ile): *Diyorlar ki* (2001), *Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal İle Mülâkat-I* (2001), *Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal İle Mülâkat-II* (2001), *Atatürk'ün Hastalığı-Prof. Dr. Nihad Reşad Belger'le Mülâkat* (2001), *Çanakkale'de Savaşanlar Dediler ki* (2001), *Geçmiş Günler* (2001), *Ayrılıklar* (2001), *Boğaziçi Yakından* (2001), *Boğaziçi Uzaktan* (2001), *Tevfik Fikret-Hayatına Dair Hatıralar* (2001), *Reşat Nuri İçin-Elâ Güntekin'e Hatıralar* (2001), *İki Saltanat Arasında* (2001), *Galatasaray ve Futbol-Hatıralar* (2001), *Atatürk'ü Özleyiş-Hatıralar* (2001), *Atatürk Devri Hatıraları* (2001), *Türk Dili Tetkik Cemiyeti Kurulduğundan İlk Kurultaya Kadar -Hatıralar* (2001), *Atatürk-Tarih ve Dil Kurumları-Hatıralar* (2001), *Atatürk ve Millî Tesanüt* (2001), *İstiklâl Yolunda* (2001), *Acıklı Günler* (2001), *Hikâyeler* (2001), *Damla Damla* (2001), *Çocuk Şiirleri* (2001), *Çocuk Hikâyeleri (Andersen)'in Masalları* (Fransızca'dan çev. Ruşen Eşref, 2001), *Beyaz Geceler* (çev. Ruşen Eşref, 2001), *Diğer Hikâyeler* (2001), *Âdem Oğlu Bir Peygamberin Tarihi* (çev. Ruşen Eşref (2001), *Düello* (çev.. Ruşen Eşref, 2001), *Napoleon* (2001), *Çoban Şiirleri-Bükolikler* (2001), *Fransa'da Ârî Dillere Tekaddüm Etmiş Olan Lehçenin Turanî Menşei* (2001), *Yazılar-I* (2001), *Yazılar-II* (2001).

BİRİNCİ, Niyazi
Bkz. YAVUZ BAHADIROĞLU

BİRKAN, Selâhattin

Şair. 1913, İzmir doğumlu. Evkaf müdürlerinden Ziya Bey'in oğlu. Öğrenimini Galatasaray Lisesi ve Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulunda tamamladı. Bir süre çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Uzmanlık öğrenimi almak amacıyla Amerika'ya giderek yüksek lisans çalışmasını tamamladı. Türkiye'ye döndüğünde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında müfettiş olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

Türkiye'de Devletçilik (1950), *Az Gelişmiş Ülkeler: Sosyal ve Ekonomik Kalkınma* (1960), *Dünyada Sosyal Güvenlik Ekonomisi* (1970), *Ozanlar Ülkesi* (1971), *En Güzeli* (1986).

HAKKINDA: Selahattin Birkan / Ozanlar Ülkesi (1971), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

Tuncay Birkan

BİRKAN, Tuncay

Çevirmen. 1968, İstanbul doğumlu. 1991'de Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Önce beş yıl kadar Ayrıntı Yayınlarında, 2004'ten itibaren Metis Yayınlarında editör ve redaktör olarak çalıştı. *Birikim, Toplum ve Bilim* dergilerinde yazıları yayımlandı. 2005'ten itibaren çevirmenlerin fikir ve deneyimlerini paylaşıp sosyal haklarını savunmak için bir zemin oluşturan bir internet grubunun kurucusu ve moderatörü oldu.

ESERLERİ:

Demokrasi ve Kapitalizm: Mülkiyet, Cemaat ve Modern Toplumsal Düşüncenin Çelişkileri (Samuel Bowles'ten - Herbert Gintis'ten, 1966), *Kim Korkar Virginia Woolf'tan?* (Edward Albee'den, 1993), *Ortak Bir Şeyleri Olmayanların Ortaklığı* (Alphonso Lingis'ten, 1997), *Toplam Kalite Yönetimi'nin Dört Aşaması* (Charles N. Weaver'den, Osman Akınhay ile, 1997), *Aşırılığın Peygamberleri: Nietzsche, Heidegger, Foucault, Derrida* (Allan Mengill'den, 1998), *Post-modernizm ve Toplum Bilimleri: İçgörüler-İçbakışlar, İçeri-Dalışlar* (Pauline Marie Rosenau'dan, 1998), *Yapı Bozum ve Pragmatizm* (Simon Critchley'den, 1998), *Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür: Milli Edebiyatın İcat Edilişi* (Gregory Jusdanis'ten, 1998), *Oyun ve Gerçeklik* (D. W. Winnicott'tan, 1998), *Binyılı Sorgulamak: Kesinlikle Keyfi Bir Gerisayım İçin Rasyonalist Bir Kılavuz* (Stephen Jay Gould'dan, 1999), *Bildiğimiz Dünyanın Sonu: Yirmi Birinci Yüzyılın Sosyal Bilimi* (Immanuel Mauricc Wallerstein'dan, 2000), *Modern Osmanlı Resminin Sosyolojisi [1839-1924]* (Oğur Arsal'dan 2000), *Siyaset, Sosyoloji ve Toplumsal Teori: Toplumsal Düşüncenin Klasik ve Çağdaş Temsilcileriyle Hesaplaşmalar* (Anthony Giddens'ten, 2000), *Siyaset Anlayışı* (Zygmunt Bauman'dan, 2000), *Dünya Düzeni: Eskisi Yenisi* (Noam Chomsky'den, Ali Çakıroğlu ile, 2000), *Edward W. Said'den Seçme Yazılar* (2000), *İdeolojinin Yüce Nesnesi* (Slavoj Zizek'den, 2002), *Modernizm ve Ulusun İnşası: Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür* (Sibel Bozdoğan'dan, 2002), *Ten ve Taş: Batı Uygarlığında Beden ve Şehir* (Richard Sennett'ten, 2002), *Türkiye'de Sekülarizm ve Modernlik: Hermenötik Bir Yeniden Değerlendirme* (Andrew Davison'dan, 2002), *Kırılgan Temas: Slavoj Zizek'ten Seçme Yazılar* (Slavoj Zizek'den, Bülent Somay ile, 2002), *Türkiye Uygarlıklar Rehberi* (John Freely'den, Gürol Koca, Aslı Biçen ile, 2002), *Edebiyat Kuramı* (Terry Eagleton'dan, 2004), *Amerikan Gücünün Gerileyişi: Kaotik Bir Dünyada* (Immanuel Maurice Wallerstein'dan, 2004), *Etik: Kötülük Kavrayışı Üzerine Bir Deneme* (Alain Badiou'dan, 2004), *Bolşevik Devrimi, 1917-1923* (Edward Hallet Carr'dan, 2004), *Rüya Âlemi ve Felaket: Doğu'da ve Batı'da Kitlesel Ütopyanın Tarihe Karışması* (Susan Buck-Morss'dan, 2004), *Post-Modernizm ve Toplum Bilimleri: İçe-Bakışlar, İçeri-Dalışlar, İçe-Saldırılar* (Pauline Marie Rosenau'dan, 2004), *Yamuk Bakmak: Popüler Kültürden Jaques Lacan'a Giriş* (Slavoj Zizek'den, 2004).

HAKKINDA: Kitap Çevirmenleri / Gerçek Hayat (21 Ocak 2005).

BİRKİYE, Atilla

Şair ve yazar. 29 Mayıs 1955, İstanbul doğumlu. Bakırköy Lisesini bitirdikten (1974) sonra bir süre İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesinde

Atilla Birkiye

ATİLLA BİRKİYE

KIRMIZI BİR KARANFİL

Bir kadın. Meydanın ortasında, kalabalığın içinde. Yüzünde keder, bekliyor. Yürüyüş birazdan başlayacak. Kadın orta yaşlı. Ama yılların omuzuna yüklediği acı ve çilenin; evlat yetiştirmenin özverisi ve beyaz saçlarıyla adeta yaşlı biri gibi duruyor, meydanın ortasında ve kalabalığın içinde.

Kalabalığı oluşturanların çoğunun elinde kırmızı, mavi, beyaz, sarı renkli pankartlar. Her birinin istemi bunlar. Birazdan yürüyüş başlayacak; düzenli sıralarda kalabalık, yüzleri kederli, kendilerine yakışır bir ritimle yürüyecekler. Marşlar söyleyecekler, birbirlerinin sesini bastırmadan; özel bir koro gibi. Ardından belgileri gelecek. Sesleri kısılıncaya kadar, sesleri gökyüzünde bulutlara erişinceye kadar, bağıracaklar.

Orta yaşlı kadın, belli ki bir ana, başında saçlarıyla uyum içindeki beyaz başörtüsü, bağıracak: Evlat acısına son, diye. Bir ana yüreğindeki kederle, kuşkusuz dünyanın en acı veren kederiyle bağıracak. Sesi bir buluta çarpana kadar. Belki evladını kaybetmiş olmanın acısıyla, belki de kaybedecek olmanın acısı ve yanındakilerin acısını paylaşarak bir kez daha ve yüzlerce kez daha, taa ki sesi çıkmayana kadar bağıracak.

Hava soğuk ve kapalı. Başında beyaz başörtüsü, beyaz başörtülülerin arasında, ellerinde sopasını yere dayadığı pankartı, sapını sıkı sıkı tuttuğu sol omuzunda asılı çantası ve sol yakasında kırmızı bir karanfil. Hava soğuk, ama katil dinler mi alacaksa can, ateşleyecekse elindeki soğuk demiri? Ama, düşünmekte ve sormakta kendi kendine ve kendi kendine sorduklarını onlara da: Neden, ölüm seçiyor evlatlarımızı? Neden, en çok anaların yüreği parçalanıyor, unutmamacasına? Yanındakiler de, ona, kuşkusuz bu soruya "Neden? Ya Neden?" yanıtını verecekler. Böylece ana, belki Gorki'nin, belki Resmi Tarih'teki ana, anlayacak o zaman dünyanın en saçma yanıtının, en acımasız sorusu olduğunu. Neden?

Yağmur başladı. Sağnak olsa kimin umurunda. Yürüyüş başlayacak biraz sonra. Fırtına, tipi, kasırga olsa da, kim, ne durdurabilir bunca yüreği yanık anayı; anaları; analarımızı..

Yürüyüş başladı ve onlar yürüyorlar. Yolun kenarında onları eşlik ediyor ve saklamaya çalışmıkları yüzlerindeki kederi izliyorum. Ama olanaklı mı saklamak bu kederi, bir İsviçre bankasındaki döviz gibi. Ya da en güvenilir bankanın kasasındaki mücevher gibi. Bir elmas, bir pırlanta gibi. Oysaki, elması, pırlantayı yitirenler, işte şu gördüğüm hüzünlü beyaz başörtülülerdi. Verselerdi onlara dünyanın en değerli zümrütünü, safirini, elmasını unutabilirler miydi evlatlarının acısını, kederlerini. Benden saklayamazlar acılarını. Kimseden saklayamazlar. Acı ve keder yüzlerinde yer etmiş kırışıklardan biri gibi...

Yürüyüş kolunda hepsi düzenli, ellerinde pankartları ve üzerinde üç sözcükten oluşan yaşadıkları, yaşayacakları kederleri: Evlat acısına son. Beyaz saçlı ve beyaz başörtülü orta yaşlı ana, şimdi, sağ elindeki pankartı yukarıya doğru kaldırmış yürüyor. Sol eliyle omuzunda asılı çantasının sapını tutuyor sıkı sıkı. İçinde dolarları, markları, altınları yok belli ki. Bir fotoğraf belki, ya da bir tutam saç belki, ya da belki küçük bir anı evladından.

Kim bilir, çok uzaklardadır onunki. Belki de, bir daha fotoğraflardan başka göremeyecektir yavrusunu. Belki de, bir gün görmenin umudunu yaşıyordur, ötekilerin acısını paylaşırken. Etrafındaki beyaz başörtülü analarla birlikte atıyor yüreği besbelli. Hepsi birlikte ve uyum içinde bağırıyorlar: Evlat acısına son. Bir kez daha, bir kez daha parçalanmış yüreklerinin acısıyla ve vargücleriyle bağırıyorlar. Anaların sesi yükseliyor. Ben de onlara katılıyorum; bakıyorum yanımdaki de bana, onun yanındaki de ona, onun yanındaki de bize katılmış. Vargücümüzle, sesimizi yukarıdaki bulutlara eriştirmecesine bağırıyoruz, hep birlikte.

Ses yükseliyor, yükseliyor; bir fabrika bacasından çıkan duman gibi gökyüzüne doğru yayılıyor. Tam o sırada bir kuş geçmeli diyorum ve gökyüzünde yayılmakta olan ses'in biraz üstünde bir kuş uçuyor. Kuş şimdi ses'in içinde. Kuş ses'i ciğerlerine çekmeli diyorum; hiç olmazsa bir parçasını alsa diyorum. Küçük kuş, ses'in bir parçasını ciğerine depoluyor ve uçuyor. Afrika'ya, Arjantin'e, Şili'ye, Amerika'ya, Asya'ya, Japonya'ya, İspanya'ya, dünyanın dört bir yanındaki evlat acısıyla yananlara ve evlat acısına son diyen yürüyüş kollarına gölürmek üzere gökyüzünde kaybolurken, ses'in bulutlara ulaştığını görüyorum.

Yürüyüş kolu, bir düzen içinde yürüyor, şimdi kimse bağırmıyor, hiçbir sözcük çıkmıyor ağızlardan.

Kararlı, anlaşmalı bir sessizlik. Sanki dinliyor kitle duymak istediği bir ses'i. Ben de dinliyorum, karara katılmışcasına. Gökyüzünün maviliğinden, umudumuzu daha da pekiştiren bir ses geliyor. Afrika'dan, Şili'den Japonya'dan, Hindistan'dan, Vietnam'dan geliyor sanki. Hepimiz, şimdi belirgin gülümsüyoruz. Hep birlikte susmuş, yürüyüş düzeni içinde; biz onların ardında kol kola, onlar sağ ellerinde taşıdıkları pankartlarıyla; içten gülümsüyor ve hep birlikte mavilikten bize doğru inen, kulaklarımızdan girip yüreğimize ulaşan ses'i dinliyoruz. Ses'i dinliyoruz ve solda Güneş'i görmek mümkün.

Gökyüzüne bakıyor, maviliği içime çekiyorum; kulaklarım ve yüreğim ses'te. Küçük bir kuş uçuyor maviliğin derinliklerinde. Küçük bir kuş. Bu, biraz önceki kuş değil mi? Ne güzel süzülüyor Güneş'e doğru.

Bitti. Yürüyüşçüler dağılıyorlar yavaş yavaş. Hiç kuşkusuz, içlerindeydi mapushane kapısında yaşanını yitiren "abla". Dağılıyorlar. Taşıdıkları pankartları veriyorlar teker teker görevlilerden birine. Ama sol omuzlarındaki çantaları, başlarındaki beyaz başörtüleri ve kırmızı karanfilleri duruyor. Hiçbirine dokunmuyorlar. Veda edip, ayrılıyorlar ikişer - üçer.

Beyaz saçlı ana tek başına, yokuştan aşağıya iniyor. Yüzünde yılların ve olayların kederi, belli ki evine gidiyor. Çorbanın altını yakacak birazdan; oyalanacak evişleriyle biraz biraz. Ama ne acısını unutacak ne de belleğinden silebilecek olanları. Belki bir gün, onu görür umuduyla ya da daha kötüsü kim bilir kaç yıl daha yalnızca fotoğraflarda görebilmenin verdiği ıstırapla yürüyecek birçok kez daha. Dizleri romatizmadan tutmayana kadar, yerini alacak yürüyüş düzeninde. Sağ elinde bir Pankart, sol omuzundaki çantası ve kırmızı karanfiliyle ve ses'i her keresinde bulutları ulaştırıncaya dek bağıracak onlarla birlikte.

Ve onlar, hep birlikte umutlarıyla, ama hep evlatlarının peşinden gideceklerle yaşadıkça; ve biz; ve insanlar hayretle bakacağız onlara ders alırcasına. Onlar yaşadıkça, kırmızı karanfilleri, beyaz başörtüleri, pankartları, en değerli hazinelerini sakladıkları çantalarıyla evlat acısına son diyecekler her zaman ve hep birlikte.

Ve onlar, belki ağlayacaklar üzüntüden, kederden, acıdan ama, hep bağıracaklar, ses'i bulutlara ulaştırıncaya dek; Güneş'i görünceye dek. Atan yaralı yüreklerinin üzerinde hep bulunacak kırmızı bir karanfil...

(*Bir Sonbahar Güncesi*, 1995)

okudu. 1983'te aynı üniversitenin İÜ Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünden mezun oldu. Yayınevlerinde redaktörlük yaptı. Yazıları *Sanat Emeği, Yazko Edebiyat, Yazko-Çeviri* ve kısa bir süre yönettiği *Günümüzde Kitaplar* gibi dergilerde yer aldı.

Edebiyatın şiir, deneme, günce dallarında ürün veren ve 1990'ların başlarından itibaren romana yönelen Atilla Birkiye, roman ve romanımız üzerine düşüncelerini özet olarak; "*Yüz yıllık bir roman çizgisi var önümüzde. Ben Batılı birçok romancı gibi düşünüyorum, ki bu bizim edebiyatımızda yaygın olarak benimsenen bir görüştür. Romanın tükenmediğini, romanın bir anlatı türü olarak daha çok alanı ve boyutu olduğuna inanıyorum. Bu söylediğim olduğu gibi bir türsel biçim olarak sunulan postmodern romana karşı olduğum anlamına gelir. Kuşkusuz ki Tolstoy gibi roman yazmanın bir anlamı yok günümüzde, ama biçimsel özelliklerin birçoğu kullanılarak yeni şeyler yapılabilir.*" sözleriyle dile getirmektedir.

ESERLERİ:

DENEME: *Düşünceler Sözler Yazılar* (1984), *Kırmızı Bir Karanfil* (1988), *80'lerden 90'a* (1990), *Bir Aşk Denemesi* (1991), *Aşk Bir Irmaktır* (1993), *Hep Sonbaharı Yaşadık* (1994), *Yaşamın Kendisidir Aşk* (2000).

ROMAN: *Son Yemek* (1993), *Soldan Sağa* (1995), *Bir Aşk Bilmecesini Nasıl Çözersiniz?* (1995), *Aşkım Bir Yağmur Damlası Gül Yaprağında* (2000), *Aşk Üçlemesi* (2002), *Bir Yıldız Kaydı* (2002), *Aşk İntiharın Peşinde* (2005).

GÜNCE: *Saptamalar - Bir Sonbahar Güncesi* (1985; Bir Kırmızı Karanfil ile, 1995), *Perdelerden Caddelere Dökülüvermiş* (1995).

ŞİİR: *Aşk Bir Kadının Bedeniyle Başlar* (1995), *Aşkım Kırmızı Bir Gül* (düzyazı-şiir, 2004).

DERLEME: *Yapısalcılığın Eleştirisine Doğru* (1984), *Asım Bezirci'ye Saygı* (1993), *Ezop Masalları* (Nurullah Ataç'ın çevirisinden uyarlama, 1993), *Aşk ve Hüzündür İstanbul* (İstanbul Şiirleri seçkisi, 1999), *Yirminci Yüzyıl Türk Edebiyatından Seçmeler* (2004).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Metin Celal /Atilla Birkiye ile Romanları ve Romancılığı Üzerine (19.8.1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Nihat Ateş / "Üç İstanbul"un Muhacir Adnan'ından Muhacir Roman "Bir Yıldız Kaydı"ya (Kurn dergisi, Ekim 2002), Levent Cinemre / Atilla Birkiye ile "Bir Yıldız Kaydı" Üzerine - 'Anlatıların Üzerine Kurdum Romanımı' (Cumhuriyet Kitap, 11.4.2002).

BİRRÎ MEHMED DEDE

Mutasavvıf, şair (D. 1669, Manisa – Ö. 1716, Manisa). Attarlık yaptığından "Attâr Birri" namıyla da tanındı. Mevlevî şairlerindendir. Manisa Mevlevihanesinde dedelik makamına yükseldi. Kabri Manisa Mevlevihanesinin avlusundadır.

ESERLERİ:

Dîvan (yay. haz. Rasih Erkul, 2000), *Bülbüliyye*.

BİRSEL, Gülse

Gazeteci-yazar, televizyon oyuncusu. 11 Mart 1971, İstanbul doğumlu. Televizyon programcısı Murat Bilsel'ile evlenmeden önceki soyadı Şener'di. Beyoğlu Anadolu Lisesini bitirdikten sonra öğrenimine Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümünde devam etti. Üniversitenin ikinci yılında gazeteciliğe merak sardı ve *Aktüel* dergisinde muhabir olarak çalışmaya başladı.

Üniversiteden mezun olduktan sonra 1994 yılında Amerika'ya gitti. New York, Colombia Üniversitesi'nde sinema üzerine master yaptı. 1996 yılında tekrar Türkiye'ye dönen Gülse Birsel, üç ay boyunca ATV'de kahvaltı bülteninin dış haberlerini hazırladı. Ardından, bir yıl boyunca *Esquire, Harper's Bazaar* dergilerinin yayın yönetmenliğini yapan Gülse Birsel, Bazaar Gelin ve Orange dergilerini çıkarttı. Ayrıca *FHM, House Beautiful* ve *Gezi* dergilerinin de yayın koordinatörlüğünü yürüttü. 2002'den itibaren bir süre ATV'de yayımlanan g.a.g.'ın metin yazarlığı ve sunuculuğunu yaptı. *Sabah* gazetesinde köşe yazarlığına getirildi. Şubat 2004'te ATV ekranlarında yayınlanmaya başlayan *Avrupa Yakası* adlı dizinin senaristliğini üstlenmesinin yanı sıra oyuncu kadrosunda da yer aldı. 2005'te vizyona giren *Hırsız Var!* adlı sinema filmi, Gülse Birsel'in ilk film projesi olarak portföyünde yerini aldı. Gazete yazılarını kitaplaştırdı.

ESERLERİ:

Gayet Ciddiyim (2003), *Hala Ciddiyim!* (2004)

HAKKINDA: Arzu Erdoğan / Söyleşi (Tempo dergisi, 11.3.2003).

Gülse Birsel

BİRSEL, Salâh

Şair ve yazar (D. 14 Kasım 1919, Barıdırma / Balıkesir - Ö. 10 Mart 1999, İstanbul). A. Suluklupaşalar, Sin Sin Ademoğlu imzalarını da kullandı. Yapımcı ve yönetmen Özdemir Birsel ile yazar Mehmet Güreli yeğenleridir. İlkokulu Barıdırma'da (1931), ortaokulu İzmir'de Saint Joseph Fransız okulunda (1934) ve İzmir Erkek Lisesinde (Atatürk Lisesi, 1937) bitirdi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine iki yıl devam etti, daha sonra aynı üniversitenin Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünden (1948) mezun oldu. Fakültede okuduğu yıllarda Nişantaşı Ortaokulunda Fransızca öğretmenliği (1943-49) yaptı. *Yenilikler* dergisini çıkardı (5 sayı, 1946), *İnsan* ve *Sokak* dergilerinin yayınlanmasına katkıda bulundu. Türkiye İş Bankasında memurluk (1940), Sümerbankta Teftiş Kurulu revizörlüğü (1950-52); Çalışma Bakanlığı bünyesinde İstanbul'da (1952-54), Gaziantep'te (1954-55) ve yine İstanbul'da (1955-56) iş müfettişliği, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde kütüphane müdürlüğü (1956-60), Ankara Üniversitesinde Fransızca mütercimliği (1960-61), basımevi müdürlüğü (1961-72) yaptı ve emekli oldu. Türk Dil Kurumu yönetim kurulu üyeliği ve yayın kolu başkanlığı görevlerinde (1954-57 ve 1960-77) bulundu. Emekli olduktan sonra İstanbul'a yerleşti, orada öldü, Feriköy Mezarlığında toprağa verildi.

İlk şiiri 1937'de *Gündüz* dergisinde çıkmıştı. Kimileri Sin Sin Ademoğlu imzasıyla olmak üzere, *Hakikat* gazetesinde (1938) yazılar yazdı. 1949'da yazmaya başladığı günlüklerini ise 1 Ocak 1950 tarihinde *Beş Sanat* dergisinde yayımlamaya başladı. *Dört Köşeli Üçgen* romanı 1958 yılında *Ulus* gazetesinde tefrika edildi. 1980'den sonra *Cumhuriyet* ve *Pazar Güneşi* (1986-87) gazetelerinde yazıları yayımlandı. Türk şiirinin hiciv geleneğini çağdaş bir duyarlıkla yoğurarak humor ve ironiye yaslanan şiirlerini *Yedigün* (1937), *Ses* (1941), *Yenilik* (Cavit Yamaç'ın, 1941), *Servetifünün* (1941-44), *İnsan* (Hilmi Ziya Ülken'in, Birsel 1943'te beş sayısını yönetti), *Yenilikler* (kurucularından, 1945), *Yeni Amaç* (1947), *Sanat ve Edebiyat* (Suut Kemal Yetkin'in, 1947-48), *Fikirler* (1948-49), *Kaynak* (1947-51), *İnkılapçı Gençlik, Sokak, İnsan, Seçilmiş Hikâyeler, Yirminci Asır* (1947-53), *Nokta* (1951), *Yenilik* (Naim Tirali'nin, 1951-55), *Yeditepe* (1951-61), *Soyut, Papirüs, Türk Dili* (TDK, 1960-73), *Milliyet Sanat* (1974-75), *Yeni İnsan* (1981), *Yazko Edebiyat, Gösteri* (1987), *Varlık* (1990'dan sonra), *Adam Sanat* (1994-96), *Şiir-lik* (Berlin, 1995-96), *Dil Der-*

Salâh Birsel

ışı (1995), *Türk Dili Dergisi* (Ahmet Miskioğlu'nun, 1995-96), *Yeni Biçem* (1996) dergilerinde yayımladı.

Önceleri "1940 Kuşağı" toplumcu şairleri arasında anılan Birsel, bir sonraki dönemde Garip akımı şairleri içinde sayıldı. Ancak o hiçbir akımı bütünüyle benimsemeden kendi şiir dilini oluşturdu ve 1950'lerden itibaren halk şiirine yaklaşan, ancak kendine has bir söyleyişe ulaşarak çağdaş Türk şiirinde özgün bir yer edindi. Daha çok aklın ve zekânın egemenliğini ön planda tutan, şairanelikten uzak, yergici şiirlere ağırlık verdi. Şiir kuramı üzerine yazdığı yazılardan oluşan *Şiirin İlkeleri* (1952) kitabıyla şiire hevesli gençlerin önünü açtı. Asıl ününü ise 1970'ten sonra art arda yayımladığı *1001 Gece Denemeleri* ve *Salâh Bey Tarihi* olarak adlandırdığı dizi kitapları ve günlükleriyle sağladı. Geniş bir kültürün ve kıvrak bir anlatımın görüldüğü düz yazılarında, günlük konuşma dilinin az bilinen sözcük ve deyimleriyle kendi yarattığı ilginç deyişlerden yararlanarak yalın bir üslupla alaycı bir tavır geliştirdi. Özellikle İstanbul kahvehanelerini, Beyoğlu'nun ve Boğaziçi'nin sanat çevrelerini, edebiyat sohbetlerini renkli ve ustalıklı bir dille anlattı.

Hacivatın Karısı (1955) ve *Ases* (1960) adlı kitaplarında yer alan şiirlerinde genel anlamda taşlama türü şiirden yana olan Birsel, bu tavrını bütün şiir kitaplarında korudu. Mutlu, giderek acımasız ölçüde yergiciliği önceleyen bu şiirlerinde, özellikle "duygucu şiir" ve şaireneliğin karşısında yer alarak, bir yandan "akılla" yazılan şiirin örneklerini verirken öte yandan, yazılarıyla bu şiiri kuramsal bağlamda tanıttı ve sözcülüğünü üstlendi. Söz konusu şiirler, lirizme, şairin anlık duygulanımlarına, anı ve anımsayışlarına yaslanan şiirlere alışmış okur tarafından yadırgandı; ancak şiirle yakın ilişki içinde olan, edebiyat ve sanatın evrensel sorunlarıyla birlikte şiirin açılımlarını da yakından izleyen bir okur kitlesi tarafından beğenildi. Birsel, kendi şiir anlayışını: "Şu var ki, benim şiirlerimin kendine özgülüğü sadece yergicilikten de ileri gelmez. Humour'la ironi onun belli başlı kaynaklarıdır. Bundan başka birçok şiirim insanlara bir yaşama sevinci vermek çabasıyla yazılmıştır." biçiminde açıklar.

Şiirlerini "argo"ya mal olmuş, çoğu unutulmuş sözcüklerden oluşan bir dille yazdı. Bu dil, şiirlerinde olduğu gibi, denemelerinde de yergici yaklaşımı, alaycı ve ironik üslubundan vazgeçmeyen Birsel'e kendi dilinin sözlüğünü kuran bir yazar olarak ayrıcalıklı bir konum kazandırdı. "Salâh Birsel Sözlüğü" olarak nitelendirilebi-

SALÂH BİRSEL

ALLEBEN

Yürüyün haydin delikanlılar
Yürüyün Alleben'e gidelim
Türkü çağıralım lorke oynayalım
Haydin Alleben'e gidelim

Kaynanalar isterse evde otursun
Kızlar fındıkçılar bayan doktorlar koşsun
Pinponlar kalantorlar yerinde dursun
Öğretmenler öğrenciler uçsun
Çapkınlar işsizler şairler
Kalkın Alleben'e gidelim

Dullar en açık entarilerini giysin
Köşkerler pabuçlarını giydirtsin
Züppeler burunlarını parlatsın
Kötürümler ayaklansın ayaklansın
Hastalar sakatlar uyuzlar
Yürüyün Alleben'e gidelim

Şişmanlar kızarsa kızsın
Cılızlar sıkma belliler seyirtsin
İsterse mahalle bekçisi de katılsın
Esmerler hele esmerler
Gelsin gelsin
Sağdıçlar dünürler baldızlar
Haydin Alleben'e gidelim

Berberler bir yandan darbuka çalsın
Bir yandan kâhkeciler simitlerini uçursun
Bekârlar lâhmacun yesin yesin
Akşam oluyor kaygısızlar
Antepliler Kilisliler Niziplıler
Kalkın Alleben'e gidelim

lecek bu dille edebiyata farklı tatlar taşırken, Türkçeyi zenginleştiren bir işlev de üstlendi. "Benim Sözcüklerim" başlıklı yazısında bu türden aykırı ve ayrıcalıklı bir dile yönelişin gerekçesini anlatırken, Türk tarihinden edebiyatına, yöneldiği kaynakları tek tek gösterir. Şiirlerinde olduğu gibi denemelerinde de sürekli olarak "kendi dili"ni kurma ve geliştirme peşinde olan Birsel'in bu çabasının paralelinde giden bir biçimde ısrarla savunduğu "yazı-düşünce" ilişkisi ve bunun doğal yansıması olarak edebiyatta "akılcılık"tan yana tavrı, dönemin yazar ve eleştirmenleri arasında geniş bir yankı bulmuştur.

Keçi Çobanı Kuzu Çobanı denemesiyle 1970 TRT Sanat Yarışması Başarı Ödülünü, *Şiir ve Cinayet* adlı eseriyle 1976 TDK Deneme Ödülünü, *Paf ve Puf*'la İş Bankası Edebiyat Büyük Ödülünü, *Yaşlılık Günlüğü* ile 1986 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülünü, *Varduman* ile 1993 Behçet Necatigil Şiir Ödülünü aldı. Devlet Tiyatrosu sanatçısı Jale Birsel (Ayata) ile 1962'de evlendi. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesiydi.

"Salâh Birsel, denemelerinde yetkinliğe ermiş bir düşünce mekanizmasının ayrıntılı bir biçimde nasıl çalışabileceğini gösterir. Bu çalışmadu bir sınır, bir yerde saplanıp kalma yoktur. Tam tersi sınırsızlık, alabildiğine bir arayış, alabildiğine gizliliklere ustaca sokuluş vardır. Oradan oraya sıçraması, gülerken somurtması bir düzenin gereğidir. Bütün nesneler, bütün sorunlar, bütün konular birbirleriyle ilişkilidir ve her şey birbirinin içindedir. Birbirinin içinde saklananları ölüme mahkûm etmemek, onlara yaşama olanakları sağlamak Salâh Birsel'in 'insanı ve dünyayı' anlatırken kullandığı en önemli yöntemlerden biridir." (Muzaffer Buyrukçu)

"Salah Birsel aykırılıklardan hoşlanıyor, aykırılıklarda şiir buluyor. Unutulmuş sözcükler, artık kullanılmayan söyleyişler, alışılmışın dışında, ilk okunuşta yadırganan tümce zamanlamaları, hep 'aykırı' oluşlarıyla ona 'şiirsel' geliyor. Yazdıklarını okurken bütün bunlar bize de şiirsel geldiğine göre, demek ki aykırılıkta bir güzellik var." (Memet Fuat)

"Salah Birsel'in sağlam bir şiir geçmişi var. Denemeci de. Yazdıklarının her biri akıl ve düşünce kılıcının keskin örnekleri. Dilimizi olanca kıvraklığı ile kullanmasını çok iyi biliyor." (Tarık Dursun K.)

"Salah Birsel'in şiirindeki zekaya dayalı denge, ironinin doğmasındaki diyalektikle ilişkilendirilmelidir bence. Şiirin sağlamlığının çıkış noktası burası. Bütün alt-perspektiflerin üstünde yer alan bir ana perspektif var. Tematik çeşitlilikten günlük dile yaslanmaya kadar, tipleme zenginliğinden Salah Birsel şiirinin vazgeçilmez unsurlarından olan yansıma sözcüklere kadar açılacak bir yelpazenin denetimini sağlayan zeka-odaklı bir ana-perspektif bu. Bu bütün, ironik bir şekilde yaratıcısının da uzağında durmakta belki de. İfade ettiğiyle düşündüğü arasındaki farkı kapatacak gücün kontrolü gene ironik bir şekilde kimsenin elinde değil." (Evren Erem)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dünya İşleri* (1947), *Hacivatın Karısı* (1955), *Ases* (1960), *Kikirikname* (1961), *Haydar Haydar* (1972), *Köçekçeler* (toplu şiirler, 1980), *Bütün Şiirleri* (toplu şiirler, 1986), *Varduman* (1993), *Yalelli* (1994), *Rumba da Rumba* (1995), *Yaşama Sevinci* (1995), *İnce Donanma* (1995), *Çarleston* (1996), *Baş ve Ayak* (1997), *Sevdim Seni Ey İnsan* (1997), *Seçme Şiirler* (1997), *Nardenk* (1998).

ROMAN: *Dört Köşeli Üçgen* (1961).

TARİH (Salah Bey Tarihi): *Kahveler Kitabı* (1975), *Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu* (1976), *Boğaziçi Şingır Mıngır* (1979), *Sergüzeşt-i Nono Bey ve Elmas Boğaziçi* (1982), *İstanbul-Paris* (1983).

GÜNLÜK: *Günlük* (1955), *Kuşları Örtünmek* (1972-75 notları, 1976), *Hacivat Günlüğü* (*Günlük* ve *Kuşları Örtünmek* birlikte, 1982), *Yaşlılık Günlüğü* (1986), *Aynalar Günlüğü* (1986-88 yılı notları, 1988), *Bay Sessizlik* (1989 yılı notları, 1990), *Nezleli Karga* (1990 yılı notları, 1991), *Yalnızlığın Fırınlanmış Kokusu* (1991 yılı notları, 1992), *Papağanname* (1995), *Yanlış Parmak* (1996).

DENEME: *Şiirin İlkeleri* (1952), *Sen Beni Sev* (edebiyat üzerine konuşmalar, 1957), *Kendimle Konuşmalar* (1969), *Kurutulmuş Felsefe Bahçesi* (1979), *Paf ve Puf* (1982), *Şiir ve Cinayet* (1975), *Halley KimiKurtarır* (1981), *Amerikalı Tolstoy* (1983), *Yapıştırma Bıyık* (1985), *Bir Zavallı Sarı At* (1985), *Şişedeki Zenci* (1986), *Asansör* (1987), *Kediler* (1988), *Seyirci Sahneye Çıkıyor* (1989), *Hafiyeler Önde Gider* (1991), *Gandhi ya da Hint Kirazının Gölgesinde* (1993), *Gece Mavisi* (1994), *Şiirin İlkeleri* (*Şiirin İlkeleri*, *Sen Beni Sev*, *Seyirci Sahneye Çıkıyor* adlı kitaplarının birlikte basımı, 2001), *1001 Gece Denemeleri* (2003).

İNCELEME: *Fransız Resminde İzlenimcilik* (1967), *Seçmeler: Goethe* (1972).

DERLEME: *Rüştü Onur: Şiirleri-Yazıları-Kendisi İçin Yazılanlar* (1956).

MEKTUP: *Geceyarısı Mektupları* (1991).

ÇEVİRİ: *Baragan'ın Devedikenleri* (P. Istrati'den, 1943), *Vahşi Kız* (J. Anouilh'ten, O. Akbal ile, 1951), *Morbacka* (Selma Lagerlöf'ten Behçet Necatigil ile, 1952), *Bir Kalbin Ölümü ve Mürebbiye* (S. Zweig'den, 1954), *Genç Bir Şaire Öğütler* (M. Jacob'dan, 1961), *Clérambard* (M. Aymé'den, 1963), *Hizmetçiler* (J. Genet'den, 1964), *Chaillot'daki Deli* (J. Girandoux'dan F. Baldaş ile, 1965), *Kötülük Kol Geziyor* (J. Audiberti'den, 1965), *Bütün Gün Ağaçlarda* (Marguerite Duras'dan, 1966), *Bütün Gün Ağaçlarda* (M. Duras'dan, 1967).

Ayrıca basıma hazır çeşitli türlerde eserleri ve basılmış on üç oyun çevirisi vardır.

HAKKINDA: Fahir Onger / Bugünkü Şiirimiz (1946), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960), Suut Kemal Yetkin- Sıdıka Arıkan/ Örnekleriyle Türk ve Batı Edebiyatı I-II-III (1961), Oktay Akbal / Şair Dostlarım (1964), Kemal Demiray / Edebiyatta Türler (1971), Muzaffer Buyrukçu / Salâh Birsel Üstüne (Türk Dili, Nisan 1971), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü (1973), Ahmet Köklügiller-İ. Minnetoğlu / Şair ve Yazarlarımız Nasıl Yazıyorlar (1974), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçıları Sözlüğü (1974), Türk Dili ve Ede-

SALÂH BİRSEL

SUZ-İ DİLÂRA

Ben yaşın on sekizinde
Delilikler divanelikler ettim
Fındık fıstık yükledim şileplere
Çımacılarla gün kavşağına gittim

Senin bildiğin işler
Benim bildiğim işler değildi
Ben her Tanrının günü
Kırlarda gezindim

Ben yağmur sularıyla yaşadım
oluklarda
Toprağın içine geçtim
Dört mevsim kapında ben
Ağaç gibi bekledim

Bendim nehirden su taşıyan
Odun yarın ormanda
Islık çalarak şehre
Üzümcülerle giren bendim

Benim aklımdan geçenler
Senin aklından geçenler değildi
Ben 10 yıl İstanbul'da
Sensiz ayak teptim

Ben yaşın on sekizinde
Bir hayli serüven geçirdim
İsmini yazdım vapurlara
Delilikler divanelikler ettim

biyatı Ansiklopedisi (1977), Mehmet Kaplan/ Edebiyatımızın İçinden (1978), Füsun Akatlı / Niçin Diyalektik (1977) - Yaz Bağına Neler Gelir (1980), Türker Acaroğlu / Ozanlar ve Yazarlar (1981), Doğan Hızlan / Yazılı İlişkiler (1983), Recep Bilginer / İnsan Bir Düşüncedir (1983), Ferit Edgü / Türk Mizahı ve Hicvi (1983), Hüseyin Akan / Şairlerin Elyazılarıyla Şiir Albümü (1984), İncila Özhan - Adnan Binyazar / Türkçe Dil ve Okuma Kitabı (1985), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1985) - Türk Dili ve Edebiyatı - Çağdaş Türk Edebiyatı (1991) - O Güzel İnsanlar (1998), Sennur Sezer / Vurun Gençlere Vurun (Dönemeç, 1987), Şükran Kurdakul / Çağdaş Türk Edebiyatı: Cumhuriyet Dönemi (1987), Enis Batur / Kara Mizah Antolojisi (1987), Yaşar Aksoy / Karşıyaka ve Kaf Sin Kaf Tarihi (1988), Muzaffer Uyguner / Salah Birsel (1990), Mahir Ünlü-Ömer Özcan / 20. Yüzyıl Türk Edebiyatı (1990), Nurer Uğurlu / Türk Dili ve Edebiyatı (1990), Emin Özdemir / Türk Dili ve Edebiyatı: Yazın Türleri (1991) - Metin İnceleme (1991), Muzaffer Uyguner / Salâh Birsel (1991), C. Koyuncu / Söyleşi (Cumhuriyet Kitap, 30.12.1993), Evren Erem - Hulki Aktunç - Sezai Sarıoğlu - Yücel Kayıran / Sombahar Özel Bölüm (Mayıs-Haziran 1995), Bir Usta Bir Dünya: Salâh Birsel (Yapı Kredi Kültür Merkezi sergi katalogu, 1995), Feridun Andaç / Aydınlanmanın Işığında Sanat İnsanlarımız: Salâh Birsel (1997), Abdullah Rıza Ergüven / Ases'ten Carleston'a Salah Birsel (Türk Dili Dergisi, Ocak-Şubat 1997), Adnan Binyazar / Salah Birsel'in Denemeleri - Şiirin İlkeleri (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. basım, 1999), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002) - Yazar Olacak Çocuklar (2004), Muzaffer Buyrukçu / Salâh Bey Tarihi Yeniden Yayımlanıyor - Kahveler Kitabı (Cumhuriyet Kitap, 25.2002), Ulus Fatih / Salâh Birsel'in "Salâh Bey Tarihi"nin İlk Kitabı Kahveler Kitabı (Cumhuriyet Kitap,.8.8.2002), Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu: Salâh Bey Tarihi-2 (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002), Feridun Andaç / Salâh Bey Tarihi (Radikal Kitap, 10.11.2002).

BİTLİSÎ (Hüsâmeddin Ali)

Mutasavvıf (D. ? Bitlis – Ö. 1492). Nurbahşî tarikatının kurucusu Seyyid Muhammed Nurbahşi'nin halifesi ve İdris-i Bitlisi'nin babasıdır.

ESERLERİ:

İşâretü Menzili'l-Kitâb (tefsir), *Istılâhât-ı Sûfiyye Şerhi* (Kâşânî'ye), *Gülşen-i Râz Şerhi* (Şebisteri'ye).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BLEDA, Osman

Öykü yazarı, çevirmen. 1944, Altınoluk / Edremit / Balıkesir doğumlu. Büyük Çerkes sürgününde Yunanistan'a oradan da Anadolu'ya göç eden bir aileye mensuptur. Öğrenimini ve askerliğini tamamladıktan sonra yurt dışında gemilerde çalıştı. Hollanda'da yaşadı. Yazıları ve çevirileri; *Birikim, Kafkasya Gerçeği, Kuzey Kafkasya* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Beyaz Dağdan Bakınca Çerkes Öyküleri* (1997).

ÇEVİRİ: *Çılgın Kuşlar Gibi / İskenderiye'den Atina'ya* (1985) - *Loksandra-İstanbul Düşü* (1990), *Yitik Kentin Kırk Yılı-İzmir'in Hacı Frangu Semtinden* (Kozmas Politis'ten, 1992) ,*Moskof Selim* (Georgios Vizyinos'tan hikâyeler, 1994), *Hacı Manuil* (*Beykoz'da Neler Oldu?*, Thrasos Kastanakis'den, 1995), *Kullar ve Efendiler / İçsavaşta Bir Köy Manzarası* (Theodor Kallifatides'den, 1997), *Girit'te Bir Şehrin Hikayesi* (Pandelis Prevelakis'den, 1997), *Bizim Avlu* (1997) - *Feleğin Çemberinde* (1998) (Maria Yordanidu'dan), *Ağanın Çocukları Adalardan Bodrum'a* (Yannis Manglis'den, 1998), *Bir Esirin Anıları* (Stratis Dukas'dan, 2003).

HAKKINDA: Sefer E. Berzeg / Kafkas Diasporası'nda Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü (1995), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BİVÜCÛDÎ

Mutasavvıf şair (D. ?, Üsküdar / İstanbul - Ö. 1685, İstanbul). Celveti şeyhlerinden. Muhammed Tâlib Üsküdarî olarak da tanınır. Divitçi Şeyh Mustafa Efendi'nin oğludur. Kabri Şeyh Camiinin avlusunda babasının yanındadır. Kaside-i Bürde'ye yaptığı manzum şerhin bir beyti Türkçe, bir beyti Farsçadır.

ESERLERİ:

Dîvân-ı İlâhiyât, Mecâlis, Tabirnâme, Gülşen-i Esrâr, Kasîde-i Bürde Şerhi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BODUR, Sultan

Şair. 5 Mart 1977, Alaşehir / Manisa doğumlu. İlk ve ortaokulu Ödemiş'te bitirdi. Ödemiş Lisesi (1994) mezunu. Ev hanımıdır. Herhangi bir iş yapmadı. Hayatını Salihli'de sürdürüyor.

İlk şiiri, *Alaşehir Cezaevi* gazetesinde, sonraki yıllarda ürünleri *Bizim Ece* dergisi başta olmak üzere değişik dergiler, *Bizim Ece Şairler Antolojisi* 2001, 2002 ve 2003 ile çeşitli gazete ve radyolarda yayımlandı.

ESERLERİ:

Mum Işığında Türküler (2001), *Zafer Türkülerim* (2001).

HAKKINDA: Bizim Ece 2002 Şairler Antolojisi (2002), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi 2003 (2003), Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003).

BODUR, Yaşar

Öykücü. 1953, İstanbul doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Fizik Mühendisliği Bölümünü bitirdi. Hacettepe ve ODTÜ'de bilgisayar programcılığı, sistem analistliği ve proje danışmanlığı yaptı. Gazi Üniversitesinde Pedagojik Formasyon programını tamamlayarak eğitim ve öğretim kurumlarında yöneticilik yaptı (1993-2001). Öykülerini topladığı *Su ve Çakıl Taşları* (2004) adlı kitaptan başka mesleki kitapları vardır.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ekim-Kasım 2004).

BOĞA, Çetin

Şair. 1951, Eskişehir doğumlu. Çalışmak zorunda kaldığı için örgün bir öğrenim görmedi. Şiirlerini; *Yarın, Sanat Olayı, Varlık, Yeditepe, Milliyet-Sanat* vd. dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir):

Geçit (1982), *Alevden Şarkılar* (1985), *Yoldaşlık Şiirleri* (1991).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

BOĞATEPE, Veysel

Şair. 1968, Ardahan doğumlu. Ortaöğrenimini Ardahan'da tamamladı. Anadolu Üniversitesi AÖF İktisat Bölümünde okudu. 1992'de Şair ve Yazarlar Derneğinin kuruluşunda, kurucu üye olarak görev aldı. Çeşitli yerel dergi ve gazetede köşe yazarlığı ve kültür-sanat danışmanlığı yaptı. Şiirleri, öykü ve mizah denemeleri birçok dergi ve gazetede yayımlandı. Çeşitli TV dizilerinde ve reklamlarda oynadı. Özel bir şirkette yönetici olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ (Şiir):

HüzünİstasyonU (1998), *İstanbul'a Kırk Satır* (2002).

BOHÇA, Ahmet Şevket

Eğitimci, şair, siyaset adamı (D. 1920, Tosya / Kastamonu – Ö. 20 Şubat 1988). Divan tarzı şiirlerinde Bohça mahlasını kullandı. İlkokulu Tosya'da, ortaokul ve liseyi Kastamonu'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1945) mezunu. Edebiyat öğretmeni olarak Kars, Elazığ ve Ankara liselerinde öğretmenlik yaptı. 1969 seçimlerinde Kastamonu milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi. Milletvekilliği süresi bitince politikaya veda etti. Mesleğine dönerek, 1975 yılına kadar Gazi Eğitim Enstitüsü Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği ve Türkçe bölüm şefliği görevini yürüterek emekli oldu.

AHMET ŞEVKET BOHÇA

RUBAİ

Bir fikri hakikat yapan imânı tam:
Dünyâyı riyâ gelen irfânı tam!
Sen gölge düşürme kalbinin aynasına;
Aydınlığı kaybetmeyen iz'ânı tam!

Dört yıllık üniversite öğrenimi süresince çeşitli dergilerin sanat ve şiir köşelerinde yazı ve şiirleriyle yer aldı. Kars'ta görev yaptığı iki yıl boyunca ilk defa çıkardığı okul gazetesinin yanında mahalli gazetelerde de makale ve şiirler yayayımladı. Ankara'da iken *İnkılâp*, *Zafer*, *Akşam Postası* ve *Zafer* gazetesinde edebî yazılar, tiyatro tenkitleri, makaleler, aruz ve hece ölçüsüyle şiirler yazdı. Şiirlerini *Köpük* adlı bir kitapta topladı (1951).

HAKKINDA: Feyzi Halıcı / Şair Parlamenterler (1990), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

BOLAK, Ahmet Aydın

İşadamı, yazar, siyaset adamı (D. 13 Ağustos 1925, Balıkesir – Ö. 27 Temmuz 2004, İstanbul). Balıkesir Lisesi (1924) ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1947) mezunu. Balıkesir'de maliye memurluğu (1948), kaymakam yardımcılığı (1949), stajyer kaymakamlık (1949-50), kaymakamlık (1950-51), avukatlık (1952) yaptı. Hürriyet Partisi kurucuları arasında yer aldı (1956), CHP listesinden Balıkesir milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu (1961-65).

1965'ten sonra avukatlık, 1968' den itibaren Türk Petrol, Marmara Petrol, Marmara Transport, Kırlangıç Turtel A.Ş. gibi şirketlerde yöneticilik yaptı. Türk Eğitim Vakfı, Türk Petrol Vakfı, Aile Sağlığı ve Planlaması, Şehitlikler ve İmar Vakfı, Türkiye Kızılay Derneği ve İstanbul Barosu üyeliklerinde bulundu.

ESERLERİ:

Vakıflar, Enerji, Petrol, Milliyetçilik, Kültür, Müessese ve Eğitim, Türklerde Mülkiyet ve Toprak Mülkiyeti, Vakıfların Meseleleri, Türk Ahlâk Anlayışı, Müesseseleşme ve Sanayileşme, Milli Birliğin Unsurları, Kültür ve Din, Tuna Yalıboyları, İman Hukuku Üzerinde Bir Deneme. vd.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Vakıfçılar ve Akaryakıtçılar öncüleri Bolak'ı kaybetti (Hürriyet, 28.7.2004), Türk Eğitim Camiası Aydın'ı Kaybetti. (Zaman, 28.7.2004).

Ahmet Aydın Bolak

BOLAT, Ali

İlâhiyatçı. 1973, Samsun doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Samsun'da tamamladı. 19 Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1995) mezunu. Yüksek lisansını ve doktorasını da bu fakültede yaptı, araştırma görevlisi olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

Bir Tasavvuf Okulu Olarak Melâmetilik (2003), *Düş(le)mek* (2003), *Başbakana Mektuplar* (2004).

BOLAT, Halil

Şair. 1967, İncesu köyü / Sorgun / Yozgat doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Sorgun İmam Hatip Lisesini bitirmek üzere iken geçirdiği bir rahatsızlık sonucu öğrenimini yarıda bıraktı. Sorgun'da mermercilik yaparken edebiyatla ilgisini sürdürdü.

Halil Bolat

ESERLERİ (Şiir):

Sitem Tomurcukları, Rahmet Esintileri (Âşık İsmail Özbek ile birlikte, 2000).

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

BOLAT, Salih

Şair ve yazar. 3 Temmuz 1956, Adana doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Adana'da tamamladı. Ankara İktisadî ve Ticari İlimler Akademisi Sosyal Politika Bölümü (1980) mezunu. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümünde *"Yükseköğrenimde Öğretim Elemanı Öğrenci İletişimi"* adlı tez çalışmasıyla yüksek lisans (1990) ve *"Yükseköğrenimde İşbirlikli Yönetim"* teziyle doktorasını (1995) tamamladı. Hacettepe Üniversitesinde öğretim görevlisi, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi ile İstanbul Maltepe Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalıştı.

İlk öyküleri, *Yeni Adana* gazetesinde yer almıştı. Ürünlerini, 1976'dan itibaren *Petek, Littera, Folklor ve Edebiyat, Yapıt, Türkiye Yazıları, Yeni Olgu, Oluşum, Sesimiz, Varlık, Gösteri, Broy, Yeni Düşün, Su, Akde-*

SALİH BOLAT

NELER KONUŞMADIK

neler konuşmadık ki, bir yaz boyunca
kediler, kente serpiştirilmiş küçük parslardı
van gogh'un resimlerinde yıldızlar yakındı yeryüzüne
susuyordu adamlar, bir bıçak ağzı gibi
konuşup durduk bunları, yaprakları
kemanların kırılmış yaylarında saklı şarkıları
alınanlar varsa bir meyvenin olgunlaşmasından, onu.
güneş bir yaşama biçimiydi, akşamları
konuştuk, avuçlarımızda su sesleri.

bir yaz boyunca balkonlarda, eşiklerde, odalarda
kadınlar kaçıncı kez beklediler kocalarını
beklerken beklerken ağaçları kabullendiler, bulutları
dağları kabullendiler, denizleri, otları
çünkü hayvanları vardı zaten uzakları koklayan
ve kabullenmekti gerçeği aşmanın yolu
kadınlar.., aslında dolunaydı bekledikleri

neler konuşmadık ki
bir telcks uğultusu kentin yamaçlarında
dolaştı durdu uydular, ateşböcekleri
bütün şarkıları söküp çıkardık radyolardan
bir sofra öylece kaldı mutfakta
bir elma çürüdükçe çürüdü
konuştuk, konuştukça dallara su yürüdü.

Salih Bolat

niz, Edebiyat 81, Günümüzde Kitaplar, Süreç, Cumhuriyet Kitap, Sanat Rehberi, Çağdaş Türk Dili, Kum dergilerinde yayımladı.

Çok sayıda ulusal bilimsel toplantıda bildiri sundu. 1984'te *Yaşanan* adlı kitabıyla Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülünü, 1986'da *Bir Afişin Önünde* ile Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülünü, 1990'da *Karşılaşma* kitabıyla Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülünü aldı. 2004'te *Açılmış Kanat*'la Ahmed Arif Şiir Ödülünü Şükrü Erbaş'la paylaştı. Türkiye Felsefe Kurumu, Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

"*Yaşanmışlığın şairi Salih Bolat, aynı zamanda olağanüstü bir gözlemci. Belki hepimizin bildiği ama hiçbirimizin dikkat etmediği ufak tefek olguları, doğanın, yaşamın ayrıntılarını Can Yücel kıvraklığıyla öylesine bulup çıkarıveriyor ki yapmış olduğu betimlemelerde bir tül perdesi altında tanıdık resimler oluşuyor gözümüzün önünde.*" (Cengiz Ertem)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yaşanan* (1983), *Bir Afişin Önünde* (1986), *Sınır ve Sonsuz* (1988), *Karşılaşma* (1992), *Uzak ve Eski* (1996), *Gece Tanıklığı* (2000), *Açılmış Kanat* (2004).

DENEME: *Duygusal Düşünceler* (2000), *Öykü Yazma Teknikleri* (2004).

DERLEME: *Şiir Sanatı* (Y. N. Nayır'ın aynı adlı kitabını güncelleyerek, 2004).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ahmet Önel / Salih Bolat'la 'Gece Tanıklığı'üzerine (Cumhuriyet Kitap, 28.10.1999), Aydın Şimşek / Gece Tanıklığı (Cumhuriyet Kitap, 7.12.2000), TDE Ansiklopedisi (2001), Prof. Dr. Cengiz Ertem / Yaşamdan Ayrıntılı Resimler / Salih Bolat'tan "Gece Tanıklığı" (Cumhuriyet Kitap, 29.3.2001), Abdullah Şevki / Açılmış Kanat Üzerine (Damar, Ağustos 2004), Faruk Bal / Söyleşi (Varlık Kitap, Temmuz 2004), Necmi Selamet / Söyleşi (Varlık Kitap, Ağustos 2004), Hasan Efe / "Salih Bolat'ın Hükümsüz'ü"-Günümüz Şairlerinden Şiir Çözümlemeleri (2004), Yusuf Çotuksöken / Salih Bolat'la Şiir Sanatı Üzerine (Hürriyet Gösteri, Ocak 2005).

BOLAT, Ünal

Romancı. 1960, Çorum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Çorum'da tamamladı. Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünden mezun (1984) oldu. Bir yıl sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eski Türk Edebiyatı Bölümünde başladığı yüksek lisans öğrenimini yarım bırakmak zorunda kaldı. İki yıl *Türkiye Çocuk* dergisinde çalıştı. Burada çocuklara yönelik yayımlanan *Modern Çağ Ansiklopedisi*'nin birinci cildini hazırladı.

1989'dan itibaren *Türkiye* gazetesinde "Hayatım Roman" köşesini hazırlamaya, 1990 yılından itibaren de bu görevle birlikte, aynı gazetede tefrika roman yazmaya başladı. TGRT'nin yayına başlamasıyla, yazdığı senaryolardan on beşe yakını film olarak gösterildi. Romanları TGRT FM'de "Arkası Yarın", "Radyo Tiyatrosu", "Bir Roman Bir Hikâye" programlarında seslendirildi.

ESERLERİ (Roman):

Alın Yazısı (1998), *Anasının Kuzusu* (1998), *Bir Başka Kadın* (1998), *Cinnet* (1998), *Yasemin* (1998), *Ayrılık Olmasaydı* (2000), *Gülcan* (2003).

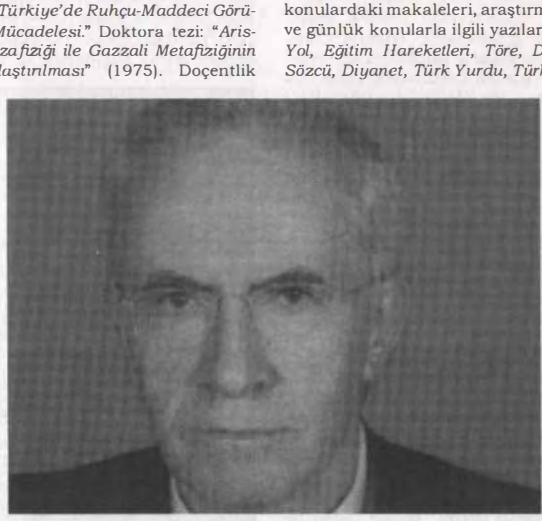
HAKKINDA: Ünal Bolat / Gülcan (2003).

BOLAY, Süleyman Hayri

Araştırmacı-yazar. Şubat 1937, Dindebol / Ermenek / Konya doğumlu. İlkokulu Taşkent'in Bolay beldesinde, ortaokulu ve liseyi Konya'da tamamladı. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1961) mezunu. Lisans tezi: "*Türkiye'de Ruhçu-Maddeci Görüşün Mücadelesi.*" Doktora tezi: "*Aristo Mezafiziği ile Gazzali Metafiziğinin Karşılaştırılması*" (1975). Doçentlik tezi: "*Emile Boutroux'da Zorunsuzluk Doktrini*". Profesörlük tezi: "*İlmî Nominalizm Karşısında Konvansiyonalizm ve İlmî Değeri*" (1979). Pamukpınar ve Perşembe Öğretmen Okulları (1967) ile Ankara İmam-Hatip Lisesinde (1967-69) öğretmen olarak çalıştıktan sonra araştırmalar yapmak üzere Bağdat'a gitti (1969).

1971'de Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde asistan oldu. Altı ay kadar Paris Sorbonne'da araştırmalar yaptı (1979-80). 1980'de doçentliğe, 1982'de dekan yardımcılığına yükseldi. 1987'de Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne Felsefe Tarihi profesörü ve Felsefe Bölümü Ana Bilim Dalı Başkanı oldu. 2004 yılında yaş haddinden emekliye ayrıldı. 1981-82 arası Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde de Rönesans ve Yeniçağ Felsefesi dersleri verdi. Kurucusu olduğu Ş. İbni Kemal Araştırma Merkezinin (Tokat) müdürlüğünü de yürüten Bolay, 1985 yılında Boğaziçi Yayınları Dini Tefekkür Ödülünü aldı. 1986-89 yılları arasında Kültür Bakanlığı "Bin Temel Eser Komisyonu" başkanlığı yaptı. 1987'den itibaren Açık Öğretim Fakültesine bağlı olarak tclevizyonda öğretmenlere yönelik düşünce tarihi adıyla modern batı felsefesi tarihi dersleri verdi. 1989-95 yılları arasında Polis Akademisinde sosyoloji derslerini okuttu.

İlk yazısı (*15. Ölüm Yılında İsmail Fenni Ertuğrul*), 29 Ocak 1961 tarihli *Kudret* gazetesinde çıkmıştı. Çeşitli konulardaki makaleleri, araştırmaları ve günlük konularla ilgili yazıları *Millî Yol, Eğitim Hareketleri, Töre, Devlet, Sözcü, Diyanet, Türk Yurdu, Türk Kül-*

Süleyman Hayri Bolay

türü gibi dergilerde *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Akademik Araştırmalar, Tabula Rasa, Felsefe Dünyası, Felsefe Tartışmaları* gibi bilimsel, felsefi ve fikrî dergilerde, *Kudret, Tercüman, Zaman* gibi gazetelerde yayımlandı. *Öncü* ve *Ayyıldız* gazetelerinde bir süre köşe yazıları yazdı. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Türk Ocağı, İLESAM, Türk Felsefe Derneği, M. Akif Fikir ve Sanat Vakfı ve İlâhiyatçılar Birliği Vakfı üyesidir. Azerbaycan İlimler Akademisi asli üyesidir.

Yerli düşüncenin gelişmesi ve felsefî düşüncenin yaygınlaşması için yurt içinde ve dışında sayısız konferanslar verdi, panellere, kongrelere ve sempozyumlara iştirak etti ve kendisi de pek çok sempozyum ve panel tertip etti. Sözlük ve ders kitapları yazdı.

Felsefî düşüncenin herkese hitap etmemesine rağmen geniş kitlelere yaygınlaştırılması gerektiği görüşünü savunan Bolay, esas olarak, insani varlığın önemi üzerinde durdu. Bunun için onun iradesinin ve seçme gücünün bulunduğunu, dolayısıyla hür bir varlık olarak sorumluluğunun ön plana çıktığını düşünür. İnsan hürriyetinin kaynağının birinci derecede insanın kendi ruhunda bulunduğuna ve bu kaynağın uygulama veya pratikle daha iyi işletilebileceğine kânidir. Ona göre hürriyet, ruhun ve aklın bağımsızlığıdır. İnsanın hür yaşayabilmesi, maddî tutkulardan ve bağlardan kendisini kurtarabilmesine bağlıdır. İnsan, madde, hayat ve zihin safhalarından geçerek gelişir. Fakat gelişmesinde tabiatta olmayan bu manevi varlıkların mevcudiyetini gözden kaçırmayan hatta ona dayanan bir görüşe, spiritüalist bir felsefeye dayanması gerekir. İnsan, bir kültür ortamında yetiştirdiği, yaşadığı ve kültür yaratıcısı olduğu için Bolay, kültür meseleleri üzerinde durmuştur. O, kültürü tek kelimeyle "*anlamlandırma, anlam verme*" olarak tarif eder. Türkiye'de mozaik kültür olmadığını iddia eder. Bolay'ın görüşüne göre insan için en önemli problem, "güven" ve "güvenlik" problemidir.

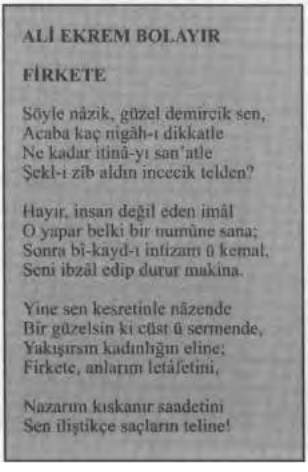
ESERLERİ:

İçki (1963), *Türkiye'de Ruhçu-Maddeci Görüşlerin Mücadelesi* (H. Z. Ülken' in önsözüyle, 1967), *Garp Mütefekkirleriyle İslâm Mütefekkirlerinin Mukayesesi* (İsmail Hakkı'dan sadeleştirme, 1973), *Ferit Kam'dan Dinî-Felsefî Sohbetler* (1974), *Aristo Metafiziği ile Gazzali Metafiziğinin Karşılaştırılması* (1976), *Felsefi Doktrinler Sözlüğü* (1979), *İşçilerimizle Maneviyat Sohbetleri* (1981), Makaleler (Ziya Gökalp'den sadeleştirme, 1982), *Kur'an Davet Ediyor* (1984), *İlmî Nominalizm Karşısında Konvansiyonalizm ve İlmin Değeri Meselesi* (1986), *Ferit Kam* (1988), *Emile Boutroux'da Zorunsuzluk Doktrini* (1989), *Osmanlı'da Düşünce Hayatı ve Felsefe* (2005). Ayrıca ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Hilmi Ziya Ülken (Türkiye'de Ruhçu ve Maddeci Görüşlerin Mücadelesi kitabının Takdim Yazısı, 1967), Kadircan Kaflı / Ruh ve Madde Mücadelesi (Tercüman, 3.10.1967), İbnutayyar Semahaddin Cem / Ruhçu ve Maddeci Mücadele (İslâm Düşüncesi dergisi, Haziran 1967), Sadık Kemal Tural / Felsefî Doktrinler Sözlüğü (Milli Kültür dergisi, Haziran 1980), Hakan Poyraz / Süleyman Hayri Bolay ile "Türk düşüncesi" Üzerine (Türk Yurdu dergisi, Nisan 1991), Sadettin Elibol / Sosyoloji Konuşmaları (1991), Küreselleşme ve Milli Kültür (Dini Araştırmalar dergisi- Küreselleşme Özel Sayısı, Eylül-Aralık 2003), Hilmi Yavuz / Bir Osmanlı Felsefe Metni Üzerine (Zaman, 4.4.2004), Hakan Akpınar / Felsefenin Yalnızlığı (Tercüman, 12.11.2004), Hilmi Yavuz / Bir Kitap ve Bazı Tespitler (Zaman, 21.11.2004), Nuriye Akman / Süleyman Hayri Bolay ile Sorumluluk ve Kader Üzerine (Zaman, 5.9.2004), Türkiye'de Felsefe (Anadolu Gençlik, Temmuz 2004), Ceyhun Cengiz / Felsefenin Bugünkü Durumu (Abdurrahman Güzel'e Armağan içinde, 2004), Alevilik Üzerine Bir Röportaj (Türk Yurdu, Alevilik Özel Sayısı, Şubat 2005).

BOLAYIR, Ali Ekrem

Şair ve yazar (D. 1867, İstanbul - Ö. 27 Ağustos 1937). Namık Kemal'in oğludur. Bazı şiirlerinde A. Nadir, İlhâm imzalarını kullandı. Ortaöğrenimini babasının Rodos (1884) ve Sakız (1887) mutasarrıflıkları sırasında özel dersler alarak tamamladı. II. Abdülhamid döneminde Kudüs mutasarrıfı oluncaya kadar uzun süre mabeyin kâtibi olarak çalıştı (1898-1905). Daha sonra Beyrut ve Akdeniz Adaları valiliği, İstanbul Darülfünûnunda metin şerhi müderrisliği (1913-33), Galatasaray Sultanîsi'nde öğretmenlik yaptı. Hayatının son yıllarında geçim sıkıntısı çekti. Ünlü hekim Mazhar Osman tarafından tedavi edildi. Mezarı İstanbul Zincirlikuyudadır.

ALİ EKREM BOLAYIR

FİRKETE

Söyle nâzik, güzel demircik sen,
Acaba kaç nigâh-ı dikkatle
Ne kadar itinâ-yı san'atle
Şekl-i zîb aldın incecik telden?

Hayır, insan değil eden imâl
O yapar belki bir numûne sana;
Sonra bî-kayd-ı intizam ü kemal,
Seni ibzâl edip durur makina.

Yine sen kesretinle nâzende
Bir güzelsin ki süst ü sermende,
Yakışırsın kadınlığın eline;
Firkete, anlarım letâfetini,

Nazarım kıskanır saadetini
Sen iliştikçe saçların teline!

1890'da ilk mensur şiiri *Resimli Gazete*'de çıkan Ali Ekrem, 1896'da *Servet-i Fünûn* dergisinde yayımlanmaya başlayan şiirleriyle tanındı. Bir ara Tevfik Fikret'le anlaşmazlığa düşerek *Servet-i Fünûn* karşıtı *Musavver Malumat*'a geçti. 1908'e kadar yazması yasaklandı. 1897 Yunan Savaşından ilhâm alarak yazdığı *Vasiyet* adlı şiiriyle ün kazanmıştı. Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele yıllarında kahramanlık şiirleri yazdı. Hece ölçüsünü ilk deneyen şairler arasında yer aldı. Şiirleri orta bir seviyenin üzerine çıkamadı. Edebiyat, tarih ve tiyatro alanında da eserler vermiştir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Zilal-i İlham* (1908), *Kaside-i Askeriye* (1908), *Kırmızı Fesler* (1908), *Ruh-i Kemal* (1909), *Ordunun Defteri* (nazım ve nesir karışık, 1918), *Anavatan* (1921), *Vicdan Alevleri* (1925), *Şiir Demeti* (1925).

OYUN: *Baria* (1908), *Sultan Selim* (tefrika, 1910), *Sükût* (tefrika, 1919), *Mama Dadım Danlır* (komedi, tefrika, 1919).

İNCELEME-MONOGRAFİ: *Lisan-ı Osmanî* (1914), *Lisan-ı Edebiyat* (1914), *Recaizade Ekrem* (1924), *Mesalik-i Edebiye* (1928), *Namık Kemal* (1930), *Lisanımız* (1930).

HAKKINDA: İsmail Parlatır / Ali Ekrem Bolayır (1987), TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 6, 1992), Süleyman Hayri Bolay / Ferit Kam (1988), TDE Ansiklopedisi (c. 1, s. 457), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

BOLEL, M. Aziz

Araştırmacı-yazar (D. 1916, Fethiye / Muğla – Ö. 12 Mayıs 2004). Ankara Ticaret Lisesi (1935) mezunu. *Cumhuriyet* (1960-77) ve *Güneş* (3 yıl) gazetelerinde av sohbetleri yazarlığı yaptı. Kırktan fazla şiiri bestelendi. 1950'li yıllarda Eskişehir Belediye Meclisinde meclis üyeliği ve başkan vekilliği görevlerinde bulundu. Eskişehir'de okul, huzurevi yaptırmak, öğrencilere burs vermek gibi hayırlı sosyal faaliyetleriyle tanındı.

1948'de evlendiği ve 1988'de kay-

M. Aziz Bolel

bettiği eşi Maide Bolel (Kanatlı) adına cumili bir huzurevi yaptırdı. Hizmetleri nedeniyle resmî ve özel kuruluşlar tarafından çok sayıda plaket ve onur belgesiyle ödüllendirildi. *Anneme* adlı şiiriyle 1934 yılında Ankara Çocuk Esirgeme Kurumunun açtığı yarışmada birincilik ödülünü aldı.

ESERLERİ:

DENEME-ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Yunus Emre Hazretleri Hayatı ve Divanı* (1983), *Din ve Ahlak Üzerine* (1985), El *Kudüs / Hz.Peygamberimiz Hz. İsa - Hristiyanlık* (1988), *Peygamberimizin Hayatı* (1990), *Eserlerim ve Düşüncelerim* (2 cilt, 1990), *İmam-ı Ali* (1994).

ŞİİR: *Gönülleme* (1984), *Atatürk ve Dünya* (1983), *Gönlümün Divanı - Şiirlerim* (1997), *Benim Dünyam ve Sonunuz* (1998).

ANI-GEZİ: *Kenya Anılarım* (1977), *Konferans Anılarım* (1993).

DERLEME: *Türk Av Fıkraları* (1975).

BOLELLİ, Nusrettin

İlahiyatçı. 1 Ocak 1949, Kığı/Bingöl doğumlu. 1975-78 arasında imamlık, 1978-82 arası Diyanet İşleri Başkanlığında kütüphanecilik, 1982-99 arası Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde okutmanlık yaptı. 1999'dan itibaren görevini öğretim üyesi olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

Nasrettin Hoca Hikâyeleri, *El-Ukberi'nin Hayatı Şahsiyeti ve Eserleri* (1986), *Hz. Peygamberin Fesahâti* (1988-89), *Hattat Hanımlar* (1989), *Hadislerle İstişhad* (1992). *Belagat* (1993), *Kadınların Hadis Rivâyetindeki Yeri* (1999), *Arapça İmla Kuralları* (1999),

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

BOLULU, Osman

Şair ve yazar. 1929, Tekke köyü / Taşova / Amasya doğumlu. Tekke Köyü İlkokulu (1942), Ladik Akpınar Köy Enstitüsü (1947), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1954), Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (1964) mezunu. İlk ve orta dereceli okullarda öğretmenlik ve yöneticilik, ayrıca çeşitli öğretmen derneklerinde (TODMF, TÖS, TÖYKO) yöneticilik yaptı. MEB müfettişi iken 12 Eylül sonrası emekli oldu (1981). Serbest yazar olarak çalışmalarını Ankara'da sürdürdü. Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği üyesidir.

"Ümit Dünyası" adlı ilk şiiri, *Nilüfer* dergisinde (sayı: 72, Aralık 1951) yer almıştı. Şiir ve yazılarını, daha sonra *Bizim Dağarcık, Varlık, Ataç, Ilgaz, İmbat, Yelpaze, Çağdaş Türk Dili, Türk Dili Dergisi, Kıyı, İnsancıl, Karşı, Damar, Gerçek Sanat, Öykü-şiir, Biçem, Abece* vb. dergiler ile *Cumhuriyet* gazetesinde yayımladı. Reşadiye'de *Duruluk* (1955-56), Amasya'da *İlke* (1961) dergilerini çıkardı. Ankara'da *Öğretmen Dünyası* ve *ABC* dergilerini yönetti (1992-93). 1992'de *Yurt Boyu Sevişmek* ile Nabi Üçüncüoğlu ve Vedat Güler Birincilik ödüllerini, 1998'de *İnsan İnsana Eklene Eklene* eseriyle Kültür Bakanlığı Büyük Ödülü'nü aldı. Şiirlerinin bir bölümü Danca'ya çevrildi. Fransızcaya çevrilen bir şiiri, *Ankara'dan 20 Şair* adlı bir Türkçe-Fransızca kitapta yer aldı.

"Osman Bolulu'nun deneme yapıtları, denemenin kökleşmiş, klasik yapısına ve tanımlamasına, bana göre birçok denemecimizde göremediğimiz ölçüde uygundur. Çünkü Osman Bolulu denemelerinde, birçoğu bildik ve tanıdık düşünceden çoğu kez tanık olduğu olgulardan yola çıkardığı okuru, düşünceler ve olgular üstünde yeni baştan düşündürmeyi başarır. Böylelikle de düşüncelerin düşündürmesini,

Osman Bolulu

OSMAN BOLULU

VAKİT VARKEN

Bilirim güzel kız, umutların kanatlı.
Dünyaların dümdüz, serin ve geniş,
Dalındaki meyve, baldan tatlı,
İstemem, umutlarını gerçekle değiş.

Değirmen olukları gibi gümbür gümbür arzuların,
Zamanla çekip gider, uzak.
Mevsiminde dalın çiçeklendiği,
Sonra yaprak dökümü, sonra tuzak...

Dağınık yeleli kısrakların koşuda şimdi;
Ellerinle durul durul sabahlar.
Bir dulda vuracak kapına, bir ikindi,
Ayaklarına dökülecek hasta yapraklar.

Fırınlar nasıl sıcak, nasıl yakıcıysa;
Öyledir gençlik, umutları pişiren.
Ah, konuşanlar yerinde dursa;
Kalleş bir rüzgâr esiverir, değdiğini düşüren.

Dilerim güzel kız, acılar kapını çalmasın,
Yıllar var ya, ağır ağır kemiren,
Sahiline hırçın dalgalarını vurmasın,
Kalkmasın, gül istasyonlarından son tren.

Bu çağ, deli çağ, altın çağ,
Harmanda bereket, dalda meyve, denizde yelken.
Bulutlardan özgür, denizlerden geniş türküsü,
Dudaklarından düşmesin hiç.
Söyle güzel kız, en güzel şarkını,
Vakit varken.

OSMAN BOLULU

BÜYÜĞE AYARLANMAK

Büyülüdür büyük: Varsıllık düşü yatmaz mı içimizde, nesnedeyse gözümüz, niye küçüğe razı gelelim, boyutları benzerlerinden artık olanı yeğleriz. Sayısı çok varken, tek'i ne yapalım?...Ortalamayı aşanı seçeceğiz. Üstün nitelikli dir büyük, önemlidir, göz alıcı, gösterişlidir, ondan ırak olabilir miyiz? Büyüğe tutkunluk; küçüğü değiştirip dönüştürme, yenisini kurma -ki bir anlamda yaratıcılık-özleminin, niyetinin ilk adımı. Gözü büyükte olmak, ileriye sıçratır insanı, evriltirne ivme kazandırır.

Azla yetinmeyen insanoğlu, büyüğün ardında koşarak, büyüğün yaratımına koşularak kendisini daha ileriye taşımış, dünyasını bayındır, esen kılmıştır. Doğrudur da, büyüğü oluşturmak yetenek, çaba, beceri ister. İnatla, sabırla çalışacaksınız onun için. Bir de korunup kollanması var büyüğün. Onun görkemine gölge düşürmemekle yükümlüsünüz üstelik. Kolay mı büyüğü yaratmak, büyüğü niteminde tutmak?...

Herkesin bir büyüğü bulunur. Her insanın yetisi, yapabilecekleri vardır. İnsan işlevsiz değildir. Hangi yetenekle, hangi beceriyle, ne kadar çaba, ne kerte sabırla, hangi büyüğe ulaşabileceğimizi bilmek, asıl sorun. Salt boyutlusu, sat görkemlisi, üne şana bulanmışı değildir büyük; işlevi olanın, yarara yönelik olanın, gönlümüzü, gözümüzü gönendirenin her biri, karnında bir büyüğü saklar.

Büyük nedir, hangi büyük, nerede büyük, kime göre, nasıl büyük, büyük nasıl oluşur, onu bilmek gerekir ilkin. (...)

Küçüğün işlevini bilmeden, büyüğe ayarladığımız insanları, yeteneğini aşan işlere koşuyoruz. Onların beceri çemberini çatlatıyoruz, sabırlarını kırıyoruz. İşini sevmez, üretimsiz kişi olarak katıyoruz onları topluma. Salt, o insanları tükezletmekle kalmıyoruz, toplumun işleyişine, gelişmesine ket vuruyoruz. Sonra da, yetemeyeceği büyüğün ardında, düş kanatları yolunmuş, o kırgın insanların, küçük kalmışlıklarının acısını, başkalarından çıkarmasına kızıyor, onları suçlu defterine yazıyor, karmaşanın sorumlusu sayıyoruz. Hakkımız var mı?

Dev büyüklerin sık yükseldiği yerde, küçüklerin boyu daha da kısalır, nefes alamaz küçük, büyüğe analık edemez düşüncesi, düştü mü aklımıza hiç? Tarihi sıradan insanlar, omuzlayıp ileriye taşıyor, ama tarih bayrağı dikenlerin destanını anlatıyor. İyi de,o sıradan insanlar olmasaydı,kim götürecekti bayrakları, bayrağı diktiği tepeye? Sıradan insanın edimini, işlevini silerseniz, erdemini bilemezseniz. Tarih tabanının sıradar işlerini, kim omuzlayacak, o zaman?

İnsanı, ulaşamayacağı işlere ayarlamak, ona, topluma kötülük değil de nedir? Bırakın, herkes kendi büyüğünü gerçekleştirsin! O, boyutları değişik büyüklerle güzelleşemez miyiz, esenliği paylaşamaz mıyız?...

(*İnsan İnsana Eklenene*, 1998)

yani bilinen düşüncelerden yepyeni düşüncelere geçişi sağlar." (Tansu Bele)

"*Özgünlüğü, şiirini konuşuyor gibi yazmasından kaynaklanıyor. Dilin zenginleşmesine, bugüne kadar yazdığı yazılarla ve çıkardığı yapıtlarıyla katkıda bulunduğunu görürüz. Osman Bolulu özgün ve kanıksanmayanlarını bolca kullanmaktadır. Hatta bilinen sözcük anlamlarını, yeniden oluşturmaktadır.* " (Tacim Çiçek)

"*Bolulu'nun denemelerinde göze çarpan, etkileyici bir kurgu var. Bunun yanında, yazılar sanki uzun sözcük çalışmalarının sonrasında, dinlene dinlene yazılmış, ama bir solukta okunuyor. Dilin ustaca kullanımı da cabası...*" (Cem Erciyes)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dalların Ucundaki* (1955), *Bileşim Çizgisi* (1963), *Yurtboyu Sevişmek* (1992), *Taşın İyisi* (1992), *Uzun Koşu* (1994), *Güle Yolculuk* (1996).

BİYOGRAFİ: *Ahmet Miskioğlu Kitabı* (2004).

DENEME: *Antilaikliğin Önlenmeyen Yükselişi* (1994), *Belleksiz Toplum* (1995), *Korkacaksan Kitapsızlardan Kork* (1995), *İnsan İnsana Eklene Eklene* (1998), *İnsanlığın Solmaz Gülleri* (2002).

ÖYKÜ: *Yağmur Sonrası* (1998).

ARAŞTIRMA: *Türkiye'de Mahalli İdarelerin Eğitim Öğretim Kurumlarıyla İlgisi* (1965).

* MASAL: *Devlet Kuşu* (1970), *Sözün Işığı* (2005).

SEÇKİ: *10 Kasım ve Atatürk* (1970), *İlk Dersimiz Atatürk* (1981), *Şiir Coğrafyamız* (1997, 98, 99, 2000).

Ayrıca ders ve yardımcı ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Nasır dergisi (8. sayı, Eylül 1956), İ. Zeki Burdurlu / Öğretmen Şairler Antolojisi (1976), Çağdaş Türk Dili (Temmuz 1989), Mehmet Aydın / Şairler Yazarlar Sözlüğü (1992), Cemal Gürlek / Yurt Boyu Sevişmek (Yazı dergisi, Eylül 1992), Vecihi Timuroğlu / Yurt Boyu Sevişmek (İnsancıl dergisi, sayı: 23, Eylül 1992), Osman Bolulu / Halktan Olmak Fakat Halk Kalmaktan Korkmak (Damar dergisi, sayı: 51, Haziran 1995), Tacim Çiçek / "Uzun Koşu"cu Osman Bolulu (Gerçek Sanat, sayı: 10, Temmuz 1995), Muzaffer Uyguner / Osman Bolulu'dan Denemeler Toplamı: "İnsan İnsana Eklene Eklene" (Cumhuriyet Kitap, sayı: 504, 14.10.1999), Vedat Yazıcı / Martıya Mektuplar (2000), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Ahmet Köklügiller / Türk ve Dünya Edebiyatında Yazarlar Sözlüğü (2002), Osman Bolulu'nun Denemeleri (Damar, Mart 2002), "Sorumluluk Duyuyorum Öyleyse Varım", Osman Bolulu'nun 50. Sanat Yılı (Damar dergisi, sayı:132, Mart 2002), Tansu Bele / Dilden Düşünüşe Uzun Koşu (2004), Vitrindekiler / Sözün Işığı (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2005).

BORA, Tanıl

Araştırmacı-yazar. 1963, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1984) mezunu. 1984-87'de *Yeni Gündem*'de gazetecilik yaptı. 1988-89'da *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*'nin yayın kurulunda yeraldı. İletişim Yayınlarında, *Birikim* dergisinde editörlük; *Toplum ve Bilim* dergisinde yayın yönetmenliği yaptı.

ESERLERİ:

Milliyetçiliğin Provokasyonu Bölgeler-Sorunlar Yugoslavya (1991), *Milliyetçiliğin Kara Baharı* (1995), *Türk Sağının Üç Hali Milliyetçilik, Muhafazakârlık, İslâmcılık* (1998), *Yeni Dünya Düzeni'nin Av Sahası Bosna*

Tanıl Bora

Hersek (1999), *Yeni Bir Sol Tahayyül İçin* (der. 2000), *Yeşiller ve Sosyalizm, Ankara Rüzgârı: Gençlerbirliği Tarihi* (romansal anlatı, 2003), *Takımdan Ayrı Düz Koşu* (2004), *Devlet ve Kuzgun 1990'lardan 2000'lere MHP* (2004), *Devlet Ocak Dergâh 12 Eylül'den 1990'lara Ülkücü Hareket* (2004), *Türkiye'de Sivil Toplum ve Milliyetçilik, Futbol ve Kültürü* (R. Horak, W. Reiter ile, 2004), *Taşraya Bakmak* (der. 2005).

HAKKINDA: Beşir Ayvazoğlu / Sağı Sağdan İyi Bilmek (Zaman, 15.7.1998), E. Fuat Keyman / Türkiye'de Sağ Hegemonya ve Sosyalist Strateji (Virgül, sayı: 13, Kasım 1998), Mücahit Bilici / Türk Hamasetinin Sağ Hali (Virgül, sayı: 15, Ocak 1999), Sinan Kılıç / Yeni Bir Sol Tahayyül İçin (Virgül, sayı: 34, Ekim 2000), Barış K. / Tanıl Bora ile Söyleşi: "Kahramanı Gençlerbirliği Olan Bir Roman Gibi..." (Virgül, sayı: 63, Haziran 2003).

BORAK, Sadi

Gazeteci-yazar (D. 1911, İstanbul Ö. 27 Ocak 1997). Asıl adı Hüseyin Sadettin'dir. Ortaokulu tamamladıktan sonra *Arkadaş* gazetesinde muhabir olarak çalıştı. 1936'da PTT' de görev alarak Yalova kaplıcalarında Atatürk ve çevresinin telgraf yazışmalarını yürüttü. 1941'de *Vakit* gazetesinde görevyaptı. *Hürriyet, Son Saat, Tan, Milliyet, Dünya Akşam, Hakikat, Tasvir, Cumhuriyet, Son Havadis, Bugün, Yeni İstanbul* ve *Haber* gazetelerinde musahhih, muharrir ve muhabir olarak çalıştı. 1945 yılında da Atatürk'ün savaş alanlarında bir inceleme gezisi yaptı. Basın şerefi kartı sahibi oldu. Atatürk üzerine araştırmalarıyla tanındı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Atatürk Gençlik ve Hürriyet* (1960), *Atatürk ve Din* (1962), *İktidar Koltuğundan İdam Sehpasına: Yakın Tarihimizde Siyasî Cinayetler ve İdamlar* (1962), *Bilinmeyen Yönleriyle Atatürk* (1966), *100 Türk Büyüğü* (1968), *Atatürk ve Edebiyat* (1972), *Atatürk* (1973), *Atatürkçü ve Toplumcu Örnek Bir Din Adamı Hacı Hüseyin Süleyman Efendi* (1975), *Öyküleriyle Atatürk'ün Özel Mektupları* (1980), *Atatürk'ün Gizli Oturum Konuşmaları* (1981), *Halikarnas Balıkçısı ve Bir Danışmanın Öyküsü* (1982), *Ata ve İstanbul* (1983), *Modern Türkiye Tarihi* (1983), *M. Kemal Büyük Taarruz Gününü Bütün Dünyadan Nasıl Gizli Tuttu* (1990), *İşgal Kuvvetleri Başkomutanı General Harington'un Ele Geçen Gizli Raporu* (1991), *Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar ve Kitaplığı* (1992), *31 Mart Vak'asının Çıkış Nedenleri Üzerine Çeşitli Yorumlar ve Atatürk ve Hareket Ordusu Üzerine Orgeneral İzzettin Çalışlar'ın Bir Makalesi* (1992), *Atatürk'ün Resmî Yayınlara Girmemiş Söylev Demeç ve Söyleşileri* (1997), *Atatürk'ün İstanbul'da Çalışmaları* (1998), *Modern Türkiye ve Atatürk* (2000), *Atatürk'ün Vatandaşlıktan Çıkarılması* (2004), *Harem'in İç Yüzü* (2004), *Mecliste Casus Var* (2004), *Yeşil Ordu ve Çerkes Ethem* (2004).

DERLEME: *Armstrong'tan Bozkurt: Mustafa Kemal ve İftiralara Cevap* (1955), *Atatürk'ün Özel Mektupları* (1961), *Açıklamalı Atatürk'ün Özel Mektupları* (1970), *Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannâmeleri IV* (Nimet Aslan, Utkan Kocatürk'le, 1991), *Atatürk 'ün Söylev ve Demeçleri* (Nimet Aslan, Utkan Kocatürk'le, 2. bas. 1997), *Atatürk'ün Armstrong'a Cevabı:Bozkurt Kitabındaki Yanlışlar ve Çarpıtmalar* (1998).

DÜZENLEME: *Leylâ Saz, Harem'in İç Yüzü* (1974).

HAKKINDA: İsa Kayacan / Türk Basınında Unutamadıklarımız (1997), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

Gaye Boralıoğlu

BORALIOĞLU, Gaye

Öykü ve senaryo yazarı. 22 Ekim 1963, İstanbul doğumlu. Tam adı Jülide Gaye Boralıoğlu. Tiyatro oyuncusu Turgut Boralıoğlu amcasıdır. Ataköy Lisesi (1980), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1984) mezunu. Aynı bölümde yüksek lisansını Sistematik Felsefe ve Mantık Dalında tamamladı (1986). *Üzgünüm Leyla* adlı televizyon TV dizisi senaryosu TRT'de yayımlandı. Gazeteci, reklam yazarı ve senaryo yazarı olarak çalıştı. Ayrıca Atıf Yılmaz'ın yönettiği "Eylül Fırtınası" adlı filmin senaryosunu yazdı.

Mizahî öykülerinin bir bölümünü topladığı *Hepsi Hikâye* (2001) adlı ilk kitabında *"Hayatla başa çıkmak denen, gittikçe imkânsızlaşan mesleği... Temel bir insan hali olarak, ebedi ergen şaşkınlığını... Yanlış anlaşılmanın, kendini anlatamamanın dipsiz kaygılarını... Ortalığı toplayamamayı, ilişkilerine hâkim olamamayı... Yine de ha gayret mutluluklar tasarlamayı, saadet anları hayallemeyi.."* anlattı. (Cumhuriyet Kitap)

ESERLERİ (Öykü):

Hepsi Hikâye (2001), *Meçhul* (2004).

HAKKINDA: Hepsi Hikâye (Cumhuriyet Kitap, 1.11.2001), Tanıl Bora / Hayatı Hafifsemeden Hafifletmek (Radikal Kitap, 7.12.2001), Turgay Fişekçi / Sanki Sait Faik (Cumhuriyet Kitap, 23.1.2002), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2.bas. 2003).

BORAN, Behice

Siyasetçi, yazar (D. 1910, ? – Ö. 11 Ekim 1987, Brüksel). Tam adı Behice Sadık Boran. Önceki soyadı Hatko. Türkiye'de parti genel başkanı olan ilk kadındır. Ortaöğrenimini İstanbul Amerikan Kız Kolejinde, yükseköğrenimini Amerika'da Michigan Üniversitesinde tamamladı. Yurda döndükten sonra bir süre lise öğretmenliği yaptı. 1939'da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sosyoloji bölümüne doçent olarak atandı. 1941'de *Yurt ve Dünya*, 1943-44 yıllarında *Adımlar* dergilerini çıkardı. Kürsüsü kaldırıldığı için üniversiteden ayrılmak zorunda kaldı. Daha sonra çeşitli davalardan yargılandı ve tutuklu kaldı.

1964'te Türkiye İşçi Partisine girdi. 1965'te Urfa milletvekili seçildi. 1969'da TİP'in genel başkanlığına getirildi. İlk hapishane günlerini Kore savaşına karşı çıkması nedeniyle yaşamıştı. 1971'de TİP'in kapatılması üzerine partisinin diğer yöneticileri gibi o da tutuklandı. Tek çocuğu Dursun'u cezaevinde doğurdu. Af yasasından yararlanarak hapisten çıktığında TİP'i yeniden kurdu. 12 Eylül askerî darbesi sonrası yurt dışına çıktı, Belçika'da öldü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Toplumsal Yapı Araştırmaları* (1945), *Türkiye ve Sosyalizm Sorunları* (1968).

ÇEVİRİ: *Hürriyet Yolu* (Howard Fast'tan, 1966).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982).

BORAN, Orhan

Radyo-TV sunucusu. 1928, İstanbul doğumlu. Kafkasya kökenli bir aileye mensuptur. Sivas Kongresine Askerî Tıbbiye delegesi olarak katılan Dr. Hikmet Beyin oğludur. Galatasaray Lisesini bitirince (1946), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümüne kayıt yaptırdı. Maddî sıkıntı sebebiyle Şehir Tiyatrosunda çalışmaya başladı. Savaş sonrası bir Fransız grubuna tercümanlık yaptı. Grup tarafından Fransa'ya davet edildi ve Paris'te Les Mathurins Tiyatrosunda bir yıl staj yaptı. Gece kulüplerinde "Ayaküstü Gırgırı" adıyla Türkiye'de ilk stand-up geleneğini başlattı. 1949'da açılan

Orhan Boran

İstanbul Radyosunda Ekrem Reşit Rey'in asistanı olarak göreve başladı. Temsil yayınları ve rejisörlüğü yaptı (1949-50). Dört yıl Londra'da BBC'nin Türkçe servisinde çalıştı. Yakın dostu Şakir Eczacıbaşı'nın mektubuyla Türkiye'ye döndü. Film çevirdi ve mizah yazıları yazdı. Radyo, sahne ve TV programlarındaki başarısı ile ün kazandı. *Dünya* gazetesinde başladığı yazarlığa *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde devam etti. Bu gazetelerde haftalık yazılar hâlinde anılarını yayımladı. Bu anıları daha sonra *Leyleğin Ömrü* (1978) adlı bir kitapta topladı.

"Orhan Boran; yıllarca radyo mikrofonunda 'Yuki'yi konuştururken, biz nasıl bir 'Yuki' hayal etmişsek, günün birinde karşımıza çizgi roman kahramanı olarak çıkan 'Yuki' tıpatıp hayallerimizdeki 'Yuki'ydi işte... Gerçekten...

"Ve... Kırk yıl sonra, karşımızda ete kemiğe büründükten sonra; bize birkaç kelimeyle tarif et dediklerinde, kırk yıl önce hayal ettiğimizi söyledik: 'Orhan Boran çok iyi bir insan!..'" (Ali Kırca)

HAKKINDA: Sefer E. Berzeg / Kafkas Diasporası'nda Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü (1955), Büyük Larousse (4. c. 1986), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BORATAV, Korkut

Araştırmacı-yazar. 4 Aralık 1935, Konya doğumlu. İlkokulu Ankara'da, ortaokulu Kayseri'de, liseyi Ankara'da okudu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1959) mezunu. Avukatlık stajından sonra, doktora öğrenimini Siyasal Bilgiler Fakültesinde tamamladı (1967). Aynı fakültede asistan olarak başladığı öğretim üyeliğini iktisat doçenti (1972) ve profesörü (1980) olarak sürdürdü. 1402 sayılı sıkıyönetim yasası ile görevden alınınca Zimbabwe Üniversitesine gitti (1983). Bu üniversitenin iktisat bölümünde profesör olarak öğretim üyeliği (1984-86) ve bağımsız araştırıcılık (1987-88) yaptı. Danıştay kararı ile Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Anabilim Dalına profesör olarak yeniden atandı (1989) ve bu görevdeyken 2002'de emekli oldu.

Alanında kaleme aldığı makalelerini *Toplum ve Bilim, Journal of Economic Cooperation Among Islamic Countries, The World Economy, Toplum ve Hekim, World Development, İşletme ve Finans, Cambridge Journal of Economics, Monthly Report of the Vienna Institute of International Economic Studies (WIIW)* dergilerinde *Türk-İş Yıllığı, ANKA Ekonomik Bülteni*'nde, *Türkiye'de Tarımsal Yapı ve İstihdam, Küreselleşme, External Liberalization, Economic Performance and Social Policy, İktisadi Kalkınma, Kriz ve İstikrar: Oktar Türel'e Armağan, Dünya Ekonomisinde Bütünleşme Hareketleri ve Türkiye, İlhan Tekeli İçin Armağan Yazıları* gibi derleme kitaplarda yayımladı. Çeşitli tarihlerde uluslararası kuruluşlar tarafından örgütlenen araştırma projelerine, kongre ve konferanslara katıldı. *Tarımsal Yapılar ve Kapitalizm* adlı kitabıyla 1983 Mülkiyeliler Birliği Ödülünü, 1997 yılı Türkiye Bilimler Akademisi Hizmet Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

Türkiye'de Devletçilik (1962), *Kamu Maliyesi ve Gelir Dağılımı, Kavramlar ve Metod Meseleleri* (1965), *100 Soruda Gelir Dağılımı: Kapitalist Sistemde, Sosyalist Sistemde, Türkiye'de* (1969), *Sosyalist Planlamada Gelişmeler* (1973), *Uluslararası Sömürü ve Türkiye* (1979), *Tarımsal Yapılar ve Kapitalizm* (1980), *İktisat Politikaları ve Bölüşüm Sorunları: Seçme Yazılar* (1983), *Krizin Gelişimi ve Türkiye'nin Alternatif Sorunu* (Çağlar Keyder ve Ş. Pamuk ile, 1984), *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı İçin Konut Sektörü ve Politikaları Üzerine Bir Model Önerisi* (H. Ersel ve Y. Kepenek ile,1984), *Yirminci Yüzyılda Türkiye Ekonomisi / 1908-85* (Almanca, 1985), *Die türkische Wirtschaft im 20. Jahrhundert: 1908-1980* (1987), *Stabilization and Adjustment Policies and Programmes -Country Study 5: Turkey* (1987), *Türkiye İktisat Tarihi: 1908-1985* (*Economic History of Turkey*: 1908-1985, 1988), *İktisat ve Siyaset Üzerine Aykırı Yazılar (Non-conformist Papers on Economics and Politics*, 1988), *1980'li Yıllarda Türkiye'de Sosyal Sınıflar ve Bölüşüm (*Social Classes and Distribution in Turkey during the 1980s, 1991), *Türkiye'de Sanayileşmenin Yeni Boyutları ve KİT'ler (New Dimensions of Industrialization in Turkey and Public Enterprises*, 1993), *Türkiye Ekonomisinde Yapısal Değişim* (1994), *İstanbul ve Anadolu'dan Sınıf Profilleri (Class Profiles from Istanbul and Anatolia*, 1995), *Türkiye Tarihi 5, Bugünkü Türkiye 1980-1995 (History of Turkey 5, Contemporary Turkey, 1980-1995* (1995, Bülent Tanör ve Sina Akşin ile birlikte, Yayın Yönetmeni: Sina Akşin), *Türk KİT Sisteminin İktisadi Değerlendirmesi, Araştırma Raporu (Economic Assessment of the Turkish Public Enterprise System, Summary Report*, 1998, Y. Kepenek, E. Taymaz, T. Bali, N. İ. Ertuğrul ve M. A. Candan ile birlikte), *Yeni Dünya Düzeni Nereye (The New World Order: Whereto?*, 2000), *Türkiye Ekonomisinin Son Durumu* (2002), *Türkiye İktisat Tarihi: 1908-2002 (Economic History of Turkey: 1908-2002*, 2003).

Korkut Boratav

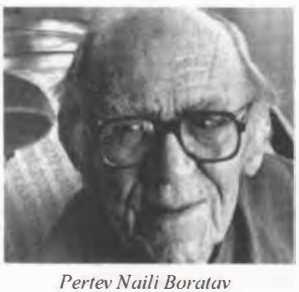
BORATAV, Pertev Naili

Folklorcu (D. 2 Eylül 1907, Darıdere / Gümülcine / Yunanistan - Ö. 16 Mart 1998, İstanbul). Mudurnu (Bolu) İlkokulu, Kumkapı Fransız Koleji (1924), İstanbul Erkek Lisesi (1927), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1930) mezunu. Türkiyat Enstitüsünde iki yıl asistanlık, Konya Lisesi ve Öğretmen Okulunda edebiyat öğretmenliği (1932-36) yaptı. Devlet bursuyla gönderildiği Almanya'dan dönüşünde (1937) Mekteb-i Mülkiyede kütüphane memuru, daha sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde doçent oldu (1938), 1946'da profesörlüğe yükseldi. 1948'de üniversiteden uzaklaştırılınca Amerika'ya gidip Stanford Üniversitesinde çalıştı. 1952'den itibaren çalışmalarını Fransa'da sürdürdü.

Türkiye'de bulunduğu yıllarda Anadolu'nun bazı yörelerini dolaşarak masal ve halk hikâyesi derlemeleri yapmıştı. İnceleme ve araştırma yazıları, Behice Boran'la birlikte çıkardığı *Yurt ve Dünya* (1941-44, 42 sayı), *İnsan* dergileriyle çeşitli gazetelerde yayımlandı. *Folklor ve Edebiyat* adlı kitabıyla 1983 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülünü Haldun Taner'le paylaştı.

ESERLERİ:

Köroğlu Destanı (1931), *Folklor ve Edebiyat* (1939 gen. bas. 2 cilt, 1982-83), *Bey Börek Hikâyesine Ait*

Pertev Naili Boratav

Metinler (1939), *Halk Edebiyatı Dersleri I* (1942), *İzahlı Halk Şiiri Antolojisi* (H. V. Fıratlı ile, 1943), *Folklor ve Edebiyat* II (1945, gen. bas. 1983), *Pir Sultan Abdal* (A. Gölpınarlı ile, 1943), *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği* (1946, yeni bas. 1988), *Typen Türkischer Volksmarchen* (W. Eberhard ile, Almanya, 1953), *Contes Turcs* (Fransa, 1955), *Zaman Zaman İçinde* (tekerleme ve masallar, 1958), *Az Gittik Uz Gittik* (inceleme ve masallar, 1969), *100 Soruda Halk Edebiyatı* (1973), *100 Soruda Türk Folkloru* (1973), *Anadolu Türküleri* (Fuat Özdemir'le birlikte), *Anadolu Destanları* (Fuat Özdemir'le birlikte), *Nasrettin Hoca* (Fransızca, İlhan Başgöz ile, 2003).

HAKKINDA: Tahir Alangu / Boratav'ın Kitapları (Yeni Dergi, sayı: 23, Ağustos 1966), Metin Turan / Pertev Naili Boratav'a Armağan (1998), Mehmet Türker Acaroğlu / Prof. Dr. Pertev Naili Boratav Kaynakçası ("Pertev Naili Boratav'a Armağan"dan ayrı basım, 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Bülent Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

BORSACI, Mehmet Asaf

Gazeteci-şair ve yazar (D. 20 Ekim 1874, İstanbul – Ö. 1961). Mizahî yazılarında Muhasib-i Şu'un, Sansar ve birçok takma adlarını, bazı yazılarında Tevfik Asaf, Konsolitçi, Turhan Deli adlarını kullandı. Tanzimat dönemi gazetecilerinden Tahsin Efendinin yeğenidir. Mahalle mektebinde başladığı öğrenimini, Nümune-i Terakki Mektebinde, Beyazıt Rüştiyesinde ve Vefa İdadisinde tamamladı. Galata borsasında "konsolit" alım-satımına başladı (1899). Bundan sonra Konsolitçi Asaf diye tanındı. Gazeteciliğe başladı (1900)

İlk şiiri *"Alemci Mehtâb"*, *Terakki* gazetesinde (15.5.1900) yayımlandı. *Türk, Sabah, İkdam* ve *Saadet, Malumat, Servet, Gayret* (Filibe) gazetelerinde, *Kadınlar Dünyası* dergisinde, 1908'den sonra Mevlanazâde Rifat'ın *Serbesti* gazetesinde yazdı. *Malûmat* dergisinde yazı işleri müdürlüğü ve "İcmâl-i Edeb" adlı köşesinde fıkra yazarlığı (1901), *İrtika* ve *Musavver Fenn-i Edeb*'in sorumlu müdürlüğü yaptı. Muhalif olduğu hâlde bazı yazılarından dolayı padişahın ve sadrazamın takdirlerini kazandı. *İnsaniyet* gazetesini (1910) ve *Boşboğaz* mizah dergisini (1930) çıkardı. İttihat ve Terakki Partisine muhalif, Milli Mücadele'nin alcyhinde yazılar yazdı. Mizahi yazıları, *Cingöz, Gıdık, Zümrüt-i Anka* ve *Ayna* dergilerinde yayımlandı. *İnsaniyet*'te yayımlanan *"Caka ve Tahakküm"* adlı yazısı sebebiyle öldürülmesine karar verildi, bunu Ömer Seyfeddin'den haber alınca bir süre saklandı, sonra yakalanıp mahkemede sorgulandı, Bursa'ya sürgün edildi, altı ay sonra İstanbul'a döndü. *Serbesti* gazetesinin adını *Vahdet* olarak değiştirerek politik tutumunu terk etti. Gustav Le Bon'un fikirlerini benimsedi, devlet yönetiminde merkeziyetçiliği savundu. Kamuoyuna ve halk psikolojisine önem verdi. *Şadiye* adlı romanı *Cingöz* dergisinde tefrika edildi.

HAKKINDA: Münir Süleyman Çapanoğlu / 80 Yıllık Gazetecimiz Asaf Konselitçi (Akşam gazetesi, 28.7.1959), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BOSNEVÎ (Abdullah)

Alim ve mutasavvıf (D. 1584, Bosna - Ö. 1644 (veya 1636), Konya). Bayramî Melâmilerinden ve Hacı Bayram-ı Velî'nin halifelerinden Bıçakçı Ömer Dede'nin halifesi. *Füsusü'l-Hikem* şerhiyle tanındı. Öğrenimine Bosna'da başladı. İstanbul'da devam etti. Devrinin ilim ve kültür merkezlerinden biri olan Bursa'ya giderek orada Hasan Kabâdüz'a bağlandı. İkinci dönem Melâmîler'i olarak bilinen Bayramî Melâmileri'nin önde gelen temsilcilerinden biri oldu. Şeyh Abdülmecid Halveti'den de yararlandı. Mısır'a, oradan da hacca gitti. İlmî ve tasavvufî konulara hakimiyeti sayesinde bir taraftan tasavvufî düşüncenin, öte yandan Melâmiliğin bu bölgelerde tanınıp yayılmasında etkili oldu. Hac dönüşü bir müddet Şam'da kalarak burada Muhyiddin İbnü'l-Arabi'nin kabri yanında münzevi bir hayat sürdü. Daha sonra yerleştiği Konya'da vefat etti ve Sadreddin-i Konevi'nin yanına defnedildi. Birçok sûfi yetiştirdiği bilinmektedir.

Füsusü'l-hikem şerhi, İslâm ülkelerinde "Şârihu'l-Füsûs" lakabıyla tanınmasına sebep oldu. Bu şerh, *Tecelliyâtü ara isi'n-nüsûs fi manassâti hikemi'l-füsûs* adını taşımaktadır. Bu eserdc, vahdet-i vücûd düşüncesinin temel savlarını ele alarak on iki başlık altında inceledi. Konuların en önemlileri şunlardır: Hatm-i velayet, gayb-ı mutlak, a'yân-ı sâbite, hazarât-ı hams, nübüvvet, velâyet, ilm-i zâhir, ilm-i bâtın, mahabbet, hakîkat-i Muhammediyye, mürşid-i kâmil. Abdullah Bosnevi, *Kur'ân-ı Kerîm*'de geçen peygamberlerle ilgili haberlerin kendi dilleriyle değil de Arapça bildirilmiş olmasını, herkesin içinde bulunduğu toplumun dilini konuşması gerektiğine bir işaret olarak değerlendirdi ve Fusûs'u bunun için Türkçe şerhetti. *Tecelliyâtü ara isi'n-Füsûs* (Bulak, 1252) ve İstanbul'da (1290) olmak üzere iki defa basıldı.

ESERLERİ:

Şerhu Füsûsi'l-Hikem el-Müsemmâ bi Tecelliyâti Arâisi'n-Nusûs fi Minsati Hükmi'l-Füsûs, Mevâkibü'l-Fikara, el-Vüsûl ile'l-Hazreti'l-İlâhiyye, Hakikatü'l Yakîn, Metâliu'n-Nüri's-Senî, Risâle-i Hazreti'l-Gayb, Tecelle'n-Nûri'l-Mübin, Risâle fi Tefsiri "Nûn ve'l-Kalem", Risâle-i A'yân-ı Sâbite, Risâle fi Tafdili'l-Beşer ale'l-Melek, el-Yedü'l-Ecved fi İstilâmi Haceri'l-Esved, el-Burhânü'l-Celî, Risâle fi Temessül-i Cibril, Tefsîr-i Sûre-i Ve'l-Âdiyât, Risâletü'n-Neş'eti'l-İnsâniyye, Tefsîr-i Sûre-i Asr, Münâcât, Kitâbü'l-Kurâ, - Kitâbü'l-Mufâdala, - Kitâbü'l-Müntehâ, - Risâle-fi - Ref'i'l-Hicâb, Kitâbü'l-Müsteval, Meşriku'r Rûhâniyye ve Mağribi'l-Cismâniyye, Lübbü'l-Lübb fi Beyâni'l-Akli ve'ş-Şürb, el-Keşfü's-Sırri'l-Mübhem, - ed-Dürrü'l-Manzûm, - Keşfü Esrâri'l-Berere, Disâle fi Kavli'l-Cüneyd, Tezyîlün fi Münâzaati İblîs li Sehl b. Abdillah et-Tüsteri, Sırru'l-Hakâyiki'l-İlmiyye, el-Enfâsi'l-Miskiyyeti'r-Rûmiyye, el-Kenzü'l-Mahtûm, es-Sırru'l-Kelimeteyn, Mekâsidu Envâri'l-Ayniyye, Şerh-i Beyt-i Mesnevî.

HAKKINDA: Abdülbâki Gölpınarlı / Melâmilik ve Melâmîler (1931, s. 79), S. Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (1936-45, c.2, s. 864-867), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Mustafa Kara / TDV İslâm Ansiklopcdisi (c. 1, 1988, s. 87).

BOSNEVÎ (Ali Dede)

Mutasavvıf (D. ?, Bosna – Ö. 1598, Solnar / Zigetvar). Halveti şeyhlerinden. "Türbe Şeyhi" diye de tanınır. Mürşidi, Halveti şeyhlerinden Nureddinzâdedir. Satırcı Mehmed Paşa'nın daveti üzerine Varat Seferi'ne katıldı bu seferden dönüşte öldü. Kabri Zigetvar yakınındaki Solnar'dadır.

ESERLERİ:

Es'iletü'l-Hikem ve Havâtimü'l-Hikem, Temkînü'l-Makâm fi Mescidi'l-Harâm, Seb'aiyyât fi'l-Fürû, Mevâkitü'l-Âhire ve'l-Letâifü'l-Fâhire, Muhadaratü'l-Evâil ve'l-Evâhir (Süyûtî'den), *Envârü'l-Meşârık, Risâle-i İntisâriyye, Terbiü'l-Merâtib ve'l-Usûl li Erbâbi'l-Mevsûl.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BOSNEVÎ (İbrahim b. Demirhan b. Hamza)

Mutasavvıf (D.? - - Ö. 1617, Kahire / Mısır). Bayramî-Melâmîlerinden. "Kızar" ismiyle de tanındı. Mısır'a yerleşti ve burada öldü. Silsilesi Mehmed-i Rûmî Seyyid Cafer ve Dede Ömer Sıkkînî vasıtasıyla Hacı Bayram Veli'ye ulaşır. Kabri Bâbülvezir'de Nizamiye karşısındadır. *Muhrikatü'l-Kulûb fi'ş-Şevki li'l-Allâmi'l-Guyûb* adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BOSTAN, İdris

Tarih araştırmacısı. 1955, İzmit doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İzmit'te tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi Kürsüsü mezunu (1978). Aynı kürsüde başladığı *"XVII. Yüzyılda Tersâne-i Amire"* konulu doktora tezini 1985'te tamamladı. 1981'de Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne asistan oldu ve 1984'te naklen Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesine geçti. 1986'da aynı fakültede yardımcı doçent, 1992'de doçent oldu. 1997'de İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne atandı. 1998'de *"Adriyatik'te Korsanlık 1575-1620 / Osmanlılar-Uskoklar-Venedikliler"* takdim teziyle profesör oldu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yeniçağ Tarihi Ana Bilim Dalı öğretim üyesi ve Türk Tarih Kurumu haberleşme üyesidir.

Araştırma ve incelemelerde bulunmak üzere 1990-91 arasında İngiltere'de bulundu. Venedik, İspanya ve Dubrovnik arşivlerinde Osmanlı Deniz Tarihi ile ilgili araştırmalar yaptı. Yurt dışında İngiltere, Fransa, Avusturya, Yunanistan, Ukrayna, Birleşik Arap Emirlikleri, Tunus, Fas ve Kazakistan'da düzenlenen Osmanlı tarihi ile ilgili sempozyumlara katıldı. Akdeniz tarihi, Osmanlı bahriye tarihi ve Osmanlı deniz ticaret tarihi ile ilgili araştırmalarının yanında Osmanlı devletinin güney siyaseti, özellikle Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki varlığını konu alan çalışmaları bulunmaktadır. Makalelerini 1982 yılından itibaren *Osmanlı Araştırmaları, Türklük Araştırmaları Dergisi, Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi, Belleten, Tarih Dergisi, Coğrafya Araştırmaları, Coğrafya Dergisi, Tarih Enstitüsü Dergisi, Tarih ve Toplum* dergileri ile ortak kitaplarda yayımladı. TDV *İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı. Sempozyumlarda konuşmacı olarak yer aldı, bildiriler sundu. Alanıyla ilgili resmi projelerde görev aldı.

ESERLERİ:

Osmanlı Bahriye Teşkilatı: XVII. Yüzyılda Tersane-i Amire (1992), *Mühimme Defteri 90* (heyet, 1993), *3 Numaralı Mühimme Defteri* (heyet, 1993), *The 1565 Ottoman Malta Campaign Register* (Arnold Cassola ve Thomas Sheben ile birlikte, 1998), *Ege Adalarının İdari Mali ve Sosyal Yapısı* (editör, 2003), *Trablusgarb ve Balkan Harplerinde İşgal Edilen Ege Adaları ve İşgal Telgrafları* (A. Kurumahmut ile, 2003), *Haritalar ve Coğrafya Eserlerine Göre Ege Denizi ve Ege Adaları* (2003), *II. National Aegan Islands Symposium* (editör: S. H. Başeren ile, 2004), *Kürekli ve Yelkenli Osmanlı Gemileri* (2005).

BOSTANCI, Ahmet

İslâm hukuku araştırmacısı. 1968, Karabük doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini burada tamamladı. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden (1990) mezun oldu. 1992 yılında *"İslâm Hukukunda Vatandaşlık"* adlı tezi ile yüksek lisans öğrenimini tamamladı. Aynı yıl doktora öğrenimine başladı. *"İslâm Kamu Hukukunda Gayri Müslimler (Hz. Peygamber Devri Uygulaması Temelinde)"* adlı tezini 1999 yılında tamamlayarak bilim doktoru unvanı aldı. 1990-97 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığında öğretmen, 1997-2000 yılları arasında da SAÜ İlâhiyat Fakültesinde Arapça okutmanı olarak görev yaptı. 2000 yılında öğretim üyeliğine atandı. 2001-02 öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı bursuyla Ürdün'de alanıyla ilgili araştırmalarda bulundu. Öğretim üyeliğinin yanı sıra Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı başkanlığını ve Fakülte dergisi yayın kurulu üyeliği görevlerini sürdürdü. Makaleleri, *SAÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Marife, Nüsha* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Kamu Hukuku Açısından Hz. Peygamber'in Gayri Müslimlerle İlişkileri (2001), *el-Mebsut* (Serahsi'den, heyetle çeviri).

BOSTANCI, Kahraman

Edebiyat araştırmacısı. 4 Ekim 1969, Uzunçam köyü / Kastamonu doğumlu. İlkokulu köyünde, orta ve lise öğrenimini Kâhta Lisesinde tamamladı. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi (1993) mezunu. Yüksek lisansını (1997) Karadeniz Teknik Üniversitesi SBE'de, doktorasını (2001) ise Trakya Üniversitesi SBE'de tamamladı. Yüksek lisans tezi: *"Şiir Üzerine Düşünceleri ve Şiir'i Leyâl'iyle Suut Kemal Yetkin."* Doktora

Kahraman Bostancı

tezi: *"Suut Kemal Yetkin'in Estetik ve Sanat Anlayışı."*

Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Makalelerini; *Türk Dili, Oluşum, Tarih ve Toplum, Kebikeç, Mütefferika, Türk Kültürü, Türkiye'de Sanat, Arkeoloji ve Sanat, Hece*, adlı dergilerde yayımladı.

ESERLERİ:

Mehmet Vahit Bey ve Güzel Sanatlar Üzerinde Bir Terminoloji Risalesi (2004), *Güzel Sanatlar Tarihine Giriş - Sakızlı Ohannes Paşa* (yay. haz. 2005).

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer V (2005).

BOSTANCI, M. Naci

Araştırmacı- yazar. 2 Ağustos 1957, Amasya doğumlu. Suluova Merkez İlkokulu, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1980) mezunu. Yüksek lisansını 1984'te, doktorasını 1987'de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Bölümünde tamamladı (1987). Yüksek lisans tezi: *"Kadrocular"*. 1990'da doçent, 1996'da profesör unvanlarını aldı. 1984'ten itibaren Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Yazıları; *Yeni Türkiye* (yayın kurulu üyesi), *İslâmi İlimler* (yayın kurulu

M. Naci Bostancı

üyesi), *Türkiye Günlüğü*, *Millî Kültür*, *Türk Yurdu*, *İletişim Dergisi*, *Yeni Toplum*, *Düşünen Siyaset*, *Yeni Dünya*, *Virgül*, *Karizma* dergilerinde yayımlandı. TRT 1'de 1990'da yayımlanan *Dört Mevsim Kuş Cenneti*, 1991' de yayımlanan *Gurbet* ve 1994'te yayımlanan *Define Rüyası*, *Malazgirt* filmlerinin metin yazarlığını yaptı. *Işığın Gölgesi* adlı eseriyle 1996'da Türkiye Yazarlar Birliği Roman Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Kültür ve Değişme* (1987), *Kadrocular ve Sosyo Ekonomik Görüşleri* (1990), *Toplum, Kültür, Siyaset* (1995), *Cumhuriyetin Başlangıç Yıllarında Ekonomi ve Siyaset* (1996), *Siyaset, Medya ve Ötesi* (1998), *Bir Kolektif Bilinç Olarak Milliyetçilik* (1999), *Cumhuriyetimiz* (2002).

ROMAN: *Işığın Gölgesi* (1996), *Hayatın Kıyısına Düşen* (2002).

ANİ: *Siyasetin Arka Yüzü* (2002).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

BOTAN AMEDÎ

Araştırmacı-yazar. 1955, Lice / Diyarbakır doğumlu. Asıl adı bilinmiyor. Yayımlanan tek kitabında Botan Amedi adını kullandı. İlköğrenimini Lice'de, ortaöğrenimini Diyarbakır'da bitirdi. Ankara Ticari İlimler Akademisi (1980) mezunu. Siyasî faaliyetlerinden ötürü birkaç kez gözaltına alınarak tutuklandı. 1982'de yurt dışına çıktı. 1991'de *Kürtler ve Kürdistan Tarihi* adlı bir eseri yayımlandı.

HAKKINDA: Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 478).

BOYACI, Ender Kâmil

Hukukçu-yazar. 11 Eylül 1948, İstanbul doğumlu. Ankara Kurtuluş Lisesi (1965), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1970) mezunu. 1972'den itibaren Gebze'de serbest avukatlık yaptı.

İlk yazısı 1962'de *Yeni Sabah* gazetesinde yer almıştı. Sanat, kültür, politika konularında makale ve incelemeleri daha sonra *Yeni Sabah*, *Yeni Ortam*, *Yansıma* (yazı işleri müdürü, 1979-80), *Cumhuriyet*, *Yazko Edebiyat*, *Vatan*, *Politika*, *Petro-Kimya İş Sendikası* (İzmit, 1974-75) gibi dergi ve gazetelerde yer aldı. 1974 yılında *Yansıma* dergisinin düzenlediği yarışmada *Nazizme ve Faşizme Karşı Nazım Hikmet* incelemesiyle ikincilik ödülünü kazandı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Tango Dostları Derneği üyesidir.

Ender Kamil Boyacı

ESERLERİ:

Devlet Güvenlik Mahkemeleri (1975), *1920-1925 Bulgaristan'ından Çıkan Dersler* (1979).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

BOYACIOĞLU, Ramazan

İslâm tarihçisi (D. 1947, Karaman - Ö. 20 Şubat 2003, Ankara). Sorbonne Üniversitesi Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Fakültesi (1977) mezunu. Burada, Osmanlı tarihi, İslâm tarihi ve medeniyeti, Arapça (klasik-modern) sertifikaları da aldı. Yüksek lisansını (1978) Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsünde, doktorasını (1992) Ankara Üniversitesi SBE'de tamamladı. *"Salnâmelere Göre I. Meşrutiyetten I. Cihan Harbine Kadar Aydın Vilayeti"* başlıklı yüksek lisans tezi ile *"Hilafetten Diyanet İşleri Başkanlığına Geçiş"* başlıklı doktora tezlerini hazırladı. 1990-94 tarihleri arasında İngiltere'de bulundu. 1994'te Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine yardımcı doçent olarak atandı. 1997'de doçent oldu. Makaleleri *AÜ SBE Araştırma, CÜ İlâhiyat Fakültesi, Revak, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, İslâmî Araştırmalar* adlı dergilerde yayımlandı. İlâhiyat Fakültesi Geliştirme Derneği ile Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Haberleşme üyesiydi. *Karamanoğulları Tarihi* (2001) adlı bir kitabı bulunmaktadır.

BOYACIYAN Mihran

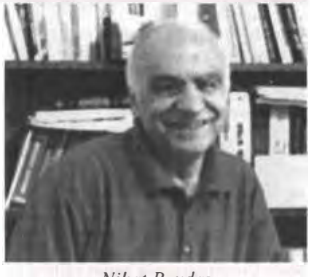
Devlet adamı (D. 1861, Diyarbakır – Ö. 1938, İstanbul). Diyarbakır ve İstanbul Ermeni okullarında orta, Mülkiye Mektebi idadî kısmında lise öğrenimini tamamladı. 1887'de Mülkiyenin yüksek kısmını bitirdi. 1893'te kaymakamlık stajını tamamlayarak Pınarhisar (Cezair-i Bahr-i Sefid Vilâyetine bağlı) kaymakamlığına atandı. Buradaki görevinden 8 Eylül 1894'te azledildi. Dört yıl açıkta kaldıktan sonra Enez (Edirne), Sofulu (Edirne), Keşan, Müretfe (Edirne), Karyot (Rodos), Meis, Laros adası kaymakamlıklarına getirildi. 3 Eylül 1912'de terfi ettirilerek Limni sancağı mutasarrıflığına atandı. Balkan Harbinde Yunanlıların adayı işgalleri üzerine 3 Kasım 1912'de esir edilerek Pire'ye götürüldü. Barış yapıldıktan sonra 4 Haziran 1913'te serbest bırakıldı ve İstanbul'a döndü. 18 Temmuz 1913'te Ergani sancağı mutasarrıflığına atandı. 11 Haziran 1914'te 1. sınıf Mülkiye müfettişliğine yükseltildi. Mülkiye müfettişi iken 22 Temmuz 1915'te azledildi ve 1 Mart 1916'dan itibaren emekliye sevk edildi. Şura-yı Devlet'te açtığı davayı kazanarak emeklilik işlemini kaldırttı. 16 Şubat 1919'da Tekirdağ mutasarrıflığına atandı. 1 Kasım 1922'den itibaren geçerli olmak üzere 1 Mart 1924'te (Beysanoğlu'na göre, Edirne vali yardımcısı iken) İçişleri Bakanlığınca emekliye sevk edildi. Ölümüne kadar İstanbul'da yaşadı.

ESERLERİ:

Cenâb-ı Peygamber-i Zişân (Hz. Muhammed) *Tarafından Müsâadât ve Himayeyi Hâvî Hıristiyanlara İhsan Buyurulan Ahidnâme-i Mübareke* (1908), *Ef'âl-i Semâiyenin Tasrifi* (Fransızca, Semai Fiilerin Çekimi, 1886).

ÇEVİRİ (Shakespeare'den): *Romeo ve Jülyet Faciası* (1886), *Sehiv Komedyası* (1886), *Verona'nın İki Asilzadesi* (1886), *Otello* (1912).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s.235).

Nihat Boydaş

BOYDAŞ, Nihat

Şair, hikâyeci, müzisyen, hattat. 1942, İnkışla köyü / Sarıkaya / Yozgat doğumlu. Kayseri Mimar Sinan İlköğretmen Okulu (1960), Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Bölümü (1964) mezunu. Gercüş'te sınıf öğretmenliği ve okul müdürlüğü, Ankara ve Bitlis liselerinde resim öğretmenliği yaptı. İngiltere'ye gönderildi, okul yöneticiliği ve müfredat programlarıyla ilgili incelemelerde bulundu. AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesinde lisans tamamladı, sanat eğitimi dalında yüksek lisans yaptı. Aynı üniversitenin İlâhiyat Fakültesinde, İslâm sanatları alanında doktorasını tamamladı ve Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eği-

NİHAT BOYDAŞ

MEVLÜT HOCA

Kalaylı çatal kapının sağ kanadı gıcırdayarak açılır, önce koca öküzün çatık boynuzları görünürdü. Ardından sarı öküz ağır ağır esmi takip ederdi. Mevlüt Hoca öküzlerin ardından, bacaklarını çekerek yavaş yavaş dışarı çıkardı. Elinden eksik etmediği iğdeden kırmızı değneği, başında ak-yeşil sarığı, bacağında kara şalvarı, yaz-kış sırtından çıkarmadığı sakosuyla öküzlerin peşine düşerdi. Kara şalvarının önünde, biri uzun, biri kısa iki kendir uçkur sallanırdı. Çatal kapı sessizce kapanır, Mevlüt Hoca evlerinin 10-15 m ilerisindeki kötü yokuşun dibine varınca, azıcık durakladı, iğdeden kırmızı değneğini sırtına yanlamasına koy, kollarını sağdan soldan değneğe geçirirdi. İşte değnek, yaşlı yorgun gövdesinin ayakta durmasına yardım eder, yürümek için sanki değnekten güç alırdı. Yokuşu çıkarken daima topuğu basık yemenilerine bakar, ardından topuk tipisine benzeyen, etrafa dağılmayan küçük toz bulutlar kalkar, inerdi. Sağına soluna, ardına bakmaz, haksa bile, herhalde göremezdi. Beyaz, çopur yüzünde topakça bir havuca benzeyen burnu, çevresi daima ıslak gözleri, göz kapaklarına sede eden uzun beyaz kaşları, yakından bakmayınca seçilmezdi. Hele hele köse sakalını, siş göz kapaklarının altında yara izlerine benzeyen gözlerini seçmek hiç mümkün değildi. Yokuşun altına kadar bacaklarını bükmeden, gövdesinin uzantısı gibi hareket ettirir, sağa sola yalpa yapar, "pat pat" ses çıkarırdı. Yokuşu çıkarken bacaklarını dizlerinden ve kalçasından bükmek zorunda kalır, yürüyüşü zorlaşır.

– Eheem, eheem!

diye, burnunu çekerek ağlar, öküzlerle aralarındaki mesafe biraz açılırdı. Kağnı tekerlerinin ezerek un ufak haline getirdiği ak topraklı yokuşun başına çıkınca, tosbağa tıslamasını, ağrı keser nefeslenirdi. Bir çala karşıda, uzaklarda her çalısını, her taşını, inişini-yokuşunu bildiği dağları düşünürdü, görmese de... Kurmut, kuzukulağı, mantar, fındık topladığı, sıyırmık yediği buz gibi soğuk sular içtiği günleri, yeşil çamları, gök ardıçları hatırlardı. Yoğurt Yurdu, Sorguncuk yaylaları, yaylalara gidip geçen alı yeşilli fistanlı kızlar, türkü söyleyen çobanlar birer birer, gayri bir adım ilerisini zor seçen, gözlerinin önünden geçerlerdi. Tepede serin bir yel eser hep, elini bağrına götürür, bağrını yele verir serinlerdi. Tepeden aşağı merkep istemiyerek hızlanır, titreyen bacakları ona itaat etmezler, edemezlerdi. Aşağıdaki çayırda suyu yazın soğuk kışın ılık akan pınarda elini yüzünü yur, ak-yeşil sarığını başından çıkarıp, başına su çalar ve hemen ilerdeki derme-çatma salacak taşına doğru yürürdü. Salacak taşını eliyle koymuş gibi bulurdu. Karşıda mezarlık, salacak taşıyla mezarlık arasında, yazın azalan baharlarda çoğalan bir dere akar. Taşın başında duran Mevlüt Hoca sayısını bilmediği kıldırdığı cenaze namazlarını hatırlar mahzunlaşırdı. Anadan babadan yetim kaldığı için, onu besleyip büyüten çok sevdiği ebesinin cenaze namazını kıldıramamış, iki defa namazı bozmuş, nihayet başka bir hoca kıldırmıştı. Buradan her geçişinde bunları hatırlar, karşıda mezarlıkta yatanların hepsini tanıdığı, bildiği için, kendisini oraya daha yakın hissederdi. Sonra hemen değnegini arkasından çıkarır, diklemesine önüne koy, iki elini üst üste değneğine dayar mezarlığa doğru sümsüz veryansın ederdi...

timi Bölümüne geçerek, 1984 yılında doçent, 1995 yılında profesör oldu. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu üyeliğine seçildi. Rumeli ve Türk Cumhuriyetleri'nde ve yurt içinde birçok bilimsel toplantılara katıldı, konferanslar verdi. Resim-İş Eğitimi Bölümü başkanı iken Milli Eğitim Bakanlığı ve YÖK Dünya Bankası işbirliği ile düzenlenen program geliştirme ve öğretmen yetiştirme çalışmalarına katıldı. 1997 yılında ABD Arizona State Üniversitesinde sanat eğitimi ile ilgili incelemelerde bulundu.

1986 yılından bu yana aynı fakültede Resim Bölümü ve Ana Bilim Dalı başkanı, Atatürk Kültür Merkezi üyesidir. Bir süre Dr. Nazmi Özalp, Cinuçen Tanrıkorur ve Arif Biçen gibi sanatçılardan ud ve ney meşkleri aldı. Şiir, deneme ve hikâyeleri *Türk Yurdu, Bilge, Türk Dili, Bozok, Yedi İklim, Millî Eğitim* gibi dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Bal Kokmaz* (1992), *Kavalını Satanlardan Değilim* (1992), *Göç* (1993), *Kadın Kadın Dedikleri* (1993), *Şıhlı Kâ* (1995), *Cafiye* (1996), *Onbir Ev Sahipli Kiracı* (1996), *Türkçe Bilmeyen Cennete Giremez* (2000).

İNCELEME: *Ta'lik Yazıya Plastik Değerler Açısından Bir Yaklaşım* (1994), *Eleştiriye Giriş ve Resim Eleştirileri* (2005).

HAKKINDA: Azize Aktaş Yasa / 15. Yılında Atatürk Kültür Merkezi (1998), M. Cumbur / Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi (2000).

BOYNUKARA, Cuma

Oyun yazarı. 25 Haziran 1964, Diyarbakır doğumlu. Diyarbakır Lisesini bitirdikten sonra Diyarbakır Halk Eğitim Merkezindeki tiyatro çalışmalarına katıldı. Bu şehirdeki Diyarbakır Orhan Asena Belediye Tiyatrosunun kuruluşunda görev aldı (1987). Bir yıl sonra Diyarbakır Sanat Tiyatrosunu kurdu. 1991'de Orhan Asena Şehir Tiyatrosu'na döndü. 1995'ten sonra çalışmalarını Bakırköy Belediyesi tiyatrolarında, 1998'den itibaren Kadıköy Belediyesi Barış Manço Kültür Merkezinin yöneticisi olarak sürdürdü. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Tiyatro Yazarları Derneği üyesidir.

Cuma Boynukara

Ahmed-i Hani'nin aynı adlı eserinden oyunlaştırdığı *Mem u Zin*, 1995'te Diyarbakır Şehir Tiyatrosunda, *Ölüm Uykudaydı* adlı oyunu 2000'de Bizim Tiyatroda, *Beceriksizler* adlı eseri 2001'de Tiyatro Avarında, *Suyun Rengi* adlı oyunu 2002'de Tiyatro İmgede sahnelendi. *Ölüm Uykudaydı* adlı oyunu hakkında hakkında çok sayıda dava açıldı. *Çok Geç Olmadan* adlı oyunu ile Kültür Bakanlığı Oyun Yazma Yarışması Ödülünü, *Muhtaro* adlı oyunu ile Salihli Belediyesi Oyun Yazma Yarışmasında mansiyon, *O'nun Saltanatı* ile 2002 Adana Tiyatro Derneği Oyun Yazma Yarışmasında ikincilik ödülünü aldı.

"Boynukara tiyatroyu ve oyun yazarlığını, yani onkolojik olarak boşlukta bir atmosfer, bir dünya, bir mikrokozmos kurma işini yaşamın dolaşımından bağımsız düşünmeyen, bu anlamda da yaşama müdahale eden, onunla etkileşim içinde olan dünyalar kurmaktadır. Boynukara'nın biçim arayışları da kurduğu dünyanın gerekleri doğrultusunda, özü güçlendirmeye yönelik biçim arayışlarıdır. Kimi oyun yazarının yaptığı gibi sadece biçim yoluyla seyirciyi şaşırtma arayı-

şında değildir. Boynukara artık olgunlaşmış, neyi, ne için ve nasıl anlatmak istediğini bilen bir oyun yazarıdır. Tiyatro dünyamızın, tiyatromuza farklı bir renk ve soluk getiren yazarıdır." (Semih Çelenk)

"Cuma Boynukara tiyatromuzun politik yazarlar arasında yer almasına karşın, klişeleşmiş sloganlara ve şablon bir anlatıma başvurmadan bunu gerçekleştiriyor. Kimi oyunları tematik olarak birbirini çağrıştırsa da, konu zenginliği Boynukara'yı farklı konu ve temaları da işlemeye itmiştir. Ayrıca Boynukara, oyunlarında simetrik dengeleme ve diyalektik gelişimi dikkate alarak, oyunu oluşturan karşıtlıkların, zıtlık ve çelişkileri iyi kurabilen bir yazardır. (...) Cuma Boynukara tiyatromuzda genç ve yeni bir soluk, yazdığı on bir oyunla tiyatromuzda son on yıldır dikkati çekmektedir. Toplumsal sorunlar, güncel temalar ve destansı ve kara mizaha yönelik çabalarıyla tartışmaya değer bir yazar...Bundan sonra kaleme alacağı oyunlarla gündemde kalacağa benzer. Belki de temalarında evrensel kimi açılımlara yönelirse güncellikten öte kalıcı eserler yazabilecek bir yazarımız... " (Hülya Nutku)

ESERLERİ (Oyun):

Çok Geç Olmadan (1993), *Muhtaro* (1994), *Mem'le Zin* (1995), *Toplu Oyunları I / Günaydınlara Uyanmak - Çok Geç Olmadan - Muhtaro* (1997), *Ölüm Uykudaydı* (2001), *O'nun Saltanatı* (2002).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 509), Enver Topaloğlu / Her Oyunu ile ödül Almış Bir Tiyatro Yazarı - Ahmet Levendoğlu / Cuma Boynukara "O'nun Saltanatı" Gerçekleşir mi? - Doç. Dr. Hülya Nutku / Boynukara'nın Yazarlığında Toplum Gerçeğinin ve Destanın Yeri (Cumhuriyet Kitap, 26.9.2002), Enver Topaloğlu / Böyleşi (Cumhuriyet Kitap, sayı: 658), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2.bas. 2003), Semih Çelenk / Cuma Boynukara'nın Oyun Yazarlığı (Varlık, Haziran 2004).

BOYNUKARA, Hasan

Edebiyat araştırmacısı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1980) mezunu. Yüksek lisans (1984) ve doktorasını (1988) Yüzüncü Yıl Üniversitesinde tamamladı. *"Anthony Trollope'ta Anlatım Yöntemleri"* başlıklı yüksek lisans tezi ile *"Angus Wilson'ın Kötülük Anlayışı"* başlıklı doktora tezlerini hazırladı. Makaleleri *Ege Batı Dilleri ve Edebiyatı, YYÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler, Ege İngiliz ve Amerikan İncelemeleri, Sanat ve Edebiyat, Yedi İklim, Vangölü* adlı dergilerde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiri sundu. TESOL üyesidir.

Hasan Boynukara

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *International Syposuim on the Recent History of Van* (ed., 1994), *Muriel Spark'ta İkilem ve İkili Bakış Açısı* (1996), *Romanda Bakış Açısı ve Anlatılış* (1997), *Angus Wilson'ın Kötülük Anlayışı* (1997).

ÇEVİRİ-DERLEME: *Dilin Doğuşuna Ait Kuramlar* (B. Tanrıtanır ile, 1993), *Modern Eleştiri Terimleri* (1997).

BOYSAN, Aydın

Mizah yazarı, mimar. 1921, Narlıkapı semti / İstanbul doğumlu. İstanbul Pertevniyal Lisesi (1939), Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü (1945) mezunu. İstanbul Teknik Üniversitesinde uzun yıllar öğretim görevlisi (1957-75) olarak ders verdi. Türkiye Mimarlar Odası kuruculuğu arasında yer aldı ve bu kuruluşta genel sekreterlik (1954-55), İstanbul Şubesi Başkanlığı (1961-62) görevlerinde bulundu. Serbest mimarlık yaptı, mimari projeleriyle ulusal ve uluslararası çeşitli yarışmalarda ödüller aldı. Spor salonlarından büyük endüstri tesislerine kadar çok sayıda yapıya imzasını koydu. *Hürriyet* gazetesi ve ekleri ile *Gösteri* dergisinde yayımladığı röportaj ve mizah yazılarıyla tanındı.

Boysan'ın kitaplarında yazdıklarının bir özeti olan yaşam felsefesi şu sözlerinde belirir: "Çevreye salınan ruhsal köklerden sevinç de doğabilir, üzüntü de... Katlanabilmenin güvenli yolu, yaşamayı sevmek. Bu dünyada bu dünyanın başka alternatifi var mı? Bu dünyayı sevmeyip de neyi sevecğiz? Görünsün görünmesin, hatta varolsun veya olmasın, dünyanın bütün öğeleri birbiriyle uyuşur, çelişir ya da zıtlaşır. Olsun varsın... Bütün bunlardan, yaşamın armonisi doğar. Hiç kimse sevdiği bir besteden bazı notaların çıkarılmasını ya da değiştirilmesini istemiyor. Yaşamak dediğimiz besteyi ise, bütün notalarıyla, olduğu gibi sevmekten başka çare yok... Çünkü, başka beste yok."

"Bir bakıma Aydın Boysan, esprisi dilinin ucunda biri olarak tanınır. Kentlerin Nasreddin Hoca'sıdır o. Kahkaha tufanı söyleşilerin vazgeçilmez konuğudur. Ne var ki, gerek yazılarında, gerekse söyleşilerinde taşı gediğine koyan dirimli üslubuyla bizzat düşündürmeyi amaçlar. (...) Aydın Boysan, her zaman taze bir solukla gelir kapımıza. Dediği neyse, yaptığı da odur. O, herkesin Aydın Abisi'dir.

"Boysan, mizahçı kimliğini gerekli yerlerde kullanan çatal dilli bir denemecidir. Bellek kütüphanesi hiç eskimez. Hangi konu üzerinde yoğunlaşırsa yoğunlaşsın, belleğinden çekip aldıklarıyla, kestirmeden yalın bir sonuca götürür bizi. Çağdaş insan tavrından ödün vermez. Sonuçların tazeliği, yer ve zamandan bağımsız düş satıcıları için uyarıcıdır." (Ahmet Günbaş)

"Aydın Boysan, 'Sev ve Yaşa'da, insanların her şeyden önce sevgi meleği olmalarını, sevilmek için sevmeleri gerektiğini çok değişik ortamlarda, toplumun çok değişik kesitlerinden yaptığı görüntülerle ortaya koyuyor. Toplumumuzdaki politikacılarımızın halkı nasıl kandırdıklarına da değiniyor." (Muzaffer Uyguner)

Aydın Boysan

ESERLERİ:

Haldır Güldür (1984), *Yangın Var* (1984), *Umut Simittir* (1984), *Yalan* (1985), *Oldu mu Ya* (1986), *Fısıltı* (1987), *Dostluk* (1989), *Yollarda* (1990), *Leke Bırakan Gölgeler* (1995), *Sev ve Yaşa* (1997), *Yıl: 2046 / Uzay Anıları / Gelecek Zaman Masalı* (1999), *Damlalar* (2000), *Zaman Geçerken* (2001), *Yüzler ve Yürekler* (anı, 2002), *Aynalar* (2002), *Uzaklardan* (gezi, 2003), *Felekten Bir Gün* (2003), *İstanbul'un Kuytu Köşeleri* (2003), *Neşeye Şarkı* (2004), *Nerede Yaşıyoruz* (2004), *Binbir Yaşam Sahnesi* (2005).

HAKKINDA: Muzaffer Uyguner / Aydın Boysan'dan bir çağrı: Sev ve Yaşa (Cumhuriyet Kitap, 11.6.1998), Bedirhan Toprak-Turhan Günay / Hepimizin 'Aydın Abi'si: Aydın Boysan - Hasan Pulur / İpi de Sapı da Olan Bir Adam - Turhan Günay

AYDIN BOYSAN

BİR PRUSYALI

Uzunca yolculukların bile, pervaneli uçaklarla yapıldığı 1950'li yıllardı. Zürich'e, Viyana, Roma gibi ara inişlerden sonra varılırdı. O gün de Yeşilköy'den üçtük. İş ilişkileri nedeniyle gittiğimiz İsviçre'de, Zürich'in Kloten Havalimanına indik. Karşılandık. Yeni tanıştığımız insanlardı. Avrupa'da alüminyum tesislerini gezecektik.

İlişkilerimiz, uluslararası yaygınlıkta bir firma ile kurulacaktı. Söylendiğine göre bu firma alüminyum üretiminde dünya beşincisiydi. Onların Türkiye'de, yerli kuruluşlarla ortak bir üretim tesisi kurmaları söz konusuydu. İlk olarak da ülkemizde, yapı işlerinde alüminyum kullanılışı özendirilecekti.

Heyetimizi karşılayanların başındaki yetkili kişi, ilginç birisiydi. Kuruluşun Almanya kulundandı. İsviçre ve Güney Almanya'da yapacağımız incelemeleri, kendisi programlamıştı. Dakikaların değil de, saniyelerin peşinde koşacak kadar titizdi. Kravatından çantasına kadar her şeyi, kaskatı denecek kadar düzenliydi.

Havalimanından otomobille İsviçre'nin Schaffhausen kentine gittik. Avrupa'nın ünlü doğa harikalarından olan Ren (Rhein) Nehri şelalesini, pencerelerinden seyreden bir otele erleştirildik. Akşam yemeğinde, İsviçre'nin ünlü mutfağının nefis ürünlerini göçürdük. Akarsu şarıltılarıyla uyuduk. Yetkili temsilci "Yakışıklı Franz", programa göre tam 6.06'da geldi. 7.18'de kahvaltıya oturduk. 8.23'te otomobile binerek yola çıktık. Programda tıpkı böyle yazılıydı.

Alman sınırını geçtik. Günlerce sürecek olan görüşmeler

ve inceleme gezileri başlamıştı. Önce alüminyum profillerin üretildiği haddehaneleri gezdik. Bu arada "tavlama" denen işin anımsanması, hoş olabilir. Alüminyum, çelik gibi metaller ısıtılarak yumuşatılıyor, yani "tavlanıyor", böylece istenen işin kolayca yapılabileceği bir kıvama getiriliyor, sonra örneğin profil çekiliyordu. İşte "tavlama" buydu. (Çapkınlar da hanımları böyle tavlamazlar mıydı?)

Sonra şehir şehir dolaşarak, alüminyumu yapıda kullanmak için üreten tesisler gördük. Sabah erken başlayan çalışma programları, akşam geç saatlere kadar pek ince biçimde uygulanıyordu. "Yakışıklı Franz" Prusyalıydı. Daha sonra öğrendik ki, asıl mesleği subaylıkmış. Alman ordusunda İkinci Dünya Savaşına katılmış. Albaylığa kadar yükselmiş. Sonra Ruslara esir düşmüş. Beş yıl sonra dönebilmiş. Etkili bir kişi olan kayınbabasının yardımıyla da, iyi bir sivil iş bulabilmiş.

Bizim heyetin başkanı olan Lütfü Doruk, Almanları iyi tanırdı. Öğrenciliğini 1920'li yıllarda Berlin'de geçirmişti. Ama birkaç gün sonra o da "Yakışıklı Franz"dan sıkıldı. Bir akşam yemeği masasında bana dönüp Türkçe olarak, "Bu herifte de Prusya zırt zurtu var" dedi.

Tam o anda, Franz'ın irkildiğini gördüm. Lütfü Beye gülerek: "Adam anladı galiba" dedim. O ise sorunu kolaylıkla çözdü: "Anlarsa anlasın eşşoğlu" dedi.

Bir hafta sonra çalışma programlarının çerçevesi küçüldü. Ben yakışıklı Franz'la başbaşa kaldım. Artık yalnız ikimiz, dolaşmaya ve çalışmaya başladık. Onun kullandığı araba ile geziyorduk. Çok tehlikeli kullanıyordu. Sorun onun için "haklı olmak"tı. Kaza önlemek değildi. Haklı olduğuna inanınca, parçalanacağımızı bilse fren yapmazdı.

Yakışıklı Franz monokl takıyordu. "Monokl'un ne olduğunu, şimdi kim bilsin? Bu, tek göze takılan çerçevesiz ve tek camlı bir gözlüktü. Kaş ile yanak arasına sıkıştırılarak, yerinde tutulurdu (H. Wilhelm Prusyasının, tipik bir züppeliğiydi). Franz'ın yanağında, meç yarası da vardı (O da öylevdi). Söze başlayacağı zaman parmağını burnuma doğru uzatır, sert sert bakar, konuşmaya bir süre sonra başlardı. Alışkanlığıydı. Arada bir konuşulanları özetlerdi.

Eziyetli programlar yapıyor ve saniyesi saniyesine uyguluyordu. Ben de uymak zorundaydım. Yanlışlıkları anlayacak bilgim yoktu, sonradan öğrenebiliyordum. Bu minval üzere programın son iki gününe vardık. Bir sabah çok erken uçakla Cenevre'ye giderek konuşmalar yapacak, akşam geç uçakla dönerek, Zürich Havalimanında Franz'ın arabasına aktaracak ve Konstanz'a gidecektik.

Sabah Kloten Havalimanında, ilk Cenevre uçağına bindik. Oraya vardığımızda, daha sabahın 7.30'u idi. Programa göre saat 8.25'de çalışmaya başladık.

Bizi karşılayıp bürosunda konuk eden Monsieur Anjel (kimisi de Herr Engel diyordu), değerli ve deneyimli bir metal konstrüktörü idi. Orta boy bir üretim firmasının da sahibiydi. Sıska denebilecek kadar zayıf ve ufak tefekti. Yetmiş yaşını aşmıştı. Franz'ın anlattığına göre iyi bir aile babasıydı ama, bu özelliği, bir değil iki genç metresi olmasına engel değildi.

Üç saat kadar çalıştıktan sonra, yaklaşık saat 11.30'da, ben bir sigarayı daha dudaklarıma yerleştirip kibriti çaktım (Ah ah, yıl 1959, çok içerdim o zaman mereti). O anda Anjel elimi tutup dedi ki. "İçmeyin artık yemek sonuna kadar.. Öğlen yiyeceğiniz nefis yemeklerin tadını alamayacaksınız."

Hatırımı kırmayıp, kibriti söndürdüm. Saat 12.45'de, öğle yemeğine oturduk. Göl kenarında, şato gibi bir yerdeydik. Anjel iki gün önce oraya gidip, yemek ve şarapları seçmişti. Buna da karşın aşçıbaşı, külahını sallayarak geldi. Anjel ile on dakika kadar sofranın son durumunu görüştüler.

Çeşitli peynirler, soğuk etler ve füme balıklar sofrayı donattı. Bilmem kaç derecede soğutulmuş beyaz şarap şişeleri açılmaya başlandı. Ev sahibi Anjel, tadacağı şaraptan bir ufak yudum alıp ağzında gezdiriyor, önce gözlerini kapatıyor sonra aralıyor, sanki çocukluğunu anımsıyor gibi, derin derin uzaklara bakıyordu. Reddettiği şişeler de oluyordu. Sofradaki yedi kişiye yarımşar kadeh şarap dağıtıldıktan sonra o şişe kaldırılıyor, yeni şişeden temiz kadehlerle tadılıyordu.

Yemek sürdü de sürdü. Sonunda ortaya, bir büyük tepsi içinde, soslanmış kuşlara benzer bir yemek geldi. Gümüş çamaklar içinde parfümlü sular dağıtıldı. Herkes tepsideki pişmiş yaratıklara, elle daldı. Ben de öyle yaptım. Üçüncü minik kuşu yediğimi sanıyordum ki Anjel bana döndü sordu: "Kurbağaları beğendiniz galiba..."

Öğleden sonraki çalışma seansını da bitirdik. 22 uçağıyla Zürich'e döndük. Hafif bir akşam yemeğinden sonra Konstanz'a yollandık. Ama yollanmakla kaldık, çünkü Franz Winterthur'dan geçerken, arabasını Parkotel'e sürdü. Bana da "Benim burda bir sevgilim var. Onu atlayıp geçemem. Bir saat kalır gideriz" dedi.

Gerçekten de güzel bir mamidilerden biri, Franz'ı güler yüzle karşıladı. Ve o kadar.. Franz'ın "sevgilim" dediği kızdan göreceği lütuf, yalnız ve yalnız bu güler yüzdü. Elini bile tutturmuyordu. Ama bizim Casanova sabırlıydı. Dil döküp duruyordu. Yorgundum. Barın sabahın saat dördündeki kapanışına kadar, Franz'ı kaldırıp yola çıkaramadım. Üstelik ertesi sabah sekizde, Almanya'da iş toplantısına katılacaktık. (...)

(*Yaşamın Sevinci*, 1997)

/ Büyükler İçin Masallar - Önder Otçu / Boğaziçi'nden Uzay'a (Cumhuriyet Kitap, 28.10.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Önder Otçu / Aydın Boysan'dan 'Yıl: 2046 Uzay Anıları' (Cumhuriyet Kitap, 26.10.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Yüzler ve Yürekler (Cumhuriyet Kitap, 7.3.2002), Metin Fındıkçı / Aydın Boysan Bu Kez Dostlarına Yöneltmiş Bakışlarını - Yüzler ve Yürekler (Cumhuriyet Kitap, 9.5.2002), Ahmet Günbaş / Aydın Boysan'dan Yine Hayata Dair Bir Kitap: Aynalar (Cumhuriyet Kitap, 12.12.2002).

Yılmaz Boyunağa

BOYUNAĞA, Yılmaz

Romancı (D. 1 Haziran 1935, Kırklareli - Ö. 10 Ekim 1995, Samsun). Zonguldak Mehmet Çelikkol Lisesi (1956), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1960) mezunu. Bursa (1960-62), Yozgat (1964-65) liseleri ile Balıkesir (1965-72), Samsun (1972-75) Eğitim Enstitülerinde tarih öğretmeni ve idareci, 1979'dan itibaren Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim görevlisi olarak görev yaptı.

Yazıları *Tercüman* (1973-80) ve *Türkiye* (1976-82, 1985-87) gazeteleri ile *Türk Edebiyatı* (1986) ve *Sur* dergilerinde yer aldı. Tarihî roman ve incelemeleriyle tanındı. *Türkiye* gazetesinde tarih yazarlığı yapan Boyunağa, bu gazetenin yayımladığı *Rehber Ansiklopedisi*'nin yayın kurulu üyeliğinde bulundu. Evli ve iki çocuk sahibiydi.

ESERLERİ:

ROMAN: *Kırık Hançer* (1977), *Denizler Ejderi* (1982), *Malazgirt'in Üç Atlısı* (1985), *Hazin Göç* (1987), *Zafer Rüzgârları* (1988), *Kan ve Gül* (1988).

ÇOCUK ROMANI: *Tufan* (1985), *Ateşteki Gül Bahçesi* (1985), *Gümüş Kemer* (1985), *Yankılı Kayalar* (1985), *Çocuk Satıcı* (1985), *Korsan Peşinde* (1985), *Altın Yapraklar* (1985), *Vahşiler Adasındaki Macera* (1985), *Nehirdeki Sandık* (1985), *Prensin Çilesi* (1985), *Hilal Uğruna* (1990), *Endülüs Şahini* (1990), *Hint Sularında* (1991), *Korkusuz Cengaver* (1991), *Fetih Sancakları* (1992), *Doğuştan Aslan* (1992).

İNCELEME: *Türk-İslâm Sentezi* (1970), *Fetih Sancakları* (1982), *İslâm Tarihi* (1985).

Ayrıca ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (Tarihi Romanların Yazarını Halistin Kukul Anlattı: Yılmaz Boyunağa Hoşgörü Timsaliydi, s. 135-138, 2000).

BOZ, Duran

Bkz. ERİNÇ, Ömer

BOZ, Sergül

Şair. 28 Mart 1973, Mustafa Kemal Paşa / Bursa doğumlu. İlköğrenimini aynı yerde tamamladı. Şiirle ortaokul yıllarında tanıştı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1994) mezunu. Öğretmen olarak Ankara'nın bir köyünde, Çubuk'ta, İstanbul'da görev yaptı. *Karşı Sahilin Martısı* (2002) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Sergül Boz / Karşı Sahilin Martısı (2002).

BOZACI, Arif

Şair. 1944, Priştine / Kosova doğumlu. İlk, orta ve liseyi bitirdiği Priştine'de Yüksek Pedagoji Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu (1968). Priştine Belediyesi, *Tan* gazetesi ve *Çevren* dergisinde çalıştı. Şiirleri Makedonya ve Kosova'da yayımlanan Türkçe gazete ve dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Barış Kuşu (1975), *İlkyaz Sürgünü* (1982).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000).

BOZARSLAN, Mehmet Emin

Yazar, çevirmen. 15 Eylül 1934, Lice / Diyarbakır doğumlu. Medrese öğrenimi görerek yetişti. Türkçeyi sonradan, okuma yazmayı takvim yapraklarını okuyarak öğrendi. İlkokulu dışarıdan bitirdi. Yine dışardan sınavlara girerek müftü oldu (1956).

Diyarbakır'ın Hani, Kulp ilçeleri ile Malatya ve Şarköy'de müftülük görevlerinde bulundu (1956-69). İki defa görevden alındı. Bir süre Arkın yayınevinde, sonra *Günaydın* gazetesinde çalıştı. 1961-71 yılları arasında *Cumhuriyet Ansiklopedisi* yazı kurulunda yer aldı. Çalışmalarını, 1979 yılında yerleştiği İsveç'te sürdürdü.

"Doğu'nun Sorunları' 36 yıl aradan sonra hiçbir düzeltme ve ekleme yapılmadan hazırlanan ikinci baskısıyla raflardaki yerini aldı. Doğu'yu ekonomik, kültürel, sosyal ve ekonomik açıdan geniş kapsamlı ve istatistiklerle ele alan çalışma, bölgenin politik ve ekonomik gerçeklerini ayrıntılarıyla görmemizi sağlıyor. Kitap, Doğu'nun sorunlarını tarihsel bir süreç içerisinde değerlendirmemizi sağlayan önemli bir belge niteliğinde." (Asuman Memen)

ESERLERİ:

İNCELEME: *Allah'a İnan* (1960), *İslâmiyet Açısından Şeyhlik Ağalık* (1964), *Gerçekler Konuşuyor* (1965), *Doğunun Sorunları* (1966), *Hilafet ve Ümmetçilik Sorunu* (1967), *Kürtçe Alfabe* (1968), *Savaşan Lübnan* (1976), *Torbalık Bilim* (İlme Türik, 1989).

ÇEVİRİ: *Memuzin* (Ahmedi Hani'den, halk hikâyesi, 1968), *Sosyal Devrimler, Ulusal Savaşlar* (Nehru'dan, 1970), *Şerefname* (c. 2, Şeref Han'dan, 1971), *Mervani Kürtleri Tarihi* (İbnü'l-Ezrak'tan, 1975), *Mahabat Kürd Cumhuriyeti* (William Eageleton'dan, 1976),

SÖZLÜK: *Kürtçe-Türkçe Sözlük* (1978).

HİKÂYE-MASAL: *İçerdekiler ve Dışardakiler* (1974), *Anarşistler* (1977), *Meyro* (Ayrıca Kürd hayvan masallarından derlenen beş kitap 1979), *Kral Zoro* (1981), *Kavalcı Kurt* (1982), *Kez Hatun* (1982), *Farelerin Başarısı* (1984), *Gugık* (1985), *Gülsün Gelin* (Büka Gulsün, 1990), *Çekirge Hoca* (Mela Kuli, 1991), *Rüstem Kâhya'nın Şerefi* (1992).

DERLEME: *Melaye Meşhur* (Ünlü Hoca, Nasreddin Hoca fıkralarına benzeyen Kürtçe fıkralar, 1986).

GEZİ: *Savaşan Lübnan* (1976).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 391), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Asuman Memen / Radikal Kitap (2.5.2003).

BOZBAŞ, Fahri

Yazar. 19 Ekim 1956, Zonguldak doğumlu. Zonguldak Mehmet Çelikel Lisesi, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler mezunu. Zonguldak'ta maden işçisi olarak çalıştı. Yazıları 1995'ten itibaren *Evrensel* (Yeni Evrensel) gazetesinde yayımlandı. Türkiye Yazar-

Fahri Bozbaş

lar Sendikası ve Çağdaş Drama Derneği üyesidir.

ESERLERİ (Deneme-İnceleme): *Göçük Mehmet'le Bacaağzı Sohbetleri* (1999), *Madenkeş Aileler* (2000).

HAKKINDA: Taci Bildik / Yeraltındaki Sese Kulak Verin (Yeni Evrensel gazetesi, 2.8.1999), Ruşen Hakkı / Bir Göçük Mehmet (Özgür Kocaeli gazetesi, 22.9.2000).

BOZBEYLİ, Ferruh

Devlet adamı, yazar. 21 Ocak 1927, Pazarcık / Kahramanmaraş doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Bir süre İstanbul'da avukatlık (1958-64) yaptıktan sonra politikaya atıldı. İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu (1961-77). Adalet Partisi grup başkan vekili (1961-62), TBMM başkan yardımcısı (1962-65) ve Meclis başkanı (1971), kurucularından olduğu Demokratik Parti genel başkanı (1971-77) oldu. Politikayı bıraktıktan (1978) sonra Türkiye İş Bankası yönetim kurulu üyeliği yaptı.

ESERLERİ: *Kalkınma ve Planlamada AP, Kalkınma ve Planlamada CHP, Kalkınma ve Planlamada Diğer Partiler, Parti Programları, Türkiye'de Siyasi Partilerin Ekonomik ve Sosyal Görüşleri* (1969), *Demokratik Sağ* (1976), *Birinci Cemre* (siyasi anılar, 1977), *Politika Sınavı* (1980), *Alca Siyaset* (2000).

BOZBEYOĞLU, Mehmet Hulusi

Şair, siyaset adamı (D. 1924, Niksar / Tokat – Ö. 1986). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Bafra'da Cumhuriyet savcılığı yaptı. 10. dönemde Tokat'tan milletvekili seçildi. *Şafak Sökerken* (1982) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BOZBEYOĞLU, Salih Tüzün

Şair. 1936, Yalvaç / Isparta doğumlu. Küçük yaşta gözleri görme yeteneğini yitirdi. İzmir Körler Okulunu ve Ankara Devlet Konservatuarı Keman Bölümünü bitirdi. Milli Kütüphane Müdürlüğünde, Körlere Mahsus Kitaplar Bölümünün kuruluşunda, Ankara Radyosunun çocuk saatinde on altı yıl icracı ve öğretici olarak çalıştı. Özel makinesiyle, o dönemdeki bütün ilk ve ortaokul kitaplarını, ardından bazı kaynak kitapları körlere mahsus Braille sisteminde yazarak kütüphaneye kazandırdı. Millî Kütüphanede uzman iken emekli oldu (1988). New York'ta açılan (1958) 39 milletten 600 yarışmacının katıldığı uluslararası edebiyat yarışmasında *"Geceye Sesleniş"* adlı şiiriyle birinci oldu. *Rüzgâr Estikçe* (1962) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BOZDAĞ, Fahreddin

Çocuk edebiyatçısı. 1959, İnegöl / Bursa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İnegöl'de tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünde okudu. Meteoroloji, Çocuk Esirgeme Kurumu başta olmak üzere çeşitli kuruluşlarda çalıştı. Gazetecilik, yayıncılık ve çocuk kitapları editörlüğü yaptı. Şiir, masal ve öykü yazdı.

ESERLERİ (Çocuk öyküsü): *Şimdi Kime Teşekkür Edeyim* (1991), *Kırmızı Havucu Kim Yiyecek* (1991), *Dediğimi Anladın mı* (1991), *Ali Dayının Çiftliği* (1991), *Serçeciğin Kahvaltısı, A B'den Önce Gelir, Gökkubbenin Altında, Yakında Okula Gideceğim, Bir Elimde Beş Parmak, Üç Beşten Büyük mü.*

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

BOZDAĞ, İsmet

Şair, tarih araştırmacısı. 1916, Bursa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Bursa'da yaptı. Yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi ve Gazetecilik Enstitüsünü bitirerek (1952) tamamladı. Memurluk, gazetecilik (*Son Posta, Günaydın, Hürriyet* ve *Tercüman* gazetelerinde) yaptı. Ticaretle uğraştı. Emekliye ayrıldıktan sonra da çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

İlk şiiri, *Kültür Haftası* dergisinde (1936) çıktı. Daha sonra radyofonik oyunlar yazdı, yazdığı oyunları radyoda yayımladı (1940-52). Yakın tarihin karanlıkta kalmış gerçeklerini kurcalayan ve yankılar uyandıran araştırmalarıyla tanındı. *Üçüncü Çözüm: İslâmiyetin Sosyo-Ekonomik Modeli* adlı eserinin İngilizcesi Türkçesinden önce basıldı. Yazılarını *Kültür Haftası, Yücel, Hamle, Varlık, Vatan, Son Posta, Tasvir, Yeni İstanbul, Zafer, Hürriyet, Günaydın, Güneş, Tercüman, Milliyet* vd. gazete ve dergilerde yayımladı.

"1980 yılının kanlı günlerinde, gençliğin birbirine düşürülmesi karşısında duygularını ve düşüncelerini yansıtma gereğini duyar Bozdağ. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e değin geçen süreçte yaşananları irdeler. Cumhuriyetten sonra Batı'ya körü körüne bağlılığı eleştirir. İsmet Bozdağ şiirde, Divan Şiiri'nin sesini korumaya çalışırken, sesin önemini öne çıkarıyor. Güzel, etkili söyleşiler yakalıyor." (Hasan Akarsu)

İsmet Bozdağ

ESERLERİ:

ŞİİR: *Üç Mum Yandı* (1936), *Gönderilmemiş Mektuplar* (1941), *Beyaz Mektuplar* (2003).

ARAŞTIRMA: *Başvekilim Menderes* (Bayar'la birlikte), *Atatürk ve Eşi Latife Hanım* (1972), *Bir Çağın Perde Arkası* (1972), *Atatürk, İnönü, Bayar Çekişmeleri* (1974), *Atatürk'ün Sofrası* (1974), *Abdülhamid'in Hatıra Defteri* (1975), *Demokrat Parti ve Ötekiler* (1976), *Atatürk'ün Metodolojisi* (Bayar'la birlikte, 1978), *The Third İdea: The Veiting For* (1979; Türkçesi: *Üçüncü Çözüm: İslâmiyetin Sosyo Ekonomik Modeli* adıyla, 1984), *Atatürk'ün Anıları* (1980), *Kemal Tahir'in Sohbetleri* (1980), *Sovyet Marksizmi, Çin Marksizmi ve Türkiye Gerçekleri* (1988), *Atatürk'ün Evrensel Boyutları* (1988), *Bir Darbenin Evrensel Boyutları* (1988), *Bir Darbenin Anatomisi / 27 Mayıs İhtilali* (1991), *İnsanlığın Son Çerçevesi* (1992), *Demirkırat Aldatmacası* (1992), *Basın İstibdadı* (1992), *Paşaların Kavgası* (1993), *Harem Penceresinden Sultan Abdülhamid* (1993), *Değişim Şafağı* (1994), *Türkiye'de ve Dünya'da Basın İstibdadı* (1994), *Mustafa Suphi'yi Kim Öldürttü* (1994), *Osmanlının Son Kahramanları* (1995), *Abdülhamid'in Eşi Pesendun Hanım'ın Anıları* (1996), *Kültür İhtilalimiz* (1999), *Derin Devlet Cehenneminde Düşünmek Can Bahası* (2001), *Atatürk'ün Başyaveri Salih Bozok Anlatıyor Latife ve Fikriye – İki Aşk Arasında Atatürk* (2005).

ANTOLOJİ: *Divan Edebiyatında Aşk ve Çapkınlık Şiirleri* (1996).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Derin Devlet Cehennemine Düşünmek Can Bahası (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Hasan Akarsu / Şiir-Den / İzler (2004).

BOZDAĞ, Kâmil

Bürokrat, şair (D. 1914, Mucur / Kırşehir – Ö. 1993, Ankara). İlkokulu Mucur'da tamamladı, ardından öğretmen okulunu bitirdi ve öğretmen oldu (1938). 1963-65 yılları arasında Mucur Belediye Başkanlığı görevinde bulundu. İki dönem milletvekili genel seçimlerine katıldı, seçilemedi. Mucur'un imarında bü-

yük katkısı oldu. Çeşitli derneklerin kuruculuğunu yaptı. 1968'de emekli olarak Ankara'ya yerleşti. Bozdağ Yayınlarını kurdu. Genelde içli ve lirik anlatımlı olan şiirlerinde hak, millet, memleket, bayrak, tabiat ve insanlık konularını işledi. Öğrencilik yıllarında halk şiiri tarzında şiirler yazmaya başladı. Hece veznini kullandığı şiirlerini genellikle dörtlükler; bazen de beyitler halinde yazdı.

ESERLERİ (Şiir):

Yurda And (1946), *İstiklâl Destanı* (1950), *Nurdan Damlalar* (1952), *Türküm Müslümanım* (1952), *Yakarı* (1984), *Sevgi Dünyası* (1984), *Gönül Sultanım* (1988), *Hak Yolu* (1988).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖB-BİŞKA (c. 1, 1975), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BOZDAĞ, Muhammed

Araştırmacı-yazar. 1967, Akçaabat / Trabzon doğumlu. Kastamonu İnebolu Lisesi, ODTÜ Kamu Yönetimi Bölümü (1990) mezunu. Yüksek lisans tezini Hacettepe Üniversitesinde *"Yasama Sürecinde Verimlilik: TBMM Örneği"* konusunda hazırladı. Doktora tezini Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"AİHM Kararları Çerçevesinde Türkiye'de Siyasi Partilerin kapatılması Rejimi"* konusunda tamamladı. Bu tez *Türkiye'de Siyasi Parti Kapatma: Laiklik Bölücülük Sonunu* adıyla basıldı. 1992 yılından itibaren yasama uzmanı olarak çalıştığı TBMM'de yöneticilik yaptı.

Köprü, Zafer, Moral, Yeni Dergi, Genç Yıldız gibi muhtelif gazete ve dergilerde çok sayıda makalesi yayımlandı. Kişisel gelişim, motivasyon ve başarı stratejileri odaklı seri radyo ve televizyon programları hazırladı ve sundu. Kurucuları arasında yer aldığı Kültürlerarası Araştırma ve Dostluk Vakfının 1999-2001 yıllarında başkanlığını yürüttü. Çeşitli il ve ilçelerde konferanslar, kişisel gelişim seminerleri verdi.

ESERLERİ:

Düşün ve Başar (1999), *Ruhsal Zeka* (2000), *İstemenin Esrarı* (2003), *Türkiye'de Siyasi Parti Kapatma: Bölücülük Laiklik Sorunu* (2004), *Sonsuzluk Yolculuğu* (2005).

HAKKINDA: Nejat Sezik / Değişim Kuşağının Öncüleri (2000).

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

BOZFIRAT, Ayhan

Hikâye ve roman yazarı (D. 1932, İstanbul - Ö. 30 Aralık 1981). Asıl adı Ayhan Köksal. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Bitirdiği fakültede Ceza ve Ceza Usûl Hukuk Kürsüsü asistanı olarak çalıştı. Bir süre Paris'te bulundu. Dönüşünde avukatlık yaptı. Hikâyelerinde kent insanının psikolojik açmazlarını konu aldı. Paris'teyken yazdığı hikâyelerini ilk kitabı *İstasyon*'da (1971) topladı. Yazar, *İstasyon*'da toplumu, insanları, olayları anlatırken bilimsel yöntem ve çalışmalarının sağladığı bir yoğunluk içindedir. Sorunlara yaklaşımında olgulardan yola çıkan gerçekçi bir soyutlamaya varmış ve geniş bir açıya yönelmiş görünür.

"Ayhan Bozfirat, duru, akıcı bir dil ve üslupla ördüğü, sürükleyici konuşmalarla oluşturduğu hikâyelerinde belki sizi, belki bir büyüğünüzü, belki bir sevdiğinizi ama mutlaka tanıdığınız birini anlatıyor; hem de bugüne değin hiç göremediğiniz, sezemediğiniz yönleriyle." (Fatma Oran)

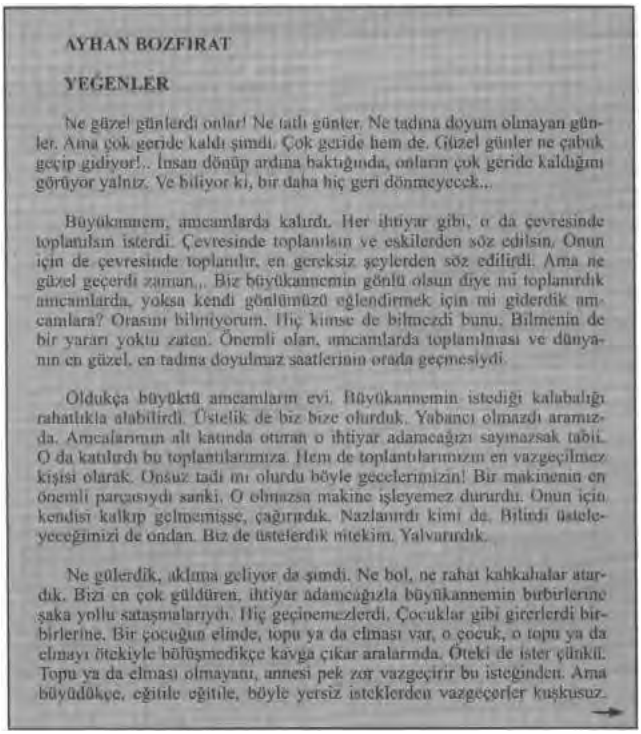
Ayhan Bozfirat

ESERLERİ:

HİKÂYE: *İstasyon* (1971), *Fırıldak* (1972), *Sokak Lambaları* (1980), *Bütün Hikâyeleri* (1999).

ROMAN: *Osman* (çocuk romanı, 1972), *Dört Yol Ağzındaki Ev* (1976), *Bütün Hikâyeleri* (2000).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Fatma Oran / Bütün Hikâyeleri (Cumhuriyet Kitap, 20.1.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 4 (2001).

AYHAN BOZFIRAT

YEĞENLER

Ne güzel günlerdi onlar! Ne tatlı günler. Ne tadına doyum olmayan günler. Ama çok geride kaldı şimdi. Çok geride hem de. Güzel günler ne çabuk geçip gidiyor!.. İnsan dönüp ardına baktığında, onların çok geride kaldığını görüyor yalnız. Ve biliyor ki, bir daha hiç geri dönmeyecek...

Büyükannem, amcamlarda kalırdı. Her ihtiyar gibi, o da çevresinde toplanılsın isterdi. Çevresinde toplanılsın ve eskilerden söz edilsin. Onun için de çevresinde toplanılır, en gereksiz şeylerden söz edilirdi. Ama ne güzel geçerdi zaman... Biz büyükannemin gönlü olsun diye mi toplanırdık amcamlarda, yoksa kendi gönlümüzü eğlendirmek için mi giderdik amcamlara? Orasını bilmiyorum. Hiç kimse de bilmezdi bunu. Bilmenin de bir yararı yoktu zaten. Önemli olan, amcamlarda toplanılması ve dünyanın en güzel, en tadına doyulmaz saatlerinin orada geçmesiydi.

Oldukça büyüktü amcamların evi. Büyükannemin istediği kalabalığı rahatlıkla alabilirdi. Üstelik de biz bize olurduk. Yabancı olmazdı aramızda. Amcalarımın alt katında oturan o ihtiyar adamcağızı saymazsak tabii. O da katılırdı bu toplantılarımıza. Hem de toplantılarımızın en vazgeçilmez kişisi olarak. Onsuz tadı mı olurdu böyle gecelerimizin! Bir makinenin en önemli parçasıydı sanki. O olmazsa makine işleyemez dururdu. Onun için kendisi kalkıp gelmemişse, çağırırdık. Nazlanırdı kimi de. Bilirdi üsteleyeceğimizi de ondan. Biz de üsteler dik tekim. Yalvarırdık.

Ne gülerdik, aklıma geliyor da şimdi. Ne bol, ne rahat kahkahalar atardık. Bizi en çok güldüren, ihtiyar adamcağızla büyükannemin birbirlerine saka yollu satışmalarıydı. Hiç geçinemezlerdi. Çocuklar gibi girerlerdi birbirlerine. Bir çocuğun elinde, topu ya da elması var, o çocuk, o topu ya da elmayı öteki ye bölüşmedikçe kavga çıkar aralarında. Öteki de ister çünkü. Topu ya da elması olmayanı, annesi pek zor vazgeçirir bu isteğinden. Ama büyüdükçe, eğitile eğitile, böyle yersiz isteklerden vazgeçerler kuşkusuz.

Paylarına ne düştüyorsa ona razı olmayı öğrenirler. Büyüdükçe insanlar terbiyelenirler çünkü. Ama çocuklar terbiyesizdirler ne de olsa. İhtiyarlarda bu cins çocuk aslına bakılırsa. Ama başka türlü çocuk... Büyükannemle ihtiyar adamcağız çocuklar gibi dalaşırlardı. Biz de katılırdık gülmekten. Ama onlar elma için, top için kavga etmezlerdi elbet, onlar cenneti bölüşemezlerdi aralarında. Şimdi bile gülüyorum aklıma geldikçe... Büyükannem tapulu mülkü sanırdı cenneti. Sokmazdı ötekini. Çünkü namaz kılmıyordu ihtiyar. Büyükannem ise tam tersi. Beş vaktin hiçbirini kaçırmazdı. Kınardı ihtiyarı, "Alnı secdeye değmemiştir" derdi. İhtiyar da altta kalmazdı doğrusu. "Dedikoducuların yeri yok cennette. Sen dedikoducu bir kocakarısın" diye suçlardı büyükannemi. Bizim zor tuttuğumuz kahkahalarımız doldururverirdi odayı. Büyükanneme, "Büyükanne bak ne diyor, ne diyor" derdik onu kışkırtmak için. İhtiyar daha büyük annemin bir şeyler söylemesine fırsat vermeden, "Tabii ya, hanım kızını çekiştiriyorsun" derdi. "Hanım kızım" dediği yengemdi. Biz yengeme dönerdik hemen. "Yenge" derdik, "bak büyükannem seni çekiştiriyormuş." Aslında haklıydı ihtiyar. Büyükannem yengemi çekiştirirdi. En çok da yengemi yalancılığıyla suçlar, ona buna söyler dururdu. Gerçekten de yalan söylerdi yengem. Hem de ne olmadık yalanlar.. Kendine en ufak bir yarar sağlamayacak yalanlar. Hiç kimsenin aklına gelmeyecek türden yalanlar. Durup dururken, birinin kızını nişanlar, birinin oğlunu evlendirir, birine piyangodan para çıkarırdı. Neden uydururdu bunları? Belki kendi yaşamında yerine getiremediği değişiklik özlemini, yalan yoluyla başkalarında gerçekleştirmek. Belki de önemli bir haber vermek tutkusu. Herkes sever nedense, önemli bir haber ulaştırmayı. Yengem bunu yalanla yapardı. Biz yavaş yavaş inanmaz olmuştuk yengemin yalanlarına. Büyükannem hiç inanmazdı. Gene de yengemin verdiği ölüm haberlerine –ki, yengem sık sık ihtiyarları öldürürdü- kana kana ağlardı. İhtiyar adam, belki büyükannemin yengemi çekiştirdiğini bilmezdi de, büyükannemi kızdırmak için söylerdi bunları. (...)

(*Bütün Hikâyeleri*, 1999)

BOZGEYİK, Abdullah

Romancı. 1963, Gaziantep doğumlu. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Ana Bilim Dalı (1987) mezunu. Emlak Bankasında şube, bölge başkanlığı ve genel müdürlükteki çeşitli görevlerde on bir yıl çalıştı. 1998'de kendi isteği ile bankadan ayrılarak, bağımsız eğitim ve yönetim danışmanı olarak çeşitli danışmanlık, yazılım firmaları ve kişiler için proje bazlı çalışmalar yaptı. Üniversitelerin işletme yüksek lisans (MBA) programlarında yöneticilikle ilgili dersler verdi. 2003 Ekim ayından itibaren ise Bilgi Üniversitesi MBA programında öğretim görevlisi olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Krizleri Fırsata Dönüştürme* (2004).

ROMAN: *Plazalar Vadisi* (2005).

BOZGEYİK, Burhan

Gazeteci-yazar. 1957, Gaziantep doğumlu. İlkokulu doğduğu kentte bitirdi (1968). İmam-Hatip Lisesi (1975), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1979) mezunu.

Yükseköğrenimini tamamladıktan sonra girdiği Yeni Asya Yayınları ve *Yeni Nesil* gazetesinde gazeteci-yazar olarak çalıştı. 1993'ten itibaren günlük fıkra yazarlığını *Millî Gazete*'de devam ettirdi. Yazılarını ayrıca *Yeni Asya* (1976), *Köprü* (1977), *Akit* gazete ve dergilerinde yayımladı. *Akit* gazetesinin *Yakın Tarih Ansiklopedisi* yayın kurulu üyeleri arasında yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Mihrünnisa Abdülhak* (1979), *Bütün Cepheleriyle İran Meselesi* (1981), *Kahramanlar Geçiyor* (1986), *Zaferlerimiz* (1986), *Onlar da Çocuktu* (1986), *Körfez Üzerine Oyunlar* (1991), *Güneydoğu Üzerine Oynanan Oyunlar ve Bediüzzaman'ın Mesajı* (1992), *Kim Cumhuriyetçi / Mustafa Kemal mi, Bediüzzaman mı* (1993), *İslâm Birliği Üzerine Oynanan Oyunlar* (1993), *Kemalist Eğitim ve Din Düşmanlığı* (1993), *Meşhurların Son Anları* (1993), *İstiklal Harbinde Gaziantep* (1994), *Bize Nasıl Zulmettiler?* (1994), *Bediüzzaman Said Nursi* (1995), *Zulme Boyun Eğmeyenler* (1995), *İslâm Dünyasını Saran Ateş Çemberi* (1995), *Son Oyunların Perde Arkası* (1995), *Çerkez Ethem* (1995), *Gençlik ve Ölüm* (1995), *Doğru Tarihe Doğru* (1996), *M. Kemal'e Karşı Çıkanlar* (1996), *Oniki İmam ve Alevilik* (1999), *Güzel Ahlak Mesut Hayat* (1999), *Hac ve Umre Duaları* (2002).

SÖYLEŞİ: *Zulmetten Nura Hicret* (1980), *İslâmın İktisadî Görüşü* (Prof. Sabahattin Zaim'le, 1981), *Dil Dâvâsı* (Prof. F. Kadri Timurtaş'la, 1981), *Afganistan'dan Türkiye'ye* (1981), *Örtünmek İstiyorum* (1987), *Uzmanların Gözüyle Osmanlıca* (1987).

BOZKURT, Ayhan

Şair. 6 Haziran 1971, Amasya doğumlu. Çorum Atatürk Lisesi mezunu. Uludağ Üniversitesi Felsefe Bölümündeki öğrenimini tamamlamadı. Mimar Sinan Üniversitesinde iki yıl modellik yaptı. *Hişt* ve *Öküz* dergilerinin yayın kurullarında yer aldı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

Yazmanın bir bedel ödeme olduğunu söyleyen Ayhan Bozkurt'un şiirlerinin ana izleği korkudur. Bu konudaki görüşlerini şu sözlerle dile getirir:

"İyi olmanın bir faydası yok. Hep derler ya, dünyayı güzellik kurtaracak. Dünyayı güzellik falan kurtarmayacak. Bu asla karamsar bir düşünce değil. Korkunun bittiği anda çok yaşanılası bir dünyanın var olacağı da söylenemez. Dolayısıyla korku, şiddet, acı ve hüzün hep var olacaktır. İyinin var olduğu gibi. Benim şiir serüvenim ona yönelik olduğu için, korkunun bitmesi beni mutlu kılmaz."

Şiirleri *Hişt*, *Gösteri*, *Öküz*, *Göçebe*, *Atika*, *Yeni Biçem* vd. dergilerde yer aldı. *Güldüşü Tangolar* adlı oyunu 1997'dc MSÜ Oditoryumunda sahnelendi. İlk kitabı *Ömür Ölümün Önsözü* ile 1995 Rıfat Ilgaz Cide Edebiyat Ödülü'nü aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Ömür Ölümün Önsözü (1990), *Sel* (1992), *İkinci Yürek* (1993), *Mor Kitap* (1997), *28 Numaralı Oda* (1998), *Şehir Soyuldu* (1999), *Aşk Bir Deniz Rüyası* (1999), *Al Sana Aşk* (2002).

HAKKINDA: Ahmet Ümit / Ayhan Bozkurt'la '28 Numaralı Oda' üzerine (Cumhuriyet Kitap, 3.9.1998), Deniz Durukan / Dünyayı Güzellik Kurtarmayacak (söyleşi, 1. 6.2000), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Mehmet Çetin / Tanzimat'tan Bugüne Türk Şiiri Antolojisi (c.4, 2002).

Ayhan Bozkurt

BOZKURT, İsmail

Yazar, siyaset ve devlet adamı. 1940, Boğaziçi köyü / Larnaka / Kıbrıs doğumlu. Magosa Namık Kemal Lisesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi İdari İlimler Bölümü mezunu (1962). Kıbrıs'ta toplumsal karmaşa bitince siyasete atıldı (1967). Türk Cemaat Meclisi üyeliği ve başkanlığında bulundu. Üç dönem milletvekilliği, 1985 koalisyon hükümetinde Turizm ve Kültür Bakanlığı yaptı. 1995 yılında politikayı bıraktı ve Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezinin başkanlığını üstlendi. Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi KKTC temsilcisi, KIBATEK başkanı ve *Turnalar* dergisinin yayın yönetmeni olarak çalıştı.

"Bu roman... roman kaygısından öte... üzerine Kıbrıs sorununun tüm yönleriyle abandığı bir eser... Ve bu sorunu çok yakından yaşayan yazarının da yansız olması çok güç... Nitekim Bozkurt da olamıyor... Yazar romanda, yarattığı kişiler(in)den sanki daha güçlü..." (Neriman Cahit)

ESERLERİ:

GEZİ: *Kızıl Meydanda Bir Uçak.*

ROMAN: *Yusufçuklar Oldu mu?* (Lefkoşa, 1991), *Mangal* (Lefkoşa, 1995), *Bir Gecede.*

ARAŞTIRMA: *Türkiye'de Özelleştirme* (ortak kitap, 1996).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 13-17 Kasım 2000* (2000).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002), Neriman Cahit / Bir Gecede Romanına Gelince (Yenidüzen gazetesi, 8.6.2005).

BOZKURT, Kâmil

Şair (D. 1912, Elbistan / Kahramanmaraş - Ö. 1982, Elbistan). Hayatıyla ilgili yeterli bilgi yoktur. Henüz beş yaşında iken babasını kaybettiğinden öğrenimini sürdüremedi. Geçimini esnaflıkla (köşkerlikle) sağladı. Ömrünün sonuna kadar şiirle ilgisini sürdürdü.

Şiir yazmak için özel bir defter tutmadı. Özel bir kağıt da kullanmadı. Elinde bulunan tütünü, tabakasına boşaltarak tütün kâğıdına şiirler yazdı. Öldüğünde iki telis (küçük çuval) şiir bırakmıştı. Bu şiirlerin bir bölümü 1950'de *Bozkurt'un Sesi ve Şiirleri* adıyla yayımlandı.

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

BOZKURT, Mahmut Esat

Devlet adamı (D. 1892, Kuşadası Ö. 15 Aralık 1943, İstanbul). Soyadı kanununda sonra Atatürk tarafından kendisine Bozkurt soyadı verildi. İlköğrenimini Kuşadası ve İzmir Yusufpaşa Rüştiyesinde, lise öğrenimini İzmir ve İstanbul idadilerinde tamamladı. İstanbul Hukuk Mektebini 1911'de bitirdi. 1912'de hukuk öğrenimini ilerletmek amacıyla İsviçre'ye gitti. Burada önce Lozan, sonra Fribourg üniversiteleri Hukuk fakültelerinde öğrenim gördü. Doktora sınıf ve kurlarını da bitirdikten sonra hukuk doktoru diploması aldı. Doktorada *"Osmanlı İmparatorluğunun Omuzlarına Yükletilmiş Olan Kapütilasyonların Türkler Tarafından Tek Taraflı Olarak Kaldırılması Hukuka Aykırı Değildir"* tezini savundu. Lozan'da kurulan Türk Talebe Cemiyetinin başkanlığını yaptı. 1919'da birkaç arkadaşıyla Millî Mücadeleye katılma kararı alarak Cenevre'den Türkiye'ye döndü ve Kuşadası-İzmir-Aydın bölgesinde zeybeklerle birleşerek işgalcilere karşı mücadele etti.

Mahmut Esat Bozkurt

23 Nisan 1920'de TBMM kurulunca Ankara'ya geldi. I. dönem İzmir milletvekilliğine seçildi. 1922'de Rauf Orbay kabinesinde 1923'e kadar İktisat Bakanlığı yaptı. Kurtuluş Savaşı sonrası Atatürk'ün isteği üzerine İzmir'de ilk kez "Millî İktisat Kongresi"ni topladı. Kasım 1924'te Adliye bakanlığa getirildi. Yeni sistemin hukuk alanındaki ilk inkılâplarını Adliye bakanı olarak gerçekleştirdi. Medeni Kanun, Ceza Kanunu, İcra İflâs Kanunu, Deniz ve Kara Ticaret Kanunları, Şapka İnkılâbı Kanununun hazırlanıp kabulü, Adlî Kaza Organının ıslahı ve Ankara Hukuk Mektebinin açılışında payı büyük oldu. "Bozkurt-Lotüs Davası"nın Lahey Uluslararası Adalet Divanına aksetmesi üzerine bu davada Türkiye'yi temsil etti ve Türkiye lehine sonuç aldı. Ankara Hukuk Mektebinde Devletler Umumi Hukuku, Siyasal Bilgiler Okulunda Anayasa Hukuku profesörlüğü yaptı. 1941'de görevinden istifa ederek ayrıldı. Ölümüne kadar İzmir milletvekili olarak görev yaptı. İstanbul'da kaldığı otel odasında *Yeni Sabah* gazetesine günlük makalesini hazırlarken beyin kanaması geçirerek öldü. Cenazesi Kuşadası'na getirilerek burada gömüldü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Lotüs-Bozkurt Davasında Türkiye-Fransa Müdafaası* (1927), *Türk Köylü ve İşçilerinin Hakları* (1929), *Devletlerarası Hak* (1940), *Atatürk İhtilâli* (1940, 1967), *Aksak Timur'un Devlet Politikası* (1943, 2005).

ÇEVİRİ: *Avrupa ve Amerika Devletler Umumî Hukuk Mebdeleri* (K. Strupp'tan, 1929).

HAKKINDA: Mehmet Zeki / Türkiye Teracimi Ahval Ansiklopedisi (c. II, 1929), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

BOZKURT, Muhsin

Eğitimci-yazar. 1944, İstanbul doğumlu. Bakırköy Lisesi (1965), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1969) mezunu. *Tercüman*, *Bugün* gazeteleri ve Bedir Yayınevinde çalıştı. Dicle Öğretmen Lisesinde (1975-77) öğretmenlik, Erzurum Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde (1977) okutmanlık yaptı. Yazılarını *Yeni İstiklal*, *Türk Sesi* dergileri ile *Bugün* ve *Bâbıâlide Sabah* gazetelerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Kısâs-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefa (sadeleştirme, 1981), *Irmakların Dili* (oyun, 1984).

Muhsin Bozkurt

BOZKURT, Nahide

İslâm tarihi araştırmacısı. 1958 doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1984) mezunu. Doktorasını aynı yerde *"Halîfe Me'mun Dönemi ve İslâm Kültür Tarihindeki Yeri"* konulu teziyle tamamladı (1991). 1996'da doçent, 2003'te profesör oldu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi olarak görev yaptı. Makaleleri 2000 yılından itibaren *İslâmiyat*, *Gazi Üniversitesi Çorum İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *Dinî Araştırmalar* dergilerinde yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* için madde yazdı. İlgi alanı ilk dönem Abbasi halifelerinin din politikasıdır.

ESERLERİ:
Oluşum Sürecinde Abbasi İhtilali (2000), *Siyer* (Hz. Muhammed'in Hayatı, 2002), *Mu'tezile'nin Altın Çağı - Me'mun Dönemi* (2002).

BOZKURT, Osman

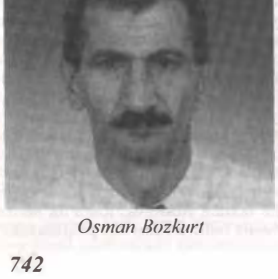
Şair ve yazar. 15 Haziran 1956, Artvin doğumlu. Maliye Meslek Lisesi (1973), Dokuz Eylül Üniversitesi İktisat Fakültesi (2000) mezunu. 1973'ten itibaren bir süre Maliye Bakanlığında memurluk yaptı. 1979'da memurluktan ayrılarak Ankara ve İstanbul'da serbest muhasebecilik, reklamcılık ve mali müşavirlik yaparak çalışmalarını sürdürdü.

Deneme, eleştiri ve şiirleri 1987'den bu yana *Dost* (yayın yönetmeni, 1987-89), *İnsancıl* (1993-96), *İskenderiye Yazıları, Gerçek Sanat* (yayın kurulu üyesi, 1994-97), *Varoş, Fayton, Cumhuriyet Kitap, Berfin Bahar* dergilerinde yayımlandı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

"Ozana göre, tarihin fotoğrafı kirli kalmıştır. Çünkü türküler mapusane avlusuna tutsak düşmüştür. Çağımızı sorgulayan ozan, 'nehirler kan/ nehirler toprak rengi/ köksüz ve sarhoş' demektedir. Ozan-yazar Osman Bozkurt, düşünceleriyle, eylemleriyle, duygularıyla uyumlu. Şiir gibi yaşıyor, yaşadığı gibi yazıyor. Toplumdaki tutarsızlıkları, çelişkileri başarıyla yansıtırken güzellikleri de sunuyor." (Hasan Akarsu)

ESERLERİ:
ŞİİR: *Kumdaki Resim* (1995), *Düşlerin Gölgesi* (2000).
DENEME-ELEŞTİRİ: *Değiniler* (1996).
SÖYLEŞİ: *Umutlu Söyleşiler* (1998).

HAKKINDA: Öner Yağcı / Kumdaki Resim (Kitap gazetesi, sayı: 52, Ocak 1996), Yılmaz Elmas / Osman Bozkurt ile Söyleşi (İskenderiye Yazıları, sayı: 4, Ekim 1996), Ruşen Hakkı / Umutlu Söyleşiler (Özgür Kocacli gazetesi, 4.1.1999), Nihat Ateş / Özgünlük Tanrıçasının Kurbanı Olmayan Şiirler (Sol gazetesi, 1.12.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Hasan Akarsu / Şiirlerden / İzler (2004).

Osman Bozkurt

Hüsamettin Bozok

BOZOK, Hüsamettin

Gazeteci-yazar. 20 Şubat 1916, İstanbul doğumlu. İstanbul 28. İlkokul, Davutpaşa Ortaokulu, Pertevniyal Lisesi (1934) mezunu. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesinden FRM Sertifikası (1937) aldı. Sarıyer Ortaokulu (1939) ve Haydarpaşa Lisesinde (1942-48) öğretmenlik yaptıktan sonra 1950'de Yeditepe Yayınlarını kurdu, *Yeditepe* dergisini çıkarmaya başladı (1952) ve bu faaliyetini 1984'e kadar sürdürdü.

Ayrıca İstanbul Şehir Operası (1963-70), İstanbul Devlet Operası (1970-72) ve İstanbul Şehir Tiyatrosunda (1974-75) basın müşavirliği yaptı. Son olarak Kültür Bakanlığı Telif Hakları müdürlüğü ve Komisyon üyeliği (1995-96) görevlerinde bulundu. Evlenmedi. PEN Yazarlar Derneği, Uluslararası Edebiyat Eleştirmenleri Derneği, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Edebiyatçılar Derneği, Basın Konseyi üyesidir.

İlk yazısı, 1936 yılında *Yeni Adam* adlı haftalık dergide çıkmıştı. Yazılarının yer aldığı belli başlı dergiler: *Yeni Adam* (1936-42), *Aylık Ansiklopedi* (1945-61), *Ses* (1938), *Yeditepe* (1958-84), *Yeni Ses, Yurt ve Dünya, Adımlar, Küllük, Pınar, Yığın, Yürüyüş* vb. Ayrıca *Meydan Larousse Ansiklopedisi*'nin tiyatro ve opera maddelerini yazdı. Gazeteciler Cemiyeti tarafından 1997 yılında kendisine Burhan Felek Hizmet Ödülü, Sinema Yazarları Derneğince de Onur Belgesi verildi.

"İlk yazılarından itibaren toplumcu bir yazın anlayışından yana olduğunu gösteren Bozok, o günün yazın tartışmaları içinde gerçekçi (realist) sanat anlayışının sözcülerinden biri olmuştur. Gerek kuramsal yazılarında gerekse eleştirel nitelikte değinmelerinde yazının toplumsal koşullarla bağlantısı üzerinde durmuş, sınıf ilişkilerine dönemin koşullarının elverdiği ölçüde değinmekten geri kalmamıştır. (...) Realizmi öteki akımlardan üstün bulan Bozok, üretim süreci içinde biçimlenen insan ilişkilerine dikkati çekmekten de geri kalmamaktadır. (...) Toplumcu eleştiri geleneğinin kurulmasında emek vermiş ilk yazarlardan biridir Hüşamettin Bozok. Ancak (...) koşullar Bozok'u yazıdan koparmıştır. O kadar ki, dergilerde yayımlanmış bir çok yazısını kitaplaştırmak gereğini bile duymamıştır." (Ahmet Oktay)

ESERLERİ:
Don Kişot (çocuklar için 1939), *Robenson Crousoe* (çocuklar için, 1939), *Emile Zola* (monografi, 1940), *Portreler* (Withman, Hugo, Tolstoy, İbsen, Mayakovski, J. London, Gorki, 1941).

HAKKINDA: Türkiye 1923-1973 Ansiklopedisi (1974), Türkiye'de Kim Kimdir (1977, s.64), Aziz Nesin Yıllığı (1977, s.794-799), Mehmet Seyda / Çocukluk Yılları (1980), Atilla Özkırımlı / Yenilikçi Bir Serbest Kürsü (Cumhuriyet, 23.3.1988), Alpay Kabacalı / Dergiye Adanan Yaşam (Cumhuriyet, 13.2.1989), Ahmet Oktay / Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları (1986) - Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993), Tarık Dursun K. / Hüsamettin Bozok "Son Dergici" (Varlık, sayı: 1091, Haziran 1994), Buket Aşçı / Hüsamettin Bozok İle Söyleşi: Uzun Bir Soluk (Milliyet Sanat, sayı: 438, 15.8.1998), Erdal Doğan / 1950'den 1984'e Yeditepe (TYS Edebiyat, sayı: 8, Haziran 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

BOZOKLAR, Kutsiye

Şair ve yazar. 1953, Mersin doğumlu. Deneme ve makale türü yazılarında Işık Kutlu imzasını kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Mersin'de tamamladı. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesinde okudu. Siyasal görüşlerinden dolayı 12 Mart döneminde yargılanıp iki yıla yakın hapiste kaldı. 1973'te İstanbul Şehremini'de meydana gelen silahlı bir çatışmada yaralandı. 12 Mart döneminde idam istemiyle yargılandı. İki yıl cezaevinde yattı. Şiirlerinde yaşanan toplumsal acıları, bitmeyen sorunları, özlemleri ve derin aşkları ele aldı. İnsan davranışlarındaki olumsuzlukları sergiledi. Düşünce özgürlüğünün gereklerine değindi.

ESERLERİ:
ŞİİR: *Kavga Düştü Payıma* (1998).
DENEME-İNCELEME: *Yaşama Dair*.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

BOZTAHTALI, İbrahim

Dil ve edebiyat araştırmacısı. 1972, Amasya doğumlu. Tam adı İbrahim İmran Öztahtalı. İlk ve ortaöğrenimini Gümüşhacıköy'de tamamladı. 1989'da başlayarak bir süre Karadeniz Teknik Üniversitesine devam etti. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölü-

mü (1994) mezunudur. Lisans tezi: "*Erzurumlu İbrahim Hakkı Divanı'nda Dil Araştırmaları*".

1994'ten itibaren Bingöl Lisesi ve Bingöl Kâzım Karabekir İlköğretim okulunda bir yıl Türkçe-Edebiyat öğretmenliği yaptı. 1995 yılında Uludağ Üniversitesi TDE Bölümüne okutman olarak atandı. 1997 yılında "*Lâmi'î'nin Şerh-i Dibâce-i Gülistan'ı* (İnceleme / Metin)" adlı yüksek lisans tezini UÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. 1999'dan itibaren UÜ Fen-Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü öğretim görevlisi olarak görev yaptı. *Lâmi'î Çelebi ve Lügat-ı Manzum* (2000) adlı bir basılı eseri vardır.

BOZTEPE, Halil Nihat

Şair (D. 1882, Trabzon - Ö. 17 Şubat 1949, Ankara). Mahalle sıbyan mektebi ve iki yıl ıslahhâne mektebinden sonra Trabzon Askeri Rüştiyesi ve İdadisinde okudu. Fransız Özel Frerler Okulunda Türkçe öğretmenliği yaptı, burada Fransızcasını geliştirdi. Ayrıca Farsça öğrendi. Trabzon ve İstanbul Düyun-u Umumiye teşkilatında çalıştı, orada Komiserlik Kalemi müdür yardımcılığına (1918) ve müdürlüğüne (1918) yükseldi, 1925'te kurumun lağvı üzerine görevi sona erince, Osmanlı borçları için Paris'e gönderilen kurulda yer aldı. Hizmetlerinden dolayı ödüllendirilerek Gümüşhane (1927) ve Trabzon (1931-49) milletvekili seçildi. Hiç evlenmedi. Fazla miktarda uyku hapı alıp intihar etmiş olarak evinde ölü bulundu. Cebeci Mezarlığında toprağa verilmiştir.

İlk olarak Fransızcadan çevirileri (1908) İstanbul gazetelerinde yayımlanmaya başladı. *Şehbâl* dergisinde ve *Vakit* gazetesinde çeviri romanları tefrika edildi. Yazdığı hiciv tarzı şiirlerini de ilk olarak 1908'de yayımladı. Meşrutiyet öncesi hükümet ve saray erkânını, ittihatçıları, ihtilâfçıları hicvetti. Yalnız bir ilmî araştırması yayımlandı. Bu, *Nedim Divanı* ve hayatı hakkında bir çalışmadır. Hicvi, Eşref ve Neyzen Tevfik gibi müstehcen bir niteliğe sahip değildir. Sonradan bestelenen aşk şiirleri de yazdı.

"Halil Nihad'ın, aruzu, Türkçeyi ustaca kullanan kalemi, şiir alanında hemen sâdece hiciv manzumeleri yazmada dikkatleri çekmiştir. Fakat bu alanda da, kelimelerin kaba ve müstehcen oluşundan değil, Fransızcadan tercüme ettiği Taraskonlu Tartaren gibi, dilin zarafetinden ve bu zarafet içinde iğneleyici gücünden faydalanmıştır." (Orhan Okay)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sihâm-ı İlham* (1921), *Mâhitâb* (1924), *Âyine-i Devran* (1924), *Ağaç Kasidesi* (1931).

ÇEVİRİ: *Taraskonlu Tartaren* (Alphonse Daudet'den), *Değirmenimden Mektuplar* (Alphonse Daudet'den).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Nedim Divanı* (1922; Ahmed Refik'in, M. Fuad Köprülü'nün yazıları ve Nedim-i Kadim'in şiirleriyle).

HAKKINDA: Kemalettin Şenocak / Yanardağ Şairimiz Halil Nihad Boztepe (tsz.), Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Mustafa Uzun / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 56 1992), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Sairleri (c. III, 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Orhan Okay / Büyük Türk Klâsikleri (c. 11, 2004), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

HALİL NİHAT BOZTEPE

ŞARKI

Birlikte bir akşam yine mey nuş edelim gel,
Cular gibi divane olub cuş edelim gel!
Bir an gamı ferdayı feramuş edelim gel,
Cular gibi divane olub cuş edelim gel!

Ey servirevan eyle hıram ince belinle,
Devreylesün cecramı felek heb emelinle,
Gel sun bana bir camı safa kendi elinle,
Cular gibi divane olub cuş edelim gel!

Ben şevk ile didarını ettikçe temaşa,
Sen göz süzerek eyle benim sabrımı yağma.
Bir ömre bedel olsun o bir lâhzai sevda,
Cular gibi divane olub cuş edelim gel!

BOZUKLU, Salim Halid

Şair, hikâye yazarı. 1945, Sorgun / Yozgat doğumlu. İlkokulu Sorgun'da, ortaokulu Ankara'da okudu. 1962'de başladığı gazeteciliği *Havadis* ve *Tasvir* gazetelerinde sürdürdü.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Vatan, Eşkiyaoğlu, Altın Mezar, Şehirde Kan Var, Yaylanın Güzeli, Bir Doktor Ağlıyor, Koca Dağın Öfkesi.*

ŞİİR: *Kağnı ve Selam* (1978).

HAKKINDA: TDOE - TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BOZYEL, İbrahim

Şair ve yazar, hukukçu (D. 9 Kasım 1952, Iğdır - Ö. 23 Mayıs 1998). İlk ve ortaokulu Iğdır'da, liseyi İstanbul Kabataş Erkek Lisesinde tamamladı (1969). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi (1974) ve 1976 yılında Iğdır'da avukat olarak çalışmaya başladı. Memleketi Iğdır'a giderken trafik kazasında hayatını kaybetti. Türkiye Yazarlar Birliği üyesi, Azerbaycan Türk Kültürünü Tanıtma Derneği başkanı idi.

1982'den beri çıkan *Kardeş Edebiyatlar* adlı derginin sahipliğini üstlendi, yazarları arasında yer aldı. *Türk Edebiyatı, Dolunay, Kardeş Edebiyatlar* (1982), *Azerbaycan, Edebiyat, İnce Sanat* ve *Adalet* dergilerinde çeşitli makale ve söyleşileri çıktı. *Kanayan Azerbaycan* adlı araştırması *Sabah* gazetesinde (26-29 Eylül 1989) dizi yazı olarak yayımlandı. Oyunlar da yazan Bozyel'in *Karanfiller Ağlamasın* (Azerbaycan / Bakü), *Evimize Gelin Gelir* (üç perdelik müzikal komedi), *Sözümüz Sohbetimiz, Bizim Ellerde Nevruz* (müzikal), *Elimiz Obamız Iğdır* sahnelenen tiyatro eserleridir.

ESERLERİ:

Azerbaycan Diyarından (gezi notları, 1985), *Ermenilerin Kültür Terörü* (Azerbaycanlı yazar Cafer Kıyası ile birlikte).

HAKKINDA: Kardaş Edebiyatlar (Nisan Aralık 1998), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002), TYB Türkiye Kültür ve Sanat Bülteni (Ocak-Şubat 2003).

BOZYİĞİT, Ali Esat

Araştırmacı-yazar. 1945, Ankara doğumlu. Ankara Gazi Lisesi (1963), Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1967) ve AİTİA Ekonomi ve Mali İşletmecilik Bölümü (1975) mezunu. Aynı bölümde kooperatifçilik konusunda yüksek lisans yaptı (1977). Halk Bankası Ankara Şubesi (1968-73), MEB Film Radyo ve Televizyonla Eğitim Merkezi, MEB Rüştü Uzel Melek Lisesi (1985-86), Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (1986-97) ile aynı bakanlığın

Ali Esat Bozyiğit

Kütüphaneler Genel Müdürlüğünde görev yaparak 2002 yılında emekli oldu. Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü.

Radyo ve TV programlarına senaryolar yazdı. Türkiye içinde ve dışındaki birçok bilimsel toplantılara, bildirileriyle katıldı. Makaleleri 1970 yılından başlayarak çeşitli dergilerde yayımlandı. Folklor Araştırma Kurumunca 1995 Türk Folkloruna Hizmet Ödülüne layık görüldü. 2001 yılında Ankaralılar Vakfı onursal üyeliğine seçildi. Ankara ile ilgili kitap ve belgelerden oluşan geniş bir arşivi vardır.

ESERLERİ:

Nasreddin Hoca Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme (1987), *Ahilik ve Çevresinde Oluşan Kültür Değerleri Bibliyografyası 1923-1988* (1989), *Ankara Seymen Oyunları ve Kıyafetleri* (Yener Altuntaş, Ahmet Çakır, A. Kazım Güner, ve Suna Şenel ile birlikte, 1992), *Üniversitelerde Yapılan El Sanatları Konulu Tezler Bibliyografyası* (1992), *Bizde Adet Böyledir - Halk Kültürü Yazıları* (1995), *Türk Adbilimi Bibliyografyası* (1996), *Türk Dokuma El Sanatları Makaleler Bibliyografyası* (1996), *Güvercin Uçuverdi- Halk Kültürü Yazıları* (1998), *Bizde Adet Böyledir (1998), Ankara İli Ağzı Sözlüğü* (1998), *Karpuz Kestim Yiyen Yok* (1999), *Ankara İli Halk Kültürü Bibliyografyası* (2000), *Ankara'nın Taşına Bak.. - Türk Yazınında Ankara* (seçki, 2000), *Ankara'nın Taştır Yolu - Türk Yazınında Ankara [Seçki II]* (2001), *Ankara'da Uçan Kuşlar - Türk Yazınında Ankara [Seçki III]* (2002), *Öykülerde Ankara* (seçki, 2002), *Sanatsal ve Kültürel Açıdan Başkent Ankara Konulu Makaleler Bibliyografyası [1923-2003]* (2003).

HAKKINDA: M. Kemal / Adet Böyledir (Cumhuriyet, 5.2.1996), Vedat Yazıcı / Folklor Edebiyat (sayı: 8, 1996) - Ali Esat Bozyiğit'le Folklor Araştırmaları Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 31.12.1998) – Söyleşi (Cumhuriyet Kitap, sayı: 463, 31.12. 1998), Ali Esat Bozyiğit / Güvercin Uçuverdi- Halk Kültürü Yazıları (1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

BÖCÜ, Mehmet Emin

Şair. 1947, Karaman doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Karaman'da, yükseköğrenimini Ankara'da yaptı. 1971 yılında çalışmak için gittiği Almanya'da yaşamını ve çalışmalarını sürdürdü. Şiirlerinde ağırlıklı olarak tasavvuf konularını işledi. *Adsızname* (1996) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Abdullah Uysal / Karaman Şairleri Antolojisi (1997), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

HAMİT BÖLÜCEK

GÜZELLEME

Kır çiçeği kadar nazik
Sevdada yüreği ezik
Kolunda altın bilezik
Has bahçede güle benzer

Sırıl sırıl pınar gibi
Zarif boyu çınar gibi
Yanağı tıpkı nar gibi
Süzülmüş bir bala benzer

Göz okşayan tül gibidir
Dosta giden yol gibidir
Yaprak açmış dal gibidir
Esen serin yele benzer

Mektupları satır satır
Sevgisi yürekte tüter
Yar lütfunu ihsan eder
Masmavi bir göle benzer

İnsan değil sanki peri
Bakışları net ve duru
Kalbimin içindedir yeri
Dosta giden yol gibidir

Ceylan gibidir bakışı
Kalbime işler nakışı
Derler gibi akışı
Sevda akan sele benzer

BÖLÜCEK, Hamit

Halk ozanı. 1936, Akdere köyü / Gürün / Sivas doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Geçimini çiftçilikle temin etti. Daha sonra Sivas'a taşındı. İlkokul öğrenciliği yıllarında şiirle okuyucu düzeyinde ilgilenmeye, elli yaşından sonra da yazmaya başladı. Seferberlik hatıraları ile yerel halk hikâyelerini dinleyerek yetişti. Dinî konuları işlediği şiirlerinin yanında, aşk konulu ve sosyal içerikli şiirler ile hicivler ve nükteler yazdı. Şiirlerinde mahlas olarak adını kullandı, hece ölçüsüyle yazdı. Saz çalmayı bilmeyen Hamit Bölücek'in ustası ve çırağı da yoktur. Karacaoğlan, Aşık Veysel, Abdürrahim Karakoç gibi şairlerden etkilendi. Şiirleri Sivas'ta bölgesel gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Aşık Hamit Bölücek (yay. haz. Alparslan Ayral, 1995), *Zamansız İlhamlar* (1996), *Sevgi Fidanı* (yay. haz. Fikret Kesten, 1999), *Gün Işığı*,

HAKKINDA: Alpaslan Ayral / Hamit Bölücek Hayatı ve Şiirleri (1995), Mehmet Ali Öz / Gürünlü Şairler (2002), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

BÖLÜGİRAY, Nevzat

Asker, yazar. 31 Ağustos 1979 - 20 Ekim 1980 tarihleri arasında görev yaptığı Adana – Kahramanmaraş, Gaziantep, Adıyaman, Hatay ve Mersin illeri Sıkıyönetim Komutanlığı zamanına ait anılarını 1989'da yayımlanan *Sokaktaki Asker* isimli kitabında, 10 Aralık 1980-2 Eylül 1983 tarihleri arasında görev yaptığı Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Başkanlığındaki anılarını *Sokaktaki Askerin Dönüşü* isimli kitabında anlattı. Diğer bazı eserlerinde 12 Eylül dönemi anıları, siyasi partiler; 1402'liklerden basına, cezaevlerinden işkenceye ve irticaya kadar çeşitli konular yer aldı.

ESERLERİ:

Sokaktaki Askerin Dönüşü (1991), *Özal Döneminde Bölücü Terör: Terör 1983-1991* (1993), *İşte Sivil Cumhuriyet* (1993), *Doruktaki İrtica* (1994), *Anarşi ve Terör Nasıl Önlenir* (1996), *Çanlar Çalınca* (çeviri, Maksim Gorki'den, 1999), *28 Şubat Süreci - 1 / Süreç* (1999), *28 Şubat Süreci 2; Refah-yol Dönemi* (2000), *Türban Savaşı; 28 Şubat Süreci* 3 (2000), *Sokaktaki Asker / Bir Sıkıyönetim Komutanının 12 Eylül Anıları* (2001), *AKP Değişiyor mu* (2004), *Emin Çölaşan'a Mektuplarım ve Sonrası* (2005).

HAKKINDA: Nevzat Bölükgiray / Sokaktaki Askerin Dönüşü (2002).

BÖLÜKBAŞI, Atilla

Gazeteci. 14 Kasım 1964, Akpınar / Akçaabat / Trabzon doğumlu. Akçaabat Merkez İlkokulu, Akçaabat Ortaokulu, Akçaabat Lisesi mezunu. *Çağımız, Kemençe, Anadolu, Trabzon* ve *Hayat* dergilerinde şiirleri

ATİLLA BÖLÜKBAŞI

DURACAK YA

Ezan sesleriyle durdu
Acı fırtına,
Acı rüzgâr,
Acılar
Ve dünya
Bir gün gelecek
Hepten duracak ya!...

yayımlandı. 18 Nisan 1989 tarihinde yayımlamaya başladığı *Akçaabat Postası* gazetesinin hem sahipliği ve köşe yazarlığını, haftalık olarak yayın yapan *Trabzon Spor* gazetesinin sahipliğini yaptı. *Haydi Trabzonspor* adlı bir spor dergisi çıkardı. Trabzon Gazeteciler Cemiyetinin 1990 yılında açtığı bir yarışmada ikincilik ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

Akçaabat'ta Kara Gün (1990), *Trabzon'da Kara Gece* (1990), *Trabzon'91* (1991).

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

BÖLÜKBAŞI, Osman

Siyasct ve devlet adamı, yazar (D. 1913, Mucur / Kırşehir - Ö. 2002, Ankara). Yükseköğrenimini Fransa'da Nancy Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümünde yaptı (1937). Yurda döndükten sonra Kandilli Rasathanesinde asistan olarak çalışmaya başladı. Haydarpaşa Lisesinde matematik öğretmenliği yaptı. 1946'da Demokrat Partiye girerek siyasete atıldı. Güzel ve espirili konuşmalarıyla daha o yıllarda dikkat çekmeye başladı. 1947'de Demokrat Partiden istifa etti ve bir yıl sonra Mareşal Fevzi Çakmak ile birlikte Millet Partisini kurdu. 1950 yılında Kırşehir milletvekili olarak Parlamentoya giren Osman Bölükbaşı, IX., X. ve XI. dönemler Kırşehir, XII., XIII. ve XIV. Dönem Ankara milletvekilliği yaptı. Millet Partisi 1953- 54 yıllarında geçici, sonra da sürcsiz kapatılınca aynı yıl Cumhuriyetçi Millet Partisini, sonra Köylü Partisiyle birleşerek Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisini kurarak genel başkanlığını yaptı. 1962 yılında bir anlaşmazlık sonucu CKMP'den ayrılarak yeniden Millet Partisini kurdu. Özellikle 1950'li yıllardaki konuşmalarından dolayı hakkında davalar açıldı, hapislerde yattı. 9 Eylül 1973 tarihinde milletvekilliğinden istifa etti

Osman Bölükbaşı

OSMAN BÖLÜKBAŞI

GEÇELİM GÜZELİM GEL BU SEVDADAN

Bizde saç ağarmış, gönül tüter mi?
Kül olmuş sinemde çiğdem biter mi?
Viran yerlerde hiç bülbül öter mi?
Geçelim güzelim gel bu sevdadan

Taze bir çiçeksin, bahar istersin,
Çileyen bülbülsün gülzâr istersin.
Gönlü ateş dolu bir yar istersin,
Geçelim güzelim gel bu sevdadan.

Sen taze, ben geçkin, güzelim olmaz,
Genç gönül kadehi benimle dolmaz
Ben hâzânı gördüm baharım olmaz
Geçelim güzelim gel bu sevdadan.

Mitinglerde geniş kitleleri toplayarak yörenin, ülkenin ve dünyanın meselelerini sade fakat esprilerle süsleyerek anlatmasıyla tanındı. Son devrin önde gelen hatiplerindendir. Sohbetleri, fıkraları ve şiirleri dinleyenler tarafından çok sevildi. Şiirlerinde kendi iç dünyasını sade bir dille anlattı.

ESERLERİ:

Bölükbaşı Konuşuyor (1957), *Bölükbaşı'nın Menderes'e Cevapları* (1960), *2.10.1961 Saat 20.20'de Radyoda Bölükbaşı'nın Tarihî Açıklaması* (1961), *Millet Partisi TBMM Grubu Adına Genel Başkan Osman Bölükbaşı'nın Af Kanununun Veto Edilmesi için Sayın Cumhurbaşkanına Sunduğu Muhtıra* (1966), *Bölükbaşı'nın Radyo Konuşmaları* (1966), *Zaruri Bir Açıklama* (1962).

HAKKINDA: TBMM Albümü: 1920-1996, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (1977), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

BÖLÜKBAŞI, Rıza Tevfik

Şair ve yazar, siyasct adamı (D. 7 Ocak 1869, Cesrimustafapaşa / Edirne - Ö. 30 Aralık 1949, İstanbul). Babası, Hoca Mehmed Efendi, annesi Kafkasya'dan kaçırılarak İstanbul'a getirilmiş bir Çerkez kızı olan Münire Hanım'dır. Dört buçuk yaşında iken doğduğu kasabada başladığı ilköğrenimini, İstanbul'da Sion adlı bir Musevi okulunda tamamladı. Babasından Türkçe dersleri aldı, Fransızca ve İbranice öğrendi. Beylerbeyi ve Davutpaşa Rüştiyelerine devam etti, ancak babasının İzmit Savcı yardımcılığına tayin edilmesi üzerine öğrenimi yarım kaldı. İzmit'te iken annesini kaybetti. Ailece İstanbul'a döndüler. Babası yeniden evlendi ve bir süre sonra Gelibolu'ya tayin (1882) oldu. Gelibolu'da rüştiyeden mezun olduğu bu yıllar onun için unutulmaz hâtıralarla doludur. Şiirle ilgisi Gelibolu'da başladı. Bir süre Galatasaray Lisesinde (1886-87) okudu. 1887'de Mülkiye Mektebine kaydoldu. Öğrenci olaylarına karıştığı gerekçesiyle Mülkiye Mektebinden çıkarıldı (1890). Tıbbiye Mektebinden mezun olduktan (1899) sonra Karantina İdaresinde doktorluk yaptı. Henüz okuldayken Darülmuallimat müdiresi Ayşe Sıdıka Hanım'la evlendi. Hacca giden bir vapurla yurt dışına kaçmak istedi, ancak Çanakkale'den geri dönmek zorunda kaldı. İstanbul Gümrüğü'ndeki Eczayı Tıbbiye'ye müfettiş olarak tayin edildi. Mülki Tıbbiye Cemiyetine üye

RIZA TEVFİK BÖLÜKBAŞI

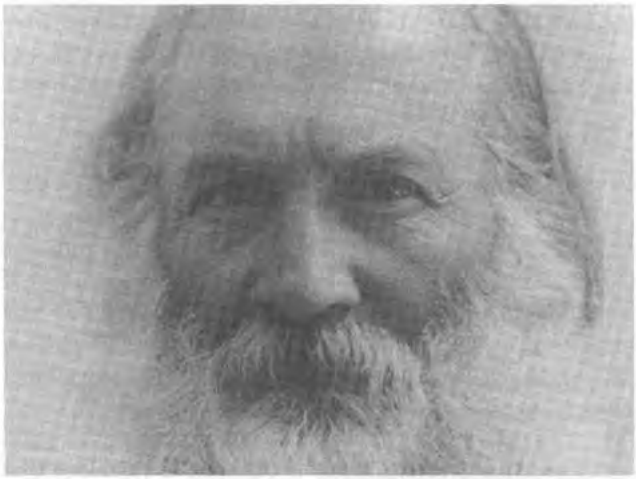
GÖZLERİN

Rûhumda gizli emel mi arar
Gözlerime bakıp dalan gözlerin?
Aklıma gelmedik bilmece sorar
Beni hülyalara salan gözlerin!

Nigâhın gönlüme - ey perî - peyker !.-
Leyâl-i hasretin hüznünü döker;
Karanlıklar gibi yığılır çöker
İçimde yer edip kalan gözlerin!

Huzûrunda bâzen benliğim erir,
Tavrın hulûsumdan şübhe gösterir.
Bâzen de ne olmaz ümidler verir
Sabr ü karârımı alan gözlerin!

Gamzende zahir, ey dünyânın vârî!.
Füsûn-ı hüsnünün bütün esrarı.
Neşr eder âleme reng-i bahârı
Koyu menekşeye çalan gözlerin!

Rıza Tevfik Bölükbaşı

RIZA TEVFİK

Peyami Safa

Şairdi, büyük şair. Doktorluğu da, diplomatlığı da, filozofluğu da, pehlivanlığı da, içindeki büyük şiir cevherine ihanetten başka bir şey değildi. Bütün hayatı şiire vefasızlığının cezasını ve cefasını çekmekle geçti. Edebiyata sadık kalsaydı, yeryüzünün en büyük şairlerinden biri olması mümkündü. Hayallerinin peşinde sürüklenen fikirleri daima akıl planının dışarısına fırladığı için, onu şiirin dışındaki her mevzuda sapıtmağa mahkûm etmişti. Felsefe derslerinde Spencer'den başlayıp Edirne'deki pehlivan güreşlerine kayması ve hiç bir karar noktası bulamadan saftan dışarı uğraması bundandı. Birinci Dünya Harbi'nde, Beyazıt'taki, Türkocağı'nda Tevfik Fikret için bir konferans veriyordu. Mevzuu çarçabuk unuttu ve gene kendi hayatını anlatmağa başladı. İki saatten fazla süren bu zevzeklik, aralarında Talât Paşa da bulunan dinleyicileri sıkmıştı. Hamdullah Suphi kulis arkasından onu susturmağa boş yere çalıştı. Nihayet perdeyi kapadılar ve cümlesini yarıda bıraktırdılar. Onun doktorluğu da, diplomatlığı da, filozofluğu da, pehlivanlığı da böyle yarım kalmıştır.

O yerlerde güneş mahmuru Fikret bir peridir ki.
Doğar sevdalı akşamlar nigâhı vapesiminden!
O yerlerde saba bestekârı serseridir ki,
Perişan nağmeler perran olur güya enininden.

Manzumesini yazan bir şairin, şiirin toprağı dışında maceralar aramasının cezasız kalması mümkün müydü? Hayal içinde yüzen o âvâre zekâ için şiirin dışında her attığı adım onu gaflet uçurumuna götürecekti. Ne kazandıysa edebiyatın içinde kazanmış, ne çektiyse edebiyatın dışında çekmişti.

Fantezi kahpedir. Şairi kendine çeken de, dışarıya iten de odur. Rıza Tevfik'in şiire ihaneti, şiirin ona oyunudur. Tıp tarihi de, güreş tarihi de onu tanımayacak, politika tarihi onu kovacak. Fakat edebiyat tarihi, şu mısralarıyla sanki şiire hitabeden adamı bağrına basacaktır.

Nolurdu alnından öpüp her seher
Saçını ben çözüp ben bağlasaydım.

(*Ulus* gazetesi, 1950; *Yazarlar Sanatçılar Meşhurlar*, 1976)

oldu. Bu görevleri 1908 yılına kadar devam etti. Kendi gayretleriyle İngilizce, İspanyolca, Farsça, Rumca ve Ermeniceyi öğrendi. 1907 yılında Manyasizade Refik Bey'in aracılığıyla İttihad ve Terakki Cemiyetine girdi. 1908'de Edirne milletvekili seçilerek meclise girdi. İkinci seçim sırasında İttihad Fırkasıyla ihtilafa düştü ve kovularak gönderildiği İstanbul'da muhalif parti olan Hürriyet ve İtilaf Partisi saflarına geçti. Aynı yıl içinde yaptığı bir konuşmadan ötürü bir ay hapis yattı. Gümülcine'de bir konuşma esnasında partili arkadaşlarının hücumuna uğradı ve dövüldü. Meclisin dağılmasından sonra bir yıl boşta kaldı. Balkan Savaşı sonrası Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar Karantina Meclisi üyeliği yaptı.

Aynı yıllarda Darülfününda felsefe dersleri verdi. Tevfik Paşa kabinesinde Maarif nazırı (1918), Damat Ferit Paşa hükümetinde Şura-ı Devlet reisi (1919, 1920) oldu. Milli Mücadeleye karşı tutumu ve Sevr Antlaşmasını imzalayan delegeler arasında yer almış olması nedeniyle, 150'liklerle birlikte yurt dışına sürgün edildi (1922). Yirmi bir yıl süren yurtdışı hayatını Hicaz, Amerika (1928), Amman ve en çok Ürdün ile Lübnan'da (Cünye kasabası) geçirdi. Amman'da Emir Abdullah'ın divan tercümanlığını, Sıhhiye ve Asâr-ı Atika müdürlüğü yaptı. 1934'te emekli olunca Lübnan'ın Cünye kasabasına yerleşti. Sürgün yıllarında Arapçasını ilerletti. 1939'da diğer 150'liklerle birlikte affedilmesinden dört yıl sonra İstanbul'a döndü. Zincirlikuyu Mezarlığında gömülüdür.

Çeşitli konulardaki yazıları ve şiirleri, kurucularından olduğu *Ulûm-i İktisadiyye ve İçtimaiyye Mecmuası*, *Bahçe* (*Selanik*), *Bilgi Mecmuası*, *Düşünce*, *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*, *İçtihad*, *Mektep*, *Maarif*, *Hazine-i Fünûn*, *Resimli Gazete* ve *Çocuk Bahçesi* dergilerinde yayımlandı. Daha sonra da *Ati*, *İleri*, *Muhibbân*, *Türk Yurdu*, *Peyâm-ı Sabah*, *Peyâm-ı Edebi*, *Düşünce* ve *Bilgi* gibi çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı.

Gelibolu'da iken şiirle ilgilenmeye başladı: "*Ben o zaman on beş yaşımı ikmâl etmiştim. En güzel ve tamamıyla hür ve hemen her veçhile bahtiyar geçen devr-i tufuliyetimi, o dilber ve mefahir-i tarihiye ile, an'anât-ı zaferle dolu memlekette geçirdim ve bu yaşımda tabiatın her türlü cilve-i hüsnüne meftun bir çocuktum. Bende biraz mizac-ı şairane varsa muhitin eser-i feyzidir. Bu yaşımda şiir zevkinden hisse almağa başlamıştım. Tabiatla da pek samimi bir münasebetim vardı.*"

Başlangıçta Tevfik Fikret ve Abdülhak Hamit etkisinde aruzla, daha

RIZA TEVFİK BÖLÜKBAŞI

GÖZ AŞİNALIĞI

İsmini bilmezdim, fakat tanırdım:
Ne yosma bir çiçek takışı vardı!
Kızıl saçlarını ateş sanırdım;
Güneş nuru gibi yakışı vardı.

Öyledir gün şafak söktüğü zaman,
- Göllere gölgeler çöktüğü zaman!
Saçını çözüp de döktüğü zaman,
Dalga dalga düşüp akışı vardı.

Hüsnünde bir edâ var ki âsîydi.
Beni harâb eden o edâsıydı;
Sevdâlı gönlümün âşinâsıydı.
Yüzüme bir şirin bakışı vardı.

sonra büyük başarı gösterdiği hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerde aşk ve tekke şiiri geleneğinden ustalıkla yararlandı. Şairliğinin ilk yıllarında Servet-i Fünün topluluğuna yaklaştı, fakat belirli bir edebî akıma bağlanmadı. İlk şiirlerini aruzla yazdı. 1905'ten sonra Mehmed Emin'in öncülüğünü yaptığı şiir akımına bağlı kaldı, hece vezniyle ve sade dille yazdı. Şairliği konusunda şöyle der:

"Bende hassas mizacımdan başka sermaye yoktur ve katiyen itikadım yoktur ki, benim şairliğim kemâl-i sıdk u ihlâs ile gönlümün tercemanı olabilmek hünerinden ibarettir. Benim kadar ihlâsı, terbiye-i fikriye ve kudret-i beyanı olan herkes benim kadar şâir olabilir. Dünyanın bütün şâirlerine nispetle bizim mertebemiz pek küçüktür."

Feylesof Rıza Tevfik diye anılmışsa da felsefe alanında filozofluk derecesinde önemli bir adım atmış değildir. Mülkiye Mektebinde okurken felsefeyle ilgilenmeye başlamış, özellikle Herbert Spencer ve Holtzendorff'un etkisinde kalarak bireyci bir felsefe görüşü benimsemiştir. Ancak Türk eğitim sisteminde felsefe dersinin lise müfredatına alınması ve Darülfünün'da felsefe üzerine konferansları gibi etkinlikleri olmuş ve felsefe müderrisliği yapmıştır.

"Rıza Tevfik kalender mizaçlı idi. Bir gün Cağaloğlu'nda rastlamıştım. İkbal gazinosunda oturmak istememiş, Nuruosmaniye camiinin dış kapısı yanında iskemleler dizip bir açık hava kahvehanesi yapmış olan kahvecinin alçak hasır iskemlesine oturmuş, beni de yanında bir iskemleye oturtarak okkalı kahveler ısmarlamıştı. Onun bir Hintli kâhin gibi uzun saçlı hayali her zaman gözümün önündedir.

"Babam anlatmıştı:

"- Yunan harbinde (1897) askerî doktor olarak Selanik istasyonunda vazifeli idim. Yanımda bir iki doktor daha vardı. Rıza Tevfik de bunların arasında. Yaman adamdı doğrusu. Şairliğine şair, filozofluğuna filozof. Üstelik pehlivan yapılıydı da.

"Babam söylememişti, ama sonradan bu heybetli filozof şairin gençliğinde pehlivanlık ettiğini de işitmiştim.

"Babam devam etmişti:

"- Bizim vazifemiz hududa gidecek olan askerleri muayeneden sonra trenlere bindirmekti. Rıza Tevfik her zaman yanımızda idi. Yalnız ay başında maaşını aldığı akşam kaybolur ve ertesi gün paraları tüketmiş olarak gelirdi. Artık sofrada hepimizin misafiri idi. Salataya bayılırdı ve hemen kolları sıvar, eliyle hazırlardı. Şairliğinin, doktorluğunun yanında rind tarafına da diyecek söz yoktur. Hepimizin candan dostumuzdu." (Halit Fahri Ozansoy)

Rıza Tevfik Bölükbaşı

"Rıza Tevfik'e filozof diyemeyiz. Ama iyi ve kuvvetli bir felsefe hocasıydı. Yalnız İngiliz filozoflarından Spencer'e, Huxley'e, Bacon'a, Hume'e hayranlık göstermekle kalmasaydı!.. Hocalığında Herbert Spencer'den yılarca bir türlü ayrılamadığını ve onu anlattıkça dağıttığını biliyoruz. Bizde iki 'Tevfik'ler felsefe ile ciddi surette meşgul oldu. Baha Tevfik bir felsefe kütüphanesi kurmaya çalışıyordu. Çok genç yaşında öldü. Rıza Tevfik çalışmalarını dağıtmasaydı, hele siyaset girdâbına düşmeseydi, kendi kıymet ve cüretini cemiyetin kıymet tabloları üstünde görmeseydi, 'Kamûs-u felsefesini tamamlayacaktı. 'Felsefe dersleri'ni daha mükemmel bir hale getirecekti. 'Abdülhak Hâmit ve mülâhazat-ı felsefiyesi' adlı eserinin çok tadil ve tashihe muhtaç olduğunu anlayacak ve belki de yeniden yazmaya lüzum görecekti. Rıza Tevfik'in dağınık çalışmaları, memleketimizin esasen fakir olan felsefe kütüphanesine, ne yazık ki kendisinden beklenen büyük şeyleri kazandıramadı. Münekkidliğine gelince, edebi tenkidleri ihmal edilemez. Fakat felsefi sahadaki tenkidleri -doğrusunu söylemek lâzım gelirse- neslimizi tatmin edememiştir. Samih Rif'at ile yaptığı Zerdüşt münakaşasının verdiği netice Rıza Tevfik'in lehine kaydedilemez. Devrinde kuvvetli bir hatipti, hitabet san'atını bilirdi. Mizah kabiliyeti, nükteleri, zarif fıkraları, se-

RIZA TEVFİK BÖLÜKBAŞI

UÇUN KUŞLAR !

Uçun kuşlar, uçun doğduğum yere;
Simidi dağlarında mor sümbül vardır.
Ormanlar koynunda bir serin dere,
Dikenler içinde sarı gül vardır.

O çay ağır akar, yorgun mu bilmem?
Mehtâbı hasta mı, solgun mu bilmem?
Yaslı gelin gibi mahzun mu bilmem?
Yüce dağ başında siyah tül vardır.

Orda geçti, benim güzel günlerim;
O demleri anıp bugün inlerim.
Destân-ı ömrümü okur dinlerim,
İçimde oralı bir bülbül vardır.

Uçun kuşlar, uçun burda, vefâ yok;
Öyle akar sular, öyle hava yok;
Feryâdıma karşı aks-i sedâ yok;
Bu yangın yerinde soğuk kül vardır.

Hey Rızâ, kederin başından aşkın,
Bitip tükenmiyor elem-i aşkın,
Sende - deryâ gibi - dâima taşkın,
Dâimâ çalkanır bir gönül vardır.

RIZA TEVFİK BÖLÜKBAŞI

Kenan Akyüz

(...) 1892'de yazdığı ilk nefesi (Kara Baba Dergâhında) diğer nefesler, divânlar, koşmalar;... takip etti. Fakat, halk nazmının şekillerini ve veznini kullanarak yazmış olduğu bu şiirleri ikiye ayırmak mümkündür. Bunların bir kısmı duygu, hayâl, tasvîr ve ifâde özellikleri bakımından tamamıyla Halk şiirlerine benzerse de; büyük bir kısmı, Halk şekilleri altında, Avrupaî şiir anlayışına uygun manzumelerdir. Şöhretini sağlayan parçaların çoğu, bu çeşit şiirlerdir. Her bakımdan, Halk şiiri tarzında yazılmış bâzı şiirleri Anadolu'nun bir kısım yerlerinde saz şâirlerince bilinip söylendiği gibi; nefesleri de tekkelerde okunmuştur. Rızâ'nın tekke şâirleri arasında tercih edip benimsedikleri, Bektaşî şâirleridir. Felsefeye ve dolayısıyla tasavvufa daha genç yaşından beri olan ilgisi ve bu tarz şiirlere hâkim olan ruh ve zevk ile, üslûba ve ifâdeye kolaylıkla uyuşu sayesinde, onlara uygun olarak yazdığı manzumelerinde büyük bir başarı gösterebilmiştir. Yunus Emre'den Karacaoğlan'a kadar, şiirlerinde, yer yer, tanınmış birçok Halk şâirlerine âit üslûp özellikleri göze çarpar. Lirizme ve espriye değer verdiği ve bilgiçlikten sakındığı için, ihtiva ettikleri birçok tasavvuf terimlerine rağmen, bu şiirlerde didaktik bir mâhiyet görülmez.

Halk şiirine karşı duyduğu bu yakınlığın zarurî bir sonucu olarak, Mehmed Emin'le çabuk anlaştı. Ancak, onun Halk şiirine karşı beslediği ilginin esâsında ve kaynağında, Türk şiirini geniş halk tabakalarının hizmetine vermek gibi bir gaye yoktu. Fakat Mehmed Emin ortaya böyle bir gaye ile atılınca, Rızâ Tevfik'te de, "sanatın cemiyet için olduğu" kanâatî yer alır ve bu düşüncesini, Selanik'te çıkan Çocuk Bahçesi dergisinde (1905), Emin Bey'in Türkçe Şiirler'i münâsebetiyle Ömer Nâcî ile yaptığı bir münâkaşada ileriye sürer ve, bir yandan da, "Hece'nin Arûz'a ve Türkçenin de Osmanlıcaya üstün bulunduğu" tezini müdâfaa eder. Fakat bu müdâfaa, onun Arûz'u ve Osmanlıcayı kullanmağa devamına ve sanatını tamâmıyla şahsî bir yöne yöneltmesine, yani yalnız kendini terennüme hasr etmesine engel olmuş değildir. Ancak, Arûz'la yazdığı manzumeler çoğunlukta olmadıkları gibi; Kullandığı Osmanlıca da, Servet-i Fünûn nazmının koyu Osmanlıcasından uzak, -yer yer rastlanan terkîbler bir yana bırakılacak olursa- kelime ve ifâde özellikleri bakımından İstanbul Türkçesinden hemen hemen farksızdır. Hattâ, bu Türkçenin, Birinci Dünya Savaşı sırasında yetişmeğe başlayıp ta sonraları Türkçenin ilk güzel örneklerini verdiği söylenen şiir nesli üzerindeki te'sîri de açıktır. Bu te'sîr, bilhassa Fâruk Nâfiz üzerinde daha açıkça görülür. Her ikisinin de Halk şekilleri ile yazılmış şiirleri ve Koca Hasan Dayı ile Han Duvarları, Altın Saçlı Hatice ile Kızıma parçaları arasında dil, ifâde ve tahkiye özellikleri bakımından yapılacak küçük bir karşılaştırma bile, bizi bu husûsta kolaylıkla aydınlatabilir. Rıza Tevfik'in Heceye ve konuşulan Türkçeye dayanan birçok şiirleri ile bu neslin şiirleri arasında, dil ve ifâde bakımından, sıkı bir yakınlık vardır. Bu bakımdan, şiirimizde, İstanbul Türkçesinin ilk güzel örneklerinin Rıza Tevfik'le başladığını kabul etmek bir zaruret olur.

(*Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, 1985)

sinin tatlılığı, insan ruhuna yakınlığı ve sevimli çehresi ile dinleyenler üzerinde müspet tesir yapar, tatlı tatlı dinletirdi. Edirne meb'usu sıfatıyla çalıştığı devrede verdiği nutuklar meşhurdur. Rıza Tevfik'te dil öğrenme kabiliyeti harikulâde idi. Beş, altı dili iyi bilirdi. Bilhassa İngilizce ve Fransızcaya vukufu derindi. Edebiyat ve felsefe ile uğraşmayı tercih suretiyle mesleği olan doktorluğa vefa gösteremiyen Rıza Tevfik için siyasetle uğraşma en büyük gaflet oldu. Bunun ızdırabını, san'atkâr ruhu yıllarca derin olarak duydu. İlmin ve san'atın siyasete feda edilemeyeceğini, feda edilmemesi lâzım geldiğini ne yazık ki geç ve güç anladı." (Rifat Necdet Evrimer)

"Geniş bilgisi, hoşsohbetliği, şairliği ile sistemci filozoflara, kuru âlimlere hiç benzemeyen Rıza Tevfik, felsefe kadar tarih, edebiyat ve şiir vadilerinde dolaştığı halde dâima filozofluğu benimser, en çok bundan hoşlanırdı. Bu hiçbir zaman heveskârlık değildi. İnsanlık tarihinde fikir çığırları açmış, sistem kurmuş filozoflara bakıp da ondan bu sıfatı esirgeyenler haksızlık etmiştir." (Hilmi Ziya Ülken)

ESERLERİ:

Les Textes Houroufis (Clement Huart'la, Hurufi tarikatına ait Paris Millî Kütüphânesinde bulunan bazı yazma risalelerin Fransızcaya çevirisi, 1909), *Abdülhak Hamid ve Mülahazât-ı Felsefiyesi* (1919), *Ömer Hayyam'ın Felsefesi* (1919; R. Tevfik kendisi eserin ismini bu şekilde belirtirken, A. Uçman *Rübaiyat-ı Ömer Hayyam* ismiyle verir. Bu kaynakta baskı tarihi 1922'dir. TDE Ansiklopedisi'nde *Ömer Hayyam'ın Felsefesi* olarak gösterilirken, 1927'de basıldığı belirtilir. Eserin 1945'te yapılan baskısı *Ömer Hayyam'ın Rubaileri* isminde), *Estetik* (1920), *Felsefe Dersleri* (1. Kasım, Mebhas-ı Marifet, 1914, 2003'te E. Semih Yalçın'ın günümüz Türkçesine çevirdiği basım), *Mabede't Tabii-*

Rıza Tevfik Bölükbaşı

yat Dersleri (1920), *Madede't Tabiyat Derslerine Vesâik* (1919), *Mufassal Kamus-ı Felsefi* (2 cilt, 1914, 1919), *Tevfik Fikret* (1943), *Serâb-ı Ömrüm* (şiirler, ilk basım, 1934, Lefkoşe; 2. Basım, 1949, İstanbul), *Biraz da Ben Konuşayım* (yakın tarihimizle ilgili anıları, *Yeni Sabah* gazetesinde tefrika edildi, kitaplaşmadı), *Rıza Tevfik* (antoloji-inceleme, fıkra yazıları ve şiirleri, haz. Hilmi Yücebaş, 4. bas., 1968), *Rıza Tevfik'in Tekke ve Halk Edebiyatı ile İlgili Makaleleri* (haz. Abdullah Uçman, 1982).

HAKKINDA: Hakkı Tarık Us / Elli Yıl (1943), Hilmi Ziya Ülken / Yeni Sabah (9.1.1950), Rifat Necdet Evrimer / Şair Rıza Tevfik-Kaybolan Bir Değer (Hisar, sayı: 6, Ekim 1950), Hilmi Yücebaş / Filozof Rıza Tevfik (1950), Halit Fahri Ozansoy / Edebiyatçılar Geçiyor (1967, s. 119-120), Kenan Akyüz / Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi (3. bas., 1970), Ruşen Eşref Ünaydın / Diyorlar ki (yeni bas. haz.: Şemseddin Kutlu, 1972), Peyami Safa / Objektif 6-Yazarlar Sanatçılar Meşhurlar (1976), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1977, s. 364-366), Türk Ansiklopedisi (c. 8, s. 37), Nihad Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (1983, s. 1146-1150), Abdullah Uçman / Rıza Tevfik'in Tekke ve Halk Edebiyatı ile İlgili Makaleleri (1982) - Rıza Tevfik (şiirleri, 1986), Büyük Larousse Ansiklopedisi (1986), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 4, 2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Gülcryüzü (2002), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klasikleri (c. 10, 2004).

BÖRKLÜ, Niyazi

Şair. 1928, Reyhanlı / Hatay doğumlu. İlkokulu memlekctinde bitirdi. Yoksul bir ailenin çocuğu idi. Ortaokul ve liseyi Antakya Lisesinde tamamladı. İstanbul Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünü bitirdikten sonra Antakya Lisesinde coğrafya öğretmeni olarak görcve başladı. Daha sonra sırasıyla Antakya Ticaret Lisesi, Bursa Çınar Lisesi, Bursa Ticaret Lisesinde görev yaptı. 1986'da emekliye ayrıldı. 1986 yılında son görevinden kendi isteğiyle emekli olarak Bandırma'ya yerleşti. Ortaokul yıllarında şiir yazmaya başladığı şiirlerini *Atayolu*, *Devrimci Gençlik*, *Yeniyol* gazeteleri ile *Er-*

Niyazi Börklü

ciyes dergisinde yayımladı. *Yaşamak İstiyorum* (2002) adlı bir şiir kitabı vardır.

BÖRTECENE, Ahmet Oktay

Bkz. AHMET OKTAY (Börtecene)

BRADLEY, Yasemin.

Bkz. ÖZDEMİR BRADLEY, Yasemin

BUCAK, Nevra

Öykü ve roman yazarı. 1952, İstanbul doğumlu. Kadıköy Kız Kolejini bitirdikten sonra girdiği İstanbul Belediye Konservatuarında şan öğrenimi gördü. İlk öyküsü *Varlık* dergisinde yayımlandı. Röportajlarında İstanbul'un azınlık tiplerinden el sanatlarıyla geçinen insanlarını konu aldı. Bu kesimin insanlarını öykülerinde de anlattı. Romanlarında kadın dünyasını irdelemcyc önceledi. Öyküleri ve röportajları çeşitli dergilerde yayımlandı. *Beyoğlu'nun Eski Ustaları* adlı eseriyle 1995 Yunus Nadi Öykü Ödülünü aldı.

"Nevra Bucak, kişileri ve olayları güzel bir düzen içinde vermiştir. Anlatımı yorucu değil, dili tam bir Türkçedir. Bir arkadaşın dediği gibi, Bucak, dilini satmamıştır. Kule, düşsel bir yönetimin insanlar ve toplum üzerindeki etkilerini anlatan, geriliğe karşı çıkan bir romandır. Değişik ve kendine özgü bir kurgu ile toplumsal gelişim ve

Nevra Bucak

NİYAZİ BÖRKLÜ

PARASIZLIK

İçime dek işler sesi
Para paraya değince
Öyle zoruma gider ki
Şu tiridine bandım türküsü
"Para verdim aldım" deyince

NEVRA BUCAK

AŞKIN KUTUPLARI

Bir mevsim geçmiş, onu yine görmemişti. Ona duyduğu özlem artık gücünü aşıyor, koruyucu zırhını zorluyordu.

Bir pazar öğlesi ona telefon etmeyi düşünmüştü.

Telefon! O sihirli sözcükle birlikte eski hastalığı yine, kendini gösterdi. Ama, onu görmek için ona telefon etmekten başka çaresi yoktu. Onu birkaç dakika görse, ona iki mevsim yeterdi. Ne var ki, telefon sorununu nasıl çözecekti?

Düşüncesi bile ellerini soğutup yüreğini çarpıntıya yetmişti. Ah, şu sıra Dilara bir sergi açsaydı, onu görebilmek nasıl da kolaylaşırdı. Sergilerin sık açılamayacağını bilmesine karşılık, gazetelere boşu boşuna bakıyordu.

Peki, ona telefon ettiğinde, ne diyecek, ne gibi bir bahane uyduracaktı? Sonra evine ilk kez telefon açacaktı, ressam bunu acaba, nasıl karşılardı? Numarayı rehberden aldığını söyleyecekti; (doğruydu) peki, sonra?

Ona telefon açmak düşüncesi kafasında yer ettiğind enberi gece yarıları uykusundan uyanmaya başlamıştı. Ne diyecek, ne söyliyecek, onu nasıl karşılayacaktı?

Ona açıkça kendisini ne kadar özlediğini, görmek istediğini söylese, acaba Dilara'nın tepkisi ne olabilirdi? Önünde iki seçenek vardı: birincisi, ressam öfkelenip telefonu yüzüne kapatır, ikincisi, hoşnut kalırdı. Hoşnut kalırsa, zaten sorun kalmazdı.

Peki, öfkelenip telefonu yüzüne kapattığında, Banu'nun kaybı ne olurdu?

Onun duygularına karşılık vermese bile bunu eğlence konusu yapacak bir kadın değildi, (ona bu konuda güveniyordu)

Peki, zayıf bir olasılıkla kendine olan duygularını ona buna anlattı, diyelim, o zaman ne olurdu? Aslında yine hiçbir şey olmazdı.

Sevilmek, eğlence konusu olamayacak bir duyguydu; sevebilmek, ondan da yüce... Kadın, erkek ne farkederdi; böyle yüce bir duyguyu yaşamak, yaşatmak güzeldi. Ressam, ona bu duyguyu iletmişti, belki farkında olmadan, belki yürekten isteyerek...

Madem ki, Dilara onun şiirlerini resimlemişti, içinde yeni şiiri bulunan bir dergiyi ona götürmek bahanesiyle onu bir kez daha görebilirdi.

→

Titreyen parmaklarla onun telefon numarasını çevirdi ve zil sesini duymadan hemen kapadı. Hayır, başaramayacaktı.

Bir sigara yaktı. Çocuklar babalarına gitmişlerdi. Evde yalnızdı. Vakit kazanmak için mutfağa geçti, bir kahve yaptı. Sigarasını kahvesiyle bitirdiğinde bir sigara daha yaktı. Telefonun başına dönmemek için ne kadar oyalansa yine de gidecekti. İyisi mi, bu işi bir an önce bitirmeliydi.

Sigarasını tablaya bastırdıktan sonra telefona yaklaştı. Alt tarafı yedi numara çevirecekti. Bu korkuyu yenmeliydi. Az sonra ressamın sesini duyacaktı. Almaca uzandı, çok önemli bir iş yapıyormuşcasına büyük bir ciddiyetle numaraları çevirmeye başladı. Yedinci numarayı çevirmeden almacı yerine koydu. Hayır hayır, olmuyordu.

Bu kez eline kağıt kalem aldı, ona telefonda ne söyleyeceğini önceden hazırlamaya çalıştı. Onunla konuşurken, aklına söyleyecek sözcük gelmezse kağıda bakacaktı.

Notları aldıktan sonra, bu kez elinde not düştüğü kağıtla, öylece kaldı. Artık ne bekliyordu, söyleyecekleri de hazırdı. Kendi kendine, 'Bu kez tamam,' diyerek almaca yeniden uzandı, numaraları son numara dahil çevirdi, sırtından neredeyse terler boşanı-yordu ki, telefon meşgul sesini verdi. Oh, şükürler olsun, ne kadar rahatlamıştı.

Hemen mutfağa geçerek kendine çay suyu koydu. Onu artık çayını içtikten sonra arayabilirdi. Çay suyu kaynayana kadar evin içinde dolaşmaya başladı, önce yatak odasına girdi çıktı, sonra çocukların odasına.

Salona geçti, kütüphanedeki kitaplara baktı. Yerlerini ezbere bildiği kitapların sıralarını yeniden gözden geçirdi. İki kitabın yeri değiştirilmişti, onları hemen yerlerine koydu.

Gözleri, okuma koltuğunun yanında duran, içinde edebiyat ve sanat dergilerinin bulunduğu sepete kaydı. Tam sepete yaklaşıyordu ki, kaynayan çay suyunun sesini duydu, mutfağa geçip çayı demledi, yine salona döndü. Gözü telefona takıldı, yüreği hâlâ çarpıyordu. 'Olmazsa, yarın ararım,' diye düşündü. Biraz rahatladı, Ama onu bugün arayamazsa bir daha hiç arayamayacağını biliyordu.

Çayını da içmişti. Artık hazırdı, Elinde not düştüğü kağıtla yine telefona yaklaştı (kimbilir kaçıncı kez) numarayı bir kez daha çevirdi. İşte düdük sesi! Zil bir kez çaldı, açılmadı. İkinci kez çaldı, yine açılmadı. Üçüncüde tam kapatıyorken Dilara' nın sesi duyuldu:

"Alo!"

Banu onun sesini duyar duymaz onu karşısında görmüşcesine soluğu kesildi, sonra coşkusunu gizlemeye çalışıp kendini tanıttı. Kısa bir sessizlik..

Dilara, ona neden aradığını sormadı. Konuşmasını beklediğini sessizliğiyle belli etmişti.

Banu, göz ucuyla alelacele not düştüğü kağıda baktı, sonra bir öncesinden daha az coşkulu bir sesle;

"Siz benim şiirlerimle ilgileniyorsunuz. Ben de bundan öylesine duygulanıyorum ki, size K. dergisinde bu ay yayımlanan son şiirimi getirmek istiyorum. Acaba sizi nasıl görebilirim?" dedi.

Oh, çok şükür! Artık kurtulmuştu. Bu kez Dilara tedirgin, belki şaşkındı da. Kısa süren bir sessizliğin ardından o genizden gelme kendine özgü sesi duydu:

"Şey.. Perşembe günü E. galeride olacağım, oraya gelebilir misiniz?"

"Gelebilirim.. Kaçta?"

"İki? Üç? Size hangi saat uygunsa!"

"İki. İkide gelirim!"

"Peki."

Yine sessizlik.. Aralarında artık konuşacak başka bir şey kalmamıştı. Telefonları hâlâ karşılıklı açıktı. Dilara ne söyleyeceğini bilemezmenin tedirginliğini yaşıyordu. Ayrıca onun arayacağını hiç düşünmediğinden hazırlıksızdı da. Banu, önceden hazırlandığından (hem de ne hazırlanma) artık ressamdan biraz daha rahattı. Dilara, telefonu Banu'nun kapamasını bekliyordu. Sonunda, Banu,

"Peki, saat iki'de E. galeride.. Teşekkür ederim," diyerek telefonu kapadı.

İstediği olmuştu. Ama son, derece umutsuzdu. Ressam. oldukça uzak konuşmuştu. Peki, ne bekliyordu? Acaba kendi ses tonu nasıldı? Dilara onunla karşılaşmak istemese çok bahane bulabilirdi. Meşgul bir kadındı.

Bunları aklın getirmiyor, onu aradığı için pişmanlık duygularıyla sarsılıyordu.

Hayır, gitmeyecek, onu beklemeyecekti. Bekletse de Dilara'nın umuru muydu? Belki, perşembeye, kadar ona randevu verdiğini bile unutacaktı. Kuşkulu, karamsar düşünceler beynine üşüşmüştü ansızın.

Sigara üstüne sigara yaktı. Evde kalmaya daha fazla, dayanamadı, sırtına kabanını geçirip sokağa çıktı. Biraz temiz hava içinden yüreğini belki güçlendirebilirdi.

(Aşkın Kutupları, 1989)

değişim ortaya konulmuştur. 'Hiçbir zaman gerçekleşmemesini dilediğimiz bir ütopya'nın romanıdır. Nevra Bucak, romanında düşündürücü bir konuyu ortaya koymuştur. Sahra'ya da aynı olguları ortaya koyan roman yazdırması ilginç bir kurgu olarak düşünülebilir." (Muzaffer Uyguner)

ESERLERİ:

ROMAN: *Issız Kadınlar* (1989), *Aşkın Kutupları* (1990), *Son Güneşin Çocukları* (1994), *Mevsimler Farklıdır* (1996), *Kule* (1999).

ÇOCUK ROMANI: *Kızın Adı Candan* (1990), *Uzaylı Kız Tira* (1992).

ÖYKÜ: *Beyoğlu'nun Eski Ustaları* (1994).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Tansu Bele / Aşka ve Müziğe Aşık Bir Yazar: Nevra Bucak - Tülay Ferah / Beyoğlu'nun Eski Ustaları Üzerine - Osman Şahin / Düşündürücü Bir Roman: Kule - Aytül Akal / Kızın Adı Nevra - Muzaffer Uyguner / Düşsel Bir Ülkenin Romanı (Cumhuriyet Kitap, 20.1.2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

Abdulkadir Budak

BUDAK, Abdülkadir

Şair. 23 Nisan 1952, Hafik / Sivas doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Kayseri, Malatya ve Ankara'da devlet memurluğu yaparak 1994'te emekli oldu. Daha sonra sözleşmeli olarak Türk Hava Kurumunda çalıştı.

"Kırık Dallar" adlı ilk şiiri 1970'te *Defne* (Ankara) dergisinde yer almıştı. Şiir ve yazıları sonraki yıllarda arkadaşlarıyla Kayseri'de çıkardıkları *Ozanca* (1976) ve *Hakimiyet Sanat* (1976-1980) dergileri başta olmak üzere; *Varlık, Yazko Edebiyat, Adam Sanat, Yeni Biçem, Oluşum, Türkiye Yazıları, Edebiyat ve Eleştiri, Defter, Yasakmeyve, Şiir Odası* gibi dergilerde yer aldı. 2000 yılında Ankara'da on iki sayı çıkan *Şiir Odası* dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı. 1970 Kuşağı şairleri arasında adı geçen, bireyin iç sorunlarını toplumsal olanla bağdaştırarak kendine özgü bir şiir kuran Budak, *Bir Gül Çocuk* adlı çocuk şiirleri kitabıyla 1982 Türk Dil Kurumu

ödülünü, *İmzası Gül* adlı şiir kitabıyla 1994 Ceyhun Atuf Kansu ve Orhon Murat Arıburnu şiir ödüllerini, *Aşk Beni Geçer* ile de 1998 Halil Kocagöz Şiir Ödülünü kazandı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği (genel başkan yardımcısı) ve PEN Yazarlar Derneği üyesi oldu.

"Budak'ın şiirleri bana sevinç veriyor. İyi şiir sevinç verir." (Melih Cevdet Anday)

"1970'li yıllarda adını duyuran şairlerden Abdülkadir Budak'ın geçmişte kısa dizeli şiirlerinde Necatigil okulunda kazanılmış bir işçiliğin izleri görülüyordu. A. Budak son yıllarda yayınladığı ürünlerde ulaştığı lirik yoğunluk, düşünsel dünyasındaki özgünlükler, mecaz ve imge zenginlikleriyle günümüz şiirinin önde gelen şairleri arasında yer aldı." (Ataol Behramoğlu)

"Abdülkadir Budak, bundan önce Can Yayınları arasında çıkan Ahşap Anahtar'la açtığı kapıdan eve giriyor ve Ev Zamanı'nı anlatıyor. Türk şiirinde 'ev'cil şairlere (Behçet Necatigil, Ziya Osman Saba) eklemlenen bir şair mi Abdülkadir Budak? Pek değil; çünkü 'ev'i yazmak, onun için 'acıları bastırmak' demektir ve oturduğu evlere 'kötü şiirler' yazan biridir o... 'Kötü şiirler' acaba bu kitaptaki gerçekten benzersiz şiirler bağlamında bir 'ironi' olmasın? Öyle olmalı: çünkü 'ev'lerin 'kara mizah' ya da 'ironi' olduklarını söyleyen bir şaire ancak bu yakışır. Ev Zamanı'nda 'ev'in ruhunu, bir 'define haritası'nı izler gibi dolaştırıyor Abdülkadir Budak." (Hilmi Yavuz)

"O kendini Necatigil ile Külebi arası bir ozan sayıyor ama, ben hem Ülkü Tamer'in bozkıra bulandırılmış, acılı bir gölgesi gibi bir iz bulurum onun şiirinde. Hani, çocukluğunu yaşamamış; ya da çıraklık ederek, kirli önlüklü bir okul bahçesinde vakit geçirmiş bir çocuğun, yüzü isli şakalandır onun yarattığı. Güler güldürmeye çalışır, ama bir yerinden canımı acıtır, o eski serüvenler." (Hüseyin Peker)

"Budak'ın Ahşap Anahtar'ında da ilk kez bir şairin kendi geçmişini (hem kişisel hem sanatsal geçmişini) ısrarlı biçimde bir baba-oğul çatışması modeline göre okumayı denediğini görüyoruz." (Orhan Koçak, *Ahşap Anahtar* hakkında)

"Aslında belki de 'ozan' demeliydim, çünkü Abdülkadir Budak'ın üzerinde şiir yazdığı toprakların kültürüne Türkçe şiir geleneğini ekleyen Anadolu halkı dil ve duyarlığının temsilcilerine 'ozan' deniyor. Onda, bozkırdan çıkmış bir 'Lorca' ile Rusya kırlarından çıkmış Yesenin'in ortak ruhunu da sezdiğim için, büyük bir geleneğin derin köklerinden, uçlarını dünyaya uzatmış modern bir şiir çıkaran bu şairi, 'modern ozan' anlamına da gelen 'çağdaş bir troubadour' olarak tanımlamanın yanlış olmayacağını düşündüm." (Fikret Demirağ)

ABDÜLKADİR BUDAK

ABLAM ABLAM

Ablamla aramda birkaç güz vardı
Trenlerin tehirli geldiği saatlerde
Annemdi ikimizi birleştiren uçurum
Asma köprü kimliğinde

Yaz'dı unutulmuş şenliğin adı
Güz okulu mezunu iki kardeştik
Annemizi anımsadık istasyonlarda
Tehirsiz bir tren düşünemedik

En iyi öğretmenimizdi yaprak ölüsü
Hüzün dersi boş geçmedi okulda
Çağ atladık tren yine tehirli
Aramızda birkaç güz var ablamla

(*İmzası Gül*, 1993)

ABDÜLKADİR BUDAK

FESLEĞENİM YOK ARTIK

Üstüme düşmeyen şeyler üstlendim
Rüzgârlı günlerde çiçek tozu olup da
İncir yaprağından söz etmek gibi
Trenin önüne raylar döşemek
Yolcunun ağzına kitap koymak örneğin
Fesleğenimi yok artık diyen herkese
Menekşeler önermeyi ilke edindim

Ceylan öldürmekten bahsediyorken
Dirsek temasta bulunurken avcıyla
Çapraz fişekliği olan bir tüfek
Üstüme vazife mi bilemiyorum
Büyük saatini kuran şairler gibi
Koskoca ormandaki yalnız ağacı görmek

Onarmak vazifem mi su alan tekneleri
Serin göller düşlerken, tuzlu denizler ya da
Fesleğenim yok artık menekşeler getirin
Benzinle söndürülmek isteyen yangınıma

(*Şairin Atölyesi*, 1993)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Geçti İlkyaz Denemesi* (1978), *Şimdi Yaz* (1980), *Gömleğim Leylâ Desenli* (1981), *Sevdanın Son Kerem'i* (1985), *İmzası Gül* (1993), *Yanlış Anka Destanı* (1994), *Aşk Beni Geçer* (1997), *Endişeli Fesleğen* (1999), *Ahşap Anahtar* (2000), *Ev Zamanı* (2002), *Sana Bakmak* (2004), *İşaretler* (seçme şiirler, 2006).

ÇOCUK ŞİİRİ: *Bir Gül Çocuk* (1981), *Kuşların Alfabesi* (1997).

DENEME: *Ayna Sandım Şiiri* (1998).

HAKKINDA: Sabit Kemal Bayıldıran / Üçüncü Kuşaktan Bir Şair (Yazko Edebiyat, Ağustos 1982), Melih Cevdet Anday / Biz Şiirleri Severiz (Cumhuriyet, 17.09.1982), Yurt Ansiklopedisi c.VIII (1982-1983), Ramis Dara / Nirengi, Kerem Rengi - Şiir Çünkü Şiir içinde (1988), Yücel Kayıran / Abdülkadir Budak'ın Şiiri: Kerem'in Çığlığı (Adam Sanat, Eylül 1994), Tuncer Uçarol (Çağdaş Türk Dili, Ekim 1995), Haydar Ergülen / Gömleği Şiir Desenli İmzası Şair (Hürriyet Gösteri, Ocak 1996), Mustafa Emre / Abdülkadir Budak'la Konuşma (Cumhuriyet Kitap, 6.6.1996), Mehmet H.Doğan / 1997'den Birkaç Şiir Kitabı (Adam Sanat, Aralık 1997), Ahmet Ada (Virgül, Haziran 1998), Hüseyin Alemdar / 'Şairin En Büyük Ödülü Şiiridir' (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 2.7.1998), Fikret Demirağ / Çağdaş Bir Troubadour'dan Endişeli Fesleğen (Virgül, Haziran 1999), Salih Bolat / Duygusal Düşünceler (2000), Hüseyin Atabaş / Abdülkadir Budak'la Konuşma (Varlık, Şubat 2001), Metin Cengiz / Gül ve Leylâ'dan Ahşap Anahtar'a (Cumhuriyet Kitap, 8.2.2001), Orhan Koçak /

Yenilecek Kadar Güçlüyüm Artık (Virgül, Nisan 2001), Bedrettin Aykın / Abdülkadir Budak'ın Şiiri (E dergisi, Şubat 2002), Hüseyin Avni Cinozoğlu (Cumhuriyet Kitap, 2002), Hüseyin Peker (Varlık, Mart 2002), Mavisel Yener (Virgül, Temmuz-Ağustos 2003), Betül Tarman (Cumhuriyet Kitap, 18.4.2002), Halim Şafak (Yaratım, Ocak 2003), Baki Asiltürk (Virgül, Mayıs 2004), Yusuf Alper (Cumhuriyet Kitap, 2004), Mustafa Şerif Onaran (E dergisi, sayı: 40), Bedrettin Aykın (E dergisi, sayı: 47), Doğan Aksan / Cumhuriyet Döneminden Şiir Çözümlemeleri (2004), Kadir Aydemir / Abdülkadir Budak'la Konuşma (E dergisi, Ağustos 2004), Mustafa Şerif Onaran (Cumhuriyet Kitap, 23.5.2005), Şeref Bilsel (Şiiri Özlüyorum, Mayıs 2005), Haydar Ergülen - Abdülkadir Budak – Olcay Özmen (Yazılıkaya, Nisan 2006).

BUDAK, Ali

Şair, edebiyat araştırmacısı. 1 Temmuz 1959, Gediz / Kütahya doğumlu. İlköğrenimini Gediz'de, orta ve lise öğrenimini Uşak'ta tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu (1981). Özel okullarda öğret-

ALİ BUDAK

PENCERENDE GÜLEN YENİ BİR SABAHTIR

Saçlarını çözmüş geceye
Sessiz dinlerin karışır ay denizlerinde yıkanmış
Nefes gibi bir rüzgâr gezinirken yüzünde ıslacık.

Unutursun uykuya vardığını kuşların
Ve kırdığını bütün saatleri somnambül ellerin.
Karanlık usulca soluklanır omuz başında
Donanır aykırı sevda yalnızlığı hüznün.

Her şey ip üstündedir artık, aynalar uzak.
Aranırsın dokunmaya,
Uçuşur pembe güller, tutamazsın
Erimiş bir zaman öylece oturur gölgene.

Ağlamak susmak sanırsın
En güzel çağrışımlarına rüyaların
Şiirlerle şarkılar masallarda Zümrüdüanka!..
Pencerende gülen yeni bir sabahtır oysa ve daima
Yeni bir çizgidir avuçlarında aydınlanan.

ALİ BUDAK

KIRK ODALI KONAĞIN EŞİĞİNDE

"Eski şiirin tadı gittikçe beni daha fazla sarıyor. O kadar ki divanlardan ayrı geçirdiğim zamana acıyacağım geliyor."

Tanpınar'ın bu cümleleri bize ilk anda mübalağalı gelebilir. Çünkü bugün çok farklı bir yerdeyiz. Çoğumuz eski şiir bir yana, yeni şiirin bile farkında değiliz. Türkiye'de şiir adına ortaya konulanların "şarkı sözlerinden ibaret olduğu"nu zannedenlerin sayısı, sanırım ekseriyeti teşkil eder.

Bu kadar sahnenin dışındayız. İçeride ne olup bittiğini bilmemize imkân var mı? Yüzeysel olarak dahi şiiri tanımazken belli bir birikimi isteyen, dikkat, sabır, hatta olgunluk gerektiren Divan şiirini nasıl anlayıp tad alacağız?

Eski şiirimiz kırk odalı masal konağı gibidir. Her odaya girmek için ayrı bir anahtara ihtiyacımız vardır. Dışarıdan baktığımızda yıpranmış bir yapıdan başka bir şey olmayan konak, içeri girip oda kapılarını açmaya başladığımızda büyülü ve eşsiz güzellikler sunar size. Yeter ki içeri girebilin. Elinizde sihirli kapıları açacak anahtarları bulundurabilin.

Bunu yapmadan eski şiirden tad almanın ve onu anlayıp değerlendirmenin imkanı yoktur. Kaldı ki günümüz şiiri için de bu böyledir. Şiir kelimelerin özel bir biçimde kullanılmasıdır çünkü. Günlük hayatta kullandığımız alelâde kelimelerle yepyeni ve bambaşka dünyalar kurmaktır. Kelimelerin kanat takıp uçmalarıdır. Özel anlamlar kazanmaları, şair ile okuyucu arasında kurulan duygu bağının özel şifreleri haline gelmeleridir.

Dilerseniz – her ne kadar bütün anahtarlarına sahip değilsek de – bu büyülü konağa girmeye ve bazı odalarını açmaya çalışalım. Önceliği de, söyleyişleri bugüne oldukça yakın olan şairlerin bulunduğu odalara verelim.

XIV. yüzyılda yaşamış ve şiirlerindeki bazı fikirleri yüzünden idam edilmiş şairimiz Nesîmî, sevgilisine (elde edilmesi gereken anahtarlardan biri budur. Sevgili bugünkü anlamıyla sınırlı değildir. Özlenen ve istenendir. Bu bazen Allah'tır, bazen peygamber, bazen yâr..) şöyle seslenir:

Gel gel berü ki savm u salâtın kazâsı var
Sensiz geçen zamân-ı hayâtın kazâsı yok
Nesîmî'den bir yüzyıl sonra yaşamış Ahmed Paşa,
Eyâ peri nicesin hoş musun safâca musın
Gelü beri nicesin hoş musun safâca musın

diye hatırını sorduğu yârine, bir başka beytinde şöyle sitem ediyor:

Ey fitnesi çok kavlî yalan yandım elinden
Bir nâz ile bin gönlüm alan yandım elinden

Yine XV. yüzyılda yaşamış şairlerimizden Necatî de bu konuda epeyce dertlidir. O da güzellerden az çekmemiştir. Bir beytinde kendisini şöyle teselli etmektedir:

Ey Necâtî yârü sabreyle elinden ne gelir
Hûblar cevr ü cefâyı kime öğretmediler

Bütün zamanların en büyüğü şiirimizin altın tacı Fuzûlî de elbette bağrı yanıklardandır ve belki ilk sıradadır. Acı, başka hiçbir şairimizde ondaki kadar derin değildir. Istırabı onun kadar kuvvetli bir şekilde duymamış ve duyuramamışlardır. Fuzûlî taşıdığı dert yükünün ağırlığı altında Allah'a kimsenin kendisi gibi olmaması için yalvarıyor:

Benim tek hiç kim zâr ü perîşân olmasın ya Rab
Esîr-i derd-i aşk u dâğ-ı hicrân olmasın ya Rab

Büyük çile adamı, göğsünde delice çarpan yüreğinin sesini duymayan, üstüne üstlük acı çektirmeye devam eden sevgilisinden de şöyle yakınıyor:

Beni candân usandırdı cefâdan yâr usanmaz mı
Felekler yandı âhımdan murâdım şem'i yanmaz mı

Peki bu âleme, insanlara ne olmaktadır? Hadi sevgili vefasız, onların kayıtsızlığının sebebi nedir? Terkedilmişliğin böylesi görülmüş müdür?

Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge
Ne açar kimse kapım bâd-ı sabâdan gayrı

(*Edebiyat ve Hayat*, 2005)

Ali Budak

menlik yaptı. *Tercüman* ve *Bulvar* gazeteleri ile İhlas Haber Ajansı, Show TV, Star TV, NTV gibi televizyonlarda muhabirlik, haber müdürlüğü, yurt haberleri müdürlüğü gibi görevlerde çalıştı. İhlas Haber Ajansının Görüntülü Haber Servisini kurdu ve yaklaşık üç yıl yöneticiliğinde bulundu. *Tercüman* gazetesinde aralıksız on bir yıl çalıştı; köşe yazarlığı ve yazı işleri müdürlüğü yaptı.

2001'de doktorasını tamamlamak için televizyon haberciliğine ara verdi ve akademik çalışmalara başladı. *"Batılılaşma Sürecinde Çok Yönlü Bir Osmanlı Aydını: Münif Paşa"* adlı doktora tezini 2002 yılı sonbaharında bitirdikten sonra gazeteciliğe tekrar döndü. Yıllar sonra yeniden yayın hayatına başlayan *Tercüman* gazetesine bir kere daha yazı işleri müdürü oldu. Gazetedeki görevinden de ayrılarak Yeditepe Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne öğretim üyesi olarak atandı.

İlk yazıları, 1982'de *Tercüman*'da yayımlandı. Şiirleri; *Türk Edebiyatı, Boğaziçi, Çağrışım, Cemre, Yesevi, Yeni Çizgi* dergilerinde yer aldı. Gazeteciler Cemiyeti ve İLESAM üyesi oldu.

"Ali Budak'ın dilini çok beğendim. Yeniyi yeni diye, eskiyi eski diye reddedenlerden değil. Şiir hangi kelime ile uyuşursa, onu kullanıyor. Kitabın adı hem ömrümüzün başında ve sonundaki bilenmez âlemi, hem de eski bir kelime olarak 'yolun iki geçeli', yani iki yanını anlatıyor. Uzun şiirde de, dörtlüklerde Ali Budak başarılı olmuş." (Müsrev Hatemi)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ömrümüz İki Geceli Yürüyüş* (1991), *Büyürken Boşlukta Zaman* (1999).

DENEME-İNCELEME: *Batılılaşma Sürecinde Çok Yönlü Bir Osmanlı Aydını: Münif Paşa* (2004), *Edebiyat ve Hayat* (2005).

HAKKINDA: Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 4, 1991), Husrev Hatemi / Görüntüler ve Görüşler (Türk Edebiyatı, sayı: 226, Ağustos 1992), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (1995), Refik Durbaş / Sabah (29.5.2004).

BUDAK, Feyzullah

Araştırmacı-yazar. 1951, Sivas doğumlu. Sivas Lisesi (1969), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme-Maliye Bölümü (1973) mezunu. Memuriyete 1975'te SSK Sivas Bölge Müdürlüğünde başladı. 1977'de Maliye Bakanlığı Muhesebat kontrolörlüğüne, 1984'te Başbakanlık Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi daire başkanlığına atandı. 1989'da İngiltere'de, London Sels College'de İngilizce, 1990'da London International House'da üst seviye yöneticilik eğitimi gördü. 1990-91 yılında Kültür Bakanlığı müşaviri olarak görev yaptı. 1992'de Maliye Bakanlığına başkontrolör olarak döndü, 1993'te Kırgızistan Cumhurbaşkanı başmüşavirliğine atandı. 1995'te Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi rektör yardımcılığına ve üniversitenin mütevelli heyet üyeliğine atandı.

İlk yazıları, öğrencilik yıllarında iken Sivas'taki *Hizmet, Hakikat, Bizim Anadolu* vb. yerel gazetelerde yayımlanmaya başladı. 1993 yılında Kırgızistan Cumhurbaşkanlık başmüşaviri olarak görev yaparken yazdığı yazılar Sivas *Hürdoğan* gazetesinde "Orta Asya Mektupları" üst başlığıyla yayımlandı. Gerek Kırgızistan ve Kazakistan'daki aktif hizmetleri ve gerekse bu cumhuriyetler ile ilgili olarak yayımlanmış kitapları münasebetiyle her iki ülkenin Cumhurbaşkanları tarafından takdirname ve şükran belgeleri ile taltif edildi.

Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti üyeliği, Ahmet Yesevi Üniversitesine Yardım Vakfı genel sekreterliği, Türkiye-Kazakistan Dostluk Derneği genel başkanlığı, Türk Ocakları Genel Merkezi Hars Heyeti üyeliği, Sivas Hizmet Vakfı Mütevelli Heyet üyeliği, Ahmet Yesevi Stratejik Araştırmalar Merkezi (AYSAM) Yönetim Kurulu üyeliği, Ahmet Yesevi Bilim – Eğitim Kümeleri (AYBEK) Yönetim Kurulu üyeliği, Ayhaber ve Bilig dergileri yayın kurulu başkanlığı gibi görevlerde bulundu.

"Türkiye'de son yıllarda Mağcan Cumabay yaratıcılığının yorulmaz tebligatçısı olan Feyzullah Budak, ne ilginçtir ki, Sovyet döneminde şairin yaratıcılığı ile tanış olabilmeyen Kazakların özlerine Mağcan Cumabay'ın hayat ve yaratıcılığına dair Kazakça dersler veriyor." (Güllü Yoloğlu)

"Araştırma ve düşünceleri ile bir sonuca ulaşan Anadolu Türk'ü kardeşimiz Feyzullah Budak'ın, Mağcan Cumabay Şiirlerinde Milli Kimlik Meselesi hakkında anlattıklarını vaktinde gerektiği gibi anlayıp, gelecek nesillere aktarabilseydik, hiç bir zaman yenilmez, daima büyük zaferlerin sahibi olurduk." (Süleyman Memet)

"Feyzullah Budak'ın sahip olduğu derin kültürel birikim ve fikrî zenginlik, araştırma-inceleme niteliğindeki bu eserle apayrı bir kimlik kazandırmış, bir başucu kitabı haline getirmiş." (Seniha Yalçın)

"Sayın Feyzullah Budak'ın yeni bir kitabı çıktı. Kitap Kırgızistan: Dünü , Bugünü, Yarını adını taşıyor. Kırgızistan hakkında bilgi sahibi olmak isteyenler için güzel bir başvuru kitabı. Sayın Budak Kırgızistan Cumhurbaşkanı Başdanışmanı olarak görev yaptığı dönemi iyi değerlendirdi, güzel hizmetler yaptı ve sonunda bu güzel kitabı da ehliyetle ortaya koydu." (Namık Kemal Zeybek)

ESERLERİ:

Orta Asya Mektupları (1994), *Kırgızistan Dünü Bugünü Yarını* (1997), *Kazakistan Dünü Bugünü Yarını* (1999), *Türk Dünyası Üzerine Düşünceler* (2000), *Mağcan Cumabay Şiirlerinde Millî Kimlik Tanımı* (2001), *Altay'daki Yüreğim Mağcan Cumabay'a Cevap* (2003).

HAKKINDA: Amsterdam Postası (sayı: 12, 1995), Cengizhan Orakçı / Altıncı Şehir (Nisan-Haziran 1997), Namık Kemal Zeybek (Ortadoğu gazetesi, 3.3.1998), Mübgan Üççr (Türk Kültürü, Haziran 1998), Erciyes Dergisi (Haziran 1998), Dr. Güllü Yoloğlu (Azerbaycan Ayna gazetesi, 16.8.2002), Süleyman Memet (Egemen Kazakistan gazetesi, 23.4.2002), Doç. Dr. Tamila Aliyeva (525. Gazete Azerbaycan, 4.5.2004).

Feyzullah Budak

BUDAK, Muzaffer

Şair ve yazar. 1934, Hazro / Diyarbakır doğumlu. İstanbul Maçka İlkokulu, Nişantaşı Ortaokulu, Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi (1953), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Bölümü mezunu. Emekliliğine kadar resmî kuruluşlarda memurluk yaptı.

Şiirleri ve sinema yazıları *Sanat Dünyası, Yelken, Çağrı, Güney, Diriliş, Ankara Sanat, Sanat Çevresi* vd. dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Haksız Acılar* (1967), *Özlem* (1971), *Sümer Menekşeleri* (1985), *Mavi Sözcükler* (1996).

İNCELEME: *Sinema Eleştirileri* (1973), *Tiyatro, Opera, Operet, Bale Yazıları* (1985), *Sinema Yazıları* (1986), *Opera ve Bale'de Diyalektik* (1993).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 392), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

BUDAK, Şeyh Hamit

Eğitimci-şair ve yazar. 1923, Karaduruk / Gürün / Sivas doğumlu. İlkokulu Gürün'de okudu. Daha sonra okuma imkânı bulamadı, çiftçilikle uğraşmakta olan babasına yardım etmeye başladı. 1940 yılında dışardan bitirme sınavlarına girip ilkokul diplomasını aldıktan sonra Malatya Akçadağ Köy Enstitüsüne kaydoldu. Burada üç yıl eğitim öğretim gördükten sonra Yıldızeli Pamukpınar Köy Enstitüsüne naklini yaptırarak öğrenimini sürdürdü. 1945'te mezun olduktan sonra köyüne ilkokul öğretmeni olarak atandı. 1961 yılında, Sivas merkezine naklen atanarak çeşitli okullarda görev yaptı. Bu arada sosyal faaliyetlerine devam etti, Cumhuriyet Üniversitesinin kurulması için kurulan derneğin faal görevini sürdürdü ve halkevleri kültür çalışmaları ve Kızılay yönetiminde üye olarak yer aldı. Sivas'ta yayımlanan *Hakikat* ve *Ülkü* gazetelerinde köşe yazarlığı, Millî Eğitim mensuplarının çıkardığı *Öğretmen* gazetesinde yazarlık ve yöneticilik yaptı. Emekliliğinden sonra da hayatını ve çalışmalarını Gürün'de sürdürdü. 1976 yılında emekli oldu. *Anadolu'da Bir Öğretmenin Yaşam Öyküsü* adlı bir kitabı, kitaplaşmamış şiirleri vardır.

HAKKINDA: Mehmet Ali Öz / Gürünlü Şairler (2002).

BUDDA, Ali Hilmi Ömer

Eğitimci, yazar (D. 1894, İstanbul – Ö. 3 Haziran 1952, Ankara). Mercan İdadisi, Mekteb-i Mülkiye (1912) mezunu. 1920 yılında İngiltere'ye giderek Woodbrook Collegede sosyoloji öğrenimi yaptı. 1926'da İstanbul'a döndüğünde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dinler Tarihi Kürsüsüne atandı. 1934'te profesör oldu. Türk Dil Kurumunda uzman olarak görev yaptı. 1949'da Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine geçti, burada dinler tarihi profesörü olarak ders verdi.

ESERLERİ:

İsa Meselesi (1931), *Çinlilerin Dini* (1934), *Dinler Tarihi* (1935), *Çin'deki Dinler* (tsz).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

BUGARİÇ, Recep Murat

Çocuk edebiyatçısı. 13 Ocak 1934, Üsküp / Kosova doğumlu. Tefeyyüz İlkokulunun ardından Üsküp Öğretmen Okulunu ve Pedagoji Enstitüsünün Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Tefeyyüz İlkokulunda öğretmenlik ve idarecilik yaptı.

ESERLERİ (Çocuk öyküsü):

Üç Palto (1974), *Küçük Adam* (1982), *Sigara* (1984), *Loto* (1988), *Ezdirtmediğim Çocukluğum.*

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

BUGAY, Umur

Mizah ve oyun yazarı. 1940, Ankara doğumlu. Haydarpaşa Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1963) mezunu. Özel tiyatro topluluklarında 1962'den itibaren oyuncu, yönetmen yardımcısı, yönetmen olarak görev aldı. Oyun ve sinema yazıları yazdı. *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde mizah yazıları yayımladı. Antalya Film Festivali'nde 1976' da *İşte Hayat* ve 1978'de *Çöpçüler Kralı* adlı senaryolarıyla en başarılı senaryo yazarı seçildi.

ESERLERİ:

SENARYO: *Halip ile Nalip, İşte Hayat, Avni Babanın Çocukları, Hababam Sınıfı, Deli Yunus, Çöpçüler Kralı.*

OYUN: *Bahçıvan Vasfi'nin Hayatında Bir Gün, Ters Yüz, Dersane, Aptesane, Doğumane.*

ÖYKÜ: *Türk Küçükleri* (2002).

HAKKINDA: Aslı Örnek / Türk Küçükleri (Radikal Kitap, 27.6.2002), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

BUĞDAY, Güler

Eğitimci-yazar. 1947, Malatya doğumlu. İlk, orta ve lise tahsilini değişik illerde tamamladı. 1968 yılında Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirdi. 1980 darbesine kadar birçok ilde lise öğretmenliği yaptı. 1980'de 1402 sayılı yasa ile görevine son verildi. 12 Eylül öncesi, meslek ve kadın örgütlerinde görevler üstlendi. Sosyal Demokrat Halkçı Partide 'Parti Meclisi Üyesi' olarak görev yaptı. Sosyal Demokrasi Vakfında kurucu üye oldu.

ESERLERİ:

Annemin de Başını Ezerler mi? (2003), *Dağların Rengi Kırmızı* (2004).

BUĞRA, Ayşe

Ekonomist, yazar. 19 Aralık 1951, İstanbul doğumlu. Tam adı Ayşe Buğra Kavala. Romancı Tarık Buğra babası, oyun yazarı Jale Baysal annesidir. Robert Kolejde (1970) ve Boğaziçi Üniversitesinde (1970-73) okudu. Laval Üniversitesi mezunu. Yüksek lisansını Laval Üniversitesinde (Quebec) (1976), doktorasını McGill Üniversitesinde (Montreal) (1981) tamamladı. İstanbul Üniversitesi (1980-81), McGill Üniversitesi Ekonomi Bölümünde (1981-83), Sherbrooke Üniversitesi (1983), Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümünde (1985-) öğretim görevlisi olarak çalıştı.

Makaleleri; *La Turquie et le Développement, South Atlantic Quarterly, Middle Eastern Studies, Economics and Philosophy, The International Journal of Middle East Studies, The International Journal of Urban and Regional Research, Journal of Economics and Administrative Studies, Middle East Technical University Studies in Development, Current Anthropology, Interventions Economiques, Manpower and Unemployment Research, Boğaziçi Journal, Review of Radical Political Economics, Our Generation* dergilerinde yayımlandı.

"Yazar, ihtiyaç kavramıyla ilgili görüşlerini anlattıktan hemen sonra çalışmasının en önemli noktalarından biri olan tüketim faaliyetini tartışıyor. Buğra, standart iktisat kuramındaki tüketim kavramının yetersizliklerinin altını çiziyor. Ve soruyor: Tüketim bireysel bir özellik gibi görülse de siyasi ve ahlaki boyutlardan soyutlanarak ele alınabilir mi? Sorunun yanıtını olumsuz olarak veren Buğra, tüketimi iktisadi, sosyal ve kültürel dinamiklerin kesiştiği bir noktada inceliyor." (Hülya Ergün)

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

TÜRKÇE: *İktisatçılar ve İnsanlar* (1989), *Devlet ve İşadamları* (1995), *Devlet-Piyasa Karşıtlığının Ötesinde: İhtiyaçlar ve Tüketim Üzerine Yazılar* (2000).

İNGİLİZCE: *State and Business in Modern Turkey* (1994), *State Market and Organizational Form* (Behlül Üsdiken ile, 1997), *Islam in Economic Organizations* (1999).

ÇEVİRİ: *Uluslararası Ticaret Politikası* (D. Robertson'dan, 1982). *Büyük Dönüşüm* (K. Polanyi'den, 1986).

HAKKINDA: Hülya Ergün / Ayşe Buğra'dan 'Devlet-Piyasa Karşıtlığının Ötesinde' (Cumhuriyet Kitap, 27.4.2000).

BUĞRA, Hatice Bilen

Bkz. BİLEN, Hatice

BUĞRA, Mehmet Emin

Devlet ve ilim adamı, politikacı, tarihçi, yazar, şair ve eğitimci (D. 1901, Hotan / Doğu Türkistan - Ö. 1965 Ankara). Anne tarafından, bağımsız Hotan Hanlığını kurmuş olan Abdurrahman Paşa'nın üçüncü göbekten torunudur. Küçük yaşta babasını,

on yaşındayken de annesini kaybetti. Yirmi iki yaşında Karakaş'ta, o devrin ünlü medreselerinde yüksek din öğrenimini Arap ve Fars dillerinde tamamladı. 1923'te Hotan ve Karakaş nahiyelerinde tefsir ve hadis konularında müderris olarak çalışmaya başladı. Yüksek ilmi ve hitabet yeteneğinden dolayı kısa zamanda bölgede ün kazandı. Uygur Türklerince saygın din adamlarına verilen "Hazretim" unvanıyla anıldı. Genç yaşlardan itibaren Arap ve Fars dillerinde şiirler yazmaya başladı.

Doğu Türkistan'da yeni gelişmeye başlayan çağdaşlaşma faaliyetlerine aktif olarak katıldı. Genç müderris ve öğrencileri örgütleyerek Doğu Türkistan üzerindeki Çin hâkimiyetinin baskılarına karşı çareler aradı. Yaşadıklarının etkisiyle hem kendi milletinin hem de dünya milletlerinin tarihini araştırıp öğrendi. Bu konuda kendisini yetiştirmek için Hindistan'a gidip gelen tüccar ve hacılarla sohbet toplantıları düzenledi. Bu yöntemle dünyadaki gelişmeleri takip etmeye çalıştı. 1930'un sonlarına doğru Hotan'da onun önderliğinde Millî İnkılap Teşkilâtı kuruldu. Ocak 1931'de Sabit Damollam de Hindistan, Türkiye ve Hicaz gezisinden çok önemli bilgi ve gözlemlerle dönmüştü. Buğra, önderliğindeki mücahitler, tahminen bir yıl süren gizli faaliyetlerden sonra, 20 Şubat 1932'de Karakaş bucağında geçici bir Hotan Hükümeti kurmayı kararlaştırdı. Buğra bu hükümette başkomutan olarak görevlendirildi. 22 Şubat 1933'te, Buğra'nın komutasında Çin'e karşı Karakaş'ta ayaklanma başlatıldı. Önce Karakaş'ı, sonra batıda Kaşgar'ın Yenihisar nahiyesine, doğuda Çin'in Dunhuang'a kadar olan bölgeyi Çin istilâsından kurtararak hürriyete kavuşturdular. Buğra, 12 Kasım 1934'te kurulan Doğu Türkistan İslâm Cumhuriyetinin kuruluşuna büyük katkılarda bulunmuştu. Ancak, Döngenler'in ve Rus kuklası militarist Şing Şi Say'ın saldırılarına yenik düşerek 1934'te Hindistan'a sığındı. Bu arada Hindistan ve Afganistan'ın Doğu Türkistan'a sınırı olan Pamir ve Vahan yörelerinde silâhlı toparlanma ve yurda dönüş faaliyetlerinde bulundu. Dünya kamuoyunun dikkatini çekmek ve yeniden Doğu Türkistan'ın bağımsızlık mücadelesini başlatmak için çalıştı. Ancak dış güçlerin müdahalesi sebebiyle bölgedeki faaliyetleri durdurdu ve Afganistan'a sığındı. 1942'de Afganistan'dan Hindistan'a geçti. Bu arada Çin'in Hindistan'daki elçisi, Buğra'nın Çin'e gitmesi için ısrar etti. O ise gitmeyi reddedip Peşaver'e döndü, döner dönmez de tutuklandı. Çin'e gitmek şartıyla 8 Ocak 1943'te serbest bırakıldı. 1945 yılına kadar Çin'de kaldı, siyasi ortamlarda Doğu Türkistan davasını anlattı. 1944 sonunda Doğu Türkistan'a döndü.

Döndükten sonra, önce halka, özellikle de gençlere millî şuur kazandırmaya çalıştı. Çin'den dönen mücadele arkadaşı İsa Yusuf Alptekin ile beraber *Altay* dergisinde ve *Erk* gazetesinde makaleler yazdı. Doğu Türkistan'da kurulan Eyalet hükümetinde Bayındırlık bakanlığı görevine atandı. Aynı zamanda Ürümçi Üniversitesinde fahri rektör ve profesör unvanı ile çalışmalarda bulundu, bilimsel konferanslar düzenledi. 29 Aralık 1948'de eyalet hükümetine başkan yardımcısı olarak atandı. 12 Kasım 1949'da Doğu Türkistan, komünistler tarafından işgal edilince İsa Yusuf Alptekin'le birlikte, ailesini ve bir kısım mücadele arkadaşlarını alarak ikinci defa Hindistan'a gitti. 1951'de Türkiye'ye geldi. İstanbul'da *Türkistan* (1951-54) adlı bir dergi yayımladı. 1953'te bir kalp krizi geçirmesi nedeniyle derginin yayınına son verdi ve Ankara'ya taşındı, Türk vatandaşlığına geçti. 1956'da Ankara'da *Türkistan'ın Sesi* adında aylık ve *The Voice of Türkistan* adında üç aylık bir İngilizce dergi yayımlamaya başladı. Her iki dergi de bir süre sonra ekonomik sıkıntılar yüzünden kapandı. Aynı yıllarda Buğra'nın *Doğu Türkistan'ın Dünü Bugünü* adlı kitabı çıktı. *Şarkî Türkistan Tarihi* vasiyetine uygun olarak yeniden düzenlendi. Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesiyle oluşan yeni bloklaşmada Batı safında yerini aldı. Türkiye'de yerleşik Batı Türkistanlı, Kafkasyalı, İdil-Ural ve Azerbaycanlı liderlerle Türk Birliği, Türk Ortak Cephesi gibi adlar altında örgütlendi. Böylece gelişen işbirliği sayesinde bir yandan Asya ve Afrika'da konferanslara katıldı, değişik ülkelerde temaslar yaptı. Çin ve Eski Sovyet rejimlerinin yayılmacı, sömürgeci emellerini gözler önüne sermeye çalıştı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Vatan Kaygısı* (1983).

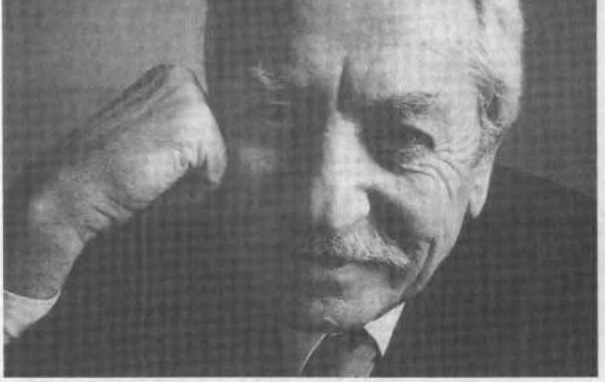
OPERA: *Kutluk Türkan Operatı* (1984).

DİĞER: *Şarki Türkistan Tarihi* (Keşmir, 1940, 2. bas. 1987), *Kalem Küresi* (Nancin, 1945), *Doğu Türkistan'ın Dünü Bugünü* (1952), *Doğu Türkistan Kızıl Muhtariyeti Red Eder* (1955), *Mücadele Hatıralarım* (1965).

HAKKINDA: Ertuğrul Yaman - K. Bolaç - A. Esatoğlu / Türkiye'deki Türk Dünyası (1998, s. 193-198), Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi 1 (1977), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BUĞRA, Tarık

Öykücü, romancı, oyun yazarı, gazeteci (D. 1918, Akşehir / Konya - Ö. 25 Şubat 1994, İstanbul). Mehmet Nâzım, Süleyman Yücel, Tarık Emin, Tarık Nâzım adlarını da kullandı. Aslen Erzurumlu ve Akşehir'de ağır ceza reisliği yapan Mehmet Nazım Beyin oğludur. İlk ve ortaöğrenimini Akşehir'de yaptı, Konya Lisesi (1936) mezunu. Ortaokulda Türkçe hocası Rıfkı Melûl Meriç, lisede edebiyat hocası Hakkı Süha Gezgin idi. İstanbul Üniversitesi Tıp, Hukuk ve Edebiyat fakültelerine ikişer, üçer yıllık aralıklarla devam ettiyse de bitiremeden ayrıldı. İstanbul'da o yıllarda kültür çevresi olan Küllük kahvesine devam etti, Yahya Kemal, İbnülemin Mahmut Kemal, Fuad Köprülü, A. H.

Tarık Buğra

Tanpınar, A. N. Tarlan ve N. Ataç'ı tanıma ve sohbetlerine katılma fırsatı buldu. Bu arada Şişli Terakki Lisesinde muallim muavini olarak çalıştı. Fakültede iken Tanpınar, M. Kaplan ve A. Karahan gibi hocalarla yakın dostluklar kurdu. Bu yıllarda yazdığı ilk öykü denemelerini hocaları aracılığıyla bazı dergilerde yayımladı. Akşehir'de çıkardığı *Nasrettin Hoca* gazetcsiyle (1947-48) gazeteciliğe başladı. İstanbul'a yerleştikten sonra *Milliyet* (1955-56), *Yeni İstanbul* (1960-66), *Haftalık Yol* (1968), *Tercüman* (1969-76) gazetelerinde sayfa düzenledi, fıkra yazarlığı ve yazı işleri müdürlüğü yaptı. Eylül 1950'de öykücü Jale Baysal ile evlendi, 1968'de boşandı. Kalp krizi geçirdiği Mayıs 1973'ten sonra günlük yazılarını bıraktı, *Tercüman* gazetesinde haftalık sohbet yazıları yazdı. Eylül 1977'de,

Tarık Buğra

öykücü Hatice Bilen'le evlendi. Kısa süren bir hastalık döneminden sonra öldü ve Karacaahmet Mezarlığına defnedildi.

Edebiyat dünyasında, önce *Çınaraltı* dergisinde yayımladığı hikâyeleriyle tanındı. *Oğlumuz* adlı hikâyesi *Cumhuriyet* gazetesinin Yunus Nadi Hikâye Yarışmasında ikincilik kazandı (1948). Kendisine hiç beklemediği bir ün kazandıran ve hayatında bir dönüm noktası olan bu ödülden sonra yazdığı yeni öyküleri *Çınaraltı, İstanbul, Yenilik, Yeditepe, Yücel, Küçük Dergi, Seçilmiş Hikâyeler, Dost* ve *Hisar* dergilerinde yayımladı (1949-55).

İlk öykülerinde 1950'li yıllarda Türk aydınlarının bunalımlarını, küçük kasaba izlenimlerini, buruk aşk ilişkilerini işledi. Sağlam bir kurgu ve ustalıkla kullandığı üslûbuyla dikkati çekti. 1955'te çıkan *Siyah Kehribar* adlı romanı beğenilmeyince romana bir süre ara verdi. Bu romanıyla ilgili olarak *"Sanki roman yazmamış, cinayet işlemiştim. Hikâye kitaplarıma yazılan övgüler yüzünden Kaf dağına*

TARIK BUĞRA

Tahir Alangu

Onun ilk hikâye kitaplarındaki parçaları başlıca üç grupta gözden geçirebiliriz: 1.Konularını taşra hayatından alanlar, 2.Orta halli ailenin sorunlarını dile getirenler, 3.Aşka susamış gençlerin tutkulu saplantılarından bahsedenler.

Tarık Buğra'nın daha çok son iki gruptaki konulara yöneldiğini söyleyebiliriz: aşk, yalnızlık, zaman çenberi içinde verilen ve kendi kaderi üzerinde düşünen insan. Onun ancak son gruptaki hikâyelerinde kendini bulabildiği, kılı kırk yararcasına derinliğine işliyen çözümleyici bir telâşla bu hikâyelerini yazdığı iyice belirliyor. Ayrıca onun romana doğru yönelen sanatının gelecekte hangi unsurlarla gelişeceği de bu hikâyelerinden anlaşılıyordu.

Taşra yaşayışından bahseden hikâyeleri de "Bacanak", bizde görülen hikâyelerden başkadır. Gerçekçi öncüler, Anadolu'yu anlatan hikâyelerinde, hemen daima toplumun ve onun sorunlarının gözlem yolu ile tasvirine, törenin ve yerli rengin ayrıntılarına yöneliyorlardı. Tarık Buğra ise, "Bacanak" hikâyesinde, bir toplum sorununu, bireysel ahlâk yönünden, Maupassant'vari bir açıdan, miras karşısında köylünün davranışlarındaki temel motifi vermeğe çalışarak anlatıyor. İddiasız, dâvasız, eski geleneklerin, törelerin, taş kesilmiş anlayışların verdiği "anonim ruha" işlemeğe ve bu ruhu değerlendirmeğe çalışıyor. İlk kitabında "Havuçlu Pilav Meselesi", "Buhran" ve "Ömer" hikâyeleri, taşkın mizaçlı yeni evlilerin ilk aylarındaki çekişmelerini, gözlemci gerçekçilere has bir hava içinde verebiliyor. Bir kitap içinde çeşitli havada hikâyeler bunlar. Bunlar aslında, onun, bir hikâyeci ve romancı olarak yolunu aradığını, önünde açılan anlatım tekniklerinin hepsinde başarılı olabileceğini gösteren denemelerdi.

Tarık Buğra, dil anlayışında olduğu kadar hikâye anlayışında da edebiyatımızın gidişinden kopmadı. Başı ve sonu belli, büyük değişiklikler peşinde koşmıyan bir kişiliği geliştirdi. Çözümleyici bir anlatıma dayanan hikâye anlayışına aykırı düşecek denemelere girişmedi. Hikâyelerinin başında, dış olaylardan, gözlenmiş yaşantılardan çıksa bile, bunları hızlı bir anlatım temposuna sokmadan, hareketlere bağlı olarak içte zincirlenen gelişmelere geçiyordu. Toplumdaki büyük sorunlara değil, kişilerinin yaşamalarındaki düzensizliklere, uygunsuzluklardan gelen dertlere, sosyal adâletsizliklere değil, kişiler arasındaki ruhî zıtlaşmalara, bulunmuş ve yitirilmiş mutlulukların peşine düşeceklerine birbirlerine karşı horozlanan insanların yaratıkları bir keşmekeşin üzerine eğiliyordu.

Birinci kitabındaki temalar ikinci kitabında da sürüyor ve yerleşiyor. "Yarın Diye Bir Şey Yoktur" (1952) hikâyesinde zaman içinde varlığının bilincini arıyan insanın ruh hâli üzerinde duruluyor. Hareketleri ve kişilikleri sınırlı, çevresinden kopmuş, yalnız içindeki gerçeğin, zaman ve mekândaki idrâkin oluşumuna yönelmiş insanın psikolojisini anlatıyor. Yeni hikâyenin başlıca unsurları küçük adamın günlük yaşayışının gözlem ve tasvirinden çıkarılmakta idi. Kabataslak da olsa geniş bir alana yayılmış insanların kalabalığı dış çizgilerile tasvir ediliyordu. Yeni hikâye, bütün genişliği ile şimdiye kadar edebiyatımızın dışında kalmış çevrelere ve insanlara doğru genişliyordu. Tarık Buğra ise küçük adamın çevreden ayrılmış, çağımıza has renkler ve sorunlardan uzaklaşmış, "yalnızlık içinde sivrilen kişisel psikolojisini" işlemeğe çalışıyor. Ama arada sırada bir başka hikâyeye, yaşanmış gerçeklere de yöneliyor ("887956 nın Sıfırı").

Onun hikâyeleri, kendi mizacına ve hikâye anlayışına uygun olanların dışında, oldukça çeşitlilik gösteriyor. Mark Twain'vari mizah hikâyelerinin yanında, gözler yaşartan aşk hikâyeleri, gerçekçi gözlemlerden çıkarılmış hikâyeler Anadolu kasabalarında geçen günler, fakir üniversitelinin yaşayışı, toplum düzeninin dengesizliği üzerine hikâyeler. Ama hepsinde toplum çevresi, hareket gibi unsurlardan çok psikolojinin ön plâna geçtiğini görüyoruz.

Tarık Buğra, konularında direnmiyor, ama kişileri yine de sınırlı kalıyor. Her hikâyesinde bu belli kişi kadrosunu kullanıyor. Bütün bunları aşan bir özelliği ise, kişilerini tabiat ve toplumun dar bir çevresine bağlamak, onları bu yoldan belirlemek istemeyişidir. Her yerde, her zaman, aynı duyguları duyabilecek, aynı düşünceleri ve düşleri kurabilecek üstün nitelikteki kişilere yöneliyor. Aydın, daha çok artist mizaçlı, hareket ve işten çok düşlere ve düşüncelere eğilimli bir gencin hayatı, aşkı, dünya görüşü ve anlayışı hikâyelerinin başlıca temasıdır.

(*Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman-3*, 1965)

uzanan burnum öyle bir kırılış kırılmıştı ki, tam dört yıl ne hikâye ne roman yazdım" demektedir.

Aynı yıllarda varoluşçuluğun etkisinden dolayı yaygınlaşan bunalım hikâyeciliğinin öncülerinden oldu. Her ne kadar çeşitli toplumsal katmanlardaki insanları işlediyse de asıl yazar kişiliği, belli bir çizginin üstündeki insanlarla, insanları yönetici ve etkileyici aydın insanların, toplumda yerlerini bulamamış, duyuş, düşünüş ve yaşamada bir üslûp tutturamamış yalnız adamı anlatırken ortaya çıktı. Bundan dolayı hikâyesine gündelik yaşayışın gerçeklerinden girdiği hâlde, yavaş yavaş düşünce plânına doğru kaydı ve "yalnız adam" olarak bir kişiyi anlattı. İkinci kitabında da ilk kitaptaki temaları sürdürdü. Zaman içinde boşlukta kalan insan, çevreden yoksun insanın isyanı onun en önemli konusu oldu. Üçüncü hikâye kitabı *İki Uyku Arasında*, içkiye ve kumara kendini kaptırmış, hırçın, günümüz aydınının sarhoşluğunu anlattı.

1956 Macaristan olaylarında Macar halkının Sovyetlere direnişini anlattığı *Peşte 56* adlı oyunuyla oyun

TARIK BUĞRA HAKKINDA

Ahmet Kabaklı

Çeşitli türlerdeki eserlerinin üslûplarında yer yer benzerlik bulunmasına karşılık, konularda, duygu ve düşüncelerde, çeşitlilik de, Tarık Buğra romanı ve hikâyelerinin özellikleri arasındadır. Gerçekçilikten, fantezilikten, hayalî, toplumcu, mizahî ve belgesel'e kadar değişik konu ve temaları işlemektedir.

Tarık Buğra, zaman zaman Tanpınar'ın hikâyelerini andıracak tarzda, konulu eserlerine bir "felsefî bakış"la girer. Bu bakış, çok zaman kırgın, ümitsiz, karamsar olmakla birlikte, insandaki ve insanlıktaki ölümsüz değerleri de arayıp bulmaya çalışmaktadır. Nitekim ahlâklı ve üstün değerlerle donatarak ortaya koyduğu kendi kahramanlarına özel sevgisi sezilmektedir. Gerçekten kahramanları ile içli dışlıdır, onlardan kimisini tercih etmekte, kimisine öfke ve nefretini yağdırmaktadır.

Bunun sonucu olarak, Tarık Buğra'nın kişilerini ak ve kara, iyi ve kötü diye ayırmak mümkün oluyor. Meselâ Küçük Ağa, Çolak Salih, (Dönemeçte) Handan, İbişin Rüyası'nda Hatice, içlerinde bazı çatışmalar bulunmakla birlikte, yazarın sevdiği iyi, olumlu tiplerdir. Gençliğim Eyvah'taki "İhtiyar", Dönemeç'teki Eczacı Celal vs. kesin hatlarla fenalık timsali kötü adamlardır. Bunlar arasında, destan kahramanı gibi anılanlar, iyide veya kötüde olağanüstü vasıflar taşıyan "sembol tipler" de bulunmaktadır.

(*Türk Edebiyatı*, c.5, 2002)

TARIK BUĞRA

YARIN DİYE BİR ŞEY YOKTUR

Kendimi hâlîfiçe heyecanlı hissediyordum. Bir sürü sigara içmişim; son olsun diye bir tane daha yaktım. Bu biter bitmez yatağa girmeliydim. Yarın vücudum dinlenmiş, zihnim açık olmalıydı.

Sigarayı içerken Hâmid'den ve meselâ bir Davalacıro diskuru veya Ankara'nın ünlü eleştirmecisinden, kendi diliyle yazılmış bir söyleşi okuyayım dedim; ama baktım ki heyecanım bütün anlayışsızlığımı seferber etmiş ve ben en açık alay unsurlarını bile atlayıp geçiyorum, hattâ kabalaşacağım; bıraktım.

Bu heyecan, şiddetle ihtiyacım olan uykuyu gocundurabilir, onu nasıl defetmeli?

Işık çalayım veya bir türkü mırıldanayım dedim; ama ortaya yeni, yâni içime doğuveren besteler çıktı: yarına bağlı ihtimallerin, yarın olabileceklerin besteleri.... ve ben, bu arada, sigarayı tazelediğimi gördüm. Sinirlendirici bir şey... bu sigaradan ne umuyordum yâni? Uyku masa başında gelecek değildi ya? Hem de ışık böyle pırıl pırıl yanıyorken?

Daha ikinci çekişimi yaşayan sigarayı gebertim, ışığı söndürdüm, yatağa girdim ve Allah'ı hatırladım; bana uyku ihsan eylesin diye.

Uyumazsam çok kötü olacaktı; hemen uyumalı idim. Bunun için de uykuya en elverişli durum ve şartları gözetmem gerekti: Midemi gözeterek sol yanıma uzanmış ve heyecanımı yatıştırarak bir konu armaya başlamıştım. Çok geçmeden kalbimin de sol yanda olduğunu hatırladım, sağa döndüm. Bedenim böyle daha rahattı, ama kafamda bir eksiklik var gibiydi: Kafam gözlüğünü unutmuş, biri iyice miyop, öteki iyice hipermetrop bir çift göz gibi, utangaç bir panik içindeydi... evet, kafam.

Ve, kafam kendi kendini zorladı, sebebi buldu: Sol yana yatarken çevirdiği film kopmuştu. Ekledi:

Film bir tabiat manzarası idi ve bu benim eski bir yöntemimdi: Uykunun altın olduğu askerlik günlerinde onun sâyesinde pek iyi sonuçlar elde etmiştim; on dakikalık molalarda bile mışıl mışıl uyurdum. Rastgele bir yere şöyle uzanıverir, doğduğum kasabayı, bu kasabadaki kocaman çınarlı bir tepeyi düşünür, ovanın bu tepeden görünüşünü düşünür, böylece de sinirlerim gevşemiş, rahat ve mahzun, dalar giderdim.

Bu bir kanundu; çünkü her denenişinde aynı sonucu verirdi. Ama işte şimdi illâs ediyordu; işe yaramıyordu:

Eskiden ve bütün bellerde orayı düşünmek yeterdi bana. Şimdi ise o çocukluk kasabamda olmak istiyor, başka hiç bir şeyi değil, ancak ve yalnız bunu istiyordum.

Durum böyle olunca da, bu kalleş sıla özlemini söküp atmaktan başka yol yoktu; ben de böyle yaptım. Böyle yaptım ama, ufukta uykuya benzer, hattâ uyku habercisi bir şey görünmüyordu; ufuk bile görünmüyordu. Ufuk, bir toz duman ardında, atomik bir hızla kaynaşan öfkeler, kızgınlıklar, kırgınlıklar, hoşlanışlar, tiksintiler, umutlar, umutsuzluklar, sevgiler ve acılar ardında etiyip gitmişti.

Beni çileden çıkarabilirdi bu: Yeniden sol yanıma döndüm. Ve bütün bu yüzleri, bu anıları, bu düşünceleri sağ yanımda bırakayım dedim... bırakırım umdum. Ne çare ki, bunların pek çoğu da benimle birlikte sola üşüştüler. Ben de, o zaman, bir hiç değilse yarım sigara içmenin iyi olup olmayacağını düşünmeye başladım. Bu arada aklıma içtiğim sigaraların sayısını bulmak sevdası düştü: uzun uzun uğraştıktan sonra, ikindiden bu yana içtiklerimin sayısını tam ve kesin olarak bilmek zorunda olduğumu anladım; yoksa içim bir de bu yüzden mıncıklanıp duracaktı.

Bir paket bitmişti. Bunu biliyordum. İkinci de ne kadar kaldığını, yâni ne kadarını içtiğimi anlamak için kalktım, ışığı yaktım: Pakette sekiz sigara vardı. Demek ikindiden

→

bu yana otuz iki sigara içmişim. Elimde olmadan, "patla" dedim. Sonra da, avunayım diye, bir sürüsü otlakçılara gitmiştir diye düşündüm. Ama, aksine, aklıma hep arkadaşlardan içtiklerim geliyordu.

Bu işde bir çıkar yol göremeyince yatmaya karar verdim. Masadan kalkarken gözüm yine sigara paketine takıldı ve ben, sigaraları lâf olsun diye bir daha sayınca, yedi tane olduklarını gördüm. Şaşılacak bir şeydi bu; çünkü, daha az önce sekiz saymıştım. Allah, Allah diyerek sigaramdan derin bir nefes daha çektim ve saate baktım: Akreple yelkovan, sarmaş dolaş, tek çizgi! Telâşlandım, sigarayı, ışığı söndürdüm. En geç yarım saate kadar uyumalı idim. Uyuyamazsam çok kötü olacaktı.

Yatağa girerken, bir dergide okuduğum "sayı sayma usûlü"nü denemeye karar vermiş bulunuyordum. Bunu şimdiye kadar hiç yapmamıştım; ama yazarın uyku tutmayanlara hararetle tavsiye ettiğini iyice hatırlıyordum.

Bu sisteme göre, sayılar yüzden başlanarak aşağıya doğru sayılacaktı. Ben, daha sağlama gitmek için, beş yüzden başlamaya karar verdim ve derhal işe giriştim:

Beşyüz, dört yüz doksan dokuz... dört yüz doksan sekiz...

Aman ne güzel! Ben daha iki yüze inmeden, daha iki yüz elli bir demeden kafama hoş bir tenhalık gelmeye başladı ve ben yumuşacık bir hazla, anamdan ninni söyler gibi, sürdürdüm saymayı:

İki yüz yirmi iki... iki yüz yirmi bir... iki yüz yirmi... iki yüz yirmi... iki yüz yirmi... bozuk bir plâk gibi... iki yüz yirmi... ve ben, ne güzel... enfes... mükemmel derken, iki yüz yirmi... çünkü iki yüz yirmi... lira benim... iki yüz yirmi-.

İğneyi plâğın çızığından kurtarabiliyorum. Çok şükür diyeceğim; ama içime, belli belirsiz de olsa bir tedirginlik gölgesi düşmüş gibi: Hızlı hızlı saymaya koyuluyorum; şükretmeye bile vakit kalmamalı; hattâ şükretmeyi düşünmemeliydim bile:

İki yüz on yedi... iki yüz on altı... iki yüz on beş... işler düzelir gibi oluyor.

Yüz iki... yüz bir... burnum içini gıcıklayan derin nefesler... beyninde her şeyin dibe, derinlere, el değmedik, gün düşmedik kuytulara doğru çekilişi... ağır ağır.

Seksen bir... seksen... yetmiş dokuz... derken... imkân yok, yetmiş sekiz'i geçemedim. Nasıl çiğner geçersin kardeşim, nasıl?

Yetmiş sekiz benim okuldaki numaramdı:

Yetmiş sekiz, on iki ile on beş yaş arasındaki çocuktur. İldeki okulda geçen üç kıştır. Biri şair, biri milli futbolcu, biri pilot, biri cumhurbaşkanı yapan dört aşktır. Kasabadan, sokak arkadaşlarından, evden üç defa ayrılış, üç defa anaya dönüştür. Mektuplar, sınavlar, "geçtim" diye şarkı söyleyen telgraflardır, babaya. Yetmiş sekiz...

Attığım gibi yorgana tekmeyi, yataktan fırladım; ışığı yaktım, iki tane de sigara yaktım: Uykuymuş, uyumakmış, yarınmış, sağlam vücut, sağlam kafa teorisiymiş ve bütün teorilermiş; artık bana viz geliyordu... hepsi de. Saate benden başka kim bakarsa baksın, iki otuz beş derdi, ama ben, inadıma hiç bir şey demiyordum. Demiyecektim de.

Yarın, yarın diye sayıklayıp durmuştum; işte yarının eşiğinde idim ve nerdeyse tanyeri ağaracaktı... ağaracaktı da ne olacaktı? Yarın, öbür gün, bir yıl beş yıl ne imiş? Bütün mesele yetmiş sekiz'de. Yetmiş sekiz nerede?

Yetmiş sekiz, iki yüz lira aylıklı, aşçıya, bakkala borçlu; tek kat elbiseli, pençesi delik papuçlu ve... aşksız, arkadaşsız bir gazete musahhihi olmak için var olmuştu?

Umutların, hayallerin, projelerin -yedi rengi bin bir birleşim ile- ışıl ışıl aydınlattığı gelecek yılların billurları, içlerinden böyle soluk benizli, ezik ve horlanmış yarınlar çıksın diye mi yetmiş sekiz'in rüyalarına sıra sıra dizilmişti?

Yetmiş sekiz sigaram olmayışına lânet okuya okuya bütün sigaralarımı içtim, bitirdim; sonra da, uykuysa, uyumak bir mârifetse, al uykuyu diyerek akşama kadar uyudum.

(*Yarın Diye Bir Şey Yoktur*, 1979)

yazarlığına başladı. Asıl ününü ise, üzerinde 1959'dan beri çalıştığı üç ciltlik *Küçük Ağa* romanıyla sağladı. Milli Mücadele yıllarında Kuva-yı Milliye hareketi ve halkın işgal kuvvetlerine direnişini konu alan bu eseri daha sonra yine kendisinin yazdığı senaryoyla Yücel Çakmaklı tarafından TV dizisi haline getirildi ve geniş beğeni topladı.

Küçük Ağa Ankara'da ve *Firavun İmanı* romanlarında Kurtuluş Savaşı'ndan sonra yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin bu aşamada yüz yüze geldiği bazı sorunları ele aldı. *Firavun İmanı*'nın konusu, Mehmet Akif, Hüseyin Avni Ulaş ve Hasan Basri Çantay gibi muhaliflerin Ankara'da saf dışı edilmeleridir. *Yağmur Beklerken* romanında, Serbest Fırka hareketini, *Gençliğim Eyvah*'ta öğrenci hareketlerini işledi. *Osmancık* romanında irade gücüyle bir dünya devleti kurmayı başaran insanların öyküsünü dönemin olayları içinde verdi.

TRT 1970 Sanat Ödülleri yarışmasında başarı ödülü alan *İbişin Rüyası* adlı romanı 1972'de oyunlaştırıldı. 1979'da televizyona uyarlandı. *Firavun İmanı* romanıyla 1978, yine Çakmaklı yönetiminde TV dizisi haline getirilen ve Osmanlı devletinin kuruluş yıllarını konu alan *Osmancık* romanı ile de 1985 Türkiye Milli Kültür Vakfı Armağanını kazandı. Tarık Buğra, ayrıca 1979'da *Gençliğim Eyvah* ile TMKV Armağanını, 1981'de *Akümülatörlü Radyo* ile Türkiye Yazarlar Birliği Tiyatro Ödülünü; 1981'de *Yalnızlar* ile TMKV Armağanını; *Yağmur Beklerken* ile 1982'de Kültür Bakanlığı Ödülünü, 1989'da İş Bankası Roman Ödülünü, 1984'te Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Senaryo Ödülünü, 1992 TYB Yılın Kültür Adamı Ödülünü aldı. *İnanç* dergisince 1984'te yılın romancısı seçildi. Tarık Buğra'nın ayrıca *Yalnızlar*, *Yağmur Beklerken*, *Dönemeçte* ve *Ayakta Durmak İstiyorum* adlı yapıtları filme alınarak televizyonda gösterildi. 1991'de devlet sanatçısı seçildi.

"Tarık Buğra, dil anlayışında olduğu kadar hikâye anlayışında da edebiyatımızın gidişinden kopmadı. Başı ve sonu belli, büyük değişiklikler peşinde koşmıyan bir kişiliği geliştirdi. Çözümleyici bir anlatıma dayanan hikâye anlayışına aykırı düşecek denemelere girişmedi. Hikâyelerinin başında, dış olaylardan, gözlenmiş yaşantılardan çıksa bile, bunları hızlı bir anlatım temposuna sokmadan, hareketlere bağlı olarak içte zincirlenen gelişmelere geçiyordu. Toplumdaki büyük sorunlara değil, kişilerinin yaşamalarındaki düzensizliklere, uygunsuzluklardan gelen dertlere, sosyal adâletsizliklere değil, kişiler arasındaki ruhi çatışmalara, bulunmuş ve yitirilmiş mutlulukların peşine düşeceklerine birbirlerine karşı horozlanan insanların yarattıkları bir keşmekeşin üzerine eğiliyordu. (...)

"Tarık Buğra, konularında direnmiyor, ama kişileri yine de sınırlı kalıyor. Her hikâyesinde bu belli kişi kadrosunu kullanıyor. Bütün bunları aşan bir özelliği ise, kişilerini tabiat ve toplumun dar bir çevresine bağlamak, onları bu yoldan belirlemek istemeyişidir. Her yerde, her zaman, aynı duyguları duyabilecek, aynı düşünceleri

ve düşleri kurabilecek üstün nitelikteki kişilere yöneliyor. Aydın, daha çok artist mizaçlı, hareket ve işten çok düşlere ve düşüncelere eğilimli bir gencin hayatı, aşkı, dünya görüşü ve anlayışı hikâyelerinin başlıca temasıdır." (Tahir Alangu)

"Tarık Buğra, toplumdaki çatışmaları, zıtlıkları, haksızlıkları sosyolojik açıdan ele almaz. Bunu psikolojik alanda yapmak ister. Bu sebeple, dostlar, sevgililer, düşünceler, hayat manzaraları, iklimler ve olaylar karşısında, bazen alaycı, bazen acıklı, tedirginlikleri, sıkıntı ve bunalımları yansıtır. Bu hikâyelerindeki kişiler, toplum karşısında yalnız ve çaresizdirler. Onların gerçek kişilikleri ve içlerinden geçenlerle davranış ve sözleri arasında başkalıklar, çelişmeler bile vardır. Bundan ötürü işkence, azap içindedirler. Dostluğa, aşka, iyiliğe, yüceliğe susamışlardır, ama bozulmuş kalabalık içinde bunları bulmaları zordur. (...)

"Tarık Buğra, dindar halkımızın manevi vasıflarını da bilen bir romancıdır. Kahramanları 'bismillahlı, Allahlı, yeminli' konuşurlar; günah, sevap bilirler. Allah'a verecekleri hesabın, son nefesin kaygısı içindedirler. Oysa, Buğra'nın yaşıtları ve bir öncekiler, Türk insanının ruh ve çevre portresini sanki eksik bırakmak istercesine, bu halkın Müslümanlığına kapalı ve yabancı kalmışlardır. Ömer Seyfeddin'den ve biraz da Memduh Şevket Esendal ve Halide Edip Hanım'dan sonra, edebiyatçılarımız, dini sanki yasak bir konu imişçesine algılamışlardır. Keza bir dindar adamdan, bir Müslümanlık olayından söz edilecek olsa: İslâmiyet çirkin bir saldırı üslûbu ile 'irtica, gericilik, yobazlık, taassup' gibi karalamalarla birlikte ele alınmıştır. Halkımızın samimi Müslümanlığı ya kınama, yahut alay konusu edilmiştir. Bu çirkinliğe batmak istemeyenler ise, nihayet, dinden, İslâm'dan söz etmemek 'kahramanlığı' ile yetinmişlerdir." (Ahmet Kabaklı)

"İçindeki sonsuz lirik Nasrettin Hoca, Mevlana'ya pek yaklaşmaz gibi.

"Tam Akşehirlidir Tarık Buğra. Ama hiç Konyalı değil. Bu yönüyle çok ilginç bir adam. Konyalı kişi kendi ilini Selçukya olarak görür; yalnız Cumhuriyeti değil, Osmanlıyı da tanımaz. Tarık Buğra daha bir Selçukyalı; ama Osmanlıya katılır. Hatta üstlenir de onu.

"Şöyle tanımlayalım isterseniz: Osmanlı katılığını özleyen kadife Selçuklu.

"Beyazıt'tan Laleli'ye ağır ağır inerken, kimi zaman toprağa ekilmiş yanlış çiçek tohumunu, kimi zaman da yanlış toprağa ekilmiş çiçek tohumunu düşünür. Gömleğinin üst düğmesi iliklenmemiş yakasında ve gözlerinde hiçbir zaman yitmeyecek bir delikanlılık var. Ama o nasıl delikanlılık ki bağrına bastığı şeyleri biraz da küçümser. Küçümseme sözü yanlış burada. Hor görme sözcüğünü kullansak, o da yanlış olacak. Başka bir laf bulmak gerek. Kendisi bulsun.

"Her gün özeleştirisini yapar. Ama bunu hiç yansıtmaz. Ankara'sızlık diye bir hastalık varsa, hastalığı o." (Cemal Süreya)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Oğlumuz* (1949), *Yarın Diye Bir Şey Yoktur* (1952), *İki Uyku Arasında* (1954), *Hikâyeler* (ilk üç kitaptan seçmelerle yenileri, 1964; yeni seçmeler 1969).

ROMAN: *Siyah Kehribar* (1955), *Küçük Ağa* (1963), *Küçük Ağa Ankara'da* (1966, Küçük Ağa ile birlikte, 1968, 1974), *İbişin Rüyası* (1970), *Firavun İmanı* (1976), *Dönemeçte* (1978), *Bir Köşkürüz Var mı?* (1978), *Gençliğim Eyvah* (1979), *Yağmur Beklerken* (1981), *Yalnızlar* (1981), *Osmancık* (1983), *Dünyanın En Pis Sokağı* (1989).

FIKRA-DENEME: *Gençlik Türküsü* (1964), *Düşman Kazanmak Sanatı* (1979), *Politika Dışı* (1992), *Güneş Rengi Bir Yığın Yaprak* (1995).

GEZİ: *Gagaringrad* (Moskova notları, 1962), *Bu Çağın Adı* (1996).

OYUN: *Ayakta Durmak İstiyorum* (1966), *Üç Oyun* (*Ayakta Durmak İstiyorum, Akümülatörlü Radyo, Yüzlerce Çiçek Birden Açtı*, 1981), *İbiş'in Rüyası* (oyn. 1972; bas. 1982), *Güneş ve Arslan* (1988), *Sıfırdan Doruğa* (1994).

Ayrıca çeşitli dergi ve gazetelerde tefrika edilip kitaplaşmayan *Aşk Esirleri* (Milliyet, 1953), *Şehir Uyurken* (Bursa Hakimiyet, 1954), *Yanıyor mu Yeşil Köşkün Lambası* (Yenigün, 1955), *Ölü Nokta* (Yeni İstanbul, 1958), *Sonradan Yaşamak* (Vatan, 1958), *Abaza Paşa'nın Rüyası* (Erzurum Doğu, 1959) gibi romanları da vardır.

HAKKINDA: Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir (1962), Abdullah Uçman / TDE Ansiklopedisi (c. 1, s. 469-471), Tahir Alangu / Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman (c. 3, 1965), Necmettin Turinay / Geleneğin Dünyası (1973, s. 172-182), Mehmet Kaplan / Edebiyatımızın İçinden (1978) – Hikâye Tahlilleri (1979), Fethi Naci / 100 Soruda Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme (1981), Sadık Tural / Zamanın Elinden Tutmak (1982, s. 270-284), Z. Bakırcıoğlu / Başlangıcından Günümüze Türk Romanı (1983), H. Tuncer / Tarık Buğra (1988) - Tarık Buğra'nın Hikâyeleri Üzerinde Bir İnceleme (1992), Gürsel Aytaç / Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler (1990), Murat Belge / Edebiyat Üstüne Yazılar (1994), Tarık Buğra Özel Bölümü (Türk Edebiyatı Dergisi, sayı: 246, Nisan 1994), Alpay Kabacalı / Kültürümüzden İnsan Adaları (1995), Beşir Ayvazoğlu / Tarık Buğra Güneş Rengi Bir Yığın Yaprak (1995), Bilge Ercilâsun / Yeni Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler (c. 2, 1997), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 2 (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Küçük Ağa'nın Büyük Romancısı: Tarık Buğra, s. 49-50), Ramazan Gülendam / Ölümünün 6. Yıldönümünde Tarık Buğra'nın Sanat Anlayışı (Dergâh dergisi, sayı: 121, Mart 2000), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), Sadun Tanju / Eski Dostlar (Ara Güler'in fotoğraflarıyla, 2002), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 5, 11. bas. 2002, s. 443-461), Cemal Süreya / 99 Yüz (4. bas. 2004).

BUKAİZÂDE VELİYYÜDDİN

Mutasavvıf (D. ? – Ö. 1769, İstanbul). İstanbul halkı tarafından "Katar Meşâyihi" denilen kürsü şeyhlerindendir. Ordu şeyhliği de yaptı. Kabri İstanbul'dadır.

ESERLERİ:

Hadîkatü'l-Ulemâ, Sirâcü'l-Ümme fî Menâkıbi'l-Eimme, Nûru'l-Ebsâr fî Hakkı'l-Ebrâr, Gâyetü'l-Merâm, Tefsîr-i Sûre-i İhlâs, Ravzatü'r-Reyyâhîn Menâkıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BULAÇ, Ali

Yazar. 10 Mart 1951, Mardin doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Mardin'de tamamladıktan sonra, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1975) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünü bitirdi (1980). Bir süre *Fikir ve Sanatta Hareket* dergisinde çalıştıktan sonra aylık *Düşünce* (1976-80) dergisini çıkardı. İnsan Yayınevi'nin genel yayın yönetmenliğini (1984), *Zaman* gazetesinin kurucuları arasında yer alarak İstanbul temsilciliğini (1986-87), *Kitap* dergisinin genel yayın yönetmenliğini (1988'den itibaren) yaptı.

Ali Bulaç

ALİ BULAÇ

İSLÂMİYETİ KATEGORİZE ETMENİN BİÇİMLERİ

İslâmiyet'i çeşitli ölçütlerden hareketle kategorize etme teşebbüslerinin çöken modernlik karşısında nafile de olsa diğer kültür ve gelenekler yanında İslâm dünyasının farklı, ciddiye alınabilir ve umut verici bir arayışa, hatta meydan okuyuşa geçmesiyle yakından bir ilgisi var. Bu arayışın ilk adımı, modernliği -onu tümüyle yok ve imha etmeye değil- aşmaya yönelmiş "sahici bir paradigma" arayışı olmalıdır.

Kuşkusuz dünya üzerinde hegemonik varlığını sürdürmekte olan sistem, ne olup bittiğini anlamak için muhalif bütün hareketlere yakından bakmak zorundadır. Bu konuda sosyal bilimcilerin önemli bir rol oynayacağından kuşku duyulamaz. Ancak yine de bütün sosyal bilimcileri dünyada sürmekte olan hegemonik sistem adına çalışan ajanlar olarak görmek veya göstermeye çalışmak haksızlık olur. Hiç şüphesiz içlerinde bilim, saf anlama ve değişmekte olan dünyanın temel dinamiklerini doğru tespit etme kaygısıyla hareket edenler var. Bizim eleştiriye konu yaptığımız şey şahısların niyet ve amaçları değil, kullandıkları kavramsal modelin anlama ve araştırmaya yöneldiği hakikati, gerçeklik düzeylerini ne ölçülerde kavradığı ve anlayıp açıklayabildiği meselesi olacaktır.

Şunu da eklemekte yarar var: Verimli bir eleştiriden beklenen sonuçları elde etmek, bir bakıma gerçeklik payı ne olursa olsun komplo teorilerinden belli ölçülerde uzak kalmaya bağlıdır. Komplo teorilerine fazlasıyla itibar edenler ya zihin tembelliği ya da paranoya gibi hastalıklara sahiptirler. Bu, dünyada işlemekte olan düzenin daima saf niyet ve karşılıklı anlayış üzere işlediğini kabul etmek demek değildir, -bu da başka yönden bir saflıktır-; ancak maharetle planlanmış bütün komploların da sonuçta kendilerini kamufle etmek zorunda oldukları makul, inandırıcı ve kabul edilebilir bir söylem biçimine muhtaç olduklarını unutmamak lazım. Doğru bir eleştiri, komplonun özüyle olmaktan çok, bu bir şeyi kamufle eden söylemin kendisiyle ilgilenmesi gerekir. Çünkü sonuçta komployu deşifre edecek olan, söylemin natarsız biçimunin sergilenmesidir.

Bundan dolayı her insanın mutlaka iyi niyetle amel etmeyeceği bilinmesine rağmen, yine de hukuk "Beraat-i zimmet asıldır" ilkesini esas almış ve ancak maddi suç delillerinin kesin olarak ortaya çıkmasından sonra fiil sahibinin suçlu olabileceğini hükme bağlamıştır. Bizim de görünürdeki kaygısı İslâm dünyasında yaşanmakta olan fenomenleri anlama ve açıklama olan sosyal bilimcilerin çabalarını bu bağlamda alma mecburiyetimiz var; zaten sosyal bilimlerin anlama ve açıklama yönteminin bizatihi kendisinin bilimlerin zahiri sınırlarını aşan amaçlara hizmet etmek üzere geliştirildiği hususuna yukarıda değinmiştik.

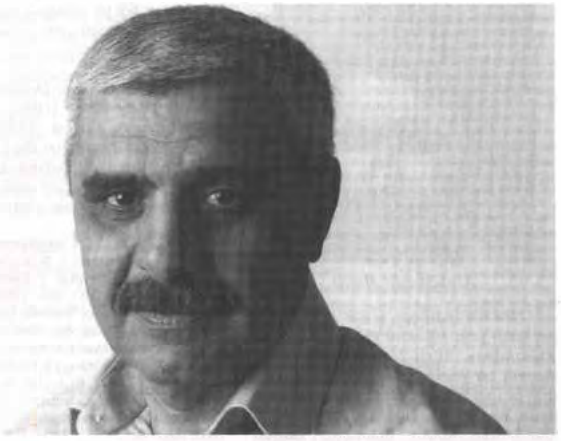
Yaşadığımız siyasi, ekonomik ve sosyal realitenin açıklanması yolunda bugüne kadar geliştirilmiş en dikkate değer açıklama modellerinin başında muhtemelen özellikle Osmanlı ve İslâm üzerindeki araştırmalarıyla ün yapan Şerif Mardin'in "Çevre-Merkez" modeli gelmektedir. Bugünü anlamak amacıyla Osmanlı'ya dönüp baktığımızda Mardin'e göre, Osmanlı'nın siyasal iktidarı temsil eden Merkez ile bu iktidarın dışında kalıp yönetilen/reaya durumundaki Çevre ile karşılaşırız. İktidar olgusunun temel alındığı bu modelin açıklayıcı bir özelliğe sahip olduğunda kuşku yok. Hatta söz konusu modelle sadece Osmanlı'yı değil, Osmanlı'yı önceleyen diğer Müslüman devletleri ve dönemleri de açıklamak mümkündür. Nitekim iktidar paylaşımının esas alındığı bu modele baktığımızda daha Emeviler'den itibaren Merkez'in kendini Çevre'ye karşı koruyan bir zırh arkasına aldığını tespit etmek mümkün. Peygamber ve Dört Halife döneminyle mukayese edildiğinde Emevi döneminde Merkez'in giderek daha somut ve kurumsal anlamda "politik/resmi toplum" niteliği kazandığı, buna mukabil güçlü dinamiklerine rağmen tedricen Çevre'nin "sivil toplum" alanına itildiği söylenebilir. Söz konusu çelişkinin belirginleşmesi bu döneme tesadüf eder. Şu var ki, Merkez bütün çabalarına rağmen Abbasiler'in orta zamanlarına kadar Şerif Mardin'in yüksek kültür katında gösterdiği rafine (Havassı) zümreler tarafından meşru bir destek bulabilmiş değildir. Bir bakıma Çevre'nin siyasi muhalefetini temsil eden Şia, Hariciliik ve Mutezili akımlara karşı Merkez'in ideolojik ve siyasi meşruiyetini esas alan Mürcie'nin silik bir akım şeklinde kalması bunun göstergesidir.

Oysa Mardin yakın tarihimizin içtihad tartışmalarına açıklık getirmek amacıyla İslâm'ın ilk dönemlerinde ortaya çıkan bir polemiğe değinirken daha da ileri giderek 19. yüzyılda kitlelerin daha geniş bir iletişim sürecine katılmalarıyla İslâm'ın da artık sırf kendi mahalli çevrelerini anlamak için değil, daha geniş bir dünya içinde entegre olmak için kullanma zorunluluğunun ortaya çıktığını ve zaten İslâm'ın egemen olduğu ülkelerde buna hazır toplum katlarının olduğunu söyler. Bunlar topluluğun alt katlandır ve onların düşüncesi İslâm din bilginlerinin katında oluşturulan düşünceden çok farklıdır. Tutuculuğuyla tanınan bu düşünce tipini simgeleyen gruplara "Hadis ehli" adı verilmiştir. Şerif Mardin'e göre bunlar "Rey ehli"ne karşı olup içtihad yapılmasına pek de sıcak bakmazlar.

Hemen hatırlatmakta yarar var ki, İslâm'ın ilk dönemlerinde Hadis ehli ile Rey ehli arasında ortaya çıkan tartışmanın özü, esas itibariyle dinin temel referanslarının kullanmıyla ilgili epistemolojik bir tartışmadır. Ve her iki kanadın temsilcileri ortaklaşa Çevre'nin insanları olarak Merkez'e karşı muhalif bir tutum içinde olmuşlardır ki, Ehl-i Hadis'in en önemli temsilcisi Ahmed İbn Hanbel'in ve Ehl-i Rey'in önemli temsilcilerinden Ebu Hanife'nin akıbetleri bunun somut delilidir. 19. yüzyıldan başlamak üzere modern Müslümanların gündemine giren içtihad tartışması, Müslüman dünyayı çok daha geniş bir dünyaya entegre etme gibi bir amacı olsa bile sonuçta dinde olmayan bir şeyi dine dahil etme değil, tarihsel bir kurumun diriltilmesinin şekli ve imkânlarıyla ilgili bir tartışma olmuştur. (...)

Şu halde İslâm toplumlarını açıklama sadedinde geliştirilen Çevre-Merkez modeli, siyasi iktidarın kullanımı ve paylaşımı bağlamında yer yer açıklayıcı olsa bile bütün bir düşünce, ilim ve irfan tarihinin izlediği genel seyir açısından tam da açıklayıcı olamadığı söylenebilir. Kaldı ki siyasi iktidar açısından İslâm tarihinin ilk dönemi -ki bana göre bu Abbasiler'in orta zamanlarına kadar ve muhtemelen ilk büyük kırılma Ebu Hanife'nin öğrencisi Ebu Yusuf un Abbasi devletinde Adalet Bakanlığı (Kâdi'l-kudât) görevini kabul etmesiyle başlar- göz önüne alındığında "yüksek kültür"ü üreten ulema Merkez'e karşı Çevre'nin yanında ve içinde yer almıştır.

(*İslâm ve Fundamentalizm* (1997, s. 104-110).

Ali Bulaç

Çağdaş İslâm dünyası, düşünce sorunları, toplumsal değişme ve yenileşme gibi konulardaki araştırma ve incelemeleriyle tanınmıştır. Deneme, eleştiri, inceleme ve araştırma yazıları *Hareket* (1973), *İslâm Medeniyeti* (1974), *Tohum* (1973), *Sur* (1973), *Düşünce* (1976, 80), *Tevhid* (1979), *Hicret* (1979), *Mavera* (1986), *Yeni Zemin, Nehir, Bilgi ve Hikmet* dergileri ile *Millî Gazete* (1976), *Yeni Şafak* ve *Zaman* gazetelerinde yayımlandı. *İnsanın Özgürlük Arayışı* adlı eseriyle fikir dalında Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Yazarı Ödülünü (1988), Özel Feza Anadolu İletişim Meslek Lisesinin Yılın Sosyal Siyasal Analizi Yazarı Ödülünü (2005) aldı. *İslam ve Demokrasi* adlı eseri kitabı Boşnakça ve Arnavutça dillerine çevrilerek bu ülkelerde yeni basımları yapıldı. Taner Kışlalı, Ahmet İnsel, Ömer Laçiner gibi isimlerle birlikte, Cambridge, Oxford gibi üniversitelerde panellere konuşmacı olarak katıldı. 2006 yılında AKP hükümetine cidden eleştiriler yöneltti.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Çağdaş Kavramlar ve Düzenler* (1976), *Kur'an ve Sünnet Üzerine* (1983), *İslâm Dünyasında Toplumsal Değişme* (1987), *İnsanın Özgürlük Arayışı* (1988), *Orta Doğu Gerçeği* (1988), *Gündemdeki Konular* (1988), *Bir Aydın Sapması* (1989), *Din ve Modernizm* (1995), *İslâm ve Fanatizm* (1995), *Kutsala, Tarihe ve Hayata Dönüş* (1995), *İslâm Felsefesinde Din-Felsefe, Akıl-Vahiy İlişkisi* (1995), *Nuh'un Gemisine Binmek* (1995), *Modern Ulus Devlet* (1996), *İslâm ve Demokrasi, İslâm Dünyasında Düşünce Sorunları; Tarih, Toplum ve Gelenek* (1996), *İslâm ve Fundamentalizm* (1997), *Avrupa Birliği ve Türkiye, Din, Devlet ve Demokrasi* (2001), *Bilgi Neyi Bilmektir* (2004).

MEAL: *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali* (1983).

BULAK, Adnan

Şair. 1927, Karacadağ / Urfa doğumlu. Galatasaray Lisesi ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1949) mezunu. Bir süre Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğünde çalıştı. Dışişleri Bakanlığında Kıbrıs -Yunanistan Dairesi ve Trablusgarp (Libya) büyükelçiliği görevlerinde bulundu. Ayrıca NATO daimî delegeliği yaptı. Şiirlerinde yurt güzelliklerini ve günlük hayatla ilgili konuları işledi. *Bizim Şarkılar* (1948) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c.1, 1975), TDE Ansiklopedisi (c.1,1976), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BULDUK, Zeki

Öykücü. 1973, Kırşehir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kırşehir'de tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi (2001). Ümraniye Belediyesi Cahit Zarifoğlu Kütüphanesinde memurluk, İSTON AŞ'de metin yazarlığı, İstanbul'da öğretmenlik yaptı.

Öykü ve yazıları *Hece, Yedi İklim, Kitap Haber, Yol Kültürü, Virgül, E* ve *Kırklar* dergilerinde yer aldı. *Kayıplar Kosova* romanıyla 1999 Tuzla Belediyesi Roman Armağanında ikincilik ödülü kazandı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Bozkırın Atları Yaman Ölür* (2001), *Göçtü Kervan Kaldık Dağlar Başında* (2001).

ROMAN: *Kayıplar Kosova* (2000), *Bağdat Düşerken* (2003), *Züleyha* (2004).

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ekim-Kasım 2004).

BULUÇ, Sadettin

Dilci (1913, Van - 3 Nisan 1984, İstanbul). İlk ve ortaokulu Malatya'da (1926), liseyi Sivas'ta (1930) bitirdi. Yurtdışında yükseköğrenim yapmak için Maarif Vekâleti bursuyla Almanya'ya (1932) gönderildi. Breslau Üniversitesi Şarkiyat Bölümünü bitirdi. Doktorasını, *"Untersuchungen über die Altosmanische Anonyme Chronik der Bibliotheque Nationale zu Paris"* adlı tez çalışmasıyla (1937) yaptı. Bir yıl Berlin Etnoğrafya ve Eski Eserler Müzelerinde çalıştı. Türkiye'ye dönerek İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne asistan oldu. 1945'te *"Türk Halklarında Şamanizm"* adlı teziyle doçentliğe, 1955'te *"XIII-XIV Asır Anadolu Türkçesi'ne Giriş"* adlı çalışmasıyla profesörlüğe yükseldi. 1958-61 ve 1969-71 yıllarında Bağdat Üniversitesinde misafir profesör olarak Türk dili ve edebiyatı derslerini verdi. Bu dönemde Irak Türk ağızları hakkında pek çok belge topladı. Yurda döndüğünde *İslâm Ansiklopedisi* yazı kurulunda görevlendirildi. Her yıl Milletlerarası Daimi Altayistik ve Osmanistik Kongrelerine katıldı. 1976'da Finlandiya'daki Sociere Finno-Ougrienne'e, 1983'te de Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumuna asli üyeliğine seçildi. 1977-83 yıllarında İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü müdürlüğü yaptı. Bir süre de İstanbul Üniversitesi rektör yardımcılığı görevinde bulundu. İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.

Makalelerinin çoğu *Türk Amacı, İslâm Ansiklopedisi, Türk Ansiklopedisi, Azerbaycan Yurt Bilgisi, Türkiyat Mecmuası, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı*'nda yayımlandı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Şeyyad Hamza'nın Lirik Bir Şiiri* (1953), *Şeyyad Hamza'nın Bilinmeyen Bir Mesnevisi* (1969).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BULUĞ, Salih Zeki

Eğitimci-yazar. (D. 1889, Bosna – 10 Mayıs 1947, İstanbul). Vefa İdadisi ve Mekteb-i Mülkiye (1911) mezunu. Bir süre devlet memurluğu yaptıktan sonra askere alınarak Balkan Savaşı için cepheye gönderildi. Terhisinden sonra Maarif Nezarctinin çeşitli birimlerinde görev aldı; İzmir'deki de-

gişik okullarda öğretmenlikten sonra müfettiş olarak görev yaptı. Bakanlık teşkilatında başmüfettiş iken öldü. 1912'de basılmış *Türk Tarihi* adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

BULUM, Nur

Şair. 1962, İstanbul doğumlu. Ürünlerinde sadece Nur imzasını da kullandı. Şiirleri 1987 yılından itibaren *Genç Şairler Antolojisi, Sanat Olayı, Sanat Rehberi, Sombahar, Milliyet Sanat, Gösteri, Şiir Atı, Yaşasın Edebiyat, Varlık, Adam Sanat* gibi edebiyat dergilerinde yayımlandı. 1988 yılında şiir dalında Akademi Özendirme Ödülünü aldı. Şiir dışında resim ve gravür çalışmaları da vardır.

ESERLERİ (Şiir):

Yürü Direncim (1988), *Ay Yorgunu* (1997).

HAKKINDA: Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi (1994, s. 288), Yılmaz Odabaşı / 1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi (2.bas. 2001).

Nur Bulum

BULUNMAZ, Fikriye

Öykücü. 1960, Zonguldak doğumlu. İlk, orta ve yükseköğrenimini İstanbul'da tamamladı. Çalışmalarını mimarlık yaparak sürdürdü. Öykülerinin bir bölümünü *Yalnız Değilsin* (1993) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (İleceöykü, Ekim-Kasım 2004).

BULUT, Abdülkadir

Şair (D. 1943, Anamur / İçel - Ö. 9 Ağustos 1985). Akşehir İlköğretmen Okulu (1961) mezunu. Öğretmen olarak memleketinde, Kırıkhan ve İstanbul'da görev yaptı. Anamur'da geçirdiği bir trafik kazasında öldü. Şiir ve eleştirileri 1960'tan başlayarak, *Elif, Yeditepe, Soyut, Varlık, Türk Dili, Dost* gibi dergilerde yayımlandı. *Milliyet Sanat* dergisinin açtığı 1974'ün En Başarılı Genç Şairi yarışmasında ödül aldı.

Abdülkadir Bulut

"Dikkat edilirse yakımlarda ölçü ve kalıp yok. Uyaklar düzensiz olarak kullanılmış. Türk Halk Edebiyatı'nın önemli bir özelliği de (koşuklarda) biçim ve uyaktır. Birçok halk ozanının ve halk koşuklarının çoğu unutulmamış, günümüze kadar gelmiştir. Bunun önemli bir nedeni, dize sonlarındaki uyaklardır diyebiliriz. Bu uyaklar ya da yakın sesler, koşukların unutulmasını önlemiş ve halkın belleğinde kolayca kalmıştır. 'Yakımlar'da böyle ses benzerliği ya da uyak olmadığı için ezberlenememekte ve unutulmaktadır." (Hasan Efe)

ABDÜLKADİR BULUT

GÖZYAŞLARI DA ÇİÇEK AÇAR

Ellerimi dokunduğum her yerde
Çığlık çığlığa kıvranıyor hayat
Ve ölen arkadaşların giysilerini
Bir kere daha dürüp koyuyor anılar
Çamaşır sandıklarına
Gözyaşları da çiçek açar

Bugün yurtyeri olsa da acılara
Kayaların en sarp yerlerindeki
Kırlangıç yuvalarını andıran alnın
Bir gün terfi bir gelecek uçuracak
Sabahlardan akşamlara kadar
Gözyaşları da çiçek açar

Ansızın oyuna başlayan çocukların
Sesleri kadar canlı ve huylu
Sevinçleri kadar taze ve acemi
Bir duruş kuşatır seni o zaman
Gözyaşları da çiçek açar

Başını dayadığın ağaç dalı
Bak hafifçe eğildi toprağa doğru
Uyuyan bir çocuğun soluk alışını
Dinler gibi kendini vererek
Yaklaş yüzünü örse de acılar
Boynundan ter boşalan herkese
Gözyaşları da çiçek açar

Yaklaş yüzünü örse de acılar
Ve nasıl yakalarsa toprağı kök
Suları renk, dalları kiraz
Sen de öyle yakala hayata
Yürü kol kola canıma değsin
Gözyaşları da çiçek açar

ESERLERİ:

Sen Tek Başına Değilsin (1976), *Acılar Yudumdur* (1981), *Kahveci Güzeli* (çocuk şiirleri, 1981), *Yakımlar* (1982), *Gözyaşları da Çiçek Açar* (1983), *Sen Tek Başına Değilsin II* (1984), *Yurdumun Şiir Defteri* (1985), *Ülkemin Şiir Atlası* (tüm şiirleri, 1987).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Asım Bezirci / Güle Dil Verenler (1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Murat Batmankaya / Geçmiş Zaman Tesellileri (Radikal Kitap, 15.10.2002), Hasan Efe / "Abdülkadir Bulut'un 'Yakımlar'ına Genel Bir Bakış"-Günümüz Şairlerinden Şiir Çözümlemeleri (2004), Andız (Özel Sayı, sayı=7)

BULUT, Ali Kemal

Eğitimci-şair. 1938, Sürmene / Trabzon doğumlu. İlkokul ve ortaokulu Of'ta bitirdi. Trabzon Lisesi (1957) mezunu. Yurdun çeşitli yerlerinde öğretmenlik, Halk Eğitim Merkezi müdür yardımcılığı ile müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1989'da emekliye ayrıldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ata Türk'e İnandı* (1981), *Erce Öldük Eridik-Erce Doğduk Er İdik, Biz İnsanız, Tanrı'nın Ordusu, Bir Yoktan Var Eden Var* (1992), *Türk Demek Türkçe Demek.*

PİYES: *23 Nisan.*

HAKKINDA: Ayın Konuğu: Ali Kemal Bulut (Sürmene Postası, 1991, sayı: 23), Yunus Dergisi (sayı: 1, Ocak- Şubat- Mart 1993, sayı: 2, Nisan - Mayıs- Haziran 1993), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2 - Cumhuriyet Dönemi (1993).

BULUT, Aytekin

Eğitimci-yazar. 1971, Sarıkaya beldesi / Sarıkaya / Yozgat doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Kayseri İmam Hatip Lisesi, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bi-

Aytekin Bulut

ürerek Şanlıurfa ve Sarıkaya'da öğretmenlik yaptı. Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Eğitimi Ana Bilim Dalında yüksek lisans çalışmasını tamamladı.

ESERLERİ:

Her Yönüyle Yukarı Sarıkaya Tarihi (2000), *Din Eğitiminde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık* (2004).

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

BULUT, Faik

Gazeteci-yazar. 1950, Kars doğumlu. İlkokulu Oluklu köyünde, ortaokulu Kağızman ilçesinde bitirdi. Kars Alparslan Lisesi ve Rize Öğretmen Okulu mezunu. Yükseköğrenimini, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümünde tamamladı. 68 Kuşağı'ndan.

12 Mart 1971'de, askerî yönetimin gelmesinden sonra yurt dışına çıktı. Suriye, Lübnan, Filistin, İsrail gibi Ortadoğu ülkelerinde toplam sekiz yıl kaldı. Bu süre içinde İslâmcı akımlarla yakından ilgilendi. Başta Arapça ve İbranice olmak üzere bölge dillerini öğrendi. Yazıları, *2000'e Doğru* ve *Aydınlık* dergilerinde yayımlandı. Çalışmalarını 1990'dan itibaren kitaplaştırdı.

ESERLERİ:

İslâmcı Örgütler (1994), *Filistin Rüyası - İsrail Zindanlarında 7 Yıl*, *İslâm'da Cinsel Büyüler* (1998), *Ali'siz Alevilik* (1998), *İntifada Dersleri* (çev. ve der. 1998), *Horasan Kimin Yurdu* (1998), *İslâm Komüncüleri* (2 cilt, 1998), *Ebu Müslim Horasani / Bir İhtilalcinin Hikâyesi* (1999), *İslâm Ekonomisinin Eleştirisi* (1999), *Yeşil Sermaye Nereye Gidiyor* (1999), *Eşitlikçi Dervişan Cumhuriyetleri ve Hasan Sabbah Gerçeği* (1999), *Kod Adı Hizbullah* (1999), *Milliyetçilik Din ve Kadın Tartışmaları - 1*, *Kim Bu Fethullah Gülen?*, *Ortadoğu'nun Solan Renkleri* (2002), *Kürt Dilinin Tarihçesi* (2002).

HAKKINDA: Vitrindekiler / Filistin Rüyası - İsrail Zindanlarında 7 Yıl (Cumhuriyet Kitap, 13.8.1998), Vitrindekiler / İslam'da Cinsel Büyüler (Cumhuriyet Kitap, 1.10.1998), Vitrindekiler / Ali'siz Alevilik (Cumhuriyet Kitap, 12.11.1998), Vitrindekiler / İntifada Dersleri (Cumhuriyet Kitap, 10.12.1998), Vitrindekiler / Horsana Kimin Yurdu (Cumhuriyet Kitap, 31.12.1998), Vitrindekiler / İslâm Komüncüleri: II. Kitap (Cumhuriyet Kitap, 31.12.1998), Devrim Sevimay / Faik Bulut ve Mehmet Faraç'tan 'Kod Adı: Hizbullah' - Bir Örgütün Anatomisi (Cumhuriyet Kitap, 29.4.1999), Güzide Daloğlu / Faik Bulut'tan 'Ebu Müslim Horasani' - Horasan'ın Spartakûs'ü (Cumhuriyet Kitap, 1.7.1999), İslâmcı Örgütler (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Mehmet Faraç / Ortadoğu'nun Solan Renkleri (Cumhuriyet Kitap, 21.2.2002).

Faik Bulut

BULUT, Kâmil Can

Alman edebiyatı araştırmacısı. 2 Şubat 1962, İstanbul doğumlu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1985) Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Yüksek lisansını *"Theodor Storm, Erzählsituationen in seinen früheren Novellen"* teziyle (1988), doktorasını *"Wilhelm von Scholz, Darstellungstechnik und Figurencharakteristik seiner Erzählprosa"* adlı tezle (1992) tamamladı. Makaleler ve bildirilerini, Almanca dergilerde ve *Ege Batı Dilleri ve Edebiyatı Dergisi*'nde yayımladı.

ESERLERİ:

Eva Demski'nin Romanlarında Toplumsal Değişim Sorunu (Sozialisationsproblem in den Romanen von Eva Demski, 1999), *Wilhelm von Scholz-Darstellungstechnik und Figurencharakteristik seiner Erzählprosa* (2001).

BULUT, Mehmet (Ankaralı)

Şair. 1979, Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Ankara Maliye Yüksek Meslek Lisesini yatılı öğrenci olarak okuyup bitirdi. Memurluk görevine Ankara Defterdarlığına bağlı Yeğenbey Vergi Dairesinde başladı. Görevinin yanı sıra Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdarî Bilimler Fakültesi Maliye Bölümünde öğrenimine devam etti. Şiirleri çeşitli dergilerde yer aldı, 1999'da *Yeni Edebiyat* dergisini yönetti. *Şiirler* (1998) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000).

BULUT, Mehmet (Muğlalı)

Kelam ve İslâm düşüncesi araştırmacısı. 28 Nisan 1948, Ortaca / Muğla doğumlu. Ortaca İlkokulu (1960), Isparta İmam-Hatip Okulu (1968), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1972) mezunu. 1972'den itibaren İstanbul müftü yardımcılığı (1972-74), Şebinkarahisar vâizliği (1974-76), Fethiye vâizliği (1976-77) görevlerinde bulundu. 1977'de İzmir Yüksek İslâm Enstitüsüne Kelâm ve İslâm Düşüncesi asistanı olarak atanarak burada hocalık ve yöneticilik yaptı (1977-82). Enstitünün fakülteye dönüşmesinden sonra DEÜ İlâhiyat Fakültesi öğretim görevlisi olarak hizmetini sürdürdü. Burada *"Ehl-i Sünnet ve Şîa'da İsmet İnancı"* başlıklı teziyle doktorasını bitirdi. Akademik kariyerini tamamlayarak profesörlüğe yükseldi. Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Kelâm Tarihi Bilim Dalı başkanı olarak görev yaptı. DEÜ İlâhiyat Fakültesi Fakülte yönetim kurulu üyeliği görevinde bulundu. Makalelerini 1989 yılından itibaren *DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *Yeni Ümit*, *Risâletü'l-Maşnak* (Kahire) dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Ehl-i Sünnet ve Şîa'da İsmet İnancı (1991), *Kur'ân'da Allah'ın Varlığı* (2001), *Kelâm Târihi ve İ'tikâdî Mezhepler* (2001).

Mehmet Bulut (Muğlalı)

BULUT, Mehmet Ali

Şair ve yazar. 1954, Kelkût / İslahiye / Gaziantep doğumlu. Gaziantep İmam Hatip Lisesi, Gaziantep Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü (1978) mezunu. Gazetecilik hayatına atılarak 1979'dan itibaren *Tercüman*, *Ortadoğu* ve *Önce Vatan* gazetelerinde çalıştı, bu gazetelerde köşe yazarlığı yaptı. Daha sonra mesleğini İhlas Haber Ajansı ile Veri Haber Ajansında koordinatör olarak sürdürdü. Hece ve serbest ölçünün ikisini de kullandığı şiirlerini *Türk Edebiyatı*, *Cemre*, *Dağarcık*, *Boğaziçi* vd. dergilerde yayımladı.

ESERLERİ:

Rüya Tabirleri (1986), *Karakter Tahlilleri* (1987), *Asya'nın Ayak Sesleri* (gazete yazıları, 1996), *Fakdipli Sinha* (2002).

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas.1999).

BULUT, Murat

Araştırmacı-yazar. 1964, Osmaniye / Adana doğumlu. Osmaniye En-

düstri Meslek Lisesi (1985) ve Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler (1989) mezunu. Bir süre özel sektörde yöneticilik yaptı (1989-90). Daha sonra Refah Partisi ve Fazilet Partisinde halkla ilişkiler uzmanı olarak çalıştı. Yazıları *Millî Gençlik* dergisi (1989) ve *Millî Gazete*'de (1990) yayımlandı. Türkiye Yazarlar Birliği ve YİMDER üyesidir. *Halkla İlişkilerde Pratik Çalışma Yöntemi* (1994) adlı bir kitabı vardır.

Nihat Bulut

BULUT, Nihat

Hukukçu-yazar. 5 Kasım 1968, Gümüşhane doğumlu. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1992) mezunu. Yüksek lisansını "*Çağdaş Devletin İki Boyutu: Özgürleştirme ve Özelleştirme*" adlı tezle (1994), doktorasını "*1982 Anayasası Çerçevesinde Türkiye'de Siyasal Katılım*" adlı tezle (1998) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı.

Makaleleri; *AÜ Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, e-akademi, Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, Prof. Dr. Turan Tufan Yüce'ye Armağan, Ünal Tekinalp'e Armağan, Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan* kitap ve dergilerinde yayımlandı. *Feodaliteden Küreselleşmeye Ekonomik İktidar Siyasal İktidar İlişkisi* (2003) adlı bir kitabı vardır.

BULUT, Recep

Şair. 1923, İştip / Yugoslavya doğumlu. 1928 yılında ailesiyle birlikte Türkiye'ye göç ederek Kırklareli'nin Yoğuntaş bucağına yerleşti. Kepirtepe Köy Enstitüsü, Hasanoğlan ve Gazi Eğitim Enstitüsü (1949) mezunu. Çeşitli il ve ilçelerde ilköğretim müfettişi ve Millî Eğitim müdürü olarak görev yaptı. Yazı ve şiirleri *Varlık, İmece, Ülkü* vd. dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

Beyaz Mavi (1959), *Doğudan Çizgiler* (1968), *Halk Trenleri* (1972).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

BULUT, Sebahattin

Folklor araştırmacısı, oyun yazarı. 1926, Erzurum doğumlu. Otuz yıl devlet memurluğu yaparak 1981 yılında emekli oldu. 1951 yılından başlayarak çeşitli dernekler ve spor kulüplerinde sanatsal çalışmalar yaptı. Palandöken Spor Kulübünde oluşturduğu tiyatro kolunda kendi yazdığı *Yanlış Hesap Bağdat'tan Döner, Meşhedi Kamber Ali'nin Berber Dükkânı, Kiralık Odalar ve Çingene Kız* adlı müzikalleri oynadı.

Halk Oyunları Halk Türküleri Derneği bünyesinde oluşturduğu tiyatro kolu için *Şenlik, Tarihten Sayfalar, Konuşan Ölüler, Mohaç'tan Aziziye'ye, Beklenen Madalya, Gören Gözler* adlı oyunları yazdı. Metinlerini yazdığı *Oduncu* isimli ortaoyunu, *Şeker Başı, Kına Gecesi* isimli senaryoları İzmir Televizyonunca çekimi yapılarak TV'de oynadı. Ayrıca *Aziziye'de Düğün Var, Millî Mücadele Başlıyor* ve *Beyaz Kartallar* adlarında radyo oyunları vardır.

BASILI ESERLERİ:

Anıtlaşan Aziziye (yay. haz.), *Kuşaktan Kuşağa Erzurum Folkloru* (1984), *Damla Damla Erzurum* (1989), *Erzurum'da İz Bırakanlar* (1995), *Erzurum Çarşı Pazar.*

BULUT, Seyfettin

Yazar. 1961, Pazarköy / Akyazı / Sakarya doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu ve liseyi Akyazı'da okudu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini bitirdikten (1984) sonra Adana, Batman, İstanbul ve Ankara'da öğretmenlik yaptı. Ankara'da özel bir radyoda programlar hazırlayıp sundu.

ESERLERİ:

Cennet Çocukları (2000), *Gençliğin Arayışları* (4. bas., 2000), *Mutluluğun Adresi* (1998).

HAKKINDA: Seyfettin Bulut / Mutluluğun Adresi (1998).

BULUT, Şevket

Hikâyeci (D. 31 Temmuz 1936, Kilis - Ö. 16 Eylül 1996, K.Maraş). Kilis Cumhuriyet İlkokulu (1951), Adana

Şevket Bulut

Yapı Enstitüsü (1957), Erzurum Tekniker Okulu (1959) mezunu. K.Maraş Millî Eğitim Müdürlüğünde büro şefi (1959-62), Ünye'nin Kocaman köyünde yedek subay öğretmen (1962-64), K.Maraş (1964-81) ve Sivas Bayındırlık Müdürlüklerinde inşaat teknikeri olarak çalıştıktan sonra 1986'da kendi isteğiyle emekliye ayrıldı, ticaretle uğraştı. 1961'de Hatice Bulut (Özkemöç) ile evlendi. Nermin Amasyalı (1962), M. Pervin Özdeşemeci (1963) ve M. Akif Bulut (1967) adlarında üç çocuğu vardır. Türkiye Yazarlar Birliği üyesiydi.

İlk ürünü olan "*Kilis'im*" adlı şiiri, 1954'te *Genç Kilis* gazetesinde çıkmıştı. 1970'te hikâyeye yönelerek ürünlerini *Hareket* (ilk hikâyesi: *Odacı Mehmet Efendi*, 1970), *Hisar, Türk Edebiyatı, Töre, Millî Kültür, Millî Eğitim ve Kültür, Doğuş Edebiyat, Küçük Dergi*'de yayımladı. Konularını, Anadolu insanının gelenek ve sorunlarından alan hikâyeleriyle tanındı. *Sarı Arabalar* adlı kitabında yer alan *Oynaş* adlı hikâye, TV'ye uyarlandı (1977-81). 1981 yılında, Kayseri Sanatçılar Derneği tarafından yılın hikâyecisi seçildi.

"*Şevket Bulut, eski lâkin huzurlu, temiz, pâk, gıllığı olmayan hayatımızın, o tahta kepenkli arastaların, semerci ve nalbantların, yaşlı kadınların, değirmencilerin, kaçakçı ve köylülerin, küçük devlet memurlarının, kıpırtısız bir yaz öğlesini yaşayan eski mahallelerin riyasız, yalandolansız, doğrudan ifadeli ve klâsik hikâyesini Pınarbaşı'nın duru ve serin suyu gibi anlatıp geçti. Yolum ne zaman bir yaylaya düşse, ne zaman bir pınar görsem ve yanımda tek ü tenha bir çiğdem, kendisini hatırlayacağım.*" (Mustafa Kutlu)

"*Şevket Bulut'un öykülerinde 'Anadolu gerçeği' olarak, zaman zaman abartılı bir biçimde de olsa görülür; inanç, kültür, gelenek, görenek, töre, efsane, menkıbe, mesel, halk söyleneleleri; Türkler, Kürtler, Aleviler, Sünniler, ağalar, azaplar, ırgatlar, kaçakçılar, eşkıyalar, gerçek ve sahte şeyhler, hocalar, kadınlar, erkekler, çocuklar... hepsi de en yalın hallerinde nasıl yaşıyorlarsa öylece öykü ve öykü kahramanları olarak yazınsallaşıyorlar. En klasik kullanılışı ile 'yalın ve gerçekçi üslûp' onun öykülerini en iyi bir biçimde tanımlayacaktır sanırım.*" (Ömer Lekesiz)

"*Ömer Seyfettin çizgisinin günümüzde en başarılı isimlerinden biri olan Şevket Bulut, iyi bir gözlemci, iyi bir folklor bilimcisi, dikkatli bir sosyolog ve psikolog gibi Anadolu insanını araştırmıştır. Onun hikâyelerinin teması kısaca; Anadolu'dur. Hikâyelerinde; atasözü, deyim, halk söyleyişi,*

ŞEVKET BULUT

ÜSTÜN BAŞARILI ÖĞRETMEN

Öğretmen Durmuş Ali Bey, yataktan çok erken kalktı. Daha gün ışımamıştı. Aceleyle elbiselerini giyindi. Kurnasını ve iki çocuğunu uyandırdı. Kunduralarını ayağına geçirdi...

-Hadi sallanma hanım! Yatakları topla! Sobayı yak! Demliği sobanın üstüne koy... Müfettiş bey uyanmadan her şey hazır olmalı...

Karısı uzun uzun esnedi. İki çocuğunu giyindirdi. Gözlerini ovaladı.

-Sen nereye gidiyorsun?

-Meral Hanım'ı uyandıracağım... Sana yardım etsin...

Benim, köyün içinde biraz işim var, hemen geri dönerim... Müfettiş bey beni sorarsa, öğle yemeği için bir tokluk almaya gittiğimi söylersin...

-Evde yufka ekmek kalmadı. Sabah kahvaltısına birkaç tane de yumurta olsa, iyi olur...

-Binali'yi gönder... Hadi oğlum Binali... Sallanma! Bugün, babanın ölüm kalım günü! Unutma, canımız müfettişin elinde! Palak Durangile git, birkaç yumurtayla ekmek istediğimi söyle... Bekçi de acele okula gelsin...

-Peki baba...

Durmuş Ali Bey sessiz adımlarla müfettişin yattığı odaya yaklaştı. Kapıya kulağını dayadı. İçerden kesik kesik hırıltılar duyuluyordu. "Daha uyuyor!" diye mırıldandı. Lojmanın kapısını açıp dışarıya çıktı. Okulun çevresini kalın bir sis tabakası sarmıştı. Yeni yeni yeşeren çayırların üzerine çiğ taneciklerı düşmüştü. Okulun önünden akan dereden buhar bulutları yükseliyordu. Okulun batısında kalan köyden horoz sesleri geliyordu. Ortalıkta kimsecikler yoktu...

Ürkek adımlarla okulun giriş kapısına doğru yürüdü.

Dış kapıyı yavaşça açtı. Meral Hanım, müdür odasında yatıyordu. Kapıyı yavaşça tıklattı... Bu kapıyı ne zaman çalsa, iliklerine kadar titrerdi. "Ne kadar güzel bir kız, Tanrım!" diye düşündü. "Dünyaya erken gelmişsiz... Çok erken evlenmişsiz... Böyle güzel bir karım olsaydı, Tanrı'dan başka hiçbir şey istemezdim..." Kapıya, oksarcasına yeniden vurdu.

-Kim ooo?

-Aç, Meral Hanım; benim!

Meral Hanım kapıyı yavaşça araladı. Durmuş Ali Bey alt dudağını dişledi. Bayan öğretmenin üzerinde ipekli bir gecelik vardı. Göğüsleri açıktı. Tam esneyeceği anda, elini ağzına götürdü. Uzun siyah saçlı, iri gözlü, uzun boylu, dik göğüslü, değirmi yüzlüydü...

-Buyrun Müdür Bey?

-Sizi sabah sabah rahatsız ettim, Hoca Hanım...

-Rica ederim...

-Ben konuşu köye gideceğim... Öğretmen Durdu Bey'le görüşeceğim... Biliyorsunuz Durdu Bey geçen hafta teftiş gördü. Üstün başarılı bir öğretmen... Düziçi İlköğretmen Okulu'ndan sınıf arkadaşım olur. Ona soracağım bazı konular var...

-Herif uyuyor mu?

-Müfettiş mi? Evet... Horul horul uyuyor... Gece içkiyi çok kaçırdı. Hayatımda böyle içki içen adam görmedim... Su bardağının dolusunu bir dikmeye bitiriyor... Kıtlıktan çıkmış gibi... Bir leğen etli pilavı yedi...

-Ondan hiç hoşlanmadım... Bana karşı olan davranışlarını da beğenmedim!

-Aman idare ediniz... Duygularınızı belli etmeyiniz... İkimiz için de iyi olmaz! siz, stajyersiniz... Daha dikkatli olmanız gerekiyor...

-Elimden geleni geri koymasın Pis herif... Bana, açıktan açığa sulandı. Çoluk-çocuk babası... Utanmadan da, "Bekarım" diyor... karısına söz geçiremediği için görev yerine getirmiyormuş!

-Galiba hanımı İstanbul'da oturuyormuş... Zengin bir aile kızıymış... Boşanma davası açmış...

-Bu kaba herife kim yaşar? İnsana bir aç kurt gibi bakıyor... Sofrada otururken, masanın altından iki kez bacağımı elledi. Şeytan dedi ki, sürâtinin ortasına yumruğunu indir...

-Aman haaa! Başarısız rapor verirse, meslekten olursunuz...

-Olursam olayım canım... Nişanlıma kalsa, beni bir gün bile çalıştırmayacak! "Aldığım para, ikimize de yeter," diyor. Şehir Kadastrosunun gözde mühendislerinden... Zaten bir - iki yıla kadar şehre naklimi yaptıramazsam, öğretmenlikten ayrılacağım... Bu pis köylülerin kahrını daha fazla çekemem... Hele müfettişler... Neyse ki, siz iyisiniz...

-Tevecchünüz Meral Hanım... Size layık olmaya çalışıyorum... Zamanım yok! hemen gitmem gerekiyor. Size zahmet, giyinip bize kadar gidiniz... Bizim hanım, çok beceriksizdir. Bir sabah kahvaltısını bile hazırlayamaz...(...)

(*Dilek Çınarı*, 1975)

halk hikâyeleri, vecizeler, efsaneler, halk inanışları geniş bir yer tutar. Hikâyeleri âdeta bir folklor galerisi gibidir." (Ahmet Türk)

ESERLERİ (Hikâye):

Al Karısı (1971), *Sarı Arabalar* (1974), *Dilek Çınarı* (1975), *Kefensiz Ölüler* (1984), *Sınırdaki Tarla* (1996), *Yıkık Minare* (1996).

HAKKINDA: İnci Enginün/ Dilek Çınarı ve Kırk Kanat (Hisar, S: 153), Halil Kalelı / Halk Hikâyesi, Milli Hikâyeciliğimiz ve Şevket Bulut (Hareket dergisi, sayı: 106, 1974), Hasan Şahmaranoğlu / Şevket Bulut'un Hikâyeleri Üzerine (Hisar, sayı: 140, 1975), Eshabil Karademir / Oynaş Yazarı Şevket Bulut'la Bir Konuşma (Hisar, sayı: 163, 1977), Musa Doğan/ Hikâyeciliğimiz ve Şevket Bulut (Divan dergisi, sayı: 1 1979), Ümit Fehmi Sorgunlu/ Hikâyeci Şevket Bulut ile Konuşma (Küçük Dergi, S: 12, 1980), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 4 (2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Arif Eren / Şevket Bulut ve "Sınırdaki Tarla" Hikâyesi - Oğuz Alp Akköz / Şevket Bulut'un Ardından (Alkış dergisi, K.Maraş, Eylül 2002).

BULUT, Yücel

Sosyoloji araştırmacısı. 26 Nisan 1966, Gümüşhane doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1989) mezunu. Yüksek lisansını 1993'te, *"Türk Dostluğu: Pierre Loti ve Claude Farrére"* teziyle; doktorasını 2000'de, *"1945 Sonrasında Oryantalizme Yöneltilmiş Eleştirilerin Değerlendirmesi"* adlı tezle aynı bölümde tamamladı. 1994'te göreve başladı. Makaleleri; *Türk Yurdu*, *Sosyoloji Dergisi*, *Marife*, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*'nde yayımlandı. *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce* kitabı için bir bölüm yazdı. Sosyoloji sempozyumlarında bildiri sundu. *Oryantalizmin Eleştirel Kısa Tarihi* (2002) adlı bir kitabı vardır.

BUMİN, Kürşat

Felsefeci. 1947, Yıldızeli / Sivas doğumlu. Ankara Üniversitesi DTCF Felsefe Bölümü (1972) mezunu. 1972-80 yılları arasında Paris'te siyaset felsefesine ilişkin çalışmalar yaptı. 1985-95 arası Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde,

Kürşat Bumin

1998'den sonra da İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesinde medya ve iletişim sistemleri öğretim görevlisi olarak çalıştı.

Sivil Toplum ve Devlet isimli çalışmasıyla 1982 Yazko İnceleme Özendirme Ödülünü aldı. Medyakronik adlı internet sitesinin editörlerinden oldu (2000-01). *Yeni Binyıl, Yeni Şafak* gazeteleri ile *Aktüel* dergisinde medya eleştirisi ağırlıklı yazılar yazdı. Diğer yazılarını *Birikim* dergisinde yayımladı. STV ve TV 8'de Etyen Mahçupyan, Ali Bayramoğlu ile "Açık Görüş" tartışma programını sundu (1997-04).

ESERLERİ:

Sivil Toplum ve Devlet (1981), *Batı'da Devlet ve Çocuk* (1983), *Demokrasi Arayışında Kent* (1990), *Medyakronik* (1998), *Okulumuz Resmi İdeolojimiz ve Politikaya Övgü* (1998), *Otoriter Demagoji - Farklı Ol Benim Gibi Ol* (2001), *Hukuksuzluğun Günlüğü* (2004).

BUMİN, Tülin

Felsefe araştırmacısı. 1946, Sivas doğumlu. 1972'de felsefe lisansını Ankara Üniversitesinde, 1980'de felsefe yüksek lisansı ve doktorasını *"Üç Praksis Söyleminde Gerçeklik ve Akılsallık İlişkisi: Marcuse, Coletti ve Lukacs"* adlı tezle Paris I - Sorbonne Üniversitesinde tamamladı. 1994-97 arası Stutgart'ta Kültür ataşeliği yaptı. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde araştırma görevlisi (1980-87), doçent (1987-93), profesör (1993-94) olarak çalıştı. 1998'de Galatasaray Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne geçti. J. M. Beyssade'dan bazı çevirileri, *Cogito-Descartes Özel Sayısı* ve *Seminer Dergisi*'nde yayımlandı.

Tülin Bumin

ESERLERİ:

FELSEFE: *Tartışılan Modernlik: Descartes ve Spinoza* (1996), *Hegel: Bilinç Problemi, Köle-Efendi Diyalektiği, Praksis Felsefesi* (2001).

ÇEVİRİ: *Hegel'i Okumak* (1993).

BURAK, Cihat

Ressam, mimar, öykü yazarı (D. 8 Ağustos 1915, İstanbul - Ö. 4 Mart 1994, İstanbul). Galatasaray Lisesi ve İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü (1943) mezunu. 1952'de BM bursuyla, 1961'de devlet tarafından Paris'e gönderildi. Tekel Genel Müdürlüğü ve Bayındırlık Bakanlığında mimar olarak görev yaptı. Gaziantep Hükümet Konağı, İzmir Adliyesi, Ankara Banknot Matbaası, Rize Adliyesi, Beşiktaş Şair Nedim İlkokulu gibi Türkiye'nin birçok önemli yapısına imzasını attı. Bir süre sonra bakanlıktaki görevinden ayrılarak resim çalışmalarına yoğunlaştı. 1965'ten itibaren yurt içi ve yurt dışında çeşitli sergiler açtı.

Çalışmalarıyla 1964 Utrillo Ödülü (Fransa), 1967 Türkiye Çağdaş Ressamlar Birliği Birincilik Ödülü, 1973 Devlet Resim ve Heykel Sergisi Başarı Ödülü, 1982 Sedat Simavi Vakfı Resim Ödülü, Yakutiler ile 1992 Yunus Nadi Yayımlanmamış Öykü Ödülünü aldı.

"Cihat Burak, hem resimde, hem öyküde üsluplar, kişilikler yönünden tutarsız görünen bir ortamda, kendi tarzını yaratmış ve güvenlik altına almış bir isim. Mimarlığını gölgeleyen resmiyle öne çıktığı bir dönemde Cardonlar'ı yayımlayarak, büyüleyici fırçasının yanına, usta kalemini de ekledi. Yıllar sonra, pırıltısından hiçbir şey yitirmeyen resimleri gibi öyküleri de hâlâ capcanlı..." (Ferid Edgü)

"Akademik formasyonlu mimarların evrensel ve anonim zevkinden (düzgün desen, perspektif duygusu, temizlik tutkusu, incecik, nerdeyse suluboya gibi sürülen renk...) arınmış, ona tümüyle sırt çevirmiş bir dünyaydı, Cihat Burak'ın mimarlık hayatı dışında kurduğu, pasta harcı kadar kalın boyalı, farklı perspektifli, mizahlı, ustalaşmayı değil, ustalaşmamayı bir meydan okuma saymış çok özgün resim dünyası..." (Vivet Kanetti)

"Daha çok mimar ve ressam olarak tanınan, Cihat Burak'ın hikâyelerine yakından baktığımızda, onun, hikâyeciliğin birbirine zıt, iki uç tarzında da örnekler kaleme aldığını rahatlıkla sezebiliriz: Dış dünyanın gerçekliğinden bağımsız "fantastik" diyebileceğimiz hikâyelerin yanında, neredeyse "anı" denecek kertede dış gerçeklikle bire bir örtüşen hikâyeler..." (Behçet Çelik)

ESERLERİ (Öykü):

Cardonlar (1981), *Yakutiler* (1992), *Zenci Kalınız* (2004).

HAKKINDA: Nurullah Berk-H. Gezer, 50 Yılın Türk Resim ve Heykeli (1973), TDE Ansiklopedisi (c.1, 1977), Doğan Hızlan / Kitaplar Kitabı (1996), Ece Ayhan / Sivil Denemeler Kara (1998), Kaya Özsezgin / Türk Plastik Sanatçıları (1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Cardonlar / Cihat Burak - Yakutiler / Cihat Burak (Cumhuriyet Kitap, 6.12.2001), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002), Behçet Çelik (Virgül, sayı: 48, Şubat 2002),Vivet Kanetti (Virgül, sayı: 50, Nisan 2002).

Cihat Burak

BURAK, Esra

Öykücü. 1983, İstanbul doğumlu. Kanada'da başladığı ilköğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Saint Benoit Lisesi mezunu. Dokuz yaşında öykü yazmaya başlayan Burak, *Milliyet Kardeş* Öykü Yarışmasında iki kez ödül aldı. *Öykücü* (2000) adlı bir öykü kitabı vardır.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ekim-Kasım 2004).

BURAK, Sevim

Hikâye ve oyun yazarı (D. 29 Haziran 1931, Ortaköy / İstanbul - Ö. 31 Aralık 1983). Tam adı Zeliha Sevim Burak. Annesi Bulgaristan'dan gelip Kuzguncuk'a yerleşen Mandil adlı bir Musevi ailenin kızıdır, sonradan Müslüman olarak Aysel Kudret adını almıştır. Babası Seyfi Kaptan olarak anılan Seyfullah Mehmet Burak'tır. Nakkaştepe 45. İlkokulunu ve Alman Lisesi ortaokul bölümünü bitirdikten sonra genç yaşta hayata atılarak mankenlik, kitabevi tezgâhtarlığı ve terzilik yaptı, kendi açtığı giyimevini yönetti. İki kez evlendi, ayrıldı, iki çocuk sahibi oldu. Amerika'ya

SEVİM BURAK HAKKINDA

Oğuz Demiralp

Etkileyicidir Samuel Beckett, kalem gibi gövdesi, keskin yüz çizgileri, atmaca burnuyle. Beckett, Sevim Burak'ın "Afrika Dansı" adlı öyküsünde bu görünüşüyle belirivermektedir.

"Afrika Dansı", Beckett'i belli ki benimseyerek okumuş olan Sevim Burak'ın umutla sona erdirilen tek öyküsüdür. Başkişi, çetin bir kalp ameliyatından sonra "tekrar hayata dönmenin" diliyle konuşarak bitirir öyküyü: "Ben kalabalığın insanıyım / kalabalıkta seçimimi yapacağım / renkli / çeşit çeşit insanları görüp en güzelini seçmek istiyorum." Bundan böyle yaşamanın anlamı dışarıya açılmaktır, insan arasına karışmak, eş aramaktır.

"Afrika Dansı"nda hastalık geçici bir gövdesel felaket değil, bütünüyle olumsuz bu yaşamın doğurgusudur. "Genç kız masumluğu" ve "unutulmayan ilk aşk" yıllarından bu yana yaşam, yalnızlık, düşüş, mutsuzluk süreci olmuştur. Ama henüz bitmemiştir öykünün başkişisi. Hâlâ O'nu, "tanımadığı ve kendisine âşık olduğu birini" aramakta, olumlu yaşama dönmek umuduyle direnmektedir. Afrika'da, Türkiye'de düştüğü hastanelerde ölüm-dirim karşıtlarını kesin çizgileriyle yaşar başkişi.

Hastaneye yatırılınca artmıştır ölüm korkusu. Buyurucu doktorlar, hastabakıcılar, koğuş yaşantısının sıkıdüzeni, dirimin kaynağındaki haz duyma yetisini denetim altına alan işleyimleriyle bütün bir iyileştirme dizgesi hastanın gözünde acımasız bir yetkeye dönüşmüştür. Sorgulayıcı, suçlayıcı yetke. Hastanın yanlışlıklarını belirler, gövdesindeki dirimi zayıf düşürdüğü için yargılar onu. Tam bir teslimiyet içinde ruhunu açar hasta. Zihni, anılar, düşler, sanrılarla karmakarışıktır. Yitirdiklerinin altında kalmamak için direnmektedir. Direnç dirimin geriye kalanıdır. Bir tarikat İsa'nın Atlas Okyanusu'ndan geri gelmesini beklerken, hasta da yaşamın sanrıların, karabasanların arasından geri gelmesini beklemektedir. Tek başına geçirmeyeceği bir yaşam düşlemektedir.

Hasta yalnızlık duyguları içinde üretir Beckett imgesini. Çıkış noktası Beckett'in burnudur. Hastanın iyelenmek istediği savaşım gücünü, eril niteliği simgelemektedir atmaca burun. Hasta "kadınlar koğuşunun kapısı önünde", doktordan öbür hastalara dek herkese "meydan okur gibi" dururken yüzünde "Balwalwa" maskesi vardır. Yalnızca erkeklerin taktığı "kavgacı gaga burunlu" bir maske. Erkek, hasta için, olmazsa olmaz bir tümleyicidir. Bu nedenle, yaşamak eşsiz kalmamaktır.

Ne var ki, eş bulmak umudu Sevim Burak'ın yapıtında sıradışı bir duygudur. Öbür metinlerde başkişilerin önü kapanmış, geleceğe ulaşma umutları kalmamıştır. "Afrika Dansı"nı izleyen bir "Gece Yemeği"nde bir kız kurusu yalnızlığıyle başbaşa kalmıştır. Fiillerin çekim zamanları, söyleşimlerle iç konuşmalar birbirine karışır bu öyküde, bütün dünya içe ve geçmişe dönük hale gelmiş, geçmiş geleceğin yollarını çoktan kapatmıştır. Düşüş izleği ön düzlemdedir. Başkişi, "Düzenli, huzurlu bir şekilde asırlarca yaşamış büyük bir aileden" yalnızlığa, konaktan "tavanları üstüne geliyormuş gibi olan" bir eve, sıradan yaşantıya dönüşmüştür. (...)

Keder, Sevim Burak'ın anlatımında içten içe varolması yeğlenmiş bir duygudur. Anlatı ile öykü kişisi arasındaki eleştirel uzaklık azaldığı ölçüde ön düzleme çıkar. Konak artığının geçmişe de şimdiye de uzak kalarak tarihten ayrı düşmüşlüğün duygusudur. "Osmanlı Bankası"nın başkişisi kederle algılar yaşamı, ama bulunduğu konumdan ayrılmak istemez. Bir yandan anneannesinin entarisini giyerek geçmişle özdeşlenir, öbür yandan aynı entariyi, yani artık olmayan geçmişi, dış dünyaya karşı kalkan olarak kullanır. Yangınları onunla söndürür, kurumları onunla temizler. Tarihe katılmaktan kaçar tarihe katılarak kirlenmek istemez gibidir. (...)

(*Okuma Defteri*, 1995)

Avrupa'ya ve Afrika'ya çeşitli nedenlerle gitti. Nijerya'da, ayrıldığı eşi ressam Ömer Uluç'la birlikte bir buçuk yıl yaşadı. Buradaki izlenimlerinin *Afrika Dansı* hikâyesinde güçlü etkileri olmuştur. Kalp ameliyatı geçirmek üzere yattığı Haseki Hastanesinde ameliyat edilemeden öldü. Nakkaştepe Mezarlığında yatmaktadır.

İlk hikâyesini on iki yaşında yazdı. Asım Bezirci'yle yaptığı söyleşide ifade ettiğine göre, hikâyedeki delikanlının şu sözleri Sevim Burak edebiyatının başlangıcıdır: *"Bu güleryüzlü delikanlıyı iyi bakın, onu ilerde bulamayacaksınız, o bilhassa kendini hiç belli etmiyor"*. Yayımlanan ilk hikâyesi 1951'de *Yeni İstanbul* gazetesinde çıkan *"Büyük Günah"*, gazetenin katıldığı Dünya Hikâyeleri Yarışmasında ilk altı içine girdi. İlk hikâyeleri *Hırsız, Her Şey Beyazdı, Büyük Günah, Mankenin Hayatı, 5'ten Sonra* 1950-54 arasında *Ulus, Yeni İstanbul, Milliyet* gazetelerinde, *Yenilik, Türk Dili* ve *Dost* gibi dergilerde yer aldı.

İlk kitabı *Yanık Saraylar*'la tanındı. Asım Bezirci, bu kitabın bilinç akışının başarılı örneklerinden biri olduğunu yazdı. Selim İleri'ye göre ise bu öykülerde "biraz aristokrasi, biraz soylu düşkünlük, bir hayli de piyasa romanı mutsuzluğu Burak'ta olağanüstü duyarlı, bambaşka incelikli bir yapıya kavuşmuştu." Eski İstanbul'un yarı geleneksel yarı batılı yaşantısını özgün bir dille anlattı,

Sevim Burak

yer yer Tevrat'ın anlatımından yararlandı. Sözdizimi ve yazım kurallarını zorlayarak yer yer şiire yaklaşan bir anlatım oluşturdu. Aradığı anlam uğruna dil içinde en uç noktalara kadar gitti. 1972'de yazmaya başladığı, ölümüyle yarım kalan romanı *Mach 1* sonradan tarafından basıldı (2003). *Yanık Saraylar*'dan sonra uzun bir suskunluk dönemine girdi.

Yanık Saraylar'ın dili, Tevrat diline öykünen parçalı bir dildir. Parçalanmış bu dilin Sevim Burak'a özgü tarafları, *Sahibinin Sesi* adlı oyunda izlenebilir. Böylece başka dünyalar da girdi edebiyatına ve yepyeni dil oyunları denemeye başladı. Daha sonra *Everest My Lord*'da yabancı sesiyle konuşulan dili, yazılan dil olarak irdeledi. "Annesinin ve babasının ayrı ayrı dillerini tuhaf bir terkip içinde bir araya getirerek kurduğu kendi üslubunda başlattığı dil sorgulamasına, yazar olarak katettiği yoldaki kazanımlarını ekleyerek, tekrar tekrar kendi kimliğini, tarihi oluşturmaya devam eder." (N. Güngörmüş) Son yazdıkları *Eve-*

rest My Lord/İşte Baş, İşte Gövde, İşte Kanatlar adıyla ölümünden sonra yayımlandı. Oğlu Karaca'ya yazdığı mektuplar *Mach I'dan Mektuplar*'da toplandı. *Sahibinin Sesi* 1985'te Devlet Tiyatrolarında sahnelendi. Oyunları ölümünden sonra farklı yorumlarla çeşitli tiyatrolar tarafından defalarca oynandı.

"Seviyordu yazdıklarını. Yazı düzenlemelerini değil, anlattığı kişileri seviyordu, onların uyumsuzluklarından büyük tat alıyordu. (...) Sevim Burak'ın kıkırdamaları yazılarının temelinde yatan derin bir humor'dan geliyordu. Sevgisini yitirmeyen bir humor'la yaklaşıyordu kişilere." (Memet Fuat)

"Hüviyet değiştirmenin, başkasının kılığına girmenin Sevim Burak'ın yazı tekniğinde de önemli bir yeri var. Kendisinin de yazdığı kişilerle, nesnelerle yer değiştirdiğini, hatta daha da ileri giderek kelimelerle yer değiştirdiğini söyler Sevim Burak. Yazmanın kendisi bu yer değiştirme sürecidir: 'Bir devri daim işidir yazmak, boyuna kelimeler ve sen yer değiştireceksin.." (Mektuplar)

"Öykülerinde 'anlam'ı ve 'hikâye'yi tümüyle reddedip dilsel/biçimsel denemeler peşine düşen Burak'ın öykü dünyası 'şifre'lerle döşelidir. Öyküleri tümüyle kapalı, örtük, hatta zaman zaman da 'şahsi'dir. Bu yüzden de öykü dünyasının deşifresi zordur. Zaten o da anlaşılır olma peşinde değildir. O ortaya çıkan şeyin neye benzediği ile değil, 'yazı'nın kendini yansıtıp yansıtmadığı ile ilgilidir. Çok okunmayı bir zaaf olarak kabul eden Burak, 'halka inmiş yazar' sözünü bir yazarı eleştirmek için kullanır. Seçtiği edebi-

SEVİM BURAK

SEDEF KAKMALI EV

GELDİLER...
Çok. yorgundular.
Sokağın başına dizildiler.
Sekiz on kişi vardılar
Bunların ardından kadınlar göründü.
Çok yavaş yürüyorlardı, yan yana sıralanmaları uzun sürdü bu yüzden.
Ayakları çıplaktı.
Erkeklerin önüne çömeldiler
Birden elleri kolları kımıldamaz oldu.
Kadının birinin kucağında ZİYABEY'in küçüklük fotoğrafına tıpkı tıpkısına benziyen bir çocuk vardı.
NURPERİ hanım "Ziyabey! Ziyabey!" diye bağırdı. Ziyabey yere çömelik kadının kucağından ona baktı; olup bitenlere ilgi duymuyordu.
Pencerenin önünden kaymıya başladı NURPERİ Hanım.
Düşmemek için elleriyle pervaza tutundu, aşağı baktı sütçü kadını gördü, sütçü kadın O'na "aşağı atla" anlamına gelen bir el işareti yaptı. İyi anlamadı NURPERİ Hanım. Ziyabey mi, Ziyabey mi diye sordu.
Birazdan BAĞLARBAŞI - KISIKLI tramvayından Madam Nivart inecekti. Ona geliyordu. Dizlerini kıvırdı. vücudunu geriye çekti, sütçü kadına baktı, "aşağı atla" dedi gene sütçü kadın.
Atlamak istemiyordu.
Ziyabey, Ziyabey diye direndi Nurperihanım.
Çömelik kadının kucağında hâlâ ona bakıyordu Ziyabey
Yüzünde hafif bir solma vardı.
O sırada ÜSKÜDAR - PAZARYERİ iplerin üstüne geriliyordu.
Bitmez tükenmez sessizliğin ortasına asılmış kalmıştı.
Madam Nuvartın BAĞLARBAŞI - KISIKLI tramvayı köşeyi döndü.

ZİYABEY bacaklarını karyoladan aşağı sarkıtmış dik durmaya çalışıyordu.
GELDİLER...
Kırım meydan savaşı kahramanlarıydı.
Başları kalpaklı iki kişi geride durdu,
Üç kişi gelip karyolanın önüne dizildiler
Kardeştiler.
"Efendiağabey" dedi en uzun boylusu.
Öbür kardeşler ellerini göğüslerinin üstüne kenetlemişlerdi.
Omuzlarından, göğüslerinden, nişanlar, kordonlar sarkıyordu.
Ziyabey karşıki duvara bakıyordu;
Çok yaşlıydı, çürümüştü yaşlılıktan.
Ellerini yastığın üstüne sürdü, çarşafın altına soktu.
Kemikten parmaklarını oradan oraya dolaştırdı.
Yastığın ucunu kaldırdı sonunda.
Aradığı oradaydı.
Küçük bir mendil, saat, boş bir ilâç kutusu.
Parmaklarını kıvırmadan avucunun içine aldı onları.
"Efendiağabey" diye seslendi uzun boylusu
Ziyabey duymadı.
Bilinçsiz, avucunun içindekilere bakıyordu.
Soluk almıyordu bakarken.
Göz oyuklarına ölümlü iki karanlık oturmuşu.
Öksürdü
Kardeşlerden birinin nişanı yere düştü Kımıldamadı hiç
Ziyabey bacaklarının arasındaki oturağı dürttü, üstü gazeteyle örtülüydü, göz oyuklarında iki lâmba yanar gibi oldu.
Hırsla titremiye başladı dudakları.
Yumruklarını sıktı.
Bir daha öksürdü.
Meydan savaşı kahramanları yardım edemediler ağabeylerine,
Yumruklarını sıktılar,
"Efendiağabey" dedi. uzun boylusu,
"Efendiağabeyimiz" dediler hep,
"Aziz büyüğümüz"
"Velinimetimiz"
Ziyabey düşürdü gazeteyi sonunda
Oturağı tükürmeye başladı.
Tükürdü, tükürdü;
Bitti.
Yastığın üzerine düşen başı yuvarlak bir yarayı andırıyordu,
Nurperihanımın diktiği siyah gecelik takkesi bu yarayı altına kadar kapıyordu.
İçinde kalan ufacık karanlık bir soluğu tutmak için ağzını sımsıkı kapadı.
Ayakta duranlar resme benzemiye başladılar gittikçe.
Yaş sırasına göre dizilmişlerdi.
Resmin kenarında SÜLEYMAN ŞEFİK PAŞA duruyordu.
Sağ omzuna bir melek kondu.
En önde parlak çizmeleriyle Ziyabey
Titredi,
Yok oldu... (...)

(*Yanık Saraylar*, 1965)

Sevim Burak

yat anlayışıyla edebiyat dünyasının yerleşik anlayışlarını, iktidar düzenini reddeden Burak'ı, edebiyat dünyası/iktidarı da kendi bünyesine kabul etmemiş, yazdıkları yayın aşamasında bile engelle karşılaşmıştır. Bu da onun yalnızlığını, kırılganlığını ve doğal olarak da başkaldırısını derinleştirmiştir." (Necip Tosun)

"Sevim Burak'ın öykülerindeki kesik kesik'lik, satır kırmalar, büyük harf kullanımları ve bu söylemsel seçime uygun olarak öykü zamanının parçalanması ve gittikçe her şeyin bir tansığa, hayale, düşe dönüşmeye başlaması bize Kitab-ı Mukaddes'in söylemini anımsatıyor. S. Burak, özü yakalamaya çalışırken, alfabeyi kaldırarak anlatmak istediklerini işaretlerle bir türlü ifade edemeyip; 'bilinçle vardığım bir boşluktur bir tek tümce bile,' dediği boşluğu Kitab-ı Mukaddes'e yaptığı göndermelerle mi doldurmamı istemiştir:" (Cemal Şakar)

"Aslına bakılırsa Sevim Burak'ın metinlerinde kadınlar ve azınlıklar merkezde yer alır. Onlar üzerinden kurar metinlerini. Fakat her zaman hikâye edileni, resmedileni gölgede bırakan bir tarafı vardır onun metinlerinin. Hatta son dönem yapıtlarında hikâyeyi ve temel dilsel yapıları o kadar bozar ki, değil gölgede kalmak artık bu öğeleri tam olarak seçip teşhis etmemiz bile zorlaşır. Dolayısıyla biz istesek de istemesek de Sevim Burak kalemi eline alıp yazmaya oturduğu zaman, görünüşe göre, kadınların ya da azınlıkların toplumsal durumunu irdelemek için yazmış değildir. Başka bir niyeti veya çabası vardır sanki. Başka bir meselesi vardır.

"Kendisine yazarlığıyla ilgili ne zaman soru sorulsa üç kaynaktan bahseder: Dostoyevski, Kafka ve Tevrat. Öyle görünüyor ki, yazmaya oturduğunda, her zaman için onun asıl meselesi, "Dostoyevski ve Kafka'nın eserlerinden ve Tevrat'tan daha iyisini nasıl yazarım!" olmuştur. Yani, kendini kadın olarak değil, yazar olarak konumlandırmış ve bir yazar olarak, öncülerin dilini kendi dilimle nasıl aşarım diye düşünmüştür. Yani onun birinci meselesi edebiyattır. (...)

"Onun ölüm, şüphe, suçluluk gibi ezici temaları ele alışındaki derin mizahı, kullandığı malzemeye, yani dile ve kelimelere karşı duyduğu sevgiye de bağlayabiliriz belki. Kelimeleri, cümleleri aykırı şekillerde bir araya getirişinden kaynaklanan oyuncu ve hınzırca bir mizahtır onun mizahı." (Nilüfer Güngörmüş)

"Kategorileri, sınıflamaları uygulamayın ona. Anlatım öğelerini saymak, bu özelliklerden hikâyelerin niteliğini elde etmek onun hikâye örgüsünü çözmek için kullanılacak sağlam yöntemlerden biridir. Anlatımı, sinirli, kesik, yer yer açıklığı yitiren -bunu kapalı sözcüğüyle karşılayamayız- öğeler taşıyor. Bu anlatım özelliği de anlattığını sanatlı anlatmaktan çok, anlattığının çekimine kapılan, yer yer konsantre olan bir yazarı sunuyor bize." (Doğan Hızlan)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Yanık Saraylar* (Ö. Uluç'un resimleriyle, 1965), *Afrika Dansı* (1982), *Ford Mach I* (Haz. Nilüfer Güngörmüş, 2003)

OYUN: *Sahibinin Sesi* (oyun, 1982), *Everest My Lord / İşte Baş İşte Gövde İşte Kanatlar* (roman-3 perdeoyun, 1984).

DİĞER ESERLERİ: *Mach I'dan Mektuplar* (oğluna mektuplar, 1990), *Palyaço Ruşen* (1993).

HAKKINDA: Doğan Hızlan / Doğrular (Yeni Dergi, sayı: 9, Haziran 1965), Asım Bezirci / Sevim Burak'ın Hikâyeleri (Yeni Dergi, sayı: 12, Eylül 1965), Murat Belge / Değinmeler (Yeni Dergi, sayı: 13, Ekim 1965), Sevim Burak / Hikâye ya da İmge ya da Tansık (Yeni Dergi, sayı: 19, Nisan 1966), Selim İleri / Yanık Saraylar Üzerine (Yeni Dergi, Ağustos 1974), Feyza Zaim / Dönüştürülemeyen Gerçek (Çağdaş Eleştiri, Mayıs 1983), Gösteri (Mart 1984), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 3 (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Cemal Şakar / Sevim Burak Kendini Neden Anlatamıyor (Hece-Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, sayı: 46-47, Ekim-Kasım 2000), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Necip Tosun / Düşler, Karabasanlar, Saplantılar Peşinde, Anlamı ve Dili Reddediş: Sevim Burak (Hece, Aralık 2002), Nilüfer Güngörmüş / A'dan Z'ye Sevim Burak (2003) - Sanatçının "Annesinin Kızı Olarak" Portresi (Yapı Kredi Feminizm Üstüne Konuşmalar Dizisi: Kadınlar Kimlikler Hafızalar Psikanaliz ve Feminizm Paneli, 25.3.2005), Sevengül Sönmez / Delilere Yazıyorum (Varlık, Temmuz 2004).

BURAK, Sezgin

Karikatürcü (D. 1935, Adapazarı - Ö. 1978, İstanbul). İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Dekorasyon Bölümünü bitirdi (1957). Çizgileri İstanbul'da yayımlanan çok sayıda gazete ve dergide yer aldı. "*Bizimkiler*" adlı bant karikatürü ve "Tarkan" adlı tarihi kahraman tipiyle tanındı.

BURAN, Ahmet

Öğretim üyesi. 20 Haziran 1962, doğumlu. Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi mezunu. 1986'da yüksek lisansını, 1989'da doktorasını bitirdi. Fırat Üniversitesinde 1990'da yardımcı doçent, 1995'te doçent oldu. Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Dil ve Edebiyat Bölümünde şube müdürlüğü, Türk Dili ve Edebiyat Bölümü başkanlığı, Fırat Üniversitesi Dil Eğitim ve Öğretim Merkezi müdürlüğü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanlığı yaptı. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

Tunceli Yöresi Ağzından Derlemeler (1992), *Doğu ve Güney Anadolu Üzerine Araştırmalar* (1992), *Karşılaştırmalı Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü* (1994), *Tuncer Gülensoy Armağanı* (1995), *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri* (1996).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

BARIŞ BURCU

DOĞANIN BÜTÜNLÜĞÜ

Yçşilhattayım.
Sırtımı Beşparmağa vermiş
Küçükken oynadığım
Beyazlığa bakıyorum..

O kadar güzel ki...

Trodos beyazlar giyinmiş
Kolumdaki nişanlım sanki.

Oysa bulunduğum noktada,
Baharın çanları,
Ha çaldı, ha çalacak...
Ayaklarımın içinden
Bir kelebek kalktı demin
Polenlerle yüklü.

Baktığım yöne uçacak.

BURCU, Barış

Şair. 1957, Çamlıköy / Lefke / Kıbrıs doğumlu. İlköğrenimini Lefke'de, ortaöğrenimini Türk Maarif Koleji ve Lefkoşa Türk Lisesinde tamamladı. 1976-80 yılları arasında yükseköğrenim için İzmir'de bulundu. 1982 yılından itibaren br petrol şirketinde çalıştı. Çeşitli gazete ve dergilerde şiirleri yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):
Kemik Torbaları (1981), *Afrodit* (1984).

HAKKINDA: Zübeyir Yılmaz – Ramazan Okumuş / Kıbrıs Türk Şiiri (1992).

BURÇAK, Rıfkı Salim

Tarihçi, siyaset ve devlet adamı. 1913, Erzurum doğumlu. Erzurum Lisesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi (1937) mezunu. Kısa bir süre Başvekâlet Neşriyat ve Müdevvenat müdürlüğünde çalıştı. Aralık 1938'de Siyasal Bilgiler Okulu Siyasî Tarih asistanı oldu. 1947'de profesörlüğe yükseltildi. Mayıs 1950 seçimlerinde Demokrat Partiden Erzurum milletvekili seçildi. 1951'de Gümrük ve Tekel bakanı, 1953'te Milli Eğitim bakanı oldu. 27 Mayıs 1960'ta milletvekilliği feshedildi. 27 Mayıs 1960'tan sonra Yassıada'da Yüksek Adalet Divanı tarafından yargılanarak mahkum edildi. 1963 affından yararlandı. Gazi Terbiye Enstitüsü'nde devrim tarihi öğretim üyeliğine atandı. Ayrıca, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde ve Başkent Özel Gazetecilik Okulunda siyasal tarih dersleri de verdi. 1963-66 arasında *Zafer* ve *Haber* gazetelerinde imzalı ve imzasız yazılar yazarak gazetecilik yaptı. 1966'da anme haklarının tanınması üzerine Gazi Eğitim Enstitüsü Devrim Tarihi öğretim üyeliğine atandı. Başkent Özel Gazetecilik Okulunda siyasî tarih profesörü olarak çalıştı. 1974'te emekliye ayrıldı.

ESERLERİ:
Türk, Rus, İngiliz Münasebetleri ve 2. Cihan Harbi'nde Türkiye'nin Durumu 1791-1941 (1946), *İnönü ve Demokrasi* (1954), *İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Dış Politikası 1939-1945* (1963), *On Yılın Anıları* (1998).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

BURÇOĞLU, Nedret Kuran

Araştırmacı-yazar. 1981-01 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesinde çalıştı. 1983'te Mütercim-Tercümanlık Bölümünün, 1991'de de Karşılaştırmalı Avrupa Kültürü ve Sanatı Merkezinin kuruluşunda etkin oldu. 1991-94 yılları arasında Harvard Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Merkezinde konuk öğretim üyesi olarak bulundu. Uzmanlık alanı olan karşılaştırmalı kültür çalışmaları, çeviri bilim ve karşılaştırmalı edebiyat konularında yayımlanmış çok makalesi vardır. 2001'den itibaren Yeditepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümünde bölüm başkanı olarak görev yaptı.

Nedret Kuran Burçoğlu

ESERLERİ:
1900-1983 yılları arasında Türkçe'de Goethe ve Faust Tercümeleri Üzerine Bir İnceleme (doktora tezi, 1984), *Multiculturalism: Identity and Otherness* (1997), *The Image of the Turk in Europe from the Declaration of the Republic in 1923 to the 1990* (1997), *Müteferrika ve Osmanlı Matbaası* (2004).

BURDURLU, İbrahim Zeki

Şair ve yazar (D. 1922, Burdur - Ö. 27 Temmuz 1984, İzmir). İstanbul Erkek Öğretmen Okulunu (1938), Ceyhan'da bir yıl öğretmenlikten sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünü (1943) bitirdi. Sivas, Burdur, Kıbrıs ortaokul ve liseleri ile İzmir Eğitim Enstitüsünde Türkçe, edebiyat öğretmenliği yaptı. 1977'de emekli oldu.

Öğrencilik yıllarında Ahmet Kutsi Tecer'in *Ülkü* dergisinde halk şiirini değerlendirme çalışmalarına katılmıştı. Mahalli renkler taşıyan aşk, memleket şiirleri yazdı. *Akdeniz'in İnsan Çiçekleri* romanıyla 1976 Peyami Safa Roman Yarışmasında ikincilik ödülü aldı. Şiirleri 1941'den itibaren *Ülkü, Sanat ve Edebiyat, Millet, Fikirler, Sadırvan, Hisar, Varlık* gibi dergilerde yayımlandı. Şiir kitapları dışında masal, araştırma - inceleme türlerinde de eserler verdi.

"İbrahim Zeki Burdurlu, çok çalışan, iyi çalışan, metodla ve düzenle çalışmayı prensip haline koyan bir şairdir. İstikrar, hayatında ve eserinde istikrar, düzen ve itina, onun özelliklerinin başında gelir. Hiçbir şiirini, ilhamın başı boş tesadüfüne bırakmaz; her şiiri, denebilir ki, 'mücadelenin tesadüflerinden doğan' bir zafer müjdesidir. (...)

"İbrahim Zeki Burdurlu, haykırmayı sevmez. Şiirde ritim ve melodinin, kelime gürültüsünden doğmayacağını biliyor. Biliyor ki ancak 'tezatların yumuşak hislerle terennümü, hareketi meydana getirir ve bu hareket işte şiirin melodisini verir.' Başka bir ifade ile, Burdurlu, insanı 'uçan hisler' ülkesinden 'katı fikirler'in diyarına götürmeyi tercih ediyor." (Hikmet Dizdaroğlu)

ESERLERİ:
ŞİİR: *Toprak İnsanları* (1945), *Toprağın İçindeki Toprak* (1946), *Burdur'daki Mahallemiz* (1947), *Keloğlan* (1949), *Basık Tavan* (1959), *Bir Köyden Bir İnsan* (1951), *Lefkoşe* (1953), *Minnacık Ada* (1954), *Günaydın Yavru Kıbrıs* (1959), *Atatürk'üm* (1959), *Sev Beni* (1966), *Açmıyor mu Kıbrıs'ımın Gülleri* (1968), *İzmir'in Mor Atları* (1976).

ANTOLOJİ: *Şiirimizde Öğretmen* (1965), *Öğretmen Şairler Antolojisi* (1966), *Atatürk Şiirleri Antolojisi* (1967).

DESTAN: *Üç Destan* (Köroğlu, Karacaoğlan, Oğuz Destanı, 1959).

ÇOCUK KİTABI: *Nur Güzeli* (1963), *Dileği Gerçekleşmeyen Kız* (1963), *Gülü Padişah* (1963), *Mavi Pullu Balık* (1964), *Üç Yumak* (1964), *Ömürsün Nasreddin Hoca* (1965), *Pamuk Bacı* (1965), *Köroğlu Destanı* (1965), *Keloğlan Masalları* (1966), *Ülkemin Efsaneleri* (1966), *Günaydın Anneciğim* (1968), *Kendi Bir Karış Sakalı Üç Karış* (1972).

İNCELEME: *Romanlarıyla Reşat Nuri Güntekin İncelemesi* (1971), *Dilbilgisi Açısından Yapıtlarımız* (1974).

ROMAN: *Memiş Can* (1978).

ÖYKÜ: *Anılardan Öyküler* (1979).

HAKKINDA: Hikmet Dizdaroğlu / Burdurlu ve Son Eseri (Hisar, sayı: 6, Ekim 1950), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri

Türk Şiiri (1973, s. 465-467), Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

BURDURLU, Tahsin

Şair ve yazar (D. 13 Nisan 1905, Marmaris / Muğla – Ö. 1 Ağustos 1962, İzmir). Mizâhî şiir ve rubailerinde Eşref-i Zaman mahlasını kullandı. Burdurlu bir memur babanın çocuğu olarak dünyaya geldi. İlk ve ortaöğrenimini Muğla'da tamamladı. 1928 yılında İstanbul'da Halkalı Ziraat Okulundan mezun (1928) oldu ise de küçüklüğünden beri öğretmenliğe duyduğu heves yüzünden mesleğini bırakıp İzmir Kız ve Erkek liselerinde, Manisa Ortakulunda fizik-kimya ve tabiat bilgisi öğretmenliği yaptı. Askerlikten sonra Kütahya, Afyon liseleri ile Aksu Köy Enstitüsünde müdürlük yaptı. 1952 yılında sağlık durumu nedeniyle müdürlük görevini bırakıp öğretmen olarak İzmir Namık Kemal ve Atatürk liselerinde çalıştı.

İlk şiiri Milas'ta çıkan *Yeşil Yuva* dergisinde, sonraki yıllarda şiirleri *Orkun* ve *Türkeli* dergilerinde yayımlandı. *Anadolu, Demokrat İzmir* ve *Ege Ekspres* gazetelerinde uzun süre köşe yazarlığı yaptı. Hamâsî şiirlerini arûz vezniyle yazmış, aruzun usta kalemleri arasında gösterilmiştir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *20 Milyon Türk Haykırıyor* (1951).

ARAŞTIRMA: *Meşhur Kadınlar.*

HAKKINDA: Fahri Ersavaş / Tanzimat'tan Bu Yana Hamâsî Türk Şiiri Antolojisi (gen. 2. bas., 1997, s.487).

BURHAN, Haluk

Yazar. 1964, Ankara doğumlu. Asıl adı Lütfi Bergen. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. 1995'ten itibaren *Dergâh* ve *Ülke* dergilerinde yayımladığı teknik medeniyet konulu tenkit yazılarıyla tanındı.

ESERLERİ:

Azgelişmişlik Üstünlüktür, Ahlâk Ayaklanması.

HAKKINDA: Nazir Akalın / Ahlâk Ayaklanması (Şairin Eldivenleri, 2003).

BURHAN, Sabahattin

Roman ve hikâye yazarı. 1954, Toygar köyü / Nazilli / Aydın doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaöğrenimini Nazilli'de tamamladı. Buca Eğitim Enstitüsü mezunu. Nazilli liselerinde öğretmenlik yaptı. Hikâyelerinde daha çok köy hayatını ve köylüleri anlattı. 1990'da Mustafa Polat Hikâye Yarışmasında ikincilik ödülünü kazandı. Çok sayıda eseri gazete ve dergilerde yayımlandı, kitaplaşmadı.

"Sabahattin Burhan, Cafer Efe'den yola çıkarak, Kurtuluş Savaşı dönemini, ve düşman işgaline karşı bir milletin ayaklanışını kaleme alıyor 'Sökeli Cafer Efe'de. Burhan, bu hikâye aracılığıyla unutulan değerleri, Türk halkının yaşadığı acıları, haksızlıkları, zorlukları aşma gücünü, doğallığını hatırlatmayı amaçlıyor. Anadolu' nun içinden çıkan kahramanlardan birisi olan Cafer Efe'de diğer tüm kahramanları ve kahramanlık imgesini görmek söz konusu. Destansı öykülerden hoşlananlara tavsiye edilir." (Oylum Yılmaz)

ESERLERİ (Roman):

Demet, Ege'nin Kurtuluş Savaşçısı Yörük Ali Efe (3 cilt, 1999), *Çete Ayşe 1* (1999), *Sökeli Cafer Efe* (2002).

HAKKINDA: Oylum Yılmaz / Sökeli Cafer Efe (Radikal Kitap, 10.11.2002).

BURHAN SAİT

Bkz. SAİT, Burhan

BURİAN, Orhan

Yazar ve eleştirmen (D. 1914, İstanbul - Ö. 5 Mayıs 1953, Ankara). M. Ö. Engin takma adını da kullandı. İstanbul Kabataş Erkek Lisesi (1932), İngiltere Cambridge Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü (1936) mezunu. Dönüşünde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine asistan olarak girdi (1937), burada doçentliğe ve profesörlüğe yükseldi. Princeton Üniversitesinde Amerikan edebiyatı üzerine çalıştı. DTCF'deki görevindeyken öldü.

İlk yazısı *"Essay Hakkında", Yücel* dergisinde (1936) çıktı. Makale, deneme, eleştiri ve çevirileri, 1937'den itibaren *Yücel* ve kendisinin kurduğu *Ufuklar* (15 sayı, 1952-53) dergisinde yayımlandı. Denemelerini genellikle İngiliz edebiyatı üzerine yazdı. Dergilerdeki yazılarından seçmeler ölümünden sonra Vedat Günyol tarafından *Denemeler-Eleştiriler* (1964) adlı kitapta toplandı. Ayrıca çok sayıda çevirisi yayımlanmıştır.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Byron ve Türkler* (1938), *Denemeler Eleştiriler* (haz. Vedat Günyol, 1964).

Orhan Burian

DERLEME: *Mütarekeden Sonrakiler (1918-38)* (B. K. Çağlar ve H.Y. Şehsuvaroğlu ile, 1938; eklerle 2. bas. O. Burian tarafından *Kurtuluştan Sonrakiler*, 1946).

ÇOCUK KİTABI: *Ceylan Çocuk* (1954), *Canın Yongası* (1954).

ÇEVİRİ: *Bahçıvan* (R. Tagore'dan, 1938), *Othello* (1940) – *Beğendiğiniz Gibi* (1943) - *Hamlet* (1944) - *Atinalı Timon* (1944) *Macbeth* (W. Shakespeare'den, 1946), *Denize Giden Atılılar* (J. M. Syngc'den, 1940), *Kabahat Kendimizde* (J. M. Barrie'den, 1944), *Yeni Dünya* (A. Huxley'den, 1945), *Kara Ağaçlar Altında* (E. O'Neill'den, 1945), *Satıcının Ölümü* (A. Miller'dan, 1952), *Babâli Nezdinde Üçüncü İngiliz Elçisi Lello'nun Muhtırası* (1952).

HAKKINDA: Ufuklar-Orhan Burian özel sayısı (sayı: 15-16, 1953), Vedat Günyol (Cumhuriyet, 8.5.1976), Ömer Faruk Toprak (Sosyalist Kültür Ansiklopedisi içinde, 1980), TDE Ansiklopedisi (c. 1, s. 477), M. Başaran / Aydınlık Bir Yüreğin Sesi (Cumhuriyet Kitap, sayı: 1999, 16.12.1993), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

BURKAY, Hasan

Tasavvufçu, şair, İslam bilgini. 1930, Sözlev köyü / Orhaniye / Bursa doğumlu. Kavalalı Hacı Hafız Emin ve Ahıskalı Ali Haydar Efendilerden Kur'an ve kıraat öğrendi. Ahıskalı Ali Haydar Efendi aynı zamanda babasının mürşididir. Tasavvufî eğitimini Hâlidi-Nakşi şeyhi Şeyh Şerafeddin'in talebesi Şeyh Muhammed Necati Simâvî'den aldı. 1965'te Ankara'ya yerleşti. Birkaç yıl sonra Merkezden Gölbaşı - Hacıhasan köyüne yerleşti. Sohbet ve irşad çalışmalarını burada yürüttü.

SERLERİ:

ŞİİR: *Hüdaverdi Divanı* (1973), *İlk Meyve, Hüdaverdi Divanından Şiirler.*

TASAVVUF: *Mev'iza-yı Hasene* (3 cilt), *Muhtasar Âdâb-ı Vezâif, Hazret-i Muhammed (s.a.v)'in Varisleri, Örnekal Camii Minberinden Hutbeler, Hacı Hasan Köyü Camii Minberinden Hutbeler, Risalet İncileri Hadis-i Şerifler, Zamanın İptilâsı Tütün, İcazetnâme, Evrâd-ı Bahâiyye, Ömer b. Abdülaziz'den Nasihatler, Esmaü'l-Hüsna ve Hassaları, İman ve Ahlâk, Sahabe-i Kiramdan Sohbetler, Güzel İsimler, Şerafeddin Zeynelâbidin Hazretleri ve Ali Usta.*

FIKIH-İLMİHÂL: *Çocuklarımıza Dini Bilgiler, Hac Rehberi, Adalet Burçları Şeyhülislâmlar, Selâmlaşmanın Fazileti, Cuma Namazının Fazileti,*

İslâm'da Ticaret, Ehl-i Sünnetin Altı İmamı.

HAKKINDA: Ethem Cebecioğlu - İbrahim Baz / Hasan Burkay'ın Hayatı, Eserleri ve Görüşleri (1995), Sevdiklerinin Kaleminden Hasan Burkay, Sıddık Demir / Ankara'nın Gönül Erleri (2000).

BURKAY, Kemal

Şair. 1937, Kızılkale köyü / Tunceli doğumlu. Ali Dicleli, C. Aladağ, Baran, Hıdır Murat imzalarını da kullandı. Dicle Köy Enstitüsü, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1960) mezunu. Elazığ ve Tunceli'de muhasebe memurluğu, öğretmenlik ve avukatlık yaptı. Yurt dışına çıkarak Kürt milliyetçilerinin siyasal ve kültürel çalışmalarına katıldı. Şiirleri, yönettiği *Çıra* (Elazığ, 1965, 6 sayı) ile *Papirüs, Dost, Varlık* dergilerinde yayımlandı.

Kemal Burkay

ESERLERİ:

ŞİİR: *Prangalar* (1967), *Dersim* (1975), *Özgürlük ve Yaşam* (1993), *Yakılan Şiirin Öyküsü* (1993), *Kürtçe Rubaîler* (1996), *Can Taşır Dicle* (1998).

ROMAN: *Yaşamanın Ötesinde* (Vatan gazetesinde tefrika edildi, 1964, kitaplaşmadı).

HAKKINDA: Hüseyin Akar / Dersim'den Portreler (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

BURKUT, M. Kenan

Eğitimci. 1927, Rize doğumlu. Samsun Ortaokulu (1939), Haydarpaşa Lisesi (1944) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü (1953) mezunu. Siirt Lisesi ve Pazar Ortaokullarında öğretmenlik ve idarecilik yaptı. *Çayeli Monografyası (1952-1953)* adlı bir basılı eseri vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

BURSALI, İsmail Hakkı

Bkz. İSMAİL HAKKI BURSALI

BURSALI, Mehmet Tahir

Bkz. MEHMET TAHİR (Bursalı)

BURSALI, Mustafa Necati

Şair ve yazar. 1941, Alaca köyü / Kavak / Samsun doğumlu. Dört yaşında annesini kaybederek sıkıntılarla dolu bir çocukluk dönemi yaşadı. İlkokulu bitirdiği köyünde Kur'an-ı Kerim hıfzını da tamamladı. Öğrenimini bir süre de Merzifon'da devam ettirdikten sonra İstanbul'a gelerek Abdurrahman Gürses, Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı ve Mahir İz gibi ünlü hocalardan dersler, hat sanatına ilgi duyarak ünlü hattat Hamid Aytaç'tan icazet aldı. Hüsnü hat ve kitap çalışmalarını birlikte sürdürdü. 1964'te açılan sınavı kazanarak Osman Reis Camii imam-hatipliğine atandı. Yirmi dört yıl bu görevde bulunarak emekli oldu (1988).

Yazı hayatına başladığı *Yeni Asya* (1965-77), *İslâm* (1965) gibi birçok gazete ve dergide fıkra, makale, incelemeler yayımladı. *İslâm* dergisinin 1965'te açtığı bir şiir yarışmasında birincilik, ayrıca iki yarışmada ikincilik ve üçüncülük ödülleri kazandı. Yayımlanmış kitapları kırk civarındadır. Ayrıca basılmamış üç şiir kitabı vardır.

BAŞLICA ESERLERİ:

Yunus Emre Hayatı ve Bütün Şiirleri (1986), *Anadolu Evliyaları* (1988), *Güldeste ve Kıssadan Hisseler* (1990), *Mukaddes Çile* (1990), *Hicret ve Devlet Yönetimi* (1991), *Gönül Erleri Evliyalar* (1992), *Hz. Muhammed* (1992), *Onlar Nasıl Kuldu* (1993), *İstanbul ve Anadolu Evliyaları II* (1993), *Hz. Hasan ve Hüseyin* (1994), *Hz. Nuh* (1994), *Hz. İbrahim* (1994), *Hz. Adem* (1994), *Seçme Dini Hikâyeler* (1999), *Gönül Pınarı* (seçki, 1999). Ayrıca dua kitapları vardır.

BURSALI, Orhan

Gazeteci-yazar. 1947, Bursa doğumlu. Berlin Freie Üniversitesinde politik bilimler üzerine eğitim gördü. Gençliğinde tutuklanma dahil militanca politik etkinlikler içinde oldu. Meslek olarak 1974'ten itibaren gazeteciliği seçti. Mesleğini sürdürürken dış politika konusunda uzmanlaştı. İlerleyen yıllarda pozitif bilimlerle ve teknikle daha çok ilgilenerek Türkiye'nin en iyi ve en deneyimli popüler bilim yayıncılarından biri oldu.

Televizyon kanallarına "Bilim Dünyası", "Bilim Gündemi", "Bilim Dosyası" adlı 100'e yakın program hazırladı ve sundu. *Cumhuriyet* gazetesindeki köşesinde politik ağırlıklı, cumartesi günleri ise yöneticisi olduğu aynı gazetenin *Bilim ve Teknik* ekinde bilimsel içerikli haftalık yazılar yazdı. *Bilim Nereye Koşuyor?* adlı bir eseri vardır.

BURSALIOĞLU, Nazım

Şair, halkbilimci ve müzisyen. 1931, Afyon doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Afyon'da yaptı. Afyon Akşam Tekniker Okulu ile Ankara Meslek Yüksek Okulu mezunu. Çalışmaya, Afyon Çimento Fabrikasında eğitim ve haberleşme şefi olarak başladı. Müzik alanındaki amatör çalışmalarını zamanla araştırmacı kimliği kazanma düzeyine kadar ilerletti. 1951-52'de Ankara Radyosu sanatçısı Vedia Tunççekiç'ten nota, usul ve makam dersleri aldı. 1955'te kurulan Afyon Musiki Cemiyetinde müzik bilgisini geliştirdi. Bir ara Amerika Birleşik Devletleri'nde hizmetiçi eğitim çalışmalarına katıldı. On sekiz yıl boyunca Afyon'nun ilçe ve köylerini dolaşarak 140 kadar yöre türküsünü notaya aldı. Değişik konulardaki ve müzikle ilgili yazılarını çeşitli gazete ve dergilerde yayımladı. Tasavvuf musikisiyle ilgilendi. Şarkı ve ilâhi formunda besteleri vardır. Afyonkarahisar Folklorunu Araştırma ve Geliştirme Merkezinde, kuruluşun amacına uygun çalışmalar yaptı.

ESERLERİ:

EĞİTİM: *Hizmetiçi Eğitimi El Kitabı* (1984).

DERLEME-İNCELEME: *Afyonkarahisar Yöresi Türküleri* (1991, genişletilmiş 2. bas. 1993).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BURSEVÎ (Abdurrahman Rahmî, Mevczâde)

İslâm bilgini, mutasavvıf (İlbese köyü / Bursa - Ö. 1742, Bursa). Medrese ilimlerini Uryânî Ali Efendi'den, tasavvufî eğitimini de Halvetî şeyhlerinden Bursalı Kemter Ali Efendi'den aldı. İsmâil Hakkı Bursevi ile çağdaştır. Kabri Bursa Kalesi içinde Zindankapısı caddesinde yaptırdığı Yeni Medresededir.

ESERLERİ:

Şerh alâ Miftâhi'l-Gayb, Ta'likat ale'l-Beyzavî, Şerhu Bahâiyye mine'l-Hesâb, Hâşiye alâ Mîr Ebu'l-Feth, Hâşiye alâ Kavli Ahmed mine'l-Mantık.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BURSEVÎ (Ahmed Sıdkî)

İslâm bilgini (D. ?, Bursa - Ö. 1894, İstanbul). Uzun süre İstanbul'un Vefa semtinde ikametinden dolayı 'Vefalı' namıyla da tanındı. Özellikle mantık alanında kendini gösterdi. Hayatı boyunca eğitim ve öğretimle meşgul oldu. Kabri Edirnekapı'dadır.

ESERLERİ:

İsagoci Şerhi, Zeriatü'l-İmtihân, Şemsiye Şerhi, Mizânü'l-İntizâm, Zencîr, Hâşiye-i Şerh-i Akâid, Tahrîrâtü'l-Enzâr, Şerhi Risâleti'l-İstidlâliyye, Mecmûa-i Ta'rîfât.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BURSEVÎ (Hüsâmeddin)

Mutasavvıf (D. ? Bursa – Ö. 1632, Bursa). Semerkandi tarikatı şeyhlerindendir. Zahirî ilimleri Ahizade Abdülhalim Efendi'den öğrendi. Tasavvuf ilmini Semerkandiyye şeyhi Şeyh Muhammed Efendi'den aldı. Kabri Bursa'da, Keşiş Dağı eteğinde adıyla anılan dergâhtadır.

ESERLERİ:

Dîvân-ı İlâhiyât, Menâkıb-ı Hazret-i Üftâde, Şerh-i Hadîs-i Erbaîn, Menâkıb-ı Şeyh Ali Semerkandî, Mir'âtü'l-Kâinât, Dürerü'l-Ehâdîs, Müntehab Tervihü'l-Ervâh, Müntehab Nüshetü't-Tasavvuf, Fezâilü'l-Cihâd, Menâkıb-ı Baba Sultan, Adâletnâme, Risâle fî Fezâili's-Sivâk, Miftâhü'l-Muallakât, Menâkıbu Hazreti Emir ve Hulefâihî, Mühimmâtü'l-Mü'minîn fî Umûri'd-Dünyâ ve'd-Dîn, Menâkıb-ı Abdal Murâd, Menâkıb-ı Şeyh Ebü İshâk.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BURSEVİ, İsmail Hakkı.

Bkz. İSMAİL HAKKI BURSALI

BURSEVÎ (Muhyiddin)

Sûfî-şair (D.? Bursa - Ö. 1680, Bursa). Halvetî-Uşşâkî şeyhlerindendir. Şiirlerinde Bursevî mahlâsını kullandı. Cahidî Efendi halifelerinden Ali Efendi'den hilâfet aldı. Bursa'da Üçkuzular dergâhında gömülüdür.

ESERLERİ:

Dîvan, Tevhîdnâme, İbretnümâ, Müşâhede.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BURSLAN, Kıvâmüddin

İslâm bilgini (D. 1889, Kazan – Ö. 1956, Ankara). Kazan'da başladığı öğrenimine 1911'de Medine'de devam etti. Tefsir, hadis, fıkıh ve Arap edebiyatı okuyarak her birinden icâzet aldı. 1916'da İstanbul'a giderek Medresetü'l- mütehassısîn'e girdi ve burayı da bitirdi (1922). 1927'de İstanbul vaiz adayı olarak, 1928'de de müderris olarak ilk görevine başladı. 1929-40 yılları arasında İstanbul Üniversitesi (Darülfünûn) Edebiyat Fakültesi Türkiyat Enstitüsünde asistanlık yaptı. Bir süre de üniversitenin tercümanlık görevini yürüttü. 1940'tan sonra Diyanet İşleri Başkanlığı zat işleri tedkik memurluğu görevinde bulundu. 1945'te müşavere heyeti tedkik memurluğuna, ardından da aynı kurulda üyeliğe atandı. Gözlerinin görmemesi ve bazı hastalıkları dolayısıyla 1955'te emekliye ayrıldı. Değişik konularda çeviri ve telif birçok makalesi ile bazı çeviri kitapları da vardır.

ESERLERİ:

Ta'dîl (1923), *Büyük Türk Feylesofu Uzluk Oğlu Fârâbî'nin Eserlerinden Seçme Parçalar* (1935), *Fârâbî* (Hilmi Ziya Ülken'le, 1940), *Irak ve Horasan Selçukluları Tarihi* (1943), *Riyâzü's-sâlihîn ve Tercemesi* (1949).

HAKKINDA: Veli Ertan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 6, 1992, s. 461- 462).

BUTAK, S. Behzat Haki

Oyun yazarı, aktör. (D. 16 Ekim 1891, Bursa - Ö. 26 Ekim 1963, İstanbul). Ticaret Mektebinden ayrılarak Sanayi-i Nefise Mektebine (Güzel Sanatlar Akademisine) girdi. İkinci Meşrutiyetin (1908) ilânından sonra tiyatroyla ilgilenmeye, amatör tiyatrolarda çalışmaya başladı. Arkasından elektrikçilik öğrenmek üzere hükümetçe İtalya'ya gönderildi. Dönüşünde zamanın modasına uygun olan *Ramses* piyesinde rol aldı. 1909'da Şark Dram Kumpanyasına katıldı. 1910'da İstanbul Tepebaşı'nda Hüseyin Kâmi ve Muhsin Ertuğrul ile çalıştı. Askerlik dönüşü oynadığı *Kayseri Gülleri* (1918) oyunundaki "Bos Ağa" rolüyle dikkat çekti. Daha sonra Yeni Sahnede ve Türk Tiyatrosunda çalıştı. *Azarya* (1924), *Hamlet* (1927), *Venedik Taciri* (1930), *Deli Dolu* (1933), *Hülleci* (1935), *Lüküs Hayat* (1937), *Aynaroz Kadısı* (1937), *Nasıl Hoşunuza Giderse* (1943), *Vişne Bahçeleri* (1943), *Vanya Dayı* (1944), *Paydos* (1948), *Hisse-i Şayia* (1953), *Merakî* (1955), *Göç* (1962) gibi önemli oyunlarda ve kırk kadar filmde rol aldı, kendisi de oyunlar yazdı. Özellikle çok değişik kompozisyonları, çok kısa bir sürede birbiri ardından aynı yetkinlikle oynayabilmesiyle ünlüdür. 1962'de En Başarılı Erkek Oyuncu seçildi. Ölümünden sonra Bursa'da bir tiyatroya onun adı verildi.

ESERLERİ (Oyun):

Atilla'nın Düğünü (destan 3 perde, 1934), *Ana* (3 perde, 2 tablo, 1936).

HAKKINDA: Baha Dürder-Özön, M. Nihat Özön / Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi (1967), V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002), Gökhan Akçura / İnsanlar Alemi (2005).

Mehmet Butakın

BUTAKIN, Mehmet

Şair. 17 Nisan 1979, Bingöl doğumlu. Bingöl Lisesini, Fırat Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü bitirdi. Lisansüstü öğrenimine Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde başladı, tamamlamadı. İstanbul'da danışmanlık (2004-05) yaptı. Yazı ve şiirleri; *Düşçınarı, Varlık, Sanat ve Hayat, Yasakmeyve, Milliyet Sanat* ve *Radikal İki*'de yayımlandı. 2001 yılında Yaşar Nâbi Nayır Gençlik Şiir Ödülü ve *Seküler Cumhuriyet: Türkiye'nin Siyasal ve Toplumsal Değişimi* adlı çalışmasıyla Milliyet Sosyal Bilimler Birincilik Ödülünü kazandı.

"Butakın, olmaz'ın, artık bir daha asla olmayacak olanın, geçmişte olmuşsa bunun belki bir yorum bir hatırlama biçiminden başka bir şey değildir'in duygusunu, poetik tutar-

MEHMET BUTAKIN

ISRAR

ve remilciler. o yenik yanlarıyla geçtiler
parsın kızıl damarlarından. beni tutyalı
sedir dallarından neşterle koparılmış
tılsım say ve küfre ikna olmuş dualarla
aldat. şimdi uzak sulara dönmüş
yüzümden tanıyorum kendimi. ruhum,
uzun seferlerden çağrılmış bir su tarihçisi.
kendimi acze bırakıyorum. ey eski kent
çarşılarının dalgın ve tütsülü yerlerinden
geçen sebepsiz hüzünler. izi silinmiş kıyılardan,
şehvetli bir korkuyla dönen israr falcıları.
lekeli bir zamanda kendimi terk etmek istiyorum.

MEHMET BUTAKIN

BİTKİNLİK BALADI

her sabah geçerim oradan elimde bir asayı cürüm.
kusarım tarihin o uzak eğrisinde kalbimi.
bir kelimetullah isa olsan harfler incitir boynumu.
ol masal yontusuna kazınmış
râhı seferiyim alnımda cinayet nişanı.
bir sabah daha ölmesen akşam olur.
kadehlerde ağu, geçerim yitmiş suların kıyısından
ecel tutar, ömrüm kısalır beni.

malik olsam ne varsa gecenin içinde
herkes yalınayak bir kıtalin ortasında kalender.
nerdeyim şimdi ben, hani göğsümü birleştiren kancalar?
düşündüm dönmeyi tutuk bir mihnetle her akşam,
kayıp bir göl kıyısından siyahi kaslarla öperek yaranı
nasıl geçerse geçsin bu rüyâ..
işte gerilmiş lifleri yüzlerce kalyonun.

bir kuleden diğerine serilmiş, mum ve kandil
suratlı şehzade tabloları. kanıyor kadranı yalan dünyanın.
elbet
hoş
şeyler
değil
bunlar. eşkali unutulmuş bir arap ölür elhamrada,
yüzlerinde pas, oralarında haya avignonlu kızların.
şimdi ne kadar bir ilahiyim desem inanmazsın.
işte kalbimize batık çekilen harfler kadar arabesk,
nedensiz bir bütün içinde çoğu şey.
ve kılcal bir vakit, ölümün devasa kollarına girmiş
hikmetli törpü.
bir kalbin nasıl bulunduğu yazılıdır gözlerinde bir **ş** harfinin.
nasıl ve neden sonra ah!
dilimi çözülmemiş kargılarla sınasam
ziyân bir deniz kabarır.
bozuk bir masal yontusuna döner her şey.

lılığın kusursuzluğuyla işlemektedir. Bu kusursuzluk tutkusunda eskinin, eskiye ait bir 'göl dünya'nın temalarına, sesine, malzemesine bağlılığın da etkisi vardır kuşkusuz. Ama yine de narsistik örüntünün şiirsel yansıması olarak okumak, meseleye bir başka pencere açmak, bu pencerenin gösterdikleriyle şiirsel dünyayı tartışmak daha devindiricidir kanımca." (Mahmut Temizyürek)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Israr Falcıları* (2003).

DÜŞÜNCE: *Özgürlük Önermeleri: Üniter Düşüncenin Sonu* (2003).

HAKKINDA: Varlık (Söyleşi, Temmuz 2001), Mahmut Temizyürek / Bir Dilden Bir Dile Göçmek ya da Kayıptan Doğan Şiir (Yasakmeyve, Ocak-Şubat 2004), Figen Alkaç / Modern Bir Azizden Mezmurlar: Israr Falcıları (Yasakmeyve, sayı: 7, 2004), Sezai Sarıoğlu (Yasakmeyve, söyleşi, sayı: 6, 2004).

BUTBAY, Mustafa

Araştırmacı-yazar. (D. ?, - Ö. 1946, Ağapınar köyü / Eskişehir). Büyük Çerkes sürgününde (1864) Balkanlara, Osmanlı-Rus Savaşı (1877-78) sonrasında da Anadolu'ya göçmek zorunda kalan bir Abhaz ailesindendir. İstanbul'da Mekteb-i Sultani (Galatasaray) ve Dârüşşafaka liselerinde öğretmenlik, Beşiktaş Kız Terakki Mektebinde müdürlük yaptı. Çerkes İttihad ve Teavün Cemiyeti ve Şimali Kafkas Cemiyetinin çalışmalarına katıldı. Abhaz alfabesinin oluşturulması çalışmalarında (1919) görev aldı. Abhaz folklorunu derleme çalışmalara katıldı.

ESERLERİ:

Çerkes Elifba Apsışolo (Abhazca Çerkes Alfabesi, 1919), *Kafkasya Hatıraları* (1990).

HAKKINDA: Kafkas Diasporası' nda Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü (1995), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BUTTANRI, Halil

Tezhip sanatçısı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ile İstanbul Çapa Yüksek Öğretmen Okulu (1972) mezunu. 1989'da Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Süsleme Anasanat Dalı sanatta yeterlilik derecesi aldı. 1996'da Tezhip (Süsleme) Anasanat Dalında doçent, 2003'te aynı dalda profesör oldu. Van ve Eskişehir'de Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği (1972-78), Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Uygulamalı Güzel Sanatlar Yüksekokulunda yüksekokul sekreterliği ve öğretim görevliliği, Anadolu Üniversitesinde fakülte sekreterliği, Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölüm başkanlığı (1998-03) görevlerinde bulundu. Ayrıca 1973-03 arası çalışma hayatı boyunca çeşitli idarecilik görevleri üstlendi. 2003'ten sonra Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde dekanlık görevini yürüttü. Çeşitli konferanslar verdi. Çok sayıda süsleme sanatları sergisine katıldı. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler* dergisinde ve *Sakarya* gazetesinde makale yayımladı. Ayrıca çeşitli kurumlar için desen çalışmaları, duvar, tavan ve belge süsü, ahşap oyma, porselen üzerine anı çalışmaları yaptı.

ESERLERİ:

Dynamics and Bifurcations, Türk Süsleme Sanatında Geçmeler (2003).

HAKKINDA: Hürriyet gazetesi (13.10.1981), Türkiyegazetesi (16.10.1981), Anadolu Üniversitesi Haber Bülteni (yıl: 1, sayı: 3, Mart 1989), Mathematical Reviews (Mayıs 1993), Milli İrade Gazetesi (Eskişehir, 16.9.1999), İstikbal Gazetesi (Eskişehir, 16.9.1999), Osmangazi Haber (Eylül 1999) – (Kasım-Aralık 1999) - (Eskişehir, Haziran-Temmuz 2001)- (Kasım-Aralık 2000), Tuna Mektupları (Serisori dunărene, Revistă bilingvă, yıl: 1, sayı: 3, Haziran 2001), Sakarya Gazetesi (Eskişehir, 22.5.2001).

BUYRUKÇU, Muzaffer

Öykü, roman ve günlük yazarı (D. 1 Şubat 1930, Fertek köyü / Niğde - Ö. 21 Ağustos 2006, İstanbul). Bir yaşındayken ailesiyle birlikte göç ettiği İstanbul'da büyüdü. İstanbul Pertevniyal Lisesini yarıda bırakıp çeşitli işlerde çalıştı. Hayatın yoğunluğuyla, büyüsüyle gizemiyle, dehşetiyle ve karmaşık sorunlarıyla karşılaştı. Aşçılık, sütçülük, kunduracı çıraklığı yaptı; pek çok işe girip çıktı. 1951'de başladığı İstanbul Toprak Mahsulleri Ofisindeki memurluğundan kendi isteğiyle emekliye ayrıldı (1970). Sonraki yıllarında geçimini, yazdığı roman, öykü ve günlüklerle kazandı.

İlk öyküsünü on dört yaşında yazdı. 1940'lı yılların ortalarında gazetelerde magazin öyküleri yayımlanmaya başladı. Arkasından, 1945'te kapıcı olarak girdiği *Son Telgraf* ga-

Muzaffer Buyrukçu

zetesinde (1945-53) başlayarak *Yeditepe* (1953), *Kaynak*, *Yenilik*, *Varlık* gibi dergilerde hikâyelerini yayımlamayı sürdürdü. İki arkadaşıyla birlikte iki ortak şiir kitabı da yayımladı. İstanbul'un kenar mahallelerinde yaşayan yoksul insanların hayatlarını yansıttığı hikâyelerinin yanı sıra 1967'den sonra roman ve anı-günlük türlerinde de eserler vermeye başladı. Toplumun her alanında biriken yaşamları harmanladı; yaşamak, insan olmak amacıyla büyük savaşlar veren bireylerin serüvenlerini öykülerinde, romanlarında ölümsüzleştirmek için uğraştı. Öykülerinin, romanlarının yanı sıra denemeler, kitap tanıtma yazıları da yazan Muzaffer Buyrukçu, Türk edebiyatında çığır açan bir günlük türü yarattı. Büyük bir ilgiyle karşılanan bu günlükler hakkında şunları söylüyor: "Yapıtlarım bir zaman birimine girerek orada yaklaşıldığı bir çağrışımdan, ilginç bir sözcükten, sergilenen bir davranıştan, bir düşünceden yola çıkarak günlüğün yapısını örmeye başlar. Geçmişi unutulmuş bir deneyimin kalıntılarını, olayların kimlik değiştirmesinden doğan bir anı'yı kurcalar. Kişisel ve toplumsal sarsıntıların özlerinde canlı kalmayı başarabilmiş durumları irdeler. Şairlerin, öykücülerin, romancıların, öteki kültür ve sanat insanlarında güzellik üreten sanatçıların, zihinlerinden fışkıran üst düzeydeki buluşları, tanımları, yaşamlarında yansıyan görüntüleri, tabloları birbirine kaynaştırır."

1946'da *Tanin* gazetesinin bir öykü yarışmasını kazanmış, 1959'da *Dost* dergisi okurlarınca yılın en beğenilen öykücüsü seçilmişti. *Bulanık Resimler*'le 1962'de Türk Dil Kurumu Hikâye Armağanı'nı, *Kavga* ile Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, *Kuyularda* ile *Otağ* dergisi hikâye birinciliğini, *Yüzün Yarısı Gece* adlı eseriyle de 1994 Yunus Nadi Ödülü ile Haldun Taner Ödülünü aldı.

"Son yıllarda ardı ardına sunduğu kitaplarla edebiyatımızın insani

MUZAFFER BUYRUKÇU

HER ŞEY BİTTİĞİ YERDE BAŞLAR

Arkadaş olmamız, birbirimizi sevmemiz oldukça güç, üç kişi sandala atladık. Ağır ağır açılıyoruz. Tüy hafifliğinde sıcak, tuz kokulu bir yel yüzlerimizi yalayıp geçiyor... Terlemeleri, gözlerimize kaçan kurumları trende bıraktık. Tünelleri de, ırmakları da, kel dağları da, ekilmiş tarlaları da, ansızın görünüp kaybolan eşekli köylüleri de... Şimdi şehrin denizindeyiz. Islığa, çalgılardan gelecek seslere benzer sesler var içimizde. Bir yerimde tel tel kıpırdamalar oluyor. Gülesim geliyor, bir yere koşarak varmam gerekiyormuş gibi ileriye atılıyorum. Sevinç mi acaba? Ama tel tel kıpırdamalara, kafamın içindeki evlerin, sokakların açılıp kapanmasına, uzamasına, lâmbaların durmadan yanmasına sevinç diyebilir miyim gerçekten? Bir ekmek bıçağının döşemeye saplandıktan sonra titremesi, bir kuş sürüsünün şöyle uçuşu gibi bir şey!.. Ötekilerin de yüzlerinde kendi içimi görüyorum... Gözlerimi çevremde gezdiriyorum: Mavnalar, vapurlar, koşuşan yolcular, kubbeler, minareler, düzlüklere, yokuşlara, çukurlara kurulmuş evler. Üç kişi daha geliyoruz size. Hadi bakalım, sokaklarınızda, evlerinizde üç kişilik yer ayırın!..

Biri montgomerisini son düğmesine kadar açtı, kıllı göğsünü şişirdi:

"Es be! Es ulan rüzgâr... Oh be, oh yahu, İstanbul gibi var mı? Bu deniz gibi bir deniz daha var mı?" dedi, kafasını kaşıdı, birden sustu, ileriye baktı, güldü. Patlak gözlü, sarı, süzgün yüzlü bir çingeneydi. "Karagümrük'te oturuyorum," demişti. Ceplerini karıştırdı, çoğunun yazıları silinmiş, kenarları kopmuş katlı bir sürür kâğıtları, zarfları çıkardı, güneşe tuttu. "Sevgili amacım bu ay bana ne yap yap bir ellilik yolla..." Kahkahayla güldü. "Ulan ne dümenler be! Kocakarıya ne kazıklar attık." Kâğıtları parçalayıp suya serpiştirdi. Karşısında oturan çekik gözlü, basık burunlu, dört köşe yüzlü, tüysüz tatara: "Sen kaçıncı tümendeydin?" dedi. Tatar burnunu karıştırıyordu, "Alaydaydım ben." dedi. "Tamirhanedeydim annadın mı?" dedi. Çingene bana, kayıkçıya baktı, "Ben paşanın postasıydım." dedi, denize tükürdü... Önce çingeneye bu gösterişçiliğinden ötürü kızdım, sonra, "Belki de övünecek başka bir şeyi yoktur." dedim, bir süre küreklerin suya batıp çıkışını, iskarmoz kayışını germesini, ötelerden suları yararak geçen motorları seyrettim. Öteleri, mavisi az bir güneş tozu yağmuru kuşatmıştı. Suların yüzünden buharlar tütreşe tütreşe çıkıyordu. Ellerimi suya sokuyorum, sandala vuran mor dalgacıkların köpüklerini yakalamıya çalışıyorum. Tatar bir cigara yaktı. "Şimdilik her şey bitti ağa, annadın mı herşey." dedi, bolca bir dumanı çingenenin yüzüne doğru üfledi.

"Tezkereyi cebime yerleştirmiştim. Bütün kapılar açık artık memlekette annadın mı? Adam sırasına girdik. Karı da bize, iş de bize annadın mı? Askerliğimizi yapmışız annadın mı?.. Şimdilik kıyıya vardık mı hemen atlıycam Aksaray'dan bir tremvaya, biletçiyle bir kıyak dalgamı geçecem, ver elini arap Kenan'ın kahvesi... Arap şaşıracak Tatar Kemalettin'i karşısında görünce, "Traşı bırak lan, biz geldik annadın mı?" diyecem. Bir bakacak yüzüme, "Vay ulan Tatar, ulan eşşoğlueşşek, nerden çıktın sen lan namussuz?" diyecek, sarılıp sarmaşacaz annadın mı? Bir demli çay yuptıracam annadın mı? Ey siyah gözlü kadın gazelini çaldıracam annadın mı? Tak, oradan volta eve... Çıkaracam postallarımı, bir uzanacam yatta annadın mı?" Çingeneye, bizimle ilgilenmiyormuş gibi görünen, "Ben buna benzer ne sözler duydum, neler gördüm" gibi bir duruşu olan kayıkçıya, bana baktı. Dört köşeli yüzünü dokunsan elliyeceğin bir hüzün kapladı. Ağır ağır: "Helbet bi iş bulacam bi yandan annadın mı? Hele bi onbeş gün geçsin aradan bakalım. Zülfiye'yi göreyim, bir iki sinema postası yapalım annadın mı?" Başını yukarlara kaldırdı, bir elini havaya savurdu, "Ne olacak be, ne olur yani annadın mı? Demir gibiyim. Bir sakatlığım yok çok şükür. Bu eller varken bende annadın mı hangi iş olursa olsun arnımın akıyla kalkarım altından. Erkeğiz be annadın mı? Erkek adama..." O konuşurken ben de içimden durmadan, "Annadın mı, annadın mı?" diyordum... Bir akşam karavanayı yedikten sonra koğuşa çekilmiştik ağızlarımızda cigaralar, türkülerle. "İçtimaaa" dedi biri, koşuştuk. Mektuplar dağıtılıyordu. Yatak arkadaşıma mektup çıkmamıştı. Ona mektup gelmiyordu. Ama o her mektup dağıtılışta koşardı... Ortadaki büyük direğe yaslanmış "Ben de insanım annadın mı?" demişti.

Gidiyoruz. Sular bışırdıyor... Kayıkçı olanca gücüyle küreklere asılan alabrus saçlı, yanık yüzlü, uzun çarpık burunlu bir adamdı. Küreklere abandıkça adeleleri geriliyor kollarındaki, boynundaki damarlar şişiyor, alnının bir yerlerinden fışkıran ter damlaları düzlü, eğrili çizgilerin arasından çenesine doğru akıyordu. (...)

(*Korkunun Parmakları*, 1959)

damarının sevdalı bir yazarı olmayı inatla sürdüren Muzaffer Buyrukçu 70. yaşını yaşıyor. Buyrukçu, dil ve insan bilincinin sessiz, inatçı, kendi kimliğinin ayrımında bir yazarı olarak, Türkçeyi kullanmaktaki ustalığına kattığı olağanüstü insan gözleme yeteneğiyle yaşamı ve insanlar arası ilişkileri öyküleştirerek, romanlaştırarak, gönlüğüne katarak edebiyatımızı zenginleştiriyor." (Öner Yağcı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *İstikbalin Sesi* (Ekrem Köprügil ile, 1945), *Kalplerin Feryadı* (Suat Yalçın ile, 1947).

HİKÂYE: *Katran* (1956), *Acı* (1957), *Korkunun Parmakları* (1959), *Bulanık Resimler* (1961), *Kuyularda* (1962), *Cehennem* (1966), *Kavga* (1967), *Mağara* (1971), *Şarkılar Seni Söyler* (1982), *Günlerden Bir Gün* (1983), *Hüzünlü Kar Çiçekleri* (1987), *Her Yer Karanlık* (1989), *Bin Hüzün* (1990), *Yüzün Yarısı Gece* (1994), *Bir Aşk Daha* (1996), *Telefon Konuşmaları* (1997), *Dumanı Tüten Çay Gibi* (1999), *Ay Kokuyor* (2004), *İpek Pijamalı Katiller* (2004).

ROMAN: *Gürültülü Birkaç Saat* (1969), *Bir Olayın Başlangıcı* (1970), *Dar Sokaklardaki Duman* (1992), *Gece Bitmedi* (1995), *Akan Sular Şarap Olsa* (1998), *Ucu Güllü Kundura* (1998), *Dışardaki Rüzgâr* (1998).

GÜNLÜK: *Arkası Yarın* (1976), *Sıcak İlişkiler* (1982), *Sayılı Günler* (1986), *Anında Görüntü* (1992), *Dünden Bugüne* (1997), *İlişkiler Arasında Bir Gezinti* (1998), Sıcak İlişkiler (1998),

ANI: *Arkadaş Anılarında Orhan Kemal* (1984), *Dillerinde Dünya* (1985), *Kıbrıs'a Selam* (1987).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Adnan Binyazar / Bir Olayın Başlangıcı (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Vitrindekiler / Akan Sular Şarap Olsa (Cumhuriyet Kitap, 19.10.1998), Vitrindekiler / Ucu Güllü Kundura (Cumhuriyet Kitap, 22.10.1998), Vitrindekiler / Dışardaki Rüzgâr (Cumhuriyet Kitap, 31.12.1998), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 3 (1999), Vecihi Timuroğlu / Muzaffer Buyrukçu'dan iki roman: 'Ucu Güllü Kundura' ve 'Akan Sular Şarap Olsa' (Cumhuriyet Kitap, 7.1.1999) - Muzaffer Buyrukçu'nun günlükleri Kültür Bakanlığı Yayınları arasında: Yaşantıdan çıkan sanat (Cumhuriyet Kitap, 3.6.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Dumanı Tüten Çay Gibi'nin Yazarı Muzaffer Buyrukçu: Bütünleşmek Şart, s. 113-116), Hulki Aktunç / Yazının Buyruğu: Muzaffer Buyrukçu - Öner Yağcı / Buyrukçu Kitaplarında Bir Gezinti Hulki Aktunç / Muzaffer Buyrukçu (Cumhuriyet Kitap, 27.1.2000), Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2001), Memet Fuat / İncelemeler (2002), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Muzaffer Buyrukçu Evinde Ölü Bulundu – İyi Yazardı Ama Ünsüzdü – Ölümü 5 Gün Sonra Anlaşıldı (Hürriyet, 26 Ağustos 2006).

BUYRUKÇU, Ramazan

Din eğitimi araştırmacısı. 15 Ekim 1953, Gilevgi köyü/ Elmalı/ Antalya. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Kelam ve İslâm Felsefesi Bölümünde (1979), doktorasını Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Din Eğitiminde (1991) tamamladı. Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi dekan yardımcılığı (1996-99), SDÜ İlâhiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı (1995'ten sonra) görevlerini yürüttü. Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Din Eğitimi Bölümünde doçent doktor olarak görev yaptı.

Özellikle eğitim-öğretim yöntemleri üzerinde çalıştı. Makaleleri, *Dini Araştırmalar, SDÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *Tabula Rasa* dergilerinde yayımlandı. Birçok sempozyumda eğitim ve din eğitimi üzerine görüşlerini içeren bildiriler sundu. Farklı zamanlarda düzenlenen sempozyumlarda görev aldı. Alanıyla ilgili çok sayıda konferans verdi, panellere katıldı. Bölgesel medya kuruluşlarında açık oturumlara katıldı.

ESERLERİ:

Din Görevlisinin Mesleğini Temsil Gücü, Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretiminin Verimliliği Üzerine Bir Araştırma (Göller Bölgesi Örneği).

BUYURGAN, Ayşe Serap

Şair. 1961, Ankara doğumlu. Memur bir ailenin üç çocuğundan biri olarak dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini başkentte tamamladıktan sonra Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünden mezun oldu. Yükseköğrenimine devam ettiği sıralarda çalışmaya başladığı özel bir bankada mezuniyetinin ardından da çalışmasını sürdürerek 2001 yılında emekli oldu. Çalışma hayatını özel bir şirkette sürdürdü. *Aşka Sevdalandım* (2001) adlı bir şiir kitabı vardır.

Ayşe Serap Buyurgan

HAKKINDA: Ayşe Serap Buyurgan / Aşka Sevdalandım (2001).

BUZ, Metin

Şair. 1 Haziran 1960, Antakya doğumlu. Antakya Lisesinden mezun olduktan sonra Almanya'ya gitti. Frankfurt Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. *Taş Yürekli* (1983) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi (2002)

BÜKE, Savaş

Yazar (D. 1942, Zonguldak – Ö. 24 Ağustos 1998, İzmir). İlkokul, ortaokul ve liseyi Balıkesir'de (1962) tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi (1968) mezunu. Yazar ve sanat sayfası sorumlusu olarak *Hizmet, Balıkesir Postası, Ateş, Ekspres, Adalet, Yeni Haber, Öncü* adlı yerel gazetelerde çalıştı (1960-68). Son olarak bir süre de TBMM'de danışman olarak görev yaptı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, Balıkesir Gazeteciler Cemiyeti, Zonguldak Gazeteciler Cemiyeti, Dil Derneği ve Karadeniz Ereğli Sanat Kurumu Derneği üyesiydi.

Türk Dili, Akbaba, Pardon, Papağan, Yelpaze, Hey, Zübük, Minerva, Dönemeç, Gırgır, Sıfır, Milliyet Çocuk, Pışmaniye, İlke, Yamaç, Avni, Yazın Seçkisi, Gümgüm, Yeni Asır, Gıcık, Uğraş, Hedef, Papirüs, Başak Çocuk, Yazko Edebiyat, Çağdaş Türk Dili, Zonguldak Kültür, Kuvay- i Medya adlı dergilerde ve *Güneş, Bugün, Milliyet, Cumhuriyet, Hürriyet* gazetelerinde birçok şiiri, eleştiri yazıları ile öyküleri yayımlandı (1960-97). Akşehir Nasrettin Hoca Gülmece Öyküsü Yarışmalarında beş kez ödül aldı (1985, 1988, 1989, 1990). Bir başka ödülü de "Orman ve Çevre" konulu öykü yarışmasında kazandı.

ESERLERİ:

MİZAH: *Mikser Mahmut* (1971).

ÖYKÜ: *Buralarda Yaşanmaz ki Birader* (1973), *Kaydırak Tepesindeki Kadın* (1979), *Üzme Tatlı Canını* (1983), *Sıcağı Çok Seven Çocuk* (1985), *Olur Böyle Şeyler* (1985), *Hanfendi Tatilden Döndüler* (1985), *Balıkesirli Öyküler* (1993), *Minibüs Vitesleri ve Demokrasi* (1997).

ROMAN: *Dökme Demir Tahta Çivi* (1975).

ŞİİR: *Gönlüm Güzellik Yüklü* (1993).

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Ekim-Kasım 2004).

BÜKER, Armağan Cengiz

Şair, yazar, çevirmen. 25 Ocak 1942, Fatih / İstanbul doğumlu. Vefa Lisesi (1961), İstanbul Üniver-

Armağan Cengiz Büker

sitesi Tıp Fakültesi (1968), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İspanyol Dili ve Edebiyatı Bölümü (1991) mezunu. Tıp doktoru olarak Deniz Kuvvetleri Komutanlığı (1968-85) ile Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde (1985-87), okutman olarak Ankara Üniversitesi DTCF İspanyol Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1992-94) çalıştı.

İlk makalesi (*Sait Faik-Son Kuşlar*), 1961'de *Kitap Belleten* dergisinde çıkmıştı. Diğer telif ve çevirileri *Çağdaş Türk Dili, Türk Dili Dergisi, Kemalist Ülkü, Abece, Yoksulca, Ankara Sanat, Promete* vb. dergilerde yer aldı. Dil Derneği, Edebiyatçılar Deneği, Atatürkçü Düşünce Derneği, Türk Kütüphaneciler Derneği, Klasik Çağ Araştırmaları Derneği ve Türk Tabipler Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Poemas I* (İspanyolca özgün şiirler, 1989).

ÇEVİRİ: *Eskimo Masalları* (İspanyolcadan, 1995), *Ölüm Çiçekleri* (oyun, İspanyolcadan, 1996).

HAKKINDA: Hürriyet Bölgesel (12.3.1988), Arat Ovalı/ Türk Dili (Sayı: 41, 1992).

BÜKER, Seçil

Sinema araştırmacısı. 1947 doğumlu. Yüksek lisansını İstanbul Üniversitesi Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Bölümünde (1984), doktorasını Anadolu Üniversitesi Sinema

Seçil Büker

Bölümünde (1985) tamamladı. Aynı üniversitede 1987'de doçent, 1992'de profesör oldu. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Sinema, dil konularında makaleleri *Eskişehir İİTİA Dergisi, Eskişehir İletişim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Çağdaş Eleştiri, Ve Sinema, Sinema Yazıları, Bilkent 4 Mevsim Sanat Edebiyat Kültür Dergisi, İletişim Dergisi* dergileri ile sempozyum bildirileri kitaplarında yayımlandı.

ESERLERİ:

Introduction to Business English (1978), *Sinema Dili Üzerine Yazılar* (1985), *Sinema Kuramları* (Oğuz Onaran ile, 1985), *Sinemada Anlam Yaratma* (1985), *Zeynep'in Sinema Kitabı* (1987), *Film ve Gerçek* (1989), *Business English* (Zülal Balpınar ile, 1990), *Tenisten Sonra Sodasız Viski* (1992), *Yesilçam'da Bir Sultan* (1993), *Film Dili: Kuramsal ve Eleştirel Eğilimler* (1996), *Sinema Yazıları: Onat Kutlar'a Armağan* (ed., 1997), *Eskişehir'de Erkek Rol ve Tutumlarına İlişkin Alan Araştırması* (Oğuz Onaran ve A. Atıf Bir ile, 1998), *Televizyon Reklamlarında Kadına Yönelik Şiddet* (Ayşe Eziler Kıran ile, 1999), *Kim Korkar Hain Hitchcock'dan* (2000).

HAKKINDA: Oğuz Onaran / Seçil Büker bu kez de ünlü gerilim ve korku ustasının peşinde: 'Kim Korkar Hain Hitchcock'tan' (Cumhuriyet Kitap, 16.11.2000).

BÜKTEL, Coşkun

Yazar, çevirmen. 1950, İzmir doğumlu. Beş çocuklu bir memur ailesinin en büyük çocuğu olarak dünyaya geldi. İlkokul üçüncü sınıftan itibaren öğrenimini pek çok işe girip çıkarak sürdürdü. Gevrek (simit) satmakla başladığı çalışma hayatı boyunca, matbaa çıraklığı, büfe kasiyerliği, gazete satıcılığı, pazarlamacılık, dersanede ve evlerde İngilizce öğretmenliği, tezgahtarlık, otelde resepsiyonculuk, reklam yazarlığı, skeç yazarlığı, çevirmenlik, seyyar kitap satıcılığı, TV'de oyunculuk gibi çeşitli işler yaptı. Ortaöğrenimini İzmir Namık Kemal Lisesinde tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi İngiliz Filolojisinden mezun oldu (1981).

Şiirleri ve şiir çevirileri, *Oluşum* ve *Varlık* dergilerinde yayımlandı (1978-85). 1981'de başladığı ilk oyunu *Theope*'yi 1988'de bitirebildi. Üç buçuk saatlik *Theope*, Devlet Tiyatrosu yanı sıra İstanbul Şehir Tiyatrosunca repertuara alındı. 1990-91 sezonunda, İstanbul Şehir Tiyatrosunun Harbiye Muhsin Ertuğrul Sahnesinde, yazarın tüm uyarılarına karşın bir buçuk saat kısaltılarak ve biçimsel deformasyonlarla tanınmaz kılınarak seyirciye sunuldu. İstanbul Şehir Tiyatrosu repertuarına alınan diğer oyunu *Shakespeare'siz Herifler* , yazarın yönetiminde Yıldız Üniversitesi oyuncuları tarafından amatör olarak sahnelendi. 1992'den itibaren, çoğu *Evrensel Kültür* dergisinde olmak üzere, *Türk Tiyatrosundan İnsan Manzaraları* genel başlığıyla eleştirileri yayımlandı.

ESERLERİ:

ANTOLOJİ: *Eleştiren Oyunlar* (I. Shaw, F. Wedekind, A. Gerstenberg ve A. Quintero kardeşlerden çevirdiği oyunlar ile kendi yazdığı *Gösteri Devam Etmeli* isimli bir kısa oyunla birlikte, 5 oyun).

ROMAN: *Fiyasko* (2005).

ÇEVİRİ: *Tilki* (David Herbert Lawrence'dan, 1998).

ARAŞTIRMA: *Yönetmen Tiyatrosu'na Karşı Bir Shakespeare ve Nazım Hikmet Savunması* (2001).

ELEŞTİRİ: *Türk Tiyatrosundan İnsan Manzaraları* (1998).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 31.12.1998), Türk Tiyatrosundan İnsan Manzaraları (Virgül, sayı:15, Ocak 1999).

Coşkun Büktel

BÜKÜLMEZ, Yaşar Nezihe

Şair (D. 17 Ocak 1880, İstanbul - Ö. 5 Kasım 1971). Bazı ürünlerinde Mazlume, Mahmure, Mehcure, Leyla Feride imzalarını kullandı. Annesini küçük yaşta yitirdi. İstanbul Şehremaneti Kantar İdaresinde hademelik yapan babasının rıza göstermemesi nedeniyle gizlice kayıt yaptırdığı okulda ancak bir yıl resmî öğrenim görebildi. Kendini yetiştirerek küçük yaşta belli bir düzeyin üzerinde şiirler yazdı. Babası tarafından evinden kovulduğu için yoksulluk çekerek Darphane, Kızılay gibi kuruluşlarda çalıştı. Yaptığı evliliklerde mutlu olamadı, iki eşinden de ayrılarak üç çocuğuyla tek başına bir yaşam mücadelesi vermek zorunda kaldı.

Yaşadığı sıkıntılı, acılarla dolu hayatın etkisi görülen şiir ve yazıları Ahmet Rasim'in çıkardığı *Malûmat* ile *Aydınlık, Nevasal-ı Millî, Nazikter, Hanımlara Mahsûs Gazete, Kadın, Terakki, Kadınlar Alemi* dergi ve gazetelerinde yer aldı. Aruz ölçüsüyle

kusursuz düzeyde çok sayıda şiiri *Kadınlar Dünyası* dergisinde yayımlandı. Toplumcu şiirin öncülerinden olan Yaşar Nezihe, dönemin işçi kuruluşu olan Amele Cemiyetine girmiş, sonraki yıllarda 1 Mayıs İşçi Bayramlarına katılarak 1 Mayıs ve grev şiirleri yazmıştır. Ayrıca yazdığı şarkılar da vardır.

ESERLERİ (Şiir):

Bir Deste Menekşe (1915), *Feryatlarım* (1924).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler (1994, s. 104-105), Mübeccel Kızıltan / Divân Edebiyatı Özelliklerine Uyarak Şiir Yazan Kadın Şairler (Sombahar, sayı: 21-22, Ocak-Nisan 1994), Mehmet Aydın / Ne Yazıyor Bu Kadınlar (1995), Asım Bezirci / Temele Gül Dikenler (1997), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

BÜLBÜL, Mustafa

Şair-yazar. 1946, Çamlıbel / Tokat doğumlu. Çapa Öğretmen Okulu ve Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünü bitirdi. Yedi yıl öğretmenlik yaptıktan sonra 1970'te Çoksesli Korosu sınavını kazanarak TRT'ye girdi. 1963'ten itibaren *Yelken, Ilgaz, Felsefe* ve *Türk Dili* dergilerinde şiir ve öyküleri yayımlandı. 1988'de Enver Naci Gökşen Çocuk Yarışması Özel Ödülünü aldı. Yayımı on yıl süren "Gençlerden Gençliğe" adlı dizi televizyon programıyla 1986 ve 1988 yıllarında basından üç kez ödül aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Aranır Sonra Aktarlarda, Akar Hep Irmak.*

ÖYKÜ: *Düşten Öte Gerçekten Beri* (1988).

ÇOCUK KİTABI: *Uçurtmam Yıldızlarda* (öykü).

ARAŞTIRMA: *Ömrüne Denktir Kelebeğin Sonsuz Sanılan Yaşamlar* (2000).

HAKKINDA: Mustafa Bülbül / Ömrüne Denktir Kelebeğin Sonsuz Sanılan Yaşamlar (2000).

BÜLBÜL, Rıdvan

Şair. 1935, Doğanbey / Konya, doğumlu. Tam adı Ali Rıdvan Bülbül. İlk ve ortaöğrenimini Konya'da yaptı. Ankara Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu mezunu. Konya'da *Yeni Meram* gazetesini çıkardı ve yazı işleri sorumluluğunu üstlendi. Ayrıca THA Konya Bölge müdürlüğü ve Konya Gazeteciler Cemiyeti başkanlığı görevlerinde bulundu. Şiirleri *Türk Sanatı, Yelken, Hisar, Çağrı* (Konya) vd. dergilerde yer aldı.

"Genç şair bu kitabında bize kendisinden umduğumuz kadarını, hattâ daha fazlasını da vermiş bulunuyor. Dili temiz, söyleyişi pürüzsüzdür. Halk şirinin yarım kafiyelerinden faydalanarak hece veznini ustalıkla kullanabiliyor. Zaman zaman taptaze hayallerin ve deyişlerin peşinde olduğunu görüyoruz." (İlhan Geçer)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Aynalar Sustu* (1952), *Güdümlü Mermi* (1959), *Gökyüzü Mahallesi* (1962).

DİĞER-ESERLERİ: *Halkla İlişkiler* (1998).

HAKKINDA: İlhan Geçer / Aynalar Sustu / Hisar (sayı: 26, Haziran 1952), TDE Ansiklopedisi (c. 1, 1976), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

BÜLBÜLCÜZÂDE (Fethî Abdülkerim)

Mutasavvıf şair ve bilgin (D. ?, Bursa – Ö. 1694, Bursa). Halvetî şeyhlerinden, Abdülahad Nûrî'nin halifelerindendir. Babası dönemin ünlü âlimlerinden Abdüllatif Karamanî'dir. Tahsil ve tasavvuf hzmetlerini İstanbul'da tamamladı. Selâtin camilerinin bazılarında kürsü şeyhliği yaptı. Kabri, Abdülahad Nûrî Türbesinin kıble tarafındadır.

ESERLERİ:

Divan, Sülük ve Meviza Risalesi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

BÜNGÜL, Nureddin Rüştü

Şair ve yazar. (D. 1882, Konya - 1951, İzmir). İstanbul Hukuk Mektebinde okurken gazeteciliğe başladı. II. Meşrutiyetin ilânından (1908) sonra *Geveze* (1908-1909) ve *Cadaloz* (1911) adlı mizah dergilerini çıkardı. İstanbul Teknik Üniversitesinde kütüphane müdürlüğü yaptı. Birikimli bir yazar, duyarlıklı bir şair, güçlü bir yergiciydi. Manzum ve mensur yazıları devrinin gazetelerinde yayımlandı, bazı şiirleri bestelendi. Eski eserler uzmanı olarak da tanınmaktaydı. İşlettiği antika mağazası zamanın ileri gelen fikir ve sanat adamlarının buluşma yeri idi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dumlupınar Duyguları* (1936), *Dumlupınar Duygularından: Türk Erlerine Armağan* (1937), *Türk Eşlerine Armağan* (1937), *Şarkılarım* (1944), *Yanan Dünyadan Yankılar: Savaş Destanı* (1944).

İNCELEME: *Cambaz Deli Osman* (1944).

ANSİKLOPEDİ: *Eski Eserler Ansiklopedisi* (1939).

ÇEVİRİ: *Kitab-ı Riyazât-ı Hayl: Ata Bakmak, Atı Bilmek, Ata Binmek, At Öğrenmek, Atı Emlemek, Yemlemek ve Gemlemek Bilgileri* (Hüseyin b. Ahmet'ten, 1944), *Okçuluk Hakkında Hulâsa* (Hüseyin b. Ahmet Erzurumî'den, 1944).

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c. 1, 1975), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BÜRÜN, Vecdi

Gazeteci-yazar (D. 1915, İstanbul - Ö. 3 Şubat 1997, İstanbul). Gazeteciliğe *İkdam* gazetesinde başladı. *Son Posta, Yeni Sabah, Yeni İstanbul, Akşam, Ortadoğu* ve *Türkiye* gazetelerinde çalıştı. Çalıştığı gazetelerde baş haberler müdürlüğü ve köşe yazarlığı yaptı. İncelikli, duyarlıklı ve geniş kültür sahibi bir İstanbul beyefendisiy olarak tanınıyordu.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Türk Ordusunun Zaferi: Kansız İhtilal* (1960), *Osmanlı Padişahları Nasıl Öldüler* (1964), *Dördüncü Murat* (1974), *Eyüp, SSCB'de Hürriyet Mücadelesi, Eyüp* (1990), *Peyami Safa ile 25 Yıl.*

ÇEVİRİ: *Rus İhtilali ve Yahudiler* (General Netcheolodon'dan, 1996).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BÜTÜÇ, Mehmet O.

Şair. 1955, Prizren / Kosova doğumlu. Prizren'de ilkokul, ortaokul ve liscyi bitirdikten sonra İpek Yüksek İktisat Okulundan mezun oldu. Şiir ve öykülerini 1970'li yıllardan itibaren Türkçe çıkan dergi ve gazetelerde yayımladı. Prizren'de *Yeni Dönem* adlı bir dergi çıkardı. *Düşsel Senfoni* (1994) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Osman Baymak / Yugoslavya Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (1996), Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000).

BÜYÜK HAYDAR EFENDİ

Hukuk bilgini-şair (D. 1837, Kastamonu veya İstanbul - Ö. 27 Kasım 1903, İstanbul). Ozanoğlu'na göre Kastamonu'da, *Osmanlılar Ansiklopedisi*'ne göre de İstanbul'da doğdu. Hukukçu diğer Ali Haydar Efendiden ayırmak için "Büyük Haydar Efendi" lâkabıyla anılmıştır. Ozanoğlu'na görc, öncc Kastamonu medreselerinde öğrenim gördü. *Osmanlılar Ansiklopedisi*'ne göre de İstanbul'da yetişti. Bu ansiklopedide yer alan bilgilere göre; Muallimhane-i Nüvvab'ı bitirdi. Fatih Camisi'ndeki derslere devam etti. Tikveşli Yusuf Efendiden icâzet aldı. Muallimhane-i Nüvvabın müdür yardımcılığına (1857-58), fıkıh ve feraiz hocalığına (1863-64) atandı. Bosna, Tuna ve İzmir kadılıklarında bulundu. Meclis-i Tetkikat-ı Şeriye üyeliği yaptı. İkinci kez İzmir Kadılığına atandı (1878). Vakıfların yönetimi ve ıslahı göreviyle doğu Rumeli'ye gönderildi (1880). Şûra-yı Devlet Tanzimat Dairesi üyeliğine (1881-82), Hukuk Mektebi Mecelle hocalığına ve Mecelle Cemiyeti

üyeliğine getirildi. 1884'te atandığı Meclis-i Kebir-i Maarif başkanlığını ölünceye kadar sürdürdü. Doğu Rumeli İslâm Cemaatleri nâzırlığı görevini de üstlendi (1890). Hukuk Mektebinde verdiği usul-i fıkıh derslerinin bir bölümü taşbaskı olarak yayımlandı (1890). Daha sonra öğrencisi Haci Âdil Bey tarafından *Usul-i Fıkıh Dersleri ve Ali Haydar Efendi* (1910) adıyla kitaplaştırıldı. Ozanoğlu'na göre; şiirlerini bir *Divançe*'de toplamıştır. Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Bosna-Hersek ve Karadağ'daki müslümanların mezhep ve tarikatleri, bu bölgelerdeki vakıflar, müftüler ve cemaat meclisleri hakkında talimat, Mecelle-i Ahkâm-i Adliye, fıkıh usulü konularında eserleri vardır. *Usûl-i Fıkh* (Fıkıh Usûlü) adlı eseri Cumhuriyet döneminde de en çok yararlanılan eserlerden biri oldu.

ESERLERİ:

Divançe, Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye Şerhi, Usûl-i Fıkh, Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ile Bosna-Hersek ve Karadağ'da Bulunan Müslümanların Mezhep Durumlarına Dair Risale.

HAKKINDA: Haci Âdil Bey / Usul-i Fıkıh Dersleri ve Ali Haydar Efendi (1910), İhsan Ozanoğlu / Kastamonu'nun Yetiştirdiği Meşhur Adamlar: Büyük Haydar (Kastamonu, 1958), Bursalı Mehmed Tahir Osmanlı Müellifleri I (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000), Osmanlılar Ansiklopedisi (c. I, 1999), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

BÜYÜKAKSOY, Mehmed Kâzım

Anı ve biyografi yazarı, kütüphaneci. (D. 1902, Medine - Ö. 28 Mayıs 1993, İstanbul). İstanbul Eczacılık Fakültesinden mezun oldu. Bir süre bankacılık yaptıktan sonra uzun yıllar yürüttüğü Fatih Millet Kütüphanesi müdür yardımcılığından emekliye ayrıldı. Güzel sesiyle İstanbul'un tanınmış mevlithanlarından biriydi. İstanbul Merkez Efendi Mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ:

Mesnevi Hatıraları (Babasının mesnevi derslerinden bir kısmı, 1967), *Hak Yolunun Önderleri 'Yüce Veliler'* (1973).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BÜYÜKAKSOY, Vecihe

Şair. 1927, Ankara doğumlu. Eski Ankara milletvekillerinden Rifat Araz'ın kızı, yazar Nezihe Araz'ın kız kardeşidir. Ankara Kız Lisesinden mezun oldu. Evlendikten sonra ailesiyle birlikte Kanada'ya yerleşti. Şiirleri daha çok *Çağrı* dergisinde yayımlandı. Beşeri konulardaki duyarlıklı şiirleri yanında mistik bir havanın hâkim olduğu şiirler de yazdı.

ESERLERİ (Şiir):

Yaşanmamış Mutluluklar (1994), *Eski Yol* (1997).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BÜYÜKARKIN, Bekir

Şair ve yazar (D. 28 Aralık 1921, İstanbul - Ö. 6 Ağustos 1998). Tam adı Bekir Sıdkı Büyükarkın. İstanbul Vefa Lisesi (1939), İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu (1942) mezunu. Sigortacılık ve Türk Ticaret Bankasında (1953-60) memurluk, serbest muhasebecilik yaptı.

İki şiir kitabı yayımlamışsa da tarihsel romanları ve oyunlarıyla tanındı. 1947 CHP Tiyatro Yarışmasında *Dökmeci* adlı oyunuyla armağan kazandı. *Bozkırda Sabah* ile 1988 İnönü Vakfı Tiyatro Yarışması üçüncülüğü, *Kavuk* ile 1986 Kültür Bakanlığı Ortaoyunu Metin Yarışması üçüncülüğü, *Geceyarısı* ile 1988 Kültür Bakanlığı mansiyonu aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Eski Dost* (1959), *Rüzgâr* (1965).

ROMAN: *Cadıların Kırbacı* (1945), *Maske* (1955), *Bir Sel Gibi* (1961), *Son Akın* (1963), *Belki Bir Gün* (1965), *Suların Gölgesinde* (1966), *Tanyeri* (1967), *Yoldaki Adam* (1972), *Gün Batarken* (1976), *Kutludağ* (1979), *Gece Yarısı* (1987),

OYUN: *Dökmeci* (1947), *Yarısı* (1967), *Üç Oyun* (*Arınutlar, Yolcular, Tanyeri*, 1970), *Duman* (1970), *İki Oyun* (*Duman, Keçiler*, 1970), *Soytarı-Balıkçı* (1974), *Kavuk* (1987), *Bozkırda Sabah* (1988).

ÖYKÜ: *On İki Masal* (manzum, 1942), *Tarihten Hikâyeler* (1996).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

BÜYÜKBAŞ, Adnan

Şair. 1963, Kayseri doğumlu. İlk, orta ve lise tahsilini Kayseri'de tamamladı. Konya Selçuk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ay Kapımdan İçeri* (1982), *Firkat* (1985).

DENEME: *Ebabillerin Kanat Sesleri.*

HAKKINDA: Emir Kalkan / Kayseri Şairleri (1996).

BÜYÜKCEBECİ, İlhan

Şair. 1957, Çankırı doğumlu. İlköğrenimini memleketinde, ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari

ADNAN BÜYÜKBAŞ

YARINLARI BEKLERİM

Bugün değilsen bile muteber
Yarın rüzgar olup es.

Solduramaz seni
Kara zindan, Demir kafes.

Güllerin yığın yığın can
Güllerin avaz avaz ses.

Kolay mı üflemekle söndürülsün
ışığım
Ey karalığı yırtan Şems.

Kalsın düşmanların kursaklarında
Seni boğmak için beslenen heves.

Zincir zincir umudla sarıl
Dua dua ölsün yc's

Medet sultanım medet
Biraz hizmet, biraz nefes.

Bugün değilsen bile muteber
Yarın rüzgar olup es.

Bilimler Fakültesi (1979) mezunu. Bir bankada görev yaptı.. Şiirleri *Adam Sanat, Broy, Evrensel Kültür, Varlık* vd. dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Çile Çocuğu (1979), *Yakın Güz* (1999).

HAKKINDA: Yılmaz Odabaşı / 1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi (2.bas. 2001).

BÜYÜKÇAPAR, Ali

Şair ve yazar. 5 Kasım 1968, Kahramanmaraş doğumlu. Kayabaşı İlkokulu, K.Maraş Ortaokulu, Sütçü İmam Liscsi (1984), Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1990) mezunu. 1993 yılından sonra K. Maraş'ta öğretmenlik mesleğini sürdürdü. Yüksek lisans çalışmasını *"Din Felse-*

Ali Büyükçapar

ALİ BÜYÜKÇAPAR

KURU DENİZ

Duvardaki resimde yürüyen sizi
Birazdan ellerimde çoğalacak
Sisler içindeki orman büyüyüp
Bozbulanık hengâmeler içerisinde
Yılanlar saçan Şahmeran'ın
Çatal dilleri arasından
Lokman
Sonsuzluğun yoncasını
Kavuna takacak

Ağaçlar aralanıp
Uzaktan görünen dağlarda Zerdüşt
Buruk gülümseyecek
Lokman için ağlayacak

Ah sonsuzluk
İnsana uymayan elbise
Karanfilin dikenleri
Yüreğimi dağlayacak

fesi" alanında Erciyes Üniversitesinde tamamladı (1999).

İlk makalesi 1985'te *Kahramankent* gazetesinde, ardından yine Kahramanmaraş'ın yerel gazeteleri olan *Işık, Kahramanmaraş'ın Sesi, Aksu* ve *Yorum* gazetelerinde yayımlandı. Diğer yazıları ise ilerleyen yıllarda *Yedi İklim, Altınoluk, K. Maraş'ın Sesi, Cuma, Alkış, Yeni Şafak, Milli Gazete, Zaman, Akit, Sağduyu, Mücadele* gibi dergi ve gazetelerde yer aldı. *Yalnızardıç* adlı edebiyat dergisini yayımladı. *İnsan Saati* dergisini (15 sayı, 1996-1997) yönetti. Birlik TV, Olay TV, Esfo FM'de "Kitabın ve Sanatın Çağrısı" programını hazırlayıp sundu (1990-2003).

"Yazmak aynada bir görüntü. Sırlı aynalar vardır; iyi sırlanırsa şekiller görünür, yoksa ayna mı, cam mı bunu tespit zorlaşır. Yaramaz çocukların ellerinde taş ve devamlı camlar ülkesini taşlıyor, camları un ufak ediyorlar. Buna yürek dayanır mı? Canlar kırık, camlar paramparça. Yazmak, surete bürünmek, başkalarına bir görüş sağlamak." diyerek yazma çabasını sürdürdü. Yönetmekte olduğu K. Maraş Kültür Sanat Evi ile Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Malabadi Otuz Üç Şiir* (1996).

İNCELEME: *Kitap Pusulası* (1997), *Kırk Hadis* (1998), *İsm-i Azam* (Esmaül Hüsnâ, 1999), *Necip Fazıl* (2003).

HAKKINDA: Akit Gazetesi (1.9.1999), Anadolu'da Vakit (20.5.2003), Kahramankent (4.2.2003), Yeni Haber (6.2.2003), Cuma dergisi (23-29 Mayıs 2003), Yorum gazetesi (13.1.2005).

BÜYÜKÇINAR, Ahmet Muhtar

Araştırmacı-yazar. 1920, Gaziantep doğumlu. İlkokula başlamadan önce okuma-yazma öğrendi, Kur'an-ı Kerim'i ezberledi. Bir süre çeşitli işlerde çalıştıktan sonra Mısır El Ezher Üniversitesinde on iki yıl İslâmi ilimler okudu. Daha sonra Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Haseki Eğitim Merkezinde öğretim görevlisi olarak vazife yaptı. Buradan emekli olduktan sonra da çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâm İlmihali, Hayatın İbret Aynası* (4 cilt), *Mutluluk Yolları* (Hayat Kitabı 1), *Mutlu Bir Aile Yuvası* (Hayat Kitabı 2), *Görevlerimiz ve Sorumluluklarımız* (Hayat Kitabı 3, 1999).

ÇEVİRİ: *Hadislerle Müslümanlık* (Tergib ve Terkib).

BÜYÜKDERE, Hakan

Eğitimci, yazar. 28 Ocak 1964, Demirköy / Kırklareli doğumlu. İlkokulu Poyralı'da, ortaokulu da Pınarhisar ilçesinde bitirdi. Lise öğrenimine önce Edirne Erkek Öğretmen Lisesinde başladı, 1980 yılında Sakarya Arifiye Öğretmen Lisesinde tamamladı. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini bitirdikten (1986) sonra öğretmenlik mesleğine başladı. İlk görev yeri olarak Artvin'in Ardanuç ilçesinde hizmet verdi. 1992'de ise doğum yeri olan Kırklareli'ne atandı. 1996'dan itibaren Atatürk Lisesinde mesleğini sürdürdü. Yayımlanmış kitapları dışında tiyatro ve hikâye çalışmaları vardır.

ESERLERİ:

Hayatınızı Değiştirecek Öyküler-1 (2004), *Aslında Herkesin Bir Öyküsü Var* (2004), *Hayatınızı Değiştirecek Öyküler-2* (2005), *Özür Dilerim Anne* (2005), *Mevlana'dan Altın Öğütler* (Derleme: Ali Dündar, 2005).

BÜYÜKDÜVENCİ, Sabri

Eğitim felsefecisi. 2 Haziran 1952, Mustafa Kemal Paşa / Bursa doğumlu. Yükseköğrenimini Gazi Eğitim İngilizce Bölümü (1973) ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Bölümünde (1978) tamamladı. 1982'de eğitim felsefesi asistanı olarak göreve başladı. 1986'da doktor unvanını aldı. 1987'de yardımcı doçent, 1989'da doçent, 1995 yılında profesör oldu. 1997-98 arası Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü başkanlığı yaptı. 1994-2000 yılları arasında ODTÜ Felsefe Bölümünde branşıyla ilgili dersler verdi.

Celal Bayar Vakfının düzenlediği 'Türkiye'de Gençlik Sorunları ve Çözüm Yolları' konulu yazı yarışmasında (1988) birincilik ödülü aldı. TÜBA Sosyal Bilimler Alanında Uluslararası Yayınları Özendirme Programı çerçevesinde *'John Dewey's Impact on Turkish Education'* başlıklı makalesine 1995 yılında teşvik ödülü verildi. 1974, 1979, 1986, 1989 yıllarında kısa sürelerle Londra Üniversitesinde incelemelerde bulundu. 2002 yılında iki aylık süreyle Paris I ve Paris IV Üniversitelerinde çalışmalar yaptı ve Fransızca dil kurslarına katıldı. 2001-02 öğretim yılında DTCF Felsefe Bölümü, Sistematik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalı profesörlüğüne getirildi. *'Studies in Philosophy and Education' Kluwer Academic Publishers*, uluslararası derginin 1995'ten itibaren editörler kurulu üyeliğini sürdürdü. Uluslararası Eğitim Filozofları Birliği (INPE) üyesidir.

Makalelerini *Popüler Bilim, Felsefe Yazın, DTCF Felsefe Bölümü Dergisi, Doğu-Batı, Düşünen Siyaset, Yeni Türkiye, Felsefe Dünyası* gibi dergilerde yayımladı. *Bilim Sanat Felsefe Sözlüğü*'ne madde hazırladı. Birçok bilimsel toplantıda, sempozyumda konuşmacı olarak yer aldı. "Ötekinin Sesi" ve "Dönüşen Bilinç" gibi TRT'de yayımlanan belgesellerin araştırmasını ve metin yazımını S. Ruken Öztürk ile beraber yaptı.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Eğitim Felsefesi* (1987), *Varoluşçuluk ve Eğitim* (1994), *Felsefece Eğitişim* (2001), *Eğitim Felsefesine Giriş* (2.baskı 2001).

ÇEVİRİ: *Estetiğe Giriş* (2002).

DERLEME: *Postmodernizim ve Sinema* (Semire Ruken Öztürk ile birlikte, 1997).

HAKKINDA: Sabri Büyükdüvenci / Estetiğe Giriş (2002).

BÜYÜKER, Kâmil

Araştırmacı-yazar. 1978, Kırşehir doğumlu. İlk, orta ve lise tahsilini Kırşehir'de tamamladı. Kırşehir İmam Hatip Lisesi, Anadolu Üniversitesi AÖF Kamu Yönetimi Bölümü mezunu. İlk yazıları 1992 yılında Ankara'da çıkan *Çınar* dergisinde yer aldı. 1996 yılı sonunda Kırşehir'e bağlı Toklumen kasabasında imamhatipliğe başladı. 1998-2000 yılları arasında Edirne'de müezzin olarak görev aldı. Bu arada Edirne Meslek Yüksek Okulu Serigrafi Bölümünden mezun oldu. 2001-03 yıllarında Kırşehir merkezinde görevine devam etti. 2003 sonu itibariyle İstanbul'da göreve başladı

Yazıları *Çınar* (Ankara), *Kum Yazıları* (Ordu), *Kırlangıç* (Kırşehir), *Koza* (Sivas), *Kitap Haber, Kitap Postası, Yedi İklim, Söz Ola, Biyografi Analiz* gibi dergilerde; *Bafra Haber, Kırşehir Gerçek, Kırşehir Haber, Yeni Şafak*

gibi gazetelerde yayımlandı. 1994 yılında *Çınar* dergisinin açmış olduğu yarışmada, makale dalında birinci oldu. 2003 yılında Kırşehir'de düzenlenen 1. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni'ne katılarak "*Kırşehir'in Yakın Tarihinde Ulemadan İki Kişi: Halil Hilmi Gürbüz ve Mehmet Emin Güneş*" isimli bildirisini sundu. Yine 2004 yılında düzenlenen Ahilik Araştırmaları Sempozyumuna da bir bildiriyle katıldı.

ESERLERİ:

II. Abdülhamid'in Şeyhi Şeyh Muhammed Zafir ve Ertuğrul Tekkesi (2004), *Türkiye'nin Sıhhi, İçtimai Coğrafyası Kırşehri Vilayeti* (İbrahim İsmail'den, çeviri yazı, 2003).

İsmail Büyükerol

BÜYÜKEROL, İsmail

Şair. 1960, Dişli / Sorgun / Yozgat doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Yozgat'ta okudu. 1977'de Yozgat Lisesini, 1979'da Yozgat Eğitim Enstitüsünü bitirdikten sonra çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Mesleğini Sorgun'da sürdürdü. Şiirleri *Türk Edebiyatı, Türk Dili, Ahenk, Çağrı* gibi dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Can Suyu (1995), *Suların Sevdası* (1997), *Gölgeler* (2002).

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

BÜYÜKFIRAT, Zakire

Öykücü. 5 Mart 1947, Kuzguncuk / Üsküdar / İstanbul doğumlu. İlk ve ortaokulu Kuzguncuk'ta okudu. Yaşamını ve çalışmalarını hep İstanbul'da sürdürdü. 2005'te anı-öykülerini topladığı *Kuzguncuk Bellâ Vista – Hoşçakal* adlı kitabında, Müslüman ve azınlık İstanbullulardan portreler çizdi, Kuzguncuk'un geçmiş yıllarında kalanları anlattı.

Zakire Büyükfırat'ın, "*Bir zamanlar bir İstanbul vardı ve onda yüzlerce Kuzguncuk yaşardı. Siz siz olun çocuklar, avucunuzun içerisindeki o bülbülü yıldızların kayıp gitmesine asla, sessizce seyirci kalmayın*" diyerek

Zakire Büyükfırat

sunduğu kitabında çok sayıda eski İstanbul fotoğrafı da yer almıştır.

HAKKINDA: Zakirc Büyükfırat / Kuzguncuk Bellâ Vista – Hoşçakal (2005).

BÜYÜKGEDİK, Muhammet Reşat Yaşar.

Bkz. URUŞLU ÂŞIK ŞEFKATİ

BÜYÜKKARA, Mehmet Ali

Mezhepler tarihi araştırmacısı. 26 Haziran 1967, Fatih / İstanbul doğumlu. Ortaokulu İstanbul İmam-Hatip Lisesinde (1981), Liseyi Kadıköy İmam-Hatip Lisesinde (1985) tamamladı. 1990 yılında Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu 1991-93 yılları arasında İstanbul Maltepe Hasan Şadoğlu Lisesinde din kültür ve ahlâk bilgisi öğretmeni olarak çalıştı. Haziran 1993'te Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hadis Bilim Dalında yüksek lisans derecesini aldı. Ekim 1993'te Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine İslâm Mezhepleri Tarihi araştırma görevlisi olarak atandı. 1994 başında doktora öğrenimi için İngiltere'ye gitti. Edinburgh Üniversitesi İslâm ve Ortadoğu Bilimleri Bölümünde hazırladığı *"The Imâmi-Shi-i Movement in the Time of Mûsa al-Kâzim and Alî al-Ridâ"* başlıklı teziyle 1997 yılında doktor oldu. Yurda dönüşü sonrasında göreve başladığı Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde 2000 yılında doçent unvanı alan Büyükkara, aynı fakültedeki öğretim üyeliği görevinin yanı sıra Temel İslâm Bilimleri Bölüm başkanlığını da yürüttü. Aynı fakültede dekan yardımcılığı, Yönetim Kurulu üyeliği, ayrıca Güzel Sanatlar Fakültesi Yönetim Kurulu üyeliği gibi idari görevlerde bulundu.

Mehmet Ali Büyükkara

ZAKİRE BÜYÜKFIRAT

KUZGUNCUK

"Koru, biz Kuzguncuklular için ayrı bir özellik taşır. Pazar günleri uzak bir yerlere gidemediniz. Buyrun koruya; okulu kırdınız, koru sizi sinesinde saklayan en vefakar yar; paranız yok, sevgilinizle buluşacaksınız, korumuzdan daha ekonomik yer bulamazsınız. Hıdrellez günleri, koruda başlar koruda biterdi. Semaverlerden yayılan çay kokularıyla, papatya kokuları birbirine karışır, genzinizi yakardı. Gelinciklerin, kuzukulaklarının, papatyaların türlü çiçek ve otların en güzelleri korumuzdaydı. Ya bülbüller? O bülbül sesleri. Uzun zamandır koruya gitmedim. Yine bülbüller ötüyor mu, yoksa başka diyarların korularına mı göç ettiler?

Mösyö Paragam'a sordum:

— O elindeki rakamlarla dolu kâğıt nedir?

— Spor Toto. Şimdi ben herkese bir mi, iki mi, beraberc mi diye soracağım.

Hepimize soruyordu, sıra annesi madam Araksi'ye gelmişti.

— Mayrik söyle bakalım, Yedikule yoksam Adaletspor.

Madam Araksi, kareli pandofla denilen terliklerini sürüye sürüye bir telaş geldi. Kalın kara kaşlarının altından,biraz patlak gözlerini devire devire uzun bir tereddütten sonra:

— Ne diyeyim Paragam. Bilirsin, Yedikule'nin marulları sırf göbektir; ama Adaletin de baraniyaları pufla pufladır, hangisine versek?

Mösyö Paragam'ın sabrı taşmıştır. Mayrik (Ermenice anne demek) hadi söyle."

(*Kuzguncuk Bellâ Vista – Hoşçakal*'dan)

Yabancı dilde bir çok yayında çalışmaları yayımlandı. Türkçe dergilerden ise *EKEV Akademi, İlmî Araştırmalar Dergisi, İLAM Araştırma, İslâmi Araştırmalar, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Dini Araştırmalar* gibi dergilerde makalcleri ve çevirileri yayımlandı. Bilimscl toplantılarda bildiriler sundu. *İslâmî Araştırmalar Dergisi, Bilimnâme* ve *Usûl* gibi dergilerde yayın kurulu üyeliği ve hakemler kurulu üyeliği yaptı.

ESERLERİ:

İmamet Mücadelesi ve Haşimoğulları (1999), *İmamiyye Şiası'na Göre Önemli Tarih Gün ve Geceler* (1999), *İhvan'dan Cüheyman'a Suudi Arabistan ve Vehabilik* (2004).

HAKKINDA: Taha Akyol / Taliban ve İslâm (Milliyet, 12.10.2001).

BÜYÜKKÖRÜKÇÜ, Tahir

İslam bilgini, siyaset adamı. 1926, Konya doğumlu. Konya'nın Cumhuriyet döneminde en tanınmış İslam bilginlerinden olup Konya merkez vaizliği ve müftülüğü görevlerinde bulundu. *Büyük Doğu* dergisinde yazıları yayımlandı. Konya'daki yerel radyolarda sohbet programlarına katıldı.

1977 yılından itibaren Necmettin Erbakan önderliğindeki siyasi harekete destek verdi. Kurucuları arasında yer aldığı Milli Selamet Partisinin

Tahir Büyükkörükçü

Konya milletvekili olarak 1977-80 arası parlamentoda görev yaptı. 12 Eylül ihtilalinin yapılmasına gerekçe gösterilcn ve 6 Eylül 1980 tarihinde Konya'da düzenlenen "Kudüs'ü Kurtarma mitinginin öncülerinden olması suçlama konusu yapıldı. 12 Eylül'de yapılan ihtilalin ardından cezaevinde kalan Büyükkörükçü, Necmettin Erbakan'dan sonra en çok ceza alan siyasetçi oldu, dört yıl hapis cezasına çarptırıldı. 12 Eylülden sonra siyasî partilere izin verildiğinde Refah Partisi, ardından Fazilet Partisi, Saadet Partlsi saflarında yer aldı.

ESERLERİ (İnceleme-Araştırma):

İslam Adabı (1957), *Hakiki Vechesile Mevlânâ ve Mesnevi* (1959), *Mübarek Ramazan ve Oruç* (1963), *Mevlânâ ve Mesnevi Gözüyle Peygamber Efendimiz* (1970), *İslâmda Edep* (1972), *Müslüman Peygamberini Tanımalısın* (1979).

HAKKINDA: TBMM Albümü 1920-1991 (1994), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BÜYÜKMERİÇ, Erol

Şair ve yazar. 26 Ocak 1942, İstanbul doğumlu. İlköğrenimini Kadıköy Özdemiroğlu İlkokulu ve Kemal Atatürk Ortaokulunda, lise öğrenimini Eskişehir Atatürk Lisesinde bitirdi. Ankara TCDD Meslek Okulu (1960), Anadolu Üniversitesi Kimya Mühendislik Fakültesi (1978) mezunu. 1960'tan itibaren Adana ve İstanbul'da TCDD memuru; Diyarbakır, Çermik, Turgutlu, Eskişehir'de öğretmen ve mühendis olarak görev yaptı. 1989'da emekli oldu. 1969 yılından sonra Eskişehir'de yaşadı. TYS ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

2002 yılında Osmangazi Üniversitesinde bir dönem çocuk edebiyatı dersi verdi. 1969 yılında Eskişehir'de (TÖS'de) ilk karikatür sergisini açtı. 1998-99 yıllarında *Meriç Kardeş* adlı çocuk dergisini dört sayı çıkardı. 2001 ve 2002 yıllarında Ankara ve Osmangazi üniversitelerinde karikatürleri sergilendi. Kimi öykü, şiir ve yazıları *Varlık, Çağdaş Türk Dili, Türk Dili, Güzel Yazılar* ile *Düzyazı Defteri* dergilerinde yayımlandı.

EROL BÜYÜKMERİÇ

BOZBIDIK'tan

O günden sonra, Bozbıdık çok mutlu bir yaşam sürmeye başladı. Annesini hiç aramadı. Emre ona köpeği Karadev'e nasıl özenle bakıyosa öyle bakıyordu. Yavru sıpa el üstünde büyüyordu. Günde üç kez Yaşar'ın elinden süt içiyor, sabah akşam tüyleri taranıyor, hemen her gün toynakları parlasın diye yağlanıyordu.

Bozbıdık, gün geçtikçe Emre ve Yaşar'a daha bir bağlanıyordu. Onlar'dan gelen her sözü algılamaya çalışıyor, kendinden istenenleri yerine getirmek için can atıyordu. Daha üç aylıkken "çök" denilince çöküyor, "kalk" denilince kalkıyordu.

Emre bir gün durup dururken:

"Bozbıdık, gel yavrum bunya! Sana yeni bir oyun öğreteceğim." dedi.

Bozbıdık coşkulanmıştı. Kulaklarını öne uzatıp hoplaya zıplaya Emre'nin yanına geldi.

Emre:

"Yaşar bak!" dedi. "İyi bak, şimdi Bozbıdık iki ayağı üstünde yürüyecek!"

Yaşar:

"Ama Emre nasıl olur? Bozbıdık köpek değil ki?" dedi, şaşkınlıkla.

"Hiç önemli değil" dedi, Emre. "Hayvanlar bizlerden daha duygulıdır. Gerçek sevgiyi yalnızca onlar sezer! Sevildiklerini anladıklarında yapamayacakları şey yoktur. Şimdi beni iyi izle..."

Yaşar, soluk bile almadan Emre'yi izlemeye koyuldu.

Emre, Bozbıdık'ın önünde çömeldi. Sevgiyle sıpanın gözlerine baktı. Düşünü sevecenlikle okşadı.

"Yavrum toynaklarını omzuma koy bakayım" diye fısıldadı, Bozbıdık'ın kulağına. Sıpanın ökçelerini tutup toynaklarını omuzlarına dayadı, "İşte böyle!"

Sonra yavaşça doğruldu Emre. Bozbıdık da... Birlikte yükseldiler yükseldiler, boylu iki kavak gibi dimdik dikildiler.

Bozbıdık, öylece arka ayakları üstünde kalmıştı. Emre'nin ağzından çıkacak ikinci komutu bekliyordu. Emre, kendini öyle kaptırmıştı ki, Bozbıdık'la sanki eşekçe konuşuyordu.

"Bana doğru yürü, hadi oğlum!"

Anlamıştı Bozbıdık. Yürümek istedi; ne ki, onca çabasına karşın ökçelerini oynatamadı.

Emre:

"Ha oğlum! Yapabilirsin biraz çabala!" diye Bozbıdık'ı yüreklendirip isteklendirdi.

Bozbıdık, varını yoğunu ortaya koydu. Emre'yi mutlu etmek için zorlukla bir adım attı. Bir adım daha derken sonrası geldi; yürüyordu...

Yaşar, coşkuyla gelip Bozbıdık'a sarıldı. Başına öpücük üstüne öpücük kondurdu.

"İnanılmaz bir şey!" diye bağırdı. "Nasıl yaptın Emre bunu? Gerçekten yürüyor bu! Hem de insan gibi..."

Emre, Bozbıdık'ın başını okşadı. "Kolay!" dedi. "Çok kolay. Bunu sen de yapabilirsin. Çünkü biz gerçekten Bozbıdık'ı çok seviyoruz. O da bunu biliyor..."

(*Bozbıdık*, 1999)

Erol Büyükmeriç

ESERLERİ (Çocuk Romanı):
Yergök (1996), *Bozbıdık* (1999), *Son İki Çocuk* (2000), *Emece Memece Çizgili Bilmece* (2001), *Gizemli Anne* (2004).

HAKKINDA: Aytül Akal / Son İki Çocuk (Cumhuriyet Kitap, 5.10.2000), Sclahattin Dilidüzgün / Emece Memece Çizgili Bilmece (Çocuk Edebiyatı, 2000), Sadiye Akay / Bozbıdık (Türk Dili Dergisi, Şubat 2001), Ali Baş / Kahramanlarıyla Özdeşleşen Bir Yazar (İki Eylül Kültür Sanat Eki, 21.2.2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Nur İçözü / Yergök (Radikal Kitap, 21.12.2001), Rahmi Emeç / Çok Yönlü Bir Sanatçı (Evrensel, 21.11.2003), Nilay Yılmaz / Bozbıdık (Cumhuriyet Kitap, 4.12.2003), Nermin Sayın / Bilim Kurgu Severlere "Son İki Çocuk" (Dünya Kitap, 4.6.2004), Medine Sivri / Söylence Mozaiği Yergök (Folklor / Edebiyat, Mart 2005), Nalan Mahsereci / Masal da Gerçek de Çocuk İçin (Radikal Kitap, 13.5.2005).

BÜYÜKMURAT, Atilâ

Roman yazarı. 1943, Gaziantep doğumlu. İzmir'de Hava Harp Okulunu bitirdi. Yurdun çeşitli yerlerinde görev yaptı. Dışarıdan sınavlara girerek İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Bitirdiği fakülte dolayısıyla Bakanlık müfettişliğine atandı. Belgesel nitelikteki *Bunaltıcı Yıllar, Karayazı, Cemile, Buruk Yaşam* adlı romanları İstanbul ve İzmir gazetelerinde tefrika edildi. Ayrıca çok sayıda tiyatro eserleri vardır.

ESERLERİ (Roman):
Bunaltıcı Yıllar (1975), *Yaman Eserdi Moselik'in Yeli* (1984).

HAKKINDA: Atilâ Büyükmurat / Yaman Eserdi Moscllik'in Yeri (1984), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

BÜYÜKÖZDEN, Özlem

Şair. 1968, Eskişehir doğumlu. Boğaziçi Üniversitesinde iktisat eğitimi aldı. İlk şiiri Mayıs 1984 yılında *Milliyet Sanat* dergisinde çıktı. Daha sonra *Hayalet Gemi*'de şiiri yayımlandı. 1983-02 yılları arasında yazdığı şiirlerden bir seçme olan *Seni Sonsuzluğa Diledim* (2003) ilk şiir kitabıdır.

BÜYÜKTANIR, Emine

Şair. 1934, Gürün / Sivas doğumlu. İlkokul üçüncü sınıftan itibaren okula devam etmedi. Anadolu kültüründen, Yunus Emre'den, Âşık Veysel'den beslenerek şiirler yazdı. *Yüreğim Avuçlarımda* (2004) adlı bir şiir kitabı vardır.

"Çağdaş bir Anadolu ozanı olmasının kendisine sağladığı ayrıcalıkla adını koyabilmiştir şiirlerinin altına ve dizelerindeki sevgisiyle ulaşmak ister tüm sevdiklerine." (Birsen Pekçolak)

Emine Büyüktanır

BÜYÜKTANIR, Zeki

Şair ve yazar. 17 Şubat 1930, Gürün / Sivas doğumlu. Gürün Yassıcatepe İlkokulu (1943), Sivas Öğretmen Okulu (1960) mezunu. İzmir'de ilkokul öğretmenliğini ve gazeteciliği (*Yeni Asır*) birlikte sürdürerek 1976'da emekli oldu. 1984 yılına kadar da İzmir Aliağa Rafinerisinde personel şefi olarak çalıştı. Bu tarihten sonra tüm zamanını ayırdığı edebiyat çalışmalarını yine İzmir'de sürdürdü.

Yazı ve şiirlerini; *Cumhuriyet, Yeni Asır, Siyah Beyaz, Ege Expres* gazeteleri ile *Kemalizm, Dinde Reform, Dönem, Çalı, Kıyı, Berfin Bahar, Dönemeç, Minerya, Aşgana, Söylem, Şafak* (Yunanistan), *Bilim ve Ütopya, Çağdaş Türk Dili, Türk Dili Dergisi, Yeni Biçem, Ardıç Kuşu, Gerçek Sanat, Prometheus, Aydınca, Beşparmak* vb. dergilerde yayımladı. *İnsan Sevgi Anadolu* adlı eseri 1997 yılında Farsçaya çevrildi. Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği, İzmir Pir Sultan Abdal Derneği üyesidir.

"Bu duygularımla (bende) Zeki

ZEKİ BÜYÜKTANIR

YAŞAM KAVGASI

Yel esin vermiyor
Isıtmıyor güneş
Su kandırmıyor yüreği
Bu acı yağma düzeninde
Bu kargaşa ortamında insanlar
Hop oturup hop kalkıyor
Bir bunalım ki toplumlarda
Paramparça yol alışta

Zaman göreceli mi, bir daha geri dönmeyen?
Varlık, yokluk, zevkler, acılar
Değil mi yaşamın ta kendisi?
Bir umut vardı elimizde
Erdemle el ele, onurla, sevgiyle
Onu da kaçırdık elimizden bu kalkışta

Yaşam durmadan çalkalanıyor gel-gitlerle
Sıkıntılar onu da alıyor elimizden
Toplum, insan, tüm canlılar
Geçmişten günümüze uzun bir serüven
Fır dönüyor bu çıkmaz sokaklarda

Aslanlara parçalatılan arenalardan kalan
Bilinçsiz, acımasız kavgalar
Yaşam kendi seyrinde, hırçın
Çağlar boyu tepetakla
Hiçbir şey gelmiyor elimizden
Ne kanlı kavgaların
Ne acımasız kargaşaların sesi
Hiç mi hiç durulmadı
Körelmiş yürekler, kulaklar sağır
Bu erdemsiz körler kavgasında
İnsanlık kan yitiriyor bu acımasız yarışta.

Zeki Büyüktanır

Büyüktanır'ın dizinlerini okuyorum. Okudukça da dizeleri, duyarlılığımla dizinimi kurmaya çalışıyorum. Ozan dilinin zenginliği beni de kolay götürüyor dizinsel zenginliğe...Ozanın sözle büyülenmiş sevgisini özümde kurmaya çabalıyor, o kurgularının içinde sanatsal doyuma ulaşıyorum. Kendi dizinimi yazıyorum..." (Adil Bozkurt)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Mustafa Kemal Şafağı / Atatürk Şiirleri* (1993), *Kurtuluşa Giden Yol / Kuvayı Milliye Destanı* (1994), *Şeyh Bedreddin Destanı* (1994), *Pir Sultan Abdal Destanı* (1994), *Tilgarimo* (destan, 1995), *Sevgim Size Sözüm Öze* (1997), *Baba İshak Destanı* (2000), *Ömer'in Ağıdı Destanı* (T. Özdemir'le birlikte, 2003).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İnsan Sevgi Anadolu* (1993), *Yazın Dünyamızın Kutsal Kitabı İlyada* (1996), *Türkçe Tapınma* (1999), *1923 Anadolu Aydınlanması* (2000), *Benim Kâbem Anadolu* (2001), *Sivas Çığlığı* (2001), *Anadolu Ulusal Kurtuluş Destanı - Mustafa Kemal Atatürk* (2003), *Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları* (Birsen Pekçolak ile, 2003), *Homeros'a Mektuplar* (2003), *Mezopotomya Bilgesi* Cemşid Bender - *Yaşamı Eserleri Hakkında Yazılan Yazılardan Örnekler* (2006).

SÖZLÜK: *Dilimiz ve Hasan Hüseyin* (1983).

OYUN: *Yunus Emre* (1991).

HAKKINDA: Ferhat İşlek / Sözümüz Var Bu Topraklar Üstüne (Aykırısanat, sayı: 31, Eylül-Ekim 1997), Bekir Yurdakul / Tilgarimo (Gazete Ege, 23.9.1998), Veysel Gültaş / "Pir Sultan Destanı" Üzerine (Çalı dergisi, Ekim 1998), Veysel Gültaş / "Pir Sultan Abdal Destanı" Üzerine (Ağıa dergisi, Ocak-Şubat 1999), Birsen Pekçolak / Baba İshak Destanı (Berfin Bahar, sayı: 30, Eylül 2000), Samim Güner / Baba İshak Destanı (Akköy dergisi, sayı: 1, Kasım-Aralık 2000), Osman Nuri Poyrazoğlu / Kitap Kitap "Şiir Gelir Bizlere (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Yıldırım İshak Kurt / Bir Kitap Bin Dost (Aykırısanat, sayı: 46, Ocak-Şubat 2001), Fulya Çelik / Sivas Çığlığı (söyleşi, Aykırısanat, sayı: 50, Eylül-Ekim 2001), Bilsen Başaran / Anadolu'nun Bilge Karıncası Zeki Büyüktanır (2002), Adil Bozkurt / Dizini Okumak Yazmanın Yanındadır (Tömer Ana Dil Dergisi).

BÜYÜKÜNAL, Ayhan

Çocuk romanı yazarı, hukukçu. Giresun doğumlu. Ankara Kız Lisesini ve Ankara Hukuk Fakültesini bitirdi. İstanbul'da avukat olarak çalıştı.

ESERLERİ (Çocuk romanı):

Nerede Kır Çiçeklerim (1973), *Güle Güle Mercimek Burun* (1982), *Kum Zambakları* (1986), *Güneşin Sekizinci Rengi* (1990).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CABBARZÂDE ÂRİF

Mutasavvıf-şair (D. ?, Baltalimanı / İstanbul - Ö. 29 Eylül 1923, Çengelköy / İstanbul). Tam adı Çapanzâde Mehmed Ârif Bey. Özel eğitim alarak yetişti, Bâbıâli ve Bâb-ı Seraskeri kalemlerinde çalıştı. Emekliliğinden sonra eser yazmakla meşgul oldu. Tasavvufta Halveti-Şabani yolunun saliklerindendir.

ESERLERİ:

Dîvânçe-i Eş'âr, *Atiye-i Sübhâniyye* (Geylânî'nin *Gavsiye*'sinin şerhi, haz. Bekir Uluçınar, 1983), *Güldeste-i İsmet*, *Miftâh-ı Hasin-i Rahmâniye fi Arz-ı Vücûd-ı Rahmâniye*, *Dâfiu'z-Zulem fi Kulûbi'l-Ümem*, *Tuhfe-i Şemsiyye*, *Celb-i Sürûr ve Selb-i Küdûr*, *Tuhfe-i Seyfiyye*, *Vâridât-ı Seferiye*, *Zeyl-i Vâridât*, *Hâzâin-i Envâr ve Defâin-i Esrâr*, *Şuûnât-ı Hak alâ Mâceraâyi's-Sebak* (3 cilt), *Terceme-i Fıkh-ı Keydânî*.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

CAFER ÇELEBİ (Tâcizâde)

Divan şairi (D. ?, Amasya - Ö. 18 Ağustos 1515, İstanbul). Tac Bey Oğlu sanıyla tanınan yüce bir neseb ve tam bir soy temizliğiyle bilinir. Döneminin ünlü âlimlerinden ders alarak yetişti. Bir süre medresede müderrislik yaptı. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim döneminde Nişancılık görevinde bulundu. Çaldıran savaşında esir alınan Şah İsmail'in eşi Taçlı Hanım'la evlendirildi. Anadolu Kazaskerliğine atandı. Amasya'daki bir yeniçeri ayaklanmasına karıştığı iddiasıyla idam edildi, Balat'a gömüldü.

Döneminin güçlü münşilerinden olan Cafer Çelebi, I. Selim'in Şah İsmail'e mektupları ile Çaldıran Savaşı sonrası çeşitli yerlere gönderilen fetihnâmeleri de kaleme almıştır. *Hevesnâme* adlı mesnevisinde İstanbul'un 15. yüzyıl hayatı, önemli yapıları, gezilip görülmeye değer yerleri anlatılır.

"Şiir alanında çağının Hassan'ı, nesir üslûbunda ise dönemin Subhan'ı idi. (...) Mesnevisi, kendi buluşu olup gençlik hevesiyle kendi iç dünyasını dile getirmiştir. Matlaından maktaına kadar şaşılacak sözler, garip manalar, nükte dolu beyitler, güzel edebi sanatlar, ibare ve istiarelerle dolu, beliğ ve büyüleyici bir kitaptır." (Latifi Tezkiresi)

ESERLERİ:

Divan (Farsça ve Türkçe şiirleri), *Münşeat*, *Hevesnâme* (yaz. 1493), *Fetihnâme-i İstanbul* (bas. 1513).

HAKKINDA: Mustafa İsen / Latifi Tezkiresi (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1967), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

CAFER ÇELEBİ (Tâcizâde)

KASİDE

Perçemidür pîr-i küştî-gîr-i gerdûnun hilâl
Kim sepîd itmişdürür anı mürûr-i mâh ü sâl

Yâ felek bir heft-ser ejderdür encümden anun
Cismi pul puldur zebâ-i âteşînidür hilâl

Tıfl iken Zâl-i Zeri yâhud bulup bir küşede
Mihr ile besler kenârında felek Ankâ misâli

Ya dilini ensesinden çekdi mâhun âfitâb
İtdügiyçün dilberûmle da'vî-i hüsn ü cemâl

Yâ sipihr evsâf-i iydi fikri derken gönline
Düşdi bir bârik ma'nâ geldi bir nâzük hayâl

CAFEROĞLU, Ahmet

Dil bilimci (D. 17 Nisan 1899, Gence / Azerbaycan - Ö. 6 Ocak 1975, İstanbul). A. Uran, A. Caferoğlu, Dr. Cafer Ahmedoğlu, Dr. Ahmet Muhtar, Dr. Ahmet Salmaslı imzalarını da kullandı. Ortaokulu Semerkant'ta (1908), liseyi Gence'de (1916) bitirdi. Kiev Yüksek Ticaret Okulunda üç yıl okudu. Gence'ye dönerek Azerbaycan bağımsızlık hareketine katıldı. Bakü Üniversitesi Türk Dili Bölümüne kısa bir süre devam etti. 1920'de Sovyet ordusunun Azerbaycan'ı istila etmesi üzerine İstanbul'a geldi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine devam ederek buradan mezun oldu (1924).

Bir yıl sonra Türkiyat Enstitüsüne asistan olarak atandı. F. Almanya hükümetinin bursuyla gittiği bu ülkede *"Gence Ağzında Yetmiş Azerbay-*

can Türküsü" adlı teziyle doktorasını verdi (1929). Yurda dönüşünde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine Türk Dili doçenti olarak atandı. 1938'de profesörlüğe yükseldiği Türk Dili Tarihi Kürsüsünde bölüm başkanlığına getirildi (1946). Türk Dil Kurumunun kuruluş yıllarından itibaren faal üyeleri ve yönetim kurulu üyeleri arasında yer aldı, 1973'te kendi isteğiyle emekli oldu.

Başkanlığı altında çıkan *İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı* dergisi ve sorumlu müdürlüğünü yaptığı *Azerbaycan Yurt Bilgisi* gibi çeşitli dergilerde makaleler yayımladı. Caferoğlu; Türk dili tarihi, ağızları, Azerbaycan edebiyatı ve benzeri konularda yaptığı araştırmalarla yurtiçi ve dışında ün kazandı. Kendisine Ukrayna Üniversitesince fahrî doktorluk, İspanyol hükümetince Alfonso X el Sabio nişanı gibi ödüller verildi.

ESERLERİ:

İNCELEME: *19. Asır Azeri Şairi Siraci* (1932), *Azeri Edebiyatında İstiklal Mücadelesi* (1932), *17. Asırda Azeri Şairi Melik Bey Avcı* (1933), *Türklerde Latin Hurufatı Meselesi* (1933), *İlk Türk Dilcisi Kaşgarlı Mahmut* (1938), *Azeri Türk Hayatında Batıl İtikatlar* (1939), *Türk Lisanı Tarihi Dersleri Tatbikat Numuneleri* (1932; Yeni bas. *Türk Dili Tarihi Notları*, 2 cilt, 1943-47), *Azerbaycan* (1940), *Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar I* (1941), *Anadolu Ağızlarından Toplamalar* (1943), *Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar* (1944), *Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar* (1945), *Kuzey-Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar* (1946), *Orta-Anadolu Ağızlarından Derlemeler* (1948), *Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler* (1951), *Azerbaycan Dil ve Edebiyatının Dönüm Noktaları* (1953), *İsmail Gaspıralı* (1964), *Türk Dili Tarihi* (2 cilt, 1958, 1964), *Kaşgarlı Mahmut* (1970), *Türk Kavimleri* (1983), *Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme* (2 cilt, 1940-41; yeni bas. 1994), *Anadolu ve Kümeli Ağızları Üzerine Araştırmalar* (1997).

SÖZLÜK: *Uygur Sözlüğü* (3 cilt, 1934-38), *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü* (1968).

ÇEVİRİ: *Kitabul İdrak li Lisan-il İdrak* (Abu Hayyan, 1931).

HAKKINDA: Mehmet Altunbay / Mücahit (sayı: 30, 1960), Osman Fikri Sertkaya / Türk Dünyası Tarih Dergisi (sayı: 1, 1987) - TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 7, 1993), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

CAFERSOY, Nâzım

Araştırmacı. 1974, Ağdam / Azerbaycan doğumlu. Ortaeğitimini 1982-91 döneminde yaptığı 8 Nolu Ağdam okulundan mezun oldu. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünü bitirdikten (1997) sonra 2000 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Siyaset Bilimi Anabilim Dalında *"Azerbaycan Halk Cephesi İktidarı Döneminde Azerbaycan Dış Politikası"* (1993) isimli yüksek lisans tezini verdi. Aynı üniversitenin Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında doktora yaptı. Rusya, Ukrayna ve Kafkasya üzerine *Avrasya Dosyası, Stratejik Analiz* ve *Jeoekonomi* dergilerinde çevirileri vardır. ASAM Rusya-Ukrayna Araştırmaları Masasında çalışmalar yaptı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Eyalet-Merkez Düzeyinden Eşit Statüye: Azerbaycan-Rusya İlişkileri* (1991-2000), *Elçibey Dönemi Azerbaycan Dış Politikası* (2001).

HAKKINDA: Nâzım Cafersoy / Elçibey Dönemi Azerbaycan Dış Politikası (2001).

CAHİDE BİRGÜL

Yazar. 9 Nisan 1956, Ankara doğumlu. Tam adı Cahide Birgül Sesveren. İlkokulu Erzurum'da, ortaokul ve liseyi Ankara'da bitirdi. Ankara DMMA Mimarlık Fakültesi mezunu. Mimar olarak devlet kuruluşlarında on beş yıl çalışarak 1999 yılında emekliye ayrıldı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

Yazarlığa TRT Ankara Radyosunda "Arkası Yarın" skeçleri ve radyo oyunları ile başladı. Yirmi kadar oyunu oynandı. *"Kaplumbağa Sever misiniz?"* adlı oyunu Türkiye'yi temsil etmek üzere Avrupanın Sesi radyosuna gönderildi. Kadın Eserleri Kütüphanesinin açtığı ana-kız temalı oyun yarışmasında "Biblolar" Özendirme Ödülü aldı. Daha sonra Tiyatrokarede Nedim Saban'ın gerçekleştirdiği work shop çerçevesinde "Fotoğraflar" adlı çalışması sergilendi. Yazıları *Radikal* gazetesi ile *Pazartesi* dergisinde yayımlandı. Radyo oyunları TRT Ankara Radyosunda seslendirildi, TRT İstanbul Televizyonu için metinler yazdı. *Emin Bey Pansiyonu* adlı oyunu ile 1999 Devlet Tiyatroları Tiyatro Oyunu Yarışmasında üçüncülük ödülünü aldı.

Cahide Birgül

Geceye Uyananlar gizli şiddetin, baskının yarattığı kuşku, korku, iletişimsizlik ve inançsızlığın toplumun en küçük birimi aile üzerindeki yıkıcı etkilerini anlattı. İki kardeşin anlatımlarıyla şekillenen romanda, aile bireylerinin iç dünyaları, okuyucuya zaman zaman gerilim öğeleriyle desteklenerek neredeyse bir psikolog gözüyle sunuldu. İlk romanında gölgede kalmış eşcinsel bir aşka yer verdi.

"Birgül'ün yaptı seçkin ve değişik özellikler taşıyor. Bugünkü yazın ortamımızda böylesine bir romanın çıkması doğrusu önemli bir gelişme. Bambaşka ve değişik bir yapıt. 'Bir ruhsal bilmece romanı'... Bu niteliğiyle de yazınımızda kendine özgü az bulunur bir örnek olarak ortaya çıkıyor." (Orhan Duru)

ESERLERİ:

ROMAN: *Gölgeler Çekildiğinde* (1998), *Geceye Uyananlar* (2000), *Ah Tutku Beni Öldürür müsün* (2004).

SÖYLEŞİ: *Aklın Yolu Birdir* (T. S. Halman'la söyleşiler, 2003).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001), Söyleşi (Cumhuriyet Kitap, 8.3.2001).

CÂHİDÎ (Ahmed)

Mutasavvıf-şair (D. ?, Edirne - Ö. 1659, Çanakkale). Halveti-Uşşakî şeyhlerindendir. Osmanlı dönemindeki fetihlere katıldığı için mücahit bir şeyh olarak anılır. Kabri Çanakkale Boğazındaki Kilitbahir'dedir.

ESERLERİ:

Divan, Kitâbü'n-Nasîhat.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Ramazan Eren, Çanakkale ve Kilit-ül Bahir Köyümüzün Sultanı Ahmet Cahidi Efendi (1984).

CAHİT, Neriman

Şair ve yazar. 1937, Kırnı köyü / Girne / KKTC doğumlu. Kıbrıs Öğretmen Kolejini bitirdikten sonra başladığı ilkokul öğretmenliğini emekli olana dek sürdürürken bir yandan da dönemindeki birçok şahsiyet gibi gazetelerde şiirleri, makaleleri, araştırma-inceleme yazıları, röportajları yayımlandı. Kadın hakları savunucusudur.

"Neriman Cahit şiirinin temel karakteri, alışılmış bir hızla, tertipli düzenli ve temize çeke çeke kesintisiz sürmesi ve özellikle kadın olarak da, politik olarak da 'kimlik' imgesi üzerinde yoğunlaşmasıdır. 'nereye, nereye bilinmezim / eksik künyelim' dizeleriyle kainata göğü ve Akdeniz'i ve sesini büyütmeyi önerir. 'Hep sömürge yüzüm... sevdam' dizeleri de kimlik

sorununun politik arka planlarına, nedenlerine göndermenin ötesinde, imge yoluyla da bir itirazdır." (Sezai Sarıoğlu)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *KTÖS Mücadele Tarihi* (1987), *Kadın* (1990).

ŞİİR: *Sıkıntıya Vurulan Düğüm* (1988), *Ayseferi* (1995).

HAKKINDA: Sezai Sarıoğlu / Ada Sahillerinde Kendini Bekleyen Şiirler (Sombahar, sayı: 35, Mayıs-Haziran 1996), Şaban Mahmudoğlu Kalkan - Atila Er Şiir Gecesi (1999), İslâmî Edebiyat dergisi (sayı: 40, Temmuz-Ağustos-Eylül 2004).

Neriman Calap

CALAP, Neriman

Şair. 14 Kasım 1946, Merkez Kavala köyü / Trabzon doğumlu. Niğde Eğitim Enstitüsü (1978) mezunu. Trabzon'un Arsin ve Of ilçelerinden sonra öğretmenlik hizmetini Trabzon merkezindeki okullarda sürdürdü. 2005 yılında Ankara'ya yerleşti.

İlk şiiri (*Ayrıntı*), *Kıyı* dergisinin Ocak 1994 sayısında yer almıştı. Diğer ürünleri; *Kıyı, Damar, İnsancıl, Yaklaşım, Bir Yeni Biçem* dergilerinde yayımlandı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Güncemde İzdüşümü (1995), *Akşamdı Dökülen* (1996), *Rüzgâr Kanatlıydı Gece* (1999).

HAKKINDA: Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), TBE Ansiklopedisi (2001).

CAHİT SITKI

Bkz.TARANCI, Cahit Sıtkı

CALBAN, Arif

Yazar. 1957, Öncüpınar köyü / Kilis doğumlu. Konya Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi mezunu. 1993, 1994 ve 1999 yerel seçimlerinde RP ve FP'den Kâğıthane Belediye Başkanı seçildi. Belediye başkanlarının halka hesap verdiği Halk Meclisi geleneğini başlattı. Yazıları, 1993 yılından itibaren *Milli Gazete* başta olmak üzere çeşitli gazete ve dergilerde yer aldı. *Türkiye Ne Zaman Kazanacak* (1996) adlı bir kitabı vardır.

CÂMÎ-İ RÛMÎ

Divan şairi (16. yy., D. Gelibolu). Adı Ahmet'tir. Sipahi Ocağında yetiştikten sonra Mısır'a gitti. Orada Hazine-i Amire kâtibi olarak çalıştı. Bu yüzden Câmî-i Mısrî olarak tanındı. Molla Câmî ile karıştırılmaması için de kendisine Câmî-i Rûmî denildi. Hayat hikâyesinin ve eserlerinin tezkirelerde Davutpaşalı Câmî'ninkilerle karıştırıldığı sanılmaktadır. Hakkındaki en doğru bilgiler *Künhül-Ahbâr*'da ve *Saâdetnâme*'sinden yararlanılarak yazılan *Türk Şairleri* adlı eserdedir. Bir veba salgınında dört yetişkin oğlunu kaybetti. Uğradığı bu felâketi duyan Kanunî Sultan Süleyman, şairi Mekke'de önemli görevlere tayin etti, kendisine verilen görevleri başarıyla tamamlayıp İstanbul'a döndüğünde Kanunî'nin huzuruna kabul edildi. Bir süre sonra tekrar gittiği Mısır'da kendisine önemli mevkilerde görevler verildi. İleri yaşlarındayken doğan oğlunun ölümünden duyduğu büyük üzüntüyle kendisine ün kazandıran *Saâdetnâme* adlı eserini üç yılda yazdı. Bu eser İstanbul'da tanınmasını sağladı. Mısır Sancakbeyliğine getirildi. Uzun süre bu görevi yürüttü. Mısır'da öldü ve orada toprağa verildi.

Bilgisiyle, nazım ve nesirdeki yeteneği ile tanınıp yükseldi. Boş zamanlarında yazdığını söylediği şiirlerinden örnekler *Riyâzî* ve *Kafzâde* tezkirelerindedir. En başarılı şiiri olarak *Şem'iyye* adı da verilen *Şem* kasidesi bilinir. Habibi'nin terkib-i bendine yazdığı nazire de ünlüdür. Sadettin Nüzhet Ergun bu nazireyi, şairin Kanunî'ye sunduğu gül kasidesini, bir muhammesini, iki gazelini ve *Saâdetnâme*'den aldığı iki kıt'ayı yayımladı. *Saâdetnâme*, Hüseyin Vaiz Kâşifî'nin *Ravzatü'ş-Şühedâ* adlı Farsça eserinin kısmen Türkçeye çevirisidir. Kanunî Süleyman'a ithaf edilen bu eser on bölümden oluşmaktadır. Devrine göre sade bir dille yazılmıştır. Kerbelâ olayını anlatan bölümlerine Türk ve Fars şairlerinden aldığı şiirleri de eklemiştir.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi 2 (1977), H. İpekten - M. İsen - R. Toparlı - N. Okçu - T. Karabey / Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü (1988), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CAN TÜFEKÇİ, Birdal.

Bkz. TÜFEKÇİ, Birdal Can

CAN, Ayhan

Şair. 9 Mart 1937, İsmailbeyli köyü / Görele / Giresun doğumlu. İstanbul Öğretmen Okulu (1960) mezunu. İzmir'de on yıl öğretmen olarak çalıştıktan (1960-70) sonra gittiği

AYHAN CAN

DİLARA

seni ben kumların üstünde buldum
pembe bir inci gibiydin avuçlarımda
ay ışığı bulaşmış gece saçlarımıza
ikimizin kalbinde uyudu güz denizi
ah çocuk kalbin dilara ah göğsün
deniz gibi inip deniz gibi kalkıyordu
saçların sırılsıklam türkü dolduydu
dilara
dilara
dilara

ellerimize kondu acıkmış martılar
çığlıkları kalbimize doldu denizle
mor çiçekler açtı çocuk göğsünde
göğsünün sevgi bahçesinde ben
çocuk oluyorum sen konuşurken
ay ışığı bulaşmış gece ellerimize
dilara
dilara
dilara

senden öğrendim iki gerçeği dilara
birlikte yaşamak boşuna değilmiş
neden yaşadığımızı bilmeliyiz dilara
ilk kez gözlerin öğretti bana kimde
çekilen acıların bir erdem olduğunu
artık ölüm yok dilara ayrılık da yok
gözlerin büyüledi beni zaman durdu
dilara
dilara
dilara

Ayhan Can

Almanya'da Türk işçi çocuklarına öğretmenlik yaptı.

Şiirleri *Varlık, Yeditepe, Türk Dili, Dost, Yeni Gerçek, Yeni Sanat, Anadil (Almanya), Yelken* gibi dergiler (1960-81) ile Demokrat İzmir (1965-70) gazetesi sanat sayfasında yer aldı. *Gül Devrimi* ile 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışmasında başarı ödülü aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Gül Devrimi (1981), *Umut Şarkıları* (1987), *Sevdanı Anlat* (2003), *Dilara* (2004).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Ya-

zarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ahmet Özer / Söyleşi (Damar, Ocak 2005).

CAN, Ceyhun

Şair (D. 1940, Kozan / Adana - Ö. 10 Eylül 1979, Adana). Adana Erkek Lisesi (1960), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1970) mezunu. Şiirleri önce *Şölen* (Adana) ve *18* (kendi yayını, 1958-59) dergilerinde, 1962'den sonra *Yelken, Ataç* ve *Dost* dergilerinde yer aldı. İkinci şiir kitabı, ceza yasasının 152. maddesine aykırı görülerek toplatılmıştı. 1979'da vurularak öldürüldü.

ESERLERİ:

Soy Savaşı (1966), *Umut Devrimci Savaşta* (1970).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

CAN, Eyüp

Gazeteci-yazar. 1973, Adana doğumlu. Yazar Elif Şafak'ın eşidir. İlk, orta ve lise öğrenimini Adana'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

Eyüp Can

(1993) mezunu. Harvard Üniversitesi Center for Middle Eastern Studies'de Amerikan dış politikası ve Ortadoğu ilişkileri üzerine lisansüstü eğitimini tamamladı. Çeşitli televizyon gazete ve haber ajanslarında muhabirlik yaptı. 1994 yılından itibaren çalışmaya başladığı *Zaman* gazetesinde "Pazar Konuşmaları" üst başlığıyla çıkan haftalık röportajlarıyla Türkiye Yazarlar Birliği 1995 yılı Basın / Röportaj Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

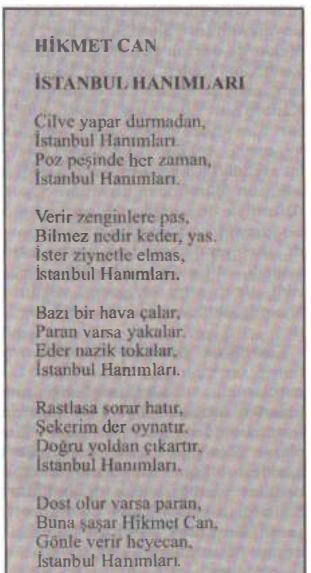
Fethullah Gülen Hocaefendi ile Ufuk Turu (1996), *Zamansız Sözler* (2000).

CAN, Hikmet

Şair. 1941, Ataköy / Çaykara / Trabzon doğumlu. İlkokulu ve din öğrenimini köyünde yaptı. Köy gecelerinde düzenlenen imecelerde yaptığı atışmalarla ilgi topladı. Ortaokulu

Hikmet Can

HİKMET CAN

İSTANBUL HANIMLARI

Cilve yapar durmadan,
İstanbul Hanımları.
Poz peşinde her zaman,
İstanbul Hanımları.

Verir zenginlere pas,
Bilmez nedir keder, yas.
İster ziynetle elmas,
İstanbul Hanımları.

Bazı bir hava çalar,
Paran varsa yakalar.
Eder nazik tokalar,
İstanbul Hanımları.

Rastlasa sorar hatır,
Şekerim der oynatır.
Doğru yoldan çıkartır,
İstanbul Hanımları.

Dost olur varsa paran,
Buna şaşar Hikmet Can.
Gönle verir heyecan,
İstanbul Hanımları.

İstanbul'da bitirdi. Yazdığı şiirleri muhtelif gazete ve dergilerde yayımladı. *İstanbul Hanımları* (1984) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Turhan Bayraktar, Antoloji 91 (1991), Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopcdisi 2 (2002).

CAN, Hüdayi

Şair. 1973, Kolak köyü / Çameli / Denizli doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Daha sonra Denizli, Yalvaç, İstanbul'daki okullarda öğrenim gördü. 1990 yılında Kabataş Erkek Lisesinden mezun oldu. Aynı yıl girdiği Marmara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1994) bitirdi. Mezuniyet sonrası yurt içinde ve Türkmenistan'da Türk dili öğretmenliği yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dağlı Düşler* (2002).

ÇEVİRİ: *Kalır Dudaklarda Şarkımız* (İlyas Amangeldi'den, 2000).

ANLATI: *Aynalar Pencereler ve Elmalar, Meseller Misaller Masallar* (2002),

ROMAN: *Firuze Cama Vuran Kelebek* (2005).

EĞİTİM: Pratik Türkçe Öğretim Teknikleri (eğitim, Ercan Taşdemir ve Nesrin Bilkan ile, 2003).

TÜRKMENCEDEN AKTARMA: İlyas Amangeldi'den: *Üç Noktadan Biri* (roman, 2001), *Kalır Dudaklarda Şarkımız* (deneme, 2003). Hıdır Amangeldi'den: *Kör Kuyu* (roman, 2002,), *Gören Kim Görünen Kim* (roman, 2006). Ahmet Halmırat'tan: *Arafat Dağı* (hikâye, 2003). Gurbandurdı Geldiyev'den: *Düşte Devam Ediyor* (şiir, 2004).

HAKKINDA: Hüdayi Can / Dağlı Düşler (2002).

CAN, Mahmut Sıtkı

Araştırmacı-yazar, şair (D. 1905, Ordu - Ö. 26 Ocak 1958, Perşembe / Ordu). İlk ve ortaokulu Ordu'da okudu.. Trabzon Muallim Mektebini (Öğretmen Okulunu) bitirdi (1927) ve Aydın'ın Söke ilçesinde öğretmenliğe başladı. 23 Aralık 1930'da Menemen olayını engellemek için girişimde bulunan ve isyancılar tarafından öldürülen Kubilây ile Söke'de yakın arkadaşlık kurmuştu. Gaziemir / İzmir'de askerliğini yaparkcn, İstanbul Üniversitesinde sınava girerek ortaokul Türkçe öğretmenliği hakkını kazandı. Askerlik görevinden sonra Rize Ortaokulunda (1931-36) ve Ordu'da (1936-50) Türkçe öğretmeni olarak, Ordu Lisesinde Türkçe-edebiyat (1950-57) öğretmeni olarak çalıştı. 1957 yılında Perşembe Öğretmen Okulu müdürlüğüne vekâleten atandı. Bu görevindeyken bir beyin kanaması sonucunda yaşamını yitirdi. Kozlu Mezarlığında toprağa verildi.

Sıtkı Can, şairliğinin yanında iyi bir hatıpti. Onun en büyük hizmetlerinden birisi, Ordulu Divan şairlerinden *Tıflı* ile *Fitnat*'ı günyüzüne çıkarmış olmasıdır. Ordu Halkevi dergisi *Yeşilordu*'nun yazı işlerini yürüttü. Bundan dolayı da İbnülemin Mahmut Kemal ondan övgüyle bahseder. Ölümünden önce *Ordu Şehrinin Tarihi* üzerinde çalışıyordu.

ESERLERİ:

Doğunun Sesi Trabzon (1935), *Birkaç Söz Birkaç Satır* (1935), *Ordu İlinde 19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı* (1937), *Ordulu Şair Tıflı'nın Hayatı ve Eserleri* (1938), *Ordulu Şair Fitnat* (1939), *Rize Şairleri* (1942), *Ordu İlinde Çocukla İlgili İnanmalar* (1945), *Büyük Harfler ve Yazı İşaretleri* (1945), *Noktalama İşaretleri* (1946), *Dilbilgisi*

Esaslarına Göre İmlâ Kurallarımız (3. bas., 1955), *Fonetik Bakımından Ordu Ağzı, Ordu Bilmeceleri.*

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CAN, Nuri

Şair-ressam. 1950, Erzincan doğumlu. 1960'ta İstanbul'a, 1967'de Hollanda'ya yerleşti. Hollanda'da yaşadığı süre içerisinde müzik, şiir, tiyatro, öykü ve resimle uğraştı. Afiş, resim, öykü ve şiir çalışmalarıyla birçok ödül aldı. Hollanda başta olmak üzere; Fransa, Belçika, Almanya, Yunanistan ve Türkiye'de birçok karma ve kişisel sergiye katıldı. Türkiye ve Avrupa'da yayımlanan bir çok edebiyat, kültür-sanat dergilerine öykü, şiir ve sanat üzerine yazılar yazdı. Değişik ülkelerde 150'ye yakın resim çalışması, kitap kapağı ve kartpostal yaptı. Üç yıl Uluslararası Sanatçılar Birliği başkanlığı görevinde bulundu. Uluslararası Af Örgütü ve UNICEF gibi kurumlarda çalıştı. Hollanda ve Türkiye'de özel ve resmi kurumlarda sanat danışmanlığı ve resim öğretmenliği yaptı.

Nuri Can

ESERLERİ:

Sevginin Rengi, Zeytin Gözlü Çocuk, İki Gözüm, Çark, Yaşamanın Yankısı, Kiraz Ana, Umudun Rüyası, Sevgi Perisi 1, Sevgi Perisi 2.

CAN, Nurullah

Şair. 21 Haziran 1947, Karabük doğumlu. Heybeliada İlkokulu, Heybeliada Hüseyin Rahmi Gürpınar Lisesi (1965), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü (1970) mezunu. Hayatını Filyos (Hisarönü), Başverencuma, Amasra, Yalova, Kemerburgaz, Heybeliada, Burgazada, Çorlu, Wisbech, Londra ve Kadıköy'de sürdürdü. Muhtelif özel sektör kuruluşlarında personel şefi olarak çalışıp emekli oldu. Öğrenciyken fabrikalarda, 1969-70'te İngiltere'de lokantalarda ve tarlalarda çalıştı. Kadıköy'de açık hava şiir

NURULLAH CAN

KADIN GÜZELDİR

Beyaz bir kadındır sabah. İpekli elbise giyer
Bahçesini sularken incecik şarkılar söyler
Elleri güzeldir yüzük takar. Eladır gözleri
Kocasını uyandırır, terlik tutar, süt taşır
En çok sabun kokan saçlarını severim ben onun
Aynalım derim hep ona, şiir atarım balkonuna

Sarışındır öğle vakitleri, kısa eteklidir
Şıpıtık giyer, tango dinler, gözleri hareli
Sokakta eski sevgilileriyle karşılaşınca
Dudaklarını ıslatır. Güzeldir ayak bilekleri
Halhal takar, mektup yazar, ağır kokular sürünür
Hiç çocuğu olmamıştır. Yastığında dul sıcaklığı

Akşamüstleri esmer bir kadındır. Hüzünlü
Şarkılara benzerler. Eski fotoğraflarına bakar
Çay demler, sedirde uzanır, fasıl dinlerler
Kulakları güzeldir, küpe takar, reçel kaynatır
Tekir kedileri vardır. Çocuklarını erken yatırıp
Gece deniz gibi kabarır erkeklerini yorarlar

Şairler ayak parmaklarının ucunda yürürler
Gece olur. Ay çıkar. Kadınlardan korkarlar

sergileri düzenledi. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

"Çağrı" isimli ilk şiiri, *Hız* gazetesinde (Ankara, 1.6.1975), sonraki yıllardaki şiirleri de *Sek, Ozanca, Saçak, Türkiye Yazıları, Hakimiyet Sanat, Edebiyat Cephesi, Oluşum, Varlık, Somut, Yeditepe, Güzel Yazılar, Türk Dili Dergisi, Sanat Edebiyat '81, Sesimiz, Yaba, Yazko Edebiyat, Dönemeç, Yaşam İçin Şiir, Karşı, Kıyı, Olmaz* gibi dergilerde; yazıları *Cumhuriyet* gazetesinde yer aldı. *Kadınlar Geceleri Severler, Geceleri Güzel Bakarlar* adlı eseriyle 1993 Yunus Nadi Şiir Ödülü'nü kazandı.

"Şiirleri okuyucuyu sarsmaz, öfke ve hınç gibi etkin duygulanımların istasyonuna uğratmaz. Ama sorunu, derin bir kuyunun durgun suyu gibi sessiz, ama ışıklı bir görünümle yansıtır. Bu yüzden de Nurullah Can'ı sevda değil sevgi şairi olarak nitelendiriyoruz. Sevginin ilkbahar ılıklığını duyarız şiirlerini okurken, sevdanın cehennem sıcağını değil. (...)

"Şairin hemen bütün şiirlerinde derinden derine bir korku öğesi egemendir. Oldukça önemli ve incelenmesi gereken bir noktadır bu. Kendisini açık bir biçimde ele vermeyen bu korkunun kaynağı nedir? Pek kestiremiyoruz bunu. Ama yer yer bir kara düşe dönüşen bu korku öğesi Nurullah Can'ı olumsuza doğru sürüklemektedir. Boşluk korkusu, kalabalıklara karşı duyulan korku sonucu şair insansız şiirlere doğru gidiyor sanki. Bu yüzden de onun şiirlerinde tüm insanlıktan söz edilen yerde bile kitleler kuramsal olarak var yalnızca. Maddi olarak insan yok..." (Ahmet Telli)

"Ozan, yeni şiirlerinde, yalnızlık ve ölüm izleklerine geniş yer veriyor. Kimi kez Orhan Veli'yi, kimi kez de Cahit Sıtkı'yı anımsatıyor. Kendi şiirini bulmuş bir ozan olarak şiirinin doruğunda olduğunu kanıtlıyor." (Hasan Akarsu)

ESERLERİ (Şiir):

İnsanlara Doğru (1979), *Memleket Çocukları* (1979), *Şiir Güzeldir* (1988), *Kadınlar Geceleri Severler Geceleri Güzel Bakarlar* (1993), *Kadıköy Güzeldir* (2002).

HAKKINDA: Mehmet H. Doğan / Okurken (Milliyet Sanat, 18.6.1979), Ahmet Telli / İnsanlara Doğru (Türkiye Yazıları, sayı: 27, Haziran 1979), Konur Ertop / Ka-

Nurullah Can

ğıt Yokluğunda Şiir Kitapları (Günaydın, 11.11.1979), Memleket Çocukları (Varlık, Haziran 1992), Mehmed Kemal / Çocuklar İçin (Cumhuriyet, 26.8.1992), Gülsüm Akyüz / Memleket Çocukları (Kitap Gazetesi, 1.10.1992), Muzaffer Uyguner / Şiirsel Kadınlar... (Cumhuriyet Kitap, 30.9.1993), Hasan Akarsu (Türk Dili Dergisi, Temmuz-Ağustos 2003), Filiz Oskay / Söyleşi (Kıyı, Eylül 1994), Esma Erdok / Söyleşi (Cumhuriyet Kitap, 4.7.1993), Kemal Eker / Söyleşi (Pusula, Mayıs 1996), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), söyleşi (Kuzey Yıldızı, Ağustos-Eylül 2002), Hasan Akarsu / Şiirler Değdi Sevdaya (2000), Hasan Akarsu / Şiir-Den / İzler (2004), Nilgün Polat / Söyleşi (Şair Çıkmazı, Haziran 2004).

CAN, Saffet

Gazeteci-yazar. 1953, Zonguldak doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Zonguldak'ta, yükseköğrenimini, Ankara Eğitim Enstitüsünde yaptı. Okuldan mezun olduğu yıl Zonguldak'ın Çatalağzı beldesinde öğretmenliğe başladı (1979). 12 Eylül olaylarında Gölcük davasından yargılanarak sekiz yıl hapse mahkum oldu (1982). Türk Ceza Kanunundan 141, 142, 163. maddelerin kaldırılmasının ardından öğretmenlik mesleğine döndü.

İlk yazıları, yerel *Uyanış* gazetesinde yayımlandı. Daha sonra *Demokrat* ve *Yürüyüş* gazetelerinde araştırma yazıları çıktı. On beş günde bir yayımlanan *Susma* adlı gazetenin teknik sorumluluğunu yürüttü.

ESERLERİ:

Kitabın Var mı Özgürlük (belgesel anı, 1993), *Emin Dayı – Zonguldak'ta İlk Grev ve Toplu Sözleşme* (1995).

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

CAN, Şefik

Edebiyat araştırmacısı. 1326 (1910), Terbicik köyü / Erzurum doğumlu. İlkokulu Yıldızeli'nde bitirdi. Daha çocuk yaşta iken babasından Arapça ve Farsça öğrendi. Kuleli Askeri Lisesini 1929'da, Harp Okulunu da 1931 yılında bitirdi. Sonra Millî

Şefik Can

Savunma Bakanlığının izni ile, İstanbul Üniversitesinde sınava girerek öğretmenlik sertifikasını aldı. 1935 yılında Kuleli Askeri Lisesinde Tâhirü'l-Mevlevî'nin (Tahir Olgun) yanında stajını tamamlayarak öğretmenliğe başladı. 1965'te emekli oluncaya kadar çeşitli askerî okullar ile sivil kolej ve liselerde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Mevlânâ'dan çevirileri ve mesnevihanlık çalışmalarıyla 2001 yılında Türkiye Yazarlar Birliği Üstün Hizmet Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Mevlana, Hayatı-Şahsiyeti-Fikirleri (1995), *Konularına Göre Açıklamalı Mesnevi Tercümesi* (1999), *Divan-ı Kebir - Seçmeler* (4 cilt, 2000), *Cevahir-i Mesneviye* (2 cilt, 2001).

CAN, Şiar

Şair ve yazar, müzisyen. 1957 doğumlu. İlköğrenimini Kars'ta, orta ve lise öğrenimini ise Ağrı'da tamamladı. 1975 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümüne girdi. Eğitim Fakültesi Edebiyat Bölümünü bitiremeden ayrıldı. Öğrencilik yıllarında yazdığı şiir ve öyküleri çeşitli dergilerde yayımlandı. Küçük yaşlardan itibaren müzik ve sanatın diğer dallarıyla ilgilenmeye başladı. Şiirleri birçok sanatçı tarafından bestelendi. Akademik çalışmalarını Almanya'da sürdürdü. Eserlerinde sevgi, paylaşım ve felsefi konuları işledi. Türkiye'de ve Avrupa'nın birçok ülkesinde kültür ve sanat kurumlarının kurucuları arasında yer aldı, üyeliklerinde bulundu. 1997 yılında *İnsanlık* adlı bir müzik albümü çıkardı. Daha sonra *Halaya Kalkın, Dünyalı* adlı müzik-şiir cdleri, 2001 yılında *Söyle Gülüm-Yolunda Köğrü Olsam* adlı müzik albümü yayınlandı. Bir süre Şah Turna Kültür ve Sanat Merkezi yöneticiliğinin yanı sıra çeşitli sosyal kuruluşlarda müzik ve edebiyat alanlarında dersler verdi. Şiir, öykü ve çeşitli konulardaki makalelerinden oluşan *Şakıyan Turna Şahturna* (1993-98) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CAN, Yakup

Halk ozanı (D. 1915, Çamlıyamaç köyü / Tortum / Erzurum - Ö. 30 Ocak 1983). Ümmanî Can, Dertli Can, Can Ümmanî mahlaslarını kullandı. Çocukluğunda çiftçilik işlerinde babasıyla çalıştı. Askerliğini Sarıkamış ve Hasankale'de yaptı. Sarıkamış'ta Âşık İzhârî ile karşılaşıp atıştı. Saz çalan kardeşi Şevki Can ile birlikte Erzurum, Kars, Ağrı, Van, Bitlis ve Muş'u gezdi. Konya Âşıklar Bayramına katıldı, yarışmalarda ödüller kazandı. Hakkında, içinde şiirlerinin de yer aldığı, *Halk Şairimiz Aşık Ümmanî Can* (1968) adıyla yayımlanmış bir kitap vardır.

HAKKINDA: Müjgân Cunbur / Başakların Sesi (1968), Tahir Kutsi Makal / Türk Halk Şiiri (1986), M. Zeki. Kurnuç / Erzurum ve Türk Müsikisi (2005).

CAN, Yılmaz

İlâhiyatçı. 1 Şubat 1959, Halkalı köyü / Keşap / Giresun doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini köyünde, lise öğrenimini Giresun'da tamamladı. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1983) mezunu. 1984 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Türk-İslâm Sanatları Tarihi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 1991 yılında "*İslâm Şehirlerinin Fiziki Yapısı*" konulu tez çalışmasıyla doktorasını tamamladı. 1992 yılında aynı anabilim dalında yardımcı doçentliğe, 1998'de doçentliğe atandı. Aynı fakültede öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Yılmaz Can

Makalelerini, 1992 yılından itibaren *OMÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi ile Diyanet İlmi Dergi*'de yayımladı. 1998'de İstanbul'da düzenlenen "Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu"na "*İslâmın İlk Yıllarında Mezarlıklar ve İslâm Şehri*" başlıklı bir bildiri sundu.

ESERLERİ:

İslâm Şehirlerinin Fiziki Yapısı (1995), *İslâmın Kutsal Mabetleri / Kâbe, Mescidü'l-Haram ve Mescidü'n Nebi* (1995), *Kur'an'ın Penceresinden Vahiy-Arkeoloji ve Sanat İlişkisi Üzerine Bir Deneme* (1996), *Samsun Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler* (1998), *Ana Hatlarıyla Türk İslam Sanatları ve Estetiği* (Recep Gün ile, 2005).

HAKKINDA: Ali Kayıkçı, Mahalleden Bölgeye (c.1, 2000).

CANALİOĞLU, Mehmet Volkan

Araştırmacı-yazar. 1 Mayıs 1950, Trabzon doğumlu. 1968'de Trabzon Lisesini, 1971'de Fatih Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilimler Bölümünü bitir-

di. 1992 yılında Anadolu Üniversitesi Coğrafya Bölümünde lisans tamamladı. 1972-85 yılları arasında ülkenin çeşitli il ve ilçelerinde öğretmenlik ve idarecilik yaptı. 1985'te Trabzon Kültür ve Turizm müdürlüğüne atandı. 1989'da Kültür ve Turizm Bakanlığının ayrılması üzerine görevine Turizm müdürü olarak devam etti. Eserlerinde Trabzon yöresi üzerinde yoğunlaştı.

ESERLERİ:

Yayla Turizmi (2000), *Gelenek ve Görenekleriyle Trabzon* (*Trabzon Gelenek ve Görenekleri* adlı eserinin genişletilmiş baskısı, 2001).

İbrahim Canan

CANAN, İbrahim

Hadis bilimi araştırmacısı. 1 Ocak 1940, Küçük Karapınar köyü / Ermenek / Konya doğumlu. Sarıveliler Köyü İlkokulu, Konya Erkek Lisesi (1958), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1962) mezunu. Kayseri ve Akşehir'deki orta dereceli okullarda öğretmenlik (1962-67) yaptıktan sonra gittiği Paris Sorbonne Üniversitesinde "*Hz. Peygamberin Tebliğ Metodları*" adlı teziyle doktora çalışmasını tamamladı (1967-72). Dönüşünde Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesinde Hadis asistanı olarak başladığı öğretim üyeliği görevini aynı üniversiteye bağlı olarak kurulan İlâhiyat Fakültesinde sürdürdü (1973-93). 1978 yılında doçent, 1989 yılında profesör oldu. Urfa Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dekanlığı (1993-96), Baku Kafkas Üniversitesi Rektörlüğü (1996-97) görevlerinde bulundu. 1997 yılında Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden İlâhiyat Meslek Yüksekokuluna naklen atandı. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde Hadis Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Makalelerini fakülte dergilerinin yanı sıra *Diyanet*, *Hakses*, *İslâm*, *İslam Medeniyeti*, *Zafer*, *Sur*, *İcmal*, *Kadın ve Aile*, *Altınoluk*, *Okul* gibi dergilerde yayımladı. *Resulullah'a göre*

İBRAHİM CANAN

NETİCE

Yakın zamanlarda Batı'da zuhûr edip dilimize geçmiş içtimâiyatla alâkalı bir kısım tâbirleri değerlendirirken çok titiz davranmamız gerekmektedir. Zira, bu tâbirler muhteva kazanırken tarihî gelişimi ve değer ölçüleri bizden çok ayrı olan bir dünyanın mânevî atmosferinden derin izler almışlardır. Bu tâbirlerin Batılı muhtevâsı ile almarak bir kısım hüküm ve değerlendirmelerde esas ve ölçü yapılması bizleri, Kur'ân-ı Kerîm'in "Allah'ın kelâmını değiştirenler, tahrîf edenler" tehdidine hedef olacak derecede ciddî hatalara sevkedecektir.

Nitekim gördük ki, insanları ve cemiyetleri medenî-gayr-i medenî diye bir taksime tâbi tutmak, İslâm açısından mümkün değildir. Yine gördük ki, medenî kelimesine Batı'nın verdiği muhteva ile bizim kazandırmamız gereken muhteva çok farklıdır.

Kültür kelimesi de öyle.

Batılılar tarafından bile, bazıları birbirine laban tabana zıt pek çok târifleri yapılmış olan bu tâbirlerle ifâde edilmek istenen ana prensipler ve esâs maksadlar, İslâm dînince başka kelimelerle ifâde edilmiştir. Dîn, Sünnet, Örf vs. gibi.

İslâm cemiyetinin medenî iskeletini «imân» esâslarıyla kuran İslâmiyet, kültüre tekâbül eden "sünnet"le de bu iskeleti tamamlar ve binasını tezyin eder.

İslâm medeniyet sarayının mükemmel olması için kültürel bütünlük şarttır. Bu da müslüman bir cemiyette içtimâî değer ve tezâhürlerin «sünnet» kelimesinde ifâdesini bulan bir kısım normlara uygun olmasını gerektirmektedir. Bu uygunluğun yokluğu bid'atle ifâde edilmiştir. Bu da, günümüz sosyologlarınca "bir medeniyetin tedennî ve inkırâz alâmetleri olarak değerlendirilen "kültürel tezadlar"a tekaabül etmektedir.

Araştırmamızla tesbit ettiğimiz bir diğer mes'ele İslâm'ın ilim ve tekniğe bakışıdır. İslâm'da ilim için "faydalı" "faydasız" ayırımı yapılır, milliyet yâni "yabancı kültürün parçası olma" vasfı verilmez. Bu sebeple faydalı görülen her ilme, kaybedilen bir malı yeniden buluyormuşcasına nerede bulunursa sâhip çıkılması, Çin'de bile olsa alınması emredilir.

Tekniğe gelince, her bir teknik unsur, fitrî ihtiyaçlarımıza cevap verdiği ölçüde makbûldür. Ancak, beşer mâmulü olması hasebiyle her bir teknikte onu imâl eden cemiyetin kültürel değerlerini de temsil etme vak'ası mevzûbahs olabilir. Bu durumda o teknikten bu kültürel vasıf izâle edilerek istifâde edilmelidir. Kültürel vasfı izâle edilemeyen bir eşya, İslâm açısından «teknik» değildir, kendi kültürel değerine zıt bir "bid'at"tır. Bir başka ifâde ile "fitrî ihtiyâçlarımıza" tekaabül etmeyen, kendisinden vazgeçilebilen bir fazlalıktır. Bunun alınması kültürel bütünlüğe bir darbe, bünyede bir çatlamadır.

Allah nazarında en faziletli, en değerli olmayı "kuvvetli olma" şartına bağlayan İslâm, "kuvvet"i "atmak"la tarif ederek, her devirde "atma" da üstünlüğü sağlayacak imkânlara sâhip olmayı emretmiş olmaktadır.

Teknigin yerli olmasında ısrar eden İslâmiyet, üretimi yapılan her şeyde yabancı tekniğe yer vermemeyi prensip yapmak sûretiyle yerli üretimin korunmasını tavsiye etmektedir.

Günümüz sosyoloji ilminin mütalaları (verileri) da gösteriyor ki, müslümanları gerçek bir medenî terakkiye götürecek yol tekür ve o da kendi kültürel değerlerine sadâkatten geçmektedir. Önce, hâl-i hâzırda içinde bocaladığı değerler keşmekeşinden kurtulmak zorundadır. Bu da hâriçten giren ve bugünün ifâdesiyle kafasındaki tezadları oluşturan yabancı kültür unsurlarını "bid'at"ları kendi mânevî değerler hamulesinden ayıklamaya bağlıdır.

Nitekim, Sünnet'in İslâm cemiyetine getirmiş olduğu, yukarıda tasvirini yaptığımız rûh, sünnete uymada son derece hassâs ve ihtiras sâhibi olan ilk devre müslümanlarını kısa zamanda komşu medeniyetlerin geliştirmiş bulunduğu eski teknikleri aynen benimseyip daha da geliştirmeye ve sür'atle terakki ederek eski dünyayı kısa zamanda fethetmeye sevk etmiştir.

Târih tekerrür ettiğine göre, geçmişte bir kere olan, gelecekte de olacak demektir. "Sünnet"e uyduğumuz takdirde yarının tekniğinde öne geçebiliriz.

(*Peygamberimizin Hadislerinde Medeniyet*, 1984)

Okul ve Ailede Çocuk Terbiyesi adlı eseriyle 1979'da Türkiye Millî Kültür Vakfı Ödülünü aldı.

"İbrahim Bey, şimdiye kadar te'lif ettiği her eserinde, Müslümanlığın ve Müslümanların can alıcı hasımlarında tedirginlik, inanmış sinelerde de inşiraha vesile olmuştur." (M. Fethullah Gülen)

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Resulullah'a Göre Okul ve Ailede Çocuk Terbiyesi* (1978), *Seminer ve Tez Rehberi* (1979), *Oturanlar Açısından Atatürk Üniversitesi Lojmanları veya Taklitçiliğimizin Muhasebesi* (1979), *İslâmda Temel Eğitim Esasları* (1980), *Hz. Peygamber'in Sünnetinde Terbiye* (1980), *İslâm'da Çocuk Hakları* (1980), *Sulh Çizgisi* (1980), *Tebliğ Terbiye ve Siyasi Taktik Açılarından Hicret* (1981), *İslâm Işığında Anarşi: Sebepler Tedbirler Çareler* (1981), *Kur'an ve Hadise Göre Fitne ve Anarşi* (1982), *Kur'an'da Çocuk* (1984), *Hz. Peygamber'in Hadislerinde Medeniyet Kültür ve Teknik* (1984), *İslâmda Zaman Tanzimi* (1984), *Hz. Peygamber'in Okuma-Yazma Seferberliği ve Öğretim Siyaseti* (1985), *İslâm'da Çevre Sağlığı* (1986), *İslâm Aleminin Ana Meselelerine Bediüzzaman'dan Çözümler* (1994), *Aile Reisi ve Baba Olarak Hz. Peygamber* (1994), *Hz. Peygamber'in Sünnetinde Tıb* (1995), *Sahabe Dünyası* (1996), *İslâm Davetçisinin El Kitabı* (1996), *Hz. Peygamberimizin Tebliğ Metodları 1* (1998), *Hadis Usulü ve Tarihi* (1998), *Hz. İbrahim'den Mesaj* (1998), *Peygamberimizin Yanılması Meselesi* (1999), *Alevilik Sünnilik Meselesi* (2002), *Krizin Sabahı* (2002), *Peygamberimizin Tebliğ Metodları 2* (2002), *Çocuk Terbiyesi* (2002), *Hz İbrahim'den Mesajlar* (2004).

ÇEVİRİ: *Tarihçi Açısından Din* (Arnold Toynbee'den, 1978), *Yeni Usul-i Hadis* (Zafer Ahmed et-Tehanevi'den, 1982), *Ahkâmu's Sığar / İslâm Hukukunda Çocukla İlgili Hükümler* (Üşturşeni'den, 1984), *Kütüb-i Sitte Muhtasarı Şerhi 1-5* (1988), *Makine ve Çarkları* (Michelle Heller'den, 1998).

HAKKINDA: M. Fethullah / Takriz (İslâm Aleminin Ana Meselelerine Bediüzzaman'dan Çözümler, 1994), Ahmet Yüter / Prof. Dr. İbrahim Canan: "Çevre Allah'ın İnsanlara Bir Emanetidir." (Sur dergisi, Nisan 2003).

CANAT, Hasan Nail

Şair, oyun yazarı, aktör (D. 1944, Kayseri – Ö. 21 Ekim 2004, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de yaptı. Mahallî gazetelerde yazı ve şiirler yayımlayıp ilk şiir kitabını çıkardıktan sonra tiyatro çalışmalarına yöneldi. Kurduğu tiyatrolarla Anadolu'yu dolaştı. Hilal Tiyatrosunu kurup kendi yazdığı *Moskof Sehpası, Dilsiz Şeytan* ve *Günahkâr Baba* oyunlarını yönetti, kendisi de bu oyunlarda oyuncu olarak görev aldı.

1980'den sonra bir yandan da romanlar yayımlayan Canat, tiyatroyu bırakmadı. Önce Gece Oyuncuları topluluğunu kurdu. Daha sonra bu topluluktan ayrılarak Ulvi Alacakaptan ile Birlik Sanat'ın kuruculları arasında yer aldı. Daha sonra bağımsız çalıştı; sinema ve TV filmleri ile TV dizilerinde oyunculuk yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yalnızlar Rıhtımı* (1967).

OYUN: *Moskof Sehpası* (1972), *Günahkâr Baba* (1974), *Dilsiz Şeytan* (1982).

Hasan Nail Canat

ROMAN: *Bir Küçük Osmancık Vardı, Nur Dağındaki Çocuk, Yaralı Serçe, Günahkâr Baba, Yasemin, Bir Avuç Ateş.*

HAKKINDA: Zaman gazetesi (22.10.2004).

CANATAN, Erman

Oyun yazarı. 29 Kasım 1947, Kırşehir doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü (1974) mezunu. Aynı bölümde yüksek lisans öğrenimi yaptı. Hacettepe Üniversitesi Müzik ve Güzel Sanatlar Enstitüsü Tiyatro Dalında tiyatro sanatı uzmanı olarak (1974-83) görev aldı. İlk oyunu *Dağların Türküsü*, "Keklik" adıyla burada sahnelendi. 1983 yılında Devlet Tiyatrolarına dramaturg olarak girdi.

Profesyonel sahnede sergilenen ilk oyunu "Batakhane Güzeli"dir. TOBAV'ın açtığı oyun yarışmasında da ödül alan *Batakhane Güzeli*, daha sonra İzmir Devlet Tiyatrosu ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devlet Tiyatrosu başta olmak üzere, Zonguldak, Samsun, İstanbul, Düzce, Kayseri'de profesyonel ve yarı profesyonel olarak sahneye konuldu. Üniversitede bulunduğu yıllar ve sonraları reji çalışmaları da yapan Canatan, *Türk Dili, Sanat Rehberi, Adam Sanat* gibi çeşitli dergilere tiyatro yazıları yazdı. *Dağların Türküsü* ile Çankaya Belediyesi Gençlik Oyun Ödülü aldı.

"Bireyin yalnızlığının, dış dünya ile uyumsuzluğunun, kendisini çevreleyen koşullar karşısındaki edimsizliğinin, bir bakıma ediminin, insan doğasına egemen değer yargılarına karşı, çağdaş olma yolundaki kadının özgürlüğe, bağımsızlığına adım atışının, sesizce başkaldırışının, bu bağlamda bir geçiş döneminin oyunu Evin Kadınları." (Evin Kadınları, kapak)

ESERLERİ (Oyun):

Evin Kadınları (1995), *Dünyanın Düzeni* (oyn.), *Beş Hikâye* (oyn.), *Çukur* (oyn.), *Pirinçler Yeşerecek* (oyn.), *Kral Oidipus* (oyn.), *Savaş Oyunu* (oyn.), *Dağların Türküsü* (*Keklik* adıyla oyn.), *Batakhane Güzeli.*

HAKKINDA: Erman Canatan / Evin Kadınları (1995).

CANATAN, Kadir

Araştırmacı-yazar. 1 Nisan 1960, Mikail köyü / Hacıbektaş / Nevşehir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Türkiye'de tamamladı (1976). Hollanda'da Sosyal Hizmetler (1989), Kültürel antropoloji ve sosyoloji (1993) alanlarında yükseköğrenim gördü. Master tezi: *"Türkiye'de Kentleşme ve Gecekondulaşma."* 1979' dan itibaren yerleştiği Hollanda'nın Rotterdam kentinde, Türkler İçin Danışma Kurulu, Hollanda Müslüman Yayın Vakfı, Hollanda İslâm Yaşlılar Sendikası adlı kuruluşlarda çalıştı. Kültürel kimlik sorunlarına eğildiği çalışmalarıyla özelliklc Avrupa'daki Müslümanların kültür hayatına önemli katkılarda bulundu.

Yazılarını *Türkiye'de Kitap Dergisi* (1989-92), *Dış Politika* (1989-90), *Nehir* (1994-95), *Bilgi ve Hikmet* (1993-95), *Hollanda'da Söz Hakkı* (1989-95) adlı dergilerde yayımladı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

Göçmenlerin Kimlik Arayışı (1990), *Üçüncü Dünya ve Çevre* (çeviri, 1990), *Entegrasyon Politikası* (1993), *Bir Değişim Süreci Olarak Modernleşme* (1995), *Avrupa'da Müslüman Azınlık-*

Kadir Canatan

lar (1996), *Nisandan İnsana* (2005), *Kur'an'da Hz. Peygamberimize Sorulan 13 Soru* (2005).

CANATAN, Yaşar

Tarihçi. 1950, Şereflikoçhisar / Ankara doğumlu. 1977 yılında Bağdat Üniversitesi Edebiyat Fakültesinden mezun oldu. 1988'de yüksek lisans, 1993'te doktora çalışmasını tamamladı. Yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları sırasında Atatürk döneminde yapılan anlaşmaları inceledi ve özellikle de Atatürk döneminde yürütülen Türk dış politikalarıyla ilgilendi. Daha sonraki çalışmalarında ise genel ve yakın dönem tarihimiz üzerinde durdu. Sahası ile ilgili çalışmaları *Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yeni Forum* adlı dergilerde yayımlandı. Niğde Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

ESERLERİ:

Türk-Irak Münasebetleri: 1932-1959 (1995), *Yakın Dönem Türk-Arap Siyasi Antlaşmaları* (2 c, 1995-1997), *Türk-Irak Münasebetleri 1926-1958* (1997).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CANBABA, Ahmet

Şair. 10 Mart 1941, Kalecik / Ankara doğumlu. İlk ve ortaokulu Ankara'da okudu. Ankara 2. Erkek Sanat Enstitüsü (1960) mezunu. Konstrüktör ressam olarak 1962'den itibaren Etibank, DSİ ve GÜRİŞ'te çalışarak 1983'te emekli oldu. Emekli olduktan sonra da bir süre İstanbul'da kaldı. Birçok gazetede kültür ve sanat sayfaları düzenledi. Ankara'da İnsan ve Kültür Ocağı senel sekreteri olarak çalışmalarını sürdürüyor.

Şiirle ilk tanışması öğretmenlik yıllarına rastlar. İlk şiiri *Ajanstürk Antolojisi*'nde (1963), sonraki ürünleri *Yeşil Kalecik, Gürpınar, Çağdaş, Erciyes, Öğretmen, Yalaka* gibi gazete ve dergilerde yer aldı. ANASAM, MESAM üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Antalya Sarhoş Dünya (1967), *Yeşilin Gözyaşları* (1989).

HAKKINDA: Kerim Özbekler (Şafak gazetesi, 5.10.1999), İsa Kayacan (Önder gazetesi, 27.8.1999), İsmail Kara (Yenigün gazetesi, 12.9.1999), Ozan Naçari Baba/ Şairler ve Ozanlar Antolojisi (2002), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003).

CANBEK, Ahmet

Yazar. (D. 1903, Nalçik / Kabardday Balkar Cumhuriyeti - Ö. 1978). Kafkasya'da Sovyet iktidarının kurulması üzerine 1920'de Türkiye'ye iltica etti. Daha sonra Bulgaristan'a giderek liseyi Şumnu'da (1925) bitirdi. Çekoslovakya'da yaşadı. Polonya hükümetinin Kafkasyalı mültecilere tanıdığı kolaylıklardan yararlanarak Varşova'da Ticaret Akademisini bitirdi. Orada Ziraat Bankasında çalışırken Kafkas mülteci örgütleri ve onların yayın organlarında görev aldı, yazılar yazdı. II. Dünya Savaşı başlayınca İstanbul'a gelerek T.C. vatandaşı (1940) oldu. Polonya'daki Kafkas siyasi göçmenleri tarafından yayımlanan *Gortsı Kavkaza* (Kafkasya Dağlıları, 1930), *Severnıy Kavkaz* (Şimali Kafkasya, 1934), *Put Svobaba* (Hürriyet Yolu, 1934), *Borba* (Savaş, 1936), *Naşa Tsel* (Bizim Dilek, 1936), *Budusşeyee* (Gelecek 1936), *Natsionalnaya Mısl* (Milli Fikir, 1937), *Vpered* (İleri, 1937), *Naş Kray* (Ülkemiz, 1937), *Prizıv* (Çağırış, 1938) gibi Rusça-Türkçe dergilerde yazarlık ve yöneticilik yaptı. Yazıları *Kuzey Kafkasya* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Kafkasya'nın Ticaret Tarihi (1978), *Kuzey Kafkasya Trajedisi* (1994).

Ayrıca, ölümünden sonra basılan iki eseri vardır.

HAKKINDA: Sefer E. Berzeg / Kafkas Diasporası'nda Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü (1995), TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CANBERK, Eray

Şair ve yazar. 14 Kasım 1940, İstanbul doğumlu. Tam adı Mehmet Eray Canberk. Akay Tekhan, Aydın Ergü, Gülsüm Talay, Güngör Songür, Işık Horasanlı, Mehmet Eray, Mehmet Tuncay adlarını da kullandı. Haydarpaşa Lisesi (1958), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (Yüksek Öğretmen Okulu) Fransız Filolojisi (1964) mezunu. 1964-68 arasında serbest çevirmenlik yaptı. Bir süre ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra yayımcılığa başladı. 1968-69 May Yayınlarında yayın yönetmenliği, 1969-75 arasında Safaköy, Sakarya Cevizli ilkokullarında öğretmenlik, 1976-82 arasında yayıncılık, 1982-88 arasında Habora Kitabevi, May Yayınları, *Hürriyet* gazetesi, Gözlem Yayınları, Yılgör Basın Yayın Dağıtım, Arkadaş Makine Kimya, Grolicr, Ar Basın Yayında çevirmen yazarlık, sözlük ve ansiklopedi madde yazarlığı yaptı. Afşar Timuçin'le kurduğu Kavram Yayınevi'ni yönetti. Çeşitli genel kültür ve edebiyat ansiklopedilerinde biyografisi yer aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Eray Canberk

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kuytu Sularda* (1969, yeni şiirleriyle 1979), *Yüreğin Burkulduğu Zaman* (1983), *Eskimiş Yalnızlığa*

ERAY CANBERK

DIŞTA KALMAK

yine başlıyor ürkek ve uzak
ilk sıcaklarla daha şimdiden yorgunca
ne elleri ne kimseler böylesine çaresiz
denkleştirmek mi ama neleri

bu çocuk kavgaların adamı değil
belli etmeden renk vermeden dirense bile
varoldukça sarsılmıyorsa düşmüyorsa güç
ve ağzı kan gibi bir karanfil
belki de karanfil gibi bir kan dudaklarında

sonra yalnız bırakıp herkes bir yana kaçamak
üstelik şüpheli iğrenç saygısız
sana ne kimsin ki

sığınmak bir kadına bile acıma gibi
yollara düşse mi düşmese mi
ardından yuh gibi bir kalabalık kaygısız
dön geri ve taşlara vur kendini

(toplu şiirleri, 1992), *Ebrular* (1997), *Kuytu Sularda Zaman* (seçme şiirler, 2006).

DENEME-ELEŞTİRİ-ANTOLOJİ: *Şiir ve Şair Üzerine Aykırı Düşünceler* (1992).

DERLEME: *Çağdaş Vietnam Şiiri* (1967), *Sevda Türküleri* (1982), *Türk Yazınından Seçilmiş Yergi Şiirleri* (1993), *Dünya Aşk Şiirleri Antolojisi* (1994), *Yürek ki Paramparça* (C. Süreya'nın çeviri şiirleri, 1995), *Çağdaş Çin Şiiri* (1996), *Çağdaş Türk Edebiyatından 199 Şairden 199 Şiir* (M. Celâl ile, 1998), *Çağdaş Dünya Şiiri* (C. Çapan, E. Alova ile, 1998), *Nobelli Şairler Antolojisi* (2000).

ÇEVİRİ: *Şeytan ve Yüce Tanrı* (1964) - *Gizlilik* (J. P. Sartre'dan; daha sonra *Duvar ve Bir Şefin Çocukluğu* adlarıyla, 1967), *Şiirler* (Mao Çe Tung'dan, 1966), *Dört Yüz Darbe* (M. Mousey-F. Truffaut'dan, 1967), *Yaşlılık* (S. de Beauvoir'dan, O. Canberk ve M. A. Kayabel ile, 1970), *Pardayanlar* (M. Zévaco'dan, 1971), *Patrona Bir Paket Kadın* (A. Buchwald'dan, 1973), *Davulcular* (R. Zimnik'ten, 1975), *Bizim Sınıf* (1978) - *Oburiks ve Şirketi* (1997) (Goscinny'den), *Brahms'ı Sever misiniz?* (F. Sagan'dan, 1977), *Piç* (V. Leduc'ten, H. Demirhan ile, 1977), *Küçük Trampetçi* (A. Gaydar'den, 1978), *Geleceğin Hikâyeleri* (J. London'dan, 1981), *Yaşlı Adam ve Deniz* (E. Hemingway'den, 1981), *Seçme Şiirler* (A. Machado, A. Özer ve V. Başaran ile, 1994), *Büyük Sahtekârlar* (1994) - *Karşı Ansiklopedi* (Cavanna'dan), *Seni Öylesine Düşledim-Seçmeler* (R. Desnos'dan, 1994), *Seçmeler* (1995) - *Kesintisiz Şiir* (1997, P. Eluard'dan), *Honoré de Balzac* (1996) - *Hemingway-Leoparın Ölümü* (1996, J. Dufaux'dan), *Mozart ve Cazanova* (1996) - *Gauguin ve Van Gogh* (1996, D. Matena'dan), *Red'in Çocukluğu* (J. Léturgie'den, 1998), *Devenin Söylediği* (T. B. Jelloun'dan), *Japon Efsaneleri* (F. Challaye'den).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

CANBERK, Osman Nuri

Gülmece yazarı ve çevirmen (D. 1908, Üsküdar / İstanbul – Ö. 14 Aralık 1982). Nuri Can takma adını da kullandı. Bulgaristan'ın Şumnu kazasından göç etmiş bir ailenin oğludur. İlköğrenimini Üsküdar'da tamamladıktan sonra, Kuleli Askerî Lisesi orta ve lise bölümleri ile Harp Okulundan mezun olarak 1930'da topçu asteğmeni olarak orduya katıldı. Yurdun çeşitli bölgelerinde görev aldı. 1940-43 yılları arasında Tahran'da askerî ataşe yardımcılığı yaptı. 1949'da rütbesi binbaşı iken sağlık nedeniyle kıta hizmetinden ayrıldı ve Millî Savunma Bakanlığında danışman olarak çalışmasını sürdürdü. 1958 yılında emekli oldu, 1960'ta yeniden görev alarak Harp Akademilerinde Fransızca öğretmenliğine atandı. 1973 yılında emekli oldu.

1964'ten başlayarak yazıları *Papağan* ve *Pardon* dergilerinde yayımlandı. Özellikle Fransız gülmece yazarlarından çeviriler yaptı. *Papağan*'daki "1/3 Şundan, 2/3 Bundan" başlıklı köşesinde, altı yıl boyunca her hafta yayımlanan gülmece yazılarında Osman Canberk adını kullandı. *Papağan*'ın kapanması nedeniyle geçtiği *Pardon* dergisinde "Gariplikler İçinden" başlıklı fıkralarıyla göründü. Yazarın çeviri kitapları da bu yıllarda yayımlanmaya başladı. 1981'de inme indi, bir sene sonra yaşamını yitirdi.

ESERLERİ (Çeviri):

Treblinka Cehennemi (Vassili Grosman'dan, 1967), *Acele Koca Aranıyor* (Giovanni Guareschi'den, 1973), *Yalnız Kadın* (Jules Romains'den, 1973), *Kimine Şampanya Dokunur* (Alphone Allais'den, 1974), *Güneş Doğmayınca* (André Dahl'den, 1976), *Piç* (Violette Leduc'ten, Eray Canberk ve Hüseyin Demirhan'la birlikte 1977), *Geleceğin Hikâyeleri* (Jack London'dan, 1979), *Meydan Larousse* (Büyük Lügat ve Ansiklopedi'nin askerî maddeleri, 1964-1973).

Ayrıca 600'e yakın güldürü öykü çevirileri ve fıkraları vardır.

HAKKINDA: Yılmaz Çongar / Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız (1998).

CANBOLAT, Mehmet

Gazeteci-yazar. 1957, Tarsus / Mersin doğumlu. Yükseköğrenimini işletme dalında yaptı. 1975-79 yılları arasında *Cumhuriyet* ve *Dünya* gazetelerinin Tarsus bölge muhabiri olarak çalıştı. 1980 yılında Almanya'ya gitti. Erlangen Nürnberg Üniversitesinde, Çukurova örneğinden hareketle, *Türkiye'de İç Göçler* konulu bir araştırma yaptı. 1983-88 yılları arasında *Milliyet*, 1989-91 yılları arasında *Günaydın* gazetesinde "yönetici-gazeteci" olarak çalıştı. 1992 yılından sonra kendine ait bir basınyayın bürosunda çalışmasını sürdürerek, TRT radyo ve televizyonlarına Almanya'dan **toplumsal** haberler ve gözlemler aktardı. Batı Alman radyoları WDR bünyesinde Köln Radyosu Türkçe yayınlarında da programlar hazırladı. Hessen eyaleti için 1993 yılından itibaren, *Toplum* adlı aylık bir haber gazetesi çıkardı. Türkiye'de ve Almanya'da çıkan antolojilerde Türkçe ve Almanca olarak yazdığı öykü ve araştırmaları yayımlandı.

Mehmet Canbolat

ESERLERİ:

Yunus-Yitik Bir İnsanın Ruh Halleri (iki dilde öyküler), *Vatan Haini Niyazi* (Türkçe öyküler).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CANBULAT, Cevdet

Araştırmacı-yazar. Düzce Lisesinde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı (1949-67). Yazıları; *Erciyes, Türk Folklor Araştırmaları, İlköğretim, Varlık, Yeşilay, Eğitim, Ormancı, Av, İş, Düşünce, Çele* ve *Yanka* dergilerinde yayımlandı. Halk edebiyatı araştırmaları yaptı. Çönkleri inceledi. Araştırmaları esnasında karşılaştığı bir ilâhiden etkilenerek peşine düştü. Hilmi mahlaslı şairin şiirlerini bir araya getirerek yayımladı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Kore'de Mehmetçik* (1951-52), *Naili'den Şiirler* (1952), *Dörtdivanlı Hilmi Hayatı ve Şiirleri* (1963).

DENEME: *Günlük- Denemeler* (1961).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CANDA, M. Şerafettin

Hekim-yazar. 10 Eylül 1944, Antakya / Hatay doğumlu. Reyhanlı Oğuzhan İlkokulu (1956), Reyhanlı Ortaokulu (1960), Antakya Lisesi (1963), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Kimya Bölümü ve Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi (1972) mezunu. Patoloji uzmanlığı yaptı. Ege, Atatürk, Cumhuriyet, Dokuz Eylül üniversitelerinin tıp fakültelerinde Patoloji Anabilim Dalında çalıştı. Ege Patoloji Derneği kurucusu, İzmir Onkoloji Hastanesi ve Ekopatoloji Derneği kurucu başkanı, Sivas Kanser Savaş Derneği (kurucu başkanı), Cumhuriyet Üniversitesi Vakfı (kurucu ikinci başkanı), BİLSES Vakfı (kurucu, yönetim kurulu) ve Türk Dil Kurumu üyesidir. Deneme ve derlemeleri dışında tıp alanında eserleri vardır.

M. Şerafeddin Canda

ESERLERİ:

DENEME-ARAŞTIRMA-GEZİ: *Sarayova'95* (17-26 Ağustos 1995), *İnsan Onurunun Zulmün Karşısında Direniş Destanı* (1997), *2000 Yılına Doğru YÖK ve Üniversitelerimiz* (1997).

DERLEME: *Antakya Halk Sözleri: Sözcükler, Deyimler, Atasözleri, Deyişler, Öyküler* (1997), *Antakya Halk Türküleri* (2003).

Abdülcelil Candan

CANDAN, Abdülcelil

Tefsirci. Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1982) mezunu. Yüksek lisans (1995) ve doktorasını (1997) Harran Üniversitesinde tamamladı. *"Kelami Problem Olarak Taklid"* başlıklı yüksek lisans tezi ile *"Kur'an'da Hak Batıl Mücadelesi"* başlıklı doktora tezini hazırladı. Yüzüncü Yıl Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *İslâm Tarihinde Mezhep Çatışmaları ve Taklid* (1998), *Kur'an'da Hak Batıl Mücadelesi* (2002), *Kur'an'ı Okurken Zihne Takılanlar - Müşkilü'l-Kur'an* (2004), *Müslüman ve Mezhep* (2004), *Ulemanın Gücü* (2. bas., 2004), *Kur'an Tefsirinde Sapma ve Nedenleri* (2. bsk., 2005).

CANDAN, Ergun

Araştırmacı-yazar,çevirmen. 1961, İstanbul doğumlu. 1980 yılından sonra Türkiye Metapsişik Tetkikler ve İlmi Araştırmalar Derneğinde Ezoterik ve metapsişik kültürle tanıştı. 1993 yılının sonuna kadar bu konuda çok sayıda konferans verdi. *Ruh ve Madde* dergisinde makaleler yayımladı. 1994'te dernekten ayrılarak, bir grup arkadaşıyla birlikte araştırmalarını bağımsız olarak sürdürmeye başladı. 1994-96 yılları arasında Radyo Kulüp'te (Radyo D) 'Sınır Ötesi' adıyla bir program hazırladı ve sundu. 1995'te *Dost* gazetesinde yazı dizileri hazırladı. 1996 yılında programını bir süre de Kanal D'de sürdürdü. Aynı yıl ekibiyle birlikte *Posta* gazetesinin eki olarak "Gizemler Dünyası" adıyla gazete çıkardı. 1998 yılında kendi yayınevini kurdu. Çalışmalarına bu yayınevinin araştırma ekibiyle birlikte devam etti.

ESERLERİ:

Gizli Sırlar Öğretisi (2. bas. 1998), *Bilinmeyen Yönleri ve Sırlarıyla Son Üç Peygamber 2000 Yıldır Saklanan "Sırlar Bilgisi* (1999), *Son Üç Peygamber - Bilinmeyen Yönleri ve Sırlarıyla* (4. bas. 1999), *Ruhsal Güçleri Geliştirme Teknikleri* (1999), *Yaşanmış Esrarengiz Olaylar - Şahitler ve Belgelerle* (Yasemin Candan ile, 2. bas. 1999), *Kıyamet Alametleri* (2000), *Türklerin Kültür Kökenleri* (2002), *Antik Mısır Sırları* (2005).

ÇEVİRİ: *Maya Kehanetleri / 2012 ve Ötesi* (Adrian G. Gilbert, Maurice M Cotterell'den Sunuş: Ergun Candan, çev.: Özge Akbulut, 2001), *Maya Kehanetleri 2012 ve Ötesi* (Adrian G. Gilbert, Maurice M. Cotterell'den, 2001).

İbrahim Candan

CANDAN, İbrahim

Şair. 15 Mart 1962, İnebeyli / Şereflikoçhisar / Ankara doğumlu. Şereflikoçhisar Cumhuriyet İlkokulu, Şereflikoçhisar Ortaokulu, Aksaray Devlet Üretme Çiftliği - Ziraat Okulu, Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi (1996) mezunu. Maliye, İmar ve İskan Bakanlıklarında çeşitli kademelerde yöneticilik görevlerinde bulundu. 2003 yılından itibaren Maliye Bakanlığında APK Uzmanı olarak çalışmalarını sürdürdü.

İlk yazı ve şiirleri 1985'te *Hisar* gazetesinde, daha sonra da çeşitli yayın organlarında yer aldı. Edebiyatın yanı sıra halk müziği ve tekvando sporuyla ilgilendi. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şiirleriyle Dilden Dile Ozan İbrahim* (2000).

ARAŞTIRMA: *Seni Anlasaydık Bu Hale Gelmezdik* (2005).

HAKKINDA: Mevlût Uluğtekin / İbrahim Candan'ın Şiirleri (Yeni Düşünce, 2000), O Bir Sevda Yolcusu (Türkiye, 2.5.2002).

Mazhar Candan

CANDAN, Mazhar

Yazar. 1940, Erzurum doğumlu. İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültesi mezunu. Bitirdiği fakültede bir süre öğretim üyeliği yaptıktan sonra kimya mühendisi olarak serbest çalışmaya başladı. Deneme ve eleştirileri *Varlık, Sanat Emeği, Oluşum* gibi dergilerde yer aldı. Franz Kafka, Mallarmé ve St. John Perse'den çeviriler yaptı.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Korkunun Gözbebekleri* (1981), *Günceden* (1981), *Yeni Anlatı İzleğinde* (1986).

GÜNCE: *Günceden Eksiltmeler* (1981), *Geceden Kalan* (1986).

ŞİİR: *Varoluşun Külü* (1991).

ÇEVİRİ: *Şiir Üzerine Düşünceler* (Stephane Mallarmé'den, 1985).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

CANDAN, Rafhet

Şair. 18 Temmuz 1964, Midyat / Mardin doğumlu. İlk ve ortaokulu Midyat'ta bitirdi. Diyarbakır Cumhu-

Rafhet Candan

MAZHAR CANDAN

OYUNUN ADI NEYDİ?

Son perdenin provası için toplanmıştılar
nasıl da hüzünlüydü bütün oyuncular
gecelerce uykusuz kalmıştı kimi
kimileri sanki ağlamıştılar
kızarmış gözler, soluk dudaklar, sönük lambalar.

İşte sıram gelmişti
müzik susmuş, tüm sesler sönmüş;
uzak davullarda yavaş tokmaklar
boğuk kalp vuruşları gibi –yürüyordum-
ellerim arkamda bağlı
Romalı saçlarım hafif yağmurla ıslak,
başım gururla dimdik,
pırıl pırıl, katışıksız bir Hamlet;
ardımda, elinde baltası, bir cellat;
sevmiş, öldürmüş ve delirmiştim...

Bu provaya hiç gerek yoktu,
tüm replikler belleğimdeydi nasılsa
ama bir törendi sanki,
bir saygı gösterisi oyunun yazarına,
yada bana öyle gelmişti
peki yazarın adı neydi?..

Ya o genç kadın kimdi tavırçaları kendine bunca yakıştıran?
Hep ben olurdum
ötekilerden sahne çalıp
onun için öldüren
onun için deliren
dediklerine bakılırsa,
sopayla kovalanmadıysam şimdiye dek,
yazarın beni tutmasıydı nedeni,
ama hiç soramadım yazarın adı neydi?..

Sürüp gitmekte bu oyun;
hep değişse de oyuncular
sürüp giden bir benim
yoksa ben miydim bu oyunu yazan,
omuzbaşımda şiirime ezgiler dizen
düşsel kemancılarım gibi hani
peki kabulümdür bir oyunsa tüm yaşam;
geçtim yazarlıktan, oyunculuktan,
ama bu oyunun adı neydi?..

riyet Lisesi (1984) mezunu. İzmir'de ticaretle uğraşıyor. 1990'dan itibaren *Taşra* dergisinde (İzmir) yer alan şiirlerinin bir bölümünü *Bedensiz Bakışlarında Yaşadım* (2000) adlı kitabında topladı.

CANDAROĞLU İSMAİL BEY

İslâm bilgini (D. ? - Ö. 1479, Filibe). Candar (İsfendiyar) Oğulları Beyliğinin 10. hükümdarıdır. Babası II. Tâceddin İbrahim Bey'in ölümü üzerine 1443 yılında bey oldu. İlk zamanlar kardeşi Kızıl Ahmet Bey ile aralarında veraset meselesinden dolayı çıkan anlaşmazlık sona erdikten sonra kendini imar, bilim ve sanat işlerine verdi. Bu süre içinde birçok yerde cami, medrese, kütüphane, imâret, köprü, han ve hamam gibi eserler yaptırdı. Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon seferi hayatının dönüm noktası oldu. Kastamonu'nun elinden çıkacağını anlayan İsmail Bey, Sinop'a gidip kaleye kapandı. Fatih, Kastamonu'ya geldi ve burayı zaptetti (1461). İsmail Bey'in Sinop'a gittiğini öğrenen Fatih, Kastamonu'dan Sinop'a geldi. İsmail Bey, Sadrazam Mahmut Paşa ile yaptığı bir mülâkatta verilen teminat üzerine kaleyi barış yoluyla teslim etti (1461). Bunun üzerine Fatih de İsmail Bey'e Bursa Yenişehir ile İnegöl ve Yarhisar'ı dirlik olarak verdi. Oğlu Hasan Beyi de Bolu sancağının tımar sahibi yaptı.

Fatih, ilmî ve ahlâkî meziyetlerini bildiği İsmail Bey'e kardeş muamelesi yaptı. İsmail Bey, Sinop'tan Kastamonu'ya döndü. Oradan da Devrekâni'ye giderek ailesini yanına aldı. Veziri Şahinoğlu Şchâbettin Ağa ile birlikte Yenişehir'e gitti. Bir süre sonra kendisine Filibe sancağı verilerek orada oturmakla görevlendirdi. 1479 yılında Filibe'de öldü. Orada yaptırmış olduğu Bey Mescidi yanındaki türbeye gömüldü.

İsmail Bey, Candaroğulları hanedanının seçkin bir üyesidir. Fıkıha dair *Hulviyyât-Sultani* (veya Şâhi) adlı Türkçe bir eser yazmıştır. Bu eser, dili bakımından da önemli bir belge sayılır. Çevresindeki bilim adamlarına da Türkçe eserler telif ve tercüme ettirmiştir. Zamanında Kastamonu, Anadolu'nun en önemli bir bilim şehri, sarayı da birçok bilgin ve şairleri etrafında toplayarak onları himaye eden büyük bir kültür merkezi olmuştur.

HAKKINDA: Abdülkerim Abdulkadiroğlu / Candaroğlu İsmail Bey ve Hulviyyât-ı Sultâni Adlı Eseri Üzerine Notlar (Kültürümüzden Esintiler, 1997), Erdoğan Alp / Candaroğulları Beyliği ve Kastamonu (2000), Türk Ansiklopedisi (c. 20, s. 303-304), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

CANDAŞ, Ömür

Öykü yazarı. 1941, İzmir doğumlu. İzmir Namık Kemal Lisesi (1958) ve İTÜ Mimarlık Fakültesi (1967) mezunu. Bir süre asıl mesleği ile birlikte yayıncılık yaptı. Öyküleri 1959'dan itibaren *Varlık, Ataç, Yön, Yelken, Yeni Gerçek* vd. dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Ölümsüzlüğün Ülkesi* (2004).

ANTOLOJİ: *Toplum İçin Şiirler* (Ş. Kurdakul ile, 1965).

ÇOCUK KİTABI: *Pembe Yunus* (1972).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), S. K. Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

CANELLİ, Mustafa

Eğitimci, yazar (1951, Şarkikaraağaç / Isparta – Ö. 2004). İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladıktan sonra Akşehir İlköğretmen Okulu (1968), Selçuk Üniversitesi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1976) ve Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türkçe Bölümünü (1985) bitirdi. Aynı fakültede yüksek lisans öğrenimini tamamladı (1987). İlk ve orta dereceli okullarda öğretmenlik (1960-86), Milli Eğitim Bakanlığında şube müdürlüğü, daire başkanlığı görevlerinde bulundu (1986-). Makale,

deneme, şiir ve hikâyeleri *Yeni Asya* gazetesi ile *Elif, Köprü, Ahilik Yolu* dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Namık Kemal / Hayatı-Sanatı-Mücadelesi* (1985), *Ziya Paşa / Hayatı-Sanatı Fikirleri* (1986).

DENEME: *Bir Damla Gülümseyin* (1997).

CANER, Ahmet Nadir

Şair ve yazar (D. 1925, Meliki köyü / Tarsus / İçel - Ö. 19 Şubat 1977, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini Mersin'de tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde başladığı yükseköğrenimini yarıda bırakarak gazetecilik hayatına atıldı. Ankara ve İstanbul'da çeşitli gazetelerde yirmi altı yıl çalıştı, 1976'da emekli oldu. Tarsus'ta basımevi işletti. Aylık *Güney* dergisi (1948-48, 18 sayı) ve *Özgörü* adlı sanat gazetesini (1955-57, 29 sayı) çıkarmıştı.

Şiirleri, 1940'ta *İçel* dergisinde başlayarak *Kaynak, Varlık, Edebiyat Dünyası, Hisar, Yeditepe, Türk Dili* ile kendi çıkardığı dergilerde yayımlandı. Şiirleri ve gazetelerde tefrika edilen gezi notları kitaplaşmadı. 1973'te *Siyonizmin Gerçek Yüzü* adlı kitabı basıldı.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

CANEY, Sıtkı

Şair. 28 Şubat 1961, Elazığ doğumlu. Asıl adı Sıtkı Çan. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1984) mezunu. Öğrencilik yıllarında *Yeni Devir* gazetesinde sinema sayfası yönetti (1979). İstanbul'da bir film şirketinde yapımcı asistanı (1971-80), Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü öğretim görevlisi (1984-85), Elazığ'da serbest avukat (1989-95), İstanbul'daki reklam şirketlerinde reklam metni yazarı, müşteri temsilcisi (1995-99), Marmara Radyoda genel yayın yönetmeni (2000-01) olarak çalıştı. Mersin'de reklamcılık yaparak çalışmalarını sürdürdü. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

Sıtkı Caney

İlk şiiri henüz on beş yaşındayken *Muştu* dergisinde (1976) çıktı. Caney'in şiirlerini en uzun süre yayımladığı dergi *Aylık Dergi* oldu (1980-82), sinema yazıları ise *Yeni Devir* gazetesinde çıktı (1979). Yazı ve şiirleri ayrıca *Yeni Şafak, Marmara* gazeteleri ile *Mavera* (1979), *Üç Çiçek* (1983), *Albatros* (1988), *Kayıtlar, Göçebe, Yedi İklim, İpek Dili, E Edebiyat* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Lay/ya (1980), *İtiraf ve Gizem* (1995).

CANIGÜZ, Alper

Romancı. 13 Şubat 1969, İstanbul doğumlu. Özel Darüşşafaka Lisesi (1987), B.Ü. Psikoloji Bölümü (1994) mezunu. Bir yıl kadar yayınevlerinde çevirmen, Boğaziçi Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak çalıştıktan sonra reklam metni yazarlığına başladı. Öyküleri lise yıllarından itibaren çeşitli dergilerde yer aldı. *Tatlı Rüyalar* (2000) adlı bir romanı vardır.

"Alper Canıgüz bu kitabı düşlemeye başladığında, biz farkında olmadan bizi de bu işe ortak etmiş. Üstelik tatlı bir rüya bu. Zarif ayrıntılarla örülmüş, anti-psikiyatriye saplanıp kalmadan psikiyatriye gülebilen, kolaya kaçmadan güldürebilen, içindeki karmaşıklığı zekice çözen ve kendini keyifle okutan bir rüya." (Şenol Bezci- 'Tatlı Rüyalar' üzerine)

Alper Canıgüz

HAKKINDA: D. Şentekin / Keşke Freud da Okusaydı! (Binyıl Kitap, 12.5.2000), Şenol Bezci / Tatlı Rüyalar.., (Virgül, sayı: 35, Kasım 2000), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

CANIM, Rıdvan

Şair, edebiyat araştırmacısı. 1955, Büyük Döllük köyü / Edirne doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Edirne'de tamamladı. Edirne İmam Hatip Lisesi (1974), Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1979) mezunu. *"Türk Edebiyatında Sâkînâmeler"* teziyle yüksek lisans (1987), *"Latifî / Tezkiretü'ş Şuara"* adlı eser üzerine yaptığı inceleme ve tenkitli metinle doktora (1992) çalışmalarını tamamladı. 1980-85 yılları arasında Erzurum Tortum Lisesinde Türk Dili

RIDVAN CANIM

EDİRNE GÜZELLEMESİ

Çoğu zaman söz, anlatılmaktan aciz kalır manâyı. O mânâ Edirne'dir.. O sadece yaşanır belki de.. Ve yaşanmalıdır. Siz de bir gün Edirne'ye gelmelisiniz meselâ.. Namazgâhtan sessizce girip şehre, doğruca Selimiye'ye yönelmelisiniz.. Kapalı Çarşı'dan geçip Sultan Selim'in Selimiye'sini selâmlamalı. Murâd-ı Evvel'in Eski Saray'ından geriye neler kaldığını görmeli, sonra Küçükpazar'dan Murad-ı Sânî'nin Muradiye'sine yönelmelisiniz.. Sizi burada dört gözle, kaç asırdır bekleyen Neşâti Dede'ye onun en güzel gazellerinden birini fısıldamalısınız başucunda... O'nun kırılan mezar taşlarının yüreğinizin bir yerlerinde birşeylerin kırıldığını hissederek ellerinizle toplamaya çalışmalısınız sonra.. Büyük şair Enis Recep Dede ile Şeyhülislâm Mûsâ Kâzım'ın da bu kabristanın sakinleri arasında olduğunu unutmamalısınız.. Sonra, gözleriniz, bu bahçede eşiği asırlardır mevlevî dervişlerinin gözyaşı ile ıslanmış Mevlevihâne'yi aramalı boş yere.. Başlarında çağları, ellerinde asırlarca dünyayı döndüren mevlevî dervişlerini bir de.. Oradan Sultan Fatih'in, Şehzâde Cem'in doğup büyüdükleri, koşup oynadıkları Sarayiçi çayırlarına Kânûnî köprüsünden geçerek uzanmalı, herşeye rağmen uyakta kalmayı başarabilmiş Adâlet kasrına bakarak bir zamanlar etrafa çil çil saçılmış Mamak sarayını, Dolmabahçe, Gülhane, Iydiyye, Terâzi ve İftar kasırları ile Av, Bülbül, Değirmen, Sikar, Tebdil, Alay köşklerini sormalı, yiğitlerin harman olduğu, demir kuşaklı cihan pehlivanlarının, Koca Yusuf'ların, Kurtdereli Mehmet Pehlivanların, Kel Alişoların ter döktüğü er meydanı Kırkpınar'ın toprağına yüz sürmelisiniz.. Balkanların yüzü suyu mudur, gözü yaşı mıdır pek bilemediğimiz güzel Tunca karşılayacaktır sizi orada.. Onun eteğini bırakmadan köprüler, saray ve imâretler arasında ilerlerseniz, Murâd-ı Sânî'nin Yeni Saray'ından geriye kalan issiz bir "hâb-ı âlî" karşılayacaktır sizleri.. Rumelinden doludizgin zafer haberleriyle gelen nice akıncının bu kapıdan saraya girdiğini düşünürken, külâhsinde muhtemelen "küllü men aleyhâ fân", yani "dünyâda ne

varsa herşey fânîdir" yazısını okuyacaksınız belki de... Biraz ötede Bayezid'lerin iki güzel camii sizi beklemektedir şimdi de.. Önce kaç asırlıktır bilinmez uhrevî misafirleriyle bir gülistan olan mezarlığı, sonra asırlar eskitmiş hanı, çeşmesi, medresesi ve dârü'ş-şifâsı ile Bayezid-i Sânî külliyesi çıkacaktır önünüze.. Ve ardından Bayezid-i Evvel camii.. Yürümeye devam ederseniz Rumeli kırlarının deli çocuğu, Edirne'nin ve Rumeli'nin adı dillere destan şanlı akıncısı, alpereni Gazi Mihal Bey Camii'ni göreceksiniz.. Ve birden Osmanlı ile birlikte şehrin kendini kuşatan surlara sığmayıp nasıl taştığına şahit olacaksınız o noktada.. Sizi şimdi de İslâm peygamberinin bizzat işaretiyle kurulmuş Dârülhadis Camii karşılayacaktır. Siz, "burada bir de Osmanlının en büyük medreselerinden biri vardı, hatta meşhur Kemâlpaşazâde de burada hoca idi, şimdi bu medrese nereye gitti?" diyeceksiniz belki ama, bahçede Sultan İkinci Murad'tan yadigâr kalan iki şehzâde türbesinden gizlice gelen "gittiler!, gittiler!" cevabına razı olacaksınız çaresiz..

Eğer bu şehirde Tunca nehri boyunca yürümeye devam ederseniz, sizi üzerindeki eşsiz köprüleriyle Meriç ve Arda karşılayacaktır. Bu köprülerden birinin tarih kasrındaki taşlara oturup yine uzun uzun sahilleri, yemyeşil ormanları, sayısız minaresiyle uzakta yükselen şehri, Bülbül Adası taraflarını seyredin.. Sonra Edirne'nin Üçüncü Ahmed ve Damad Nevşehirli İbrahim Paşa ile nihayet bulan ikbâl devirlerinde işte bu Meriç ve Tunca'da yaldızlı saltanat kayıklarının, vezir ve kazasker kayıklarının dolaştığını hayâl edin.. O anda sahilleri süsleyen sarayların, köşklerin ve gül bahçelerinin mermer rıhtımlarına, son derece güzel, kimbilir belki de ipekler ve elmaslar içindeki rumeli dilberlerinin gururla ve nazla ayak atışlarını siz de görür gibi olacaksınız. O kayıkların Tunca ve Meriç'in suları üzerinde sürülürken küreklerinden tatlı tatlı sesler çıkardığını duyacaksınız belki de.. O saltanat kayıkları, o dilber sultanlarla cariyeler gideli artık asırlar geçmiştir ve şimdi size kalan onların düşünü kurmaktır sadece... Burada, İkinci Abdülhamid'in saltanat yıllarında Edirne valisi olan Antepli Kadri Paşa'nın eseri yaklaşık dört kilometrelik parke taşıyla döşenmiş yoldan Karaağaç'a doğru ilerlerseniz meşhur Hacı Adil Bey çeşmesinin yalnızlığını paylaşabilir, biraz daha yürürseniz 1913 Balkan Şehidlerinin anıtlaşmış direnişine tanık olabilirsiniz...

Geriye dönüp Bostanpazarı'na geldiğinizde, Rumeli'nin ve Balkanlar'ın manevî mürşidi, gülşenîlerin gülü, Şeyh Hasan Sezâi Hazretleri'nin sizden bir fatiha beklediğini göreceksiniz.. Ha, bu arada şöyle Uzunkaldırım'a uzanıp da Rumeli'nin ve Osmanlı'nın onaltıncı asırdaki büyük şairi, kalenderî dervişi şimdilerde Edirnelilerin "Hayâli Baba"sını ziyaret etmek istemez misiniz? Henüz şehre girmediğinizi bilmelisiniz. Bunlar Edirne'nin kenar süsleridir. Şehire, Çelebi Sultan Mehmed'in kızı Ayşe Sultan Camii ile Ekmekçioğlu Ahmet Paşa Kervansarayı arasından girebilirsiniz.. Defterdar Mustafa Paşa Camii, Lari Çelebi Camii, Sittişah Hatun Camii unutulmamalı tabii.. Bunlardan sonra muhteşem Kervansarayı ile "Muhteşem Süleyman" Kânûnî'nin dâmâdı Rüstem Paşa tarafından karşılanırsınız.. Eski Cami ve Bedesten, "biz de Osmanlı'nın hediyesiyiz bu şehre" derler size.. Yürürseniz Bosnalı Ali Paşa'nın, kaderi Bosna gibi hep yanmak olan emsalsiz Ali Paşa Kapalı Çarşısı'nı bulursunuz karşınızda.. Bir yaz günü ise bu geziniz hem vücudunuz, hem de ruhunuzun ferahlayacağını bilmelisiniz.. Ardından Üç Şerefelinin burmalı minaresi sizi asırlar öncesine taşıyacak, karşısındaki Sokollu Mehmet Paşa'nın hediyesi muhteşem hamamda belki biraz nefeslenecek, eğer Saraçhane'ye inerseniz Beylerbeyi Camii ve mezarlıklarını, Kaleiçi'ne girerseniz, üç yüz yıl öncesinin Edirne'sini bulacaksınız.. Böyle bir geziden sonra Edirne'nin o güzelim sebillerinden kana kana su içmek en büyük hakkınız tabii.. Suyu belki de cennetten gelen bu sebiller, ya Esat Muhlis Paşa'dan, ya Hasan Çelebi'den, ya da Koca Mustafa Paşa'dan bir yâdigârdır bu şehre...

Hele şöyle bir de Kıyık'tan Büçüktepe'ye uzanırsanız Edirne'yi değil, çok daha ötesini, ne bileyim belki de hasret kaldığımız Rumeli'ni göreceksiniz... Belki oradan Üsküb'ü, Filibe'yi, Sofya'yı, İşkodra'yı, Silistre'yi, Varna'yı, belki de Plevne'yi, Eski Zağra'yı, Mostar'ı, Prizren'i, Belgrad'ı, Selânik'i, Vardar'ı göreceksiniz.. Ve gözlerimize inanamayacaksınız.. Evet, sizi işte bu şehre bekliyoruz.. Bu şairler yurduna... Şehirlerin "Elyazması"na.. Tarihin hafızası bu bilge şehre, Edirne'ye.. Unutmayın ki sizi burada bekleyen yüzlerce "Evlâd-ı Fâtihân".. Rumeli'nin ilk sâkinleri var. Sizi hem toprağın altındakiler, hem toprağın üstündekiler bekliyor burada.. Gelin ve yaşayın bu şehri, bu tarihi, bu mânâyı...

(*Şehir ve İnsan*, 1998)

Rıdvan Canım

ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yaptıktan sonra üniversiteye geçti. 1985'ten itibaren Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı.

İlk şiiri "*Bizim Olmayan Eller*", *Mina* dergisinde (Erzurum, 1989, sayı: 5-6), ilk yazısı (*Edirne Şairleri 1. Sâgân*), *Boğaziçi* dergisinde (İstanbul, 1986, sayı: 50) yayımlanmıştı. Diğer şiir ve makaleleri; *Kardelen, Dolunay, Milli Eğitim, Ayane, Akademik Yorum, Türk Edebiyatı, Yenişehir Sanat, Türk Kültürü, GÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Şahdamar, Genç Erdem, Kitaplık, Cogito, Türk Dünyası, Yedi İklim, Milli Kültür, Ayane, Oluşum, Kalem ve Onur, Palandöken, İslâmi Edebiyat, Kayıtlar, Kadın Aile, Mina, Merih, Dergâh* vd. dergilerde yer aldı. Erzurum Bölge Radyosunda Türk kültürü ve edebiyatını tanıtıcı konuşmalar yaptı (1986-95).

Gezi, inceleme ve bilimsel etkinlikler nedeniyle bugüne kadar Bulgaristan, Makedonya, Kosova, Romanya, Moldova, Almanya, İsviçre, İtalya, Avusturya, Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan, Bosna-Hersek ve Gürcistan gibi ülkelere gitti. Alanıyla ilgili sempozyumlara katılarak tebliğler sundu. Seyahat izlenimlerini anlattığı *Şehir ve İnsan* adlı eseri, 1998 yılında Türkiye Yazarlar Birliği tarafından gezi dalında ödüle layık görüldü. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Hammamizade İhsan Bey / Hayatı-Eserleri ve Divanı* Mustafa İsen ile, 1989), *Bosna, Ah Bosna!* (1993), *Değişen Dünya ve Öğretmen* (Remzi Y. Kıncal ile, 1993), *Tâlim ve Terbiyede İnkılâp - İ. Hakkı Baltacıoğlu* (Remzi Y. Kıncal ile, 1995), *Başlangıcından Günümüze Edirne Şairleri* (1995), *Mehmet Akif ve İstiklâl Marşı* (Etem Çalık ile, 1995), *Edebiyat Dersleri I-II* (1996), *Türk Edebiyatında Sâkînâmeler ve İşretnâme* (1998), *Latifî - Tezkiretü'ş Şuara ve Tabsıratü'n-Nuzama* (2000).

DENEME: *Çarşamba Yazıları* (2002).

GEZİ: *Şehir ve İnsan* (1998), *Mostar'dan Tiflis'e* (2002).

ŞİİR: *Yağmur Şarkıları* (1999), *Suların Ötesi* (2003).

ANTOLOJİ: *Şiirin Kanatlarında İstanbul* (2003), *Anneme Mektuplar* (2004).

HAKKINDA: Maksut Yiğitbaş / Şehir ve İnsan Üzerine (Yedi İklim dergisi, Şubat 2000), Aslı Örnek / Mostar'dan Tiflis'e (Radikal Kitap, 27.6.2002), Nazir Akalın / Şehir ve İnsan (Şairin Eldivenleri, 2003).

CANITEZ, Hüseyin.
Bkz. AŞIK BOYACI

CANKARA, Mustafa

Şair (D. 1949, Beypazarı / Ankara – Ö. Temmuz 2002, İstanbul). Çankırılı fakir ve yoksul bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Ankara Öğretmen Okulu ve Diyarbakır Eğitim Enstitüsünü bitirdikten sonra uzun yıllar Beypazarı'nda öğretmenlik yaptı. İkinci evliliğinden sonra İstanbul'a yerleşti. Göztepe Ortaokulunda Türkçe öğretmeni olarak çalışıp emekli oldu. 1970'lerde yayımlanan *Kara Türkü* adlı ilk şiir kitabında haksızlıklara, yoksunluklara isyan eden top-

Mustafa Cankara

lumcu bir şair kimliğini sergiledi.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Beypazarı Şairleri (2004).

CANLI, Kadriye

Şair. 1946, Gölköy / Ordu doğumlu. Çocukluğu yoksulluk içinde geçtiği için okula gidemedi ve okuma yazmayı kendi kendine öğrendi. Bir maden işçisi olan eşi ile birlikte Karadeniz Ereğlisi'nin Armutçuk beldesine yerleşti (1970). Eşinin maden ocağında göçük altında kalarak sakat kalması (1973) ve yakalandığı maden hastalığı sırasında çektiği acılar, onu şiire yöneltti. Şiirlerinde hep maden işçilerini, gurbet acılarını, grevleri ve Zonguldak'ı anlattı.

ESERLERİ (Şiir):

Yaşarken Ölen Madenci (1991), *Ölüm Kokusu Zonguldak ve Kan Yüreğim* (1993), *Bir Avuç Şiir* (1996), *Susurluk Şeytan Üçgeni* (1997), *Zonguldak Ölüm ve Umut* (1997).

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998), Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

CANLI, Mehmet

Tarih araştırmacısı. 1964, Manisa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Manisa'da, lise öğrenimini Ayvalık'ta tamamladı. 1986 yılında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. 1987 yılında Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığında arşiv uzman yardımcısı olarak göreve başladı. Sırasıyla Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Dokümantasyon ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlıklarında çalıştı. 1992'de Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne araştırma görevlisi olarak atandı.

Yüksek lisansını 1990 yılında Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde tamamladı. Yüksek lisans tezi: *"Millî Mücadele Dönemi Türk-Bulgar İlişkileri (1913-1924)."* Aynı enstitüde 1994'te doktora çalışmasını bitirdi. Doktora tezi: *"Millî Mücadele Dönemi Türk-Yunan Esirleri ve Mübadelesi (1920-1923)."*

1994'te Muğla Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. 1994'ten itibaren aralıklarla bölüm başkanlığı, SBE yönetim kurulu üyeliği ve fakülte kurulu üyeliğini yürüttü. Makaleleri 1994'ten itibaren *Türk Kültürü, Tarih ve Toplum, Askeri Tarih Bülteni, Bilge, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi* ile ortak kitaplarda yayımlandı. *Datça* (Reşadiye) *Kuva-yı Milliyesi* (1999) adlı bir basılı kitabı vardır.

CANOZAN

Şair ve yazar. 1945, Başçayır köyü / Ulaş / Sivas doğumlu. Asıl adı Ali Şahin'dir. İlkokulu Deliktaş bucağında, ortaokulu Ulaş'ta okudu. Sivas Ticaret Lisesi mezunu. Askerlik sonrası 1974 yılında Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğünde memur olarak çalışmaya başladı, 1999 yılında emekli oldu. Yerel gazetelerde yazıları yayımlandı. Sivas Radyo ve Televizyonu'nda 1993'ten itibaren "Mısra Yağmuru" adlı bir şiir programı hazırlayıp sundu.

ESERLERİ (Derleme):

Aşık Noksani ve Şiirlerinden Seçmeler (1992), *Karasarlı Aşık Seyid'in Şiirleri* (1992).

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

Ahmet Canpolat

CANPOLAT, Ahmet

Şair (D. 1936, Hekimhan / Malatya – Ö. 17 Kasım 2002, İstanbul). İlköğrenimini Kadirli, ortaöğrenimini Ceyhan, lise öğrenimini Adana'da tamamladı. İstanbul Hukuk Fakültesini (1960) bitirdikten sonra serbest avukatlık (1960-78) ve hazine avukatlığı (1978-93) yaptı ve emekli oldu. Ölümüne kadar yazdığı şiirleri kimseyle paylaşmadı. Adeta gizli şair olarak kaldı. Bir dosya dolusu şiiri, ölümünden sonra eşi Güler Canpolat ve ağabeyi M. Kaya Canpolat'ın katkılarıyla *Ak Sevi* (2003) adıyla kitaplaştırıldı.

"Canpolat'ın çoğu şirinde ölüm izleri ağır basar. "Yaşamak" sözcüğünü,

AHMET CANPOLAT

ÇOCUKLUKTAN AŞKA KADAR

En olmayacak şeyler düşündüm
Günler geçti deli-dolu düşüncelerle
Yalnızdır, sarhoştur, garipтir insan
Aşka tutulmaya görsün bir kere

Yollar kulaklarına fısıldar
En inanılmayacağını günahların
Bu baş benim değil, bu el başkasının
Rüzgarda bile ayrı hal var.

Atımız vardı söğüt dalından
Pembesiyle, yeşiliyle dünya bizimdi.
Gök bulutlu değildi bu kadar
Deli olmazdık bir şarkı işitirken
Şarkımız annemizin ninnisiydi

Bu yaşa bir gelinmesin yeter ki
Değişir beş duyumuz birden.
İyidir, güzeldir, ama, eksiktir dünya,
Yaşamağa başlamalı yeniden.

Ah çocukluk ! Ayna gibi kırılan
Sende istemezdik yalnızlığı.
Düşüncelerimiz vardı ümitli,
Yarı kalmış arzularımız.
Küçükken büyüyorduk birden
Ne bilelim aşkın beklediğini.

duymak istemediği anlar olur ozanın. Bir bakarsınız "İkinci Sevinci"ni yaşamaktadır, sevgilisi gelince mutlu olmaktadır: Her gün aynı saatlerde ol. E mi?/ Ne yaparsan yap, kaç, gel / Sen gelirsen her şey başkalaşıyor / Bak ellerimdeki kumlara ne güzel!..." (Hasan Akarsu)

HAKKINDA: Hasan Akarsu / Şiirlerden / İzler (2004).

CANPOLAT, Mustafa

Dilbilimci. 14 Mayıs 1936, Hekimhan / Malatya doğumlu. İlk ve ortaokulu Kadirli'de tamamladı. Adana Erkek Lisesinden (1955) mezun oldu, bir yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Filolojisine devam etti, TDK bursu ile aynı fakültenin Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne geçti. Bölümü haricinde Arap Dili ve Edebiyatı, Fars Dili ve Edebiyatı, Latin Dili ve Edebiyatı sertifikalarına da sahip olarak (1960) yükseköğrenimini bitirdi. Türk Dil Kurumunda Terim Kolu uzmanlığı (1960-62) yaptı. Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Lehçeleri Kürsüsünde asistan oldu. Doktorasını 1965'te *"Behçetü'l-Hada'ik fi Mev'izeti'l Hala'ik (Giriş, Gramer İncelemesi, Dizin)"* konulu tezle tamamladı. Aynı yıl Hamburg Üniversitesi Ön Asya Tarihi Kültürleri ve Dilleri Enstitüsünde Türkçe okutmanı oldu ve Anadolu Ağızları ve Orta Türkçe dersleri verdi. 1967'de Türkiye'ye, 1969'da fakültedeki görevine döndü. *"Ali Şir Nevayi: Lisanü't-Tayr"* adlı tezle (1973) doçent, 1983'te profesör oldu. TDK'da Derleme-Tarama Kolu, Sözlük Kolu Başkanlıklarında (1976-82), Konya Selçuk Üniversitesinde (1977-82), Balıkesir Necatibey Eğitim Fakültesinde (1982-83) görev yaptı. 1992'de, AÜ Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümünü kurarak altı yıl bu bölümün başkanlığını ve DTCF Eski Türk Dili Anabilim Dalı başkanlığını yürüttü. Dil Derneği üyesidir.

Üç yıl bir komisyonla *Türk Dilleri Araştırmaları Yıllığı* (1995, 1996 ve 1997) editörlüğünü yaptı. *Akşit Göktürke Saygı* (1993) kitabına bölüm yazdı. *Ömer Asım Aksoy Armağanı* (1978) editörlerinden biri oldu. 1993'te Uluslararası Cengiz Aytmatov Birliği Ödülünü aldı.

ESERLERİ (İnceleme):

Türk Dili ve Edebiyatı Örnekleri (Kayahan Erimer'le, tıpkıbasım, 1981), *Ömer bin Mezid: Mecmu'atünneza'ir* (1982), *Ali Şir Nevayi: Lisanüt-Tayr* (1995), *Manas* (Manzum parçaların Türkçe çevirisi, 1995).

HAKKINDA: Mustafa Emre / Geçmişten Geleceğe Çukurova'da Şiir (2 c. 1994), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

Mustafa Canpolat

CANPOLAT, Müşür Kaya

Şair. 1932, Kadirli / Adana doğumlu. Adana Lisesi, İstanbul Hukuk Fakültesi mezunudur. 1965'te Türkiye İşçi Partisine katıldı. DİSK'te, Baro'da, Barış Derneğinde eylemlerin ön saflarında yer aldı. İlk kez Adana'da yayımlanan *Bugün* ve *Yeni Adana* gazetelerinin sanat sayfalarında şiir yayımladı. Daha sonra şiirleri, *Varlık, Edebiyat, Yazko Edebiyat, Toprak, Sorun, Anadolu Ekini, Karşı, Gurbet, Gençlik, Orkun, Havan, Fikirler* dergilerinde, *Varlık Şiirleri Antolojisi*'nde, *Genç Şairler Antolojisi*'nde, *Yunus Emre Şiirleri Antolojisi*'nde yayımlandı. Şiirlerinin bir bölümünü 1991'de *Sevgi Halleri* adlı ilk kitabında topladı.

Müşür Kaya Canpolat

"Canpolat şairden çok şeyler istiyor ve bekliyor! Bunu yapamayan şiir yazmasın mı ister? Sanmam. Canpolat, her türlü şiiri sever, Haşimi de, Yahya Kemal'i de, Nâzım'ı da, Dağlarca'yı da, Anday'ı da, Yavuz'u da... Ama onun özlediği şair bir çeşit 'kahin' olmalı... Olabilmeli... Demek ki 'şair'i bir çeşit üstün insan, bir çeşit peygamber, bir çeşit veli gibi görüyor. Öyle olsun istiyor. Ne denir böyle bir özleme? Karşı da çıkılmaz, olsa olsa yanında yer alınır böyle bir özlemin... Pek büyük umut olmasa da!" (Oktay Akbal)

HAKKINDA: Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997).

MÜŞÜR KAYA CANPOLAT

SULTAN İYEGAH

Gülhane parkında gizli bir aşkın şifresidir sultaniyegâh
Bir sonbahar akşamı incesazda çalındığında
Güz mevsimi uzun süren ne kadar kent varsa gizemli
İstanbul başkenti seçilmiştir böyle sonbaharların.

"Bin kocadan artı kalan bive-i-bakir" Fikret'in mısralarında
Gündüzleri bakışından süzülen işveye kurban olunan
Eski şarkılarda ve şiirlerde lütfuna ermek için
Gönüllü nöbet tutulan gecelen ve perişan olunan.

Bir başka tepeden bakınca "Aziz İstanbul"
Kutsanmış çeşmeleri, okunmuş taşlarıyla
Oysa hayal kurar kurmaz bir ozan gözleri kapalı
Sularla oynaşır durur bir kadının ayakları.

'Her semti bir başka telden çalar da İstanbul'un
Üsküdar ayrı, Beyoğlu ayrı, Kadıköy ayrı
Gülhane'de taş duvarlara karşı sultaniyegâh
Belki son nağmesidir o eski aşkların.

Belki'de "koket" bir kadına benzeyen bu süslü kent
Her gelip geçene göz süzer atkestanesi yeşilliğinde
Herkese vaat eden ama kimseye bir şey vermeyen
İşveyle gülen ve nazlanan tıpkı Balzac'ın Paris'i gibi.

Eylül 2004. İstanbul

CANSEL, Nezih

Şair (D. 1921, İstanbul - Ö. 27 Aralık 1997, Ankara). İlkokulu İstanbul'da okudu. Küçük yaşta yakalandığı kemik hastalığı dolayısıyla öğrenimini sürdüremedi. Babasının memurluğu nedeniyle gençlik dönemi boyunca Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde yaşadı. 1952'de ailesiyle birlikte yerleştiği Ankara'da teknisyen olarak bir şirkette çalıştı.

Şiirleri ve Batı edebiyatından şiir çevirileri 1940'lı yıllardan itibaren *Varlık*, *İstanbul*, *Kaynak* vd. dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Arka Sokak (Turhan Gürkan ile, 1946), *Fener Bekçisi* (1949).

HAKKINDA: Yaşar Nabi Nayır / Yeni Şiirler (1949), Orhan Veli / Edebiyat Dünyamız (1975), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

CANSEVER, Edip

Şair (D. 8 Ağustos 1928, İstanbul – Ö. 28 Mayıs 1986, İstanbul). İlk şiirlerini Ömer Edip Cansever adıyla yayımladı. Ticaretle uğraşan bir babanın üçüncü çocuğudur. İlkokul öğrenimini 56. İlkokulda yaptı. Ortaokula Gelenbevi Ortaokulunda başladı, birinci sınıftan sonra Kumkapı Ortaokuluna geçti. İstanbul Erkek Lisesini 1946 yılında bitirdi. Liseden sonra bir müddet Yüksek Ticaret Okuluna devam ettiyse de bu okulu bıraktı ve babasının yanında çalışmaya başladı. 12 Nisan 1947'de Mefharet Erk'le evlendi. Bu evlilikten olan kızı Nuran 8 Nisan 1948'de, oğlu Ömer 29 Mayıs 1953'te doğdu. Askerliğini yedek subay olarak Trakya'da Ömerli'de topçu teğmen olarak yaptı. Askerlik dönüşü babasından kalan turistik eşya ve halı ticareti işine devam etti. 1954 yılında Jak Salhoşfili'yle ortaklık kurdu. Ticari hayatını 1975 yılında noktalayarak kendini bütünüyle şiir çalışmalarına verdi. 28 Mayıs 1986'da babasını kaybetti.

Şiire çocuk yaşlarda ilgi duyan Edip Cansever'in ilk şiiri, 1 Mart 1944'te *İstanbul* dergisinde çıktı. *İstanbul*, *Yücel*, *Fikirler*, *Edebiyat Dünyası* ve *Kaynak* dergilerinde yayımlanan ilk

Edip Cansever

AŞIK MERDİVENİNDEN UMUTSUZLAR PARKINA

Sunt Kemal Yetkin

1940'da toplumcu ve gerçekçi bir özellikle başlayan yeni Türk şiiri, 1953'ten beri akıldışı bir yönde gelişmektedir. Özdemir Asaf, İlhan Berk, Oktay Rifat, Cemal Süreya, Edip Cansever bu şiirin belli başlı temsilcileri arasında görülüyor. Bu şairlerin ortak özelliği öyle kolay kolay anlaşılmamalarıdır.

Tabii, şu soru ile karşılaşmaktan kendimizi koruyamıyoruz: "yazdıkları neden kolay kolay anlaşılmıyor?" Hemen söyleyebiliriz: aklın baskısından kurtulmaya çalıştıkları için. Gerçekten şiir, akıldan çok çekmiştir. Ama onun baskısından nasıl kurtulacağız? İki yol var: Ya akılla, kurallarıyla alay ederek, ya da bilinçaltına sığınarak. Birinci yolu deneyenlerin başında Perçemli Sokak, Aşık Merdiveni şiir kitaplarıyla Bay Oktay Rifat gelir. İşin tuhafı akıldan kurtulmaya çalışırken şairin gene de akla sarılması, bizi aklımızı kullanmaya zorlamasıdır. Bu yüzdendir ki yazdıklarında şiiri bulamıyoruz. Çünkü şair, kelime dizileriyle kendi iç yaşantısını, en karanlık, en gizli yönleri ile bizde uyandıracağı yerde, aklın kurallarıyla beceliştiğinin verdiği yorgunluğu sinirlerimizde yaşatmaktadır. Okuyun Aşık Merdiveni'ndeki şiirleri, siz de bunu göreceksiniz. Hiç bir şey bilmece kadar aklın ustalığını gösteremez. Bilmeceyi kuran akıl, onu çözen akıl. Şüphesiz bilmeceyi çözersek derin bir zevk duyarız. Ama bu aklın kendi gücünü görmüş olmasından doğan bir zevktir. Bu zevkin de şiir zevki ile herhangi bir ilintisi yoktur. Bay Oktay Rifat, akıldan kaçayım derken şiiri bilmeceye çevirerek gene onun ağına düşmüştür. Aşık Merdiveni'nden şu dizeleri okuyunuz:

Dişimde denediğim yumurtası kayıkların,
Üşürse deniz kızı mağazaları.

Ne anladınız deneyeceğim, ne duydunuz söyler misiniz? Buna karşılık aynı şiirin son iki dizisini okuyun:

Kalkar dağlar dağların üstünden
Evler evlerin üstünden

Bunlar da akıl kurallarına uymaz, açık olarak da bir şey söylemez. Ama içimizde, bir sürü çağrışımla birlikte, anlatılmaz izlenimlerin özetlendiğini duyuyoruz. Şiir budur. Yoksa:

Bütün insanlar sağ, vapurlar dinç, evler körpe kadınlar samdanlarında incecik.

Veya

Koşuyorum seyrek sakallı bulutların Sırrıyor yedek beygiri taflanların ardında.

1953'den bu yana denenmekte olan bir yol da, şiiri bilinçaltına bağlayan yoldur. Freud'dan beri, ilk üç yıldaki, çocukluk anılarının hep bilinçaltında kaldığını biliyoruz. Bu yok olup gitmiş sanılan duygu anıları (Souvenirs affectifs), yetişkinin davranışlarında etkilerini göstermekten geri kalmazlar ve beklenilmeyen anlarda belirsiz sebeplerle, yıllar öncesi bilinmeden yaşandığı zamanın bütün tazeliği ile bilince doğarlar. Bilinçaltı, yalnız çocukluk çağlarının iz bırakmadan geçip gitmiş sandığımız, ama gerçekte varlığımızdan ayrılmayan duygu-anılarını değil, gelecek günler üzerine kurulan ama unutulup giden özlemleri de kendine toplamaktadır. İşte bu duygusal özlemlerin kaybolmuş görünen dünyasında yaşamak imkânını bulanlar şiire varabiliyor.

Bilinçaltının bu verileri bizde şiir duygusunu neden mi uyandırıyor? Her şeyden önce faydacı ve maddeci yaşayışımızla ilişiklerini keserek, zaman içinde uzaklaşmış oldukları, çocukluk cennetinin havasını yarattıkları için.

1953'ten beri bizde de görülen bu şiirin en başarılı şairi hiç şüphesiz Edip Cansever'dir. Önceki şiirlerine göre dikkate değer bir gelişme göstermektedir. (...)

(*Düşün Payı*, 1 Şubat 1959)

EDİP CANSEVER

TEK SESLİ ŞİİRDEN ÇOK SESLİ ŞİİRE

Mısra işlevini yitirdi; şiiri şiir yapan bir birim olarak yürürlükten kalktı. Eski rahatlığını, o sessiz, kıpırtısız düzenindeki rahatlığını boşuna aranıyor şimdi. Öfkelerin, bunlukların, başkaldırmaların dışında kendini yinelliyor daha çok. Ne denli güçlü görünürse görünsün, duygularımızı, gerilimlerimizi, düşünce coşkularımızı başlatıcı bir öğe, bir ölçü olmaktan çoktan çıktı. İnsanı, insanla gelen en çağdaş sorunları karşılayamaz oldu. Öylesine durallaştı ki onca bir sözcük yılı da uzak kaldı bize.

Öyleyse usla okumalı, şiiri, usla biriktirmeli artık: mısra ile değil. Diyeceğim, ille de bir ölçü gerekliyse, bu, düşünsel / ussal bir ölçü olmalı. Tek sesli şiirden, çok sesli bir şiire yönelişteki en kapsamlı ölçü de budur sanırım.

Nicedir şiiri soyut bir kavrammış gibi düşünemiyoruz. Her toplumun kendine özgü bir şiiri ya da şiirleri olduğu için böyle düşünmüyoruz. Ülkemiz de bir mucizeler ülkesi değil. Bizim de gereksinmesini duyduğumuz bir şiir anlayışı var. Hatta bir bakıma uygulanıyor da bu. Düşünü şiiri diye adlandırabileceğimiz bu şiir biçimini (tarzını) yerleştirirken, en azından şiire bakma ölçülerimizi de değiştirmek zorundayız.

Örnekler ortada. Yapacağı işin bilincine varmış ozanlar kabına sığamıyor artık. Hiç değilse zorlanıyor şiir, seçkin, soy bir anlatım yolu bulmak için savaşılıyor. Örneğin cümleler parçalanıyor; söze yeni bir devinim katılıyor böylelikle. Bir bakıma cümle tavır takınıyor, insanlaşıyor. Derken bir satır başı, bir parantez, bir diyalog... Bakıyorsunuz düzyazıya geçmiş ozan; anlatıyor, açıyor, anlamı genişletip yoğunlaştırıyor. Mısra yerine devinim, mısrayı ölçü yapmak yerine usu ölçü yapmak! Güç şiir burdan çıkıyor, şiir okuma zorluğu burdan doğuyor.

Ya peki mısra nedir? Bir tanımı yok mu onun? Bence yok! Olsa olsa sezilmesi var, şiiri tekilleştirmesi, kolay ustalıklara araç olması, çağdaş anlayışın gerisinde kalması var. Mısra da sağduyu gibi bir şey... Sağduyu ise, Einstein'in anlayışına göre, "İnsanın on sekiz yaşını gelmeden önce zihnine yerleşen önyargıların tortusu"ndan başka bir şey değil. İşte mısra da sağduyu gibi beğeni eğitimi, töre anlayışı gibi, bize önceden aşılanmış bir öngüzellik duygusu.

Bu öngüzellik duygusunu nasıl aşmalı? Önce, mısranın mısraya örnek tutulmasıyla sağlanan iyi işçilik görünüşü yerine, dirimsel bir şiir anlayışını gerçekleştirmekle... Buna karşılık şöyle bir soru sorulabilir: Bugüne dek yazılan şiirler, dirimsel olana bunca uzak mıydılar? Bir bakıma öyle. Düşünürsek, yalnızca kendi olanaklarıyla yetinen ozan çok azdır bizde. Daha çok deneyler vardır, katkısız bir yaşamdan gelen sahihlik (authenticité) ve bu sahihliğin pekiştirilmesi yerine, başka başka yaşam biçimlerine öykünme vardır. Gene de, bu dönemin bolluğunun, şiirimizi çeşitlendirmek bakımından yararlı olduğunu söyleyenler çıkabilir. Ama şunu da unutmamalı ki çeşitlenmenin, ozan sayısıyla oranlı olarak değil de tek tek ozanlarda incelenmesi, çoğu kez en güçlü kişilikleri bile tehlikeye düşürmüştür. Kısacası, kuramın yaşamda birleşerek yarattığı gerçek şiir alanı, Fethi Naci'nin deyişiyle, tümdengelimle tümevarımın çakıştığı nokta, bir iki ozan ayrı tutulursa, hiç denenmemiş, bir "Çorak Ülke" gibi cansız, yaşamsız kalakalmıştır.

Öylcyse şiirin yapısında, şiirin dokusunda bilinçli, özgün vurucu bir düşünce yaşam birliğinin yer alması gerekiyor. Burdan da araştırıcı, eytişimsel bir sıçrama... Dışavurumcu bir düzanlatım... Aruza, heceye, genel olarak da mısraya sığdırılmaya çalışılan şiirin, yerelliğe yerellikten doğacak bir bütünselliğe, bir evrenselliğe yerleştirilmesi.

Oysa biz mısraya göre yaşıyoruz hâlâ. Mısra sanki bir yaşama biçimi aşılması olmayan bir nesne. Nedeni ortada bunun: Halk, saraya, tek elden yönetime, yazgıya inanırken, bu arada bir üst yapı kurumu olan şiire de inanmazlık edemezdi. Ama hangi şiire? Yukardan gelen, hiçbir şey söylememeyi görkemle dile getiren, soyluluk gösterisi, mısracı şiire... Bugün bile çok şey değişmiş değil. Geleneğe saygı yüzünden, belki de hep aynı çıkmazlarda dolaşıp duruyoruz. Kim bilir, belki de koşullar değişmedi ya da koşulları zorlayan, güçlü kişiler çıkmadı. Yeni bir akımın öncüsü olan Orhan Veli bile, halkın beğenisini alıp, onun toplumsal, ekonomik gerçeklerini şiir dışı ederken, şiirin öz sorunlarına ne denli yabancı kaldığını, hiç değilse her şeyden bağımsız bir şiir düşünmekle ne denli yanıldığını ortaya koyalı kaç yıl geçti aradan? İşte her söylediğini şiir diye söyleyen, adı ustaya çıkan, gerçekte çelişmeler ustası Cahit Sıtkı nerede? Ya Cahit Külebi? Acaba Yeşeren Otlar'daki gizemciliğine hangi deneylerden geçtikten sonra varabildi? Hiçbir deneyden! Çünkü o, eskiden de bir görüş bütünlüğüne varamamıştı. Örnek mi? İşte kadınları övdüğü kısa bir şiirden son iki satır: "Ben yine insanlığı severim / Bütün kadınlardan ziyade." Kadınları insanlık dışı tutan kof ve yanlış bir toplumculuktan başka nedir ki bu? Ayrıca şiirimizin bugünkü dengesizliği, bugünkü bunluğu da hep bu mısracı tutumun kılık değiştirmesinde aranmalıdır.

Yukarda da belirttiğimiz gibi, değişmesi gereken, bir bakıma değişmekte olan şiire, yeni bir ölçü bulmak zorundaysak, bu hiç şüphesiz us dışı bir ölçü olmayacaktır. Bunun için de alışkanlıklarımızı yenmemiz, eskimiş mantık kurallarından kurtulmamız gerekir. Çünkü ussal bir coşku olan şiiri, ancak usun ölümsüzlüğüyle denetleyebiliriz. Usun ölümsüzlüğü ise, onun durmadan değişmesi, durmadan yenilenmesi, kuşak kuşak, çağ çağ bir gelişmeye, bir yüceliğe aracılık etmesidir. Şiiri tarihsel, toplumsal koşullarından soyutlamayı düşünmedikçe, mısra da işlevini yitirmiş sayılır.

(*Gül Dönüyor Avucumda*, 1987)

dönem şiirlerini *İkindi Üstü* (1947) adlı ilk kitabında topladı. 1951 yılında Salâh Birsel ve Alp Kuran'la birlikte *Nokta* adlı bir dergi çıkardı. *Nokta*, sekizinci sayısında kapandı (15 Ocak 1951-15 Kasım 1951). Bundan sonra *Yenilik*, *Yeditepe*, *Pazar Postası*, *Dost*, *a*, *Dönem*, *Yeni Dergi*, *Papirüs*, *Yazı*, *Hürriyet Gösteri*, *Sanat Olayı*, *Düşün* ve *Adam Sanat*'ta şiir ve yazıları yayımlandı. Yazı hayatı boyunca çok az düzyazı yazdı. İlk kitabı *İkindi Üstü*'yle döneminin şairlerinden ve eleştirmenlerden iyi not alamadı. *İkindi Üstü* hakkında yazan Orhan Veli, kitabı beğenmediğini söyledi. Bunun üzerine Edip Cansever ilk kitabını yok kabul ederek piyasadan toplattı. 1954'te yayımladığı ikinci kitabı *Dirlik Düzenlik*'e ilk kitabındaki şiirlerinden sadece dördünü aldı. Bundan sonra, bütün şiirlerinin toplandığı kitaplarına ilk kitabından hiçbir şiirini almadı.

Şiire hece vezni ve Garip şiiri etkisinde başlayan Edip Cansever, 1950'li yılların ortalarına doğru Ece Ayhan, Turgut Uyar, Cemal Süreya ve Sezai Karakoç'un öncülük ettiği İkinci Yeni şiiri tarzında imge yoğunluklu şiirler yazmaya başladı. Hikâye eder gibi bir söylem kullanmasına karşın imgeyi aynı zamanda şiirin bütününe yayarak oluşturduğu şiirlerle İkinci Yeni'nin büyük ustalarından bir oldu.

1957'de yayımlanan *Yerçekimli*

Karanfil adlı kitabıyla 1958 Yeditepe Şiir Armağanını, 1976'da yayımlanan *Ben Ruhi Bey Nasılım*'la 1977 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülünü, 1981'de bütün şiirlerini bir araya getiren *Yeniden* adlı kitabıyla da 1982 Sedat Simavi Edebiyat Ödülünü kazandı. Bütün eserleri ölümünden sonra Yapı Kredi Yayınlarınca yeniden basıldı.

"Cansever, 'yeniliksiz edemiyen', 'durmadan kendini yenileyen' bir şair. Bir çeşit 'değişmezler şairi'. Bir konuşmasında da söylediği gibi, 'onun çıkışı', değerlenmesi, etkiler dağıtması hep bu cesarete, hep bu davranışa bağlı'. Bundan ötürü, Cansever'in eserlerinde şiirimizin son on beş yıllık serüvenini bulabilirsiniz. Bu bakımdan, onun şiirinin tarihi bir yerde Türk şiirinin geçirdiği değişmelerin tarihi oluyor. Ne

Edip Cansever

EDİP CANSEVER

ÇAĞRILMAYAN YAKUP'tan

I.
Kurbağalara bakmaktan geliyorum, dedi Yakup
Bunu kendine üç kere söyledi
Onlar ki kalabalıktılar, kurbağalar
O kadar çoktular ki, doğrusu ben şaşırdım
Ben, yani Yakup, her türlü çağrılmanın olağan şekli
Daha hiç çağrılmadım
Biri olsun "Yakup!" diye seslenmedi hiç
Yakup!
Diye seslenmedi ki, dönüp arkama bakayım
Ve içimden durgun ve çürük bir suyu düşüreyim
Ceplerimdeki eskimiş kâğıt parçalarını atayım
Sonra bir güzel yıkanayım da.
Ben size demedim mi.

Evet, kurbağalara bakmaktan geliyorum
Sanki böyle niye ben oradan geliyorum
Telaşlı, aç gözlü kurbağalara
Bakmaktan
Bilmiyorum
Bilmiyorum, bilmiyorum
Ben, yani Yusuf, Yusuf mu dedim? Hayır, Yakup
Bazen karıştırıyorum.

Bazen karıştırıyorum ya, çok uzun bir gündü
Sonra bu çok uzun günün sıcak bir günü
Kediler kırmızı alevler hâlinde koşuyordu
Onlar işte hep boyuna koşuyordu
Birileri çıkıyordu ordan burdan

Hiç çıkmamak hâlinde ve ölgün
Birileri çıkıyordu
Geceden kalma bir lâmba yanıyordu, açık
Bir pencerenin sokağa doğru içinde
Bu uyum korkunçtur Yakup!
Yakubun olması korkunçluğudur bu
Dünyanın insana doğru içinde
Yakup, Yakup!
Burdayım, yani ben.. evet, geliyorum
Lâmbayı söndürmesinler, geliyorum
Siz bütün lâmbaları yakın, evet
Ben, yani Yusuf, Yusuf mu dedim? hayır, Yakup
Bazen karıştırıyorum.

Ve kendine bilinmeyenler yaratan Yakubum ben, iyi ya
Durduğum bir gündü, diyorum, bütün ilgiler sizin olsun
Her türlü bir şeyler sizin olsun, ben artık
Hep böyle istiyorum, ayıp değil ya
Durduğum bir gündü, diyorum, yüzümü göğe doğurduğum
Bir gündü ve yaşar gibi kaldığım bir yaşama içinde
Ve yollarda ölü baykuşlar bulduğum
Bir ölünün günü boyayan renginde
Çürük evler bulduğum, içleri sonsuz kayalar
Kayalardan dondurmalar sorduğum
Ben, yani Yakup, Yakubun hiç çağrılmamış şekli
Kim bilir ne diyordum
(Kim bilir ne diyordu bir baykuş yaratıldığına
Bir baykuş tarafından
Ve bütün baykuşlar o bütün baykuşların arasında ne oluyordu
Ben ne oluyordum.)

Bütün iskemleler ağır ve hastalıklı
Bir gidip bir geliyordum kendime aptallaşarak
Bunu Yakup söyledi
Dedi ki, çünkü herkes Yakubu yaşıyordu, bense
Çöllerden ve kızgın güneşlerden icatlar yapıyordum
Kızgın kâğıtların üstüne
Ve alevler hâlinde dünya bana dokunuyordu
Ve ayakta soğuk bir bira içmiş kadar bir anlamım oluyordu bazen
Oluyordu ve bir de
Bir otobüse bindiğim, biletçinin bilet bile kesmek istemediği ben
Kendimi koruyordum
Bunu bana Yakup söyledi
Öyle bir Yakup ki bu, onca din kitaplarının sözünü bile etmediği
Kimsenin sözünü bile etmediği bir Yakup
Ben
Bunu hep biliyorum
Bunu hep biliyorum ve işte
Özgürüm, cezasız duruyorum.

EDİP CANSEVER

MASA DA MASAYMIŞ HA

Adam yaşama sevinci içinde
Masaya anahtarlarını koydu
Bakır kâseye çiçekleri koydu
Sütünü yumurtasını koydu
Pencereden gelen ışığı koydu
Bisiklet sesini çıkrık sesini
Ekmeğin havanın yumuşaklığını koydu

Adam masaya
Aklında olup bitenleri koydu
Ne yapmak istiyordu hayatta
İşte onu koydu
Kimi seviyordu kimi sevmiyordu

Adam masaya onları da koydu
Üç kere üç dokuz ederdi
Adam koydu masaya dokuzu
Pencere yanındaydı gökyüzü yanında
Uzandı masaya sonsuzu koydu
Bir bira içmek istiyordu kaç gündür
Masaya biranın dökülüşünü koydu
Uykusunu koydu uyanıklığını koydu
Tokluğunu açlığını koydu

Masa da masaymış ha
Bana mısın demedi bu kadar yüke
Bir iki sallandı durdu
Adam ha babam koyuyordu.

var ki, bu oluşta bir öncü gibi görmüyoruz onu. Her yeniliğe ilk katılan ve ilk ayrılan bir gezgin olarak görüyoruz daha çok. Modayı izleyen bir sanatçı olarak görüyoruz. Nitekim, yenilikleri onun kadar çabuk 'eskiten' bir başka şair yok dense yeridir." (Asım Bezirci)

"Çağımızın koşullan içersinde geleneklere durmadan başkaldıran geleneksel şiire sırt çeviren bir şair. Yapıcı özelliklerinin yanı sıra, yıkıcı özellikleri olan bir şairdir." (Anıl Meriçelli)

"Edip Cansever... Bir önbilici, bir bilge. İstediği kadar yaşamayı 'kamyon sürmek yükünü bilmeden' diye yorumlasın, sezgilerinin gerisinde dursun; sonraya neyin kalacağını biliyor. Bilincin, bilinçaltının gerisindeki boşluğu da biliyor. Yerine göre susmanın bir eylem olduğunu da." (Mustafa Şerif Onaran)

"Geleneksel Türk şiirinin benimsenmiş kurallan dışına çıkarak, kapalı bir imge anlayışıyla yazdığı şiirlerinde düşünce yanı ağır bastı. Varoluşçu akımın etkisinde geliştirdiği şiirinde, bireyin yaşanılan ortamdaki arayışlarını, umutsuzluklarını, anlamsızlığa bürünen yaşayışının değerlerini bölünüşler içindeki yeriyle yansıtmaya çalıştı." (Feridun Andaç)

ESERLERİ (Şiir):

İkindi Üstü (1947), *Dirlik Düzenlik* (1954), *Yerçekimli Karanfil* (1957), *Umutsuzlar Parkı* (1958), *Petrol* (1959), *Nerde Antigone* (1961), *Tragedyalar* (1964), *Çağrılmayan Yakup* (1969), *Kirli Ağustos* (1970), *Sonrası Kalır* (1974), *Ben Ruhi Bey Nasılım* (1976), *Sevda ile Sevgi* (1977), *Şairin Seyir Defteri* (1980), *Yeniden* (Bütün şiirleri, 1981), *Toplu Şiirler* (*Eylülün Sesi* adlı yeni kitabı eklenerek, 1982), *Bezik Oynayan Kadınlar* (1982), *İlkyaz Şikâyetçileri* (1984), *Oteller Kenti* (1985), *Yerçekimli Karanfil* (Bütün şiirleri-I, 1990), *Şairin Seyir Defteri* (Bütün şiirleri-II, 1990), *Seçme Şiirler* (haz. Memet Fuat, 1997), *Karanfil Elden Ele* (Seçme şiirler, 2002), *Sonrası Kalır* (Bütün şiirleri, 2005).

HAKKINDA: Sezai Karakoç / Bir Materyalist Şiiri I-II (Pazar Postası, sayı: 17, 24 Nisan 1958; sayı: 18, 4.5.1958) - Edebiyat Yazıları-II (1986), Doğan Hızlan / Varoluşçu Veriler (Yeni Dergi, sayı: 6, Mart 1965), Hüseyin Cöntürk - Asım Bezirci / Turgut Uyar - Edip Cansever (1961), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri-II (1973), Ahmet Oktay / Eski Bir Kırgının Şikayetleri (Yeni Gündem, sayı: 8, 16-31.8.1984) - Kimsenin İlgilenmediği Olayların Tarihçisi Edip Cansever (Hürriyet Gösteri, sayı: 255, Ocak 2004), Füsun Akatlı / "Ahmet Abi, Güzelim Bir Mendil Niye Kanar?" (Hürriyet Gösteri, sayı: 68, Temmuz 1986), Gül Dönüyor Avucumda (1987), Erdal Öz / Edip Cansever'in Mektupları (Yeni Düşün, sayı: 64, Yaz 1990), Mehmet H. Doğan / Şair Edip Cansever (Adam Sanat, sayı: 128, Temmuz 1996), Veysel Çolak / Edip Cansever'de Şairin Kanı (1996), Memet Fuat Bengü / Edip Cansever (1997), Fethi Naci / Dönüp Baktığımda (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Cevat Akkanat / Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri (2002), Anıl Meriçelli / Yalnızlık Mevsim Olur (2002), Didem Özdemir / Cansever-Şiirleri ve Şiirlerinden Yapılan Oyunlarla Hep Aramızda - Edip Cansever Şiirinde Anlam Arayışları (Cumhuriyet Kitap, 4.7.2002), Mustafa Şerif Onaran / Ömer Edip'ten Edip Cansever'e Şiirli Yol (Varlık, sayı: 1135, Nisan 2002), Tomris Uyar / Gündönümü Bir Uyumsuzun Notları I-II (2003), Erhan Altan / "Yuvarlanıyorum İlkyaz"a Bir Yorum Denemesi (Adam Sanat, sayı: 209, Haziran 2003), Yakup Altınyaprak / Edip Cansever ve Turgut Uyar Şiirinde Modern Yaşamın Parametreleri (Dergâh, sayı: 172, Haziran 2004), Dinçer Eşitgin / Edip Cansever Şiirinin Üç Hâli (Sonsuzluk ve Bir Gün, sayı: 2, Mayıs-Haziran 2005).

CANSEVER, Nurettin

Eğitimci, yazar. 1932, Bartın doğumlu. İlk ve ortaokulu Bartın'da, liseyi Zonguldak Mehmet Çelikel Lisesinde bitirdi Yüksek öğrenimini Ankara Gazi Eğitim Fakültesinde tamamladı. 1952 yılından itibaren Mardin, Bartın ve Çorumda öğretmenlik, okul müdürlüğü, Milli Eğitim müdürlüğü yaparak 1978'de emekli oldu. Yazarın, *Bütün Yönleriyle Bartın* (1965) adlı araştırma eserinin yanı sıra üniversite giriş sınavlarına ilişkin hazırladığı dört kitabı daha bulunmaktadır.

HAKKINDA: Selahattin Çilsüleymanoğlu – Mansur Kaymak / Bartın Halk Kültürü (1996), Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

CANSEVER, Turgut

Mimar, şehircilik uzmanı. 12 Eylül 1921, Antalya doğumlu. Türk Ocakları kurucularından Dr. Hasan Ferit Cansever'in oğludur. Çocukluğu Bursa'da geçti. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Bölümü (1946) mezunu. Doktorasını 1949'da İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünde tamamladı. 1947-51 yılları arasında DGSA'da öğretim üyeliği yaptı, 1951'de kendi mimarlık bürosunu kurdu. 1957 yılında İstanbul Belediyesinde planlama danışmanı olarak çalıştı ve İstanbul metropolü gelişme biçimi ile ilgili ilk çalışmaları yaparak, çözüm alternatiflerini geliştirdi. 1957'de İmar Yasası ve İmar İskan Bakanlığı kuruluş çalışmalarına katıldı. 1960'ta doçent oldu ve ODTÜ Mimarlık Fakültesinde iki yarı yıl diploma projesi hocalığı yaptı. 1961'de İstanbul Belediyesi Planlama Müdürlüğünün kuruluşunu sağladı ve

İstanbul geçiş dönemi nazım planını hazırlattı. 1974-75'te İmar İskan Bakanlığında danışmanlık ve İstanbul Nazım Plan Bürosu başkanlığı görevinde bulundu. 1975-80 yıllarında İstanbul Belediyesinde İstanbul metropol gelişme planı, 1980'de Ankara Belediyesinde metropol planlama, yeni yerleşimler, kent merkezleri ve koruma sorunları gibi konularda danışmanlık görevleri üstlendi. 1980'de Edirne Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisi (Trakya Üniversitesi) Mimarlık Bölümünde bir yarıyıl diploma projesi yönetti. 1983'te Mekke Üniversitesinde eğitim programı hazırlık danışmanı olarak çalıştı. Aynı yıl, Uluslararası Ağa Han Mimarlık Ödülü Jürisine seçildi.

Çeşitli alanlardaki tasarım ve uygulamalarında modern mimarlığın sorunlarına çevresel ve kültürel değerlere ağırlık vererek yaklaşan Cansever, mimarlık ve kent sorunları üzerine çeşitli makaleler yayımladı. Mimaride evrensellik ve yerellik, standartlar ve çeşitlilik, mimarinin genetik meseleleri ve tezyincilik konularında teorik görüşlerini uygulamalarında gündeme getirdi. 1980'de Türk Tarih Kurumu binası (Ertur Yener ile, 1951-67, Ankara) ile Ahmet Ertegün Evi yenilemesi (1971-73, Bodrum) ile ve 1992'de M. Öğün, E. Öğün, F. Cansever ile üç kez Ağa Han Mimarlık Ödülünü kazandı. Cansever, tarihsel Türk mimarlığı ile çağdaş mimarlığı başarılı bir şekilde yorumlayabilmiş olması nedeniyle Kültür ve Turizm Bakanlığı 2005 Kültür ve Sanat Büyük Ödülünü, ayrıca çeşitli ulusal ve uluslararası yarışmalarda dereceler aldı.

Ertur Yener ve Mehmet Tataroğlu ile birlikte 1958 yılında Diyarbakır Koleji Müsabakasını ve 1960'ta Orta Doğu Teknik Üniversitesi uluslararası proje müsabakasını kazandığı halde bu projeleri uygulanmadı. 1980'de hazırladığı Ankara Ulusal Müze projesi, 1984'te hazırladığı Avanos Kaya Oteli projesi, Ankara Batıkent için geliştirdiği konut projeleri, Muğla Yağcılar Hanı projesi de pek çok diğer projesi gibi uygulanmadı. Uygulanan eserleri arasında Çengelköy'de Sadullah Paşa Yalısı restorasyonu (1949-51, İstanbul), Karatepe Açık Hava Müzesi (1957, Adana), Salacak'ta Çürüksulu Ahmet Paşa Yalısı, Muharrem Nuri Birgi Evi yenilemesi (1968-71, İstanbul), Rafet Ataç Evi (1986-89, Burgazada, İstanbul), Akın Yalısı (1989-92, Vaniköy, İstanbul), Sualtı Arkeoloji Enstitüsü (1988, Bodrum) sayılabilir. Turgut Cansever'e göre; "Mimarlık, varlığın bütün alanlarını kapsayan

Turgut Cansever

bir disiplindir. Bu sebeple başarılı bir mimarlık faaliyetinin gerçekleşmesi, kültürel oluşumun temel ögesidir."

"Hoca, daha yaşlı olduğu genç cumhuriyetimizin bütün birikimini tevarüs ettiği gibi, Osmanlı irfanını temsil eden son kuşakları yakından tanıma şansına da kavuşmuş; çok iyi bildiği ve tahlil ettiği Batı karşısında bir üçüncü dünyalı gibi değil, muhteşem bir medeniyetin mağrur çocuklarından biri olarak başını dimdik tutmayı başaran, hatta Batı'da yapılanların dışında durmak şartıyla, birçok alanda Batı'nın önüne bile geçilebileceğine, özellikle mimaride yeni yönelişlerin bundan böyle ancak Türkiye'de olabileceğine inanan; inanan değil, bunu bizzat gösteren bir bilge/ mimardır. (...)

"Hocaya göre insanın temel görevlerinden biri, hadis-i şerifte de ifade edildiği üzere, dünyayı güzelleştirmektir ve bunun en kestirme yolu mimariden geçer. Ancak mimariyi vücuda getirirken her an varlığın bütünlüğünü göz önünde tutmak şarttır. Varlığın güçlerinin ve yasalarının toplamından başka bir şey olan bu bütünlük daha büyük ve yücedir. İslami yaşama düzeninin ve kültürünün temel niteliklerini belirleyen, bu yüce varlığın himayesine mazhar olunduğunun şuruna varmış olmaktır. (...)

"Osmanlı şehircilik tecrübesi, hocaya göre, bu mânâda insanlık tarihinin en yüksek çözümlemesiydi; ne yazık ki, onu da kendi ellerimizle yok ederek gelecek nesillere karşı büyük bir suç işlemişizdir. Tahribatın en yüksek noktasına ulaştığı devirleri yaşayan ve tek başına büyük bir mücadelenin içine giren hoca, siyasi otoritelere 'Siz şehircilikte bizi bile geçtiniz!' diye yaltaklanan sözde şehirci mimarların imar adına işledikleri cinayetlere her zaman isyan etmiş ve felaketi önleyememenin acısını yaşamıştır.

"Hocanın bu muhteşem vizyonunda insanlığın mimarlık macerasından süzülüp gelmiş engin bir tecrübenin ve bütün bir felsefenin, daha da önemlisi bugün Türkiye'de ve dünyada şehir diye inşa edilen cehennemlere ve insanı hiçe sayan lenduha mimariye ne kadar şiddetli bir reddiyenin yattığını, onun lügatini ezbere bilmeyenlere anlatmak çok zordur." (Beşir Ayvazoğlu)

ESERLERİ:

Thoughts and Architecture (1981), *Şehir ve Mimari* (yazıları ve kendisiyle yapılmış röportajlar, 1992), *Ev ve Şehir* (1994), *Kubbeyi Nereye Koymamak* (1997), *İslamda Şehir ve Mimari* (1997), *İstanbul'u Anlamak* (1998).

HAKKINDA: Mehmet Suat / Şehir ve Mimari Üzerine Denemeler (Anadolu dergisi, c. 4, sayı. 3, Güz 1994), Beşir Ayvazoğlu / Bilge Bir Mimar İçin Bir Portre Denemesi: Turgut Cansever (Defterimde Kırk Süret, 3. bas., 1999, s. 56-59; aynı yazı Aksiyon, sayı: 4, 31.12.1994), Uğur Tanyeli / Çağdaş Mimarlıkta İslami İçerik Sorunu ve Cansever (Şubat 2001).

CANSIN, Halûk

Gazeteci-yazar. 1924, İzmir doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini İzmir'de tamamladı. 1946'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olarak 1946'da İzmir'e döndü, sonradan adı *Demokrat İzmir* olarak değişen *İzmir* gazetesinde çalışmaya başladı. *Demokrat İzmir*'ve *Yeni Asır*'da uzun yıllar yazı işleri müdürlüğü ve köşe yazarlığı yaparken *Yeni İstanbul, Zafer, Cumhuriyet* gazetelerinin İzmir temsilciliklerini de üstlendi. Associated Press ajansı ile Almanya'da çıkmakta olan *Army Times* gazetesinin İzmir muhabiri olarak görev yaptı. 27 Mayıs 1960 ihtilalinden hemen sonra *Ticaret* gazetesinin yazı işleri müdürlüğüne geçti. Bir süre sonra İstanbul'da Manajans reklam kuruluşunda yazarlığa başladı. Bir yandan da *Yeni Asır*'da yazmaya devam etti. 1966'da İzmir'e dönerek gazetenin önce Halkla İlişkiler Servisi'ni kurdu. Sonra da aynı çatı altında *Rapor* gazetesini çıkarmaya başladı. Manajans'a İzmir temsilcisi olarak hizmet vermeyi sürdürdü. Daha sonraları Manajans/ Thompson adını alan ajansın İzmir şubesini kurdu ve 1998'de emekli oluncaya kadar yönetti. Çeşitli yıllarda ABD'de, İngiltere'de ve Almanya'da çok sayıda meslek kursuna ve seminere katıldı. *Unutmaya Kıyamadıklarım* (2004) adlı bir anı kitabı vardır.

CANSIZOĞLU, Mustafa Sıdkı

Çevirmen (D. 1895, Kondi / Of / Trabzon – Ö. 1975). Köyündeki medresenin müderrisi Kadahorlu (Çaykara) Müslim Efendi'den ders aldı. Farsçayı ondan ve Musullu Abdülgani Efendi'den öğrendi. Ayrıca, Kondi, Paçan ve Mavrand köylerindeki medreselerde Arapça öğrendi. 1914'te Birinci Dünya Savaşı'nda seferberliğe katıldı. Askerlik hayatı Erzurum'da

geçti. Of'un savunmasına katıldı. Kurtuluş Savaşı'nda Of ve Sürmene Askere Alma Şubelerinde hizmet etti. 1927-28 yıllarında Of'u temsil etmek üzere Trabzon Vilayet Meclis-i Umumisine aza seçildi. Şiire, Âşık Garip ve Âşık Kerem'i okumakla başladı. Sonradan *Tuhfe-i Vehbi*'yi ezberledi. Fuzulî ve Nefî gibi şairleri de okudu.

İlk yazısı, Trabzon'da çıkan *Fecir* dergisinde yayımlandı. Sonra *İkbal, Yeni Yol, İstikbal* ve *Halk* gazeteleriyle *İnan* ve *Fecr-i Ati* dergilerinde yazıları ve şiirleri yayımlandı. 1945-65 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilatında gezici vaiz olarak çalıştı, başkanlığın isteği üzerine Arapçadan çeviriler yaptı. Mevlânâ'dan aruzla 207 rubai çevirdi.

ESERLERİ:

ÇEVİRİ: *İmam Ebu Yusuf Tercemei Hali* (Zâhid Kevseri'den, 1948), *Vâridât* (Bedreddin Simâvî'den, 1958), *Osmanlı Devletinde Çöküş Devri* (Hüseyin Kâşifî'den, 1958).

HAKKINDA: Hamâmizâde İhsan / Hamsiname (1928), Mahmut Gologlu / Trabzon Tarihi (1975), Cumhuriyetin 50. Yılında Trabzon (1973), Ömer Akbulut / Trabzon Şairleri (1952), Murat Yüksel / Türk Edebiyatında Hamsi (1989) - Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 1-Osmanlı Dönemi (1993).

CANTAŞ, Reşat

Gazeteci-yazar-şair (D. 1930, Trabzon – Ö. ?). Tosya nüfusuna kayıtlıdır. İlköğrenimini Trabzon ve Bayburt'ta tamamladı. Kastamonu Erkek Sanat Enstitüsü ve İzmir Erkek Sanat Öğretmen Okulu mezunu. Otuz iki yıl boyunca çeşitli il ve ilçelerde öğretmenlik yaptı.

Yazıları *Toprak, Orkun, Millet* ve *Millî Yol* gibi dergilerde yayımlandı. Tosya'da *Büyük Ülkü* adıyla yayımlanan kültürel bir gazete çıkardı; *Meş'ale ve Açıksöz* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. *Kutludağ'ın Destanı* isimli escriyle Millî Eğitim Bakanlığının açmış olduğu edebiyat yarışmasında şiir dalında mansiyon aldı (1993).

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

CANTEK, Funda Şenol

Araştırmacı-yazar. 1970, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinden 1992'de mezun oldu. Öğrencilik yıllarında üç yıl basında çalıştı. 1994 yılından itibaren Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesinde görev yaptı. Mikro tarih, gazetecilik uygulamaları, iletişim sosyolojisi gibi alanlarda makaleleri yayımlandı. *Yabanlar ve Yerliler - Başkent Olma Sürecinde Ankara* (2003) adlı bir eseri vardır.

CANTEK, Levent

Araştırmacı-yazar. 1969, Ankara doğumlu. Bilkent Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü (1994) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını Gazi Üniversitesi SBE Gazetecilik Anabilim Dalında tamamladı. Çocukluk ve ilk gençlik yıllarını Ankara'nın kenar semtlerinden biri olan Keçiören ve yaz aylarında çalıştığı Ulus'ta geçirdi. Popüler kültür ve gündelik yaşamın toplumsal tarihi üzerine yaptığı çalışmalarını Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesinde araştırma görevlisi olarak sürdürdü.

İlk öyküleri *Korku* dergisinde yayımlandı. Daha sonra fotokopi yoluyla çoğaltılan *Korsan, Koloni* gibi "underground fanzine"ler çıkardı. 1984 yılında mektup arkadaşlığı yoluyla otuza yakın çizer ve koleksiyoncuyla tanışarak çizgi romanlar yapmaya başladı. 1990 yılından itibaren çizgi roman ile ilgili yaptığı incelemeleri üniversite yıllarında tamamlayıp kitaplaştırdı.

"Levent Cantek tarafından derlenen Çizgili Hayat Kılavuzu: Kahramanlar, Dergiler ve Türler, benim görebildiğim kadarıyla Türkçede çizgi roman üzerine çıkmış en kapsamlı kitaplardan biri. Hem çok geniş bir yazar çevresine dayanan gerçek bir derleme olduğu için hem de çizgi roman meraklıları için bile çok fazla ve ilginç malumat içerdiği için. Kitabın sonuna konmuş –eksik de olsa– geniş 'çizgi roman yazıları kaynakçası' da cabası." (Mustafa Arslantunalı-*Çizgili Hayat Kılavuzu* üzerine).

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Türkiye'de Çizgi Roman* (1995), *Markopaşa: Bir Mizah ve Muhalefet Efsanesi* (2001).

DERLEME: *Çizgili Hayat Kılavuzu* (2002).

HAKKINDA: Makropaşa: Bir Mizah ve Muhalefet Efsanesi (Virgül, sayı: 44, Ekim 2001), Zeynep Akkuş / Bir İptiladır Çizgi Roman (Radikal Kitap, 28.7.2002), Mustafa Arslantunalı / Çizgi Kahramanlar Tekrar Kapınızı Çalıyor: Knock Knock! (Virgül, sayı: 54, Eylül 2002).

CANYURT, Gülderen

Şair. 1958, Zara / Sivas doğumlu. İlk ve ortaokulu Sivas' ta okudu. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Lisesinden mezunudur. 1974 yılında evlenerek Karabük' e yerleşti. Şiirleri ve yazıları *Tay, Ardıçkuşu, Türk Dili, Şiir Ülkesi* ve *Siyah Beyaz* gibi edebiyat, kültür ve sanat dergilerinde; ayrıca Karabük Şiirleri Antolojisinde yayımlandı. Karabük Kültür Sanat ve Çevre Derneği ile Atatürkçü Düşünce Derneği Yönetim Kurulu üyesidir. *Kırılgandır Yalnızlıklar* isimli şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Halil Temel / Elçi 2004 Yıllık (2005, s.175).

CANYURT, Ozan

Şair. 1978, Karabük doğumlu. 1998 yılında Akdeniz Üniversitesini bitirdikten sonra Eskişehir Anadolu Üniversitesine başladı. 1999-2001 yılları arasında askerliğini yaparken *Muhafız Gazetesi* muhabirliği yaptı; bu gazetede çok sayıda şiiri yayımlandı. Şiir ve denemeleri, başta *Tay* dergisi olmak üzere çeşitli basın organlarında yer aldı. Eserlerini *Bu Benim Dünyam* adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Nursen Özdoğan Kurban – İsmail Arslan / Karabük Şairleri Antolojisi (2004).

CARIM, Mehmet Fuat

Diplomat (D. 1892, Halep – Ö. 1972, İstanbul). İlk ve ortaokulu Frerler Mektebinde okudu. Mercan İdadisi, Mülkiye Mektebi (1913) mezunu. Yurtdışına gönderilerek Cenevre Üniversitesinde de bir süre öğrenim gördü. Eylül 1913'te memuriyet hayatına atıldı. Ocak 1917'den itibaren Gönen ve o dönem ilçe merkezi olan Adapazarı'nın kaymakamlıklarına getirildi. Bu arada Harbiye Nezaretinin I. Dünya Savaşında kurduğu Teşkilât-ı Mahsûsa'da görev aldı. Mondros Mütarekesinin ardından Adapazarı kaymakamlığından azledildi. İzmit bölgesinde çete teşkilâtı kurdu. Nisan 1919'dan itibaren Millî Mücadeleyi fiilen destekleyip, I. ve II. İnönü Savaşlarına katıldı. TBMM Hükümeti tarafından 1922'de Moskova ve Kazan bölgesi başkonsolosluğuna atandı. Ardından Kopenhag, Milano, Marsilya başkonsolosluklarında, Cidde elçiliğinde, Rio de Jenerio büyükelçiliğinde bulundu. 13 Temmuz 1957'de emekliye ayrılarak İstanbul'a yerleşti.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Cezayir'de Türkler* (1962), *Tarihin Türk'e Yüklediği Çetin Görev* (1965), *Türklerin Denizciliği* (1965), *Venezuelalı General Miranda'nın Türkiye'ye Dair Hatıratı* (1965), *İşlenmemiş Konular* (1966), *Marco Polo ve İbn-i Batûta* (1966), *Latin Amerika / Gördüklerim, İnka ve Maya Medeniyetleri* (1968), *Yusuf Tafşin* (1966).

ÇEVİRİ: *Dedikodulu Seyahat* (oyun, 1930), *Kanuni Devrinde İstanbul* (1964).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

CÂRULLAH VELİYYÜDDİN

İslâm bilgini, sûfi (D. ?, Yenişehir / Bursa - Ö. 1738, İstanbul). "Yeni-

ONUR CAYMAZ

EZİLMİŞ LEYLAKLAR KİTABI

"Kapının açıldığını anımsıyorum. Önce hızla mumu söndürdü, sonra ışığı yaktı. Kamaşan gözler... Benim evim burası diye seslenişlerini, votka kokusunu, tokat atmaya kalktığı Nevit'in çocukça korkusunu. Saksılardan çalınan çiçeklerin başka yerlere ekildiğinde kopartıldığı saksıyı özledikleri söylenir mi? Hikayelere rivayetler karıştırıyorum. Mezarlıktan çalınan çiçeklerin götürüldüğü evden mutlaka bir ölü çıktığını ya da. Eda bağırıyordu ve şaşkındım. Apartmandakiler uyanırsa kötü şeyler olabilirdi. Nevit'i alıp gitmeye kalktım. "Hayır," diyordu. "O burada kalacak. Sen gideceksin Meriç..."

Evi terketmek zorundaydım, başka şansım yoktu. Polis çağıracağını söylüyordu. Odadan çıktım. Sokak kapısına doğru yürüdüm. Nevit içerde kalmıştı. O arkamdan geliyordu. Işığı yaktı. Ayakkabılarımı gazete kağıdının üzerinden alırken, gazetede bir resim gördüm. Göksel Abi... Hapishanede çıkan bir çatışmada ölmüş. Siyah beyaz bir resimdi. Sanki bana bakıyormuş gibiydi. Anlayamiyordum ne olduğunu. "Hadi çık," diye bağırıyordu Eda. Çıktım. Kapı hızla kapandı arkamdan. Nevit'e bir kelime bile söylcyememiştim. Apartmanın içinde aptal aptal gezindim bir süre. "Emeklerime yazıklar olsun," diye bağırdı arkamdan. Evdeki eşyalar kırılmasın diye annem hiçe sayılarak kalorifere bağlanan bir çocuktum ben. Kim hangi emekten bahsedebilirdi şimdi. Kim?

Asansöre bindim. Kattaydı zaten. Kapıyı açar açmaz apartmanın ışığı söndü. Sarı solgun bir ışık kaldı asansörden. Z harfine bastım. Kırmızı bir ışık yandı üzerinde. Diğer katların üzerindeki ışık sarıydı. İndikçe Nevit'ten uzaklaşıyordum. Apartmanın girişindeki aynada kendime baktım. Eski bir apartmandı burası. Büyük bir lamba vardı kapıda. Yakmadım. Sokakta ay ışığı. Yeterince aydınlık vardı. Görünmeden, hırsız gibi kaçmalıydım buradan."

şehirli Fenârî" namıyla da tanındı. Mekke'ye yerleştiği için "Cârullah" namıyla anıldı. Orada Nakşibendi şeyhlerinden Yekdest-i Mekkî'ye intisap etti. Kabri Fatih'te Karakolhâne arkasında yaptırdığı medrese ve kütüphane avlusundadır.

ESERLERİ:

Hadîs-i Kudsîler, el-Furkân, Şerhu Çağmini Hâşiyesi, Kavl-i Ahmed Hâşiyesi, Hüseyniye Hâşiyesi, Tasdîkat Hâşiyesi, Âdâb-ı Mîrî Hâşiyesi, Fezâil-i Cihâd, Âdâb-ı Birgivî Şerhi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

CAYMAZ, Onur

Şair. 18 Ekim 1977, İstanbul doğumlu. Nilüfer Hatun İlköğretim Okulu, Maçka Teknik Lisesi Elektronik Bölümü, Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Elektronik Öğretmenliği Bölümü mezunudur. Bir özel okulda bir yıl öğretmenlik, daha sonra Tepum Bilgisayarda sistem destek servis elemanlığı yaptı. 1998'den sonra, Mavi Jeans Bilgi İşlem Departmanında bilgi işlem uzmanlığı yaptı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

İlk şiirini *Şiir Oku* dergisinde yayımladı (1995), daha sonra *Adam Sanat, Adam Öykü* dergilerinde yazdı. Şarkı sözü de yazdı. *Hayalperistanbul* adlı öyküsü Gençlik Kitabevi Öykü Ödülü alarak bu ödülle ilgili hazırlanan seçkide (1999) yer aldı. *Kah ve Rengi* ile 2000 Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülünü, 2003 Haldun Taner Öykü Ödülünde İkincilik Ödülünü aldı.

"Dış dünyadan, görsellikten topladığı malzemeyi titizlikle işlemiş ve sözcüklerle yeni bir resim çizmiş; Erdal'ı doğa ve eşyayla bütünleştiren bu görsel anlatısıyla, roman kahramanının düşünce ve eylemliliğine, dolayısıyla romanına bir boyut daha kazandırmış Caymaz." (Ömer Türkeş)

Onur Caymaz

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kah ve Rengi* (2000), *Bak Hâlâ Çok Güzelsin* (2004).

ÖYKÜ: *Ezilmiş Leylaklar Kitabı* (2003).

ROMAN: *Seni Hatırlatan Yıldızlar* (2004).

HAKKINDA: Ömer Türkeş / www.milliyet.com.tr (3.12.2004), Derviş Şentekin / www.radikal.com.tr (8.11.2004), Nalân Barbarosoğlu / söyleşi (Radikal Kitap, 9.1.2004), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Aralık-Ocak 2004), Ayşegül Utku Günaydın / Söyleşi (Varlık Kitap, Aralık 2004), Osman Özbahçe / 2003 Yılında Şiirimiz (Kökler, sayı: 4-5, Ocak 2004).

MEHMET CEBE

ISLAK KALDIRIMLAR

Islak kaldırımlar benim güneşim
Bütün dertlerimi oraya döktüm.
Oraya yükledim aşk çilesini
Ve oranın sıcağında ıslandım.

Buharsız mevsimler gördüm
Susuz ağaçlar,
Çiçeksiz geçmedim kaldırımdan
Güneşsiz olmadım kaldırımlarda...

Bazen bir şiirdi
Bazen güzel söz,
Bir bakıştı dünyaya açılan
Gönlümün gördüğü ıslak kaldırımlardan...
(*Sular Susayınca*, 1999)

CEBE, Mehmet

Şair. 2 Şubat 1960, Bağlum / Ankara doğumlu. Ankara Yıldırım Beyazıt Lisesi, Anadolu Üniversitesi AÖF İktisat Bölümü mezunu. Arkadaşlarıyla *Bağlum'un Sesi* (1977), *Bağlum Haber* (1988) gazetelerini çıkardı. 1982'den itibaren Ziraat Bankasının Kula ve Ankara şubelerinde çalıştı. Şiirleri 1974'ten itibaren *Yeni Asya* gazetesinde yer aldı. Şairler ve Sanat Sevenler Derneği üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):
Yarın Çok Uzak Değil (1992), *Sular Susayınca* (1999).

CEBECİ, Ahmet

Araştırmacı-yazar. 1940, Deliorman / Bulgaristan doğumlu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Deliorman'da bitirdi. Razgrat Türk Öğretmen Okulunda okudu. Deliorman'ın çeşitli kasaba ve köylerinde öğretmenlik (1958-66) yaptı. 1963 yılında kuruculuğunu yaptığı Bulgaristan Türk Gençleri Birliği adlı örgütü kurduğu için kovuşturuldu. 1966 yılında Türkiye'ye sığındı. Gazi Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilgiler Bölümünü bitirdi (1970). 1980'den sonra Gazi Eğitim Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalıştı.

ESERLERİ:
Türk Devletinin Tekâmülü, Türk Kültürü, Deliorman Bilmeceleri, XVI. Yüzyılda Silistre Vakıfları (1994).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CEBECİ, Dilaver

Eğitimci, şair ve yazar. 15 Temmuz 1943, Dayısı köyü / Kelkit / Gümüşhane doğumlu. Mizah yazılarında Seyyah-ı Fakir Evliya Çelebi imzasını kullandı. Kırıkkale İlkokulu, Erzincan Lisesi (1966), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1970) mezunu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Türk İktisat Tarihi Bölümünde yüksek lisans (1986), aynı fakültenin Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Anabilim Dalında doktora (1989) yaptı. Yüksek lisans tezi: *"Osmanlı Devletinde İhtisab Ağalığı"*. Aydın (1970-75), İstanbul'da öğretmen (1976-78), Aydın'da Halk Eğitim başkanı (1976), Diyanet İşleri Başkanlığında neşriyat uzmanı oldu (1976-80). 1980'den itibaren İstanbul'da öğretmenlik, MÜ Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi Bölümünde Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Ana Bilim Dalı başkanı olarak görev yaptı. İLESAM, MESAM üyesidir.

Yazı ve şiirlerini; *Defne, Türk Yurdu, Töre, Türk Edebiyatı, Ayyıldız, Yeni Türkiye, Kültür Dünyası, Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı, Güneysu* dergileriyle *Ortadoğu, Hergün, Ayrıntılı Haber, Türkiye, Millet* gazetelerinde yayımladı. 1963'te Türk Ocağı'nın şiir yarışmasında birincilik, 1995'te Ömer Seyfettin Hikâye Yarışmasında mansiyon aldı. Yedi şiiri bestelenerek ünlü sanatçılar tarafından seslendirildi.

"Onun şiirlerinde öyle hüzün bulamazsınız; diyebilirim ki o kederini bile haykırarak söyler. Bir öfke ve coşkunluk halinde tezahür eder şiirleri. Kimi zaman aşık, kimi zaman düşünür, atlı pusatlı bir alperen. Cebeci'nin bir başka yönü de üniversite öğretim üyesi, İlâhiyatçı olması. Şiirlerinin o destansı havasına karışan köklü inancı ona yumuşak renkli, sevgiden güç alan bir özellik katar." (Sevinç Çokum)

"Şairlik yolu güç yoldur, talipli sinden hayatını ister, her babayiğit o yükün altına giremez, heveslisi çok, gerçeği kuyruklu yıldız gibi azdır; bu azlardan birisi de şüphesiz Dilaver Cebeci'dir." (Mehmet Niyazi)

ESERLERİ:
ŞİİR: *Hun Aşkı* (1973), *Mavi Türkü* (mensur şiir, 1983), *Şafağa Çekilenler* (1984), *... Ve Sığınırım İçime* (1992), *Sitâre* (1997), *Asra Yemin Olsun ki...* (2000), *Bütün Şiirleri* (2003).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Tanzimat ve Türk Ailesi* (1993), *Türk'e Dair* (2001), *Divan Şiirinde Kadın* (2001), *Kur'an Gerçekleri* (2002), *17. Yüzyıl Osmanlı Toplumu* (2005).

OYUN: *Büyü* (1984).

MİZAH: *Devrannâme* (Seyyah-ı Fakir müstear adıyla, 1984), *Seyrannâme* (1997).

GEZİ: *Men Kazanga Baramen* (2000).

ÇOCUK KİTABI (Evliya Çelebi-Resimli Çocuk Hikâyeleri Dizisi): *Azak'ın Denizaltıları, Bahadır Giray'ın Mektubu* (1993).

Ayrıca din bilgisi ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (Ağustos 1991), Sevinç Çokum / Yıldız Sarayında Şamdanlar (Türkiye, 6.3.1991), Mim Kemal Öke / Türkiye gazetesi (20.3.1993), Ergun Kaftancı / İşte Evliya Çelebi (Türkiye, 30.8.1998), Ahmet Özdemir / 75. Yılda Cumhuriyet Şiiri Güldestesi (1998), Ayhan İnal / Dilaver Cebeci'nin Sitaresi (Güncysu, sayı: 6, Eylül-Ekim 1998), Sevinç Çokum / Dost Sesi (Türkiye, 10.9.1999), Beşir Ayvazoğlu / Men Kazanga Baramen (Zaman, 3.5.2000), Mustafa Miyasoğlu (Milli Gazete, 18.6.2000), Mehmet Niyazi / Elden Ne Gelir (Türk Haber, 23.5.2003).

DİLAVER CEBECİ

İLTİCA

Kurşun benizli bulutlar gelir ufuklardan
Sıkar üstümüze gömleklerini
Çılgın bir sağnak vurur bahçemin güllerini
Arsız böcekler iri yapraklara sığınır
Ben sana...

Uyanır denizlerin bahâdır askerleri
Göklerse davranır kılıçlarına
Ateşler düşer dervişimin avuçlarına
Sefineler kaçışır limanlara sığınır
Ben sana...

Masal kaçkını devler gezinir şehirlerde
Kenetlenmiş sarı seyrek dişleri
Söner birden bebeğimin gülüşleri
Ürperir örümcekler ağlarına sığınır
Ben sana...

Uğultular gelir geceleri koyaklardan
Rüzgarlar eser İsrâfil nefesi
Çatırdar tutsak ruhumun çürümüş kafesi
Doruklarda kartallar kayalara sığınır
Ben sana...

Güneş kanlar içinde yavaş yavaş boğulur
Karanlık kuşanır pusatlarını
Titretir bozkırların başıboş atlarını
Yıldızlar uzakta kehkeşanlara sığınır
Ben sana...

Dilaver Cebeci

İsa Hasan Cebeci

CEBECİ, İsa Hasan

Eğitimci, şair ve yazar. 6 Mayıs 1942, Pirli (Gradnitsa) köyü / Dobriç / Bulgaristan doğumlu. İsa Cebeciev imzasını da kullandı. İlk ve ortaokulu köyünde, öğretmen okulunu Hacıoğlu Pazarcığı'nda (Tolbuhin) bitirdi. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra yükseköğrenimini Sofya Üniversitesine bağlı Şumnu (Şumen) Yüksek Pedagoji Enstitüsünde tamamladı. Daha sonra dışardan Sofya Üniversitesi Türkoloji Anabilim Dalından mezun oldu (1974). Bulgaristan'da 1913-67 arası ilkokul öğretmenliği ve 1970-89 arası coğrafya öğretmenliği yaptı. 1989'da Türkiye'ye göç etti. Coğrafya öğretmenliği ve edebiyat çalışmalarını Çorlu'da sürdürerek emekli oldu. Çorlu Yazarlar Topluluğu başkanlığı görevinde bulundu.

İlk şiiri 1960 yılında *Halk Gençliği* gazetesinde (Bulgaristan) yer almıştı. Sonraki yıllarda ürünleri *Tuna, Sevgi Yolu, Bay* (Prizren), *Diyanet Çocuk, İnci* (Prizren), *Balkanlarda Türk Kültürü* dergilerinde yayımlandı. 2002 yılında düzenlenen II. Halk Kültürü Sempozyumuna *"Deliorman'dan Birkaç Göç Destanı"* başlıklı bildirisini sundu. Bildiri aynı yıl çıkan derlemede yer aldı.

"İsa Hasan Cebeci şiirin sadık dostudur. Şiirlerinde doğa, vatan ve milli duyguları dile getirir. Folklordan esinlenerek hece veznini ustaca kullanan şairlerimizdendir. Çocuk şiirleri ile ünlüdür." (Şaban M. Kalkan)

ESERLERİ (Şiir):

Çocuk ve Fidan (1997), *Sen Rüzgâra Benzeme* (1998), *Dilsiz Dostlar* (2002).

HAKKINDA: İsa Cebeci / Dilsiz Dostlar (2002), Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002), Sevgi Yolu Şairler Antolojisi 2003 (2003), Şaban M. Kalkan / İsa Hasan Çelebi (Önder gazetesi, 5.5. 2004).

CEBECİ, Lütfullah

Tefsir ilmi araştırmacısı. 1954, Develi / Kayseri doğumlu. Develi İstiklal İlkokulu (1966), Kayseri İmam-Hatip Lisesi (1972), Erzurum İslâmi İlimler Fakültesi (1977) mezunu. Çalışma hayatına 1978 yılında araştırma görevlisi olarak Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesinde başladı. Burada 1982'de *"Kur'an'da Şer Problemi"* başlıklı teziyle yüksek lisans çalışmasını, 1992'de doktorasını tamamladı. 1986'da doçent, 1992 yılında profesör oldu. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Tefsir Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yaptı. Temel İslam Bilimleri Bölüm başkanlığı, Fakülte Kurulu üyeliği, Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği yaptı.

Makalelerini, 1980 yılından itibaren *İlâhiyat Fakültesi, Yeni Devir, Tevhid, Yeni Ümit, İslâm, Altınoluk, Sesleniş* gazete ve dergileri ile *Tevhid Üzerine Soruşturma* (1987) adlı ortak kitapta yayımladı. *Kur'an'da Şer Problemi* adlı eseriyle 1986' da Türkiye Millî Kültür Vakfı Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kur'an 'da Şer Problemi* (1985), *Kur'an'a Göre Takva* (1986), *Kur'an-ı Kerim'e Göre Cin-Şeytan* (1989), *Kur'an-ı Kerim'e Göre Melekler* (1989), *Kur'an'ın Hükümlerindeki Hikmet / Yakın Akraba Evliliği ve Genetik* (1990), *Mevlana ve İslâm* (1996).

ÇEVİRİ: *Tefsir-i Kebir* (23 cilt, Mefatihu'l Ğayb), Fahreddin er-Râzî'den; Suat Yıldırım, Sadık Kılıç, Cafer S. Doğru ile birlikte, 1988-1995).

Lütfullah Cebeci

CEBECİ, Seda

Şair. 31 Temmuz 1974, Bursa doğumlu. Deniz Yalvaç imzasını da kullandı. İlk ve ortaokulu Gemlik'te okudu. Bursa Kız Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Bölümü (1995) mezunu. İstanbul'daki bir özel kuruluşta yayın koordinatörlüğü yaptı.

İlk şiiri (*Vapur*), *Şiir Cumhuriyeti* şiir seçkisinde, şiirleri ve eleştirileri *Varlık, Sombahar, Cumhuriyet Kitap* vd. dergilerde yayımlandı. 1996 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü'nü aldı. *Okaliptüs Yeşim Ağacı* (1993) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Sürcyya Evren / Genç Şairler ve Yazarlar Kitabı (1995), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

CEBECİ, Suat

Din eğitimi araştırmacısı. 1953, Bayburt doğumlu. İstanbul İmam Hatip Lisesini, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünü bitirdi. İstanbul'da bir süre din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmenliği yaptıktan sonra Ankara'da Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğünde ve Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığında Eğitim- Öğretim ve Personel Şubesi müdürlüğü görevlerinde bulundu. Bu görevleri sırasında Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde Din Eğitimi Anabilim Dalında yüksek lisans ve doktora yaptı. Millî Eğitim Bakanlığı Yayın İnceleme Komisyonu üyeliği, 14. Millî Eğitim Şurası Hazırlık Komisyonu üyeliği, Bakanlıklar Arası Mecburî Hizmet Komisyonu üyeliği gibi görevlerde bulundu, eğitimle ilgili çeşitli kurs ve seminerlere katıldı. 1994 yılında Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine yardımcı doçent olarak atandı. Burada bölüm başkanlığı, dekan yardımcılığı ve Meslek Yüksekokulu müdürlüğü yaptı. Çeşitli tarihlerde İngiltere, Danimarka, Almanya, İsviçre ve Tunus'ta din eğitimi ile ilgili araştırma ve incelemelerde bulundu. *"Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi"* adlı çalışması ile 1997 tarihinde Din Eğitimi doçenti oldu. 1998 yılında Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine geçti. Burada da Felsefe ve Din Bilimleri bölüm başkanlığı, dekan yardımcılığı ve dekanlık görevlerini yürüttü. *"Öğretme ve Öğrenme Görevi Olarak Dini İletişim"* adlı çalışması ile 2002 yılında profesör oldu.

Makaleleri, *İslâmî Araştırmalar, AÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Diyanet, Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

DENEME-ARAŞTIRMA: *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi* (1996), *Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri* (1997), *Emin Adımlar* (1998), *Öğretme ve Öğrenme Görevi Olarak Dini İletişim* (2005).

SÖZLÜK: *Arapça Türkçe Sözlük* (ortak, 3. bas. 1997).

ÇEVİRİ: *Hatıralar* (Bintulhuda'dan, 1983), *Peygamberlik ve Peygamberler* (ortak, 1984), *Sifa-i Şerif* (1991).

CEBECİOĞLU, Ethem

İlâhiyatçı. 1951, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1981) mezunu. Yüksek lisans

(1983) ve doktorasını (1990) aynı yerde yaptı. 1991'de yardımcı doçent, 1993'te doçent, 1999'da profesör oldu. Aynı eğitim kurumunda öğretim üyesi olarak çalıştı ve Temel İslam Bilimleri Tasavvuf Anabilim Dalı başkanı (1991) oldu. Yüksek lisans tezi: *"Şevku'l İslâm Mustafa Sabri'nin Mevkifu'l Beşer'inin İlk 50 Sayfasının Çevirisi ve Değerlendirilmesi."* Doktora tezi: *"Hacı Bayram-ı Veli ve Tasavvuf Anlayışı"*. İlâhiyat fakültelerinde yayımlanan muhtelif dergilerde hakemlik, *Tasavvuf* ilmi ve akademik araştırma dergisi yayın kurulu üyeliği yaptı. Makaleleri, *AÜİF Dergisi, İlim ve Sanat, Bizim Dergâh, Alperen, İlâhiyat, Altınoluk, Tasavvuf* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Hacı Bayram-ı Veli ve Tasavvuf Anlayışı* (1994), *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü* (1997), *İmam-ı Rabbani Hareketi ve Tesirleri* (1999), *Veda Hutbesi ve Aktüel Değeri* (İsmail Hakkı Ünal ile, 1999), *Seyyid Burhaneddin Muhakkık-ı Tirmizi'nin Bazı Tasavvufi Kavramlara Getirdiği Metaforik Yaklaşımlar, İbn-i Arabi' de Ontoloji Problemi, Sezgisel Bilginin Tasavvufi Değeri, Gazzali Öncesi Tasavvuf ve Değerlendirilmesi, XX.Yüzyıl Türkiye Evliya Tabakatı, İslâmın Yayılışında Sufilerin Rolü, Tasavvufta Panbioizm, Allah Dostları* (2001).

ÇEVİRİ: *Kelami Dergahından Hatıralar* (Carl Vett'ten, 1993).

SADELEŞTİRME: *Vahdet-i Vücud* (Ferid Kam'dan, 1991), *Ateizm Aynasında Tevfik Fikret* (M.Ali Ayni'den, 1997).

HAKKINDA: Abdurrahman Karadeniz / Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü (Hece dergisi, Ocak 1998).

CEBESOY, Ali Fuat

Asker, siyaset ve devlet adamı (D. 1882, İstanbul - Ö. 10 Ocak 1968, İstanbul). 1877-78 Türk-Rus Savaşı komutanlarından Müşir Mehmet Ali Paşa'nın torunu, Ferik İsmail Fazıl Paşa'nın oğlu, şair Nâzım Hikmet'in büyük dayısı. Mustafa Kemal Atatürk'ün sınıf arkadaşlarındandır. Harb Okulu (1902) ve Harb Akademisini bitirdikten (1905) sonra stajını Beyrut ve Selanik'te tamamlayarak 1907'de kolağalığa yükseldi (1907). Roma'da yaptığı Askeri ataşeliğinin (1909-11) ardından Balkan Savaşı'na katıldı. Yanya savunmasında gösterdiği üstün başarıdan dolayı kaymakamlığa (yarbaylık) terfi etti. Birinci Dünya Savaşı boyunca çeşitli cephelerde savaştı. Tümen komutanlıkları, kolordu ve ordu kurmay başkanlıkları görevlerinde bulundu. Başarılarından dolayı miralaylığa (1915), ve mirlivalığa (1917) yükselerek XX. Kolordu komutanlığına getirildi. Savaşın son dönemlerinde Kafkasya ve Filistin cephelerinde savaştı. 1918'de Mondros Mütarekesi imzalanınca kolordusunun karargâhını Suriye cephesinden önce Konya Ereğlisi'ne, daha sonra Ankara'ya getirdi. Amasya Protokolü'nü imzalayanlar arasında yer aldı ve Millî Mücadeleye katıldı. Batı Anadolu'yu işgale başlayan Yunan ordusuna karşı çete mukavemetinin oluşmasına katkıda bulundu. Sivas Kongresi sonunda Heyeti Temsiliye tarafından Umum Kuvay-ı Milliye komutanlığına getirildi (1920).

Aynı yıl TBMM'ye seçilen mebuslardan biri olarak Birinci Dönem Mecliste Ankara'yı temsil etti. Garb Cephesi Komutanı olarak Yunanlılar'a karşı başlattığı bir saldırı başarısızlıkla sonuçlandı. Bunun üzerine komutanlığa İsmet Paşa atanarak Ali Fuat Paşa da büyükelçi olarak Moskova'ya gönderildi (1922). Moskova'da Sovyet liderleriyle görüşerek bu ülkenin Millî Mücadele'ye silah ve para desteğini sağladı. Elçilik görevi sona erince TBMM 2. başkanlığına seçildi. Ancak Meclisteki görevinden izinli sayılıp mebusluğu da devam ederek 2. Ferik rütbesiyle 2. Ordu müfettişliğine atandı (1924).

Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra milletvekilliği ya da askerlik görevlerinden birini seçmesi gerekiyordu. Tercihini milletvekilliğinden yana kullandı. Siyasi hayatının bu yeni döneminde, yeni kurulan muhalefet partisi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurucuları arasında yer alarak bu partinin genel sekreteri seçildi (1924). Şeyh Sait İsyanı döneminde ilan edilen Takriri Sükûn kanunu gereğince Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatıldı. Ali Fuat Paşa, Atatürk'e karşı tasarlanan suikast girişimine katıldığı iddiasıyla İstanbul'da tutuklanarak İzmir'e götürüldü. 1926 yılında İzmir İstiklal Mahkemesince yapılan yargılama sonucu beraat ederek serbest bırakıldı, 1. Ferik (orgeneral) rütbesiyle emekliye ayrıldı. Bu olayı izleyen dört yıl boyunca siyasetten uzak kaldı (1927-31). 1931 yılında yeniden siyasete dönerek Konya'dan milletvekili seçildi. TBMM'de 1950 yılına kadar Konya ve Eskişehir milletvekili olarak görev yaptı. Bu yıllarda, Bayındırlık (1939-43), Ulaştırma (1943- 46) bakanlıkları ve TBMM başkanlığı (1948) görevlerinde bulundu. 1950 seçimlerinde Demokrat Parti listesinden Eskişehir bağımsız adayı oldu, seçilemedi. Sonraki yıllarda yapılan seçimlerde İstanbul milletvekili olarak TBMM'de on yıl daha görev yaptı (1950-60). 27 Mayıs darbesinden sonra siyasi hayattan çekildi. İstiklâl Savaşındaki fedakârca hizmetleri nedeniyle takdirname ile ödüllendirilmiş, 23 Mart 1924'te TBMM Genel Kurulunda yapılan törenle madalyaları takılan ilk (25) kişi arasında kırmızı-yeşil şeritli İstiklâl Madalyası almıştır. Bekârdı. Vasiyeti üzerine Geyve tren istasyonu yanındaki cami avlusunda toprağa verildi.

Ali Fuat Cebesoy

BAŞLICA ESERLERİ:

Büyük Harpde Osmanlı İmparatorluğunun 1916-1917 Senelerindeki Vaziyeti (tarihsiz), *Birüssebi-Gazze Meydan Muharebesi ve 20. Kolordu* (1938), *Millî Mücadele Hatıraları* (1953), *Moskova Hatıraları* (1955), *General Ali Fuat Cebesoy'un Siyasi Hatıraları* (2 cilt; 1957-1960), *Sınıf Arkadaşım Atatürk* (1967), *Büyük Zaferden Lozan'a Siyasi Hatıralar 1-2* (yay.haz. Osman Selim Kocahanoğlu, 2002), *Kuva-yı Milliye'nin İçyüzü* (yay.haz. Osman Selim Kocahanoğlu, 2002), *Lozan'dan Cumhuriyete-Siyasi Hatıralar 1-2* (yay. haz. Osman Selim Kocahanoğlu, 2002).

HAKKINDA: Ali Fuat Cebesoy / Siyasi Hatıralar (1957), Afşin Oktay-Kemal Bağlum, Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Ayfer Özçelik / Ali Fuat Cebesoy Hayatı ve Faaliyetleri (1989, doktora tezi, A.Ü. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü) - TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 7, 1993), Kemal Öztürk / İlk Meclis (s.120-122, Aralık 1999), Elif Yılmaz / Atatürk'ün En Yakın Silah Arkadaşı Ali Fuat Cebesoy'un Tüm Hatıraları Elimizde Artık (Cumhuriyet Kitap, 9.5.2002).

CECELİZADE İBRAHİM NURETTİN EFENDİ

İslâm bilgini, şair (Ö. 1260?). Kadiri tarikatı şeyhlerindendir. Candaroğulları döneminde XIII. yüzyılda Kastamonu'da yaşadı. *Manzume-i Cecelizade* (Akaid) adlı bir manzumesiyle tanınmıştır. Kabri, Candaroğlu İsmail Bey Camisi bahçesindedir.

ESERLERİ:

Şerh-i Vasiyyet-name-i İmam-i Âzam, Feraizü'l-lâli fi Şerh-i Nâme-i Müteâli.

HAKKINDA: Ahmet Yaşar Zengin /

Kastamonu Velileri (2003), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonulular IV (2005).

CEHİZ, Neşe

Yazar. 1958, Ordu doğumlu. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi mezunu. Bir kamu kuruluşunda biyokimya uzmanı olarak görev yapıyor. Ürünlerini *Gösteri*, *Varlık* ve *Yaşasın Edebiyat* dergilerinde yayımladı. *Evlilik Cüzdanlarını Buruşturan Öyküler* adlı dosyasıyla 1991'de Akademi Kitabevi Öykü Ödülünü kazandı. Radyo oyunları TRT İstanbul Radyosunda seslendirildi. TV için "Baba Evi" dizisinin senaryosunu yazdı.

ESERLERİ:

ROMAN: *413 Yaşadı mı?* (1993), *Yalan Roman* (1995), *Olmasa Senin de Adın* (2000).

ÖYKÜ: *Evlilik Cüzdanlarını Buruşturan Öyküler* (1992), *Fasulyeden Aşklar* (1996), *Bakire Kızlar ve Ötekiler* (2003), *Beni Odana Götür* (2004), *Kanlıca'da Çılgın Aşk* (2005).

OYUN: *Sırça Saray, Burada ve Şimdi, Mutlu Olacağım Yer.*

SENARYO: *Baba Evi* (TV dizisi).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Olmasa Senin de Adın (Varlık Kitap, Mart 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Yasak Olana El Attım (Günaydın, 5.4.2005).

Neşe Cehiz

CELÂL PAŞA

Şair ve yazar (D. 1756, Diyarbakır – Ö. 20 Aralık 1822). Adı Seyyid Ali Celâleddin Paşadır. Babası Çeteci Abdullah Paşa ile birlikte Kilis'ten Diyarbakır'a gelip yerleşti. Diyarbakır'da iyi bir medrese eğitimi aldı. 1787'de İstanbul'a giderek Divan-ı Hümâyun Kalemine göreve başladı. 1798'de Yusuf Ziya Paşa'nın divan kâtibi, 1815'te Anadolu muhasebecisi oldu. Aynı yıl defterdar olarak Niş'e atandı. Çalışmalarındaki başarılar dolayısıyla 1815'te vezaretle Niş muhafızlığına getirildi. 1816'da Vidin ve Niğbolu valiliği, 1818'de Edirne, 1820'de Bosna, 1822'de Rumeli valiliği ve Rumeli seraskerliği yaptı. Travnik'ten Yenişehir'e giderken yolda öldü.

Süreyya Bey, sivri dilli olduğunu söylediği şairin arkadaşlarıyla geçinemediğinden terfi edemediğini, âlimlere saygı duyduğunu, Bosna'da eşkıyayı cezalandırdığını, hastalanıp Bosna'da öldüğünü yazar. Şiirleri, *Divân-ı Celâl;* düzyazıları da *Münşeat-ı Celâl* kitaplarında toplandı, her iki eser de basılmadı.

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c.1, 1957), TDE Ansiklopedisi (c. 2, 1976), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CELAL, Metin

Bkz. METİN CELAL

CELALİ (Bayburtlu Ahmet)

Halk ozanı (D. 1850, Ozansu (Tahzını) köyü / Demirözü / Bayburt - Ö. 1915). Babasını küçük yaşta kaybettiği için dayılarının yanında büyüdü. Sünük köyünde medrese eğitimi görüp icazetini aldı. Döndüğü köyünde eşini kaybetmenin acısıyla söylediği ağıtla ünlendi.

Nakşibendi tarikatına bağlı idi. Eline hiç saz almadı, şiirlerini irticalen söyleyerek köy köy gezdi. Bayburtlu Zihni'den etkilendiği, taşlamalarında

NEŞE CEHİZ

KANLICA'NIN BAKİR OĞLANLARI

Kanlıca' nın bakir oğlanları mahallenin çapkın, seveceen ve iyiliksevet dişçisi Metin Zorlu' nun muayenehanesinde toplandılar bu soğuk ama güneşli kış sabahı. Hepsi hemen hemen aynı anda içlerini geçirdi anlatılanları dinledikten sonra. Yeni bir düş ve amacın eşiğindeydiler çünkü, ama enikonu şaşkın görünüyorlardı. Kiminin açık ağızlarından görünen diş telleri elbette ki dişçi Metin Ağabey' in elinden çıkmaydı ve gideceklerı yönü dinlerken dışarıda, damların üzerinde ya da sokak aralarında inim inim inliyordu Kanlıca' nın azgın kedileri.

Kanlıca' nın bakir oğlanları üzerlerine kabus gibi çöken ve artıkları her adımda karşılarına dikilen ve kendilerin alay konusuna dönüştüren bekaretlerinden kurtulmayı diliyorlar artık. Bir an önce çivi gibi, zımba gibi, zıpkın gibi delikanlılar olmak istiyorlar, bunu gerçekleştirmeleri için gereken bilgileri almak üzere geldiler buraya. Puslu bir karanlığın içine fener tutuyor mahallenin sevimli dişçisi, yolu tarif ediyor ayrıntılarıyla.

Kanlıca' nın bakir oğlanları bu soğuk ama güneşli kış sabahı Karaköy Genelevi'nin yolunu tutmaya hazırlanıyor hafifçe ürpererek. Mahallenin deneyimli dişçisi Metin Zorlu onlara yapmaları ve yapmamaları gereken şeyleri tek tek, özenle, sabırla, yineleye yineleye anlatıyor bu cumartesi sabahının ilk ezik ışıklarından bu yana. Dönüp dönüp tekrarlayası geliyor nedense aşırı bir nezaketle. Ondan sonra, ondan sonra diyor sık sık, huşu içinde dinliyor Kanlıca' nın bakir oğlanları.

Kanlıca'nın bakir oğlanları sevecen ve ufacan dişçi Metin Zorlu'nun iki katlı şirin evinin minimini bahçesinde dizilmişler şimdi, bosmeleler çekiyor, başarılı olmayı diliyorlar tanrıdan. Saygı dolu eller, çifter çifter yığınla kol gökyüzüne kalkmış, dudaklar fısırdanan dualarla kıpır kıpır, gözler boyunca yumulu. Horoz kesiyorlar kurban diye, zorlu yolculuklarına koyulmadan önce. Seyimli dişçi kendine özgün nükteleriyle yakılıyor iki elliye horozun boynunu, sıyırıyor bıçağını. Anne Metin Zorlu'nun, o çürük çarık, eğri büğrü dişlere can veren, apse yapıp kokuşmuş olanlarını kökünden bir hamlede söken usta, güçlü ve killi ellerinin altında anlatılmaz acılar içinde can veren nice çıtır tavuğun ahını almış çıllı bam horoz son bir gayretle sağlam bir ibik darbesi çıkarıyor ve merakla katliamı biraz yakından izleyen Kanlıca'nın bakir oğlanlarından ilkinin sol gözünü bahçenin taş zeminine döküyor jöle kıvamında.

Kanlıca'nın bakir oğlanları, bu elim olaydan etkilenmeden Kadıköy İskelesi'ne kalkan otobüslere yürüyor akın akın, ama bakir oğlanlardan ikincisi, sabah evinde sakin sakin dinlenirken önce sancılanan, sonra apar topar kaldırıldığı klinikte, doğumu büyük bir merakla canlı kapının dışından izleyen ve gözyaşlarına boğulmuş geniş aile üyelerinin anırtıları arasında dünyaya nurtopu gibi bir bebe, buruş buruş kurbağa suratlı, yumru yumru kol ve bacakları kibritten daha zayıf, ciğer kırmızısı bir bebe fırlatmayı başaran ablasının yanına götürülüyor kavruk bir haberci tarafından. Ne yapacağını hepsi birbirinden daha az bilen bakir oğlanlar ordusundan bir kayıp daha verilmiş oluyor böylece. (...)

başarılı olduğu kabul edilir. Birçoğu kaybolan şiirlerinin bir bölümü ölümünden sonra M. Kemal Yanbeğ tarafından derlenerek yayımlandı.

HAKKINDA: M. Kemal Yanbeğ / Bayburtlu Celalî Hayatı ve Şiirleri (1963), Cemâl Kurnaz - Mustafa Tatcı / Aşk Çağlayanı Bayburtlu Celâli (1998), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

CELÂLZÂDE SALİH ÇELEBİ

Tarihçi (D. 1493, Vulçitrin - Ö. 1565). Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi'nin küçük kardeşidir. Medrese tahsilinden sonra İstanbul'da İbn Kemal Ahmed Şemseddin'in derslerine devam etti. Meşhur hattat Şeyh Hamdullah'tan yazı meşk ettiği için yazısı güzeldi. Hayreddin Efendi'nin talebeleri arasında mülâzım oldu. Edirne'de Saraciye Medresesi müderrisliğine gönderildi. Bu görevi sırasında Kanuni'nin Belgrad, Rodos ve Budin seferlerine dair eserlerini kaleme aldı. Ayrıca Veziriazam İbrahim Paşa'nın faaliyetleri hakkında yazdığı ve muhtemelen ağabeyi Mustafa Çelebi vasıtasıyla Paşaya sunduğu manzumeleri çok beğenildi ve görevi İstanbul Murad Paşa Medresesine nakledildi. Burada uzun süre müderrislik yaptıktan sonra Divanyolu'ndaki Atik Ali Paşa Medresesine geçti (1535). Veziriazam Ayas Paşa'ya yazdığı kasideleri beğenilerek bir süre sonra Sahn-ı Seman müderrisliğine getirildi (1536). Bu sırada Kanuni'nin isteği üzerine Firûz Şah hikâyelerini kısa zamanda Farsçadan Türkçeye çevirerek padişaha sundu. Ardından da Edirne Bayezid Medresesi müderrisi oldu (1542). 1554'te Halep kadılığına tayin edilince buraya gitmek zorunda kaldı, iki ay sonra Mısır Beylerbeyi Hadım Davud Paşa hakkındaki ithamları araştırmak ve Mısır evkafını teftiş etmekle görevlendirildi, bu zor işi de kısa zamanda tamamlayarak İstanbul'a döndü. Hayatının bundan sonraki yıllarını Eyüp Nişancasında ağabeyi Mustafa Çelebi'nin camii yakınındaki evinde, çok sevdiği müderrislik ve eser yazmakla geçirmiş, imkanı olduğu halde daha yüksek görevlere yükselmeyi hatırına bile getirmemişti.

Salih Çelebi yüksek ilmi bilgisi, nesir ve nazım sahasındaki yeteneği, özellikle fıkıhtaki uzmanlığı, ahlaki üstünlüğü, dürüstlüğü ve hakbilirliği ile kendisini tanıtmış, zamanın bilginleri arasında da mevki sahibi olmuş, telif ve tercüme olmak üzere çeşitli eserler meydana getirmiştir. Kendisi Mısır, Şam ve Halep kadılıklarında bulunduğu sırada, zorbaların ve zalimlerin hareketlerini görüp haksızlıklara mani olamamaktan kaynaklanan ümitsizlikle kadılık mesleğini terk etmişti.

ESERLERİ:

TARİH: *Târîh-i Sultan Süleyman* (Kanuni Sultan Süleyman'ın tahta çıkışından itibaren 1528 yılına kadar geçen olayları içine alır) , *Tarih-i Mısır* (başlangıcından 1546 yılına kadarki Mısır tarihi).

ÇEVİRİ: *Tercüme-i Cevâmiu'l-Hikâyât ve Levâmiu'r-Rivâyât* (Tarih ve ahlâka dair olan eserde yer yer konulara uygun hikayeler de anlatılmıştır), *Kıssa-i Behmen Şâh b. Firûz Şâh* (Kıssa-i Firûz Şâh Tercümesi).

ŞİİR: *Divan* ('Salih' ve 'Salâhi' mahlaslarıyla yazdığı Arapça, Farsça ve Türkçe şiirlerin, gözlerine perde indikten sonra, hatırında kalanlarının dikte ettirilmesiyle meydana gelmiştir).

CELİLE CEM

Bkz. KUDRET, İhsan

CELİS

Şair. (D. ? – Ö. H. 1329, İstanbul). Aslen Giresunludur. Asıl ismi Rahmi'dir. Askeri okullarda okudu ve subay oldu. Rumeli'nin çeşitli yerlerinde mesleğini yaptı, yüzbaşılığa kadar terfi etti. Verem oldu ve kırk yaşına varmadan vefat etti. Şiirleri *Eşref, Hale, Tenkid, Teşvik, Zeka* gibi gazetelerde yayımlandı.

Tevfik Fikret, Celis'e yazdığı bir mektupta, *"Siz o kadar itiyadımızdan hariç yeniliklerle mâlamâlsiniz ki âsarınızı şu zamanda cidden sevdiğini iddia edecek bir kimse zuhur edeceğini zannetmiyorum. Fakat emin olunuz ki istikbal sizindir."* dedi. Baha Tevfik'e göre, Celis *"Bu memleketin bir hususiyet-i şairane ibraz edebilmiş yegane şahsiyet-i edebiyesini teşkil eder."*

HAKKINDA: Baha Tevfik / Felsefe-i Edebiyat ve Şair Celis (1914), Tamer Erdoğan / Unutulmuş Bir Şair: Celis (Kitap-lık, Haziran 2004).

CELİLÎ

Şair (D. 1488, Bursa – Ö. 1569'dan sonra, Bursa). Asıl adı Abdülcelil'dir. Hâmidî-i Accm veya Hâmidî-i İsfahânî olarak da tanındı. Eğitimini Bursa'da tamamladıktan sonra medresede okumak için İstanbul'a gelerek Âhi ile tanıştı. Karşılıklı hezeliyat tarzında şiirler yazdılar. Mizacen de yalnızlığa eğilimli olduğundan bir süre sonra kendisine bir cinnet hali gelerek yollara düştü ve izini kaybettirdi. Bir süre sonra yeri öğrenilerek akrabalarının tarafından Bursa'ya getirildi. Türk edebiyatı tarihinde Ali Şir Nevâyî, Hamdullah Hamdî ve Bchişti'den sonra hamse (beşleme) sahibi dördüncü şairdir.

ESERLERİ:

Divan, Hecrnâme (mesnevi), *Mehekname* (mesnevi).

HAKKINDA: Sehî / Tezkire-i Sehi (1325, s. 114), Sadeddin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (1936-45, s. 955-960), Agâh Sırrı Levend / Türk Edebiyatı Tarihi (1973, s. 79, 111, 130, 142), Hasan Aksoy / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 7, 1993, s. 269-270), Ahmet Atillâ Şentürk / Osmanlı Şiiri Antolojisi (1999).

CELVETÎ (Abdullah b. Abdurrahmân)

Mutasavvıf (D. ? - Ö. 1750, İstanbul). Celvetî şeyhlerinden. Gedikpaşa Türbesi yakınındaki Hazma Paşa Camii'nde imamlık yaptı. Kabri, Üsküdar'da Karacaahmet'ten Haydarpaşa'ya giden caddenin solundadır.

ESERLERİ:

et-Tuhfetü'n-Nedire fi Men'i Itlâki'l-Mutlakalâ Vücûdi'l-Hakk,en-Nebzetü'l-Yesire ale's-Şârihi'l-Kayravânî li Şerhi's-Senûsiyye,el-Minahu'l-İlâhiyye fi Şerhi Mukaddimeti'l-Fahriyye, el-Mukaddimetü'l-Fahriyye fi Istılahâti'n-Nahviyye.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

CELVETÎ (Abdülhay)

Mutasavvıf-şair (D. ? – Ö. 1705, İstanbul). Celveti şeyhlerinden, Edirne'de medfun Saçlı İbrahim Efendi'nin oğludur. Aziz Mahmud Hüdâyi Tekkesinde şeyhlik yaptı. Hüdayî Dergâhı civarında Halil Paşa türbesinde defnedildi. İlâhileri, bir divançe teşkil edecek boyuttadır.

ESERLERİ:

Kasîde-i Bürde Tercümesi, Fethu'l-Beyân li Husüli'n-Nasri ve'l-Fethi ve'l-Emân.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

CELVETÎ (Abdülkerîm)

Mutasavvıf (D. ?, İstanbul – Ö. 1688, İstanbul). Celveti şeyhlerinden. Babası Aziz Mahmud Hüdâyi'nin halifelerinden Veliyyüddin Efendi'dir. Zahirî ilimleri tahsilden sonra babasından feyz alarak tasavvuf ilminde derinleşti. Lâleli Ahmedağa Camiinde vaizlik ve eser yazmakla meşgul oldu.

ESERLERİ:

Tefsîr-i Sûre-i Yûsuf, Zübdetü'l-Ahbâr ve'l-Âsâr, Müzîlü'l-İştibâh an Esmâi's-Sahâbe ve't-Tâbiîn ve'r-Revâh, Tebyînü'l-Kelâm fi'l-Kıyâm ve's-Siyâm, Câmiü'l-Ehâdîsi'l-Envâriyye fi'l-Ahbâri'l-Mustafaviyye, Hadîs-i Erbaîn fi Fezâili Zikrillâh, el-Meârici'l-Vusûliyye ilâ Âyi'l-Kur'âniyye, Hadîs-i Erbain fi Fezâili's-Salât ale'n-Nebiyy, Risâle fi Hakki Devrâni's-Sûfiyye, Mecmau'l Fevâid ve Ma'denü'l-Ferâid fi Hakkı

Salâti'ş-Şerife, Tenvirü's-Sâlikîn ve Tergibü't-Tâlibîn, Mecâlis-i Va'ziyye.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

CEM SULTAN

Şehzade ve divan şairi (D. 23 Aralık 1459, Edirne - Ö. 25 Şubat 1495, Napoli). Fatih Sultan Mehmed'in küçük oğludur. Sarayda gördüğü öğrenimden sonra 1469'da Kastamonu sancakbeyliğine atandı. Burada bir süre kaldı, ardından İstanbul, oradan da Rumeli'ye gitmesi emredildi. Karaman eyaleti beyliğine atandı (1474). Babasının ölümü ve yerine II. Bayezid'in geçtiğini haber alınca Konya'dan topladığı kuvvetlerle Bursa üzerine yürüdü. Ağabeyinin emrindeki orduyu yenerek Bursa'yı aldı. Adına hutbe okutup sikke bastırdıysa da sultanlığı on sekiz gün sürdü. Taraftarlarının bir bölümünün Bayezid tarafına geçmesi nedeniyle ağabeyi ile ikinci savaşında yenilerek (1481) Eskişehir üzerinden Konya'ya çekildi. Sonra Antakya, Halep yoluyla Mısır'a kaçıp bir süre Sultan Kayıtbay'ın sarayında kaldı (1481). Yeniden Anadolu'ya geçip Konya civarında ağabeyi ile bir kez daha savaştıysa da yine mağlup olunca (1482) bu defa Rodos şövalyelerine sığındı. Şövalyeler tarafından bir ara Fransa Nice'e gönderilen ve Osmanlılara karşı siyasi bir koz olarak kullanılmak istenilen Cem Sultan'ın ölümü hakkında çeşitli rivayetler vardır. Kimilerine göre hastalanarak, bazı rivayetlere göre de Papa'nın isteğiyle zehirlenerek, her iki ihtimalde de son yıllarını acı içinde geçerek Napoli'de öldü. Ölüsü de entrikalar ve pazarlıklara siyasi malzeme olarak kullanılan Cem Sultan, 1499 yılı sonlarında getirildiği Bursa'ya gömüldü.

Farsçayı Kastamonu sancakbeyi iken öğrenen Cem Sultan'ın zevk ve eğlenceye düşkün yanını yansıtan gazelleri ile gurbette geçen acılarla dolu yılları ve yurt özlemini dile getirildiği gazel ve kasidelerden oluşan Türkçe ve Farsça iki *Divan*'ı, *Cemşid-i Hurşid* adlı mesnevisi ve bir de fal kitabı vardır. Hayatı, Turhan Tan (1935), Feridun Fazıl Tülbentçi (1959), Turan Oflazoğlu ve Lemia Balı (1969) gibi yazarların bazı tarihi romanlarına konu oldu.

Sehi Bey'e göre, Cem Sultan'ın gazelleri öğreticidir. Şiirleri hayal yüklüdür. Latifi de Âli Bey de şairliğini övdüler. Şiirlerinde yalnızlık, gurbet, keder temaları öne çıktı.

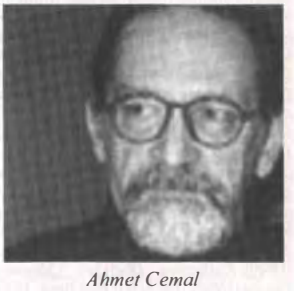
ESERLERİ:

Türkçe Divan (yay. Halil Ersoylu, 1989), *Farsça Divan* (4 nüsha), *Cemşid ü Hurşid* (Selman-ı Saveci'den Türkçeye çeviri, 2 nüsha), *Fal-ı Reyhan-ı Cem Sultan* (mesnevi, yay. İsmail Hikmet Ertaylan, *Falname* adıyla, 1951).

HAKKINDA: Abidin Daver / Mazlum Şehzade Cem (oyn., 1909), Mehmet Cavit Baysun / Cem Sultan Hayatı ve Şiirleri (1946), İsmail Hikmet Ertaylan / Sultan Cem Hayatı ve Eserleri (1951), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Halil Ersoylu / Cem Sultan'ın Türkçe Divanı (1981), Muammer Yılmaz / Cem Sultan (1981), Niyazi Birinci / Cem Sultan (2 cilt, 1986), Mahmut H. Şakirdoğlu – Günay Kut / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 8, 1993), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Murat Aykaç Erginöz / Sarayın Gözyaşları Cem Sultanın Romanı (2000), Edouard Sablier / Cem Sultan (çev. Nuriye Yiğitler, 2001).

CEMAL, Ahmet

Yazar, çevirmen. 1942, İzmir doğumlu. Sankt Georg Avusturya Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1979) mezunu. Aynı fakültede asistanlık yaptı. Bir süre de İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Alman Filolojisinde öğretim görevlisi olarak çalıştı (1979-81). *Çeviri* dergisinde genel yayın koordinatörlüğü ve yayın yönetmenliği (1981-85), Avusturya Kültür Ofisinde basın danışmanlığı, Bilim-Felsefe Yayınlarında genel yayın danışmanlığı yaptı. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Sinema-Televizyon Bölümünde sanat tarihi ve estetik, aynı üniversitenin Devlet Konservatuarında dünya tiyatro tarihi ve çağdaş tiyatro, Güzel Sanatlar Fakültesinde de sanat kavramları dersleri verdi.

Ahmet Cemal

Telif ve çeviri yazıları; *Cumhuriyet, Dünya, Politika, Yeni Ortam* gazeteleri ile *Yeni Ufuklar, Varlık, Yeditepe, Yazko Edebiyat, Türk Dili, Somut, Gösteri, Sanat Olayı* dergilerinde yayımlandı. *Yazko Çeviri* dergisini yönetti. Bertolt Brecht, Elias Canetti, Stefan Zweig, Ingeborg Bachmann, Paul Celan, Rainer Maria Rilke, Gerog Trakl, Friedrich Hölderlin, Heinrich von Kleist, Georg Lukacs, Anna Seghers, Erich M. Remarque, Manés Sperber, Franz Kafka, Walter Benjamin, Robert Musil, Ernst Fischer, Octavio Paz ve E. H. Gombrich'ten çevirileri yayımlandı. Çeviri kuramı, estetik, sanat tarihi, kültür eleştirisi ve edebiyat üzerine makaleler yazdı; aynı konularda Avusturya'da, Viyana ve Innsburck üniversiteleriyle Avusturya Edebiyat Kurumunda konferanslar verdi. 1998 yılında Türk kültürüne yaptığı hizmetler nedeniyle kendisine Anadolu Üniversitesi Senatosu tarafından fahri doktor unvanı verildi.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Dokunmak* (1999).

ŞİİR: *Geçmiş Bir Dua Kitabından* (1996).

ROMAN: *Kıyıda Yaşamak* (2004).

DENEME-ELEŞTİRİ: *Yaşamdan Çevirdiklerim* (1996), *Odak Noktasında Yaşananlar* (1997), *Aradığımız Tiyatro* (1998), *Şeref Bey Artık Burada Yaşamıyor* (1999), *Sanat Üzerine Denemeler* (2000), *Okuyan Gençliğe Mektuplar* (2000), *Bizi Yaşatanlar ve*

CEM SULTAN

GAZEL

Rişte-i ömrüm dükendi gerçi nâzundân senün
Kılca eylük görmedüm zülf-i dırâzundan senün

İy sanem ışk-i hakîkî dahı olsa reh-nümün
Ger dönersem kâfirem 'ışk-i mecâzundan senün

Secde itsem kûyana ta'n itme zâhid kim anun
Yigdürür bir secdesi cümle nemâzundan senün

Devr eli gûşun buraldan iy gönül tanbûr-vâr
Od düşer evc-i semâya süz u sâzundan senün

Nesne yok sana niyâzundan gönülgönül var târig ol
Çünki târig-dil geçer dilber niyâzundan senün

Öldürenler (2002), *İnsana Dönmek* (2002), *Oynamak Varken* (2002).

DERLEME: *Gece Öyküleri* (2002).

ÇEVİRİ: *Estetik 1* (1978)- *Estetik 2* (1988)- *Estetik 3* (1992) (George Lukacs'dan), *Franz Kafka* (Ernst Fischer'den, 1985), *Dönüşüm* (Franz Kafka'dan, 1986), *Bu Tufandan Sonra / Ingeborg Bachmann'dan Seçme Yazılar* (1990)- *Radyo Oyunları / Bir Düş Alışverişi /Ağustos Böcekleri / Manhattan'ın İyi Tanrısı* (1995)-*Toplu Şiirler* (2004)- *Malina* (2004) (Ingeborg Bachman'dan), Parçalanmış Gerçeklik (Manes Sperber'den, 1991), *Yarının Tarihi ve Rotterdam'lı Erasmus* (Stefan Zweig'den, 1991), *Körleşme* (1993)-*İnsanın Taşrası* (2004) (Elias Canetti'den), *Yaşarken Açılan Miras* (Robert Musil'den, 1993), *Pasajlar* (Walter Benjamin'den, 1993), *Me-Ti Özdeyişler Kitabı* (1994)- *Bay Keuner'in Öyküleri* (1994) (Bertolt Brecht'ten), *Kader Ağıtları - Vergilius'un Dönüşü* (Hermann Broch'tan, 1996), *Yedinci Şafak* (Anna Seghers'den, 1997), *Yaşamak Zamanı Ölmek Zamanı* (Erich Maria Remarque'den, 1998), *Brecht'i Anımsamak* (Hans Mayer' den, 1998), (1999)-*Katherina Blum'un Çiğnenen Onuru* (1999) (Heinrich Boll'den), *Urfaust / İlk Faust Metni* (Johann Wolfgang von Goethe'den, 1999), *Firavunların Laneti* (Philipp Wanderberg'ten, 1999), *Niteliksiz Adam 1* (Robert Musil'den, 1999), Kelebekler Ağlamaz (Willi Heinrich'ten), *Güneşten de Sıcak* (J. Mario Simmel'den), *Bir Katedral İnşaa Etmek* (Anselm Kiefer, Jannis Kounellis ve Joseph Beuys 'ten, 2005).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 5.8.1999), TBE Ansiklopcdisi (2001), Oynamak Varken / Ahmet Cemal (Cumhuriyet Kitap, 7.3.2002).

CEMAL HALVETİ

Mutasavvıf (D. 1493, Amasya – Ö. 1506, Şam). Halveti şeyhlerinin büyüklerinden. Cemaleddin-i Aksarayî neslindendir. Tasavvuf eğitimini Pir Muhammed Bahaeddin-i Erzincani'den aldı. II. Bayezid'in daveti üzerine İstanbul'a yerleştiyse de bir müddet sonra Hicaz'a gitti ve hac yolunda Şam'ın Tebük Korusu mevkiinde öldü.

ESERLERİ:

Tefsir-i Sûre-i Fâtiha, Şerh-i Erbain Hadîs-i Kudsî, Şerh-i Erbain Hadis-i Nebevî, Câmiatü'l-Esrâr ve'l-Garâib, Şerh-i Sad Kelime-i İmâm Ali (Zübdetü'l-Esrâr), Cengnâme, Risâle-i Teşrihiyye, Risâle fi Beyâni'l-Velâyet, Tefsirü Âyeti'l-Kürsî, Cevâhirü'l-Kulûb, Esrâru'l-Vudû, Risâle-i Etvâr, Şerh-i Sad Kelime-i Sıddîk-ı Ekber, Risâle-i Fakriyye, Şerhu'l-Beyteyn, Risâle fi İsmeyni'l-A'zameyn, Risâle-i Kevseriyye.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

CEMAL, Hasan

Gazeteci-yazar. 28 Ocak 1944, İstanbul doğumlu. Ankara Atatürk Lisesi ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Bölümü (1965) mezunu. Bir süre Almanya'da çalıştı. Askerliğinden sonra haftalık *Devrim* gazetesinde yazı işleri müdürü olarak gazeteciliğe başladı (1969). Sonra *Yeni Ortam* dergisi, ANKA Ajansı, *Günaydın* gazetesinde çalıştı. 1973 yılı sonunda girdiği *Cumhuriyet* gazetesinin Mart 1979'da Ankara temsilcisi, 1981'de genel yayın müdürü oldu.

Cumhuriyet'te yöneticilik görevinin yanı sıra aralıklı olarak başyazılar yazdı. 1991'de *Sabah* gazetesine geçti. Uluslararası Basın Enstitüsü Yürütme Kurulu (1983-92), Gazeteciler Cemiyeti, Galatasaray Spor Kulübü, TÜSES üyesidir.

Hasan Cemal

ESERLERİ:

Tank Sesiyle Uyanmak (1986), *Demokrasi Korkusu* (1986), *Tarihi Yaşarken Yakalamak* (1987), *Özal Hikâyesi* (1989), *Kimse Kızmasın, Kendimi Yazdım* (1999), *2. Demokrasi Korkusu -12 Eylül Günlüğü* (2000), *Kürtler* (2003), *Cumhuriyet Gazetesi'ndeki "İç savaş"ın Perde Arkası – Cumhuriyet'i Çok Sevmiştim* (2005).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 11.3. 1999), Aydın Hız / Aynaya Bakabilmek - Zeki Bulduk / Bir Kitabın Düşündürdükleri (Kitap Haber, sayı: 11, Temmuz-Ağustos 1999), Tahir Yazıcı / Kimse Kızmasın, Kendimi Yazdım (Hece dergisi, Mayıs 1999), Aydın Doğan'dan Mektup (Cumhuriyet, 7.12.2005).

CEMAL NADİR (Güler)

Karikatürcü, yazar (D. 13 Temmuz 1902, Bursa - Ö. 27 Şubat 1947, İstanbul). Tam adı Cemal Nadir Güler. Bulgaristan' dan göçmen olarak gelen bir ailedendir. Ailesinin ekonomik sıkıntıları nedeniyle öğrenimini yarıda bırakarak çeşitli işlerde çalıştıktan sonra 1920'de ilk karikatürlerini Sedat Simavi'nin çıkardığı *Diken* ve *Resimli Dünya* dergilerine Cemal Nadir adıyla gönderdi. Birkaç yıl sonra 1926'da geçimini karikatürle sağlamaya karar verip İstanbul'a yerleşerek orada evlendi. Ancak *Papağan*'da yayımladığı karikatürleriyle geçinemeyince Bursaya dönerek bir süre tabclacılık, öğretmenlik yapıp mandolin dersleri verdi. O dönemde *Sinema Mecmuası*'nda reklam karikatürleri ve *Karagöz, Köroğlu, Yeni Fikir, Akbaba* gibi dergilerde yazılı karikatürleri yayımlandı. Harf devriminden sonra, *Akşam* gazetesinden Selami İzzet Sedes'in daveti üzerine gazete karikatürcülüğüne başladı.

Akşam'daki karikatürlerinin yanı sıra *Son Posta* gazetesi ile *Karikatür, Yücel, Köroğlu, Babacan* gibi dergilerde de çizen Cemal Nadir, Ak'la Kara, Dede ile Torun, Dalkavuk, Yeni Zengin, Salamon gibi çizgi tipleriyle toplumsal sorunlara, adaletsizliklere, günlük yaşama ışık tutarak eleştirilerde bulundu. 1942-44 arası *Amcabey* adlı gülmece dergisini çıkardı. 1943'ten ölümüne kadar da *Cumhuriyet* gazetesinde çizerliğini sürdürdü. Bu yıllarda çizgileriyle faşizme, savaşa, savaş döneminin vurguncularına, karaborsacılarına karşı direnenler arasında yer aldı.

1939 yılında *Yüzkarası* adlı oyunu İstanbul Şehir Tiyatrosunda oynandı. 1941'de Vedat Günyol'la birlikte *Arkadaş* adlı çocuk dergisini çıkardı. Doğumunun 100. yıldönümü olan 2002 yılı, Karikatürcüler Derneği tarafından Cemal Nadir Yılı ilan edilerek bu yıldan başlayarak adına Cemal Nadir Onur Ödülü düzenlendi, bir albüm-kitap çıkarıldı.

"Cemal Nadir, halk terbiyesinde karikatür sanatını eşsiz bir ustalıkla kullanan tek sanatçımızdı... Halka durmadan sağduyunun gerçek yolunu göstermeye çalıştı. Yumuşak çizgilerine taktığı o ince nüktelerinin altında, insanlara doğrunun, iyinin yolunu göstermek endişesi saklıydı. Toplum meselelerimizi Amcabey'in sağduyusuyla incelerken de, günlük hadiselerin gülünç taraflarına şöyle bir do-

Cemal Nadir

kunurken de bizi hep aynı endişenin zaruretinde güldürüp düşündürdü..." (Vedat Günyol)

"Sevimli sıcak çizgileriyle, halkın damarından halka dönük espirileriyle karikatürü sevdirdi Cemal Nadir. Hep genç ve hep öncü deyince; Cumhuriyet dönemi karikatürünün genç öncüsü deyince akla gelen addır Cemal Nadir. 1902-1947 arasındaki ömrüne sığdırdığı karikatürleriyle Cumhuriyet döneminin görkemli karikatür geleneğini başlatan addır. Çağdaş Türk karikatürünün kurucusu olan ve yarattığı tiplerle hem karikatürün sevilip yaygınlaşmasında, hem de yeni karikatüristlerin yetişmesinde payı ve katkısı büyük olan bir ölümsüz ustasıdır o." (Öner Yağcı)

"Cemal Nadir kendi çeşidinde tekti ve bütün tek olanlar gibi, ne kadar süreceği belli olmayan bir boşluk bırakmıştır. Sanatta taklit aslına erişse bile, daha küçük ölçüde bir kendine haslığın yerini tutamaz. Bu türlü sanatkâr ise yetiştirilemez Çıkagelir!.." (Falih Rıfkı Atay)

"Sözü ve fırçayı göz kamaştıracak bir hale getiren bu arkadaşım, yaz akşamları gökyüzünden kayan parlak bir yıldız gibi dünyamızdan ayrılırken, efsane diyarlarında yaşayan eski Yunan ilahlarının mermerleşmiş sembollerinden daha kuvvetli olarak içimizde nefes alıyor..." (Ramiz Gökçe)

HAKKINDA: Vedat Günyol (Yücel dergisi, Nisan 1947), Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982), Cihan Demirci / Cemal Nadir 100 Yaşında (hakkında yazılar, fotoğraflar, kaynakça, 2002), Öner Yağcı / Karikatürcüler Derneğinden büyük ustaya saygı kitabı - Cemal Nadir 100 yaşında (Cumhuriyet Kitap, 21.11.2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

CEMAL PAŞA

Asker (D. 6 Mayıs 1872, Midilli – Ö. 21 Temmuz 1922, Tiflis). Asıl adı Ahmed Cemal'dir. Kuleli Askeri İdadisinde ve Mekteb-i Harbiye'de öğrenim gördü. 1895'te kurmay yüzbaşı olarak orduya katıldı. İlk görevi Genel Kurmay Birinci Şubesinde idi. 1896'da Kırklarcli İstihkâm İnşaat Şubesinde görevlendirildi. 1897'de rütbesi kolağalığına yükseltildi. Ertesi yıl Selanik'teki Üçüncü Orduya atandı ve redif fırkası kurmay başkanlığına getirildi. Çok geçmeden buradaki gizli örgüte, İttihat ve Terakki Cemiyetine girdi. Cemiyetin askerler arasında örgütlenmesi için çalışmaya başladı. 1905'te binbaşılığa yükseltilen Cemal Bey, ertesi yıl Rumeli Demiryolları müfettişliğine getirildi. Bu görevdeyken İttihat ve Terakki örgütlenmesinin yaygınlaşıp genişlemesine çalıştı ve başarı sağladı. 1907'de Üçüncü Ordunun kurmay heyetinde görevlendirildi. Burada Kolağası Mus-

Cemal Paşa

tafa Kemal (Atatürk) ve Binbaşı Fethi (Okyar) beylerle çalıştı. 1909'dan sonra Üsküdar mutasarrıflığına atandı. 1911'de Bağdat valisi oldu, İttihat ve Terakki hükümetinin 4 Temmuz 1912'de Bağdat'tan çekilmesi üzerine istifa ederek İstanbul'a döndü. 1912'de cephede kolera geçirdi. Sağlığına kavuşunca Menzil müfettişi ve Ordu İdare reisi sıfatıyla göreve başladı (1912). 1913'te 1. Kolordu komutan vekili, aynı senc mirliva (tuğgeneral), 1914'te Bahriye nazırı oldu. Tiflis'te görevde iken Ermeni komitacılar tarafından iki yaveriyle birlikte öldürüldü.

Balkan Savaşıyla ilgili anılarını Fransızca *Illustration* dergisine anlattı, bu anılar 1914'te Paris'te yayımlanan *Lur les Lignes de Feu* (Ateş Hatlarında) adlı kitapta yer aldı. Anıları önce 1919'da Almanca olarak, daha sonra *Hatırat* (1922) adıyla basıldı. Aynı anılar 1933'te *Hatıralar ve Vesikalar* adıyla; 2001'de *Hatıralar* adıyla (haz. Alpay Kabacalı) yeniden yayımlandı.

HAKKINDA: Cemal Paşa / Hatıralar (2001).

CEMAL SÜREYA

Şair, yazar, çevirmen (D. 1931, Erzincan – Ö. 9 Ocak 1990, İstanbul). Asıl adı Cemalettin Seber'dir. Şiir ve yazılarında Cemal Süreya adını kullandı. Kimi yazılarında ayrıca Osman Mazlum, Adil Fırat, Ali Fakir, Ali Hakir, Ahmet Gürsu, Hüseyin Karayazı, Birsen Sağanak, Dr. Suat Hüseyin, Hasan Basri, Genco Gümrah, Suna Gün adlarını kullandığı da oldu. Nakliyecilikle geçinen Erzincanlı bir babanın dört çocuğunun en büyüğüdür. Ailesi, Yasak Bölgeler Kanunu uyarınca 1938 yılında yirmi yıl Bilecik'te zorunlu iskana tâbi tutuldu. Ancak bu süre, sonradan çıkarılan aflarla kısaltılmıştı. Aile, Erzincan'daki malvarlığını satıp jandarma kontrolünde yapılan bir tren yolculuğu sonunda Bilecik'e vardı. Cemal Süreya 1938 yılında, yani sürgünün altıncı ayında annesini kaybettiğinde yedi yaşındaydı. 1939 yılında ilkokula başladı. Babası oğlunun İstanbul'da okumasını istediği için İstanbul'daki halasının yanına gönderildi, burada Beyoğlu 37. İlkokuluna başladı. Bir yıl sonra da oğlunun başına bir şey gelmemesi için babaannesini ve iki kız kardeşini İstanbul'a gönderdi. Bir yıl sonra da kendisi İstanbul'a gidip bir işte çalışmaya başladı. Fakat bir akşam eve gelen polisler aileyi tekrar Bilecik'e gönderdi. 1942 yılında ailesiyle birlikte Bilecik'e dönen Cemal Süreya, 1941-42 ders yılının ikinci döneminde Bilecik Birinci İlkokulunun üçüncü sınıfına kaydedildi. Babası bir süre sonra Esma adında bir hanımla ikinci evliliğini yaptı. Esma Hanım, Cemal'in ve kardeşlerinin hayatında silinmeyecek izler bırakmıştı. Cemal Süreya 1944 yılında ortaokula

Cemal Süreya

CEMAL SÜREYA

FOLKLOR ŞİİRE DÜŞMAN

Çağdaş şiir geldi kelimeye dayandı. François Villon'dan, André Breton'a, Henri Michaux'ya bir çizgi çekelim, bu işin nasıl bir evrim sonucu doğduğunu göreceğiz. Çağdaş şairler kelimeleri bile sarsıyorlar, yetilerinden, anlamlarından uğraştırıyorlar. Bu böyleyken biz de hâlâ folklora, halk deyimlerine şiirlerinde fazlasıyla yer veren şairlerin kısır bir yolda oldukları sanısındayım. Çünkü folklorda şiirin bugünkü entelektüel niteliğini taşıyacak yeti yoktur. Halk deyimlerinin havası şiirin kanat çırpmasına imkân vermiyecek kadar dar bir havadır.

Bir halk deyimi içindeki kelimeler o deyimdeki anlam dizisinde kaynaşmışlardır. O kelimelerden o deyimlerdekinden ayrı işlemler, ayrı güçler aramayın artık. Çünkü donmuşlardır. Tek yönlüdürler. İşlemleri, güçleri, bir bakıma uyandıracakları çağrışımlar bellidir. Ne olsa değişmeyecektir. Bu kelimelerin meydana getireceği şiirlerle, mısraları hep şarkı mısralarından, hep türkü mısralarından meydana gelen şiirler arasında pek büyük bir ayrılık göremiyorum. Çünkü ikisinde de şairin işi kelimelerle değil, kelime bloklarıyla oluyor. Oysa Braque'in resim üstüne söylediklerini şiire uygulamakta bir sakınca görmeyerek diyorum ki: Şiirde asıl olan "hikâye etmek" değil, kelimeler arasında kurulacak "şiirsel yük"tür. Braque'in lâfıyla anekdotik değil, poetik. Çıkış noktamızı buradan alırsak, doğduğu, folklorun şiir için kaçınılması gerekilen bir tehlike olduğu sonucuna varabiliriz. İşin nedeni şurada: halk deyimlerinde yerleşmiş, birbirine bağlanmış kelimeler arasında yeni bir yük, yeni bir bağıntı kurmak söz konusu olamaz. Nasıl olsun ki bu kelimeler zaten kopardamaz bir şekilde birbirlerine bağlanmışlar, alacakları yükleri zaten önceden almışlardır. Orhan Veli kuşağı şairleri yenilikten sonra daha çok dilin görünür imkânlarını denediler. Bu arada Oktay Rifat, Bedri Rahmi Eyüboğlu gibi bir kısım şairler de, geniş ölçüde, belki en görünür imkânlar olan halk deyimlerine, folklor temlerine yöneldiler. İyi olmadı bu onlar için. Klişelere takılıp kaldılar. Oktay Rifat "sanat endüstrisi" pazarlarına bol sayıda çürük mal sürmek zorunda kaldı. Bedri Rahmi'ye gelince, o onu da yapmadı, iki üç kalın, iki üç sarı kırmızı çizgi çekti, durdu. Oysa bu şairler başka alanlara yönelmesini bilselerdi şiire daha faydalı, daha verimli olacak kişilerdi.

Folklordan kaçınmaya önemli bir sebep daha var: Kişilik. Bakın dikkat edersiniz şiirde kişiliğe bugün eskisinden daha çok önem veriyoruz. Dahası, biraz garip kaçacak: ama günümüzde şaire şiirden daha çok önem veriyoruz. Sanırım gelecekte bu daha da çok olacak. Çok güzel de olsa iki şiirin yazarını şair kılmaya yetmemesi, şairi belli olmayan şiirlerin estetiğe konu olamaması bu fikrimi doğruluyor. Kişiliğin tadı şiir dünyasını bir tuttu ki bugün, bir şiiri bir şair yazarsa güzel oluyor da aynı şiiri bir başkası yazınca olmuyor. Meselâ Fazıl Hüsnü Dağlarca kişilik sahibi bir şairdir, "Kızılırmak Kıyıları"nı kendi havasından, kendi kişiliğinden geçirerek yazmıştır. O şiirdeki açı kendi açısıdır, eşyayı ve yaşamayı kavrayış kendi kavrayışı. "Kızılırmak Kıyıları"nın bir soyutlanmış güzelliği vardır, bir de asıl önemlisi, salt Fazıl Hüsnü Dağlarca'ya ait olmasından dolayı kazandığı güzellik. (Hatta ben yalnız ikincisi var diyorum ya neyse.) İkisi birbirini tamamlıyor. İkincisini aynı zamanda Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şimdiyedek yazdığı şiirlerin havası, konumu tamamlıyor. Şimdi o şiiri Fazıl Hüsnü Dağlarca değil de bir başka şair yazsaydı ne olurdu? Şu olurdu herhal: Şiir güzel olmazdı ya da hiç değilse o kadar güzel olmazdı. Kendinden çok, şiir yitirirdi. Diyeceğim, kişilik bugün şiirde bunca önemli yer tutuyor. Folklordaysa daha çok anonim kalıplar var. Bu kalıplar kişilik kazanmaya hiç uygun değil. Karacaoğlan'a, Emrah'a, şuna buna büyük şair diyenlerin kulakları çınlasın, kişiliksiz de büyük şair olunacağına iman getirmişler demek. Folklor ve halk deyimleri ancak bir şairi taşıyabilir, fazlasına dayanacak gücü yoktur. O şair de bugün Oktay Rifat. Ona bile halk deyimlerinin neler ettiğini biliyoruz. Bu böyleyken beş altı güçlü şairin hep birden folklora yanaştığını düşünün, bu derinliksiz, sığ alanda bizi allak bullak edecek derecede kişiliklerini birbirinden ayırt etmek imkânlarını bulabilecekler midir acaba? Hiç sanmıyorum. Hem Max Jacob'un kaprislerini, hem Jules Supervielle'in incelikli mısralarını bir arada barındıracak folklorun alnını karışlarını ben.

Şiirde de azalan verimler kanunu var. Dil bir açıdan işlendikçe o alanda elde edilen verimler bir noktadan sonra azalmaya başlıyor. Bu bir bunalıma yol açıyor. Bunalımlar da yeni şiir alanları, yeni açılar bulunmasıyla sona erer hep. Şiirimizde şimdi yeni bir eğilim başladı. Bir iki yıldır dilin daha iç, daha derin imkânlarıyla baş başayız. Genç şairler, yalnız folklor gibi kesin klişelere değil, daha hafif kalıplara bile sırtlarını çevirdiler. İlhan Berk'de, Turgut Uyar'da, Edip Cansever'de bunun ilk güzel örneklerini gördük. Kelimeler bizde de yontulmuyor artık. Kelimeler bizde de yerlerinden yarı yarıya koparılıyor, anlamlarından ufak ufak saptırılıyor, yeni yükler yükleniyor kelimelere. Böylece bir kavramın değişik görüntü ya da izlenimleri elde edilerek yeni imajlara, yeni mısralara varılmak isteniyor. Genç şairler hep bunu istiyoruz. Folklor ve klişelerin karşısında öbür kutbu meydana getiren bu durum şiirimizde bir evrimdir. Her evrim gibi haklı ve zorunlu...

başladı. Ortaokul birinci sınıfta, üvey annesinin zulmünden kurtulabilmek için babasından habersiz parasız yatılı sınavlarına girdi, sınavı kazanıp aynı okulun parasız yatılı bölümüne geçti. 1947-48 ders yılında yine parasız yatılı olarak Haydarpaşa Lisesine kaydoldu. Liseye başladığı yıl ailesi Bilecik'ten Bursa'nın İnegöl ilçesine göçtü. Cemal Süreya 1950 yılında Haydarpaşa Lisesinden mezun oldu.

Bu dönemde, ikinci eşi Esma Hanım'dan ayrılan babası, üçüncü evliliğini Refika Hanımla yaptı. Refika Hanım, Esma'nın aksine iyi kalpli bir insandı. Cemal Süreya ve kardeşlerine gerçek bir anne gibi davrandı. Cemal Süreya 1950 yılında burslu olarak Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine girdi, Haziran 1954'te fakülteden mezun oldu. Ortaokul yıllarından tanıdığı Seniha Nemli'yle 7 Kasım 1954'te evlendi. Bu evlilikten Ayça adında bir kızı oldu. Cemal Süreya, 25 Kasım 1954'te Eskişehir Vergi Dairesinde çalışmaya başladı. 8 Ağustos 1955'te girdiği Maliye Bakanlığı müfettişlik sınavını kazanarak maliye müfettiş muavini olarak İstanbul'a atandı. 1957 yılında, geçirdiği bir trafik kazasında babası hayatını kaybetti. 7 Ekim 1958'de girdiği yeterlilik sınavını kazanarak maliye müfettişliğine atandı. Temmuz 1959'da askere gitti. 31 Aralık 1959'da asteğmen, 30 Haziran 1960'ta teğmen oldu, askerlik hizmetini 31 Aralık 1960'ta tamamladı. Askerliğini yaparken fark derslerini vererek hukuk diploması aldı.

Cemal Süreya, 1 Ağustos 1960'ta, sonradan değişik aralıklarla çıkardığı

Papirüs dergisinin ilk sayısını yayımladı. Dört sayfalık tabloid bir dergi olan *Papirüs* ikinci sayısından sonra kapandı. Sekiz aylık bir aradan sonra Mayıs 1961'de *Papirüs*'ü tekrar çıkardı. Bu sefer üç sayı süren *Papirüs*, Temmuz 1961'de yeniden kapandı. Süreya, 1961 yılında Maliye Bakanlığı tarafından bir yıllığına Paris'e gönderildi. Yurda döndükten sonra İstanbul'a (1964) tayin edildi. Ancak, Sezai Karakoç'la yaptıkları, memuriyetten istifa edip kendini edebiyata adama çerçevesindeki sohbetler sonunda Sezai Karakoç 11 Haziran 1965'te, Cemal Süreya 31 Temmuz 1965'te memuriyetten istifa etti. Sezai Karakoç'la Siyasal Bilgiler Fakültesindeki öğrencilik yıllarında tanışıp arkadaş olan Cemal Süreya, onunla ilişkisini ölünceye dek koparmadı. Arkadaş sohbetlerinde adını en çok andığı şair Sezai Karakoç'tu. İstifa ettikten sonra geçimini sağlamak için tercüme yapmaya başladı. Bu tarihten sonra tercüme yapmak hayatındaki değişmez işlerden biri oldu.

1 Haziran 1966'da *Papirüs* dergisini üçüncü defa çıkarmaya başladı. Derginin adı ilk başta "Ararat" olarak plânlandı. Fakat Ermenilerin Ağrı Dağı'nı "Ararat" adıyla geri istediklerini öğrenmesi üzerine, el ilânlarında derginin adı "Ararat" olarak duyurulmuş olmasına rağmen, dergiyi yine *Papirüs* adıyla çıkarma kararına vardı. *Papirüs* bu dönemde, Haziran 1966'dan Mayıs 1970'e kadar aylık bir dergi olarak düzenli bir şekilde çıktı. Bu süre içinde tek aksama Ocak 1970'te çıkması gereken kırk üçüncü sayının Şubat ayına sarkmasıdır. Kapanışında dergi 46.-47. sayısındaydı. İlk iki yıl elli altı sayfa çıkan dergi, yirmi beşinci sayıdan itibaren bir süre seksen sayfa olarak çıktı. Daha sonra altmış dört sayfaya indi. 45. sayıdan itibaren elli dört sayfa oldu.

İlk eşinden boşanması yedi yıl süren Cemal Süreya, ikinci evliliğini, Elif Sorgun adıyla şiirler yazan Zuhal Tekkanat'la yaptı. Zuhal Tekkanat'la evlenmeden önce, ondan, "istediğinde boşanmayı kabul edeceğine dair" yazılı bir belge aldı. Bir ara Zuhal Tekkanat'tan ayrılan Süreya, Ağustos 1967'de Zuhal Hanım'la İstanbul'da ikinci kez evlendi. Bu evlilikten 23 Kasım 1969 tarihinde oğlu Memo Emrah dünyaya geldi.

1971 yılında tekrar Maliye Bakanlığındaki memuriyetine döndü, İstanbul Hocapaşa Vergi Dairesi Kon-

CEMAL SÜREYA'NIN ÇIKIŞI

Sezai Karakoç

Cemal Süreya'nın şiiri, "insan" şiiridir. Fikrin, duygunun doğrudan doğruya anlatımı olarak almaz şiiri Cemal. Metafiziğin bir âleti değil şiiri. Mistik bir şair değil Cemal.

Cemal Süreya, sanatına, Rönesans ressamları gibi insanla başlamıştır. Hatta insan vücuduyla. Nasıl Rönesans ressamları insanı karşılarına alarak resim sanatını türettilerse Cemal de insanı karşısına alarak şiirini yapıyor. Yani insan, Cemal için de, yalnız bir obje değil, bir ideolojidir aynı zamanda.

İnsan vücudunun şiirini kurarken plâstik bir alana çıkmak başlıca hedefi olmuştur. Somuta demiyorum. Vücut, aslında somut olduğuna göre, ondan hareket eden, somutun somutuna (plâstiğe) gidecektir. Plâstik, yani tıpkı canlı, Plâjda, saf kumun üzerinde insan vücudunun canlı kımıldanışı...

İnsan vücudunun artistik erdemlerini gün ışığına çıkarmaya çalışan şair, alelâde kişinin kadın güzelliği anlayışıyla hareket etmez, modern resme uygun bazı tesbitlere varır. Klâsik şairlerimizin kadını, tam bir oran, bir uyum, âdeta vücudun bir musiki hâline gelişi, yani parçaların insandaki vücut farklılıkları bir bağımsızlık, polarizasyon, deformasyon, eşit olmayan şair dikkatleri konusu olur:

"İki gemicinyen Van Gogh'dan aşırılmış
Bir kadının yüzü ha ha ha."
"Bir kadının yüzü avucum kadar (...)
İki gemicinyen Van Gogh'dan aşırılmış
Bir kadının yüzü kaçıyordu yetişemedim."

Modern ressamlar gibi uzuvları işler, değiştirir, kişilendirir. Bir Modigliani boynu, bir Chagall horozu, bir "işlek ağız", bir Picasso gözü belirir şiirlerinde. İnsan, âdeta bir uzva indirilir. "Kaçan bir kadın yüzü" bütün bir kadındır. "Momelerin kahramandı sonra"da âdeta, aşka cesaretle yürüyen bir kadın görür gibi oluyoruz. Yani oluşlarıyla insan, vücutta yerelleştiriliyor. Örnekler çoğaltılabilir:

"Gözleri yüzünün tenha bir köşesine çekilmiş."
"Tarifsiz uzuyor bacaklarım."
"Ya bu başını alıp gidiş boynundaki
Modigliani oğlu Modigliani."
"Bir gider bir gelirdi işlek ağzı."

Düşünce, karar, güven, kurnazlık cinsinden içgüdülere yapışık insan hâllerini anlatan bu maddî vücut değişimleri Cemal'in şiirine büyük bir ipucudur. İnsan dışında bir gerçek tanımaz, elle tutulur, pozitif, reel olana oturtur şiirini. Ruhsal hâller, bu çıkışlarla anlatılıyor. Vücut insana yuva oluyor, sığınak oluyor.

Şair, insan vücuduna takılıp kalmamış, nü'ler, portreler, "güzelleme"lerle yetinmemiş, duruşlardan "hareket"e geçmiştir. Jacques Prévert'in etkisini sezinleriz, Attilâ İlhan'ın faydasını tesbit ederiz bu plânda. İnsan vücudu konusunda sağladığı şiir güveni, daha karmaşığa doğru yürümek cesaretini vermiştir şaire. Bu iyi bir ilerlemedir. Gerçi bunu, daha baştan denemek istemişti ("Sizin Hiç Babanız Öldü mü"). Ama sonra, insan vücuduna dönmenin, takt) şiirine sabırla geçmenin gerekliğini anlamış şair. İkinci defa, hazırlıklı olarak, temelli harekete (aksiyon, behavior şiirine) başlamıştır. "Hamza Süitleri", "Adam", "Hür Hamamlar Denizi" geçiş şiirleridir. "Hür Hamamlar Denizi" saf hareketi, eylemin imkânlarını arıyan bir şiire örnek. Ahlâk kurallarından soyulan eylemin, içgüdünün varacağı noktayı arıyan bir şiire örnek.

Bu ikinci plânda şiirin realiteleri artmıştır. Utanç, korku, cesaret, iyilik, saygı gibi insanı davranışlar poetik plâna girmiştir. Bu demektir ki Cemal'in insanı gittikçe tamamlanıyor:

"Bir elinde kızlığın duruyor garip huysuz."
"Daha öbür elinde de kilometrelerce hürlük."
"Kızlığın masanın üstünde
Kocana saklıyorsun."
"Sen çıkardın utancını duvara astın
Ben masanın üzerine kodum kuralları."

Kızlık, hürlük, kural, elle tutulacak masanın üzerine konacak şeylerdir. Utanç da çıkarılıp duvara asılabilir. Bu kadar belirli bir varlık verir iç motiflere Cemal. Somutçu bir diyalektik, şiiri yürütür. (...)

(*Pazar Postası*, 6 Temmuz 1958)

trolörlüğünde göreve başladı. Birkaç ay sonra Maliye Tetkik Kurulu üyesi olarak Ankara'ya tayin edildi, 20 Mart 1972'de bu göreve başladı. Kuruldaki görevi Türkiye maliye tarihini yazmaktı. 7 Şubat 1975'te İstanbul Darphane ve Damga Matbaası Müdürlüğüne getirildi. Bu arada Zuhal Tekkanat'tan ayrıldı. İstanbul'da Darphane Müdürlüğü görevine başlamadan bir hafta önce Balıkesir'de Güngör Demiray'la üçüncü evliliğini yaptı (Şubat 1975). 1975'in sonlarında Güngör Demiray'dan boşandı. Eylül 1975'te tekrar Maliye Tetkik Kurulu üyeliğine geri döndü. 1975 yılında eski eşlerinden Zuhal Tekkanat'la yeniden evlendi. Bu seferki evlilikleri yaklaşık dört yıl sürdü.

Cemal Süreya

1974 yılından itibaren başyazılarını yazdığı *Oluşum* dergisini 1977 yılında bir süre yönetti. *Oluşum, Papirüs*'ten sonra başyazı yazdığı tek dergidir. Mart 1977'de kurucularından biri olduğu *Türkiye Yazıları* dergisinin başına getirildi, iki sayı sonra buradaki sorumluluklarını devrederek dergiden ayrıldı. Mayıs 1974'ten Temmuz 1978'e kadar *Oluşum*'da düzenli yazan Cemal Süreya, bu tarihten sonra bu dergide bir defa yer aldı: "Ne Var Ne Yok" (Haziran 1987).

1975 yılında *Politika* gazetesinin sanat sayfasında haftada bir yazdığı "Günübirlik" yazılarıyla gazete yazarlığına başladı. 8 Ocak 1978'den itibaren *Yeni Ulus* gazetesinde haftada altı gün köşe yazısı yazdı. Mart 1979-80 arası *Aydınlık* gazetesinde yazdı. 1978 yılında, ölünceye kadar evli kalacağı son eşi Birsen Sağnak'la evlendi. Aynı yıl Kültür Bakanlığında, Kültür Bakanlığı Kültür Yayınları Danışma Kurulu üyeliği yaptı. Daha sonra başmüfettiş olarak İstanbul'a tayin edildi. İstanbul'daki başmüfettişlik görev yeri Karaköy Maliye Dairesiydi.

1980 yılında *Papirüs*'ü üç aylık sürelerle tekrar yayımlamak istedi. Bahar sayısı olarak çıkan ilk sayısı 11 Nisan 1980'de yayımlandı. Bu sayıdan sonra *Papirüs* 15 Mart 1981 tarihinde son defa bir sayı daha çıkabildi.

2 Şubat 1982'de, yirmi beş yıllık çalışmadan sonra yüksek bir bürokrat olarak emekli oldu. Emeklilikten sonra kısa bir süre (altı buçuk ay) Ortadoğu İktisat Bankasında yönetim kurulu üyeliği yaptı ve bazı ansiklopedilerde çalıştı. Bir süre *Yurt Ansiklopedisi* bünyesinde çıkan *Walt Disney Ansiklopedisi*'nin yönetmenliğini yaptı. Burada çalışırken, yayınevi müdürünün, "Cemal Bey, daha düzgün bir Türkçeyle yazamaz mısınız?" demesi üzerine işini bıraktı. Bir yıl süreyle *Meydan Larousse*'un ikinci ek cildinin hazırlanmasına katıldı. Bu işten sonra *ANSA Omnis Ansiklopedisi*'nde çalıştı. Buradaki işi 1984 yazından 1985 yazına kadar sürdü. Yirmi altı yıllık çalışma hayatında yirmi sekiz kez ev değiştirdi. Elli dokuz yaşında bir beyin kanaması sonucunda öldü, İstanbul'da, Kulaksız mezarlığında toprağa verildi.

Şiire çocuk yaşlarda ilgi duyan Cemal Süreya'nın ilk şiir denemeleri aruz vezniyleydi. Lisedeyken üzerinde ciddi bir etki uyandıranı ilk şiir, Ahmet Muhip Dıranas'ın *"Kar"* başlıklı şiiridir. Yayımlanan ilk şiiri *"Şarkısı Beyaz"*, Siyasal Bilgilerin okul dergisi *Mülkiye*'de çıkmıştı (Mülkiye, s:11, 8 Ocak 1953). Sonra bu dergide üç şiiri

CEMAL SÜREYA

ÜVERCİNKA

Böylece bir kere daha boynunlayız sayılı yerlerinden
En uzun boynun bu senin dayanmaya yada umudu kesmemeye
Laleli'den dünyaya doğru giden bir tramvaydayız
Birden nasıl oluyor sen yüreğimi elliyorsun
Ama nasıl oluyor sen yüreğimi eller ellemez
Sevişmek bir kere daha yürürlüğe giriyor
Bütün kara parçalarında
Afrika dahil

Aydınca düşünmeyi iyi biliyorsun eksik olma
Yatakta yatmayı bildiğin kadar
Sayın Tanrıya kalırsa seninle yatmak günah daha neler
Boşunaymış gibi bunca uzaması saçlarının
Ben böyle canlı saç görmedim ömrümde
Her telinin içinde ayrı bir kalp çarpıyor
Bütün kara parçaları için
Afrika dahil

Senin bir havan var beni asıl saran o
Onunla daha bir değere biniyor soluk almak
Sabahları acıktığı için haklı
Gününü kazanıp kurtardı diye güzel
Birçok çiçek adları gibi güzel
En tanınmış kırmızılarla açan
Bütün kara parçalarında
Afrika dahil

Birlikte mısralar düşürüyoruz ama iyi ama kötü
Boynun diyorum boynunu benim kadar kimse değerlendiremez
Bir mısra daha söylesek sanki her şey düzelecek
İki adım daha atmıyoruz bizi tutuyorlar
Böylece bizi bir kere daha tutup kurşuna diziyorlar
Zaten bizi her gün sabahtan akşama kadar kurşuna diziyorlar
Bütün kara parçalarında
Afrika dahil

Burda senin cesaretinden laf açmanın tam da sırası
Kalabalık caddelerde hürlüğün şarkısına katılırkenki
Padişah gibi cesaretli o ahmlı değme kadında yok
Aklıma kadeh tutuşların geliyor
Çiçek Pasajında akşamüstleri
Asıl yoksulluk ondan sonra başlıyor
Bütün kara parçalarında
Afrika hariç değil.

daha yayımlandı: *"Di Gel"* (*Mülkiye*, s:14, 8 Nisan 1953), *"Çıkmaz Sinir"* (*Mülkiye*, sayı: 15, 8 Mayıs 1953), *"Ölmüştük"* (*Mülkiye*, sayı: 16-17, 15 Haziran 1953). Siyasal Bilgiler Fakültesinde, Sezai Karakoç'la yakın arkadaşlık kuran Cemal Süreya; Ece Ayhan, Sezai Karakoç, Turgut Uyar ve Edip Cansever'le birlikte İkinci Yeni şiirinin öncülerinden biri kabul edildi. Yazdığı şiirlerle modern şiirimizin ustalarından biri oldu.

Yazı hayatı boyunca deneme ve eleştiri yazıları Cemal Süreya'nın şairliğinin önemli bir parçası oldu. Şiirimize ilişkin en önemli yazılarını *Şapkam Dolu Çiçekle'de* (Haziran 1976) topladı. Anı, günlük, deneme, eleştiri karışımı günlükleri bile şiirimizin kavranışı açısından belirli bir önem arz eden Cemal Süreya, şiirimiz ve şairlerimiz hakkında en çok yazan, görüş bildiren şair ve yazarlarımızdan biridir. Cemal Süreya'nın yazı hayatı boyunca şiir ve yazılarını yayımladığı dergi ve gazeteler şunlardır: *Mülkiye, Kaynak, Yeditepe, Pazar Postası, Yenilik, Evrim, Şiir Sanatı* (Sezai Karakoç'un *Diriliş*'ten önceki dergisi), *Gökyüzü, Yapraklar, Soyut, Papirüs, Türk Dili, Oluşum, Yusufçuk, Türkiye Yazıları, Politika, Yeni Ulus, Aydınlık, Saçak, 2000'e Doğru, Maliye Yazıları, Milliyet Sanat, Hürriyet Gösteri, Şiir Atı, Gergedan, Argos, Çocukça, Yazko Edebiyat, Somut, Bravo, Hürgün, Cönk, Gözde Kadın, Yeni Yaprak, Beyaz Perde.*

1958 yılında ilk kitabı *Üvercinka* ile Yeditepe Şiir Ödülünü Arif Damar'la paylaştı. İkinci kitabı *Göçebe*'yle Türk Dil Kurumu 1966 Edebiyat Ödülünü, *Sıcak Nal* ve *Güz Bitigi* kitaplarıyla 1988'de Behçet Necatigil Şiir Ödülünü kazandı. Bazı düzyazı kitapları ölümünden sonra yayımlanan Cemal Süreya'nın, bütün şiirleri *Sevda Sözleri* adıyla basıldı. Cemal Süreya Derneği tarafından adına konmuş bir şiir ödülü bulunmaktadır.

"Sevda Sözleri, yaşama yönelik bir şiir. Varolma, ancak yaşam düzeyinde algılanır. Bazen yaşıyor olmak da yetmez. Göçüp gitmiş insanlar ve medeniyetler bu noktada çok önemlidir. Onlar vardı, biz bunu kalıtlarından dolayı biliyoruz, Cemal Süreya da vardı, yaşarken bilincindedir. Bu, yalnızca basit bir indüksiyon yöntemidir. Gerçekte, zavallı bir çaba. Varoluş ve medeniyet bu noktada birleşiyor tam olarak. Ama bütün bunlar üçüncü kitapta başlıyor. Bundan önce, yaşamayı, ancak 'öteki'nin bedeniyle duyumsayan Süreya, gözünü geçmişe dikiyor. Güzin'le Süheyla'nın adı anılmaz oluyor artık. Geçmiş, şair için şimdiden daha anlamlı olmasını beklediği bir mekân. Mekân diyorum çünkü biz ruhun ölümsüzlüğüne ve zamanın yaratılmış olduğuna inananlar için geçmişin şimdiden farkı yoktur. Zaman, insanın imtihanı için uygun koşulları sağlayan bir araçtır. Oysa, şiirinin bize anlattığı kadarıyla, Süreya'nın Tanrısı o ölünce ölmüştür. Geçmiş de, doğallıkla, toprağın arasında yatan kemiklerden ve medeniyet kalıntılarından ibarettir. Geçmişin anlamına yaklaşmanın yolu, şairin kinestetik bir algı biçimi olmasıyla bağlantılı olarak, dokunma duyusuna ağırlık vermektir. Bu karanlık mezardan insanın kurtarabildiği her taş parçası, bir heykelcik, bir gözyaşı şişesi insanın geçmişle bağını somutlaştırır. Üstelik sadece bunlar somutlaştırır. Medeniyet kalıntılarında, insan kendi geleceğini görür. Bedeni çürüyecek ama, sözgelişi, dokunduğu bronz yaşayacaktır. Çürüyecek olan bedeni bekâya kavuşturmanın tek yolu, bu yüzden kaçınılmaz olarak, nesneyle bağları güçlendirmektir." (Hayriye Ünal)

"'İstanbul'da elimi kaldırdım
Biraz içkiliydim, biraz sevdalı, biraz da minareli'

dizeleriyle adeta portresini çizen C. Süreya, yaşama ve sanata her zaman biraz içkili bakmış olsa da; ince zekâsı, sevecen yüreği, coşkusu ve baktığını iyi gören bir kültür adamının bilinciyle, Türkçenin tüm güzelliğini şiire taşıyarak şiirimizde nefis bir tat bırakmıştır. O her zaman sevdalıdır.. Sabahlarla akşamların buluştuğu saatlere, aşılıp kapanan kapılara, istasyonda havalanan kuşlara, dostlarıyla muhabbete, bir bardağı tutan ele, yaşadığı yerlere... Bir ömür sırtında sevdayı taşımak zor zanaattır. Bu zorlukları aşarken hüzünlendiği yerde umutsuzluk ve karamsarlık; yeislerden, mistik kapanışlardan uzaklaşarak yerini ironiye bırakır. Şiir aşktır ve bu aşk da kadınsız ayakta duramaz.

'Güzelsin sevgilim,
Ama çok yakından!'

dediği sevgili; çağlar boyunca yaşamış olsa da şiirimizin tüm evrelerinde ete kemiğe bürünmeden var olmuştur şaire göre. 'Şapkam Dolu Çiçekle' adlı denemesinde; Divan şiirindeki sevgilinin adeta cinsiyetsiz göründüğünü, Servet-i Fünûn'da marazi, hecelerde aristokrat, kırk kuşağında halktan ve sınıf değiştirmiş biri, "garip"çilerde sokak hovardalığına indirgenmek istenen, alaysamayla eski şiirde yerilen sevgili kimlikleri çoğunlukla eksiktir. Ancak '1955'lerden sonra yazılan şiirlerde aşk teması yeni yükler, yeni zenginlikler kazanmıştır." (Arife Kalender)

"Cemal Süreya tanıştıklarından on beş yıl sonra Nihal Yeğinobalı'ya sordu: 'Beni neden sevmedin?'. Yeğinobalı verdiği cevabı şöyle anlatıyor: 'Seni çok sevebilirdim ama göze alamadım' dedim. Aramızda yaşanmamış bir aşk vardı." (Murat Batmankaya)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Üvercinka* (1958), *Göçebe* (1965), *Beni Öp Sonra Doğur Beni* (1973), *Sevda Sözleri* (1984; diğer kitaplara girmeyen şiirleriyle yeni basımı: 1990), *Güz Bitiği* (1988), *Sıcak Nal* (1988).

CEMAL SÜREYA

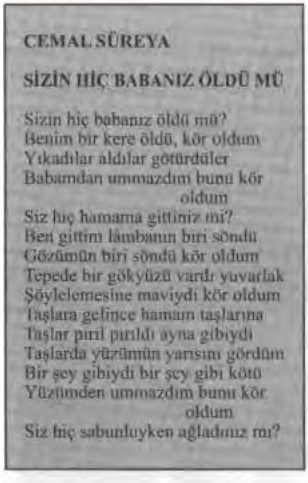
DALGA

Bulutu kestiler bulut üç parça
Kanım yere aktı bulut üç parça
İki gemiciynen Van Gogh'dan aşırılmış
Bir kadının yüzü ha ha ha.

Bir kadının yüzü avucum kadar
İki gözümle gördüm vallâhi billâhi
Yıldızlar vardı kafayı çekmiştim
Bu kimin meyhanesi ha ha ha.

Bu Ali'nin meyhanesi bu da masa
Bu ipi kimse için gezdirmiyorum
Bir kere asılmıştım çocukluğumda
Direkler gemideydi ha ha ha.

İki gemiciynen Van Gogh'dan aşırılmış
Bir kadının yüzü kaçıyordu yetişemedim
Ben ömrümde aşk nedir bilmedim
Süheyla'yı saymasak ha ha ha.

CEMAL SÜREYA

SİZİN HİÇ BABANIZ ÖLDÜ MÜ

Sizin hiç babanız öldü mü?
Benim bir kere öldü, kör oldum
Yıkadılar aldılar götürdüler
Babamdan ummazdım bunu kör oldum
Siz hiç hamama gittiniz mi?
Ben gittim lâmbanın biri söndü
Gözümün biri söndü kör oldum
Tepede bir gökyüzü vardı yuvarlak
Şöyleciğimesine maviydi kör oldum
Taşlara gelince hamam taşlarına
Taşlar pırıl pırıldı ayna gibiydi
Taşlarda yüzümün yarısını gördüm
Bir şey gibiydi bir şey gibi kötü
Yüzümden ummazdım bunu kör oldum
Siz hiç sabunluyken ağladınız mı?

DENEME: *Şapkam Dolu Çiçekle* (1976), *Günübirlik* (1982, *Uzat Saçlarını Frigya* adıyya 1992), *99 Yüz* (1991), *999. Gün / Üstü Kalsın* (1991), *Folklor Şiire Düşman* (1992), *Aydınlık Yazıları / Paçal* (1992), *Oluşum'da Cemal Süreya* (haz. Fahrünnisa Kadıbeşegil, 1992), *Papirüs'ten Başyazılar* (1992).

SÖYLEŞİ: *Güvercin Cumatası* (haz. Nursel Duruel, 1997).

MEKTUP: *Onüç Günün Mektupları* (eşine yazdığı mektuplar, 1990).

ANTOLOJİ: *Mülkiyeli Şairler* (1966), *100 Aşk Şiiri* (1967).

ÇOCUK KİTABI: *Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi* (haz. Necati Güngör, 1993).

BAŞLICA ÇEVİRİLERİ: *Gelinlik Kız* (Ionesco), *Sade'ı Yakmalı mı?* (Simone de Beauoir), *Günümüzde Sağcı Fikirler* (Simone de Beauoir), *İhtilalin Özü* (Mao Zedung), *Aşkın Suçları* (M. de Sade), *Palto* (J. Cosmos), *Yeşil Papa* (Asturias), *Gök Cephesi* (N. Thin Dre), *Küçük Prens* (A. De Saint Exupery), *32 Saat Özgürlük* (G. Hernadi), *Amerika Birleşmemiş Devletleri* (V. Pozner), *Emperyalizm* (Lenin), *Vadideki Zambak* (Balzac), *Goriot Baba* (Balzac), *Milli Kurtuluş Cephesi* (D. Bravo), *Dine Karşı Düşünce* (A. Bayet), *Bir Aşk Kırgınının Şarkısı* (Apollinaire), *Gönül ki Yetişmekte* (G. Flaubert), *Meyhane* (Emile Zola), *Nekrassov* (J. P. Sartre), *Büyük Ahlâk Öğretileri*, *Toplum Bilim* (Bouthalle), *Bir Tanem* (F. Morceau), *Kırmızı Balon* (Lamorisse), *Çin Uyanınca* (A. Peyrefitte), *Mutluluk Getiren Seks*, *Emeğin ve Emekçilerin Tarihi* (P. Birzon), *Faşizmin Analizi*, *Zevk Alma Hakkı*, *Seks İncelikleri*, *Homoseksüellik*, *Eski Evler Eski Adamlar*, *Kürtler* (Nikitin), *Nostradamus* (J. C. De Fontbrune), *Yürek ki Paramparça* (çeviri şiirler, haz. Eray Canberk).

Eserlerinin toplu basımları Yapı Kredi Yayınları tarafından yapılmaktadır. Bu diziden çıkan kitaplar: *Yürek ki Paramparça* (çeviri şiirler, 1995), *Günler* (1996), *Güvercin Cumatası* (1997), *Toplu Yazılar I / Şapkam Dolu Çiçekle ve Şiir Üzerine Yazılar* (2000), *Sevda Sözleri / Bütün Şiirleri* (2000).

HAKKINDA: Sezai Karakoç / Cemal Süreya'nın Çıkışı (Pazar Postası, sayı: 27, 6.7.1958) -Edebiyat Yazları-II (1986), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler-VI (1969), Hüseyin Atabaş / Okul Kitaplarına Girmeyen Şiirler (Barış, 23 Şubat 1974), Feyza Perinçek / Cemal Süreya Arşivi (1991), Milliyet Sanat Cemal Süreya Özel Sayısı (sayı: 233, 1.2.1990), Hürriyet Gösteri Cemal Süreya Özel Sayısı (sayı: 111, Şubat 1990), Yaşasın Edebiyat Cemal Süreya Özel Sayısı (sayı: 15, Ocak 1999), Broy Cemal Süreya Özel Sayısı, Erdoğan Alkan / Cemal Süreya ve Fransız Şiiri (Varlık, sayı: 1001, Şubat 1991) - Bir Yakın Arkadaş Olarak Cemal Süreya (Varlık, sayı: 1156, Ocak 2004) - Şair ve Çevirmen Cemal Süreya (Yasak Meyve, sayı: 11, Ocak-Şubat 2004), Muzaffer Buyrukçu / Cemal Süreya'yla Bir Gün (Varlık, sayı: 1000, Ocak 1991) -Cemal Süreya'yla Papirüs'te (Varlık, sayı: 1036, Ocak 1994), Necati Güngör / Cemal Süreya'nın Öğrencilik Yılları (Hürriyet Gösteri, sayı: 133, Aralık 1991), Hulki Aktunç / Öleceğine İnanmazdım (Cumhuriyet Kitap, sayı: 98, 9.1.1992), Tevfik Taş / Çalıntı Şiirler (Gerçek, yıl: 2 sayı: 8, 15.1.1993), Muzaffer İlhan Erdost / Üç Şair: Nâzım Hikmet Cemal Süreyya Ahmed Arif (1994), Feyza Perinçek -Nursel Duruel / Cemal Süreya (1995), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 26.11.1998), Sennur Sezer / Onüç Günün Mektupları (Cumhuriyet Kitap, 24.12.1998), Zühal Tekkanat / Dostlarının Kaleminden Cemal Sürcya'nın Portresi (1998), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973) - Şiir Tahlilleri-II (8. bas., 1999), Mehmet H. Doğan / Şimdi Uzaklardasın (1999), Hasan Akarsu / Şiirler Değdi Sevdaya (2000) - Şiirin Kanatlarında Mektuplar (2001), Cevat Akkanat / Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri (2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Nursel Duruel / A'den Z'ye Cemal Süreya (2003), Tomris Uyar / Gündönümü-Bir Uyumsuzun Notları I-II (2003), Arife Kalender / Cemal Süreya Şiirine Toplu Bakış (Cumhuriyet Kitap, 9.1.2003), Hayriye Ünal / Section d'Or: Cemal Süreya Şiiri (Kırklar, Temmuz-Ağustos 2003), Selim Temo / Cemal Süreya Şiirinde Çapkınlık ve Bedenin Ekonomi Politiği (Yasakmeyve, sayı: 5, Kasım-Aralık 2003) - Cemal Süreya Şiirinde Erotojenik Bir Yüzey Olarak Beden (Yasakmeyve, sayı: 7, Mart-Nisan 2004), Yakup Altınyaprak / İkinci Yeni Cemal Süreya mıdır? (Dergâh, sayı: 177, Kasım 2004).

CEMÂLEDDİN UŞŞÂKÎ

Mutasavvıf (D. ?, Edirne – Ö. 1750, İstanbul). Halvetiyyenin Uşşaki kolu şeyhlerinden. Şiirlerinde "Cemâlî" mahlâsını kullandı. Tasavvuf eğitimini Muhammed Hamdi-i Uşşâki ile Hasan Sezâi-i Gülşeni'den aldı. Edirne'de sülûkunu (tarikata giriş eğitimini) tamamladıktan sonra İstanbul'a geldi. Eğrikapı dışındaki Savaklar'da yaptırdığı dergâhında irşatla meşgul oldu. Kabri bu dergâhtadır. Ünlü sûfi Abdullah Salâhaddin-i Uşşâki'nin mürşididir. *Divân* (yay. haz. Nihal Nomer Karaman, 2002)'ı vardır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Nihal Nomer Karaman (Cemâli Divanı neşri, 2002).

CEMALİ, Zeynep

Çocuk edebiyatçısı. 1950, İstanbul doğumlu. Ortaokul ve lise yıllarında, el sanatları, halı ve kilim ticareti yapan babasıyla birlikte Anadolu'yu dolaştı. Hayatını kazanmak için çok farklı işlerde çalıştı. Yazmak ve okumak giderek tutkuya dönüştüğünde, çocuklar için yazmaya karar verdi. Öyküleri, 1991'den bu yana *Kumbara*, *Türkiye Çocuk* ve *Buğday* gibi dergilerde ve Almanya'da dağıtılan *Vitamin Çocuk Gazetesi*'nde yer aldı. Kendine özgü öyküsel dilini romanlarında da başarıyla kullandı. İlköğretim okulu öğrencileriyle kitapları üzerine söyleşi programları yaptı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Ben Çınar Ağacı ve Pufböreği* (1999), Gül Sokağının Dikenleri (2000).

ÇOCUK ROMANI: Güzelce'de Bir Kaçak Memo (2001), Patenli Kız (2003), *Ballı Çörek Kafeteryası* (2005).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: Çılgın Babam (2004).

CEMALÜDDİN LATİÇ

Bkz. EK BÖLÜM, LATİÇ, Cemalüddin

CEMGİL, Adnan

Yazar, çevirmen (D. 1909, Zeyrek mahallesi / Fatih / İstanbul – Ö. 21 Kasım 2001). Çocukluğunun sonları Osmanlı İmparatorluğunun çatırtılarına, gençliğinin ilk yılları Milli Mücadele günlerine tanıklık etti. İlk ve ortaöğrenimini tamamlayarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine girdi. Paris'te Fransızca, Moskova'da Rusça öğrendi. 1938'de Ankara'ya dönüp bir yandan çeşitli okullarda öğretmenlik yaparak eğitim seferberliğine, bir yandan Tercüme Bürosunun çalışkan üyelerinden biri olarak fikir ve düşünce birikimine katkıda bulundu. Bu dönemde Diderot'un *Felsefe Konuşmaları*'nı, Sillenpa'nın romanlarını çevirdi. 1941'de Nazife Müren'le evlendi. Bu evlilikten iki erkek çocuğu oldu.

Çevirmenliğinin yanı sıra kurucuları arasında yer aldığı Türkiye İşçi Partisi içinde kuramsal çalışmalar ve eylemlere destek verdi. 1971 yılında

oğlu Sinan Cemgil'i, Nurhak Dağlarında meydana gelen bir çatışmada yitirmişti. Diğer oğlu Dumrul Cemgil'dir. Adnan Cemgil, aralarında Gramschi ile Marks'ın yapıtlarının da yer aldığı otuz beş kadar kitabı Türkçeye kazandırmıştı. Cenazesi, 23 Kasım'da, Erenköy Galip Camiinde kılınan öğle namazından sonra toprağa verildi.

ESERLERİ:

ÇEVİRİ: *Menon* (Platon'dan, 1942), *Epinomis* (Platon'dan, 1943), *Gündoğarken* (Romain Rolland'dan, 1944), *Jean-Christaphe* (Romain Rollann'dan, 1945), *Görenlerin Yararına Körler Hakkında Mektup* (Denis Diderot'dan, 1945), *Romeo'nun Yeğeni* (Denis Diderot'dan, 1946), *KaderciJacques ile Efendisi* (Denis Diderot'dan, 1949), *Jamaika Hanı* (Daphné du Maurier'den, 1956), *Adalet Tarihi* (Marcel Rouselet'ten, 1963), *Modern Basın* (Pierre Denoyer'den, 1963?), *Rahibenin İsyanı* (Denis Diderot'dan, 1965), *Aşk Çocuğu* (Philippe H. Ériat'dan, 1965), *Gora* (Rabindranath Tagore'dan, 1966), *Yaşama Sevinci* (Romain Rolland'dan, 1966), *Taşra Kızı: Silja* (Frans Emil Sillanpaa'dan, 1967), *Aile Çevresi* (Emile Salomon Wilhelm Herzog'dan, 1968?), *Sevgi Çağı* (Romain Rolland'dan, 1968), *Felsefe Konuşmaları* (Denis Diderot'dan, 1968), *Problem Çocuklar* (René Félix Allendy'den, 1968), *Germinal* (Emile Zola'dan, 1968), *Birinci Dünya Savaşı Tarihi [1914-1918]* (Pierre Renouvin'den, 1969), *Karl Marx'ın Fikir Dünyası* (Roger Garaudy'den, 1969), *Bir Aşk Hikâyesi* (Emile Zola'dan, 1969), *Gece Uçuşu* (Antoine de Exupéry'den, 1969), *Baharlar Açarken* (Vivente Blasco Ibanez'den, 1970), *Therese Raquin* (Emile Zola'dan, 1970), *Çağdaş Arap Düşüncesi: Bağımsızlık Sosyalizm -Müslüman Kardeşlerden Marksizm'e Kadar* (Abdal El Malik Enver'den, 1971), *Gölgelenmiş Yıllar* (Luigi Pirandello'dan, 1971), *Askerin Öyküsü* (Guy Sajer'den,1972), *Nana* (Emile Zola'dan, 1972), *Gecenin Çobanları* (Jorge Amado'dan, 1973?), *Klim Samgin'in Hayatı: Kırk Yıl* (Maksim Gorki'den, 1975), *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yenileşme Hareketleri: Türkiyenin Meseleleri* (Paul Imbert'den, 1981), *Hapishane Defterleri: Seçmeler* (Antonio Gramshi'den, 1986), *Thibault'lar* (Roger Martin Du Gard'dan, 1987), *Diyaloglar* (Platon'dan, Teoman Aktürel, Metin Cevdet Anday, Tacettin Ünlü, Sabahattin Eyüboğlu ile, 1989), *Rahibe* (Denis Diderot'dan, 1993), *Büyük Otel* (Wicki Baum'dan).

DERLEME: *İlim Karşısında Irk Meseleleri: Etütler*(1945), *Nâzım Hikmet'in Yaşadığı Adalet Dramı ve Açlık Grevi Olayındaki Gerçekler* (1993),

CEMİL CAHİT

Yazar (D. 1909, İstanbul, - Ö. 1958, İstanbul). Soyadı Cem. İstanbul Erkek Lisesini bitirdikten sonra Freiburg Üniversitesinde öğrenim gördü. Tahsin Demiray'in sahibi olduğu Türkiye Yayınevinde çalıştı. Onunla ve diğer arkadaşlarıyla birlikte dönemin ünlü magazin dergileri olan *Yıldız* (1939-54) ve *Hafta* (1949-59) dergilerini çıkardı. Çeşitli gazetelerde fıkra yazarlığı, *Havadis* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü yaptı.

ESERLERİ:

ÇOCUK OYUNU: *Çapanoğlu* (1932), *Bulaşık Hastalık* (1932), *Bir Komedi* (1932), *Truva Muharebesi* (1933).

ÇOCUK KİTABI: *Küçük Robenson* (1931), *Merih'e Seyahat* (1931), *İnanılmayacak Bir Hikâye* (1931), *Görünmeyenler* (1931), *Deniz Altında Seyahat* (1931), *Bir Kedinin Devrialemi* (1931), *Leylek Baba* (1931), *Kırmızı Derilerin Esiri* (1932), *Bulunmuş Çocuk* (1932), *Ölüm Adası* (1932), *Buzlar Arasında* (1932), *Vahşi Ormanlarda* (1932), *Vatan Aşkı* (1932), *Servet Peşinde* (1932), *Zavallı Esir* (1932), *Rüzgar* (1932), *Kanlı Stepler* (1932), *Kumarbaz* (1932), *Kümeste Radyo* (1931), *Goril Avcıları* (1932), *Haydutlar* (1933), *Gülünçlü Hayvan Hikâyeleri* (1933), *Kocanın Hikâyeleri* (1943).

DİĞER-ESERLERİ: *Güzellik ve Makyaj* (1945), *Mizah Hikâyeleri Antolojisi* (1957).

ÇEVİRİ: *Ateşli Bir Delikanlı* (Lebiche'den, 1931), *Tenasül Hayatımız* (F. Kahn'dan, 1940), *Yedi Kilitli Kapı* (E. Wallace'dan, 1945), *Paris Esrarı* (E. Sue'den, 1945), *İkinci Dünya Harbinde Hainler ve Casuslar* (K. Singer'dan, 1947).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c.2, 1977), TBE Ansiklopedisi (c.1, 2001).

CEMİL SENA (Ongun)

Bkz. ONGUN, Cemil Sena

CEMİL SÜLEYMAN (Alyanakoğlu)

Hikâye ve roman yazarı (D. 1886, İstanbul - Ö. 1940, İstanbul). İlkokula İstanbul Beyazıt'taki Kalender Çeşmesi Mektebinde başladı. İlk ve ortaöğrenimini askeri kaymakam olan babasının görevi nedeniyle Halep ve Beyrut'ta tamamladı (1903). Beyrut'ta Amerikan Üniversitesinin tıp hazırlık sınıfını okudu. İstanbul'da Mekteb-i Tıbbiyeyi bitirdi (1911). Darülmuallimin'de öğretmenlik (1909-12) yaptı. 1912'den itibaren Karantina İdaresine geçerek Cidde, Karaman, Tebük'te Balkan Savaşı yıllarında Yanya cephesinde; Birinci Dünya Savaşı sırasında ve daha sonra (1927-34) Arabistan'da doktor (sıhhiye reis muavini) olarak çalıştı. Galata Karantina ofis şefi oldu. Antalya'da Frengi Mücadele Teşkilâtında çalıştı. Antalya, Çanakkale ve Samsun'da Sağlık müdürü olarak görev yaptı. Savaşın sonlarında Batum'da Şark Orduları başmenzil müfettişliğinde başhekim yardımcısı oldu. Suriye, Hicaz ve Cezîretü'l-Arap'da yedi sene (1927-34) doktor olarak çalıştı. Son görevi, 1935'ten ölümüne kadar Devlet Deniz Yolları doktorluğuydu.

Edebi hayatı tıbbiye öğrenciliği yıllarında başladı. Önce Servet-i Fünün nesri tarzında mensur şiir ve küçük hikâyeler yazdı (1908-12). Bu dönemde ürünleri; *Servet-i Fünun, Âşiyan, Resimli Kitap, Musavver Muhit, Mehâsin, Bahçe* dergileri ve *Tanin* gazetesinde yayımlandı. Daha sonra *Servet-i Fünun* dergisi ve *Tanin* gazetesinde tefrika edilen *İnhizam, Kadın Ruhu* gibi romanlarıyla tanındı. Fecr-i Ati Kütüphanesi adı altında çıkan ilk kitap onun *Timsâl-i Aşk* adlı hikâye kitabıdır. Fecr-i Ati edebiyatçılarının önde gelen temsilcilerinden olmasına karşılık, hayatının büyük bölümünü çeşitli yerlerde doktorluk mesleğinde geçirmiş olması nedeniyle edebiyat çalışmaları yarım kaldı. 1923'ten itibaren *Güneş* dergisinde (1927) ve *Vakit* gazetesinde hikâye ve yazıları yayımlandı.

Dili, kendi dönemindeki yazarlara oranla sadedir. Hikâyelerinde doktor-hasta ilişkileri, aşırı duygusal davranışları olan hastalıklı tipler, mutsuz ilişkiler konu edildi.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Timsal-i Aşk* (1909), *Ukde* (1912).

ROMAN: *İnhizam* (*Servet-i Fünun*'da tefrika edildi, 1909-10), *Kadın Ruhu* (1910, *Tanin*'de tefrika edildi), *Siyah Gözler* (1911).

HAKKINDA: Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı (1938), TDE Ansiklopedisi (c. 1, s. 128), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Orhan Okay / Büyük Türk Klâsikleri (c. 11, s. 333-334, 2004).

CEMİL TOPUZLU PAŞA.

Bkz. TOPUZLU, Cemil (Paşa)

CEMİLÎ

Divan şairi (D. 1465, Diyarbakır – Ö. 1543). Bir ara Tebriz ve Herat'ta bulundu. Bu dönemde Ali Şir Nevâî'nin şiirlerine nazireler yazdı. Daha sonra Tebriz'e geçti. Ancak Akkoyunlular'ın yıkılışıyla Diyarbakır'a döndü. Kentin Şah İsmail'in eline geçmesi üzerine İstanbul'a gitti. Şiirlerinin büyük

bölümünü Çağatay lehçesiyle yazdı. *Divan*'ı Topkapı Sarayı Kitaplığındadır.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

CEMİLOĞLU, İsmet

Türk dili araştırmacısı. 1945, İncesu / Kayseri doğumlu. İlk ve ortaöğretimimi İncesu ve Kayseri'de tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden (1970) mezun oldu. Niğde Lisesinde dört yıl edebi-

İsmet Cemiloğlu

yat öğretmenliği yaptı (1969-73), Ankara Yabancı Diller Eğitim Enstitüsü edebiyat öğretmenliği ve müdür yardımcılığına atandı, daha sonra buranın Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesine aktarılmasıyla aynı görevlere burada da devam etti. Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü başkanlığı (1980-82) yaptı. Gazi Üniversitesi SBE'de *"Azeri Türkçesinin Sentaks Bakımından Türkiye Türkçesiyle Karşılaştırılması"* adlı teziyle yüksek lisansını tamamladı. Aynı yerde *"14. Yüz Yıla Ait Bir Kısas-ı Enbiyâ Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi"* adlı çalışmasıyla doktorasını (1988) bitirdi. 1989'da yardımcı doçent, 1995'de doçent, daha sonra da Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Türk dili profesörü oldu.

Türk dilinin çeşitli yönleriyle ilgili makalelerinin bir kısmı *Türk Dili Dergisi*, *Türk Kültürü Dergisi*, *Milli Eğitim*, *Milli Folklor*, *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, *Erguvan* dergilerinde, bir kısmı *III. Uluslararası Türk Dili Kurultayı*, *IV. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı* yayımlanmış bildirileri arasında çıktı.

ESERLERİ:

14. Yüz Yıla Ait Bir Kısas-ı Enbiyâ Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi (1994), *Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme* (2001), *Cümle Bilgisi* (2001).

CENAP

Şair, oyun yazarı (D. 1882, Sivas - Ö. 1918, Samsun). Asıl adı Mehmet Zihni'dir. Sivas Askeri Rüştiyesini bitirdikten sonra geceleri devam ettiği Cizvit okulunda Fransızca, şair Kazancızâde Emin Edip'ten Arapça ve Farsça öğrendi. 1918 yılında Samsun'da Askerlik Şubesi başkanı olarak görev yaparken genç yaşta öldü. Türkçü ve milliyetçi bir şairdir. Şiirlerinde Edebiyat-ı Cedîde tesiri görülür. İzmir ve Aydın faciasını anlatan dört perdelik manzum *Zavallı Sacide* isimli bir tiyatro eseri Sivas'ta sahnelenmiş, basılmamıştır. Piyade yüzbaşısı iken yazdığı *Duygularım* (1339) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

CENAP ŞAHABETTİN

Şair ve yazar (D. 21 Mart 1870, Manastır / Yunanistan - Ö. 13 Şubat 1934, İstanbul). Binbaşı Şahabeddin Bey'in oğludur. Ahmet Peyman, Dahhâk-i Mazlum, Dahhâk-i Zalim, Raik Vecdi isimlerini de kullandı. Babasının 1878 Osmanlı-Rus Harbi sırasında Plevne'de şehit düşmesi üzerine ailece İstanbul'a yerleştiler. İlköğrenimine Tophane Mekteb-i Feyziyede başladı, bir yıl sonra Eyüp Askeri Rüştiyesine verildi, okul yıkılınca Gülhane Askeri Rüştiyesine gönderildi, Askeri Tıbbiyeyi bitirdikten (1889) sonra Paris'te dört yıl cilt hastalıkları ihtisası yaptı (1890-94). Tıbbiyede iken Muallim Naci ile tanıştı. Ondan, Şeyh Vasfi'den ve Nasuh Efendizade Mustafa Âsım Efendi'den ilk edebi-

Cenap Şahabettin

yat bilgilerini, edebi kaideleri ve aruzu öğrendi. Paris'ten dönüşünde bir süre Haydarpaşa Askeri Hastanesinde çalışıp Karantina İdaresine geçti. Karantina doktoru olarak Mersin, Rodos, Cidde (sıhhiye müfettişi) ve çeşitli şehirlerinde görev yaptı. Suriye'de sıhhiye reisliği yaptı, 1908'de Meclis-i Kebir-i Sıhhiyc âzası olarak İstanbul'a döndü ve Dâire-i Umûr-ı Sıhhiyeye umumi müfettiş oldu. Birinci Dünya Savaşının ilk günlerinde kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Siyasi hayata atıldı. 1914'te Darülfünun Edebiyat Fakültesi Lisan Şubesi Fransızca tercüme müderrisi oldu. İki ay sonra da Batı edebiyatı profesörlüğüne getirildi. 1919'da Tetkikat-ı Lisaniye Encümeni âzâlığına atandı. Milli Mücadele yıllarında Kuvayı Milliye karşıtı tutum takındığı için 1921 yılında Darülfünün hocalığından istifa ederek ayrılmak zorunda kaldı. Son yıllarında sadece sanat çalışmalarıyla meşgul oldu. Fransızca, Almanca,

BAŞKASINA ÇALIŞAN ŞİİR: EVRÂK-I LEYÂL

Mehmet Can Doğan

"Servet-i Fünun şiirini tanımlayan iki şair vardır: Tevfik Fikret ve Cenab Şahabeddin. Bunlardan hangisinin yeniliği erken yakaladığı, gördüğü tartışmalı olsa da şiire açılım getirmek yönünden Tevfik Fikret'in öncelendiği bilinir. Bugün yaygın olarak benimsenen bu görüşe karşı Cenab Şahabeddin'e haksızlık edildiği yönünde iddialar da vardır. Bu iddialar, Cenab'ın şiiri Tevfik Fikret'e göre daha iyi kavradığı, poetik olarak şiiri temellendirişinin daha sağlam olduğu inancından kaynaklanmaktadır. Gerçekten de Cenab'ın şiir görüşü ve sezgisi Fikret'ten üstündür; ama şiirlerinde Fikret'teki zenginlik yoktur. Bulduğuna iman etmiş ve imanında ısrarcı olmuş bir şair gibi görünmektedir Cenab. Fikret şiirinin bir döneminde kalmıştır sanki. Bu durma noktasında, iman ettiği ve kurmaya çalıştığı poetikanın etkisi büyüktür. Fikret'teki insan olarak şair duyarlığı Cenab'da pek az görülür ve Cenab, retoriğin içine veya poetikaya insanı bir türlü yerleştiremez. Şiirindeki duyuş eksikliğini, retorikle kavranan ve çeşitlendirilen tezyinatla aşmak ister ve tekrara düşer. Dolayısıyla heyecandan yoksun bir şiir çıkar ortaya. Dışarıdan gördüğünü uygulamaya çalışan bir şairdir o. Fikret'in hayata katılma isteği, katılmaya çalıştığı hayat karşısındaki heyecan ve kırılmışlık, onda yoktur. Zihin şiirdir onunkisi ve bu zihin, manzara ile yetinir; sese onca önem vermesine rağmen bir insanın iniltisi de çığlığı da pek duyulmaz şiirlerinde. (...)

(*Virgül*, Haziran 2002)

CENAP ŞAHABETTİN

YAKAZAT-I LEYLİYYE

Gel, bu akşam da, ser-be-ser güzelim,
İhtizâzât-ı leyli dinliyelim:

Tâ uzaklarda işte bir piyano,
Tâze parmakların temâsiyle
Ağlıyor bir hazan havâsiyle..

Dinle ey yârim işte ağlıyan o,
Gecenin ka'r-ı pür-sükûnunda,
Zulmet-i ebkemin derûnunda...

Gâh onun ihtizâz-ı pestiyle
Mütevahhiş, hazin, rakîk ü nizâr
Dağılır cevve bir sürûd-i hezâr.

Gâh onun irtiâş-ı mestiyle
Dolaşır kâinât-ı nâimeyi
Bir ümümî şehîk-i tenhâyı...

Onu kim dest-i ra'şe-dâriyle
Çalıyor, perde perde inletiyor?
Onu kim böyle gamla söyletiyor?

Tellerin lâhn-i inkisâriyle
Hangi metrûke böyle eğleniyor?
Hangi mâtem bu sesle söyleniyor?

Gâh olur ince, nâzenin bir ses,
Leyl içinde sürüklenir inler;
Onu zulmet, sükût ile dinler.

Gâh olur bir figan-ı tîz-heves;
Bütün âsâb-ı kâinatı gezer;
Kalb-i hâbîde-i cihan titrer.

Sonra bir şehka-i bükâ olarak
Düşer âguş-i leyl-i târike,
Çalışır rûh-i samtı tahrike...

Sonra tedricen ulçalıp solarak
O kadar pest olur ki, öksürerek,
Zannedersin, tebâh olup gideceek...

Sonra baygın, kesik, sükût eyler;
Mûsikî-i sükûtu okşıyarak
Bir enîn-i hafî kalır ancak...

Kim bilir, kim bilir neler söyler,
Bu süreksiz, hevesli zemzemeler,
Bu susup durma, sonra söylemeler,

Bu nevâzişli, nazlı, hoş nağamât,
Bu rekâket, bu lüknet-i elhân,
Bu tereddütlü mûsikî-i figan...

Bu yarım cümleler, yarım kelimat,
Belki leyl-i hamûşa yalvarıyor;
Belki bir tüf-i tesliyet arıyor.

Gâh mestâne bir şetâretle
Bâd-ı pür-gûyu eyliyor taklîd,
Uçuyor cevve pür-hayâl ü ümîd;

Gâh bir muğşiyâne hâletle
İnliyor, muhtazır, zebûn ü harâb;
Oluyor can-be-leb tuyûra cevâb...

Tâ uzaklarda işte bir piyano:
Onu bî-şüphe bir kadın çalıyor;
Mûsikîden cevâb-ı ye's alıyor.

Dinle ey rûhum, işte ağlıyan o...

İngilizce, İtalyanca ve Farsça, biraz da Arapça bilirdi. Sadece edebiyatta değil, tıp alanında da literatürü yakından takip etti. Başladığı Türkçe lügatı bitiremeden 13 Şubat 1934'te beyin kanamasından öldü. Bakırköy mezarlığında gömülüdür.

İlk şiiri, 3 Kânun-ı evvel 1885'te *Saâdet* gazetesinde yayımlandı. Daha sonra Fransızcadan yaptığı bazı mensur tercümeleri aynı gazetede yayımlandı. Hâmid'in "Bir Kuş" redifli müseddesine yazdığı nazire, oldukça şöhret kazandı. 1886'da Leskovikli Hayrettin Nedim'le beraber *Sebat* dergisini çıkardı. Yeni tarzda ilk şiirleri *Hazine-i Fünûn*'da yayımlandı, asıl şöhretini *Mekteb* dergisindeki şiirleriyle kazandı. 1896'dan itibaren *Servet-i Fünun*'da da yazmaya başladı. Şiirleri *Hazine-i Fünûn, Maarif, Malûmat* ve *Mekteb* dergilerinde yayımlandı. Tevfik Fikret bir sohbette "ibdâperver" diye bahsetti. Türk edebiyatında ilk defa Batı edebî akımlarını ele alan ve değerlendiren yazılar yazdı.

1908'den itibaren nesirleriyle tanınmaya başladı. *Aşiyan* ve *Tanin*'de şiir ve makaleler yazdı, Mustafa Mazhar ile Mehmet Kâzım'ın çıkardıkları *Hürriyet* gazetesinde başyazarlık yapmaya başladı. Bu yıllarda *Kalem* dergisinde de Dahhak-i Mazlum imzasıyla mizahi yazıları çıktı. 1912'de *İctihad* dergisi ile *Hak* gazetesinde düzenli olarak yazdı, Ali Canip'le yaptığı tartışma önemlidir. Cenap'ın, terkipleri savunması, hece veznini ahenksiz bulması ve Türkçülük cereyanını propaganda olarak vasıflandırdığı görüşleri Fuad Köprülü tarafından da eleştirildi. 1918'den itibaren *Sabah* gazetesinde *Suriye Mektupları*'nı yayımlamaya başladı. Aynı yıl Süleyman Nazif'le birlikte *Hâdisât*'ı çıkardı. 1918-19 yıllarında *Tasvir-i Efkâr* hesabına iki defa Avrupa'ya gitti.

Peyâm'dan sonra 1908'den 1928'e kadar *Servet-i Fünûn* dergisinde yazdı. Yakup Kadri ve Ruşen Eşref'le polemikleri oldu. Fransız sembolizminin etkisindeki şiirleriyle Servet-i Fünûn topluluğunun güçlü şairleri arasında yer aldı. *Servet-i Fünûn* dergisi kapatıldıktan sonra nesre yönelerek bu alanda da ağır diline rağmen ustalığıyla kendisini kabul ettirdi. Edebiyat tarihi ve şairlerin biyografileri üzerinde çalıştı. 26 Eylül 1932'de Birinci Dil Kurultayına katıldı, bunun etkisiyle daha sade yazmaya başladı. 16 Mayıs 1933'te *Cumhuriyet*'te çıkan *İnkılâp* adlı makalesinde inkılâbı benimsediğinden ve Gazi'nin büyüklüğünden söz etti. Ders kitaplarında, antolojilerde adına yer verildi. Fransız şiirini iyi öğrendi, Fransa'da sembolistlerin çok okunduğu dönemde orada bulundu. Natüralistleri ve sembolistleri okudu, kendisi Verlaine'i çok sevdiğini, fakat Mallarmé'yi anlayamadığını ifade eder. Onların etkisi şiirlerinde izlenebilir. Edebiyatla ilgilenenlerin şiiri kavraması adına önemli etkileri olan poetik yazılar yazdı. Şiirde bütünlük duygusunu vurgulamaya yönelik denemeler yaptı. Bu bütünlüğü sağlayan ana unsurlar Mehmet Can Doğan'ın ifadesiyle "ses ve manzara"dır. Buluşu önceledi. Biçime ilişkin kaygıları vardır, sesi etkili

Cenap Şahabettin

CENAP ŞAHABETTİN

SENİN İÇİN

Sesin işler gibi bir şuh kanat gamlarıma,
Seni dinlerken olur kalbim uçan kuşlara eş;
Gün batarken sanırım gölgem bir başka güneş,
Sarışınlık getirir gözlerin akşamlarıma.

Doğuyor ömrüme bir yirmi sekiz yaş güneşi,
Bir kuş okşar gibi sen saçlarımı okşarken.
Koklarım ellerini gülleri koklar gibi ben;
Avucundan alırım kış günü bir yaz ateşi.

Gönlüme avdet eder her unutulmuş nisan
Ne zaman gençliğini yolda hıraman görsem.
Eskiden pembe dudaklarda dağılmış busen
Toplanır leblerime, bir gece dalgın dursan.

Seni zambak gibi gördükçe açık pencerede
Gül açar bahtımın evvelki hazanlık korusu.
Genç eder ufkumu hülyalarımın genç kokusu;
Sorarım ak saçımın örttüğü yıllar nerede?

Cephemi varsın o solgun seneler soldursun.
Yeni yıldız gibi doğdukça güzel her akşam,
Gençliğin böyle benimken kocamam, hiç kocamam.
Ruhum, ölsem bile ben, sen yaşayan ruhumsun.

biçimde kullandı. Şiirinde alegorilerle örülü bir yapı vardır. *Temâşâ-yı Leyâl, Elhân-ı Şitâ* gibi şiir adlarından onun göze ve kulağa önem verdiği anlaşılır. Sanatının bâriz vasıfları, Bilge Ercilasun'un ifadesiyle "aşk şiirlerinde hissedilen lâkayd ve uzak tavır, tabiat şiirlerindeki insanla tabiatı bir bütün olarak tasviri, duyulara hitap eden unsurları işleme"dir. Nesirleri de şiirleri kadar önemlidir. Ona göre üslûpla yaşanılan devir arasında sıkı bir ilişki vardır.

"Şiirlerinde deruni ahenk vardır. Şiirinin en önemli özellikleri sembolistlerden gelen istiâre ve âhenktir. Başlıca temleri aşk ve tabiattır. Bu aşk, 'Son Arzu' şiirinde santimantal ve romantik, Don Juan'da maddi ve şehvetli bir karaktere bürünür. Cenab, Hâmid'in romantik, Fikret'in ressam olarak algıladıkları tabiatın görünmez güzelliklerini tasvire çalışmıştır. Bu şiirin dilini de kendisi yaratmıştır. Duygularıyla değil, zekâ ve kültürü ile yazan Cenab, bu vasfından ötürü Fikret'le tezat teşkil eder. Mehmet Kaplan'ın ifadesiyle 'Cenab için varlık, yaşanan bir şey olmaktan ziyâde, seyredilen ve işitilen bir şeydir. Bu bakımdan o, hayatın trajedisini bütün şahsiyeti ile kavrayan Tevfik Fikret'ten ayrılır.' Tabiat şiirlerinde yeni bir tabiat-insan kompozisyonu ile karşılaşırız. Cenab, tabiatın bir 'rûh-ı kâinat'a sahip olduğuna inanır. En önemli şiirlerinden biri olan 'Elhân-ı Şitâ'da bahar saadeti, kış hüznü temsil etmektedir. Bu şiirde şekil ve üslûbun son derece işlenmiş olduğu görülür. Şiir oldukça hareketlidir. Ahenk devamlı değişmektedir. Şair vezin, anjanbıman ve tekrarları, musiki unsuru olarak kullanmaktadır. Şiirde üç ayrı aruz kalıbı kullanılmıştır. Nazım şekli de değişmektedir. Cenab'a göre karın yağışında müzikal bir hususiyet vardır. 'Kış Nağmeleri' mânâsına gelen 'Elhân-ı Şitâ' başlığı ile de bu düşüncesini ifade etmektedir. Şiirdeki tekrarlar, tem, vezin, şekil, kelime, ses tekrarları gibi çok çeşitlidir. Şiir, duygu bakımından Cenab'ın diğer şiirlerinden farklıdır. Kaybolan bir saadetin hüznü hâkimdir ve Kaplan'a göre 'Ahmet Cemil'in kış şarkısı'dır. Cenab'ın diğer şiirlerinde görülen duygu yoksunluğu ve kayıtsızlık, bu şiirde yerini hafif bir hüzne bırakmıştır." (Bilge Ercilasun)

"Servet-i Fünûn şiir estetiğinin kurucusu hiç şüphesiz Cenap Şahabettin idi. Servet-i Fünûn şiirinin her şeyden önce 'bir sıfat devrimi' olduğunu ilk defa ispat eden odur. Servet-i Fünûn'a sembolizm anlayışının bizzat örneğini vererek getiren de odur. Orijinal yeni imajlar, hayaller, tasavvurlar, alegori ve semboller sokan; sadece üslup açısından değil fakat aynı zamanda 'şiir penceresinden dünyayı seyrediş' hususunda da Servet-i Fünûn şairlerini etkileyen Cenap olmuştur." (Hasan Akay)

"Cenab'ın şiiriyle göstermeye çalıştığı iki unsur, şiir için sesin ve görüntünün değeridir. Bunları gösterirken yeni ve farklı olanı da tecrübe etmiştir. Onu, öncekilerden ve neslinden ayıran bu tecrübe, bir zihin şiiri ortaya çıkararak şairini durdurmuşsa da sonrakiler için yol açıcı olmuştur. Şairin yapmaya çalıştığının dönemi içinde farklı ve yeni olduğunu görenler, şiirlerindeki pitoreske ve sese yoğunlaşmışlardır. Poetikanın kurduğu şiir, yorumunu da beraberinde getirmiştir. Dönemsel okumalarda, şiirlere farklı anlamlar yüklendiği, yüklenebileceği bilinen bir gerçektir. Hele söz konusu şiirler (Cenab'da olduğu gibi), poetika ile desteklenmişse yüklenen anlam dönemselliği aşıp bütünüyle şiire eklenebilmektedir." (Mehmet Can Doğan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Tâmât* (ilk şiirleri, 1887),

CENAP ŞAHABETTİN

ELHAN-I ŞİTA

Bir beyaz lerze, bir dumanlı uçuş;
Eşini gaaib eyliyen bir kuş
Gibi kar
Geçen eyyam-ı nev-baharı arar...

Ey kulûbun sürûd-i şeydası,
Ey kebuterlerin neşideleri,
O baharın bu işte ferdası:
Kapladı bir derin sükûta yeri
Karlar
Ki hamûşane dem-be-dem ağlar.

Ey uçarken düşüp ölen kelebek,
Bir beyaz rişe-i cenah-ı melek
Gibi kar
Seni solgun hadikalarda arar.

Sen açarken çiçekler üstünde
Ufacık bir çiçekli yelpaze,
Na'şın üstünde şimdi, ey mürde,
Başladı parça parça pervaze
Karlar
Ki semadan düşer düşer ağlar.

Uçtunuz gittiniz siz ey kuşlar;
Küçücük, ser-sefid baykuşlar
Gibi kar
Sizi dallarda, lânelerde arar.

Gittiniz, gittiniz siz ey murgan,
Şimdi boş kaldı ser-te-ser yuvalar,
Yuvalarda – yetim-i bi- efgan –
Son kalan mai tüyleri kovalar
Karlar
Ki havada uçar uçar ağlar.

Destinde, ey sema-yi şitâ, Tûde tûdedür
Berk-i semen, cenah-i kebuter, schab-ı ter...
Dök ey sema – revân-ı tabiat gunûdedir
Hâk-i siyahın üstüne sâfi şükûfeler!

Göklerden emeller gibi rizan oluyor kar,
Her sûda hayalim gibi pûyan oluyor.

Bir bad-ı hamûşun per-i safında uyuklar
Tarzında durur bir aralık, sonra uçarlar.

Soldan sağa, sağdan sola lerzan û girîzan
Gah uçmada kuşlar gibi, gah olmada rîzan.

Karlar... Bütün elhanı mezâmir-i sükûtun;
Karlar... Bütün ezharı riyaz-ı melekûtun...

Cenap Şehabettin, Hayatı ve Eserleri (Haz. S.N. Ergun, 1934), *Cenab Şahabetin'in Bütün Şiirleri* (edisyon kritikli, haz. M. Kaplan, İ. Enginün, B. Emil, N. Birinci ve A. Uçman, 1984), *Evrâk-ı Leyâl* (yay. haz. Gaye Barlas ve İnci Enginün, 2001).

OYUN: *Yalan* (1911), *Körebe* (1914), *Merdut Aile, Küçük Beyler, Derse Devam Edelim.*

GEZİ: *Hac Yolunda* (1896'da *Servet-i Fünun*'da tefrika; bas. 1909), *Suriye Mektupları* (1917), *Avrupa Mektupları* (1919).

DİĞER ESERLERİ: *Evrak-ı Eyyam* (1915), *Nesr-i Harb ve Nesr-i Sulh* (1918), *Tiryaki Sözleri* (özdeyişler, 1918; ayrıca yeniden Orhan Köprülü ve Reyan Erben'in hazırlamasıyla 1000 Temel Eser dizisi içinde, 1978), *Kadı Burhaneddin* (monografi, 1922), *Shakespeare* (monografi, 1934), *Cenap Şahabettin ve Vecizeleri* (haz. Mehmet Saka, Vasfı Şensözen 1959), *İstanbul'da Bir Ramazan* (1994).

Ayrıca çeşitli konulardaki yazıları dağınık olarak çeşitli gazete ve dergilerde kalmıştır.

HAKKINDA: Ali Servet-i Fünün (c. 12, sayı: 310, 1897), Ali Canip Yöntem / Milli Edebiyat Meselesi ve Cenab Beyle Münakaşalarım (1918) - "Cenab Şahabeddin" (Aylık Ansiklopcdi, c. 1, 1945), Ruşen Eşref Ünaydın / Cenab Şahabeddin Bey-Geçmiş Günler (1919), Hüseyin Cahit Yalçın / Matbuat Hayatı-Cenab Şahabeddin (Fikir Hareketleri, c. 1, sayı: 19, 1934), S. Nüzhet Ergün / Cenap Şahabettin-Hayatı Seçme Şiirleri (1934), Hikmet Dizdaroğlu / Cenap Şahabettin (1952), Mehmet Kaplan / Cenab Şahabeddin'in Şiirlerinde Pitoresk (Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, c. 5, sayı: 15, 1953) - Cenab Şahabeddin'in Şiirlerinde Ses ve Musiki (Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, c. 7, sayı: 1-1, 1956), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. 2, 1968), Kenan Akyüz / Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1969) - Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi (3. bas. 1970), Diyorlar ki Cenab Şahabeddin (1972, haz. Şemsettin Kutlu), Ahmet Özdemir / Cenap Şahabettin (1975), Mehmet Kaplan - İnci Enginün - Birol Emil - Necat Birinci - Abdullah Uçman / Cenab Şahabeddin'in Bütün Şiirleri (1984), Celâl Tarakçı / Cenâb Şahabeddin'de Tenkid - Dil Sanat ve Edebiyat Hakkındaki Görüşleri (1986), İnci Enginün / Cenap Şahabettin (1989), Hasan Akay / Cenap Şahabettin (1998), Türk Ansiklopedisi "Cenab Şahabeddin" maddesi, İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 1, 1999), Baki Asiltürk / Osmanlı Seyyahlarının Gözüyle Avrupa (2000), Serap İncegümüş / Gezi Edebiyatımıza Önemli Bir Katkı (Cumhuriyet Kitap, 26.4.2001), Hasan Akay / Türk Şiiri'nden Portreler içinde (Mehmet Nuri Yardım, 2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Enver Töre / Cenap Şehabeddin'in Tiyatroları, Mehmet Can Doğan / Başkasına Çalışan Şiir: Evrâk-ı Leyâl (Virgül, sayı: 52, Haziran 2002), Bilge Ercilasun / Büyük Türk Klasikleri (c. 9, 2004).

CENGİL, Necip

Yazar. 1964, Karakaş köyü / Baskil / Elazığ doğumlu. İlk, orta ve lise tahsilini Malatya'da tamamladıktan sonra Selçuk Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Makine Mühendisliği Bölümünü bitirdi. Malatya'da serbest mühendis olarak çalıştı. Malatya'da yayım yapan Radyo Selam'ın müdürlüğünü yaptı.

Üniversite öğrenimi sırasında *Ribat* dergisinde, daha sonra *Malatya Yenises* gazetesinde ve günlük *Malatya Gündem* gazetesinde başyazar olarak yazdı. Aylık *Değişim* dergisinde de dergi yayın hayatına ara verene kadar yazılar yayımladı. Aylık *Nida* dergisinde denemeleri çıktı. *Bir Yürüyüşün*

Tefekkürü (2002) adlı bir deneme kitabı vardır.

HAKKINDA: Necip Cengil / Bir Yürüyüşün Tefekkürü (2002).

CENGİZ, Ercan

Şair. 1964, Hozat / Tunceli doğumlu. Liseyi bitirdikten sonra doğup büyüdüğü topraklardan ayrılmak zorunda kaldı. Bu da onu yabancısı olduğu değişik kentlerde emekle ve emeğin mücadelesi ile tanıştırdı. Bu dönemde birkaç kez göz altına alındı; işkence gördü. 1990'ların sonlarına doğru zorunlu olarak yurtdışına çıktı. 1980'li yıllardan itibaren şiirle içli dışlı oldu, 2005'te *Ezgilerde Kaldı Yüreğim* adlı ilk şiir kitabı yayımlandı.

CENGİZ, Gülsüm

Bkz. AKYÜZ, Gülsüm (Cengiz)

CENGİZ, Halil Erdoğan

Şair ve yazar (D. 3 Eylül 1934, Dereçatı köyü / Araç / Kastamonu, - Ö. 28 Ekim 1993, Ankara). İlkokulu babasının başöğretmen olarak görevli olduğu Tosya'da okudu. Kastamonu Abdurrahman Paşa Lisesini bitirdikten (1952) sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine kaydoldu. O yıllarda devam mecburiyeti olmadığı için öğrenciliğinin yanı sıra Petrol Ofisinde memurluk yaptı. Bu dönemde arkadaşı Aydın Sami Güneysal'ın çıkardığı *Arayış* adlı edebiyat dergisinden etkilenerek Hukuk Fakültesinden ayrılıp DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne girdi. Askerlik görevi sonrası Başbakanlıkta görev aldı. Daire başkanı olarak 1982 yılında emekli oldu.

Memurluk yıllarında yeterince eğilemediği edebiyat araştırmalarına emekli olduktan sonra ağırlık verdi. Emeklilik yıllarında ayrıca öğretmenlik yaptı. Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı Müzikoloji Bölümünde Osmanlı pateografyası, Osmanlıca ve Türk edebiyatı dersleri; HÜ Edebiyat Fakültesinde Türk edebiyatı dersleri verdi. Osmanlıca bazı müzik kitaplarını latin harflerine aktardı.

Edebiyat uğraşısında önce saz şairlerinden etkilendi. Lise son sınıfta iken edebiyat öğretmeni Rauf Mutluay'ın yönlendirmesiyle Garip şiirine ilgi duydu. İlk şiiri 1953'te arkadaşı Aydın S. Güneycal'ın çıkardığı *Arayış* dergisinde yer aldı. Birçok yazar gibi edebiyata şiirle başladı. Osmanlıcasının kuvvetli olması dolayısıyla Divân edebiyatı alanında uzmanlaştı. Arap harfli Osmanlıca metinleri, yeni alfabeye aktarma ve sadeleştirme yönünde değerli eserler hazırladı. Şiirleri, Fransızca'dan Japon şiiri çevirileri ile makale, eleştiri ve denemeleri 1982' den sonra *Tarih ve Toplum*, *Türk Tarih Belgeleri*, *Türk Dili* ve *Kitaplar Alemi* dergilerinde yayımlandı. *Arayış*, *Türk Sanatı* dergileri daha öncesinde çalışmalarını yayımladığı dergilerdendir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Aralık Kapı* (1953).

ANTOLOJİ: *Açıklamalı-Notlu Divan Şiiri Antolojisi* (1967, gen. bas. 1983), *Divan Şiiri Antolojisi* (1972).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Ruhî Tarihi* (Prof.Dr.Yaşar Yüce ile, Türk Tarih Belgeleri dergisinden ayrı bas; cilt: XIV, sayı: 18, 1992, s.359-470), *Ermeni Komitelerinin A'mal ve Harekât-ı İhtilaliyyesi* (İlan-ı Meşrutiyetten Evvel ve Sonra, 1983), *Enver Paşa'nın Anıları 1881-1908* (1991), *Yaşanmış Olaylarla Atatürk ve Müzik - Riyaset-i Cumhur İnce Saz Heyeti Şefi Hafız Yaşar Okuyan'ın Anıları 1924-1938* (1993), *Rahmî-i Harputi Divanı* (1996).

HAKKINDA: A. S. Güneyçal (Kebikeç, sayı: 1, 1995), TBE Ansiklopedisi (2001), Nail Tan / Kastamonulu İki Şair, Araştırmacı, Hikâyeci ve Oyun Yazarı - Hakkı Kâmil Beşe, Halil Erdoğan Cengiz (2003), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

CENGİZ, İsmail

Halk şairi. 30 Ekim 1959, Cihanbeyli / Konya doğumlu. Doğu Türkistan kökenlidir. İlk ve ortaokulu Adana'da tamamladı. Liseyi Kıbrıs ve İstanbul'da okudu. Türk dünyası ve özellikle Doğu Türkistan konularındaki araştırma ve kitaplarıyla tanındı. Çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmış çok sayıda makalesi bulunmaktadır. Avrasya Türk Dernekleri Federasyonu kurucu genel başkanlığı da yapan Cengiz; çeşitli uluslararası etkinliklere katılarak Doğu Türkistan davasını savundu. 1990-96 dönemlerinde başta Özbekistan ve Kazakistan olmak üzere Türki Cumhuriyetlerde fahrî olarak görev yaptı. BM tarafından Irak seçimleri gözlemcisi olarak görevlendirildi. Merkezi Amerika'da bulunan International Turkish Society Federation (ITSF) teşkilatının Türkiye bölge başkanlığı görevini yürüttü.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yanık Türkistan* (1980).

ARAŞTIRMA: *Çin'de İslamiyet ve Türkler* (1981), *Lopnur-Nivada Şemey Atom Faciası* (1991), *Özbekistan'da Demokrasileşme ve Muhammet Salih* (1995).

HAKKINDA: İsmail Cengiz / Yanık Türkistan (1980), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CENGİZ KETENE

Bkz. KETENE, Cengiz

CENGİZ, Mehmet Ali

Araştırmacı-yazar. 1928, Karadiğin köyü / Darende / Malatya doğumlu. Akçadağ Köy Enstitüsü ve Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu. 1948 yılında Darende Yenice İlkokulu, oradan da Darende Merkez Cumhuriyet İlkokuluna atandı. Darende İlköğretim müdürü ve kaymakam vekili iken, Malatya Şeker Fabrikası Okulu müdürlüğüne atandı ve 1977'de emekli oldu. Tarımla uğraştı, TRT muhabirliği yaptı. Malatya Yazarlar ve Sanatçılar Birliği kurucusu ve başkanı; 1994 yılından bu yana yerel bir televizyonda program yapımcısıdır.

Mehmet Ali Cengiz

İlk yazısı 1945'te Akçadağ Köy Enstitüsü dergisinde yer almıştı. Sonraki ürünlerini *Baş Belde*, *Darendeli'nin Sesi*, *Malatya Karar*, *Anadolu Şiir*, *Türkiye*, *Diyanet* gazete ve dergilerinde yayımladı. *Zengibar*, *Tohma* ve *Haber* adında gazeteleri çıkardı. *Öğretmene Benzer Birisi* ve *Ali ile Sultan* TRT'de, *Doğru Hüseyin* adlı eserleri TGRT'de gösterildi.

ESERLERİ:

Halk Bilgisi Bakımından Köy, *Mustafa Kemal'in Askerleri* (ortak kitap), *İlçemiz Darende* (ortak kitap), *Somuncu Baba* (ortak kitap), *Halk Şairi Hulusi*, *İlimiz Malatya*, *Tohma Havzası*, *İstiklalimize Kan veren Malatyalılar*, *Malatya Gönül Sultanları* (ortak kitap), *Evet Öğretmenim*, *Televizyonsuz Yıllar* (1996), *Akçadağ Köy Enstitüsü*, *Mondros'tan Cumhuriyete Malatya* (2002), *Pala Çavuş*, *İlkokullar İçin Malatya*, *Osman Nuri Bağdad-i*, *İzolu*, *Mondrostan Cumhuriyete Malatya*, *Soykırım mı İftira mı*, *Emir Balaban*, *Öğretmene Benzer Birisi*, *Fermanlı Kalekent Balaban* (2005).

HAKKINDA: İsmail Ali Sarar / İstiklalimize Kan Veren Malatyalılar (Eskişehir'in Sesi İstikbal, 13.8.1991), Önemli ve Belgesel Bir Eser: Malatya'nın Gönül Sultanları (Zaman, 15.11.1991), Tarihi 'Arslantaş'lar Korunmalı (Türkiye, 6.8.1999).

CENGİZ, Metin

Şair, çevirmen. 3 Mayıs 1953, Göle / Kars (şimdi Ardahan) doğumlu. Göle İlkokulu (1964), Kars Alpaslan Lisesi (1972), Erzurum Atatürk Üniversitesi Temel Bilimler ve Yabancı Diller Yüksekokulu Fransızca Bölümü mezunu (1977). Öğrenciliği sırasında kısa bir süre Devlet İstatistik Enstitüsünde memurluk yaptı (1973). Çeşitli tarihlerde siyasi dergi çıkarmak, siyasi eylemde bulunmaktan dolayı birçok defa tutuklandı. Fransızca öğretmeni olarak Posof / Erzurum (1977-78), Kars (1978-80), Artova (1980-83), İstanbul (1983-87) ve Muş (1987) liselerinde çalıştı. Bu süre içinde Marmara Üniversitesi Fransızca Bölümünü bitirdi (1987).

12 Eylül 1980 döneminde TCK'nın 141. maddesinden iki yıl hapis yattı. Öğretmenlik yıllarında bir süre gözaltına alındı, il içi ve il dışı sürgünlere gönderildi, açığa alındı. Muş'ta öğretmenlikten istifa ederek İstanbul'a giderek yayınevlerinde düzeltmen, redaktör, editör ve çevirmen olarak çalıştı. 1993 yılından sonra yeniden başladığı öğretmenlikten emekli oldu (2002). Çevirmenliğin yanı sıra *Hürriyet Gösteri*, *Varlık* vb. aylık dergilerle çeşitli gazetelerde özellikle şiir sorunları üzerine ve kitap tanıtma türünde yazılar yazdı. 2005 yılında şiir ve şiir sorunları üzerine yayın yapmak üzere şair dostlarıyla *Digraf Yayınevi*'ni kurdu.

İlk yazısı (*Nasıl Şiir*), *Demokrat* gazetesinde (3 Mayıs 1980), sonraki yıllarda şiir ve yazıları; *Broy*, *Varlık*, *Adam Sanat*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Bahçe* (Antalya), *Islık* (Mersin), *Şiir Odası* (Ankara), *Düşün*, *Yasakmeyve*, *Parantez*, *Yazko Edebiyat*, *Kum*, *Yasakmeyve* vd. dergilerde yayımlandı. 1988'de Karadeniz TV'de "Şiir ve Resim" programını hazırlayıp sundu. *Şarkılar Kitabı* ile 1996 yılı Behçet Necatigil Şiir Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Türk PEN, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

Gelenekten hesaplaşarak yararlanan, günümüz modern dünyasının gerçekliğini şiirinde yansıtan, insanı bütünlüğü içinde, yaşadığı gerçeklik ve duyu dünyasıyla ele almaya çalışan bir şiiri vardır. İlk dönemlerde şiir üzerine yazdığı yazılarla da dikkat çeken şair, 1980 sonrasında şiir üzerine yazdığı kuramsal yazılar ve tartışmalarla, adı öne çıkanlardan biri oldu. Bu yazılardan bazıları *Şiirin Gücü* adıyla kitaplaştırıldı (1993).

"*Metin Cengiz..., Divan Şiirinden Hececiler'e, toplumcu gerçekçilerden İkinci Yeni şairlerine kadar şiirimizin biçim ve içerik yönünden geçirdiği değişimleri özümseyen, en azından bilen bir kuşaktan. Ayrıca Batı şiirine, özellikle de Fransız şiirine aşina.* " (Eray Canberk)

Metin Cengiz

"Şiirsel yazının değiştirilmesi yolunda, görsel-işitsel hazzı ve estetize edilmiş mutlak şiiri arayarak sürdürülen çabayı (tekilci) imleyen kimi sözcük seçimleri; şiir, imge, zaman, ayna, şarap, aşk, nergis, ruh, mürekkep, sır, çocuk, kitap, gök gibi. Yaşamın değiştirilmesi yolunda, dünyasal hızların, yanı sıra eşitlikçi ve kardeşçe bir yaşamın şiirini arayarak sürdürülen çabayı (çoğulcu) imleyen kimi sözcük seçimleri; halk, bayrak, anarşist, Kürt, sabotaj, ordu, zindan, Sivas, isyan, menzil, asker, slogan, hapishane, faili meçhul gibi. Yaşadığı toprağa ve dile kökten bağlı şair tavrına iyi bir örnektir Metin Cengiz; bir çok çeviri çalışması bulunan şair, dünya yazınını izlemeye gayret eden, şiir kuramına yakın duran bir yazar kimliği de oluşturulmuştur, verimleriyle. Ki, iki uçlu bu eğitimin bir ucunu destekleyen bu çabalarıdır. Sözün davası ile yaşamın davasına adanmışlığın izleri sürülür şiirinde." (Turgay Kantürk)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Tufan Sonrası* (1988), *Büyük Sevişme* (1989), *Zehirinde Açan Zambak* (1991), *İpek'A* (1993), *Şarkılar Kitabı* (1995), *Gençlik Çağı* (1998), Aşk İlahileri-*Günümüzde Hüzzamlar* (2005, Toplu Şiirler).

DENEME-ELEŞTİRİ-İNCELEME: *Şiirin Gücü* (1993, ikinci baskı 2005), 1923-1953 *Toplumcu Gerçekçi Şiir* (2000), *Modernleşme ve Modern Şiirimiz* (2002), *Şiir Din ve Cinsellik* (2005), *Şiir Dil ve Şiirsel Anlam* (2005), *Nâzım'dan 70'li Yıllara Türk Şiirine Eleştirel Bir Bakış* (2005), *Antoloji Tartışmaları* (2005), *Şiir Biçim Biçem-Şiirin Teorik Sorunları* (2005), Dil Şiir ve Şiir Dili (2006).

RÖPORTAJ: *Hayat, Edebiyat, Siyaset-Ahmet Oktay ile Dünden Bugünden* (2004).

ÇEVİRİ: *Sahici Mucizeler* (Max Jacob'dan, der. Ülkü Tamer; 1991), *Seçme Şiirler* (Aimé Cesaire'dan, Eray Canberk ile, 1999), *Aşk Soneleri-Ateşten Kılıç* (Pablo Neruda'dan, 1991), *Seçme Şiirler* (Eugene Guillevic'den, 1993), *Seçme Şiirler* (Jacques Prevert'den, Eray Canberk ile 1994), *Sevdalılar* (Jules Laforgue'dan, 1991), *Baudelaire'den Günümüze Modern Fransız Şiiri* (çev. ve haz., 2000), *Günümüz Seçme Fransız Şiiri Antolojisi* (2005).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1999), Eray Canberk / Zehirinde Açan Zambak (Cumhuriyet Kitap, 19.3.1992), Metin Celal / Şarkılar Kitabı (Varlık, sayı: 1060, Ocak 1996), Ramis Dara (Adam Sanat, sayı: 98, Ocak 1994), Feridun Andaç / Tanıklığın Odağında Bir Şair (Cumhuriyet Kitap, 4.4.1998), Haydar Ergülen / Metin Cengiz'in Genç-

METİN CENGİZ

AŞK İLAHİLERİ XVII

heyhat! öğrendim ki yenilmiş bir ordu
hile çabuk toparlar kendini
meğer aşk bir başkasında intiharmış

bir yara gibi söz ederdik ayrılıktan
sıyrılıp sadağından ok gibi akınca
ah ki her mevsim yağan karmış

aşk, sonsuz kurtuluştur çarmıhtan derdik
şimdi.. göktaşı gibiyiz kendi yörüngemizde
ayrılık.. ömre infilak bir saatli bombaymış

o ne serüvendi, yerin ve göğün baştacı
sevda bir kelebek ömrü kadarmış
ve ufuk.. çelik bir ilmek gibi darmış

ah sevgili, ruhun ve bedenin hedefi derler
bütün harfleri boşluğa atılan zarmış

lik Çağı (Varlık, sayı: 1097, Şubat 1999), Turgay Kantürk / 'Metal Ayinler' ve 'Şarabi Hayat'lar Arasında; Şiir! (Cumhuriyet Kitap, 3.6.1999), Gültekin Emre / Bir Aşk Mültecisinin Şiirleri (Cumhuriyet Kitap, 17.6.1999), Yavuz Özdem / Gençlik Çağı (Cumhuriyet Kitap, 22.7.1999), Halim Şafak / Metin Cengiz'in Gençlik Çağı'nın Anlamı (Kavram Karmaşa, sayı: 12, 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Fikret Demirağ / Metin Cengiz ve Gençlik Çağı (Varlık, Ocak 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Yıldız Cıbıroğlu / Üç Sanatçıda Salkımsöğüt-Metin Cengiz'de Söğüt Oynaş (Adam Sanat, Ocak 2003).

CENGİZ, Oğuzhan

Yazar. 19 Mayıs 1959, Kasımpaşa / İstanbul doğumlu. Gençlik yıllarında Ülkü Ocaklarının çeşitli kademelerinde görev aldı ve bölge başkanlıkları yaptı. İstanbul Ülkü Ocaklarından ÜGD'ye geçişte kurucu üyeler arasında yer aldı. 12 Eylül 1980 askeri darbesinde ülkücü arkadaşlarıyla beraber yargılandığı birçok davadan hüküm giyerek gençlik yılları itibariyle hayatının en değerli on iki yılını demir parmaklıklar ardında geçirdi.

1990 yılında bitirdiği hapishane dönemi sorası ticaretle uğraştı. 1997 yılından 2000 yılına kadar MHP İstanbul il yönetiminde bulundu. Son yıllarda denemeler, anılar, öyküler ve şiirler yazıp kitaplaştırmaya başladı. *Yanık Kale* adlı bir eseri vardır.

CENGİZHAN, Gökhan

Şair ve yazar. 2 Nisan 1959, Adana doğumlu. Nüfusta soyadı: Ağaççıoğlu'dur. ODTÜ Sosyoloji Bölümü (1986) mezunu. Gazeteciliği benimseyerek 1995-2002 arası *Aydınlık* gazetesinde çalıştı. 2002'de Edebiyatçılar Derneği genel başkanlığı görevine seçildi. Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü.

İlk edebiyat ürünü, 1979'da *Somut* dergisinde, sonraki yıllarda şiir ve eleştirileri *Edebiyat ve Eleştiri, Somut, Yapıt, Küçücük, Yusufcuk, Dönemeç, Sesimiz, Oluşum, Türkiye Yazıları, Nitelik, Yarın, Yaşantı, Barış* dergi ve gazetelerinde yer aldı. Ayrıca *Yeni Olgu* (1981-85) ve *Varoş* (1994-96) adlı süreli yayınların yazı işleri müdürlüğünü yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Omzumda Bir Puhu Kuşu* (1984).

DERLEME: *Üstü Kalsın* (Cemal Süreya Sempozyumu, 2001).

HAKKINDA: TDOE-TDE Ansiklopedisi 1 (2002).

CENGİZKAN, Ali

Şair, yazar, mimar. 29 Ekim 1954, Ankara doğumlu. TED Ankara Koleji (1973), Ortadoğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü (1978) mezunu. Yüksek lisansını "*Komşuluk Olgusunun Sosyo-Fiziksel Boyutları: Bir Örnek Çalışma*" adlı teziyle (1981) yaptı. Kısa bir süre serbest mimar olarak çalıştı. 1981'den itibaren ODTÜ Mimarlık Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalıştı, doçent oldu, bölüm başkanlığı (1994) yaptı. Edebiyatçılar Derneğinde genel başkan yardımcısı ve genel başkan olarak görev aldı. Fotoğraf sanatıyla ilgili çalışmalar yaptı.

Ali Cengizkan

İlk yazısı *Türkiye Yazıları* dergisinde (Haziran 1977) yer aldı. Şiir ve yazılarını daha sonra *Türkiye Yazıları* (1977-79), *Türk Dili* (1977-80), *Yarın* (1981-83), *Broy, Varlık, Küçücük, Yusufçuk, Somut, Kum* dergilerinde yayımladı. *Senlere* adlı kitabıyla 1981'de Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülü'nü Ahmet Ada ve Adnan Azor'la paylaştı. 1983'te Toprak Şiir Ödülü ve Hasan Hüseyin Başar Ödülü ile Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü'nü (Yaşar Miraç ile), 1982'de ODTÜ Edebiyat Kulübü Özel Ödülü'nü, 1995'te Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülünü kazandı. Edebiyatçılar Derneği, PEN Yazarlar Derneği ve Dil Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Senlere* (1980), *Çocuk Ömrümüz* (1982), *Yunan Dosyası* (1983), *Yürüyüşler ve Duruşlar* (1984), *Bağımlı Şiir* (1986), *Ankara Ankara Güzel Ankara* (1987), *Den Grekiska Dassiern* (İsveççe'ye çeviri, 1988), *Sürek Avında Dünya* (1994), *Şairin Nergisi* (2000).

DENEME: *Şiir ve Yaşam* (1996), *Öğle Suyu - ODTÜ Ormanı'nın Kırkıncı Yılı İçin Doğa ve Şiir Üzerine Kırk Metin* (1997).

DERLEME: *Sanatçı Tanıklığı* (1996).

SEÇKİ: *Ankara Rüzgârı-Ankara Şiirleri Seçkisi* (Hüseyin Atabaş ile, 1999).

ÇEVİRİ: *Genetik Epistemoloji* (J. Piaget'den, 1984) *Kartal mı Güneş mi?* (1985) - *Seçme Şiirler/Gölgelerden Bir Taslak* (1992) - *Güneş Taşı* (1993) (O. Paz'dan), *Adam Eden Sözler* (Guillen'den, 1985) *Mimari Eleştiri Yazıları* (A. Colquhoun'dan, 1990), *Seçme Şiirler* (Ho Chi Minh'den, 1992), *Birlik Uğruna Ölenlere* (R. Lowell'dan, 1999).

Ayrıca mesleği ile ilgili ve araştırma kitapları vardır.

HAKKINDA: Ramis Dara / Şiir Çünkü Şiir (1988), Halim Şafak / Yolculuk Şiire (1995), İnsan Dergisi Kedi Şiir Seçkisi-Özel Bölüm: Ali Cengizkan (Yeni Dizi: 2, 1995), M. Emre / Şiir Var Oluşumuzun Bir Parçası (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, sayı: 271, 27.4.1995), Gülten Akın / Şiir Üzerine Notlar (1996), Haydar Ergülen / Şiirin Kalesinde Oturur Ali Cengizkan (Gösteri, sayı: 186, Mayıs 1996), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Ali Cengizkan'dan Yeni Şiirler: Şairin Nergisi (Cumhuriyet Kitap, 4.1.2001).

ALİ CENGİZKAN

PÜSKÜRTME

Herşey yerli yerindeydi. masalar, sandalyeler
tabldot tepsileri, tabaklarda yemekler
Tütüyordu hâlâ. Kabukları soyulmuş bir portakal
Duruyordu orda, üstünde bir kızın parmaklarının sıcaklığı
yanında yarım bardak su
havada gülüşmeler, çatal bıçak sesleri...

Herşey yerli yerindeydi, ve kuşkusuz onlar da
Toplanışlardı işlerine gelenleri ve gelmeyenleri,
afişleri pankartları, duvar gastelerini
kırık camları, kurşun kovanlarını, sopaları
kanlı bir ayakkabı tekini
gözleri yuvalarından fırlayan gasteciyi.

Herşey yerli yerindeydi, öğrenciler yemekhaneye
döndüklerinde.

ALİ CENGİZKAN

TAŞ DA ÇÜRÜR

Böyle dedi kaya mezarını temizleyen Rüstem Usta,

Taş da çürür.

İncir kokulu dar sokakları aştınsa, görmüşündür
Kıyıda küçük bir çocuk taş atıyor suya

Taş da çürür.
Eğil biraz, paslanmış kıyı babasına tutunarak sark
Suyla rıhtımın birleştiği yerlere bak

Taş da çürür.

Kumsalda, çam tahtasını astarlıyor sandalcı baba
Çocuk büyümüş; yüzmeyi biliyor, denizle oynamasını da
Yüreğim çürümez; gözyaşları işlemez, kurşunlarınız da

Taş çürüsün.

CENKÇİ, Beyhan

Gazeteci-şair ve yazar, siyaset adamı (D. 1935, Bursa – Ö. 17 Mart 1993, Ankara). İngiltere'de Gazetecilik Okulunda okudu. ABD'de St. John's College'de toplum yönetimi tahsili gördü. TRT ve Basın İlân Kurumu yönetim kurulu üyesi oldu. 1959'da *Ulus* gazetesi yazı işlerinde çalışırken on ay hapis cezasına mahkum edildi. *Ulus* gazetesi bir ay süreyle kapatıldı. Gazeteciler Sendikası başkanlığını üstlendi, Ankara Gazeteciler Cemiyetinin aralıksız yirmi beş yıl başkanlığını yaptı. Cumhurbaşkanı tarafından Cumhuriyet Senatosuna kontenjan senatörü olarak atandı. (1980). 1988'de Basın Şeref Belgesi alarak yılın en başarılı gazetecisi seçildi. *İlâhî Kızlar* (1954) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Veli Recai Velibeyoğlu / Örneklerle Basılı Bütün Şiir Kitapları Antolojisi (c.1,1975), TBMM Albümü 1920-1994 (1994), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CENNET MEHMED EFENDİ

Süfi, şair (D. 1574 - Ö. 1664, İstanbul). Şiirlerinde Fenâyî ve Üsküdarlı Fenâyî mahlâsını kullandı. Celveti şeyhlerindendir. Kardeşi Ahmed Çelebi vasıtasıyla Aziz Mahmud Hüdâyi'ye intisap etti. Hüdayi tarafından Simav'a halife olarak gönderildi. Şeyhinin ölümünden sonra İstanbul'a döndü (1628). Tophane'de İlyas Çelebi Tekkesinde şeyhlik yaparken Mesud Efendi'nin yerine Aziz Mahmud Hüdâyi'nin postnişinliğine (tekke şeyhliği) getirildi. Bu görevini yürütürken vefat etti.

ESERLERİ:

Divân-ı İlâhiyât (yay. haz. Abdullah Aydın, 2004), *Tecelliyât, Ta'likât, Bihiştiyâ fi Maârifi'l-İlâhiyyâ.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Abdullah Aydın / Üsküdarlı Fenâyi Cennet Mehmed Efendi ve Divânı (2004).

CERECİ, Sedat

Yazar. 19 Nisan 1965, Mersin doğumlu. Mersin Dumlupınar Lisesi, İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü (1986) mezunu. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Bilim Dalında eğitim görmeye başladı. Nisan 1988'de *"Radyoda Canlı Yayından Bant Yayına Geçiş"* konulu yüksek lisans teziyle bu bölümü bitirdi. 1992'de *"Belgesel Filmde Senaryo"* konulu doktora teziyle çalışmasını tamamladı, 1997 yılında doçent oldu.

1983 yılından itibaren haftalık ya da aylık dergi ve gazetelerde muhabirlik, redaktörlük ve yazarlık yaptı. TRT İstanbul Radyosunda deneme programları hazırladı. Özel firmalar için belgesel film çekti, radyo programları hazırladı. Yurdun ve dünyanın pek çok beldesini dolaşarak fotoğraflar çekti ve sergiler açtı. 1994 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesinde öğretim üyesi olarak göreve başladı. İdarî görevlerde bulundu. Bilim, eğitim ve kültür içerikli televizyon programları hazırladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Büyülü Kutu Büyülenmiş Toplum, Yazıyor Yazmıyor* (1992), *Televizyonun Sosyolojik Boyutu* (1996), *İletişiverelim* (1997), *Belgesel Film* (1997), *Televizyonda Program Yapımı* (2000), *Communication Insufficiency* (İngilizce, 2002), *İletişim Kurmak İnsan Olmaktadır* (2002), *Reklam Sanatı* (2004).

DENEME: *Önce Biz Kirlendik* (1993), *Vahşi Batı* (belgesel, 1993), *Gözlerim Yanıyor.*

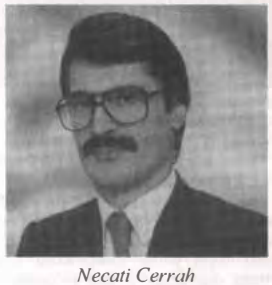
ROMAN: *Kürkçü Dükkanı, Suların Kahkası* (2002).

HAKKINDA: Sedat Cereci / Suların Kahkası (2002).

CERRAH, Necati

Eğitimci, şair. 19 Haziran 1954, İspir / Erzurum doğumlu. Gölyanı İlkokulu (1965), Erzurum Yavuz Selim İlköğretmen Okulu (1972), Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü (1980) mezunu. Anadolu Üniversitesi AÖF'de lisans tamamladı (1993). 1972'den itibaren Gerger, İspir, İstanbul, Kastamonu, Sakarya'da öğretmenlik ve ilköğretim müfettişliği yaptı. 1994'ten bu yana Sakarya'da ilköğretim müfettişidir.

Şiirleri çeşitli dergiler ve yerel gazetelerde yer aldı. 1989'da *Akyazı Bilgiye Hasret* gazetesini çıkardı. 2001'de *Sapanca Bakış Gazetesi*'nin kuruculuğunu, köşe yazarlığını yaptı. Arkadaşlarıyla birlikte Sakarya'da *Irmak* kültür sanat dergisini çıkardı (2001). Ayrıca *Ergenekon, Kent Haber, Canses, Eğitim ve Denetim, Sakarya'da Kokteyl, Öğretmen* dergilerinde de şiir, makale ve röportajları yayımlandı.

Necati Cerrah

"Buram buram Anadolu kokan, öz be öz kendi ipliğimiz, kendi ipliğimizle bire bir örtüşen kendi desenlerimizle dokunan şiirlerinizi çok beğendim ve okurken heyecanın doruk çizgilerinde dolaştım. İşte edep, işte gerçek edebiyat budur dedim kendime." (Bahaeddin Karakoç)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Türkiyem / Bir Sevdanın Şiiri* (1999), *Gül'e Hasret / Tevhid Şiirleri* (2000), *Ak Damlalar* (2003).

DENEME: *Köklerden Beslenmek* (2003).

HİKÂYE: *Sarı Yapraklar* (2003).

NECATİ CERRAH

TURNALAR

İlk şafakta ufukları deliniz.
Ben de size eş olayım, TURNALAR!
Katar katar bizim ele geliniz.
Ben de size eş olayım, TURNALAR!

Hasret, gönlümüzde kanat kanat yâr.
Sevda gökçeğine can nasıl kıyar.
Görün TÜRKİYE'miz, pek hatır sayar.
Ben de size eş olayım, TURNALAR!

Baştan başa diyar diyar gezelim.
İnce ince sırlarını sezelim.
Seksen ili, gönüllere dizelim.
Ben de size eş olayım, TURNALAR!

Edirne'den birlik karar kılalım.
Sinan sinan, Selimiye dolalım.
Kırkpınar'da baş pehlivan olalım.
Ben de size eş olayım, TURNALAR!

Destan Çanakkale, yine geçilmez.
İstanbul cihandır, paha biçilmez.
Kan akar Sakarya yudum içilmez.
Ben de size eş olayım, TURNALAR!

Bursa yeşilinde, Osman bey olun.
Çini Kütahya'da renklere dolun.
İzmir'de ilk kurşun Tahsin'i bulun.
Ben de size eş olayım, TURNALAR!

Pamukkale el ısırtır ezeli.
Şu göller yöresi yöre güzeli.
Belde belde tümün görüp gezmeli.
Ben de size eş olayım, TURNALAR!

(*Türkiyem*, 1999)

CERRÂHÎ, Nureddin.
Bkz. NUREDDİN CERRÂHİ

CERRAHOĞLU, İsmail
Araştırmacı-yazar. 1 Ocak 1929, Hendek / Sakarya doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi mezunu. Aynı yerde doktorasını verdi (1960), doçentliğe (1968) ve profesörlüğe (1975) yükseldi. Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünde (1968 -69) öğretim üyesi, Erzurum İslâmî İlimler Fakültesinde dekan olarak görev yaptı (1976-78). 1979'dan itibaren Ankara İlâhiyat Fakültesinde Tefsir Anabilim Dalı başkanı olarak görevini sürdürdü. Makaleleri *İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *Diyanet* gazete ve dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Yahya B. Sallam ve Tefsirdeki Metodu (doçentlik tezi, 1970), *Kur'an Tefsiri'nin Doğuşu ve Buna Hız Veren Amiller* (doktora tezi, 1968), *Tefsir Usulü* (1971), *Kitabü'l İlel ve Marifeti'l-Rical* (edisyon kritik, Talat Koçyiğit ile (1963), *Kitabü't-Tefsir fi Kavaid-i İlmi't Tefsir* (edisyon kritik ve çeviri, 1974), *Kur'an-ı Kerim Meal ve Tefsiri* (c.1, T. Koçyiğit ile, 1984).

CERRAHOĞLU, Nilgün
Gazeteci-yazar. 1953, İstanbul doğumlu. Üsküdar Amerikan Kız Lisesi ve ODTÜ Ekonomi Bölümü mezunu. Fulbright bursuyla gittiği John Hopkins Üniversitesinde (ABD) uluslararası ilişkiler ve ekonomi alanlarında lisansüstü eğitim gördü (1978). Gazetecilik kariyerine 1982 yılında *Cumhuriyet* gazetesinde başladı. Beş yıl Madrid'de, sekiz yıl Roma'da dış muhabirlik yaptı.

Yazıları yurtdışında *El Pais*, *L'Ekspres*, *Grazia* gibi yayın organlarında yayımlandı. 1992'de *Sabah* gazetesine geçti. 1995-2000 döneminde *Milliyet* gazetesinde çalıştı, röportajlar yaptı, köşe yazıları yazdı. 2001 yılında *Cumhuriyet* gazetesine döndü. Habertürk televizyonunda programlar hazırladı. Alanıyla ilgili birçok toplantıda konuşmacı olarak yer aldı. Dış politika alanında yetişmiş uzman gazetecilerindendir.

Nilgün Cerrahoğlu

ESERLERİ:

Bir Kanlı Gül (İspanya yazıları, 1987), *Annem Batıya Gidin Dedi* (Çetin Altan' dan, Atilla İlhan'a, Oliviero Toscani'den, Abdullah Öcalan'a, Tansu Çiller'den, Necmettin Erbakan'a, Abdullah Gül'den, Orhan Pamuk gibi pek çok kişiyle yaptığı söyleşiler, 2001).

HAKKINDA: Nena Çalidis / Nilgün Cerrahoğlu ile "Annem Batıya Gidin Dedi" Üzerine... Söyleşilere Yansıyan Türkiye (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 29.11.2001).

CERTEL, Hüseyin
Din psikolojisi araştırmacısı. Lisans eğitimini Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1984), doktorasını Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1993) tamamladı. Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Din Psikolojisinde yardımcı doçent olarak görev yaptı.

Özellikle dinin sosyal hayattaki yeri ve psikolojik yansımalarını içeren makale ve diğer tür çalışmaları, *EKEV Akademi Dergisi*, *Dini Araştırmalar*, *Tasavvuf*, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, *Türk Yurdu*, *Akademik Araştırmalar*, *Cemre*, *SDÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *Yeni Ümit* gibi dergilerde yayımlandı. Alanıyla ilgili sempozyumlara katıldı.

ESERLERİ:

İmân ve Ahlâkta Kemâlin Yolu (1995), *Neden Tasavvuf* (1998), *Kur'ân'da İnsan* (2000), *Din Psikolojisi* (2003).

CEVDET, Abdullah
Bkz. ABDULLAH CEVDET

CEVDET KUDRET.
Bkz. KUDRET, Cevdet

CEVDET PAŞA
Bkz. AHMED CEVDET PAŞA

CEVER, Ali Oktay

Şair. 1930, Lüleburgaz / Kırklareli doğumlu. Ziraat öğrenimi gördü. Çiftçilik ve ticaretle uğraştı. Edebiyat profesörü Ali Nihat Tarlan'ın öğrencisi oldu. *Pergelin Çizdiği* adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: İsmail Özmen / Alevi Bektaşi Şairleri Antolojisi (1995), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CEVİZCİ, Ahmet

Felsefeci. 1959, Bursa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Bursa'da tamamladıktan sonra, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümünden (1982) mezun oldu. Aynı fakültede, 1984 yılında yüksek lisans, 1992 yılında da doktora derecesini aldı. Fransız hükümetinden kazandığı bir bursla 1989-91 yılları arasında Sorbonne Üniversitesinde doktora düzeyinde araştırmalar yaptı. 1996 yılında doçent oldu. Uzmanlık alanı İlkçağ Felsefesi, özellikle de Platon'dur. Aynı zamanda bilgi felsefesiyle ilgilendi. Avrupalı düşünürlerle Müslüman düşünürleri kronolojik sıraya göre tanıttığı felsefe tarihi ile ilgili eserleri ülkemizde bu konuda yapılan en kapsamlı çalışmalardan oldu.

ESERLERİ (Felsefe):

Felsefe Tarihi I-İlkçağ Felsefesi Tarihi (1998), *Felsefe Terimleri Sözlüğü* (1999), *Paradigma Felsefe Sözlüğü* (4. bas., 2000), *Metafiziğe Giriş* (Çeviri, 2001), *Etiğe Giriş* (2002), *Felsefe Tarihi II-Ortaçağ Felsefesi Tarihi* (2. bas., 2001), *Felsefe Tarihi III-On Yedinci Yüzyıl Felsefesi Tarihi* (2001), *Felsefe Tarihi IV-Aydınlanma Felsefesi Tarihi* (2002), *Felsefe Tarihi V-Ondokuzuncu Yüzyıl Felsefesi Tarihi.*

HAKKINDA: Orta Çağ Felsefesi Tarihi (Virgül, sayı: 29, Nisan 2000), İlkçağ Felsefesi Tarihi (Virgül, sayı: 47, Ocak 2002), Ahmet Cevizci / Aydınlanma Felsefesi (2002).

CEVİZOĞLU, Hulki

Gazeteci-yazar. 1958, İstanbul doğumlu. AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesinde Siyaset Bilimi lisansı ve İşletmecilik yüksek lisansını tamamladı. Londra'da yabancı dil eğitimi gördü. Gazeteciliğe başladığı *Hürriyet*'te aralıksız sekiz yıl çalıştıktan sonra çeşitli basın kuruluşlarında muhabir ve yönetici olarak görev yaptı. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Atatürkçü Düşünce ve Türk Dili Toplulukları 2004 İlkeli Gazeteci Ödülü, Türk Eğitim-Sen 2004 Yılın Tartışma Programı Ödülü, Trabzon Gazeteciler Cemiyeti 2003 Ziyad Nemli Büyük Ödülü, TÜRKSAV 2003 Türk Dünyası'na Hizmet Ödülü, Karaman Valiliği 2002 Karaman Türk Dili Ödülü, Türk Ocakları 2000 Türk Kültürüne ve Sosyal Hayatına Hizmet Eden TV Programı Ödülü, Anadolu Basın Birliği 1999 Gazetecilik dalında Yılın Altın Adamı Ödülü, 1998 Sedat Simavi Televizyon Ödülü gibi çeşitli kuruluşlardan çok sayıda ödül aldı. 1994'te başladığı "Ceviz Kabuğu" adlı tartışma programını çeşitli TV kanallarında sürdürdü.

Hulki Cevizoğlu

ESERLERİ:

Misyon (1987), *Türkiye'nin Gündemindeki Özelleştirme* (1989), *Körfez Savaşı ve Özel Diplomasisi* (1991), *Ceviz Kabuğu* (1996), *Dünü Bugünü ile 68'liler* (1997), *Şeyhler Müritler ve Yalancı Peygamberler* (1997), *Masonluk ve Rotaryenlik* (1998), *Eşekli Kütüphaneci* (2000), *Kur'an Şifrecilerine Cevaplar Edip Yüksel: Çöpe At* (9. bas., 2002), *Taze Yazı Kokusu* (2. bas., 2003), *Bir Hükümet Nasıl Devrildi "28 Şubat"* (3. bas., 2003), *Generalinden 28 Şubat İtirafı "Postmodern Darbe"* (2001), *Yakın Zamanlar Tarihi* (2001), *Nurculuk* (1999), *Lider Troyka* (1999), *Vicdanımızı Yastık Yapıp Yatıyoruz* (1998), *Yaşar Nuri Öztürk* (1998), *Türkçe İbadet* (3. bas., 2002), *Türk Olmak* (2002), *Tarih Türklerde Başlar* (2002), *Bütün Kaleler Zaptedilmedi - Attilâ İlhan'la Birkaç Saat*, 12. bas., 2004), *Uzaylılardan Vahiyler!* (2003), *Türkiye ve Türkçe Üzerine Oynanan Oyunlar* (2004), *Amerika'nın Körfez Savaşı* (2. bas., 2003), *Altın ve Suikast* (2. bas., 2003), *Sözümün Özü* (2002), *Yaşar Nuri Öztürk'e Soruyorum* (2. bas., 2002), *Ya Sev Ya Sevr - Bir Gafletin Büyümesi* (9. bas. 2004).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 15.10.1998), Cem Erciyes / Türk Olmak (Radikal Kitap, 15.10.2002), Türk Olmak, Tarih Türklerde Başlar / Hulki Cevizoğlu (Cumhuriyet Kitap, 31.10. 2002), Aslı Örnek / Masonluk ve Rotaryenlik (Radikal Kitap, 4.11.2002).

CEVRÎ

Hattat-şair (D. 1596-97, İstanbul – Ö. 1654-55, İstanbul). Tam adı İbrahim Cevri Çelebidir. İyi bir öğrenim görüp Mevlevî tarikatına girdi, şeyhi Arıkaralı İsmail Rüsühî Dede'dir. Yenikapı Mevlevihânesinde Abdi Dede'den hat sanatı öğrendi. Özellikle ta'lik ve ta'lik karması yazı türünde uzmanlaştı. Bayramî Melâmîliğine girdi. Çok güzel ve yanlışsız yazma becerisi dolayısıyla çağının meraklılarınca aranan bir hattat oldu. Geçimini bu yoldan, özellikle kendi divanını yazıp satarak sağladı.

Sağlığında düzenlediği divanında tevhid ve münâcât bölümleri yoktur. Varlık birliği inancı konusunda bazı aykırı sözler söylediği için çevresince dinsiz olarak tanındı. Bu nedenle ölünce Sarı Abdullah yakınlarıyla gelcrek Cevrî'yi kendisi yıkadı ve Eğrikapı dışındaki mezarlığa gömüp mezarını da belli olmasın diye düzledi.

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

CEYHAN, Adem

Edebiyat araştırmacısı. 11 Haziran 1964, Harun köyü / Şarkışla / Sivas doğumlu. İlk tahsilini ailesiyle birlikte gittiği Almanya'nın Berlin şehrinde (Humboldthain 14. Grundschule'de) tamamladı. 1977'de yurda dönüp ortaöğrenimini İstanbul Fatih Erkek Lisesinde sürdürdü. 1984'te Sivas Gazi Lisesini, 1988'de MÜ Atatürk Eğitim Fakültesi TDE Öğretmenliği Bölümünü bitirdi. Aynı üniversiteyc bağlı SBE'de Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalında yüksek lisansa başladı. "*Enis Receb Dede Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanı*" konulu teziyle "bilim uzmanı" unvanını aldı. 1988-94 yılları arasında Ankara, İstanbul, Bursa ve Yalova'da bulunan çeşitli orta dcreceli okullarda Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yaptı. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde 1990'da başladığı doktora öğrenimini "*1994'te Bedr-i Dilşâd'ın Muradnâme'si*" adlı teziyle tamamladı.

1994 yılında Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde asistan doktor olarak çalıştı. 1995 yılında aynı fakültede yardımcı doçent, 2000

Adem Ceyhan

ADEM CEYHAN

ÇOCUK

-Küçük kardeşim Yunus'a-

Gözümün nûru çocuk ve gönlümün sevinci,
Evimizin meleği, sanki "saçılmış inci"...

Ne güzel çehresi var, bak ne şirin, tertemiz...
Kalbi gibi lekesiz... pırıl pırıl gül beniz...

Ömrün baharı çocuk, bahçemizin çiçeği,
Allah seni korusun gözümüzün bebeği!..

Telâş dolu, şen sesin, meraklı suâllerin...
Beyler gibi duruşun, hoş, yiğitçe hâllerin...

Rüyalarda uçarsın, âh kuşlar gibi hürsün!
"Hayat" denilen şeyi yarın sen de görürsün...

Dileğim Hak'tan Yunus, Yusuf gibi yaşarsın,
Denizleri, dağları selâmetle aşarsın!..

Gel dua etey masum çocuk bizim için de
Aç küçük ellerini "amin, amin, amin" de!..

yılında doçent oldu. Doçentlik tezi: *"Türk Edebiyatında Hz. Ali Vecizeleriyle İlgili Tercüme ve Şerhler."* Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

İlk yazısı (*Goethe*), *Tasvir* gazetesinin haftalık eki *Elif*'te (19 Mart 1983), sonraki yıllarda makale, hikâye, şiir, hatıra, tenkit türlerinde yazıları; *Türk Edebiyatı, İslâmî Edebiyat, Erciyes, Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yağmur, İlmî Araştırmalar, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi* dergilerinde yer aldı. *Muradnâme* adlı çalışması, meşhur *Kabusnâme*'nin manzum tercümesi olup, kitapsever Fahri Bilge'nin vârislerinden satın alınarak Ankara Milli Kütüphane'ye kazandırılmıştı.

1995'te Manisa'daki Dalga FM radyosunda bir süre edebiyat programı yaptı. *Çocuk* ve *Yalnızlık* isimli şiirleri Berlin'de yaşayan müzisyen Ümit Akkaya tarafından bestelenerek kardeşi Reşid Ceyhan tarafından seslendirildi. *İsmail Hoca'nın Rüyası* adlı hikâyesi, 1993'te Nida Kültür Araştırma Kulübü Cahit Zarifoğlu 1. Hikâye ve Şiir Yarışmasında ikincilik ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Bedr-i Dilşâd'ın Muradnâme'si (Kabusnâme'nin manzum çevirisi, 2 cilt, 1997), *Türk Edebiyatında Hz. Ali Vecizeleriyle İlgili Tercüme ve Şerhler.*

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

CEYHAN, Arife İnci

Romancı. Urla / İzmir doğumlu. Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dilbilimi Bölümünü bitirdi. Çeşitli gazetelerde idari görevler üstlendi. Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezinin koordinatörlüğünde bulundu. Uluslararası kuruluşlarda çevirmenlik yaptı. Kişisel gelişim seminerleri verdi. *Bir Bebeğim Oldu* (2002) adlı bir romanı vardır.

HAKKINDA: Arife İnci Ceyhan / Bir Bebeğim Oldu (2002).

CEYHAN, Kirkor

Öykü yazarı. 29 Ekim 1926, Zara / Sivas doğumlu. İlköğrenimini Zara'da, ortaokulu Sivas'ta tamamladı. Lise öğrenimini yarıda bırakarak terzilik yaptı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Atını Nalladı Felek Düştü Peşimize* (1999).

DENEME: *Kapıyı Kimler Çalıyor* (2000).

CEYHAN, Nesîme

Edebiyat araştırmacısı. 1974, İskilip / Çorum doğumlu. 1997'de Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünden mezun oldu. Aynı üniversitede 2001 yılında *"Edebiyat Sosyolojisi Açısından 12 Eylül Şiiri"* adlı tezle yüksek lisansını; 2006 yılında ise *"İkinci Meşrûtiyet Devri Türk Hikâyeciliğinde Tema (1908-1918)"* adlı teziyle doktorasını tamamladı. 1998-99 yılı eğitim sezonunda Viyana Üniversitesinde Almanca hazırlık eğitimi aldı. 2006 yılında Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde göreve başladı. Atatürk Kültür Merkezinin Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Projesi alt gruplarında madde yazarı ve redaktör olarak görev aldı. *Divan İlmî Araştırmalar, Hece, Edebiyat Güncesi, Irmak, Türk Edebiyatı, E Kültür, Kitap Haber* dergilerinde yazıları yayımlandı. Yayımlanmış ilk kitabı "Osmanlı Dağılırken Ağlayan Hikâyeler" adlı serinin ilk kitabı olan *Balkan Harbi Hikâyeleri* (2006)'dir.

HAKKINDA: Nesîme Ceyhan / Balkan Harbi Hikâyeleri (2006).

CEYHUN, Demirtaş

Yazar. 1934, Adana doğumlu. Adana Lisesi (1953), İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü (1959) mezunu. Adana Belediyesinde memurluk yaptıktan sonra serbest mimar olarak çalıştı, İstanbul Mimarlar Odası genel sekreteri oldu. Ankara Büyükşehir Belediyesinde danışmanlık yaptı. İstanbul'da açtığı bir kitabevini işletti (1972-76). *Politika* gazetesi genel yayın müdürlüğünün ardından özel şirketlerde danışman ve genel koordinatör olarak çalıştı. Sis Çanı Yayınevini kurdu ve yönetti.

Hikâyeleri 1955'ten itibaren *Yeni Ufuklar, Pazar Postası Yelken*; 1960'tan sonra *Türk Dili, Antalya, Ataç*, kendi çıkardığı *Edebiyat Cephesi* (1979-80) dergilerinde yayımlandı. Demirtaş Ceyhun'u pek çok sanatçıdan ve edebiyatçıdan ayıran özellik; edebiyatı başından itibaren bilinçli olarak hem akıl ve mantıkla hem de duygu, düşlem ve sezinlemeyle birlikte ele almasıdır. Bir yandan öykü ve romanlarıyla bir yandan da araştırma, inceleme

Demirtaş Ceyhun

DEMİRTAŞ CEYHUN

RÜŞVET

Böyle bir şeyi kesinlikle beklemiyordu o gün. Üstelik avukatı da, böyle bir olasılıktan söz etmemişti sabah, mahkemede.

Bu kaçıncı duruşma... Artık bıkmış. Usanmış. Kaç yıldır, bu birbirinin benzeri, tekdüze duruşmalardan öylesine umudunu kesmişti ki... Avukatı da, aylar var ki şöyle doğru dürüst arayıp sormuyor, uğramıyor mu ne?

Gene dalmış gitmişti ıvır zıvır anılara. Meğer duruşma bitmiş. Askerler, sanıkları tekrardan zincirlerle bağlamak üzereydiler. Birden nasıl oldu? Avukatı, ilerden koştu geldi, üzerine atıldı, boynuna sarıldı, yanaklarından şapur şupur öpmeye başladı.

- Geçmiş olsun ağam, diyordu bir yandan da çığlık çığlığa. Haydi, gözümüz aydın, geçmiş olsun artık!...

- Efendim? Anlamadım?

- Gözümüz aydın ağam, gözümüz aydın!... Tahliye olduk!...

- Anlamadım. Tahliye mi olduk?

- Tahliye olduk yaaa!... Tahliye olduk artık. Artık serbestiz!

Avukatın gözlerine şöyle bir an, kuskulu kuşkulu baktı Ağa. Bir türlü anlamlandıramıyordu duyduklarını.

- Niçin? dedi sonra da öfkeyle. Niçin tahliye ettiler bizi? Niçin tutuklarını bilmiyorlar mı ki, niçin bıraktıklarını bilebilsinler? Sen de...

- Ama niçin?

Ne garip... Tahliye olacağını duyduğu an ne çok sevineceğini sanırdı oysa. Ama şimdi... Tıpkı ilk günkü gibi... Tıpkı ilk tutuklandığı günkü gibi. Beyninin içini, bir burgu gibi habire oyup duruyor aynı soru; Niçin? Niçin? Niçin?

İnsan, aradan geçen bunca yıldan sonra, bunca olan bitenden sonra, tutuklandığı o ilk güne, sanki hiçbir şey olmamış gibi tekrardan geri dönebilir miymiş gerçekten? Tahliye olurken, her şeyini alıp da mı çıkarmış dışarıya? Hıh... Her şey öylesine anlamsızdı ki şu an... Tahliye olmak bile...

İşlemler tamamlanmış. Yazılmış. Çizilmiş. Kayıt defterinden düşülmüş. Zimmet defterinden düşülmüş. Niçin? Hep; Niçin? Niçin? Niçin?

Sanki bir düş görüyordu. Ya da, yıllar boyu düşlemenin doğal sanrısıydı belki de bu... önde bir davul bir zurna, iki çingene. Ardında atlar, arabalar, faytonlar, yaylılar... Hısım akraba, konu komşu, dost arkadaş, kimi atına atlamış, kimi arabasına koşmuş... İki yanında soylu Arap atlarına kurulmuş, çevre aşiretlerin ağaları, beyleri... Suy ki, bir düğün alayı. Tozu dumana katarak, ala ala bey'lerle dört nala köye gidiyorlardı. Ne zaman haber almış bunca insan, Yarabbi?... Oysa, artık duruşmalara bile ayıp olmasın diye nöbetleşe, şöyle bir uğruyordu çoğu hısım akraba. Hapishaneden artık anca cesedinin çıkacağından hiç kuşkuları yoktu, çünkü.

Niçin? Öyleyse, bütün bunlar niçin? Niçin? Niçin?

Tıpkı bir düşteymiş gibi dalmış gitmişken, birden nasıl oldu? Tanıdık bir sesin uyarısıyla mı? Yoksa iki yandan akıp giden bu bildik yoksul görüntülerin bilincine varmanın çağrıştırmasıyla mı? Bu düşsel yamalığın sıyrılıverdi. öfkeyle fırladı ayağa. Arabacının elinden dizgini kaptığı gibi kastı, faytonu durdurdu.

- Yeteeer!... diye bağırdı. Yeter be!... Neyin sevinci bu? Ne bayramını kutluyorsunuz böyle? Ne şenliği bu?... Kesin!...

Sonra da, yorgun, bitik, çöküverdi koltuğa, büzüldü kaldı.

Kendisini hâlâ eski kendisi mi sanıyorlardı ne?

Davul zurna susunca, kalabalık da beş on dakika içinde kendiliğinden dağılıvermişti homurdanarak. Yakın akraba, birkaç bey, sessizce girildi köye. Eve varılır varılmaz da, daha avluda, merdivenin başında durdu. Konuklara yüzünü de dönüp bakmadan:

- Sağ olun, dedi yarım ağız. Sırtımı değiştireceğim şimdi, artık kusura bakmazsınız.

Sözü biter bitmez de, taş merdivenleri hışımla, bir solukta çıktı. Odada da karısına;

- Bu gece kimseyi görecek, dinleyecek hâlim yok, anlaştıdı mı? Bu gece kafamı dinleyeceğim, dedi buyurur buyurur.

Gerçekten de kimseyle görüşmedi. Ne karısının bir şeyler anlatmasına izin verdi. Ne hesap vermeye hazırlanmış yarıcıları, marabaları, kâhyayı yanına kabul etti. Ne de kendisi bir şey sordu. Onca çok sevdiği çocuklarıyla bile ilgilenmedi. Hatta, oğlunun niçin kendisini karşılamaya gelmediğini, şimdi nerede olduğunu bile sormadı. Geçmiş olsun gelmek isteyen ağaları beyleri de, özürler dileyerek, incelikle geri çevirdi. Kapandı kaldı odaya. Kapıyı pencereyi sıkı sıkı örttü.

Kimse akıl erdirememiş, bir anlam verememişti bütün bunlara. Ama fazla da üzerinde durmadılar, çekip gittiler birazdan. Ev halkı, ırgatlar, marabalar, uşaklar da olan biteni tam kavrayamadıklarından, suspus çekilmişlerdi köşelerine. Karısı, ne yapacağını şaşırmış yapayalnız, öyle kalakalmıştı ortalıkta.

Yemeğe de inmedi kocası. Çaresiz, bir sinıye dizdi yemekleri, yukarı çıkardı, sessizce süzülüp odaya, yere bıraktı döndü.

Gerçekten de öyle güzel kokuyordu ki hâlâ buğulanan bol kurutaneli yayla çorbası. Ama, yemeye de bir türlü karar veremiyordu ki... Acaba yese mi? Yiyebilir mi acaba? Ev yemeği bu, ev yemeği... Özel yapılmış... Bir odanın içinde sinirli sinirli dolanıyordu. Bir, gelip dikiliyordu sininin başına. Karar verebilmek olanaksız. Ama öte yandan da içindeki yemek yeme içtepisi artık öyle azgınlaşmıştı ki... Ne garip... İnsanoğlu, kendisine de tam egemen değil galiba. Örneğin, şu an kendisi istahına söz geçiremiyor. Acıkma diyemiyor vücuduna. Gerçekten de düşünmeden diz çöktüverdi sininin başına, kaşığa sarıldı. Acele acele bir yudum aldı çorbadan, yutuverdi. Bir kaşık daha. Gene acele yuttu. Bir kaşık daha... Olanaksız. Üçüncü kaşık kaşık çorba, ağzında büyüdükçe büyüyordu. Yutamıyordu bir türlü. Öte yandan, midesi bulanıyordu, içi kabarıyordu. Neredeyse çıkardı çıkaracak... Baktı olacak gibi değil, daha fazla dayanamdı, fırladı evin arka avluya bakan pencerelerinden birinin önüne, tahta kepenkleri zor açtı ve böğürtüyle uzandı dışarıya. İçinde ne var ne yok, kustu. İçi almıyordu...

Böğürtüyü duyar duymaz, zaten yüreği tıp tıp, kulağı kirişte, öyle tetikte bekleyen karısı koştu geldi yukarıya ya, kapı içerden kilitlenmişti. Yığıldı kaldı kapının önüne.

- Bre kurban olduğumun... dedi, komşular da duysun istemediği için, usul usul. Neyin var? Hele gadasını aldığımın, neyin var, de bir... Derdini demeyen derman bulabilir miymiş bre kurbaaan? Hele aç kapıyı...

Yalvardı, yakardı. Ama boşuna... (...)

(*Sansaryan Han*, 1967)

ve denemeleriyle yazınsal türlerde ortak bir imgelem yaratmış ve edebiyatı toplumbilim ve siyaset bilimle, kültür bilimle, kuramsal düşünceyle beslemiştir. Tarih çerçeveli araştırma ve incelemelerinde tarihi, deneme tadında okutmayı başarmıştır.

Demirtaş Ceyhun, *Asya* romanı ile TRT 1970 Sanat Ödülleri yarışmasında başarı ödülü, *Çamasan* adlı hikâye kitabıyla 1973 Sait Faik Hikâye Armağanını, *Apartman* kitabıyla da 1975 Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Tanrıgillerden Biri* (1961), *Sansaryan Hanı* (1967), *Çamasan* (1972), *Apartman* (uzun öyküleri, 1974), *Babam ve Oğlum* (1985), *Eylül Hikâyeleri* (1987, yeniden yazılmış bas., *Ayı İzi* adıyla, 1997), *Belki Yarın Anlarlar* (seçme öyküler, 2004).

ROMAN: *Asya* (1970), *Yağmur Sıcağı* (1976), *Cadı Fırtınası* (1982).

ÇOCUK KİTAPLARI: *Avşalı Çocuk* (1978), *Savaş ve Küçük Barış* (1979), *Ada'nın Kuşu* (1979), *Horozlu Ayna* (1989).

DENEME-İNCELEME: *Haçlı Emperyalizm* (1967), *Yağma Edilen Türkiye* (1968), *Bir Yeni Dev* (1977), *Yüz Yaşındaki Delikanlı Bulgaristan* (1978), *20. Yüzyıl ve Edebiyat* (1979), *Babıâli'nin Şu Son Kırk Yılı* (1984), *Can Çekişen Kitap* (1985), *Bütün Dünyadan Özür Diliyorum* (1989), *Entellektüelden Entele* (1989), *Ah Şu Biz Karabıyıklı Türkler* (1992), *Türk Edebiyatındaki Anadolu* (1996), *Osmanlılarda Aydın Kavramı* (1997), *Kod Adı: "Ulu Hakan" 1 / Türk Aydınının Dramı: Medrese'den İmam Hatip'e* (1998), *Aydınlanma ve Laisizm* (2000), *"Eksilmedi Bendeki Umutsuz Umut" Çünkü Ben Edebiyatçıyım...* (2000), *"Soğuk Savaş" Yazıları* (2001), *Erikler Çiçek Açtı mı?* (2004), *Edebiyatımı Geri İstiyorum* (2005).

ANI: *Çağımızın Nasrettin Hocası Aziz Nesin* (anı, 1984), *Yaşasın Aziz Nesin* (anı, 1995).

HAKKINDA. Necati Güngör / Demirtaş Ceyhun'la "Kod Adı: Ulu Hakan" üzerine: 'Ulu Hakan, Osmanlı'nın gerçek tarihinin şifre anahtarı' - Deniz Çalışkan / Bitmeyen Kavga (Cumhuriyet Kitap, 6.5.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Yüksel Pazarkaya / Ceyhun, 'Ben Edebiyatçıyım'da Edebiyatın Dünden Gelen Sürecini İrdeliyor (Cumhuriyet Kitap, 13.1.2000) – Aydınlanma ve Laisizm / Cumhuriyet Kitap, 16.11.2000), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), "Soğuk Savaş" Yazıları / Demirtaş Ceyhun (Cumhuriyet Kitap, 15.11.2001), TBE Ansiklopedisi 1 (2001).

CEYLAN, Canan

Yazar. 1955, Erikli köyü / Sinop doğumlu. Bazı ürünlerinde Meryem Canan Ceylan imzasını kullandı. İlkokulu aynı köyde bitirdi. Sinop Öğretmen Okuluna devam etti. Sonra İstanbul'a yerleşti. Sekreterlik ve santral memurluğundan, "cahiliye uğraşlarım" dediği film artistliği ve mankenliğe kadar çeşitli işlerde çalıştı. Üsküdar'da Emin Ongan yönetimindeki Musiki Cemiyetinden Türk sanat müziği dersleri aldı. Birçok sinema ve televizyon filminde başrol aldı. 1980'lerden sonra dini merkeze alan bir dünya görüşünü ve hayat tarzını benimsedi. Yazı ve şiirleri *Sur, Ribat, İslâm, Selam, İnsan, Mektup, Millî Gazete, Zaman, Vahdet, Kitap Dergisi, Yeryüzü, İktibas, Bu Meydan, Hüner, Vahdet, İcmal, Kadın ve Aile, Düşünen Siyaset* gibi dergilerle *Türkiye'de Yarın, İttifak, Millî Gazete, Vakit, Zaman* gazetelerinde yer aldı.

Canan Ceylan

ESERLERİ:

MONOGRAFİ: *Feryadımı Dinleyin - Sahneden Mabede* (hayat hikâyesi, 1983, üç yüz bin civarında basıldı).

DÜŞÜNCE-ARAŞTIRMA: *Batıldan Hakka* (1986), *Bir Garip Ülke* (1994), *Entelektüel ve Siyasi Bir Kişilik Olarak Hz. Aişe* (2003), *Acı Gerçekler*.

ŞİİR: *Bir Babanın Şiir Defteri* (1989).

CEYLAN, Hasan Hüseyin

Yazar. 2 Şubat 1959, Beypazarı / Ankara doğumlu. İlköğrenimini Beypazarı'nda, ortaöğrenimini İstanbul İmam Hatip Okulunda tamamladı (1977). Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tefsir-Hadis Bölümünü bitirdi (1983). Aynı yıl yazar olarak girdiği aylık *İslâm* dergisinde sonra genel yayın yönetmeni oldu ve bu çalışması 1987 başlarına kadar sürdü. Daha sonra Risale Yayınevinin çıkardığı *Dış Politika* dergisinin Ankara temsilciliğini yaptı. Aralık 1995 genel seçimlerinde RP listesinden Ankara milletvekili seçilerek parlamentoda görev aldı. Bir konuşması nedeniyle 312. maddeden yargılanarak 1999 yılında bir yıl hapis cezasına çarptırıldı.

Hasan Hüseyin Ceylan

ESERLERİ:

Cumhuriyet Dönemi Din-Devlet İlişkileri (3 cilt, 1989-90), *Türkiye'nin Düşünce Sorunları* (1990), *Büyük Oyun 1 / TBMM'de Gizli Celse Zabıtlarında Saltanatın Kaldırılması* (1995), *Büyük Oyun 2 / M. Kemal ve Hilafet Kavgası* (1995), *Büyük Oyun 3 / Hilafetin Kaldırılması* (1995).

CEYLAN, İsmail Fatih

Yazar. 20 Aralık 1962, Tavşanlı / Kütahya doğumlu. Tavşanlı Endüstri Meslek Lisesini bitirdi. Doğuş Holding (1983), Soyak Holding (1986-91) ve *Yörünge* dergisinde çalıştı. 1992'den itibaren gazeteci-yazar olarak *Millî Gazete*'de çalışmalarını sürdürüyor. *Millî Gazete*'nin dışında yazılarını *Yeni Asya* (1977), *Tercüman* (1978), *Yeni Devir* (1979) gazetelerinde ve *Sur* (1983), *Gökyüzü* (1988), *Aylık Dergi* (1979), *Tohum* (1979), *Cuma* (1985), *Acun-Türkiye'nin Gücü* (1995) dergilerinde yayımladı. 1983 yılında *Sessizce Derinden* adlı hikâyesiyle *Yeni Devir* gazetesinin hikâye ödülünü, 1996'da *Yapma Çiçekler* adlı hikâyesiyle Türk Edebiyat Vakfı ile Gönen Belediyesinin düzenlediği Ömer Seyfettin Hikâye Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Birliği, İLESAM ve Sanatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Hayırsız Evlat, Son Sabah* (1981), *Bu Kafayla Düzelemeyiz* (1992), *Suskunlar* (1993), *Yapma Çiçekler* (1996), *İnsan Görmemiş Hayvanlar* (1996).

ROMAN: *Bir Buket Gül* (1993), *Sabahsız Geceler* (1993), *Elveda Mutluluklar* (1993), *Zamansız Rüzgâr* (1993), *Kapanmayan Yara* (1995), *Bir Eylül Sabahı* (1996), *Kuşlar Yuvadan Uçtu* (1996), *Sonsuzluk Yolcusu* (1996), *Beyaz Zambak* (2002), *Kapanmayan Yara* (2002).

FİKİR: *Üç Atatürkçü Delikanlı* (1996), *Ağlıyor musun?* (1996).

ÇOCUK KİTABI: *Efe Kız, Deprem, Açgözlülük, Çoban Kız, Uyuşuk Köy, Bitişik Komşu, Hayalperest, Kumar* (1981), *Hayırsız Evlatlar* (1991).

CEYLAN, Kazım

Yazar. 1953, Kaman / Kırşehir doğumlu. Yüksek lisansını Sosyal Bilimler alanında yaptı. *Devlet* ve *Türk Yurdu* gibi dergilerde yazıları yayımlandı. Öğretim görevlisi olarak çalıştı. İLESAM üyesi oldu. *Türk-İslam Medeniyeti'nde Kitap* adlı bir çalışması vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CEYLAN, Mevlüt

Şair. 1958, Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Bir süre The Polytechnic of North London'ın Sosyoloji Bölümünde öğrenim gördü. South Bank Üniversitesinin Sosyal Bilimler Bölümünü bitirdi. İlk şiirleri *Edebiyat* dergisinde (1976) çıktı. *Diriliş, Mavera, Aylık Dergi, Yeni Devir, Oluşum*'da kendi şiirleri; çeşitli Avrupa dergilerinde de Türkçe'den İngilizce'ye çevirdiği şiirleri yayımlandı. 1979'da Yaşar Kaplan, Faruk Uysal, Adnan Tekşen, Ahmet Şirin ve Alaeddin Özgür'le *Aylık Dergi*'nin kurucuları arasında yer almıştı. 1987'de Feyyaz Kayacan'la birlikte Londra'da *CORE* adlı İngilizce bir uluslararası şiir dergisi çıkarmaya başladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kayıtlarda Zulüm Vardı* (1982), *Barikatlar* (1986), *Bir Garibin Şiir Defteri* (1989).

TÜRKÇE'YE ÇEVİRİ: *R. D. Laing / Çocuklarla Sohbetler* (1993).

İNGİLİZCE'YE ÇEVİRİ: *Arif Ay / Flowering Sky-Poems* (1995), *Asaf Halet Çelebi / Nurusiyaaaahhh-Poems* (1995), *Broken Language-101 Prens by 101 Poets-An Antology of Turkish Poetry* (1996), *İstanbul Poems-A Selection* (1996).

CEYLAN, Mustafa

Şair ve yazar. 25 Ocak 1952, Elmadağ / Ankara doğumlu. Ozan Ceylan, Ozan Menderes imzalarıyla da yazdı. Ankara Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisi (1975) mezunu. Çeşitli işyerlerinde mühendis, gazeteci olarak çalıştı, yayıncılık yaptı.

Mustafa Ceylan

MEVLÜT CEYLAN

BİR GARİBİN ŞİİR DEFTERİ'nden

Geldiler saatlerin kaçıncı vuruşuydu
Biraz yokluk biraz öfke
Biraz da kan uladılar düşlerimize

Geldiler ekinlerin başaklarını biçe biçe
İstifham işareti gibi
Kaçıncı duruşun karşılarında kalbim

Kaç kez yırttım banka senetlerini
Gazeteleri ölüm ilanlarıyla dolu

Günde kaç kez yazarlar yazgımızı

Zincirli zulmün sallanır omuzlarımdan
Lakin muhkem severiz

Bilinmez

Azgın nehir boşanan
Ayrılık göz pınarlarımdan

Hangi hal taşıması gövdelerini
Ağaçların dallarında sallananları

Ben talanların şahidiyim
Zulmün mücellitleri

Yaşlandım batı'nın
Albastılı sokaklarında

T Squar'da on iki güvercin
Kanattılar göğsümü vahim konuşmalarla

T sessiz mazlumlar eğlesir daha çok kıyılarında
Yaşlandım kendime baka baka

Geçiyorum geçerim bu lanet sokakları
Besleyen'in adıyla

Tanrım,
Yağdır üstümüze bol rahmetini
İp'in boğsun içimizdeki iblisi

(*Bir Garibin Şiir Defteri*, 1989)

1998 yılında emekli oldu. Bazı KİT kuruluşlarının yönetim ve denetim kurulu üyeliklerinde bulundu. Bir süre Ankara'da bulunduktan sonra Antalya'ya yerleşti. İLESAM üyesidir. Kemalist Atılım Birliği yönetim kurulu üyeliği yaptı. Siyasal faaliyetleri nedeniyle 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 dönemlerinde sıkıyönetimce tutuklandı. Bir süre cezaevinde kaldı, yargılanıp beraat etti.

Şiir ve yazıları *Adalet, Tasvir, Hürriyet, Son Havadis, Hergün, Bizim Anadolu, Tercüman, Sabah, Gündem* gazeteleri ile *Gülpınar, Çağrı, Türkiye, Kemalist Ülkü, Yesevi, Türk Edebiyatı* dergilerinde yayımlandı. Antalya Sonex FM'de "Gönül Dostları" programını hazırlayıp sundu. *Bir Yanardağ Fışkırması* adlı şiiri Musa Eroğlu tarafından türkü formunda bestelendi. Biyografi çalışmaları yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kırat Geliyor* (1973), *Ezan Susmaz* (1974), *Her Yönüyle Yenimahalle* (1985), *Yaralı Ceylan* (1986).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Tarihi ve Folkloruyla Elmadağ* (1989), ANTOLOJİ: *Bayramlar, Haftalar, Günler* (1996).

BİYOGRAFİ: *Ahmet Tufan Şentürk / Hayatı-Sanatı-Eserleri* (1997), *Destanlaşan Köylü İsa Kayacan* (1999), *Güzide Taranoğlu / Hayatı-Eserleri*

(2000), *Halil Soyuer / Hayatı-Sanatı-Eserleri* (2000).

ROMAN: *Torosların Türküsü* (1999).

ANI: *Anılar Koridoru Sarveliler* (A. Tufan Şentürk ile, 2000).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003).

CEYLAN, Orhan

Şair. 1961, Horasan / Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Pasinler ilçesinde tamamladı. Erzurum Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi mezunu. Erzurum'da özel bir bankada çalışmaktadır. İlk şiirini *Mina*, diğer şiirlerini *Kırağı, Çerağ, Palandöken, Yağmur* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir):

İsmini Yazıp Ateşe Verdim, Gün Batıran Dağlarda Ateş Avcılığı (1997).

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Hüzün Şiirleri (1998).

Ömer Faruk Ceylan

CEYLAN, Ömer Faruk

Şair. 1925, Afyon doğumlu. Şiirlerinde Ceylanî takma adını kullandı. İlk, orta ve lise öğrenimini Afyon'da yaptı. Balıkesir Eğitim Enstitüsü (1947) mezunu. 1947 yılından itibaren Afyon'daki lise ve dengi okullarda kimya, fizik öğretmenliği yaparak 1979 yılında emekli oldu. Şiirlerinden bir bölümü çeşitli dergi ve gazetelerin şiir köşeleri ile antolojilerde yayımlandı. Daha çok aşk, hiciv, kahramanlık, tabiat şiirleri yazdı.

ESERLERİ:

Aşk İksiri Şiirler (2002), *Oğul Balı Şiirleri* (2002), *Aşk Kıvılcımı* (2003), *Ay Işığında Sevda* (2003), *Boş Kalmış Kadehler* (2004), *Nilüfer* (2004), *Veda Busesi* (2004), *Bahar Çiçeği* (2004), *Mostar Köprüsü* (2005).

HAKKINDA: Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003), Afyon Odak gazetesi (20.6.2003).

CEYLAN, Ömür

Edebiyat araştırmacısı. 7 Ekim 1970, İstanbul doğumlu. Almanya'da başladığı eğitim hayatına Türkiye'de devam etti. İlk, orta ve lise eğitimini İstanbul'da tamamladı. Trakya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1992) mezunu. Yüksek lisansını (1994) ve doktorasını (1999) Trakya Üniversitesi Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalında tamamladı. Trakya Üniversitesinde araştırma görevlisi (1993-00), Ankara Üniversitesi TÖMER'de okutman (1992-93), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde öğretim üyesi (2000-02) olarak çalıştı. MEB burslusu olarak Kuveyt Üniversitesi Dil Öğretim Merkezinde bulundu (1997). 2004'te İstanbul Kültür Üniversitesi Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalında doçent oldu. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebi

ÖMÜR CEYLAN

DİCLE'DE DİRİLEN ÇIĞLIK
-HALLÂC-I MANSÛR

Hz. Mûsâ'nın üzerine alev alev tecellî yağdığı ve Hz. İsâ'nın teselli burcuna adım adım ağdığı mukaddes yerlerle adaş olan Tûr kasabası, yine korku ile ümit arası bir gecedeydi. Medineli kadınların "talaʿa'l-bedru" velvelelerinden 244 yıl uzaktaki bu küçük İran kasabasında gecenin sükûtunu bir umut çığlığı böldü. Doğum odasından çıkan yaşlı kadınlar, ateşperest bir babanın Müslüman oğlu olan Mansûr'un kucağına sûlelerle paklanmış, alevle kundaklanmış, gözleri kor kor bir erkek bebek bıraktılar. Baba Mansûr, kendi adıyla tanınacak ve 64 yıl sonra külleri Dicle sularına saçılacak olan bir alev yumağı taşıdığını hiçbir zaman bilmedi. Ama geleceği okuracasına, Kerbelâ ateşiyle kavrulan göz pınarlarına yaş ve Peygamber goncası Hüseyin'in tam 158 yıl önce başsız defnedilen vücûduna baş olsun diye oğluna Hüseyin adını verdi.

Hüseyin, Tûr'da 12 mutlu yıl geçirdi. Hallâç babasının kemânıyla savurduğu bembeyaz pamuklar kadar hafif ve masum 12 yıl. Kur'an ezberlemekten arta kalan tüm zamanında kendisini evden dışarı atıyor; bir yandan suların ve ağaçların, kuşların ve çiçeklerin, gecenin ve yıldızların sesini dinliyor; bir yandan da çevresinde az da olsa bulunan Mecûsîler'in ateşlerini izliyordu. Binlerce cennet ve cehennemi bir arada barındıran bu kainat içinde ateş; kendisinden korkarak tapanları âteşperest ve cehennem; kendisinden korkarak inananları Hakperest yapabilir miydi?! Halbuki o, bâğbân elinden verilen suyun ateş kızılı güller büyütüğünü; güneşinse gök yüzünden harladığı alevlerle dağların ak saçlarını erittiğini; hâsılı Allâh'ın görebilene âşikâr bir sırla ahkâmını yürüttüğünü çok küçük yaşlarda anladı. Gördüğünü okuduklarıyla, okuduğunu gördükleriyle birleştirdiği ruhunda adını koyamadığı bir hâlet oluşuyor; büyük bir şevkle ezberlediği kitâbın hitâbı, âdetâ onun cüssesine sığmayan yüreğinde muhâtabıyla buluşuyordu. Sinelerdeki sırları hallâç pamuğu gibi attığı için bir süre sonra "Hâllâc-ı Esrâr" denecek olan Hüseyin, 12 yaşına geldiğinde bütün Kur'ân'ı ezberine aldı ve böylece önce kendi sînesini "Mahzen-i Esrâr" kıldı.

Gençlik yılları ise delikanlı sözcüğünü kendisinden sonra lügate mahkûm edecek kadar hareketli geçti. Tüster'de Sehl-i Tüsteri ile mi konuşmadı, Bağdat'ta Cüneyd-i Bağdâdî ile mi bozuşmadı?! Ne Bağdat'ta ne de Basra'da görüşüp konuştuğu sûfîler onun coşkusunun önünde durabildiler. Her geçen günle idrâki çoğalan ve çoğalan idrâki ile cezbesinde boğulan Hüseyin'in tefekkür hûmâsı, gölgesini dahi yer yüzünden esirger oldu. Baktığı her yerde gördüğü, kulak verdiği her yönden işittiği kudrete hakkıyla itaat edebilmesi için ne canı ne de aklı yetiyordu. Aşka mecbûriyeti akla mağlûbiyet sanılınca aşkını aciziyle sarmalayıp sahibine teslim etmeye karar verdi ve hacca gitti.

Bir nebze de olsa aklını temkin ve rûhunu teskîn eden bu ilk haccından sonra Ahvaz'a döndü, halkla sohbetler etmeye başladı. Türlü renk ve şekillerde görülen varlığın aslında "Bir" ve o Bir'in Hak olduğunu; insanoğlunun tüm şerefiyle bu varlığa ortak olduğunu ve eğer kişi kendisine beş duyusu kadar yakın olan "Bir"i layık olduğu gibi idrâk edemezse azâbın muhakkak olduğunu söyleyen Hüseyin, ilk kez duydukları bu sözlerle büyülenen halk tarafından bağrına basıldı. Hiçbir mezhebe bağlı olmayan ama her mezhebin en ağır hükümleriyle amel eden bu cezbesi şiddetli sûfînin adı kısa zamanda her yere ulaştı. Özellikle Fars illerinde insanlar onu babasının adı ve mesleğiyle anıyorlardı: Hallâc-ı Mansûr...! (...)

(Önce Aşk Vardı, 2005)

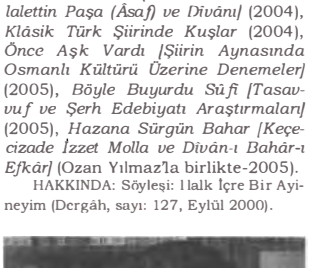
yatı Anabilim Dalı başkanlığı (2001-02), Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı başkanlığı yaptı (2002-03). 2004'te İstanbul Kültür Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm başkan yardımcısı oldu.

Makalelerini, *Hacı Bektaş Velî Araştırma, Journal of Turkish Studies / Türklük Bilgisi Araştırmaları, Türk Kültürü İncelemeleri, İlmî Araştırmalar;* diğer yazılarını *Berceste, Keşkül, Türk Edebiyatı, Yasakmeyve, AKM Bilge, TKAE Türk Kültürü, TDAV Türk Dünyası Tarih, Dergâh, Tarih ve Medeniyet, Türk Yurdu* dergilerinde yayımladı. Edebiyat alanındaki çalışmalarını çeşitli kongre ve sempozyumlarda bildiri şeklinde sundu. *Türk Dünyası Edebiyat Terimleri Sözlüğü*'ü için tasavvuf maddelerini yazdı.

ESERLERİ

Tasavvufî Şiir Şerhleri (2000), *Hânedânda Bir Âsî [Damat Mahmut Celalettin Paşa (Âsaf) ve Divânı]* (2004), *Klâsik Türk Şiirinde Kuşlar* (2004), *Önce Aşk Vardı [Şiirin Aynasında Osmanlı Kültürü Üzerine Denemeler]* (2005), *Böyle Buyurdu Sûfî [Tasavvuf ve Şerh Edebiyatı Araştırmaları]* (2005), *Hazana Sürgün Bahar [Keçecizade İzzet Molla ve Dîvân-ı Bahâr-ı Efkâr]* (Ozan Yılmaz'la birlikte-2005).

HAKKINDA: Söyleşi: Halk İçre Bir Ayineyim (Dergâh, sayı: 127, Eylül 2000).

Ömür Ceylan

CEZERÎ (Muhammed Saîd Nûrullah)

Tasavvufçu (D. 1948, Cizre / Mardin – Ö. 1984, Cizre / Mardin). İlmi ve tasavvufi bir çevrede yetişti. Son dönem Nakşibendî şeyhlerindendir. Arapça yazdığı eserlerinden *Esrâru't-Tasavvuf* (Tasavvufun Sırları, 1984) ve *Tanînun Tabîat* (Tabiat Çınlıyor, 1983) Türkçeye çevrildi.

ESERLERİ:

Hizbü'l-Hakâyıkı'l-İrşâdiyye, es-Sâihu'l-Mütefekkir, Cem'u'l-Cevâmi, Hülâsatü't-Telhis, Sahîfetü'l-İctihâd, Esrâru't-Tasavvuf, el-Akâid, el-Berâhin alâ Haşri'l-İnsân ve Vücûdi Âlemin Âhar, ed-Delâilü'l-Kâtıa alâ Risâleti Seyyidinâ Muhammed (s.a.v) ve İcâzi'l-Kur'ân, Sahîfetü'l-Ma'rifet, Tanînun Tabîat.

HAKKINDA: Cezerî / Tasavvufun Sırları (Abdurrahman Erzen'in sunuş yazısı, 1984).

CIBIROĞLU, Sunay

Şair ve ressam. 1956, Karadeniz-Ereğli doğumlu. Sekiz çocuklu, eğitimci bir ailenin en küçüğü olarak dünyaya geldi. Şiirlerinden bazıları rast makamında bestelendi. Doğa ve Korku adlı bir şiir kitabı vardır.

"Tablolarından doğan güneş onun şiir dünyasına ışık tutmaktadır. Kendine güvenen ve özgün kişiliği ile duygularına şiir yoluyla hayat vermiştir. Aşkı ve sevgiyi doğal biçimiyle dile getirmeye özen gösterir şiirlerinde." (Hüseyin Yurdabak)

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Türk Edebiyatında Günümüz Kadın Şairleri (2006).

Sunay Cıbıroğlu

CIBIROĞLU, Yıldız

Yazar, ressam. 28 Haziran 1941, Malatya doğumlu. Bursa Kız Enstitüsü, Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Resim Bölümü mezunu. İki yıl resim ve sanat tarihi öğretmenliği yaptıktan sonra serbest çalışmaya başladı. *Doğan Kardeş* çocuk dergisinde çizer olarak çalıştı. Stüdyo Çizgide Yalçın Çetin'den çizgi film öğrendi. Sinevizyonda 1969-76 yılları arasında Yapı Kredi Bankası için çizgi-reklam filmleri yaptı. Yayıncılerinde resimlediği çok sayıda eser arasında Yaşar Kemal'in *Kale Kapısı*, Turan Oflazoğlu'nun *Bizans Düştü, Türkiye Ansiklopedisi*'nin fasikül kapakları, kırk civarında çocuk kitabı vardır. Yaptığı kolaj Nasrettin Hoca filmi, Kültür Bakanlığı Çizgi Film Yarışmasında (1978) mansiyon aldı. Ayrıca, 1981'de Akşehir Nasrettin Hoca Çizgi Film Yarışmasında birincilik ödülünü aldı.

Yazıları *Evrensel Kültür, Bilim ve Ütopya, Cumhuriyet Kitap, Gösteri, Varlık, Kadınlar Dünyası, Video Sinema, 25. Kare, Antrakt, Mayıs 96* vd.

Yıldız Cıbıroğlu

çok sayıda dergide yayımladı. Edebiyat/sanat/kültür dergilerinde günümüz edebiyatçılarının eserlerini çözümlerken; genetik kültür bağlamında (arketipler, kalıtımsal imgeler) ele aldı ve yeni yazınsal yapıtları daha önceki dönemlerin sanatsal yapıtlarıyla birlikte okuyarak ortak noktaları, akışkanlığı gösterdi. Batı kültürüyle Doğu kültürünün nerelerde ayrıldığını ve nerelerde birleştiğini anlamaya yönelik genetik kültür çalışmaları yaptı. Bir kapak resmi nedeniyle 1983'te ağır cezada yargılandı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

"Başınızı kaynaklarının hem erkek -merkezli hem de Batı- merkezli olması, başka deyişle, güvenilir kaynakların bulunması, kanımca yazarın karşılaştığı önemli güçlüklerden biri. Buna karşın, biçemi zaman zaman eril akademik, duygusal politik ve feminist söylemler arasında gidip gelse de Cıbıroğlu'nun, bilimsel araştırma geleneğinin kabul edilmiş kalıplarının dışına çıkma ve kadın olarak yazma çabası içinde olduğunu görmek kadın araştırmaları adına sevindirici bir gelişme." (Tülin Tankut)

ESERLERİ:

Kadının Yazısız Tarihi M ve N Sesi (1996), *Kadın Saçı Büyü 'Türban'* (2005).

HAKKINDA: Meral Gündoğdu / Mutfakta Çalışma Masası Var (Evrensel, 5.3.1996), Osman Şahin / Kadının Yazısız Tarihi (Cumhuriyet Kitap, 15.8.1996), Tansu Hele / Kadının Yazısız Tarihi (Bilim ve Ütopya, Eylül 1997), Turgay Nar / Herkes Yanılabilir, Hem de Binlerce Yıl; Sen Her Şeyi Yeniden Düşün" (Kitaplık dergisi, sayı: 26, Mart-Nisan 1997), Tacim Çiçek / Kadının Yazısız Tarihi (Bilim ve Ütopya, Nisan 1998), M. Sadık Aslankara / Cumhuriyet Kitap (11.3.2004), Zeynep Oral / Laodike Adlı Bir Kadın (Cumhuriyet, 13.3.2004), Şemsa Yeğin / Vakko Eşarpları ve Kadınların Saçları (Adam Sanat, Ağustos 2004), Tülin Tankut / Kadın Saçı Büyü ve 'Türban' (Bilim ve Gelecek, Kasım 2004).

CIĞIĞOGLU, Gürol

Şair. 1936, Bor / Niğde doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Bor'da, liseyi İstanbul'da tamamladı. Gazetecilik

Yüksekokulu mezunu. Sade ve akıcı bir anlatımla ve serbest tarzda kalemc aldığı şiirlerinin konusu aşk ve ıstıraptır. Bunları, *Sakat Kemancı* (1966) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Veli Recai Velibeyoğlu / Örneklerle Basılı Bütün Şiir Kitapları Antolojisi (c.2,1975), İsmail Özmel / Dünden Bugüne Niğdeli Şair ve Yazarlar (c.1, 1990), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

CILGA, Abbas

Roman ve hikâye yazarı. 1935, Kangal / Sivas doğumlu. Yıldızeli Pamukpınar Köy Enstitüsünü bitirdikten sonra ilkokul öğretmenliği, ilköğretim müfettişliği yaptı. Yükseköğrenimini İstanbul Eğitim Enstitüsünde tamamladı. İstanbul Kız Lisesinde öğretmen iken emekli olup İstanbul'a yerleşti.

Çocuk edebiyatı alanında verdiği eserlerle tanındı. *Han Yaptırma Yarışı* adlı eseriyle 1973 Arkın Çocuk Edebiyatı Ödülünü, *Küçük Hakan* oyunuyla Türk Ticaret Bankası Çocuk Oyunları Ödülünü, *İMBÖ* adlı çocuk oyunuyla 1979 Dünya Çocuk Yılı / Milliyet Çocuk Oyunları Ödülünü, *Dedemin Öyküsü*'yle de 1979 Kültür Bakanlığı Çocuk Edebiyatı Yarışması üçüncülük ödülünü kazandı.

Abbas Cılga

ESERLERİ:

ÇOCUK ROMANI: *Yaramazlar Kuyusu* (1975), *Müjdeci Hüsnü* (1976), *Şaşar Ali* (1977), *Kim Sevmez Uğur Böceklerini* (1977), *Tomcik ve Bilek* (1979), *Heredot Dede* (1982).

ÇOCUK HİKÂYESİ: *Dedemin Öyküleri* (1980), *Atmacalar Ağladı* (1980), *Masa Üstündeki Kavga* (1983), *Küçük Gezgin* (1986), *Sıpanın Dört Yıllığı* (1990), *Han Yaptırma Yarışı* (1990), *Yıldız Tarlası* (1990), *Bülbüller Özgür Ölsün* (1990), *Özgürlüğün En Yücesi* (1990), *Karaçalma* (1992), *Gönlümde Büyüyen Serçe* (1995), *Filiz'in Kızı* (1995), *Gece Meleyen Keçi* (1995), *Yere İnen Yıldız* (1995), *Pondiyi Yok Ettiler* (1995), *Arının Düşü* (1995), *Çalman Köprü* (1995).

FABL-MASAL: *Kedi Kavgası* (1970), *Bilenlere Elma Var* (1995).

MANZUM ÖYKÜ: *Yusufçuk* (1974), *İnciliden İnciler* (1995).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

CILIZOĞLU, Tanju

Gazeteci-yazar. 1936, Sivas doğumlu. Vefa Lisesi mezunu. 1956'da *Vatan* gazetesinde başladığı gazeteciliğini muhabir, yazar, yazı işleri müdürü olarak *Şehir, Hergün, Yeni İstanbul* gibi çeşitli gazetelerde sürdürdü.

İlk yazıları *Onüç* dergisinde yer almıştı. *Tiyatro* dergisini çıkardı. 12 Mart döneminde bir ay kadar süren gözaltı günlerini *Balyoz* adlı uzun hikâyesinde anlattı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Hoşt Amerika* (1968), *Memleketimden İnsan Hikâyeleri* (1972), *Balyoz* (1974).

DİĞER ESERLERİ: *Balaban* (1962), *Heyamola* (1964), *Aşkta Şiirler* (derleme, 1970), *Kırık Politika / Anılarla Kâmil Kırkoğlu* (1978), *Ahmetin Gemileri* (1978), *Zincirbozan'dan Bugüne Demokrasi* (1988), *İhsan Sabri Çağlayangil-Anılar* (1990).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

CINDIK, Şadi

Şair. 1937, Daylı / Görele / Giresun doğumlu. Çalışmak için gittiği Almanya'ya yerleşerek çalışmalarını burada sürdürdü. Şiirlerinde çocukluk anılarını, memleket ve Atatürk sevgisini işledi. Görcle insanının yaşantısından, söyleşinden, nüktelerinden yararlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bi'ince* (1980).

GEZİ: *Kuzey Komşumuz ve Özbekistan* (1984).

HAKKINDA: Seyfullah Çiçek / Giresunlu Şairler (1997).

CİCERALİ, Malike

Şair. 5 Ocak 1962, Trabzon doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Arsin'de tamamladı. Kültür ve Turizm Bakanlığı taşra teşkilatında, Arsin 100. Yıl İlçe Halk Kütüphanesinde memur olarak (1983) çalıştı. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İş İdaresi Bölümünde öğrenim gördü. İlk şiiri *Hürriyet* gazetesinin *Kelebek* ekinde yayımlandı. Şiirlerini *Yaşamak Güzel Şey* (1992) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Yunus Dergisi (sayı: 1 - sayı: 2, 1993), Birlik Karadeniz Yazarlar Birliği Yayın Organı (sayı: 1, Kasım 1992 - sayı: 2, Aralık 1992 - sayı: 3-4-5, Ocak-Şubat-Mart 1993), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

CİCİ, Recep

İslâm hukuku araştırmacısı. 1960, Beylerbeyi köyü / Kandıra / Kocaeli doğumlu. İlkokulu köyünde bitirdi (1970). İzmit İmam Hatip Lisesi (1977), Bursa Yüksek İslâm Enstitüsü (1981) mezunu. Çalışma hayatına Kandıra vaizi olarak başladı. 1985'te Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde "*Serahsi, Gazzâlî ve İbnü'l-Humâm'a Göre Emir Nehiy Tahlili*" konulu tezle yüksek lisansını, 1995'te "*Kuruluştan Fatih Devrinin Sonuna Kadar Osmanlılar'da Fıkıh Çalışmaları*" tezliyle de doktorasını bitirdi.

Recep Cici

İstanbul Çengelköy'de imam hatiplik (1984-90) ve Kırklareli'nin Pınarhisar ilçesinde de vaizlik (1990-93) yaptı. 1988-90 yılları arasında İstanbul Haseki Eğitim Merkezine devam etti. 1994 yılında UÜ İlâhiyat Fakültesi İslâm Hukuku Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak göreve başladı. Aynı fakültede öğretim üyesi olarak görevine devam etti.

Telif ve çeviri makaleleri *UÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı. *TDV Ansiklopedisi*'nde maddeler yazdı. Alanıyla ilgili sempozyumlara katılarak tebliğler sundu. *Osmanlı Dönemi İslâm Hukuku Çalışmaları Kuruluştan Fatih Devrinin Sonuna Kadar* (2000) adlı bir basılı eseri vardır.

CİHAN, A. Kâmil

Araştırmacı-yazar. 1962, Kayseri doğumlu. Tam adı Ahmet Kâmil Cihan. Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1985) mezunu. 1998 yılında yüksek lisansını, 1994'te doktorasını tamamladı. 1997 yılından itibaren Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak görevine devam etti. İslâm felsefesi (Farabi, İbn Sina, Gazali, Sühreverdi), Türk düşünce tarihi, ahlak konularında makaleleri bilimsel dergilerde yer aldı.

A. Kamil Cihan

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İbn Sina ve Gazali'de Bilgi Problemi* (1998), *Şihabeddin Sühreverdi ve Nur Heykelleri* (1998), *Türk Düşünce Tarihi* (ders notları, 1999).

ÇEVİRİ: *Düşünme, Konuşma ve Söz Üzerine* (Gazali'den, 2002).

CİHAN, Ahmet

Yazar. 1951, Artvin doğumlu. 1975 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümünden yüksek mühendis olarak mezun oldu. 1976-77 yılları arasında Fransa'da Université de Poitiers de DEA (Diplome étute d'approfondie) yaptı. 1991 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümünde doktorasını tamamladı. 1978-79 yılları arasında Ankara'da YSE'de makine ikmal mühendisi olarak çalıştı. Trakya Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Makine Mühendisliği Bölümünde sırasıyla 1983-87 yılları arasında araştırma görevlisi, 1987-92 yılları arasında öğretim görevlisi, 1992-97 yılları arasında yardımcı doçent olarak görev yaptı. 1997 yılında aynı bölümde doçent oldu. 1993-96 yılları arasında Yapı İşleri ve Teknik Daire başkanlığı, 1994'ten itibaren Mühendislik Mimarlık Fakültesi Yönetim Kurulu ve Fakülte Kurulu üyeliği, 1995'ten itibaren Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu üyeliği ve Trakya Üniversitesi Vakfı Özel Lisesi ve İlkokulu Kurucu müdürlüğü görevlerinde bulundu. Ulusal ve uluslararası olmak üzere on beş yayını bulunmaktadır. Üç yayını teşvik ödülü aldı.

ESERLERİ:

Maturudi'nin Hikmet ve Rızık Anlayışı (1987), *Reform Çağında Osmanlı İlmiyye Sınıfı* (2004).

CİHAN ŞAH

Hükümdar-şair (D. 1405, Mardin - Ö. 11 Kasım 1467, Çapakçur / Bingöl). Şiirlerinde "Hakikî" mahlâsını kullandı. Karakoyunlu hükümdarı Kara Yusuf'un dördüncü oğlu. Kardeşleriyle ve aynı coğrafyada hüküm süren diğer boylarla sürdürdüğü mücadelc sonucu elde ettiği başarılar, 1438 yılından ölümüne kadar hükümdar olmasını sağladı. Bir yandan bölgede önemli bir güç hâline gelen Akkoyunlularla mücadele etti. Akkoyunlularla yaptığı bir karşılaşmadan dönüşte konakladığı Çapakçur yakınlarındaki Sancak mevkiinde istirahattc iken Uzun Hasan'ın askerlerinin saldırısına uğradı ve öldürüldü. *Dîvân-ı Hakîkî* namıyla anılan bir divanı vardır (yay. haz. Muhsin Macit, 2002).

HAKINDA: Muhsin Macit / Karakoyunlu Hükümdarı Cihanşâh ve Türkçe Şiirleri (2002).

CİLACI, Osman

Dinler tarihi araştırmacısı. 1940, Antalya doğumlu. Antalya İmam Hatip Lisesi (1959, Antalya Lisesi (1962), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1964) mezunu. Antalya'da imam hatiplik (1959), Kayseri' de öğretmenlik (1964-65), Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde 1968'den itibaren öğretim üyesi olarak görev yaptı. Burada doçent ve profesör unvanlarını aldı. Daha sonra Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı başkanı olarak görevini sürdürdü.

Makalelerini *Oku* (1962), *Sebilürreşat* (1963), *Diyanet* (1972-73), *İslâm Medeniyeti* (1973), *Türk Kültürü* (1976), *Nesil* (1977), *Kubbealtı Akademi* (1982), *Yeni Düşünce* (1983), *Milli Kültür* (1986), *Sur* (1988) dergilerinde yayımladı. Arapçadan çeviriler yaptı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kur'an Işığında Üç Peygamber* (1977), *Dinler Tarihi* (1977), *İlâhi Dinlerde Oruç, Hac ve Kurban* (1980), *İlahî Dinlerde Dualar* (1980), *Hristiyanlık Propagandası ve Misyoner Faaliyetleri* (1982), *Dinler ve İnsanlar* (1990), *Genel Hatlarıyla Dinler Tarihi* (1994), *Günümüz Dünya Dinleri* (1995), *İlahi Dinlerde Cennet İnancı* (1995).

SADELEŞTİRME: *Hak ve Bâtıl* (1975), *Barnaba İncili* (Osmanlıcadan, 1989).

Osman Cilacı

ÇEVİRİ: *Hz. İsa İnsandır* (1977), *Çağdaş Dünya Dinleri* (1979), *Çağdaş Dünya Mezhepleri* (1987), *Barnaba İncili* (1987), *Kur'an'a Göre Dört Terim* (1988), *Hristiyanlığa Reddiye* (1992), *Yahudiliği Anlamak* (1995).

Ayrıca ders kitapları vardır.

CİLASUN, Raif

Yazar. 1906, İzmir doğumlu. İzmir'de Sultanî Liscsi öğrencisi iken Yunanlıların şehri işgali ile öğrenimine ara verdi. Cumhuriyetin ilânının ardından Ödemiş ilçesinde imam hatip okuluna kayıt oldu. Tevhid-i Tedrisat Kanununun (eğitimin birleştirilmesi) uygulanması sonucu okul kapatılınca İstanbul Robert Kolejine (1925) devam etti. İngilizce, Fransızca ve Arapçayı öğrendikten sonra vukufunun yanında Rumca üzerine de çalışmalar yaptı. Türkiye'de dini yayıncılığın ilkleri arasında sayılan Sönmez Neşriyat'ın kurucuları arasında yer aldı. Halk Fırkası (CHP) saflarında ilkokullara din dcrsi konulması ve imam hatip okullarının açılması hususunda büyük çabaları oldu (1949). İlim Yayma Cemiyetinin kurulmasında öncülük etti (1951). Daha sonra İzmir'de İl Fakirlerini Koruma Derneği ve Halk Eğitim Derneğini kurdu. İlâhiyat Dernekleri Federasyonu tüzüğünü hazırlayarak kurulmasına vesile oldu. *Yeni İstiklâl* dergisini ve bir günlük siyasi gazete çıkarma teşebbüslerinde bulundu. Ömrünü din eğitim hizmetlerine adayarak İzmir'de Kuran-ı Kerim Bilimlerinde Öğrenci Yetiştirme Derneğinde etkin olarak çalıştı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Kutsal Çile* (1991), *Beklenen Sabah, Dinmeyen Gözyaşları* (1992), *Oğlum Osman, Bir Annenin Feryadı* (16. bas. 1994), *Haram Lokma* (1994), *Gafiller* (1997), *Veysel Karani.*

SÖZLÜK: *Ansiklopedik Cep Rüya Tabirleri* (1997).

HAKKINDA: Raif Cilasun / Haram Lokma (1994).

CİMCOZ, Adalet

Çevirmen, yazar (D. 1910, Çanakkale - Ö. 13 Mart 1970, İstanbul). İlkokulu memleketinde bitirdi, ortaöğrenimini Almanya'da yaptı. Kurduğu (1951) Maya Sanat Galerisini yönetti. Bir süre de ağabeyi Ferdi Tayfur'la film montajı işinde çalıştı. Çağdaş Alman Edebiyatından (Brecht, F. Kafka, B. Traven, G. Büchner vd.) yaptığı çevirilerle tanındı.

Yazı ve çevirileri *Yeditepe, Varlık, Yeni Ufuklar* vd. dergilerde yer aldı. Franz Kafka'dan *Milena'ya Mektuplar* (1961) çevirisiyle 1962 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülünü kazanmıştı.

Adalet Cimcoz

ESERLERİ:

ÇEVİRİ: *Ölüm Gemisi* (B. Brecht'ten, T. Aktürel ile, 1957), *Milena'ya Mektuplar* (F. Kafka'dan, 1961), *Sezuan'ın İyi İnsanı* (1961), *Dinamit* (1963) - *Pamuk İşçileri* (1968) (B. Traven'den), *Galile* (1963), *Leonce ile Lena* (1963) - *Bütün Yapıtları* (Georg Büchner'den, 2001), *On Dakka Sonra Buffalo* (G. Grass'tan, 1964), *Bay Funtila ile Uşağı Matti* (B. Brecht'ten, 1965), *Eğlentili Bir Gömme Töreni* (Tibor Dery'den, 1967), *Kafka'nın Sevgilisi Milena* (M. Buber-Neumann'dan, 1967), *Adanmış Topraklar Üstünde* (E. Kishon, 1969).

DERLEME: *Dünya Yazınından Seçilmiş Kısa Oyunlar 1* (Mehmet Fuat Ülkü Tamer ile).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mine Söğüt / Adalet Cimcoz - Bir Yaşamöyküsü Denemesi (2000), Reşad Ekrem Koçu / İstanbul Ansiklopedisi (c. 7, s. 3572-3574), Mine Söğüt / Adalet Cimcoz: Bir Yaşamöyküsü Denemesi (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Adalet Cimcoz - Bir Yaşamöyküsü Denemesi (Edebiyat ve Eleştiri dergisi, Mart-Nisan 2003).

CİMİ, Mehmet

Şair ve yazar. 1931, Büyükoturak köyü / Banaz / Uşak doğumlu. Eskişehir Çifteler Köy Enstitüsü (1949) mezunu. 1949 yılından başlayarak Uşak, İzmir ve İstanbul'da otuz yıl ilkokul öğretmenliği yaptı, 1979'da emekli oldu.

İlk şiiri (*Geçmişi Anış*), *Edebiyat Dünyası* dergisinin Nisan 1949 sayısında yayımlandı. Aynı yıldan itibaren şiir ve yazıları *Edebiyat Dünyası* (1949), *Varlık* (1950-51), *Köy ve Eğitim* (1955), *Gayret* (1955-57), *Gerçekler Postası* (1967), *Abece* (1987-95) ve *Kıyı* (1991-) dergilerinde yayımlandı. 1988'de *Tonguç Baba - Ülkeyi Kucaklayan Adam* adlı eseriyle Ferit Oğuz Bayır Düşün ve Sanat Ödülünü aldı. Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

"Sonunda Mehmet Cimi başardı bu işi! Büyük sabır ve özveriyle, çeşitli enstitülerde yetişmiş tam 34 eğitimcinin gidiş öykülerini bir kitapta topladı. '0 Yıllar Dile Gelse'de kimler yok ki..." (Yetkin Aroz)

"Bu kitabı okuduktan sonra, köy kalkınmasının nasıl yapılması gerektiğini bir kez daha anlamış oluyoruz. Bu kitapta yer alanlarla adları anılmayan binlerce kişinin hizmetini bir kez daha anlıyoruz. Kitap, bütünlüğü içinde, önemli bir konuyu aydınlatmaktadır." (Muzaffer Uyguner)

ESERLERİ:

ANTOLOJİ: *Sosyal Şiirler Antolojisi* (1967).

BİYOGRAFİ: *Tonguç Baba - Ülkeyi Kucaklayan Adam* (1990), *O Yıllar Dile Gelse* (1997; gen. yeni bas., 1999).

ÇOCUK ROMANI-HİKÂYESİ: *Abbas'ın İçindeki Kuş* (1996), *Yol Verin Değnekten Atıma* (1996), *Yazgısını Değiştiren Çocuk* (2000).

HAKKINDA: Vedat Günyol / 44 Yıllık Özlem Çağrısı (Milliyet Sanat, Mayıs 1988), Fakir Baykurt / Anadolu Ekini (Haziran 1990), Nadir Gezer / Aydınlığa Yolculuk (Abece, Nisan 1998), M. Güner Demiray / İki Kitap (Cumhuriyet Kitap, 24.9.1998), Muzaffer Uyguner / Köylerden Köy Enstitülerine (Kıyı, Nisan 1999), Hasan Akarsu / Aydınlanmanın Işıkları "O Yıllar Dile Gelse" (Öğretmen Dünyası, Nisan 2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

Mehmet Cimi

CİNLİOĞLU, Halis Turgut

Tarih araştırmacısı (D. 1901, Tokat – Ö. 1982, Tokat). Önceki soyadı Asarkaya. İdadî (lise) öğreniminden sonra Maarif Vekâletinin açtığı sınavı kazanarak tarih öğretmeni oldu ve Tokat'a atandı. Çeşitli okullarda 40 yıl tarih dersleri verererek 1959'da emekli oldu. Öğretmenliğinin yanı sıra Tokat ve çevresi ile ilgili tarih araştırmaları yaptı. Çeşitli konularda 6000'in üzerinde eseri içeren kitaplığını genel kullanıma açtı (Halis Cinlioğlu Özel Kitaplığı). Tokat Müzesinin kuruluşunda öncülük etti.

ESERLERİ:

Ulusal Savaşta Tokat (1936), *Osmanlılar Zamanında Tokat* (Asarkaya soyadı ile, 4 cilt, 1941-1950-1951-1973), *Tokat Vilâyeti Meşhurları (1949), Tokat'ta İrtica Hareketleri ve Bugünkü İrtica Meselesi* (1951), *Tokat Coğrafyası ve Tarihi* (1972).

HAKKINDA: Ali Birinci / Tarihin Gölgesinde Meşâhir-i Meçhuleden Birkaç Zât (2001), Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984).

CİNOZOĞLU, Hüseyin Avni

Şair. 1955, Mehterler köyü / Karabük doğumlu. Asıl adı: Hüseyin Akıncı. Safranbolu Bağlar İlkokulu, Safranbolu Lisesi (1972) ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1977) mezunu. İktisat Fakültesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Enstitüsünde yüksek lisans ve doktora programlarına katıldı. Karabük Demir Çelik İşletmelerinde avukat olarak görev yapıp bu kuruluştan emekli oldu. Safranbolu'da serbest avukatlık yaparak çalışmalarını sürdürdü. Edebiyatçılar Derneği ile Dil Derneğinin üyesidir.

İlk şiirlerini *Hakimiyet Sanat* (Kayseri, 1979) dergisinde, diğer ürünlerini *Mavera* (1982-83), *Varlık, Türk Dili, Sanat Olayı, Bakış, Çağdaş Türk Dili, Oluşum, Yazko Edebiyat, Damar, Saçak, Sesimiz, Hakimiyet Sanat, İnsancıl, Pota, Ekin, Dönemeç, Yeni Biçem, Sombahar, Karşı Edebiyat, Somut, Aykırı Sanat, Şiir Ülkesi* dergilerinde yayımlandı. *Albatroslar Yüksekten Uçar* adlı kitabıyla 1996 yılında İbrahim Yıldız Şiir Ödülünü, *"Pafalagonaya'da Eski Bir Güneş Saati"* adlı belgeseliyle 3. Altın Safran Belgeseli Film Festivali'nde üçüncülük ödülünü, *"Arasta'da Son Seda"* belgeseliyle de 4. Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali'nde ikincilik ödülünü aldı. Şiirlerinin bir bölümü bestelenmiştir.

"Cinozoğlu özgün bir sestir şiirimizde. Victor Hugo'nun altını çizerek belirttiği "başka olma"yı başarmış bir şair. Onun şiirleriyle ilk karşılaştığımda tarihle bugünü birleştiren bir ışık tayfının yüreğimi kamaştırdığını hissettim. Dahası, 'puhu kuşunun kanatları gölgesinde' sayrı düşlerle geçen bir çocukluğun 'patetik' duyarlılıkla başlayıp reel dünyadan teğet bir olgunluğa uzanan, zaman ve mekân kavramının kaybolduğu özgül ve bir o kadar da zengin iç dünya vahasıydı bize yansıttığı. Cinozoğlu, tıpkı bir 'kılavuz' gibi okurun elinden tutarak 'geçmişin' ve 'bugünün' sahnesinde olup bitenleri kalbinin gelgitlerinde işleyerek geleceğe dair yeni bir bilinç alanı açar, dünden aldıklarını bugünle ve yaşanmışlıklarla birleştirip kimi zaman gri, kimi zaman renkli bir pencereden bize iletmeye çalışır." (Osman Günay)

ESERLERİ (Şiir):

Her Şafakta Büyüdüler (1977),

HÜSEYİN AVNİ CİNOZOĞLU

MASUM ÜLKE

"Hasta kadınımsın benim
Ürkek ve yenilmiş"

gelir masum ülkeme ırmaklar coştuğunda
gözetir gecenin gözyaşlarını mağlup mahzun anneleri
şehrin zemherisi daha çetin köyün zemherisinden

uzakken daha çok sevilir
bir kadın bir gurbet bir çocuk
ne gurbetim işgal edilsin ne masum ülkem

sonunda sevinç varsa
geceyi aşmalıdır insan
dünya ağlamalıdır bir çocuk ağladığında

acıdan sevinçten ördüm
yüreğimdeki kaleyi
bir deli ağaca bakıp söyledim türkülerimi

dilek tuttum
kavuşmanın büyük sevinci için
niyet kuşları intihar etmesin

Güller Öksüz Kalabilir (1979), *Masallar Sebiller Güvercinler* (1980), *Kerem Denizi Zuhal Yıldızı* (1980), *Hamel Burcuna Akan Nehir* (1981), *Murat Dağının Askerleri* (1981), *Göçebe Bir Çocuğun Düşler Defteri* (1984), *Safranbolu'da Tek Deniz Feneri* (1991), *İstanbul'da Son Sedefkâr* (1994), *İstanbul Unutkan Yosma* (1994), *Doruktaki Süreya Yıldızı* (1994), *Albatroslar Yüksekten Uçar* (1995), *Serçe Umudu* (1996), *Kalbimi Çalan Şehir* (1998), *Gölgesiz Kandil* (2001), *Bir Albatrosun Düşler Defteri* (şiirlerinden seçmeler, 2006).

HAKKINDA: Cemal Süreya / En Gençler (Milliyet Sanat, Şubat 1981), Necati Cumalı / Etiler Mektubu (1983), Talat Sait Halman / Göçebe Bir Çocuğun Düşler Defteri Kitabına Önsöz (1984), Mehmet Yaşar Bilen / Edebiyat İzinde (1986), Halim Şafak / Yakası Karanfilli İstanbul Şiirleri (1995), Tuncer Uçarol / İki Kentin ve Yaşlıların Gözyaşları (Cumhuriyet Kitap, sayı: 688), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), O. Günay / Hüseyin Avni Cinozoğlu ve Şiiri - Safranbolu'daki Tek Deniz Feneri (Cumhuriyet Kitap, 14.9.2000), Osman Nuri Poyrazoğlu / Kitap Kitap Şiir Gelir Bizlere (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Berran Sarıtunç / Hüseyin Avni Cinozoğlu ile "Gölgesiz Kandil" Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 21.4.2003). H. Avni Cinozoğlu / Bir Albatrosun Düşler Defteri (2006).

Hüseyin Avni Cinozoğlu

CİRAVOĞLU, M. Özer

Şair. 1944, Trabzon doğumlu. İlk, orta ve liseyi Trabzon'da bitirdi. Yükseköğrenimini İTÜ Mimarlık ve KTÜ Mimarlık Fakültelerinde tamamladı. Trabzon Belediyesinde görev aldı.

Noktürn adlı ilk şiiri Trabzon'da *Savaş* gazetesinde çıktı. Deneme, eleştiri ve tanıtma yazıları yerel gazetelerde; şiirleri *Kıyı* dergisi ile Trabzon'daki diğer dergi ve gazetelerde yayımlandı. Resimleriyle değişik sergilere katıldı.

ESERLERİ (Şiir):

Seslenişler (1990), *Kriz ve Sevi* (2001).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

CİRAVOĞLU, Ömer Faruk

Yazar. 2 Şubat 1950, Trabzon doğumlu. Ömer Faruk C. imzasını da kullandı. Şair M. Özer ve Öner Ciravoğlu'nun kardeşidir. Lise öğrenimini bitirmedi. 1971'de TİİKP, 1980'de TİKP davalarında yargılandı ve tutuklandı. Daha sonra yurtdışına çıktı ve uzun bir süre Amsterdam'da (Hollanda) kaldı. 1993'ten itibaren İstanbul'da belgesel filmler yaptı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesi oldu.

İlk yazıları 1979'da *Aydınlık* gazetesinde yayımlandı. *Yaba* dergisini birkaç ay yönetti (1983). Yazıları *Yazko*, *Somut* dergileri ve *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlandı. *Titrek Hamsi Örgütü* kitabında 1968 kuşağını anlattı.

ESERLERİ:

ANI: *Firar Röportajları* (1990), *Titrek Hamsi Örgütü* (Devrimcinin Notları, 1992).

ARAŞTIRMA: *Amsterdam Yazıları* (1995).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

CİRAVOĞLU, Öner

Şair ve yazar. 13 Şubat 1948, Trabzon doğumlu. Değişik dönemlerde Öner Kemal (derleme kitaplarında), Tamay Adil imzalarını kullandı. Şair Özer Ciravoğlu'nun kardeşi, Ömer Faruk Ciravoğlu'nun ağabeyidir. Trabzon Lisesini bitirdikten sonra yükseköğrenimini 1966'dan itibaren Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, KTÜ Jeoloji Bölümü TODAİ'de sürdürdü. *Yazko*'da ve Cumhuriyet Kitap Kulübünde yönetici olarak çalıştı. *Yazko Somut* dergisinin kitap sayfasını yönetti. *Çevre* dergisi ve yayınevinde editörlük yaptı. Türkiye Yazarlar Sendikası ve üyesidir.

Şiir ve yazıları 1965'ten itibaren *Son Haber* (Trabzon), *Cumhuriyet* gazeteleri ile *Savaş* (Trabzon), *Forum*, *Yazko Edebiyat*, *Çerçeve*, *Cumhuriyet Kitap*, *Adam Sanat*, *Gösteri*, *Virgül* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

DENEME: *Sevgi Yazıları* (Öner Kemal imzasıyla, 1986).

ŞİİR: *Kalepark* (1995).

ARAŞTIRMA: *Çocuk Edebiyatı* (1997), *Büyük Yolların Haydutu* (Attila İlhan'ın yaşam öyküsü, 1997), *Bir Tutkudur Trabzon* (İ. Gündağ Kayaoğlu ve Cüneyt Akalın ile, 1997).

DERLEME: *Çocuklar İçin Atatürk'ün Nutku* (1984), *Atatürk ve Kurtuluş Şiirleri Antolojisi* (G.Kayaoğlu ile, 1996).

SÖZLÜK: *Türk ve Dünya Edebiyatı Yazarları Sözlüğü* (1999), *Şairler Sözlüğü* (Öner Kemal imzasıyla, 1999).

Ayrıca 2000 yılında Samed Bahrengi'nin on çocuk kitabını Türkçe'ye uyarladı.

HAKKINDA: Çocuk Edebiyatı (Virgül, sayı: 18, Nisan 1999), Yazarlar Sözlüğü (Virgül, sayı: 21, Temmuz-Ağustos 1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 5.8.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Söz-

lüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Dr. Mustafa Duman / Trabzon'u Anlatan Birkaç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002).

CİRHİNLİOĞLU, Zafer

Sosyoloji araştırmacısı. 30 Ağustos 1961, Sivas doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (1984) mezunu. Yüksek lisansını (1989) Cumhuriyet Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalında, doktorasını (1995) Leicester Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde tamamladı. Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde araştırma görevlisi (1985-96), yardımcı doçent (1966-99), doçent (1999-) olarak çalıştı. Bu üniversitede Fen Edebiyat Fakültesi Uygulamalı Sosyoloji Anabilim Dalı başkanlığı, dekan yardımcılığı, Sanat Tarihi Bölümü başkanlığı, C.Ü. rektör danışmanlığı görevlerini yürüttü. Aynı yerde Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi genel yayın yönetmenliği görevini üstlendi. Sosyoloji kongrelerinde bildiri sundu. Lisans ve lisansüstü tez danışmanlığı yaptı. Sosyoloji Derneği, European Sociological Association, British Sociology Association üyesidir.

Makalelerini *İstanbul Barosu, Antalya Barosu, Adalet, Yeni Adalet, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler, Sosyoloji, Toplum ve Hekim, Prof. Dr. Eyüp Kemerlioğlu'na Armağan, Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat F. Sosyal Bilimler, Sosyoloji Araştırmaları, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Türkiye'de Hukuk Mesleği* (1997), *Azgelişmişliğin Toplumsal Boyutu* (1999), *Sağlık Sosyolojisi* (2000), *Terör ve Toplum* (2004).

ÇEVİRİ: *Meslekler ve Sosyoloji* (der., 1996), *Feminizm Nedir?* (2004), *Modern Sosyoloji Kuramları* (ed., 2004).

CİRİTLİ, H. Hüsnü

Eğitimci, yazar (D. 1911, Elbistan / K. Maraş - Ö. ?). İlköğrenimini Elbistan'da yaptı. Adana İlköğretmen Okulu (1929), Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü (1932) mezunu. Isparta'nın Yalvaç ilçesinde üç sınıflı bir okula başöğretmen olarak atandı. Şarkikaraağaç'ta maarif memurluğu, 1933'ten itibaren Gaziantep İlköğretim müfettişliği yaptı. 1934 yılında "Öğretim Yöntemleri" alanında öğrenim için Almanya'ya gönderildi. Münih Üniversitesinde eğitim ve psikoloji dersleri aldı. 1939'da Gazi Eğitim Enstitüsüne "Öğretim Yöntemleri" öğretmeni olarak atandı. Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği ve başkanlığı, Kültür müsteşarlığı (1967) görevlerinde bulundu.

Emekliye ayrıldığı 1969'dan sonra *Yeni Okul* dergisini yayımladı. Demokrasi eğitiminin ana kucağında başlamasına inandı. Ders verdiği okullarda ahlak eğitimi, öğretim yöntemleri, eğitim felsefesi, ölçme ve değerlendirme derslerini okuttu. Eğitimde test sisteminin öncülerindendir. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun çıkardığı *Yeni Adam* dergisinde makaleleri ve incelemeleri yayımlanmıştır.

BAŞLICA ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Terbiye ve Öğretimde Metot* (1940), *Genel Öğretim Metodu Çalışma Kılavuzu* (1941), *Çalışma Kılavuzu* (1950), *Eğitim Psikolojisi* (1955), *Genel Öğretim Metodu ve Uygulama* (A. Nurettin Yıldız'la birlikte, 1964), *Kendi Kendini Değerlendirmenin Eğitimsel Kapsamı Üzerine Bir Ön Araştırma* (1965).

ÇEVİRİ: *Eğitim Psikolojisi* (Vedide Baha Pars, Turhan Oğuzkan, Mitat Enç'le birlikte, 1955), *Kızkardeşim ve Ben, Amerika'da Eğitim* (Mitat Enç'le birlikte 1964).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

CİVÂNO (Çakmakçı), Ömer

Şair. 1952, Van doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Van ve Ankara'da tamamladıktan sonra 1976 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirerek 1980 yılında göz hastalıkları uzmanı oldu. Öğrenimi süresince yaşamın her türlü engebesine tanık olacak biçimde çeşitli işlerde çalıştı. Şiirlerinde belirgin olarak öne çıkan direnç ve umut oldu. Civano'nun, Van ve Hakkâri yöresinden derlenmiş, fakat yayımlanmamış masal ve halk türküleri de bulunmaktadır.

ESERLERİ (Şiir):

Kanımdaki İki Su (1987), *Yaralı Coğrafyam* (1989).

CİVAOĞLU, Güneri

Gazeteci-yazar. 1939, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Gazeteciliğe 1961'de *Akis* dergisinde başladı. *Tercüman* gazetesinde köşe yazarı iken

Güneri Civaoğlu

Güneş gazetesinde hisse sahibi ve başyazar olarak iki dönem çalıştı.

Sonraki dönemlerde *Sabah* ve *Milliyet* gazetelerinde yazdı. Televizyon kanallarında haber yorumculuğu yaptı. Çeşitli tarihlerde gazetecilik kuruluşlarından başarı ödülleri aldı.

CİVELEK, Muzaffer

Yazar. 1942, Şebinkarahisar / Giresun doğumlu. Gedikpaşa Ortaokulu (1957), İstanbul Erkek Lisesi (1961) ve İstanbul İktisadi Ticari İlimler Yüksekokulu mezunu. Ziraat Bankasında memur, Atatürk Üniversitesi İşletme Fakültesinde asistan olarak çalıştı. Doktorasını aynı fakültede tamamladı. 1966'dan itibaren *Fikir ve Sanatta Hareket* dergisinde Anadolu insanının sorunlarını işlediği öykü ve yazılarıyla tanındı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Köle Bacası* (1967).

İNCELEME: *Yunus Emre* (1971).

Ayrıca ekonomi alanında eserleri vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c.2, 1977), TBE Ansiklopedisi (2001).

Muzaffer Civelek

CON, Mehmet Müzekka

Şair (D. 1885, Balabanlar köyü [Zilatoklas] / Silistre / Bulgaristan - Ö. 1974, Kamerler köyü). Asıl adı Mehmet Müzekka Halidov. Öğretmenlik yaptığı yıllarda okulda yeni öğretim yöntemleri uygulandığından halk tarafından Con adını verilmiştir. Jön Türk sözünden gelen ve halk ağzında Con olarak telaffuz edilen bu kelime daha sonraları şairin soy adı olarak kalmıştır. İlköğrenimini köyünde tamamlayıp rüştiyeye başladıysa da okulların kapatılması üzerine öğrenimi yarıda kaldı. Hayatı boyunca öğretmenlik ve gazetecilik yaptı, köyünde öldü.

Bulgaristan Türkleri edebiyatının İkinci Dünya Savaşı öncesi dönemiyle sonraki dönemini birbirine bağlayan sanatçılardandır. Daha çok halk şiiri tarzında hece ölçüsünde şiirler yazdı. Şair Ali Osman Ayrantok'un şiirde öğrencisi ve takipçisiydi. İlk dönem şiir-

lerinde Bulgaristan'daki sosyalist yönetimi ve ateizmi savundu. *Duymaz mısın?* gibi son dönem şiirlerinde ise bakış açısını değiştirdiği görüldü.

ESERLERİ (Şiir):

Yeni Günün Şarkıları (1961), *Alın Terim* (1964).

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

CONKER, Nuri Mehmet

Asker (D.1882, Selanik – 1937, Ankara). Mustafa Kemal Atatürk'ün çocukluk ve silah arkadaşlarındandır. 1902'de Harbiye'yi, 1905'te Harp Akademisini bitirdi. Selanik'te 3. Orduda, Hareket Ordusunda, Arnavutluk harekâtında, Trablusgarp ve Bingazi muharebelerinde, Anafartalar'da ve Conkbayırı muharebelerinde, doğuda Muş cephesinde bulundu. İleri saflarda yer aldığı Bolayır ve Conkbayırı muharebelerinde yaralandı.

1920 Haziran'ında Ankara'ya gelerek Kurtuluş Savaşına katıldı. Kendisine önce TBMM tarafından Basın ve İstihbarat müdürlüğü görevi, bir süre sonra da Ankara Bölge komutanlığı verildi. Kısa bir süre de Ankara valiliği yaptı. 1921'de bir ara Almanyaya gönderildi. Eylül 1920, Mart 1921 tarihlerinde 41. Tümen komutanlığı ve aynı zamanda Adana valiliği görevlerini yürüttü.

1921 yılında kendi isteğiyle emekli olan Conker, 1925-27 yılları arasında Kütahya milletvekilliği, 1932-35 yılları arasında da Gaziantep milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan vekilliği görevlerinde bulundu. *Zabit ve Komutan* adlı bir eseri vardır.

CORAL, Mehmet

Öykü ve roman yazarı. 11 Eylül 1946, İzmir doğumlu. Tam adı Mehmet Gündüz Coral. Aynî imzasını da kullandı. İzmir Maarif Koleji (1967), Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (1972) mezunu. Çokuluslu şirketler konusundaki yüksek lisans çalışmasını Amsterdam Üniversitesi ve Lahey Uluslararası Akademisinde tamamladı (1973). Yazıları *Radikal* gazetesinde yayımlandı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

ESERLERİ

ÖYKÜ: *Bizans'ta Kayıp Zaman* (1998), *Konstantiniyye'nin Yitik Günleri* (1999).

ROMAN: *Sonsuz Meltem* (2000), *Işıkla Yazılsın Sonsuza Adım* (2002).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri / Işıkla Yazılsın Sonsuza Adım (Cumhuriyet Kitap, 21.2.2002).

COŞAN, Mahmud Esad

Hocaefendi (D. 1938, Çanakkale - Ö. 4 Şubat 2001, Avustralya). Nakşibendi şeyhi Mehmed Zahid Kotku'nun damadıdır. İstanbul'da Vezneciler İlkokulunu (1950), Vezneciler Lisesini (1956) bitirdikten sonra, Arap Dili ve Edebiyatı, İran Dili ve Edebiyatı, Ortaçağ Tarihi ile Türk-İslâm Sanatı sertifikalarını alarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap-Fars Bölümünden mezun oldu (1960). Aynı yıl Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde açılan asistanlık sınavını kazanarak Klasik Dinî Türkçe Metinler Kürsüsü'ne asistan olarak girdi. Fakülte yayın komisyonunda iki yıl sekreterlikte bulunduktan sonra "*15. Yüzyıl Şairlerinden Hatiboğlu Muhammed ve Eserleri*" konulu doktora tezini vererek İlâhiyat doktoru unvanını aldı.

Mahmud Esat Coşan

1967-68 yılları arasında Ankara Yüksekliş Mühendislik ve Mimarlık Özel Yüksekokulunda Türkçe ve hümaniter bilgiler dersleri okuttu. 1973'te "*Hacı Bektaş-ı Veli, Makâlât*" başlıklı teziyle doçentlik unvanını aldı ve Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Türk-İslâm Edebiyatı Kürsüsüne öğretim üyesi olarak tayin edildi.

1977- 80 yıllarında Sakarya Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisinde Türk dili ve edebiyatı dersleri verdi. 1982 yılında profesörlüğe yükseldi. Sosyal ve kültürel faaliyetlere daha fazla zaman ayırabilmek düşüncesiyle, 1987 yılında emekliliğini isteyerek üniversiteden ayrıldı. Eylül 1983'den itibaren *İslâm, Kadın ve Aile, İlim ve Sanat, Gül Çocuk* dergilerini yayımlayan Esad Coşan, bu dergilerde Türkçe ve İngilizce başyazılar yazdı. 28 Şubat sürecinde kaldığı Avustralya' da vefat ettti. Cenazesi, İstanbul'a getirilerek Eyüp Mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ:

Matbaacı İbrahîm-i Müteferrika ve Risâle-i İslâmiyye, Gayemiz, Hacı Bektaş-ı Veli / Makâlât (1988), *Kuran ve Sünnet Yolunda* (1991), *Tasavvufa Giriş ve İslâmda Nefis Terbiyesi* (1991), *Başarının Prensipleri* (1992), *Türk Dili ve Kültürü* (1992), *Avustralya Sohbetleri* (4 cilt, 1992), *Güncel Meseleler 1-2* (1995), *Hz. Ali Efendimizden Vecizeler* (1995), *Yunus Emre ve Tasavvuf* (1995), *Sosyal Çalışmalarda Organizasyon ve Başarı* (1995), *Sosyal Hizmetlerde Hanımlar* (1996), *İslâm Çağrısı, Yeni Ufuklar, Çocuklarla Başbaşa, Yeni Dönemde Yeni Görevler, Haccın Faziletleri ve İncelikleri, Zaferin Yolu ve Şartları, İslâm, Sevgi ve Tasavvuf, İslâmî Hizmet ve Çalışmalarda Metod, Başarı Yolunda Sevginin Gücü, Ailenin Ahlak Kılavuzu, Ramazan ve Takva Eğitimi, Tebliğ ve İrşad Çalışmaları, İslâm, Tasavvuf ve Hayat, Haydi Hizmete, İslâm'da Eğitimin İncelikleri, Doğru İnanç ve Güzel Kulluk* (1998), *Mi'raç* (1998), *İmanın ve İslâmın Korunması* (1998), *Fuzuli - Matla'ul İtikad fi Marifeti'l Mabda'i ve'l Maad* (yay. haz. 2003).

COŞAR, İsmail

Halk ozanı (D. 1903, Darende / Malatya – Ö. 1974, İstanbul). Bir süre Adana'da ikâmet ettikten sonra öğrencilik döneminde üç yıl Mersin'de kaldı. 1922'de tekrar Adana'ya dönerek çalışmaya başladı, pek çok işte çalıştı. Daha sonraları İstanbul'a yerleşerek bir fabrikada bekçilik yaptı. Şiirlerinde dinî ve sosyal konuları işledi. Konu ve şekil yapısı bakımından, büyük ölçüde destan özelliği taşıyan bu şiirlerini *Büyük Müjde* (1972) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Veli Recai Velibeyoğlu / Örneklerle Basılı Bütün Şiir Kitapları Antolojisi (c. 2,1975), TDE Ansiklopedisi (c. 2, 1976), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

COŞAR, Mehmet

Roman yazarı. 1938, Demirci köyü / Simav / Kütahya doğumlu. Gazetecilik, öğretmenlik ve Milli Eğitim Bakanlığında uzmanlık yaptı. Avustralya'da Türk çocuklarının eğitimiyle ilgilendi.

BAŞLICA ESERLERİ:

ROMAN: *Olgun Başaklar, Uygarlık Yolunda, Kırım Kurbanları* (Mehmet Pişkin'le, 1969), *Vatan İçin.*

MENSUR ŞİİR: *Mavi Hisler* (1967).

DİĞER: *Hayat ve Mücadele, Hayat Mektebi* (1979).

HAKKINDA: Veli Recai Velibeyoğlu / Örneklerle Basılı Bütün Şiir Kitapları Antolojisi (c.2, 1975), TDE Ansiklopedisi (c.2, 1976), Bilâl Şimşir / Avustralya Türk Edebiyatı Antolojisi (c.2, 1996), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

COŞAR, Ömer Sami

Gazeteci-yazar (D. 1919, İstanbul - Ö. 24 Mart 1984, Boğsak / Taşucu / Mersin). Galatasaray Lisesi mezunu. Gazeteciliğe 1941'de Anadolu Ajansında başladı. 1963-64 yıllarında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Gaze-

Ömer Sami Coşar

tecilik Başarı Ödülleri yarışmasında mansiyon aldı, 1965 yılında seri röportaj dalında birinci oldu. *Son Posta, Cumhuriyet, Milliyet, Yeni İstanbul* gazetelerinde çalıştı. Yakın tarihi konu alan incelemeleriyle tanındı.

"Ömer Sami Coşar'ın Troçki İstanbul'da adlı kitabını okurken aklıma şöyle bir soru geldi: Acaba hakkında bu kadar çok yazılmış bir kişinin yaşamında kısa bir süre sayılabilecek "İstanbul günleri"ni inceleyen başka bir kitap var mı? Bildiğim kadarıyla yok. En azından bu çalışmanın yayım tarihine kadar olsaydı yazarın gözünden kaçması mümkün değildi, çünkü Coşar geniş bir kaynak taraması yapmış ve bunların içerisinde Troçki'nin o dönemiyle ilgili, üstelik o yıllarda yayımlanmış bazı makaleler de yer alıyor." (Ahmet Eken)

BAŞLICA ESERLERİ:

Milli Mücadelede Anadolu Basını (1964), *İstiklâl Savaşı Gazetesi, Atatürk Ansiklopedisi, Topal Osman, İhtilalin İçyüzü* (Abdi İpekçi ile, 1965), *Troçki İstanbul'da.*

HAKKINDA: Ahmet Eken / Bir Sürgünün Hikâyesi (Virgül, sayı: 52, Haziran 2002).

COŞARÎ

Halk ozanı (D. 1923, Sızır kasabası / Gemerek / Sivas - Ö. 6 Mart 1992). Asıl adı Hasan Güldiken'dir. İlkokulu doğduğu kasabada bitirdi. Askerliğinin ardından Sızır'da bakkallık, muhtarlık, fırıncılık ve sinema işletmeciliği yaptı. Bir ara Avusturya'ya gitmesine rağmen iş bulamaması nedeniyle kısa sürede geri döndü. 1978 yılında muhtarlıktan emekli oldu. Kasabasının kalkınması ve güzelleşmesi için gösterdiği çabalarıyla da tanınmıştır.

İlk şiirlerini *Hayat, Ülke, Savaş, Türke Doğru* gibi dergilerde yer aldı. Çok sayıda şiiri ilerleyen yıllarda *Güvenlik, Türkiye Gazetesi, Gemerek Postası, Hakikat, Bizim Kangal* ve *Karınca* gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. Birçok festivale katılarak teşekkür ve takdir belgeleri aldı. Şair Behçet Kemal Çağlar'la tanışıp görüşmelerde bulunması şiiri üzerinde etkili oldu. Kayseri Âşıklar Derneği üyesiydi. Tüm şiirleri, ölümünden sonra Doğan Kaya tarafından derlenip yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Yaylalar ile Zamanımızın Karacaoğlanı ve İçli Halk Şairi Hasan Güldiken -Hayatı-Aşkı ve Şiirleri (1958), *Sızırlı Âşık Hasan [Coşarî]* (tüm şiirleri, yay.haz. Doğan Kaya, 1997).

HAKKINDA: Doğan Kaya / Sızırlı Âşık Hasan [Coşarî] (1997), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

COŞGUN, Fevzi

Araştırmacı-yazar. 1940, Tavşanlı / Kütahya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Tavşanlı'da, Sanat Enstitüsünü Kütahya'da bitirdi. Tunçbilek Termik Santralinde işçi olarak üç yıl çalıştı. Domaniç merkezi ve Tepecik köyünde öğretmenlik, Tavşanlı'da Halk Eğitim Merkezi müdürlüğü yaparak emekli oldu.

25 Mart 1984'te Tavşanlı Belediye başkanlığına seçildi. *Fatih Geliyor, Acı Gerçekler, Hapishane Çeşmesi, Ya Şehit Ya Gazi, Vatan İçin, Maskeliler* adlı oyunları amatör topluluklar tarafından sahnelendi.

ESERLERİ:

Tavşanlı'da Zaman (1999), *Kütahya Anıt Ağaçları* (2001)

COŞGUN, Nurettin

Bkz. KUL COŞGUN

COŞKUN, A. Osman

Edebiyat araştırmacısı. 1947, Duruca köyü / Amasya doğumlu. İlk, orta ve liseyi Amasya'da bitirdi. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1972) mezunu. Çalışma hayatına Merzifon Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak başladı. 1976'dan itibaren görevini Samsun Kız Eğitim Enstitüsünde sürdürdü. Daha sonra Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisans ve doktora çalışmalarını tamamladı. 1991 yılında yardımcı doçent olarak öğretim üyeliğine atandı. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Makalelerini 1990 yılından itibaren *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi* ile *Akademik Açı Dergisi*'nde yayımladı. *Simkeşzâde Feyzî'nin Mesnevîleri* (1997) adlı bir basılı eseri vardır.

HAKKINDA: Ali Kayıkçı, Mahalleden Bölgeye Samsun (c.2, 2001).

COŞKUN, Ahmet (İlahiyatçı)

İlâhiyatçı. 1942, Oltu / Erzurum doğumlu. Kayseri İmam Hatip Okulu (1965), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1969) mezunu. Bir süre ortaöğretimde çalıştıktan sonra 1975'te Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsüne öğretim elemanı olarak atandı. 1986'da *"Kur'an'da Rızık"* adlı tezi ile doktor, 1989'da doçent, 1994'te profesör unvanlarını aldı. Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı başkanı olarak çalışmalarını sürdürdü. Makalelerini 1986 yılından itibaren *Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımladı. Alanıyla ilgili sempozyumlara katılarak tebliğler sundu. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne iki madde yazdı.

ESERLERİ:

Sohbetler-Hatıralar (1996), *İlim ve İslâm'ın Işığında AIDS, Evlilik ve Aile* (1998), *Eskimeyen Hikâyeler* (2001).

COŞKUN, Ahmet (Şair)

Şair. 1969, Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. 1993 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesinden mezun oldu. Ortaokul yıllarında şiire ilgi duydu. Üniversite öğrenimi sırasında birçok gazete ve dergide şiirleri yayımlandı. Şiirleri ile çok sayıda yarışmaya katıldı ve dereceler aldı. 1995 yılında *Dadaşa Çağrı* gazetesini çıkarmaya başladı ve genel yayın yönetmenliğini üstlendi. *Mavi Gül* (2002) adlı bir şiir kitabı vardır.

Ahmet Coşkun

COŞKUN, Alev

Araştırmacı-yazar. 1936, Ödemiş / İzmir doğumlu. İzmir Atatürk Lisesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını Newyork Üniversitesinde kamu yönetimi ve ekonomik kalkınma alanında tamamladı. ABD College of New Rochelle, Hacettepe ve Boğaziçi üniversitelerinde öğretim üyeliği yaptı. 1961'de Kurucu Meclis üyesi, 1973'te İzmir milletvekili seçildi, Turizm bakanı oldu. Yeni Gün Haber Ajansının Yönetim Kurulunda yer aldı, başkan yardımcılığı ve başkanlık görevlerinde bulundu. *Cumhuriyet* gazetesinde yönetim kurulu başkanlığı ve yazarlık yaptı

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Yönetim ve Özyönetim* (1974), *Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokratik Sol* (1978), *Demokrasinin ve Basın Özgürlüğünün Temel İlkeleri* (1988), *Kuvayı Milliye'nin Kuruluşu* (1996), *Eğitimde Çığır Açan Devrimci: Hasan Âli Yücel* (1999).

DENEME: *Sepetteki Laleler* (1997).

HAKKINDA: Kadri Gülhan / Eğitimde Çığır Açan Devrimci (Cumhuriyet Kitap, 27.5.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

COŞKUN, Ali

Siyaset ve devlet adamı. Şubat 1937, Başpınar nahiyesi / Kemaliye [Eğin] / Erzincan doğumlu. 1947 yılında ailece Ankara'ya göç ettiler. Mimar Kemal İlkokulu, I. Erkek Sanat Enstitüsü, -Sümerbank'tan burslu olarak- Yıldız Teknik Üniversitesi Elektrik Mühendisliği Bölümü (1960) mezunu. Üniversite yıllarında Türk Musikisi ve tiyatro çalışmalarına katıldı. Öğrenci derneği başkanlığı yaptı. İşletme iktisadı ihtisası yaptıktan sonra bir süre Sümerbank'ta çalıştı. Sümerbank'tan Kale grubuna transfer olup otuz beş yıl birçok halka açık şirkette, Fatih Üniversitesi ve Coşkun Koleji kuruluşlarında görev aldı. Çeşitli vakıf, dernek ve kuruluşlardaki görevleri yanı sıra DPT , TSE'de İstanbul Sanayi Odası Meclis ve Başkanlık Divanlarında bulundu. Ayrıca Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) başkanı olarak görev yaptı.

Siyasetle 1957 yılında DP Gençlik Kollarında tanıştı. Uzun yıllar aktif siyascte girmedi, ancak bir vasiyet üzerine siyasete atılarak 20, 21 ve 22. dönem İstanbul milletvekili seçildi. TBMM Millî Savunma Komisyonu başkanlığı; Plan ve Bütçe Komisyonu ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabiî Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Üyelikleri, AK Parti genel başkan yardımcılığı görevlerinde bulundu. 19 Kasım 2002'de kurulan 58. hükümette Sanayi ve Ticaret Bakanı oldu. 59. Hükümet döneminde de aynı görevini sürdürdü. Yaptığı görevlerden dolayı çeşitli kuruluşlardan ödüller aldı.

Ali Coşkun

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanlığı döneminde otuzu aşkın bilimsel ve teknik konular üzerine araştırma ve inceleme çalışmalarını yönetti. Birçok şiiri, Türk sanat ve tasavvuf müziği ile türkü formunda bestelendi. Çeşitli gazete ve dergilerde makaleleri yayımlandı.

ESERLERİ:

İKTİSAT: *Türkiye'nin Enerji Sorunları ve Çözüm Yolları, Ekonomik Kavram ve Göstergeler.*

ŞİİR: *Yalın Ayak.*

HAKKINDA: Mehmet Atilla Maraş / 22. Dönem Şair Milletvekilleri – 22. Dönem (2005).

COŞKUN, Ali (Artvinli)

Halk ozanı (D. 1887, Zor köyü / Yusufeli / Artvin – Ö. 1951). Yusufelili Huzurî diye bilinir, Huzuri mahlasıdır. Soyadı kanununun çıkmasıyla Coşkun soyadını aldı. Babası da hece ve aruz vezniyle şiir yazıp söyleyen bir âşıktı. Yedi yaşında başladığı medresede, on iki yıl eğitim gördü. İlk saz derslerini Âşık İzni'den aldı. Birinci Dünya Savaşı yıllarında askerde başçavuşluk, iaşe subaylığı gibi görevlerde bulundu. Şavşat İl Nüfus Müdürü, Yusufeli ilçesi tapu memuru olarak ve serbest çalıştı. İlköğrenimini babası ve köy muhitinde aldı. Edebî kişiliğini Âşık Ömer, Bayburtlu Zihnî, Erzurumlu Emrah, Bolulu Dertli, Kayserili Seyrani gibi âşıkların etkisinde oluşturdu. Hece ve aruz vezniyle destan, koşma, semai ve muammalar yazıp söyledi. On birli hece ile söylediği şiirlerinin bir kısmı kayboldu. Aruzla yazdığı şiirlerini mürcttep divanına aldı. Vatan, ahlâk, sosyal ve mizahî konuları işlediği destanlar yazdı. Koşmalarında sevgilinin güzelliği, insanların iki yüzlülükleri, dinî ve tasavvufi konular, gurbet, tabiat sevgisi gibi konuları işledi. Kafiyenin her çeşidini kullandı.

ESERLERİ (Şiir):

Lütfi Beğ Hikâyesi (türkülü hikâye), *Mevlid-i Nebevi* (mesnevî biçimde), *Divan* (klasik tarzdaki şiirler).

HAKKINDA: Pertev Naili Boratav - Halil Vedar Fıratlı / İzahlı Halk Şiiri Antolojisi (1943), Hikmet Dizdaroğlu / Yusufclili Ali Huzurî Coşkun Hayatı Şahsiyeti Şiirleri (1949) - Bir Monografi Tahribi (Türk Folklor Araştırmaları, sayı: 24, Temmuz 1951), Mustafa Çaldağ / Aşık Huzuri'yi Kaybettik (Türk Folklor Araştırmaları, sayı: 28, Kasım 1951), Müjgân Cunbur / Başakların Sesi-Türk Halk Şairleri Eserleri ve Hayatları (1968), M. Adil Özder - Abdullah Aydın / Yazı ve Resimlerde Çevre İncelemesi: Artvin İli (1969), TDE Ansiklopedisi (c. 2, 1976), Naim Alkan / Türk Halk Edebiyatı (1973), Mehmet Gökalp / Artvin Saz Şairleri-40 Şair-170 Şiir (1981), Sunullah Arısoy / Türk Halk Şiiri Antolojisi (1985), Asım Bezirci / Türk Halk Şiiri (c. 2, 1993), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

COŞKUN, Arif

Şair (D. 1 Mart 1928, Hatay - Ö. 21 Mayıs 1995). Antakya'da ortaokul son sınıfta iken öğrenimini yarıda bırakarak çalışma hayatına atıldı. Uzun süre memleketinde memur olarak çalıştıktan sonra emekli oldu. Son yıllarını amatör fotoğrafçılık yaparak geçirdi.

Şiirleri ve inceleme yazıları başta *Yeditepe, Varlık* ve *Güneyde Kültür* dergileri olmak üzere, çok sayıda gazete, dergi, antoloji ve yıllıkta yayımlandı. Hakkında yurtiçinde ve yurtdışında pek çok tanıtma, eleştiri ve değerlendirme yazıları yazıldı. Dört şiir kitabı ile Lütfi Özkök, Faik Baysal, Talat Sait Halman, Mustafa Dertli, Sebahattin Yalkın ve Sülcyman Okay'ı konu alan üç kitaplık incelemesi yayımlanmadı.

ESERLERİ:

Günah Dağları (1962), *Uzun Güllü* (1964), *Ateş Hattı* (1966), *Taş Kilim* (1969), *Çıkınımda Anadolu* (1972), *Barışın Kuyumcuları* (1978), *Tufandan Öncekiler, Tufandan Sonrakiler* (1984).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

COŞKUN, Aşık Talibi

Bkz. ÂŞIK TALİBİ (Coşkun)

Ayfer Coşkun

COŞKUN, Ayfer

Öykü yazarı. 5 Eylül 1941, Elazığ doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Bir süre İstanbul Belediyesi Hukuk İşleri Müdürlüğünde avukat olarak görev yaptı. Siyasi nedenlerle 1984 yılında Fransa'ya giderek dokuz yıl yurtdışında kaldı. Paris'ten gönderdiği öykü, deneme ve sanat yazıları 1987 yılından itibaren *Adam Sanat, Varlık* ve *Milliyet Sanat* dergilerinde yayımlandı. 1992-93 yılları arasında Paris'te *Türkçe-Fransızca Gazete* adlı bir dergi

çıkardı. 1995'te yurda kesin dönüş yapan Coşkun, *Radikal* gazetesinde sanat yazıları yazmaya başladı. Bu arada öykü çalışmalarını da sürdürdü. Ayrıca *Cumhuriyet Dergi*'de yazılar yazdı ve söyleşiler yaptı.

Ayfer Coşkun'un ilk öykü kitabı *Gözlerini Değiştirsinler Çocukların* 1989 yılında yayımlandı. Bu kitaptaki öykülerinde, 12 Eylül (1980) askeri darbesinin cezaevi kapılarına yığdığı çocukların ve kadınların gerçek yaşamlarından kesitler sundu. Bu öykülerinde, öykü kişilerinin hiçbirinin adı yoktur. Onlar salt anne, baba, eş, büyükanne, büyükbaba, oğul, kız ve torundu. Bir başka söyleyişle, dönemin acılarını yaşayan, yaşamış olan herkesti. Yazar bilinçli olarak, okurunu öykülerine katıyor, öykü kişileriyle özdeşleştiriyordu.

"Ayfer Coşkun'un bu ikinci kitabındaki öykülerde de, bazısının adı "masal" olsa da, yine gerçek yaşamlar var. Kore Savaşı'na giden bir başkasının nişanlısına yazılan mektuplar... Yatalak bir anneannenin ölene dek sakladığı sır... Tuhaf bir üçleme... Cinler ve cehennem korkularıyla kartarılmış çocukluk günleri... Bir Anadolu kentinin, yıllar öncesine ait rengi, kokusu, sesi... ölen ovası, o kentin ve ovanın yerini alan baraj gölü... Yalın, hatta yer yer çocuksu bir anlatımla, kâh masalın sularında, kâh acı bir işkence hesaplaşmasında bulacaksınız kendinizi." (İpek Çalışlar)

ESERLERİ (Öykü):

Gözlerini Değiştirsinler Çocukların (1989), *Duran Zaman* (1999)

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 9.9.1999), Bedrettin Aykın / Ayfer Coşkun'un Öyküleri (Cumhuriyet Kitap, 31.8.2000), TBE Edebiyatçılar Ansiklopedisi 1 (2.bas. 2003).

COŞKUN, Bekir

Gazeteci-yazar. Urfa doğumlu. Memur bir babanın çocuğu olarak dünyaya geldi ve çocukluğunu Türkiye'nin çeşitli kentlerinde geçirdi. Gençlik yıllarında, üniversite okurken Ankara gazinolarında kanun, ud, bağlama, keman çaldı. Zeki Müren'e bile birkaç kez kanunu ile eşlik etti. Sonra gazeteci oldu. Ankara'da Yüksek Gazetecilik Okulu'ndan mezun olduktan sonra 1974'te foto muhabiri olarak gazeteciliğe başladı. Daha sonra polis muhabirliği, parlamento muhabirliği yaptı. 1978'de *Günaydın* gazetesine geçti. Burada "Dokuzuncu Köy" adlı köşesinde yazdı. 1987'de *Sabah* gazetesinde "Onuncu Köy" başlıklı köşesinde yazmaya başladı. Köşe yazarlığını sonraki yıllarda *Hürriyet* gazetesinde aynı isimle sürdürdü. Ayrıca, hafta sonları köpeği Pako'nun adıyla kaleme aldığı yazılar yayımlandı. TRT'de yayımlanan "Pako'ya Mektuplar" adlı dizi, başta BBC olmak üzere altı AB ülkesinin televizyonları tarafından satın alındı.

ESERLERİ:

Dövlet (1990), *Avukatımı İstiyorum* (1998), *Pako'ya Mektuplar* (2000), *Ben Pako* (2005).

Bekir Coşkun

COŞKUN, Bilal

Şair. 8 Kasım 1950, Artmak / Pınarbaşı / Kayseri doğumlu. İstanbul Halkalı Ziraat Lisesi (1970), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1977) mezunu. Gazi Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünde yüksek lisans yaptı (1981). Tarım Bakanlığında memurluk (1970-78), Ankara Polis Koleji edebiyat öğretmenliği (1978-85), Ankara Polis Akademisi öğretim görevliliği (1985 -89), Başbakanlık müşavirliği (1989-93), Milletvekili danışmanlığı (1993-96), Ankara Polis Akademisinde öğretmenlik, Tarım Bakanlığında şube müdürlüğü (1996-97), TBMM'de Milletvekili danışmanlığı (1998-2005), Kültür ve Turizm Bakanlığında Yayınlar Dairesi Başkanlığı görevlerinde bulundu.

Bilal Coşkun

İntizar adlı ilk şiiri 1969'da *Yeni Sabah* gazetesinde (Kayseri) çıkmıştı. Şiirlerini ayrıca *Seher Vakti* (1969-70), *Sur* (1976-95), *Türkiye* (1985-88) dergi ve gazetelerinde yayımladı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Mizan* (1980), *Yavru Kuş* (çocuk şiirleri, 1991), *Gül Rengi Ufuklar* (2002).

ANTOLOJİ: *Günümüz Yazarların-*

BİLAL COŞKUN

RUBAİ

Aşkı oku dediler, elif-bâ'ya düştük biz,
Çölde idik nihayet bir vahaya düştük biz,
Bir çok sahte gülüşte -güyâ- aşkı vehmettik
Bin sevdânın peşinden bir sevdaya düştük biz.

(*Mizan*, 1980)

BİLAL COŞKUN

CÂNÂ

Hoşgör feryâdı cânâ, sevdâna düştü gönül !
Sırrı ifşa olundu, meydana düştü gönül.
Dolaştı bunca zaman âvâre dağ-bayırı
En sonunda çâresiz,bu hana düştü gönül.
Aradı her çehrede saadet umudunu
Buldum dedi, mecalsiz kapına düştü gönül...
Zaferin meydanında ganimet dağıtıldı
Şanına lâyık değil ya sana düştü gönül.
İnletiyor dünyayı işte âvâzım coşkun;
Hoşgör feryâdı cânâ sevdâna düştü gönül !..

(*Mizan*, 1980)

dan Seçme Hikâyeler (Sırr Er ve Rıfkı Kaymaz ile birlikte, 1987).

COŞKUN, Fevzi

Halk ozanı, devlet adamı. 1940, Tavşanlı / Kütahya doğumlu. Kütahya Erkek Sanat Enstitüsü mezunu. Tunçbilek Termik Bölge Santralında türbin tablocusu olarak çalıştı. Tavşanlı'da yerli halkın lakap kütüğünü çıkarmak için çalışmalar yaptı. TEMA Vakfı Tavşanlı gönüllü temsilcisi oldu. 1984'te Tavşanlı Belediye başkanı seçildi.

ESERLERİ (Şiir):

Cuma İçin Nasihatim (1960), *Kazaya Uğrayan Elif Gelin'in Destanı* (1960), *Ramazan İlâhileri* (1960), *Taşkale'de Bir Kaçağı Yakalayıp Götürürken Cip Kazasında Ölen Mehmet Cantürk'ün Destanı* (1962), *Manavgat'ın Çukurca Köyünde Âşıklarıyla Birlikte Kocasını Boğan Canavar Fadime'nin Destanı* (1962), *Ankara'da Feci Uçak Kazasında Ölenlerin Destanı* (1963), *Kıbrıs'ta Olan Kanlı Olayların Destanı* (1964), *Kırkpınar Şampiyon Güreşinde Vurulan Ayhan İnce'nin Destanı* (1969), *Bekâr Kızların Destanı* (1973).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

COŞKUN, Hacı Bektaş.

Bkz. AŞIK TALİBİ (Coşkun)

COŞKUN, İbrahim

Kelamcı. 20 Ocak 1957, Karaman doğumlu. Sudurağı Köyü İlkokulu (1969), Karaman İmam Hatip Lisesi orta Kısım (1974), Konya İmam Hatip Lisesi (1978), Konya Yüksek İslâm Enstitüsü (1982) mezunu. Bakırköy (1983-92), Sarayönü Konya (1992-95) ve Meram'da (1995-98) din dersi öğretmenliği hizmetlerinde bulundu. Yüksek lisansını (1988) Marmara Üniversitesi SBE Kelam Anabilim Dalında, doktorasını (1997) Selçuk Üniversitesi SBE'de tamamladı. Dicle Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü Kelam Anabilim Dalında yardımcı doçent (1998-2002) ve doçent (2002-) olarak görev

İbrahim Coşkun

yaptı. Aynı bölümde bölüm başkanlığı ve yine aynı fakültede dekan yardımcılığı (2000-2004) görevlerinde bulundu. Makaleleri *Dicle Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi, Akademik Araştırma* ve *Marife* adlı dergilerde yayımlandı. Çeşitli ulusal sempozyumlarda bildiri sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâm Düşüncesinde İnkâr Problemi* (2000), *Bilim ile Ateizm, Fahreddin Râzî'nin Bilgi Sisteminde Nazarî İstidlâli Bilgi-Üretken Aklilik* (2002).

ÇEVİRİ: *Allah'ın Yüceliği* (Fahreddin er-Razi'den, 2002).

İrfan Coşkun

COŞKUN, İrfan

Şair. 1 Ocak 1963, Gürdere köyü / İkizdere / Rize doğumlu. Rize Endüstri Meslek Lisesi (1981), Gazi Üniversitesi Meslek Eğitimi Fakültesi (1987) mezunu. 1987'den itibaren Trabzon ve Ankara'da öğretmenlik; TBMM'de danışmanlık (1999-) yaptı.

İlk şiiri (*İkizderem*), 1985'te *İkizdere Halk Eğitim Bülteni*'nde çıkmıştı. Diğer ürünleri *İkizdere'nin Sesi, Horon, Uzun Sokak, Mavera, Bakış Güneysu, Kıraği, Rize, Çınar, Güneşyaz, Gündüz* gazete ve dergilerinde yayımlandı. Meslek branşında ödülleri vardır. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Yayla Dumanı (1987), *Secdegül* (2000), *Acılar Çiçek Açar* (2002).

Ayrıca mesleki eserleri vardır.

HAKKINDA: Şükrü Güldallı / İrfan Coşkun'un Şiir Kitabı "Secdegül" ya da Metafizik Ürperti (Çınar dergisi, Mart 2000).

COŞKUN, İsmail

Sosyoloji araştırmacısı. 1959, Kozan / Adana doğumlu. 1981'de üniversiteden mezun oldu. Yüksek lisans tezi: *"Niyazi Berkes'te Doğu-Batı Meselesi"* (1987). Doktora tezi: *"Modern Devlet'in Doğuşu"* (1991). İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde 1991'de yardımcı doçent, 1998'de doçent oldu. Makaleleri, *Sosyoloji, Simurg, Hece, İÜ Edebiyat Fakültesi Sosyoloji* dergilerinde, *Sosyoloji Yıllığı, 500. Yılında Amerika* kitaplarında yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Modern Devlet'in Doğuşu* (1994, gen. 2. bas., 1997).

YAYINA HAZIRLAMA: *75. Yılında Türkiye'de Sosyoloji.*

COŞKUN, Nusret Safa

Gazeteci-yazar, siyaset adamı (D. 1915, İstanbul – Ö. 1971, İstanbul). İstiklâl Lisesinde okudu. Hukuk Fakültesi üçüncü sınıftan ayrıldı. Yazıları, *Mektepli Mecmuası, Vakit, Haber, Açıksöz, Akın, Son Telgraf, Son Posta, Yeni İstanbul* gibi gazetelerde yayımlandı (1930-50). Sahipliğini ve başyazarlığını yaptığı *Zaman* (1950) ve *24 Saat* gazetelerini çıkardı. 1957'de bir yıl hapse mahkum oldu. On birinci dönem Erzincan milletvekili seçildi (1957-60). *Kadınlara İnanmam* ve *Bütün Kadınlar Güzel Güzel Esmerim* adlı tefrika romanları vardır. Operet de yazdı. *Milli Bir Edebiyat Yaratabilir miyiz?* (1938) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Ahmet Borcaklı-Gülten Koçer / CDTT Bibliyografyası (1973), TDE Ansiklopedisi (c. 2, 1976), TBMM Albümü 1920-1994 (1994), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

COŞKUN, Özgür

Şair. 1945, Ermenek / Konya doğumlu. Konya Astsubay Hazırlık Okulunda başlayıp Halıcıoğlu Askeri Levazım ve Maliye Lisesinde sürdürdüğü ortaöğrenimini Eyüp Lisesinde tamamladı (1966). Şiirleri *Çağrı, Sanat Dünyası, Çağ, Oluşum, Dönemeç* gibi dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Yaşamayı Kavga Belledik (1977), *Kar Yağarsa Üşürüm* (1979).

HAKKINDA: Şevket Yücel / Türkiye Yazıları (Ocak 1978), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

COŞKUN, Selçuk

İlâhiyatçı. 1966, Gümüşhane doğumlu. Gümüşhane Mescitli Köyü İlkokulu (1978), Bayburt İmam-Hatip Lisesi (1984), Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. Yüksek lisans (1991) ve doktora (1996) çalışmalarını Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Yüksek lisans tezi: *"Hz. Peygamberin Sünnetinde Yetişkinlerin Eğitimi"*. Doktora tezi: *"Bir Muallim Olarak Hz. Peygamberin İnsan Anlayışı."* 1989 yılında Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. Aynı fakültede 1996'dan itibaren öğretim üyesi olarak görevini sürdürdü.

Makaleleri 1998 yılından itibaren *EKEV Akademi Dergisi, Atatürk Üni-*

Selçuk Coşkun

versitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Dini Araştırmalar, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü Dergisi dergilerinde yayımlandı. Sempozyum bildirileri ortak kitaplarda yer aldı. *Bir Eğitimci Olarak Hz. Peygamber'in İnsan Anlayışı* (2000) adlı bir eseri vardır.

COŞKUN, Süleyman

Gazeteci-yazar. 1945, Yozgat doğumlu. Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksekokulunu bitirdi. Ankara'nın yerel gazetelerinden *Medeniyet*'te gazeteciliğe başladı. *Emek Savaş Yolu* ve *Yankı* dergilerinde ve ajanslarında; *Politika, Halkçı* gazetelerinde muhabir, istihbarat şefliği, Ankara temsilcisi olarak görev yaptı. Uzun yıllar yürüttüğü parlamento muhabirliği sırasında edindiği ve topladığı bilgi ve belgeleri *Türkiye'de Politika* kitabında bir araya getirdi.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

SHP - *Bir Oluşumun Perde Arkası ve Tutukluyuşuk, Türkiye'de Politika 1920-95* (1995).

HAKKINDA: Süleyman Coşkun / Türkiye'de Politika 1920-95 (1995).

COŞKUN, Volkan

Dilbilimci. 11 Ağustos 1957, Ankara doğumlu. Gazi Eğitim Enstitüsü (1980), Marmara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1985) mezunu. 1991'de yüksek lisansını bitirerek Trakya Üniversitesinde Türk dili uzmanı, aynı yerde 1996'da Türk dili doktoru oldu. 1986'da Kastamonu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesinde öğretmenliğe başladı. 1986-96 arasında Trakya Üniversitesinde öğretim elemanlığı yaptı. 1996'da Muğla Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde yardımcı doçent oldu. 1997'de Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğünden teşekkür belgesi aldı. Çok sayıda yayımlanmış makalesi vardır.

ESERLERİ:

Özbek Türkçesinde Filleri Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller, Özbek Türkçesinde Ses Hâdiseleri, Özbek Türkçesinde Ünlülerin Sınıflandırılması ve Ünlü Değişmeleri, Özbek Türkçesinde Ses Uyumu.

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

COŞKUN, Zebercet

Romancı. 11 Aralık 1933, Gemlik / Bursa doğumlu. Arnavutköy Amerikan Kız Kolejinin orta bölüm mezunu. Edebiyat çalışmalarının yanı sıra resimle ilgilenerek kişisel ve karma resim sergilerine katıldı. Çocuk Edebiyatı Derneği üyesidir. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürüyor.

Öykü ve yazıları 1966'dan *Bitlis* gazetesinde başlayarak *Eflatun* dergisi ve Gemlik *Körfez* gazetesinde yayımlandı. Ermeni olaylarını konu aldığı *Haçin* adlı romanı ile 1975 Milliyet Roman Yarışması Ödülünde dördüncü oldu.

ESERLERİ:

ROMAN: *Haçin* (1975).

MASAL: *Altın Kale'nin Esrarı* (1988), *Kara Dev ile Kotan* (Ermenicesi ile, 1989), *Sihirli İnci* (1997).

ARAŞTIRMA-ANI: *Kimler Geldi Kimler Geçti - Tarih İçinde Gemlik* (1989).

HAKKINDA: Alper Aksoy / Haçin'i Yazmak Hüneri (Düşlem, Kasım 1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

COŞKUN, Zeki

Yazar. 22 Ocak 1960, Sivas doğumlu. İlkokulu Sivas'ta, ortaokul ve liseyi İstanbul'da okudu. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi mezunu. Doktorasını uluslararası ilişkiler alanında, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Reklam sektöründe on yıl çalıştıktan sonra 1996 yılında *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarlığına başladı. *Radikal* gazetesinde yazıyor.

1978'den itibaren şiir, deneme, eleştiri ve inceleme yazıları *Felsefe Dergisi, Gösteri,* yayın kurulunda yer aldığı *İmge / Ayrım* (1984) gibi çeşitli dergilerde yayımlandı. Denemeleriyle 1993 PEN Yazarlar Derneği Sabahattin Eyuboğlu Deneme Ödülünü aldı.

Zeki Coşkun

"Öteki Sivas, bir şehre sonuçtan bakmanın bütün verilerini de içerecek biçimde, akıcı bir anlatımla bugünümüze bir ağıt duygusu taşıyor." (Mahmut Temizyürek, *Öteki Sivas* hakkında)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Aleviler, Sünniler... ve Öteki Sivas* (1995), *Kılıç Artığı: Gizlenen Bir Şairin Portresi* (2000).

DENEME: *Aylar ve Haller* (2001), *Ay Olsun Aynam* (2004).

HAKKINDA: Mahmut Temizyürek (Virgül, sayı: 6, Mart 1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

COŞKUN DEMİRTAŞ, Birgül

Siyasetbilimcisi. 1974, Sakarya doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü (1995) mezunu. 1995-97 yılları arasında *Yeni Yüzyıl* gazetesi dış haberler servisinde çalıştı. 1999-00 tarihleri arasında Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezinde (1999 2000) ve Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Balkan Masasında (2000-02) uzman olarak görev yaptı. Bu süre içinde *Stratejik Analiz* dergisinin önce editör yardımcılığını, daha sonra editörlüğünü üstlendi. Yüksek lisans derecesini 1999 yılında Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde tamamladı. Doktora eğitimini Berlin Hür Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümünde 2005 yılında bitirdi. Başkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde görev yaparken ve aynı zamanda *Uluslararası İlişkiler* Dergisi'nin yardımcı editörlüğünü yürüttü. Ulusal ve uluslararası dergilerde Balkanlar, Türk-Yunan ilişkileri, Alman dış politikası ve ABD dış politikası konularında yayımlanmış makaleleri bulunmaktadır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Bulgaristan'la Yeni Dönem Soğuk Savaş Sonrası Ankara-Sofya İlişkileri* (2001), *Vlachs: A Forgotten Minority in the Balkans* (Frank Cass ile, 2001).

DERLEME: *Balkan Diplomasisi* (Ömer E. Lütem ile, 2001), *Türkiye-Yunanistan Eski Sorunlar Yeni Yaklaşımlar* (2002).

COŞKUNDERE, Cavid

Gazeteci-yazar. 1923, İzmir doğumlu. Liseyi bitirdikten sonra, gazetecilik mesleğini benimseyerek, 1946-50 yılları arasında *Tasvir* ve *Vatan* gazetelerinde görev yaptı. *Demokrasinin Müdafii* adlı bir gazete ve basımevi kurdu. Karadeniz Bölgesi Gazete Sahipleri Sendikasının başkanlığını yaptı.

ESERLERİ:

Bir Öksüz Kızın İtirafları, Zavallı Delikanlı, Ayşe Onbaşı (1945), *Bir Cinayet Gecesi.*

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 2, 1976), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

COŞKUNER, İsmail Sulhi
Bkz. BAŞAT, İsmail Mert

COŞKUNER, Kemal Fedai
Şair ve yazar (D. 1927, Mahmutlu köyü / Akseki / Antalya - Ö. 1990, İzmir). Antalya Aksu Öğretmen Okulunu bitirerek (1945) bir süre ilkokul öğretmenliği yaptı. Daha sonra İzmir Halk Eğitim Merkezinde ve Komünizmle Mücadele Derneklerinde çalıştı.

Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde "Komünizmle Mücadele ve Tel'in Mitingleri" düzenledi. Şiir ve yazıları 1944'ten itibaren *Serdengeçti, Toprak, Türk Edebiyatı* ve çıkardığı *Fedai* dergilerinde yayımlandı. *Vatanda Gurbet* (1970) adlı bir şiir kitabı vardır.

COŞKUNEREN, Hüseyin Hâkî
Şair (D. 1890, Tavas / Kayseri – Ö. ?). Tavas Rüştiyesini bitirdi. İstanbul'da Fatih'teki Çukur Medresede Müftü Hacı Hüseyin Efendi ve Tireli Hayrullah Baba'nın öğrencisi oldu. Mesnevi okuyarak öğrenimini sürdürdü. Bektaşilik yolunda halife oldu.

ESERLERİ:
ŞİİR: *Divançe* (1953).
DİĞER: *Evrad-ı Bektaşi, Nasıl Hacı Oldum, Keşkül-i Fukara, Bektaşilik Tarihi, Bektaşi Hikâyeleri.*

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 2, 1976), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

COŞKUNLU, Abdülvahit
Şair, halkbilim ve edebiyat araştırmacısı, müzisyen (D. 1883, İstanbul – 3 Şubat 1950, Kırklareli). Vahit Lütfi Salcı, Vahit takma adlarını da kullandı. İstanbul Nuruosmaniye'deki Taş Mektep ve Darüşşafakadan sonra Harbiye Nezaretine bağlı Sanayi İdadisine devam etti. Yükseköğrenimini Harbiye'de yaptı. Burada okurken Mizancı Murad'ın eserlerini okuduğu için okuldan atılarak Dersim'e (Tunceli) sürgüne gönderildi (1905). Orada Elazığ Alay Bandosunun şefliğine atandı. 1908'e kadar burada görev yaptı, Sivas hakkında araştırmalar yaptı. Moskova'da (1907) Lepinski orkestrasında ikinci kemancı olarak çalıştı. İstanbul'a ve Edirne'ye (1908) gitti. Cumhuriyetin ilânından sonra Kırklareli'ne yerleşti. Çeşitli kıtalarda bando ve mızıka öğretmenliği yaptı. 1948'de bu ilin Yoğuntaş bucağı nüfus memurluğundan emekliye ayrıldı.

Yazı ve şiirleri, *Varlık, Karabük, Türk Folklor Araştırmaları, Karaelmas, Ülkü, Altıok, Halk Bilgisi Haberleri, Bartın, Yeşilyurt, Gençamatör, Müzik ve Sanat Hareketleri, Milli Mecmua, Folklor Postası* gibi dergilerde yayımlandı. Edebiyattan başka müzik ve folklor da ilgi alanındaydı. Meşrutiyet'in ilânından sonra, Ankara'da Ziraat Mektebi, Darülmuallimin ve Belediye Bandolarını kurdu. Kırklareli ve Babaeski'de bir müzik grubu oluşturdu ve dört yıl da burayı yönetti, Alpullu Şeker Fabrikası bandosunu oluşturarak bir süre burada görev yaptı. Folklor üzerine Elazığ'da iken çalışmaya başladı. Bir Bektaşi dedesi olan Coşkunlu, özellikle Alevi köylerindeki cönkleri ve çeşitli belgeleri inceledi. Çalışmalarını halk müziği, halk oyunları, gizli Türk müziği, gizli halk oyunları, halk şairleri, Trakya'daki Türk kabileleri, Türkleşmiş Hıristiyan şairler, Alevi kadın şairler ve Kızılbaş şairler üzerine yoğunlaştırdı. Daha önce yalnızca tarikat mensuplarınca bilinen müzik ve oyunları derleyip yayımladı, birçok yeni şairi tanıttı. Ağızdan derlediği nefesleri notaya da alarak bunların kaybolmalarını önledi.

ESERLERİ:
OYUN: *Hafiye Darbesi yahut Bir Kızın İntikamı* (1911).
ŞİİR: *Saz Şairleri Gibi* (1940), *Benim Gibi* (1945).
ANI: *Feryad'ı İstibdat* (1910).
DERLEME-İNCELEME: *Gizli Türk Musikisi ve Türk Musikisinde Armoni Meseleleri* (1940), *Gizli Türk Dinî Oyunları* (1941).

HAKKINDA: Vahit Lütfi Salcı Jübilesi (1949), TBE Ansiklopedisi.(2. cilt, 2001), TDOE – TDE Ansiklopedisi 2 (2002).

COŞTUROĞLU, Mustafa
Eğitimci, yazar. 23 Eylül 1923, Eynesil / Trabzon doğumlu. İlkokulu Eynesil'de (1940), ortaokulu Trabzon'da (1943) okudu. İstanbul Erkek Öğretmen Okulu (1946), İstanbul Eğitim Enstitüsü (1948) mezunu. 1948'den itibaren Görele, Alucra, Tirebolu ve Giresun'da Türkçe-edebiyat öğretmenliği (1948-61), Giresun Halk Eğitim başkanlığı (1961-63) yaptı. Bir süre Almanya'da halk eğitimi konusunda incelemelerde bulundu (1963-64). Dönüşünde MEB ve Köy İşleri Bakanlığı merkez örgütlerinde, 1968-75 yılları arasında Köy İşleri Bakanlığı eğitim hizmetlerinde ve Özel Kalem müdürlüğü görevinde bulundu. 1975 yılında Ankara Yenimahalle Yunusemre Ortakuluna tayin edildi. 1978 yılında hizmetini tamamlayarak emekli oldu. ADD ve BM Türk Derneği üyesidir.

Yazı ve araştırma hayatına dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in verdiği bir kararla girdi. Yazıları *Giresun Çağdaş Eğitim Dergisi, Damar* dergilerinde yer aldı. *Köy*

Mustafa Coşturoğlu

Kızlarının Eğitimi adlı senaryosu filme çekilerek 1968 yılında TRT'de yayımlandı. Atatürk'le ilgili bir konuda Leyla Çarpan adlı bir yazara hakaret ettiği gerekçesiyle hakkında verilen mahkûmiyet kararını Yargıtay bozdu (1983). Çeşitli konulardaki incelemeleri Birleşmiş Milletler Türk Derneği yıllıklarında ayrı basım olarak yayımlandı.

"M. Coşturoğlu, Türk devriminin sorunlarını, toplumsal psikoloji çerçevesinde ele almaya çalışmakta, Türk toplumunun devrimden ancak kısmen etkilenmesi yüzünden bir 'sosyal şizofreni' yaşadığını düşünmekledir. (...) Coşturoğlu kitaplarında toplumsal şizofreniyle ilgili pek çok örnek vermektedir." (Prof. Dr. Sina Akşin, Prof. Dr. Bülent Tanör, Prof. Dr. Korkut Boratav)

ESERLERİ:
Sosyal Şizofreni ve Atatürkçülük Üzerindeki Baskısı (1974; Sosyal Şizofreni ve Atatürk adıyla: 1981; Sosyal Şizofreni ve Yaratıcı Düşünce adıyla: 1999), *Toplumsal Patoloji: Toplumsal Çözülme* (1992, gen. 2. bas.2005).

HAKKINDA: Sami N.Özerdim / Bir Kitabın Getirdikleri (Varlık, sayı: 814, Temmuz 1975), Osman Nuri Koçtürk / İlginç Bir Yapıt "Sosyal Şizofreni" (Yeni Ulus gazetesi, 10.2.1981), Hikmet A.Mapolar / İlginç Bir Yapıt: Sosyal Şizofreni ve Atatürk (Kıbrıs Postası gazetesi, 14.9.1984), Ali Rıza Önder / Coşturoğlu'nun Kaleminden Atatürkçülük (Kemalist Ülkü Dergisi, sayı: 225, 29.1.1990), Prof. Dr. Sina Akşin - Prof. Dr. Bülent Tanör - Prof. Dr. Korkut Boratav / Türkiye Tarihi (c. 5, 1995), Attila Aşut / Araştırmacı Mustafa Coşturoğlu ile "Toplumsal Şizofreni" Üzerine (Damar dergisi, sayı: 70, Ocak 1997).

CÖMERT, Bedrettin
Şair ve yazar (D. 1940, Vezirköprü / Samsun - Ö. 11 Temmuz 1978, Ankara). Sivas Lisesi, Roma Üniversitesi İtalyan Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Doktorasını mezun olduğu üniversitede verdikten (1971) sonra Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Burada estetik doçentliğine yükseldi. 1978 yılında kimliği belirsiz

kişilerce otomobiline ateş açılarak öldürüldü.

Şiir, deneme ve eleştirileri 1959' dan itibaren *Varlık, Forum, Halkın Dostları, Antalya, Gelecek, Barış, Yansıma, Milliyet Sanat* gibi dergilerde yer aldı. E. H. Gombrich'den *Sanatın Öyküsü* çevirisiyle Türk Dil Kurumu 1977 Çeviri Ödülünü kazanmıştı.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Giotto'nun Sanatı* (1977), *Croce'nin Estetiği* (1979), *Eleştiriye Beş Kala* (1981), *Sanat Üzerine* (yay. haz. Özgen Seçkin, 1991).

ŞİİR: *Kalmasın Ellerim Sizlerden Uzak* (1979).

ÇEVİRİ: *Sanatın Öyküsü* (E. H. Gombrich'den, 1977).

HAKKINDA: E. Kongar, E. Renda ve T. Tekin / Bedrettin Cömert'e Armağan (1979), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983), Özgen Seçkin / Hayata Ufalanmış Şiirler (1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

Kâzım Cömert

CÖMERT, Kâzım

Hikâye ve roman yazarı. 1956, Erzurum doğumlu. Gökçeada Öğretmen Okulundan mezun olduktan (1975) sonra ülkenin çeşitli yörelerinde öğretmenlik yaptı. 1980 yılında Hollanda'ya giderek mesleğini orada sürdürdü. Hollanda'da yayımlanan *İlke* dergisinin düzenlediği öykü yarışmasında *Hastalık* adlı öyküsüyle ikincilik ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Çiğdemler Çıkarsa.*

HİKÂYE: *Islak Raylar* (1992).

CÖMERT, Yusuf Ziya

Gazeteci-yazar, çevirmen. 2 Haziran 1959, Düzköy / Şalpazarı / Trabzon (nüfusta İstanbul) doğumlu. İstanbul'da başladığı ilkokulu Diyarbakır'da, Lüleburgaz'da başladığı ortaokulu Balıkesir'de bitirdi. Balıkesir İmam Hatip Lisesini bitirince bir süre İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesinde, sonra AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesinde, ardından İngilizce öğrenmek için ODTÜ hazırlık sınıfında okudu.

Ankara ve İstanbul'daki edebiyat ve kültür çevrelerinin hep içinde oldu. İlk olarak, Ahmet Çiğdem ve arkadaşlarının çıkardığı *Ütopya* dergisinde bir öyküsü yer aldı (1982). Sonra *Mavera* dergisinde yeni öyküler yayımlamaya devam etti. 1986'da *Zaman* gazetesi dış haberler servisinde çalışmaya başladı. Kısa bir süre sonra dış haberler müdürlüğüne getirildi. Bu arada İnsan Yayınlarının 4 ciltlik *İslam Düşünce Tarihi* ansiklopedisine bir çok madde çevirdi. Ramazan Dikmen, Ömer Lekesiz, Ahmet Şirin, Hasan Aycın, Cemal Şakar, Necip Tosun ve diğer arkadaşlarla birlikte aylık *Kayıtlar* edebiyat düşünce kültür dergisini çıkarmaya başladı (1989). Bu dergide dört yıl yazı işleri müdürlüğü yaptı, öyküler ve denemeler yayımladı. Yazıları ayrıca *Nehir* dergisinde, haftalık iken yazı işleri müdürlüğünü, aylık çıktığında yayın yönetmenliğini yaptığı *İzlenim* dergisinde yer aldı. 1993 yılında Ses Yayınlarında editörlük yaptı.

İzlenim, tekrar aylık dergi haline dönüştüğünde, yayın yönetmenliği görevinde bulundu. *İzlenim* dergisinin sahibi olan Kış ailesi *Yeni Şafak*'ı satın alınca (1995), bu gazetenin kuruluş çalışmalarına katıldı ve genel yayın koordinatörlüğüne getirildi. Bu görev daha sonra yazı işleri müdürlüğü'ne dönüştü. *Yeni Şafak*'ta, iki yıl kadar haftalık köşe yazıları, röportajlar ve gezi yazıları yazdı; 2005'ten itibaren yayın koordinatörü olarak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: Patani Dosyası (1983),

ÇEVİRİ: Çağdaş İslami Siyasi Düşünce (Hamid İnayet'ten, 1987), İslam ve Batı (Perviz Mansur'dan, İhsan Durdu ile), İbretler Kitabı (hatıralar, Emir Üsame İbn Munkız'dan, 1993).

CÖNTÜRK, Hüseyin

Eleştirmen (D. 1918, İzmir – Ö. 22 Haziran 2003, Ankara). Girit göçmeni, yoksul bir ailenin çocuğu idi. İlk ve ortaöğrenimini İzmir'de tamamladı. İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi (1941) mezunu. Uzun süre resmi ve özel kuruluşlarda inşaat yüksek mühendisi olarak çalıştı. 1949'da Karayolları Genel Müdürlüğünde çalışmaya başladı, Etüd ve Proje Fen Müdürü olarak görev yaptı. 1952'de yol hidrolojisi eğitimi almak üzere on ay süreyle ABD'de bulundu. Daha sonra Ankara Elektrik İşleri Etüt İdaresinde görev aldı. 1986'da emekli oldu. Edebiyatçılar Derneği (onur) üyesi idi. İnşaat Mühendisleri Odasının yayın organı *Türkiye Mühendislik Haberleri*'nin yayın kurulunda görev yaptı. Bir dönem, "toplumsal mühendislik" kavramını meslek odasının çeşitli platformlarında işledi. Ankara'da yaşadı, yayımcılık yaptı, dergiler çıkardı. Hiç evlenmemişti. Seksen beş yaşında iken böbrek kanserinden öldü. Evindeki dört bin beşyüz kadar kitap, ailesi tarafından Bilkent Üniversitesi Kütüphanesine bağışlandı. Bütün edebiyat yazıları ölümünden sonra, Ege Berensel tarafından derlenerek, iki cilt olarak *"Çağın Eleştirisi"* adıyla yayımlandı.

İlk yazısı *"Edebiyat ve Taylorizm"*, 1954'te *Kaynak* dergisinde çıktı. 1955'ten sonra eleştiri ve inceleme yazıları *Pazar Postası, Yeditepe, Varlık, Türk Dili, Ataç, Yeni Ufuklar, Yenilik, Salkım, a,* Asım Bezirci ve Turgut Uyar'la birlikte kurduğu *Dönem* (Ekim 1963-Haziran 1965, 21 sayı; ilk 9 sayı yönetti), tek başına çıkardığı *Yordam* (Ocak 1966-Aralık 1969, 26 sayı; son altı sayı Halûk Aker yönetti) dergilerinde yer aldı. Bu dergilerde, Amerikan "Yeni Eleştiri"sinden esinlenerek geliştirmeye çalıştığı nesnel eleştiri anlayışını temsil eden yazılar yayımladı. "Şairler Sözlüğü" adlı dizi yazılarını çoğunlukla bu iki dergide yayımladı. Sağlığında kitaplaşmayan bu yazılarında, özellikle genç şairleri çeşitli yönleriyle ele aldı, eleştirdi. Elçştiri kuramını dayandırdığı "atonal müzik" konusuna yoğunlaştı. Sağlığında kitaplaşmayan başka bir çalışması da "Eleştiri Sözlüğü" yazılarıydı. Nesnel eleştiri yöntemiyle metin çözümlemesine dayandı, edebiyat dışı öğelerden de yararlanarak, eleştiri felsefesi üzerinde durdu. Toplumbilimsel ve biyografik verileri dışladığı gerekçesiyle eleştirildi. *Yordam*'ın kapanışından sonra (mühendislik derneklerine ait dergilerdeki birkaç yazı dışında) yazı yayımlamadı.

Eleştirmeden Önce (1958) adlı kitabında, eleştiride sorumluluk duygusu, öznellik-nesnellik, eleştirinin amacından sapması, eleştiri terimleri, eleştiride mantık, eleştiride Taylorizm

Hüseyin Cöntürk

HÜSEYİN CÖNTÜRK

GEÇ OLACAK

Şöyle; dergilere bakınca alışageldiğimiz şiirlere benzemeyen şiirlerin çokluğu dikkati çekiyor. Yerleşmiş beğenileri tutan dergilere bile böyle şiirler sokulmuş bulunuyor. Enikonu bir "yeni şiir" salgını içinde gibiyiz.

Bu olaya üzülenler olduğu gibi sevinenler de var. Bir kısım yazarlar, öyle anlaşılıyor ki, bu akımın köksüz bir moda gibi geçici olduğunu sanıyorlar ve çok geçmeden bu dönemin kapanıp alışılmış ve yerleşmiş deyişlere, "asıl şiire" dönüleceğini umuyorlar. Yeni şiirden çok umutlu olanlar da, asıl şiire bu yeni şiir sonunda varılacağını ve bunun kısa bir zamanda başarılacağına inanıyorlar.

Bizim, görüşümüze göre, bu yeni şiir akımı geçici değildir, fakat meyvelerini birçoklarının sandığı kadar da erken veremeyecektir. Yani bugün ortalıkta gördüğümüz yeni şiir kargaşalığı uzun bir süre daha devam edecektir.

Bu kere, yeni şiir bir ihtiyaçtan doğmaktadır. Yerleşmiş, benimsenmiş dediğimiz şiirsel deyişler günün birçok şairini doyurmuyor. Söylemek istediklerini, ruhlarındaki şiir potansiyelini, yeni bir şiirsel şive (poetical idiom) ile ortaya koymak itkisi ağır basıyor. Böyle olunca yeni şiirin ardının kesilmesini değil sürüp gitmesini beklemek daha tabii olmaz mı?

Sonra, yeni şiirin aşağı yukarı bugünkü haliyle sürüp gideceğine delil olan başka bir sebep, yukarıdakine biraz zıt düşen bir sebep daha var. Bu şiir, başarıya varmak, bir sonuç ve durulmada karar kılmak için gerekli temel bilgi ve bilinçlilikten yoksuna benziyor. Yapılan araştırmaların çoğu gözü kapalı bir atışı andırıyor.

Dergilere bakarsak, kabaca, üç türlü şiir tipi ile karşılaşırız. Birincisi eskiye dönük şiirdir. Bu, O. Veli, O. Rifat ve M. Cevdet devriminden önceki şiirsel deyiş ve anlayışların ağır bastığı tiptir. İkincisi, O. Veli tipi şiirdir. Bu tip içine N. Cumalı İ. Berk, A. Hünalp ve F. Hüsnü gibi şairlerin sağladıkları gelişmelerle ortaya çıkan şiir tipleri de sokulabilir. Sokulmazsa ayrıca alınabilir. Üçüncü tip de yazımıza konu olan bugünkü yeni şiirdir.

Bazı şiirleri hangi sınıfa sokacağımızı kestiremediğimiz de olabilir. Bunlar aralarda kalan şiir tipleridir. Örneğin, S. K. Aksal şiiri, daha çok, O. Veli tipi şiirsel şivenin etkisinde kalmış daha eskiye dönük bir şiirdir. O. Veli şiirine dönük yeni şiirler de vardır ve bunlar sayıca pek fazladır. Bunlar, çokluk yenileşmeye çalışan dünün şairlerine aittir. Dünün birtakım şairleri de yeni şiirden etkilenmek yerine yeni şiire kendilerini belirgin bir şekilde kaptırmış bulunuyorlar. E. Cansever'in dümen suyuna kapılan İ. Demiraslan gibi.

Yeni dediğimiz şairler de sınıf sınıf. Birbirlerinin dümen suyuna düşmeler en çok onlarda görülüyor. O kadar ki bazan kimin, kimin suyuna düştüğü belli olmuyor. İçlerinde çocuk denecek yaşta olanlar bulunduğu gibi, O. Rifat ve İ. Berk gibi dünün şiirinde önemli yer kaplayan ağabeyler de var. Bütün bu yeni şiirin başlıca ortak özelliği dünkü şiirin onları kandırmaması, yeni bir deyiş, dünkü olmayan bir şive getirmek çabasının baskın olmasıdır. Bunun sonucu olarak da yeni şiir çok defa deformasyona giden bir şiirdir.

Biz kendi hesabımıza, O. Veli tipi şiirden artık rahatsızlık duyuyoruz. Fakat öte yandan da görüyoruz ki bu tip şiir daha da geliştirilmeye ve böylece şiirimize yeni imkânlar kazandırmaya elverişlidir. Yani daha çok deformasyon yolu ile yenilik yapmak isteyen şiir bugünün "şart olan" şiiri değildir. Deformasyona gidilmeden de çağımızın ihtiyacına karşılık veren ve potansiyel şiir yükümüzü ortaya koymaya imkân verebilen şiir yazılabilir. Bununla beraber, deformasyona gitmekle dilimiz ve Sarımız bir boyut daha kazanmaya namzet gibidir. Bizce, eninde sonunda bir durulma olunca kazanılacak şivenin kurulmasında deformasyonun payı büyük olacaktır.

Ne var ki bir durulmanın yakın olduğuna dair ortaklıkta işaret de görülmüyor. Bugünkü şiir araştırmaları daha uzun bir zaman süreceğe benzer. Bizce, durulma büyük şairlerle sağlanabilir. Gerek yerli gerekse yabancı şiirlerin gelişim macerasını iyice bilmek yeni bir şiirsel şive kurabilmek için şarttır. O. Rifat gibi önemli bir şairin yenilenme denemesinin bir karıncaya alıştan pek farklı olmaması düşündürücüdür. Bugünkü şiirimizde bilgili ve bilinçli olmaktan çok mekanik ve rastgele olmak niteliği ağır basmıkça, yakın bir zamanda bir (veya birkaç) şairin çıkıp da yeni bir şivenin kurulmasında önderlik edeceğini beklemek yerinde olmasa gerektir.

Bu durum karşısında diyebiliriz ki: Dünkü şiire dönük şiirler yazmak kolay iştir, bunu herkes yapar. Yeni olmak için yeni şiir yazmak, deformasyon için deformasyona gitmek de kolaydır. Gerçek bir yeni şiir şivesini ise yalnız bu işin ustaları, kabiliyetleri kurabilir. Onlar çıkana kadar da bugün ortalıkta gördüğümüz yeni şiir kargaşalığının sürüp gitmesinden tabii bir şey olamaz.

(*Forum*, 1 Haziran 1958)

vb. kavram ve sorunsalları irdeledi, eleştirdi, öneriler sundu. Kısaca eleştiri kuramını ortaya koydu.

Çağının Şairi (1960) kuramsal bir bütünlük taşıyan, onun şiir kuramını biçimleyen yazılardan oluştu. Klişe anlatımları bir kenara bırakıp, modern insanın şiiri nasıl algılaması gerektiğini kurguladı. Fransız eleştiri geleneğine karşı çıkarak, Anglo-Amerikan ve eşsüremli bir eleştiri geleneği olan Yeni Eleştiri'nin bulguları ışığında bir şiir eleştirisi önerdi. Böylece şiirin bir töz olmaktan çok, bir dilsel yapı olduğunu vurguladı.

Turgut Uyar üzerine yaptığı incelemede, onun *Dünyanın En Güzel Arabistanı* kitabı temelinde, iç dünya ve dış dünya arasındaki ilişkiyi, duygu, akıl ve muhayyile olarak nitelediği üç faz aracılığıyla tartıştı. Ondaki sembolleri, arketipik motifleri inceleyerek, gelişmiş bir gerçeklik duygusuyla Uyar'ın şiiri hakkında hüküm verdi.

Günlerin Götürdüğü Getirdiği (1962) adlı kitabında Suut Kemal Yetkin'in eleştiri yöntemini eleştirdi. Behçet Necatigil ve Edip Cansever üzerine incelemelerinde önerdiği eleştiri yönteminin yetkin örneklerini verdi. Şiirde mecaz, eşbenzeti, çokanlamlılık gibi öğelerin kullanımını araştırdı. Bunu; semboller, nesnellik, aynı çizgi değil dallandırarak çalışma, dramatik anlatı, klişeden kaçma, ironi ve eşbenzeti olmak üzere yedi ayrı alanda yaptı.

*"İngiliz ve Amerikan şiir, eleştiri ve yorumları arasında sistemli bir çalışmaya yaslanan, bilimsel yöntemlere bağlı kalmayı ilke edinmiş"*tir. (Behçet Necatigil).

"Eşine az rastlanır durulukta, adeta mühendislik hesaplarıyla kurulmuş özgün bir dil eşliğinde ve maddeci dünya görüşüne oturan bir duruşla eleştiriler kaleme aldı." (Osman Çutsay)

"Cöntürk, eleştirinin olmazsa olmaz adıdır. İlk kez bir eleştirmen, uygulamaya geçmeden önce, eleştirinin

kuramını yapmış, çağının şairinden ne anladığını belirtmiş, eleştirme alanında bir önceki kuşaktan yok denecek kadar az şey devralındığını örnekleriyle göstermiştir. Dahası 1950 kuşağının öncü şairi Turgut Uyar'ın (ve daha başkalarının) şiirini bir kitap oylumu içinde incelemiştir. Çıkardığı Yordam dergisinde de bir eleştiri geleneğinin kurulması, bir eleştiri kuşağının yetişmesi için çaba göstermiştir." (Halûk Aker)

"Devrimci girişimiyle Cöntürk, Türk edebiyat eleştirisinde bir çağın kapanmasını ve yepyeni bir çağın açılmasını sağlamıştır. Ondan sonra hiç kimse Ataç olmaya soyunamamıştır. Edebiyat eleştirisi yapıyor görüntüsü altında yıllardır sosyoloji yapanlarınsa ürünleri ortadadır. Cöntürk'ün girişimiyle birlikte deneme türü de sarsıntı geçirmiş, deneme başlığı altında yazılan pek çok yazının açığa düştüğü, daha yayımlandığı an ölü doğduğu görülmüştür. Bu açıklamaların ışığı altında rahatlıkla söyleyebiliriz ki, Cöntürk, henüz gençlik yıllarını yaşayan eleştirimizin merkezi konumundadır ve bu özelliğiyle Türk edebiyat eleştirisinin miladıdır. Ne retoriğin ne de izlenimci eleştirinin altından kalkamadığı, şiirin ş'sinden, eleştirinin e'sinden anlama dönemi, Cöntürk'ün şiir ve eleştiri kuramıyla başlamıştır." (Eser Gürson)

ESERLERİ (İnceleme-Eleştiri-Deneme):

Eleştirmeden Önce (1958), *Çağının Şairi* (1960), *Turgut Uyar/Edip Cansever* (Asım Bezirci ile, 1961), *Günlerin Götürdüğü Getirdiği: Bir Eleştirmeci Beş Hikâyeci* (Asım Bezirci'yle, 1962), *Behçet Necatigil Üstüne* (1964), *Çağın Eleştirisi* (2 cilt, tüm kitapları ve dergilerde kalan yazıları, 2006).

Ayrıca yayımlanmış mesleki kitapları da bulunmaktadır.

HAKKINDA: Doğan Hızlan / Kavram Terim Karmaşası (Yeni Dergi, sayı: 3, Aralık 1964), Güven Turan / Çağının Eleştirmeni (Sombahar, sayı: 15, Ocak-Şubat 1993), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Eser Gürson / Cöntürk Deyince - Veysel Çolak / Eleştiride Bir Arayışın Öyküsü - Hüseyin Peker / Dergilerde Kalan Cöntürk - Nizamettin Uğur / 1918 Doğumlu Bir Genç Şair (Şiir Odası dergisi, sayı: 8-9, 2000), Leyla Burcu Dündar / Yeni Eleştiri'nin Eleştirisi (Edebiyat ve Eleştiri, sayı: 48, Mart-Nisan 2000), Eser Gürson / Cöntürk'ün Şiir Kuramı Üzerine Birkaç Satırbaşı – Fatih Altuğ / Hüseyin Cöntürk'ün Bir Jöntürk Olarak Portresi – Hakan Şarkdemir / Cöntürk'ün Şiir Kuramı Üzerine – Osman Özbahçe / İbn'ül-vakt - Hayriye Ünal / Cöntürk'ün Üç Uygulaması – Ali K. Metin / Yeni Eleştiri Hüseyin Cöntürk ve Aykırı Bakışlar (Atlılar-Hüseyin Cöntürk Özel Sayısı, sayı: 5, Eylül-Kasım 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), A. Kot / Cöntürk, Hüseyin (Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, (c. 2, s. 85-86), İhsan Deniz / Hüseyin Cöntürk'ün Ardından (Yeni Şafak, 14.7.2003), Ahmet İnam / Hüseyin Cöntürk ve Eleştirmenin Dört Özelliği - Tübâ Işınsu İsen-Durmuş / Hüseyin Cöntürk ve Eski Edebiyata Yeni Eleştiri - Süha Oğuzertem / Cöntürk'ün Kalıtını Değerlendirmek - Jale Özata-Dirlikyapan Cöntürk'ten Bana Kalanlar - Nuran Tezcan / Cöntürk'ün Notları (Edebiyat ve Eleştiri, sayı: 74, Mart-Nisan 2004).

CUDA, Mahmut

Ressam, yazar. 1904, Fethiye / Muğla doğumlu. Ortaöğrenimini Darüşşafakada tamamladı. 1918'de Sanayi-i Nefise Mektebine girdi. Hikmet Onat ve İbrahim Çallı atölyelerirnde çalıştı. 1923'te Münih'e giderek çalışmalarını Hoffman atölyesinde sürdürdü. Ayrıca Paris'te eğitim gördü. 1928'de İstanbul'da Güzel Sanatlar Akademisinde Namık İsmail'in yanına yardımcı öğretmen olarak atandı. Bursa, Kırklareli liselerinde resim öğretmenliği yaptı. 1935'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsünde haritacı olarak çalıştı. Türk Ressamlar Derneğini kurdu. 1952'de *Güzel Sanatlar Dergisi*'ni yayınlamaya başladı. 1963-80 arasında sekiz kişisel sergi açtı, karma sergilere katıldı.

ESERLERİ:

Kılavuzun Böylesi (1973), *Yağmur Suyu İçiverin Gitsin* (1973).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-1983).

CUDÎ (Muallim İbrahim).

Bkz. MUALLİM CUDÎ

CUMALI, Necati

Şair ve yazar (D. 13 Ocak 1921, Florina / Yunanistan - Ö. 10 Ocak 2001, İstanbul). Tam adı Ahmet Necati Cumalı. Çocukluğu, "Büyük Mübadele"de, ailesinin gelip yerleştiği Urla / İzmir'de geçti. Şehit Kemal İlkokulu (1932), İzmir Erkek Muallim Mektebi orta kısmı (1935), İzmir Atatürk Lisesi (1938), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1941) mezunu. Bir süre Toprak Mahsulleri Ofisinde çalıştı. Askerliğinin ardından bir süre de Milli Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünde (1945-48) çalıştıktan sonra, Urla ve İzmir'de serbest avukatlık (1950-57), Paris Basın Ataşeliğinde memurluk (1956-59), İstanbul Radyosunda redaktörlük (1959-63) yaptı. Dışişleri Bakanlığında görevli olan eşi ile birlikte İsrail ve Paris'te bulundu. 1970 yılından itibaren İstanbul'da serbest yazarlık yaparak yaşadı ve yakalandığı akciğer kanseri nedeniyle öldü. Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.

Edebiyat hayatına şiir, hikâye ve denemelerini, Urla Halkevinin dergisi *Ocak*'ta yayımlayarak (1939) başladı. Daha sonra yazı ve şiirlerini *Varlık, Servet-i Fünûn-Uyanış, Küllük, Yeni İnsanlık, Ülkü, Ankara, Yücel, Seçilmiş Hikâyeler, Yenilik, Yeditepe* dergileri ile *Ulus, Dünya* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımladı. 1980 sonrasında haftalık *2000'e Doğru* dergisinin yazı kurulunda ve sürekli yazarları arasında yer aldı. Şiir, hikâye, roman, deneme ve oyun alanında verdiği eserlerle yirminci yüzyılın en üretken yazarlarından biri oldu. Her türden eserleri yirmiyi aşkın dile çevrildi. Bazı oyunları yurtdışında birçok kez oynandı.

Necati Cumalı

Şiirlerinin çoğunda yaşanmış sevgileri, aşka, kadına dair özleyişleri anlattı. Son şiirlerine kadar devam eden aşk temasıyla yetinmeyip halkın, köylünün ve memleketin dertlerini sergileyen, haksızlıklara, yolsuzluklara öfkelenen, dostluk, aile, gençlik özleyişlerini, çağdaş insanın yalnızlığını, manevi değerlerin yıpranış ve çöküşlerinden doğacak olumsuz, merhametsiz dünyayı dile getiren şiirler de yazdı. 1940 toplumcu anlayışına bağlı, açık, duru, sağlam Türkçesiyle, çoğu kısa mısralardan kurulmuş olan şiirlerini iyimser bir üsluba özen göstererek sürdürdü. Şiirlerinin çoğunda tatlı bir yaşama sevinci vardır. Yaşar Kemal'in deyişiyle "yaşlanmaz şair çocuk" olarak doğayı, insanları, her şeyi sever. Şiirlerinde sevmek, sevilmek, sevinmek, sevişmek, sevinç, sevgi, sevimli gibi dünyaya ve insanlara bağlılık ve mutluluk duygusu ifade eden anlatımlara sık sık rastlanır. Üslubu durudur, edebi sanatları sıkı sıkıya kullanma kaygısı taşımaz.

Oyunlarının düşünsel temelini "ulus olma bilinci"yle Atatürkçü, çağdaş ve laik bir toplum anlayışı oluşturur. Bu anlayışla ve hümanist bir yaklaşımla Anadolu insanının sorunlarını ve toplumun aksayan yönlerini sergiler. Türk tiyatro edebiyatına ve sahne hayatına yerli, canlı ve değişik konu ve kişileri getiren Cumalı, karmaşık ilişkileriyle ve yapısıyla beliren "insan"ın, karanlıkta kalan taraflarına ışık tutar. Toplumun ve toplum içinde sıradan insanın aksayan taraflarına yönelttiği eleştiri oklarıyla, ideali sezdirmeyi amaçlar. Şiirlerinde olduğu gibi, oyunlarında da insan ve doğa sevgisini, aşk ve yurt sevgisi ile buluşturur. Hem birey, hem de toplum adına özeleştiri sayılabilecek gerçekleri gün ışığına çıkarmaktan çekinmez.

Şiirinde yer almayan kimi gözlem ve saptamalarını hikâye, roman ve oyunları aracılığıyla işler. Bunlarda, çevresindeki gerçekleri yansıtma çabası da sezilir. Dönemin edebiyat anlayışına uygun olarak kaleme alınan ilk hikâyelerini Sait Faik tarzında "benöyküsel" bir dille yazdı. Gençlik döneminin aşklarını konu alan bu ilk hikâyelerde olaylara "saydam bir perdenin arkasından baktığı" söylenebilir. Özellikle 1960'tan sonra yazdığı hikâye ve romanlarında, Urla ve çevresine ait gözlemleri ile avukat olarak baktığı dosyalardan, karşılaştığı olaylardan öğrendiklerini birlikte kullanır. Doğa ortasında sürdürülen "canlı ve sert hayat"a ait çeşitli görünüşler, geleneksel yaşayış biçimiyle yasalar arasındaki çatışmalar yalın bir anlatımla hikâyeleştirilir. Toplum-doğa çatışması yanında yerli söylen-

NECATİ CUMALI

İSTANBUL KIŞA HAZIRLANIYOR

Dün, Köprü'nün korkuluğuna dayadım elimi
Buz gibi
Artık denize bakmak
Serinletmiyor içimi
Ne çare üşütüyor

İşten çıkınca karanlık basıyor
İnsanların hali daha telaşlı
Taşıtlar daha çabuk geçiyor
Böyle günler kısaldıkça sanıyorum ki
Kış daha çabuk geliyor

Tophane'nin önünde
Odun boşaltan kayıklar var
Sabahları gittikçe sis artıyor
Herkesin dilinde aynı şey
Odun derdi Kömür derdi

Serseri bir çocuk
Üç aylık bir suç tasarlıyor
Ne güzel ağaçları denizi sevmeye başlamıştık
Şimdi olan bitene sebepsiz sıkılıyoruz
Lokanta her akşam daha dumanlı
Kahve her akşam daha kalabalık

Bir şey daha var
Bütün yaz aklımdaydı
Nedense bir türlü hatırlayamıyorum
İstanbul buzlu fotoğraf camlarında gibi donuk
Gene pembesi pembe, mavisi mavi ama
Ellerimizle eşya arasına bir şey girdi
Fakat düşünüyorum da sen hiç değişmedin
Sesin hep öyle sıcak, yüzün aydınlık

NECATİ CUMALI

BİR ANA

Kadın çamaşırdan dönüyor olmalıydı
Kolunda bohça, sert soda kabarmış ellerini
O yaşta bütün yahudi kadınları gibi
Sırtında eski bir siyah kadife hırka
Bir şikâyet yorgunluk ifadesi bakışlarında

Küçük, çilli, dik kızıl saçlı
Satılmamış gazeteleri koltuğunda
Üşüyen bütün küçük çocuklar gibi
Burnunu çeke çeke, avuçlarını hohlaya hohlaya
Sürterek eskimiş kunduralarını
Ayak uyduruyordu anasının adımlarına

Onlar önde, ben arkada
Bir mart gecesi on birden sonra
Taksim'den Tünel'e kadar yürüdük
Alçak sesle konuşuyorlardı aralarında
Sanki bir değirmen ağır ağır dönüyor
Hayat ağır ağır akıyordu
Bulanık, kirli nehirler gibi
Büyük, karanlık binalar arasında

CUMALI'NIN ŞİİRİ

Adnan Binyazar

Mallarme, "Doğrunun herkesçe güzelin anlatımı sayıldığı bir çağda yaşıyoruz" diyor. Şiir gerçeğine çok uygun düşen sözlerden biridir bu: Doğruluk ve güzellik... Söz'ün gerçeğini aramış tüm sanatçılar, bu iki kavramın gerçeğine de yönelmişlerdir. Şiir, doğruyu ve güzeli bulmaktır, güzelliğin soluk alışını duymaktır. Yüzyıllar, bu soluğu duymak isteyen sanatçıların çabalarıyla bir değer kazanmıştır. Bu çabalar çağdan çağa, kuşaktan kuşağa sürüp gelmektedir. Şiirin tarihi, bu çabaların da tarihidir.

Gerçek şiiri aydınlatan Mallarme'nin bu sözü, Necati Cumalı'nın şiirine de uygun düşüyor. Kendi şiirlerini yaratma mutluluğuna ermiş, tüm şairlere de uygun düşüyor. Gerçekte, doğruluk ve güzellik, sanatın, biri ötekinden ayrı düşünülemeyen temel iki kavramıdır. Bu iki kavram arasında sanatsal bir eytişimin (diyalektiğin) var olduğu açıktır. Shakespeare'in "güneş her gün hem eskidir, hem yeni" dediği gibi, şiir de hem doğrudur, hem güzel. Homeros'tan günümüze değin, çağlarına adlarını kazımış sanatçılarda bu eytişimsel dengeyi görebiliriz. Yalnızca şiire özgü değildir bu denge. Resim, müzik, roman, deneme... Hep bu doğruluk güzellik dengelemi içinde düşünülmelidir.

Cumalı, 1941'lerden 1981'lere değin uzayan, aşağı yukarı kırk yıllık, ortalama insan ömrünün üçte ikisini doldurun emek ürününü Aç Güneş'te topladı! Böylece Cumalı'nın tüm şiirlerini bir arada görme olanağı da doğdu. Ayrı ayrı yayınlanmış yapıtların nasıl şiirsel bir bütünlük içinde Aç Güneş'i oluşturduğu da daha iyi anlaşılıyor.

Cumalı'nın şiirleri, bende, kendi günlük yaşamının, yaratılarının, sevinçlerinin, mutluluklarının, sevinç denen o yüce başarısının, bunalımlarının, güzelliklerinin, yalınlık içinde gelişen imgelerinin yansıması etkisini bırakmıştır. Kızılçullu Yolu'yla başlayan bu şiir emeği, Aç Güneş'e değin, en son şiirlerine değin uzanır. İnsan yüreğinin tu derinlerinde kalmış bir dostlukla, sevgiyle kavrar insanı. (...)

Şiirini oluşturmuş, şiirinin olanaklarını geliştirmiş her şair bunu yapmıştır. Şiir, çok kişisel bir türdür, özneldir. Önemli olan, bu öznelliği, bu kişiselliği, herkesin olabilecek bir yaşam'a dönüştürmektir. Baudelaire'in, Mayakovski'nin, Poe'nun, Valery'nin yaptığı da budur. George Thomson'un şu saptaması önemli görünüyor bana: "Şair, hepimizde ortak olan çağrışımlardan yararlanarak, kendi kişisel yaşantısını toplumsallaştırır ve böylece ona evrensel bir boyut kazandırır." Şairin yaşamında bu çağrışımlar, kendi yaratı ürünü olarak dışa yansır. Şiirinin doğruluğu ve güzelliği de bu çağrışımlardan kaynaklanır. Onun biçimleyişi, imge düzeni, herkesin olabilecek bir doğruluğa, bir güzelliğe şiirsellik kazandırır. Cumalı'da yalın ve yoğundur bu. Umut ve yaşam dolu bir dünya, derinliğine ve beğeni öğeleriyle şiirsel güzelliği yaratıyor. (...)

(*Türk Dili* Dergisi Şubat 1981)

celerden de yararlanan Cumalı, kasaba hayatına ait çeşitli görünüşleri yansıtmayı da ihmal etmez. Hikâye ve romanlarında crotizmi de düzeyini düşürmeden kullanır, cinselliğin hayattaki yerini ve önemini hareket noktası olarak almaya çabalar. Onda Freudcu öğreti ile gözlemler birbirini destekler durumdadır. Cinsel içgüdülerle ve sosyal değerlerin çatışması çevresinde insan türünün bu tarafı sergilenir.

Necati Cumalı'nın; *Boş Beşik* (yön. B. Gelenbevi, 1952; yön. O. Elmas, 1969), *Tütün Zamanı* (yön. O. M. Arıburnu, 1959), *Susuz Yaz* (aynı adlı hikâyeden, yön. M. Erksan, 1963; yön. Y. Duru, 1973), *Dila Hanım* (*Makedonya 1900* adlı hikâyeden, yön. O. Aksoy, 1976); *Derya Gülü* (yön. S. Duru, 1979), *Mine* (yön. A. Yılmaz, 1982), *Tutku* (*Öç* adlı hikâyeden, yön. F. Tuna, 1984), *Adı Vasfiye* (aynı adlı hikâyeden, yön. A. Yılmaz, 1985), *Dul Bir Kadın* (*Bir Sabah Gülerek Uyan* adlı hikâyeden, yön. A. Yılmaz, 1985), *Uzun Bir Gece* (yön. S. Duru, 1988) eserleri sinemaya uyarlandı.

İş Karar Vermekte ile 1957 Basın Yayın Genel Müdürlüğü Kısa Radyo Oyunu Yarışması İkincilik Ödülünü, *Değişik Gözle* ile 1957 ve *Makedonya 1900* ile 1976 Sait Faik Hikâye Armağanını iki defa kazandı. *Yağmurlu Deniz* kitabına 1968 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü, bütün şiirlerini topladığı *Tufandan Önce*'ye 1984 Yeditepe

Necati Cumalı

Şiir Armağanı verildi. *Yaralı Geyik* ile 1978 Muhsin Ertuğrul Oyun Ödülünü, son romanı *Viran Dağlar* ile 1995 Orhan Kemal Roman Armağanını ve Yunus Nadi Roman Ödülünü aldı. Metin Erksan'ın sinemaya uyarladığı *Susuz Yaz* filmi de 1964 Berlin Film Festivalinde Altın Ayı Ödülünü alarak, ülkemize sinema alanındaki ilk uluslararası ödülü kazandırdı. *Dün Neredeydiniz?* oyunuyla da 1982 Kültür Bakanlığı Tiyatro Ödülünü aldı.

"Muhayyilesi ve şiir kabiliyeti, tasvir ettiği manzara kadar canlı ve hareketli olan şairin, istidadına ve cevherine aykırı yola sapmaması lâzımdır. O, istediği kadar toplum meseleleriyle uğraşacağım, desin. 'Urla'da' ki 'Güler'in Aşkı' onu kendisine çekecek, şuuraltının ânî feveranları, ona, gerçek şiirin nerede olduğunu hatırlatacaktır.

"Şair kişiliğinden haberi olan insandır. Sanat için en tehlikeli yol, istidadı boş yere harcamadır. Necati Cumalı, dört eseriyle, şiirin çileli yolunu tuttuğunu, ondan ayrılmanın imkansızlığını iyiden iyiye göstermiştir. Pür şiirle arasındaki mesafe ne olursa olsun, ona doğru atılışlar, şüphesiz şiir için de, kendisi için de meçhul ve geniş imkân kapısını yoklayış olacaktır." (Hikmet Dizdaroğlu)

"Şiirlerinde bireyin sorunlarına, yaşadığı ortamın onun dünyasının biçimlenmesindeki etkilerine değindi. Güncel kaygılar, aşklar, sevgiler, savurmalar, acıların yüklü bir yaşamdan kesitleri sundu. Şiirlerinde işlediği konular, izleklerle çağdaş Türk şiirinin oluşumları dışında bir yer edinmesini sağladı. (...) Roman ve öykülerinde Ege yöresini anlattı. Taşra, kasaba insanının gerçeğini; yaşadığı toplumsal sorunları bu bakış açısıyla yansıttı. Özellikle "Tütün Üçlemesi" olarak nitelendirebileceğimiz Tütün Zamanı / Zeliş, Yağmurlar ve Topraklar, Acı Tütün bu izlekleri içeren romanlarıdır. (...) Cumalı, oyunlarında da toplumsal yapıdaki eksiklikleri, aksaklıkları; insan ilişkilerinin trajik yanlarını işledi." (Feridun Andaç)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kızılçullu Yolu* (1943), *Harbe Gidenin Şarkıları* (1945), *Mayıs Ayı Notları* (1947), *Güzel Aydınlık* (1951), *Denizin İlk Yükselişi* (ilk üç kitabının eklerle yeni bas, 1954), *İmbatla Gelen*

NECATİ CUMALI

GÜLSÜM KIZA AĞIT

Narlıdere'den beride, Yamkköy köprüsüne varmadan, şoseyi birbirinden elli adım arayla iki candarma tutmuş, geçen taşıtları şosenin sol yanına yaklaştırmıyordu

Kalabalık, şoseden dereye inen geniş düzlükte,omuz omuza bir yarım çember çizerek, candarmanın birinden öbürüne dolanıyordu.

Erkek görünmüyordu aralarında. Ama, Yamkköy'lü, Narlıdere'nin bütün kadınları, hemen hemen o civarın bütün tahtacı kadınları, ordaydı. Çalıştığı tarlada,bahçede, haberi duyan her kadın, çapasını vurduğu yerde bıraktığı gibi bir koşu damına varmış, sırtına yabanlığını çekmiştı,acele acele şoseye inmişti. Çatkıları, cepkenleri, etek şalvarları terik renk, pırıl pırıldı.

Ölü, şoseden birkaç adım içerde, kalabalığın ortasında, yerde yatıyordu. Üstünü örtmüşlerdi. Ölünün başında yaşlıca bir kadın, diz çökmüş,gövdesi hep bir karar, ileri geri, sağa sola sallanıyor, sallanıyordu.

"Anası," dediler.

"Gülsüm'ün annesiği, ağıt yakıyor..."

Mavi, ışıkla dolu bir mayıs sabahıydı. Havada tek bulut yoktu. Kadının yüzü bu ışıkta, bu aydınlıkta, kara, kapkara, zindan gibi kara, iyi seçilmiyor gibi geliyordu bakanlara.

"Doudu garip, doudu. Taş kesildi," dedi kadının biri yakına yakına.

Yanındakiler mırıldandı:

"Gözlerinin pınarı kurudu fikaranın..."

"Karardı biçare, karardı gitti..."

Kadın acıdan eziliyordu besbelli. Bakan görürdü. Elleriyle, avuçlarıyla yumruklarını sıkarak, baldırlarını, dizlerini bastıra bastıra, gövdesi üstünde ileri geri, sağa sola, hep bir karar sallanıyor, sallanıyordu.

Sesi çıkmıyordu. Ağlayamıyordu.

Böyle sallandı, sallandı. Gitgide gövdesiyle ileri geri, sağa sola, oturduğu yerde, etrafında çizdiği çemberler büyüdü, genişledi. Bir toprağa kapanır, bir doğrulur oldu. Bir defasında, başını ölünün başı yanında toprağa dayadı, doğrulmadı. Sağındaki solundaki kuru otları avuçladı. Sıktı sıktı, yoldu. Yoldu yoldu bıraktı. Derken yüzünü yerden topraktan kaldırdı. Ölünün örtüsüne yaklaştırdı. Örtüsünün üstünden yüzünü gözünü koklayıp öldüyü kucakladı.

Doğrulurken sesi hafif duyuldu:

"Garibim. Öksüzüm. Gazalım."

Kalabalık kımıldadı.

Kadının sesi daha yükseldi:

"Gün görmedik meralim. Yüzü gülmedik bir tanem. Nazlım. Nerelere, fidan kızım, goncam, yavru ceylânım.?... Beni koyup nerelere?..."

Kalabalıktan bir adam dayanamadı. Yüzünü dereye döndürdü. Ardından döndü, bir iki adım yürüdü:

"Ah, gavurun piçi.. Nasıl elim vardı da kıydın? Nasıl yüreğim tütmedi?..."

Yolun üstünde bir otobüs durdu. Geçen arabalar durdu. Kamyonlar durdu. İçindekiler hep indiler.

Yeni gelenler, önce gelenlerin yüzüne baktılar. Bilmeyenler bilenlerden duydu. Sordular, anladılar:

"Kocası..."

"Kocası vurmuş..."

"İtin biriydi..."

"Haylazın biriydi..."

"Anası önde. Gülsüm arkada, sabah erken çıkmışlar, çapaya giderlermiş. Hanımın bahçesine, Yamkköy'den şoseye inmişler. Şoseden kıyı Balçova'ya giderlermiş. Kocası olacak hayırsız düşmüş ardına..."

"Elini bele, çapaya sürmez..."

"Varsa yoksa, sabahtan akşama, kahvede ayak ayak üstüne ..."

"Gülsüm giderdi işe. Eve ekmeği Gülsüm getirirdi. Kahve, kâğıt parasını Gülsüm koyardı adamın cebine..."

Bunları duyan bir şoför muavini öfkeyle üç adım ilerisine tükürdü. Otobüsteki müşterilerinden birine:

"Ne olacak, be abi, dedi, adam mı bu köyün erkekleri. On dönüm tarlan, bir araban olacağına,bu köyden bir karın olsun daha iyi. On dönüm tarla getirmez bu köyden bir karının getirdiğini. Yolla karıyı bele, çapaya gitsin, sen otur bütün gün çene çal, hazır ye. Dürzüler..." "Gülsüm, bir gün dedi, beş gün dedi, önce toydu, bir yıl cankasına aldandı, dişini sıktı. Sonra, yok dedi adama. Ne ekmek, ne harçlık, ne de ben.."

"Çarpın kapıyı yüzüne... Kolunun altına iki ekmek sıkıştırmadan bu kapıdan görünme, dedi. Harçlık istersen işte çapa."

"Uyanık kızdı, güleç, tatlı dilli..."

"Yirmisini aştı mıydı?"

"Ne yirmisi ? Onyedisini doldurdu, doldurmadı..."

"Bir kadının kocasına karşı geldiği, ekmek getir dediği,ilk defa duyuldu köyde..."

"Ülen Bektaş,erkek değil misin ? dediler. Tut saçından sürü. İndir beline tekmeyi. Kır ağzını burnunu anlasın kahpe. Gayrı karılar mı bizi yönetecek ? Karı kısmından mı akıl kapacağız?"

"Bektaş, bir iki örüne çıkmayı denedi Gülsüm'ün söktüremedi..." (...)

(M. Hengirmen, 2000 Yılında *Türk Öykü Antolojisi*. 2000)

(1955), *Güneş Çizgisi* (1957), *Yağmurlu Deniz* (son iki kitabı ve yeni şiirleri, 1968), *Başaklar Gebe* (1970), *Ceylan Ağıdı* (1974), *Aç Güneş* (bütün şiirleri, 1980), *Bozkırda Bir Atlı* (1981), *Yarasın Beyler* (1982), *Tufandan Önce* (bütün şiirleri I, 1983), *Aşklar Yalnızlıklar* (toplu şiirleri, 1985), *Kısmeti Kapalı Gençlik* (bütün şiirleri II, 1986), *Seçme Şiirler* (1998).

HİKÂYE: *Yalnız Kadın* (1955), *Değişik Gözle* (1956), *Susuz Yaz* (1962), *Ay Büyürken Uyuyamam* (1969), *Makedonya 1900* (1976, *Dilâ Hanım* adıyla, 1978), *Kente İnen Kaplanlar* (1976), *Revizyonist* (1979), *Yakub'un Koyunları* (1979), *Aylı Bıçak* (1981, *Uzun Bir Gece* adıyla 1991).

ROMAN: *Tütün Zamanı* (1959, *Zeliş* adıyla 1971), *Yağmurlar ve Topraklar* (1973), *Acı Tütün* (1974), *Aşk da Gezer* (1975), *Uç Minik Serçem* (1990), *Viran Dağlar* (1994).

OYUN: *Mine* (1959), *Oyunlar 1* (Boş Beşik, Ezik Otlar, Vur Emri, 1969), *Oyunlar 2* (Susuz Yaz, Tehlikeli Güvercin, Yeni Çıkan Şarkılar, 1969), *Oyunlar 3* (Nalınlar, Masallar, Kaynana Ciğeri, 1969), *Oyunlar 4* (Derya Gülü, Aşk Duvarı, Zorla İspanyol, 1969), *Oyunlar 5* (Gömü, Bakan Bekliyoruz, Kristof Kolomb'un Yumurtası, 1973), *Oyunlar 6* (Mine, Yürüyen Geceyi Dinle, İş Karar Vermekte, 1977). *Yaralı Geyik* (1981), *Dün Neredeydiniz* (1983), *Bir Sabah Gülerek Uyan* (1990), *Vatan Diye Diye* (1990), *Devetabanı* (1992), *Ceyhan ile Sevdican* (1988) ve *Yalnız Ölü* (1990) adlı oyunları yayımlandı ama sahnelenmedi.

DENEME: *Niçin Aşk* (1971), *Senin İçin Ey Demokrasi* (1976), *Etiler Mektupları* (1982), *Niçin Af* (1989), *Şiddet Ruhu* (1990), *Ulus Olmak* (1995).

SENARYO: *Bağımsızlık ya da Ölüm* (1987).

GÜNCE: *Yeşil Bir At Sırtında* (1990).

İNCELEME: *Muzaffer Tayyip Uslu: Şiirleri Yazıları ve Kendisi İçin Yazılanlar* (1956), *Guillaume Apollinaire: Yaşamı, Sanatı ve Şiirleri* (1986).

UYARLAMA: *Çalıkuşu* (R. N. Güntekin'in romanından oyun, 1963).

ÇEVİRİ: *Yedi Efsane* (G. Keller'den D. Güney ile, 1946), *Meşe Ağaçlı Köşk* (T. Storm'dan D. Güney ile, 1946), *Memleket Özlemi* (L. Hughes'ten, 1961), *Altın Araba* (M. Prosper'den, 1963), *Şiirler* (G. Apollinaire'den derleme, 1965).

HAKKINDA: Hikmet Dizdaroğlu / Güzel Aydınlıklar (Hisar, sayı: 23, Mart 1952), Tahir Alangu / Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman III (1959), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1965), Necati Cumalı Özeleştirisini Yapıyor (Yeni Edebiyat, 1971), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973), N. Ç. Berksoy / Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (1977), Sennur Sezer / Necati Cumalı'ya Yeni Kitabı 'Tufan'dan Önce' Üstüne Sorular (söyleşi, Yazko Somut, 25 Kasım 1983), Tuncer Uçarol / "Tufandan Önce"den Yola Çıkarak Necati Cumalı ile Söyleşi.(Varlık, Ocak 1985) - "Tufandan Önce" Necati Cumalı'nın Şiirleri (Çağdaş Eleştiri, Mart 1985) - İyi Şiir Formülü Y x (K+V) = İ (Broy, Kasım 1986), Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı '85 (1986, s.336-343), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı IV (1989), Ş. Aktaş / Necati Cumalı (Türk Dili, Ekim 1989), Necati Cumalı'ya Saygı (1996), Necati Cumalı'ya Selam (Hacettepe Üniversitesi, 1996), Agâh Özgüç / Türk Filmleri Sözlüğü I-II (1997-98), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü 3 (1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (Çocukluğunu Yaşayan Yazar Necati Cumalı: İyi Romancılarımız Var, 2000), Feridun Andaç / Necati Cumalı (Superonline.com, 2000), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Mehmet H. Doğan / Şair Necati Cumalı Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 10.5.2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Songül Taş / Necati Cumalı ve Oyunları (2001) - Necati Cumalı'nın Yaşamı ve Yapıtları Üzerine (Türk Dili Dergisi, s: 88, Ocak-Şubat 2002), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Hatice Müberra Kıran (Yeni Urla, 14. 1. 2001), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Serap Akçaoğlu Saydım / Necati Cumalı'nın Hikâyeciliği (Hececöykü, Ağustos-Eylül 2004).

CUMALIOĞLU, Fehmi

Siyaset ve devlet adamı, şair (D. 1912, Hayrabolu / Tekirdağ - Ö. 25 Temmuz 1996). Tam adı Fehmi Hilmi Cumalıoğlu. Dedesi, Fatih Camii dersiâmlardan (bilginlerinden) Müderris Cumalı Ali Zühtü Efendi'dir. İlk ve ortaokulu Tekirdağ'da, liseyi İstanbul'da bitirdi. 1932 yılında Askerî Tıbbiyeye öğrenci olarak girdi ve Tıp Fakültesinden pek iyi derece ile mezun oldu. 1947 yılında Gülhane Askerî Tıp Akademisinden birinci sınıf iç hastalıkları uzmanı diploması aldı. Samsun Askeri Hastanesi baştabibi ve Samsun Tabipler Odası başkanı olarak görev yaptı. 1960 yılında kendi isteğiyle, albay rütbesinde iken emekli oldu. İstanbul'a yerleştikten sonra İlim Yayma Cemiyeti idâre heyetine girdi. Sönmez Neşriyat'ın idare meclisi üyeliği ve genel müdürlüğünü yaptı.

1961 yılında Yeni Türkiye Partisi saflarında siyasete atıldı. 1965'te bu partiden, 1973 ve 1977'de Millî Selamet Partisinden milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. MSP'de Genel Başkan yardımcısı, AP lideri Süleyman Demirel başkanlığında AP-MSP-MHP'nin katılmasıyla kurulan 2. Milliyetçi Cephe hükümetinde Çalışma bakanı (21 Temmuz 1977-5 Ocak 1978) oldu. 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle partisi kapatıldığında tutuklandı, yargılanarak aklandı. Sonraki yıllarda siyasete dönmedi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Örülmemiş Duygular* (1934), *Gölde Sabah* (1934), *Senin İçin* (1936), *Çığlık* (1959).

İNCELEME: *Vazife ve Feragat* (1937), *14 Mart'tan İlhamlar* (1938), *Mehmet Akif'in Hayatı ve Tefekkür Cephesi* (1959), *Mehmet Akif'in Hayatı ve İstiklal Marşı* (1962), *Komünizm ve İslâm* (1963), *İslâm'a İftira Edenlere Cevap!* (1967), *İman: Milletlerin Kaderini Çizen Hakk'a ve Batıla Dayalı İnanışlar* (1968).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c.2, 1977), "Cumalıoğlu, Fehmi" (Büyük Larousse, cilt: 5, s. 2503), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

FEHMİ CUMALIOĞLU

ÇIĞLIK

Mızrabımla dokundum Kâinatın kalbine
Müzikal ahengine döktüm akseden çığlık,
Bizden gizlenen VAR'ın bağrına sine sine
Benimdir bu hiçlikte sessiz rakseden çığlık.

Dünyanın ensesinde, o kervanın sesinde
Kaybettiğim nağmedir bu hırçın, dilsiz ahlar,
Feryadımdan uyanıp boşluğun ötesinde
Sıraya dizildiler ard ardına sabahlar.

Bu çılgın gürültüdür, sükûtu sessiz kılan,
Benim hiçkırıklarım bu sükûnun örtüsü.
Kulağıma geliyor el içinde sıkılan,
Bir granit kayadan Sonsuz'un gümbürtüsü.

CUNBUR, Müjgân

Kütüphaneci, edebiyat araştırmacısı. 12 Ocak 1926, Fatih / İstanbul doğumlu. Tam adı Fatma Müjgân Cunbur. Bazı kitap ve yazılarında Müjde Nasiboğlu ve Salim Şehidoğlu imzalarını kullandı. İlkokulu Ankara'da Dumlupınar ve İnönü ilkokullarında, ortaokulu İstanbul Karagümrük Ortaokulu ve Ankara II. Ortaokulda okudu. Ankara Kız Lisesinden 1944'te, Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 1948'de mezun oldu. "*Gülşehrî ve Mantıku't Tayr'ı*" konulu teziyle doktorasını verdi (1952).

İlk görevi DTCF Kütüphanesinde yazma eserlerin musannifliğidir. 1954'te Millî Kütüphane kütüphanciliğine atandı. Sırasıyla Yazmalar, Nadir Eserler Bölümünü kurmak üzere bu bölümün şefliğine ve aynı zamanda Mikrofilm Arşivini geliştirmek üzere mikrofilm uzmanlığına getirildi (1957-59). 1959-60'ta bir yıl Millî Kütüphane müdür vekilliği yaptı. Arada kütüphaneyi tedvire (yönetmeye) memur müdür sıfatı verildi. Millî Kütüphane'nin kurucusu Adnan Ötüken'in Almanya'daki Kültür Ata-

Müjgan Cunbur

şeliğinden ayrılıp yurda dönmesi üzerine müdürlük görevinden istifa etti. Uzman olarak eski görevinc döndü (1961-65).

Adnan Ötüken'in Kültür müsteşarı olması üzerine ikinci defa Milli Kütüphane müdürlüğüne atandı. Millî Kütüphane yönetimi Genel Müdürlük olunca, unvanı Millî Kütüphane genel müdürü olarak değiştirildi (1965). Milli Kütüphaneyi görevlerine uygun bir binaya kavuşturmak için arsa sağlanması, bir proje hazırlanması, inşaata başlanması için çalıştı. 1973'te binanın temeli atıldı. 1978'de Kültür Bakanlığı müşavirliğine atandı. Türkiye Kütüphanelerindeki Yazma Eserlerin Kataloglarının Hazırlanması Projesinde Anadolu'daki yazma eserlerin sorumluluğu verildi. Bir ekibin başında yazma eserlerin kataloglarını hazırlamak üzere Amasya ve Antalya'daki kütüphanelerde çalıştı.

1980'de Millî Kütüphane binasının inşaatının bitirilmesi için Bakanlık müşaviri kadrosunda Millî Kütüphane müdür vekilliğinc getirildi. 1982'de kütüphane inşaatı bitti. 1983'te taşınılıp yerleşildi. 1984'te Milli Kütüphane başkanı olarak görev unvanı değişti. Bu arada ilk bilgisayar donanımını sağladı. 1986'da kendi isteğiyle emekli oldu. 1960-82 yılları arasında öğretim görevlisi olarak Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanecilik Bölümünde Yazma Eser Kütüphaneleri, yazma eserlerin kataloglanması, Osmanlı paleografyası, arada birkaç yıl da bibliyografya müracaat eserleri derslerini okuttu.

Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu kuruluş hazırlıklarında birkaç toplantıya, Kültür Bakanlığını temsilen katıldı. Yüksek Kuruma bağlı Atatürk Kültür Merkezine asli üye seçildi. 1984 -01 arasında adı geçen merkezde Bilim Kurulu ve Yürütme Kurulu, Edebiyat ve Folklor, Taşınabilir Eski Eserler, Bilim ve Uygulama Kollarında, Yayın Komisyonunda üye, Edebiyat ve Folklor Bilim Uygulama Kolunda 1989-92 arası bir dönem, Kütüphane Kolunda 1983-92 arası üç dönem başkan olarak görev yaptı. Merkez'in üstlendiği Türk Dünyası Ortak Edebiyatı projesinde, *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi* alt projesi başkanlığını yürüttü.

Müjgân Cunbur'un yazı hayatı 1948'de Kırşehir gazetesinde *Üç Kırşehirli Dost* başlıklı yazıyla başladı. Az sayıda yazdığı şiirleri *Atatürk Yolu, Türk Kadını* gibi dergilerde yayımlandı. Türk edebiyatı ve kültürü konularında yaptığı inceleme ve bibliyografya çalışmalarıyla tanınmıştır.

Makaleleri *Erdem, Bilge, Belleten, DTCF, Folklor Araştırmaları, Hisar, Ka De-Fe, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Millî Işık, Önasya, Selamet, Türk Dili, Türk Edebiyatı, Türk Kadını, Türk Kültürü, Türk Yurdu, Vakıflar* gibi dergilerde çıktı. Yurtiçinde ve yurtdışında (ABD ve Afganistan'da) kongre, sempozyum, seminer, panel ve ilmi toplantılara katılıp bildiriler sundu. Türk Folklorına Üstün Hizmet Belgesi vardır. 1986'da TMKV'nin Türk Kültürüne Üstün Hizmet Armağanını, İLESAM'ın Türk Kültürüne Üstün Hizmet Ödülünü, Türk Folklor Araştırmaları Kurumu'nun İhsan Hınçer Türk Fokloruna Hizmet Ödülünü aldı. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Türk Kütüphaneciler Derneği, Türk Kadınları Kültür Derneği, Türk Folklor Araştırmaları Kurumu, Kadının Sosyal Hayatını İnceleme Derneği üyesidir. UNESCO Türkiye Millî Komisyonu yönetim kuruluna 1978'e kadar iki dönem üye seçildi. Ege, Çanakkale ve İnönü Üniversiteleri Edebiyat fakültelerinde, halk bilimi alanındaki, Ankara Üniversitesi DTCF'de de kütüphanecilikle ilgili çalışmaları hakkında dört mezuniyet tezi hazırlandı.

ESERLERİ:

BİBLİYOGRAFYA: *Türk Kadın Yazarların Eserleri* (1955), *Fuzuli Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi* (1956), *Farabi Bibliyografyası* (İ. Binark, N. Sefercioğlu ile, 1973), *Ali Kuşçu Bibliyografyası* (1974), *Ömer Seyfettin Bibliyografyası* (1985), *Ahmet Haşim Bibliyografyası* (Doğumunun 100. Yılında Ahmet Haşim, 1987), *Yahya Kemal Beyatlı Bibliyografyası* (1998).

KATALOG: *Atatürk'ün Özel Kütüphanesi Kataloğu* (ortak çalışma, 1973), *Millî Kütüphane Yazmalar Kataloğu* (Dursun Kaya, N. Ünver ile, 1-8. ciltler, 1987), *Türkiye Basmaları Toplu Kataloğu* (D. Kaya ile, 1-6 ciltler, 1990), *Türk Dil Kurumu Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu* (D. Kaya, N. Ünver, H. Yılmaz ile, 1999).

ANTOLOJİ: *Başakların Sesi: Türk Halk Şairleri Hayat ve Eserleri* (1966), *Türk Kadınının Şiiri* (Neriman Saryal ile, 1970, 1. gcn. bas. 2000).

ARAŞTIRMA: *Yunus Emre'de Namaz* (1956), *Yunus Emre'nin Gönlü* (1957), *Karacaoğlan Hayatı ve Şiirleri* (1972), *Ölümünün 20. Yılında Ord. Prof. Dr. Sadri Maksudi Arsal* (1972), *Atatürk ve Millî Kültür* (1973), *Millî Mücadele'de Türk Kadını* (İ. Enginün, C. Özdemir'le, 1983), *Anadolu'nun Bütünleşmesi'nde Ahmed Yesevi'nin Yeri* (1995), *Türk Kadını İçin* (1997).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Fuzuli Divanı* (K. Akyüz, S. Beken, S. Yüksel ile, 1956), *Yeni Hayat ve Doğru Yol* (Ziya Gökalp'tan, 1976), *Hattatların ve Kitap Sanatçılarının Destanları* (Gelibolulu Mustafa Ali'nin Menakıbı Hünerveran'ı, 1982), *Son Asır Türk Şairleri* (c.1, İbnülemin Mahmud Kemal İnal'dan, 1999).

HAKKINDA: Divan Edebiyatından Günümüze Türk Kadın Şairler Antolojisi, V. Recai Velibeyoğlu / ÖBŞKA (2.cilt, 1975), TDE Ansiklopedisi (c. 2, 1977), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c.1, 1982), S. Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

CÜCELOĞLU, Doğan

Yazar. Silifke / İçel doğumlu. İlk ve ortaokul öğrenimini memleketinde yaptı. Silifke'de o yıllarda lise olmadığı için lise eğitimini Ankara ve Kırklareli'ndeki ağabeylerinin yanında tamamladı. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünden mezun oldu. University of Illinois, Champaing Urbana'da dil psikolojisi alanında doktora yaptı. Türkiye'de İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Öğrenme ve kişisel gelişim konularında yayımlanmış pek çok kitabı vardır.

ESERLERİ:

Yeniden İnsan İnsana (1993), *İnsan ve Davranışı* (1994), *İçimizdeki Çocuk* (1994), *İyi Düşün Doğru Karar Ver* (1995), *Yetişkin Çocuklar* (1997), *Anlamlı ve Coşkulu Bir Yaşam İçin Savaşçı* (1999), *Savaşçı* (2000), *İletişim Donanımları* (2002).

CÜCENOĞLU, Tuncer

Oyun yazarı. 10 Nisan 1944, Çorum doğumlu. Çorum Lisesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü (1972) mezunu. Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatında memurluk (1964) ve şube müdürlükleri yaptı. İstanbul MEB Basımevi müdür yardımcısı iken memurluktan ayrıldı (1980). MSM Özel Konservatuarı Dramatik Oyun Yazarlığı öğretmenliği, Papirüs Yayınevinin tiyatro bölümü yönetmenliğini yaptı. Türkiye Yazarlar Sendikası Yönetim Kurulu, PEN Yazarlar Derneği, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü Edebi Kurul üyesidir.

Tuncer Cücenoğlu

Mizahi hikâyeleri ve oyunları *Pardon, Tiyatro 72* gibi dergilerde yayımlandı. *Cumhuriyet* gazetesinde yazdı. Kitaplaşmamış ilk oyunu *Kördüğüşü*, Üsküdar Oyuncuları topluluğu tarafından sahnelendi ve Altın Fındık En Başarılı Yazar Ödülünü kazandı. Ankara Devlet Tiyatrosunca oynanan *Öğretmen Hasan Bey ve Oğulları*, Ankara Sanat Kurumunca övgüye değer bulundu (1973). *Çıkmaz Sokak* (bas. 1986) ile Abdi İpekçi oyun yarışmasında birincilik ödülünü, Avni Dilligil yazar ödülleri ile Hollanda İnsan Hakları Ödülünü kazandı (1981). *Kadıncıklar* oyunuyla TOBAV oyun yarışmasında birincilik ödülünü paylaştı. Ayrıca Türk Kadınlar Birliği, İsmet Küntay, Uluslararası Tiyatro Enstitüsü, Kasaid, Lions ve Kültür Bakanlığından pek çok ödül kazandı. Hodri Meydan Kültür Merkezinde oynandı (1984). Cüceoğlu'nun oyunları Rusça, İngilizce, Almanca, Fransızca, Bulgarca, Yunanca, Makedonca, İsveççe, Gürcüce, Urduca, Japonca, Romence, Azerice, Tatarca, Lehçe, Çuvaşça, Farsça, Arapça, İspanyolca vb. olmak üzere birçokyabancı dile çevrildi. Oyunlarından bazıları, Rusya, Almanya, Fransa, Yugoslavya, Avustralya, Makedonya, Gürcistan, Tataristan, Baskort, Cuvaşistan, Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Kıbrıs, Polonya, Azerbaycan, ABD ve benzeri otuz kadar ülkede sahnelendi ve repertuarlara alındı.

ESERLERİ:

OYUN: *Kördövüşü* (oyn. 1972, bas. 1989), *Öğretmen* (1973), *Kadıncıklar* (1984, Yeşil Gece ve Kumarbazlar'la birlikte üç oyun: 1992), *Dosya* (1985), *Çıkmaz Sokak* (Dosya ile birlikte, 1986), *Biga-1920* (İlhan Tarus'un Varolmak adlı romanından uyarlama, 1987), *Kör Döğüşü* (1989), *Kızılırmak-Helikopter-Ziyaretçi* (üç oyun, 2002).

BİYOGRAFİ: *Sabahattin Ali* (2004).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

CÜCEOĞLU, İbrahim

Yazar. 6 Ağustos 1929, Yorma / Trabzon doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksekokulu mezunu. 1951'de *Hürses* gazetesi muhabirliği, 1952-69 arasında *Ulus, Yeni Ulus, Halkçı, Sabah, Karagöz* gazeteleri muhabirliği, sekreterlik ve yazı işleri müdürlüğü yaptı. 1969-73 arasında CHP Ankara milletvekilliği, 1973-75 arası genel sekreterlik, 1973-78 yönetim kurulu üyeliği yaptı. 1978-87 arası T. İş Bankası kültür ve sanat müşavirliği yaptı, 1987'de Mensa Holding Basın ve Halkla İlişkiler danışmanı oldu. Ankara Gazeteciler Cemiyeti üyesidir. *Sonhaber* ve *Ankara Telgraf* gazetelerinde romanları tefrika edildi. Ayrıca çok sayıda öykü, röportaj, makale ve araştırma-inceleme yazısı yayımlandı.

ESERLERİ:

Karanlık Sokak, Çile Yılları, Karıncaya Şiirler (1951), *Hayvan Masalları* (10 Kitaplık Dizi).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

CÜNDİOĞLU, Dücane

Araştırmacı-yazar. 1962, Üsküdar / İstanbul doğumlu. 1980'den itibaren başladığı yazı hayatına, çeşitli dergi ve gazetelerde makaleler yayımlayarak devam etti. 1985'ten itibaren yayıncılıkla meşgul oldu ve başta *Tefhim'ül Kur'an* olmak üzere birçok dini eserin redaksiyon kurulunda yer aldı. Kurduğu Tibyan Yayınlarını yönetti. 1999'dan sonra *Yeni Şafak* gazetesinde günlük fıkra yazarlığı yaptı.

Dücane Cündioğlu

ESERLERİ:

Elmalılı Hamdi Yazır / Kur'an-ı Kerim ve Meali (hazırlayan ve notlandıran, 1993), *Başörtü Risalesi* (1995), *Kur'an'ı Anlamanın Anlamı* (1995), *Anlamın Buharlaşması ve Kur'an* (1995), *Hermenötik Bir Deneyim Kur'an Tedkikleri 2, Sözün Özü: Kelam-ı İlahi'nin Tabiatına Dair* (1996), *Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Anlamın Tarihi* (1997), *Kur'an Dil ve Siyaset Üzerine Söyleşiler* (1998; 2005'te *Kur'an ve Dil'e Dair Söyleşiler 1* ve *Tarih ve Siyaset'e Dair Söyleşiler 2* adlarıyla iki ayrı kitap olarak), *Türkçe Kur'an ve Cumhuriyet İdeolojisi* (1998), *Hakikat ve Hurafe* (1999), *Keşf-i Kadim* (2004), *Ara Sokakların Tarihi* (2004), *Cenab-ı Aşk'a Dair* (2004), *Felsefenin Türkçesi* (2004), *Philo Sophia Loren* (2004), *Mehmet Akif'in Kur'an Tercümeleri* (2005), *Akif'e Dair* (2005), *Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Din ve Siyaset* (2005), *Kur'an Çevirilerinin Dünyası* (2005), *Düşünce Düşlenir* (2005).

HAKKINDA: Metin Tavukçuoğlu / Keşf-i Kadim (Hece, sayı: 102, Haziran 2005).

Fulya Ç.

Ç., Fulya

Şair. 1961, Çepni doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kayseri'de tamamladı. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü bitirdi (1985). Bir süre *Cumhuriyet* gazetesinde habercilik yaptı. 1987'den bu yana felsefe öğretmeni olarak çalışmaktadır. Manisa'da yaşıyor. *Saklı Bir Güz Oldum Şimdi* (2004) adlı bir şiir kitabı var.

ÇABUK, Vahit

Araştırmacı-yazar (D. 12 Kasım 1946, Cebike / İskenderun / Hatay Ö. 5 Mart 2000, İstanbul). İlköğrenimini, köyüne yedi km. uzaklıktaki İnönü İlkokulunda tamamladı (1961). İskenderun Lisesi (1967) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü bitirdikten (1971) sonra, aynı fakültede *"Tarihizâde Mehmet Subhi Efendinin Eğri Seferi Şehnamesi"* başlıklı tezle doktorasını verdi: (1986). 1969 yılında Kültür Bakanlığı *İslâm Ansiklopedisi*'ne memur olarak girdi. İslâm Ansiklopedisi'nde yirmi bir yıl müdürlük (1971-91), Süleymaniye Kütüphanesinde bir yıla yakın (1992-93) uzmanlık görevinde bulundu. 1983 yılından vefatına kadar İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde okutman olarak görevini sürdürdü.

İlk şiiri *"Durgunluk Dönemeci"*, *Hareket* dergisinde çıkmıştı (Mayıs, 1970. Sayı: 23). Sonraki yıllarda şiir ve makaleleri *Hareket* (1970-71), *Türk Kültürü* (1973-77), *Millî Gençlik* (1970-78), *Tercüman* (1977-78), *Güneyde Kültür ve Sanat, Tarih ve Medeniyet, Türk Dünyası, Tarih, Belgelerle Türk Tarihi* vb. dergileri ile *Yeni Devir, Tercüman, Yeni Şafak, Türkiye, Millî Gazete, Babıalide Sabah* gazetelerinde yayımlandı. Ayrıca *İslâm Ansiklopedisi, Görsel Genel Kültür, İstanbul Kültür Sanat Ansiklopedisi, Gelişim Lorousse, Meydan Larousse* ansiklopedilerine binin üzerinde madde yazdı. Arapça, Farsça ve Fransızca biliyordu. Mustafa Emre (1978), Burak Fazıl (1980), Kenan (1985) adlarında üç çocuğu vardır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Mecmua-i Tevârih* (Hafız Hüseyin Ayvansarayi'den sad., Fahri Ç. Derin

VAHİD ÇABUK

EYÜB'TE GÜN SONU

Yeşil yapraklarında parlayan ışıkları
Güneşin gün sonunda, yaprakları mütevekkil
Ağaçların altında dolaşan güvercinler
Melekler aleminden olmuş dünyaya vekil

Güneşin gölgesinde durgunluğa gömülmüş
Yavaş yavaş uzayan şu duvar gölgeleri
Çınar yapraklarından dökülen felsefenin
Avluda talih satan zamanın bilgeleri

Düşünen her taşından nice mânalar bulur
Gün sonu vakit akşam Eyüb minâresinden
Tevekküle adanmış ermişlik yuvasında
Uyanır evliyalar müezzinin sesinden

Sessiz adımlarıyla, dudaklar kıpırdanır
Ululuğun heybeti kaplar bütün kalbini
Son duanın sonunda başlar demir kafeste
Ayrılırken gözleri huzur kaplar içini

(Fikir ve Sanatta Hareket, 1971)

Vahit Çabuk

ile, 1985), *Köprülüler* (1988), *İslâm Ansiklopedisi İndeksi* (1994), *Osmanlı Teşkilat ve Siyaset Kültürü* (1996), *Kuruluşundan Cumhuriyete Büyük Osmanlı Tarihi* (10 cilt, 1999).

BİYOGRAFİ: *Sultan IV. Murad Han* (1995), *Osmanlı Siyaset Tarihinde Sultan II. Abdülhamid Han* (1998).

ROMAN: *Göçer Toprağa Düştü* (1995).

OYUN: *Mühre Kan Bulaşmasın* (oyn., TRT I ve TRT III, 29 Mayıs 1988).

DERLEME: *Osmanlı Tarihinden Fıkralar* (1974), *Tiryaki Hasan Paşa'nın Gazaları ve Kanije Savunması* (1978), *Peçevi Tarihi* (önsöz ve indeks, Dr. Çetin Derin ile, 1980), *Tarih-i Hind-i Garbî* (yazarı bilinmiyor, İngilizceden sad., 1985), *Ottoman Empire in Miniatures* (İngilizce, isimsiz, 1987), *Ottoman Empire in Drawnigs* (İngilizceden, isimsiz, 1987), *Süleymannâme / Sinan Çavuş* (isimsiz, sad., 1987), *Piri Reis - Kitab-ı Bahriye* (4 cilt, Cumhurbaşkanı Turgut Özal, bu kitabı Amerikan Başkanı George Busch'a ve diğer devlet büyüklerine hediye olarak götürmüştür, sad., 1988), *Tarihimizde Vakıf Kuran Kadınlar* (sad. Fethi Kayalı ile, 1991).

ÇEVİRİ: *Divan-ı Muhibbî* (3 cilt, Kanunî Sultan Süleyman'ın şiirleri, 1980), *Alimler ve Sanatkârlar* (Ahmet Refik'ten sad. 1980), 1985), *Solakzâde Tarihi I-II* (c.1: 1989, 2. Cilt: 1990, sad.), *Antakyalı Yahya Efendi Divançesi* (1996).

HAKKINDA: "Osmanlı, Sanatı Taçlandırdı" (Tarih ve Düşünce, Nisan 2000), İskenderun Tarihi Okunmayı Bekliyor (Türkiye, 1995), Selim Çoraklı / Ona 'Kızıl Sultan' Diyenler Utansın (Zaman, 3.7.1997), M. Sabri Koz / Antakyalı Yahya Efendi Divançesi (Zaman, 7.2.1998), Dr. Vahit Çabuk Vefat Etti (6.3.2000 tarihli Türkiye, Akit, Yeni Şafak, Milli Gazete), Ne Oluyor Bizlere (Hedef, sayı: 83, Mart 2000), Tarih Doktorunun Sessiz Gidişi (Hedef, sayı: 83, Mart 2000).

ÇABUKLU, Yaşar

Yazar. 1955, İstanbul doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bölümünde yüksek lisans yaptı. *Akıntıya Karşı, Beyaz, Defter, Virgül, İskenderiye Yazıları, Ütopiya, Kara Mecmua, Varlık* dergilerinde yazıları çıktı. Açık Radyoda "Akışkanlık" adında bir program yaptı. *Virgül*'de düzenli olarak yazdı. *Kovulanın İzi* adlı eserindeki kısa ve özlü denemelerde, toplum hayatı içerisinde üzerinde pek konuşulmayan olguların, örneğin pisliğin, cenazenin, röntgenciliğin, kadavranın, aşırı ve fazla harcamanın, insanın toplu yaşamaya başladığı zamandan itibaren izlediği seyri ve "kovulan"ın bugünkü halini ve taşıdığı potansiyeli anlattı.

"Yaşar Çabuklu, denemede Nermi Uygur'un tam tersini yapıyor. Başka her şey, bu iki ucun arasında yer alır, bu iki uç tarzın çeşitli bileşimlerinden oluşur. Uygur, sonuçsuzlukta karar kılmış gibidir: (...) Çabuklu, ışıktan oluşmayacaksa ancak kurşundan oluşabilir. Son, sonuç, daha ilk cümlenin içinde bile ağır bir çökelti halinde tortulanmıştır Çabuklu'da. Başla son arasında sadece kompozisyonun biçimsel gerekleri vardır. (...) Konunun yavaşça gelişen bir sarmaşık gibi kendini oluşturmasına zaman tanıyamaz, çünkü zaten en baştan konuya yakalanmıştır. Haşin, zorba konulardır bunlar, çevrelerinde zarif arabeskler çizilmesine izin vermeyen." (Orhan Koçak, *Kovulanın İzi* üzerine)

ESERLERİ:

Kovulanın İzi (2001), *Özgürlükçü Düşüncenin Peşinde* (2003), *Postmodern - Toplumda Kriz ve Siyaset* (2004).

HAKKINDA: Kovulanın İzi (Virgül, sayı: 45, Kasım 2001), Orhan Koçak / Dimdoğru Denemeler (Virgül, sayı: 48, Şubat 2002).

ÇAĞAN, Kenan

Araştırmacı, şair. 1 Ağustos 1970, Ankara doğumlu. Ankara 19 Mayıs İlkokulu, Ankara İncirli Lisesi, Atatürk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (1994) mezunu. Yüksek lisansını, Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde *"Bir Bilgi Formu Olarak Estetik"* (1997) konulu tezle, doktorasını, Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde *"Popüler Kültür ve Sanat"* başlıklı tez

Kenan Çağan

KENAN ÇAĞAN

MECAZLAR ÜZERİNE BİR HİKÂYE DENEMESİ

nakkaştır ter döken narıma
nara sarkıtıp vuruldum yanginima

konağım diye kat kat derine nam salan kuyulara indim
ve cumbalarına tüneyip çağıltılı nargile irniklarına kandım
telvesiyle alev alev yanan boğazında bad-ı saba
mıydı herkeste sır olsun diye payettiğim yalnızlığım

yalnızdım. içe doğru bir burguyla bungun sabahların meltemini taşıdım
yüksünüp nar çiçeklerine içlendiğim münhaldi. zira hüzünler içinde bin haldim.
yazgım tereddütler ve terler içinde uyanmaktı mevsime
rüyaları çözmek değil rüyada ölmekti bütün hevesim
and içip ömrümün çürüyen yerlerinde yeşerecek her şeye
ömrümden çalıp yüreğimde yer açtım
o yüzden artık büsbütün umarsız ve yersizim
evet hâlâ bir nehir ve bir yıldız saklı tutuyorum kendim için
bir nehir ve bir yıldız hâlâ
bir tutamak nedir bilmezsem
ölüm endişesi nasıl silinir
ve nasıl başlar ölüm neşesi

sorularım. içimde uluyan köpeklerim ağılar içinde kalsın teniniz
ben bir yaprağın sırtında bir nehre düştüm
yankılandım bir yılkı ata bindi tenim
tende değil tenden tedirginim

ben dilimin bir heceye sıkışan küfü
ve gözlerimin içinde bir dağın arzulu gölgesiyle
gemi ambarında sıkışmış yalnızlığına meftun bir kaçaktım
kaçtım... kaçtım... kaç asır ve nice yoksunlukla kaçtım
ta ki yaşamın cezası kaçmak değil
acıyı acıyla yuğmaktı yaşamın şifası
anladım.
bu yüzden

şimdilerde
çiçek tozlarına karışmış uçuşan dudaklarına
bir düşte rastlamak düşündeyim
eylülün incecik ellerinde ezilen tutkulu bir rüzgara vurgun
gökle sevişir gibi göç eden kuşlarla izini sürmedeyim
ben yedi iklimde soluğuna mahkum mücrimin
bir sana teşneyim bir de sır oluşuna
sırda faş oluşuna

gecenin kandilleri arasına sıkışmış inceden kanayan yaralarla
mahmur ışığı vurunca duvarları dillenen ölü tozlar içinde bir kümbetsem
sabaha uykusuz yağmurlarla ve gözleri camlarda yeşillenen
bir eski zaman saadetine sarılı bir aşkla girmeliyim
soluğumla havalanmalı cümle alemin ölüme yazgılı ruhu
zira cümlesinin ruhunda suzinak yara

yanılgılarımın harlı narında yüreğime çöreklenmiş duruyor siyah
dipsiz denizlerimin gözlerinde gemileri ürküten fırtına
gürültülü bir sağanağı andıran kamçılarıyla
biraz huzur için hangi sığmaktaysam orayı vuruyor

dönüyor ve kayboluyor dünya, evren bir dehlizin kocaman ağzı oluyor
yarasalar içinde bir gök ne kadar göksel ya da bulutlar içinde ay ne kadar narinse
içimde ölüsüyle bende o kadar çocuk oluyorum

bütün gizlerimin tanığı ve acılarımın içine hikmetini serpen bilgelik
kelimelerimin ve kanatsız kuşlarımın sahibi
ve dağdaki ıssız rüzgârın ve bütün yönlerin ve a'rafın sahibi
sahibim

bütün dillerimi bir iç yangınında yitirdim. dilsizim.
çölde kum tanesi yüreğim. aşka yeltenmeyecek kadar yüreksizim.
gökte bir darağacı kurulsa yüksündüğüm başımı hatırlarım
narda nar tanesi olsa umursamam gözlerimi. bir umut külündeyim.

ey şiirin kekemeliğinden melekler kanatlandıran
ey çaresizliği yer ile yeksan eden
bir kar tanesinin ömrüne sığan ömrüm zebun oldu
medet ya Hû!

çalışması ile tamamladı (2002).1997 yılında Etibank Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğünde memur olarak işe başladı. 1997'de geçici görevlendirmeyle Başbakanlıkta, daha sonra Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde araştırma görevlisi olarak (1998-2001), aynı bölümde öğretim görevlisi olarak (2002-) çalıştı. 2003'te aynı bölümde yardımcı doçent oldu. Kültür sosyolojisi, siyaset bilimine giriş, sanat sosyolojisi, felsefeye giriş, sanat felsefesine giriş, psikolojiye giriş, toplumsal tabakalaşma dersleri verdi. *"İslâmcı Siyasal Örgütlenmelerin Türkiye'nin AB'ne Üyeliğine İlişkin Tutumlarında Son Yıllarda Gözlenen Değişimde İslâmcı Entelektüellerin Rolünün İncelenmesi"* başlıklı projeyi yürütmek için Pittsburgh Üniversitesinde bulunmak üzere davet edildi (2005).

İlk yazısını *Mavera* dergisinde yazdı (1988). Yazıları daha sonra *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Hece;* şiirleri *Hece, Yedi İklim, Sonsuzluk ve Bir Gün* dergilerinde yayımlandı. *Edebiyat Sosyolojisi İncelemeleri* (2004) ve *Entelektüel ve İktidar* (2005) adlı kitaplara bölüm yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kendi ve Siyah* (2005).

DENEME-İNCELEME: *Popüler Kültür ve Sanat* (2003), *Entelektüel ve İktidar* (2005).

ÇAĞAN, Sermet

Oyun yazarı (D. 1929, Amasya - Ö. 5 Ağustos 1970, İstanbul). İstanbul Robert Kolejindeki öğrenimini yarıda bırakarak tiyatrolarda çalışmaya başladı (1943). Ankara Devlet Tiyatrosu, İstanbul Arena, Küçük Sahne gibi tiyatrolarda oyunculuk, dekoratörlük, yönetmenlik yaptı. *Öncü, Vatan, Dünya* gazetelerinde muhabir ve dış politika yazarı olarak çalıştı.

İstanbul Üniversitesi Gençlik Tiyatrosu'nca sahnelenen *Ayak Bacak Fabrikası* adlı oyununun Uluslararası Erlanger Tiyatro Şenliği'nde dördüncülük ödülünü kazanmasıyla tanındı (1964). Bu oyun 1968'de Fransızcaya çevrildi, yazarı Basın İş Sendikası tarafından o yılın en iyi oyun yazarlarından biri olarak takdir edildi.

ESERLERİ:

Ayak Bacak Fabrikası (1965), *Öyle Bir Oyun* (Değişim dergisi sayı: 11, 1962), *Bütün Oyunları* (ilk iki oyunu, 1993). *Ayrıca Savaş Oyunu* adlı basılmamış bir oyunu daha vardır.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ÇAĞATAY, Hasan Eren

Romancı. 1981, Doğanşehir / Malatya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimi boyunca İçel'de yaşadı. 1997 yılında ODTÜ Matematik Öğretmenliği Bölümüne başlayıp lisans eğitimi sürecinde ilk romanı *Sığınak*'ı yazdı. 2002'den sonra, bir sene boyunca Ankara'da Beypazarı Lisesinde matematik öğretmenliği yaptı. 2003 yılında ODTÜ'de felsefe yüksek lisansı yapmak ve edebiyat çalışmalarını sürdürebilmek için matematik öğretmenliğini bıraktı. Felsefe yazıları üzerinde çalıştı. ODTÜ Genç Yazarlar Topluluğunda kültürel ve sanatsal etkinlikler düzenledi. 2004 yılında ilk romanı *Sığınak* yayımlandı.

ÇAĞATAY, Neşet

İlâhiyat ve tarih bilgini (D. 15 Mart 1918, Yenice köyü / Gelendost / Isparta - Ö. 17 Kasım 1999, Ankara). Yeniceköy İlkokulu (1931), Ankara Gazi Lisesi (1936), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1940) mezunu. Bitirdiği fakülteye aynı yıl Prof. Fuat Köprülü'nün asistanı olarak girdi, iki yıl sonra burada doktorasını verdi (1942). Askerlik sonrası o dönemdeki yasa gereği aynı kuruma doğrudan dönemediğinden AÜ Kitaplık uzmanlığına (1948), bir

yıl sonra da AÜ Hukuk Fakültesi Kütüphane müdürlüğüne getirildi. 1949 yılında İlâhiyat Fakültesi açılınca buraya asistan olarak girdi. Burada doçentliğe (1953) ve profesörlüğe (1960) yükseldi. Aynı yıl İlâhiyat Fakültesi dekanı seçilip 1962'de müddeti dolunca iki yıl için aynı göreve tekrar seçildi. Dekanlık yaptığı dört yıl içinde dokuz aya yakın bir süre Ankara Üniversitesinde rektör vekilliği yaptı. İslâm Tarihi, Mezhepler, İslâm Hukuku, Türk İslâm Edebiyatı Kürsüleri başkanlıklarında bulundu (1960-79).

Konya Selçuk Üniversitesi rektörlüğü (1979-81) de yapan Çağatay, Ankara İlâhiyat Fakültesine yeniden dönerek bir süre çalıştıktan sonra Yükseköğretim Kurumuna geçti. 1966-67 ders yılında New York Columbia Üniversitesi tarafından doktora sınıflarında ders vermesi için davet edilerek ABD'ye gitti.

Makaleleri *DTCF, Tarih Vesikaları, AÜ Hukuk Fakültesi, AÜ İlâhiyat Fakültesi* dergileri başta olmak üzere çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. *İslâm Ansiklopedisi* ve *Türk-İslâm Ansiklopedisi*' ne maddeler yazdı. Makalelerinin bir bölümü ortak kitaplarda yer aldı. Almanya, Fransa, ABD, Pakistan, Hindistan vd. ülkelerde konferanslar verdi, bilimsel toplantılarda tebliğler sundu. Bu ülkelerde misafir profesör olarak dersler verdi. Mezarı doğduğu köydedir. Arapça, Farsça, İngilizce ve Fransızca bilen Çağatay, evli ve dört çocuk babasıydı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Osmanlı İmparatorluğu'nda Reâyadan Alınan Vergi ve Resimler* (1947), *İslâmdan Önce Arap Tarihi ve Cahiliye Çağı* (1957), *İslâm Mezhepleri Tarihi* (İ. Agâh Çubukçu ile, 1965), *100 Soruda İslâm Tarihi* (1972), *Olan Ahilik* (1974), *Türkiye'de Gerici Eylemler* (1982), *Bir Türk Kurumu, Güncel Konular Üzerinde Makaleler* (1994), *Sorularla İslâm Dini ve İslâm Tarihi* (1998).

ÇEVİRİ: *İslâm Milletleri ve Devletleri Tarihi* (Carl Brockelmann'dan,1954), *Netâyicü'l-Vukuât, Kurumları ve Örgütleriile Osmanlı Tarihi, Hz. Muhammed'in Hayatı* (İ. Hasan ile).

HAKKINDA: Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi 197-71 ve 1971-72 Albümleri, Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 6.8.1998).

Neşet Çağatay

Saadet Çağatay

ÇAĞATAY, Saadet

Türkolog (D. 1906, Yevşirme köyü / Kazan - Ö. 24 Haziran 1989, Ankara). 20. Yüzyıl Kazan Türklerinin liderlerinden Ayaz İshaki İdilli'nin kızıdır. İlk öğrenimini dedesi İlacettin Hazret ile babaannesi Kameriye'den almanın yanı sıra Rus okullarında okudu. 1922'de Finlandiya üzerinden Almanya'ya kaçarak öğrenimini sürdürdü. Berlin Üniversitesine bağlı Türkoloji Fakültesini bitirdi. Tatar lehçesi konusunda doktorasını burada verdi.

Makalelerini babasının İdil-Ural Bağımsızlık Komitesinin basın organı olarak Berlin'de çıkardığı *Milli Yol*, ayrıca Azerbaycan *Emel*, *Türk Kültürü* ve *Türk Yurdu* dergilerinde yayımladı. 1932 yılında ekonomi ve sosyoloji doktoru Tahir Şakir Çağatay'la evlendi. İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine eşiyle birlikte Türkiye'ye gelerek Ankara'ya yerleşti (1940). Ankara'da bir kız lisesinde öğretmenliğinin ardından, 1942'de Ankara Üniversitesi Dil Tarih-Coğrafya Fakültesinin Türk Lehçeleri Kürsüsünde öğretim üyeliğine başladı. 1950 yılında profesörlüğe yükseldi.

ESERLERİ:

Çora Batır (Krakow, 1935), *Altun Yaruktan İki Parça* (1945), *Denomanale Vebbildungen in der Türkprachen* (Roma, 1953), *Kazakça Metinler* (1961), *Türk Lehçeleri Örnekleri* (2 cilt, 1963, 1972), *Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler* (1978).

HAKKINDA: Ertuğrul Yaman / Türkiye'deki Türk Dünyası (A. K. Bolaç – A. Esatoğlu ile, 1998).

ÇAĞATAY, Tahir Şakir

Sosyolog (D. 1902, Taşkent - Ö. 1984, Bursa). Asıl adı Tahir Şakirzâde'dir. Dilci Saadet Çağatay'ın eşidir. Karl-Rubrect Üniversitesi mezunu (B. Almanya, 1932), 1949'da Ankara Üniversitesi DTCF'de sosyoloji dersleri verdi. 1954'te doçentliğe, 1963'te profesörlüğe yükseldi. 1972 yılında emekli oldu. Sosyolojik incelemeleriyle tanındı. Makalelerini Ankara Üniversitesi DTCF'nin araştırma dergisinde yayımladı.

İlk tahsilini mahallî mekteplerde gördükten sonra Münevver Karî'nin kurduğu Usûl-ı Cedîd Mektebi ile Türkistanlılar için açılan Rus Mektebine devam etti. İdil-Ural'ın Ufa şehrindeki Aliye Medresesinde bir yıl kadar okuduktan sonra öğrenimini Azerbaycan/Bakü'deki Muallim Mektebinde sürdürdü. 1921 yılına kadar kaldığı Azerbaycan'da, Azeri Millî Hareketine ve Türkistan'da ki milliyetçilerin toplandığı Türkistan Milli Birliğinin faaliyetlerine katıldı. Burslu öğrenci olarak gittiği Almanya'nın Hcidelberg Üniversitesinde 1930'a kadar felsefe, sosyoloji ve ekonomi öğrenimi gördü. *"Göçebe Hayat Ekonomisi'nin Ana Hatları"1* üzerinde doktora tezi verdi. 1931'de Berlin'e gelip yerleşti. Burada Türkistan aydınlarından Muhammed Ayaz İshaki'nin kızı Saadet Hanımla evlendi. 1929-1939 yılları arasında Mustafa Çokay ve Dr. Abdülvahap Oktay ile Berlin'de, Türkistan istiklâl mücadelesinin yayın organı olan *Yaş Türkistan* dergisini kurup yayımladı.

II. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine 1939'da, ailesiyle birlikte Ankara'ya göç etti. Bir müddet Ziraat Bakanlığı müşavirliğinde çalıştıktan sonra 1948 den itibaren Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Sosyoloji Kürsüsü'nde hocalığa başladı. 1953'te doçentliğe, 1962 yılında profesörlüğe yükseldi. 1972 yılına kadar DTCF Sosyoloji Bölümü'nü yöneten Tahir Çağatay, bu fakültede sosyoloji dalının kurucusu sayılmaktdır.

ESERLERİ:

Nomaden Wirtschaft (doktora tezi, Brüksel, 1931), *Türkistan Pahta Hocalığı* (Türkistan Pamuk Ekonomisi, Arap harfleriyle, Berlin, 1934), *Türkistan Millî Edebiyatı ve Edipler Faciasına Dair* (Arap harfleriyle, Berlin, 1935), *Türkistan Millî Mefkuresi ve Ali Şir Nevâî* (1939 (Arap harfleriyle, 1939, Berlin), *Kapitalist İçtimaî Nizam ve Bugünkü Durumu* (1958), *İçtimaî Nazariyeler Tarihi* (Prof. Hans Freyer'den çeviriye ek makaleler ile, 1960), *Günün Sosyolojisine Giriş* (1962), *Sınaî İhtilal" Mefhumu Etrafında* (1965), *İçtimaî Nizam-Kadın-Cemiyet* (1969), *Sovyet Rusya'da Milletler Meselesi Çözülmüş müdür?* (1971), *Modern Aile ve Sosyal Problemleri* (1972).

HAKKINDA: Ertuğrul Yaman / Türkiye'deki Türk Dünyası (A. K. Bolaç – A. Esatoğlu ile, 1998).

ÇAĞBAYIR, Yaşar

Dil ve edebiyat araştırmacısı. 3 Mayıs 1945, Kocapınar / Denizli doğumlu. Kocapınar Köyü İlkokulu

(1957), Denizli Lisesi (1965), Bursa Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1968) mezunu. Anadolu Üniversitesi AÖF'de yüksek lisansını tamamladı (1989). 1968'den itibaren Ereğli (Konya), Denizli ve Söke orta dereceli okullarında Türkçe edebiyat öğretmenliği ve idarecilik yaptı. Söke'de İlçe Millî Eğitim şube müdürü iken kendi isteğiyle 1993'te Söke Ziraat Teknik Lisesinde öğretmenliğe döndü. 1997 yılında yine kendi isteğiyle emekli oldu. 1992'den itibaren *Yeni Söke* gazetesinde yazdı. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi Kılavuzu (1988), *Büyük Türkçe Sözlük* (Mehmet Doğan'la birlikte, 1988), *Türk'ün Bayrak Mücadelesi Açısından İstiklâl Marşı'nın Tahlili* (1989), *Söke* (tarihi, ekonomik yapısı, 1989), *Kutadgu Bilig* (2001).

HAKKINDA: Abdülkadir Güler / "Kutadgu Bilg" Üzerine Bazı Düşünceler (Sevgi Yolu dergisi, Mayıs-Haziran 2002).

ÇAĞDAŞ, Cevdet Hüseyin

Şair, ressam ve yazar. 4 Ağustos 1926, Nergisli (Yeneğra) köyü / Magusa / Kıbrıs doğumlu. Öğretmenlik, Eğitim Dairesinde müfettişlik, 1960'ta açılan Etnografya Müzesinde müzecilik yaparak emekli oldu. Lefkoşe'de 1952 ve 1960 yıllarında düzenlenen 1. ve 2. Şiir Gecelerine katıldı. Resim öğrenimi almak amacıyla İngiltere'ye gitti. İngiliz şairlerinden Türkçeye çeviriler yaptı. Şiirden çok resimleriyle tanındı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Avare* (1954).

MÜZECİLİK-SANAT: *Kıbrıs'ta Türk Devri Eserleri* (1965), *Kıbrıs Türk Müzesi Kılavuzu* (1967), *Kıbrıs Türk Müzesi Taş Eserler Bölümündeki Kitâbelerden Seçme Örnekler* (1967), *Sanat Yazıları* (1982).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 2, 1976), TDOE - TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

ÇAĞDAŞ, Halûk

Şair ve yazar. 1951, Sivas doğumlu. Gelenceksel şiirlerinde ve koşmalarında Asrî mahlâsını kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Sivas'ta tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Belediye avukatlığı, serbest avukatlık ve Cumhuriyet Üniversitesinde hukuk müşavirliği yaptı. Yazı hayatına *Anadolu* (Sivas) gazetesinde köşe yazıları yazarak başladı. Daha sonra, çeşitli yazı, şiir ve incelemeleri; *Cumhuriyet*, *Öncü-Halk*, *Yeni Ülke*, *Sivas-Olay* gazeteleri ile *Varlık*, *Türk Dili*, *Sivas Folkloru*, *Türk Folkloru*, *İmece*, *Eylül*, *Sivas/Kültür-Sanat*, *Tarih ve Toplum*, *Revak* ve *Kızılırmak* dergilerinde yayımladı. 1987'de Sivas Lisesi 100. Yıl Marşını yazdı. Sivas Lisesinde ve Sivas Konservatuarında edebiyat, felsefe, musiki tarihi, Cumhuriyet Üniversitesinde hukuk sosyolojisi dersleri verdi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Eski Bir Nihavent.*

İNCELEME: *Siyasî ve Edebî Yazılar* (seçmeler), *Sivas'ta 50 Yıllık Amatör Tiyatro Etkinlikleri.*

HAKKINDA: TDOE - TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

ÇAĞDAŞ, Tevfik Nevzat

Şair (D. 1885, Rodos - Ö. 1969, İstanbul). Nevzat imzasını da kullandı. Öğrenimini Muğla Midilli liselerinde tamamladı. Bosna, Edirne ve Bursa öğretmen okulları ile İstanbul Darüşşafaka ve Alman Liselerinde Türkçe ve iktisat dersleri verdi. Bürokraside görev alarak Hüdavendigar Vilayeti İstatistik Müdürlüğü, Karacabey kaymakamlığı, Hariciye Vekaleti Tercümc Dairesinde Farsça çevirmenliği görevlerinde bulundu.

Şiirleri Rodos'ta çıkan *Afitap*, *Edebiyat-ı Umumiye*, *Babalık*, *İleri*, *Tatbikat* (Sakız adası), *Yeni Fikir* (Konya) vd. gazete ve dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Onmıyan Aşk (1935), *Devre Kasideler* (1948).

HAKKINDA: İbnülemin M. K. İnal / Son Asır Türk Şairleri (c.IV, 1942), TDE Ansiklopedisi (c.2, 1977), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ÇAĞIL, Necdet

Tefsirci. 1956, Erzurum doğumlu. İlkokulu bitirdikten sonra (1967) mahallenin imamı Müderris Recep Akçay Hocaefendi'nin yanında hafızlığını ikmal etti ve bazı medrese dersleri aldı. Daha sonra İstanbul'a gidip Kadıköy İskele Camii Kur'an kursuna kaydını yaptırdı ve burada İbrahim Kaşmer Hocaefendiden bir yıl süreyle talim ve makam dersleri aldı. Aynı yıl, Kadıköy Osmanağa Camiinde, Ali Üsküdârî Hocaefendi'nin başkanlığında düzenlenen hafızlık törenine katılıp diploma aldı (1971). Daha sonra İstanbul Fatih İmam Hatip Lisesine kaydını yaptırıp buradan mezun oldu (1978). On yıl sürc ile memleketin muhtelif yerlerinde imamlık görevi yaptı. 1992'de Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini bitirdi. Kıraât bilimi dalında asistan olarak görcve başladı (1993). *"Basra İmamlarının Kıraatleri ve Hüccetleri"* tcziyle yüksek lisansını tamamladı (1995). Doktorasını Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Kur'an Belagati ve Fonetiği Yönünden Kıraatler"* teziyle tamamladı (2002). *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *EKEV Akademi Dergisi*, *Marife*, *Sesleniş* dergilerinde makaleleri yayımlandı.

Necdet Çağıl

ESERLERİ:

KİTAPÇIK: *Kıraatların Tasnifi ve Tarihi Seyr-i İlâhi Kelam'ın Tabiatı* (2003).

ÇEVİRİ: *Esbâbü'n-Nüzûl* (el-Vahidi'den, Necati Tetik ile, 1995).

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

ÇAĞIRAN, Mustafa

Bkz. FERYADİ ÇAĞIRAN

ÇAĞIRAN, Önder

Araştırmacı-yazar. 19 Ocak 1962, Felahiye / Kayseri doğumlu. Konya İvriz Öğretmen Lisesi (1979), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü (1984) mezunu. 1992'de doktorasını verdi. 1987 yılından itibaren Kastamonu Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. 1982'den itibaren şiir ve yazılarını *Türk Edebiyatı*, *Erciyes*, *Kastamonu Eğitim*, *Kardeş Ağızlar* gazete ve dergilerinde yayımladı. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

Tıbb-ı Nebevi (1996), *Hüzün Yaprağından Birkaç Satır* (1997), *Ata Yurdundan Türkmen Türkçesi Metinleri* (1998), *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, *İncelemeler* (1999).

ÇAĞLA, Cengiz

Siyasetbilimci. 18 Kasım 1965 doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (1990) mezunu. Yüksek lisansını İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde *"Aydınların Çoğulcu Demokrasi Arayışı, Yeni Gündem Örnek-Olayı"* adlı tezle (1992), doktorasını aynı yerde *"The Jadid Movement and Nation-Building in Azerbaidjan"* adlı tezle (2000) tamamladı. Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi Anabilim Dalı öğretim üyeliği (2002) yaptı. Makaleleri, *Türkiye Günlüğü*, *CEMOTI (Azerbaycan)*, *Trakya Üniversitesi Dergisi*, *Central*

Asian Survey dergilerinde yayımlandı. *Azerbaycan'da Politika ve Milliyetçilik* (2002) adlı bir kitabı vardır.

ÇAĞLAR, Ali Özenç

Şair ve yazar. 1947, Mecidiye köyü / Akhisar / Manisa doğumlu. 1973'te işçi olarak Almanya'ya gitti. Almanya başta olmak üzere, pek çok Avrupa ülkesinde ve Türkiye'de çeşitli dergi ve gazetelerde desenleri, karikatürleri, şiir ve öyküleri yayımlandı. Resim çalışmaları da olan Çağlar kişisel sergiler açtı ve karma sergilere katıldı.

Edebiyat yaşamına şiirle başlayıp sonradan öyküye yönelen Ali Özenç Çağlar, bir roman da yayımladıktan sonra yeniden öyküye döndü, şiirler yazıp yayımlamayı sürdürdü. *"Kurtuluşun Düşleri"* (1979), *"Kürt Şoreş"* (1985), *"Leke"* (1986) adlı öyküleri çeşitli yarışmalarda ödüle değer görüldü. *Ölümün Rengi*'nde yer alan öyküleriyle 1999 Samim Kocagöz Öykü Ödülünü aldı.

"Ali Özenç Çağlar'ın 'Ölü Yüzler' adlı romanını yayımlanmadan önce okuma şansına sahip oldum. Kısa sürede yayımlanacağını biliyordum. Ali Özenç'le yıllardır tanışırız. Dur durak bilmez bir adamdır. İşçi olarak geldiği Almanya'da dağdağalı bir hayat içinde yazar, çizer, inatla ve özenle uğraşır. Her şeye duyarlıdır o. Canını sıkan tatsızlıklara, zorbalıklara, haydutluklara karşı, kaleme sarılır. Fransa'da, İngiltere'de, Türkiye'de, İsveç'te nerede çıkarsa çıksın, Ali Özenç'in imzasını görürsünüz. Alçakgönüllü, bitmez tükenmez bir uğraş içindedir. Ali Özenç'in yaptıkları, yapacakları üzerine konuşmak sayfalar alır. (...) 'Ölü Yüzler', iç içe geçmiş hayatlarla örülü bir destan adeta." (Güray Öz)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gece Sabaha Durdu* (1987), *Hıçkırıklar Kuş Kanadı* (1990), *Destanca* (1994), *Hercai Gülüşler* (2000).

ÖYKÜ: *Korkunun Ötesi* (1989), *Ölümün Rengi* (2002).

ROMAN: *Ölü Yüzler* (1998).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.12.1998), Güray Öz / Bir Köyün Toplumsal Anatomisi (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 18.2.1999), Köprü Üstünde Yürümek (Cumhuriyet Kitap, 1.3.2001).

ÇAĞLAR, Behçet Kemal

Şair ve yazar. (D. 23 Temmuz 1908, Erzincan - Ö. 24 Ekim 1969, İstanbul). Bazı şiirlerinde Ankaralı Aşık Ömer, Âşık Ömer, Behçet Fuat, Erdoğan imzalarını da kullandı. Bürüngüz oymağına mensup Kayseri kökenli bir ailedendir. İlk ve ortaöğrenimini Bolu, Konya ve Kayseri'de yaptı. Halkalı Ziraat Mektebi ve Zonguldak Yüksek Maden Mühendis Mektebini (1929) bitirdikten sonra Fransa'da staj yaptı. 1932-33'te Türk Dil Kurumunun

Behçet Kemal Çağlar

yazmanlığını üstlendi. *Görmeye Geldim* adlı şiirini beğenen Atatürk'ten geniş himaye gördü. Faruk Nafiz Çamlıbel'le birlikte *10. Yıl Marşı* şairi olan Behçet Kemal Çağlar, Atatürk'ü abartılı biçimde öven şiirler de yazdı. İktisat Bakanlığı merkez teşkilatında maden mühendisi olarak çalıştı, Halkevlerinde müfettişlik (1935-40) yaptı. Atatürk'ün istcği üzerine 1934-36 yıllarında İngiltere'de Cambridge Üniversitesinde İngiliz edebiyatı üzerine incelemelerde bulundu. Erzincan milletvekili olarak (1941-47) TBMM'ye girdi. 1948'de Atatürk devrimlerinden ödün verdiği gerekçesiyle milletvekilliğinden ve partisinden (CHP) istifa etti. 1 Nisan-25 Kasım 1949 tarihleri arasında haftalık sanat dergisi *Şadırvan*'ı (35 sayı) yayımladı. Daha sonra İstanbul Radyosunda edebi müşavir olarak çalıştı ve "Şiir Dünyamız" adlı bir program hazırladı. Robert Kolejde edebiyat öğretmenliği (1950-59) yaptı. 27 Mayıs (1960) askeri darbesiyle işbaşına gelen askeri yönetimin seçtiği kurucu meclis üyeleri arasında yer aldı. Daha sonra TRT Yönetim Kurulu başkanlığı, Akbank'ta Neşriyat müdürlüğü, TRT program uzmanlığı görevlerinde bulundu. İstanbul'da Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.

Şiirleri, kendi çıkardığı *Şadırvan* (1949) ile *Hayat, Muhit, Varlık, Ülkü, İnkılapçı Gençlik, Türk Dili* (1928-68) dergilerinde yer aldı. Hece ölçüsüyle, Atatürk'ü ve devrimlerini öven, ulusal duyguları ve ülke sorunlarını yansıtan, yurt sevgisini dile getiren, âşık

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR

JAPON ÇİÇEKLERİ

Deli dolu suyundan benim ırmaklarımın,
Van gölü, geçtiğim üç enginden güzel bana.
Aşağıda uzanan sarı çorak toprağım
Japon çiçeklerinin renginden güzel bana.

Güneş bende doğacak gibi ateşli içim
Binboğa tepeleri gibi alnım yanıyor.
Seyhan'la Ceyhan gibi umudumla sevinçim,
Özlemim Göksu gibi içimde kıvranıyor.

Ben çıktıkça altımda küçülüyor doğrusu
Barbaros'un avcuna sığar gibi Akdeniz.
Sonsuz susuzluğuma birkaç damla tuzlu su,
Ardımda, bıraktığım bir iki uzak deniz...

Gönlümce boy atarım ben ancak bu toprakta
Sensiz bana hiçbir yer, gelmiyor güzel artık.
On beş yıldan farkı yok, on beş günün uzakta
Anadolu'm gel artık, Anadolu'm gel artık.

gelcneğiyle beslenen şiirler yazdı. Her şeyden önce "devrim şairi" olarak ve özellikle, Faruk Nafiz'le birlikte yazdıkları ve Cemal Reşit (Rey) tarafından bestelenen *Onuncu Yıl Marşı* ile ünlendi. Şiirin yanı sıra manzum oyunlar, incelemeler de yazdı. *Hür Mavilikte* adlı kitapta gezi notlarını derledi, *Dolmabahçe'den Anıtkabir'e Kadar*'da gözlemlerini aktardı. Kardeşi Fikret Çağlar tarafından Behçet Kemal Çağlar'ın anısına kurulan Behçet Kemal Çağlar Armağanı yalnızca 1970'te *Sakarya Meydan Savaşı* adlı şiir kitabıyla Ceyhun Atuf Kansu'ya verildi.

Eserlerinden uyarlanan *Destan Destan İçinde* (yön. S. Havaeri, 1952) ve *Ezo Gelin* (yön. O. Elmas, 1955 ve 1968) filmleri çekildi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Erciyas'ten Kopan Çığ* (1932), *Burda Bir Kalp Çarpıyor* (1933), *Atatürk'e Şiirler* (1965), *Benden İçeri* (bütün şiirleri, 1966), *Kur'an-ı Kerim'den İlhamlar* (1966), *Behçet Kemal Çağlar: Son Şiirleri* (der. F. Çağlar, 1970).

DESTAN: *Ankaralı Âşık Ömer'in Cumhuriyet Destanı* (1930?), *Cumhuriyetimizin On Yedinci Yılında Âşık Ömer'den Destanlar, Türküler* (1940), *İlköğretim Destanı* (1945), *Battal Gazi Destanı* (1968), *Malazgirt Zaferinden İstanbul Fethine* (dört destan, 1971), *Destanlar* (haz. Selcan Teoman, 1997)

OYUN: *Çoban* (1932), *Attila* (1935), *Göklerin Fethi* (1937), *Timur ve Yıldırım Operası* (Basılmadı).

Behçet Kemal Çağlar

İNCELEME: *Halkevleri* (1935), *Hasan-Âli Yücel: Hayatı ve Eserleri* (1937), *Namık Kemal* (1954).

GEZİ-İZLENİM: *Hür Mavilikte* (1947), *Dolmahahçe'den Anıtkabir'e*

ÇAĞLAR'A MEKTUP

Muvaffak Sami Onat

Aziz Şâirim;

Hatırlarsın; yeni Türk şiirinin son yıllardaki yenilik ve gelişme imkânlarını sevinçle takip ettiğimiz günler çok olmuştur. Bir "Raman Petrolü Destanı" için, nerdeyse bayram etmiştik. Ama yine hatırlarsın ki, önümüze açtığımız dergilerdeki şiirlerin yüzde doksanı içimizi sızlatırdı. Şiiri, alt alta dizilmiş kırık dökük cümleler farz eden; şiir yerine tahriknâmcler, beyannâmeler yazan bir nesil karşısındaydık. Biber ve patlıcan dolmasının espri hüviyetini dahi kazanmamış gülünçlüğü altında gizlenen yıkıcı ve çarpık fikirler de, ayrıca, üzüntü sebebimiz oluyordu. Çok ayrı bir devolopman tarzına muhtaç olan, çok muğlak bir geştalt'a ihtiyacı bulunan şiirin, ehliyetsiz eller ve dillerde düştüğü hâli gördükçe; nerdeyse şiirden tiksindiğimiz zamanlar oluyordu. Vezin ve kafiyenin manzume için şart, fakat şiir için elzem olmadığını çok kereler yazmış ve söylemiş olduğumuz halde, bu hakikati bir türlü kabul ettircmediğimizi, bizim gibi düşünenlerin de aynı şekilde çaresiz kaldıklarını biliyorduk. Filhakika şahsan her ikimiz de, kalıplara kurban bir manzumeci olmadığımızı, gerek kendi şiirlerimizle gerek beğendiğimiz serbest şiirlerle göstermiş oluyorduk. Ama yine biliyorduk ki, "Hürriyet" ve "Mahpusane" türkülerini bir meta gibi ortaya atanlar, mustarip vatandaşların durumunu şiir için tahrik unsuru olarak kullananlar, bizi ve bizim gibi düşünenleri dinlemeyeceklerdir.

Bütün bunlarla beraber kötümser değildik. Kendisini kabul ettirmiş birçok kıymetlerin dahi girdaba yuvarlanmasına rağmen , körpe imzalardan haberler, hem de çok ümitli haberler, ses- geliyordu. "Çocuk ve Allah"ı, "Daha"yı, "Taş Devri"ni, "Çakırın Destanı"nı ve nihayet "Üç Şehitler Destanı"nı veren Fazıl Hüsnü'nün bile "Toprak Ana" eseriyle harcamışını görmüş, üzülmüş; ama beri yandan mesela bir Feyzi Halıcı ile, bir Ümit Oğuzcan'la teselli bulmuştuk. Nihayet işi en özlü yerinden tutarak yeni bir Türk şiiri için "destan"ın şart olduğunu bir dâva olarak ortaya atmak istedik. "Şadırvan" bu büyük davanın mihrakında toplandı. İstiyorduk ki önce bir memleket edebiyatına doğru gidelim; oradan beşeri ve hümanist bir edebiyata çıkmak esasen tabiî bir yol olacaktır. Bunun için, daha doğrusu bunu yapabilmek için, memleketi baştan başa dolaşmış, memleketliyi kemiğinden iliğine kadar tanımış coşkun nefesli senin gibi bir şairle; fikir, felsefe, edebiyat ve tarih alanındaki memleket otoritelerini seferber etmiştik.

Gayretimiz boşa çıkmadı. Mesut bir destan devri açıldı edebiyatımızda. Hatta "Hürriyet" ve "Hapisane" türküleri yazanlar bile, "Hürriyet" ve "Hapisane" destanı yazmaya başladılar. Bu suretle istenilen destan olmamakla beraber, bir destan çığırı açılmış demekti. Halûk Nihad'ın, Basri Gocul'un, Fazıl Hüsnü'nün destanları da bu zaruretin daha önce his edilmesinden doğmuş münferit ve muvaffakiyetli eserlerdi. Bu arada beklenilen büyük Türk epopesini vermeye namzet en büyük ümit olarak da ortada sen vardın. Tuttuğun yol; memleketi ve memleketliyi tanımaktaki emsalsiz hususiyetin ve nihayet bir destan şâiri için elzem olan nefesin, coşkunluğun ve lirizminle ilk epope şâirimiz olmalıydın. Şiirlerinde üstelik çok makbul bir suples de vardı.

Artık "hain ervahlardan" değildin. Yunus seni pişirmiş; eritmişti. Dadaloğlu'ndan, Köroğlu'ndan aldığın erkek ses mısralarında gümbürdemeye başlamıştı. Fuzulî'den lirizmi, Nailî'den ve Nedîm'den zarafeti, Bâkî'den tekniği, Yahya Kemal'den "hâlis şiir" için elzem olan kuyumcu titizliğini öğrenmekle divan ve halk edebiyatı bahçelerini dolaşman faydasız olmadı. Artık her şey hazır demekti. Son olarak tarih kitaplarına merak sarışını da müjde gününün yaklaşmına hamlettim. İlk haberler gecikmedi. Her gün sayfalarca yazmaya başladın. Seni her gün, en yakın sanat arkadaşın olarak takip ediyordum. Belki farkında olmuyordun; fakat bu son yazdıklarında, Behçet Kemal'in değil, Anadolu'daki ilk fetih ve akın hamasetinin mâşeri vicdanı dile gelmişti:

"Beyaz atlı ak alınlı süvarî

"Tepeden tepeye şafak götürür"lerken eminim dünya epope edebiyatının en mümtaz iki mısraının kaili olduğundan habersizdin.

Aziz Şârim;

Görüyorsun ki senden bahsetmekle beraber, senin şahsında Türk destan edebiyatının mukadderatından bahsetmek istiyorum. Bu itibarla ricamı şahsından çok, Türk edebiyatının manevî mevcudiyeti için kabul et: Yazmakta olduğun büyük "Battal Gazi Destanı"ndan şiir dünyamızı haberdar et. Gerek radyodaki "Şiir dünyamız sanat", gerekse "Vatan" sütunları, en büyük imkân sahaları olarak elinde bulunuyor.

Selâmlar, sevgiler, saygılar.

(*Hisar* dergisi, Ocak-Şubat 1951)

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR HAKKINDA

Halil Soyuer

"1948 yılı Kasım ayında Meclis açılınca, ilk iş olarak milletvekilleri maaşlarına zam yapacak bir yasayı gündeme getirmişlerdi. Behçet Kemal Çağlar, CHP parti grubunda yaptığı konuşmasında buna şiddetle karşı çıkmış ve "Halk para sıkıntısı içinde kıvranıp dururken bunu yapamazsınız" diye haykırmıştı. Onunla birlikte birkaç milletvekili de karşıydılar. Yasa, Meclis'te görüşülürken de Behçet Kemal çok ateşli konuşmalarıyla karşı çıkmaya devam etmiş, eğer demişti, yasa kabul edilir de zamlar yürürlüğe girerse, ben bu zammı almayacağım ve aradaki fark parayı her ay Kızılay'a yatıracağım. Zam yasası kabul edilince dediğini aynen yapmıştı. Hatta bir ay da bu fark parayı (318 lira) bana vermiş, ben götürüp Kızılay veznesine yatırmıştım. Böyle olunca da parti grubuyla arası açılmıştı. Hakkında ileri geri konuşmaya başlamışlardı.

Milletvekili Adaylığını Kabul Etmemişti

1950 genel seçimlerinden önce Demokrat Parti, aday tespitleri sırasında Behçet Kemal Çağlar'a da el atmak istemiş ve kendisine Celal Bayar imzasıyla bir teklif de yapılmıştı. Fakat Behçet Kemal Çağlar, bu teklifi nazik bir şekilde reddetmiş ve kendilerine bildirmişti. Her iki yazıyı da bana gösterip okumuştu.

Behçet Kemal, bir Atatürk âşıkı olduğu kadar, bir Anadolu âşıkıydı. İstanbul radyosunda senelerce sürdürdüğü "Bitmez Tükenmez Anadolu" satında hep Anadolu'yu, onun güzelliklerini, örf ve âdetlerini, edebiyatını, efsanelerini, sanatını anlatıp durmuştu. 1967 yılında TRT yönetim kurulu üyesi bulunduğu sırada Japonya'ya gönderilmiş, burada bir süre kalmıştı."

(*Şair Dostlarım*, 2005)

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR

İSTİYORUM

Bir çiçek istiyorum, ben bakmadan solacak;
Bir kanat istiyorum, beni yerden alacak;
Bir güneş istiyorum, gece bende kalacak...

Bir mermer istiyorum, arzûmca oymak için;
Bir kadın istiyorum, ruhunu soymak için;
Bir çift diz istiyorum, başımı koymak için...

Bir zincir istiyorum, hırsımı bağlayacak;
Bir yangın istiyorum, ruhumu dağlayacak;
Bir ana istiyorum, başımda ağlayacak...

Bir bilinmez kaleyi fethetmek tek başına,
Vurulup düşmek birden son burcun son taşına;
Uzanan bir çift dudak gözlerimin yaşına...

Bir ilham istiyorum, bir gün vahye erecek,
Bir çift göz istiyorum, can evimi görecek;
Bir sevgi istiyorum, ömürlerce sürecek...

Bir mihrap istiyorum, önünde diz çökmeğe,
Biraz yer istiyorum yoldan fidan dikmeğe;
Ve tohum istiyorum, boş tarlamı ekmeğe...

Bir yapı, temeline elimle taş koyacak,
Bir sevgili, her derdin gözüne yaş koyacak,
Bir iman istiyorum uğruna baş koyacak...

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR

BİZİ BİZE GETİRDİN

Bozkır sabahında yanan alnımı
Kıyı akşamında buza getirdin

Kaya gibi bomboş dikilen gibi
Mahzen gibi oyup dize getirdin

Bu ilk konuşması elbet kekeler
Dilsizimi yeni söze getirdin

Cennette ne varsa vadettin bize
Cennette ne varsa bize getirdin

Yokuşta burkulan dizi okşayıp
Sarıp sarmalayıp düze getirdin

Çamurlu sulara eğik dudağı
İçmesi beklenen öze getirdin

Ey benim kaybolan koyunum diye
Susamış gönlümü tuza getirdin

Bir sen altüst ettin okyanusumu
Dipte uyuyanı yüze getirdin

(1955), *Bitmez Tükenmez Anadolu* (1994).

ANTOLOJİ-DERLEME: *Mütarekeden Sonrakiler* (O. Burian ve H. Y. Şehsuvaroğlu ile, 1938), *Türk ve Dünya Edebiyatından Derlenmiş Şiirler* (N. Evliyagil ile, 1959), *Dünyadan Kırk Büyük* (1961), *Dünyadan Kırk Anıt* (1962), *Dünyadan Kırk Olay* (1964), *Atatürk Denizinden Damlalar* (düzyazı seçki-derleme, 1967), *Türk Şiirinde Aşk* (B. S. Ediboğlu ile, 1968), *Bugünün Diliyle Atatürk'ün Söylevleri* (Atatürk'ün 1919-28 arasında yaptığı konuşmalardan seçmeler, 1968).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960), Abdullah Satoğlu / Kayseri Şairleri - Başlangıçtan Bugüne Kadar (1962), Enver Naci Göksen / Behçet Kemal Çağlar (1970), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 399-403), Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (1977), Türker Acaroğlu / Ozanlar ve Yazarlar (1981), Agâh Özgüç / Türk Filmleri Sözlüğü I-II (1997-98), Adile Ayda / Bir Demet Edebiyat (1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Evcrdi, 1999) - Yazar Olacak Çocuklar (2004), A. Dinç / İstanbul Radyosu: Antlar - Yaşantılar (2000), TBE Ansiklopedisi I (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1: 22. Dönem 1920-2005 (2005).

ÇAĞLAR, Ece Ayhan

Bkz. ECE AYHAN

ÇAĞLAR, Mehmet Davut

Şair (D. 1932, Ezerçe köyü / Razgrat / Bulgaristan – Ö. 1986, İstanbul). Soyadı Davudov olan şair, Çağlar soyadını Türkiye'ye geldikten

sonra aldı. Bulgaristan vatandaşıdır. Eski Zağra Türk Pedagoji Enstitüsünü bitirdikten sonra Sofya Üniversitesinde Türkoloji Bölümünde okudu. Bulgaristan'da Türkçe öğretimi yasaklanıncaya kadar öğretmenlik yaptı. Daha sonra başka işlerde çalıştı. 1968'de Türkiye'ye göç etti ve İstanbul'da eski mesleğine geri döndü. *Demette Bir Çiçek* (1966) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Mehmet Çavuş / 20. Yüzyıl Bulgaristan Türkleri Şiiri (1988), Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi (Bulgaristan, 1997), TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

ÇAĞLAR, Sırrı

Şair (D. 1921, Osmancık / Çorum - Ö. 1979). Öğrenimini tamamlayarak Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde çalıştı, buradan emekli oldu.

Şiirlerini *Ağaç, Yeşil Türkiye, Ziraat Dergisi, Ormancı ve Av, Ormancı, Yeşil Ufuk, Gerçek, Türk Dili, Güzel Yurt Mecmuası, Akşam Yıldızı* dergileri ile Çorum'da çıkan *Yeni Adım* ve *Yenigün* gazetelerinde yayımladı. Şiirleri ayrıca *Çorum'dan Sesler, Yeni Şiir Antolojisi, Genç Şairler Antolojisi, Aşk Şiirleri Antolojisi, Her İlden Bir Şair, Tanzimat'tan Günümüze Kadar Şiir* antolojilerinde yer aldı. Şiirlerinde çoğunlukla doğa ve ağaç sevgisi temalarını işledi.

ESERLERİ (Şiir):

Tutuşan Kalp, Kır Çiçekleri, Gurbetten Mısralar.

HAKKINDA: Abdullah Ercan / 14. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler (1991).

ÇAĞLAR, Yusuf

Gazeteci-yazar. 1969, Adana doğumlu. Çocukluğunu Çukurova'nın pamuk tarlalarında geçirdi. 1986'da yükseköğrenim görmek için geldiği İstanbul'dan ayrılamadı. 1991'de Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun olduktan sonra gazeteciliğe başladı. Denemelerini çeşitli dergilerde yayımladı. Aşk mektuplarını 2002'de *Aşkım, Sözlerim Sana Armağanımdır* adlı kitabında topladı.

ÇAĞLAROĞLU, Nurefşan

Çocuk edebiyatçısı. 15 Mart 1968, Bursa doğumlu. Şair Taha Çağlaroğlu'nun eşidir. Sadıka Sabancı İlkokulu, Bursa İmam Hatip Lisesi mezunu. Dost FM'de "Çocuk Kalpli Kitaplar" adlı programın yapımcılığı ve sunuculuğunu yaptı (2004).

ESERLERİ:

MASAL: *Kavramlar Masal Serisi* (4 kitap, 2000), *Dostluk Ormanı Masal Serisi* (6 kitap, 2001), *Mutluluk Ormanı Masal Serisi* (6 kitap, 2001), *Hayal Şekeri* (2002), *Bulutların Oyunu* (2003), *Masal Treni ile Uyku Köyüne Serisi* (5 kitap, 2003), *Masal Gemisi ile Uyku Denizine Serisi* (5 kitap, 2003).

ÇOCUK HİKÂYESİ: *Pamuk Dede Şeker Nine Serisi* (7 kitap, 2004), *Gül Peygamberim Serisi* (6 kitap, 2004).

MEKTUP: *Posta Kuşunun Kanadında Ramazan Mektupları* (2004).

GÜNLÜK: *Dört Mevsim Dua* (2005).

ÇAĞLAROĞLU, Taha

Şair. 13 Ağustos 1961, Akhisar / Manisa doğumlu. Gazi İlkokulu (1972), Atatürk Ortaokulu (1975), Akhisar Lisesi (1978), Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı

Taha Çağlaroğlu

TAHA ÇAĞLAROĞLU

BİR KALBİ OKŞAMAK

İnsanın gözbebeklerine sinmiş olan bir senfoniyi "Seni gördüğüme sevindim" çağrışıyla bir dansa kaldırırcasına ve yıldızların arasına sürüklercesine ellerinden tutup, kışın solgun köşelerde seslendirilmemiş metinler aramaya benzer bir kalbi okşamak. Bir kimlik aramaktır. Kimliğimi arayan birinin yoluna güleç halılar döşemektir.

Berrak bir söz, ılık bir rüzgâr gibi kumrulatıyor ruhumu: "Madde, güzelliğin libasıdır." Gözlerimi kamaştıran bu sözle kalakalıyorum kâinatın manası ortasında. Ne felsefi imanlar yetişiyor imdadıma, ne de absürdün yetimane sloganları. "Eve dönmek" istemektedir bütün hecelerimiz.

Sıkılganlık, çekingenlik, korku, düşünce ve duygu kanaması sırasında/ sonrasında kalbimizi okşayacak bir el arar dururuz. Kırılganlığımız dökülüp saçılır delik deşik olmuş yaralarımıza. O anda hatırımıza gelir mi bize benzeyen, sararmış ve kurumuş yapraklarını da pek çok olduğunu?

Tenhaların gizli gücü uzaklara daha yeni gitmiş olan yüreğimizin başını döndürecek kadar süratlidir. 'Ev', içimizden ayrılıp gitmeyen bir yerdir. Tenhaların derinliklerine ne kadar inersek, karanlıklı hüzne kendimizi kaptırmadığımız sürece, 'ev'e doğru savrulur gider şarkılarımız. İnce bir sızıyla bize bakan kalpleri okşamanın sırrını bu anlarda anlarız. Bir kalbi okşamak, bir medeniyet kurmaya benzer. Notasıyla, dizesiyle, mimarisiyle, resmiyle bir medeniyet. Şık, alımlı, şuur tadında bir yapılanmadır bu. Üşüyen kuşların ısınması, yorulan gözlerin dinlenmesi, ürperen badem ağaçlarının kendine gelmesidir. Vefakâr bir örtüye bürünmektir.

Kalpler okşandığı için insanlık değişmiştir. Kalplerin okşanması için yol gösterilmiş, bunun sonucunda yola gelinmiştir. Geceden yola çıkılmış, kumru, serçe, güvercin seslerinin güzelliği tadılmış, canlar canı bulunmuştur. Ruhsuz medeniyet, yeryüzü medeniyetlerinin doğumuna vesile olmuş, âlemin rengi değişmiştir.

Kalp okşamanın mücevherlatlı oluşumunun ortaya çıkardığı zinciri izlediğimizde karşımızda eski peygamberlerin mirasını sahip çıkan insan (asrı) belirir. Yeniden, yeni baştan bir onarımın, bir öze dönüşün çabasıdır bu. İrtica onun en büyük düşmanıdır. Hedefte daima ilerisi, sonsuz olan vardır. Hiçbir irticai faaliyet onu yolundan alıkoyamaz. İnsanlığın ulaştırıldığı noktadan artık geri dönüş yoktur. Bunun için çile çekilmiş, alın teri dökülmüş, gözyaşı akıtılmıştır. Mutluluk, insanın aradığı bir kalp ortamıdır; bu yüzden insana bağışlanmıştır.

Bir kalbi okşama konusunda ustalaşanlar, erişilmez kayalıklara da ulaşır, atla çöller de aşar. Sararmış benizlere su yetiştirir, uzak seherlere mektup bırakır. Hangi kalp vardır ki okşamadan, açılım pencerelerini? Hangi duvar dibi, hangi turaç bakışı, hangi şahika sesi, hangi keklik pınarı habersiz, haber beklemeksizin yaşayabilir? Bir sahildir insan kalbi. Denize bakar. Kendisini okşayacak suyu, kendisi bulur. Yosunun, mavinin, çakılın, yunusun farkına varır.

Uçurumlar yaşantımız içerisinde karşımıza birdenbire çıksa da, bizi birden bire yutacak güce sahip değildir. Keskin sabır, alnımıza bir karar gecesi çizer, içimizle iştir alnımızı. Acı, bir başına dolaşamaz ikliminizde. Umutsuzlar için hiçbir mekân yoktur. Kendisini habere açık tutanlara uzanabilir eller.

(Yeni Asya, 15.4.2001)

Bölümü (1982) mezunu. Turhal ve Ankara liseleri ile bir özel dersanede (2004-2005) Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. *Yeni Asya* gazetesinde, *Yeni Dergi, Genç Yaklaşım, Hece* dergilerinde yazdı.

"Bireyin kendisi ve çevresiyle daha çok ruhsal planda hesaplaşmasını, sorumluluğunu aşk, sevgi ve güzellik süzgecinden geçirerek yorumlayan Yüzleşen Tutanaklar'daki şiirler, öyle sanıyorum ki, şiirin her şeyden önce, dile yeni bir biçim verme demek olduğunu kabul edenlerce iyi bir başlangıçtır." (Prof.Dr. Ramazan Kaplan)

"Çağlaroğlu, ince bir sızı olarak insanı uyaran faniliğin ve fenanın bekaya ve bâkiye bakan yüzlerine işaret ediyor. Bunu, deneme dilinin yüzünü örtmeden, çizmeden yapabiliyor." (Mustafa Oral)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yüzleşen Tutanaklar* (1994).

BİYOGRAFİ: *Canım Üstadım* (2000).

DENEME: *Çocuk ve Ramazan* (2002), *Güzeleylem* (2003), *Yürek Sorgusu* (2004).

DERLEME: *Yeni Öykü Antolojisi* (2000).

HAKKINDA: Ramazan Kaplan / Yüzleşen Tutanaklar (arka kapak, 1994), Murat Sönmez / Güzeleylem'in önsözü (2003), Mustafa Oral / Hece (sayı: 82, Ekim 2003), Muhammet Alpkent (söyleşi, www.karakalem.com).

ÇAĞLAYAN, Abdullah

Şair (D. 1906, Amasya – Ö. ?). Maliye Meslek Mektebi (1937) mezunu. Mazgirt Mal müdürlüğü, Afyon, Bursa ve Antalya Maliye Muhasebe müdürlüğü, Ağrı ve Tokat defterdarlığı görevlerinde bulundu. *Devran* (1950) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ÇAĞLAYAN, Ahmet

Şair ve yazar. 1957, Muş doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini memlekette tamamladı. Bingöl Eğitim Enstitüsünü bitirerek (1979) öğretmenliğe başladı. Çankırı, Niğde, Gaziantep ve İstanbul'da on yıl sınıf öğretmenliği yaptı. 1989 yılında özel öğretim kurumlarında görev aldı, İstanbul'da yönetici olarak çalıştı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çağlayan Şiirler.*

ARAŞTIRMA-DENEME: *İnsanlığa Işık Tutan Konuşmalar-1, Aspirin Öğütler* (2001), *Eğitimde Özlenen Öğretmenler* (2004).

HAKKINDA: Ahmet Çağlayan / Aspirin Öğütler (2001).

ÇAĞLAYAN, Alper

Araştırmacı-yazar. 1948, Dağkalfat / Çubuk / Ankara doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Ankara'da tamamladı. Akşam Ticaret Lisesini ve Ankara İktisadi ve Ticarî İlimler Akademisini bitirdi. İmar ve İskân Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü ve Devlet İstatistik Enstitüsünde çalıştı. Devlet Malzeme Ofisindeki görevinden emekli oldu. Lise yıllarından itibaren yazmaya başladı. Çalışmalarında daha çok Alevi kültürü üzerinde yoğunlaştı.

ESERLERİ:

Cibâli Sultan Evlâtlarından Seyit Süleyman / Hayatı ve Eserleri (1996), *Çubuk Yöresinde Erkân* (2002).

ÇAĞLAYAN, Ayşe

Şair. 1939, Adana doğumlu. Yedi sekiz yaşlarında maniler ve ağıtlar söyleyen ozan, babasının etkisi yüzünden okuma yazmayı ancak on altı yaşında öğrendi. Şiirlerini *Çağlayan Aşıklar* (1980) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

ÇAĞLAYAN, Faruk

Şair (D. 1926, Eskişehir – Ö. ?). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden askeri öğrenci olarak mezun oldu. Binbaşı rütbesine kadar yükseldi. Harp Okulunda edebiyat öğretmenliği yaptı. Genç yaşlarda öldü. Ölüm tarihi tespit edilemedi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Faruk Çağlayan ve Osman Güngör'ün Şiirleri* (1949).

ANTOLOJİ: *Bugünkü Asker Şairler Antolojisi* (1951), *Atatürk İçin Bütün Şiirler* (Baki Süha Ediboğlu ile, 1962).

ARAŞTIRMA-DERLEME: *Yeni Türk İmlâ Kılavuzu* (1973).

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

ÇAĞLAYAN, Kaya Tuncer

Tarih araştırmacısı. 1 Ocak 1968, Tarsus / Mersin doğumlu. İzmir Gürçeşme Lisesi (1985), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih Bölümü (1989) mezunu. Aynı üniversitede araştırma görevlisi olarak göreve başladı (1990). 1991'de yüksek

Kaya Tuncer Çağlayan

lisans ve doktora öğrenimi için yurtdışına gönderildi. Yüksek lisansını (1993) İngiltere Manchester Üniversitesinde, doktorasını (1997) ise İngiltere Edinburgh Üniversitesinde tamamladı. *"The Issue of State Borders and Minorities in Post Soviet Central Asia"* başlıklı yüksek lisans tezi ile *"British Policy Towards Transcaucasia 1917-1921"* başlıklı doktora tezini hazırladı. 1998'de OMÜ Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Cumhuriyet Tarihi Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. Makaleleri *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Atatürk, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Belleten* adlı dergilerde yayımlandı. *İngiliz Belgelerine Göre İngiltere ile Osmanlı Devleti Arasında Ayrı Barış Girişimleri 1917-1918* (2003) adlı bir kitabı vardır.

ÇAĞLAYAN, Mehmet

İslam bilgini. 1923 Ortakent / Muş doğumlu. On bir yaşına değin babası Molla Mustafa Efendi'nin Kıyık köyü medresesinde Kur'an, Lügat ve Fıkıh gibi ilimleri okudu. Nurşin Medresesinde öğrenimini sürdürdü. Burada Şeyh Takiyyüddin ve Şeyh Maşuk'tan dokuz yıl ders aldıktan sonra Muş'a döndü. 1949'da babasının ölümünden sonra boş kalan kürsüsünde müderris olarak ders vermeye başladı. Daha sonra 1954'ten itibaren Muş'ta merkez vaizliği, Muş ve diğer bazı illerde müftülük yaptı. 1979'da Niğde müftülüğünden emekli oldu. Emeklilik sonrası İstanbul'a yerleşti.

ESERLERİ:

Mezheplerin Birleştirilmesi ve İçtihad Meselesi (1982), *Şark Uleması* (1996), *İslâm Hukukunda Sünnetin Yeri* (1999), *Ehl-i Sünnet ve Akaidi.*

HAKKINDA: Hasan Afşin Can / "İslâm Hukukunda Sünnetin Yeri" (Özlenen Fark, sayı: 34, Mayıs 1999).

ÇAĞLIKASAP, Mehmet

Şair ve yazar. 1945, Kayseri doğumlu. İlkokulu bitirdikten sonra bir süre Ticaret Lisesinde okudu. Matbaa işçiliği ve gazetecilik yaptı. Kayseri'de arkadaşlarıyla birlikte *Ozanca* (1976), *Hakimiyet Sanat* (1976) dergilerini çıkardı. Gazetecilik ödülleri aldı. Şiirlerinde Behçet Necatigil havası baskındır.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *İçimdeki Şeytan* (1974), *Yorgun* (1976).

ŞİİR: *Bir Sevdaya Yürümek* (1981).

HAKKINDA: A. Budak / Yazko Edebiyat (sayı: 16, Şubat 1982), Ramis Dara / Taşra Sürgünlerinden Biri (Ortaklaşa, sayı 3, Haziran 1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ÇAĞPAR, Muhiddin

Şair (D. 1874, Mekke - Ö. 1936, İstanbul). Asıl adı Mehmed Muhiddin Mekki. İstanbul Harbiye Mektebi mezunu. Silahlı Kuvvetlere katılarak çeşitli kademelerde görev yaptı. Miralay (albay) rütbesinde iken emekli oldu. Çağdaşı Abdülhak Hamid, Cenap Şahabettin, Ali Ekrem ve Süleyman Nazif gibi döneminin ünlü edebiyatçılarıyla dostluk kurdu, onlarla mektuplaştı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yeşil Yaprak, Yeni Mevlid-i Nebevî, Anize, Nahid.*

OYUN (Manzum): *Güzel Vatan, Güzel Rumeli.*

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999).

ÇAHA, Ömer

Şair, siyasetbilimci. 1964, Erciş / Van doğumlu. 1989 yılında ODTÜ Sosyoloji Bölümünü bitirdi. 1993 yılında Bilkent üniversitesinde Siyaset Bilimi alanında doktora, 1996 yılında da aynı alanda doçentlik unvanını aldı. 1990-92 yılları arasında Başbakanlıkta uzman yardımcısı olarak çalıştıktan sonra 1992 yılında Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde araştırma görevlisi olarak görev aldı.

1994 yılında Kırıkkale Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünde öğretim üyesi olarak göreve başladı. 1999 yılına kadar burada bölüm başkanı olarak görev yaptı. 2001 yılında kısa bir süre Harvard Üniversitesinde araştırmalarda bulundu. Fatih Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümüne geçti. Burada da Kamu Yönetimi Bölüm Başkanlığı ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dekan yardımcılığı ve dekanlık, bölüm başkanlığı görevlerini üstlendi. Çaha'nın sivil toplum, demokrasi, Türkiye'nin siyasal yapısı, kadın hareketi, küreselleşme, devlet gibi konularda çok sayıda makalesi yayımlanmıştır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Mevsimin Adı Barış* (2003).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Sivil Kadın* (1996), *Sivil Toplum, Aydınlar ve Demokrasi* (1999), *Dört Akım, Dört Siyaset* (2001), *Aşkın Devletten Sivil Toplu-*

Ömer Çaha

ma (2003), *Açık Toplum Yazıları* (2004), *Seçmen Davranışı ve Siyasal Partiler* (2004).

ÇAKA, Ahmet Galip

Şair ve yazar. 1925, Mersin doğumlu. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Eczacı Okulu (1946) mezunu. Gülhane Askerî Tıp Okulu ve Çanakkale Hayvan Hastanesinde eczacılık yaptı.

ESERLERİ:

Çanakkale Destanı (1952), *Destanlar Destanı, Toprağıma Yağan Yağmur, Tevfik Fikret.*

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ÇAKAN, İlker

Eğitimci. 1957, Arapdere / Hamamönü / Amasya doğumlu. Eğitim Enstitüsü (1978) mezunu. 1980'den bu yana Bilecik'te kütüphane müdürü olarak görev yapmaktadır.

Yazıları 1992'den itibaren *Yeni Hamle, Bizim Ordu, Trübin, Marmara Ekspres, Türkiye* (1994), *Yurtta Huzur* (1994), *Yenigün* (1994), *Çorum Haber* (1994) dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

İlçemiz Gümüşhacıköy (1988), *Coğrafya Kültür ve Turizm Değerleriyle Karadeniz Bölgesi* (1991), *Karadeniz Bölgesi* (1994).

ÇAKAN, İsmail Lütfi

Hadis bilimi araştırmacısı. 1945, Ladik / Samsun doğumlu. Kayseri İmam Hatip Lisesi (1966) ve İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1970) mezunu. Diyanet İşleri Başkanlığında görev alarak bir süre müftü yardımcılığı (1970) ve vaizlik (1971-77) yaptı. 1977'de Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine öğretim üyesi oldu. Doktorasını 1982 yılında "*Hadislerde Görülen İhtilaflar ve Çözüm Yolları: Muhtelifu'l-Hadîs İlmi*" adlı teziyle Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesinde tamamladı. 1987 yılında doçent, 1993 yılında profesör unvanını aldı. Halen, bir dönem (1994-97) müdürlük görevini yürüttüğü MÜ İlâhiyat Meslek Yüksekokulu kadrosunda öğretim üyesidir.

İlmi eserlerinin yanı sıra edebi eserleriyle de tanınmış olan İsmail Lütfi Çakan'ın, İslâmî ilimler ve edebiyat konularında makaleleri 1963'ten itibaren *Kayseri Hakimiyet, Diyanet, Toprak, Tohum, İslâm* (1963-66), *İslâm Medeniyeti* (1968-69), *Nesil* (1978), *Din Öğretimi, MÜ İlâhiyat Fakültesi, Yeni Ümit* (1988-89), *Sebil, Altınoluk* (1986-89) dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Hakkı*

İsmail Lütfi Çakan

Tavsiye Metod ve Vasıtaları (1971), *Kur'ân-ı Kerim'e Göre Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi* (3 cilt, 1974, 1982, 1985), *Örnekleriyle Uygulamalı Dinî Hitabet* (1975), *İslâm Toplumuna Doğru* (1976), *Müslümanca Yaşamak* (1979), *Sırat-ı Müstakim ve Yolcuları* (1980), *Hurafeler ve Batıl İnanışlar* (1981), *Ashabın Dilinden Peygamberimiz* (1981), *Hadislerde Görülen İhtilaflar ve Çözüm Yolları* (1982), *Eyüp Sultan Hazretlerinden Kırk Hadis* (1982), *Anahatlarıyla Hadis* (1983), *İyi Müslüman* (1984), *Hadis Edebiyatı* (1985), *Hadis Usulü* (şekil ve örnekler, 1990), *Hadislerle Gerçekler* (40 hadis, 1990), *Hurafeler ve Batıl İnançlar* (1991), *Hadis Öğrenimi* (1991), *Olay ve Ölçü Olarak Hicret* (1992), *Hizmette Aşk ve Şevk* (1998), *Müslüman Kimliği* (2002), *Siyasetli Muhammed* (2002).

OYUN: *Onlar Böyleydi* (tarihi piyes, 1968).

ÇOCUK. KİTABI: *Gizli Armağan* (çocuk hikâyesi, tsz.).

ÇAKAR, Enver

Ortadoğu tarihi araştırmacısı. 16 Mart 1964, Elazığ doğumlu. Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi (1987) mezunu. Yüksek lisansını (1993) ve doktorasını (1998) Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Fırat Üniversitesi Tarih Bölümünde doçent (2004) oldu. Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü başkan vekili (2004), Tarih Eğitimi Anabilim Dalı başkan vekili (2004), Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölüm başkan

Enver Çakar

vekili (2004), Tarih Bölümü başkan yardımcısı (2005) olarak görev yaptı.

Makalelerini *Belleten, Tarih Araştırmaları, Fırat Üniversitesi Orta-Doğu Araştırmaları, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler, OTAM, Türk Dünyası Araştırmaları* dergilerinde yayımladı. *Türkler Ansiklopedisi* için madde yazdı. *XVI. Yüzyılda Haleb Sancağı (1516-1566)* (2003) adlı bir kitabı vardır.

ÇAKAR, Tuğrul

Öykücü, fotoğraf sanatçısı. 1946, Adapazarı doğumlu. Ankara Cumhuriyet Lisesi, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunu. Bilkent Üniversitesi Arkeoloji Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1978'den sonra fotoğraf sanatına yöneldi. 1980-93 yılları arasında Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsünde fotoğrafçı olarak çalıştı. AFSAD Bültenine katkıda bulundu ve aynı kuruluşun çıkardığı *Fotoğraf* (1985-90) dergisinin kurucuları arasında yer aldı. 1981-85 yılları arasında Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneğinde (AFSAD) yönetim kurulu üyeliği yaptı. 1993 yılında Gazi Üniversitesi Grafik Bölümünde fotoğraf dersleri verdi. Bilkent Üniversitesi ile Hacettepe Üniversitesinde öğretim üyeliği yaptı.

Edebiyat hayatı, 1994'te *Devinim* dergisinde yayımlanan öyküsüyle başladı. İlk kişisel fotoğraf sergisini 1985 yılında Londra'da açtı. Çok sayıda saydam gösterisi düzenledi. Çalışmalarını yedi kişisel sergi ve karma sergilerle Türkiye'nin pek çok yerinde izlenime sundu. Ulusal ve uluslararası alanda düzenlenen birçok fotoğraf yarışmasında seçici kurul üyeliği yaptı. 1993'te Uluslararası Fotoğraf Federasyonu (FIAP) tarafından "AFIAP" unvanı ile onurlandırıldı. Fotoğraf ve yazın üzerine yoğunlaştırdığı çalışmalarını Ankara'daki atölyesinde sürdürdü. Adana Fotoğraf Amatörleri Derneği (AFAD) ile Fotoğraf Sanatı Derneği (FOTOGEN) üyesi, Fotoğraf Sanatı Kurumunun (FSK) kurucu üyesi oldu.

"Tuğrul Çakar öykü yazmaya, şimdi Atatürk barajı sularına gömülü olan Tille'de, İngiliz Arkeoloji Enstitüsünün kazılarını fotoğrafladığı günlerde başlamıştı. Ankaralı fotoğrafçının oradan dostlara aktarmak istediği anlarla. Mektuplarla. Onun öykülerinin hemen insana 'dokunması'nın nedeni bu. İster Güneydoğudan, ister kendi kuyusunun dibinden olsun bize oralardan ne uzatıyor, ne anlatıyorsa gerçek." (Ebru Bilun Akyıldız)

"Akşamüstü Yine Hüzün'ü alıp okumakla yetinmeyin. Onlar sadece birer öykü değil ki... İçinde Güneydoğu'da şimdilerde yok olan toprakların insanları var. Bir kare fotoğrafın ardındaki emek, bir fotoğrafın her şeyi anlatmadığı gerçeği var. Bir yerlerden, köşeden bucaktan, belki de bir dosttan 'Fırat'ı Beklerken' fotoğraf albümünü bulun Tuğrul Çakar'ın. Bu öykülerin altındaki insanı o zaman biraz daha farklı kavrayacağınızdan, öykülere farklı değerler biçeceğinizden eminim." (Ahmet Selim Sabuncu)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Akşamüstü Yine Hüzün* (2000), *İki Hayat Çek Usta* (2003).

FOTOĞRAF ALBÜMÜ: *Su'ya Çağrı* (1990), *Fırat'ı Beklerken* (1992), *En Uzaktaki Gri* (1993).

HAKKINDA: Ahmet Selim Sabuncu / Akşamüstü Yine Hüzün (Cumhuriyet Kitap, 29.6.2000), Ebru Bilun Akyıldız / Ankaralı Fotoğrafçının Anlattıkları (Virgül, sayı: 38, Şubat 2001), Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hececöykü, Aralık-Ocak 2004).

ÇAKICIOĞLU, Erdal

Öykücü. 1952, Karayazı / Erzurum doğumlu. Bir memur ailesinin ilk çocuğu olarak doğdu. İlk ve ortaöğrenimini değişik okullarda tamamladı. Yükseköğrenimini Erzurum'da bitirdi. Edebiyat dünyasıyla lise yıllarında tanıştı. *Öykü* dergisinde yayımlanan "*Karakız*" adlı öyküsüyle bu büyülü dünyanın içine girdi. Birçok dergi ve gazetede öyküleri yayımlandı. Birçok öykü yarışmasında birincilikler aldı. Bir yayınevinde editörlük yaparak çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

SÖZLÜK: *Atasözleri Sözlüğü, Deyimler Sözlüğü.*

ÖYKÜ: *Yeni Bir Bahar Yeni Çiçekler, Duyuyor musun Yorgo* (2005).

ÇAKIN, Kâmil

İlâhiyat araştırmacısı. 1959, Ankara doğumlu. 1985'te lisans öğrenimini bitirdi. Doktorasını 1990'da tamamladı. 1996'da yardımcı doçent, 1999'da doçent, daha sonra da profesör oldu. Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği, bölüm başkan yardımcılığı görevlerini yürüttü. Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyeliği (1996-97) yaptı.Yazılarını, *Muslim Education Quarterly, Dini Araştırmalar, İslâmî Araştırmalar, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* dergilerinde yayımladı. Kırgızistan'da ve yurtiçindeki sempozyumlarda bildiri sundu.

ESERLERİ:

İslâm'da Hadis ve Sünnetin Yeri (1997), *Hadis İnkarcıları* (1998), *Hadisin Güncel Problemleri* (2004), *Ahlâk Üzerine Kırk Hadis ve Açıklaması* (2004).

ÇAKIN, Yılmaz

Şair. 1931, Diyarbakır doğumlu. Diyarbakır İlköğretmen Okulu mezunu. 1964 yılından itibaren Diyarbakır'da *Özgür* gazetesini çıkardı. Sonraki yıllarda PTT'de memur olarak çalıştı, buradan emekli oldu. Şiirleri Diyarbakır'da çıkan yerel gazete ve dergilerde yayımlandı. *Yılların Öcü* (1964) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Ş. Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c.3, 1997, s. 330).

ÇAKIR, Cemile

Şair ve yazar. 1958, Giresun doğumlu. İstanbul Ticari İlimler Akademisi Siyasal Bilimler Yüksekokulu mezunu. 1980-85 arasında hapis yattı. Tahliye olduktan sonra şiir ve öykü kitapları yayımladı. Öykü ve romanlarında gerçeküstücü bir üslûp kullandı. İlk romanı *Gümüş Ay*'da 12 Eylül 1980 arifesinden günümüze uzanan bir zaman diliminde yaşananları yorumladı. Şiirlerinin temel unsuru pastoral enstantaneler ve temiz bir Türkçedir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Cemreye Çağrı* (1991).

ÖYKÜ: *Gelincikle Uyanmak.*

ROMAN: *Gümüş Ay* (1998).

HAKKINDA: Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi (1994, s. 263), Eylül Yıllarına Sürreel Bir Bakış (Virgül, sayı: 17, Mart 1999).

ÇAKIR, Erdal

Şair, 1960, Erzincan doğumlu. İlk ve ortaokulu Erzincan'da, liseyi İzmir'de bitirdi. Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1984) mezunu. 1988 yılında devlet memurluğundan ayrılarak serbest çalışmaya başladı. Şiirleri *Yedi İklim, Bürde, Dergâh, Kayıtlar* ve *Hece* dergilerinde yer aldı. *Sır Gölgeleri* (1998) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002).

Erdal Çakır

ERDAL ÇAKIR

SU

Dinmiyor kanımdaki ipek seğirme
can suyu değmiş
parlamış ruhum
yağlı toprakta paslanan kemik
ince bir kurşuni elimde gökler

Yere düşmeyecek alnımdaki sır
alıcı nazarlarda uçuşan parıltı
kardan tüyleriyle huysuzlaşan bir
gecede
sürgün verdi hışım
kadife yağmurlardan

Suyu iyi verilmiş bir sözüm ben
ağzında kuş mevsimi kelimeler var
tavında dövülen bilge huyundan
sızdı iliklerine yerin
pıhtılaşan ses.

ÇAKIR, Hamza

İletişim bilimleri araştırmacısı. 1 Mart 1964 doğumlu. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1986) mezunu. Yüksek lisansını (1993) ve doktorasını (1996) İstanbul Üniversitesi Radyo Televizyon Bölümünde tamamladı. Gazetecilik-Radyo ve Televizyon Bölümünde (2003) doçent oldu. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van Meslek Yüksekokulunda (1994-95) iletişim uzmanı, Kırıkkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde (1995-97) okutman, aynı yerde yardımcı doçent (1997-02), Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesinde öğretim üyesi (2002-) olarak çalıştı. Kırıkkale Üniversitesi KMYO müdür yardımcılığı (1997-99) ve bölüm başkanlığı (1999-2001); EÜ İletişim Fakültesi dekan yardımcılığı (2002-), İletişim Fakültesi Televizyonu TV koordinatörlüğü (2002-2005), EÜ Radyo TV ve Sinema Bölümü başkanlığı (2003-) görevlerini yürüttü.

Makaleleri, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilim Yolu, Toplumsal Tarih, Kamera* dergilerinde yayımlandı. *Uluslararası İletişim* ve *Medyada Yeni Yaklaşımlar* kitapları içinde bölüm yazdı. Çeşitli belgesellerin yapımına katkıda bulundu.

Hamza Çakır

ESERLERİ:

Bosna-Hersek ile İlgili Arşiv Belgeleri (1516-1919) (ortak, 1992), *Musul-Kerkük ile İlgili Arşiv Belgeleri (1525-1919)* (ortak, 1993), *Osmanlı Basınında Reklam* (1997), *Kayseri İli Merkezindeki Seçmenlerin Milletvekili ve Siyasi Parti Tercihlerinde Etkili Olan Faktörler* (ortak, 2002), *Osmanlıda Basın-İktidar İlişkileri* (2003), *Tüm Yönleriyle Radyo, Osmanlı Devleti ile Azerbaycan Türk Hanlıkları Arasındaki Münasebetlere Dair Arşiv Belgeleri* (ortak).

Kemal Çakır

ÇAKIR, Kemal

Şair. 21 Nisan 1949 (nüfus cüzdanına göre 16 Aralık 1949), Hacılar köyü / Güdül / Ankara doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Güdül'de okudu. Ankara Ticaret Lisesi (1968), Ankara İİTİA (1973) mezunu. 1970-77 arasında, kamuya ve özel sektöre ait bazı işyerlerinde çeşitli görevlerde bulundu. 1977-97 yılları arasında TMO Genel Müdürlüğünde müfettiş yardımcısı, müfettiş ve başmüfettiş olarak görev yaptı. 1994-95'te TBMM araştırma komisyonlarından birinde uzman olarak görev yürüttü, kısa bir süre yurtdışına görevli olarak gönderildi. Ankara Yenimahalle Belediyesi Klasik TSM Korosunda beş yıl korist olarak (1994-99) görev yaptı. 2000-02 yıllarında Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasında delege, Danışma Meclisi üyesi ve Kamuda Çalışanlar Komisyonu başkanı olarak görev yaptı. Bir kamu kurumunda müfettiş olarak görevini sürdürdü.

Şiirleri *Gülpınar, Çağrı* gibi çeşitli dergilerde, yıllıklarda ve *Atatürk Şiirleri Antolojisi*'nde ve *Şiirle Yaşayanlar Antolojisi*'nde yer aldı. Bir şiiri ile mansiyon aldı. *Yüzünü Gece ile Kapattım* (2002) adlı bir şiir kitabı vardır.

ÇAKIR, Mehmet

Arap dili ve edebiyatı araştırmacısı. 1939, Kapıkargın köyü / Dalaman / Muğla doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Isparta İmam Hatip Lisesi (1960), Yüksek İslâm Enstitüsü (1964) mezunu. 1964-67 arası Çorum İmam Hatip Lisesinde öğretmenlik ve idarecilik yaptı. 1968'de İzmir Yüksek İslâm Enstitüsüne Arap Dili ve Edebiyatı asistanı olarak atandı. Askerlik dönüşü 1972'de Konya Yüksek İslâm Enstitüsüne, 1974'te İzmir Yüksek İslâm Enstitüsüne geçiş yaptı. Burada yirmi bir yıl aralıksız çalıştı. Yönetime katıldı, enstitü öğretim üyesi ve öğrencilerinin katılımıyla kurulan iki yüz ortaklı matbaada iki yüz elliden fazla sosyal ve kültürel içerikli eserin basılmasına aracı oldu.

1986'da *"Arapça'da Dolaylı Cümle"* adlı çalışmasıyla doktorasını tamamladı. 1994'te *"Sibeveyh, Öğretim Yöntemi ve Koyduğu Bazı Nahiv Kuralları"* adlı çalışmasıyla doçent oldu. 1995-97 arası üç yıl Gazi Üniversitesi Çorum İlâhiyat Fakültesinde çalıştı. 1998'de kendi isteği ile OMÜ İlâhiyat Fakültesine geçti. 2000 yılında *"Arapça'da Matematiksel Cümle Yapısı"* adlı takdim tezi ile profesör oldu. OMÜ İlâhiyat Fakültesi Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı başkanı olarak görevini sürdürdü. Telif ve çeviri yazıları 1993 yılından itibaren *Diyanet* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Arapça Dersleri I* (1970), *Yedi Askı: İmru'l Kays ve Tarfe* (müfredatlı neşri, 1980), *Arapçada İsim Tamlaması* (1992), *Sibeveyh, Öğretim Yöntemi ve Koyduğu Bazı Nahiv Kuralları* (1994), *Türkler İçin Yaşayan Arapça* (1998), *Arapça'da Kelime Yapısı* (gen.3. bas. 1999), *Arapça'da Matematiksel Cümle Yapısı* (1999), *Canlılar Bilimi* (2000).

ÇEVİRİ: *İslâm ve Toplumsal Kalkınma* (Dr. Muhsin Abdulhamid'den, 1993), *Bânat Suâd Kasidesi* (Ka'b b. Züheyr'den, 59 beyit, 1998), *Türkçe'nin Temel Kuralları* (orijinal adı: el-Kavâninü'l-Külliyyeli Dabtı'l-Lügati'l Türkiye, 15.Yüzyıl Türkçesi, yazarı bilinmiyor, 1999).

ÇAKIR, Ruşen

Gazeteci-yazar. 25 Ocak 1952, Hopa / Artvin doğumlu. Yazar Müge İplikçi'nin eşidir. Galatasaray Lisesi mezunu. Gazeteciliğe 1985'te *Nokta* dergisinde başladı. *Tempo, Cumhuriyet, Milliyet* ve *CNN-Türk*'te çalıştı. Aralık 2004 tarihinden itibaren Vatan gazetesi Washington temsilcisi olarak görev yaptı. TESEV'de Demokrasi, Sivil Toplum ve İslam Dünyası Programı direktörlük; serbest muhabirlik ve yayıncılık yaparak çalışmalarını sürdürdü.

Türkiye'deki İslâmi hareketin günümüzdeki seyrini araştıran çalışma-

Ruşen Çakır

larıyla tanınan Çakır, yurtiçi ve yurtdışında çok sayıda konferansa katıldı. Marmara Üniversitesi Fransızca Kamu Yönetimi Bölümünde Çağdaş İslami Siyasi Düşünce ve Türkiye, Buffalo New York Devlet Üniversitesinde İslam, Demokrasi ve Sivil Toplum dersleri verdi. Galatasaraylılar Derneği ve Galatasaray Kulübü üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Ayet ve Slogan - Türkiye'de İslâmi Oluşumlar* (1990), *Vatan Millet Pragmatizm-Türk Sağında İdeoloji ve Politika* (Hıdır Göktaş ile, 1991), *Resmi Tarih Sivil Arayış-Sosyal Demokratlarda İdeoloji ve Politika* (Hıdır Göktaş ile, 1991), *Sol Kemalizme Bakıyor* (Levent Cinemre ile, 1992), *Ne Şeriat Ne Demokrasi - RP'yi Anlamak* (1994), *Hatemi'nin İran'ı* (Sami Oğuz ile, 2000), *1980 Sonrası İslâmi Hareket-1 - Direniş ve İtaat - İki İktidar Arasında İslâmcı Kadın* (Fehmi Çalmuk ile, 2000), *Recep Tayyip Erdoğan - Bir Dönüşümün Öyküsü* (Fehmi Çalmuk ile, 2001), *Derin Hizbullah-İslamcı Şiddetin Geleceği* (2001), *Nereye Gitti Bu Ülkücüler* (2003, röportaj, mektup), *Türkiye'nin Kürt Sorunu* (2004), *İmam-Hatip Liseleri-Efsaneler ve Gerçekler* (İrfan Bozan ve Balkan Talu ile, 2004).

ÇEVİRİ:, *Kızılordu Fraksiyonu* (*Anne Steiner*'dan, 2000).

ÇAKIR, Serpil

Araştırmacı. 1960, Erzurum doğumlu. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde lisans, aynı üniversitede kamu yönetimi ve siyaset bilimi dalında yüksek lisans öğrenimi gördü. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde siyaset bilimi doktorasını *"II. Meşrutiyette Osmanlı Kadın Hareketi"* başlıklı teziyle (1991) tamamladı. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Merkezinde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. Sosyal bilimlerde ve kadın araştırmalarında yöntem, kadın tarihi ve sözlü tarih konularında dersler verdi. "Cumhuriyetin Öncü Kadınları Sözlü Tarih Projesi"ni yürüttü. 1996 yılında görevinden ayrıldı. İngiltere'ye giderek, çeşitli üniversitelerde misafir araştırmacı olarak araştırmalar yaptı. Londra Müzesi'nin "Peopling London Sözlü Tarih Projesi"nin Londra'da yaşayan Türkler ile ilgili kısmını yürüttü. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü siyaset bilimi ana dalında öğretim üyesi olarak çalıştı.

1990 yılında kurulan Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Belge Merkezinin çeşitli çalışmalarında yer aldı. Kadın hareketi ile ilgili çeşitli belgesellerde danışmanlık yaptı, sergiler düzenledi. Kadın tarihi, sözlü tarih, feminist yöntem, cinsiyet ve politika, siyasal partiler konusunda çalışmaları ve yayınları bulunmaktadır. 2001'de İstanbul Üniversitesi Araştırma Fonu tarafından desteklenen "Türkiye'de Kadın Parlamenterler: Siyasal Temsil ve Toplumsal Cinsiyet ve Sözlü Tarih Arşivi Oluşturma Projesi"ni yürüttü.

ESERLERİ:

Osmanlı Kadın Hareketi (1994), *Kadın Araştırmalarında Yöntem* (Necla Akgökçe ile, 1996).

ÇAKIR, Turgut

Araştırmacı-yazar. 7 Mart 1938, Köseler köyü / Beypazarı / Ankara doğumlu. Ankara İİTİA Ticaret ve Sanayi İşletmesi Bölümünü bitirdikten sonra aynı bölümde yüksek lisans yaptı. Alanıyla ilgili çeşitli kurslara tamamlayarak 1957'den itibaren serbest muhasebeci olarak çalışmaya başladı. Daha sonra EGO Genel Müdürlüğünde personel müdürlüğü (1962-64), yedek subay öğretmenlik (1964-66), T. İş Bankası krediler müdürlüğü (1967-69), Ziraat Bankasında müdür yardımcılığı (1969-92), Şirketler Grubu muhasebe müdürlüğü (1992-93), Ticaret Lisesinde öğretmenlik (1993-2000) yaptı. 2000'den itibaren özel bir dersanenin müdürlüğünü yaptı. İLESAM ve ADD üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi, Sağlık Bilgisi (komisyon), İlimiz Ankara İlçemiz Çankaya, Girişimcilik Programı, Karasar Projesi, Güçlü ve Büyük Türk Ekonomisi için Üretim ve İstihdam Politikaları.*

ŞİİR: *Atatürk'ün Gözleriyle Bakmak, Kına Çiçeği, İnsanlık Ölmesin, İşte Aklığım, Kardelen.*

Turgut Çakır

ÇOCUK KİTAPLARI: *Okumaya Başlıyorum, Gülkız Dizisi* (8 Kitap), *Ömer Seyfettin'den Seçmeler, Allah'ı Arayan Çocuk* (iki yazardan seçme öyküler), *Küçük Civciv, Ağaçlar da Ağlar* (çocuk romanı).

Ayrıca ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Beypazarı Şairleri (2004).

ÇAKIRAL, Muhammet

Öykücü. 1965, Trabzon doğumlu. Trabzon Ticaret Lisesini, KTÜ Gemi İşletmeciliği Meslek Yüksekokulunu bitirdi (1988). İstanbul'da serbest muhasebeci olarak çalıştı. *Şamiram'ın Ustaları* (2004) adlı bir öykü kitabı vardır.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hececöykü, Aralık-Ocak 2004).

ÇAKIRHAN, Nail

Şair, siyaset adamı. 1910, Ula / Muğla doğumlu. Şiirlerinde Nail V. imzasını kullandı. Tam adı Nail Vahdet Çakırhan'dır. Konya Lisesi (1929) mezunu. İstanbul Üniversitesi Tıp, Hukuk ve Edebiyat fakülteleri ile Moskova Doğu Halkları Üniversitesinde okudu. Mustafa Kemal Atatürk'ün yakın arkadaşlarından Hasan Rıza Çambel'in kızı Prof. Dr. Halet Çambel'le evlendi. 1932'de Nâzım Hikmet'le birlikte tutuklandı. Cumhuriyetin kuruluşunun onuncu yılında çıkarılan af sonra Sovyetler Birliğine gitti. Dönüşünde gazetecilik ve muhasebecilik yaptı. 1946'da Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisinin kurucuları ile yargılanarak, Ceza Yasanın 141. maddesinden dört yıl hüküm giydi. 1950 affıyla serbest bırakıldı. Osmaniye Toprakkale'de, eşiyle birlikte arkeolojik kazılar yaptı. 1980'nin başında Muğla'ya döndü. Mimarlık eğitimi almamasına karşın, Muğla ve Ula mimarisi üzerine yaptığı restorasyon ve mimari çalışmalarıyla tanındı. *Geleneksel Anadolu mimarisini canlandırdığı yapılarıyla mimari ödülleri aldı.* Muğla-Konakaltı çalışmasıyla kendisine 1983 Uluslararası Ağa Han Mimarlık Ödülü verildi. Bu ödülden aldığı para ile Muğla'daki eski bir hanı Kültür Evi olarak restore etti. Gökova, Dalyan, Bodrum, Muğla, Datça ve Fethiye'deki çalışmalarıyla geçmişin mimari değerlerini günümüze taşıdı.

Şiirlerini, çıkardığı *Kervan ve Halka Doğru dergileri ile Resimli Hafta, Ses, Görüşler, Gerçek vd. dergilerde yayımladı.* Son yıllarda yaşamının büyük bölümünü Gökova'da geçirdi. Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı Danışma Kurulu ve Tarih Vakfı kurucu üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

1 + 1 = Bir (Nâzım Hikmet ile, 1930), Daha Çok Onlar Yaşamalıydı (Bütün Şiirleri, 1996).

HAKKINDA: Nail V. Çakırhan / Daha Çok Onlar Yaşamalıydı (1996), Melih Cevdet Anday / Şair Nail V. (Cumhuriyet, 18.4.1997), TBE Ansiklopedisi (2001).

ÇAKIROĞLU, Atila

Araştırmacı - yazar. 1946, Bafra / Samsun doğumlu. İlkokulu Bafra Gazi'de, ortaokulu Bafra Ortaokulunda ve liseyi de Çorum Lisesinde bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü (1968) mezunu. Askerlik görevi sonrasında kütüphanecilik görevine başladı. Samsun 19 Mayıs İl Halk Kütüphanesi müdürü olarak görev yaptı.

Çeşitli gazete ve dergilerde yazıları ve şiirleri yayımlandı. Hikâyeleri, Millî Eğitim Bakanlığının İlköğretim Türkçe kitaplarında okuma parçası olarak yer aldı. 1980 yılında Turizm Bakanlığının açtığı "Slogan Yarışması"nda mansiyon kazandı.

ESERLERİ:

ÇOCUK KİTABI: *Çocuklarla Başbaşa* (1985), *Keloğlan* (1986), *Nasreddin Hoca* (1987), *Kapan* (1988).

DERLEME: *Kitap Dostları ve Kütüphaneciler için Seçme Fıkralar* (1989), *Çocukların Nasreddin'i* (1996).

ŞİİR: *Şiir Bahçesi* (2003).

HAKKINDA: Ali Kayıkçı / Mahalleden Bölgeye Samsun (c.2, 2001).

ÇAKIROĞLU, İnanç

Romancı. 1974, Bursa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Bursa'da tamamladı. 1991 yılı ÖSS sınavında Türkiye birincisi oldu. Boğaziçi Üniversitesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümünü bitirdi. Makale ve öyküleri çeşitli dergilerde yayımlandı. Bilişim ve telekomünikasyon sektörlerinde çalışan Çakıroğlu, yaşamını işi nedeniyle Kiev'de sürdürdü. *Gölge Avcıları Kulübü* (2004) adlı bir romanı vardır.

ÇAKIRTAŞ, Mehmet

Şair ve yazar (D. 1920, Edremit / Balıkesir - Ö. 1 Kasım 1988). Ortaokulu dışarıdan bitirdi. Kendi kendisini yetiştirdi. Maden Tetkik Arama Enstitüsünde memurluk (1947- 61), *Zafer* ve *Yeni Gün* gazetelerinde düzeltmenlik (1956-62) yaptı. Bir süre de Türkiye Kömür İşletmelerinde çalışarak 1979'da emekli oldu.

Şiirlerini genellikle irticalen söyleyen Çakırtaş'ın ilk şiiri 1942'de *Çınaraltı* dergisinde çıkmıştı. Şiirleri âşık tarzına yakın olup birçoğu bestelenmiştir.

ESERLERİ (Şiir):

Çakırtaştan Damlalar (1945), *Gün Dönümü* (1949), *Gündönümünden Sonra* (1957).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c.2, 1977), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

Kemal Çakıt

ÇAKIT, Kemal (Kemalî)

Halk şairi. 1930, Adana doğumlu. Adana'nın Kuyumcular köyünde büyüdü. İlkokul üçe kadar okuyabildi. Çocukluk ve ilk gençlik yıllarında Alevilik kültürü ve felsefesini çeşitli kişilerden öğrendi.

Kemalî, âşık tarzında yazdığı şiirlerde sekizli, on birli hece ölçüsünü daha çok kullandı; on dörtlü hece ölçüsünde de şiirler yazdı. Şiirlerinde Allah'a seslendiği gibi, Hz. Ali'ye, Hacı Bektaş-ı Veli'ye de seslendi. Mürşitlerine yazılan şiirlerinde de onlara sonsuz sevgi, saygı ve güven duygusunu dile getirdi, muhabbetlerinden duyduğu hazzı belirtti. İnsanların Hak yoluna girmesi için neler yapması gerektiğini anlatan şiirler de yazdı. Şiirleri Fazilet Çakıt Yengel tarafından *Gerçek İnsan Olursanız* (2004) adıyla yayımlandı.

"Kemal Çakıt (Kemalî) yıllar yılı şiir yazdı. Bu ilk yaptıyla okur karşısına çıkıyor. Türk halk şiirini iyice özümsemiş Kemalî. 'Gerçek insan olma" sorumluluğumuzu, bilgece dile getiriyor." (Özgür Çağlar)

HAKKINDA: Türk Dili (Kasım - Aralık 2004).

ÇAKMAK, Ahmet

Şair ve yazar. 1969, Diyarbakır doğumlu. Süleyman Nazif İlkokulu (1982), Ticaret Lisesi (1988), Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1993) mezunu. 1993'ten itibaren Urfa (1993-94) ve Antakya'da (1995-96) öğretmenlik yaptıktan sonra mesleğini memleketinde sürdürdü.

Ahmet Çakmak

Şiirleri, şiir eleştirisi, deneme, günlük ve öyküleri *Edebiyat ve Eleştiri, Varlık, Yine Hişt, Dize, Islık, Agora, Evrensel Kültür, Papirüs, Öteki-Siz, Güzel Yazılar, Amida, Yaratı, Yaratım* vb. dergilerde yayımlandı. *Yeni Evrensel* gazetesinde, *"Gündüz Düşleri"* başlığı altında on beş gün arayla bir yıl boyunca, kültür sanat yazıları yazdı. 1991 yılında Ahmet Tellioğlu ile birlikte tek sayı çıkan *Yakın* adlı bir edebiyat dergisi çıkardı. 1997'de kendisinin de üyesi olduğu Diyarbakır Edebiyatçılar Sanatçılar Derneğinin çıkardığı *Amida* dergisinin (8 sayı) yazı kurulunda bulundu. TYS üyesidir.

"Ben, yazdıklarından öncelikle Çakmak'ın şiiri iyi izlediği düşüncesini çıkardım. Çakmak, şiir kadar yaşadığımız ülkenin gerçeğini biliyor. O gerçeği algılarken kesinlikle kendini bundan ayrı tutmuyor tersine kendini yaşadıklarıyla yazdıklarına temel alıyor. 'Günde iki kez yıkıyorum kendimi musalla taşlarında' demesi bir anda toplumsal olanın parçası yapıp çıkıyor. Çakmak, odağına kendini aldığı toplumsal bir şiir yazıyor. Bireysel olan onun şiirinde toplumsallık olarak beliriyor. (...)

"Çakmak'ın şiirlerini okuduğunuzda onun iki dilde değil de Türkçe kederlendiğini gözleyebiliyorsunuz. Karşınızda Türkçenin olanaklarından genişçe yararlanan bir şair buluyorsunuz. Kuşkusuz Çakmak İstanbul'da da yaşamış olsaydı aynı şiiri yazardı. İçinde bulunduğu coğrafya ve dil onu belirgin bir sınırlamanın içine sokmamış. Tersine herhangi bir şair gibi ama yaşadığı coğrafyayı temel almış olması bile bunu engelleyememiş. Bir Selim Temo'da, bir Veysel Öngören'de gözlemlediğimiz tutarlılık onun için de söz konusu edilebilir. Bu tabii şairin şiir dilinin, söyleminin tutarlılığıdır. "Geceler kan kokuyor ülkemin her yanında" dizesini okuduğunuzda ondaki nesnel tutarlılığı bir kez daha saptıyorsunuz." (Halim Şafak)

ESERLERİ (Şiir):

İki Dilde Kederlenmek (1998), *Eskikent Kırgınlıkları* (2003).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir Sanat Adamları (c. 4. 2003), Halim Şafak (Edebiyat ve Eleştiri dergisi, sayı: 39-40, 1998), Vecdi Erbay-Müslüm Yücel (Ülkede Gündem gazetesi, 10.10.1998), Ruşen Hakkı (Özgür Kocaeli gazetesi, 26.9.1999).

ÇAKMAK, Fevzi

Asker ve devlet adamı (D. 12 Ocak 1876, İstanbul - Ö. 10 Nisan 1950, İstanbul). Tam adı Mustafa Fevzi Çakmak'tır. Fevzi Paşa, Müşir Fevzi ve Mareşal Çakmak olarak da tanındı. Çakmakoğullarından Topçu Ali Sırrı

Fevzi Çakmak

Bey'in oğludur. Rumelikavağı Mahalle Mektebi, Soğukçeşme Askerî Rüştiyesi, Kuleli Askeri İdadisi (Lisesi), Harbiye Mektebi (Harp Okulu) mezunu. Arapça, Farsça ve fıkıh öğrendiği dedesi Hacı Bekir Efendi tarafından kendisine Fevzi mahlası verildi.

Harbiyede üstün zekâsı ve yeteneğiyle hocalarının dikkatini çekti. Bu nedenle kurmay sınıfına alındı ve kurmay yüzbaşı olarak orduya katıldı (1898). Kosova vilayetine bağlı Metroviçe'de bulunan XVIII. Nizamiye Fırkası erkânıharp reisliğine (kurmay başkanlığına) tayin edildi (1899). 1901'de kolağası, 1902'de binbaşı, 1907'de miralay oldu. Balkan Vardar Ordusu komutandanlığı Harekât Şubesi müdürlüğüne getirildi (1912). Arnavutluk ve Rumeli vilayetleriyle ilgili ıslahat kararlarını uygulamakla görevli heyette bulundu (1912). Savaştan sonra Ankara Redif Tümeni komutanlığına (1913), arkasından II. Tümen komutanlığına (1913) getirildi. Birinci Dünya Savaşında Çanakkale muharebelerine katıldı. Çanakkale cephesinin kapanmasından sonra doğu cephesinde İkinci Kafkas Kolordusu komutanlığına (1916) atandı, 1917'de Diyarbakır'da tümen komutanlığı; aynı yıl Halep'te 7. Ordu komutanlığı yaptı. 1918'de Genelkurmay Başkanlığında görevliydi ve Mustafa Kemal'in Samsun'a hareketinden bir gün önce de I. Ordu müfettişliğine atandı. 1919 yılı başlarında Ali Rıza Paşa Kabinesinde Harbiye nazırı (bakanı) oldu.

Fevzi Paşa 3 Mayıs 1920'de Kozan milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine katıldı; aynı gün de Milli Savunma Bakanlığına ve İcra Vekilleri heyeti reisliğine, 1921'de de II. İnönü Savaşı'ndan sonra Korgeneral rütbesiyle Genelkurmay başkanlığına getirildi. 30 Ağustos Zaferinin kazanılmasında büyük rolü oldu, bunun üzerine Mustafa Kemal'in teklifiyle Büyük Millet Meclisi tarafından kendisine mareşallik rütbesi verildi (31 Ağustos 1922). Askeri görevlerinin yanında, TBMM'de bulunduğu ilk yıllarda aynı zamanda milletvekiliydi ama 1925'te askerlikle siyaset arasında bir seçim yapma durumunda kalınca asıl mesleğinde karar kıldı ve 1944 yılında yaş haddinden emekliye ayrılıncaya kadar Genelkurmay başkanlığı görevinde kaldı. En büyük başarısı Atatürk ile İnönü'nün de kesinlikte aynı görüşte olmalarından güç alarak, orduyu siyaset dışında bırakabilmesiydi. Başarılı bir askerlik yaşamı oldu.

Mareşal Fevzi Çakmak, 1946'da siyaset sahnesine çıktı ve emekliye ayrılışından sorumlu tuttuğu İnönü'ye karşı çıkmak için Demokrat Parti listesinden İstanbul milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi. Atatürk dönemi bakanlarından Cami Baykut ve Tevfik Rüştü Aras ile birlikte sol eğilimli İnsan Hakları Derneğini kurdu. Özellikle tarih, edebiyat ve sosyolojiye çok önem verdi. Fransızca, İngilizce, Arapça ve Farsça yanında bazı Balkan dillerini de bilirdi. İstanbul'da Eyüp Sultan mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ:

Garbî Rumeli'nin Suret-i Ziyâ ve Balkan Harbinde Garp Cephesi Hakkında Konferanslar (1927), *Büyük Harb'de Şark Cephesi Harekatı* (1936).

HAKKINDA: Falih Rıfkı Atay / Ondokuz Mayıs (1944), Süleyman Külçe / Mareşal Fevzi Çakmak (1953), Ali Fuat Cebesoy / Millî Mücadele Hatıraları (1953), Peyami Safa / Mübeccel Serdarımız Fevzi Paşa (tsz), Ayfer Özçelik / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 8, s. 190-192, 1993), Kemal Öztürk / İlk Meclis (s.149-151, Aralık 1999).

ÇAKMAK, Haydar

Öğretim üyesi. 5 Eylül 1956, Çiçekdağ / Kırşehir doğumlu. Fransa Bourgogne Üniversitesi (1987) mezunu. 1989'da yüksek lisansını (DEA) Franchcompte Üniversitesinde (Besançon Fransa) tamamladı. 1993'te Paris-X Nanterre Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde doktora yaptı. 1994'te Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi, daha sonra Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Başkanı oldu. Kafkasya - Orta Asya ve Avrupa ile ilgili yurtdışında makaleleri yayımlandı.

ESERLERİ:

1989'dan Günümüze Gürcistan, Dünden Bugüne Özbekistan.

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

ÇAKMAK, İbrahim Tarık

Şair. 1912, Bilecik doğumlu. Ankara Musiki Muallim Mektebi ve Konya Muallim Mektebinde öğrenim gördü. Bilecik ve İzmit ortaokullarında muhasebe memurluğu, müzik öğretmenliği, Ayasofya Müzesi müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler müdür muavinliği görevlerinde bulundu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yalnızlığım* (1937), *Düşünen Bacaklar* (1948), *İstanbul'un Fethi Destanı* (1953), *Şelale* (1954).

DİĞER ESERLERİ: *Takvim Yaprakları* (1934), *Bozkurt* (beş perdelik destan, 1935), *Bilecik Halk Türküleri* (Hüsamettin Şemsi Ege ile, 1935), *Memleket Görüşleri* (1954).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c.2, 1977), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ÇAKMAK, Şakir

Sanat tarihi araştırmacısı. 1 Ağustos 1964, Sarayköy / Denizli doğumlu. Sarayköy 24 Mayıs İlkokulu (1975), Sarayköy Ortaokulu (1976), Sarayköy Lisesi (1981), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü (1986) mezunu. Bitirdiği bölüme 1988'de araştırma görevlisi oldu. 1991'de Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Denizli İli'ndeki Türk Anıtları (Camiler)"* konulu tezle yüksek lisans öğrenimini, 1999'da aynı yerde *"Erken Osmanlı Dönemi Mimarisinde Taçkapılar (1300-1500)"* konulu tezle doktora öğrenimini tamamladı. 1999'da Sanat Tarihi Bölümünde yardımcı doçent oldu.

Makaleleri, *Sanat Tarihi Dergisi, 9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi, Geçmişten Geleceğe Kuşadası, Tarihin Kucağında Gömeç Sempozyumu, Uluslararası Sanat Tarihi Sempozyumu (Gönül Öney'e Armağan)* kitap ve dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Erken Dönem Osmanlı Mimarisinde Taçkapılar (1300-1500)* (2001).

ORTAK YAYIN: *Erken Osmanlı Sanatı-Beyliklerin Mirası* (Madrid, 1999), *Birgi-Tarihi Tarihi Coğrafyası ve Türk Dönemi Anıtları* (2001), *Early Ottoman Art-The Legacy of the Emirates* (Madrid, 2002, Fransızca, İtalyanca ve İspanyolca).

ÇAKMAKÇI, Murat

Çevirmen, araştırmacı. 1969, Ankara doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Bulgar Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (1995) mezunu. 1996 yılında aynı bölümde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1999'da Prof. Dr. Leman Ergenç'in danışmanlığında hazırladığı *"Dimitir Dimov'un Tütün Adlı Romanında Anlatım Sanatı İncelemesi"* konulu tez çalışması ile yüksek lisans derecesi aldı. 2004 yılında *Yordan Yovkov ve Öyküleri* konulu tez çalışması ile doktor unvanı aldı.

Makale ve çevirileri *Çağdaş Türk Dili Dergisi, Littera Edebiyat Dergisi,*

Murat Çakmakçı

Turnalar Uluslararası Türk Dili Edebiyatı ve Çeviri Dergisi, Folklor-Edebiyat Dergisi, Parşömen, Anadili Dergisi, Ankara Üniversitesi DTCF Fakülte Dergisi, TÖMER Çeviri Dergisi, Eylül Öykü, Kül gibi dergiler ile birçok seçki ve derlemede yer aldı. *Littera* dergisi yayın komisyonu üyeliği yaptı. Çeşitli toplantı ve seminerlere konuşmacı olarak katıldı.

ESERLERİ

ÇEVİRİ: *Bir Begonyanın Öyküsü* (S. Minkov'dan, 1997), *Asfalt* (S. Minkov'dan seçki, 1999).

ARAŞTIRMA: *Çağdaş Bulgar Edebiyatı* (2004).

ÇAKMAKÇI, Osman

Şair, yazar, çevirmen. 5 Şubat 1965, Trabzon doğumlu. Tam adı Ali Osman Çakmakçı. Ali Ateşoğlu imzasını da kullandı. Özel Darüşşafaka Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1995) mezunu. Yayıncılerinde editörlük yaptı. Arkadaşlarıyla birlikte *Göçebe* ve *Yeryüzü Düşleri* dergilerini çıkardı.

Yazı ve şiirleri 1982'den itibaren *Darüşşafaka, Göçebe, Yeryüzü Düşleri, Sombahar, Virgül* vd. dergiler ile *Radikal* gazetesinde yer aldı. *Radikal* gazetesinde redaktör ve yazar olarak çalışmalarını sürdürüyor. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

"Osman Çakmakçı şiirini felsefi boyutta kurmaya çalışıyor. Günümüzü, günümüzdeki insanın içindeki halleri, ona dayatılanlar vb. Ve bunda başarılı. Şiiri kuru bir söyleme düşmüyor. Felsefi metinler yazsaydı demiyor insan. Tanıklığa önem veriyor bu anlamda. Ama bir durum şiirinden uzakta. Hayatı sorguluyor. Kendine dönüyor bu sorular (dolayısıyla insana uzanıyor). Tespite gidiyor (önüm sıra uzayan boşlukta). Orda duruyor. Dönüştürmeye yönelmiyor hayatı." (Metin Cengiz)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Zakkum Avı* (1991), *Uçuşan Ağaç* (1996), *Kör Yazı* (1999).

DENEME: *Konuşmanın İmkânsızlığı Üzerine Bir Diyalog* (2000).

DERLEME: *The Beatles* (Ali Ateşoğlu imzasıyla, 1994).

ÇEVİRİ: *Bütün Şiirleri* (J. Joyce'dan, 1994), *Aforizmalar* (F. Kafka'dan, 1995), *Led Zeppelin* (Ali Ateşoğlu imzasıyla, 1996), *Pithagoras* (P. Strathern'den, 1997), *Newton* (P. Strathern'den, 1997).

HAKKINDA: Ömer Erdem / Söyleyen Şiir (Kaşgar, Haziran 1998), Metin Cengiz / Az Yazan İki Şair (Cumhuriyet Kitap, 30.3.2000), TBE Ansiklopedisi 1 (2001), Mehmet Çetin / Tanzimat'tan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002).

OSMAN ÇAKMAKÇI

İKİ

Sabahları iki taş
buluyorum göğsümde
biri beyaz biri siyah
biri neden beyaz
biri neden siyah

Sabahları iki göz
buluyorum yüzümde
kahverengi ve uzak
neden kahverengi
ve benden uzak

Sabahları bir baş
ıssız ve yorgun
iki kol
sarkık ve ciltz
iki bacak
yarım ve tuzak
buluyorum gövdemde
nasıl da güç
geriye dönmek

Sabahları bir ırmak
ne dışarda ne içerde
yok akmıyor artık
iki ıssız ağaç
dönmüyor kendine
benden uzak
ruhum gibi suskun
iki uzak ağaç

önümsıra uzayan boşlukta

ÇAKMAKÇIOĞLU, A. Adnan.
Bkz. ARDAĞI, Adnan

ÇAKMAKOĞLU (Kuru), Alev

Araştırmacı-yazar. 1960, Düzce / Bolu doğumlu. Köken itibariyle Kayserili bir aileden, eski bakanlardan Sabahattin Çakmakoğlu'nun kızıdır. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü mezunu. Yüksek lisans (1983) çalışmasını Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümünde, doktorasını (1993) Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünde tamamladı. Doktora tezi: *"Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'deki Türk Anıtları"*. Halen Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitim Bölümü öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Türk mimarlık tarihi ile ilgili *Kayseri'de Türk Devri Mimarisi* gibi basılı eserleri vardır.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

ÇALAPALA, Nimet

Eğitimci-yazar. 1908, Gümülcine doğumlu. Yazar Rakım Çalapala'nın eşidir. Okul piyesleri ve hikâye kitaplarıyazdı. Ders kitaplarının basımının devletçe serbest bırakılmasıyla Rakım Çalapala'nın 1951'de kurduğu Atlas Yayınevinde eşi ile ilkokul 4. ve 5. sınıflar için Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi, Aile Bilgisi, Tabiat Bilgisi, Matematik kitapları hazırladı. Yazdığı kitaplar, 1970'teki devletçe basım kararına kadar okutuldu. İki kez alfabe yarışmasında, ödülü Rakım Çalapala ile paylaştı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Sümüklü Böcek Düğünde* (1932), *Beş Hikâye* (R. Çalapala ile, 1933), *Çocuklar* (R. Çalapala ile, 1933), *Eski Kiracılar* (R. Çalapala ile, 1933), *Hayvanların En Güzeli* (R. Çalapala ile, 1933), *Saat Sekizi Geçti* (1933), *87 Oğuz* (1933).

OYUN: *Köye Bir Misafir Geldi* (1932; içinde *İnsan Bir Saattir*, 1 perdelik çocuk komedisi), *Kümesteki Gürültü* (1 perdelik çocuk komedisi, 1932), *Eski Bir Dost* (Facia 2 perde, 1933), *Köyden Gelen Ses* (1 perde, 1 tablo, 1933), *Hırsızlar* (1 perde, 1 tablo, 1932), *Kırmızı Boncuklar* (R. Çalapala ile, 1933), *Köşedeki Fener* (R. Çalapala ile, 1932), *Üç Bayram* (antoloji, 1959).

HAKKINDA: Mustafa Nihat Özön - Baha Dürder / Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi (1967), Ahmet Borcaklı-Gülten Koçer / CDTT Bibliyografyası (1973), Alpay Kabacalı / Kültürümüzden İnsan Adaları (1995), TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

ÇALAPALA, Rakım

Gazeteci-yazar (D. 1909, İstanbul - Ö. 12 Şubat 1997). Adamoğlu, Küçük Bey takma adlarını kullandı. İstanbul Lisesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Alman ve Musevi liselerinde öğretmenlik yaptı. Bir süre Osmanlı Bankasında çalıştı. Gazeteciliğe Türkiye Yayınevinde yazı işleri müdürü olarak başladı.

Resimli Mecmua, Resimli Ay, Çocuk Haftası, Yavrutürk, Yıldız, Cumhuriyet Çocuğu, Hafta, Yıldız, Yedigün, Karikatür, Akbaba, Resimli Hayat, Son Posta, Pazar, Hürriyet vd. gaze-

Rakım Çalapala

te ve dergilerde sekreterlik, yazarlık, yazı işleri müdürlüğü yaptı. Atlas Yayınevini kurdu ve yönetti. Edebiyat çalışmalarının yanı sıra ders kitapları yayımladı.

ESERLERİ:

OYUN: *Eski Bir Dost* (1933), *Köye Giden Vazo* (1933).

ÇOCUK ROMANI: *87 Oğuz* (1933), *Mustafa* (1944).

ROMAN: *Köye Giden Gelin* (1950, sinemaya da uyarlandı).

HİKÂYE: *Aşk İnsanı Güzelleştirir* (1965), *Işıklı Pencere* (1965).

DERLEME: *Yavrukurt Şiirleri* (1968).

HAKKINDA: Alpay Kabacalı / Kültürümüzden İnsan Adaları (1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

ÇALIK, Etem

Edebiyat araştırmacısı. 13 Aralık 1946 doğumlu. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1971) mezunu. Yüksek lisansını (1989) ve doktorasını (1992) Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde tamamladı. Aynı yerde okutman (1986-95) ve yardımcı doçent olarak çalıştı.

Makaleleri, *Millî Kültür, Türk Yurdu, Boğaziçi, Türk Kültürü, Türk Folkloru Araştırmaları, Palandöken, Yedi İklim, Mina, Dolunay, Türk Edebiyatı,*

Etem Çalık

Orta Doğu Gazetesi, Milletin Sesi, Bizim Anadolu Gazetesi, Çağrı Dergisi, İslâmi Edebiyat, Millî Eğitim, Neşter, Uzun Sokak, Panzehir, İspir'de Çoruh Gazetesi, Efendrin dergi ve gazetelerinde yayımlandı.

ESERLERİ (Derleme-İnceleme):

Edebî Mülakatlar (1993), *Şair ve Yazarlarımızdan Nükteler* (1993), *Şemsettin Sami ve Medeniyeti İslâmiye, Mehmet Akif ve İstiklal Marşı* (1996), *Dini ve Millî Şiirler* (1998), *Seçilmiş Şiirler* (1999), *Müstear-Mahlas ve Tapşırmalar* (1999), *Unutulmaz Sözler* (1999), *20. Yüzyılda Edebiyatçılarımız* (2000).

Ayrıca ders kitapları da yazdı.

ÇALIK, Mustafa

Yazar, yayıncı. 17 Temmuz 1956, Çalık köyü / Gümüşhane (Merkez) doğumlu. Bayburt Lisesi (1974), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1978) mezunu. Bitirdiği fakültede yüksek lisans (1983) ve dok-

Mustafa Çalık

tora (1992) yaptı. Ayrıca ABD Denver Üniversitesi GSIS'de master programını tamamladı (1987). Başbakanlık DPT'de verdiği uzmanlık tezi: "*Kültür Değişmelerine Kanlı Müdahale.*" Doktora tezi: "*Siyasî Kültür ve Sosyolojinin Bazı Kavramları Açısından MHP Hareketi* (1965-1980)." DPT'de uzman olarak görev yaptı (1980-89). 1973-74 arası *Demokrat Gümüşhane* gazetesinde köşe yazıları yazdı. Ayrıca *Yeni Ufuk* (1997) ve *Ayyıldız* (1999) gazetelerinde yazıları yayımlandı. 1989'dan itibaren genel yayın müdürlüğünü üstlendiği *Türkiye Günlüğü* dergisini çıkardı. Türk Ocakları, Mülkiyeliler Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

Siyasi Kültür ve Sosyolojinin Bazı Kavramları Açısından MHP Hareketi (1965), *Siyasi Yazılar* (1998), *Teorik Denemeler* (1999).

HAKKINDA: Beşir Ayvazoğlu / Mülkiyeyi Ankara Terminalinde Bitiren Adam: Mustafa Çalık (Defterimde Kırk Süret, 3. bas., 1999, s. 180-184).

ÇALIK, Salim

Şair. 1970, Kastamonu doğumlu. Eğitimini Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Alaplı Meslek Yüksekokulunda tamamladı. Türkiye Taşkömürü Kurumu Armutçuk kömür üretim bölgesinde çalıştı. Şiirlerini *Gülmekle Ağlamak Arası* (1995) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

ÇALIKUŞU, Nevzat

Şair. 28 Haziran 1955, Bursa doğumlu. Fırat Laçingil, Osman Ertuğrul imzalarını da kullandı. Yıldırım Beyazıt Lisesi (1974) mezunu. 1967'den itibaren Ülkü, Tuğ ve Sanat kitap evlerini yönetti. Bursa'da sahibi olduğu Sanat Kitabevi ve Yayınlarını işletti.

İlk şiiri (*Balıkçı Çocuğu*), 1967 yılında *Millet* (Bursa) gazetesinde çıkmıştı. Şiirlerini daha sonra *Millet* (1967-73), *Bursa'nın Sesi* (1974-75), *Hakimiyet* (Bursa, 1975-76), çıkardığı *Yeni Nilüfer* (1975-76), *Hisar* (1976-80), *Millet* (1976), *Türk Edebiyatı, Doğuş Edebiyat, Küçük Dergi, Töre, Bürde, İpek Dili* (1995-96) gazete ve dergilerinde yayımladı. İstanbul *Millet* gazetesinde "Sanat Otağı" başlığı altında günlük sanat yazıları yazdı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çağrışım* (1973), *Soluk* (1974), *Uğraşın Sabahına Doğmayı Beklerken* (1978), *İklimler Değişir* (1983).

DENEME-İNCELEME: *Sinema Yazıları* (1977).

ANTOLOJİ: *En Güzel Bursa Şiirleri* (1983).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 2, s. 113), TBE Ansiklopedisi (2001).

ÇALIMLI, Mehmet Ali

Bkz. ALİ PAŞA

ÇALIŞ, Şaban H.

Siyasetbilimci. 15 Şubat 1961, Çumra / Konya doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1986) mezunu. Yüksek lisansını Reading (1991), doktorasını da Nothingham Üniversitesinde tamamladı. Selçuk Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Makalcleri *Mediterranean Quarterly, Central Asian Survey, Pakistan Horizon, Perceptions, Turkish Studies, Tezkire* ve *Liberal Düşünce* dergilerinde yayımlandı. Alanıyla ilgili ulusal ve uluslararası sempozyumlara katılarak tebliğler sundu.

BAŞLICA ESERLERİ:

Hayaletbilimi ve Hayali Cemaatler: Neo Osmanlılık, Özal ve Balkanlar

(2001), *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Kimlik Arayışı Politik Aktörler ve Değişim* (2001), *Türkiye'nin Dış Politika Gündemi* (editör olarak, 2001).

HAKKINDA: Virgül (Sayı: 46, Aralık 2001).

ÇALIŞIR, Şeref

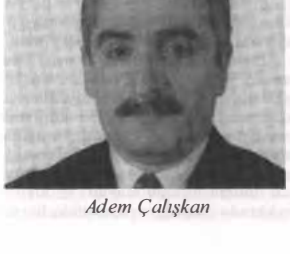
Şair. 22 Mart 1952, Mürefte / Tekirdağ doğumlu. Edirne Erkek Öğretmen Okulu (1968) ve Diyarbakır Eğitim Enstitüsü (1972) mezunu. Fen Bilgisi öğretmeni olarak Ordu ve İstanbul'da öğretmenlik yaparak 1997'de emekliye ayrıldı. İstanbul'da bilgisayar programcılığıyla meşgul oldu. Şiirleri *Doğrultu* ve *Papirüs* dergilerinde yer aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir. *Yasak Tozlaşmalar Zamanı* (1997) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

ÇALIŞKAN, Adem

Edebiyat araştırmacısı. 6 Şubat 1962, Aşağıköy köyü / Ayancık / Sinop doğumlu. İlköğrenimini Aşağıköy İlkokulunda (1968-1973), orta öğrenimini Ayancık İmam Hatip Lisesinde (1976-83), yükseköğrenimini Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünde (1987) tamamladı. Aynı yıl İspir Lisesine öğretmen olarak atandı. Bir süre İspir ve Havza'da öğretmenlik yaptı. 1994'te OMÜ İlâhiyat Fakültesi İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümünde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. Türk İslâm Edebiyatı derslerine girdi. 1996'da "*Hâfız Mehmed Sebâtüddin Efendi - Hayatı ve Eserlerinin İncelenmesi*" adlı teziyle yüksek lisansını (1996), "*Cumhuriyet Devri İslâmî Türk Edebiyatı (1960-2000)*" adlı teziyle de doktorasını (2002) tamamladı. OMÜ İlâhiyat Fakültesindeki görevini sürdürdü.

Çalışmalarını sırasıyla, *Millî Kültür, Diyânet İlmî, Din Öğretimi Dergisi, OMÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Yolcu, İslâmî Edebiyat, Yedi İklim, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, Okuntu, Tasavvuf, EKEV Akademi Dergisi* vb. dergilerde yayımladı. Uzmanlık alanı Yeni Türk Edebiyatı ve İslâmî Türk Edebiyatı olup, çağdaş edebiyat ve eleştiri teorileri ile karşılaştırmalı dini edebiyatlar gibi konularda çeviriler yaptı, telif yazılar kaleme aldı. *Fuzûlî'nin Su Kasidesi ve Şerhi* (1992) adlı bir basılı eseri vardır.

Adem Çalışkan

HAKKINDA: Matbuat (sayı: 17, Kasım 1995), Yeni Şafak (8.7.2004), Türk Dili (sayı: 517, Ocak 1995), Türklük Bilgisi Araştırmaları (c. 27 / II, 2003).

ÇALIŞKAN, Etem

Gazeteci-yazar, ressam ve hattat. 1928, Tarsus / Mersin doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Mersin'de tamamladıktan sonra İstanbul Güzel Sanatlar Akademisinden mezun oldu. *Yeni Sabah* gazetesinde ressam-hattat olarak çalıştı. *Akşam, Milliyet, Hürriyet, Güneş* ve *Sabah* gazetelerinde ve bazı dergilerde ressam, hattat, araştırmacı ve röportajcı olarak çalıştı. İLESAM üyesidir. Portre ressamlığıyla tanınan Çalışkan, ayrıca kitap kapakları, afiş, para ve pul tasarımları da yaptı.

ESERLERİ:

El Yazması Kur'ân-ı Kerim, Mevlid-i Şerif (1982), *Türk Süsleme Sanatları Hüsn-i Hat, Minyatür Tezhip, Ebru Türk Süsleme Sanatlarında Sevgi ve Hoşgörü* (Ömer Faruk Atabek ile, 1997), *Hat Levha.*

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

ÇALIŞKAN, Hasan

Araştırmacı-yazar. 1963, Konya doğumlu. Konya İmam Hatip Lisesi (1983), Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi (1988) mezunu. *İttifak* gazetesi (1988) ve Esra Yayınlarında (1990) bir süre çalıştı. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde din görevlisi olarak vazife yaptı. İlk yazısı 1988 yılında *Türkiye'de Yarın* gazetesinde, diğer yazıları aynı gazete ile birlikte *İttifak, Vahdet, İmza, Milli Gazete* gazetelerinde yayımlandı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Ailede Çocuk Terbiyesi, Örtünme ve Çıplaklık* (1991), *Müslüman Hanımlara Cep Namaz Hocası* (1993), *İslâm'da Evlilik ve Aile Hayatı* (2002), *Başarılı ve Sağlıklı Çocuk Yetiştirmek* (2003).

SEÇKİ: *Evrensel Sözler Atlası* (2002).

ÇALIŞKAN, İncilâ

Çocuk edebiyatçısı. 8 Ağustos 1944, Balıkesir doğumlu. Balıkesir Lisesi, Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü mezunu. Yirmi yedi yıl Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak çeşitli okullarda görev yaptı, 1992'de emekli oldu. CHP Bandırma ilçe başkan yardımcılığı görevinde bulundu. Atatürkçü Düşünce Derneği üyesidir.

İncila Çalışkan

Masallar, öyküler, romanlar yazdı. Ürünleri Bandırma yerel gazetelerinde yayımlandı. Bandırma *Gerçek* gazetesinde köşe yazıları yazdı. 1999, 2000, 2001 ve 2003'te Hacıbektaş Belediyesinin kültür sanat etkinliklerinde çeşitli ödüller aldı. 2003 yılında Ankara Pir Sultan Abdal Derneği'nin Sivas Katliamının 10.Yılı nedeni ile açtığı öykü yarışmasında, *Bir Gün Mutlaka* adlı öyküsüyle mansiyon kazandı.

"*İncila Çalışkan'ın geçmişe gönderme yapmadığı 'Kırlangıç Yuvası' ise bir çocuğun dünyasını, birkaç saatçik süren düşlerini, beklentilerini en güzel şekilde dile getiriyor. Yazar, 'Balık Sefası'nda da okuldan kaçan iki kafadarı cezalandıran öğretmenin gerçek yüzünü, "...Duydum ki arabanı çarpmışsın, borcun da çokmuş. Çocukları döverek hıncını alamazsın," diyerek ortaya çıkarıyor. Gerçekten cesurca yazılmış satırlar. Ne yazık ki, çocuklardan birinin bunu bahane ederek okuldan ayrılması, hatta daha da ileri giderek intikam duygularını dile getirmesi, düşündürücü. Sanki yeni yetişen gençlere bu duygu verilmese daha iyi olurdu gibi...*

Her öykü ayrı bir anı bohçasının düğümünü çözer gibi. Ve ben sürekli 12-14 yaş grubunun öykülerdeki nostaljinin tadına varamayacaklarını düşünüyorum. Ancak, her satır öylesine özenle dokunmuş ki, okurun yaşının göz ardı edilmesi de olanaksız gibi geliyor bana." (Ali Gültekin)

ESERLERİ:

ÇOCUK ROMANI: *Bisikletliler* (1997), *Bisikletliler Güneş Ülkesinde* (1998), *Işık Ülkesine Yolculuk* (1998), *Canoğlan* (2002), *Tiyatro İstiyoruz* (2002), *Cem ile Cemile* (2002).

GEZİ: *Yaşamdan Sevinç Yaratanlar* (1999).

ÖYKÜ: *Babamın Kitap Sandığı* (2000), *Kuğulu Park* (2002), *Bengi* (2002), *Tarzan* (2002).

MASAL: *Canoğlan* (2002), *Kartopu Ormanda* (2002).

OYUN: *Sevinçli Günler* (2002).

HAKKINDA: Bir Yazar İncilâ Çalışkan ile Tele-Röportaj (Cumhuriyet Kitap, 15.6.2000), Nur İçözü / Anılardan Süzülüp Çocuklara Ulaşan Öyküler (Radikal Kitap, 21.3.2001- 8.1.2003), Canan Tan / Yaşamdan Sevinç Yaratanlar (Yeni Asır, 13.4.2004), Kaleminin Gücüyle Dünyayı Tanıtan Bir yazar – İncilâ Çalışkan (Pencere dergisi, Kasım-Aralık 2004).

ÇALIŞKAN, İsmail

Tefsirci. 10 Mayıs 1965, Oltu / Erzurum doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. *"Kur'an-ı Kerim'e Göre Tevessül ve Vesile"* başlıklı teziyle yüksek lisansını (1992) ve *"Kur'an'da Din Kavramı"* başlıklı teziyle doktorasını (1998) Ankara Üniversitesi SBE'de tamamladı. Cumhuriyet Üniversitesinde yardımcı doçent (1999) ve doçent (2004) olarak görev yaptı. Makaleleri *CÜ İlâhiyat Fakültesi, EKEV Dergisi, Marife, İslamiyat* adlı dergilerde yayımlandı. Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kur'an 'da Din Kavramı* (2002), *Siyasal Tefsirin Oluşum Süreci* (2003).

ÇEVİRİ: *Modernist Düşüncenin Şekillenişi* (Şah Veliyyullah Dehlevi'den, 2002).

ÇALIŞKAN, Necmettin

Araştırmacı-yazar. 1931, Kayseri doğumlu. Kayseri Lisesi mezunu. Kayseri Belediyesinde zabıta müdürlüğü, başkan müşavirliği, iktisat müdürlüğü ve meclis üyeliği görevlerinde bulundu. *Kuruluşundan Günümüze Kayseri Belediyesi* (1991) adlı bir araştırması yayımlandı.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

ÇALIŞKAN, Osman

Şair. 1951, Burhaniye / Balıkesir doğumlu. İstanbul Eğitim Enstitüsü (1973) mezunu. Tokat ve Bergama liselerinde öğretmenlik yaptı. Şiirlerini *Yansıma, Yusufçuk, Dönemeç, Broy* vd. dergilerde yayımladı. *Yurtsever Gençlik, Yeni Türkü* dergilerinin düzenlediği şiir yarışmalarında başarı ödülleri kazandı. Sabri Altınel Şiir Ödülü (1996) üçüncülüğünü kazanan şiirlerini *Selsu* adlı kitabında topladı.

ESERLERİ (Şiir):

Eylül Kaçkını (1984), *Zeytin Körfezinde* (1987), *Gülde-Evet, Taşlar-Başlar, Selsu* (1998).

HAKKINDA: Halim Yazıcı / Ortaklaşa (Şubat 1985), Kemal Sülker / Gösteri (Temmuz 1985), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 9.7.1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TDE Ansiklopedisi (2001).

ÇALIŞKAN, Talip

Şair. 1932, Çayağzı / Kırşehir doğumlu. 1982 yılına kadar Ulaştırma Bakanlığı bünyesindeki çeşitli görevlerde çalıştı. Şiirlerinde daha çok doğa ve vatan sevgisi konularında yoğunlaştı. *Nağme* (1977) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

ÇALIŞLAR, Aziz

Yazar ve çevirmen (D. 1942, İstanbul - Ö. 28 Kasım 1995). Robert Kolej (1961) mezunu. Bir süre Almanya'da kalarak Almancasını geliştirdi. Avusturya'da petrol alanında bir süre eğitim gördü. Türkiye'ye dönerek İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde bir süre okudu. Yazar ve çevirmen olarak çalıştı.

Deneme, eleştiri ve inceleme yazıları 1965'ten itibaren *Yeni Dergi, Papirüs, Anıt, Politika, Yürüyüş, Varlık, Bilim ve Sanat* gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. M. Rosenthal, P. Pudin, Stanislavski, Camus vb.'den çeviriler yaptı. *Rasputin* adlı oyunu ile Türkiye Milli Talebe Federasyonu 1965 Kültür Yarışması Ödülünü, *Cendere* adlı oyunu ile de Sanat Ödülleri Yarışmasında Başarı Ödülünü kazandı.

Bir ara Türkiye Yazarlar Sendikası Yönetim Kurulu üyeliği de yapan Aziz Çalışlar, 1992'den itibaren Boyut yayınevinin tiyatro çalışmalarını yönetti. Feci bir yoksulluk içinde öldü. Gırtlak kanserine yenik düşen Çalışlar'ın mezar alacak parası çıkmayınca Kültür Bakanlığı Aşiyan'da bir mezar yeri tahsis ettirdi. Defin masraflarını arkadaşları ve meslektaşları karşıladı.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Çağdaş Tiyatro* (derleme, 1966), *Gerçekçi Tiyatro Sözlüğü* (1978), *Kültür Sözlüğü* (1983), *Günümüzde Kültür ve Estetik* (1983), *Estetik Yazıları* (1984), *Edebiyat Barış ve Özgürlük* (1985), *Gerçekçilik Estetiği* (1986), *Nazım Hikmet-Sanat ve Edebiyat Üstüne* (1987), *Çağdaş Felsefe* (1987), *Ulusal Kültür ve Sanat* (1988), *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi* (4 cilt, 1988), *Tüm Yönleriyle Perestroyka* (1988), *Felsefenin Neresindeyiz?* (1989), *Tiyatro Kavramları Sözlüğü* (1992), *Tiyatronun ABC'si* (1993), *Tiyatro Ansiklopedisi* (1993), *Tiyatro Adamları Ansiklopedisi* (1993).

OYUN: *Rasputin* (1965), *Cendere* (radyo oyunu), *Büyük Kaçgun.*

ÇEVİRİ: *Materyalist Felsefe Sözlüğü* (1972), *Gerçekliğin Tarihi* (1976), *Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat* (1982), *Edebiyat Estetiği* (1986), *Üç Kızkardeş* (Stanislavski'den), *Reji Defteri* (1993).

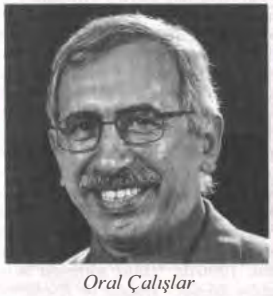
HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ÇALIŞLAR, Ekrem.

Bkz. DERDİYOK

ÇALIŞLAR, Oral

Gazeteci-yazar. 14 Aralık 1946, Tarsus / İçel doğumlu. Tam adı Danyal Oral Çalışlar. Gazeteci İpek Çalışlar'la evli. Ortaöğrenimini Tarsus Amerikan Koleji ve Tarsus Lisesinde tamamladı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden mezun oldu (1971). Ankara Üniversitesinde genel sekreterlik (1978), *Aydınlık* gazetesinde genel yayın müdürlüğü (1990-92) yaptı. Hamburg Senatosu'nun davetiyle Almanya'da "İslâmiyat Araştırmacısı" olarak bulundu. 1992'den itibaren *Cumhuriyet* gazetesinde çalıştı. Bu gazetede yayımladığı dizi yazılar ve röportajlarla tanındı.

Oral Çalışlar

1970 yılında Türkiye İşçi Partisinin (TİP) 4. Kurultayı'na İçel delegesi olarak katıldı. Yaptığı konuşma nedeniyle hakkında soruşturma açıldı. 12 Mart 1971 askeri darbesinden sonra gençlik eylemlerinin sorumlularından birisi olarak tutuklandı. İdamdan yargılandı. TİP Kurultayı'ndaki konuşması yüzünden bölücülük gerekçesiyle sekiz yıla mahkum oldu. 1974 yılında çıkarılan Af kanunuyla üç yıllık tutukluluktan sonra serbest kaldı. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra bu kez Türkiye İşçi Köylü Partisinin Başkanlık Kurulu üyesi olduğu için tutuklandı. Yöneticisi olduğu günlük *Aydınlık* gazetesi kapatıldı. Kaçaklık ve dört yıllık tutukluluğun ardından 1988 yılında serbest kaldı.

Bu dönemde Bülent Ecevit, Necmettin Erbakan ve Alparslan Türkeş gibi ülkenin önde gelen siyasileriyle aynı cezaevinde yattı. Bu dönemde tuttuğu günlükleri "Liderler Hapishanesi" başlığıyla on beş gün *Milliyet* gazetesinde dizi olarak yayımlandı. Yakın dönem siyasal olayları ve kişileri hakkında yaptığı araştırmalarla ses

getirdi. PKK lideri Abdullah Öcalan'la yaptığı bir söyleşi nedeniyle 13 aya mahkum edildi. Cezası çıkarılan bir kanunla ertelendi. Cezaevinde yaptığı bir söyleşiyle 1987 yılında Yunus Nadi Birincilik ödülünü kazandı. 1993 yılında "Hazreti Ali Muaviye" araştırmasıyla Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından yılın gazetecisi seçildi. Daha sonra birçok kez gazeteci örgütleri tarafından aynı ödüle layık görüldü. Kanal D ve "Sıfır Noktası" isimli bir haber programı ve Flash TV'de medya rogramları, Mehmet Ali Birand'ın "32. Gün" programına haber programları hazırladı. TRT'de 2004 yılında yayınlanan belgesel dizi "Doğduğum Topraklar"ın metin yazarlığını ve danışmanlığını yaptı. 2004 yılındaki Kongrede Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu'na seçildi. Türkiye Yazarlar Sendikası, Mülkiyeliler Birliği, Türkiye Gazeteciler Ccmiyeti üyesidir.

"Oral'ın üçüncü yanının yazarlığı olduğunu söylemiştim. Liderler Hapishanesi, Mamak ve Portreler bu tür gazeteciliğin en başarılı örnekleri. Oral, en duygusal, en tatlı, en insancıl, belki de en acı anılarını hapishanelerden yazmış. Oral'ın iki askeri darbe sonrası, yaşamının yaklaşık yedi yılı hapishanelerde geçmiştir. Nâzım Hikmet, Orhan Kemal, Aziz Nesin, Hasan İzzet Dinamo, Kemal Tahir, Kerim Korcan, Zihni Anadol, Muzaffer İlhan Erdost ve Kemal Bekir gibi o da bir cezaevi uzmanı olmuştur." (Hıfzı Topuz)

ESERLERİ:

Liderler Hapishanesi - Ecevit, Erbakan ve Türkeş ile Cezaevi Günleri (1986), *12 Mart'tan 12 Eylül'e Mamak* (1988), *Cezaevinde Büyümek* (1988), *68' Başkaldırının Yedi Rengi* (1988), *68 Anılarım* (1989), *İslâmda Kadın ve Cinsellik* (1991), *Hz. Ali - Muaviye Kavgası* (1992), *Refah Partisi Nereden Nereye* (1993), *Öcalan ve Burkay'la Kürt Sorunu Üzerine* (1993), *Deniz Gezmiş'ten Yaşar Kemal'e Portreler* (1995), *İslamiyet Üzerine Söyleşiler* (1995), *Kadınların İsveç'i* (1996), *Umut Peşinde* (1997), *Sol Geleceğini Arıyor* (1999), *Necmettin Erbakan Fethullah Gülen Kavgası* (Tolga Çelik ile, 2000), *Kadınlara Dair* (2002), *Denizler İdama Giderken* (2002), *İran: Bir Erkek Diktatörlüğü* (2004).

HAKKINDA: 12 Mart'tan 12 Eylül'e Mamak / Vitrindekiler - 68' Başkaldırının Yedi Rengi / Vitrindekiler - Hapishanede Büyümek / Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 1.10.1998), Cüneyt Ülsever / Hürriyet (20.5.1999), Duygu Asena / Milliyet (22.5.1999), Hasan Cemal / Milliyet (20.5.1999), İslam'da Kadın ve Cinsellik / Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 9.9.1999), Alev Coşkun / CCK'dan Üç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 7.10.1999), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000), Esin Coşkun / Denizler İdama Giderken (Radikal Kitap, 29.9.2002), Nilgün Cerrahoğlu / Kadınlara ve Erkeklere Dair (Cumhuriyet Kitap, 4.7.2002), Rıdvan Akar / Araştırmacı, Gazeteci ve Siyasal Anılar Arasında Bir Yazar Oral Çalışlar - Ahmet Altan / Oral Çalışlar'ı Tanımlamak - Hıfzı Topuz / Cumhuriyet Kitap (10.10.2002), Cemal A. Kalyoncu / Aksiyon (26.1.2005).

ÇALKANER, Recep

Şair ve yazar. 1947, Kayseri doğumlu. Ortaöğrenimini tamamladıktan sonra ticaretle uğraştı. Küçük yaştan beri şiire özel bir merak duydu. Şiirlerinde yerel şiveyi bol kullanmasıyla dikkat çekti.

ESERLERİ (Şiir):

Hasret, Gönülden Gönüle, Aslan Gayseriliyim (2002).

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

ÇALLI, Osman

Öykücü. 1946, Isparta doğumlu. İstanbul Hukuk Fakültesini bitirdi. Cumhuriyet savcı yardımcısı, Cumhuriyet savcısı olarak çalıştı. *Öngüç* adlı bir yerel gazete çıkardı. Kimi yerel gazetelerde köşe yazıları yayımlandı. Öykü, yazı ve şiirleri *Düşün, Yeni Düşün, Temmuz, Dönemeç* dergilerinde yer aldı. *Düş Gezginleri* öyküsü 1992'de Atıf Yılmaz tarafından filme çekildi. *Düş Gezginleri* (1993) adlı bir öykü kitabı vardır.

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Hecceöykü, Aralık-Ocak 2004).

ÇALMUK, Fehmi

Gazeteci-yazar. 15 Temmuz 1969, Ankara doğumlu. Gazetecilik hayatına 1987 yılında başlayarak *Millî Gazete, Beklenen Vakit, Akşam* gazetelerinde çalıştı. Özel TV ve radyolarda kuruculuk ve haber müdürlüğü yaptı. *Güneş* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı (1996-98). Show TV'de siyaset muhabiri, *Halka ve Olaylara Tercüman* gazetesinde köşe yazarı olarak çalışmalarını sürdürdü.

Fehmi Çalmuk

Gazeteci ve yazar olarak 1997'de Büyük Anadolu Gazeteciler Derneği Yılın Muhabiri ödülünü, 2001'de Demokrasi ve Hukuk Kurumu, Yılın Demokrat Yazar ödülünü, 2003'te Parlamento Dergisi Yılın Yazarı ödülünü aldı. Gazeteciliğinin yanı sıra aktüel konularda yayımladığı kitaplarıyla da tanındı.

ESERLER:

Refahın Gülen Yüzü (1996), *Selamun Aleyküm Komutanım* (2000), *Bir Kampanya Yaptık Anasını Satayım* (2000), *Erbakan'ın Kürtleri - Milli Görüş'ün Güneydoğu Politikası* (2001), *Recep Tayyip Erdoğan - Bir Dönüşümün Öyküsü* (Ruşen Çakır ile, 2001), *Aydınların Gözüyle CHP ve Anadolu Solu* (derleme, 2002), *Merak Edilen Kızlar* (2005).

HAKKINDA: Fehmi Çalmuk / Aydınların Gözüyle CHP ve Anadolu Solu (2002).

ÇALTI, Mehmet

Halk ozanı. 1930, Isparta doğumlu. Âşık Mehmet, Çaltı ve Mehmet Çaltı adlarını da kullandı. Liseye kadar Isparta'da, liseyi İstanbul PTT Meslek Okulunda okudu. Ankara'da PTT Genel Müdürlüğünde memurluk, şeflik ve kısım âmirliği (1945-69), futbol hakemliği ve antrenörlük yaptı. Spor yazarı olarak *Hakimiyet, Hürses, Son Havadis, Karar, Kudret, Resimli Posta, Yeni Gün, Haber, Zafer, Hür Vatan* ve *Ege Ekspres* gazetelerinde çalıştı. PTT Spor, Isparta Spor kulüplerinin kurucuları arasında yer aldı ve yönetim kurulu üyeliği yaptı. Çeşitli sanat dergilerinde şiirleri yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Baharın Getirdiği (1968), *Yasaklar Cenneti.*

HAKKINDA: V. Recai Velibeyoğlu / ÖBBŞKA (c.1, 1975), Veli Asan / Tahtacı Türkmen Ozanları (1997), TDOE - TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

ÇAM, Cengiz

Araştırmacı. 1968, Sivas doğumlu. Ailesiyle birlikte 1974'te Hollanda'ya yerleşti. İlkokul, ortaokul ve liseyi Amsterdam'da tamamladı. Amsterdam Açık Üniversitesinde ilim, siyasi bilim ve idarecilik dallarında altı sertifika aldı. Amsterdam Akademisinde Mali İdare Bölümünde ön lisansını tamamladı. İşletme, bilişim sistemleri, fitness hocalığı diplomaları aldı. Yönetim bilgi sistemleri kursları verdi. Ekim 2000'den sonra Singapur'da uluslararası faaliyet gösteren bilişim firmasında genel pazarlama müdürü olarak görev yaptı.

Genetika, Darwinizm, İslâmiyet, Osmanlı, Cumhuriyet tarihi ve kader konularını araştırdı. 2000 yılında Asya'nın kalkınma mucizesini yakından incelemek için Singapur ve

Malezya'ya, 2001'de resmi bir heyetle Nijerya'ya gitti. Devlet kurumlarının otomasyonu doğrultusunda çeşitli projeler başlattı. *Sivil Kurtuluş* (2002) adlı bir araştırma kitabı vardır.

HAKKINDA: Cengiz Çam / Sivil Kurtuluş (2002).

ÇAM, Nusret

İslâm sanatları tarihçisi. 1 Ocak 1950, Nizip / Gaziantep doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1973) mezunu. Kilis (1973-80) ve Gaziantep (1980) lise ve İmam Hatip okullarında öğretmen ve idareci olarak çalıştı. "*Ramazanoğulları Beyliği Mimari Eserleri*" konulu doktorasını tamamlayarak, bitirmiş olduğu fakülteye aynı yıl Türk-İslâm Sanatları asistanı olarak atandı.

1982'den itibaren bir süre Erzurum Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde dersler verdi. Akademik kariyerini tamamlayarak doçent ve profesör oldu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü. Makaleleri akademik dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Gaziantep'te Kastel Adı Verilen Su Tesisleri, Gaziantep Camilerine Müteharik Minberler, Osmanlı Şehir Hayatında Ses ve Musiki Unsuru, Ramazanoğulları Eserlerinden Adana Ulu Camii* (Adana Ulu Camii Külliyesi, 1988), *Azerbaycan Bölgesinin Türk Sanatındaki Yeri, İslâmda Fıkhî Meselelerin ve Mezhep Faktörünün Türk Cami Mimarisine Tesiri, Türk İslâm Sanatları Tarihi, Gaziantep Şeyh Fethullah Külliyesi* (1989), *Gaziantep Boyacı [Kadı Kemalettin] Camii* (1990), *Osmanlı Güneş Saatleri* (1990), *Erzurum Tabyaları* (1993), *İslâmda Sanat, Sanatta İslâm* (1999), *Yunanistan'daki Türk Eserleri* (2000).

ÇEVİRİ: *Tevrat ve İncil'e göre Hz. Muhammed* (1988).

ÇAMAK, Müjgân

Bkz. SEVER, Müjgân

ÇAMAN, Hadi

Tiyatrocu, oyun yazarı, çevirmen. 1943, Kastamonu doğumlu. İlk ve orta öğrenimini Kastamonu'da tamamladı. 1960'lı yılların başında İstanbul'a gitti. Bir süre hukuk okudu. 1962 yılında Dormen ve Kenter Tiyatrosunun açtığı bir sınavı kazanıp kursiyer oldu. Bir yılın sonunda *Altın Yumruk* adlı oyunda Dormen Tiyatrosunda profesyonel oyunculuğa başladı. On yıl aynı tiyatroda yirmiyi aşkın oyunda görev aldı. Daha sonra Gülriz Sururi-Engin Cezzar, Nisa Serezli-Tolga Aşkıner, Miyatro (Müjdat Gezen), Şan Tiyatrosu gibi tiyatrolarda da onlarca oyunda oynadı.

Hadi Çaman

Çok sayıda sinema filminde rol aldı. 1982 yılında Yeditepe Oyuncuları topluluğunu kurarak, bu tarihten itibaren kendi tiyatrosunda sanat yaşamını sürdürdü. Kırk yıllık tiyatro çalışmaları dışında da çeşitli uğraşıları oldu. Çeviriler, uyarlamalar yaptı, oyunlar yazdı, yönetti. Birçok dalda hem kişisel hem de tiyatrosu adına çok sayıda ödüller aldı. Tiyatro çevresindeki sanatçılara ilişkin anı ve gözlemlerini anlattığı *Güzeltmek* (2002) adlı bir eseri yayımlandı.

HAKKINDA: Güzeltmek (Cumhuriyet Kitap, 11.4.2002).

ÇAMBEL, Hasan Cemil

Yazar, çevirmen, siyaset ve devlet adamı (D. 1879, İstanbul – Ö. 9 Aralık 1967). Kızlarından Perihan Çambel şair, Leylâ Çambel gazetecidir. 1896'da Harb Okulunu, 1900'de Harb Akademisini bitirdi. Kurmay yüzbaşı olarak Almanya'ya gönderilerek Prusya Harb Akademisinde öğrenimini tamamladı (1902). Bir süre Karlsruhe'de General Hindenburg'un Karargâhında görev yaptı. Yurda dönüşünde Selânik'te Rumeli genel müfettişliği ve Jandarma ıslahat müfettişliğinde görevlendirildi. Balkan Savaşında Genel Karargâh harekât şubesi müdürlüğü yaptı. 1913'te Berlin Büyükelçiliği askerî ataşesi oldu. I.Dünya Savaşı'nda Irak cephesinde 51. piyade tümeni komutanlığı yaptı. 1917'de yeniden Berlin askeri ataşeliğine gönderildi.

Savaş sonrasında kurmay albay rütbesiyle emekli olduktan sonra bir süre Haliç Vapur İşletmesi müdürlüğü görevini üstlendi. Uzun yıllar Bolu milletvekilliği yaptı. (1928-50). Türk Tarih Kurumunun kurucu üyelerindendir. Atatürk tarafından kurum başkanlığı görevine getirilerek (1935), Atatürk'ün başında bulunduğu tarih araştırmalarına katıldı. Bu kurumun çıkardığı ilk tarih kitaplarında Ege ve Yunan tarihine ait bölümleri yazdı. Bu arada Berlin'deki Alman Arkeoloji Enstitüsünün onur üyeliğine seçildi (1939).

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Fichte ve Fichtenin Hitâbeleri* (1927), *Millî Terbiyemizin Hedefleri* (1927), *Jüpiter* (1929), *Yeni Ruh* (1929), *Türk Gençliği Nasıl Yetiştirilmelidir?* (1932), *İstanbul'un Fethi* (1947), *Bakacak Kahvesi* (1947), *Atilâ'dan Atatürk'e* (1948), *Türkler Dilleri ve Kaderleri* (1949), *Makaleler ve Hatıralar* (1964).

ÇEVİRİ: *Haydutlar* (F. Schiller'den, oyn. 1930), *Iphigenie Aulis'te* (Goethe'den, 1934), *Zarathustra Böyle Konuştu* (Nietzsche'den), *Dorian Gray'in Portresi - Hikâyeler* (Oscar Wilde'den), *Hikâyeler* (Strindberg'ten), *Hikâyeler* (Selma Lagerlöf'ten), *Napoleon* (Gundolf'tan).

HAKKINDA: Ahmet Borcaklı-Gülten Koçer / CDTT Bibliyografyası (1973), TDE Ansiklopedisi (c. 2, 1976), TBMM Albümü 1920-1994 (1994), TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

Hasan Cemil Çambel

ÇAMLI, Hikmet

Halk ozanı. 1937, Zara / Sivas doğumlu. İmranlı'da ilkokulu, Zara'da ortaokulu tamamladı. Jandarma Astsubay Okulundan (1959) mezun oldu. Emekli olduktan sonra Ankara'ya yerleşti. Küçük yaşlarda yazmaya başladığı şiirlerinde en çok aşk konusunu işledi. Şiirlerini *Yunus Gibi* (1991) kitabında topladı.

HAKKINDA: Adnan Mahiroğulları / Dünden Bugüne Zara (1996, s. 189), TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

ÇAMLIBEL, Faruk Nafiz

Şair ve yazar. (D.18 Mayıs 1898, İstanbul - Ö. 8 Kasım 1973, İstanbul). İsmail Vecih, Kalender, Tatlı Sert adlarını da kullandı. Baba tarafından dedesi Maliye Şurası üyelerinden Moralı Mustafa Rıfat Efendi, anne tarafından dedesi Halıcılar Dergâhı şeyhi Hacı Feyzullah-ı Nakşibendi. Öğrenimine Bakırköy Rüştiyesinde (ortaokulunda) başladı. Ortaöğrenimini Hadika-i Meşveret İdadisinde (lisesinde) tamamladı. Şair, yazar ve yayıncı Yusuf Ziya Ortaç ile burada tanıştı. Lise öğrenciminden sonra İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine girdi. Öğ-

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL ve HAN DUVARLARI

Nihad Sami Banarlı

Yıllar ilerledikçe, aşk şairliği esas vasfını kaybetmemekle beraber, Faruk Nafiz'in şiire daha başka duygu ve düşünceleri getirdiği de olmuştur. Fakirlerin ve muzdariplerin derd ortağı olmak; yeni şiire eski şiirden bâzı asil çizgiler aksettirmek; ilhâmını Kısas-ı Enbiyâ'dan alan, yeni duygu ve düşünce şiirleri söylemek; şiire, ince, İstanbul peyzajları işlemek v.b. gibi türlü ilhamlar, teessürler, duygular, düşünceler, bu şiirlere dikkate değer bir çeşitlilik vermiştir.

Fakat Faruk Nafiz'in bir de memleket şâirliği devresi vardır.

Şair, çocukluk ve gençlik hayatını yaşadığı Balkan Harbi, Birinci Dünya Harbi ve İstiklâl Savaşı yıllarında, çeşitli yurt felaket ve ızdırapları içinde büyümüştü. 1922'de İleri Gazetesi muharriri olarak Anadolu'ya geçmiş, bir müddet Ankara'da kaldıktan sonra, edebiyat muallimi olarak, Ulukışla yoluyla, Kayseri'ye gitmişti. Faruk Nafiz'in Anadolu'yu içinden tanımasına fırsat veren bu yolculuk, 1928'de daha geniş bir imkânla tamamlanmıştı: Devrin Maarif Vekili Mustafa Necati'nin riyâsetindeki Şark Vilâyetlerini Tedkik Heyeti'nde bulunan şair, bu heyetle Sivas, Erzincan, Gümüşhâne, Trabzon, Erzurum illerimizi görmüş ve dönüşte Kastamonu'yu tanımak fırsatını bulmuştu. O tarihlerde bir İstanbul şâiri için çok mühim ve çok yeni olan bu çeşit vatan içi seyâhatleri, Faruk Nafiz'in edebî hayatında dönüm noktası olmuştu. Bu devirde, şairin sanatında bir memleket edebiyâtı vücûda getirme îdeali yer tutar. (...)

Ancak Memleket Edebiyâtı yapmak, Faruk Nafiz için, o yıllarda üzerinden geçen fırtınalarla sarsılmış, fakirleşmiş, muzdarip Anadolu'nun bu halinden istifâde eden bir gösteriş yapmaktan ve her türlü siyasi maksatlarla yabancı ideolojilerden uzak, samimi bir hareketti. Bunun içindir ki şair, Anadolu'nun ızdırabına yerinde ve kuvvetli çizgilerle temas etmekle beraber, daha çok, o perişan hâliyle bile güzel ve sevimli bir vatanda yaşayan halkımızın incelik ve üstünlüklerini gösteren, iyi ruhlu bir edebiyat meydana getirmiştir. Yine bunun içindir ki Faruk Nafiz'in bu tarz şiirlerinde dört asır evvelki saz şairi Karacaoğlan'ın şiirlerini besleyen, yurt güzellerine ve yurt güzelliklerine ait, yerli çizgiler görülür:

Yağ kandillerinin ve türlü bakımsızlıkların isleri ile kararmış han duvarlar'ında birer âyet gibi ışıldayan âşık tarzı şiirler; fidan veya söğüd boylu köy kızları; toprağa diz vuruşları içimizi kımıldatan, dağ gibi Türk zeybekleri bunlar arasındadır. Bu şiirlerde, tekerlemelerinde memleketin inlediği duyulan, emekdar kağnılar'la kuş uçmaz yollardan pervâsız akıp giden, kızıl saçlı, köy kızları da vardır; bir yerden bir yere durmaksızın yolcu taşıyan ve ömürleri yollarda geçen arabacıların duyguları da...

Kısaca, bu şiirlerde görülen, o zaman için yeni dünya büyük romancı Reşad Nuri'nin Anadolu sahneleri'yle süslü romanlarında olduğu gibi, yalnız zekâlarında, tecrübe, tevâzu' ve irfanlarında değil, ıztıraplarında da bir incelik ve sevimlilik bulunan, sıcak ve asil bir milletin dünyasıdır.

Han Duvarları kitabı, Faruk Nafiz'in şiirde Memleket Edebiyâtı yapmak istediği yıllarda söylenmiş şiirleriyle tertiplenmiştir. Bu kitaba, şairin daha başka zamanlarda, hece ile ve aruz'la söylediği daha başka şiirler de alınmıştır. Fakat bu şiirleri okuyanlar, onlarda yine bir memleket şâiri'nin hususiyetlerini bulacaklardır. Esâsen Faruk Nafiz'in san'atında çok mühim bir vasıf, onun şiirlerinin ne Doğu ne de Batı edebiyatlarının özentisinde olmayan yerliliğidir.

Aynı şiirlerde, okuyucu, sâde, temiz ve âhenkli bir Türkçe'nin zevkini duyacaktır. Asrımız Türkçesini çok iyi kullanan ve Türk milletinin meydana getirdiği dile şuurla sadık kalan Faruk Nafiz, kendi çağının şiir Türkçesine:

Hangi sözlerle nimem gönlünü açmışsa bana,
Ben o sözlerle gönül vermedeyim sevgilime.
Sözlerim ninni kadar duygulu olmak yaraşır,
Bağlıdır çünkü dilim gönlüme, gönlüm dilime.

kıt'asında belirttiği gibi, gönül dili vermeğe muvaffak olan şairlerdendir.

(*Türk Klasikleri*, 1988)

rencilik yıllarında yayımladığı şiirlerle sanat ve edebiyat çevrelerinin dikkatini çekti ve büyük ilgi gördü. İlk şiiri *Peyam* gazetesinin 3 Mart 1914 tarihli edebiyat ekinde yayımlandı. Yine bu dönemde *Çocuk Dünyası*'nda yayımlanan *Saat* başlıklı şiiri, edebiyat çevrelerince fark edilmesini sağladı. Şiirlerini, *Peyam-ı Edebî* (1913-14), *Edebiyat-ı Umumiye* (1916-19), *Yeni Mecmua* (1918), *Ümid* (1919-21), *Şair* (1918-19), *Büyük Mecmua* (1919), *Nedim* (1919) gibi değişik yayın organlarında yayımlamayı sürdürdü. Şiire olan tutkusu nedeniyle Tıp Fakültesindeki öğrenimini dördüncü sınıftayken yarım bıraktı.

1918 yılında *Edebiyat-ı Umumiye*'de çıkan *Şarkın Sultanları* adlı şiiri nedeniyle Süleyman Nazif, "*Irkımın en büyük şairlerinden birini bu gençte selâmlıyorum*" diye yazmıştı. Benzer övgüleri dönemin büyük şairi Yahya Kemal'den de aldı. Faruk Nafiz

Faruk Nafiz Çamlıbel

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL

HAN DUVARLARI

Yağız atlar kişnedi, meşin kırbaç şakladı,
Bir dakika araba yerinde durakladı,
Neden sonra sarsıldı altımda demir yaylar,
Gözlerimin önünden geçti kervansaraylar...
Gidiyordum, gurbeti gönlümle duya duya,
Ufukışla yolundan Orta Anadolu'ya.
İlk sevgiye benziyen ilk acı, ilk ayrılık!
Yüreğimin yaktığı ateşle hava ılık,
Gök sarı, toprak sarı, çıplak ağaçlar sarı..
Arkada zincirlenen yüksek Toros dağları,
Önde uzun bir kışın soldurduğu ekinler,
Sonra dönen, dönerken inliyen tekerlekler...
Ellerim takılırken rüzgârların saçına
Asıldı arabamız bir dağın yamacına.
Her tarafta yükseklik, her tarafta ıssızlık,
Yalnız arabacının dudağında bir ıslık!
Bu ıslıkla uzayan, dönen, kıvrılan yollar,
Uykuya varmış gibi görünen yılan yollar
Başını kaldırarak boşluğu dinliyordu.
Gökler bulutlanıyor, rüzgâr serinliyordu.
Serpilmeye başladı bir yağmur ince ince,
Son yokuş noktasından düzlüğe çevrilince
Nihayetsiz bir ova ağarttı benzimizi,
Yollar bir şerit gibi ufka bağladı bizi.
Gurbet beni muttasıl çekiyordu kendine,
Yol, hep yol, daima yol... Bitmiyor düzlük yine.

Ne civarda bir köy var, ne bir evin hayali,
Sonum ademdir diyor insana yolun hali.
Arasıra geçiyor bir atlı, iki yayan,
Bozuk düzen taşların üstünde tıkırdayan
Tekerlekler yollara bir şeyler anlatıyor,
Uzun yollar bu sesten silkinerek yatıyor...
Kendimi kaptırarak tekerleğin sesine
Uzanmışım, kalmışım yaylının şiltesine.
Bir sarsıntı... Uyandım uzun süren uykudan,
Geçiyordu araba yola benzer bir sudan.
Karşıda hisar gibi Niğde yükseliyordu.
Sağ taraftan çıngırak sesleri geliyordu:
Ağır ağır önümden geçti deve kervanı,
Bir kenarda göründü beldenin viran hanı,
Alaca bir karanlık sarmadayken her yeri
Atlarımız çözüldü, girdik handan içeri.
Bir deva bulmak için bağrındaki yaraya
Toplanmıştı garipler şimdi kervansaraya.
Bir noktada birleşmiş vatanın dört bucağı,
Gurbet çeken gönüller kuşatmıştı ocağı.
Bir parıltı gördü mü gözler hemen dalıyor,
Göğüsler çekilerek nefesler daralıyor,
Şişesi iş bağlamış bir lâmbanın ışığı,
Her yüze çiziyordu bir hüzün kırışığı.
Gitgide birer âyet gibi derinleştiler
Yüzlerdeki çizgiler, gözlerdeki çizgiler...

Yatağımın yanında esmer bir duvar vardı,
Üstünde yazılarla hatlar karışmışlardı:
Fani bir iz bırakmış burda yatmışsa kimler,
Aygın baygın maniler, açık saçık resimler...

Uykuya varmak için bu hazin günde, erken,
Kapanmıyan gözlerim duvarlarda gezerken
Birdenbire kıpkızıl bir kaç satırla yandı,
Bu dört mısra değildi, sanki dört damla kandı.
Ben garip çizgilerle uğraşırken başbaşa
Rastlamıştım duvarda bir şair arkadaşa:

"On yıl var ayrıyım Kınadağından
Baba ocağından, yar kucağından
Bir çiçek dermeden sevgi bağından
Huduttan hududa atılmışım ben"

Altında da bir tarih: Sekiz mart otuz yedi..
Gözüm imza yerinde başka bir ad görmedi.
Artık bahtın açıktır, uzun etme, arkadaş!
Ne hudut kaldı bu gün, ne askerlik, ne savaş;
Araya gitti diye içlenme baharına,
Huduttan götürdüğün şan yetişir yârına!..

Ertesi gün başladı gün doğmadan yolculuk,
Soğuk bir mart sabahı... Buz tutuyor her soluk.
Ufku tutuşturmadan fecrin ilk alevleri
Arkamızda kalıyor şehrin kenar evleri.
Bulutların ardında gün yanmadan sönüyor,
Höyükler bir dağ gibi uzaktan görünüyor...
Yanımızdan geçiyor ağır ağır kervanlar,
Bir derbeyi gibi kurulmuş eski hanlar.
Biz bu sonsuz yollarda varıyoruz, gitgide,
İki dağ ortasında boğulan bir geçide.

Sıkı bir poyraz beni titretirken içimden
Geçidi atlayınca çaşırdım sevincimden:
Ardımda kalan yerler anlaşırken baharla,
Önümdeki arazi örtülü şimdi karla.
Bu geçit sanki yazdan kışı ayırıyordu,
Burada son fırtına son dalı kırıyordu.
Yaylımız tüketirken yolları aynı hızda
Savrulmaya başladı karlar etrafımızda.
Karlar etrafı beyaz bir karanlığa gömdü,
Kar değil, gökyüzünden yağan beyaz ölümdü...
Göynümde can verirken köye varmak emeli
Arabacı haykırdı: "İşte Araplı beli!"
Tanrı yardımcı olsun gayrı yolda kalana,
Biz menzile vararak atları çektik hana.

Bizden evvel buraya inen üç dört arkadaş
Kurmuştular tutuşan ocağa karşı bağdaş.
Çıtırdıyan çalılar dört cana can katıyor,
Kimi haydut, kimi kurt masalı anlatıyor...
Gözlerime çökerken ağır uyku sisleri
Çiçekliyor duvarı ocağın akisleri
Bu akisle duvarda çizgiler beliriyor,
Kalbime ateş gibi şu satırlar giriyor:

"Göynümü çekse de yârın hayali
Aşmaya kudretim yetmez cibali
Yolcuyum bir kuru yaprak misali
Rüzgârın önüne katılmışım ben"

Sabahleyin gök yüzü parlak, ufuk açıktı,
Güneşli bir havada yaylımız yola çıktı...
Bu gurbetten gurbete giden yolun üstünde
Ben üç mevsim değişmiş görüyordum üç günde.
Uzun bir yolculuktan sonra İncesudaydık,
Bir handa, yorgun argın, tatlı bir uykudaydık.

→

Gün doğarken bir ölüm rüyasiyle uyandım
Başucumda gördüğüm şu satırlarla yandım!

"Garibim, namıma Kerem diyorlar
Aslı'mı el almış harem diyorlar
Hastayım derdime verem diyorlar
Maraşlı Şeyhoğlu Satılmış'ım ben"

Bir kitabe kokusu duyuluyor yazında,
Korkarım, yaya kaldın bu gurbet çıkmazında,
Ey Maraşlı Şeyhoğlu, evliyalar adağı!
Bahtına lânet olsun aşmadınsa bu dağı.
Az değildir, varmadan senin gibi yurduna,
Post verenler yabanın hayduduna, kurduna!.
Arabamız tutarken Erciyesin yolunu:
"Hancı, dedim, bildin mi Maraşlı Şeyhoğlunu?"

Gözleri uzun uzun burkuldu kaldı bende,
Dedi:

- Hana sağ indi, ölü çıktı geçende!
Yaşaran gözlerinde her şey artık değişti,
Bizim garip Şeyhoğlu buradan geçmemişti...
Gönlümü Maraşlının yaktı kara haberi.

Aradan yıllar geçti, işte o gündenberi
Ne zaman yolda bir han rastlasam irkilirim.
Çünkü sizde gizlenen dertleri ben bilirim,
Ey köyleri hududa bağlıyan yaslı yollar,
Dönmiyen yolculara ağlıyan yaslı yollar!
Ey garip çizgilerle dolu han duvarları,
Ey hanların göynümü sızlatan duvarları...

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL

Halil Soyuer

Aradan bir süre geçip gitmiştir. Yine mehtabın deniz üstünde can çekişmekte olduğu bir gecede ve yine sandalda, Faruk Nafiz kürekleri ürkek dalgaların kollarına bırakarak cebinden bir kâğıt çıkarır. Kâğıtta bir şiir yazılıdır. Faruk Nafiz o gün yazdığı ve ezberine almadığı bu şiiri, İffet Halim Hanım'ın yaktığı çakmağın ışığında okur. Hem Şükûfe Nihal'in gözlerinin içine baka baka hem de heyecanlanarak okur. Bu şiir şöyledir:

Daha dün seyrederdi eski rüyalarını
Kalbimin dört duvarı böyle değildi kadın
Bir el, o perde perde örümcek ağlarını
Sen geleceksin diye oradan sildi kadın

Nasıl yalçın kayayı sökerse dalga yardan
Nasıl bir dalga kırarsa fırtına bir çınardan
Kalbimde hız alarak uzun çarpıntılardan
Kalbini zorla senden koparabildi kadın

Bugün sen bir bakışsın, ben ondan sızan yaşım
Sana bütün ömründe uyar bir arkadaşım
Yalnız senin önünde, herkese asi başım
Yere geçercesine yere eğildi kadın

Artık Faruk Nafiz'in gönül oku iyiden iyiye yaydan fırlamış ve hedefi vurmaya başlamıştır. O gece, onun gözlerinin içine baka baka ve heyecanlanarak okuduğu şiir âdeta ona bir itirafname halindedir. Şükûfe Nihal'in önünde yere geçercesine eğilmiştir. Şükûfe Nihal'in dengesiz ve biçimsiz bir evliliğin altında yaralanmış olan kalbini de artık uzun çarpıntılardan hız alarak kendisinden koparabilmiştir. Yahut da öna öyle gelmektedir.

(*Şair Dostlarım*, 2005)

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL

KISKANÇ

Sakın bir söz söyleme... yüzüme bakma sakın!
Sesini duyan olur, sana göz koyan olur.
Düşmanımdır seni kim bulursa cana yakın,
Anan bile okşasa benim bağrım kan olur.

Dilerim Tanrı'dan ki, sana açık kucaklar
Bir daha kapanmadan kara toprakla dolsun!
Kan tükürsün adını candan anan dudaklar,
Sana benim gözümle bakan gözler kör olsun!

Çamlıbel 1917 yılında Hakkı Tahsin, Fahri Celal ve Yusuf Ziya ile birlikte *Servet-i Fünûn* dergisinin yayın sorumluları arasına katıldı, 1917-18'de *İleri* gazetesinin yazı kuruluna girdi. 1922'de gazetenin temsilcisi olarak Ankara'da bulundu. Aynı yıl Kayseri Lisesi edebiyat öğretmenliğine atandı. Kayseri Lisesinden sonra, yine edebiyat öğretmeni olarak Ankara Erkek Lisesi (1924), Ankara Kız Lisesi (1925), Ankara Lisesi (1925), İstanbul Kabataş Liscsi (1932) ve Vefa Liscsinde görev yaptı. Kabataş Liscsinde görev yaptığı yıllarda, ayrıca Arnavutköy Amerikan Kız Kolejinde de edebiyat dersleri verdi. 1928 yılında, Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin başkanlığında çıkılan bir "Şark Vilâyetlerini Tetkik" gezisine katıldı.

1933 yılında fikir ve edebiyat ortamının önemli isimlerinin yer aldığı *Anayurt* dergisini çıkardı. Çamdeviren, Deli Ozan, Akıllı Ozan, İğne ile Kuyu Kazan ve Yamak imzalarıyla *Akbaba*, *Mizah*, *Karikatür* gibi dergilerde mizahi şiirleri ve yazıları yayımlandı. Mizah yazıları yazıyor olması nedeniyle politika ile de ilgilendi. Bu ilgisini gören dönemin tanınmış edebiyatçılarının önerilerinden yüreklenerek politikaya girdi ve 1946'da Demokrat Partiden İstanbul milletvekili seçildi. Milletvekilliği 27 Mayıs 1960 ihtilaline kadar sürdü. Haziran 1960'tan Eylül 1961'e kadar, Demokrat Partinin diğer milletvekilleriyle birlikte on beş ay kadar Yassıadada tutuklu kaldı. Yassıada yargılaması sonucunda beraat etti. Budan sonra siyaseti bıraktı, ancak yaşadıklarını manzum olarak yazdı ve *Zindan Duvarları* (1967) adıyla kitap olarak yayımladı. Samsun vapuru ile çıktığı bir Akdeniz gezisinde kalp yetmezliği sonucunda öldü.

Aruz ölçüsüyle yazdığı ilk dönem şiirini *Şarkın Sultanları* (1918) adını verdiği bir kitapta toplamıştı. Bu dö-

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL

ŞAİRLER ARASINDA

Sevgilim, şairleri başka insan sanırsın
Benzi uçuk, saçı gür, boyu fidan sanırsın

Eğer takdim edersem onları bir bir sana
Gözlerinle gördüğün şeyi yalan sanırsın

Büyük Hâmid sevimli kibar bir ihtiyardır
İlk görüşte elini öper, baban sanırsın

Yalnız zaman geçince biyik büker göz süzer
Onu İzzet Melih'ten daha civan sanırsın

Üstat Yahya Kemal 'i görürsün iri yarı
Çobanla boy ölçüşen bir kahraman sanırsın

Fakat birden incelir, lâkırdıya başlarsa
Akıyor nüktelerden bir çağlayan sanırsın

Ulusal şairimiz Mehmet Emin'i görsen
Beyoğlu'nda geziyor yeni Türan sanırsın

Görsen Mehmet Akif'i kır düşmüş saçlarıyla
Boşuna öğüt veren bir babacan sanırsın

Ne zaman karşılaşsan yolda Mithat Cemal 'le
Daha şimdi çıkmıştır lokantadan sanırsın

Dolaşırken kolkola Seyfi'yle Yusuf Ziya
Geziyor Yat Kulüple Tokatlıyan sanırsın

Faruk Nafiz bahseder hep yanıp kül olmaktan
Kaldığına bakarsan canlı volkan sanırsın

Nâzım Hikmet yürürken şiir okur arşınla
Manalı söyler ama saçma sapan sanırsın

Salih Zeki etrafa bakmadan gezer durur
Sana çarpınca budur asıl ozan sanırsın

Necip Fazıl diş biler adını anmayana
Halit Fahri içmeden başı duman sanırsın

Hulâsa hangisini anlatsam şairlerin
Hepsini birbirinden daha yaman sanırsın

(*Karikatür dergisi*, 15.2.1936)

Faruk Nafiz Çamlıbel, *Çoban Çeşmesi* kitabındaki şiirleriyle girdiği yeni döneminde, hayatın özünü aşk olarak kabul eder. Türk şiirine has lirizmi özellikle aşk şiirleri ile doruğa ulaştırır. Onun olgunluk dönemi şiirleri için bir yandan, "Türkçe ile kaynaşan aruza özgü ses terbiyesi, anonim değer kazanmış olan aşk maceralarına özgü söyleyiş tarzı ve gözlemden gücünü alan samimiyet *Han Duvarları, Çoban Çeşmesi, Sanat, Bugün Yoldan Geçenler, Ayşe Sana, Kız Hüseyin'i Vurdular* gibi şiirlerde yeni bir bireşim olarak ortaya çıkar. İşte bu şiir kendi devrinde son derece orijinal, yeni ve millidir. Hangi vezin ve hangi nazım şekliyle söylenmiş olursa olsun, onda geçmiş dönemlere ait Türk şiir tarzlarının, zamanın ihtiyaçlarına göre gerçekleştirilmiş bir yorumunu buluruz." değerlendirmesi yapılırken, daha sonraki yıllarda Turgut Uyar şöyle der:

"'Han Duvarları' teknik bakımdan kusursuz, ergin bir şiir değildir elbet. Veznin koyu yengisi (zaferi), *kafiyelerin kolaylığı, üzerinde rahatça konuşulabilecek zayıflıklar. Ama ne var ki bazı şiirlerin yazgısını kusurları ve zayıflıkları yapar; kötü kullanılan ve kaşarlanmış bir ustanın yapamadığını.*

"Bu yüzden nerden bakılırsa bakılsın yetkin bir şiirdir. Bu niteliğini sürdürecek, temel şiirlerimizden biri olmakta da devam edecektir. Biraz da yeni adlardan, açıklanamayan o garip çekingenlikten süzülüp gelen hüzün, uzun yıllar besleyecektir Türk şiirini.

"İşin en önemli yanı, şiiri özgün ve benzersiz kılan, Faruk Nafiz'in bir daha böyle bir şiir yazmamış olmasıdır. Sonraki şiir serüveni, bu çıkışı açıklamaya yetmemektedir. Hâtta bozmaktadır. Bu da şiiri, Faruk Nafiz'den ayırmaya, onu bir çeşit anonim şiir gibi düşünmeye, dolayısıyla, her şiiri kendi diyalektiği içinde kavramak ve düşünmek konusundaki düşüncemize uymaktadır. Şiire büyük tadı katan, biraz da, bu şairden kopma anonimlik, ortaklaşalık duygusunu vermiş olmasıdır."

Ancak, Çamlıbel'in şiiri, biçime ait endişenin üzerine çıkarak kendi varlığını kendi şartları içinde belirlemiştir. Bu dönem, onun kurduğu yeni bileşim ve sesle memleketin sıkıntılarını ve toplumsal sorunlarını kendi dünya görüşü ve sanat anlayışı açısından ifadeye yöneldiği bir dönemidir. Daha sonraları yazdığı eserlerde aynı sesin dini duyguları yorumlamaya kadar uzandığı görülür. *Akarsu*'daki şiirleri, *Çoban Çeşmesi* kitabındaki şiirlerin daha gelişmiş ve derinleşerek incelmiş halini sunması bakımından önemlidir. Bu kitaptaki *Aşk İlâhileri*, aşk şiirinde ulaştığı olgunluğu göste-

nem şiirlerinde, Cenap Şahabettin'in, Yahya Kemal'in, Servet-i Fünün ve Fecr-i Ati şairlerinin etkilerini görmek mümkündür. Bu şiirlerinin konusu daha çok aşk ve kişisel acılardır. Daha sonra Milli Edebiyat hareketine katılarak hece ölçüsü ve yalın bir Türkçe ile şiirler yazdı, "Hecenin Beş Şairi" olarak anılan grupta yer aldı. Böylece Türk şiir geleneğinin bir başka kaynağından da faydalanmaya başladı. Memleketçi edebiyat döneminin öndc gelen şairlerinden Mehmet Emin Yurdakul'ın hece şiiri deneyimi ile aruz vezninin ahenk sentezinden oluşturduğu bireşimle kendine özgü bir şiir sesi yarattı. *Gönülden Gönüle* (1919) ve *Dinle Neyden* (1919) adlı kitaplarında aşk ve doğa üzerine şiirleri çevresinde yolunu arayan şair, *Çoban Çeşmesi* (1926) kitabı ile bu tarz şiirde olgunluğa ulaşır. *Gönülden Gönüle* ve *Dinle Neyden* kitaplarında, *Şarkın Sultanları* kitabındaki duyuş ve algılayış tarzının hece vezninin imkânları içinde yeni bir şiir dili arayışı gayreti görülür. Bu şiirlerde, *"ince duyguların, zeki buluşların, eski şiirden ve Rıza Tevfik vasıtasıyla gelen halk şiirinden kuvvetli hatıraları yeni vezinle ve kuvvetle terennüm edebileceğini"* (Nihat Sami Banarlı) gösterir.

Faruk Nafiz Çamlıbel

rir. *Akıncı Türküleri* (1938) yine hece vezniyle yazılmış epik-didaktik şiirlerinden oluşturulmuştur. "Bu kitapta başarılı şiir değil, Faruk Nafiz'e has güzel mısra aramak yerinde olur." Sanat hayatının son dönemlerinde fikri, kendine has söyleyiş tarzı ve lirik eda yardımıyla duygu seviyesine yükselten şiirler yazdı. *Hadisler* başlıklı şiirinde dini duygularını, *Beşikten Mezara Kadar*'da sevgide eriştiği olgunluğu, *Sofra*'da doğal güzellikler karşısındaki duygulanmalarını şiir diline döker.

Faruk Nafiz Çamlıbel, Türk edebiyatında daha çok şairliği ile gündeme gelmiş olsa da roman ve tiyatro alanında da eserler verdi. İki romanından biri olan *Yıldız Yağmuru* (1936), dönemin sosyal hayatına ait bir panorama hüviyetindedir. Yazarın "Memleket Edebiyatı" anlayışına uygunluk gösterir. Bizde ilk örnekleri Abdülhak Hamit'te görülen manzum tiyatro tarzında eserler de verdi. Onun tiyatroları genellikle bir tez etrafında yazılmıştır. Çoğu zaman teknik bakımdan kusurlar barındırırlar ve kuruluşları basittir. Ancak, *Canavar* (1926) ve *Akın* (1932) adlı tiyatroları sahne dilini kullanışındaki ustalık bakımından kayda değer eserlerdir. *Yayla Kartalı* adlı eseri 1945 yılında Muhsin Ertuğrul tarafından filme alındı. Behçet Kemal Çağlar ile birlikte yazdıkları *Onuncu Yıl Marşı* Cemal Reşit Rey tarafından bestelenmiştir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şarkın Sultanları* (aruzla, 1918), *Gönülden Gönüle* (1919), *Dinle Neyden* (1919), *Çoban Çeşmesi* (1926), *Suda Halkalar* (aruzla, 1928), *Bir Ömür Böyle Geçti* (seçme şiirleri, 1933), *Elimle Seçtiklerim* (seçme şiirleri, 1934), *Boğaziçi Şarkısı* (Sadettin Kaynak ile, 1936), *Akarsu* (1937), *Tatlı Sert* (1938), *Akıncı Türküleri* (1938), *Heyecan ve Sükûn* (seçme şiirleri, 1959), *Zindan Duvarları* (aruzla, 1967), *Han Duvarları* (toplu şiirleri, 1969), *Gurbet ve Saire* (Han Duvarları, Bir Ömür Böyle Geçti ile yayımlanmamış şiirlerinden bir seçme, 2003).

ROMAN: *Yıldız Yağmuru* (1936), *Ayşe'nin Doktoru* (1949).

OYUN: *Canavar* (manzum, 1926), *Akın* (manzum, 1932), *Özyurt* (manzum, 1932), *Kahraman* (manzum, 1938), *Ateş* (1939), *Dev Aynası* (1945), *Yayla Kartalı* (1945).

OKUL PİYESİ: *Numaralar* (1928), *Bir Demette Beş Çiçek* (1933), *Yangın* (1933).

İNCELEME: *Tevfik Fikret: Hayatı ve Eserleri* (1937).

Ayrıca, *İlk Göz Ağrısı* adlı bir adaptasyon oyunu vardır. Oyunlarının yeni basımları 1965 yılında yapılmıştır.

HAKKINDA: Yusuf Ziya Ortaç / Faruk Nafiz: Hayatı ve Eserleri (1937), Nihat Sami Banarlı / Faruk Nafiz ve Seçilmiş Şiirleri (1949), Mehmet Kaplan / Şiir Tahlilleri II (s. 6-18, 1954), Halit Fahri Ozansoy / Edebiyatçılar Çevremde (1970), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (s. 3-20, 1973), Hilmi Yücebaş / Bütün Cephelcriyle Faruk Nafiz: Hayatı Hatıraları Şiirleri (1974), İnci Enginün / Çamlıbel Faruk Nafiz / Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi II (s.114-116, 1977), Vahap Kabahasanoğlu / Faruk Nafiz Çamlıbel (1979), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi (c.4 - s. 295-368, 1982), Kitaplar ve Portreler (1985), Turgut Uyar / Bir Şiirden (1982), Nejat Birinci / Faruk Nafiz (1993), İnci Enginün / Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri (Türk Dili, Özel Sayı IV / Çağdaş Türk Şiiri V s. 481-482); İnci Enginün / Faruk

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL

ÇOBAN ÇEŞMESİ

Derinden derine ırmaklar ağlar
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi.
Ey suyun sesinden ağlayan bağlar,
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi?

"Gönlünü Şirin'in aşkı sarınca
"Yol almış hayatın ufuklarınca,
"O hızla dağları Ferhat yarınca
"Başlamış akmağa çoban çeşmesi..."

O zaman başından aşkındı derdi,
Mermeri oyardı, taşı delerdi.
Kaç yanık yolcuya soğuk su verdi,
Değdi kaç dudağa çoban çeşmesi!

Vefâsız Aslı'ya yol gösteren bu,
Kerem'in sazına cevap veren bu,
Kuruyan gözlere yaş gönderen bu...
Sızmadı toprağa çoban çeşmesi.

Leylî gelin oldu, Mecnun mezarda,
Bir susuz yolcu yok şimdi dağlarda,
Ateşten kızaran bir gül arar da
Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi.

Ne şâir yaş döker, ne âşık ağlar,
Târihe karıştı eski sevdâlar:
Beyhûde seslenir, beyhûde çağlar
Bir sola, bir sağa çoban çeşmesi!...

Nafiz Çamlıbel / Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları (s.189-207, 1991), Şerif Aktaş / Yenileşme Dönemi Türk Şiiri Antolojisi II (1998), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz: Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klâsikleri: Tarih-Antoloji-Ansiklopedi (cilt 13 s.336-364, 2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

ÇAMLIYER, Hatice

Araştırmacı-yazar. 1954, Mersin doğumlu. Kızlık soyadı Aslanköylü. Adana Kız İlköğretmen Okulu (1972) ve Oklahoma State Üniversitesi (1974) mezunu. Aynı yerde beden eğitimi ve rekreasyon alanlarında yüksek lisans yaptı. Doktorasını Ege Üniversitesinde tamamladı. 1979 yılında Manisa Gençlik ve Spor Akademisine öğretim görevlisi olarak girdi. Dokuz Eylül Üniversitesinde yardımcı doçent (1988) Celal Bayar Üniversitesinde doçent (1994) ve profesör (2001) oldu. Aynı üniversitcye bağlı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğretim üyesi olarak görev yaptı. *Çocuk Hareket ve Eğitimi ve Oyun* (Hüseyin Çamlıyer ile, 1997) adlı bir eseri vardır.

ÇAMLIYER, Hüseyin

Araştırmacı-yazar. 1956, Ödemiş / İzmir doğumlu. Edirne Erkek İlköğretmen Okulu (1974), Manisa Gençlik ve Spor Akademisi (1980) mezunu. Bir süre reklamcılık ve teknik fotoğrafçılık, ilkokul öğretmenliği, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi öğretmenliği yaptı. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını Dokuz Eylül Üniversitesinde tamamladı (1994). Celal Bayar Üniversitesinde doçent (1996) oldu. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğretim üyesi olarak görev yaptı. *Çocuk Hareket ve Eğitimi ve Oyun* (Hatice Çamlıyer ile, 1997) adlı bir eseri vardır.

ÇAMOĞLU, Ferit

Eğitimci, yazar (D. 1932, Ünye / Ordu - ?). İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü (1937) mezunu. 1938-44 arası Burdur İlköğretim müfettişliği ve Milli Eğitim müdürlüğü yaptı.

ESERLERİ:

İlköğretim Çalışma Programı ve İşbirlikleri (1948), *Uygulanmış Hayat Bilgisi ve Öğretim Yolları* (1948), *İmlâmız ve Öğretim Metodu* (1951), *Öğretim Realitesi ve Aktif Metot* (1953), *Aktif Okulda Öğretim ve Eğitim Yöntemi* (1956).

ÇAMUROĞLU, Reha

Araştırmacı-yazar, romancı. 1958, İstanbul doğumlu. Ali Kürek, Erhan Çam, Kemal Demir, Melih Tezgör, Osman Konur, Suat Alaca isimlerini de kullandı. İlköğrenimini Ankara'da, ortaöğrenimini İstanbul Bakırköy Lisesinde tamamladı. Üç fakülte değiştirdikten sonra Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümünden mezun (1985) oldu. Bir süre amatörce, sonra profesyonel olarak tiyatroyla ilgilendi. *Ana Britannica* ansiklopedisi ve çeşitli yayın organlarında yazarlık, *Büyük Larousse* ansiklopedisinde tarih redaktörlüğü yaptı.

Reha Çamuroğlu

Genel olarak zihniyet tarihi, özel olarak İslâm heterodoksisi tarihi üzerinde çalıştı. Eserlerinde Anadolu tarihine farklı bir gözle bakmaya çalışan Çamuroğlu'nun, tarihe yaklaşımda yeni bir ufuk açıcı olmayı başardığı, bu yaklaşımı nedeniyle kitaplarının yeni basımlarla daha geniş kesimlere seslendiği görüldü. Romanlarıyla da, tarihi romana daha bir sanatsal ciddiyet getirdiği kabul edildi. *İki ile Bir* adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliğinin 2001 yılı Roman Ödülünü aldı.

"Çamuroğlu'nun 'Yedi derviş bir postta oturur, iki hükümdar dünyaya sığamazmış' biçimindeki İran atasözünün tarihsel gerçekliğinden yola çıkarak oluşturduğu 'İsmail' bir ustalığın ürünü. Tarihsel romancılıkta önemli bir başarının habercisi olan roman, bu dönemin Osmanlı- Safevi ilişkileriyle, tarihsel olaylarıyla, tarihsel kişiliklerinin ve 1487-1524 arasındaki 37 yıllık bir 'Şah' yaşamının aktarılmasıyla ortaya çıkmış." (Öner Yağcı)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Tarih Heterodoksi ve Babailer* (1990), *Yeniçerilerin Bektaşiliği ve Vak'ayı Şerriye* (1991), *Günümüz Aleviliğinin Sorunları* (1991), *Sabah Rüzgârı - Enel Hak Demişti Nesimi* (1992), *Dönüyordu: Bektaşilikte Zaman Kavrayışı* (1993), *Değişen Koşullarda Alevilik* (2000), *Bir Anlık Gecikme* (2005).

ROMAN: *İsmail* (1999), *Son Yeniçeri* (2000), *İki ile Bir* (2001).

Ayrıca İngilizceden çevirileri vardır.

HAKKINDA: Öner Yağcı / 'Açılın Kapılar Şaha Gidelim' (Cumhuriyet Kitap, 10.6.1999) - Devletin Değil Halkın Tarihini Yazmak (Cumhuriyet Kitap, 21.9.2000), Nevzat Çelik / Reha Çamuroğlu ile Yapıtları Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 21.9.2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

ÇANAKÇI, Hayri

Şair. 1932, Trabzon doğumlu. Kaledibi İlkokulu (1945) mezunu. Erkek Sanat Enstitüsüne girdi; ancak buradan tasdikname ile ayrılarak (1949) fotoğrafçılığa başladı. 1980 yılına kadar fotoğrafçılığı sürdürdü, bir yandan da kemer işi ile uğraştı.

Şiire ilkokul dördüncü sınıfta yazdığı *"Ondokuz Milyon Türk"* başlıklı şiiriyle başladı. Öğrencilik yıllarından itibaren şiir yazdı. Hatta Erkek Sanat Enstitüsündeyken şiirle uğraşmaktan derslerini aksattı. *Karadeniz, Kuzey Haber* gazeteleriyle *Hamsi, Trabzonspor, Trabzon Belediyesi* adlı yayın organlarında şiirler yayımladı. Milli, tarihî ve sosyal konularda yaklaşık üç yüz şiir yazdı. Yurtiçi ve yurtdışındaki çeşitli devlet büyüklerinden takdir ve teşekkür belgeleri aldı. *Bir Yıldız mı Parlayan* (1993) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993).

ÇANÇAR, Hamdi Nüzhet

Yazar (D. 1890?, Saraybosna – Ö. 1957, İstanbul). Bedia Servet takma adını, bazı yazılarında da H.N.Ç. veya Ha. Nun. Ça. gibi imzalar kullandı. İlkokulu ailesiyle beraber göç ettiği İstanbul'da, liseyi Baytar Rüştiyesinde, yüksekokulu da Askeri Tıbbiyede (1908) tamamlayarak eczacı oldu. İlk olarak Edirne Askeri Hastahanesine atandı. Buradaki görevinden azledilip sürgüne gönderildiği Yemen'de Fransızca öğrendi. Balkan Savaşında ve Birinci Dünya Savaşı'nda görev yaptı, Çanakkale'deki hizmetleri dolayısıyla yüzbaşılığa yükseldi. Suriye'de 4. Ordu'da görev yaparken İngilizlere esir düştü ve Kahire'de mütareke yıllarındaki kurtuluşuna kadar üç buçuk yıl tutsak kaldı. Mübadele yoluyla İstanbul'a geldi. O yıllarda *Sabah* gazetesinde mütercimlik yaptı, ardından Kurtuluş Savaşı'na katıldı.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Raşit Rıza'nın tiyatrosunda idare müdürlüğü, *Hizmet*'te yazı işleri müdürlüğü (1926), İstanbul'daki Darülbedayi sanatçılarının kurduğu *Yeni Sahne*

adlı tiyatro kumpanyasının sorumlu müdürlüğü, Milli Mücadele'den sonra yerleştiği İzmir'de de eczacılık yaptı. İsviçre Montreux'de bir konferansa katıldı (1936).

Tiyatro yazıları, elçştiri ve hikâyeleri; İzmir'de *Ahenk, Anadolu, Hizmet* (1928 yılına kadar), bir süre çalıştığı *Fikirler* (1937-46) gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. *İzmir'in Gülü* (1926) adlı romanı tefrika edildi. 1928'den sonra *Hizmet*'ten idarî görevle *Anadolu*'ya geçti. *Anadolu*'da *Beyler Sokağında Bir Deli* (1930) ve *Le Şövaliye D'eon* (1930-31) adlı iki romanını ve Alexandre Zoubkoff'tan çevirdiği *Asrî Kazanova'nın Hatıratı: Hayatım ve Aşklarım* adlı romanı (1930) tefrika etti.

ESERLERİ:

TELİF: *İzmir Panayırı* (1933).

ÇEVİRİ: *Güzel Rica* (Bedia Servet adıyla, Hasan Bedrettin ile, 1924), *Elem Yolcuları* (1926).

HAKKINDA: Ömer Faruk Huyugüzel / İzmirli Fikir ve Sanat Adamları 1850-1950 (2000), TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

ÇANDAR, Cengiz

Gazeteci-yazar. 21 Eylül 1948, Ankara doğumlu. Asıl adı Osman Cengiz. Rumeli göçmeni bir ailedendir. İlkokulu Ankara'da bitirdi. Tarsus Amerikan Koleji (1966), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Diplomasi ve Dış Münasebetler Bölümü (1970) mezunu. Kısa bir süre Orta Doğu Teknik Üniversitesinde uluslararası ilişkiler asistanı olarak görev yaptı (1979-81). SBF Öğrenci Derneği Başkanı olarak siyasi faaliyetlerinden ötürü 12 Mart 1971 askeri müdahalesinin ertesinde başı belaya girdi. Filistin direnme hareketinin bünyesinde kısa bir süre Şam'da, uzunca bir süre Beyrut'ta ve daha sonra kısa sürelerle Cenevre, Paris ve Amsterdam'da yaşayıp 1974'te Türkiye' ye döndü.

Gazeteciliğe 1976 yılında *Vatan* gazetesinde dış haberler şefi ve dış politika yorumcusu olarak başladı. Türk Haberler Ajansı ile *Cumhuriyet, Hürriyet, Güneş, Sabah, Yeni Şafak,*

Cengiz Çandar

CENGİZ ÇANDAR

KUDÜS

Şimdi bu Kasım gecesinin maviliğinde, Kudüs aldatıcı bir barışçıl görünüm sunuyordu. Bir uzak ışık halkası şehri uydular gibi sarmıştı. Kuzeyde, Ramallah'ınkiler, daha ötede doğuda Ölü Deniz tabanında, Eriha'nınki (Jericho); güneyde Bethlehem. Daha yakında bir ikinci ışıklar zinciri bir tepe üzerinden diğerine, gecceleyin ışıldayan fenerler gibi sıçrayarak Kudüs'e ulaşan yolların üzerinde nöbet tutuyorlardı...

Tıpkı böyledir gecceleyin batı yönünden, Akdeniz tarafından Kudüs'e yaklaşmak... Aslında farketmez. Yeryüzünün üçyüz metre altından yani deniz seviyesinin üçyüz metre aşağısından Gör Çukuru'ndan, Ürdün tarafından Kudüs'e bakarsanız da farketmez. Yine halay çeken o ışıkları, tepelerin üzerinde seke seke rakseder görürsünüz.

Hatta, Gor Çukuru'ndan değil de, yüksek Moab tepelerinin üzerinden, Amman yakınlarındaki Salt'tan bakıldığında da elele tutuşmuş ışıkların Kudüs'ten göz kırptığı görülür.

Ben ilk kez Akdeniz tarafından gelip girdim Kudüs'e... Bir gece vakti, ışıklar benimle ve ben tarihle oynaşırken...

Önce Yahudi kesimiyle tanıştım. Sonra merakımı yenemeyip, bir yön kestirerek doğuya doğru, gece yarısı yürüdüm. Vadiden indim, vadiden çıktım ve surların önünde durdum. Kudüs'ü görmeden ezberleyenlerden biriydim. Onun için, Mamila'yı aşıp "Davud'un Şehri"nin yanından kıvrılıp Eski Şehir'in surlarında, Yafa Kapısı'nın önüne ulaştığımı biliyordum.

Osmanlılar ya da bizimkiler saygıdeğer konukları Kayzer İkinci Wilhelm'i o kapıdan buyur edip ağırlamışlardı... Biliyordum. Ve General Allenby yine o kapıdan girip, şehri belki de ebediyen Türklerden almıştı. Onu da biliyordum.

Gece yarısının ürpertici sessizliğinde sadece benim adımlarımın yankılandığı sesten irkildim. Her attığım adım korku bilmez, tehlikeyle cilveleşmeyi seven yüreğime inen tok çekiç darbeleri gibi çınlıyordu.

Korktum. Kendimden mi, Kudüs'ün kaşif e keşfedilmeyi yasaklayan gizeminden mi... Hâlâ bilmiyorum. Ama korktum ve melon şapkalarının kenarından zülüfleri inen redingotlu Yahudilerin doldurduğu ışıklı otel salonlarının güvenliğine geri döndüm. Bizim Kudüs'ten, şimdi yine "bizimkiler"in yaşadığı Kudüs'ten ürperdim.

Falih Rıfkı, "Çıplak İsa, Nasıra'da (Nazareth) marangoz çırağı idi. Zeytindağı'nın üstünden geçtiği zaman altında kendi malı bir eşeği vardı. Biz Kudüs'te kirada oturuyoruz. Halep'ten bu tarafa geçmeyen şey, yalnız Türk nüfus kağıdı değil, ne Türkçe, ne de Türk geçiyor" diye yazmış ve eklemiş: "Bir Türk Kudüs'ü yoktu. Bir Arap Kudüs'ü var mıydı? Hayır. Ne Katolik, ne Ortodoks ne de Yahudi Kudüs'ü! Kudüs Haçlı, alemli, Davud mührülü sancaklar altında göze görünmez orduların sessizce alıp verdikleri bir yer..."

Muhteşem! İşte tam da bunun için Kudüs, benim... Kimsenin olmadığı için herkesin ve benim, çünkü Tanrı'nın... (...)

Selahaddin Eyyubi'nin şehrinde İsrail Parlamentosu Knesset'e girebilme şansınız olursa, Marc Chagall'ın dev vitraylarıyla yüzyüze gelirsiniz ve onları başka hiçbir yerde görmezsiniz.

Yahudi tarafı da köhnedir. Zaten ayaklar ister istemez insanı Eski Şehir'e, surlar arasına çeker. Bunalmazsanız; vadilerden inip çıkarak, tarihle ve mitolojiyle şakalaşarak Kudüs'ün en az 20-30 kilometre kutsal toprak görüntüsü veren göz ufkunu her zaman yakalayabilirsiniz.

Elinizde değil, yine Zeytindağı'na gideceksiniz. İsa'nın "Son Yemeği"ni yediği tepeye göz atıp, bir yandan şehri diğer yandan çırılçıplak tepelerle çok çok aşağılarda buluşan Ölü Deniz'i seyredeceksiniz... Buralarda mistik, manyetik çekim sizi sürekli Tanrı'ya doğru aşıracak. Dalacaksınız, dalıp gideceksiniz çaresi yok...

Gece nereye mi gitmeli, nerede ne mi yemeli?

Kudüs geceleri yaşamaz. Kudüs eğlence şehri değildir. Kudüs'ün lakabı Barış Şehri'dir. Medinetüsselam. Bu yüzden onun adına, ona sahip olabilmek için yüzyıllardır insanlar çok kan döktüler, hâlâ döküyorlar.

Kudüs hafife alınmaz, ciddi bir şehirdir. Tanrısal bir şehirdir.

O yüzden nice sancak el değiştirse de Kudüs, kimsenin değildir. Olmamıştır, olamaz. Kudüs benim şehrimdir.

(*Benim Şehirlerim*, 2004)

Dünden Bugüne Tercüman gazetelerinde dış politika yazarlığı yaptı. Gazeteciliğe başladıktan kısa süre içinde "Ortadoğu Uzmanı", "Savaş Muhabiri" gibi sıfatlarla anılır oldu. 80'li yılların ilk yarısının önemli bir bölümünü Lübnan'da, defalarca gittiği İran ve Ortadoğu'nun diğer merkezlerinde geçirdi. 1980'li yılların ikinci yarısında Doğu Avrupa'ya ve eski Sovyetler Birliği'ne yöneldi. Geniş bir coğrafyada turladı. 1991-93 arası Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın özel danışmanı en yakınlarından biri olarak görev yaptı. 1993-95 arasında gönlünü ve beynini Bosna başta olmak üzere Balkanlar'a çevirdi. Bir ara, Cem Boyner'in başlatıp kısa zamanda başarısızlıkla sonuçlanan Yeni Demokrasi Hareketi'nin kurucu üyeleri arasında yer aldı ve örgütlenme sorumluluğunu üstlendi. İstanbul Bilgi Üniversitesinde Orta Doğu tarihi ve Orta Doğu politikası dersleri verdi (1997-99). 1999-00 yıllarını Washington'da, Amerika'nın önemli araştırma merkezlerinde, "21. Yüzyıl Türkiye'si" üzerine çalışma yapmaya Türkiye'den davet edilen ilk kişi olarak geçirdi. Fenerbahçe Spor Kulübü üyesi. Uluslararası Balkan Koferanslarının örgütleyicilerindendir.

1980'de Marksizme getirdiği eleştirilerin ardından yeni bir düşünce çizgisine yönelmesiyle dikkat çekti. Ortadoğu sorunları konusunda uzman bir gazeteci olarak röportaj ve yorumlarıyla ilgi topladı. Yazıları çalıştığı gazetelerin dışında *Aydınlık* (1967-70), *Proleter ve Devrimci Aydınlık* (1970-71), *Güney* (1977), *Tempo* (1988-89) gibi birçok dergide çıktı.

Meslek hayatı boyunca dünyanın dört bir köşesinde yüzü aşkın şehir gezdi. Bunlardan elli kadarını, kendine özgü bir anlatım dili yakaladığı, edebi değeri oldukça güçlü şehir yazılarında anlattı. Bu yazılar önce *Güneş* gazetesinde tefrika edildi, daha sonra bir *Benim Şehirlerim* adıyla kitaplaştı. 1982'de Türkiye Yazarlar Birliğince yılın gazetecisi seçildi. Ayrıca 1983 Bülent Dikmener Haber, 1986-87 Abdi İpekçi Barış ve Dostluk, 1995 Gazeteciler ve Yazarlar Vakfının Hoşgörü ödüllerini aldı.

ESERLERİ:

Direnen Filistin (1976), *Dünden Yarına İran* (1981), *Ortadoğu Çıkmazı* (1984), *Tarihle Randevu* (1984), *Ortadoğu Üzerine Aykırı Düşünceler* (1984), *Güneşin Yedi Rengi* (1987), *Benim Şehirlerim* (2000), *Çıktık Açık Alınla - 28 Şubat Post Modern Darbe Geçidinde / 1996-2000* (2000).

ÇANDIR, Şahin

Şair. 14 Aralık 1931, İzmir doğumlu. İzmir Misak-ı Milli İlkokulu, Tilkilik Ortaokulu ve İnönü Lisesi mezunu. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde okudu, bitirmedi. Özel bir bankada görev aldı (1953), bu görevi değişik bankalarda sürdürüp 1980 yılında emekli oldu.

Yazmaya 1945 yılında başladı. 1950 yılında, *Sanatkâr Sesi* gazetesi ekinde başlayan yayın yaşamı sürecinde; 1952-70 arasında, *Ege Ekspres* sanat sayfası, *Mülkiye, Şairler Yaprağı, Zeren, Evrim, İmbat, Galeri, Özleşim, Yankı, Aydınlık* (İzmir), *Otağ, Güney* ve *Varlık* dergilerinde, ayrıca çeşitli antolojide yer aldı. 1981'den sonra *Dönemeç, Gülpınar* ve *Atayol* dergilerinde yazdı. 123 şiiri bestelendi, 53 bestelenmiş şiiri TRT'de denetimden geçti. 1989 Avni Anıl'ın bestelediği şarkıyla TRT'nin seçtiklerinde birincilik, *Milliyet* gazetesinin seçtiklerinde üçüncülük, 1990 Selâhattin İçli'nin bestelediği şarkıyla TRT şarkı yarışmasında mansiyon, 1990 Engin Çır'ın bestelediği çocuk şarkısıyla Devlet Bakanlığının açtığı yarışmada birincilik ödülü kazandı. 1996'da Uluslararası İzmir Araştırma Merkezi tarafından yapılan seçmede Homeros heykelciği ve berat aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Mutlu Dönence (1959), *Ağaçlar Kasım Oldu* (1982).

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

ÇANGA, A. Necmettin

Şair. 10 Ekim 1933, Bahçe / Osmaniye doğumlu. Bahçe Atatürk İlkokulu, Adana Erkek Lisesi (1952), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1960) mezunu. Göz mütehassısı olarak Kırklareli, Ankara, İstanbul, Aachen'de (Almanya, 1968-71) hizmet verdi. 1971'den sonra İstanbul Sümerbank Hastanesi Göz Kliniği şefi olarak çalıştı. Emekli olduktan sonra mesleğini yine özel muayenehanesinde sürdürdü.

Şiirleri 1950 yılından itibaren *Bugün* (Adana), *Hisar, Varlık, Varlık Yıllığı* (1956 -57-58), *Ana, Gülpınar, Çağrı, Sevgi, Karabük Postası, Erciş Bir Nisan, Kırklareli* vd. gazete ve dergilerde yayımlandı. 1998'de Türkiye Şair ve Şiir Sevenler Derneğinin Turan Bayraktar Şiir Yarışmasında birincilik ödülünü aldı. İLESAM ve Türkiye Şairler ve Şiir Sevenler Derneği üyesidir.

A. Necmettin Çanga

A. NECMETTİN ÇANGA

PRANGA

Yaşa be Çanga
Şu yalan dünyada
Sen de sevdin ya
Bin ömre yeter bu rüya
Ayaklarına
Vurulsun pranga

"Sade bir dille gösterişsiz içinden geldiği gibi yazan bir şair. Daha çok serbest tarzda yazmasına rağmen ölçülü-kafiyeli şiirleri de vardır. Ölçülü şiirlerinde daha çok 11'li ve 8'li hece kalıplarını kullanır." (R. Mithat Yılmaz)

ESERLERİ (Şiir):

Arayış (1965), *Yaşadıkça* (1975), *Duydukça* (1987), *Dönemeç* (1993), *Güneşin İpleri* (1996), *Seni Sevmek* (2004), *Tahtarevalli* (2006).

HAKKINDA: Mehmet Can Yiğit / Vitrinimden (Sevgi Yolu dergisi, Kasım-Aralık 2001), R. Mithat Yılmaz / Çanga'yla Seni Sevmek (Günışığı gazetesi, 19.11.2004), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi (2005), A. Necmettin Çanga / Tahtarevalli (2006).

ÇANGA, Sadrettin

Gazeteci, siyaset adamı (D. 1922, İskilip / Çorum – Ö. 13 Ocak 1974). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Avukatlık ve gazetecilik yaptı. Bursa Gazeteciler Cemiyetinin kurulmasına katkıda bulundu. 1., 2., 3. ve 4. dönemlerde Bursa milletvekili seçildi. Meclis Turizm Komisyonu üyeliği yaptı. Meclis Başkanlık Divanı İdare Amirliğinde çalıştı. Uluslararası Bursa Festivalinin kurucularındandır. *Bursalı Kalemlerden Hikâyeler* (1951) adlı bir antolojisi vardır.

HAKKINDA: TBMM Albümü 1920-1994 (1994), TDOE – TDE Ansiklopedisi 3 (2003).

ÇANGAR, İbrahim

Şair ve yazar. 1960, Dereliköy / Larnaka / Kıbrıs doğumlu. Liseyi memleketinde, üniversiteyi Almanya Hannover'de bitirdi. İrlanda, Libya, Kanada ve Avustralya'da bulundu. Kıbrıs'a döndükten sonra (1922) Alternatif Kitap Üretim-Yayıncılık AKÜ'yü kurdu. Edebiyatın her alanıyla ilgilendi. *Alternatif Yazın* adlı aylık kültür-yazın-düşün dergisini çıkardı. (1993).

RESİMLİ VE METİN ÖRNEKLİ

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR VE KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

İHSAN IŞIK

Türkiye tarihi boyunca yazar biyografisi alanında yayımlanmış en kapsamlı çalışma olan bu ansiklopedi, Türk edebiyatı ve sosyal bilimlerin tüm dallarında Türkçe ürün veren 10.350 yazarın hayatları ve eserleri hakkında yeni bilgileri, seçilmiş metin örnekleri ile 5000 civarında yazar fotoğrafını içermektedir.

• Edebiyatçılar (şiir, hikâye, roman, oyun, deneme, eleştiri, fıkra, makale, anı, gezi, röportaj vd. türlerde eser verenler),

• Kültür ve bilim adamları (tarih, felsefe, sosyoloji, din, dil, müzik, resim, siyaset, ekonomi, folklor, edebiyat tarihi, sanat tarihi, siyaset tarihi, ekonomi tarihi vd. alanlarda eser verenler),

• Resmî ve özel ilköğretim okulları, liseler, meslek okulları, askerî okullar ve üniversitelerde ders kitapları okutulan edebiyatçılar ve akademisyenler,

• Türkiye ve dünya siyaseti hakkında eser veren siyaset ve devlet adamları (cumhurbaşkanları, başbakanlar, bakanlar, milletvekilleri, diplomatlar),

• Gezi, gözlem, röportaj ve düşüncelerini kitaplaştıran gazeteci-yazarlar,

• Anadolu'nun dört bir köşesinde kıymetli eserler verdikleri hâlde, bugüne kadar isimlerini duyuramamış edebiyatçılar ve serbest araştırmacı yazarlar.

EK BÖLÜMLER:

• **TÜRK DÜNYASI YAZARLARI BÖLÜMÜ**
• (Türkiye Türkçesi Dışındaki Lehçelerde Eser Verenler)

• **DOĞUM-ÖLÜM GÜNLERİ**
• (Yazarların Aylara Göre Doğum ve Ölüm Günleri Listesi)

• **EDEBİYAT, SANAT VE BİLİM ÖDÜLLERİ**
• (Cumhuriyet Tarihi Boyunca 197 Kuruluşun Ödül Verdiği Yazarlar ve Eserleri)

• **YAZAR ADLARI İNDEKSİ**
(Yazarlarımızla ilgili şimdiye kadar yayımlanmış en geniş kaynak taraması)

• **YER ADLARI İNDEKSİ**
(Türkçenin hinterlandında bulunan, yurtiçi ve yurtdışındaki yüzlerce şehirle ilgili ilk ve kapsamlı kaynak taraması)

ISBN 975-00315-2-0 (Takım)
ISBN 975-00315-4-7 (2. Cilt)
ISBN 975-00315-4-7
9 789750 031540